

የኢትዮጵያ ታሪክ

ኑብያ-አክሱም ዛጉዬ

አስከ : ዐረ : ይኩኖ : አምላክ : ዘመነ : መንግሥት ::

ተጻፈ :

ከተክለ : ጻድቅ : መኩሪያ

፩ኛ መጽሐፍ

ግርማዊ : ቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : በነገሡ : በጽጅኛው : ዓመት :
ይህ : መጽሐፍ : በትንሣኤ : ዘገባኤ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ ::

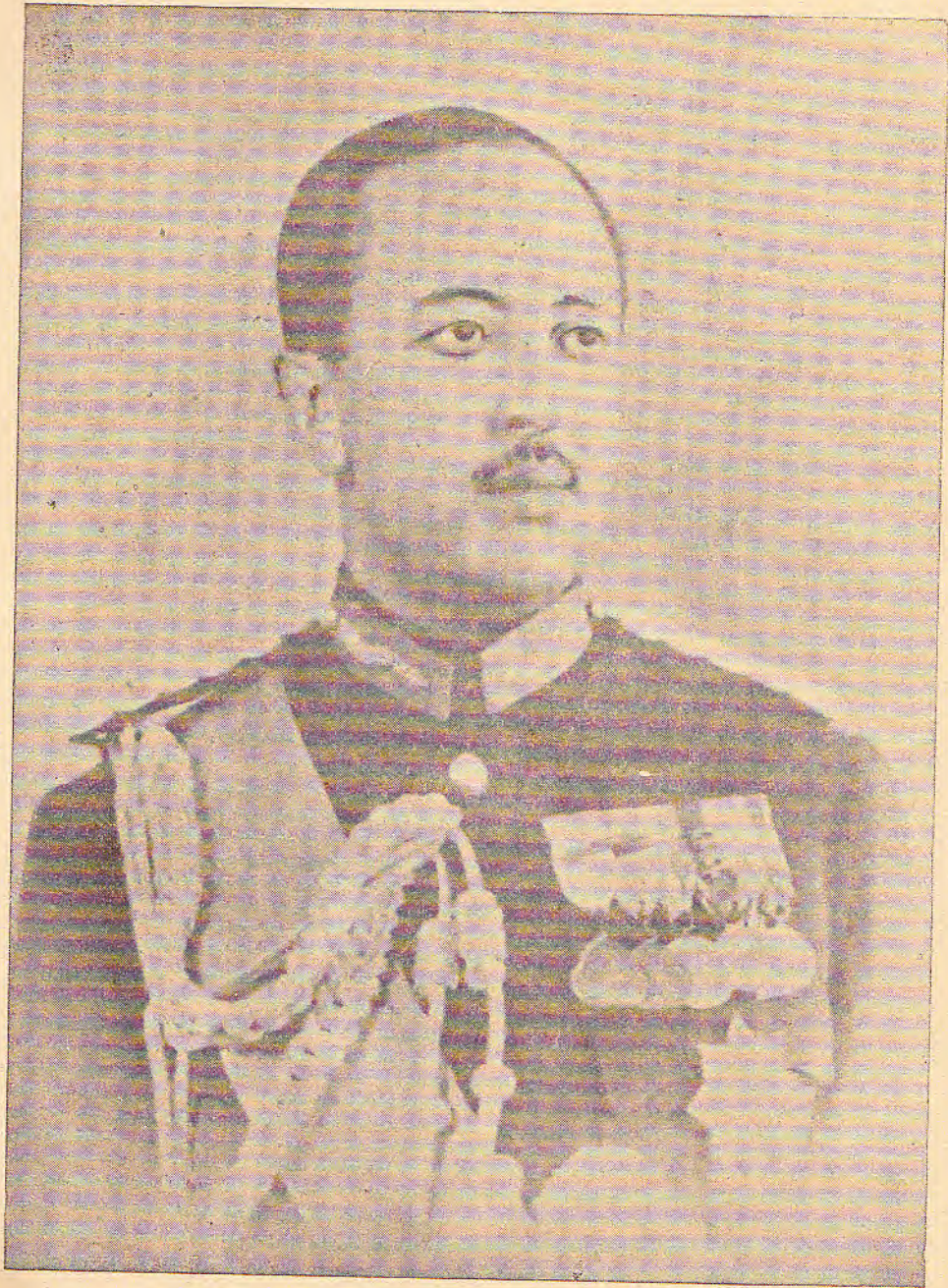
አዲስ : አበባ : ጥር : ፲፮ : ቀን : ፲፱፻፶፩ : ዓ. ም.

ገርግዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ሕ

ግርማዊት እቴጌ መንጎ ።

ለዐለ መርዕድ አዝማቸ አበፋ ወሰን የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት አልጋ ወራሽ ።

መ ቅ ድ ም ።

የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ የነፃነት ፡ ዘመን ፡ ረዥም ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ በዚህ ረዥም ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ በገሪቱ ፡ ላይ ፡ የውስጥ ፡ ጦርነትም ፡ የአስተዳደርና ፡ የዳኝነት የንግድና ፡ የሸቀጥ ፡ መለዋወጥ ፡ ከውጭ ፡ መንግሥታት ፡ ጋር ፡ የግንኙነት ፡ ጉዳይ ፡ መፈጸሙ ፡ ሳይቀር ፡ በድንጋይም ፡ በብራናም ፡ ላይ ፡ ሠፍሮ ፡ የምናገኘው ፡ እስካሁን የምናውቀው ፡ የታሪክ ፡ ጽሑፍ ፡ አነስተኛ ፡ ነው ። የየዘመኑን ፡ ታሪክ ፡ እግር ፡ በእግር ፡ እየተከተለ ፡ አዘጋጅቶ ፡ ያከታተለው ፡ ከለመኖሩ ፡ የተነሣ ፡ ሙሉ ፡ የኢትዮጵያን ታሪክ ፡ ለማግኘት ፡ ለማክረጻትና ፡ ለመረጻት ፡ ጸሐፊም ፡ አንባቢም ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ረገድ ፡ ችግረኛ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ስለቀድሞው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ እዳር ፡ ቆመን ፡ መመልከት ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ጸሐፊ ፡ ያዘጋጀውን ፡ አነስተኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ለይተን ፡ ማንበብና ፡ መተረክ ፡ ሳይሆን ፡ እውስጥ ፡ ገብተን ፡ የረዥሙን ፡ ዘመን ፡ ታሪክ ፡ በድንጋይና ፡ በብራና ፡ ከተጻፈው ፡ ላይ ፡ ለማዳረስ ፡ የፈለግን ፡ እንደሆነ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ተበታትኖም ፡ ተወሳኝም ፡ እንደሚገኝ ፡ መረጃታችን ፡ አይቀርም ።

ከዚህ ፡ ፀምደ ፡ ጽዮን ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ (፲፱፻፴፰-፲፱፻፳፰ ፡ ዓ. ም.) ወዲህ ፡ ሞላ ፡ ከጎደል ፡ የነገሥታቱ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ እተጻፈበት ፡ ውስጥ ፡ ያገሪቱ ፡ ታሪክ ፡ በጫጭሩ ፡ እየተወሰነ ፡ ከማለፍ ፡ በቀር ፡ እንደሌሎቹ ፡ መንግሥታት ታሪክ ፡ በአማርኛ ፡ እንኳ ፡ ቢቀር ፡ በዚያው ፡ በዘመኑ ፡ በሚጻፍበት ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ አጥጋቢ ፡ ታሪክ ፡ አይገኝም ። ከነገሥታቱ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ውስጥ ፡ ያንዱ ንጉሥ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ የሌላው ፡ ይጠፋል ፡ ወይም ፡ የተገኘው ፡ ላንድ ፡ ምዕራፍ ፡ የሚበቃ ፡ ሐተታ ፡ ለመስጠት ፡ የማያስችል ፡ ይሆናል ። የዚህም ፡ ሁሉ ምክንያት ፡ የፊተኛው ፡ በየዳትና ፡ የኋለኛው ፡ በግራኝ ፡ መሐመድ ፡ መነሣት ፡ ቢመካኝ ፡ ከግራኝ ፡ ወዲህ ፡ ያለውም ፡ በጎንደር ፡ የነበሩት ፡ የነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ሙሉና ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ይጎድለዋል ።

ከዚያ ፡ የበለጠ ፡ ደግሞ ፡ ያገሪቱና ፡ የመንግሥቱ ፡ ታሪክ ፡ የፖለቲካውና ፡ የኢኮኖሚው ፡ ሁኔታ ፡ የሚታወቀው ፡ በልክ ፡ ነው ። እንደዘመኑ ፡ ልማድ ፡ የዚህ ፡ ክፍል ፡ ሐላፊዎች ፡ በየዘመኑ ፡ ያሉት ፡ ጸሐፍተ ፡ ትእዛዛት ፡ ናቸው ። የነርሱም የጸሐፊነት ፡ አቅማቸው ፡ በዚህ ፡ በጠባብና ፡ የንጉሥን ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ በመጻፍ ፡ ብቻ ፡ የተወሰነ ፡ ይሁን ፤ ወይም ፡ ከዚህ ፡ አልፎ ፡ በዕፈው ፡ መጻፍ ፡ እያሰቡ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ የተቸገሩበት ፡ ዛሬ ፡ የማንረዳው ፡ ምክንያት ፡ ይኑር ፡ አናውቅም።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ከዚህ ፡ ፀምደ ፡ ጽዮን ፡ ወዲህ ፡ ያለው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሲገኝ ከዚያ ፡ በፊት ፡ ያለው ፡ የአክሱሞችና ፡ የዛጉዬዎች ፡ ታሪክ ፡ ከዚህ ፡ የበሰ ፡ ነው ። ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ከጻድቃንና ፡ ከሰማዕታት ፡ ገድልና ፡ ድርሳን ፡ ጋር ፡ ተሰባጥሮ ፡ የሚገኘው ፡ የነገሥታቱ ፡ ታሪክ ፡ እርስ ፡

በርሱ ፡ ከመለያየቱ ፡ በቀር ፡ ዛሬ ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐውልት ፡ ከሳባውና ፡ ከግ
 ሪኩ ፡ ከግዕዙም ፡ ላይ ፡ ወደአማርኛ ፡ የተተረጎመ ፡ እንደሆነ ፡ የዚህ ፡ ትርጉም ፡
 እስከሁን ፡ ሲነበብና ፡ ሲታመንበት ፡ የኖረውን ፡ የዚያኛውን ፡ ጽሑፍ ፡ ሲሽረው
 ስሙንም ፡ በሌላ ፡ ዓይነት ፡ ሲጠራው ፡ እናገኛለን ። ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ታሪክ ፡
 ነገሥቱ ፡ አብርሃ ፡ ያለውን ፡ የሐውልቱ ፡ ጽሑፍ ፡ ዲዛና ፡ ሲለው ፤ ታሪክ ፡
 ነገሥቱ ፡ አሪታዊ ፡ ያደረገውን ፡ ንጉሥ ፡ ሐውልቱ ፡ አረማዊ ፡ ሲያደርገው ፡ ይገኛል ።
 ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ የተለያየበትን ፡ ምክንያት ፡ እዋናው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡
 ስንገባ ፡ እናገኘዋለንና ፡ አሁን ፡ በዚህ ፡ በመቅድሙ ፡ ላይ ፡ መድገም ፡ አስፈ
 ላጊ ፡ አይደለም ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የሚገኘውን ፡ ያገራችንን ፡ ታሪክ ፡ እንደዚሁ ፡ እን
 ዳለ ፡ ያንባቢን ፡ አሳብ ፡ እያባዘነ ፡ ኑሮውን ፡ እንዲቀጥል ፡ ልንተወው ፡ አይ
 ገባም ። ሊዛመድ ፡ የሚችለውን ፡ ጠበኛ ፡ ታሪክ ፡ ማዛመድ ፤ የተዘበረቀውን ፡
 መልክ ፡ ሰጥቶ ፡ ማክታተል ፤ ሊታረቅ ፡ የማይችለውንም ፡ አስታራቂ ፡ ማስረጃ ፡
 እስኪገኝ ፡ ድረስ ፡ በግልጽ ፡ ለየብቻ ፡ አስቀምጦ ፡ ፍርዱን ፡ ለአንባቢ ፡
 መተው ፡ የሚቻልበትን ፡ ዘዴ ፡ መፈለግ ፡ የንባብና ፡ የጽሕፈት ፡ የመተረክም ፡
 ልማድ ፡ አለኝ ፡ ለሚለው ፡ ሁሉ ፡ ግዴታውም ፡ ባይሆን ፡ ተግባሩ ፡ ነው ። ያንዳ
 ንድ ፡ አገሮችም ፡ ታሪክ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሲኖር ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ ሊተክ
 ከልና ፡ ሊደራጅ ፡ የቻለው ፡ በየዘመኑ ፡ በተነሡት ፡ ጸሐፊዎች ፡ ትጋት ፡ ነው ።
 በገራችንም ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ እነአቶ ፡ አጽሚ ፡ እነአለቃ ፡ ታዬ ፡ እነባላቱን ፡
 ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ የደከሙ ፡ መሆናቸውን ፡ ሳናስታውስ ፡ አስታውሰንም ፡ ለናመሰ
 ግን ፡ ማለፍ ፡ አይገባንም ።

እላይ ፡ ከፍ ብሎ ፡ በአመለከትኋቸው ፡ ምክንያቶች ፡ እጥረግራም ፡ ውስጥ ፡
 ገብቶ ፡ ትምህርት ፡ ሊሰጥበት ፡ የሚችል ፡ በአማርኛም ፡ በግዕዝም ፡ የታተመ ፡
 መደዳውን ፡ የተጻፈ ፡ ደንበኛ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ከለመኖሩ ፡ የተነሣ ፡
 ከውጭ ፡ አገር ፡ ተቀጥረው ፡ የመጡት ፡ መምህራን ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ መጽሐፍና ፡
 በየግል ፡ ቋንቋቸው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክችንን ፡ ለወጣቶቻችን ፡ ማስተማራቸውን ፡
 በትምህርት ፡ ሚኒስቴር ፡ ውስጥ ፡ በምሠራበት ፡ ጊዜ ፡ ተረዳሁ ። ከሌ
 ላው ፡ ልንደርስበት ፡ ከልቻልነው ፡ ዕውቀትና ፡ ጥበብ ፡ አልፈው ፡ ፈደልም ፡
 ወረቀትም ፡ ብርዕም ፡ ዕውቀትም ፡ ለናጣ፡ የገዛ ፡ ታሪክችንን ፡ ፈረንጆች ፡ በመ
 ጽሐፋቸውና ፡ በቋንቋቸው ፡ ወጣቶቻችንን ፡ ማስተማራቸው ፡ ምን ፡ ያህል ፡
 የውርደት ፡ ስሜት ፡ እንደሚሰጥ ፡ ላንባቢ ፡ መግለጽ ፡ የሚያስፈልግ ፡ አይመስለኝም ።

ይህ ፡ ሁኔታ ፡ ስለአሳዘነኝ ፡ ባነሰው ፡ ዕውቀቱ ፡ በልጅነት ፡ አስተያየቱ ፤
 መንግሥታችን ፡ በተመለሰበትና ፡ አገርን ፡ የማገልገል ፡ አምሮት ፡ በሚያጣድፍበት ፡
 በሺህሺወዕ ፡ ዓ፡ ም፡ ከደንበኛው ፡ ሥራዬ ፡ ውጭ ፡ የዚያን ፡ ጊዜው ፡ የመረዳት ፡
 አቅሚ ፡ በፈቀደልኝ ፡ መጠን ፡ ከዚ ፡ ቴዎድሮስ ፡ እስከ ፡ ቀዳማዊ ፡
 ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ የሚባለውን ፡ ጽሑፍ ፡ አሳተምሁ ። ይኸውም ፡ መጽሐፍ ፡
 እንደ ፡ መጻሕፍት ፡ ሁሉ ፡ ከንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ የነቀፋ ፡ ጠጠር ፡ ቢወረ

ወርበትም ፡ በጠቅላላው ፡ ሕዝብንም ፡ ትምህርት ፡ ቤቶችንም ፡ መጥቀሙ ፡ አይካድም ። የዚሁም ፡ ማከረጃ ከርሱ ፡ የተሻለ ፡ እስኪገኝ ፡ ድረስ ፡ ከትምህርት ፡ መስጫ ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ ተመድቦ ፡ ፤ ጊዜ ፡ እየተደጋገመ ፡ መታተሙ ፡ ነው።

ይኸን ፡ የመዠራሪያውን ፡ መጻፎ ፡ ሁለተኛውን ፡ ለመጻፍ ፡ ስለገፋፋኝ ፡ ከትምህርት ፡ ሚኒስቴር ፡ እንዳለሁ ፡ ያጋመስሁትን ፡ ወደ ፡ ምድር ፡ በቡር ፡ መቆጣጠሪያ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ከተዛወርሁ ፡ ወዲህ ፡ ከአፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ዠምሮ እስከ ፡ አፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ ያለውን ፡ ታሪክ ፡ አዘጋጅቼ ፡ ለማሳተም ፡ ቻልሁ ። በዚሁ ፡ መጽሐፍ ፡ በመቅድሙ ፡ ላይ ፡ በገጽ ፡ ፲፮ ፡ እንዳመለከትሁት ፡ ከፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ወዲህ ፡ ያለውን ፡ ጽፌ ፡ ከሳተምሁ ፡ በኋላ ፡ በአሳቤ ፡ የተተካው ከሥር ፡ መንግሥታችን ፡ ከተመሠረተበት ፡ ጊዜ ፡ ዠምሮ ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ ለማጥናትና ፡ ለመጻፍ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ለዚሁ ፡ የሚጠቅሙኝን ፡ ከአንዳንድ ፡ መጻሕፍት ፡ ላይ ፡ እየለቀምሁ ፡ ጽሑፉን ፡ መጻፍ ፡ ዠምራ ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ገጽ ፡ ግድም ፡ የሚሆን ፡ የእጅ ፡ ጽሑፍ ፡ እንዳዘጋጀሁ ፡ ወደ ፓሪስ ፡ ለሥራ ፡ ታዝዢ ፡ ሄድሁ ። በፓሪስ ፡ አምበሳድ ፡ የተመደበልኝን ፡ የጸሐፊነት ፡ ሥራ ፡ እየሠራሁ ፡ የታሪኩንም ፡ ዝግጅት ፡ በድርብ ፡ ለመቀጠል ፡ ሞክራ ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ምንም ፡ የመቀጠል ፡ አምሮት ፡ በኖረኝ ፡ በአምበሳድ ፡ ካለው ፡ ከተርታ ፡ የጸሐፊነት ፡ ሥራ ፡ ጋር ፡ ለመቀጠል ፡ ጣዕም ፡ ስላጣሁበት ፡ የታሪኩን ፡ ሥራ ፡ ወደፍጻሜ ፡ ለማድረስ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ነፃ ፡ ጊዜ ፡ እንዲፈቀድልኝ ፡ ለግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በደብዳቤ ፡ አመለከትሁ ። ግርማዊነታቸውም ፡ በተለመደ ፡ የጽሑፍ ፡ ደጋፊነታቸው ፡ የጠየቅሁትን ፡ ጊዜ ፡ ፈቀዱልኝ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ቀድሞውኑ ፡ ከማውቀውና ፡ ከአዲስ ፡ አበባ ፡ ይዠቸው ፡ ከሄድሁት ፡ ጽሑፎች ፡ በቀር ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ፓሪስ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ እየተመላለስሁ ፡ የታሪካችንን ፡ ጽሑፍና ፡ ማስረጃ የተገኘውን ፡ ያህል ፡ እየሰበሰብሁ ፡ ይኸን ፡ ከሥር ፡ ከኑብያ ፡ መንግሥት ፡ ዠምሮ ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ ጽሑፍ ፡ ለማዘጋጀት ፡ በቃሁ ። በዚሁም ፡ የፈረንሳዊን ፡ መንግሥት ፡ የቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ባለሥልጣኖችና ፡ አገልጋዮች ፡ ስለአቀባበላቸውና ፡ ስለአደረጉልኝ ፡ የዘወትር ፡ አገልግሎት ፡ ምሥጋናዬ ፡ ይድረሳቸው ።

ይህ ፡ መጽሐፍ ፡ በመዠራሪያው ፡ ክፍል ፡ የኑብያ ፡ (ናፓታና ፡ መርዌ) ፤ በሁለተኛው ፡ ክፍል ፡ የአክሱም ፤ በሦስተኛው ፡ ክፍል ፡ የዛጉዬ ፡ ሆኖ ከሦስት ፡ ላይ ፡ ተከፍሎ ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ድረስ ፡ (፲፱፻፳ ዓ.ም) ያለው ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪካችን ፡ በኔ ፡ አስተያየትና ፡ አገላለጥ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ ይገኝ በታል ። አሁን ፡ የያዝነው ፡ ሥልጣኔና ፡ ቋንቋ ፡ ምንጩ ፡ ከኑብያ ፡ ይልቅ ፡ አክሱም ፡ መሆኑን ፤ በኑብያና ፡ በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ ያለውንም ፡ ልዩነት ፡ በጽሑፉ ፡ ውስጥ ፡ እንረዳለን ።

መቶም ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ለመጻፍ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ማወቅ ፡
 ብቻውን ፡ አይበቃም ። የቀድሞ ፡ ጸሐፍተ ፡ ትእዛዛት ፡ ከድካማቸው አንዱ ፡ ይህ ፡
 ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ነገር ግን የኑብያን ፡ ለማወቅ ፡ የግብፅን ፡ ታሪክ ፡ ማወቅ ፡
 አስፈላጊ ፡ ሲሆን ፡ የአክሱምን ፡ ታሪክ ፡ ለመረዳት የግሪክንና ፡ የሮማን ፡ የቀ፡
 ስጥንጥንያን ፡ (ታናሽ ፡ ሮም) ፡ እንደዚሁም ፡ የደቡብ ፡ ዓረብን ፡ አገሮች ፡ ታሪክ ፡
 በዝርዝርም ፡ በደቻል ፡ በመጠኑ ፡ ማወቅ ፡ ያሻል ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ታሪኩ ፡
 አስገድዶ ፡ እንጂ ፡ ገጹን ፡ ለማብዛት ፡ ሳይሆን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጠቀስኋቸውን ፡
 አገሮች ፡ እንደዘመኑና ፡ እንደክፍሉ ፡ ከገራችን ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ ያወ ፡
 ራረሰሁት ፡ እዚያው ፡ እየታሪኩ ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ፡ የአንባቢንና ፡ የተማሪን ፡
 አእምሮ ፡ እንዲያገለግል ፡ አመኛለሁ ። ይኸን ፡ መጽሐፍ ፡ ለማዘጋጀት ፡ ያገለገሉኝን ፡
 ልዩ ፡ ልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ እዚያው ፡ አዋናው ፡ መጽሐፍ ፡ አካል ፡ ውስጥ ፡
 በየምዕራፉ ፡ ስለጠቀስኋቸው ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ መዘርዘር ፡ አስፈላጊ ፡ አልመሰሰኝም ።

ይኸን ፡ መጽሐፍ ፡ (ሌሎችንም) ለማዘጋጀት ፡ የተጠቀምሁባቸው ፡ ቋንቋ
 ምች ፡ ግዕዝ ፡ ፈረንሳይኛና ፡ ኢጣልያንኛ ፡ ሲሆኑ ፡ በነዚህ ፡ ቋንቋዎች ፡ የተ
 ጻፉትን ፡ መጻሕፍት ፡ በየመሥመሩ ፡ እየተከታተልሁ ፡ በመሰብሰብ ፡ በማገናኘት ፡
 ከጻፍሁ ፡ በኋላ ፡ በራሴ ፡ አስተያየት ፡ ለማብራራት ፡ ሞክራለሁ ። ስ አንድ ፡
 ጊዜ ፡ በመድከምና ፡ በመሰልቸት ፡ ጊዜም ፡ በማጠር ፡ ለየጉዳዩ ፡ በቋ ፡ ሐተታ ፡
 ሰጥቼ ፡ የማስበውን ፡ ያህል ፡ የንባብ ፡ ወዝ ፡ ሳልሰጥ ፡ ማለፊ ፡ ትዝ ፡ የሚ
 ለኝን ፡ ለመደበቅ ፡ አልሻም ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ ተከታትሎ ፡ ለወደፊት ፡
 ጸሐፊ ፡ እንደሚመች ፡ ተዘጋጅቶ ፡ መቀመጡ ፡ ደግሞ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ዋጋ ፡ እንዳለው ፡
 ስለማውቅ ፡ ከድካም ፡ የመነጨውን ፡ ደስታዬን ፡ ሊቀንስብኝ ፡ አይችልም ።
 ከኔ ፡ በፊት ፡ እንደዚህ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ በገኘው ፡ ኖሮ ፡ ለፍለጋ ፡ ለማገናዘብ ፡
 ያጠፋሁትን ፡ ረዥም ፡ ጊዜ ፡ ይበልጥ ፡ ለማብራራትና ፡ በጥሩ ፡ ዘመናዊ ፡ ያነጋገር ፡
 ቀርጽ ፡ ለማቃናት ፡ ስወዋው ፡ ዛሬ ፡ ከዚህ ፡ የተሻለ ፡ ጽሑፍ ፡ ለማቅረብ ፡
 በተቻለኝ ፡ ነበር ።

ከፓሪስ ፡ ከተመለስሁ ፡ በኋላም ፡ ይኸንኑ ፡ የእጅ ፡ ጽሑፌን ፡ ለማረም ፡
 ለማቃናት ፡ በማፍረስና ፡ በመጠገን ፡ አሳቤ ፡ ያረፈበት ፡ ጊዜ ፡ በልክ ፡ ነው ።
 እንደ ፡ ሌላው ፡ ሁሉ ፡ የዚህን ፡ ዓይነት ፡ ሥራ ፡ ለማከናወን ፡ የመንፈስን ፡
 ጸጥታና ፡ ሰላም ፡ ከትዕግሥት ፡ ጋር ፡ ያስፈልጋል ። እነዚህም ፡ የአእምሮ ፡ መሰብሰ
 ብን ፡ ያስገኛሉ ። ሥራንም ፡ የሚያራምደው ፡ የአእምሮ ፡ መሰብሰብ ፡ ነው ።
 ዳሩ ፡ ግን ፡ ደስታና ፡ ጨዋታ ፡ ሌላም ፡ የኑሮ ፡ ዘርፍ ፡ የሚያበክኑ ፡ መሆ
 ናቸውን ፡ ወደጎን ፡ እናድርግና ፡ በበለጠ ፡ በሕይወት ፡ የሚደርስ ፡ ማናቸውም ፡
 አሳዛኝ ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ የነዚህ ፡ ሁሉ ፡ የሥራዎች ፡ ጠላት ፡ ሆኖ ፡ አእምሮንና ፡
 መንፈስን ፡ እየበተነ ፡ ለነፋስ ፡ ሲሰጠው ፡ ነገሩ ፡ ሁሉ ፡ ከውጥንና ፡ ከድቅን ፡

ሳያልፍ ፡ ይቀራል ። የዘመን ፡ ርዝማኔም ፡ ውጥኑን ፡ ፩ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ፈጽሞ ፡ ወደ መጥፋት ፡ ያደርሰዋል ። በዚህ ፡ ጠላት ፡ እጅ ፡ ላለመውደቅ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የተሰበሰበ ፡ አእምሮ ፡ የረጋ ፡ መንፈስ ፡ ለማግኘት ፡ የእግዚአብሔርን ፡ እርዳታ ፡ በመጠየቅ ፡ መጣጣር ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ካዲ ፡ ቴዎድሮስ ወደኋላ ፡ ወዳዲ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ተመልሼ ፡ ከኑብያ ፡ በአክሱምና ፡ በዛጉዬ ፡ በኩል ፡ እስከ ፡ አዲ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ደርሼ ፡ በሙሉ ፡ ያገራችንን ፡ ታሪክ ፡ ለማዳረስ ፡ የሚቀረኝ ፡ ካዲ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ እስከ ፡ አዲ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ (፲፫-፲፭ኛ መቶ ፡ ዓ ፡ ምሕ) ያለው ፡ የሁለት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ጊዜና ፡ ታሪክ ፡ ነው ። ይኸ ንንም ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ለማውጣት ፡ ምኞቱ ፡ ነው ።

ማናቸውም ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሥራና ፡ ፍጥረት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ አስፈላጊ ጊወ ፡ ነው ። ከዚያም ፡ በታች ፡ አንዱ ፡ ሰው ፡ የሚሠራው ፡ ለሌላው ፡ ሰው ፡ እንደመብልና ፡ እንደመጠጥ ፡ ግዴታ ፡ አስፈላጊውም ፡ በይሆን ፡ ጠቃሚው ፡ ነው ። መጽሐፍም ፡ በማሳበራዊ ፡ ኑሮ ፡ ውስጥ ፡ የያዘው ፡ የጠቃሚነት ፡ ደረጃ ፡ ከቀድሞ ፡ ዝምሮ ፡ የነበረው ፡ ዛሬ ፡ ከፍ ፡ እያለ ፡ ሄዷል ።

ተማሪ ፡ ይማርበታል ፤ መምህር ፡ ያስተምርበታል ።

ወታደር ፤ ገበሬ ፤ ነጋዴ ፤ የእጅ ፤ ሞያተኛ ፡ ሁሉ ፡ ያላስተማሪ ፡ አእምሮውን ፡ ያስፋፋበታል ።

የታመመ ፤ ያዘነ ፤ የታሠረ ፤ እቤት ፡ የዋለ ፡ ሽማግሌ ፡ አግረ ፡ መንገዱን ፡ እየተማረ ፡ በመጽናናት ፡ መጥፎውን ፡ የችግር ፡ ዘመንና ፡ የሥራ ፡ መፍታት ፡ ጊዜ ፡ ያሳልፍበታል ።

ስለዚህ ፡ በምንችለውና ፡ ስጦታችን ፡ በሆነው ፡ መንገድ ፡ የጽሑፍ ፡ ምርት ፡ ለወገኖችን ፡ እያበረከትን ፡ በዚሁም ፡ ወደኋላ ፡ የቀረውን ፡ ያገራችንን ፡ የሥነ ፡ ጽሑፍ ፡ ጉድለት ፡ በየቅርንጫፉ ፡ እንድናሻላው ፡ በቅንነት ፡ እመኛለሁ ።

ጥር ፲፭ ፡ ቀን ፳፻፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ።

ተክለ ፡ ጸድቅ ፡ መኩሪያ ።

ምዕራፍ : ፩ ::

የኢትዮጵያ ልዩ ልዩ የነገድ ስም ::

ዘሬ : ባንድ : በኢትዮጵያና : በኢትዮጵያዊ : ስም : የረጋው : ያገራችንና : የሕዝብ : ስም : ቀድሞ : ብዙ : ነበር :: በኦሪት : ዘፍጥረት : ምዕራፍ : ፪ : ቀጥር : ፲፫ : በዚህ : መጽሐፍ : ምዕራፍ : ፲ : ከቀጥር : ፩ : እስከ : ፴፪ : ያለው : ጽሑፍ : የኖህ ልጆች : ሴም : ካም : ያፌት : መሆናቸውን : የካም ልጆች : ኩሽ (ኩስ : ቁስ) : ሚስራይ : ፋጥ : ከነዓን መሆናቸውን : እንደሚገልጸው : የኩሽም : ዘር : በእስያ : ደቡብ : ከዚያም : ወደ : አፍሪካ : ተሻግረው : ተራብተው : በርካተው : ከዛሬው ሱዳን : ገረምሮ : እስከ : ኤርትራ : ባሕር : ድረስ : ያለውን : አገር : ይዘው : ይኖሩ : ነበር :: ስለዚህ : ከክርስቶስ ልደት : በሬት : በርኪና : በጅሺ : ዓመት : መካከል : ሁሉ : ግብዎች : በሐውልታቸውና : በብራና : (ፓፒ ሩስ) ጽሑፋቸው : (ሂዬሮግሊፍ) : ላይ : እንደተውት : በሰፊው : ኢትዮጵያን : ብዙ : ጊዜ : የኩሽ : አገር : አንዳንድ : ጊዜ : የደቡብ : ምድር : ወይም : የነሐስ : የነሐሴ : አገር : አንዳንድ : ጊዜ : የፑንት : አገር : እያሉ : ይጠሩት : ነበር :: በዝርዝር : እንደምናገኘው : ነሐሴ : ከነገዶ : ካም : ጄኛው : ንጉሥ : ተብሎ : የተመደበ : ስለሆነ : ጅማ : ያባ : ጅፋር : አገር : ሸዋ : የአምኃዩስ : አገር : እንደሚባለው : ሁሉ : በመሪው : ስም : የነሐሴ አገር : ማለታቸው : ይሆናል :: ግማሾቹ : ነሐሴ : ማለት : ጥቁር : ማለት : ስለሆነ : የጥቁር አገር : ማለት : ነው : ይላሉ :: ደግሞ : ከዐባይ : እስከ : ኤርትራ : ባሕር : ድረስ : ያለውን : አገር : ግብዎች : ፑንት : ብለውት : ይገኛሉ :: ለአማልክቶቻቸውና : ለቤተ መቅደሳቸው : የሚሆን : ዕጣን : ከርቤ : ብርጉድ : ለመውሰድ : ወደፑንት : ዘመትን : ሲሉ : አምላካቸው : አሞን : ፑንትን : ሰጥቶኛለሁና : ውጋና : ውሰድ : እንዳላቸው : በጽሑፍ : ይገኛል ::

ጌታችን : በማቴዎስ : ወንጌል : ምዕራፍ : ፲፪ : ላይ : እንደሚገኘው : ንግሥተ : አዜብ : ይኸን : ሕዝብ : ለመፋረድ : ትንሣላች : . . . ያለውን : በኛ : በግዕዝ : አዜብ : ማለት : በደቡብና : በምዕራብ : መካከል : ያለ : አገር : ነው :: ነገር : ግን : በፈረንጅ : ሁሉ : የወንጌል : ትርጓሜ : ንግሥተ : አዜብ : የምንለ

ውን ፡ የደቡብ ፡ ንግሥት ፡ ስለሚል ፡ ነሕሴንና ፡ ጉንትን ፡ ወደጉን ፡ እናድርግና ፡
 ለዚህ ፡ ጥንት ፡ ግብዎች ፡ በጉርብትናም ፡ በግዛትም ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ የደቡብ ፡
 አገር ፡ ከሚሉት ፡ ጋር ፡ ይገናኛል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ግብዎች ፡ የኩሽ ፡ ሕዝብ ፡ የሠፊ
 ረባትን ፡ አገር ፡ የደቡብ ፡ ወይም ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ ሲሉ ፡ ንግሥተ ፡ አዜብ ፡
 በኋላ ፡ ከመጡት ፡ ከነገደ ፡ የቅጣን ፡ ውስጥ ፡ ስለሆነች ፡ በመሬትና ፡ ባገሩ ፡
 ከኩሽ ፡ ሕዝብ ፡ ትገናኛለች ፡ እንጂ ፡ የርሷ ፡ ዘር ፡ የመጣበት ፡ የሰባና ፡ የየቅ
 ጣን ፡ ዘር ፡ ከካምና ፡ ከኩሽ ፡ ዘር ፡ ልዩነት ፡ እንደአለው ፡ አንዘነጋም ።

የቀረው ፡ ደግሞ ፡ እንደዘሬው ፡ አጠራራችን ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሲል ፡ ይገኛል ። ለምሳሌ ፡
 ከግሪኮቹ ፡ ውስጥ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፱ነኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የነበረው ፡
 የአዲሴውስና ፡ የኤሊያስ ፡ ጸሐፊ ፡ ሐሜር ፡ በተለይ ፡ በኤሊያስ ፡ (ድ) ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡
 ምዕራፍ ፡ ፮ና ፡ በሌላውም ፡ ክፍል ፡ የታሪክ ፡ አባት ፡ የሚባለው ፡ በ፭ኛው ፡
 መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የነበረው ፡ ሄሮዲት ፡ በታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በ፪ኛውና ፡
 በ፫ኛው ፡ በ፬ኛውና ፡ በ፯ኛው ፡ ክፍል ፡ ኢትዮጵያ ፡ ይላሉ ። ከእስራኤሎችም ፡
 ወገን ፡ ይኸው ፡ ነው ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፩ሺ፩መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የነበ
 ረው ፡ ዳዊት ፡ በመዝሙሩ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሲል ፡ በ፯ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ የነበ
 ረው ፡ ኢሳይያስ ፡ ደግሞ ፡ በትንቢቱ ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፩ ፡ ቀጥር ፡ ፲፩ ፡ ምዕራፍ ፡
 ፲፰ ፡ ቀጥር ፡ ፩-፪ ፡ ሰፎንያም ፡ በምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ቀጥር ፡ ፲ ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡
 ሲሉ ፡ ይገኛሉ ። ንደኛቸው ፡ ዕንባቆም ፡ ደግሞ ፡ በምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ቀጥር ፡ ፯ ፡
 መልሶ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ይላል ። እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ የጥንት ፡ ጸሐፊዎችና ፡ ነቢያት ፡
 ስለእስራኤል ፡ ልጆች ፡ ተግግሮና ፡ ምክር ፡ ወይም ፡ ለእግዚአብሔር ፡ የጸሎትና ፡
 የምስጋና ፡ ቃል ፡ ሲያቀርቡ ፡ እግረ ፡ መንገዳቸውን ፡ ያገራችን ፡ ጉዳይ ፡ ሲያጋጥ
 ማቸው ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ ሲሉን ፡
 ቆዩ ። በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ ደግሞ ፡ የሴም ፡ ዘሮች ፡ ነገደ ፡ ሰባና ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡
 ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ እየተሻገሩ ፡ ከካምና ፡ ከኩሽ ፡ ዘር ፡ ጋር ፡
 ተደባልቀው ፡ ወይም ፡ በጦር ፡ አሸንፈው ፡ አብረው ፡ በተቀመጡ ፡ ጊዜ ፡ በስም ፡
 ላይ ፡ ስም ፡ እየበረከተ ፡ ሄደ ። የቀድሞዎቹ ፡ በኑብያ ፡ መንግሥታቸውን ፡ አስ
 ፍተው ፡ ኢትዮጵያ ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ እየተባሉ ፡ ሲቀመጡ ፡ በሥልጣኔ ፡ በጽሑፍ ፡

በቋንቋ ፡ የግብፅን ፡ ሲከተሉ ፡ በኋላ ፡ የመጡት ፡ ደግሞ ፡ በትግሬና ፡ በሐማሴን ፡ እንደዚሁም ፡ በዙሪያው ፡ ከተማቸውን ፡ እየከተሙ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ይዘውት ፡ የመጡትን ፡ ከአሶር ፡ ከክለዳውያን ፡ ከሬንቁ ፡ የመነጨውን ፡ የሳባ ፡ ቋንቋና ፡ ፊደል ፡ ለዛሬ ፡ ፊደላችን ፡ ቋንቋና ፡ አባት ፡ የሆነውን ፡ ከሥልጣኔያቸውና ፡ ከልማዳቸው ፡ ጋር ፡ ይዘው ፡ ተቀመጡ ።

ይኸን ፡ የልዩነት ፡ ሁኔታ ፡ የዛሬ ፡ ሊቃውንት የሴፍ ፡ ሀለቪ ፡ (JOSEPH HA LEVI)፣ ኤድዋርድ-ግላዘር ፡ (EDUARD GLASER)፣ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ (CONTI ROSSINI)፣ ገር ፡ ሪክማን ፡ (G. RYCKMANS) ሌሎችም ፡ በዚህ ፡ ገጽ ፡ ስማቸውን ፡ ዘርዝሮ ፡ የማልጨርሰው ፡ ለማጣራት ፡ እንደ ፡ ደከሙ ፡ ወደፊትም ፡ ያሉት ፡ ጨርሰው ፡ ማጣራት ፡ እስኪችሉ ፡ ድረስ ፡ የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊዎች ፡ በብዙ ፡ ምርመራ ፡ እያጣሩና ፡ እየለዩ ፡ እጻፉበት ፡ እዛሬው ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ የጥንት ፡ ጸሐፊዎች ፣ ነቢያት ፣ ነገሥታት ፣ ነገሩን ፡ እቅርብ ፡ ሳይከታተሉ ፡ በሩቅ ፡ ሆነው ፡ ሲናገሩም ፡ ሲጽፉም ፡ አንድ ፣ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ኩሽ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ነገደ ፡ ከም ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ነገደ ፡ ሴም ፡ እያሉ ፡ ይጠሩት ፡ ነበር ። እንደዚሁም ፡ ነገደ ፡ ኩሽን ፡ ከነገደ ፡ የቅጣን ፡ የደቡብ ፡ ዓረብን ፡ ነገደ ፡ ሳባ ፡ ከኖብያው ፡ ሳባ ፡ ሶባ-ሻባ ፡ ጋር ፡ እያደባለቁ ፡ ይጽፋሉ ፡ ያኛው ፡ የሠራውን ፡ ለዚህኛው ፡ ይኸኛው ፡ የሠራውን ፡ ለዚያኛው ፡ እየሰጡ ፡ ሲጽፉም ፡ ይገኛሉ ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ መልሰው ፡ የሚለዩበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ለምሳሌ ፡ ዳዊት ፡ በጅጅኛው ፡ መዝሙሩ ፡ በአማርኛው ፡ ላይ ፡ የተርሴስና ፡ የደሴቶች ፡ ነገሥታት ፡ እጅ ፡ መንሻ ፡ ያገባሉ ፡ ካለው ፡ ቀጥሎ ፡ የሻባና ፡ የሳባም ፡ ነገሥታት ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ያቀርባሉ ፡ ብሎ ፡ ለይቷል ። በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ዓረብኛ ፡ ፊደል ፡ ከለሌለ ፡ ሻባ ፡ ያለውን ፡ ሳባ ፣ ሳባ ፡ ያለውን ፡ ደግሞ ፡ በዓረብ ፡ አገር ፡ ያለመሆኑን ፡ ለመግለጽ ፣ ነገሥተ ፡ ሳባ ፡ ወዓረብ ፡ ጋዳ ፡ ያመጽኡ ፡ ብሎታል ። ይህም ፡ አጭር ፡ የዳዊት ፡ ቃል ፡ የዛሬ ፡ መርማሪ ፡ ሊቃውንት ፡ በሰፊው ፡ ከመረመሩት ፡ ጋር ፡ ተገናኝቷል ። በኖብያ ፡ ውስጥ ፡ ከኩሽ ፡ የተወለዱት ፡ ልጆች ፡ ሻባ ፡ ይባሉ ፡ እንደነበረ ፡ በርሱም ፡ ነገደ ፡ ሻባ ፡ የሚባል ፡ ዘር ፡ እንደነበረ ፡ ለመረዳት ፡ ሳባ ፡ ኖባ ፡ ከሚባለው ፡ ከገራችን ፡ ጽሑፍም ፡ ከዳዊት ፡ መዝሙርም ፡ በቀር ፡ በኖብያ ፡ በጅኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ስሙና ፡ ሥራው ፡ በግብፃውያኑ ፡ ሐውልትና ፡ ብራና ፡

በትክክል ፡ ተጽፎ ፡ የሚገኘው ፡ ግብፅን ፡ የገዛው ፡ ገጥሞ ፡ ሻባክ ፡ የሚባለው ፡ ስሙ ፡ ይገልጻል ።

በሻባ ፡ ላይ ፡ ከ ፡ የተጨመረበትን ፡ ምክንያት ፡ ሙሴ ፡ ብሩግሽ | (BRUGSCH) የሚባሉት ፡ የጀርመን ፡ ሊቀ ፡ አኤቲዎፒካ ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፋቸው ፡ ከ ፡ በጥንታዊያን ፡ የግብፆች ፡ የሰዋሰው ፡ ሥርዓት ፡ ዘርፍ ፡ አያያዥ ፡ መሆኑን ፡ ገልጸዋል ። ይኸውም ፡ ሻባ ፡ ከ ፡ ማለት ፡ የሻባ ፡ ማለት ፡ ነው ። የርሱም ፡ ተከታይ ፡ ልጁ ፡ መጠሪያ ፡ ስሙ ፡ ከባቱ ፡ ሳይርቅ ፡ ሻባቶ ፡ ከ ፡ ይባል ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ እላይ ፡ እንደአልነው ፡ በኖብያ ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ መንግሥት ፡ ሻባ ፡ (ሳባ) ፡ የሚባል ፡ ሲኖር ፡ ከነገደ ፡ የቀጣንም ፡ ወገን ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ የነበረው ፡ ወደ ፡ ዛሬዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰሜንም ፡ የዘለቀው ፡ ንግሥተ ፡ ሰባም ፡ የተጠራችበት ፡ የሳባ ፡ ዘር ፡ ለየብቻ ፡ መኖሩን ፡ ይኸም ፡ ሁለቱ ፡ እየተደባለቀ ፡ የጥንትን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ያስቸገራቸው ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ ወደዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ የጥንት ፡ ጸሐፊዎች ፡ ግብፆችም ፡ እስራኤሎችም ፡ ግሪኮችም ፡ ግማሾቹ ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ የቀሩት ፡ ኢትዮጵያ ፡ እያሉ ፡ ሲጠሩን ፡ አሁን ፡ ባለንበት ፡ የፖለቲካና ፡ ያገር ፡ ክፍል ፡ የምንገኘውን ፡ ኢትዮጵያውያኖችን ፡ ብቻ ፡ አይደለም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ከዛሬው ፡ ቱኒዚያ ፡ ማሮክ ፡ ከሊቢያና ፡ ግብፅ ፡ ከፍልስጥኤም ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ በኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ እስከ ፡ ሕንድ ፡ ውቅያኖስ ፡ ጠረፍ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ የዛሬውን ፡ የዓረብንም ፡ የሱዳንንም ፡ በመካከል ፡ የሚገኘውን ፡ ያሁኑን ፡ የኛንም ፡ አገር ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እየለዩ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እየደባለቁ ፡ ነው ።

ይኸም ፡ እንደሙሉ ፡ ስሕተት ፡ እንዳይቆጠር ፡ በዙሪያችን ፡ ከሚገኙት ፡ ከነዚህ ፡ ሕዝቦች ፡ ጋር ፡ ዘራችን ፡ ልማጻችን ፡ ቋንቋችን ፡ ከሥር ፡ ከመሠረቱ ፡ እየተገናኘ ፡ ተደባልቆ ፡ በመኖሩ ፡ ነው ፤ ደግሞ ፡ ረኃብ ፡ በተነሣ ፡ ጊዜ ፡ አንደኛው ፡ ነገድ ፡ ተሰዶ ፡ ወደ ፡ አንደኛው ፡ ነገድ ፡ አገር ፡ ሄዶ ፡ ይደባለቃል ። ከመካከላቸው ፡ አንድ ፡ ኃይለኛ ፡ የነገድ ፡ አለቃ ፡ ተነሥቶ ፡ ማስገበር ፡ ሲፈልግ ፡ የሌላውን ፡ አገር ምርኮ ፡ ወደራሱ ፡ አገር ፡ የራሱን ፡ አገር ፡ ሕዝብ ፡ በወራሪነት ፡ በሌላው ፡ አገር ፡ ሲተወው ፡ ይህን ፡ በመሰለው ፡ ሁኔታ ፡ ሕዝብ ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ ሲዘዋወርና ፡ ሲደባለቅ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ዘሩ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ጽሕፈቱና ፡ ቋንቋው ፡ መጠሪያ ፡

ሰሙም ፡ ልማዱና ፡ ጥበቡም ፡ እየተደበላለቀና ፡ እየተደቀለ ፡ ለመለየት ፡ ያስቸግራል ። ስለዚህ ፡ ይህን ፡ ችግር ፡ ማለፍና ፡ መለየት ፡ የማይቻል ፡ በሩቅ ፡ ያለ ፡ የጥንት ፡ ጸሐፊ ፡ ፀደፈና ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ ወይም ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብሎት ፡ ያልፋል ።

የዛሬ ፡ ጸሐፊና ፡ መርማሪም ፡ ነገሩን ፡ ላበጥር ፡ ብሎ ፡ ሲነሣ ፡ የዘመኑ ፡ ርቀት ፤ በዘመኑ ፡ የተደራጀው ፡ ጽሑፍ ፡ በማንሱ ፤ የፊደሉና ፡ የቋንቋው ፡ የባሕሉና ፡ የልማዱ ፡ ድብልቅነት ፡ እየተደቀነበት ፡ ችግሩን ፡ በሙሉ ፡ ማለፍ ፡ እያቃተው ፡ በጥንታዊው ፡ በኢትዮጵያና ፡ በሌላውም ፡ አገር ፡ የቀድሞ ፡ ታሪክ ፡ ቢሆን ፡ በዛሬው ፡ ጊዜ ፡ በጽሑፍ ፡ ለሕዝብ ፡ የሚያቀርበው ፡ የሥራ ፡ ፍሬ ፡ ሞላ ፡ ከጉደል ፡ ከመሆን ፡ አይዘልም ።

እኛ ፡ የጉዳዩ ፡ ባለቤቶች ፡ ለሥራው ፡ ችላ ፡ ባልንበት ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ የጻፉት ፡ ጀምስ ፡ ብሩስ ፡ ሞሪዮ ፡ ኩልቦ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ካሚረር ፡ ባጅ ፡ እንደዚሁም ፡ ሌሎቹ ፡ ሁሉ ፡ የጥንቱን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ለማግኘት ፡ ከኛ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ ተፈላልገው ፡ የሚበቃቸውን ፡ ያህል ፡ ሲያጡ ፡ ስለኛ ፡ አገር ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊትና ፡ በኋላ ፡ ባለው ፡ በ፫፻ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ግብፅን ፡ ከሚገዙት ፡ ከነበጥሊሞስ ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ በኋላ ፡ ደግሞ ፡ ከሮማውያኖቹ ፡ ውስጥ ፡ አገር ፡ ለማየት ፡ ንግድ ፡ ለማግኘት ፡ የአገር ፡ ካርታና ፡ ታሪክ ፡ ልማድና ፡ ባሕል ፡ ለማጠራቀም ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ጠረፍ ፡ እየመጡ ፡ ሲመለሱ ፡ የተወሰኑን ፡ ጽሑፍ ፡ ወደ ፡ መመርመር ፡ ይሄዳሉ ።

የነዚህም ፡ የጥንት ፡ ጸሐፊዎች ፡ ያብዛኞቹ ፡ ስም ፡ ኤራስቲን ፤ አናሲክራት ፤ አጋታርሺድ ፤ ጥሊን ፤ ስትራቦን ፤ ሲምኒድ ፤ ዲዮዶር ፤ አርቲሚዶር ፤ ቶሎሜ ፤ ከስማስ . . . . ይባላል ፡ እነሱም ፡ ግማሾቹ ፡ የግሪክ ፡ ግማሾቹ ፡ የሮማ ፡ የቀሩትም ፡ የግብፅ ፡ ተወላጆች ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ ዘረው ፡ በያገሩም ፡ ተገዝው ፡ ያዩትን ፡ የተረኩበት ፡ መጽሐፍ ፡ ፔሪጥሎ ፡ ማሬ ፡ ኤሪትሬዎ ፡ ይባላል ። ትርጓሜውም ፡ በኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ዙሪያ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ እንደዚሁም ፡ የስትራቦንና ፡ የቶሎሜ ፡ ጽሑፍ ፡ ያገር ፡ ካርታና ፡ ያገር ፡ ልማድ ፡ ጭምር ፡ ይተርክል ። በነዚህ ፡ ጸሐፊዎች ፡ አጠራር ፡ በአሁኒቱ ፡ ኢትዮጵያና ፡ በቀድሞዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ (ኑብያ) ፡ በያለበት ፡ በነገድ ፡ በቋንቋ ፡ እየተለያየ ፡ ለተቀመጠው ፡ ሕዝብ ፡ ወደ ፡ ዝርዝር ፡ ገብተው ፡ ስም ፡ ሲሰጡ ፡ በኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ዳር ፡ በረዥሙ ፡ ያለውን ፡ ሕዝብ ፡ በዋሻ ፡ ነዋሪ ፡ (ትሮግሎዲት) ፤ በዓባይ ፡ ዳር ፡ የሚኖሩትን ፡ ስሆን ፡ በሊታ ፡ (ስትሩቲኦፋኻ) ፤ የቀረውንም ፡ በሚመገበው ፡ ምግብ ፡ ዓይነት ፡ የመልኩ ፡ ቅርጽ ፡ በሚሰጠው ፡ ዓይነት ፡ ዓሣ ፡ በሊታ ፤ ቀጭኔ ፡ መሳይ ፡ እያሉ ፡ ሠይመውት ፡ ይገኛል ። የዚህን ፡ ዝርዝር ፡ ጉዳይ ፡ ወደፊት ፡ ባለው ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ላይ ፡ ስለምናገኘው ፡ አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

እነዚህን ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ ወደጎጦን ፡ ትተን ፡ ያገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ አገራችንን ፡ ወይም ፡ ያገራችንን ፡ ሕዝብ ፡ ምን ፡ እንደሚለው ፡ የተመለከትን ፡ እንደሆነ ፡ የቀረውን ፡ እንኳን ፡ በየአጋጣሚው ፡ መንከቱ ፡ ሳይቀር ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ ደጋግሞ ፡ ሲጠራ ፡ የምናገኘው ፡ የመዠመሪያውን ፡ ሕዝብ ፡ ነገደ ፡ ከም ፡ በኋላ ፡ የመጣውን ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ከባድ ፡ ግዛት ፡ ራሱንም ፡ ነገደ ፡ ከሙንም ፡ አወጣው ፡ ለማለት ፡ ነገደ ፡ አግዳሚ ፡ አግዳሚያን ፡ አገሩን ፡ ብሔረ ፡ አግዳሚ ፡ ቋንቋውን ፡ ልሳን ፡ ግዕዝ ፡ ሲለው ፡ እናገኛለን ።

ዓረብ ፡ መታወቅ ፡ ከገጥመረ ፡ በኋላ ፡ በንግግሩም ፡ በጽሕፈቱም ፡ ሐበሻ ፡ (ድብልቅ) ፡ ብሎን ፡ ይገኛል ፡ ግማሹ ፡ ደግሞ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ከነገደ ፡ የቅጣን ፡ ከሳባ ፡ ክፍል ፡ አንዱ ፡ ነገድ ፡ ሀበሳት ፡ የሚባለው ፡ የኤርትራ ፡ ባሕርን ፡ ተሻግሮ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስሜን ፡ ስለተቀመጠ ፡ ሐበሻ ፡ የሚባለው ፡ ሥያሜ ፡ የመጣው ፡ ከነርሱ ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ አዋቂዎች ፡ ሞልተዋል ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ ስሚቸውን ፡ የጠቀሰነው ፡ ምስተር ፡ ሪክማን ፡ (J. RYCKMANS) የሳባውያን ፡ ታሪካዊ ፡ ጽሑፍ ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፋቸው ፡ እንደሚያስረዱት ፡ በዛሬው ፡ የመን ፡ ምዕራብ ፡ የሚገኘው ፡ ያገሩ ፡ ስም ፡ ሀበሳት ፡ ስዎቹ ፡ ሀበሳን ፡ የሚባሉት ፡ ሀበሳ ፡ ከሚባል ፡ የነገድ ፡ አባት ፡ የወረዱ ፡ ከአገራቸው ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ተሻግረው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስሜን ፡ ተቀምጠው ፡ ሀበሻ ፡ የሚባለው ፡ ስም ፡ የመጣው ፡ ከነርሱ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ከሌሎቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ጋር ፡ ያረጋግጣሉ ። ፓሪስ ፡ በነበርሁ ፡ ጊዜ ፡ በሶርቦን ፡ የምሥራቅ ፡ ቋንቋ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አማርኛ ፡ ከሚያስተምሩት ፡ ሊቅ ፡ ከማርሴል ፡ ኮሄን ፡ ጋር ፡ የዚህኑ ፡ ጉዳይ ፡ አንሥተን ፡ ስንነጋገር ፡ እናንተ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ሀበሾች ፡ ሲሏችሁ ፡ ቅር ፡ ይላችኋል ፡ ማለትን ፡ ስምቻለሁ ። ነገር ፡ ግን ፡ እውነተኛ ፡ ስሚቸሁ ፡ ሀበሻ ፡ መሆኑ ፡ አይጠረጠርም ፡ ያሉኝን ፡ አስታውሳለሁ ። ይኸንንም ፡ ከማለት ፡ ያደረሳቸው ፡ ሀበሳን ፡ ከአገራቸው ፡ ከሀበሳት ፡ (ደቡብ ፡ ዓረብ) መጥተው ፡ በኢትዮጵያ ፡ መቀመጣቸው ፡ እነርሱም ፡ ከነገደ ፡ የቅጣን ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ መሆናቸውን ፡ በሳባውያን ፡ ፊደል ፡ ሳ ፡ የነበረው ፡ በኋላ ፡ በዓረብኛ ፡ ሳ ፡ ወደ ፡ ሻ ፡ ተለውጦ ፡ ሀበሻ ፡ ስንባል ፡ የኖርነውን ፡ ደንበኛ ፡ ታሪክ ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ነው ።

በብሉይ ፡ ኪዳን ፡ በዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ 1 ፡ በኖኅ ፡ ዘር ፡ ውስጥ ፡ ሁለት ፡ ሳባ ፡ እንዳለ ፡ ቤትውልዱ ፡ ሐረግ ፡ ላይ ፡ እንመለከታለን ። አንደኛው ፡ የኖኅ ፡ ልጅ ፡ የከም ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ የኩሽ ፡ ልጅ ፡ ሳባ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከሌላው ፡ ለመለየት ፡ ሳባ ፡ ሻባ ፡ ይሉታል ። ይኸም ፡ የከሙ ፡ ነገድ ፡ የኑብያው ፡ ኢትዮጵያ ፡ የነገድ ፡ አባት ፡ መሆኑ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ሳባ ፡ ኖባ ፡ እየተባለ ፡ ይጠራል ። የሁለተኛው ፡ ትውልድ ፡ ደግሞ ፡ ኖኅ ፡ የከምን ፡ ወንድም ፡ ሴምን ፡ ሴም ፡ አርፋክስድን ፡ አርፋክስድ ፡ ሳላህን ፡ ሳላህ ፡ አቤርን ፡ አቤር ፡ የቅጣንን ፡ የቅጣን ፡ ሳባን ይወልዳል ። የዚህኛውን ፡ የሳባን ፡ ነገድ ፡ ነው ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ሲኖር ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥቶ ፡ የከምን ፡ ዘርች ፡ አሸንፎ ፡ ባለቤት ፡ ሆነ ፡ የምንለው ፡

ንግሥተ ሳባም ፡ ነገሠቶች ፡ የምትባለው ፡ በነዚህ ፡ ነገዶች ፡ ላይ ፡ ነው ። ሀበሳን ፡ ሳባ ፡ ሂሚያሪት ፡ እየተባለ ፡ መለያየት ፡ የመጣውም ፡ በዘመን ፡ ብዛት ፡ በትውልድ ፡ መበርከት ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ የኩሹ ፡ ሳባ ፡ /ሶባ ፡ ሻባ / ከምሥራቅ ፡ መጥቶም ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ ግማሹ ፡ የርሱና ፡ ያባቱ ፡ የካም ፡ ወገኖች ፡ ተደባልቀው ፡ ባሁኒቱ ፡ ኢትዮጵያና ፡ በቀድሞዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በነብያ ፡ ሲኖሩ ፡ በነብያ ፡ ያሉት ፡ ብዙውን ፡ ዘመን ፡ በነፃነት ፡ ከኖሩ ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ በሺጅጅ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ላይ ፡ በግብፅ ፡ ተገዙ ። በመጨረሻ ፡ ደግሞ ፡ በጊኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ እነዚህ ፡ በግብፅ ፡ የተገዙት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ መልሰው ፡ ግብፅን ፡ ገዙ ። በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ ባሁኒቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሚገኙት ፡ አግዳዚ ፡ ወይም ፡ ኃበሳን ፡ የሚባሉት ፡ ሲመቻቸው ፡ በነፃነት ፡ ሳይመቻቸው ፡ ግብፅ ፡ በፊት ፡ ናፖታ ፡ በኋላ ፡ በየጊዜው ፡ እየወረሯቸውና ፡ እየገበሩ ፡ በመክከላቸው ፡ ኃይለኛ ፡ ሲነሣ ፡ እየጠቀላላቸው ፡ ሲጠፉም ፡ በየነገዳቸው ፡ እየተከፋፈሉ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ እስከ ፡ መቶ ፡ ወይም ፡ ቢበዛ ፡ ፪ ፡ መቶ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ኖሩ ። በኋላ ፡ ግን ፡ በግብፅና ፡ በኖብያ ፡ የአሶር ፡ የፋርስ ፡ የግሪክ ፡ የሮማ ፡ ገዥ ፡ እየተፈራረቀ ፡ የኖብያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ሲደክም ፡ በጎኑ ፡ ያለው ፡ የሀበሳት ፡ ወይም ፡ የአግዳዝያን ፡ ሕዝብ ፡ የአክሱምን ፡ መንግሥት ፡ እያቀና ፡ ተነሣ ። ስለዚህ ፡ ይህን ፡ መንግሥት የሮማና ፡ የቢዛንቲን ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ በያውራጃው ፡ ለሚገኘው ፡ ሕዝብ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስም ፡ መስጠቱ ፡ ሳይቀር ፡ ዋነኛውን ፡ መንግሥት ፡ አክሱም ፡ መሥርተው ፡ ጽሕፈት ፡ ሲያስቀርጹ ፡ ንጉሠ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ሕዝቡም ፡ አክሱማውያን ፡ እየተባሉ ፡ አገሩም ፡ ብሔረ ፡ አክሱም ፡ በሚል ፡ ይጠራ ፡ ዠመር ፡ ይሁን ፡ እንጂ ይህ ፡ ግዕዝኛ ፡ አነጋገር ፡ የመጣ ፡ ከክርስትና ፡ በኋላ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የፊተኛው ፡ አነጋገርና ፡ ጽሑፍ ፡ ቀድሞ ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ሳሉ ፡ የሚጽፉበትና ፡ የሚነጋገሩ በት ፡ የሳባ ፡ ቋንቋ ፡ ነው ። ይኸም ፡ የሳባ ፡ ፊደልና ፡ ቋንቋ ፡ ለግዕዙ ፡ እንደ ፡ አባት ፡ የሚቆጠር ፡ ነው ። ደግሞ ፡ በአክሱሙ ፡ መንግሥት ፡ የግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ሲሰለጥን ፡ በየሐውልታቸው ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በሳባያውያን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ባልሠለጠነው ፡ ግዕዝኛ ፡ ወይም ፡ ሁለቱን ፡ ግሪኩንና ፡ ሳባውን ፡ ጎን ፡ ለጎን ፡ እያደረጉ ፡ ሲያጽፉ ፡ የነበረው ፡ እነሆ ፡ ዛሬ ፡ በየሃውልታቸው ፡ ላይ ፡ ይታያል ። በኋላ ፡ ደግሞ ፡ ከክርስትና ፡ በኋላ ፡ የተጻፈው ፡ ሁሉ እላይ ፡ እንዳልነው ፡ ብሔረ ፡ አክሱም ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ አክሱማውያን ፡ ሲል ፡ ይገኛል ። ይኸም ፡ ሥያሜ ፡ በዘመኑ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ በአክሱሞቹ ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያዊነትን ፡ ይልቁንም ፡ የሳባንና ፡ የሀበሳትን ፡ ሥያሜ ፡ እያጠፋው ፡ ሳይሆን ፡ እያደበዘዘው ፡ ሔዷል ።

እያንዳንዱ ፡ ሕዝብ ፡ በጊዜውና ፡ በሥፍራው ፡ በነገዱ ፡ የየራሱን ፡ ከተማ ፡ ስም ፡ ናፖታ ፡ መርዊ ፡ አክሱም ፡ እያለ ፡ ይኸንኑ ፡ ስም ፡ በማድመቁ ፡ ጸሐፊም ፡ በዚህ እየሠየመው ፡ የዋናውን ፡ የጥንታዊውንና ፡ የጠቅላላውን ፡ የኢትዮጵያዊነት ፡ ስም ፡

ሊዘነጋ ፡ ምንም ፡ አልቀረውም ፡ ነበር ። ከጸሐፊዎችም ፡ አንዳንዶቹ ፡ ለወዲህኛው ፡
 በፊት ፡ የሀበሳትን ፡ በኋላም ፡ የአክሱምን ፡ ስም ፡ እየሰጡ ፡ ኢትዮጵያነትን ፡ ለነ-
 ብያ ፡ /ለናፓታና ፡ ለመርዌ/ ፡ የሚሰጡ ፡ አሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደሐሜርም ፡ እንደ
 ሄሮዶቶም ፡ ቢሆን ፡ የኢትዮጵያዊነት ፡ ስም ፡ ለናፓታና ፡ ለመርዌ ፡ ብቻ ፡ ሊወሰን ፡
 አይገባም ። በዚሁ ፡ መሠረት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ስም ፡ በሌላው ፡ ክፍል ፡ መብረድ ፡
 ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በፍጹም ፡ ሲጠፋ ፡ በኛ ፡ በዛሬዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ከጳጳና ፡ ከጳጳ ፡
 ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ወዲህ ፡ መንግሥት ፡ ከአክሱም ፡ ላስታ ፡ ከላስታ ፡ ሸዋ ፡ ከሸዋ
 ጎንደር ፡ በተዛወረበት ፡ ጊዜ ፡ . . . ሐበሻ . . . የሚባለው ፡ ስም ፡ ጣልቃ ፡
 መግባቱ ፡ በይቀርም ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሥያሜ ፡ በዜና ፡ መዋዕልም ፡
 በገድልና ፡ በድርሳንም ፡ በደብዳቤም ፡ እንደገና ፡ ይነሣ ፡ ዠመር ። በጳጳ ፡ ዓመተ ፡
 ምሕረት ፡ ላይ ፡ የነበረው ፡ ድልንዓድ ፡ /እንደሌሎቹም ፡ ወይፈ ፡ አርዕድ ፡ ለኖብ
 ያው ፡ ንጉሥ ፡ ለጊዮርጊስ ፡ ደብዳቤ ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ሲጽፍ ፡ ስሙን ፡ ሳይጠ
 ቅስ ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብሏል ። የላሊበላና ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ የዓምደ ፡ ጽዮ-
 ንና ፡ የዘርዓ ፡ ያዕቆብ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥትም ፡ እያንዳንዳቸውን ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ፡
 ሲላቸው ፡ ይገኛል ።

ከውጭ ፡ አገር ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ውስጥ ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ አራተኛው ፡
 ፓውሊ ፡ /ጳውሎስ/ ፡ በጆሺ ፡ ጆጆ ፡ ሟ ፡ ም ፡ ለአዜ ፡ ገላውዴዎስ ፡ ፊልጶስ ፡ ዪ ፡
 የኤስፓኛ ፡ ንጉሥ ፡ ለአዜ ፡ ሠርፀ ፡ ድንግል ፡ ደብዳቤ ፡ በላቲን ፡ ቋንቋ ፡ ሲጽፉ ፡ IMP-
 ERATOREM AETHIOPIAE የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እያሉ ፡ የጻፉት ፡
 በካሪ ፡ በሰበሰበው ፡ የፖርቱጊዝና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግንኙነት ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ተመዝ
 ግቦ ፡ ይገኛል ።

ስለዚህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ስም ፡ ጥንት ፡ በሰፊው ፡ ብዙ ፡ ሕዝብ ፡ አቅፎ ፡ ቢገ
 ኝም ፡ ግሪኮቹ ፡ እነሐሜር ፡ እነሄሮዳቱስ ፡ እስራኤሎቹ ፡ እነዳዊት ፡ እነኢሳይያስ ፡
 የመሠረቱትን ሥያሜ ፡ ሳይለቅ ፡ ኩሽ ፡ ሐበሻ ፡ በዋሻ ፡ ነዋሪ ፡ የሚባለውን ፡ ሁሉ ፡ ደም
 ስሶ ፡ በአሁኑ ፡ ዘመን ፡ በፖለቲካና ፡ በወሰን ፡ ተከልሎ ፡ አሁን ፡ ላለው ፡ ሕዝባ
 ቸን ፡ ኢትዮጵያዊነት ፡ የግሉ ፡ መጠሪያ ፡ ሆኖ ፡ መቅረቱን ፡ እንመለከታለን ። ይኸም ፡
 ሲሆን ፡ የሰበሰቡትን ፡ የሀበሳትን ፡ ነገድ ፡ ዘሮች ፡ መሆናችንን ፡ ሳንረሳ ፡ ሀበሻ ፡ መባ
 ልንም ፡ ሳንጠላ ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፪

የቀድሞው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጽሑፍ ፡ ሁኔታ ።

የአክሱሙ ፡ መንግሥትና ፡ ሕዝብ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ሕዝብ ፡ ታሪክ ፡ ከፊ
 ደሉ ፡ ከሥልጣኔው ፡ ከልማዳ ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ እንደሆነ ፡ እንዲሁም ፡ ያንጊዜ ፡
 ኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራው ፡ የነብያ ሕዝብ ፡ የሥ
 ልጣኔው ፡ መደብ ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የነበረው ፡ በሃይማኖትም ፡ በሥልጣኔም

በልግድም ፡ ከግብፅ ፡ ሕዝብ ፡ የተገናኘ ፡ ነበር ። በጭሩ ፡ የተገናኘ ፡ ነው ፡ ከማለት ፡ ይልቅ ፡ የኑብያው ፡ ሕዝብ ፡ ፊደሉና ፡ ሃይማኖቱ ፡ የዋነኞቹና ፡ የሥልጡኖቹ ፡ ወገኖች ፡ የግብፅ ፡ ፊደል ፡ (ሂዬሮግሊፍ ፡) የሚባለው ፡ ነበር ። በሃይማኖትም ፡ ረገድ ፡ የግብግውያንን ፡ አማልክት ፡ እነአሞንን ፡ ያመልኩ ፡ ነበር ። ተራው ፡ ባላገር ፡ ደግሞ ፡ ከግብፅ ፡ ባላገር ፡ ከወዲህም ፡ ከዛሬዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ባላገር ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ከፍጡራን ፡ የመነጨ ፡ የፍጡርና ፡ የመናፍስት አምልኮ ፡ ነበረው ።

ስለዚህ ፡ በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ አክሱም ፡ ሲገን ፡ / ሲነጣ ፡ / ሃይማኖትንና ፡ ፊደልን ፡ ከደቡብ ፡ ግሪብ ፡ ይዞ ፡ የመጣውን ለዛሬው ፡ ፊደላችን ፡ አባት ፡ የሆነውን ፡ የሳባውያንን ፡ ፊደል ፡ በግዛቱ ፡ ስለአስፋፋ ፡ በኋላም ፡ ይኸው ፊደልና ፡ ቋንቋ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ተለውጦ ፡ ዛሬ ፡ ጽሑፉ ፡ ሁሉ ፡ በዚያው ፡ በመጠኑ ፡ ስለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ሲናገር ፡ ኑብያን ፡ እንደባዕድ ፡ በመመልከት ፡ በጉዳዩ ፡ ሳያገባው ፡ ቀርቶ ፡ ገዛነው ፡ አስገበርነው ፡ ብሎ ፡ ከማለፍ ፡ በቀር ፡ ስለኑብያ ፡ መንግሥት ፡ ሁኔታ ፡ በሰፊው ፡ የሚናገር ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የለም ። የኑብያውም ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የተፈጸመው ፡ በሂዬሮግሊፍ ፡ የተጻፈው ፡ ታሪክ ፡ እንደቱባና ፡ እንደመምሬስ ፡ ታሪክ ፡ ተደብቆ ፡ ሲኖር ፡ ሻምፖልዮን ፡ የፊደሉን ፡ ምሥጢር ፡ ከፈታው ፡ ወዲህ ፡ ብዙ ፡ መርማሪዎች ፡ ጥንታዊውን ፡ የግብፅን ፡ ታሪክ ፡ እየመረመሩ ፡ ሲያወጡ ፡ የኑብያውም ፡ ታሪክ ፡ እየተመረመረ ፡ መውጣት ፡ ዠመረ ። ኑብያን ፡ ከግብፅ ፡ ጋር ፡ ደርበው ፡ ሲገዙ ፡ የኖሩት ፡ ፈርዖኖች ፡ እንደገና ፡ ኢትዮጵያውያኑ ፡ ደግሞ ፡ ከኑብያ ፡ ተነሥተው ፡ ግብፅን ፡ በሙሉ ፡ አስከ ፡ ሊቢያ ፡ አስከፓለሱቲን ፡ የገዙት ፡ የግብፅ ፡ ጄጄኛ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዲናስቲ) ፡ ተብለው ፡ የተመደቡት ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ነገሥታት ፡ የነገሩንኪ ፡ የነታርሐቃ ፡ ታሪክ ፡ ክሐውልትና ፡ ከጣዖታቱ ፡ ቤተ መቅደስ ፡ ግድግዳ ፡ ላይ እየተተረጎመ ፡ ያወጣ ፡ ዠመር ። ይኸንንም ፡ ወደፊት ፡ በሥፍራው ፡ ስንደርስ ፡ እናገኛለን ።

የሆነ ፡ ሆኖ የኢትዮጵያ ፡ የጥንታዊ ፡ ግዛት ፡ ነበር ፡ አስቀድሞ ፡ ሲገዙ ፡ በኖሩም ፡ በኋላ ፡ መልሰው ፡ ግብፅን ፡ ገዝተዋል ፡ እያልን ፡ ስለምንመክባቸው ፡ ስለ ኑብያ ፡ ሕዝቦች ፡ በተለይ ፡ ስለናፓታና ፡ ስለመርዌ ፡ ደንበኛ ፡ ታሪክ ፡ የሚናገር ፡ በግዕዝም ፡ በአማርኛም ፡ የተጻፈ ፡ ብዙ ፡ የለም ። በዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ስለስባቆን ፡ (ሻባክ) ፡ ስለ ንግሥት ፡ ሕንደኬና ፡ ስለ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ግንኙነት ፡ በቲንሹ ፡ ሲኖር ፡ ከዚያ ፡ በፊት ፡ ያለው ፡ ሰፊ ፡ የኑብያ ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ለዚያን ፡ ዘመንም ፡ ለዛሬዬቱም ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተደራነ ፡ ጨለማ ፡ ነው ። የዚህ ፡ የኑብያ ፡ ታሪክም ፡ እላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ ከናፓታና ፡ ከመርዌ ፡ ዝቅ ብሎም ፡ ከቲብ (ካርናቅ) ፡ ከዙሪያውም ፡ ከየሀውልቱና ፡ ከየመቅደሱ ፡ ከቤተ መንግሥቱ ፡ ፍራሽ ፡ በገኝም ፡ በግብግቹ ፡ ጥንታዊ ፡ ፊደል ፡ የተጻፈ ፡ ሆኖ ፡ የሚተርከውም ፡ ስለ ኑብያ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የናፓታ

ገና : የመርዋን : መንግሥት : እንጂ : አሁን : ከያዝነው : ፊደልና : ታሪክ : ጋራ : ተወራራሽ : ስለሆነው : ስለአክሱም : አይናገርም ። በዘርና : በአንዳንድ : ልማድ : ካልሆነ : በቀር : የኑባያው : ሥልጣኔና : ታሪክ : ሃይማኖቱም : ከአክሱም : ሥልጣኔ : ጋር : የማይገናኝ : ነው ። በቢባልና : የኑባያውን : ችላ : ብንልም : ስለራሱ : ስለአክሱም : መንግሥት : ታሪክ : እንኳን : በታሪክ : ነገሥትም : በክብረ : ነገሥትም : በብዕል : ነገሥትም : በነገሥታቱና : በጳጳሳቱ : ድርሳንና : ገድል : ውስጥ : የተጻፈውም በሆን : በደረቅ : ታሪክ : ረገድ : የሚሰጠን : ጥቅም : ዝቅ : ያለ : ነው ። ይኸውም : ዛሬ : የሚገኘው : ይኸን : የመሳሰለው : ጽሑፍ : የጥንቱ በዮዲትና : በግራኝ : መሕመድ : መነሣትና በሌላውም : ምክንያት : ጠፋፍቶ : እንደገና : መዘጋጀት : የቻለው ከ፲፬ ኛው : መቶ : ዓመተ : ምሕረት : ወዲህ : ከአፄ : ዓምደ : ጽዮን : ጊዜ : ዠምሮ : በመሆኑ : ከዚህ : ጊዜ : ወዲህ : ሞላ : ከጎደል : የመንግሥትም : የመንፈሳዊም : ታሪክ : ይገኛል ። ግልበሬ : ሳይሆን : አንዳንድ : መንፈሳዊ : ጽሑፍ : በይኩኖ : አምላክ : ጊዜ : የተዘጋጀ : አለ : ከዚህ : ጊዜ : ብሔረ : አሪት : የሚባለው : ዛሬ : በፓሪስ : ቤተ : መጻሕፍት : የሚገኘው : እንደብርቅ : ይታያል ።

ከዓፄ : ዓምደ : ጽዮን : ጊዜ : በፊት : ያለፈውን : የላስታና : ይልቁንም : የአክሱምን : ታሪክ : የቤተ : ክህነት : ሰዎች : መነኮሳትና : እጩጊዎች : የመንግሥቱም : ጸሐፊዎች : ሲያያዝ : በወሬ : የመጣውን : ከራሳቸውም : እሃጨ መፍ : ሲያዘጋጁ : ለያንዳንዱ : የአክሱምና : የላስታ : ንጉሥ : በዘመኑ : የፈጸመውን : አጫጭር : የጦርነትና : የመንፈሳዊ : ተግባር : ሲያዘጋጁ : በየዘመኑ : የነበረውን : ልማድና : አስተዳደር : የዕቃና : የመሣሪያ : የሸቀጥና : የገንዘቡን : ዓይነት : ሌላውንም : ይኸን : የመሳሰለውንም : ጽፈው : ለማቅረብ : የዘመኑ : የጸሐፊነት : ልማድ : አላስቻላቸውም ። ጽፈው : ጠፍቶም : እንደሆነ : አይታወቅም : ይሁን : እንጂ : የዚህ : ሁሉ : ዓይነት : በደንብና : በዝርዝር : ተጽፎ : ወደ : ጊዜያችን : የተላለፈ : አላገኘንም ። በዚህ : ምክንያት : ፈረንጆች : የኛን : የሥነ : ጽሑፍ : ደረጃ : ከጓደኞቻችን : አገሮች : ከዓረብና : ከግብፅ : ከፋርስና : ከግሪክ : በዝቅ ተኛነት : ለመገመት : ግዴታ : ሆኖባቸዋል ።

በዚህ : ባለን : ታሪክ : ነገሥት : ውስጥ : እንደምንመለከተው : ከአዳም : ዠምሮ : እስከ : ዳዊት : ከሰሎሞን : እስከ : ይኩኖ : አምላክ : የሰም : ዝርዝር : ይሰጥና : ከዚያ : ጣልቃ : እያገባ : የንግሥተ : ሳባንና : የሰሎሞንን : ግንኙነት : የቀዳማዊ : ምኒልክን : ልደትና : ንግሥ : የአብርሃንና : የአጽብሐን : ቲንሽ : ታሪክ : ከአቡነ : ሰላማ : (ከሣቴ : ብርሃን) : ጋር ፣ ያፂ : ካሌብን : ከአባ : ጳንጠሌዎን ፣ ያፂ : ገብረ : መስቀልን : ከያሬድና : ከአቡነ : አረጋዊ : ጋር : እያያ ያዘ : ይጽፋል ። ከዚያ : የላሊበላንና : የነአሁቶ : ለአብን : የይኩኖ : አምላክንና : የአቡነ : ተክለ : ሃይማኖትን : ይተርክል ። አተራረኩም : በደረቅ : ታሪክና : ወይም :

ለታሪኩ ፡ ብቻ ፡ ቀጥተኛ ፡ ሐተታ ፡ በመስጠት ፡ ሳይሆን ፡ በመንፈሳዊና ፡ በተአ
 ምራቃዊ ፡ አገላለጽ ፡ ሆኖ ፡ እናገኘዋለን ። ይኸም ፡ እንደግናቸውም ፡ ሥራ ፡
 በዚያን ፡ ዘመን ፡ የተለመደና ፡ የማያስነቅፍ ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እላይ ፡ እንዳ
 መለከትነው ፡ ያብዛኞቹ ፡ ነገሥታት ፡ ከስማቸው ፡ ዝርዝር ፡ በቀር ፡ በዕለት ፡
 ተግባራቸው ፡ የፈጸሙት ፡ የፍርድ ፡ የሥርዓቱ ፡ የጦርነቱ ፡ የንግዱ ፡ አኳኋን ፡
 የሸቀጡ ፡ የጦር ፡ መሣሪያው ፡ ለኑሮና ፡ ለትዳር ፡ ወንድና ፡ ሴቱ ፡ የሚገለገ
 ሉበት ፡ ዕቃና ፡ መሣሪያ ፡ በአማርኛ ፡ እንኳ ፡ ተስፋ ፡ ለማድረግ ፡ የራሱ ፡
 የቋንቋው ፡ አለመኖር ፡ አያስችልም ፡ ብንል ፡ በዘመኑ ፡ በሚሠራበት ፡ በቤተ
 መንግሥቱና ፡ በቤተ ፡ ክህነቱ ፡ ቋንቋ ፡ በግዕዝ ፡ እንኳ ፡ አይገኝም ። ባንዳ
 ንድ ፡ ቦታ ፡ በብርቅ ፡ ቢገኝም ፡ በጣም ፡ ያነሰ ፡ ከግማሽ ፡ ገጽ ፡ ስለማይደርስ፡
 ለዛሬ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊና ፡ አንባቢ ፡ የማያጠግብ ፡ ይሆናል ።

ክርስትናን ፡ ጌታችን ፡ ከመሠረተው ፡ ሐዋርያትና ፡ ሰማዕታት ፡ በያለበት ፡
 ከስፋፋትና ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያም ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ ፍሬምናጦስ ፡ ካገቡት ፡ ወዲህ፡
 እንደዛሬው ፡ ዘመን ፡ ልማድ ፡ እላይ ፡ የዘረዘርነውን ፡ ያገር ፡ ልማድ ፡ የዕቃና ፡ የመሣሪያ ፡
 ዓይነት፡በዝርዝር ፡ ለመጻፍ ፡ አባቶቻችን ፡ አሳባቸውን ፡ ማድከም ፡ አልፈለጉም ። ዛሬ ፡
 የፈለግነውን ፡ ያህል ፡ ለኋላ ፡ ትውልድ ፡ ይጠቅመዋል ፡ ብለው ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡
 እምብዛም ፡ የተገነዘቡት ፡ አይመከልም ። በዚህ ፡ ፈንታ ፡ ስለ ፡ አዲሱ ፡
 የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ስለሐዋርያትና ፡ ስለሰማዕታት ፡ ስለመላእክትና ፡ ስለጻድ
 ቃን ፡ ከነዚህ ፡ ጋር ፡ ስለተያያዙት ፡ ነገሥታት ፡ በመንፈሳዊ ፡ አያያዝ ፡ ብቻ ፡
 ለመጻፍና ፡ ለመድከም ፡ የዘመኑ ፡ ጸሐፊዎች ፡ የሆኑት ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ሰዎች፡
 አሳባቸውን ፡ በሙሉ ፡ ወደዚህ ፡ ሥራ ፡ አዘነበሉ ። የማይከደውን ፡ ትጋታቸው
 ንና ፡ ዕውቀታቸውን ፡ ለዚህ ፡ ለመንፈሳዊ ፡ ጽሕፈት ፡ ሠዉት ። በዚህ ፡ ምክ
 ንያት ፡ እነሆ ፡ ዛሬ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ ቤተ ፡ ክህነት ፡ በገዳ
 ማትና ፡ በየአብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ውስጥ ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ መጻሕፍት ፡ ሁሉ፡
 የገድል ፡ የድርሳን ፡ የመልካ ፡ መልክ ፡ የጸሎት ፡ የምነና ፡ መጻሕፍት ፡ በጥሩ፡
 ጥሩ ፡ ብራና ፡ በሚያማምር ፡ ጽሕፈትና ፡ ድጉስ ፡ በደመቁ ፡ ሐረጎች ፡ አጊጦ ፡
 ሲገኝ ፡ የታሪኩ ፡ የመሣሪያውና ፡ የዕቃው ፡ የሥርዓቱ ፡ ጽሑፍ ፡ አንሶና ፡ ጎድሎ ፡ ይገ
 ኛል ። አባቶቻችን ፡ ይኸኛውን ፡ ሥራ ፡ ወደሚያልፍ ፡ ወደሥጋዊ ፡ ወደምድራዊ ፡
 ስለቆጠሩት ፡ መንፈሳዊ ፡ መጽሐፍ ፡ ብቻ ፡ አበረከቱልን ።

ስለዚህ ፡ የታሪኩ ፡ ወገን ፡ በዚያው ፡ ዘመን ፡ ችላ ፡ ስለተባለ ፡ ዛሬ ፡ ታሪክ ፡ እያ
 ለን ፡ የታሪክ ፡ ደሀ ፡ ሆነን ፡ ስንኖር ፡ እኛም ፡ ራሳችን ፡ በራሳችን ፡ የራሳችንን ፡
 ታሪክ ፡ ቆፍረን ፡ እንኳን ፡ በይሆን ፡ ከቆመው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ ለመገልበጥና፡ለመረ
 ዳት ፡ ስለአቃተን ፡ ወይም ፡ ስለአላሰብንበት ፡ የዚህ ፡ ሥራ ፡ ልማድ ፡ ያላቸው ፡ ለታ
 ሪክ ፡ ዋጋ ፡ መስጠት ፡ የቻሉ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ አፍሪካን ፡ ለማየት ፡ አደን ፡
 ለማደን ፡ ታሪክ ፡ ለመመርመር ፡ በየምክንያቱ ፡ ካገራቸው ፡ ሲወጡና ፡ ወደ ፡ ኢትዮ
 ጵያ ፡ ሲመጡ ፡ በአክሱምና ፡ በዙሪያው ፡ ካለው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ አንዳንድ ፡

ጽሑፍ : እየቀዳ : እየተረጎሙ : የታሪካችንን : ብልጫታ : አሳዩን ። እነዚህም : እንደ ነገረምስ : ብሩስ ፣ ኤድዋርድ ፣ ሩፔል ፣ ሀንሪ ፣ ሳልት ፣ ኮንቲ ፣ ሮሲኒና ፣ ሌሎችም ፣ ናቸው ። እነሱም : እየተነጣጠሉ : የተቻላቸውን ፣ ለየብቻ ፣ በጽሑፍ ፣ ገልጸው ፣ ከቆዩ ፣ በኋላ ፣ 1891 ፣ ዓ ፣ ም ፣ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፣ ሰሜን ፣ ጸሐፊ ፣ ፎቶግራፍ ፣ አንሽ ፣ ቆፋሪ ፣ ፕላን ፣ ሠሪ ፣ ሆነው ፣ ባንድ ፣ ንድ ፣ የመጡት ፣ እነሊትማን ፣ በአክሱምና ፣ በሌላም ፣ ታሪካዊ ፣ ሥፍራ ፣ እየተዘዋወሩ ፣ ቆሞና ፣ ወድቆ ፣ ካገኙት ፣ ሐውልት ፣ ላይ ፣ ያገኙትን ፣ የሳባ ፣ የግሪክ ፣ የግዕዝ ፣ ጽሑፍ ፣ እየቀዳ ፣ ባንዳንድ ፣ ቦታም ፣ በቁፋሮ ፣ እያገኙ ፣ ለኢትዮጵያ ፣ ታሪክ ፣ ጠቃሚ ፣ የሆነ ፣ ሥራ ፣ አዘጋጁ ። ደች ፣ አክሱም ፣ ኤክስፔዲሽን ፣ (DEUTSCHE AXUM EXPEDITION) የሚባለውን ፣ በአራት ፣ ሹሉም ፣ በጀርመን ፣ ቋንቋ ፣ ተዘጋጅቶ ፣ የታተመውን ፣ መጽሐፍ መመልከት ፣ ነው ። የጀርመኑን ፣ ቋንቋ ፣ ለመረዳት ፣ እንደኔያቃተው ፣ ሰው ፣ በአራተኛው ፣ ሹሉም ፣ ላይ ፣ ያለው ፣ ከየሀውልቱ ፣ በቀጥታ ፣ የተወሰደውና ፣ የታተመው ፣ የሳባውና ፣ የግዕዙ ፣ ጽሑፍ ፣ ለታሪክ ፣ ጸሐፊ ፣ በቋ ፣ ሆኖ ፣ ያገለግላል ።

ከነርሱ ፣ የተረፈውን ፣ ደግሞ ፣ እነሆ ፣ በአሁኑ ፣ ጊዜ ፣ የፈረንሳዊና ፣ የኢትዮጵያ ፣ ተወላጆች ፣ የአርኬዎሎጂ ፣ ሠራተኞች ፣ በሕብረት ፣ በአክሱምና ፣ በዙሪያው ፣ እየተፈለሉት ፣ አንዳንድ ፣ የተነጣጠለ ፣ ታሪካዊ ፣ ዕቃ ፣ ማግኘታቸውን ፣ አይተናልና ፣ ድካማቸው ፣ በመጨረሻ ፣ ፍሬ ፣ አግኝቶ ፣ የተደበቀና ፣ እስከ ፣ ዛሬ ፣ የደከሙት ፣ ጸሐፊዎች ፣ ያላገኙት ፣ ጽሑፍ ፣ እንዳለ ፣ ወደ ፣ ብርሃን ፣ እንዲያመጡልን ፣ እንመኛለን ።

እስከዚያ ፣ ግን ፣ ሥራ ፣ ሳንፈታ ፣ እስካሁን ፣ ከተገኘው ፣ የሐውልትና ፣ የብራና ፣ ጽሑፍ ፣ ውስጥ ፣ ከገድሉና ፣ ከድርሳኑ ፣ ውስጥ ፣ በትዕግሥት ፣ እየለቀቃን ፣ የኢትዮጵያን ፣ ታሪክ ፣ የዛሬው ፣ ሕዝባችን ፣ በሚናገረው ፣ በአማርኛ ፣ ቋንቋ ፣ አብራርተን ፣ ለመጻፍ ፣ ዓላማችን ፣ ሆኖ ፣ እነሆ ፣ እማዘጋጀት ፣ ላይ ፣ ነን ፣ ሐውልትና ፣ አጭሩ ፣ ታሪክ ፣ ነገሥት ፣ አብዛኛው ፣ የታሪክ ፣ ክፍል ፣ ሆኖ ፣ ሲያገለግል ፣ ገድሉና ፣ ድርሳኑ ፣ በሙሉ ፣ የሚጽፈው ፣ ያንድ ፣ ጻድቅ ፣ ወይም ፣ መልአክ ፣ ታምራታዊ ፣ ታሪክ ፣ ቢሆንም ፣ ከዚህ ፣ ከመንፈሳዊ ፣ አነጋገሩ ፣ ውስጥ ፣ የመልአኩና ፣ የጻድቁ ፣ ወዳጅ ፣ ንጉሥ ፣ ወይም ፣ ንግሥት ፣ መስፍን ፣ ወይም ፣ መኰንን ፣ ስማቸው ፣ ጣልቃ ፣ እየገባ ፣ ይገኛል ። ያንዳንዱም ፣ ታሪካዊ ፣ ቦታ ፣ ስም ፣ አይጠፋበትምና ፣ እነዚህን ፣ ከየቦታው ፣ አግኝቶ ፣ ለመልቀም ፣ ሰፊውን ፣ መንፈሳዊ ፣ ንግግር ፣ በትዕግሥት ፣ ማንበብ ፣ ግዴታ ፣ ነው ።

የሆነ ፣ ሆኖ ፣ ሁሉም ፣ ቢሆን ፣ እንደ ፣ ንግሥተ ፣ ሳባና ፣ እንደ ፣ ቀዳማዊ ፣ ምኒልክ ፣ ወይም ፣ እንደ አብርሃን አጽብሐ ፣ እንደ ፣ ላሊበላና ፣ እንደ ይኩኖ ፣ አምላክ ፣ ላሉት ፣ ከልሆነ ፣ በቀር ፣ አብዛኞቹ ፣ የአክሱም ፣ የላስታ ፣ ነገሥታቶችን ፣ ገድልና ፣ ድርሳን ፣ ያልተጻፈላቸው ፣ ስላሉ ፣ ከስማቸው ፣ ዝርዝር ፣ በቀር ፣ ታሪካቸው ፣ እየተቋረጠ ፣ መቅረቱ ፣ ነው ። የመሳፍንትና ፣ የመኳንንት ፣ ዝርዝር ፣ ማግኘትም ፣ ተስፋ ፣ የለም ። እንኳን ፣ ታሪካቸው ፣ ወደፊት ፣ በሥፍራው ፣ እንደ ፣ ምናስረዳው ፣ የነገሥታቱ ፣ ስማቸውና ፣ የነገሡበት ፣ ዘመን ፣ እየተፋለሰ ፣ ያስቸግራል ።

እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ አሁን ፡ ጥንታዊውን ፡ የኑብያን ፡ መንግሥት ፡ ቀጥሎ ፡ የአክሱምን ፡ ታሪክ ፡ ለመጻፍ ፡ ስንነግ ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ ጽሑፍ ፡ ሲያጥርብን ፡ በግድ ፡ የጥንት ፡ የግሪክና ፡ የሮማ ፡ የግብፅ ፡ ጸሐፊዎችና ፡ መርማሪዎች ፡ እያዩም ፡ በሠሬም ፡ እየጻፉ ፡ ለዛሬ ፡ ጸሐፊ ፡ ትተው ፡ ወደ ፡ ፈረንሳይና ፡ ወደ ፡ ኢጣሊያ ፡ ተተርጉሞ ፡ ሊነበብ ፡ ከቻለው ፡ ወደ ፡ መፈላለግ ፡ መሄድ ፡ ግዴታ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ የምናነበው ፡ በመጀመሪያው ፡ ክፍል ፡ የኑብያ ፡ ታሪክ ፡ ከግብፅ ፡ ተያይዞ ፡ የአክሱሙ ፡ ከደቡብ ፡ ግረብ ፡ ተዛምዶ ፡ ለአሁኑ ፡ መንግሥታችንም ፡ ለሥልጣኔውም ፡ ለፊደሉም ፡ ለቋንቋውም ፡ ለዘሩም ፡ ለልማዱም ፡ ሰባና ፡ ሀበሳት ፡ የመጡበት ፡ ይኸው ፡ ደቡብ ፡ ግረብ ፡ መሆኑን ፡ በሰፊው ፡ እናያለን ። ለዛሬው ፡ ሥልጣኔያችንና ፡ ሬደላችን ፡ ቋንቋና ፡ ልማዳችን ፡ አባት ፡ ያልሆነውን ፡ የኑብያን ፡ ታሪክም ፡ በሰፊው ፡ ስንመለከት ፡ ከአክሱም ፡ ጋር ፡ የልዩነቱን ፡ ወይም ፡ የግንኙነቱን ፡ መጠን ፡ አንባቢ ፡ ራሱ ፡ እንዲገነዘበውና ፡ የራሱን ፡ ፍርድ ፡ እንዲሰጥ ፡ ጭምር ፡ ነውና ፡ እነሆ ፡ አሁን ፡ ስለኢትዮጵያና ፡ ስለግብፅ ፡ ቅድሚያ ፡ ስለነገደ ፡ ከም ፡ ስለነገደ ፡ የቅጣን ፡ ገናምነውም ፡ ብንጠራጠረውም ፡ እስከሁን ፡ በየመጽሐፉ ፡ ስለሚገኙ ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ስለኑብያውና ፡ ስለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ልዩነትና ፡ ግንኙነት ፡ በየምዕራፉ ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፫ ።

ባገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ የሚገኘው ፡ የነገደ ፡ ከምና ፡ የነገደ ፡ የቅጣን ፡ አመሠራረት - የነገሥታቱ ፡ የተለመደ ፡ ዝርዝር - በውጭ ፡ አገር ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገድና ፡ ልማድ ።

ባፅኛው ፡ ምዕራፍ ፡ እንደተመለከትነው ፡ የእስራኤልና ፡ የግሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እነሙሴ ፣ እነሐሜር ፡ እነሔሮዱቱስ ፡ ነቢያቱ ፡ እነኢሳይያስ ፡ ይህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዘር ፡ በኩሽ ፡ የዘር ፡ ሐረግ ፡ መውረዱ ፡ ሲታወቃቸው ፡ እንደግብፃውያን ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ በኋላ ፡ መጥቶ ፡ በተደባለቀበት ፡ ምክንያት ፡ የሴም ፡ ዘርነቱ ፡ ሲሰማቸው ፡ የሰባ ፡ አገር ፡ ይሉታል ። ስለዚህ ፡ ከነሱ ፡ ወዲህ ፡ የተነሣው ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በሰፊው ፡ ግዛቱ ፡ የከምና ፡ የሴም ፡ ድብልቅ ፡ ዘር ፡ መሆኑን ፡ ተረድቶ ፡ በዚህ ፡ ጽሑፉን ፡ ሲቀጥል ፡ ይኸን ፡ አያያዝ ፡ የቅርብ ፡ ዘመን ፡ ደንበኛ ፡ መርማሪዎች ፡ እነዮሴፍ ፡ ሐለቪ ፡ እነግላጸር ፡ እነኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ አጽድቀውታል ።

ከኛም ፡ ወገን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ስለነገደ ፡ ከም ፡ (የኩሽ ፡ አባት) ፣ ስለነገደ ፡ የቅጣን ፡ ስለመደባለቁም ፡ ይጽፋል ። የሁለቱንም ፡ ነገድ ፡ የነገሥታት ፡ ስምና ፡ የነገሡበትን ፡ ዘመን ፡ ዘርዝር ፡ ይጽፋል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ እስከሁን ፡ እየተጻፈ ፡ የቆየውን ፡ ከመጻፍ ፡ በቀር ፡ ስለሰማቸው ፡ ዝርዝር ፣ ስለቅደም ፡ ተከተላቸው ፡ ስለዘመኑ ፡ ትክክልነት ፡ ለማመንም ፡ ለመከድም ፡ የዘመኑ ፡ ርቀትና ፡ የማስረጃው ፡ ጥፋት ፡ አያስችለንም ። ሐተታም ፡ ለመስጠት ፡ በመጠኑ ፡ ብንፈልግ ፡

የእነዚህ ፡ የነገሥታቱ ፡ ዝርዝር ፡ በኑብያ ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የነበሩት ፡ የኩሽ ፡ ዘር ፡ የሆኑት ፡ ነገሥታት ፡ በዓረብ ፡ አገርና ፡ ከዚያ ፡ ወደ ፡ ሰሜን ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተሻገሩት ፡ የሳባ ፡ ነገሥታት ፡ ተደባልቀው ፡ የተጻፉ ፡ ይመስላል ። ለምሳሌ ፡ የነገደ ፡ የቅጣን ፡ ዘር ፡ ከሚላቸው ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ አምስተኛ ፡ የሆነውን ፡ አሜን ፡ ሐቲብ ፡ ይላል ። አሜን ፡ ሐቲብ ፡ አጠራሩ ፡ ግብፃዊ ፡ ያም ፡ ቢቀር ፡ የናፓታ ፡ የኩሽ ፡ እንጂ ፡ የሳባ ፡ አጠራር ፡ አይደለም ። በሺጅ ሺሹ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ አሜን ፡ ሐቲብ ፡ አንደኛ ፡ የሚባል ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ነበር ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ አጠራር ፡ በስሕተት ፡ መድረሱ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በምግሼነት ፡ ተወስዶ ፡ እንደሆነ ፡ አናውቅም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ከዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲ ፡ ወጥቶ ፡ የተዘጋጀው ፡ ከአዳም ፡ የወረደው ፡ የዞር ፡ ሐረግ ፡ እንደሚያሳየን ፡ መሠረቱ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስና ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ ሆኖ ፡ ከዚያ ፡ ያገራችን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሁሉ ፡ አጭር ፡ መነሻ ፡ ጨምረው ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ የሚዘረዝሩት ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

ለኖሳ ፡ ሴም ፡ ካም ፡ ያፌት ፡ የሚባሉ ፡ ፫ ፡ ልጆች ፡ ነበሩት ፡ ከነዚህ ፡ ካም ፡ ኩሳን ፡ (ኩሽን) ፡ ምሥራይን ፡ ፋጥን ፡ ከነዓንን ፡ ይወልዳል ። በፋንታው ፡ ኩሳ ፡ (ኩሽ) ፡ ሳባ ፡ ሐዋላ ፡ ሰጥታም ፡ ረዕማ ፡ ነምሩድ ፡ የሚባሉትን ፡ ፮ ፡ ልጆች ፡ ወልዶ ፡ የነርሱ ፡ ዘሮች ፡ በርክተው ፡ እስከ ፡ ኑብያ ፡ ድረስ ፡ ያላውን ፡ አገር ፡ አቅንተው ፡ ሲኖሩ ፡ ለነርሱም ፡ እስከ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ መምጣት ፡ ድረስ ፡ ፳፪ ፡ ነገሥታት ፡ ነበርዋቸው ፡ ይልና ፡ ስግቸውንና ፡ የነገሡበትን ፡ ዘመን ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ያከታትላል ።

ተርታ	ስም	የግዛት ዘመን	ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ከዞር ፡ ልደት ፡ በፊት ፡
፩	ሰጥታህ ፡ (ሳፒታ) ፡	፴	፪፻፲፱፻፳፯—፪፻፲፱፻፲፮
፪	ኤሌክትሮን ፡	፴	፪፻፲፱፻፲፮—፪፻፲፱፻፲፯
፫	ነቢር ፡	፴	፪፻፲፱፻፲፯—፪፻፲፱፻፲፮
፬	አሜን ፡ አንደኛ ፡	፳፩	፪፻፲፱፻፲፮—፪፻፲፱፻፲፱
፭	ነሐሴት ፡ ናይስ ፡	፴	፪፻፲፱፻፲፱—፪፻፲፱፻፲፱
፮	ታርኪም ፡	፳፱	፪፻፲፱፻፲፱—፪፻፲፱፻፲፮
፯	ሳባ ፡ ፩ኛ ፡	፴	፪፻፲፱፻፲፮—፪፻፲፱፻፲፯
፰	ሶፋሪድ ፡	፴	፪፻፲፱፻፲፯—፪፻፲፱፻፲፮
፱	እስክንዲ ፡	፳፭	፪፻፲፱፻፲፮—፪፻፲፱፻፲፯
፲	ሆሀይ ፡ ስጥዎ ፡	፴፭	፪፻፲፱፻፲፯—፪፻፲፱፻፲፮
፲፩	አሀያፕ ፡	፳	፪፻፲፱፻፲፮—፪፻፲፱፻፲፯
፲፪	አድጋስ ፡	፴	፪፻፲፱፻፲፮—፪፻፲፱፻፲፮

ተከታታይ	ስም :	የግዛት ዝመን :	ከክርስቶስ ልደት ሰፊት :
፲፫	ባኩንዶን ፡ መሊስ ፡	ጸጅ	ጀሺጃጃ - ጀሺጃጃ፣
፲፬	ማንቱራይ ፡ ሀቀቢ ፡	ጸጅ	ጀሺጃጃ፣ - ጀሺጃጃጃጃ
፲፭	ራክሁ ፡ ድድሜ ፡	ጸ	ጀሺጃጃጃ - ጀሺጃጃጃጃ
፲፮	ሶቢ ፡ አንደኛ ፡	ጸ	ጀሺጃጃጃጃ - ጀሺ፣
፲፯	አዜጋን ፡ ፈርዖን ፡	ጸ	ጀሺ፣ - ጀሺጃጃ
፲፰	ሱስሐል ፡ አቶዛኔስ	ጸ	ጀሺጃጃ - ጀሺጃጃጃ
፲፱	አሚን ፡ ሁለተኛ ፡ ጸዋዛ ፡	፲ጅ	ጀሺጃጃጃ - ጀሺጃጃ
፳	ራሚንጳህቲ ፡ መስልኔ ፡	ጸ	ጀሺጃጃ - ጀሺ፣
፳፩	ዋኑና ፡	፫ ቀን	
፳፪	ጲዖሪ ፡ አንደኛ ፡	፲ጅ	ጀሺ - ጀሺጃጃጃጃጃጃ

ሁል ፡ ጊዜ ፡ እንደአገራችን ፡ የተለመደ ፡ አጻጻፍ ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጻፉት ፡ ነገደ ፡ ከም ፡ የተበሉት ፡ ነገሥታት ፡ ናቸው ። እንደዚሁም ፡ የካም ፡ ወንድም ፡ ሴም ፡ ሀ ፡ ልጆች ፡ ይወልዳል ። ከ፱ኛ ፡ አንዱ ፡ አርፋክስድ ፡ ነው ። እርሱም ፡ ሳላህን ፡ ሳላህ ፡ ኤቦርን ፡ ፋሌቅንና ፡ ዮቅጣንን ፡ ይወልዳል ። ዮቅጣን ፡ ደግሞ ፡ ፲፫ ፡ ልጆች ፡ ይወልዳል ፡ ከነዚሁ ፡ ጅቱ ፡ ሳባ ፡ አባል ፡ አፌር ፡ አቢማር ፡ ሐዋላ ፡ ከወንድሞቻቸው ፡ ተለይተው ፡ የመካከል ፡ ምሥራቅን ፡ አገር ፡ ትተው ፡ ወደየመን ፡ መጥተው ፡ ተቀመጡ ። በየመንም ፡ ሳሉ ፡ የሕንድ ፡ ነገሥታት ፡ እየወጉ ፡ በያስቸግርዋቸው ፡ እላይ ፡ የተጻፈው ፡ እንደሚያመለክተው ፡ የካሙ ፡ ዘር ፡ ጲዖሪ ፡ በነገሠበት ዘመን ፡ ጀሺጃጃ፣ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ልደት ሰፊት ፡ የመንን ፡ ለቀው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተሻግረው ፡ መጡና ፡ ሦስቱ ፡ ነገዶች ፡ ሳባ ፡ በትግሬ ፡ አባል ፡ በአዳል ፡ አፌር ፡ በውጋዴን ፡ ተቀመጡ ። እንደመጡም ፡ መዠመሪያውን ፡ ጅቱን ፡ ዓመት ፡ ለካሙ ፡ ነገድ ፡ ንጉሥ ፡ ለጲዖሪ ፡ ገብረዋል ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ራማ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥቶ ፡ ጲዖሪን ፡ ወግቶ ፡ አሸንፎ ፡ መንግሥቱን ፡ ቀማው ። ሕዝቡንም ፡ እንደባሪያ ፡ ይገዛው ፡ ዠመር ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ እነዚህ ፡ ሦስቱ ፡ የዮቅጣን ፡ ልጆች ፡ ነገደ ፡ ዮቅጣን ፡ ከያሉበት ፡ ተሰብስበው ፡ ራማን ፡ ወግተው ፡ ሠራዊቱን ፡ አሸንፈው ፡ እርሱንም ፡ ገደሉና ፡ ሕዝቡን ከባርነት ፡ ነፃ ፡ አወጡት ። በዚህም ፡ እነዚሁ ፡ ነገደ ፡ ዮቅጣን ፡ ነገደ ፡ አግዳዝያን ፡ (ነፃ ፡ አውጭዎች) ፡ የሚባል ፡ ስም ፡ ወጣላቸው ፡ ይላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የመንግሥቱ ፡ መሪነት ፡ ወደ ፡ ነገደ ፡ ካም ፡ ሳይመለስ ፡ ነገደ ፡ ዮቅጣን ፡ ተዋግተው ፡ ያዳኑትን ፡ አገር ፡ ለራሳቸው ፡ ያዙት ፡ ማለት ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዠምሮ ፡ ነገደ ፡ ዮቅጣን ፡ በነገደ ፡ ካም ፡ ተተክተው ፡ ኢትዮጵያን ፡ ማስተዳደራቸውን ፡ ይገልጽና ፡ በታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ እርሱንም ፡ መሠረት ፡ አድርገው ፡ በጻፉት ፡ በነገሩን ፡ ሞሪዬ ፡ በነብላቴን ፡ ጌታ ፡ ጎሩይ ፡ መጽሐፍ ፡ የነገሥታቱ ፡ ዝርዝራቸው ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ይቀጥላል ።

ተከታታይ	ስም :	የግዛት ዘመን :	ከክርስቶስ : ልደት : በፊት :
፩	አክናሁስ : ሳባ : ዩኛ :	፶፭	፩ሺ፱፻፹፭ - ፩ሺ፱፻፴
፪	ነክሀቲ : ካልንሶ :	፵	፩ሺ፱፻፴ - ፩ሺ፰፻፺
፫	ከሲዮፒ :	፲፱	፩ሺ፰፻፺ - ፩ሺ፰፻፸፩
፬	ሳቢ : ዩኛ :	፲፭	፩ሺ፰፻፸፩ - ፩ሺ፰፻፶፯
፭	ኢትዮ-ጲስ : ፩ኛ :	፶፯	፩ሺ፰፻፶፯ - ፩ሺ፰፻
፮	ላክንዱን : ኖወር : ኦሪ :	፴	፩ሺ፰፻ - ፩ሺ፯፻፸፫
፯	ቱትኤም ሔብ :	፳	፩ሺ፯፻፸፫ - ፩ሺ፯፻፶፱
፰	ሔርሐቶር :	፳	፩ሺ፯፻፶፱ - ፩ሺ፯፻፴
፱	ኢትዮ-ጲስ : ዩኛ :	፴	፩ሺ፯፻፴ - ፩ሺ፯፻
፲	ሰኑካ : ዩኛ :	፲፯	፩ሺ፯፻ - ፩ሺ፯፻፹፫
፲፩	ቦኑ : ፩ኛ :	፰	፩ሺ፯፻፹፫ - ፩ሺ፯፻፭
፲፪	ሙማዜስ :	፩	፩ሺ፯፻፭ - ፩ሺ፯፻፩
፲፫	አሩአሳ :	፯ ወር	
፲፬	አሚን : አሶር	፴	፩ሺ፯፻፩ - ፩ሺ፯፻፩
፲፭	ኦሪ : ዩኛ :	፴	፩ሺ፯፻፩ - ፩ሺ፯፻፲፩
፲፮	ጲኦሪ : ዩኛ :	፲፭	፩ሺ፯፻፲፩ - ፩ሺ፯፻፺፯
፲፯	አሚንኤም ሐት : ፩ኛ :	፵	፩ሺ፯፻፺፯ - ፩ሺ፯፻፶፯
፲፰	ፃወ-ዕ :	፲፭	፩ሺ፯፻፶፯ - ፩ሺ፯፻፵፩
፲፱	አክቲሳኒስ :	፲	፩ሺ፯፻፵፩ - ፩ሺ፯፻፴፩
፳	ማንዲስ :	፲፯	፩ሺ፯፻፴፩ - ፩ሺ፯፻፲፩
፳፩	ጽሮቶውስ :	፴፫	፩ሺ፯፻፲፩ - ፩ሺ፬፻፹፩
፳፪	አሞይ :	፳፩	፩ሺ፬፻፹፩ - ፩ሺ፬፻፷፰
፳፫	ኮንሲ :	፭	፩ሺ፬፻፷፰ - ፩ሺ፬፻፶፭
፳፬	ቦኑ : ዩኛ :	፪	፩ሺ፬፻፶፭ - ፩ሺ፬፻፶፫
፳፭	ሳቢ : ፫ኛ :	፲፭	፩ሺ፬፻፶፫ - ፩ሺ፬፻፴፰
፳፮	ጆንንሶ :	፳	፩ሺ፬፻፴፰ - ፩ሺ፬፻፲፰
፳፯	ሰኑካ : ፫ኛ :	፲	፩ሺ፬፻፲፰ - ፩ሺ፬፻፰
፳፰	አንጋቦስ : ፩ኛ :	፶	፩ሺ፬፻፰ - ፩ሺ፫፻፶፰
፳፱	ሚአሙር :	፪ ቀን	
፴	ከሊና :	፲፩	፩ሺ፫፻፶፰ - ፩ሺ፫፻፵፯
፴፩	ዘግዱር :	፵	፩ሺ፫፻፵፯ - ፫ሺ፫፻፺
፴፪	ሔርሐቶር : ዩኛ :	፴	፩ሺ፫፻፺ - ፩ሺ፪፻፸፯
፴፫	ሔርሐቶር : ፫ኛ :	፩	፩ሺ፪፻፸፯ - ፩ሺ፪፻፭፯
፴፬	ኔክቲ : ፱ኛ :	፳	፩ሺ፪፻፭፯ - ፩ሺ፪፻፶፯
፴፭	ቲቶን : ሶትዮ :	፲	፩ሺ፪፻፶፯ - ፩ሺ፪፻፵፯

ተከታታይ	ስም :	የግዛት፡ዘ መን :	ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡
ጧፈ	ሐርመንቱ ፡ ሸኛ ፡	፩ ወር	
ጧ፭	አሜን ፡ ኤምሐት ፡ ፪ኛ	፮	፩ሺ፪፻፵፯-፩ሺ፪፻፵፩
ጧ፮	ኮንሳብ ፡ ሸኛ ፡	፮	፩ሺ፪፻፵፩-፩ሺ፪፻፵፮
ጧ፯	ኮንሳብ ፡ ፪ኛ ፡	፮	፩ሺ፪፻፵፮-፩ሺ፪፻፸፩
ጧ	ሰኑክ ፡ ፪ኛ ፡	፮	፩ሺ፪፻፸፩-፩ሺ፪፻፳፯
ጧ፩	አንጋቦ ፡ ፪ኛ ፡ ሕዝባዬ ፡	ጧ	፩ሺ፪፻፳፯-፩ሺ፩፻፹፯
ጧ፪	አሜን ፡ አስታት ፡	ጧ	፩ሺ፩፻፹፯-፩ሺ፩፻፶፯
ጧ፫	ሐርሐር ፡	፲፮	፩ሺ፩፻፶፯ ፩ሺ፩፻፵፱
ጧ፬	ፒያንኪያ ፡ ሸኛ	፱	፩ሺ፩፻፵፱-፩ሺ፩፻፸፩
ጧ፭	ጥኖትሴም ፡ ሸኛ ፡	፲፮	፩ሺ፩፻፸፩-፩ሺ፩፻፲፬
ጧ፮	ጥኖትሴም ፡ ፪ኛ ፡	ጧ፩	፩ሺ፩፻፲፬-፩ሺ፪፻፫
ጧ፯	ማሳሐርታ ፡	፲፮	፩ሺ፪፻፫-፩ሺ፶፯
ጧ	ራሜንኮፐርም ፡	፲፬	፩ሺ፶፯-፩ሺ፵፫
ጧ፩	ጥኖትሴም ፡ ፫ኛ ፡	፯	፩ሺ፵፫-፩ሺ፴፮
፶	ሳቢ ፡ ፪ኛ ፡	፲	፩ሺ፴፮-፩ሺ፳፮
፶፩	ተዋስያ ፡ ዴውስ ፡	፲፫	፩ሺ፳፮-፩ሺ፲፫
፶፪	ማክዳ ፡ ንግሥት ፡	ጧ፩	፩ሺ፲፫-፱፻፹፪

እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ነገሥታት ፡ የምንላቸው ፡ አብዛኞቹ ፡ ክቡር ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፋቸው ፡ እንዳሉት ፡ እንደባለባት ፡ በውስጣቸው ፡ ያለውን ፡ ነገድ ፡ ያስተዳድሩት ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ ደንቡ ፡ ዘውድ ፡ ደፍተው ፡ ሥርዓተ ፡ ንግሥ ፡ ተደርጎላቸው ፡ በንጉሥነት ፡ ስም ፡ የገዙ ፡ አይመስልም ። በዚያን ፡ ዘመን ፡ የዚህ ፡ ዕድል ፡ የገጠማቸው ፡ መንግሥቶች ፡ የግብፅ ፡ መንግሥትና ፡ ሐሙራቢ ፡ የመሠረተው ፡ የባቢሎን ፡ ከዚያም ፡ የቻይናና ፡ የሕንድ ፡ መንግሥታት ፡ ናቸው ። የነዚህ መንግሥታት ፡ ሥልጣኔ ፡ ቀዳሚነት ፡ የታወቀው ፡ ሊቃውንት ፡ የነበሩበትን ፡ ከተማ ፡ እያስቆፈሩ ፡ ልዩ ፡ ያማልክትና ፡ የነገሥታት ፡ ሐውልት ፡ እያገኙ ፡ በሐውልቱ ፡ የተቀረጸውን ፡ ጽሑፍ ፡ በጥልቅ ፡ ምርመራ ፡ እየተረገገው ፡ በሰጡት ፡ ማስረጃ ፡ መሠረት ፡ ነው ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ወደፊት ፡ በአክሱም ፡ ታሪክ ፡ ላይ ፡ እንደምናገኘው ፡ ማክዳ ፡ ንግሥት ፡ ከአርዌና ፡ ከአንጋቦ ፡ ተከታትላ ፡ መምጣቷን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ ስለሚገልጽና ፡ ይኸ ፡ ያሁኑ ፡ ሌላ ፡ ዓይነት ፡ ዝርዝር ፡ ስለሚሰጥ ፡ በዝርዝር ፡ ሙሉ ፡ እምነት ፡ መስጠት ፡ ችግር ፡ ነው ።

ምናልባት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጥንታዊ ፡ ከተማ ፡ እየተቆፈረ ፡ የተደበቀ ፡ ሐውልት ፡ ተገኝቶ ፡ ወደ ፡ ብርሃን ፡ እስኪመጣ ፡ ድረስ ፡ እንደዚሁ ፡ እንዳለ ፡ አንብቦን ፡ እንለፍና ፡ የዚህኑ ፡ የጥንት ፡ ሕዝብ ፡ ኑሮ ፡ እንመልከት ።

የቀድሞ ፡ ሕዝባችን ፡ ኑሮ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ እንደነበረ ፡ በዝርዝር ፡ የሚገልጽ ፡ ጽሑፍ ፡ አይገኝም ። አጭር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ታሪክ ፡ የሚባለው ፡ የአለቃ ፡ ታዩ ፡ መጽሐፍም ፡ በሰፊው ፡ አይገልጽም ። ቢሆንም ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ከሦስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ወዲያ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡ ቢሆን ፡ ሥልጣኔ ፡ የነበረውና ፡ የኑሮው ፡ ደረጃ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አይመስልም ። ስለዚህም ፡ የሚናገር ፡ ጽሑፍ ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ የለንም ።

ስለዚህ ፡ ከራሳችን ፡ ስናጣ ፡ የነዚህ ፡ የነዋሪዎቹ ፡ የነገደ ፡ ካምና ፡ ከምሥራቅ ፡ የመጡት ፡ የነገደ ፡ የቅጣን ፡ ሕዝቦች ፡ እንዴት ፡ ይኖሩ ፡ እንደነበረ ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ አገር ፡ ጽሑፍ ፡ ሄደን ፡ የሚያከራውንም ፡ የሚያስቀይመውንም ፡ እየራሊግን ፡ መመልከት ፡ አለብን ። የሚያከራው ፡ በጸኑኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ የነበረው ፡ ሆሜርና ፡ ይልቁንም በጳኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ የነበረው ፡ ሄሮዶትስ ፡ የጻፉት ነው ። እነሱም ፡ ከብዙዎቹ ፡ ንግግሮቻቸው ፡ ውስጥ ፡ እንደዚህ ፡ ይላሉ ። ኢትዮጵያውያን ፡ ታላላቆች ፡ መልካቸው ፡ ያማረ ፡ የሰውነታቸው ፡ ቅርጽ ፡ ደንበኛ ፡ የሆነ ፡ ጻድቆች ፡ በጎ ፡ አድራጊዎች ፡ ለሥራ ፡ የማይደክሙ ፡ ጥበበኞች ፡ በሩቅ ፡ ሥፍራ የሚኖሩ ፡ አማልክት ፡ የሚወዷቸው ፡ በንደበታቸው ፡ ሐሰት ፡ የማይገባ ፡ በጠርነትና ፡ በርጅና ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ በበሽታ ፡ የማይሞቱ ፡ ናቸው ።

በተረፈ ፡ በመዝናኛው ፡ ምዕራፍ ፡ እንዳልነው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ስም ፡ ነቢያቱ ፡ እነኢሳይያስ ፡ እነሶፎንያ ፡ ወደዝርዝር ፡ ጉዳይ ፡ ሳይገቡ ፡ በትንቢታቸው ፡ ውስጥ ፡ እንደአጋጣሚ ፡ እየጠቀሱት ፡ አልፈዋል ። በነሱም ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ስም ፡ ማውሳት ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ስለኢትዮጵያውያን ፡ ኑኖ ፡ የሚናገር ዝርዝር ፡ ጽሑፍ ፡ አይገኝም ።

ስለዚህ ፡ ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ከኖብያ ፡ እስከ ፡ ኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ድረስ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ተበታትኖ ፡ ስለሚኖረው ፡ ሕዝባችን ፡ በሰፊው ፡ የጻፉ ከዚህ ቀደም ፡ በምዕራፍ ፡ ፪ ፡ የጠቀስናቸው ፡ አጋታርሺድ ፡ ኤራቶስቴን ፡ ዲዩዶር ፡ የሚባሉ ፡ የግሪክ ፡ ተወላጆች ፡ ናቸው ። ኤራቶስቴን ፡ በ፫ተኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ አጋታርሺድ ፡ በ፪ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ የነበሩ ፡ ናቸው ። አጋታርሺድ ፡ የበጥሊሞስ ፡ ሰባተኛ ፡ (የግብጽ ፡ ንጉሥ) መምህር ፡ የነበረ ፡ ነው ። እሱም ፡ በዘመኑ ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፎ ፡ የቀረው ፡ ሁሉ ፡ ጠፍቶ ፡ MARE ERYTHREO የኤርትራ ፡ ባሕር ፡ የሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ብቻ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ይገኛል ። የሱንም ፡ መጽሐፍ ፡ መሠረት ፡ እያደረጉ ፡ ገና ፡ ሞሪዬ ፡ JEAN MORIE HISTOIRE d' ETHIOPIE በሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ፡ በንደኛው ፡ ሾልዩም ፡ በምዕራፍ ፡ ሁለት ፡ ገጽ ፡ ፳፩-፳፪ ፡ ኮንቲ ሮስኒ ፡ Conti Rossini STORIA d' ETIOPIA በሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ በምዕራፍ ፡ ሁለት ፡ ከገጽ ፡ ፶፯ ፡ ፳፫ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ተበታትኖ ፡ የሚኖረውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገድ ፡ ጠቅሰውት ፡ ይገኛል ። ቃሉም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈው ፡ ነው ።

፩ኛ ፡ አባ ፡ ታሊት ፡ ወይም ፡ ስትሩቲአፋኝ፣ ፡ ትርጓሜውም ፡ ስሆን ፡ የም ትባለዋን ፡ እንስሳ ፡ የሚበሉ ፡ ግማሮቹ ፡ አዕዋፍ ፡ የሚበሉ ፡ ዓባይ ፡ ምንጭ ፡ አጠገብ ፡ የሚኖሩ ፡ ልብሳቸውም ፡ ሥጋዋን ፡ የሚበሉት ፡ የስሆን ፡ ቆዳ ።

፪ኛ ፡ አዳሊት ፡ የሚበሉት ፡ ከግብፅ ፡ ጠፍተው ፡ መጥተው ፡ የአዳሊስን ፡ ቅጽር ፡ ምክግ ፡ ሠርተው ፡ ግማሮቹ ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ።

፫ኛ ፡ አኦጉሴፋል ፡ ራሳቸው ፡ ጥንዚዛ ፡ የሚመስል ፡ ጥንዚዛ ፡ የሚበሉም

፬ኛ ፡ አኦጉሊዬሴፋል ፡ ኒት ፡ ለምትባለው ፡ ሴት ፡ ጣዖት ፡ የሚሰግዱ ።

፭ኛ ፡ አክራሎፋኝ፣ ፡ አንበጣን ፡ የሚበሉ ፡ ቁመታቸው ፡ አጫጭር ፡ ሰው ነታቸው ፡ ቀጭን ፡ በጣም ፡ የሚሮጡ ፡ ዕድሜያቸው ፡ ከሠላሳ ፡ ዓመት ፡ የማይበልጥ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ በቁምጥና ፡ በኸታ ፡ እያለቁ ፡ በቶሎ ፡ የሚሞቱ ።

፮ኛ ፡ አሮቴር ፡ የሚበሉ ፡ ከአዳሊስ ፡ በሰሜን ፡ የሚኖሩ ።

፯ኛ ፡ አርታባቀት ፡ የሚበሉ ፡ በጫካ ፡ የሚኖሩ ።

፰ኛ ፡ አሳኪያን ፡ አሌፋንፋፋኝ፣ ፡ ዝሆን ፡ እያደኑ ፡ የሚበሉ ፡ ስማቸው ፡ አስማክ ፡ ማስሁአሽ ፡ የሚበሉ ፡ በዛሬው ፡ ሐማሴንና ፡ ሠናሂት ፡ የሚቀመጡ ፡ በቀን ፡ ዝሆንና ፡ ሌላም ፡ አውሬ ፡ ሲያደኑ ፡ እየዋሉ ፡ አዳራቸውን ፡ በዛፍ ፡ ላይ ፡ የሚያደርጉ ፡ የነብር ፡ ቆዳ ፡ የሚለብሱ ፡ ናቸው ። በነርሱ ፡ ዘንድ ፡ ሴትና ልጅ ፡ የጋራ ፡ ነው ። ከመክከላቸው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በጣም ፡ ሽምግሎ ፡ የማይሞት ፡ ሲሆን ፡ በገዛ ፡ እጁ ፡ እንዲሞት ፡ ይጠይቁታል ፡ እምቢ ፡ ያለ ፡ እንደሆነ ፡ እንደልማዳቸው ፡ አሮጊውን ፡ ሰው ፡ ከክርማ ፡ በሬ ፡ ጭራ ፡ ጋር ፡ አሥረው ፡ አያስገቡቱ ፡ ይገሉታል ።

፱ኛ ፡ አባሊት ፡ ከባብ ፡ ኤል ፡ ማንዴብ ፡ ባሕር ፡ ጀምሮ ፡ ከርቤና ፡ ብርጉድ ፡ በብዙ ፡ በሚገኝበት ፡ በዛሬው ፡ የአዳልና ፡ የሱማሌ ፡ አገር ፡ የሚኖሩ ፡ (እነዚህም ፡ ከ፲፫ቱ ፡ ከየቅጣን ፡ ልጆች ፡ ያንዱ ፡ የአባል ፡ ዘሮች ፡ መሆናቸው ፡ ነው ።)

፲ኛ ፡ አክሱማውያን ፡ በዛሬው ፡ አክሱም ፡ አጠገብ ፡ የሚኖሩ ።

፲፩ኛ ፡ ባርጂን ፡ የሚበሉ ፡ በዛሬው ፡ ባርክ ፡ በሚባለው ፡ አውራጃ ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ።

፲፪ኛ ፡ ብሌሜ ፡ (ብሌማ) ፡ የሚበሉ ፡ ከአትባራ ፡ (አስታቦራስ) ፡ ወንዝ ፡ በሰሜን ፡ እስክ ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ድረስ ፡ የሚቀመጡ ፡ ዘራቸው ፡ ከክነዓን ፡ ልጅ ፡ ከኸት ፡ ወይም ፡ ከኬት ፡ የወረዱ ፡ የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊዎች ፡ የበጃ ፡ ዘር ፡ የሚሉዋቸው ፡ ናቸው ። እነሱም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ አብዛኞቹ ፡ በዋሻ ፡ የሚቀመጡ ፡ በሆኑ ፡ ሠላሳ ፡ የሚሆኑ ፡ ሬደል ፡ ስለነበራቸውና ፡ በራሳቸው ፡ ቋንቋ ፡ የሚናገሩ ፡ ስለ ፡ ነበሩ ፡ በዚያው ፡ በመጠኑ ፡ ሥልጡኖች ፡ መሆናቸውን ፡ ያስረዳል ። እነሱም ፡ በቀይ ፡ ድርጭት ፡ ያመልኩ ፡ ነበር ። ኑሮአቸው ፡ እየተራረው ፡ ሥር ፡ በብዙ ፡ ቦታ ፡ ራሳቸው ፡ በሠሩት ፡ በዋሻ ፡ ከተማ ፡ ይቀመጡ ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ በጠባይ ፡ ዋሻነት ፡

ያለውን ፡ ብቻ ፡ አይመርጡም ፡ ነበር ። እነሱም ፡ ላንድ ፡ ጊዜ ፡ ጦርነት ፡ ግፊ ፡ ሺህ ፡
ወታደር ፡ ስጅ ፡ መንከብራት ፡ ያቀርቡ ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

፲፫ኛ ፡ ሲናሞልኸ ፡ የሚባሉ ፡ ጭንቅላታቸው ፡ የውሻ ፡ የሚመስል ፡ የውሻ ፡
ወተት ፡ የሚጠጡ ፡ ተኩላ ፡ የሚባሉ ፡ መልካቸው ፡ ጥቅር ፡ ፋንጋ ፡ ረጃጅሞች ፡
ጫማቸው ፡ ትልልቅ ፡ ማናቸውንም ፡ አውሬ ፤ አድነው ፡ ሥጋውን ፡ በልተው ፡
ቆዳውን ፡ አለስልሰው ፡ የሚለብሱ ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ አውሬና ፡ ጎሽ ፡ ለማደን ፡
እንዲያግዛቸው ፡ እንደከብት ፡ የውሻ ፡ መንጋ ፡ ያረቡ ፡ ነበር ።

የነሱ ፡ አማልክቶቻቸው ፡ ነገሥታቶቻቸው ፡ ነበሩ ። ነገሥታቱም ፡ ተገልጠው ፡
በመታየት ፡ ምክንያት ፡ እንዳይናቁ ፡ ዘወትር ፡ በሕዝብ ፡ መካከል ፡ ተሸናፊው ፡
ይኖሩ ፡ ነበር ። እነዚህ ፡ ዘሮች ፡ ዛሬ ፡ ቀናማ ፡ እየተባሉ ፡ የሚጠሩ ፡ ናቸው ።

፲፬ኛ ፡ ሲኔኸ ፡ በድርቅ ፡ አገር ፡ የሚኖሩ ፡ በረጅም ፡ አንካሴ ፡ በፍላጻ ፡ በድን
ጋይ ፡ አውሬ ፡ እያደኑ ፡ የሚኖሩ ፡ ቀጥራቸው ፡ ያነሰ ።

፲፭ኛ ፡ ዳሬማስ ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ።

፲፮ኛ ፡ ደማዛን ፡ በዛሬው ፡ ደምበኸን ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ።

፲፯ኛ ፡ ኤላሮሴፋል ፡ ጭንቅላታቸው ፡ ዘንዶ ፡ ወይም ፡ ድኩላ ፤ ጠንገዛ ፡
የሚመስል ፡ ሴት ፡ በሚባል ፡ ረኸም ፡ ጥልያ-አላማ-አሀያ ፡ ጣዖት ፡ የሚያመልኩ ።

፲፰ኛ ፡ ጋሊ ፡ ጋላ ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ፡ በጥሊሞስ ፡ ፊላደልፍ ፡ ፀጂሹጅ-ፀጂሻ፡ ፡
ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ያስገበራቸው ።

፲፱ኛ ፡ ሐርፒ ፡ ወይም ፡ ሒዬራኮሴፋል ፡ ጭንቅላታቸው ፡ የአሞራ ፡ ጭንቅላት ፡
የሚመስል ፡ በዓባይ ፡ ዳር ፡ የሚኖሩ ፡ እነዚህም ፡ የግሪክ ፡ የተረት ፡ መጽሐፍ ፡ እንደ
ሚለው ፡ ከባሎቻቸው ፡ ተጣልተው ፡ ከነልጃቻቸው ፡ ከግሪክ ፡ አገር ፡ የመጡ ፡ የአም
ስት ፡ ልዑላት ፡ የግሪክ ፡ ሴቶች ፡ ዝርያዎች ፡ ናቸው ። አገራቸውን ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡
አንበጣ ፡ ስለሚያጠቃው ፡ በረኃብ ፡ ምክንያት ፡ ጎራቤቶቻቸውን ፡ በዘረፋ ፡ የሚያስፈሩ
ከልጆቻቸው ፡ ውስጥ ፡ ለጣዖት ፡ እየአረዱ ፡ የሚሰዉ ፡ ናቸው ።

፳ኛ ፡ ሔሊንስ ፡ በዛሬው ፡ በሕር ፡ ኤል ፡ ጋዛል ፡ በሚባለው ፡ ረግረግ ፡ ቦታ ፡
የሚኖሩ ።

፳፩ኛ ፡ ሔማንቶፖድ ፡ ቅልጥማቸው ፡ ደረቅ ፡ በሩጫ ፡ ዛፍና ፡ ተራራ ፡ በመው
ጣት ፡ ማንም ፡ የማይቀድማቸው ።

፳፪ኛ ፡ ሒፖኸ ፡ ፈረሰኞች ፡ ምግባቸውም ፡ የፈረስ ፡ ሥጋ ፤ ልብስ ፡ በደንብ ፡
የሚለብሱ ፡ ጠጉራቸውን ፡ የሚሰሩ ፡ መልካቸው ፡ ያማሪ ፤ ቀጥመታቸው ፡ የረዛ
ዘመ ፡ ከግብዖች ፡ ጋር ፡ በጦርነትም ፡ በንግድም ፡ ስለሚገናኙ ፡ አምልኮአቸውም ፡
እንደ ፡ ግብዖች ፡ አሲሪስና ፡ ኑም ፡ በሚባሉ ፡ ጣዖቶች ፡ ነበር ።

፳፫ኛ ፡ ሂፖፖታሞሴፋል ፡ ጭንቅላታቸው ፡ ጉማሬ ፡ የመሰሉ ።

፳፬ኛ ፡ ሐሎፋኝዥ ፡ የዛፍ ፡ ሥርና ፡ የዛፍ ፡ ቀምበጥ ፡ የሚመገቡ ፡ ከተማቸው ፡ ኬብሐ ፡ የሚባል ። በነሱ ፡ ዘንድ ፡ የቤተ ፡ ሰብ ፡ የነገድ ፡ እልቅና ፡ የሴት ፡ ነው ። የመንገሥት ፡ መብት ፡ ያላት ፡ ሴት ፡ ነች ። ሕዝቦቹ ፡ ሰውነታቸው ፡ ቀጭን ፡ ቀልጣፋ ፡ ራቀቃቸውን ፡ የሚሄዱ ፡ ኑት ፡ በሚባል ፡ ወርክ ፡ አድባር ፡ የሚያመልኩ ፡ ናቸው ፡ በነሱ ፡ ዘንድ ፡ ሴት ፡ የጋራ ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የግል ፡ የባልና ፡ ሚስት ፡ ጋብቻና ፡ ኑሮ ፡ ሳይሆን ፡ ተደባልቆ ፡ በማሕበር ፡ መኖር ፡ ማለት ፡ ነው ።

፳፭ኛ ፡ ሐሎፋል ፡ ጭንቅላታቸው ፡ ጥንዚዛ ፡ የሚመስል ። በሴት ፡ (ፀሐይ) ፡ የሚያመልኩ ፡

፳፮ኛ ፡ ኤቦሎፋል ፡ ጭንቅላታቸው ፡ አሞራ ፡ የሚመስል ።

፳፯ኛ ፡ ቄድሮሴያን ፡ ወይም ፡ አክቲዮፋኝዥ ፡ ዓሣ ፡ የሚመገቡ ፡ በቀይ ፡ በሕር ፡ ዳር ፡ የሚኖሩ ፡ ጭንቅላታቸው ፡ የዓሣ ፡ የሚመስል ፡ ራቀቃቸውን ፡ የሚሄዱ ፡ የጦር ፡ መሣሪያቸው ፡ ሰይፋማ ፡ ድንጋይና ፡ የፍየል ፡ ቀንድ ። በነሱ ፡ ዘንድ ፡ ሴት ፡ ልጅ ፡ የከብት ፡ መንጋ ፡ የጋራ ነው ፡ በመካከላቸው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ማሕበራዊ ትሮሴኖር ፡ ከጎረቤቶቻቸው ፡ ጋር ፡ በንግድም ፡ በጋብቻም ፡ አይገናኙም ፡ ነበር ። ምግባቸው ፡ ዓሣ ፡ ስለነበረ ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ እርጥቡን ፡ እየበሉ ፡ የቀረውን ፡ በፀሐይ ፡ እያደረቁ ፡ ለከርሞ ፡ ያከማቻሉ ። ዓሣን ፡ በብዙ ፡ የሚይዝ ፡ እንደመረብ ፡ ያለ ፡ ብዙ ፡ መሣሪያና ፡ ብልሃት ፡ ነበራቸው ። ሬሳቸውንም ፡ በሕር ፡ በሞላ ፡ ወይም ፡ ሞገድ ፡ በተነሣ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ጥልቁ ፡ በሕር ፡ ወስዶ ፡ እንዲጥለው ፡ እዳሩ ፡ በሚገኝ ፡ ድንጋይ ፡ ላይ ፡ ያስቀምጡታል ። በጦርነት ፡ ጊዜ ፡ ውጊያቸው ፡ አደገኛ ፡ ነው ። እነሱም ፡ እያባረሩ ፡ ከሚገሉ ፡ እየሸሹ ፡ በውርወራ ፡ የሚገሉት ፡ ይበልጣል ።

፳፰ኛ ፡ ከሌብ ፡ በዋሻ ፡ ከሚኖሩት ፡ አንደኛው ፡ ክፍል ።

፳፱ኛ ፡ ኬሎኖፋኝዥ ፡ ኤሊን ፡ የሚመገቡ ፡ ከባሕር ፡ የሚወጣ ፡ ዓሣና ፡ ሌላም ፡ ኡጋራ ፡ እየበሉ ፡ በቅራሬውና ፡ በኤሊ ፡ ቆዳ ፡ ጀልባ ፡ እየሠሩ ፡ የሚሄዱ ፡ መኖሪያ ፡ ጌታቸውንም ፡ በዘሀ ፡ የሚከድኑ ፡ ናቸው ።

፴፩ኛ ፡ ክሬዮፋኝዥ ፡ እርጥብ ፡ ሥጋ ፡ የሚመገቡ ፡ በስናር ፡ ደቡብ ፡ የሚኖሩ ።

፴፩ኛ ፡ ላጉሴፋል ፡ መልካቸው ፡ የሚዳቋ ፡ ጭንቅላት ፡ የሚመስል ።

፴፪ኛ ፡ ማክሮቢያን ፡ ረጅም ፡ ዘመን ፡ የሚኖሩ ፡ የመርዌ ፡ ነገዶች ፡ ዕድልና ፡ ድድቅ ፡ ያላቸው ፡ አትክልትና ፡ ውሃ ፡ ጥብስ ፡ ሥጋ ፡ የሚመገቡ ፡ ዘፈን ፡ ጭፋሮ ፡ ገጽሕና ፡ (እጥበት) ፡ የሚወዱ ፡ ቀጥራቸው ፡ እስከ ፡ አንድ ፡ ሚሊዮን ፡ የሚደርሱ ፡ እገራቸው ፡ አሎ ፡ ወይም ፡ ሂሊዎትራፔዝ ፡ (የፀሐይ ፡ አገር) ፡ በሚባለው ፡ የዛሬው ፡ የጌናርና ፡ የሱዳን ፡ ግዛት ፡ ነው ። ከተማቸው ፡ መርዌ ፡ ነው ። መሬታቸው ፡ በሀብት ፡ በፍሬያማነት ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ነበር ። እርስ ፡ በርሳቸው ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተባበሩ ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜም ፡ እየተለያዩ ፡ ለየብቻ ፡ እስከ ፡ ድርጅት ፡ የሚደርሱ ፡ ነገሥታት ፡ ነበሩባቸው ። የነገሥታቱም ፡ ስም ፡ የአብዛኞቹ ፡

በታችኛው : የግብጽ : (ሜምፊስ) ጣዖት : በጥታህ : ወይም : እንደ : ግሪኮች : በሂ
ሊዎስ : (ፀሐይ) : ተሰይሞ : ይገኛል ። የነዚህ : የማክርባውያን : (መርዌ) : መንግ
ሥት : ከግብጽ : ከግሪክ : መንግሥታት : ታሪካቸው : ከታሪካቸው : የነገሥታቱም
ዘር : ከነገሥታቱ : ዘር : ጋር : በብዙ : ተደባልቆ : ይገኛል ።

፴፫ኛ ፤ ማቱት : (ማዲት) : በተከዜና : በቀይ : በሕር : መካከል : የሚኖሩ ።

፴፬ኛ ፤ ሜጋባር : (ከባዶች) : ወይም : ኒቃኖሪያ : (ድል : አድራጊዎች) : የሚባሉ
ዛሬ : የባሪያ : ዘር : የሚባሉት : ናቸው ። መልካቸውም : ጥቁር : ቁመታ
ቸው : ረጃጅም : ኃይለኞች : የጦር : መሣሪያቸው : እንከሴ : ጦርና : የቆዳ
ጋሻ : ነበር : በነሱ : ዘንድ : ሴት : ትልቅ : ክብር : አላት ፤ ሴትን : የመታ :
እንደትልቅ : ወንጀለኛ : ይቆጠራል ። አርጊት : ሴት : የተገኘበት : ጉባዔና : ሸንጎ
ሁሉ : የተከበረ : ነው ። በወንድ : ላይ : ግን : ብዙ : የጭካኔ : ሥራ : ይሠራል ፤
ለምሳሌ : ወገቡ : ጉባጣ : እግሩ : አንካሳ : ወይም : የማይድን : በሽታ : ያለው :
የተገኘ : (ወይም : የተወለደ) : እንደሆነ : ገድለው : ይጥሉታል ። ይኸውም : በነሱ
ውስጥ : ያለው : የሁሉም : ሰው : ቁመናው : ያማረ : ሕይወቱ : ጤናማ : የሆነ
ብቻ : እንዲገኝ : ነው ። እንደዚህ : ያለው ልማድ : በግሪክ : አገር : በስፓርትና : በኤስ
ኪሞ ፤ በአውስትራሊያ : ይገኛል ።

እንደ : ፰ኛው : ቍጥር : ነገዶች : በጣም : አርጅተው : አልሞትም : ያሉትን :
አርጊትና : ሽማግሌዎች : እበራኮርማ፡ጭራ : ላይ : አስረው : እያስገቡት : ይገደሏቸዋል ።
ይኸንን : እምቢ : ያለ : በግድ ታንቆ : ይገደላል ። ሰው : ሲሞት : ጭኑን : ከአንገቱ
ጋር : አስረው : እጉብታ ሥፍራ : ላይ : ወስደው : ያስቀምጡና : ጨርሶ : እስኪ
ሸረን : ድረስ : ድንጋይ : ይቆልሉበታል ። በተቆለለው : ድንጋይ : ጫፍ : የፍየል
ቀንድ : ይሰኩበታል ።

፴፭ኛ ፤ ሞልኸያ : በዋሻ : የሚኖሩ : ክፍሎች ።

፴፮ኛ ፤ ሞኖፖድ : አንድ : እግር ፣ ሞኖኮል : አንድ : ክንድ : ሞኖሴል : አንድ
ጭን : ብቻ : ያላቸው : እባብ : የሚባሉ : (አንድ : ክንድ : አንድ : ጭን አንድ :
እግር : ብቻ : ነበራቸው : ሲል : የተረት : አነጋገር : ይመስላል ።)

፴፯ኛ ፤ ሞስኮፋኸ : የበሬ : ሥጋ : የሚመገቡ : በሱአኪንና : በአቦክ : መካ
ከል : የሚኖሩ ።

፴፰ኛ ፤ ሚአሴፋል : (ቀንድ : አውጭ : የሚመስሉ : ወይም : የሚገቡ ።)

፴፱ኛ ፤ ኖብያ : ኑብያ : ኖባት : በዛሬው : ጎርዶፋን : የሚገኙ : ከፒግሜይ :
(አጫጭር : ሰዎች) ። ዘር : የወረዱ : ውሻን : እንደ : ቅዱስ : እንስሳ : የሚያከብሩ ።

፵ኛ ፤ አኖሴፋል : (ከፊታቸው : የአህያ : ጭንቅላት : የሚመስሉ) ። በኢትዮጵያ :
ደቡብ : በኩል : የሚኖሩ : አህያን : ለመዝመሪያ : ጊዜ : ለጭንት : ለክርቻ : ያሠለ
ጠኑ : በአገራቸው : ብርጉድና : ዕጣን : የሚገኝ : በገናቸው : እንደሚገኙት ።

ፒግሚ ፡ በበሬና ፡ በዝሆን ፡ ተቀምጠው ፡ የሚሄዱ ። በመካከላቸው ፡ ሰውን ፡ የሚ
በላ ፡ (ጭራቅ ፡) ይገኛል ። ወንጀለኛ ፡ ሲሞት ፡ እንደቅጣት ፡ እንደውርደት ፡ እን
ዲቆጠር ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ይቀብሩታል ። የቀረውን ፡ ደሀናውን ፡ ሰው ፡ ግን ፡
በአሳት ፡ ያቃጥሉታል ። ምግባቸው ፡ እንቁራሪት ፡ (ባትራካፋኝ) ፡ ስማቸው ፡ ሴሌኒት ፡
ሉኔሪያን ፡ ይባላል ።

፵፩ኛ ፡ ፋሊኸ ፡ የዛሬው ፡ ፈላጆች ።

፵፪ኛ ፡ ፒግሚ ፡ ቁመታቸው ፡ አንድ ፡ ክንድ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ቀልጥም ፡ ወይም ፡
ሦስት ፡ መዳፍ ፡ የሚሆን ፡ መልካቸው ፡ ጥቁሮች ፡ ጠማሞች ፡ ራቀታቸውን ፡ የሚ
ሄዱ ፡ በዝሆንና ፡ በበሬ ፡ ተቀምጠው ፡ የሚጓዙ ፡ በዝሆን ፡ የሚያርሱ ፡ በአትባራ
ወንዝና ፡ በጋላባት ፡ ተራራ ፡ መካከል ፡ የሚኖሩ ፡ ናቸው ። ቁጥራቸው ፡ አምስት
መቶ ፡ ሺህ ፡ ይደርሳል ። ዛሬ ፡ በአፍሪካ ፡ መካከል ፡ በኮንጎ ፡ ወንዝና ፡ በማዳከከር
ይገኛሉ ፡ (ቦኸማን ፡) አቦኸማኒ ? የሚባሉትም ፡ ቀጥራቸው ፡ ወደነዚህ ፡ ነው ።

፵፫ኛ ፡ ራብሲ ፡ ከመርዌ ፡ ከደቡብ ፡ በኩል ፡ የሚኖሩ ።

፵፬ኛ ፡ ሪዞፋኝ ፡ ሥራ ፡ ሥር ፡ የሚበሉ ፡ በአትባራ ፡ ወንዝ ፡ በረሀ ፡ የሚ
ኖሩ ፡ የበረሀ ፡ ዝንብ ፡ እየነደፈ ፡ በሚያስቸግራቸው ፡ ጊዜያት ፡ ወደ ፡ ረግረግ ፡ ቦታ
ሄደው ፡ ተደብቀው ፡ የሚኖሩ ።

፵፭ኛ ፡ ሣምብር ፡ የጋማና ፡ የቀንድ ፡ ከብታቸውን ፡ የቤት ፡ እንስሳቸውን ፡
ሁሉ ፡ ጆሮ ፡ እየቆረጡ ፡ በማሳደግ ፡ ስመ ጥሮች ፡ ናቸው ።

፵፮ኛ ፡ ሳክሲማን ፡ (የዛሬው ፡ ሳሳናብ ፡ ናቸው ።)

የቀሩት ፡ ደግሞ፡ጸሐፊዎች ፡ የአገር፡ካርታ፡እየጨመሩ፡የአገር ፡ ልማድ ፡ እየጠቀሱ፡
የሚጽፉ ፡ እንደ ፡ ስትራቦን ፡ ያሉት ፡ ሞልተዋል ። የነሱም ፡ ጽሑፍ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም
እንደአልነው ፡ የኢትዮጵያን ፡ የጥንት ፡ ታሪክ ፡ ከሥሩ ፡ እንጽፋለን ፡ ብለው ፡ የተ
ነሡት ፡ ሁሉ ፡ ጅምስ ፡ ብሩስ ፡ ዋሊስ ፡ ባጅ ፡ ጃን ፡ ሞሪዮ ፡ ገፍን ፡ ባቲስት ፡ ኩልቦ ፡
ኮኒቲ ፡ ሮሲኒ ፡ . . . . እየጠቀሱ ፡ ጽፈውት ፡ ይገኛል ።

እነዚህ የጥንት፡ጸሐፊዎች ፡ በዚህ፡ዓይነት፡በዘመኑ፡ቋንቋቸው ፡ በግሪክኛ ፡ ጽፈው ፡ በነ
ገድ ፡ በልማድ፡በታትነው፡የሚያሳዩንን ፡ ሕዝብ ፡ በኛ ፡ ወገን፡ያለው ፡ ጽሑፍ፡የነገደ ፡ ከም ፡
ወገኖች ፡ በሆኑ ፡ ነገሥታት ፡ እየተመሩ ፡ በደንብ፡የሚተዳደሩ፡መሆናቸውን ፡ ከሚያሳዩን
ጋር ፡ አሳቡ ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ ይጣላል ። ባለፈው ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ እንደአየነው
ያገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ (ያለቃ ፡ ታዩም ፡ የብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይም) ፡ ለነገሥታቱ ፡
ስም ፡ እየጠቀሱ ፡ የግዛቱን፡ዘመን፡እየወሰኑ፡አክታትሎ ፡ ሲያመጣው ፡ የቀረው ፡ ሰፊው ፡
አገር ፡ እንኳን ፡ ባይሆን ፡ ሰሚናዊው፡ኢትዮጵያ፡ባንድ ፡ ካማቂ፡በሆነንጉሥ ፡ የሚተ
ዳደር ፡ አስመስሎታል ። የነዚህ ፡ የግሪኮቹና ፡ የሮማውያኖቹ ፡ የታሪክ ፡ ምንጭ ፡
ለየብቻው ፡ በየገቡሳው ፡ መልኩን ፡ ልማዱን ፡ ዕምነቱን ፡ ምግቡን ፡ ልብሱን ፡ እየ
ለያየ ፡ ለየብቻው ፡ የሚኖር ፡ አስመስሎታል ፡ እንጂ ፡ ሁሉንም ፡ ባንድ ፡ ንጉሥ ፡

በንድ ፡ ሥልጣኔና ፡ ልማድ ፡ ጠቅልሎ ፡ አሃሳይም ፡ ሲሆን ፡ ጊዜ ፡ ሕዝብ ፡ ምንም
 እንኳን ፡ ኃይለኛ ፡ በተገና ፡ ጊዜ ፡ መጠቅለሉ ፡ በይቀር ፡ በጠፋ ፡ ጊዜ ፡ ተበታ
 ትኖ ፡ ለየብቻው ፡ እንደ ፡ ልማዱ ፡ በራሱ ፡ ቀንደኛ ፡ በላባት ፡ ብቻ ፡ መተዳደርን ፡
 መውደዱ ፡ አይቀርምና ፡ የግሪኮቹን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሀሳብ ፡ በሙሉ ፡ መቀበልም ፡
 ቅር ፡ በደብዳቤ ፡ በሙሉ ፡ መተውም ፡ አይቻልም ፡ ነገር፡ግን ፡ ጠንቃሄ ፡ አሞራ ፡ ጉማራ ፡
 . . . . . የሚመሰሰሉ ፡ ወይም ፡ እየተመገቡ ፡ የሚኖሩ ፡ በለአንድ ፡ ጭን ፡ አንድ ፡
 ክንድ ፡ ብለው ፡ ለጸፉት ፡ ከሰውነት ፡ አርዳያና ፡ አምሳል ፡ የራቀ ፡ ስለሚያስመስሉት ፡
 አጸጸፋቸው ፡ ተረትና ፡ ቀልድ ፡ የተደበለቀበት ፡ ይመስላል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እነዚህ ፡ ሕዝቦች፡በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ኑሮአቸው ፡ ኃይለኛ፡ሲገኝ ፡ እየተ
 ሰበሰቡ ፡ ሲጠፋ ፡ በጉሳቸው ፡ እንደ ፡ አለቃ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ እየአበጁ ፡
 እርስ ፡ በርሳቸው ፡ እየተዋጉ ፡ እየታረቁ ፡ በዙረት ፡ ሥፍራ ፡ ለሥፍራ ፡ እየተለዋ
 ወጡ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። ከእነዚህ ፡ ውስጥ ፡ የግብፅ ፡ የፒራሚድና ፤ የሐውልት ፡ ሥራ
 አስመርገው ፡ ከሹማምንት ፡ አምልጠው ፡ በአዲሱ ፡ የተቀመጡት ፡ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ከባቢ
 ሎንና ፡ ከአሶር ፡ ሥልጣኔን ፡ ይዘው ፡ በደቡብ ፡ ዳረብ ፡ ቆይተው ፡ ከዚያ ፡ በኋለኛው ፡ ጊዜ ፡
 ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተሻግረው ፡ የተቀመጡት ፡ በሥልጣኔ ፡ ከሌሎች ፡ ነገዶች ፡ በመ
 ሻላቸው ፡ እንደ ፡ ቅጥር ፡ ያለ ፡ ከተማ ፡ እየከተሙ ፡ ፊደል ፡ አበጅተው ፡ ቋንቋቸ
 ውን ፡ ለይተው ፡ የሚኖሩ ፡ እንደ ፡ ሰባውያን ፡ እንደ ፡ ሀባሳን ፡ ያሉት ፡ አሉባ
 ቸው ። ሌላውንም ፡ ነገድ ፡ ለመግዛት ፡ የበላይነት ፡ ያሳዩ ፡ እነዚህ ፡ ሳያሆኑ ፡ አይ
 ቀሩም ። ነገር ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ ተጽፎ ፡ እንደምናገኘው ፡ በተለይ ፡ ከአትባራ ፡
 ወዲያ ፡ ያሉት ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ከሺህ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ በግብ
 ያች ፡ ተገዝተው ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ በጿጿ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከክርስቶስ ፡
 ልደት ፡ በሬት ፡ መልሰው ፡ ግብጾችን ፡ የገዙበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ነገር ፡ ግን ፡
 እነዚህ ፡ ግብጾን ፡ መልሰው ፡ የገዙት ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ እንጂ ፡ ሰባው
 ያንና ፡ ሀባሳን ፡ አይደሉም ። ሰባውያንና ፡ ሀባሳን ፡ ከየመን ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡
 ስሚን ፡ የገቡበት ፡ ጊዜ ፡ የዛሬ ፡ ሊቃውንትና ፡ መርማሪዎች ፡ ከክርስቶስ ፡
 ልደት ፡ በሬት ፡ በቢዛ ፡ ፳፻ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ላይ ፡ አድርገውታል ። ከዚያ ፡ በሬት ፡ ሥል
 ጣኔና ፡ ፊደል ፡ የሌላቸው ፡ ሰባውያን ፡ ገብተው ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ።

እስከ ፡ ዚህ ፡ ጊዜ ፡ እስከ ፡ ሺህ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡
 ልደት ፡ በሬት ፡ ግን ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ከግብፅ ፡ ጋር ፡ ንግዳቸውን ፡ በሰላም ፡
 ይቀጥሉ ፡ ነበር ፡ የንግዱም ፡ ዓይነት ፡ ለጣን ፡ ከርቤ ፡ ተርጉድ ፡ የዝሆን ፡ ጥርስና ፤
 የአውራጅስ ፡ ቀንድ ፡ ፤ የአውራ ፡ ቆዳ ፡ ለቤተ ፡ መቅደስና ፡ ለቤተ ፡ መንግሥት ፡ የሚ
 ያገለግል ፡ እንጨትና ፡ ባርያ ፡ ሌላም ፡ ይኸን ፡ የመሳሰለ ፡ ነው ።

በዩኒፕረር-የሺጸጸጽ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ የአምስተኛው ፡ ዲናስቲ ፡
 የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ነፈርቃል ፡ በነገው ፡ በአራተኛው ፡ ዓመት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ (ከኩሽ
 አገር) ፡ ውስጥ ፡ ደንክዮዎች ፡ የኔን ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ የሐጸርን ፡ (ሐትሐር ፡ ሴት ፡ ጣዖት) ፡

ቤተ : መቅደስ : በጭፋሮ : በዘፈን : ደስ : እንዲያሰኙ : ይዘህልን : ና : ብሎ : ሐረሐዋይ : ለሚባለው : ሹም : ደብዳቤ : ጽፎለት : ይገኛል ። በደብዳቤውም : ላይ : እነዚህን : ድንክዬዎች : ከአገራቸው : ይዘህ : ስትመጣ : በመንገድ : እንዳይጠፉ : በመርከብ : አድርገህ : በጉዞም : ጊዜ : በሕር : እንዳይገቡ : ሌሊት : አሥር : አሥር : ጊዜ : እየተነሣህ : እየፈተኸህ : በጥንቃቄ : ይዘህ : አምጣልኝ ። ለኔ : ከዕንቁም : ከወርቅም : ይበልጥ : በጣም : ደስ : የሚያሰኙኝ : እነዚህን : ድንክዬዎችን ማግኘት : ነው ። ይኸንን : ስታደርግ : ለልጅ : ልጅህ : የሚተላለፈው : የምሰጥህ ኸልማት : ትልቅ : ነው ። ሲል : ጨምሮ : ገልጸለታል ።

እንግዲህ : እነዚህ : ሁለት : የግብፅና : የኑብያ : ኢትዮጵያ : የጥንት : መንግሥቶች : ለየብቻ : ንግድና : ሥልጣኔ : እየተለዋወጡ : ሲኖሩ : የአምልኮአቸውም : ዓይነት : ፀሐይዋን : ወርካውን : ተራራውን : ወንዙን : (ዓባይን) : አዋራን : በማምለክ : ይመሳሰላል ። ለእነዚህም : የሚያቀርቡት : የእንስሳና : የአዝርእት : መሥዋዕት : ይቀራረባል ። ነገሥታቶቻቸውንም : እንደ : አምላክ : እያዩ : በማክበር : ይገናኛሉ ። በተረፈ : ከቤት : መሣሪያ : ውስጥ : ቢላዋው : ምጣዳ : ደማው : ማረኸው : የጦር : መሣሪያው : አንካሴው : ጦሩ : ሾተሉ : ይመሳሰላል ።

እነዚህ : ሁለቱ : የግብፅና : የኑብያ : አገሮች : እስከ : እዚህ : እስከ : ሺህ : ስድስት : መቶ : ዓመት : ከክርስቶስ : ልደት : በፊት : ድረስ : በጉርብትና : በሰላም : ሲኖሩ : ቀጥሎ : በለው : ጊዜ : የውጭ : ወረራ : እንደአጠቃቸው : እነሆ : እንመለከታለን ።

በጀሺጅ : በጀሺጅጂ : መካከል : ከዚህ : ቀደም : ስሙን : ያነሳነው : ራማ : (የማጋዳና : የአዮዲያ : ማሐራጃ) : የሚባለው : የሕንድ : ንጉሥ : ሕንድን : ሰይላንን : ዓረብን : ፋርስን : ከለዳውያንን : ኦሽንፎ : ግብፅን : ወረረ ። የግብፅ : ንጉሥ : ሲዋጋ : ሞተ ። ተከታዮቹም : መዋጋት : የማይጠቅም : መሆኑን : ሲረዱት : ገበሩ ። እንደዚህም : ይኸው : የሕንድ : ንጉሥ : ራማ : ከዚህ : ቀደም : እንዳልነው : ከነገደ : ከም : ውስጥ : ጲኦሪ : አንደኛ : በነገሠበት : ዘመን : ወደ : ኢትዮጵያ : መጥቶ : ጲኦሪን : ወግቶ : መንግሥቱን : ያዘበት ። በኋላ : ነገደ : የቅጣን : አክናሁስ : ሳባ : ሁለተኛን : መሪ : አድርገው : የራማን : ንጉሥ : ተዋግተው : ገደሉት : ሲል : በንዳንድ : የውጭ : አገርም : በአገራችንም : ታሪክ : ነገሥት : ተጽፎ : ይገኛል።ነገር፡ግን፡በዚህ፡ዘመን፡ራማ፡የሚባል፡የሕንድ፡ንጉሥ፡የግብፅን፡ንጉሥ፡ገደሎ፡አገሩን፡ገዛ፡የሚል፡በግብፆች፡ዜና፡መዋዕል፡አደገኝም፡ከጀሺ፡እስከ፡ጀሺጂጅጅ፡ድረስ፡በጸጃኛው፡ሥርወ፡መንግሥት፡ተመሥርተው፡ግብፅን፡ያስተዳድሩ፡የነበሩት፡የቴብ፡ዘር፡የሆኑት፡ነገሥታት፡አሜኔምሐት፡፩ኛ፡ሳኑስትሪ፡፩ኛ፡(ሴሶስትሪስ)፡አሜኔምሐት፡፪ኛውና፡፫ኛው፡ሳኑ

ስትሪ : ይኛው : በሚገዙበት : በሁለት : ሺና : በሺጊጃጃ፡ ዓመት : መካከል : ራማ : የሚባል : የሕንድ : ንጉሥ : ገዛቸው : የሚል : የለም ። ከጆሺጊጃጃ : እስከ : ስሺ ጊጃጃ፡ ባለው : የመቶ ዓመት : ጊዜ : ውስጥ : ከዚህ : ቀደም : የጠቀስናቸው : የሂክሶስ : ዘሮች : ወደፊት : እንደምናገኘው : ግብፅን : ገዝተዋል : ይሁን : እንጂ : ከነርሱ : ውስጥ : ራማ : የሚሉ : የሕንድ : ንጉሥ : የለም ።

ባንድ : ወገን : ደግሞ : የውጭ : አገር : አንዳንድ : ጸሐፊ : ራማን : ተዋግተው : የገደሉ : ሒክሶስ : የሚባሉ : ከምሥራቅ : የመጡ : ኃይለኛ : ሕዝቦች : የነበሩ : ናቸው : እንጂ : በኢትዮጵያ : የነበሩ : ነገደ : የቅጣን : ወይም : የነገደ ሳባ : ዘሮች : አይደሉም : የሚሉ : አሉና : ስለራማ : ወደፊት : እስኪጣራ : ድረስ : እንዳለ : እንተወው ።

ግማሾቹም : ሒክሶስ : የተባሉት : ነገደ : የቅጣን : አይደሉም : የሚሉ : ግማሾቹም : ሒክሶስ : የተባሉት : እነዚህም : ነገደ : የቅጣን : ናቸው : የሚሉ : አሉ ። የሆነ : ሆኖ : ስማቸው : ሒክሶስ : ነገደ : የቅጣን : እየተባለ : ቢለያይም : ሁለቱም : የመጡበት : ሥፍራ : ያው : ምሥራቅ : ዘራቸውም : ሁለቱም : ሴማዊ : ስለሆነ : ነገሩ : ተያይዞ : ይገኛል ። ምናልባት : ነገደ : የቅጣንም : ሒክሶስም : የዘራቸው : ግንድ : ያው : የቅጣን : ሆኖ : ሒክሶስ : በላይ : በሰሜን : በሶርያ : በኩል : ወደ : ግብፅ : ነገደ : የቅጣን : የምንላቸው : በታችኛው : ዓረብ : በኩል : ወደ : ኢትዮጵያ : ገብተው : ይሆናል ።

እነዚህም : ሒክሶስ : የሚባሉት : ዘሮች : መቶ : ዓመት : ግብፅን : ገዝተው : ሲወጡ : ነገደ : የቅጣን : ግን በኢትዮጵያ : ተመሥርተው : መቅረታቸውን : እንጂ : ተመልሰው : ወጡ : የሚል : ታሪክ : የለምና : ሁለቱ : የተለያዩ : የነገድ : ቅርንጫፎች : መሆናቸውን : ይኸም : የሚያስረዳ : ይመስላል ። ነገር ግን : ዘሩ : አንድ : ሆኖ : ቅርንጫፉ : ለየብቻ : የሆነ : ሁለት : ነገድ : ለየብቻ : በሁለት : አገር : ገብቶ : በግዛት : ከኖረ : በኋላ : አንደኛው : ተሸንፎ : መውጣት : አንደኛው : ተመሥርቶ : መቅረት : የተለመደ : ነው ። ስለዚህ : ከምሥራቅና : ይልቅንም : ከወደ : አሶር : መጥተው : ግብፅን : መቶ : ዓመት : የገዙት : ሒክሶስ : ብዙ : ጊዜ : በግብፅ : ሕዝብ ላይ : የጭቆና : ሥራ : ስለአሳዩ : ሕዝቡና : ሹማምንቱ : ጠልተዋቸው : የሚያስወጡ በትን : ጊዜና : መንገድ : ይረዳጉ : ነበር ። በዚህ : ምክንያት : ገዥዎቹ : ሒክሶስ : አብዛኛው : መቅመጫቸው : በሰሜናዊ : ግብፅ : ስለ : ነበረ : የደቡብን : ሕዝብ : ክፍል : በደንብ : ለመቆጣጠር : አልቻሉም : ነበርና : በደቡብ : በኩል : ያሉት : የግብፅ : መሳፍንትና : ሕዝብ : በሰሜን : ያሉትንም : ወገኖቻቸውን : እየቀሰቀሱ : አንድነት : ተዘጋጅተው : ወደ : ሰሜን : ተገዘው : ሒክሶስን : ተዋግተው : ከአስወጡ : በኋላ : የራሳቸውን : መንግሥት : መልሰው : አቆሙ ።

የነገደ : የቅጣን : ግን : ሁኔታው : እንደታሪኩ : ከሒክሶስ : የተለያዩ : ነው ። ነገደ : የቅጣን : መዝሙሪያ : በምሥራቅ : ምናልባት : በባቢሎን : ሲኖሩ : የባቢሎንን : ሥልጣኔ : ይዘው : ወደ : ደቡብ : ዓረብ : መጡ ። በደቡብ : ዓረብም : ብዙ : ጊዜ :

ከተቀመጡ፡ በኋላ፡ ሕንዶች ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሕዝብ ፡ እየወጡ ፡ ስለአስቸገሩዋቸው ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ በፈቃዳቸው ፡ ለምለም ፡ አገር ፡ ፍለጋ ፡ ይሁን ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ተሻግረው ፡ ተቀመጡ ።

ከዚያም ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ግማሾቹ ፡ በትግሬ ፡ ግማሾቹ ፡ በአዳል ፡ ግማሾቹ ፡ በውጋይን ፡ አገር ፡ ተከፋፍለው ፡ በሰላም ፡ ሲኖሩ ፡ እንደባላገር ፡ ይኸም ፡ በቀር ፡ እንደ ፡ መልካም ፡ እንግዳ ፡ ይቆጠሩ ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ ሐክሶስ ፡ በግብዓት ፡ እንደተጠሉ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ የአገር ፡ ተወላጅነት ፡ ባለው ፡ በነገደ ፡ ካም ፡ ዘንድ ፡ የተጠሉ ፡ አይመስልም ። ተገዥ ፡ የባዕድ ፡ ገዥን ፡ መጥላቱ ፡ ገዥም ፡ እየገበረ ፡ በሰላም ፡ የሚቀመጠውን ፡ አለመጥላቱ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። የሩቁን ፡ ዘመን ፡ የሚተርከው ፡ የዛሬው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ የሚለው ፡ ኦርግጥ ፡ እንደሆነ ፡ የሀንድ ፡ ንጉሥ ፡ ራማ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥቶ ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ የነበረውን ፡ ንጉሥ ፡ ጴጥሪን ፡ ወግቶ ፡ ኢትዮጵያን ፡ በስገበረ ፡ ጊዜ ፡ እነዚህ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ከያለበት ፡ ተሰብስበው ፡ ከመካከላቸው ፡ አክናሁስን ፡ እንግዳው ፡ የሕንዱን ፡ ንጉሥ ፡ ራማን ፡ ተዋግተው ፡ ስለአስወጡ ፡ ነገደ ፡ አጋዓዝያን ፡ (ነፃ ፡ አውጭዎች) ፡ የሚባል ፡ ስም ፡ ተሰጣቸው ።

ከዚያን ፡ ጊዜ ፡ ወዲህ ፡ ነፃ ፡ በወጡት ፡ አገር ፡ በነገደ ፡ ካም ፡ ነገሥታት ፡ ምትክ ፡ ገብተው ፡ መንግሥታቸውን ፡ መሠረቱና ፡ የነገደ ፡ የቅጣን ፡ ሕዝብ ፡ ከነገደ ፡ ካም ፡ ዘር ፡ ጋር ፡ ተደባልቀው ፡ ይኖሩ ፡ ዠመር ፡ ማለት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ በኢትዮጵያ ፡ የቆየው ፡ የካም ፡ ሕዝብ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ የመጣው ፡ የቅጣን ፡ ሕዝብ ፡ በልማድ ፡ በወግና ፡ በሥርዓት ፡ በአምልኮ ፡ በቋንቋ ፡ መለያየታቸው ፡ የታወቀ ፡ ስለሆነ ፡ ከመርዌ ፡ እስከ ፡ ኤርትራ ፡ በሕር ፡ ባለው ፡ በሰፊው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ምድር ፡ እየተለያዩም ፡ እየተገናኙም ፡ ኃይለኛ ፡ ሆኖ ፡ ለነገሠው ፡ እየገበሩ ፡ ያም ፡ ሲጠፋ ፡ እየተለያዩ ፡ በየነገዳቸው ፡ እንደልማዳቸው ፡ መኖራቸው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ከመካከላቸው ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ሥልጣናትና ፡ ጽሑፍ ፡ ያላቸው ፡ ናቸው ፡ ቢባልም ፡ ይህ ፡ እስካሁን ፡ የተገኘው ፡ ጽሑፍ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳልነው ፡ ዘመኑ ፡ በግምት ፡ ከጿጿ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ነውና ፡ ምናልባት ፡ ከዚያ ፡ በፊት ፡ ፈደል ፡ የሌለውና ፡ ያልሠለጠነ ፡ የሴምና ፡ የቅጣን ፡ ዘር ፡ መጥቶ ፡ ከካሙና ፡ ከኩሹ ፡ ጋር ፡ ተደባልቆ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንደተባለው ፡ በዛሬይቱ ፡ ኢትዮጵያና ፡ በጥንታዊቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በኩብያ (ሱዳን) ፡ ጭምር ፡ ሲኖሩ ፡ የነገዳቸውን ፡ ዝርዝር ፡ ስም ፡ የሚቀመጡበትን ፡ ሥፍራ ፡ የሚመገቡትን ፡ እንሰሳ ፡ ይነስ ፡ ይብዛ ፡ እንደ ፡ አጋርታሺድ ፡ እውነትም ፡ ስሕተትም ፡ የተደባለቀ ፡ በይጣፋበት ፡ እነሆ ፡ ባለፈው ፡ ተመልክተናል ። ከዚህ ፡ በተረፈ ፡ ደግሞ ፡ እንዲያደር ፡ ከጻፉት ፡ ከጥንታውያኑ ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ልማድ ፡ የለቀምን ፡ እንደሆነ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለው ፡ ምዕራፍ ፡ የሚያስረዳንን ፡ እናገኛለን ።

ምዕራፍ ፡ ፬ ።

በሰላም ፡ ጊዜ ፡ ንግድ-በጦርነት ፡ ጊዜ ፡ ሲዋገ-ንጉሥና ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ያገር ፡ ልማድ-ሃይማኖት ፡ -ጋብቻ ።

ይኸው ፡ የካምና ፡ የሴም ፡ ዘር ፡ የሠለጠነው ፡ የሳባና ፡ የሀባሳን ፡ ዘር ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በጿጿ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ መጥቶ

ደምበኛ ፣ ሥልጣኔውን ፣ እስኪተክል ፣ ድረስ ፣ ከተከለም ፣ ዘኋላ ፣ ከኑብያ ፣
ወዲያህ ፣ ዠምሮ ፣ እስከ ፣ ኤርትራ ፣ ያሉት ፣ ሕዝቦች ፣ ያላቸውን ፣ የንግድ ፣ የልማድ ፣
የሃይማኖትና ፣ የጦርነት ፣ ሁኔታ ፣ ከዚህ ፣ እንደሚከተለው ፣ ነው ።

ንግድና ሸቀጥ ።

የሸቀጡ ፣ ዓይነት ፣ ከዚህ ፣ ቀደም ፣ እንደጸፍነው ፣ ዕጣን ፣ ከርቤ ፣ እንጨት ፣
የአውሬ ፣ ጥርስና ፣ ቀንድ ፣ ባርያ ፣ ደግሞ ፣ ከምሥራቅ ፣ የመጡት ፣ ሥልጡኖቹ ፣ ልብስ ፣
ሽቱ ፣ እንደ ፣ አንባር ፣ እንደ ፣ ዶቃ ፣ ያለ ፣ ጌጣጌጥ ፣ አያጡም ። ሸቀጥ ፣ ለሸቀጥ ፣
ሲገበያዩ ፣ መለኪያቸው ፣ ዛሬም ፣ በባላገር ፣ ሲደረግ ፣ እንደምናየው ፣ ክንድ ፣ መዳፍ ፣
ጣት ፣ ነው ። በተረፈ ፣ እንደ ፣ መቃ ፣ እንደ ፣ ዘንግ ፣ ያለ ፣ መለኪያ ፣ አላቸው ።
እንደ ፣ እህል ፣ የመሰለውንም ፣ የሚለኩበት ፣ የሸክላ ፣ ማሰሮና ፣ አንዳንዶቹም ፣ የነ
ሐስ ፣ ማሰሮ የመሰለ ፣ ነበራቸው ። ይኸም ፣ ሁኔታ ፣ እነሆ ፣ መሻሻል ፣ በላገኙ ፣ በላገሮቻ
ችን ፣ ዘንድ ፣ ዛሬም ፣ ሲሠራበት ፣ ስለምናይ ፣ እንደ ፣ ዘመኑ ፣ ርቀት ፣ የመሣሪያውና ፣ የሸ
ቀጡ ፣ ዓይነት ፣ ምንም ፣ ያህል ፣ ሊያስደንቀን ፣ አይችልም ።

በጦርነት ፣ ጊዜ ፣ ሲዋጉ ።

ሁለት ፣ ነገድ ፣ ሲጣላ ፣ ሁለቱም ፣ የጠላት ፣ ወገኖች ፣ ወደ ፣ ጦርነቱ ፣ ሥፍራ ፣
ጉዞ ፣ ያደርጋሉ ። በጉዞ ፣ ንጉሣቸው ፣ የግማሾቹ ፣ በሠረገላው ፣ ላይ ፣ ተቀምጦ ፣
(ጋራውን) ፣ ከፊት ፣ እንስሳው ይደምሰው ፣ እየጉተተው ፣ የግማሹ ፣ ንጉሥ ፣ በመሐል ፣
በእግሩ ፣ ወይም ፣ በኩብት ፣ እየተጓዙ ፣ በዘፈን ፣ በጭፋሮ ፣ ወደ ፣ ጦርነቱ ፣ ቦታ ፣
ይኼዳል ። ጦርነቱም ፣ ሊጀመር ፣ አቅራቢያ የሰውን ፣ ልብ ፣ ለመቀስቀስ ፣ ጭፋሮው
ከፊተኛው ፣ ይደምቃል ። በሁለቱም ፣ እጅ ፣ ያለው ፣ የጦር ፣ መሣሪያ ፣ በትንሹ ፣ ይለ
ያያል ፣ እንጂ ፣ አብዛኛ ፣ ጊዜ ፣ ያው ፣ የታወቀው ፣ ደንጊያ ፣ (የሸለ ፣ ወይም ፣ ስለት
ያለው) ፣ ቀንድ ፣ ወንጭፍ ፣ አንክሴ ፣ ጦር ፣ ቢላዎ ፣ መጥረቢያ ፣ ቀስት ፣ ፍላጻ ፣
መመከቻው ፣ የቆዳ ፣ ጋሻ ፣ ከጋሻም ፣ በተለይ ፣ ዓይነት ፣ የተሠራ ፣ ነው ። ጡጊ
ያው ፣ የሚዠመረው ፣ ከሁሉ ፣ መሣሪያ ፣ በሚረክሰው ፣ በደንጊያ ፣ ነው ። ከሩቅ ፣
ዠምሮ ፣ እየተወራወሩ ፣ በተጠጋጉ ፣ ጊዜ ፣ የቀስቱ ፣ ከዚያም ፣ የአንክሴው ፣ የጦሩ
በትር ፣ ይቀጥልና ፣ ሲገናኙና ፣ ሲደባለቁም ፣ የቢላዎና ፣ የጨቤው ፣ ሥራ ፣ በተራው
ይደርሳል ። መቼም ፣ ሁለት ፣ ወገኖች ፣ ተዋግተው ፣ አንደኛው ፣ መሸነፋ ፣ የታወቀ ፣
ነው ። ዳሩ ፣ ግን ፣ የተሸነፈውና ፣ የተማረከው ፣ ወገን ፣ ወየለት ። ከምርክ ፣ ቀን ፣
ዠምሮ ፣ ማናቸውንም ፣ የአብሪት ፣ ሥራ ፣ አሸናፊዎቹ ፣ በተሸናፊዎቹ ፣ ይፈጽሙ
ባቸዋል ። ንጉሥ ፣ የነበረው ፣ የአሸናፊውን ፣ ንጉሥ ፣ ሠረገላ ፣ በእግሩ ፣ እየሄደ ፣
መጉተት ፣ የቀረውም ፣ እንደ ፣ ከብት ፣ ቀንባር ፣ ተሸክሞ ፣ በገመድ ፣ የፈጥኝ ፣ መታ
ሠርና ፣ እንደ ፣ ባሪያ ፣ ተቆጥሮ ፣ መሥራት ፣ መዋረድ ፣ መገጠጥ ፣ አለበት ። በዠግ
ንነት ፣ መዋጋቱንም ፣ አውቀው ፣ አሸናፊዎቹ ፣ በልባቸው ፣ ቢያከብሩትም ፣ ከምርክ ፣
በኋላ ፣ የውርደት ፣ ሥራ ፣ በራሱም ፣ በሚስቱም ፣ በቤተ ፣ ሰቡም ፣ ሁሉ ፣ ላይ ፣
ይፈጽሙበታል ። የተሸናፊው ፣ ቆንጆ ፣ ሚስት ፣ ወይም ፣ ልጅ ፣ ወዲያው ፣ ያሸና
ፊው ፣ ሚስቶች ፣ ይሆናሉ ። የቀሩት ፣ ይኸን ፣ የጋብቻ ፣ ዕድል ፣ ያላገኙት ፣ የባ
ርነት ፣ ሥራ ፣ ይሠራሉ ። ሳይዋጋም ፣ በቶሎ ፣ የገበረና ፣ ያመነም ፣ ሲኖር ፣ ከውር

ደት : አይድንም ። አንደ : እንስሳ : ወይም : እንደ : ሴት : እየተቆጠረ : መሰደብንና : መወቀስን : ይጨምራል ።

ንጉሥና : አንዳንድ : ያገር : ልማድ ።

እንደ : ዲዎዶር : አጻጻፍ : ግብዎች : ንጉሣቸውን : ፈርዖን : እንደሚሉት : ኢትዮጵያውያን : ደግሞ : በዚያን : ጊዜ : 2000-700 : ከክርስቶስ : ልደት : በፊት : ንጉሣቸውን : ሱተን : ይሉት : ነበር ። ሱተን : ማለት : በጥንታዊ : የግብፅ : ቋንቋ : የንጉሥ : ልጅ : ወይም : የንጉሥ : ቤተ : ሰብ : ማለት : ነው ። በተረፈ : የኢትዮጵያውያኖቹ : እንደ : ግብዎቹ : ንጉሥ : ከመንገሡ : በፊት : አንድ : ስም : ከነገሠ : በኋላ : ሌላ : ስም : (ስመ : መንግሥት) : ይሰጠዋል ። የዚህም : ልማድ : እነሆ : አስከ : ዛሬ : ድረስ : ሲቀጥል : እናያለን ። ከሞተ : በኋላ : ደግሞ : የአምላክነት : ደረጃ : ሲሰጡት : ከቀድሞዎቹ : አማልክት : ስም : ጋር : የተያያዘ : አድርገው : ሌላ : አዲስ : ስም : ይጨምሩለታል ። እንደዚህ : የበረከተ : ያንድ : ንጉሥ : ስም : በኋለኛው : ጊዜ : በአጻጻፍ : በታሪክ : ውስጥ : እየአሳሳተ : አስቸግሯል ።

ያመራረጣቸው : ወገን : ያንዱ : ነገድ : ከሌላው : መለያየት : አለበት ። ለምሳሌ : የናፓታና : የመርዌዎቹ : ወገኖች : ንጉሥ : የሚያነግሡት : ከሕዝቡውስጥ : መልኩ : ከአምላካቸው : ከአሞን : (አሚን-አሙን) : ምስል : ጋር : የተመሳሰለውን : ነው : መራጮቹ : ካህናቱ : ናቸው ። ከተመረጠም : በኋላ : በክብር : ከአምላኩ : ጋር : በይተካከልም : ወደዚያው : ይጠጋል ። የቀሩት : ደግሞ : ከላይ : ሲያያዝ : በበላባትነት : የወረደውን : ወይም : ቀንደኛ : ሆኖ : የተነሣውን : ወይም : ሹግና : ሆኖ ጠላትን የመለሰውን : አገር : በመውረርና : በጉብዝና ፤ የታወቀውን : ያነግሣሉ ። የሆነ : ሆኖ : ማንኛውም : አብዛኛው : ንጉሥ : ከነገሠበት : ጊዜ : ገምጧ : በዚያን : ዘመን : ወሰን : የሌለው : ክብርና : ሥልጣን : ነበረው ። በነገሠበት : አገር : ውስጥ : ከዛሬ : ዘመን : ዲክታተር : ይበልጥ : የልቡን : ይወራል ። የሚስቶቹ : ቁጥር : ወሰን : የለውም ። ሌሎች : ከፈቀደ : እህቱንም : ልጆቹንም ፤ የልጅ : ልጆቹንም : ማግባት : ይችላል ። እንደርሱ : ከጣዖት : ካህናት : በስተቀር : የቀሩት : ሹማምንቱና : ሕዝቡ : ዘመዶቻቸውን : ያገቡ : ነበር ።

ባንድ : ምክንያት : ወይም : በደጋ : የንጉሡ : እጅ : ወይም : እግር : የተቆረጠ : እንደሆነ : ቤተ : ሰቡ : ሁሉ : ክርሱ : ተለይተው ሙሉ : ሰውነት : ይዘው : ደስታ : እንዳያገኙ : እንደልማድ : ሆኖ : በውደም : በግድም : የማቆረጠ : ነበሩ ። ሲሞት : አብረው የሚሞቱ : አሉ ። ስለዚህ : የንጉሥ : ሕይወትና : አካል : የሁሉም : የሕይወት : መሠረት : ስለሆነ : አክብረው : ተጠንቅቀው : ይጠብቁታል ።

ያንደኛው : ነገድ : ንጉሥ : ወይም : ትልቅ : ሰው : የሞተ : እንደሆነ : በአባራ : እራሳቸውንና : ፈታቸውን : እየፈተጉ : የሚያለቅሱ : እንጂ : እራሳ

ቸውን ፡ የማይገድሉ ፡ አሉ ። የነገዱ ልማድ ፡ ልዩ ልዩ ፡ ነው ። ከወንድ ፡ ንጉሥ ፡ የሴት ፡ ንግሥት ፡ መርጠው ፡ በሴት ፡ የሚገዙ ፡ አሉ ። እነሱም እንደ ፡ በግሚያ ፡ እንደ ፡ አስማክ ፡ ያሉት ፡ ናቸው ። በመርዌም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግሥታት ፡ የሚባሉ ፡ በሕንድኬ ፡ ስም ፡ የሚጠሩ ፡ ብዙ ፡ ሴቶች ፡ እንደነበሩ ፡ ከሥፍራው ፡ ስንደርስ ፡ እናገኛለን ።

ባለፈው ፡ በዝርዝሩ ፡ እንደ ፡ ሰማነው ፡ አንዱ ፡ ነገድ ፡ በዝሆን ፡ ሌላው ፡ በዓሣ ፡ ሥጋ ፡ ሌላው ፡ በጥራጥሬ ፡ እህል ፡ አንዱ ፡ በፍራፍሬና ፡ በዛፍ ሥር፡ ምግብ ፡ የሚኖሩ ፡ አንዱ ፡ በዛፍ ፡ ላይ ፡ አንዱ ፡ በዋሻ ፡ የሚቀመጥ ፡ አንዱ ፡ ነገድ ፡ ሰው ፡ ሲሞትበት ፡ አሥሮ ፡ እዛፍ ፡ ላይ ፡ የሚያንጠለጥል ፡ ሌላው ፡ በመሬት ፡ የሚቀብር ፡ ወይም ፡ እሜዳ ፡ ላይ ፡ ጥሎ ፡ ድንጋይ ፡ የሚቆልል ፡ አንዱ ፡ ወደ ፡ ባሕር ፡ የሚጨምር ፡ አለ ። ልብስም ፡ እንደደረጃቸው ፡ ቅጠል፤ ቆዳ ፤ ኬሻ ፤ ልብስ ፡ የሚለብሱ ፡ አሉ ። የጥንት የካም ፡ ወይም ፡ የኩሽ ፡ ነገድ ፡ በየሥፍራው ፡ የሚኖርበት ፡ ሕይወት ፡ ዛሬም ፡ ቢሆን ፤ በአማራም ፡ በትግሬም ፡ በላገር ይልቁንም ፡ በደቡብ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በአሩሲ ፡ በባሌና ፡ በሌላውም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ በአፍሪካ ፡ በእስያና ፡ በአውስትራልያ ፡ አህጉር ፡ ከሚኖረው ፡ ሕዝብ ፡ ሕይወት ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ልዩነት ፡ ያለው ፡ አይመስልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ሥልጣኔን ፡ ከባቢሎንና ፡ ከምሥራቅ ፡ ይዘው ፡ የመጡት ፡ ወይም ፡ ከግብፅ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ በማድረግ ፡ ሥልጣኔን ፡ የተከፈሉት ፡ ወገኖች ፡ ከሌላው ፡ ነገድ ፡ በቤትም ፡ ሥራ ፡ በመሣሪያም ፡ በልብስም ፡ በማናቸውም ፡ የኑር፤ ደረጃ ፡ ከፍ ፡ ብለው ፡ ይገኛሉ ። መዳሪያ ፡ ሬደልና ፡ ንግግራቸውን ፡ የሚቀርጹበት ፡ የሰዋሰው ፡ መንገድ ፡ ሁሉ ፡ ነበራቸው ።

ሃይማኖት ።

የቀድሞ ፡ ኢትዮጵያም የሌላውም ፡ አገር ፡ ሕዝብ ፡ ሁሉ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖትና ስለጋብቻ ፡ ሕግ ስለአልተሰጠው ፡ ራሱ ፡ በአሰበውና ፡ በራቀደው ፡ መንገድ ፡ ይኖር ፡ ነበር ። በሥልጣኔ ፡ ዝቅ ፡ ያለው ፡ በዛፍ ፡ በተራራ ፡ ያመልካል ፤ የሠለጠነው ፡ ወገን ፡ አምላክ ፡ መኖሩን ፡ ያምንና ፤ አምላኩን ፡ በሰው ፡ በፀሐይ ፡ በጨረቃ ፡ እየመሰለ ፡ ከዚያም ፡ በበሬም ፡ በበግም ፡ በአሞራም . . ሊያደርግ ፡ ይችላል ፡ በማለት ፡ በነዚህ ፡ እንደሰጡ ፡ ምስሉንና ፡ ሐውልቱን ፡ በድንጋይም ፡ በብረትም ፡ በብርም ፡ በወርቅም ፡ እየሠራ ፡ ለአማልክቱ ፡ ምስል ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ እያነጸ ፡ ለቤተ ፡ መቅደሱና ፡ ለአማልክቱ ፡ በየደረጃው ፡ ካህናትና ፡ ነቢያት ፡ አበልና ፡ ደረጃ ፡ እየተወሰነ ፡ የአምልኮ ፡ ሥራቸውን ፡ ያከናውናሉ ።

የጥንት ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ አምልኮ ፡ ከዚያውም ፡ ከግብፅ ፡ የሚዋሰኑት ፡ የናፓታና ፡ የመርዌዎቹ ፡ አምልኮአቸው ፡ ከግብፅ ፡ ይገናኛል ። ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ በመገመሪያ ፡ ከምን ፡ የኖህን ፡ ልጅ ፡ እንደአምላክ ፡ ያመልኩት ፡ ነበር ፡ ይባላል። ነገር ፡ ግን ፡ በጣም ፡ የታወቁት ፡ አማልክት ፡ አሞን ፤ አሲሪስ ፤ ኑም ፤ ቶት ፤ አሲስ ፤ ሴት፤

ሳቴ ፣ ሐጸር ፣ (ሐትሐር) ሳራ፡፡ ፍቸው ። ግባይም ፣ ራሱ ፣ ጸሐይም ፣ ራሷ ፣ አማልክት ፣ ፍቸው ። የተራቀቁት ፣ ደግሞ ፣ ግባይና ፣ ፀሐይ ፣ ሁለቱም ፣ የአምላክ ይኸውም ፣ የአሞን ፣ ስጦታ ፣ ስለሆኑ ፣ ግማሽ ፣ አማልክት ፣ ፍቸው ፣ ሲል ፣ ያገኛል ። ከክርስቶስ ፣ ልደት ፣ በሬት ፣ ከ፲፯ኛው ፣ መቶ ፣ ግመት ፣ ገምሮ ፣ ክርስትና ፣ እስኪሸረው ፣ ድረስ ፣ አሞን ፣ ሁሉን ፣ ደምስሶ ፣ ፀሐይም ፣ ዋናውም ፣ አምላክ ፣ እሱ ፣ ሆኖ ፣ በታላቅ ፣ ክብርና ፣ ገናናነት ፣ በቴብ ፣ በመርዌ ፣ በናፓታ ፣ ሲመለክበት ፣ ሲሰገድለት ፣ ኖርዋል ። የርሱንም ፣ አምላክነት ፣ ከዚህ ፣ ሰፋ ፣ በለ ፣ አኳኋን ፣ ወደ ፣ ሬት ፣ በናፓታው ፣ በፒያንኪና ፣ በታላቅ ፣ ፈርዖን ፣ በራምሲስ ፣ ዘመን ፣ ላይ ፣ ጽፈንለታል ፡

በተረፈ ፣ የአገር ፣ ሕዝብ ፣ በሙሉ ፣ በሕብረት ፣ የሚያከብረው ፣ አንዱ ፣ አውራጃ ፣ ከሌላው ፣ ይበልጥ ፣ ለግሉ ፣ የሚወደውና ፣ የሚያከብረው ፣ አንድ ፣ አንድ ፣ አምላክ ፣ አለው ። ከሁሉ ፣ ከፍ ፣ ያለቸው ፣ ፀሐይ ፣ ግን ፣ በአሞን ፣ ስም ፣ በመላው ፣ ኢትዮጵያ ፣ (መርዌ) ፣ ተከብራ ፣ ይሰገድላት ፣ ነበር ። ከኢትዮጵያ ፣ ሰሜን ፣ ከግብፅ ፣ ደቡብ ፣ ምሥራቅ ፣ የሚገኙት ፣ የብለሚ ፣ (እገው ፣ ?) ሰዎች ፣ የሰው ፣ ቍርባን ፣ ለፀሐይ ፣ ያቀርቡላት ፣ ነበር ፣ ይባላል ። በዋሻ ፣ ነዋሪ ፣ በበረሀ ፣ ተቀማጭ ፣ የተባሉት ፣ ሁሉ ፣ በልዩ ፣ ልዩ ፣ ግድነት ፣ ፀሐይን ፣ (አሞንራ) ያመልኩ ፣ ነበር ። የመርዌ ፣ ነገሥታት ፣ እንደቴብ ፣ እንደመምሬስ ፣ የግብዖች ፣ ነገሥታት ፣ የአሞንራ ፣ (የፀሐይ) ፣ ከሀናት ፣ ሲሆኑ ፣ ሚስቶቻቸው ፣ ደግሞ ፣ የሙት ፣ (የጨረቃ) ፣ ከሀንነት ፣ ነበራቸው ።

ጋብቻ ።

በዚህ ፣ ዘመን ፣ ሕዝቡ ፣ ሁሉ ፣ የጾራትና ፣ የክርስትና ፣ የቡድህ ፣ ወይም ፣ የእስላም ፣ ሕግ ፣ ስለሌለው ፣ ነገሥታቱም ፣ ሹማምንቱም ፣ ሕዝቡም ፣ ብዙ ፣ ሚስት ፣ ያገባሉ ። ከባዶድ ፣ ወገን ፣ ካገቡ ፣ በኋላ ፣ አባታቸው ፣ የሞተ ፣ እንደሆነ ፣ እናታቸውን ፣ እህታቸውን ፣ ልጃቸውንም ፣ ሊያገቡ ፣ ይችላሉ ። በለፈው ፣ እንደ አነበብነው ፣ በአንዳንድ ፣ ነገድ ፣ ዘንድ ፣ ሚስት ፣ ልጅ ፣ እናት ፣ ከብት ፣ ሁሉ ፣ የጋራ ፣ ነው ፣ ኔንጂ ፣ እገሊት ፣ የአገሌ ፣ ሚስት ፣ ናት ፣ ብሎ ፣ መወሰን ፣ አልነበረም ። ይኸም ፣ ለዛሬ ፣ ጊዜ ፣ አሰቃቂ ፣ ሲመስለን ፣ በዚያን ፣ ጊዜ ፣ የተለመደ ፣ በመሆኑ ፣ ምንም ፣ አይሰጋበትም ፣ ነበር ።

ጳውሎስ ፣ "እንዴት ፣ ያምናሉ ፣ መምህር ፣ የሌላቸው ፣ ሐዋርያ ፣ ያልተላከላቸው ፣ እንዳለው ፣ በዚህ ፣ ዘመን ፣ እንኳን ፣ ሌላው ፣ ሕዝብ ፣ የአሥራኤል ፣ ወገኖች ፣ እንኳን ፣ ሙሴ ፣ በደብረ ፣ ሲና ፣ አሠርቱ ፣ ትእዛዛትን ፣ ተቀብሎ ፣ ሕጉን ፣ በእስራኤሎች ፣ ዘንድ ፣ እስኪያጠናው ፣ ድረስ ፣ ይኸ ፣ ልማድ ፣ ሳይደርስባቸው ፣ አልቀረም ፣ አባታቸው ፣ አብርሃም ፣ ሚስቱ ፣ ሣራ ፣ ያባቱ ፣ ልጅ ፣ ለህቱ ፣ ነበረች ፣ ወንድሙ ፣ ሎጥ ፣ በሸመገለ ፣ ጊዜ ፣ ከሴት ፣ ልጆቹ ፣ ጋር ፣ ይተኛ ፣ እንደነበረ ፣ መጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣ ይናገራል ። ከዚያ ፣ ወዲህም ፣ እስከ ፣ ቅርብ ፣ ጊዜ ፣ ድረስ ፣ ዘራችንን ፣ ከሌላ ፣ አንደበልቅም ፣ በማ

ለት : ከቤተ : ሰባቸው : ውጭ : የማይጋቡ : ነበሩ : በደቡብ : ኢትዮጵያ : በሚገኙ : ነገዶቻችን : ውስጥ : እስካሁን : ድረስ : የወንድምን : ሚስት : ያል ወለደችን : ያባትን : ሚስት : ማግባት : ስለነበረ : ይህ : ክርስትና : በሰለጠነበት : ዘመን : ሲደረግ : ያኛው : ከ፫ሺ : ዓመት : በፊት : ያለው : የጋብቻ : ዓይነት : እምብዳም : ሊያስገርመን : አይችልም ።

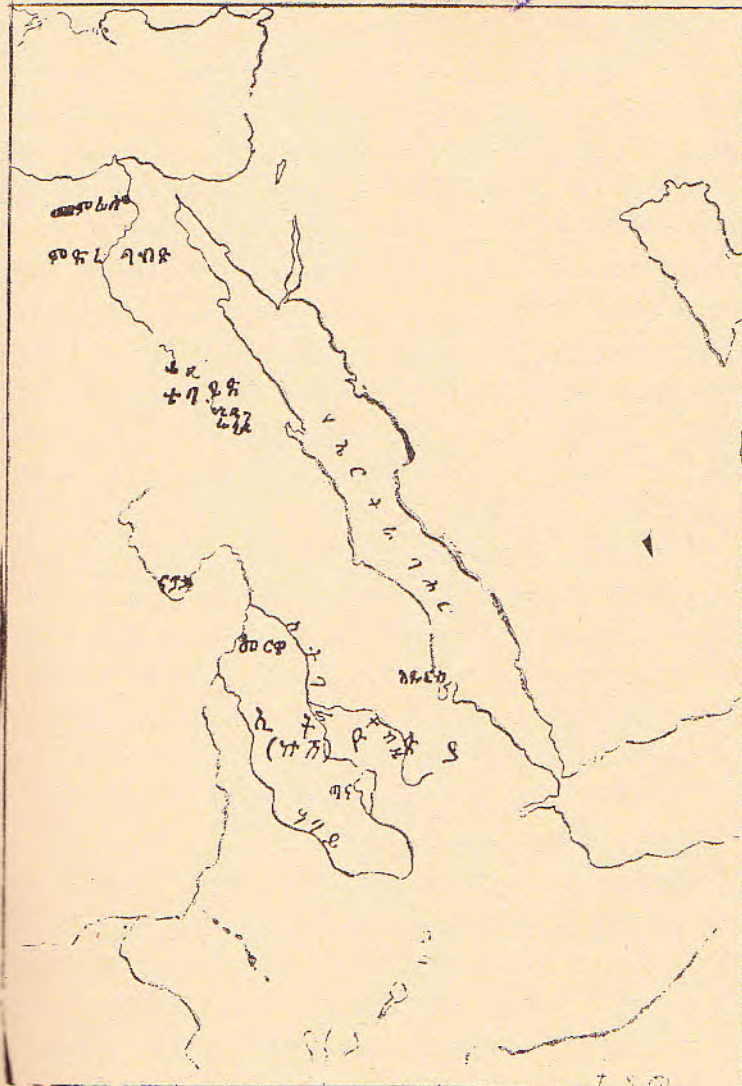
ም ዕ ራ ፍ ፡ ፭

ከግብፅና : ከኢትዮጵያ : በሥልጣኔ : ማን : ይቀድማል ? ።

በዚህ : በያዝነው : በጅያኛው : መቶ : ዓመት : ያለው : እንባቢ : ሁሉ : ከሁሉ : አስቀድሞ : ግብፅ : ትልቅ : መንግሥት : እንደነበረ : በ፲፰ኛው : ዲና ስቲ : ውስጥ : የነገሡት : ነገሥታትም : ኢትዮጵያን : አስገብረው : እንደገዙና : እንዳሰለጠኑ : ያምናል ። በዚህ : መሠረት : በየቋንቋው : የተጻፈው : መጽሐፍ : ብዙ : ነው : ኢትዮጵያ : ስንል : የኑብያውን : ኢትዮጵያ : እንጂ : የአክሱሙን : አለመሆኑን : ላንባቢ : እናስገነገባለን ።

ነገር : ግን : የታሪክ : አባት : የሚባለው : ስመ : ጥሩው : ሔይዳት : ወደ : ግብፅ : መጥቶ : ዓባይንም : ጎብኝቶ : በጻፈው : የታሪክ : መጽሐፍ : እንደዚህ ሁም : ዲዮዶር : የሚባለው : የሮማ : ጸሐፊ : ከግብፅ : በፊት : ሥልጡንና : ገናና : የነበረችው : ኢትዮጵያ : መሆኗን : እሷም : በመዝሙሪያ : ግብፅን : ወርራ : ቅኝ : አገር : አድርጋ : መያዟን : ግብፅንም : ፲፰ : የኢትዮጵያ : ነገሥታት : እንደገዟት : ራሷ : ኢትዮጵያ : ግን : በማንም : ተገዝታ : የማታወቅ : አገር : መሆኗን : ነገሥታቱም : ሕዝቡም : ሥልጡን : ደግሎ : እንግዳ : ተቀባይ : ስላማዊ : በወርነት : ጊዜ : ዠግና : ጎብዝ : መሆናቸውን : እያጋነኑ : ጽፈዋል ። ኢትዮጵያም : በአገር : (ዠሮግራፊ) : አቀማመጧ : ከፍተኛ : (ላዕላይ) : ግብፅ : ግን : ወደታች : (ታሕታይ) : ስለሆነች : ዓባይም : ከላይ : ከኢትዮጵያ : ወደታች : ወደ : ግብፅ : እየፈሰሰ : እንደሚያጠጣት : አፈርም : እያቀበለ : እንደሚመግባት : እንደዚሁ : እንደ ውግው : አወራረድ : ሥልጣኔን : ለግብፅ : መዝሙሪያ : የሰጠች : ኢትዮጵያ : መሆንዋን : እነዚሁ : የታወቁት : የጥንት : ጸሐፊዎች : እነሱንም : የተ ከተሉት : ሁሉ : አስፋፍተው : ጽፈዋል ። በኋላ : ግን : ግብፅ : ደግሞ : ከኢ ትዮጵያ : ያገኘችውን : ሥልጣኔ : ይበልጥ : አስፋፍታ : እንደገና : የ፲፰ኛውና : የ፲፱ኛው : ዲናስቲ : ነገሥታት : ኢትዮጵያን : መልሰው : እንደገዙ : ከዚያ : ወዲህ : ደግሞ : ኢትዮጵያውያኖች : አይለው : እንደገና : ግብፅን : ይዘው : የጅጅኛውን : ዲናስቲ : (ሥርወ : መንግሥት) : እንደመሠረቱና : እንደገዙ : ተጽፏል ።

እንደ : ዕውነቱ : የሆነ : እንደሆነ : ግን : መና : (መኔስ) : የሚባለው : ግብጻዊ : የደቡብና : የሰሜን : አገሮች : ተብሎ : ተከፍሎ : የነበረውን : በ፫ሺ : ፬፻ : ዓመት : ከክርስቶስ : ልደት : በፊት : መሥርቶ : ከማቋቋሙ : በፊት : የሆነውን አውናቅም : እንጂ : ከርሱ : ወዲህ : እስከ : ፯ኛው : መቶ : ዓመት : ድረስ :

ጥንታዊት፣ ኢትዮጵያንና ፣ ግብፅን ፣ የሚያሳይ ፣ የካርታ ፣ ስዕል ፣ (ተ ፣ ጸ ፣ መ ፣)

በ፩ሺ፯፻፹ : ዓመት : ላይ : ሂክሶሶች : መጥተው : ፩ : መቶ : ዓመት : ከመግ
ዛታቸው : በቀር : የውጭ : በዕድ : ግብፅን : ወርሮ : ገዝቶታል : የሚል :
አስከሁን : አልተገኘም ። እስከ : ፯ኛው : መቶ : ዓመት : ድረስ : ከሂክሶሶች :
ጋር : ጸፀ : ሥርወ : መንግሥት : ሲቀበላ : ሁሉም : የራሳቸው : ነው ።

በዚህ : ምክንያት : የዛሬ : ዘመን : ጸሐፊዎች : ይኸን : የመጨረሻውን :
የርስ : በርስ : በየተራ : መገዛዛት : ሳይክዱ : ኢትዮጵያ : መገመገሚያ : ሥልጡን :
ሆና : ግብፅን : መግዛቷን : አይቀበሉም ። አስቀድሞ : ሥልጡን : የነበረና : እን
ዲያውም : ኢትዮጵያን : (የኑብያውን) : በመገመገሚያ : አስገብሮ : ያሠለጠነ :
ግብፅ : መሆኑን : በዛሬው : ዘመን : የተከተለው : በርክቷል ። ይኸንንም :
ለማለት : ያደረሳቸው : አሁን : በመጨረሻው : ፩ : አንድ : የፈረንሳይኛ : የእንግ
ሊዝ : የጀርመንኛ : የሚሪካ : መርማሪ : ሊቃውንት : በመምሬስ : በቱብ : በና
ፓታ : በጥንታውያን : ከተሞች : ያለውን : መሬት : እያስቆፈሩ : የሚያገኙትን :
የገሥታትና : የአማልክት : ሐውልት : የቤት : ዕቃና : መሣሪያ : በላዩ : ላይ :
በዚያን : ዘመን : የተቀረጸውን : ጽሑፍ : (ሂድሮግሊፍ) : የብረናውንም : ጭምር :
እየተረገጡ : ተረዳን : ባሉት : መሠረት : ነው ። ከዚህም : ውስጥ : በትክክል :
ለመለየትና : ለመፍረድም : እየአስቸገራቸው : የዚህን : ጉዳይ : የተረኩበትን : ምዕ
ራፋቸውን : በውልውል : የተዉት : አሉ ። ደግሞ : ምናልባት : ወደፊት : በናፓ
ታና : በመርዌ : በናጋኦ : በዋጂኤ : ሱፍራ : . . . . በአክሱም : ዙሪያ : በዩሃ :
በከስከሴ : በቆሃሂቶ : በደቅምሐሬ : በማታራ : በባረክናሃ : በድሆኖ : በደብረ :
ጳሞ : በአዳሊስ : በዳሕላቅ : በሌላውም : ሁሉ : የኑብያና : የአክሱም : ይዘታ :
የሆነው : ታሪካዊ : ሥፍራ : ሁሉ : ያልተቆፈረው : እየተቆፈረ : የኢትዮጵያን : ቀደ
ፍትነት : የግብፅን : ተከታይነት : የሚያስረዳ : ሐውልትና : የጽሑፍ : ቅርጽ : የተ
ገኘ : እንደሆነ : ጽሑፉ : ሁሉ : ሊለወጥ : አንባቢም : አሳቡን : ሊለውጥ : ይች
ላል ። እስከዚያን : ግን : ከኑብያው : ኢትዮጵያ : በሥልጣኔ : ግብፅ : እንደሚቀ
ድም : እያሰብን : የመጭውን : ጊዜ : ታሪክ : መጠባበቅ : ሳይሻል : አይቀርም ።

አንዳንድ : ጸሐፊዎች : ከነዚያውም : ጀምስ : ብሩስ : የሚባለው : ወደ :
ኑብያና : ወደ : አበሻ : ጉዞ : በሚባለው : ወደ : ፈረንሳይ : በተተረጎመው : መጽ
ሐፍ : በንደኛው : ሾሊም : ከገጽ : ፬፻፴፱-፬፻፶፯ : እንደሚለው : ግብፅን : ከክርስቶስ :
ልደት በፊት : ከ፩ሺ፯፻፹ : እስከ : ፩ሺ፮፻፹ : ዓመት : ድረስ : መቶ ዓመት : ገዝተው : ያስ
ገበሩት : የሂክሶስ : ዘሮች : በኢትዮጵያ : ነገደ : የቅጣን : የተባሉት : ናቸው : በማ
ለት : ብዙ : ማስረጃ : ለማቅረብ : ደክሟል ።

በዚህ : ዓይነት : ሂክሶስ : የሚባሉት : ወደ : ኢትዮጵያ : በዓረብ : አገር :
በኩል : መጥተዋል : የምንላቸው : ለኢትዮጵያም : ከነገደ : ከም : በኋላ : እንደነ
ገድ : አባት : የምናደርጋቸው : ነገደ : የቅጣን : እንደሆኑ : ግብፅ : ኢትዮጵያን :
ከመግዛቷ : በፊት : (፩ሺ፯፻፹-፩ሺ፱፻) : ዓመት : ከክርስቶስ : ልደት : በፊት : አስቀድሞ :
ኢትዮጵያ : በነዚህ : በሂክሶስ : (ነገደ : የቅጣን) : ጊዜ : ግብፅን : ገዝታለች :

ማለት : ነው ። ምንም ፣ እንኳን ፣ ሞኙ ፣ ኃይል ፣ ሲያገኝ ፣ ብልሑን ፣ ደካማው ፣ እንዳጋጣሚ ፣ ኃይለኛውን ፣ ለመግዛት ፣ የሚችልበት ፣ ጊዜ ፣ በይጠፋ ፣ ግብፅን ፣ በዚያን ፣ ጊዜ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ከገዛች ፣ ከግብፅ ፣ ይበልጥ ፣ ኃይልና ፣ ሥልጣኔ ፣ ነበራት ፣ ያሰኛል ። ሂክሶስ ፣ የተባሉት ፣ እንደ ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ ተቆጥረው ፣ ግብፅን ፣ ገዙ ፣ የተባለውን ፣ ወደ ፣ ማመን ፣ ብንቀርብም ፣ ሂክሶስ ፣ ግብፅን ፣ ከመውረራቸው ፣ ጆሺ ፣ ጆሺሹ ፣ ጆሺጌሺሹ ፣ ከክርስቶስ ፣ ልደት ፣ በፊት ፣ ባለው ፣ ጊዜ ፣ ሁሉ ፣ ግብፆች ፣ መሠልጠናቸው ፣ መግነናቸው ፣ የታወቀ ፣ ስለሆነ ፣ በ፲፱ነኛውና ፣ ይልቁንም ፣ በዚህ ፣ በያገነው ፣ በሐያኛው ፣ መቶ ፣ ዓመት ፣ ስለዚህ ፣ ጉዳይ ፣ የሚጻፈው ፣ ሁሉ ፣ አብዛኛው ፣ ከኢትዮጵያ ፣ በፊት ፣ ግብፅ ፣ ሥልጣኑን ፣ ኃይለኛ ፣ ሆኖ ፣ መኖሯን ፣ ወደ ፣ ፊት ፣ ታሪኩን ፣ እንደምናገኘው ፣ ከሂክሶስ ፣ ተገኝነት ፣ ከወጣች ፣ በኋላ ፣ ኢትዮጵያን ፣ በመዠመሪያ ፣ መግዛቷን ፣ በኋላ ፣ ደግሞ ፣ የናፓታዎቹ ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ መልሰው ፣ ግብፅን ፣ መግዛታቸውን ፣ ነው ። ይኸንንም ፣ ወደፊት ፣ በሚገኘው ፣ ታሪክ ፣ ውስጥ ፣ በዝርዝር ፣ እናነባለን ።

ወደ ፣ ኢትዮጵያ ፣ የገቡት ፣ ነገደ ፣ የቀጣንም ፣ ምንም ፣ እንኳን ፣ ከሂክሶስ ፣ ጋር ፣ የዘርና ፣ የሥልጣኔ ፣ አንድነት ፣ በያጡ ፣ እነዚያ ፣ ላዩን ፣ በከነዓንና ፣ በፍልስጥኤም ፣ አድርገው ፣ ወደ ፣ ግብፅ ፣ ሲገቡ ፣ እነዚህ ፣ ታቹን ፣ በሕረ ፣ ኤርትራን ፣ ተሻግረው ፣ ወደ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ገብተው ፣ የከሙን ፣ ዘር ፣ አሸንፈው ፣ ባለቤት ፣ ሆነዋል። ግማሮቹ ፣ በዛሬዬቱ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ስሜን ፣ ሲመሠረቱ ፣ የቀሩት ፣ ወደ ፣ ኑብያ ፣ እያለፉ ፣ ከኩሽና ፣ ከካሙ ፣ ዘር ፣ ተደባልቀው ፣ የቀደሞዬቱ ፣ ኢትዮጵያ ፣ የምትባለውን ፣ የናፓታውንና ፣ የመርዌውን ፣ መንግሥታት ፣ አቋቁመዋልና ፣ እነዚህን ፣ የታችኞቹን ፣ የኛን ፣ ነገደ ፣ የቀጣንንና ፣ ሂክሶስን፣አንድ ፣ ማድረግና ፣ ማደባለቅ ፣ የሚቻል ፣ አይመስልም ።

ስለዚህ ፣ መደምደሚያውን ፣ እላይ ፣ እንዳልነው ፣ ወደ ፣ ፊት ፣ አዲስ ፣ ማስረጃ ፣ እስኪገኝ ፣ ድረስ ፣ የዛሬው ፣ ዘመን ፣ መርማሪና ፣ ጸሐፊ ፣ እንደሚለው ፣ የግብፅን ፣ ቀደምትነት ፣ የኢትዮጵያን ፣ ተከታይነት ፣ እንያዝና ፣ ነገሩን ፣ ከሥሩ ፣ ለመረዳት ፣ ቀጥሎ ፣ ባለው ፣ ምዕራፍ ፣ ውስጥ ፣ የግብፅን ፣ አጭር ፣ የጥንት ፣ ታሪክ ፣ አንብቦን ፣ ከዚያ ግብጽ ፣ የኑብያውን ፣ ኢትዮጵያ ፣ እንዴት ፣ እንደገዛችና ፣ መልሳ ፣ ደግሞ ፣ በኢትዮጵያውያን ፣ አንዲት ፣ እንደተገዛች ፣ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፯ ።

የግብፅ ፣ መንግሥት ፣ አመሠራረትና ፣ አምልኮ ።

ጥንት ፣ በግብፅ ፣ አገር ፣ መንግሥቱ ፣ ከመመሠረቱ ፣ በፊት ፣ አውራጃዎቹ ፣ ለየብቻ ፣ በየባላባት ፣ ተከፋፍለው ፣ ይገዙ ፣ ነበር ። እነዚህን ፣ የተከፋፈሉትን ፣ እየወጋ ፣ አንድ ፣ አድርጎ ፣ የመጀመሪያውን ፣ መንግሥት ፣ የመሠረተ ፣ ሚኒስ ይባላል ። ሚኒስ ፣ መንግሥቱን ፣ መሥርቶ ፣ የመጀመሪያ ፣ ንጉሥ የሆነበትን ፣ ጊዜ ፣ በት

ክክል : ለማወቅ : ሊቃውንት : ሁሉ : መቸገራቸውን : በጽሕፈታቸው : ይገልጻሉ።
የግብፅን : ታሪክ : በመጻፍ : ከታወቁት : ጸሐፊዎች : ውስጥ : እንግሊዥን : (MAN
ETHON) ፣ ፍላጊውስ : ፍላፍ : (FLAVIUS JOSEPH) ሻምፖሊዮን : (CHA
MPOLLION) ጅሺ፩፻፲ : ዓመት : ላይ : ያደረጉትን : በክህ : (BOKH) ጅሺ፩፻፪ ፣
ማሪየት (MARIETTE) ጅሺ፩፻ : ዓመት : ከክርስቶስ : ልደት : በሬት : ሲያደርጉ
ትና : በዚህ : መሠረት : ጸሐፊው : ሁሉ : የግብፅን : ታሪክ : ሲጽፍ : ኖረ ።

በመጨረሻ : ጊዜ : ምስተር : ብሪስትድ : (BREASTED) የሚባሉት : አሜሪ
ካዊ : የጥንቱን : የግብፅ : ጽሑፍ : (ሂዩሮግሊፍ) : ሐውልቱን : መቃብሩን : በታ
ላቅ : ትእግሥትና : በረቀቀ : ጥበብ : መርምረው : የግብፅን : መንግሥት : አመሠራ
ረትና : የሜኔስን : የመዝሙር : ንጉሥነትን : በ፫ሺ፬፻ : ዓመት : ከክርስቶስ :
ልደት : በሬት : አድርገውታል ። እንደዚሁም : ስቴይንዶርፍ : (STEINDORFF
የሚባል : የጀርመን : ሊቅ : በ፫ሺ : ፪፻ : (ሦስት : ሺ : ሁለት : መቶ) ከክርስቶስ :
ልደት : በሬት : አድርገዋል ። የበዛውንም : ዘመን : ወደ : ማሳጠር : የደረሱት : በቀ
ድሞው : አንድ : ዓመት : በተባለው : ጊዜ : ውስጥ : የተመደቡት : ቀኖችና : ወራ
ቶች : እንደዛሬው : ወሩ : በ፬ ቀን : ዓመቱ : በ፫፻፳፬ : ቀን : ከሩብ : ሳይሆን :
ከዚያ : በነሰ : ጊዜ : ነው : በማለት : ነው ። የዛሬም : ጸሐፊ : እነዚህ : ሊቃው
ንት : ይልቁንም : የጀርመኖቹ : ሊቃውንት : ዝቅ : አድርገው : ፫ሺ፪፻ :
ብለው : የመደቡትን : መነሻ : እየአደረገ : መጻፍ : ስለጀመረ : እኛም : በዚህ :
መሠረት ወደፊት : ያለውን : የግብፅን : ገናንነቱን : በጭሩ : እንመልከት ።

ሜኔስ ከመንገሡ : በሬት : የግብፅ : ነገድና : ሕዝብ : ሲያብርም : ሲበተንም :
ብዙ : ዘመን : ከቆየ : በኋላ : በመጨረሻ : ከሁለት : ላይ : ብቻ : ተክፍሎ : የሰሜ
ንና : የደቡብ : ግዛት : ይባል : ዠመር ። ሰሜኖችም : አዚት : በምትባል : በሴት :
አንቀጽ : በሚጠራ : እባብ : የደቡቦቹ : ነቅቤት : በሚባል፣ ጆሬ : አሞራ : ያመልኩ።
ነበር ። ሕዝቡንም : የሚያስተዳድሩት : የነዚህ : አማልክት : ከህናት : ነበሩ ።
ሜኔስ : እነዚህ ከሁለት : የተከፈሉትን : ወግቶ : አማት : ላይ : አንድ : አድርጎ :
በበላያቸው : ነገሠ : ከርሱም : በኋላ : የርሱ : ዘር : እየተከታተለ : ሲገዛ : ቆይቶ ፣
ካክኡ : (የወንዶች : ወንድ) : የሚባል : ከሜኔስ : ዘር : ዙፋኑን : ቀምቶ : ሁለተ
ኛውን : ሥርወ : መንግሥት : (ዲናስቲ) : መሠረተ ። በርሱ : ዘመን : ብዙ፣ ዓይነት :
አምልኮ : ተፈጠረ ፣ ከሁሉ : ይበልጥ ፣ በሰው : አምሳል : የሚቀረጸው : ፕታህና :
የርሱ : ማደሪያ : የሆነው : አፒስ : ወይም : ሐፒ : የሚባለው : ከርማ : ነው ።

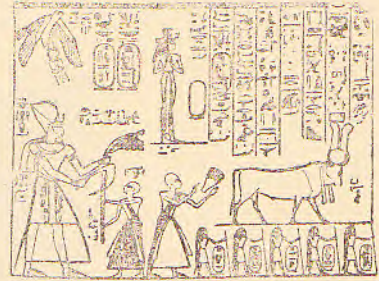
የክርማውም : አመራረጥ : እንደዚህ : ነው ። ከበሬ : ጥጃዎች : ውስጥ :
ከላይ : ከዠርባው : ቀለሙ : ጥቁር : ሆኖ : የጆሬ : አሞራ : የሚመስል : የተጋ
ደመበት : በግንባሩ : ባለ : ሦስት : ማዕዘን : የነጭ : ቦታ : ያለበት ደረቱ :
ላይ : የሩብ : ጨረቃ : የሚመስል : ነጭ : ፍንጣቂ : የጣለበት ፣ በመላሱ : ላይ፣
ከታችኛው : ወገን : ጢንዚዛ : የሚመስል : መልክ : የተገኘበት : ሲወለድ :
በካህናቱ : ምርመራና : ምርጫ : በዚህ : ዋናው : አምላክ : ፕታህ : አድርቦታል ።

ብለው ፡ ይወስዱትና ፡ ጥጃውን ፡ ከሀናቶቹ ፡ አከባክበው ፡ ያሳድጉታል ። ቲንሽ፡
ከፍ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ከጦርማነት ፡ ሲደርስ ፡ ለፀሐይ ፡ የተቀደሰው ፡ ወሀ ፡ ወደሚ
ባለው ፡ ወስደው ፡ ይነክሩታል ፡ (ያጠምቁታል) ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ማናቸውንም ፡ የአምላክነት ፡ ክብር ፡ ሰጥተው ፡ ይቀድሱ
ትና ፡ በቤተ ፡ መቅደስ ፡ አስቀምጠው ፡ ይሰግዱለታል ፡ በሕይወቱ ፡ ሳለ ፡ በበዓል ፡
ቀን ፡ ታላቅ ፡ ከበሬታና ፡ በዓል ፡ እንደሚደረግለት ፡ የሞተ ፡ ለት ፡ የኃዘን ፡ የቀ
ብሩ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በታላቅ ፡ አከባባር ፡ ይፈጸምና እንደኞቹ ፡ አማልክትና ፡
ነገሥታት ፡ ጎን ፡ ይቀበራል ። በምትኩም ፡ የርሱ ፡ ዓይነት ፡ እንደገና ፡ ይመረ
ጣል ። እንደርሱ ፡ ያለም ፡ ለጊዜው ፡ የጠፋ ፡ እንደሆነ ፡ አምላክ ፡ ራቀን ፡ ብለው ፡
ያዝናሉ ፤ ሲገኝም ፡ አምላክ ፡ ቀረበን ፡ ብለው ፡ ይደሰታሉ ።

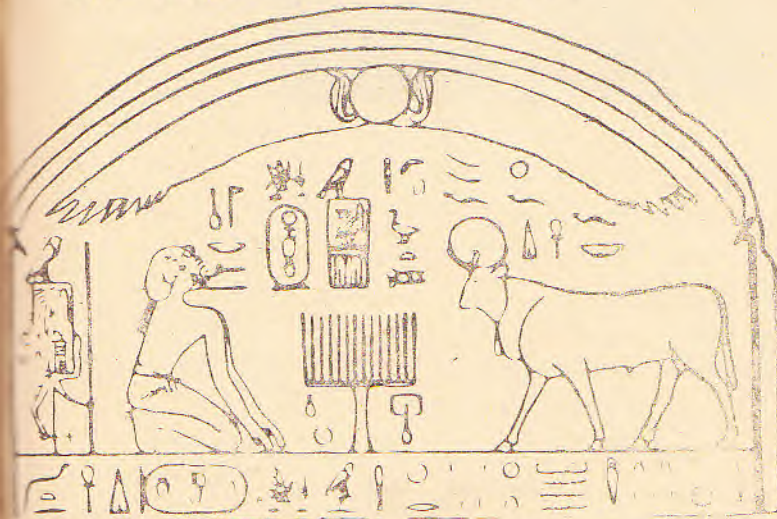
የዚህ ፡ የጥጃ ፡ ወይም ፡ የኮርማ ፡ ምስል ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ በደንጊያና ፡
በብረት ፡ በነሐስ ፡ በብርና ፡ በወርቅ ፡ ይሠራና ፡ በገርባወ ፡ ላይ ፡ እንደግላስ፡
የሚመስል ፡ የተጠሰፈና ፡ የማረ ፡ ጨርቅ ፡ ይጋደምበታል ፡ የፀሐይ ፡ ምስል ፡
ክብ ፡ ነገርና ፡ የአባብ ፡ ምስል ፡ በቀንድና ፡ በቀንዳ ፡ ማህል ፡ ወደማኸገራቱ ፡
ላይ ፡ ያስቀምጡበታል ። በዚያም ፡ ውስጥ ፡ ክንፉን ፡ የዘረጋ ፡ ጠንዚዛ ፡ ወይም ፡
ክንፉን ፡ አጥፎ ፡ የተቀመጠ ፡ ጆሬ ፡ አሞራ ፡ እየተደረገ ፡ ይቀረጽና ፡ በቤተ ፡
መቅደስ ፡ ተቀምጦ ፡ በየአገሩ ፡ ይመለከበታል ።

እስራኤሎች ፡ ከ፲፯ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ እስከ ፡ ፲፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት፡
ድረስ ፡ አራት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ በግብፅ ፡ አገር ፡ በኖሩ ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡
እንኳን ፡ ያበቶቻቸው ፡ የአብርሃምና ፡ የይስሐቅ ፡ የያዕቆብ ፡ አምላክ ፡ መኖሩን ፡
ቢያውቁ ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ በግብፆች ፡ ልማድ ፡ በዚህ ፡ በኮርማ ፡ አምልኮ ፡
ተውጠው ፡ እንደነበረ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በኦሪት ፡
ዘዐዓት ፡ ላይ ፡ እንደምናገኘው ፡ ጄኤሎች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ታምራት ፡ በሙሴና ፡
በአሮን ፡ መሪነት ፡ ከግብፅ ፡ ወጥተው ፡ ወደ ፡ ከነዓን ፡ በሚጓዙበትና ፡ ሲና ፡
በረሀ ፡ ላይ ፡ በሠፈሩበት ፡ ጊዜ ፡ ሙሴ ፡ ከነርሱ ፡ ተለይቶ ፡ ወደሲና ፡ ተራራ ፡
ወጥቶ ፡ ቢዘገይ ፡ አሮንን ፡ ይህ ፡ ሙሴ ፡ ወደዚያ ፡ እንደ ፡ ሄደ ፡ አናውቅ
ምና ፡ በፊታችን ፡ የሚሄድ ፡ አምላክ ፡ ሥራልን ፡ ብለው ፡ እንዳስጨነቁት ፡ እር
ሱም ፡ ከሚስቶቻቸውና ፡ ከዩሴት ፡ ልጆቻቸው ፡ ገርፎ ፡ ላይ ፡ የሚገኘውን ፡
ሎቲና ፡ ጌጥ ፡ ሰብስቡ ፡ ብሎ ፡ ያንን ፡ በእሳት ፡ አስቀልጦ ፡ የጥጃ ፡ ምስል ፡ እንደ
ሠራላቸውና ፡ ያውና ፡ ከግብፅ ፡ አገር ፡ ያወጣችሁ ፡ አምላካችሁ ፡ ብሎ ፡ እንደ
ሰጣቸው ፡ እነሱም ፡ ለተሠራው ፡ የጥጃ ፡ ምስል ፡ እየሰገዱ ፡ ደስ ፡ እንዳላቸው ፡ በዚ
ሁም ፡ አግዚአብሔር ፡ ተቆጥቶ ፡ ሊያጠፋቸው ፡ ሲል ፡ በሙሴ ፡ ልመና ፡ ይቅርታ ፡
እንደተደረገላቸው ፡ ከዚያ ፡ ሙሴ ፡ የአግዚአብሔር ፡ ትእዛዝት ፡ ያሉበትን ፡
ጽላት ፡ ይዘ ፡ ከሲና ፡ ተራራ ፡ በወረደ ፡ ጊዜ ፡ የጥጃውን ፡ ጣዖት ፡ (ስብኮ ፡ ላሕ
ሙን) ፡ ዓይቶ ፡ እንደተቆጣና ፡ በያዘው ፡ ጽላት ፡ የጥጃውን ፡ ምስል ፡ እንደሰበ
ረው ፡ ተጽፏል ። ኦሪት ፡ ዘዐዓት ፡ ምዕራፍ ፴፩-፴፪ን ፡ በሙሉ ፡ መመልከት ፡ ነው ።
በክርስትና ፡ ዘመን ፡ ይኸንኑ ፡ ጥጃ ፡ (ስብኮ ፡ ላሕም) ፡ ፊላታዎስ ፡ ሰማዕት ፡ እንደገደ
ለው ፡ ይነገራል ።

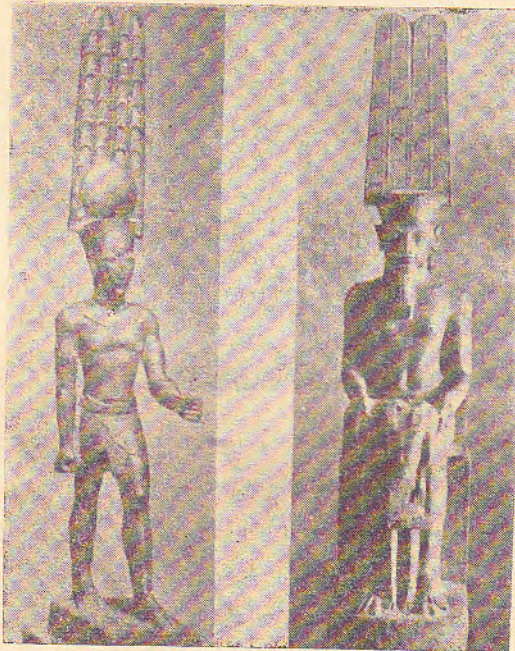
የአገዛመራ ፡ በዓል ፡ ለመሥዋዕት ፡ ከቀረበ
 ከነጭ ፡ በሬ ፡ ጋር ፡ በግራ ፡ በኩል ፡ ፈርዖን
 በወርቅ ፡ ማጭደ ፡ የአሸት ፡ ነገዶ ፡ ሲቆርጥ ፡
 ከህን ፡ ወደ ፡ ምሥጥፀ ፡ ሲጥል ፡ ይታያል ።
 |ከሐንቶ ፡ መጽሐፍ ።|

ሐፒ ፡ የሚባለው ፡ የበሬ ፡ ክርማ ፡ የጸጸኛውን ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት
 ፈርዖን ፡ ፕሳሜቲክ ፡ የሚባለውን ፡ (ሐትሖር ፡ ከህንን ፡ የሚሉ ፡ አሉ)
 አቀሮ ፡ አንደሚጠብቀው ፡ |ሐውልቱ ፡ በቡላክ ፡ ይገኛል|

ፊስ ፡ የሚባለው ፡ የጸጸኛው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ፈርዖን ፡ ለከርማው ፡ ምስል ፡
 ሲሰግድ ። (ሐውልቱ ፡ በሱብር ፡ የሚገኝ ህ)

ፀሐይ : አሞን : ፀሐይን
 ቱን : ለማስረዳት : ከዘ
 ውዳ : ፊት : ከግንባሩ
 በላይ : ከብ : ነገር :
 የፀሐይ : ምልክት :
 አድርጓል ። | ሎብር |

አሞን : ጉትአንበሎን
 የሚባለውን : ፈርዖን :
 ታቅፎ : ይታያል ። የፈር
 ዖን : ሐውልት : ከደረገ
 በላይ : ተሰብሯል
 | ሎብር ። |

በተረፈ ፡ በግብፅ ፡ አገር ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ ያሉት ፡ የቀሩት ፡ አማልክት ፡ (ጣዖታት) ብዙ ፡ ስለሆኑ ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ ጽፈን ፡ እንጨርሳቸውም ።
ባጭሩ ፡ እንደግሪኮችና ፡ እንደሮማውያን ፡ ለአማልክቶቻቸው ፡ የሰውነት ፡ መልክና ፡ አርዳያ ፡ እስኪሰጡ ፡ ድረስ ፡ ለአማልክቶቻቸው ማንደር ፡ የሚያደርጉት ፡ ወይም አማልክቶቻቸውን ፡ የሚመስሉት ፡ በእንስሳና ፡ በዕዕዋት ፡ ነበር ፡ ለምሳሌ ።

ይኸው ፡ የዋናው ፡ ከተማ ፡ የሙምሬስ ፡ ቅዱስና ፡ ጠባቂ ፡ የዋናው ፡ አምላክ ፡ የፕታህ ፡ ማንደር ፡ ወይም ፡ ሕይወት ፡ ተብሎ ፡ በኮርማ ፡ ሲመሰል ፤

ሐይር ፡ (ሐትሐር) ፡ በወርካ ፤ ፩ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በላም

ኔፊርቱም ፡ በአበባ ፤

ኔትህ ፡ ሁለት ፡ ቀስት ፡ በተመሳቀለበት ፡ ፡ ጋሻ ፤

ክሊኑም ፡ በበግ ፤

ሐሩስ ፡ በአሞራ ፤

ሴቤቀ ፡ በአዞ ፤

ቡባስቲስ ፡ በድመት ፤

ቡቶ ፡ በአባብ ፡ እየተመሰሉ ፡ ይከበሩ ፡ ነበር ። የሴራምን ፡ (Ceram) መጽሐፍ ፡ ፪፮፯ ገጽ ፡ ተመልክት ።

ወደፊት ፡ የምናገኘው ፡ የአሞን ፡ አምልክ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ገና ፡ አልገኘንም ፡ ነበር ፤ ምናልባት ፡ ባንድ ፡ መንደር ፡ ብቻ ፡ ይከበር ፡ ይሆናል ። ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ በአሁኑ ጊዜ ፡ ከነዚህ ፡ ሁሉ ፡ የበላይ ፡ ፈጣሪ ፡ አምላክ ፡ አማልክት ፡ የሚያደርጉት ፡ ፕታህ ፡ የሚባለውን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ለቀሩት ፡ የእንስሳ ፡ መልክ ፡ ሲሰጡ ፡ ለፕታህ ፡ የሰውነት ፡ አርዳያ ፡ ይሰጡታል ። ምስሉ ፡ ሲሳል ፡ በሰው ፡ አምሳል ፡ ሆኖ ፡ በራሱ ፡ ላይ ፡ የዘለግላማዊነት ፡ ምልክት ፡ የሆነውን ፡ የጠንዚዛን ፡ ምስል ፡ ደፍቶ ፡ የጨለማ ፡ ምልክት ፡ የሆነችውን ፡ አዞ ፡ ሊያበርር ፡ ይታያል ። ስሙና ፡ መልኩ ፡ እንደግብሩ ፡ ብዛት ፡ ይለዋወጣል ።

ይኸን ፡ ማስታወሻችን ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ እነዚህ ፡ የጥንት ፡ የግብፅ ፡ አማልክት ፡ ዛሬ ፡ በገራችን ፡ ባንዳንድ ፡ ባላገሮች ዘንድ ፡ የሚደረገውን አስበን ፡ ለግመዛዘን እንደምንችል በሌለው ወገን ፡ የግብፁን ፡ ታሪክ ፡ ከነገሥታቱ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ የያዘው ፡ የአማልክቱ ፡ ታሪክ ፡ ስለሆነ ፡ ስለቀድሞ ፡ የግብፃውያን ፡ አምልክት ፡ ለአንባቢ ፡ አሳብ ፡ ለመስጠት ፡ ያህል ፡ ነውና ፡ አሁን ፡ ወደታሪኩ ፡ እንመለስ ።

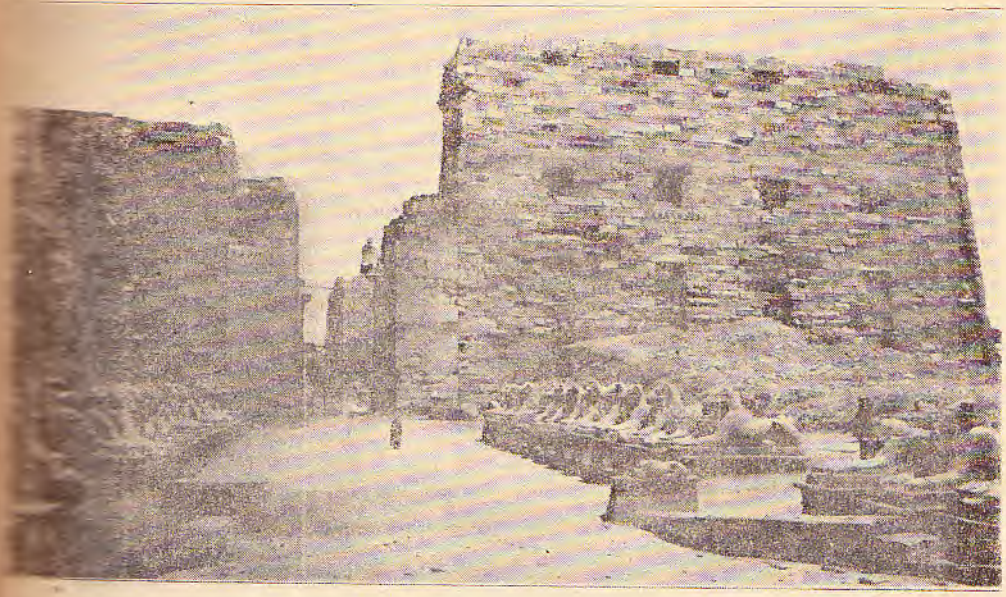
ከሁለተኛው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዲናስቲ) ፡ በኋላ ፡ እስከ ፡ አስረኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ድረስ ፡ (፪፻፲፱፻፹-፪፻፺፰ ፡ ዓመት) ፡ ብዙ ፡ ነገሥታት ፡ ሲያልፉ ፡ የጾብጥ ፡ አስተዳደራቸውን ፡ ከማደራጀት ፡ ጥበባቸውን ፡ ከማስፋፋት ፡ በቀር ፡ ጥነት ፡ ለማስፋፋት ፡ ገና ፡ አልተቀሰቀሱም ፤ ትንሽ ፡ በምሥራቅ ፡ በኩል ፡ እስከ ፡ ጊና ፡ ተራራ ፡ ድረስ ፡ ሄደው ፡ አስገብረዋል ።

ባገር ፡ ውስጥ ፡ የወሩት ፡ የጥበብና ፡ የሕንፃ ፡ ሥራ ፡ ግን ፡ ብዙ ፡ ነው ። ከዚያውም ፡ እንደዋና ፡ ሆኖ ፡ የሚቆጠረው ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ተመልክችን ፡ ሁሉ ፡ የሚያስደንቀው ፡ የፒራሚድ ፡ ሥራ ፡ ነው ። አብዛኛውንም ፡ የወሩት ፡ ያራተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ነገሥ

ታት ፡ ናቸው ። በተለይ ፡ በግብፆቹ ፡ ኩው ፡ (KHOUWOU) በግሪኮቹ ፡
 ክኒኦፕስ (CHEOPS) የሚባለው ፡ ለመቃብሩ ፡ ያሠራው ፡ ከሁሉ ፡ የበለጠ ፡ ይደነ
 ቃል ። የቀሩትም ፡ ፒራሚዶች ፡ በያለበት ፡ ያሉት ፡ ለየቤተ ፡ ሰቦቻቸው ፡ ያሠሩት ፡
 ይገኛል ። የመርማሪዎቹ ፡ የነሴራም ፡ (C. W. CERAM) መጽሐፍ ፡ እንደሚ
 ለው፡ በጊዜህ፡ የሚገኘው ፡ ከሁሉ ፡ ትልቅ፡ የሆነው ፡ የክኒኦፕስ ፡ ፒራሚድ ፡ ፪ ሚሊዮን ፡
 ፫፻፲. ደንጊያ ፡ በሰው ፡ ትከሻ ፡ እየተጋዘ ፡ ቁመቱ ፡ ከመሠረቱ ፡ በላይ ፡ ፩፻፵፮ ፡
 ሜትር ፡ የሚሆነው ፡ ፒራሚድ ፡ በሰው ፡ ክንድ ፡ ተሠራ ። እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ ተሠ
 ርቶ ፡ ዛሬ ፡ ለተመልካቾችና ፡ ለሰሚው ፡ ሲያስደንቅ ፡ ሠራተኞቹ ፡ በዚህ ፡ ሥራ ፡
 ያን ፡ ጊዜ ፡ የደረሰባቸው ፡ ሥቃይ ፡ ለሕሊና ፡ እያስደስትም ። አሠሪውንም ፡
 ንጉሥ ፡ በማስደነቅ ፡ ፈንታ ፡ ለምኞቱና ፡ ለግል ፡ ክብሩ ፡ ሲል ፡ የፈጸመውን ፡
 ጭካኔውን ፡ ያሳስባል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ይህ ፡ በመዠመሪያ ፡ ላይ ፡ ሲሠራ ፡ ፩፻
 ፵፮ ፡ ሜትር ፡ ቁመት ፡ የነበረው ፡ ባሁን ፡ ሁኔታው ፡ ሲታይ ፡ ፩፻፴፰ ፡ ሜትር ፡ ነው ፡
 ፖል ፡ ፒዩሬ ፡ (PAUL PIERRET) ያዘጋጀውን ፡ የአርኬዮሎጂ ፡ ዲፕሎማ
 ኔር ፡ (መዝገበ ፡ ቃላት) ፬፻፷፫ ፡ ገጽ ፡ ተመልከት ።

ይኸን ፡ ፒራሚድ ፡ ቀጥራቸው ፡ እስከ ፡ መቶ ፡ ሺህ ፡ የሚደርሱ ፡ ባድችና ፡
 ባላገሮች ፡ ሸሽተው ፡ እንዳያመልጡ ፡ አንገታቸውን ፡ በገመድና ፡ በሰንሰለት ፡
 እርስ ፡ በርስ ፡ አቀጣጥለው ፡ እያሰሩ ፡ ራቀቃቸውን ፡ አድርገው ፡ ከኋላ ፡ ዠር
 ባቸውን ፡ አሠሪ ፡ ወታደርና ፡ የወታደር ፡ ሹም ፡ እየገረፉቸው ፡ ከሩቅ ፡
 ሥፍራ ፡ ድንጋይ ፡ እያጋዙ ፡ ይሠሩ ፡ ነበር ። ሁለት ፡ ሰው ፡ በእንጨት ፡ ላይ
 ላንድ ፡ ጊዜ ፡ ሊሸከም ፡ የሚገባው ፡ አንድ ፡ ሜትር ፡ ኩብ ፡ ድንጋይ ፡
 ነው ። ከንጉሡ ፡ ዠምሮ ፡ ሹማምንቶቹ ፡ ሁሉ ፡ ከነወታደሮቻቸው ፡ ጨካ
 ኞችና ፡ እብሪተኞች ፡ ስለነበሩ ፡ የሥራውን ፡ መፋጠንና ፡ መድረስ ፡ ብቻ ፡
 በመመልከት ፡ ላቡንና ፡ ደሙን ፡ እያንጠፈጠፈ ፡ በሚሠራው ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡
 በጭካኔ ፡ ላይ ፡ ጭካኔ ፡ እየጨመሩ ፡ ከመግረፍ ፡ በቀር ፡ ቢጮህ ፡ ቢያለቅስ ፡
 አዝነው ፡ እረፍት ፡ አይሰጡትም ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ይህ ፡ ከሁሉ ፡ የሚረዝመው ፡
 የጊዜህ ፡ ፒራሚድ ፡ በዚህ ዓይነት ፡ እየተሠራ ፡ ሥራው ፡ በ፳ ፡ ዓመት ፡ እንደ
 ሌሎቹም ፡ አርባ ፡ ዓመት ፡ ፈጅቶ ፡ ተፈጸመ ፡ ይባላል ።

የዚህም ፡ የፒራሚድ ፡ አገልግሎት ፡ ነገሥታቱ ፡ ለክብራቸውና ፡ ለገናንነታ
 ቸው ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ እንደዚያን ጊዜ ፡ አሳባቸውና ፡ እምነታቸው ፡ ሞተው
 ነፍሳቸው ፡ ከወጣች ፡ በኋላ ፡ ተመልሳ ፡ በአካላቸው ፡ ላይ ፡ ገብታ ፡ እንደገና ፡
 ሕይወት ፡ ባገኙ ፡ ጊዜ ፡ እነሱም ፡ አማልክቶቻቸውም ፡ እንዲቀመጡበት ፡
 ሲሆን ፡ በጠቅላላውና ፡ በዛሬው ፡ አነጋገር ፡ ግን ፡ ፒራሚዱ ፡ የነገሥታቱ ፡
 መቃብር ፡ ቤት ፡ ማለት ፡ ነው ። ወይም ፡ ፒራሚድ ፡ ዛሬ ፡ የነገሥታቱ ፡
 መቃብር ፡ ቤት ፡ ሳይሆን ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ እምነታቸው ፡ ግን ፡ እላይ ፡ እንዳመ
 ለከትነው ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ትንሣኤ ፡ አድርገው ፡ የሚቀመጡበት ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡
 ነው ። ስለዚህ ፡ ፈርዖኖቹ ፡ ለዚህ ፡ ለ፪ኛው ፡ ጊዜ ፡ ሕይወት ፡ አጥብቀው ፡

ጌተ ፡ መቅደስ ፡ የውጭ ፡ መግቢያ ፡ አምላክ ፡ ለመሥዋዕት ፡ የሚወዳቸው ፡ የበግ ፡ መክቶች ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ኩልኩለው ፡ ይታያሉ ። | ሻምዳሮ ። |

በካርናቅ ፡ ጉብ ፡ የአጥን ፡ ጌተ ፡ መቅደስ ፡ ፍርስራሽ ፡ ሻምዳሮ ።

ጸሐፊዎች ፡ የነበረው ፡ የአሞን ፡ ዜተ ፡ መቅደስ ፡ በውስጡ ፡ የሚታዩት ፡ አምዶች ፡ (ቫምዱር ጽ)

ስለሚያስቡ፡ በመጀመሪያው፡ ሕይወታቸው፡ ጊዜ፡ መኖሪያቸውን፡ ማዘጋጀት፡ ይወዱ፡ ነባር ። የዚህንም፡ የሁለተኛውን፡ ኑሮ፡ ታሪክ፡ እንደግንዘት፡ በሬሳ፡ ፊት፡ ከህናቱ፡ የሚደግሙት፡ የምውታን፡ መጻሕፍት፡ ወይም፡ የቀብር፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ በሚባለው፡ መጽሐፋቸው፡ ላይ፡ ዘርዝረውት፡ ይገኛል ።

ከአንደኛው፡ እስከ፡ አስረኛው፡ ዲናስቲ፡ ድረስ፡ ያሉት፡ ነገሥታት፡ ዋና፡ መቀመጫ፡ ከተማቸው፡ መምሬስ፡ (በታችኛው፡ ግብፅ)፡ አምላካቸውም፡ ፕታህ፡ የሚባለው፡ ነባር ። አሁን፡ ግን፡ ከአስራ፡ አንደኛው፡ ዲናስቲ፡ ጀምሮ፡ ይልቁ፡ ንም፡ ከአስራ፡ ሦስተኛው፡ ዲናስቲ፡ ወዲህ፡ የመምሬስ፡ የከተማው፡ ገናንነት፡ ወደ፡ ደቡብ፡ (ላዕላይ፡ ግብፅ)፡ ወደ፡ ተብ፡ የፕታህ፡ የአምላክነት፡ ገናንነትም፡ ወደ፡ አሞን፡ እያደር፡ ዞረ ።

አሞን፡ በሬት፡ እንደአልነው፡ እስከዚህ፡ ጊዜ፡ ድረስ፡ ያንድ፡ መንደር፡ አምላክ፡ ብቻ፡ ነባር ። አሁን፡ ግን፡ እነዚህ፡ ነገሥታት፡ በላዕላይ፡ ግብፅ፡ በቲብ፡ ዋና፡ ከተማቸውን፡ አድርገው፡ በሥልጣኔ፡ በጥቡብ፡ በግዛት፡ ከፍ፡ እያሉ፡ ሲሄዱ፡ የአሞን፡ አምልኮ፡ በዚያው፡ መጠን፡ ከፍ፡ ብሎ፡ የነገሥታቱና፡ የከተማቸው፡ የቲብ፡ ወዳጅና፡ ጠበቂ፡ የሰማይና፡ የምድር፡ ፈጣሪ፡ ዘለዓለማዊ፡ የሆነ፡ አንድ፡ አምላክ፡ ብለው፡ ያምኑበት፡ ነባር ። በቲብ፡ በተለይ፡ በካርናቅ፡ በዚያን፡ ዘመን፡ የተሠራለት፡ የቤተ፡ መቅደስ፡ የሕንፃው፡ ፍራሽ፡ ዞራ፡ ተመልካችን፡ ሁሉ፡ አስደንቋል። ካርናቅ፡ ማለት፡ የአሞን፡ መቀመጫ፡ (መንበረ፡ አሞን)፡ ማለት፡ ነው። ይህን፡ አስደናቂ፡ መቅደስ፡ ያወሩት፡ እነሱት፡ ሸኛ፡ እነአሚኖሬስ፡ ሹኛ፡ ናቸው። በያለባት፡ አዳራሹ፡ ብዙ፡ ነው፡ የዋነኛው፡ አዳራሽ፡ ጎኑና፡ ቀመቱ፡ 102×51 ሜትር፡ ሆኖ፡ በውስጡ፡ የገጠ፡ አምዶች፡ ነበሩበት፡ የተሠራበት፡ ጊዜ፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በሬት፡ በ፲፬ኛውና፡ በ፲፫ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ መካከል፡ ነው ።

የአሞን፡ ምስሉ፡ እንደ፡ ፕታህ፡ በሰው፡ አምሳል፡ ነው። ሲሠራ፡ በራሱ፡ ላይ፡ የአንድ፡ ዝይ፡ የሚመስል፡ አሞራ፡ የጭራ፡ ላባው፡ በዘውዱ፡ ላይ፡ ተወርቶ፡ እንደደፈ፡ በቀኝ፡ እጁ፡ ጫፋ፡ የውሽ፡ (LEVRIER) ጭንቅላት፡ የሚመስል፡ ያለበት፡ በትረ፡ መንግሥት፡ ጨብጦ፡ በግራ፡ እጁ፡ መስቀል፡ የሚመስል፡ ያለበት፡ የሕይወትን፡ ምልክት፡ ይዞ፡ በዙፋኑ፡ እንደተቀመጠ፡ ወይም፡ ቆሞ፡ አለዚያም፡ ሲራመድ፡ ይሳላል ። ብዙ፡ ጊዜ፡ ደግሞ፡ ነገሥታትና፡ ከህናት፡ ወይንና፡ ዕጣን፡ ሲያቀርቡለትና፡ ሲቀበል፡ የእሕዛብና፡ የአረመኔ፡ ሕዝብ፡ ምልክቶች፡ የሆኑትን፡ ህ፡ ቀስት፡ በእግሩ፡ ሲገፋ፡ ይታያል ።

አሞን፡ የስሙ፡ ትርጓሜ፡ ሥውሩ፡ ወይም፡ ምሥጢራዊው፡ ማለት፡ ነው ። «ራ»፡ ማለት፡ በግብፅኛ፡ ፀሐይ፡ ማለት፡ ስለሆነ፡ አሞን፡ ራ፡ እየተባለ፡ ሲጠራ፡ አምላክ፡ በፀሐይ፡ መልክ፡ ተገለጠ፡ ይባላልና፡ ቦዚሁ፡ ምክንያት፡ ከአሞን፡ ምስል፡ ጋር፡ የፀሐይ፡ ስዕል፡ አይጠፋም ።

ጥታህ ፡ የታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ (የመምሬስ) ፡ አሞን ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ (የቴብ) ፡
አማልክት ፡ ሆነው ፡ ሁለቱም ፡ በሰው ፡ አምሳል ፡ ሲሳሉ ፡ በሥራና ፡ በተግባር ፡
በቅድሚያ ፡ ይለያያሉ ። ጥታህ ፡ ለአሞን ፡ እንደ ፡ አባቱ ፡ በይሆንም ፡ የአሞን ፡
ዘር ፡ የወረደው ፡ ከጥታህ ፡ ነውና ፡ በሥራም ፡ የርሱ ፡ ተከታይ ፡ ነው ። ጥታህ ፡
ከዓለም ፡ ፍጥረት ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ነበረና ፡ ዓለምን ፡ እንደ ፡ ፈጠረ ፡ ይኸውም ፡
በነርሱ ፡ አነጋገር ፡ ጥታህ ፡ ከዋክብትንና ፡ ጨረቃን ፡ ለዓለም ፡ ሕይወት ፡ የምትሰ
ጠውን ፡ ፀሐይን ፡ እንቁላልነታቸውን ፡ ከፈጠረ ፡ በኋላ ፡ አሞን ፡ ከርሱ ፡
ወርሶ ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ወደሙሉ ፡ ፍጡርነት ፡ ደርሰው ፡ መሬት ፡ ፍሬዋን ፡
እንድትሰጥና ፡ ሁሉም ፡ በየባኩሉ ፡ ተግባሩን ፡ አንዲፈጽም ፡ አደረገ ፡ ያሉታል ፡
እንደ ፡ ግብሩ ፡ ልዩነት ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የበግ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የአሞራ
መልክ ፡ እየተጨመረ ፡ ይሳላል ። የፖል ፡ ፒዩሬን ፡ ዲክሲዮኔር ፡ ከ፴፭ ፡ እስከ ፡
፴፮ ፡ ገጽ ፡ ድረስ ፡ ተመልከት ።

ነገር ፡ ግን ፡ የዚህ ፡ የአሞን ፡ አምልኮ ፡ የገነነው ፡ ገና ፡ ወደፊት ፡ እንደምንመ
ለከተው ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅና ፡ በናፓታ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ዘንድ ፡ ነው ። አሁን ፡
ግን ፡ ገና ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ሌሎች ፡ ጭምርማሪዎች ፡ መኖራቸውን ፡ ሳንዘነጋ ፡
ያው ፡ የተለመደው ፡ በሰው ፡ አምሳል ፡ የሚሳለው ፡ ጥታህና ፡ የርሱ ፡ ማደሪያ ፡
ሐፒ ፡ ናቸው ። ደግሞ ፡ ሂክሶስቶች ፡ ሲገቡ ፡ የራሳቸውን ፡ የምሥራቅ ፡ አምልኮ ፡
ሱትኩ ፡ (Soutkou) ፡ የሚባለውን ፡ ይዘው ፡ ገብተው ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ቀጥሎም ፡
አክናቶን ፡ የሚባል ፡ ፊርዖን ፡ አቶን ፡ ወይም ፡ አዶን ፡ (አዶናይ ?) ፡ የሚባል ፡ የሬን
ቂዎችን ፡ እውነተኛ ፡ ፀሐይ ፡ አምላክ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ አስገብቶ ፡ እነዚህን ፡ ሊኸር ፡
ሞክሮ ፡ ሳይሳካለት ፡ እንደቀረና ፡ የአሞን ፡ ገናንነት ፡ ከ፲፮ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡
ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ጀምሮ ፡ እንደቀጠለ ፡ እንመለከታለን ።

በአሥራ ፡ ሁለተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ውስጥ ፡ ሳኑስሪት ፡ (እንደ ፡ ግሪኮች ፡ አጠራር ፡
ሴሶስትሪስ) ፡ የሚባሉት ፡ በየተራ ፡ በነገሡበት ፡ ጊዜ ፡ መካከል ፡ (ከ፪፮ ፡ እስከ ፡
፩፻፷፱) ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በረሀብ ፡ ምክንያት ፡ አብርሃምና ፡ ሚስቱ ፡
ሣራ ፡ ከኡር ፡ ወደ ፡ ከነዓን ፡ ሄደው ፡ ሲኖሩ ፡ በኋላ ፡ ከከነዓን ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡
የወጡት ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ነው ። ዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ ቀ ፡ ፩ ፡ እስከ ፡ ፳ ።

በአሥራ ፡ ሁለተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ያሉት ፡ ነገሥታት ፡ በገር ፡ ውስጥ ፡ ልዩ ፡
ልዩ ፡ ሐውልት ፡ የቤተ ፡ መቅደስ ፡ የመንገድ ፡ የውታ ፡ የቦይ ፡ ሥራ ፡ ሲያከናውኑ ፡
በዚህ ፡ ጊዜ ፡ መካከል ፡ በምዕራብ ፡ የሊቢያን ፡ ጭምሥራቅ ፡ የሲናን ፡ አገር ፡ እየ
ወገ፡ አስገብሩ ። ወደ ፡ ደቡብም ፡ እየገፉ ፡ እስከኖብያ ፡ ሰሜን ፡ ድረስ ። እነዚህ ፡
ያስራ ፡ ሦስተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ (ሥርወ ፡ መንግሥት) ፡ ነገሥታት በዚህ ፡ ዘመን ፡ (ከ፪፮ ፡
እስከ ፡ ፩፻፷፱) ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ መናገሻ ፡ ከተማ ፡ ያደረጉ
ትን ፡ ቴብን ፡ በውስጡ ፡ የነገሥታት ፡ የጣዖታት ፡ የሊቃን ፡ ክህናት ፡ ሐውልት ፡
ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ እያሠሩ ፡ አደመቁት ። ፊርዖኖቹ ፡ በቀረው ፡
ዓለም ፡ ፊት ፡ የገነኑ ፡ አገራቸው ፡ ግብፅና ፡ ከተሞቻቸው ፡ መምሬስና ፡ ቴብ ፡ የሥ
ልጣኔ ፡ ምንጭ ፡ ሆኑ ።

ነገር ፡ ግን ፡ ግብጾች ፡ እንደዚህ ፡ በገነቡበትና ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ግዛታቸውን ፡ በስፋፋቸው ፡ ጊዜ ፡ ሳይታሰቡ ፡ ከምሥራቅ ፡ የፈለሱ ፡ ሂክሶስ ፡ የሚባሉ ፡ ዘሮች ፡ ሸሽረደደዱ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ መጥተው ፡ የግብጾቹን ፡ ነገሥታት ፡ ገልብጠው ፡ ነገሡ ። እነሱም ፡ የታሪክ ፡ ሁሉ ፡ መጽሐፍ ፡ «እረኞች ፡ ወይም ፡ ዘላኖች ፡ ነገሥታት ፡ ይሉዋቸዋል ።

ምክንያቱም ፡ የሂክሶስ ፡ አለቆች ፡ ከነሠራዊታቸው ፡ ከተማ ፡ ከትመው ፡ በንድቦታ ፡ ሳይቀመጡ ፡ ከመካከለኛው ፡ ምሥራቅ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ በብዛት ፡ እየዋገቱ ፡ ይኖሩ ፡ ስለነበረ ፡ ነው ። አሁን ፡ ግን ፡ መጀመሪያ ፡ ታችኛውን ፡ ግብፅ ፡ በሙሉ ፡ ወረሩትና ፡ የግብፅ ፡ ገዥዎች ፡ ሆኑ ።

ማኔቶ ፡ እንደጻፈው ፡ እነዚህ ፡ ሂክሶስቶች ፡ በሦስት ፡ ዲናስቲ ፡ ይከፋፈላሉ ። በአስራ ፡ አራተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ውስጥ ፡ የነገሡት ፡ ነገሥታት ፡ አገርን ፡ ከተማን ፡ መንደርን ፡ እየወረሩ ፡ ስለነፃነቱና ፡ ስለቀድሞዎቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ ቅናት ፡ የሚከላከለውን ፡ እየወጉ ፡ ያጠፉ ፡ ናቸው ። በስራ ፡ አምስተኛውና ፡ በስራ ፡ ስድስተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ የገዙት ፡ የፊተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ የወረረውንና ፡ ያጠፋውን ፡ አገር ፡ መልሰው ፡ እያቀኑ ፡ በአገር ፡ ውስጥ ፡ ሰላማዊ ፡ ሥራ ፡ የሠሩ ፡ ናቸው ። እነዚህ ፡ የሂክሶስ ፡ ነገሥታት ፡ ደንበኛ ፡ ሥርዓትን ፡ እየፈጸሙ ፡ ዘውድ ፡ ጭነው ፡ እየነገሡ ፡ እንደፈርዖኖች ፡ ይገዙ ፡ ዠመር ። ስማቸውም ፡ የብዙዎቹ ፡ በየሐውልታቸው ፡ ላይ ፡ ተጽፎ ፡ የሚገኘው ፡ «አፒር» ፡ ይባላል ።

የአብርሃም ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ የያዕቆብ ፡ ልጅ ፡ ዮሴፍ ፡ ወንድሞቹ ፡ ሸጠውት ፡ የመጣውና ፡ የታሠረው ፡ በሕልም ፡ አፈታት ፡ ምክንያት ፡ ተፈትቶ ፡ እንደራሴ ፡ የሆነውም ፡ አባቱን ፡ ያዕቆብንም ፡ ከነቤተ ፡ ሰቡ ፡ ከከንዓን ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ያስመጣው ፡ በነዚህ ፡ በሂክሶስ ፡ ነገሥታት ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ነው ። ዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፴፯ ፡ ቍጥር ፡ ፵፯ ። ባለጃልና ፡ ባለሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ የሆነውም ፡ ከነዚህ ፡ ነገሥታት ፡ በንደኛው ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ዮሴፍ ፡ በሂክሶስ ፡ ነገሥታት ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ባለጃል ፡ ሆኖ ፡ ከነቤተ ፡ ሰቡ ፡ በደስታ ፡ ኖሮ ፡ ሲሞትና ፡ በኋላም ፡ ግብጾቹ ፡ የሂክሶስን ፡ ነገሥታት ፡ አባርረው ፡ የራሳቸውን ፡ ተወላጅ ፡ ንጉሥ ፡ ሲመሠርቱ ፡ የሂክሶስ ፡ ባለጃሎች ፡ በነበሩት ፡ እስራኤላውያን ፡ ላይ ፡ መከራና ፡ የጭክኔ ፡ ሥራ ፡ የፈጸሙባቸው ፡ ይመስላል ።

ቀዳሚ ፡ ሰማዕት ፡ እስጢፋኖስ ፡ በክርስቶስ ፡ እምነት ፡ የተነሣ ፡ በደንጊያ ፡ ተደብድቦ ፡ ከመሞቱ ፡ በፊት ፡ የእስራኤል ፡ ሕዝብ ፡ በምስር ፡ በረከተ ፡ ሌላ ፡ ንጉሥ ፡ ዮሴፍን ፡ የማያውቅ ፡ እስከነሣ ፡ ድረስ ፡ ይህ ፡ በዘመዶቻችን ፡ ተነኩለ ፡ ያለው ፡ ስለዚህ ፡ ነው ። የሐዋርያት ፡ ሥራ ፡ ምዕራፍ ፡ ፯ ፡ ቍጥር ፡ ፲፯-፲፱ ፡ ተመልከት ።

የሂክሶስ ፡ ነገሥታት ፡ ላገር ፡ የሚጠቅም ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡ በሠሩም ፡ ለሕዝቡም ፡ በነገት ፡ ቢያደርጉም ፡ ሕዝቡ ፡ እንደባዕድ ፡ እያየ ፡ ከልቡ ፡ አልተዝላቸውም ። የነርሱን ፡ አማልክት ፡ እያገቡ ፡ የአማልክቶቻችንን ፡ መቀደስ ፡ አረከሱት ፡ ተወላጅ ፡ ንጉሣችንን ፡ አጠፉ ፡ እያለ ፡ በጠብ ፡ ዓይን ፡ ይመለከታቸው ።

ጀመር ። ስለዚህ ፡ የቴብ ፡ የአሞን ፡ ከሀናት ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ሹማምንት ፡ ጋር ፡ ተስማምተው ፡ በበላያቸው ፡ ለቅኑሪ ፡ አንደኛ ፡ የሚባለውን ፡ መሪ ፡ አድርገው ፡ ሦስተኛ ፡ አፒር ፡ (ፈርዖን) ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ውጊያ ፡ ገጠሙት።

ስለዚህ ፡ የሂክሶስ ፡ ነገሥታት ፡ ከ፩ሺ፳፻፹ ፡ እስከ ፡ ፩ሺ፭፻፹ ፡ እንደግማ ሾቹ ፡ (፩ሺ፯፻-፩ሺ፰፻፶፮) ፡ አንድ መቶ ፡ ዓመት ፡ ያክል ፡ ከገዙ ፡ በኋላ ፡ በ፲፯ኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ነገሥታት ፡ ይልቅ። ስለዚህም ፡ በአሁኖቹ ፡ መሪነት ፡ ከአገር ፡ ተወላጁ ፡ ከግብፅ ፡ ሕዝብ ፡ ጋር ፡ ተዋግተው ፡ ተሸነፉና ፡ ከነሕዝባቸው ፡ ወደ ፡ መጡበት ፡ ወደ ፡ ምሥራቅ ፡ ተመለሱ ፡ ግማሾቹም ፡ በየመንገዱ ፡ በከነዓናውያን ፡ አገር ፡ ተውጠው ፡ ቀሩ ፡ ይባላል ።

አሕዋሲስ ፡ እንደባዕድ ፡ እየታዩ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ሲገዙ ፡ የነበሩትን ፡ ሂክሶስን ፡ ከአስወገደ ፡ በኋላ ፡ እነዚያ ፡ የመሠረተዋቸውን ፡ አዳዲስ ፡ አማልክትና ፡ ቤተ ፡ መቅደሳቸውን ፡ እያረገገ ፡ የግብፅን ፡ አማልክት ፡ ከነዚያውም ፡ በጣም ፡ የታወቁትን ፡ በቴብ ፡ የአሞን-ራን ፡ በመምሬስ ፡ የጥታህን ፡ መቅደስ ፡ አሳደሱ ፡ በደንብ ፡ አሠራ ። በነብያ ፡ ሰሜን ፡ የሸፈቱትንም ፡ እየወጋ ፡ አሳምኖ ፡ ሲገዛ ፡ ኖረና ፡ በመጨረሻ ፡ አርጅቶ ፡ በ፩ሺ፭፻፶፮ ፡ ዓመት ፡ ሲሞት ፡ ከጠላት ፡ ቀንበር ፡ አገሩን ፡ ያዳኝ ፡ በመሆኑ ፡ መላው ፡ የግብፅ ፡ ተወላጅ ፡ አዘነለት ። ከሀናቱም ፡ ተማክረው ፡ አሕዋሲስንና ፡ ሚስቱን ፡ (ወዲያውም ፡ አህቱን) ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ የአማልክትነት ፡ ደረጃ ፡ ሰጡዋቸው ።

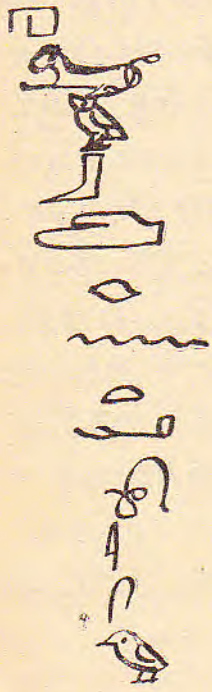
ከርሱ ፡ ቀጥሎ የነገሙት ፡ ነገሥታት ፡ ልጁ ፡ አሜን-ሆቴፕ ፡ ፩ኛ ፡ የልጅ ልጁ ፡ ቱትሞሲስ ፡ አንደኛው ፡ ሁለተኛውና ፡ ሦስተኛውም ፡ አገራቸው ፡ ከመገዛት ፡ ከዳኝ ፡ በኋላ ፡ እነሱ ፡ ደግሞ ፡ አሳዳቸውን ፡ አሁን ፡ ግዛት ፡ ወደ ፡ ማስፋፋት ፡ ላይ ፡ መደቡ ። የጦር ፡ ሠራዊት ፡ እያደራጁ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ እየመለመሉ ፡ የሞሀባውያንን ፡ የኤዶማውያንን ፡ የኖልስጥኤማውያንን ፡ የሂቲትን ፡ (ፓለስቲን) ፡ የዓረብያን ፡ ሰሜን ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ በጠቅላላው ፡ ይነስ ፡ ይብዛ ፡ ከአሰርና ፡ ከባቢሎን ፡ በቀር ፡ የታናኽ ፡ እስያን ፡ አገር ፡ እንደዚሁም ፡ የኖብያን ፡ ሰሜን ፡ በሙሉ ፡ ወግተው ፡ እያስገበሩ ፡ በየገቡበት ፡ አገር ፡ የሚገኘውን ፡ ወርቅና ፡ ሀብት ፡ በዘረፋም ፡ በግብርም ፡ ምክንያት ፡ እየሰበሰቡ ፡ የግብፅን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ከልክ ያለፈ አከበሩት ። ነገሥታቱ ፡ ከነቤተሰባቸው ፡ በሕይወት ፡ ሳሉ ፡ የጦር ፡ መሣሪያቸው ፡ ዙፋናቸው ፡ የመብል ፡ ማዕዳቸው ፡ መጠጫቸው ፡ ሲሞቱ ፡ ምስላቸው ፡ የምስላቸው ፡ መቃብር ፡ ከነግድግዳው ፡ በወርቅ ፡ ይሠራ ፡ ገጠመ። የባቢሎንና ፡ የአሰር ፡ ነገሥታት ፡ ወርቅ ፡ በንብ ፡ ዘንድ ፡ እንደአሸዋ ፡ ነውና ፡ እባክህ ፡ ላክልን። እያሉ ፡ የዚህን ፡ ዘመን ፡ የግብፅን ፡ ፈርዖኖች ፡ ይለምኑ ፡ ገጠመ።

ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ስለግብፅ ፡ ፊደል ፡ እንመልከት ። የዚህም ፡ ፊደል ፡ ቅርጽ ፡ በዲስ ፡ አበባ ፡ ማተሚያ ፡ ቤቶች ፡ በፍጹም ፡ የማይገኝ ፡ በመሆኑ ፡ ጽሑፉን ፡ በእጅ ፡ ጽፎ ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ ማተሚያ ቤት ፡ ክልሹ ፡ አሠርቶ ፡ እነሆ ፡ ከዚህ ፡ በሚከተለው ፡ ምዕራፍ ፡ ይገኛል ። የፊደሎቻቸውን ፡ (ሂዬሮግሊፍ) መልክ ፡ ራሱ ፡ የሳልሁዋቸው ፡ ስለሆኑ ፡ ደንበኛ ፡ ሰአሊ ፡ ከሌሎቹ ፡ የተነሣ ፡ መልካቸውን ፡ እንደግብፅውያኑ ፡ ጸሐፊ ፡ ማስተካከል ፡ አልቻልኩም ።

የዚህ ሁኔታ፡ ምስጢር ሌዊ፡ ስለሆነ፡ በነገሩ፡ ገብተው
 መቶ ሲቃወሙት፡ በቀር፡ ሕዝብና መሀንን፡ ሲተረጎሙ ምረቅ ይህ
 ማህል እንጂ፡ ነገሩን ሌሎች ወቅት፡ ከሥራና፡ ከጉዳዩ ስላይ ጠቀሞ
 በቶሞ፡ ነበር፡ ነገር ግን ቀጥሎ በከውጊዜው ስጥ፡ በ፫፮ ወገኑ፡
 ላመቻካይ ግሪሃቸው «ሂዎ ሮግኪፍ-ቅሩስ የሌላ ሌቅርድ» ብለው
 የሠየሙትን፡ ገዢው ገንዘብ ለመጣው፡ ለሌላው ገዢ፡
 የዚህ የሂዎ ሮግኪፍ ቅርጽ ሥራው ስላለ ገዢው ገዢው ገዢው
 ግሪሃው የመሥሪያ ቤቱ ለሌላው ስላለ ለዘጋጅ ገዢ፡ ነፍሱን ለሌላ
 ወገን ፋጥረቱ ስላለ ስንገሳገራ፡ ወይም የሰውነቱን ስንገሳገራ ስላለ
 ያም ስላለ ለሌላው ነገርን ነው፡፡ ከምሳሌ፡ የእጅ ስንገሳገራ
 ያፍ፡ ስንገሳገራ "L" የወፍ ስንገሳገራ "መ" የቤት ስንገሳገራ "ሀ" ተብሎ፡
 ይህን ግሪሃ፡ ከምሳሌ ገዢው በታች ለሌላው ገዢ፡ ስንገሳገራ
 የሰውነት መስጠት የምናውቀው የመከላከያ የሌላ ገዢ ስላለ

የምናውቀው የመከላከያ	የሌላ ገዢ ስላለ
ሴት	ሀ
የተፎ፡ ስንገሳገራ	ኮ
ጉጉት	መ
እግር	በ
እጅ	ዳ
ስፍ	ሊ
የወሀ፡ እግረኛ	ነ
ዳቦ	ተ
ካንድ	ኮ
የተፎ ጠረገመድ	ኮ
የኮት ገሰገራ ቅጠል	ኪ
ክር	ስ
ጣጣት	ወ

ጠኑ፡ ነቡከ፡ ጼ. ጻመቶ፡ ደበሐ፡ ጸንቶ፡ ኢሠሌቦቶ፡ ሮሊ፡ በደ
 32ይ፡ ገጽ ነካ፡ በብረትና፡ በብር፡ በወርቅ፡ ዕቃ፡ መሣሪያ፡ ሐሙስ
 ካይ፡ ነመቂቀረዳሚ፡ በቀር፡ ከመከከንቶ፡ ከአዋፎ፡ ከደግምቶና
 ከጸከቶ፡ በጠቅካካሚ፡ ከዘወትር፡ ሥጋዊና፡ መንገዳዊ፡ ጉጸይ፡ መዳ
 ጌይ፡ እንዲሆን፡ ከኖቶ፡ ከበሐሽ፡ በተዘጋጀ፡ "ፖፒካስ፡ በመገኘ
 ሙ፡ በዛፍ፡ ሐ፡ ካይ፡ የተዳረሙ፡ ብዙ፡ ነው፡፡ በዚህ፡ ሌዳክና፡ በዚህ፡
 ሐ፡ ብዙ፡ መዳሕኖቶ፡ ደጽኑ፡ ነበር፡፡ ነቡከ፡ ደበሐ፡ ጸንቶ፡ በፆፆ
 ምዕራፍ፡ የተነገረሁ፡ ከምውታን፡ እንዲገንዘቶ፡ ደግሞም
 ቶና፡ ደጽከዮቦቶ፡ የነበረው፡ መዳሕኖ፡ በፆሪሽ፡ በኩብር፡ መዘውም
 ያዩሁቶ፡ በግም፡ ያበጸገቃሉ፡፡

ነገር፡ ገን፡ ደህ፡ የነክሐ፡ ሌዳክ፡ እያንዳንዱን፡ በመገኘ
 ብዙ፡ ጊዜ፡ መፍጸቱ ~~፤ መሥራቱ~~፡ ስከተሰማቸው፡ በ፲፫፡ ጻመ
 ቶ፡ ነገር በቆሽ፡ በሌቶ፡ በእጅ፡ ጥሎ፡ ጥሎ፡ እያረጠኑ፡ ከመዳፍ
 እንዲመረመሩ፡ አገኛኸሁ፡ "ሂዬ ሌቲን-የቀሳው ስቶ፡ ሌዳክ»
 የተባከውን፡ እወጡና፡ ደሠሩቦቶ፡ ዝርመር፡፡ የዚህም፡ መገኘት
 ደበቃ፡ ሆኖ፡ ስከተንኑ፡ በ፲፫፡ ጻመቶ፡ ካይ፡ ነቡከ፡ ደበሐ፡ ተገኘ
 ሽከ፡ አ፡ ሮ፡ ሕዝብ፡ ሁከ፡ እያረጠኑ፡ ከመዳፍ፡ እንዲመረቆ፡
 "ፋም ቴን-የሕዝብ፡ ሌዳክ» የተባከው፡ ወጣ፡፡ ደህም፡ በመመረጥ
 ተገኘሽከ፡ የወጣው፡ የሕዝብ፡ ሌዳክ፡ የተሠራውና፡ መሠራቶ፡ የተ
 ገመመረበትንና ጥታ (ወራሽ) ተነሥቶ፡ ግብጽንም ኪሊያንም፡ ነ
 ቃናሾ፡ እስኪም፡ ግማሱን አገር፡ ጧምሮ፡ ደገዘ፡ በነበረው ታርሐቃ
 (ቲርሐቅ) በመገኘት፡ በኢቶዮ፡ ያደረገው፡ ገን፡ ዘመን፡ ነው፡ እር
 ሹም፡ በነበረበት፡ ዘመን፡ በ፲፫፡ እስከ፡ ፲፫፡ ጻመቶ፡ ነው፡ ነቡከ፡
 በቲንኩ፡ የሚያወጡትም፡ የሚያወርዱትም፡ ነኩ፡፡

ደህን፡ እንጂ፡ ደህ፡ የተገኘሽከው፡ ሁከቱም፡ ጻይነት፡ እያረ

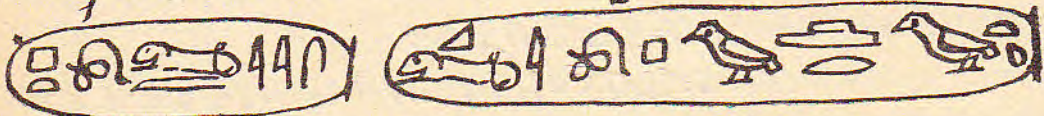
ጠኑ. ከመጻፍ፡ ሲመጽ፡ ስኩ. የቀድሞው፡ መከገፍ. አቀማመጡ. የ
 መረዳሞረው፡ መከገፍ. ስኩጠፋ. በሐውሐትና. በመቃብር. ሕንጻ
 ካዲ. የመረቀረዱ. በቀድሞው. የሰኝሐ. ሌዳኮ፤ ከሥነ-ሐመ
 ልክነት. ከመጽሐፍ. እሁን. ሁከት. ጊዜ. በተሻሻሎ. ሌዳኮ. በባ
 ሌናና. በግጥሙ. (የከፍተኛው) ካዲ. ደጻፍ. ገርመር።

እንዲሁ. ሆኖ. ሲኖር. ትኩቁ. አስከገጽፍ. የፋርስን. መገ
 ገሥት. አስጠጥፍ. ገብጽን. በጸዘፍ. የርዕዮተኛነት. ነፃነት. ለሆ
 መሪ. (በጥራት) ገብጽን. አደገተዳደሩ. የገብጽን. ሥነ-ጥናት. ገብጽ
 ጊዜ. የሌተኛው. የተሻሻሎ. የገብጽ. ሌዳኮ. ቀረፍ. ገብጽ
 ፍ. ገብጽ. ተቀላቅሎ. የወጣው. ገብጽ. የመረቀረው. ሌዳኮ. ጽ
 ሑፍ. ተቀላቅሎ. ይሠራበት. ገርመር. ይኸው. የገብጽ. ሌዳኮ.
 ገብጽ. በሌት. ገብጽ. ገርመር. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 አስገብ. ገብጽ. መገ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 ተቀላቅሎ. የገብጽን. ገብጽ. አደገተዳደሩ. በአፍሪካ. ገብጽ. ገብጽ.
 ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 የሌላው. የአፍሪካ. ሌዳኮ. ገብጽ. ገብጽ. አደገተዳደሩ. ገብጽ. ገብጽ.
 አስገብ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.

የገብጽ ትና. ይረብሻ. ሌዳኮ. በየትኩ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 የአገላለጽ. የሰቃ. ገብጽ. የመረዳሞረው. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 በገብጽ. ገብጽ. በገብጽ. በመሆኑ. በገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 በመረቀረው. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 መረዳሞረው. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.
 ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ. ገብጽ.

ሰነድ፡ ሃው፡ ብከው፡ ገሰክኑት፡ በሂካ፡ ሃገሩ፡ በጥብቅ፡ የተገኘ
 ታተኩት፡ ኢቃውንት፡ KIRCHER, WARBURTON, ZOEAGA, AKER=
 BLAD, DE SACY, YOUNG፡ ጽሑፍ፡ መሆኑን፡ ቢረዱም፡ ገንዳንድ-አዩ
 መንገድ፡ አመፍታት፡ ቢቀናቸውም፡ ትንተናውን፡ የፍቺ መንገድ
 ስኬት፡ እንደሚታወቅ፡ እስከ-አቅሙ-ፍለስ፡ እድህመሙት
 ስፋ-አየቆረጡ-ነተውት፡ በሂካ-አገዳንድ፡ ትገኛለች፡ በሚቀ
 ጥሱበት፡ ጊዜ፡ ስንዳ-ኤው-ቁጥር. 1821 (፲፱፻፳፭) ዓ.ም. ሻም
 ምረቃ (CHAMROLLION) የሚባል-የህገገዳ-ተወካዩ፡ ለደንብ
 ሠጠው፡፡

አመፍታት-የረዳው፡ ብዙ-ቋንቋና፡ ጽሑፍ-ገዛይውም
 የገጥቶት-ሚወቁ-ብቻ-ሳይሆን፡ ሮዜት፡ በሚባለው-ነተማ-ገንድ
 ጥርብ-ድንጋይ-ካይ-የተገኘው፡ ጽሑፍ፡ ሃው፡፡ በዚህ-ድንጋይ-ካይ
 በዚህ-በሂዩሮግራፍ (ቅዱስ-የሌዩኤ-ቅርጽ)፡ በዚህም-ቲኑ (የሕዝብ፡
 ሠዕል) በግሪክ፡ በስክት-ዓይነት-ቋንቋ-ተፍቷል፡ የሂዩሮግራፍ
 ን-አንድተቻላን፡ ገዛይ-በታቸ-አንገብ-ገዳዩን-ከማብራሪት
 ስራ-ጽሑፍ-ከሆነ፡ (አዩራም)፡፡

ደንቁቁጥር-ምህንት-ገዳረግሁበት-ጊርጌ-ደከውን-የግሪክኛው
 ን-አንብቦ-የግብዱን-ንገሥ-የጥቀሎ-ሚን-አም-የሚናገር-መሆ
 ኑን-በተረዱ-ጊዜ-ይከኛውም-የገድ-የርሱ-አም-መሆን-አከበች
 ቢሆ-ገመተና-ምርመራውን-ጸንቶ-ይቀጥሎ-ዝመር፡፡ ገድንጋዩ
 ካይ-ቀድሞ-ሚሰቱ-ወስፍ-በጸጥታ-እንደተገኘ-መረመረና

ምዕራፍ ፳፻፱

ዓባይና ፡ የቀድሞ ፡ ኢትዮጵያ-የግብፅ ፡ ገዥነት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ

ቱትሞሲስ ፡ ፫ኛ-ራምሲስ ፡ ፪ኛ ።

የዚህ ፡ የጥንታውያን ፡ ግብፆች ፡ የስዕል ፡ ፊደል ፡ ብዛቱን ፡ ግማሹ ፡ በ፳፻፱ ፡ ሲያቆመው ፡ ግማሹ ፡ በየጊዜው ፡ ከሚገኘው ፡ ምልክት ፡ ጋር ፡ እስከ ፡ ፫ሺ ፡ የሚያደርሰው ፡ አለ ። የፊደሉ ፡ የሰዋሰው ፡ መንገድ ፡ ብዙ ፡ ነው ። ይኸን ፡ በትክክል ፡ ለመረዳት ፡ ለኔም ፡ ላንባቢም ፡ ሰፊ ፡ ጥናት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ አሁን ፡ አጭር ፡ አሳቡን ፡ ከተረዳን ፡ በኋላ ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ትተን ፡ የቀድሞ ፡ ፈርዖኖች ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያን ፡ እንደምን ፡ እንደገዙ ፡ ዓባይም ፡ ለኑብያና ፡ ለግብፅ የሚሰጠውን ፡ ጥቅምና ፡ በነርሱ ፡ ዘንድ ፡ ያለውን ፡ ክብር ፡ ወደ ፡ መመልከት ፡ እንለፍ ።

ከሚያምር ፡ አዳራሹ ፡ ወጥቶ ፡ በሠረገላ ፡ ተቀምጦ ፡ እየተገባመመ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ የደስታ ፡ ድምፅ ፡ ለሚያሰማው ፡ ሕዝብ ፡ ፈገግታ ፡ እያሳየ ፡ ለረዥም ፡ ዘመን ፡ እንደሚጓዝ ፡ መስፍን ፡ የዓባይም ፡ ወሀ ፡ ከአዳራሹ ፡ ከጣና ፡ ወጥቶ ፡ ለኑብያና ፡ ለግብፅ ፡ መሬት ፡ ሕይወት ፡ እየሰጠ ፡ ከረዥም ፡ ጉዞ ፡ በኋላ ፡ እዘመዱ ፡ እሜዴቴራኔ ፡ በሕር ፡ ይገባል ። ሁል ፡ ጊዜ ፡ እግረ ፡ መንገዱን ፡ ለአሻዋማው ፡ አገር ፡ ለግብፅ ፡ ያፈር ፡ ሰንቅ ፡ እንዳቀበለ ፡ ይኖራል ። ለዚህ ፡ ውለታ ፡ ግብፃውያንም ፡ ኑብያዎቹም ፡ ላይቀሩ ፡ ለዓባይ ፡ የአምላክነት ፡ ደረጃ ፡ ሰጥተው ፡ በሕይወት ፡ ላይ ፡ ሕይወት ፡ ከምትጨምርላቸው ፡ ከፀሐይ ፡ እኩል ፡ እያመለኩ ፡ የነጭ ፡ በሬ ፡ መሥዋዕት ፡ ሲያቀርቡለት ፡ ኖረዋል ።

ዓባይ ፡ የቀድሞው ፡ የኛ ፡ የግዕዝ ፡ ጽሑፍ ፡ ዓባዊ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ፈለገ ፡ ግዮን ፡ ሲለው ፡ ይገኛል ፡ ፈረንጆች ፡ «ኒል» ፡ ከሚሉት ፡ ጋር ፡ ግጥሚያ ፡ የለውም ። ጥንታውያን ፡ ግብፆች ፡ ከኛ ፡ ይበልጥ ፡ ዓባይን ፡ በመውደድና ፡ በማክበር ፡ ያመልኩበታል ። ስሙን ፡ የአማልክቶቻቸው ፡ ከሀናት ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የቀለም ፡ ሰዎች ፡ የሆኑት ፡ «ሐፒ-ቅዱስው ፡ ወንዝ» ፡ የሚሉትን ፡ ያልተማረው ፡ ሕዝብ ፡ ደግሞ ፡ «አቱር ፡ ወይም ፡ አውር-ወንዝ ፡ ብለውት ፡ ይገኛል ።

የግብፅ ፡ አገር ፡ ራሱ ፡ የደቡብና ፡ የሰሜን ፡ አገር ፡ እንደሚባለው ፡ ንጉሠ-ም ፡ (ፈርዖኑ) ፡ የደቡብና ፡ የሰሜን ፡ ንጉሥ ፡ እንደሚባል ፡ ዓባይንም ፡ የደቡብና ፡ የሰሜን ፡ ዓባይ ፡ ብለው ፡ ምስሉን ፡ ለምለም ፡ ነገር ፡ በራሳቸው ፡ በሰሩ ፡ በእጃቸው ፡ ለአማልክት ፡ የሚሰጥ ፡ የፍራፍሬ ፡ ስጦታ ፡ በያዙ ሰዎች ፡ ተሰሉ ፡ ይታያል ። አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ብቻውን ፡ ይሳላል ። ከምስሉ ፡ ፪ቱ ፡ በሉቭር ፡ የተቀመጡትን ፡ ተመልክቻለሁ ። የአማልክቱ ፡ ከሀናት ፡ ዓባይ ፡ ከአሲሪስ ፡ (በጎ ፡ አድራጊው ፡ አምላክ) ፡ ክንድ ፡ እየፈሰሰ ፡ ለፍጥረት ፡ ሁሉ ፡ ሕይወትን ፡ የሚሰጥ ፡ ራሱ ፡ ከፀሐይ ፡ የሚወዳደር ፡ አምላክ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ለዚህ ፡ ለበጎው ፡ ተግባርና ፡ ለአምላክ ነቱ ፡ የሚገባ ፡ መዝሙር ፡ ደርሰውለት ፡ መዝሙሩን ፡ ማስገራ ፡ የሚባለው ፡ ወደ ፡ ፈረንሳዊ ፡ ተርጉሞታል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የአማልክት ፡ አገር ፡ ከሚባለው ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ከሚመነጨው ፡ ዓባይ ፡ ሕይወታቸውን ፡ ደጅ ፡ የሚጠኑ ፡ የጥንት ፡ ከተሞች ፡ መርዌ ፡ ናፓታ ፡ ቴብ ፡ ሐሌዎፖሊስ ፡ መምሬስ ፡ . . . . በሚያልፍበት ፡ መንገድ ፡ ላይ ፡ ተኩልኩለው ፡ ይታያሉ ። ከነዚህ ፡ መርዌና ፡ ናፓታ ፡ የኢትዮጵያ ፡ (የኑብያ) ፡ ሐሌዎፖሊስ ፡ መምሬስ ፡ የግብፅ ፡ ከተሞች ፡ ናቸው ። ባለመቶው ፡ በር ፡ ከተማ ፡ ብሎ ፡ ሄሮዶቱስ ፡ የሠየመው ፡ የቴብ ፡ (ጠባይድ) ፡ ከተማ ፡ ግን ፡ በሁለቱ ፡ አገሮች ፡ መካከል ፡ ሆኖ ፡ የደከመ ፡ ግብፃዊ ፡ ፈርዖን ፡ ሲለቀው ፡ የበረታ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ንጉሥ ፡ ሲይዘው ፡ እንደ ፡ ከምቤዝ ፡ ሶርያዊ ፡ ንጉሥ ፡ የጨካኝ ፡ ወራሪ ፡ ሲያፈርሰው ፡ ያገር ፡ ተወላጅ ፡ የሆነ ፡ ንጉሥ ፡ መልሶ ፡ ሲጠግነው ፡ ኖሯል ። የጠላትን ፡ አፍራኽነት ፡ ያገር ፡ ተወላጅን ፡ ጠጋኝነት ፡ እንደ ፡ ቴብ ፡ ደሀና ፡ አድርጎ ፡ የታዘበ ፡ ከተማ ፡ አይገኝም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ እሁለት ፡ አገር ፡ ወሰን ፡ ላይ ፡ የተገኘ ፡ ከተማ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ የጦር ፡ አውድማ ፡ የገብዝ ፡ ጎራ ፡ መሆኑ ፡ በቴብ ፡ አልተገመረምና ፡ አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

የኢትዮጵያ ፡ ዝርዝሩ ፡ ነገድ ፡ ግማሹ ፡ በዋሻ ፡ ግማሹ ፡ በበረሀ ፡ የቀረው ፡ በጎጆ ፡ ሲኖር ፡ የሠለጠኑት ፡ ወገኖች ፡ ዛሬ ፡ ጀበል ፡ ባርጋ ፡ በሚባለው ፡ አጠገብ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ናፓታ ፡ የሚባለውን ፡ ከተማ ፡ ከትመው ፡ ከናፓታም ፡ በፊት ፡ ሌሎች ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ባልሆኑ ፡ መንደሮች ፡ በያለበት ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ከ፪ ፡ ሺ ፡ ኦስክ ፡ ፷፪ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ድረስ ፡ የአክሱም ፡ ድምፅ ፡ ገና ፡ አልተሰማም ፤ ምናልባት ፡ መኖሩ ፡ እንኳን ፡ ባይካድ ፡ እንደኋላ ኛው ፡ ዘመን ፡ ፅውቅ ፡ አልሆነም ።

የዚያን ፡ ዘመን ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ በግብፃውያን ፡ ዘንድ ፡ ኩሽ ፡ በነበያቱና ፡ በዓረቦች ፡ ዘንድ ፡ ሳባ ፡ በግሪኮች ፡ ዘንድ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ እየተባሉ ፡ የሚጠሩት ፡ ናቸው ። ነበያቱ ፡ እነኢሳይያስ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ኩሽ ፡ ባለው ፡ መልሰው ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ባለው ፡ የሚጠሩበት ፡ ጊዜ ፡ መኖሩን ፡ የቀሩት ፡ እንኳን ፡ አግረ ፡ መንገዳቸውን ፡ ስማቸውን ፡ ብቻ ፡ እየጠቀሱ ፡ ቢያልፉ ፡ ግሪኮቹ ፡ እነሐሜር ፡ እነሄሮዳቱስ ፡ እነደዮዶር ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንደጠቀስነው ፡ ስለጥንቶቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የጠባይ ፡ ዝርዝር ፡ ሲሰጡ «ኢትዮጵያውያን ፡ መልካቸው ፡ ያማረ ፡ ቁመናቸው ፡ ረገዥም ፡ እንግዳ ፡ ተቀባዮች ፡ በአፋቸው ፡ አሰት ፡ የማይገባ ፡ አርጅተው ፡ የሚሞቱ ፡ አማልክት ፡ የሚያፈቅሯቸው ፡ በማንም ፡ ተገዝተው ፡ የማያውቁ ፡ . . . . » እያሉ ፡ የሰውን ፡ ጠባይ ፡ በባሕርዮ ፡ ያለውን ፡ ጉድለቱንና ፡ ምላቱን ፡ እንደዛሬ ፡ ማበጠር ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ባልተለመደበት ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ደህነኛ ፡ የሆነውን ፡ ቅጽል ፡ ሁሉ ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ አሸክመው ፡ እንዳለፉ ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ራሳቸው ፡ ጢንዚዛ ፡ ወይም ፡ ዝሆን ፡ የሚመስሉ ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ፡ እያሉ ፡ የጸፋትን ፡ ባለፈው ፡ ተመልክተናል ።

ያን ፡ ጊዜ ፡ በሰፊው ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ግዛት ፡ ብለው ፡ ግሪኮቹ ፡ የሚጠሩትን ፡ ግብፃዊ ፡ የደቡብ ፡ ምድር ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ የሚሉትን ፡ ወሰኑን ፡

በትክክል ፡ መለየት ፡ ይቸግራል ። በሆንም ፡ ከሰሜን ፡ ግብፅ ፡ ከአንደኛው ፡ የዓባይ ፡ ራሳሽ ፡ ውድቀት ፡ (ከታራክት) ፡ ይዋሰንና ፡ ከምሥራቅ ፡ የኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ከአዳሊስ ፡ እስከታች ፡ እስከ ፡ ኤል ፡ ማንደብ ፡ ድረስ ፡ ነው ። ከደቡብ ፡ ከምዕራብ ፡ ወገን ፡ ግን ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ የታወቀና ፡ የሚከላከል ፡ መንግሥት ፡ ስለአልነበረ ፡ እዙፋን ፡ እንደወጡት ፡ ነገሥታት ፡ ድካምና ፡ ኃይል ፡ በየጊዜው ፡ ሲወፋም ፡ ሲጠብም ፡ የኖረ ፡ ይመስላልና ፡ የዚያን ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያ ፡ እንደዛሬው ፡ የፖለቲካ ፡ ወሰኑን ፡ በትክክል ፡ መለየት ፡ አይቻልም ።

በግምት ከ፪ ፡ ሺ ዓመት ፡ ዝምሮ ፡ በኢትዮጵያውያንና ፡ በግብግውያን ፡ ወሰን ፡ መካከል ፡ ጠብ ፡ ፍቅር ፡ ዝርፊያ ፡ ግድያ ፡ ምርክ ፡ ሲፈራረቅ ፡ ኖሯል ። ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ከ፩ሺ፭፻፹ ፡ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ ግብግቶች ፡ ዕድል ፡ አጋጠማቸውና ፡ ከቀድሞ ፡ ዝምሮ ፡ ያልበረደው ፡ ሥልጣኔያቸው ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ይበልጥ ፡ ተስፋፋ ። ከመካከላቸው ፡ አሕዋሲስ ፡ አንደኛ ፡ ተከታዩ ፡ አሜንሐቲብ ፡ አንደኛ ፡ ከነርሱ ፡ ወዲህ ፡ የተነሡት ፡ እነቱትሞሲስ ፡ ቮኛ ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ ኃይል ፡ ማግኘትና ፡ መግነን ፡ ዝመሩ ። ግራና ፡ ቀኝ ፡ በመካከለኛ ፡ ምሥራቅና ፡ በሊቢያ ፡ ሲስፋፉ ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ እየመጡ ፡ ኢትዮጵያንም ፡ ለመውረር ፡ አቆቆቡ ።

በነዚህ ፡ ፈርዖኖች ፡ የዘመን ፡ አኳያ ፡ የነበሩት ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ነገሥታት ፡ እነአሜንሐቲት ፡ እነፃውዕ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የነበራቸው ፡ ኃይልና ፡ ሥልጣኔ ፡ ከግብግቶች ፡ ያነሠ ፡ ነው ። ሥልጣኔ ፡ በኖራቸውም ፡ ያው ፡ ከግብፅ ፡ የመነጨ ፡ ሥልጣኔ ፡ በመሆኑ ፡ ከነዚህ ፡ ከግብግቶች ፡ ፈርዖኖች ፡ ለመወዳደርና ፡ ለመመከት ፡ የዚያን ፡ ዘመን ፡ አቅማቸው ፡ አልፈቀደላቸውም ።

ግብግውያኑ ፡ ከነዚህ ፡ ፈርዖኖች ፡ በፊት ፡ ሂክሶስ ፡ የሚባሉት ፡ የሴኖን ፡ ባለሚልና ፡ መጋቢ ፡ አድርገውት ፡ የነበሩት ፡ ከምሥራቅ ፡ አገር ፡ መጥተው ፡ ይገዙቸው ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ከጠላት ፡ ቀንበር ፡ አድኑን ፡ አያሉ ፡ አማልክቶቻቸውን ፡ ፕታህን ፡ አሲሪስን ፡ . . . ይለምኑ ፡ ነበር ። ገዥዎቻቸው ፡ ወጥተው ፡ ነፃነታቸውን ፡ አግኝተው ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ኃይል ፡ ሲሰማቸው ፡ ደግሞ ፡ የምንገዛው ፡ ሰፊ ፡ ግዛት ፡ ስጠን ፡ ድል ፡ አድራጊነትን ፡ አገናኛሉን ፡ . . . አያሉ ፡ በስለት ፡ ለነዚያው ፡ አማልክት ፡ መሥዋዕት ፡ ያቀርቡ ፡ ዝመሮ ፡ አማልክቶቻቸው ፡ የፈተኛው ፡ ፕታህና ፡ የጳለኛው ፡ አሞንም ፡ በነዚያቶቻቸውና ፡ በከሀናቶቻቸው ፡ አንደበት ፡ «የምሥራቅን ፡ አገር ፡ እንድትመታ ፣ የኑብያን ፡ አገር ፡ እንድትወጋ ፡ ፈቀድሁልህ ፡ . . . ክንዴ ፡ ከንተ ፡ ጋራ ፡ ናት ፡ . . . » አያሉ ፡ ለፈርዖኖቹ ፡ ይነግሩ ፡ ዝመሮ ። ከባርነት ፡ ከወጡ ፡ በኋላ ፡ ሌላውን ፡ ባሪያ ፡ ለማድረግ ፡ መነሣት ፡ በግብግውያን ፡ አልተዝመረም ። ባቢሎንም ፡ አሰርም ፡ ፋርስም ፡ ግሪክም ፡ ሮማም ፡ ዓረብም ፡ የዛሬም ፡ ፈረንጆች ፡ በሌላው ፡ ሲገዙ ፡ ኖረው ፡ ሌላውን ፡ መልሶ ፡ ለመግዛት ፡ በመመኘት ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ያላቸው ፡ የታሪክ ፡ መሥመር ፡ የሁሉም ፡

ቱትሞሲስ : (ቱትሀሜስ-ትሑትሀሜስ) በአስራ : ስምንተኛው : ሥርወ : መን
 ግሥት : ውስጥ : ከነገሡት : ዋነኞች : ነገሥታት : የሚቆጠር : ታላቅ : ፈር
 ያን : ነው ። በከርናቅ : ቤተ : መቅደስ : ግድግዳ : ላይ : ተገኝቶ : የተተረጎ
 መው : ታሪኩ : በምሥራቅ : አገር : አሰራውያንን : ፈንቃውያንን : በደቡብ :
 በኩል : የኑብያን : አገር : ማስገባሩ : እንደዚሁም : የርሱ : እህት : የምትሆን :
 ሐታሱ : (ሐሸፕሱዊት) የምትባለው : የሥልጣን : ተከፋይ : ሆና : ለብቻዋ :
 ጦር : አዘጋጅታ : ጉንት : የሚባለውን : አገር : ወግታ : የከበረ : ልዩ : ልዩ :
 እንጨት : ዕጣን : ሽቱ : እንዳስመጣች : ታወቀ ። ጉንት : የተባለው : አገር :
 ሰሜናዊው : ኢትዮጵያችን : እስከ : ኤል : ማንደብ : ያለውና : የየመንንም : ግዛት :
 ጭምር : ነው ።

ይኸን : ጽሑፍ : ከጥንቱ : ፊደል (ሂዩሮግሊፍ) ላይ : የገለበጠትና :
 የተረጎሙት : በግብፅ : አገር : በታሪካዊ : የከተማ : ፍራጅች : በሉክሶርና :
 በከርናቅ : ብዙ : ዘመን : በጥናት : የኖሩት : ሙሴ : አጉስት : ኤደዋርድ :
 ማሪዩት (Auguste Eduard Mariette) የሚባሉትና : ሙሴ : ሺኮንት : ኤማኑ-
 ኤል : ደ : ሮገፔ (Vicomte Emanouel de Rougé) ናቸው ።

ከነርሱ : መጽሐፍ : ላይ እኔ : ደግሞ : ወደ : አማርኛ : ስተረጉመው :
 በዚያው : በተገኘው : ጽሑፍ : ላይ : አሞን : አምላኩ : ለፈርዖኑ : ለቱትሞ
 ሲስ : እንደዚህ : ሲለው : ይነበባል ።

« ና : ወደኔ : ልጄ : ሆይ : ያደረግሁልህን : ተመልክተህ : በደስታ :
 ዝለል ። በዘለዓለማዊ : ሕይወት : የተመላኸው : ተበቃዩ : ልጄ : ሆይ : ወደ :
 ቤተ : መቅደሴ : ስትመጣ : ልቤ : በደስታ : ይመላል : . . . . በሁሉም :
 አገሮች : ላይ : ድልን : እሰጥላሁ : በልባቸው : ፍርሃትና : ድንጋጤ : አሳ
 ድራሊሁ ። በንተ : ላይ : ግን : ክንዴን : ለጥበቃ : እዘረጋለሁ : የኑብያን :
 አገር : (ኢትዮጵያን) በሺና : በእልፍ : የሚቆጠሩትን : አገሮች : በንድነት :
 አሥራ : እሰጥላሁ ። የምሥራቅን : አገር : የኑብያን : ምድር : እንድትመታ :
 ፈቅጄልሃለሁ ። ኃይልህን : ዘርጋ : እንደ : ወንድሞችህ : የመሰለውን : ግርማዊን
 ትህን : አሳያቸዋለሁ . . . ላንተ : ጽናትና : ኃይል : ይሆን : ዘንድ : የነሱን :
 ክንድ : በንተ : ላይ : ጨምራዋለሁ . . . ጠላቶችህን : በጫማህ : ሥር :
 ጣልጓቸው : . . . እንደትእዛዜ : ዓለም : በወርዱም : በስፋቱም : ምዕራቡም
 ምሥራቁም : ያንተ : ነው ። . . . በረጋ : ልብ : በሕዝቦች : መካከል : ትገባ
 ለህ : እኔ : እራሴ : ስለምመራህ : ማንም : ሰው : ትእዛዝህን : ሊቃወም : አይ
 ችልም ። የሕይወት : መንፈስ : ነሥቶቸዋለሁና : ድምጽህን ጨኸትህን : እስከ :
 ዋሻቸው : ድረስ : አሰማቸው : . . . በግንባርህ : ያለው : አምላካዊ : መንፈሴ :
 ይገለባብጣቸዋል ፤ በጠጉራቸውም : አስተሳሰብ : ወደ : አንተ : ያመጣቸዋል ።
 የአክሊል : ብርሃን : በዚጎችህ : ላይ : ያበራል ። ከሰማይ : በታች : ማንም :
 ሽፍታ : በንተ : ላይ : ሊነሣ : አይችልም ። ሁሉም : ግብራቸውን : በገርብ

ቸው ፡ ተሸክመው ፡ እንዳገብንበሱ ፡ ወዳንተ ፡ ይመጣሉ ። በግርማዊነትህ ፡ ፊት ፡ ይሰግዳሉ ። »

መቼም ፡ ይኸን ፡ የመሰለውን ፡ ንግግር ፡ በቱትሞሲስ ፡ ቮኛ ፡ በራምሲስ ፡ ይኛ ፡ ዘመን ፡ የነበሩት ፡ የአሞን ፡ ሊቃነ ፡ ከህናትና ፡ ነቢያት ፡ እነአህሞሴ ፡ እነ አቡኒፍ ፡ በተባብ ፡ ሐውልቱን ፡ እናግረው ፡ ወይም ፡ ራሳቸው ፡ ከአሳባቸው ፡ እያመነጨ ፡ የጻፉት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የእስራኤል ፡ ንጉሥ ፡ ጻዊት ፡ ዓይን ፡ በሙ ፡ ወኢይሬአዩ ፡ አፍ ፡ በሙ ፡ ወኢይነቡ ፡ የሚላቸው ፡ እነአሞን ፡ ይኸን ፡ በለፈው ፡ ያነበብነውን ፡ ቃል ፡ ተናግረው ፡ አለመሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደዘመኑ ፡ ልማድ ፡ አንድ ፡ ንጉሥ ፡ ለውጊያ ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ አገር ፡ ለመሄድ ፡ ሲያስብ ፡ ለአምላኩ ፡ ተገቢ ፡ የሆነውን ፡ መሥዋዕት ፡ በቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ውስጥ ፡ ወይም ፡ ውጭ ፡ ሲያቀርብና ፡ የሚዘምትበትን ፡ አገር ፡ ለማሸነፍ ፡ መቻል ፡ አለመቻሉን ፡ ሲጠይቅ ፡ የጣዖቱ ፡ ነቢያትና ፡ ከህናት ፡ የተማሩ ፡ ሊቃውንት ፡ ናቸውና ፡ እላይ ፡ ያነበብነውን ፡ የመሰለ ፡ አነጋገር ፡ በሕልም ፡ ዓይተው ፡ ወይም ፡ ከአሳባቸው ፡ ቀርጸው ፡ ለንጉሡ ፡ ይነግሩታል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ፈርዖኑ ፡ ቱትሞሲስ ፡ ቮኛ ፡ በጦር ፡ መሣሪያና ፡ በወራዊት ፡ ግዛት ፡ ኢትዮጵያን ፡ እየወጋ ፡ ብዙ ፡ አገር ፡ መያዙ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። በወጣትነቱ ፡ ወራት ፡ እንደነገሠ ፡ አሳቡ ፡ ሁሉ ፡ ግዛት ፡ በማስፋት ፡ ጉዳይ ፡ ስለተያዘ ፡ በግማሹ ፡ የጦር ፡ ግንባር ፡ ሰው ፡ እየላከ ፡ በቀረው ፡ ራሱ ፡ እየዘመተ ፡ ከአባቶቹ ፡ የተረፈውን ፡ የኑብያን ፡ አገር ፡ አስገባረ ። ከቀድሞ ፡ ዠምሮ ፡ ለግብፅ ፡ አንገዛም ፡ ብለው ፡ ሁልጊዜ ፡ የፈርዖኖቹን ፡ ኃይል ፡ ይመልሱ ፡ የነበሩት ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተሸንፈው ፡ ገበሩ ። የቀሩት ፡ የዘወትር ፡ ውጊያና ፡ ዘረፋ ፡ ስለአጠቃቸው ፡ ወደ ፡ አትባራ ፡ ወደ ፡ ተከዜ ፡ ሸሹ ። ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ የግብፅ ፡ ጦር ፡ ወደዚህ ፡ አገር ፡ በይቀመጥ ፡ እንኳን ፡ በየብስ ፡ በባሕር ፡ በመርከብ ፡ መጥቶ ፡ የተረፉትን ፡ ተዋግቶ ፡ ብዙ ፡ በላባቶች ፡ ማርከ ፡ ተመልሷል ።

የገበሩት ፡ አገሮች ፡ ከየአገራቸው ፡ ከሚገኘው ፡ የቀንድ ፡ ከብትም ፡ ከአራዊትም ፡ ከአትክልትና ፡ ከፍራፍሬ ፡ ይዘው ፡ ብርም ፡ ወርቅም ፡ ዕጣንም ፡ ከርቤም በመርከብ ፡ እየወሰዱ ፡ ለኃያሉ ፡ ፈርዖንና ፡ ለአምላኩ ፡ ለአሞን ፡ ይገቡሩ ፡ ዠመር ። ያመጡትንም ፡ ግብርና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ በፈርዖኑ ፡ ፊት ፡ አስቀምጠው ፡ «የሐዩ ፡ ንጉሥ ፡ ሆይ ፤ ለተቀደሰው ፡ ሰውነትህ ፡ ሰላምታ ፡ እናቀርባለን ። ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ግብፅን ፡ አናውቅም ፡ ነበር ፤ አባቶቻችንም ፡ ወደዚህ ፡ አልመጡም ። የሕይወት ፡ መንፈስ ፡ ስጠን ፤ መሬት ፡ ሁሉ ፡ ከሚማህ ፡ በታች ፡ ናት ፡ እንደአሉት ፡ ከሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ይነበባል ።

በቱብ ፡ ከተማ ፡ በካርናቅ ፡ የአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ውስጠኛ ፡ ግድግዳ ላይ ፡ ቱትሞሲስ ፡ ቮኛ ፡ ራሙን ፡ ኬፐር ፡ (ደጉ ፡ አምላክ) ፡ የሁለቱ ፡ አገር ፡ (የደቡብና ፡ የሰሜን-የኩሽና ፡ የግብፅ) ፡ ንጉሥ ፡ ለዘለዓለም ፡ የሚኖረው ፡ በጦር ፡

ያስገባራቸው ፡ አገሮች ፡ ተብሎ ፡ የገጽ ፡ አገሮች ፡ ስም ፡ በዝርዝር ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ። ከነዚህም ፡ በመዝገብ ፡ መሥመር ፡ የሚገኘው ፡ የኛው ፡ የካቲት ፡ አገር ፡ ነው ። በተዘረዘሩት ፡ አውራጃች ፡ ውስጥ ፡ አዳሊት ፡ (ኢትሊት) ፡ ታከሩ ፡ ሐማሱ ፡ ታና ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ ስለአለበት ፡ አዳሊስ ፡ ትግሬ ፡ አማሌን ፡ ጣና ፡ ማለቱ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ተብሎ ፡ ተገምቷል ። ከዚህ ፡ ጋራ ፡ እሱም ፡ ራሱ ፡ ደጉ ፡ አምላክ ፡ እየተባለ ፡ መጠራቱ ፡ ልማድ ፡ ነው ። ከዝርዝሩ ፡ ጎን ፡ ደግሞ ፡ የኡኦኡኦ ፡ የጉንት ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ የገበሩበት ፡ ሥዕል ፡ ይታያል ።

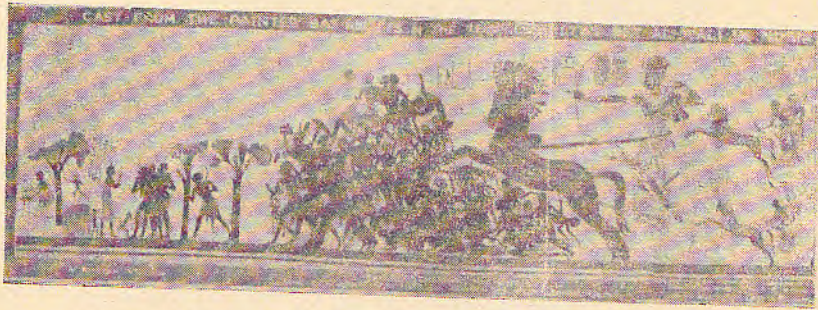
በቱትሞሲስ ፡ ፫ኛ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የጠቀስናት ፡ ሐታሱ ፡ (ሐት ፡ ሰሃፕሱ-ሐትስሐፕሱ-ዊት) ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ራማካ ፡ ወይም ፡ ማካሬ ፡ የምትባል ፡ የቱትሞሲስ ፡ ፩ኛ ፡ ልጅ ፡ የቱትሞሲስ ፡ ፫ኛ ፡ እህትና ፡ ወዲያ ፡ ውም ፡ ሚስት ፡ ነበረች ። ይህቺ ፡ ሴት ፡ ኃይለኛና ፡ ጥበበኛ ፡ ስለሆነች ፡ በዘመኗ ፡ በፊት ፡ ከቱትሞሲስ ፡ ፪ኛ ፡ ባህኑ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ከቱትሞሲስ ፡ ፫ኛ ፡ ጋር ፡ ሆና ፡ የንጉሥነት ፡ ሥልጣን ፡ እየተሻማች ፡ እንደ ፡ ንግሥት ፡ ሆና ፡ ለራሷ ፡ ሐውልት ፡ በራሷ ፡ ስም ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ እያሠራች ፡ እንደዚህም ፡ የራሷን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ እየላከች ፡ አገር ፡ ማስወጋቷ ፡ ምርክ ፡ ማግኘቷ ፡ ተጽፎአል ።

ሐታሱ ፡ ጦር ፡ የላከችበት ፡ አገር ፡ ጉንት ፡ ይባላል ። እርሱም ፡ በቀይ ፡ ባሕር ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ የባብ ፡ ኤል ፡ ማንዴብና ፡ የደቡብ ፡ ዓረብ ፡ (የመን) ፡ ክፍል ፡ ነው ፡ ተብሏል ። ይህች ፡ የሴት ፡ ንግሥት ፡ በቱብ ፡ ከተማ ፡ ለአምላኳ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ከሠራች ፡ በኋላ ፡ ለዚህ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አገልግሎት ፡ የሚውል ፡ ዕጣን ፡ ከርቤ ፡ ሽቱ ፡ ሌላም ፡ የከበረ ፡ ነገር ፡ እንዲያመጡላት ፡ ጦር ፡ አዘጋጅች ። አዘጋጅታ ፡ ከጨረሰች ፡ በኋላ ፡ እንደደንቡ ፡ በሊቀ ፡ ካህኑ ፡ አማካይነት ፡ ዘመቻው ፡ የሚቀናት ፡ መሆኑን ፡ አምላኳን ፡ ብትጠይቀው ፡ የተሰጣት ፡ መልስ ፡ 'ጉንትን ፡ ሰጥቼሻለሁ ፡ እስከዛሬ ፡ እስከ ፡ አማልክት ፡ አገሮች ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ መንገዱን ፡ ማንም ፡ የማያውቀውን ፡ ማንም ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ወደ ፡ ዕጣኑ ፡ አገር ፡ የደረሰ ፡ የለም ። የቀድሞ ፡ ሰዎች ፡ በወሬ ፡ ያወሩት ፡ ከመሰማቱ ፡ በቀር ፡ ከግብፃውያን ፡ ማንም ፡ አልሄደበትም ። የሚል ፡ ሆነ ።

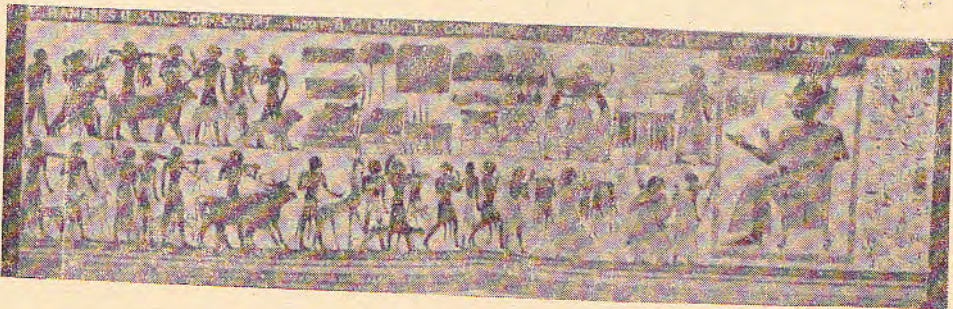
ስለዚህ ፡ ሐታሱ ፡ ወታደሮቹን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ፩፻፳፻፱-፩፻፶፫፻፱ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ በጅ ፡ መርከብ ፡ አድርጋ ፡ ወደዚህ ፡ አገር ፡ ልክ ፡ እንዳስመታች ፡ መርከበኞቹም ፡ ደርሰው ፡ ከጉንት ፡ መስፍን ፡ ፓሪህ ፡ ከሚባለው ፡ ጋር ፡ ተዋግተው ፡ እንዳሸነፉትና ፡ እንደሚረኩት ፡ ከዚያ ፡ የሚፈልጉትን ፡ የእንጨትና ፡ የአትክልት ፡ ዛፍ ፡ የዝሆን ፡ ጥርስ ፡ ዕጣን ፡ ከርቤ ፡ ሽቱ ፡ በሪያ ፡ ድንክ ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ እገራቸው ፡ ወደቱብ ፡ እንደተመለሱ ፡ ዛሬ ፡ ደ ፡ ይር ፡ ኤል ፡ በሕሪ ፡ በሚባለው ፡ ሥፍራ ፡ የማራኪያቸው ፡ የተማራኪያቸው ፡ ስዕል ፡ ጉንት ፡ አገር ፡ ሂደ ፡ የመጣው ፡ መርከብ ፡ በላይ ፡ ላይ ፡ ይዘው ፡ የመጡት ፡ ሽታው ፡ የሚጣፍጥ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የአትክልትና ፡ የዛፍ ፡ የአዕዋፍና ፡ የዓሳዎች ፡ ስዕል ፡ የጉንት ፡ አገር ፡ መንደርና ፡ ቤት ፡ ከነመሰላሉ ፡ ይታያል ። እንደዚህም ፡ ተማርክ ፡ የመጣው ፡

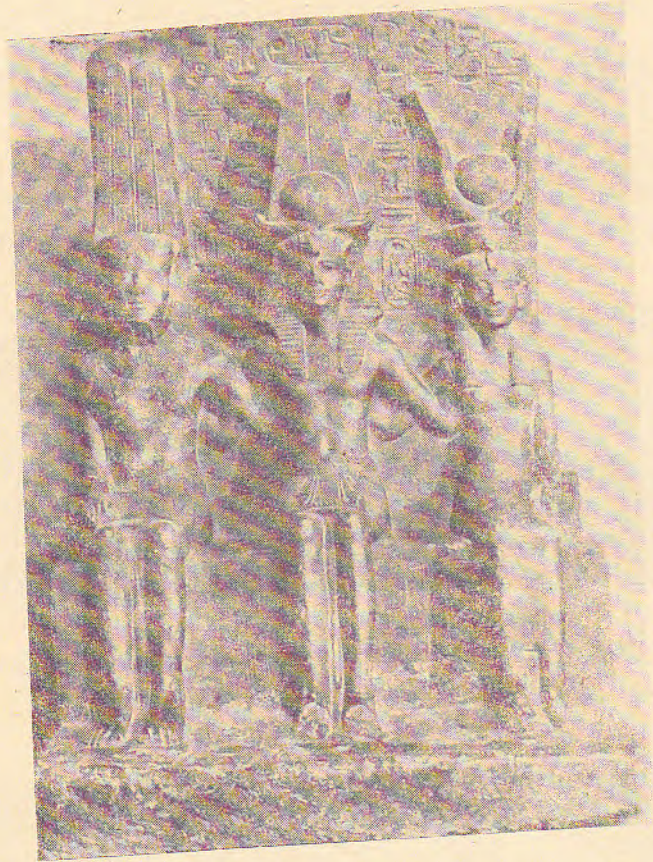
ዳግማዊ ፡ ራምሴስ ፡ የሶርያን ፡ ምርኮ
 ኞኞ ፡ እየመታ ፡ ሲሠዋ ።
 (ዢ ፡ ዢ ፡ ክሌር ።)

ዳግማዊ ፡ ራምሴስ ፡ በስረገላ ፡ ሆኖ ፡ የኑብያን ፡ ወታደር ፡ በቀስት ፡ ሲወጋ ።
 (ቤት ፡ አል ፡ ጥሊ ።)

ክድሉ ፡ በኋላ ፡ ከፀ ፡ አገሮች ፡ የኑብያ ፡ መልክተኞች ፡ ያመጡለትን ፤ ግብርና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡
 ሲቀበል ።
 (ቤት ፡ አል—ጥሊ ።)

ዳግማዊ ራምሴስ ፣ በቀኝ ፣ እምነን ፣ በግራው ፣ ሙትን ፣ (ሱት ፣ እም
 ላክ) ፣ አድርጎ ፣ እርሱ ፣ በመካከል ፣ ተወልዶ ፣ ያወራው ፣ ሐውልት ፣
 ሐውልቱ ፣ በቀሪኛ ፣ የሚገኝ ፣ ፕራምፖሊኒዩ

ፓሪሁ ፡ የሚባለው ፡ መስፍን ፡ አፍንጫው ፡ ረዘም ፡ ያለ ፡ ጠግም ፡ የራስ ፡ ጠጉሩ ፡
 አጠር ፡ ያለ ፡ እጅ ፡ ጠባብን ፡ በቀበቶ ፡ እሥሮ ፡ በቀበቶው ፡ ላይ ፡ ጨቤ ፡ እን
 ዳንጠለጠለ ፡ ያንገቱን ፡ ዙሪያ ፡ ትልልቅ ፡ ዶቃ ፡ ወይም ፡ ቅርብተ ፡ ሐሊም ፡
 በሚመስል ፡ ጌጥ ፡ እንዳጌጠ ፡ በግራ ፡ ቅልጥሙ ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡ የተደራረቡ ፡
 የወርቅ ፡ አምባሮች ፡ እንዳደረገ ፡ በእጁ ፡ እንደበትረ ፡ መንግሥት ፡ ያለ ፡ የብረት ፡
 ወይም ፡ የጠንካራ ፡ እንጨት ፡ ዱላ ፡ እንደያዘ ፡ ሚስቱን ፡ አቲ ፡ የምትባለዋን ፡
 እንዳስከተለ ፡ ይታያል ። የሚስቱ ፡ የአቲ ፡ ልብስ ፡ ከርሱ ፡ ረዘም ፡ ያለ ፡ ሆኖ ፡
 እንደርሱ ፡ አንገቷን ፡ ቅርብተ ፡ ሐሊም ፡ በሚመስል ፡ ነገር ፡ አጊጣ ፡ ጠጉሯን ፡
 በደንብ ፡ ተወርቃ ፡ ትታያልች ። የባሏና ፡ የሚስትዮዋ ፡ ልብስና ፡ ጌጥ ፡ የጨቤው ፡
 ትጥቅ ፡ ከገራችንና ፡ ከዓረብ ፡ አገር ፡ ባላባቶችና ፡ ሰዎች ፡ ትጥቅና ፡ ልብስ ፡
 ምንም ፡ ያህል ፡ ስለማይራራቅ ፡ የሐታሱ ፡ ሰዎች ፡ በቀይ ፡ በሕር ፡ ላይ ፡ በመር
 ከብ ፡ መጥተው ፡ የተዋጉት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ዩንት ፡ ያሉት ፡ የዛሬውን ፡ የኢትዮ
 ጵያን ፡ ሰሜንና ፡ ምሥራቅን ፡ የመንገም ፡ ጭምር ፡ መሆኑ ፡ ይታመናል። ሽቶው ፡
 ከዓረብ ፡ እንደሆነም ፡ ዕጣኑና ፡ ከርቤው ፡ ከውጋዴንና ፡ ከአውሳ ፡ ከሱማሌ ፡
 አገር ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

ሐታሱ ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ምርክ ፡ ከገኘች ፡ ወዲህ ፡ ለቤተ ፡ መቅደሷና ፡
 ለራሱዋ ፡ የሚገባውን ፡ ከአከፋፈላች ፡ በኋላ ፡ ህይደት ፡ የሚሆነውን ፡ የሸቱ ፡ አት
 ክልት ፡ በቤተ ፡ መንግሥቷ ፡ ዙሪያ ፡ አስተከለችው ፡ ይባላል ።

ይህ ፡ ታሪክና ፡ ቃል ፡ ተደብቆ ፡ ሲኖር ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትሁት ፡
 ሙሴ ፡ አጉስት ፡ ማሪዮት ፡ የፈርዖኖች ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ የአማልክቱ ፡ መቅ
 ደስ ፡ በነበረበት ፡ በክርናቅና ፡ በሉክሶር ፡ በሌላውም ፡ ሥፍራ ፡ እያስቆፈሩ ፡ ከየፍ
 ራሹ ፡ ጽሑፉን ፡ ሲገለብጡ ፡ ሙሴ ፡ ደ ፡ ሮገሮ ፡ ወደ ፡ ፈረንሳይ ፡ ተርጉመው ፡
 የቱትሞሲስ ፡ ዜና ፡ መዋዕልና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሐውልት ፡ ጥናት ፡ በሚል ፡ አርእ
 ስት ፡ አውጥተውታል ። እንደዚሁም ፡ እንምስተር ፡ ለፕሲዮስ ፡ ቤርቸና ፡ ብሩሽግ ፡
 በጀርመንና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ቋንቋ ፡ ሌሎችም ፡ በየብኩላቸው ፡ ከሌላው ፡ የግብ
 ፅና ፡ የፈርዖኖች ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ እያወጡ ፡ የዓለም ፡ ሕዝብ ፡ በየቋንቋው ፡
 እንዲያነበው ፡ አድርገዋል ።

እንግዲህ ፡ ግብዎች ፡ የቀድሞ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሚባለውን ፡ የዛሬውን ፡ ሱዳን ፡
 ከአስገባሩ ፡ ከአትባራ ፡ ወዲህ ፡ ሰሜኑንና ፡ ምሥራቁን ፡ የዛሬውን ፡ ኢትዮጵያ ፡
 ጦር ፡ እየላኩ ፡ ከስመቱ ፡ በኋላ ፡ የወዲህኛውን ፡ እንኳን ፡ ነዋሪ ፡ ጦር ፡ አስቀምጠው ፡
 ጨርሰው ፡ በይገዙት ፡ የኑባያውን ፡ (የዛሬውን ፡ ሱዳን) ግዛት ፡ በሙሉ ፡ ወደ
 ራሳቸው ፡ ግዛት ፡ ደባልቀው ፡ ሹም ፡ ሽር ፡ ያደርጉበት ፡ ዠመር ። ለዚሁ ፡
 ግዛት ፡ የበላይ ፡ አስተዳዳሪ ፡ የፈርዖኑ ፡ የበኩር ፡ ልጅ ፡ አልጋ ፡ ወራሹ ፡ ሆነ።
 የማዕርግ ፡ ስሙም ፡ የኩሽ ፡ ንጉሣዊ ፡ ገዥ ፡ ተባለ ። በውስጡም ፡ ከቀድሞ
 ዎቹ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ነጋሣዎች ፡ ውስጥ ፡ ታማኙ ፡ እየተመረጠ ፡ አብሮ ፡ ወይም ፡
 የበቃች ፡ ሆኖ ፡ ይገዛ ፡ ዠመር ። ይኸውም ፡ በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ ሮማውያን ፡
 በፓለስቲን ፡ ግዛት ፡ ያገር ፡ ተወላጁን ፡ ሄሮድስንና ፡ ሮማዊውን ፡ ጲላጦስን ፡
 ከሾሙት ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰል ፡ ነው ።

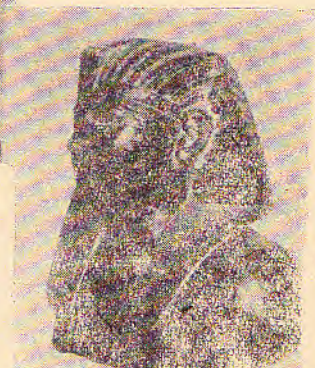
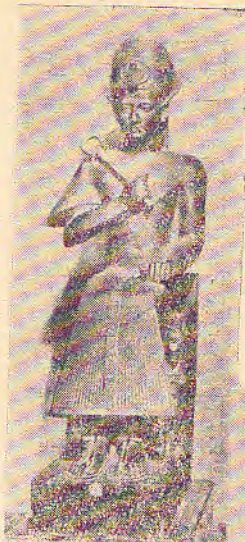
እነዚህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ (ኩሽ) ፡ ነገሥታትና ፡ ልዝብ ፡ የጦርነቱ ፡ ዝርዝር ፡ እንኳን ፡ በይገኝ ፡ ጊዜ ፡ በተመቻቸው ፡ ቀጥሮ ፡ የግብፅ ፡ ገዥዎች ፡ አባር ረው ፡ የራሳቸውን ፡ ነፃ ፡ መንግሥት ፡ ለማቋቋም ፡ የታገሉት ፡ በጭሩ ፡ በየጽሑፉ ፡ ተጠቅሶ ፡ ይገኛል ። ጻሩ ፡ ግን ፡ ከቱትሞሲስ ፡ ሮኛ ፡ ከኃይለኛይቱ ፡ እጎቱ ከሐታሱ ፡ በኋላ ፡ እየተከታተሉ ፡ የነገሡት ፡ ፈርዖኖች ፡ ይበልጥ ፡ እያየሉ ፡ ስለሄዱ ፡ የነፃነት ፡ ተስፋቸው ፡ እየራቀ ፡ ሄደ ።

ከቱትሞሲስ ፡ ሮኛ ፡ በኋላ ፡ ከኃይለኛይቱ ፡ ፈርዖኖች ፡ መካከል ፡ ይበልጥ ፡ ገናና ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ የሆነው ፡ ራምሲስ ፡ ሮኛ ፡ (ግሪኮች ፡ ሴሶስትሪስ) ፡ የሚሉት ፡ ነው ። ራምሲስ ፡ ማለት ፡ ትርጓሜው ፡ የፀሐይ ፡ ልጅ ፡ ማለት ፡ ነው ። እርሱም ፡ አባቱ ፡ ሴቲ ፡ ሮኛ ፡ ሲሞት ፡ በወጣትነቱ ፡ ጊዜ ፡ በአሥራ ፡ ስምንት ፡ ዓመቱ ፡ ነገሠ ። ምንም ፡ እንኳን ፡ አንዳንድ ፡ ንጉሥ ፡ ሐውልቱን ፡ ራሱ ፡ በዘመኑ ፡ ሲያስቀርጽ ፡ ታሪኩንም ፡ በዘመኑ ፡ ከዜጎቹ ፡ ሊቃውንት ፡ ውስጥ ፡ ሲያጽፍ ፡ ከንቱ ፡ ውዳሴና ፡ ምሥጋና ፡ ማስጨመሩ ፡ አንዳንድ ፡ እውነት ፡ ያልሆነ ፡ ነገርም ፡ ጣልቃ ፡ ማስገባቱ ፡ ባይቀርም ፡ አብዛኛው ፡ ከሐውልት ፡ የተገኘው ፡ ታሪኩ ፡ እውነት ፡ ነው ። የራምሲስን ፡ ገጥንነትና ፡ ድፍረት ፡ የሚናገሩት ፡ እሱው ፡ ራሱ ፡ በዘመኑ ፡ በያለበት ፡ ያስቀረጸቸው ፡ ሐውልቶች ፡ ናቸው ። ልዩ ፡ ልዩ ፡ ቤተ ፡ መቅደስና ፡ ከተማ ፡ ይልቁንም ፡ ብዙ ፡ ሐውልት ፡ በማሠራት ፡ ራምሲስ ፡ ከሌሎቹ ፡ ሁሉ ፡ ፈርዖኖች ፡ እንደሚበልጥ ፡ ጸሐፊው ፡ ሁሉ ፡ አረጋግጧል ። በሐይወቱ ፡ በሉክሶር ፡ ከሠራቸው ፡ ሐውልቶች ፡ አንዱን ፡ ለባስ ፡ የሚባለው ፡ መሐንዲስ ፡ ፓሪስ ፡ ወስዶት ፡ ከንኮርድ ፡ በሚባለው ፡ አደባባይ ፡ መካከል ፡ ቆሞ ፡ ይታያል ። የቀረው ፡ በመምሬስ ፡ በቴብ ፡ በሉክሶር ፡ ግማሹ ፡ ቆሞ ፡ ግማሹ ፡ ተኝቶ ፡ ሲታይ ፡ ከነዚህ ፡ ከተማዎች ፡ የፈርዖኖቹንና ፡ የአማልክቱን ፡ የካህንቱን ፡ ሐውልትና ፡ መሣሪያ ፡ ግማሹን ፡ የራረገብዊና ፡ የአንግሊዝ ፡ መንግሥታት ፡ በግብፅ ፡ ላይ ፡ የበላይነት ፡ ሥልጣን ፡ በነበራቸው ፡ ሰዓት ፡ በሊቃውንት ፡ እያስመረመሩ ፡ በመርከብ ፡ አግዘው ፡ ወደየከተማቸው ፡ ወስደው ፡ ሙዜውማቸውን ፡ (የታሪካዊ ፡ ሶቃ ፡ ቤታቸውን) ፡ አስጊጠውበታል ። የቀሩት ፡ ከተሞች ፡ እንደፍሎራንስ ፡ እንደቶሪኖ ፡ እንደሮማ ፡ እንደቤርሊን ፡ ያሉትም ፡ በየበኩላቸው ፡ ባገር ፡ ተወላጁና ፡ በታሪካዊ ፡ ጽሑፍ ፡ መሪነት ፡ እየቆፈሩ ፡ ወይም ፡ በግዥ ፡ ያገኙትን ፡ ወደየአገራቸው ፡ አስመጥተዋል ።

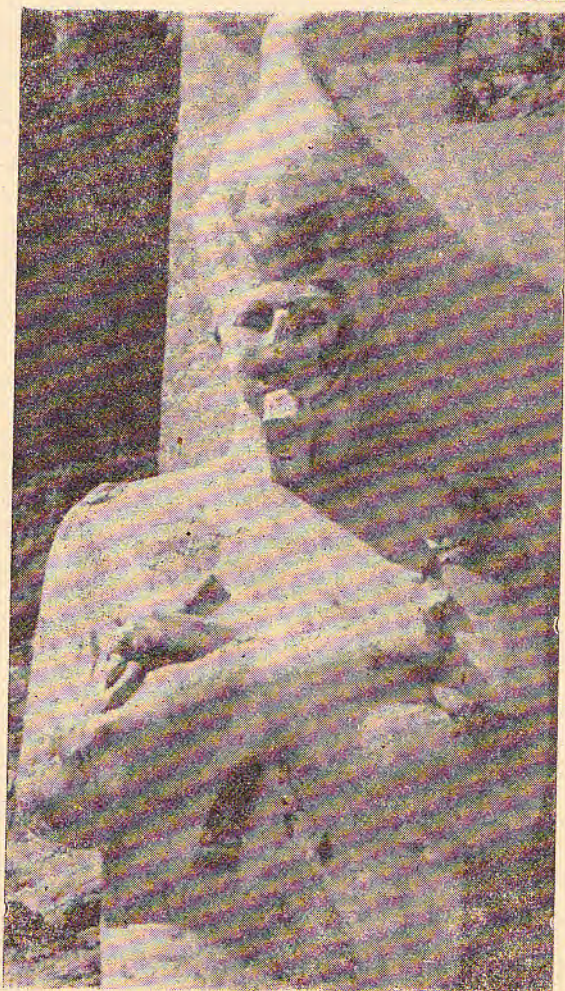
ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ የራምሲስን ፡ ታሪክ ፡ የያዘው ፡ የካርናቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ራምሲስ ፡ ዳግማዊ ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያንና ፡ የምሥራቅ ፡ ግዛቶቹ ፡ በስፈቱበት ፡ ጊዜ ፡ እንደምን ፡ እንደተዋጋቸው ፡ ከድፍረቱ ፡ ከገጥንነቱ ፡ ጋር ፡ የአሞን ፡ እርዳታ ፡ ጭምር ፡ እየተዘረዘረ ፡ ተጽፎ አል ። በምሥራቅ ፡ አገር ፡ ስለአደረገው ፡ ጦርነት ፡ ከየሐውልቱ ፡ ላይ ፡ የተተረገው መው ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ።

በነገሠ ፡ በአምስተኛው ፡ ዓመት ፡ መሳፍንቱንና ፡ መኳንንቱን ፡ አስከትሎ ፡ በጦር ፡ ሠራዊቱ ፡ (ግብፃውያን ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ሊቢያውያን) ፡ ታጅቦ ፡ ሊዋጋ።

ሙሴ ፣ በቤቱ ፣ ያደገው ፣ ዳግማዊ ፣ ራም
 ሴስ ፣ በዙፋኑ ። ሐውልቱ ፣ በቶሪኖ ፣
 የሚገኝ ። [ፕራምፖሊኒ ፣]

የሳልማዊ፣ ቱንግሎስ ፣ ሐውልት፣ በደ
 ረቱ፣ በላይ። ሐውልቱ፣ በቶሪኖ፣ የሚገኝ
 [ፕራምፖሊኒ ፣]

ሐታቡ ፣ (ሐትብ ፣ ሐፕሱዊት) ፣ ሻምዳር ።

ሐደ ። ሳያ ፣ የሚሆኑ ፣ የኬታ ፣ የሂተቲ (ሰርያ ፣ ሚስጋታምያ ፣ ፓለስቲን) ሕዝቦች ፣ በየነገሩቸው ፣ ተሰልፈው ፣ ራምሲስን ፣ ለመመከት ፣ ይጠባበቃሉ ። ራምሲስ ፣ ወደነሱ ፣ በሚጓዝበት ፣ ጊዜ ፣ የበድዊን ፣ ሰዎች ፣ በሲና ፣ በምድያን ፣ የሚገኙ ፣ ለነዚህ ፣ ሰላዮች ፣ ሆነው ፣ መንገድ ፣ በመምራት ፣ ራምሲስን ፣ እሳስተው ፣ ከጦር ፣ ሠራዊቱ ፣ ለይተው ፣ በጠላቶቹ ፣ አጅ ፣ ጣሉት ። በአጠገቡ ፣ የነበሩት ፣ ወታደሮቹም ፣ በፍጹም ፣ ሸሹ ። በዚያን ጊዜ ፣ ራምሲስ እንደዚህ ሲል ፣ ወደ አምላኩ ፣ ጮኸ።

« ቀስተኞቹ ፣ ፈረሰኞቹ ፣ ትተውኝ ፣ ሸሹ ። ከነሱ ፣ ውስጥ ፣ አንድ ፣ ስንጳ ፣ በጎኔ ፣ ሆኖ ፣ የሚቀጋ ፣ የለም ፣ አባቴ ፣ አሞን ፣ ሆይ ፣ ሐሳብህ ፣ ምንድነው? አባት ፣ ልጄን ፣ ይክፍልን ፣ ወይስ ፣ በትእዛዝህ ፣ አልሂድሁምን ፣ አንደበትህና ፣ ምክርህ ፣ አልመራኝምን ፣ በዓልህን ፣ በታላቁ ፣ አላክበርሁምን ፣ ቤትህንስ ፣ በምርኮ ፣ አልሞላሁምን ፣ ዓለም ፣ ሁሉ ፣ ገጸ ፣ በረከቱን? ሊያቀርብልህ ፣ ይሰበሰባል ፣ ቤተ ፣ መቅደስህን ፣ በርስተ ፣ ጉልት ፣ አክበርሁ ። በሽቶና ፣ መዓዛው ፣ በሚጣፍጥ ፣ ሳር ፣ ላይ ፣ ፴ሺ ፣ በሬ ፣ ለመሥዋዕት ፣ አረድሁልህ ፣ ቤተ ፣ መቅደስህን ፣ በታላላቅ ፣ ሕንፃ ፣ አሠራሁ ። ዘላለማዊ ፣ ዓጾድም ፣ በዙሪያው ፣ አስተክልሁ ። . . . . . ትልልቅ ፣ መርከቦች ፣ ላንተ ፣ የሚገባውን ፣ የየአገራቸውን ፣ ግብር ፣ ይዘው ፣ በባሕር ፣ ላይ ፣ ይጓዛሉ . . . . አባቴ ፣ ሆይ ፣ ባልታወቁ ፣ ሕዝቦች ፣ መክከል ፣ ሆኜ ፣ ስምህን ፣ እጠራለሁ ፣ በሬትህ ፣ ብቻዬን ፣ ነኝ ፣ ቀስተኞቹና ፣ ፈረሰኞቹ ፣ እርዳኝ ፣ ብዬ ፣ ስጮኸ ፣ ትተውኝ ፣ ሸሹ ። ነገር ፣ ግን ፣ ከሺ ፣ ቀስተኛ ፣ ከሺ ፣ ፈረሰኛ ፣ ከአሥር ፣ ሺ ፣ ዠግና ፣ አሞንን ፣ እመርጣለሁ »

የአምላኩ ፣ የአሞን ፣ መልስ ።

« ራምሲስ ፣ ሆይ ፣ ድምፆችህን ፣ ሰማሁ ፣ አጠገብህ ፣ ነው ፣ ያለሁት ፣ እኔ ፣ ፀሐዩ ፣ አባትህ ፣ ነኝ ፣ ክንዴ ፣ ከንተ ፣ ጋር ፣ ነው ፣ ከብዙ ፣ ሺ ፣ ሰዎች ፣ እኔ ፣ እሻልሃለሁ ። በመካከላቸው ፣ ስገባ ፣ የጠላቶችህ ፣ ጀሺጅሾ ፣ መንኲራኩሮች ፣ በፈረሶችህ ፣ (ከ) ፣ ሬት ፣ ይሰበሰቡሉ ። የጠላቶችህ ፣ ልብ ፣ ይደክማል ፣ ክንዳቸው ፣ ይዝላል ፣ ቀስታቸውን ፣ ለመወርወር ፣ ጦራቸውንም ፣ ለመያዝ ፣ ልብ ፣ አየገኙም ። አዘ ፣ ወደ ባሕር ፣ እንደሚወረወር ፣ ወደ ባሕር ፣ እወረውራቸዋለሁ ፣ አንዳቸው ፣ በአንዳቸው ፣ ላይ ፣ ተነባብረው ፣ ገደል ፣ ይገባሉ . . . . . ከነሱ ፣ ውስጥ ፣ አንዳቸውም ፣ ወደ ጓላቸው ፣ እንዲያዩ ፣ አልፈቅድም ፣ የወደቀም ፣ አይነሳም »

ይህ ፣ ሁሉ ፣ ሲሆን ፣ የራምሲስ ፣ ጋሻ ፣ ዠግሬ ፣ የጠላት ፣ ጦር ፣ ክቢ ፣ እየሠራ ፣ ሲመጣ ፣ ይመልከት ፣ ነበርና ፣ በተራው ፣ ለጌታው ፣ ለንጉሡ ፣ እንደዚህ ፣ አለው ፣ « ጌታዬ ፣ ሆይ ፣ ለጋሡ ፣ ንጉሥ ፣ ሆይ ፣ በጦርነት ፣ ቀን ፣ የግብፅ ፣ ጠባቂ ፣ አንተ ፣ ብቻ ፣ ነህ ፣ አሁን ፣ ግን ፣ በጠላት ፣ ሰልፍ ፣ መካከል ፣ ብቻችንን ፣ ነን ፣ ውጊያህን ፣ አቅም ፣ (ሸሽተን) ፣ ነፍሳችንን ፣ እናድን ፣ ደጉ ፣ ጌታዬ ፣ ራምሲስ ፣ ሆይ ፣ ምን ፣ ማድረግ ፣ እንችላለን ።

(ጳ) የተቀመጠበትን ሠረገላ የሚሰቡ ፈረሶችን ።

የንጉሠ ሙሉ ስም

ጋሻ ፡ ገግሬዬ ፡ ሆይ ፡ በርታ ፡ ልብህን ፡ አጽና ፡ እንደ ፡ አምላካዊ ፡ አሞራ ፡ ተወርግሬ ፡ እመክክላቸው ፡ እገባና ፡ እፈጃቸዋለሁ ። በአባራ ፡ ላይም ፡ እጥላቸዋለሁ ።

ይህን ፡ ክለ ፡ በኋላ ፡ ራምሲስ ፡ ወረገላውን ፡ በኃይል ፡ አሥነሥቶ ፡ ጌ፡ ጊዜ ፡ እየተወረወረ ፡ በመክከላቸው ፡ ገብቶ ፡ ዋና ፡ ዋናቸውን ፡ ፈጅ ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ይኸን ፡ ጦርነት ፡ ያልተከፈለት ፡ የጦር ፡ አለቆችና ፡ ፈረሰኞች ፡ ደርሰው ፡ በዙሪያው ፡ ተሰበሰቡ ፡ እሱም ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ወቀሳውን ፡ ገመረ ፡ «ልቤን ፡ አላስደሰታችሁትም ፡ . . . . ጌታችሁ ፡ ታጥቆ ፡ በይነግ ፡ የሮ ፡ ሁላችሁም ፡ ጠፍታችሁ ፡ ነበር ። እናንተም ፡ በምሽጋችሁ ፡ ዝም ፡ ብላችሁ ፡ ተቀመጣችሁ ፡ . . . . ወታደሮቹና ፡ ፈረሰኞቹ ፡ ሊወራ ፡ የማይቻል ፡ ትልቅ ፡ ጥፋት ፡ አጠፋ . . . »

የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ሙሉ ስም ፡

«ልብህ ፡ የማይለወጠው ፡ ሙሉ ስም ፡ ተዋጊ ፡ ሆይ ፡ የቀስተኞችህንና ፡ የፈረሰኞችህን ፡ ተግባር ፡ እንተ ፈጸምህ ፡ በድል አድራጊው ፡ ሰይፍህ ፡ የኬታን ፡ አገር ፡ አጠፋህ ። ተዋጊው ፡ ሆይ ፡ የኃይለኞች ፡ ጌታ ፡ ነህ ፡ በሰልፍ ፡ ቀን ፡ ስለወታደሮቹ ፡ የሚዋጋ ፡ አንተን ፡ የመሰለ ፡ ንጉሥ ፡ የለም ። . . . »

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ራምሲስ ፡ ወታደሮቹን ፡ እየመራ ፡ የተረፉትን ፡ የጠላት ፡ ወታደሮች ፡ አባሮ ፡ ከግማሾቹም ፡ ጋር ፡ ድርድርና ፡ ፅርቅ ፡ አድርጎ ፡ የምሥራቅ ፡ ግዛቱን ፡ ከአደላደል ፡ በኋላ ፡ በደስታ ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ከተማ ፡ ተመለሰ ።

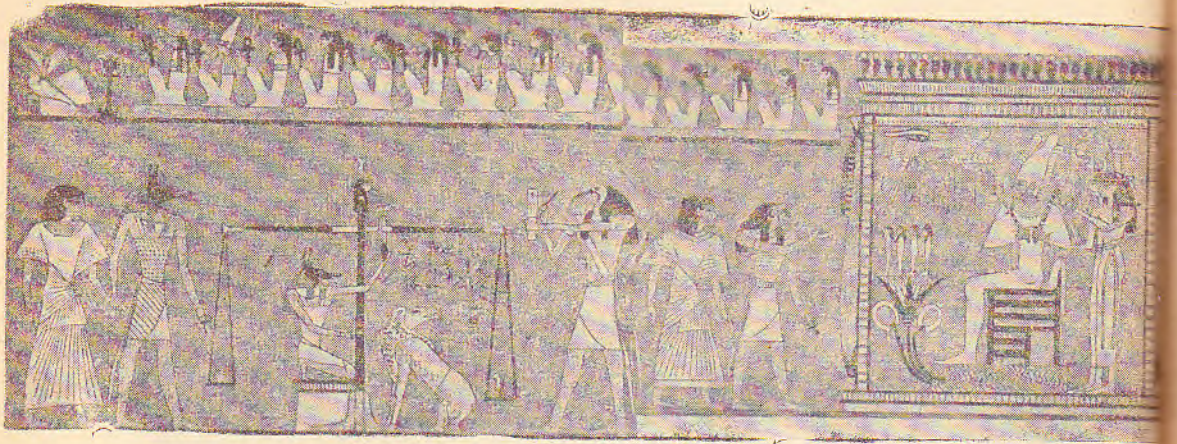
በኢትዮጵያም ፡ ግንባር ፡ ራሱም ፡ እየመጣ ፡ ጦርም ፡ እየላከ ፡ የሸፈቱትን ፡ ወገኖች ፡ አሳምኖአል ። ያባቶቹ ፡ ጦር ፡ ያልደረሰበትን ፡ የኢትዮጵያን ፡ አውራጃ ፡ የርሱ ጦር ፡ እየደረሰ ፡ ብዙ ፡ ምርኮ ፡ ወስዶለታል ። የራምሲስ ፡ ከብዙዎቹ ፡ ውስጥ ፡ ሁለት ፡ ምስሎች ፡ ጆኛው ፡ የጦር ፡ ልብሱን ፡ ለብሶ ፡ በማረ ፡ ወረገላው ፡ ተቀምጦ ፡ የኑብያን ፡ ወታደር ፡ እያባረረ ፡ በቀስት ፡ ሲመታ ፡ ሁለተኛው ፡ ደግሞ ፡ በማረ ፡ ዙፋኑ ፡ ተቀምጦ ፡ የሁለቱ ፡ አገር ፡ (ኑብያና ፡ ግብፅ) ፡ ንጉሥ ፡ የሚያሰጥውን ፡ ዘውድ ፡ ደፍቶ ፡ በግራ ፡ እጁ ፡ በትረ ፡ መንግሥት ፡ ይዞ ፡ ከኑብያ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ከመጡ ፡ ከዘጠኝ ፡ አገር ፡ መልክተኞች ፡ የቀጭኔ ፡ የነብር ፡ ያንበሳ ፡ የዝሆን ፡ የሰስ ፡ የጎክዬ ፡ የጦጣ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የአውራ ፡ ቆዳ ፡ ሲያቀርቡለት ፡ አውራጃቸውንም ፡ ከነገሩላቸው ፡ የዝሆን ፡ ቀንድ ፡ ብርና ፡ ወርቅ ፡ ፅጣን ፡ ከርቤ ፡ ሸቱ ፡ ሌላም ፡ የከበረ ፡ ድንጋይ ፡ ስጋጃ ፡ የሚያማምርና ፡ ቀለሙ ፡ የተለዋወጠ ፡ ያሞራ ፡ ላባ ፡ ጨምረው ፡ ያመጡለትን ፡ ግብርና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ሲቀበል ፡ ይታያል ።

በጦርነት ፡ ላይ ፡ የፈጸመውን ፡ የድፍረት ፡ ሥራ ፡ እንደ ፡ ዘመኑ ፡ አጻጻፍ ፡ ዜና ፡ መዋዕሉን ፡ የጻፈለት ሰው ፡ ብቻውን ፡ ተዋጋ እያለ ፡ ለማስደነቅ ፡ ሲል ፡ አንዳንድ ፡ የማይመስል ፡ ሁኔታ ፡ ቢጨምርበትም ፡ በጠቅላላው ፡ በተገኘው ፡ እው

ለአምን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አገልጋዮች ፡ ዕጣንና ፡ ሌላም ፡ ዓይነት ፡ ፍራፍሬ ፡ ሲያግዙ ። (ባክራህ)

ፕራምፖሊኒ ።

የመዋቲ፡ ጉዞ፡ በገሃነም ።

ከግራ፡ ወደ፡ ቀኝ፡ ስድስት፡ ተግባሮችን፡ የሚያሳይ፡ ስዕል፡ ነው ። በመዝናኛው፡ የቀበሮ፡ ገጽ፡ ያለው፡ አነቢ
 የሚሉት፡ አምላክ፡ የሞተውን፡ ስው፡ እየመራ፡ ልብ፡ ወደሚመዘንበት፡ ያደርሰዋል ። ጩኛው፡ አነቢስ፡ የሰገቱ፡ ልብ፡ ን
 ወይም፡ ኃጢአተኛ፡ መሆኑን፡ በሚዘን፡ ሲመዝን ። ሌላው፡ የወፍ፡ ገጽ፡ ያለው፡ ውጤቱን፡ ሲጽፍ ። በሚዘን፡ አጠገብ
 ተኛው፡ አውሬ፡ ምናልባት፡ የሰገቱ፡ ልብ፡ ኃጢአተኛ፡ እንደሆነ፡ ለመብላት፡ ውጤት፡ የሚጽፈውን፡ አምላክ፡ እየተመራ
 ሲጠባበቅ ። ሰገቱ፡ ንጹሕነቱ፡ በሚዘን፡ ከተረጋገጠ፡ በኋላ፡ ያሞራ፡ ገጽ፡ ያለው፡ ሐሩስ፡ የሚባለው፡ አምላክ፡ ሰገቱ
 እየመራ፡ ምውታንን፡ ሊያጸድቅ፡ ወደሚችለው፡ ኦሲሪስ፡ ወደሚባለው፡ የምውታን፡ አምላክ፡ ሲወስደው ። ኦሲሪስ፡ ደ፣ የ
 አማልክት፡ በኋላው፡ አቁሞ፡ በክፋት፡ ተቀምጦ፡ ዘውዱን፡ ደፍቶ፡ ይጠባበቃል ።

ኤ. ማሌ፡ ገፍ. ይስሐቅ ።

ነተኛ ፣ ታሪኩ ፣ ራምሲስ ፣ ዳግማዊ ፣ በጦርነት ፣ ድል ፣ አድራጊ ፣ በመሥራትም ፣ በግሠራትም ፣ ትጉህ ፣ በዝና ፣ በስም ፣ ገናና ፣ የነበረ ፣ ፈርዖን ፣ ነው ። በዚህ ፣ ምክንያት ፣ ራምሲስ ፣ ትልቁ ፣ የመባል ፣ ክብርና ፣ ዕድል ፣ አግኝቷል ። ራምሲስ ፣ ሜይ ፣ አሙንም ፣ ይባል ፣ ነበር ። ተርጓሚውም ፣ ራምሲስ ፣ ፍቁር ፣ ለአሞን ፣ ማለት ፣ ነው ።

የአስራኤሎች ፣ መባርከት ፣ በሠጋው ፣ ጊዜ ፣ በኩሩ ፣ ሁሉ ፣ ይገደል ፣ የሚል ፣ ትዕዛዝ ፣ ያወጣው ፣ እርሱ ፣ ነው ። ሙሴም ፣ የተወለደው ፣ ወደ ፣ በሕርም ፣ የተጣለው ፣ በርሱ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥት ፣ ነው ። አሳዳጊ ፣ እናቱ ፣ የተባለችውም ፣ የርሱ ፣ ልጅ ፣ ናት ።

በጦርነት ፣ በኩል ፣ ገጣንነቱ ፣ በአስተዳደር ፣ ረገድ ፣ ዘዴው ፣ ሲተረክ ፣ እንደዚሁም ፣ ሥራ ፣ በግሠራት ፣ የነበረው ፣ ትጋት ፣ በሰፊው ፣ ይወራለታል ። ገና ናነትን ፣ ክብርን ፣ ምስጋናን ፣ ከልክ ፣ ያለፈ ፣ ስለሚወድ ፣ ለክብሩና ፣ ለዝናው ፣ ሲል ፣ በዘመኑ ፣ ከሾማቸው ፣ ሊቃነ ፣ ካህናት ፣ ከነአቡጌናና ፣ ከነኢጌፈር ፣ ጋር ፣ እየተማከረ ፣ በቴብ ፣ ለአሞን ፣ በመምራስ ፣ ለፕታህ ፣ በአቡ ፣ ሴምቤል ፣ ለሐደር ፣ (ሐቶር) ፣ ቤተ ፣ መቅደስና ፣ ሐውልት ፣ ለራሱም ፣ ጭምር ፣ በንድነት ፣ ማሠራት ፣ አይጠግብም ፣ ነበር ። ራሱ ፣ ያሠራውም ፣ ለስሙ ፣ መነሻ ፣ አልበቃ ፣ ብሎት ፣ የቀድሞ ፣ ፈርዖኖች ፣ የሠሩትና ፣ ይልቁንም ፣ የሚወደው ፣ አባቱ ፣ ሴቲ ፣ ያቋቋመውን ፣ ሐውልትና ፣ ምስል ፣ እንደ ፣ ገና ፣ እያስጨፈለቀ ፣ ወይም ፣ ጽሕፈቱን ፣ እንስቶ ፣ የራሱን ፣ ስም ፣ እያሠራ ፣ አጻፈ ። በለሻሎቹ ፣ መኳንንትና ፣ ሊቃነ ፣ ካህናት ፣ የርሱን ፣ ባለሚልነት ፣ ላለማጣት ፣ በዚህ ፣ ሥራው ፣ ሊወቅሱት ፣ የቻሉ ፣ አይመስልም ።

ጳጳሎች ፣ አስኪጮሁ ፣ ድረስ ፣ እየተደበደቡ ፣ በግብፅ ፣ አገር ፣ የሸክላ ፣ ጡብ ፣ ይሠሩ ፣ የነበረው ፣ ለዚሁ ፣ ለርሱ ፣ መኩሪያና ፣ መመኪያ ፣ ለሚሆነው ፣ ሐውልትና ፣ ለቤተ ፣ መቅደሱ ፣ ለቤተ ፣ መንግሥቱም ፣ ሥራ ፣ ነበር ። እስራኤሎች ፣ ብቻ ፣ ሳይሆኑ ፣ በርሱ ፣ ዘመን ፣ የተገኘ ፣ ምርክኛና ፣ ገባር ፣ ወዙን ፣ እያንጠባጠበ ፣ በሥራ ፣ ማስኳል ።

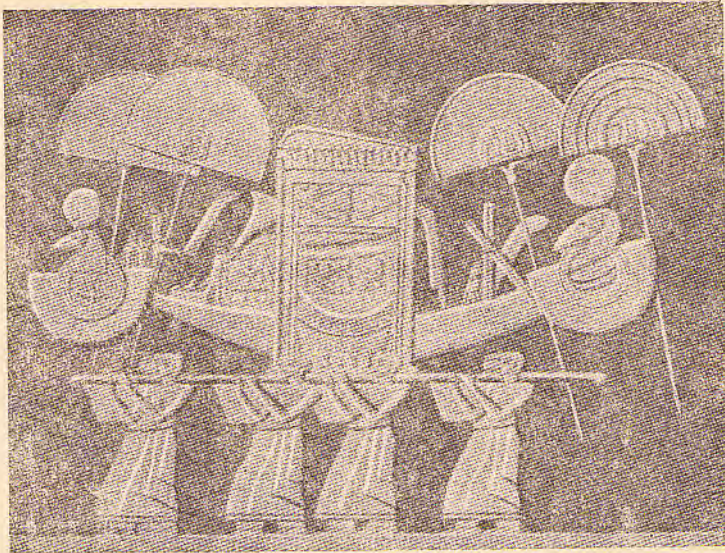
የራምሲስ ፣ የሚስቶቹና ፣ የቀባቶቹ ፣ ቀጥር ፣ በደንብ ፣ ቢታወቁና ፣ ቢመዘገቡ ፣ ከሰሎሞን ፣ ሳይበልጡ ፣ አይቀሩም ። ከነዚሁ ፣ ውስጥ ፣ ሦስቱ ፣ እህቶቹ ፣ ሦስቱ ፣ የገዛ ፣ ልጆቹ ፣ ነበሩ ። ከነርሱም ፣ ሪፎ፣ ወንድ ፣ ሻፍ ፣ ሴት ፣ ልጆች ፣ ነበሩት ። በዚያን ፣ ዘመን ፣ ስለጋብቻ ፣ የተወሰነ ፣ ሕግና ፣ ሥርዓት ፣ አልነበረም ። የእውነተኛው ፣ የእግዚአብሔር ፣ ሕግና ፣ ትእዛዝ ፣ ገና ፣ በሲና ፣ ተራራ ፣ አልተሰማም ። ከዚህም ፣ በቀር ፣ የዚያን ፣ ዘመን ፣ ንጉሥ ፣ በሚገዛው ፣ አገር ፣ ክብብ ፣ ውስጥ ፣ የፈቀደውን ፣ ለማድረግ ፣ ልቡ ፣ የተመኘውን ፣ ለመፈጸም ፣ ሙሉ ፣ ሥልጣን ፣ ነበረው ። በአስተዳደርና ፣ ቀጣት ፣ በመስጠት ፣ በዜጎቹ ፣ ላይ ፣ የነበረው ፣ መብት ፣ ወሰን ፣ አልነበረውም ፣ ንጉሥ ፣ ሆኖ ፣ በሥጋ ፣ ላይ ፣ ያለው ፣ ሥልጣን ፣ እንሰት ፣ በነፍስም ፣ ላይ ፣ ሥልጣን ፣ ለማግኘት ፣ ካህን ፣ መሆን ፣ ይችላል ። ከዚያ ፣

አልፎ ፡ ወደ ፡ አምላክነት ፡ ደረጃ ፡ ውስጥ ፡ ይገባል ። አይገባም ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ የተነሳሰ ፡ በገኘ ፡ መላኩ ፡ ይቆረጣል ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ ራምሲስ ፡ ራሱን ፡ እንደ ፡ አምላክ ፡ እያስቆጠረ ፡ ከአማልክቱ ፡ ጋር ፡ እንደጓደኛ ፡ መሆኑን ፡ ለማስረዳት ፡ በቀኙ ፡ የአሞንን ፡ በግራው ፡ የሙትን ፡ (ሌት ፡ አምላክ) ፡ እርሱ ፡ በመካከል ፡ ሦስተኛ ፡ ተቀምጦ ፡ ሦስቱ ፡ ተሠልሰው ፡ ክንደና ፡ ክንዳቸውን ፡ አቆላልፈው ፡ በዘመኑ ፡ የተሠራው ፡ ሐውልት ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ይታያል ። በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ራምሲስ ፡ በዘመኑ ፡ የንጉሥነት ፡ የአምላክነት ፡ ደረጃን ፡ ያጣመረ ፡ የአሞን ፡ ራ ፡ (የፀሐዩ ፡ የአሞን) ፡ ልጅ ፡ ራሱ ፡ አምላክ ፡ ይበል ፡ ነበር ። በመገናኛው ፡ ዘመን ፡ መንግሥቱም ፡ ለአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሊቀ ፡ ካህን ፡ የሚሾም ፡ ትልቅ ፡ ሰው ፡ ጠፍቶ ፡ ስለነበረ ፡ የአሞን ፡ በዓል ፡ (አፒት) ፡ በመቱ ፡ በጃኛው ፡ ወር ፡ በዋለበት ፡ ቀን ፡ የአሞን ፡ ምስል ፡ የተቀመጠበትን ፡ ከወርቅና ፡ ከጥሩ ፡ አንጨት ፡ የተሠራውን ፡ ቃሬዛ ፡ (መንበር) ፡ ሰላሣ ፡ ቀሳውስት ፡ ተሸክመው ፡ ዙረት ፡ (ዑደት) ፡ ሲደረግ ፡ ራምሲስ ፡ ዳግማዊ ፡ በንጉሣዊ ፡ ልብ ፡ ላይ ፡ የሊቀ ፡ ካህኑን ፡ ልብስ ፡ (የድመት ፡ ወይም ፡ የነብር ፡ ቆዳ) ፡ ደርቦ ፡ በዓሉን ፡ ይመራ ፡ ነበር ። ይኸንንም ፡ የሊቀ ፡ ካህኑን ፡ ሥራ ፡ ደርቦ ፡ በያዘበት ፡ ዘመን ፡ ሥያሜው ፡ ቀዳማዊ ፡ የአሞን ፡ ነዚይ ፡ የደቡብና ፡ የሰሜን ፡ ንጉሥ ፡ ሕይወትን ፡ የተመላው ፡ ራምሲስ ፡ ዳግማዊ ፡ ይበላል ። በኋላ ፡ ግን ፡ ነቡኔፍ ፡ የሚባለው ፡ ተመርጦ ፡ የሊቀ ፡ ካህንነቱን ፡ ጭመት ወለደ ። የካርናቁ ፡ የአሞን ፡ ዓቢያን ፡ ቀሳውስት ፡ ታሪክ ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ጉስታቭ ፡ ለፌብር ፡ (GUSTAVE LEEBVRE) ያሳተመውን ፡ መጽሐፍ ፡ ከ፳፯-፻፹ ፡ ገጽ ፡ ድረስ ፡ ተመልከት ።

ይኸን ፡ በመሰለ ፡ ወሰን ፡ በሌለው ፡ ሥልጣንና ፡ ጌትነት ፡ ራምሲስ ፡ ዳግማዊ ፡ በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ ታላቁ ፡ ራምሲስ ፡ ተብሎ ፡ የተሠየመው ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ከ፳፯ ፡ ፻፹፪ ፡ እስከ ፡ ፳፯ ፡ ፻፳፭ ፡ ዓመት ፡ (ከዚህ ፡ ከፍና ፡ ገቅ ፡ የሚያደርጉት ፡ አሉ) ፡ ግብፃውያንን ፡ የነብያ ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ ለቢያን ፡ የክነዓን ገና ፡ የላርያን ፡ የሚሰጥታሚያን ፡ (ኬታ ፡ ሒቲቲ ፡ ታውሩ) ፡ አገሮች ፡ ፷፯ ፡ ዓመት ፡ ገዝቶ ፡ በተወለደ ፡ በ፹፭ ፡ ዓመቱ ፡ ሞተ ። ከርሱም ፡ ቀጥሎ ፡ ከልጆቹ ፡ አንዱ ፡ ከአገቱ ከኢሲት ፡ የፍሪት ፡ የተወለደው ፡ ሜኔፕታህ ፡ ወይም ፡ መሬንጥ ታህ ፡ (የጥታህ ፡ ወጋጅ) ፡ የሚባለው ፡ ነገሠ ። በርሱም ፡ ዘመን ፡ ሸኤሎች ፡ በሙሴና ፡ በአሮን ፡ እየተመሩ ፡ ግብፅን ፡ ለቀው ፡ አባቶቻቸው ፡ አብርሃም ፡ ይስሐቅና ፡ ያዕቆብ ፡ ወደነበሩበት ፡ ወደከነዓን ፡ መጡ ። ገርዘር ፡ ታሪኩ ፡ በኦሪት ፡ ዘዓት ፡ ከምዕራፍ ፡ ፫ ፡ እስከ ፡ ፲፬ ፡ ይገኛል ።

በዚህ ፡ ላይ ፡ ላስታውስ ፡ የምረልገው ፡ ብሉይ ፡ ኪዳን ፡ የግብፅን ፡ ነገሥታት ፡ ሀሉንም ፡ ፈርዖን ፡ እያለ ፡ ከመጥራት ፡ በቀር ፡ የየግል ፡ ስማቸውን ፡ አይለይም ። ግብፃዊ ፡ በጥንት ፡ ዘመን ፡ ንጉሣቸውን ፡ «ፓር-አአ (ወይም) ፓራ-ኩኩ» — ይሉት ፡ ነበር ፡ ትርጓሜውም ፡ ትልቁ ፡ መንበር ፡ ወይም ፡ ትልቁ ፡ አዳራሽ ፡ ማለት ፡ ነው ። ከዚያ ፡ በቀን ፡ ብዛት ፡ ፓራ-ኩኩ ፡ ፈርዖን ፡ ወደማለት ፡ አሠነለ ፡

የአሞን ፡ ሰዓል ፡ በሚውልበት ቀን ፡ ቀሳውስት ፡ ምስሉ ፡ ያለበትን ፡ ታንኳ
 ፡ ሸክሞው ፡ ሲዞሩ ፡ (ደብዳቤ ፡ ገሰገሶ ፡ ደ ፡ ሌጂ ፡ ጥት ።

ሮሜ—ሮይ ፡ የሚባለው ፡ ትልቁ ፡ የአሞን ፡ ሊቀ ፡ ካህን ፡ (ሐውልተ፡
 በካይሮ ፡ ሙዚየም ። ገብታብ ፡ ለፈብር ።)

ምናልባት ፡ ይኸን ፡ የወየሙበት ፡ ምክንያት ፡ ንጉሠ ፡ የአምላክ ፡ ማላደር ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይሆናል ። ስለዚህ ፡ በበጥሊሞስ ፡ ፊላደልፍ ፡ ዘመን ፡ ሰብአ ፡ (ሰባ) ፡ የአይሁድ ፡ ሊቃውንት ፡ ብሉይን ፡ ወደግሪክ ፡ (ጽርዕ) ፡ ሲተረጉሙ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ (፪፻፹፫ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት) ፡ የግብፆችን ፡ ታሪክ ፡ የያዘው ፡ ፊደል ፡ ምሥጢሩ ፡ ስላልተገለጸ ፡ የየአንዳንዱን ፡ ንጉሥ ፡ ስም ፡ ለማወቅ ፡ አልቻሉም ፡ ይሆናልና ፡ ነገሥታቱን ፡ ሁሉ ፡ ፈርዖን ፡ እያሉ ፡ ያለፉት ፡ ቃል ፡ ወደ ፡ ጊዜያችን ፡ ይኸው ፡ ደረሰ ።

ዛሬ ፡ ግን ፡ የአውሮፓ ፡ ትጉሐኑ ፡ ሊቃውንት ፡ የጥንትን ፡ የግብፅ ፡ ከተሞች ፡ እየቆፈሩ ፡ ከሐውልት ፡ ከቤተ ፡ መንግሥትና ፡ ከቤተ ፡ ክህነት ፡ ሕንፃ ፡ ላይ ፡ የተደረገውን ፡ ፓፒሩስ ፡ ከሚባለው ፡ ከልጥ ፡ ብራና ፡ ላይ ፡ ያገኙትን ፡ ጽሑፍ ፡ ገልብጠው ፡ ተርጉመው ፡ ዘመንን ፡ ከዘመን ፡ አነጣጥረው ፡ ከመሰከሩ ፡ ወዲህ ።

፩ኛ ፡ ሙሴ ፡ ያደገበትና ፡ የንጉሥ ፡ ልጅ ፡ የተባለበት ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ፈርዖን ፡ ብሎ ፡ በጠቅላላው ፡ ያለፈው ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ደንበኛ ፡ የመጠሪያ ፡ ስሙ ፡ ራምሴስ ፡ (የፀሐይ ፡ ልጅ) ፡ መሆኑ ፡ ሊታወቅ ፡ ይቻላል ።

፪ኛ ፡ ሸኤሎቹን ፡ አለቅም ፡ ብሎ ፡ ያስተገረውንና ፡ በኋላ ፡ ለቆ ፡ እነሱን ፡ ሲያላድድ ፡ በኤርትራ ፡ በሕር ፡ ሰጠመ ፡ ብሎ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ፈርዖን ፡ እያለ ፡ ያለፈውን ፡ ዛሬ ፡ የዚህ ፡ ፈርዖን ፡ ደንበኛ ፡ ስሙ ፡ መኔፕታህ ፡ የፕታህ ፡ ወዳጅ ፡ ወይም ፡ መሬንፕታህ ፡ የፕታህ ፡ መቅደስ ፡ መባሉ ፡ ተገለጸ ። ደግሞ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ስሙና ፡ የተግባር ፡ ስሙ ፡ ተደባልቆ ፡ ወይም ፡ ተያይዞ ፡ መረከን ፡ ፕታህ ፡ ሆኑት ፡ ሂማ ፡ (ከፊውነት ፡ ጋር ፡ የተዋሃደው ፡ የፕታህ ፡ ወዳጅ) ፡ ይባላል ።

እርሱም ፡ የገዛበት ፡ ዘመን ፡ እንደአውሮፓ ፡ ቅጥር ፡ ኮፎሺ፣፪፻፺፭ ፡ እስከ ፡ ፩፻፶፫ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ድረስ ፡ ነው ።

የራምሴስ ፡ ፪ኛና ፡ የመኔፕታህ ፡ የነጋሢነት ፡ የሐረግ ፡ ዘርፍ ፡ (ዲናስቲ) ፡ ፲፬ኛው ነው ። ከዚያ ፡ ሸኛው ፡ የሐረግ ፡ ዘርፍ ፡ እንደነርሱ ፡ የቴብ ፡ ዘር ፡ የሆነው ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ ሸ፩ኛው ፡ የታኒትና ፡ የቴብ ፡ ድብልቅ ፡ ዘር ነው ። ሸ፪ኛው ፡ የነጋሢ ፡ ዘር ፡ የሊቢያና ፡ የቡባስቲ ፡ ነገድ ፡ ተብሎ ፡ በየፊራረቃ ፡ ገዢ ፡ ሸ፫ኛው ፡ የታኒት ፡ ዘር ፡ ሸ፬ኛው ፡ የሳይስ ፡ ዘር ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በተረፈው ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ሸ፭ኛ ፡ የዘር ፡ ሐረግ ፡ ሆነው ፡ ለገዥነት ፡ መግባታቸውን ፡ እነሆ ፡ ወደፊት ፡ እንመለከታለን ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይና ፡ ከግብፅ ፡ የኃያላን ፡ ፈርዖኖች ፡ መከከል ፡ ኢትዮጵያን ፡ የገዙትን ፡ የተትሞሷሰንና ፡ የራምሴስን ፡ አገዛዝ ፡ በዚህ ፡ እናቀምና ፡ ወደኑባያ ፡ (ኢትዮጵያ) አሳባችንን ፡ እንመልስ ።

በገራችን ፡ የተለመደው ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝርና ፡ የጾክተር ፡ ራዶዝኔር ፡ ዝርዝር ፡ ልዩነት ።

ከነገሥተ ፡ ሳባ ፡ አስሰ ፡ በዚን ፡ ያሉት ።

	ስማቸውና ፡ ቀጥራቸው ።	የነገሡበት ፡ ዘመን ፡	ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት
፩	ነገሥተ ፡ ሳባ ፡	፴፩	በ፩ሺ፲፫ ዓመት ፡
፪	ምኒልክ ፡ ፩ኛ ፡ (ዳዊት) ፡	፳፭	፱፻፹፪
፫	ሐንድዮን ፡ . . .	፩	፱፻፶፯
፬	ሲራህ ፡ ፩ኛ ፡ (ቶማይ) ፡	፳፯	፱፻፶፯
፭	አሚንሆቴፕ ፡ ዘግዳር ፡	፵፩	፱፻፴ . . .
፮	አክሱማይ ፡ ራሚሱ ፡ . .	፳	፳፻፹፱
፯	ሲራህ ፡ ፪ኛ ፡ (አውስዮ) ፡	፴፰	፳፻፳፱
፰	ተዋሰያ ፡ ፪ኛ ፡	፳፩	፳፻፴፩
፱	አብራልዮስ ፡ ፒያንኪያ ፡ ፪ኛ ፡	፴፪	፳፻፲ . . .
፲	አክሱማይ ፡ ወረደ ፡ ፀሐይ ፡	፯፫	፯፻፸፰
፲፩	ከስሐታ ፡ ሐንድዮን ፡ . . .	፲፫	፯፻፶፭
፲፪	ሳባክ ፡ ፪ኛ ፡	፲፪	፯፻፴ . . .
፲፫	ኒካንታ ፡ ቅንዳኬ ፡ ፪ኛ ፡ . .	፲	፯፻፳ . . .
፲፬	ዳውዕ ፡ ቲርሐቅ ፡ (ወረደ ፡ ነጋሽ) ፡	፵፱	፯፻፸፩
፲፭	አርድአሚን ፡ አውስያ ፡	፯	
፲፮	ገሰዮ ፡	፯ ሰዓት	
፲፯	ኑአትሚአሙን ፡	፬	፯፻፷፭
፲፰	ቶማድዮን ፡ ፒያንኪያ ፪ኛ ፡	፲፪	፯፻፶፩
፲፱	አሚንአስሮ ፡ ፪ኛ ፡ . . .	፲፯	፯፻፴፫
፳	ፒያንኪያ ፡ ፴ኛ ፡ (አውጥዮ) ፡	፴፬	፭፻፶፬
፳፩	ዙዋሬን-በረት ፡ አስፔርታ ፡	፵፩	፭፻፶፬
፳፪	ሰይፋይ ፡ ሐርሲአተው ፡	፲፪	፭፻፶፰
፳፫	ረምጋይ ፡ ናስቶሶናን ፡	፲፬	፭፻፶፯
፳፬	ሐንዲው ፡ አብራ ፡	፲፩	በ፭፻፴፪
፳፭	ሶፌልያ ፡ ነኪቦን ፡	፴፩	፭፻፳፩
፳፮	አግልቡል ፡ ሰዌክስ ፡	፳፩	፬፻፶ . . .
፳፯	ጵስመረት ፡ (ወረደ ፡ ነጋሽ) ፡	፳፩	፬፻፳፱
፳፰	አውስያ ፡ ቡራክስ ፡ . . .	፲፪	፬፻፵፰
፳፱	ቀኒዝ ፡ ጵስሜስ ፡	፲፫	፬፻፴፯
፴	አጵራሶ ፡	፲	፬፻፳፫

ከንግሥተ ሰዓ ፡ አስከ ፡ ባዚን ፡ ያሉት ፡ የንግሥታት ፡ ዝርዝር ።

	ሰማዮቶና ፡ ቀጥራቶቶ ።	የንግሥታት ፡ ዘመን ፡	ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት
፴፩	ከስህታ ፡ ወልደ ፡ እጉሁ ፡	፳	፬፻፲፫
፴፪	ኤላልዮን ፡ ተአኒኪ ፡	፲	፫፻፶፫
፴፫	አትሲርክአሚን ፡ ፫ኛ ፤	፲	፫፻፹፫
፴፬	አትሲርክአሚን ፡ ፴ኛ ፤	፲	፫፻፸፫
፴፭	ሐዲና ፡	፲	፫፻፷፫
፴፮	አትሲርክአሚን ፡ ፭ኛ ፤	፲	፫፻፵፫
፴፯	አትሲርክአሚን ፡ ፮ኛ ፡	፲	፫፻፵፫
፴፰	ኒካውላ ፡ ቅንዳኬ ፡ ፫ኛ ፤	፲	፫፻፴፫
፴፱	ባስዑ ፡	፯	፫፻፳፫
፵	ኒካውሲስ ፡ ቅንዳኬ ፡ ፴ኛ ፡	፲	፫፻፲፮
፵፩	አውጥጥ ፡ አራውራ ፡	፲	፫፻፯
፵፪	አርክሚን ፡ ፪ኛ ፡	፲	፬፻፶፮
፵፫	ከልዳስ ፡ ፪ኛ ፤ (ከሊትዮ ፡)	፲	፬፻፹፮
፵፬	ዙዋራ፡ንብረት ፡	፲፮	፬፻፸፮
፵፭	ሶትዮ ፡	፲፬	፬፻፷
፵፮	ሰይፋይ ፡	፲፫	፬፻፵፮
፵፯	ኒካሲስ ፡ ቅንዳኬ ፡ ፭ኛ ፡	፲	፬፻፴፫
፵፰	ረምኃይ ፡ አርሚን ፡ ፴ኛ ፡	፲	፬፻፳፫
፵፱	ፌልያ ፡ ሑርኒክህት ፡	፲፭	፬፻፲፫
፶	ሀንዲ ፡ አውኪራራ ፡	፳	፩፻፶፭
፶፩	አግሀቡ ፡ ብሊሀራን ፡	፲	ከ፬፻፸፮
፶፪	ሱላይ ፡ ከዋውሚኑን ፡	፳	፩፻፷፮
፶፫	መስልኒ ፡ ቀራርሚር ፡	፳	፩፻፵፮
፶፬	ነግሣይ ፡ ብሲኒቲ ፡	፲	፩፻፴፰
፶፭	ኤትቢኑካዊር ፡	፲	፩፻፳፰
፶፮	ሰፌልያስ ፡ ኡብራሚን ፡	፳	፩፻፲፰
፶፯	ሠናይ ፡	፲	፲፰
፶፰	አወሲና ፡ ንግሥት ፡	፲፩	፹፰
፶፱	ዳዊት ፡ ፪ኛ ፤	፲	፫፯
፷	አግልቡስ ፡	፳	፷፮
፷፩	በዋውል ፡	፲	፶፱
፷፪	ባረዋስ ፡	፲	፵፱
፷፫	ዳኒዳድ ፡	፲	፴፱
፷፬	አሞይ ፡ መሐሲ ፡	፭	፳፱
፷፭	ኒኮትሪስ ፡ ሀንዲኬ ፡ ንግሥት ፡ ፮ኛ ፡	፲	፳፬

ከንግሥተ ሳባ ፡ እስከ ፡ ባዚን ፡ ያሉት ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ።

	ስማቸውና ፡ ቅጥራቸው ፡	የነገሡበት ፡ ዘመን ፡	ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት
፳፮	ኖልኪ ፡	፪	፲፬
፳፯	ሉዛይ ፡	፬	፲
፳፰	ባዚን ፡	፰	፰

በፊተኞቹ ፡ ዝርዝር ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፡ በዚህ ፡ በአሁኑም ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ዝምሮ ፡ በባዚን ፡ በሚጨርሰው ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ላይ ፡ በስማቸውና ፡ በገዙበት ፡ ዘመን ፡ ልክ ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ እምነት ፡ ሊጣልበት ፡ አይቻልም ። ለምሳሌ ፡ በጳጳሳውና ፡ በዩሮሎ ፡ በ፲ኛው ፡ ቅጥር ፡ የተመለከቱት ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ምኒልክ ፡ አክሱማይ ፡ ወረደ ፡ ፀሐይ ፡ የሚባሉ ፡ ነገሥታት ፡ በኑብያ ፡ በተለይ ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የሉም ፡ ምናልባት ፡ የወዲያኛው ፡ የሳዌና ፡ የወዲህኛው ፡ የኖብያ ነገሥታት ፡ ተደባልቀው ፡ ተጽፈው ፡ ይሆናል ። እንደዚሁም ፡ በ፱ ፡ ቅጥር ፡ የተመለከትነውን ፡ አብራሃም ፡ ፒያንኪ ፡ የሚባለውን ፡ የነገሡበትን ፡ ዘመን ፡ ይህ ፡ ዝርዝር ፡ ፳፻፲ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ሲያደርገው ፡ የዚህን ፡ ንጉሥ ፡ ታሪክ ፡ ሐውልቱንም ፡ የፓፒሩስ-ንም ፡ (የብራናውንም) ጽሑፍ ፡ በቅርብ ፡ እየመረመሩ ፡ የጻፉት ፡ እነማሪዬት ፡ እነሩዝር ፡ የቀሩትም ፡ ሁሉ ፡ ፳፯ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ወደታች ፡ ዝቅ ፡ ያደርጉታል ። ሬዝነርና ፡ (REISNER) ሌፕሲውስ ፡ (LEPSIUS) ከየሐውልቱና ፡ ከየብራናው ፡ ጽሑፍ ፡ መርምረው ፡ ከክስህታ ፡ ፻ምረው ፡ የሚሰጡት ፡ ዝርዝር ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

	ስማቸውና ፡ ቅጥራቸው ።	የነገሡበት ፡ ዘመን ፡	ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት
፩	ክስህታ ፡	»	፯፻፩ ዓመት ፡
፪	ፒያንኪ ፡	»	፯፻፵፬ »
፫	ሻባክ ፡ (ሳባክ ፡ ሳባቆን ፡)	»	፯፻፲ »
፬	ሻባታክ ፡	»	፯፻ »
፭	ታገርቅ ፡ (ቲጊራቅ ፡ ቲርገቅ ፡)	»	፯፻፹፰ »
፮	ታኑታሚን ፡	»	፯፻፳፫ »
፯	አትሌርሳ ፡	»	፯፻፶፫ »
፰	ሴንካሚኔስኬን ፡	»	፯፻፵፫ »
፱	አንላሚን ፡	»	፯፻፳፫ »
፲	አስፔልታ ፡	»	፳፻፯፫ »
፲፩	አንትሌክ ፡	»	፳፻፳፰ »
፲፪	ማልኔኬን ።	»	፳፻፶፫ »
፲፫	ኔልማይ ፡	»	፳፻፴፰ »

ከንግሥተ ሰባ ፡ እስከ ፡ በዚ፡ ያሉት ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ።

	ስማቸውና ፡ ቀጥረው ።	የነገሡበት ፡ ዘመን ፡	ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት
፲፬	ኔታክላታታሚን ፡	»	ጳጊፊር ፡ »
፲፭	ካርጋሚን ?	»	ጳጊ፲፫ ፡ »
፲፮	አስታጋርካሚን ፡	»	ጳጊ፫ ፡ »
፲፯	አሸሌሀራቅ ?	»	ፀጊ፳፰ ፡ »
፲፰	ናሳክሀማት ?	»	ፀጊ፳፯ ፡ »
፲፱	ማልዋዳሚን ?	»	ፀጊ፳፻ ፡ »
፳	ታልክሃርሚን ፡	»	ፀጊ፳፻፫ ፡ »
፳፩	ሄሪኑታርካሚን ፡	»	ፀጊ፳፻፭ ፡ »
፳፪	ባግካክሬን ፡	»	፫ጊ፳፰ ፡ »
፳፫	ሄርሳቴፍ ፡	»	፫ጊ፳፯ ፡ »
፳፬	ፓንክሃሌር ?	»	፫ጊ፳፻ ፡ »
፳፭	አክሃራታን ፡	»	፫ጊ፳፻፩ ፡ »
፳፮	ናሰታሴን ፡	»	፫ጊ፳፻፮ ፡ »

“A HISTORY OF ETHIOPIA የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ” ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ አንደኛው ፡ ሾሊም ፡ ገጽ ፡ ሃፎ ፡ ዋሊስ ባጅ ፡ (WALLIS BUDGE) የጻፈውን ፡ ተመልከት ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ እነራይዝነር ፡ የሠሩት ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝርና ፡ በተለምዶ ፡ ባገራችን ፡ እስካሁን ፡ የሚደረገው ፡ ዝርዝር ፡ በዘመኑም ፡ በስሙም ፡ ስለሚለያይ ፡ ዘመኑ ፡ እጅግ ፡ የረቀው ፡ የነዚህ ፡ የነገሥታት ፡ ስምና ፡ ዝርዝር ፡ ምናልባት ፡ ሰፊ ፡ ጊዜ ፡ ተገኝቶ ፡ እስኪጣራ ፡ ድረስ ፡ እንደዚሁ ፡ እንለፈውና ፡ ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ ያንዳንዶቹን ፡ ነገሥታት ፡ አጫጭር ፡ ታሪክ ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፲ ።

ከፒያንኪ ፡ ጀምሮ በፊት ፡ የነበሩት ፡ ነገሥታት ።

ከፒያንኪ ፡ ጀምሮ ፡ በፊት ፡ ብዙ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ እንዳሉ ዝርዝሩ የላየናል ። ንግሥተ ሰባንና ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክንም ፡ አዘያው ፡ ውስጥ ፡ እንዲያውም ፡ የዝርዝሩ ፡ መዝገመሪያ ፡ አድርጓቸዋል ። ንግሥተ ሰባንም ፡ ከፊተኛው ፡ ተከታትሎ ፡ ሲመጣ ፡ ሃጆኛ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግሥት ፡ አድርጓታል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ንግሥተ ሰባና ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ የነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ ፩፻፲፱፻ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ በፊት ፡ በግብፅ ፡ አገር ፡ ጸጅኛው ፡ የታኒትና ፡ የቱባውያን ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዲናሲቲ) ፡ የሚባሉት ፡ (ስሜንዴዝ ፡ ፕሶሴኒስ ፡ ፩ኛውና ፡ ጀኛው ፡ አሜን ፡ ሐቴፕ ፡ ፫ኛው ፡ ና ፡ ፱ኛው) ፡ የሚዝቡበት ፡ ዘመን ፡ ነው ፡ በዚህም ፡ ጊዜ ፡ በደቡብ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ጨርስ ፡ የግብፅ ፡ ገዥነት ፡ የተነቀለ ፡ አይመስልም ። በፓለስቲን ፡ የዳዊት ፡ ልጅ ፡ ሰሎሞን ፡ ከነዚህ ፡ እላይ ፡ ከመቀስ ናቸው ፡ የግብፅ ፡ ነገሥታት ፡ ያንዱን ፡ የፕሶሴኒስን ፡ (ታኒት ፡ ፓሴ-ብካኒት ፡)

ሴት ፡ ልጅ ፡ አግብቶ ፡ ታላቁን ፡ የእግዚአብሔር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የሚወራበት ፡ መንግሥቱን ፡ በገናንነት ፡ የሚያስተዳድርበት ፡ ዘመን ፡ ነው ።

በዚህ ፡ በ፲ኛውና ፡ በ፱ኛው ፡ በ፳ኛውም ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በሰሜን ፡ ኢትዮጵያ ፡ በኋላ ፡ የገነነውና ፡ አሁን ፡ ገናንነቱን ፡ በሐውልቱና ፡ በጽሑፉ ፡ የምናውቀው ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ እስከሁን ፡ አለመነጣቱን ፡ የሰበውያንና ፡ የአክሱምን ፡ ታሪክ ፡ የመረመሩት ፡ ሊቃውንት ፡ ሁሉ ፡ አረጋግጠዋል ። ከአትባራ ፡ ወንዝ ፡ ወዲያ ፡ በኑብያ ፡ ግን ፡ እነዚያው ፡ በኢትዮጵያነት ፡ የምንጠራቸው ፡ መሆመርያ ፡ ነፃ ፡ ሆነው ፡ በኋላ ፡ እነቱትሞሲስ ፡ ቀጥሎም ፡ እነራምሲስ ፡ ፆኛ ፡ ከስገበርዋቸው ፡ ወዲህ ፡ አሁንም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ከግብፅ ፡ እየተነጠሉ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ እነሱ ፡ እያጠቁ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ በግብፃውያኑ ፡ እየተገዙ ፡ ኑሯቸውን ፡ ይቀጥላሉ ። የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ከፊተኛው ፡ ዝርዝር ፡ ተከታትሎ ፡ ከመጣውና ፡ በሁኑ ፡ ዝርዝር ፡ ከሚታዩት ፡ ውስጥ ፡ ዋነኞቹ ፡ ቀጥለው ፡ ያሉት ፡ ናቸው ። ከነርሱም ፡ አብዛኞቹ ፡ በፊት ፡ በቱብና ፡ (ከርናቅ) ፡ በናፓታ ፡ ለሚገኘው ፡ ለአሞን ፡ መቅደስ ፡ የቀሳውስት ፡ አለቃ ፡ የነበሩ ፡ ናቸው ፡ እንጂ ፡ አንዳንዶቹ ፡ የኛ ፡ ሊቃውንት ፡ እንደሚሉት ፡ በአሪትና ፡ በእግዚአብሔር ፡ የሚያመልኩ ፡ አልነበሩም ። በዝርዝር ላይ ፡ ግጅጅ ፡ ሆኖ ፡ የምንመለከተው ፡ ሔር ፡ ሔር ፡ የተባለው ፡ ንጉሥ ፡ ከግብፅ ፡ ፈርዖን ፡ ከራምሲስ ፡ አራተኛ ፡ ሴት ፡ ልጅና ፡ አሜን ፡ ሐቱብ ፡ ከተባለው ፡ ከአሞን ፡ ካህን ፡ የተወለደ ፡ ነው ። እርሱም ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ከግብፅ ፡ ንጉሥና ፡ ከኢትዮጵያው ፡ ካህን ፡ በመወለዱ ፡ ሁለቱን ፡ አገሮች ፡ ደርቦ ፡ እንደገዛ ፡ ይተረክል ። ስሙ ፡ በንዳንድ ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ ሔር ፡ ሔር ፡ ሲል ፡ በዚያ ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ አሜንሲ ፡ ሔር ፡ ሔር ፡ ወይም ፡ ሚይ ፡ አሙን ፡ ሔር ፡ ሔር ፡ ይባላል ። ትርጓሜው ፡ ካህኑ ፡ ንጉሥ ፡ ወይም ፡ የአሞን ፡ ወዳጅ ፡ ማለት ፡ ነው ። እርሱም ፡ እላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ የነራምሲስ ፡ ወገኖች ፡ ከታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ድካምና ፡ ውድቀት ፡ ሲሰማቸው ፡ የአሞን ፡ ሊቀ ፡ ካህንነቱና ፡ መንፈሳዊ ፡ መሪነቱ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ የራምሲስ ፡ ተወላጅነቱ ፡ ስለረዳው ፡ ታሕታይንና ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅን ፡ ደርቦ ፡ ለመግዛት ፡ ቻለ ። የገዛበት ፡ ዘመን ፡ ፲፯ ዓመት ፡ የነበረበት ፡ ዘመን ፡ ፩፻ ፡ ፩ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ መሆኑ ፡ በንዳንድ ፡ መጽሐፍ ፡ ይጠቀሳል ። ሞሪዬ ፡ ፩ኛ ፡ ሸሊም ፡ ገጽ ፡ ፪፻፺፰ - ፪፻፺፱ ።

የሔር ፡ ሔር ፡ ተከታዩ ፡ ፒያንኪያ ፡ ፩ኛ ፡ የተባለውና ፡ የቅርብ ፡ ተከታዮቹ ፡ ናፓታን ፡ እንጂ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ መግዛታቸው ፡ እጽሑፍ ፡ ላይ ፡ አይገኝም ። ከርሱ ፡ ወዲህ ፡ አትሴርክ ፡ አሜን ፡ በዝርዝር ፡ ላይ ፡ ቀጥሮ ፡ ፫ ፡ ሐንድዮ ፡ የሚለው ፡ ይገኛል ። ከሌሎች ፡ ነገሥታትና ፡ ከሔር ፡ ሔር ፡ ወዲህ ፡ ስሙ ፡ ጥርነት ፡ ያለው ፡ ይኸው ፡ አስተርክ ፡ አሜን ፡ ሐንድዮ ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በርሱ ፡ ንጉሥነት ፡ ብዙ ፡ አከራካሪ ፡ ነገር ፡ አለ ። የኛዎቹ ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ልጅና ፡ አሪታዊ ፡ ያደርጉታል ። አሪታዊ ፡ አለመሆኑ ፡ ግን ፡ የታወቀ ነው ። እንደአባቱ ፡ እንደ ፡ ሮክ ፡ አሜን ፡ እርሱም ፡ የአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አገልጋይ ፡ ነው ።

እንጂ ፡ በሙሴና ፡ በእስራኤል ፡ አምላክ ፡ የሚያምን ፡ አልነበረም ። አስተርክ ፡ አሜን ፡ ማለትም ፡ ስሙ ፡ የአሞን ፡ አገልጋይ ፡ ወይም ፡ ወዳጅ ፡ ማለት ፡ ነው ። እንደ ዚሁም ፡ ይህ ፡ አስተርክ ፡ አሜን ፡ ወደፓለስቲን ፡ አገር ፡ ዘልቆ ፡ ይሁዳንና ፡ እስራኤልን ሰማርያን ፡ የወረረው ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ነው ፡ ዚራክ ፡ ማለትም ፡ የግብፅ ፡ ሪርዎን ፡ አሶርክሆን ፡ ፪ኛ ፡ የተባለው ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ብዙ ፡ የመላ ፡ ክርክር ፡ አለ ። ከዚህም ፡ ርቀትና ፡ ከማስረጃ ፡ ጥፋት ፡ የተነሣ ፡ እስካሁንም ፡ ውሳኔ ፡ አላገኘም ። ዜራክ ፡ የተባለው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ በነገሠ ፡ በ፲ረኛው ፡ ዓመት ፡ አንድ ፡ ሚሊዮን ፡ የእግረኛ ፡ ጦር ፡ በ፫፫ ፡ ወረገላ ፡ የተቀመጡ ፡ ወራዊት ፡ ይዘ ፡ ግብፅን ፡ እንደወረረ ፡ ከዚያም ፡ የግብፅን ፡ ሀብት ፡ ጨምሮ ፡ ወደ ፡ ፓለስቲን ፡ ዘምቶ ፡ መሸነፉ ፡ ተጽፏል ። ፪ኛ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፬ ፡ ቊጥር ፡ ፱ ፡ እስከ ፡ ፲፫ ፡ ተመልከት ።

ከአስተርክ ፡ አሜን ፡ ወይም ፡ ከዚራክ ፡ ቀጥሎ ፡ አሜን ፡ ሆኑፕ ፡ ነገሠ ። እርሱም ፡ በዝርዝሩ ፡ ፩ኛ ፡ ቊጥር ፡ የተመለከትነው ፡ ነው ። ቶማ ፡ ጽዮንም ፡ ይሉታል ፡ ቶማ ፡ ጽዮን ፡ ማለትም ፡ የጽዮን ፡ ፀሐይ ፡ ወይም ፡ የጽዮን ፡ ንጉሥ ፡ ማለት ፡ ነውና ፡ ይህ ፡ ንጉሥ ፡ አሪታዊ ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ዋነኛው ፡ ስሙ ፡ አሜን ፡ ሐቲፕ ፡ ስለሆነ ፡ እንደዚያው ፡ እንደአባቶቹ ፡ እንደ ፡ ናፓታ ፡ የቀሳውስት ፡ ነገሥታት ፡ የአሞን ፡ አገልጋይና ፡ አማኝ ፡ ይመስላል ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ አሜን ፡ ሐቲፕ ፡ ሚይ ፡ አሙን ፡ ይባላል ፡ በግብፃውያን ፡ ጥንታዊ ፡ ቅንቋ ፡ አሜን ፡ ሐቲብ ፡ ማለት ፡ ትርጓሜው ፡ የአሞን ፡ ፍቅረኛ ፡ ማለት ፡ ነው ፡

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ከርሱ ፡ ቀጥሎ ፡ ራሚሱ ፡ ወይም ፡ ዘግዱር ፡ እንደግማሾቹ ፡ ነክሱማይ ፡ የተባለው ፡ ነገሠ ፡ በቀን ፡ ብዙት ፡ ራሚሱ ፡ ተባለ ፡ እንጂ ፡ ስሙ ፡ ነገደግብዎቹ ፡ ነገሥታት ፡ ራምሲስ ፡ የፀሐይ ፡ ልጅ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፤ ዘግኑር ፡ ሲል ፡ ግዕዝኛውን ፡ የግዱር ፡ ስለሚመስል ፡ ወደ ፡ ሳባዊነት ፡ የሚጠጋ ፡ ይመሳሳል ። ዘግዱር ፡ ትርጓሜው ፡ ገራ ፡ ማለት ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ በተወለደ ፡ በወሩ ፡ እናቱ ፡ ስለሞተችበት ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። እርሱም ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ዝቶ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ በርሱ ፡ ምትክ ፡ አውስዮ ፡ ነገሠ ፡ እርሱም ፡ በዝርዝሩ ፡ ይ ፡ በ፯ኛ ፡ ቊጥር ፡ የሚታየው ፡ ነው ። ስሙ ፡ ሴራህ ፡ ፪ኛ ፡ አስተርክ ፡ አሜን ፡ ኛ ፡ ስሙ ፡ መንግሥቱ ፡ ወረደ ፡ ፀሐይ ፡ ነው ፡ ይላሉ ፡ ይህ ፡ ንጉሥ ፡ ዜራክ ፡ ወይም ፡ ሴራህ ፡ ኛ ፡ ወደ ፡ ፓለስቲን ፡ አገር ፡ ዘምቶ ፡ የተሸነፈ ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ኢትዮጵያውን ፡ አልቀው ፡ ነበርና ፡ የነርሱን ፡ ደም ፡ ለመበቀል ፡ ወደ ፡ ፓለስቲን ፡ ሂዶ ፡ ዮራም ፡ ከእስራኤል ፡ ንጉሥ ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ አገሩን ፡ አጠፋፍቶ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተመልሷል ፡ ይላሉ ። ፪ኛ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ፳፩ ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፮-፲፯ ፡ ቊጥር ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ላይ ፡ የሚለው ፡ በኢትዮጵያ ፡ አጠገብ ፡ ያሉትን ፡ ዓረቾች ፡ አሥነሣበት ፡ ይላል ፡ እንጂ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ተዋግተው ፡ አሸነፉት ፡ አይም ። ከአውስዮ ፡ ወይም ፡ ከሴራህ ፡ ፪ኛ ፡ ቀጥሎ ፡ ሳባካ ፡ ፩ኛ ፡ (ጳባካ-ሰቆን) ፡ ሠ ። የሳባካ ፡ ፩ኛ ፡ ስሙ ፡ መንግሥቱ ፡ እንደ ፡ ሴራህ ፡ ፪ኛ ፡ ወረደ ፡ ፀሐይ ፡

መሆኑን ፡ ትውልዱም ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ አትራምን ፡ አትራም ፡ አብራሃም ፡ ስራወልድ ፡ አብራሃም ፡ ከአሞን ፡ ሊቃነ ፡ ከህናት ፡ ዘር ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ አግብቶ ፡ ሳባካን ፡ ወለደ ፡ ይላሉ ። ከዚህ ፡ አያይዘው ፡ ሳባካ ፡ በዘመነ ፡ መንግሥቱ ፡ የኦሪትን ፡ ከህናትና ፡ የአሞንን ፡ ከህናት ፡ አከራክሮ ፡ እርሱ ፡ ራሱ ፡ አሪታዊነቱን ፡ ክደ ፡ ወደ ፡ ናቱ ፡ ሃይማኖት ፡ ወደ ፡ አሞን ፡ አምልኮ ፡ ዘሮ ፡ እነዚያን ፡ እንዳጠቃቸው ፡ በሙሴ ፡ ገና ፡ ሞሪዮ ፡ መጽሐፍ ፡ ይገኛል ። ነገር ፡ ግን ፡ የግብፅና ፡ የቴብ ፡ የናፓታና ፡ የመርዌ ፡ ታሪክ ፡ በየብኩሉ ፡ ተጽፎ ፡ በተገኘው ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ ከሔር ፡ ሐር ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ክርስቶስ ፡ ልደት ፡ ድረስ ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ አሪታዊ ፡ መንገዱ ፡ አልተጻፈም ፡ ወይም ፡ እኔ ፡ ራሴ ፡ የተጻፈ ፡ አላየሁም ።

እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ነገሥታት ፡ መቀመጫቸውን ፡ በናፓታ ፡ በርታ ፡ ያሉት ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ በቴብ ፡ አድርገው ፡ ከግብፆቹ ፡ እየተዋገም ፡ እየታረቁም ፡ እየተጋቡም ፡ እምነታቸውንም ፡ እንደግብፃውያኑ ፡ በአሞንና ፡ በሌሎች ፡ የጣዖት ፡ አማልክት ፡ አድርገው ፡ እንዲያውም ፡ አማኝ ፡ ከመሆን አልፈው ፡ ራሳቸው ፡ ሚስቶችና ፡ እግቶቻቸው ፡ ጭምር ፡ የጣዖታቱ ፡ የነአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የቀሳውስት ፡ አለቃ ፡ እየሆኑ ፡ ስለሚያገለግሉ ፡ የታሪኩ ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ ቀሳውስቱ ፡ ነገሥታት ፡ አያለ ፡ ይጠራቸዋል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እነዚህ ፡ ነገሥታት ፡ የመንፈሳዊና ፡ የሥጋዊ ፡ ሥራ ፡ ደርበው ፡ በመሥራትና ፡ እያደር ፡ በመግነን ፡ የግብፅን ፡ ግዛት ፡ ከአገራቸው ፡ ከናፓታ ፡ ከነቀሉ ፡ ወዲህ ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜም ፡ የላዕላይ ፡ ግብጽን ፡ እየወረሩ ፡ ሲያስቸግሩ ፡ ቆይተው ፡ እነሆ ፡ አሁን ፡ የሴራህ ፡ ፪ኛ ፡ ልጁ ፡ ፒያንኪ ፡ ፪ኛ ፡ የሚባለው ፡ ፈጽሞ ፡ ላዕላይና ፡ ታሕታይ ፡ ግብፅን ፡ ወርሮ ፡ እንደገዛትና ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ ለጽፏቸው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዲናስቲ) ፡ ለዋና ፡ ፈርዖንነት ፡ እንዳበቃቸው ፡ በሚቀጥለው ፡ ምዕራፍ ፡ ከደንበኛ ፡ የሐውልት ፡ ታሪኩ ፡ ተተርጉሞ ፡ ከወጣው ፡ ላይ ፡ አሁን ፡ ወደአማርኛ ፡ የተረጎምሁትን ፡ እንመለከታለን ።

የኢትዮጵያውያን ፡ ገዥነት ፡ በግብፅ ፡ ላይ ።

ምዕራፍ ፡ ፲፩ ።

ፒያንኪ ፡ ሜሪአሙን ፡ በተፍነክታ ፡ ላይ ፡ ያገኘው ፡ ድል ፡ አድራጊነት ።

የግብፅ ፡ ግዛት ፡ ከመነቀሉ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በናፓታ ፡ ከተማ ፡ ኢትዮጵያውያኑ ፡ ማየል ፡ ፻ምረው ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ይልቁንም ፡ በአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የከሀንነት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ማዕርግ ፡ በመያዛቸው ፡ በግብፆቹም ፡ በኢትዮጵያውያንም ፡ ዘንድ ፡ ሥልጣንም ፡ ክብርም ፡ እንደነበራቸው ፡ ግብፆች ፡ ሲለቁ ፡ የመንግሥታቸውን ፡ መደብ ፡ በዚህ ፡ በናፓታ ፡ እንዳለ ፡ አድርገው ፡ ከሔር ፡ ሐር ፡ ከቀደሞ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥና ፡ ከፒያንኪ ፡ ፩ኛ ፡ የወረዱት ፡ እነሮክ ፡ አሚን ፡ እነአስተርክ ፡ አሚን ፡ እነሚአን ፡ ሐቴፕ ፡ እነሴራህ ፡ ሲገዙ ፡ ቆይተው ፡ በመጨረሻ ፡ የኢትዮጵያ

ያውያኖች ፡ ገዥነት ፡ ለፒያንኪ ፡ ጀኛ ፡ ደረሰ ። እርሱም ፡ በንጉሥነቱ ፡ ላይ ፡ በአ
 ሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የሊቀ ፡ ካህናትነት ፡ ደረጃ ፡ ስለያዘ ፡ በመንፈሳዊ ፡ ረገድ ፡ ከፍ ፡
 ያለ ፡ ሥልጣን ፡ ነበረው ። መጠሪያ ፡ ስሙ ፡ ፒያንኪ ፡ ወይም ፡ ፒያንኪያ ፡ ሲሆን ፡
 በዚህ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ካህናት ፡ ስም ፡ ሜሪአሙን ፡ «የሕይወት ፡ መቅደስ ፡ በሱ ፡ ላይ
 ነው ፡ ወይም ፡ ካህኑ ፡ ንጉሥ» ፡ ይባላል ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ፒያንኪ ፡ ሜይ ፡
 አሙን ፡ «ፒያንኪ ፡ ፍቁሩ ፡ ለአሞን» ፡ ይባላል ። በዘመኑ ፡ በግብፃዊ ፡ አጻጻፍ ፡
 ኢትዮጵያውያኖችም ፡ በሚሠሩበት ፡ በዘመኑ ፡ ፊደል ፡ (ሂዮሮግሊፍ) ፡ ስሙ ፡ ሲጻፍ ፡
 አንድ ፡ የበርጩማ ፡ አንድ ፡ የመስቀል ፡ (ሕይወት) ፡ ሁለት ፡ የቅጠል ፡ ምልክት ፡
 ተደርጎአንደዘመኑ ፡ ተጽፎ ፡ ሲነበብ ፡ ፒያንኪ ፡ ተብሎ ፡ ይነበባል ፡ በኛ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥ
 ትና ፡ በዝርዝሩ ፡ ላይ ፡ ግን ፡ ቀጥር ፡ ፱ ፡ ፒያንኪያ ፡ ወይም ፡ ሕዝባይ ፡ ፩ ፡ አንዱም ፡ አብ
 ራልዮስ ፡ ሲለው ፡ እናያለን ።

እርሱም ፡ የሴራህ ፡ ጀኛ ፡ (አውስዮ) ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ ይባላል ። ሃይማኖቱ ፡ ግን ፡ በፍ
 ጹም ፡ በአሞን ፡ ጣዖት ፡ መሆኑን ፡ ወደፊት ፡ በሰፊው ፡ እንመለከታለን ። በርሱና ፡
 በአምላኩ ፡ መካከል ፡ የነበረው ፡ ፍቅር ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደነበረ ፡ ወደፊት ፡ ከም
 ናገኘው ፡ ጽሑፍ ፡ ደስ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ሲያመሰግነው ፡ በተናደደ ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡
 ነገር ፡ ለማድረግ ፡ ሲምልበት ፡ እንረዳለን ። ፒያንኪ ፡ የራሱን ፡ መንግሥት ፡ በሰ
 ላም ፡ በሚመራበት ፡ ጊዜ ፡ በኛ ፡ በጉንደር ፡ መንግሥታችን ፡ ጊዜ ፡ እንደደረሰው ፡
 ግብፃዊ ፡ ባገራቸው ፡ ብቻ ፡ ተሰብስበው ፡ በአንድ ፡ ፈርዖን ፡ መገዛት ፡ እንኳን ፡
 አቅቷቸው ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ባንድ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ ከደልታ ፡ ከሳይስ ፡ ከየአውራ
 ጃው ፡ ብዙ ፡ መሳፍንት ፡ ፈርዖንነት ፡ ለመያዝ ፡ እየተነሡ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡
 ይዋጉ ፡ ነበር ። ቢሆንም ፡ በመጨረሻ ፡ ተፍነክታ ፡ ወይም ፡ ተውኔክህት ፡ የሚባለው ፡
 የሳይሱ ፡ መስፍን ፡ የቀሩትን ፡ መሳፍንት ፡ አሸንፎ ፡ ፈርዖን ፡ መሆኑን ፡ አውጆ ፡
 ተቀመጠ ።

ከመሳፍንቶቹ ፡ ይበልጠዩ ፡ ለተፍነክታ ፡ ገብረው ፡ ሲቀመጡ ፡ አንድ ፡ አን
 ዶቹ ፡ የተፍኔክታን ፡ ገዥነት ፡ አንቀበልም ፡ ብለው ፡ እምቢ ፡ ብለው ፡ ለጦርነት ፡
 በተሰለፉ ፡ ጊዜ ፡ መጥቶ ፡ ወይም ፡ ጦር ፡ ልኮ ፡ እንዲረዳቸው ፡ ወደ ፡ ፒያንኪ ፡
 ላኩ ፡ ይባላል ። ምናልባት ፡ እርሱም ፡ ከልመናው ፡ በቀር ፡ ግብፅን ፡ ለመግዛት ፡
 ምኞት ፡ ሳይኖረው ፡ የቀረ ፡ አይመስልምና ፡ የታውኔክት ፡ ጦር ፡ ከታችኛው ፡ ግብፅ ፡
 ወደ ፡ ላይኛው ፡ ግብፅ ፡ የቀረውን ፡ አገር ፡ ለማሳመን ፡ ሲመጣ ፡ ፒያንኪም ፡ ፑአር
 ማና ፡ ኡአሜሪስኪን ፡ በሚባሉ ፡ በሁለት ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ የሚታዘዝ ፡ ጦር ፡
 ከናፓታ ፡ ወደ ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ልኮ ፡ እርሱ ፡ ግን ፡ በከተማው ፡ ተቀምጦ ፡ የቀ
 ረውን ፡ ዋናውን ፡ ጦር ፡ ያደራጅ ፡ ነበር ።

ፒያንኪ ፡ እንደምን ፡ ግብፅን ፡ ድል ፡ እንደአደረገ ፡ የሚያስረዳው ፡ በየታሪኩ ፡
 ከተጻፈው ፡ በቀር ፡ ጥንት ፡ ናፓታ ፡ ዛሬ ፡ ጃባል ፡ ባርክ ፡ በሚባለው ፡ ሥፍራ ፡
 ራሱ ፡ በሠራው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ፡ ጽሑፍ ፡ ነው ። ሙሴ ፡ ማሪዬት ፡
 የሐውልቱን ፡ መጠን ፡ ለክተው ፡ ጽሑፉን ፡ እንደ ፡ ገለበጡትና ፡ ሙሴ ፡ ደሩዜ ፡
 ወደ ፡ ፈረንሳይ ፡ ቋንቋ ፡ እንደተረጎሙት ፡ የሐውልቱ ፡ ርዝመት ፡ አንድ ፡ ሜትር ፡

ከሰማንያ ፣ ስፋቱ ፣ አንድ ፣ ሜትር ፣ ከሰማንያ ፣ አራት ፣ ውፍረቱ ፣ አርባ ፣ ሦስት ፣ ሳንቲም ፣ ነው ። በላይ ፣ በሁለቱ ፣ ሬት ፣ ከላይ ፣ በኩል ፣ በቱ-አብ ፣ (ንጹሕ ፣ ተራራ) ፣ የሚቀመጠው ፣ የዓለም ፣ ዙፋን ፣ ጌታ ፣ የአሞን—ራ ፣ በሬቱ ፣ የንጉሠ ፣ የፒያንኪ ፣ በኋላው ፣ የሐትሐር ፣ (ሴት ፣ አምላኪት) ፣ ምስል ፣ በፒያንኪ ፣ ሬት ፣ ወደሬት ፣ ድል ፣ አድርጎ ፣ ሲያስገብራቸው ፣ የምናየው ፣ ፫ ፣ የግብፅ ፣ ነገሥታት ፣ ተንበርክ ከው ፣ ሲሰግዱለት ፣ ነምሩድ ፣ የሚባለው ፣ ግን ፣ በግራ ፣ እጁ ፣ ለግብር ፣ ያመጣል ትን ፣ የራሱን ፣ ፈረስ ፣ በቀኝ ፣ እጁ ፣ ጸናጽል ፣ እንደያዘ ፣ አማላጁን ፣ ሚስቱን ፣ ከሬት ፣ አስቀድሞ ፣ ይታያል ። ከነዚህ ፣ ስዕሎች ፣ በታች ፣ በሐውልቱ ፣ በሁለቱም ፣ ሬት ፣ ላይ ፣ አንድ ፣ መቶ ፣ አምሳ ፣ የሚሆኑ ፣ መስመሮች ፣ ላይ ፣ በዚያው ፣ በጥንቱ ፣ የግብፅ ውያን ፣ አጸጸፍ (ሂዮሮግሊፍ) ፣ የተጻፈውን ፣ ታሪኩን ፣ ይዘረዝራል ።

በዚህ ፣ ጽሑፍ ፣ በመጀመሪያው ፣ መስመር ፣ ላይ ፣ እንደዚህ ፣ ይላል ። “ዘለዓለም ፣ ሕያው ፣ የሆነው ፣ ፒያንኪ ፣ ሜሪኦሚን ፣ የታሕታይና ፣ የላዕላይ ፣ ግብፅ ፣ ነገሥ ፣ በነገሠ ፣ በጳጳኛው ፣ ዓመት ፣ በቶት ፣ ወር ፣ ግርማዊነቱ ፣ እንደዚህ ፣ አለ ፣ ከባቶቹ ፣ ይበልጥ ፣ የሠራሁትን ፣ ስሙ ፣ በቱም ፣ (በማታ ፣ ፀሐይ ፣ የሚመሰል ፣ አምላክ) ፣ አምሳል ፣ ከአማልክት ፣ የሠረጸሁ ፣ ንጉሥ ፣ ነኝ” ።

ከዚህ ፣ ቀጥሎ ፣ ደግሞ ፣ “ከናቱ ፣ ማላጸን ፣ ለንጉሥነት ፣ የተመረጠ ፣ . . . መሳፍንት ፣ ያከበሩት ፣ በአማልክት ፣ ዘንድ ፣ የተወደደ ፣ ራሱ ፣ ደግ ፣ አምላክ ፣ የፀሐይ ፣ ልጅ ፣ ፀሐይ ፣ በገዛ ፣ እጆቹ ፣ የፈጠረው ፣ ፒያንኪ—ሜሪኦሚን” ፣ የሚለው ፣ ይገኛል ።

ከዚህ ፣ አያይዘ ፣ በላዕላይ ፣ ግብፅ ፣ በቱብ ፣ ያሉት ፣ የጦር ፣ አለቆቹ ፣ የላኩ በት ፣ እንደዚህ ፣ ሲል ፣ ይቀጥላል ። “የምዕራቡ መስፍን ፣ የነተር ፣ ከተማ ፣ አገረ ፣ ገዥ ፣ ታናኒቅህት ፣ መምሬስን ፣ ሐፒን ፣ ከሐስቢን ፣ (ልዩ ፣ ልዩ ፣ የታሕታይ ፣ ግብፅ ፣ ከተሞች) ፣ ያዘ ፣ ቍጥር ፣ የሌለው ፣ ወታደር ፣ ይዘ ፣ ወደ ፣ ደቡብ ፣ ይጓዛል ፣ በየአውራጃው ፣ ያሉት ፣ ነገሥታትና ፣ መሳፍንት ፣ የከተማ ፣ አገረ ፣ ገዥዎችና ፣ የጦር ፣ አለቆች ፣ ሁሉ ፣ ከእግሩ ፣ በታች ፣ እንደውሻ ፣ ወደቁ ። በምሥራቅም ፣ በምዕራብም ፣ ያሉት ፣ ከተሞቻቸውን ፣ ሊዘገቡት ፣ አልቻሉም” ። . . . የሔራቅሌዎፖሊስንም ፣ ከተማ ፣ ከቦ ፣ አስጨንቋታል ። የሚገባም ፣ የሚወጣም ፣ የለም . . . ፣ በቱብ ፣ ከሉት ፣ መኳንንቶች ፣ መልእክት ፣ በቀር ፣ የፒያንኪ ፣ ወገን ፣ የሆኑ ፣ መሳፍንትና ፣ መኳንንት ፣ “ዝም ፣ ያልህ ፣ እንደሆነ ፣ የደቡብ ፣ (የላዕላይ ፣ ግብጽ) ፣ ከተማዎች ፣ መጥፋታቸው ፣ ነው ። ታናንቅታ ፣ ወደ ፣ ሬት ፣ ይገሰግሣል ፣ የሚቋቋመውም ፣ የለም ። ነምሩድ ፣ የሐዊር ፣ አለቃ ፣ (የሔርሞፖሊስ ፣ ንጉሥ) ፣ ከተሞችና ፣ ከተከበበ ፣ በኋላ ፣ ፈርቶ ፣ ግርማዊነትህን ፣ ከድቶ ፣ ወደርሱ ፣ ተደርባል ። እርሱም ፣ ብዙ ፣ ከተማ ፣ ሰጥቶ ፣ አስደስቶታል” ፣ እያሉ ፣ ላኩበት ፣ ፒያንኪ ፣ ይኸን ፣ ሁሉ ፣ ከሰማ ፣ በኋላ ፣ ለጦር ፣ አለቆቹ ፣ ለፑከርማና ፣ ለአሜሪስካኒ ፣ እንደዚህ ፣ ብሎ ፣ ላክ ። “ወደሔርሞፖሊስ ፣ (የነምሩድ ፣ ከተማ) ፣ ሒዱ ፣ ተዋገ ፣ ሰውንም ፣ ከብቱንም ፣ በወንዝ ፣ ላይ ፣ የሚገኙትን ፣ ጀልባዎች ፣ ሁሉ ፣ ማርኩ ፣ ማንም ፣ ሰው ፣ ወደ ፣ አደባባይ ፣ ወጥቶ ፣ አይሥራ ፣ ገበሬም ፣ አይረስ ፣ ከተማዋን ፣ ክበቡ ፣ ያለስንፍናም ፣ ውንት” ።

ይኸን ፡ መልእክት ፡ ቴብ ፡ ላሉት ፡ የጦር ፡ አዛዦቹ ፡ ከላክ ፡ በኋላ ፡ ለነርሱ ፡ የሚሆን ፡ ሌላ ፡ ተጨማሪ ፡ ጦር ፡ ከናጋታ ፡ ለመላክ ፡ አዘጋጀ ። ለጦር ፡ ሠራዊቱም ፡ ጉዞ ፡ ከመጀመራቸው ፡ በፊት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ የምክር ፡ ቃል ፡ ነገራቸው ። "እንደ ፡ ጨዋታ ፡ በሌሊት ፡ አትውጉ ፡ (፩) ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ወታደሩን ፡ ሰብስቦ ፡ ወደአናንተ ፡ ሲጓዝ ፡ ተዋጉት ፡ . . . ጦርነቱም ፡ ሊጀመር ፡ ሲል ፡ አሞን ፡ አምላክ ፡ እንደላከን ፡ (፪) ፡ አስቡ ፡ (ተዘከሩ) ። በቴብ ፡ ከተማ ፡ ስትደርሱ ፡ ቀስትና ፡ ጦራችሁን ፡ አስቀምጣችሁ ፡ በአፕ ፡ (ሐፒ-ከጦርማው ፡ አምላክ) ፡ ትይዩ ፡ በለው ፡ ወንዝ ፡ ተነክራችሁ ፡ ታዋባችሁ ፡ በጥምቀት ፡ ሰውነታችሁን ፡ አንጹ ። ከመካከላችሁ ፡ ማናቸውም ፡ ሹም ፡ የጌታን ፡ (የአሞንን) ፡ ቃል ፡ አይጣስ ። ያለርሱ ፡ ማንም ፡ ወታደር ፡ ዋጋ ፡ የለውም ። የተሰበረውን ፡ ክንድ ፡ አሸናፊ ፡ ሊያደርገው ፡ ይችላል ። ብዙዎቹን ፡ ያደክማል ፤ አንዱን ፡ ሰው ፡ ከብዙ ፡ ሺ ፡ ሰው ፡ ያስተካክላል ፡ . . . . . በምሥዋዕ ፡ ፊት ፡ በለው ፡ ውኃ ፡ ታጠቡ ። በፊቱም ፡ ተደፍታችሁ ፡ እንደዚህ ፡ በሉት ፡ በሰይፍህ ፡ ጥላ ፡ ውስጥ ፡ ለመዋጋት ፡ የምንችልበትን ፡ መንገድ ፡ ምራን ። . . . . የምትልከው ፡ ልጅ ፡ (፫) ፡ ብዙዎቹን ፡ ያስፈራውን ፡ (ታፍናቅትን ?) ፡ ያስደነብራል። ።

ይኸን ፡ ተናግሮ ፡ ሲጨርሽ ፡ ወታደሮቹ ፡ ሁሉ ፡ እንደዚህ ፡ ብለው ፡ በፊቱ ፡ ተደፉ ፡ «ለኛ ፡ ሰይፍችን ፡ ስምህ ፡ ነው ።

ጥበብህ ፡ ሠራዊትህን ፡ ትመራለች ፡ ኅብስትህ ፡ በአካላችን ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ ለጉዞአችን ፡ ስንቅ ፡ ነው ፡ ወይንህም ፡ ጥማችንን ፡ ያረካል . . . . . ድል ፡ አድራጊ ፡ ንጉሥ ፡ ነህ . . . . .»

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ወታደሩ ፡ ወደ ፡ ሰሜን ፡ ጉዞውን ፡ ዠመረ ። በመርከብ ፡ ያበይን ፡ ወንዝ ፡ እየተከታተሉ ፡ ሲጓዙ ፡ ከሰሜን ፡ የፒያንኪን ፡ ጦር ፡ ለመውጋት ፡ በመርከብ ሆነው ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ ከሚመጡት ፡ ጋር ፡ ድንገት ፡ ተገናኝተው ፡ ውጊያ ፡ ተዠመረ ። ከሁለቱም ፡ ወገን ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ካለቀ ፡ በኋላ ፡ የሰሜናዊ ፡ ተሸንፈው ፡ ተማረኩ ። የፒያንኪም ፡ ወታደሮች ፡ የማረኩትን ፡ ሰውንም ፡ መሣሪያውንም ፡ ወደ ፡ ጌታቸው ፡ ልከው ፡ እነሱ ፡ ወደ ፡ ሰሜን ፡ ቀጥለው ፡ በኬኔንሱ ፡ (ሐራክሌዎፖሊስ) ፡ ከተማ ፡ ደረሱ ።

ታፍኔቅት ፡ የፕታህ ፡ (የታሕታይ ፡ ግብጽ ፡ ዋነኛ ፡ አምላክ) ፡ ካህን ፤ የኔት ፡ (ባገሩ ፡ በሳይስ ፡ የምትከበር ፡ ሴት ፡ አምላክ) ፡ ነቢይ ፤ የታሕታይ ፡ ግብጽ ፡ ከተሞች ፡ አገረ ፡ ገዢ ፡ የምዕራብ ፡ አገር ፡ ትልቁ ፡ ሹም ፡ የሚባለው ፡ ብዙ ፡ ነገሥታትና ፡ መሳፍንት ፡ ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ በጣም ፡ የታወቀውን ፡ ነምሩድን ፡ ጨምሮ ፡ ይጠብቃቸው ፡ ነበርና ፡ ከደቡብ ፡ የፒያንኪ ፡ ጦር ፡ መድረሱን ፡ ሰማ ። በበኩሉ ፡ እርሱም ፡ ጦሩን ፡ ይዞ ፡ እየተጓዘ ፡ መጣና ፡ ተጋጠማቸው ።

(፩) እንደ ፡ ፊሪ ፡ አዘንግታችሁ ፡ ሌሊት ፤ አትውጉት ፡ ማለቱ ፡ ይመስላል ።
 (፪) ላከን ፡ ብላችሁ ?
 (፫) ስለራሱ ፡ ይናገራል ።

ዳሩ ፣ ግን ፣ ከጭፍሮቹ ፣ ብዙ ፣ ሰው ፣ ሲያልቅበት ፣ ሲያይ ፣ የፓ ፣ ፔካን ፣
 ወንዝ ፣ ተሻግሮ ፣ ወደታሕታይ ፣ ግብፅ ፣ ተመለሰ ። ከርሱ ፣ ጋር ፣ የነበረው ፣
 ነምሩድ ፣ የሚባለው ፣ ንጉሥ ፣ ሂርሞፖሊስ ፣ የሚባለው ፣ የራሱ ፣ ከተማ ፣
 ተያዘ ፣ ማለትን ፣ በሰማ ፣ ጊዜ ፣ ከታፍኔቅት ፣ ተለይቶ ፣ ወደ ፣ ደቡብ ፣ መጣ ።
 የፒያንኪ ፣ ጦር ፣ ከከተማ ፣ ጭፍ ፣ በመርከብ ፣ እባሕር ፣ ላይ ፣ በነበረበት ፣
 ጊዜ ፣ ወደ ፣ ሔርሞፖሊስ ፣ ደርሶ ፣ ከብቱንም ፣ ሰውንም ፣ ዘርፎ ፣ ወታደሩ
 ንፍ ፣ ቤተ ፣ ሰቡን ፣ ሰብስቦ ፣ እከተማው ፣ ቅጥር ፣ ውስጥ ፣ ገብቶ ፣ መሸጎ ፣
 ተቀመጠ ። የፒያንኪ ፣ ወታደሮች ፣ ይኸን ፣ ሲሰሙ ፣ ከየጀልባቸው ፣ ወርደው ፣
 ያለበትን ፣ ከተማ ፣ በአራት ፣ ማዕዘን ፣ ከበቡ ። እንደከበቡም ፣ ለንጉሣቸው ፣
 ለፒያንኪ ፣ ደስ ፣ እንዲለው ፣ የሆነውን ፣ ሁሉ ፣ ላኩበት ። እርሱ ፣ ግን ፣ በዚህ ፣
 በመደሰት ፣ ፈንታየታፍኔቅትን ፣ ማምለጥ ፣ የነምሩድንም ፣ መሸጎ ፣ መቀመጥ ፣ በሰማ ፣
 ጊዜ ፣ እንደ ፣ ነብር ፣ ተቆጣ ፣ እንደዚህም ፣ አለ ፣ ላለው ፣ ነጋሪ ፣ ከታሕታይ ፣
 ግብጽ ፣ ወታደር ፣ ከተረፉ ፣ ሁሉንም ፣ ድል ፣ አድርገው ፣ መምታት ፣ ከታሕታቸው ፣
 እኔው ፣ ራሴ ፣ እንደምሄድ ፣ በሕይወቴ ፣ በራ ፣ (በፀሐይ ፣ አምላክ ፣) ፍቅር ፣
 አባቴ ፣ አሞን ፣ ባደረገልኝ ፣ ቸርነት ፣ እምላላሁ ። ወርጄም ፣ የሠራውን ፣ ሁሉ ፣
 አፈራርወዋለሁ ። ጦርነቱንም ፣ በቃኝ ፣ እንዲል ፣ አደርገዋለሁ ። በመቱ ፣ መዠመ
 ሪያ ፣ ላይ ፣ ሥርዓተ ፣ ክህነቱን ፣ (ቅዳሴዬን ፣) ፈጽሜ ፣ በክብሩ ፣ በሚወጣበት ፣
 (በዓሉ ፣ በሚውልበት ፣) ጊዜ ፣ ለአባቴ ፣ ለአሞን ፣ ስለቴንፍ ፣ አምላኬን ፣ በሚ
 ያምረው ፣ በዓሉ ፣ ቀን ፣ አቀርብለታለሁ ፣ . . . በደመቀ ፣ በዓልም ፣ ወደቴብ ፣
 ገብቶ ፣ በቤተ ፣ መቅደሱ ፣ ዙፋን ፣ ላይ ፣ እንዲቀመጥ ፣ አደርገዋለሁ ። በዚያን ፣
 ጊዜ ፣ የታሕታይ ፣ ግብጽ ፣ ቅጣቴን ፣ እንዲያጣጥም ፣ አደርገዋለሁ ።

የጦር ፣ አለቆቹ ፣ የንጉሣቸውን ፣ ቁጣ ፣ በሰሙ ፣ ጊዜ ፣ በሥጋትና ፣ ባዲስ ፣
 ኃይል ፣ ተቀስቅሰው ፣ እየተዋጉ ፣ ብዙ ፣ ገቡባዎ ፣ መሥራታቸውን ፣ አንጸንድ ፣
 ከተማ ፣ መያዛቸውንም ፣ ጨማምረው ፣ ላኩበት ። እሱ ፣ ግን ፣ በዚህ ፣ ሁሉ ፣
 ተደስቶ ፣ ከቁጣው ፣ አልበረደም ።

ስለዚህ ፣ በማናቸውም ፣ ረገድ ፣ እሱ ፣ ራሱ ፣ ሄዶ ፣ በሠራዊቱ ፣ መካከል ፣
 ሆኖ ፣ የጦር ፣ አቅድ ፣ እየሰጠ ፣ ካልመራው ፣ የድሉ ፣ ነገር ፣ በቶሎ ፣ እንደማይ
 ከናወን ፣ ተረዳው ። ስለዚህ ፣ ቶት ፣ (የጥበብና ፣ የዕውቀት ፣ አምላክ ፣) በገባ ፣
 በዘጠነኛው ፣ ቀን ፣ ሠራዊቱን ፣ ይዘ ፣ በመሳፍንቱ ፣ ታጅቦ ፣ ከናፓታ ፣ ተነሣ ፣
 በመርከብ ፣ ተገዘ ፣ ወደ ፣ ቴብ ፣ ከተማ ፣ በደረሰ ፣ ጊዜ ፣ ዘውዱን ፣ እንደደፋ ፣
 ከመርከቡ ፣ ወረደ ። ተዘጋጅቶ ፣ በቀረበለት ፣ በሚያምረው ፣ ሠረገላ ፣ ተቀምጦ ፣
 ወደ ፣ ሔርሞፖሊስ ፣ ሄዶ ። በደረሰም ፣ ጊዜ ፣ በሰው ፣ ሁሉ ፣ ልብ ፣ ፍርሃት ፣
 ገባ ፣ የግርማውም ፣ ብርሃን ፣ እስከ ፣ እስያ ፣ አንጸባረቀ ፣ ይኸውም ፣ ማለት ፣
 የግርማዊነቱ ፣ ዝና ፣ እስከ ፣ ምሥራቅ ፣ ድረስ ፣ ተሰማ ። ከዚህ ፣ በኋላ ፣ በፊቱ ፣
 ለቆሙት ፣ የጦር ፣ ሹማምንቱ ፣ እንደዚህ ፣ አላቸው ፣ ማለት ፣ ላይነት ፣ እየተ
 ዋጋችሁ ፣ የትእዛዜን ፣ ፍጻሜ ፣ የምታዘገዩት ፣ ከሆነ ፣ የማደርገውን ፣ ኸብር ፣
 ለታሕታይ ፣ ግብጽ ፣ አሳያታለሁ ፣ . . . ።

ነምሩድ ፡ በቀኝ ፡ አጁ ፡ ፈረሱን ፡ በግራ ፡ አጁ ፡ ጸናጽል ፡ አንደያዘ፡ወደ፡
 ድል ፡ አድራገው ፡ ወደ ፡ ፒያንኪ ፡ ሲቀርብ ፡ (ገር. ገር. ክሌር) ። ከጭን
 ቅላቱ ፡ በላይ ፡ በክበቡ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ አራት ፡ ፊደሎች ፡ በጥ
 ንቱ ፡ ፊደል ፡ (ሂዬሮግሊፍ) ፡ የተጻፈው ፡ የነምሩድ ፡ ስም ፡ ነው።
 ገብርኤል ፡ ሐኖቶ ።

ንጉሠ ፡ ፒያንኪ ፡ ይኸን ፡ ከተናገረ ፡ በኋላ ፡ ሠፈሩን ፡ በተከበበችው ፡
 ከተማ ፡ ምዕራብ—ደቡብ ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ በየቀኑ ፡ ያስወጋት ፡ ገመር ።
 ነምሩድና ፡ ጦሩ ፡ ከቅጥሩ ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ ስለተሸሸጉና ፡ ለአመታት ፡ ስላስ
 ቸገሩ ፡ በቅጥሩ ፡ ዙሪያ ፡ አፈርና ፡ ጓል ፡ እየሰበሰባችሁ ፡ ረገዥም ፡ ድድቅ ፡
 ሥሩ ፡ የንጨት ፡ መሰላልም ፡ አዘጋጁ ፡ ብሎ ፡ አዘዘ ። ድድቁና ፡ መሰላሉ ፡
 ተሠርቶ ፡ በቁመት ፡ ከቅጥሩ ፡ መብለጠ ፡ ከተገመተ ፡ በኋላ ፡ ወታደሩ ፡ በዚያ ፡
 ላይ ፡ እየወጣ ፡ ግማሹ ፡ በቀስት ፡ ግማሹ ፡ በድንጋይ ፡ እየወረወረ ፡ እቅጥሩ ፡
 ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ በየቀኑ ፡ ይደበድቡዋቸው ፡ ገመር ። በ፫ኛው ፡ ቀን ፡ በከተማዋ ፡
 ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ትንፋሽ ፡ አጥተው ፡ ደከሙ ።

ስለዚህ ፡ ወርቅና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የከበረ ፡ ደንጊያ ፡ ልብስ ፡ ለገጸ ፡ በረከት ፡ የሚሆን ፡
 የያዙ ፡ መልክተኞች ፡ ከቅጥሩ ፡ ውስጥ ፡ እየተላኩ ፡ መውጣት ፡ ገመሩ ።
 ንጉሠ ፡ ነምሩድም ፡ ኔስቲንቴምህ ፡ የምትበለዋን ፡ ሚስቱን ፡ የፒያንኪን ፡ ሚስ
 ቶችና ፡ እህቶች ፡ ለምና ፡ በነሱ ፡ አማካይነት ፡ ፒያንኪን ፡ እንድታማልደው ፡
 ላካት ። እሷም ፡ ከቅጥሩ ፡ ውስጥ ፡ ወጥታ ፡ ወደፒያንኪ ፡ ሚስቶችና ፡ እህቶች ፡
 ሠፈር ፡ መጥታ ፡ በነሱ ፡ ፊት ፡ ተደፍታ ፡ እንደዚህ ፡ ስትል ፡ ለመነቻቸው ።
 “ወደኔ ፡ ኑ (፩) የንጉሥ ፡ ሚስቶችና ፡ እህቶች ፡ ልጆችም ፡ የቤተ ፡ መንግሥትን ፡
 ጌታ ፡ የሐሩስን ፡ (፪) ልብ ፡ አራሩልኝ ፡ መንፈሱ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ፍርዳም ፡
 ታላቅ ፡ ናትና ።”

እርሷም ፡ በነርሱ ፡ ልመናና ፡ አማላጅነት ፡ የፒያንኪን ፡ ልብ ፡ ከአለስ
 ለሰች ፡ በኋላ ፡ ባሏ ፡ ወደ ፡ አለበት ፡ ቅጥር ፡ ተመለሰች ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡
 ነምሩድ ፡ ሚስቱን ፡ እፊት ፡ አስቀድሞ ፡ ዘውዱን ፡ እንዳደረገ ፡ ወደፒያንኪ ፡
 መጣ ፡ በፊቱም ፡ እንደዚህ ሲል ፡ ተናገረ «የሕይወትን ፡ መንገድ ፡ ዘጋህ ፤
 እንደ ፡ ፍላግ ፡ ወደሰማይ ፡ እንኳ ፡ ብበር ፡ ትደርስብኛለህ ። የደቡብ ፡ አገሮች ፡
 ተሸነፉ ፤ የሰሜናዊም ፡ አገራት ፡ በጥላህ ፡ ሥር ፡ መኖር ፡ እንችላለን ፤ ? . . .
 እነዚያ ፡ የገበሩልህ ፡ ይቆጠርና ፡ እኔ ፡ ከነሱ ፡ የበለጠ ፡ እሰጣለሁ ።»

ይኸን ፡ ተናግሮ ፡ ሲጨርስ ፡ ብዙ ፡ ወርቅና ፡ ብር ፡ እንቅ፡ መሣሪያ ፡ ብረት ፡
 በያይነቱ ፡ ሰጠና ፡ ግምጃ ፡ ቤቱን ፡ መላው ። ቀጥሎ ፡ እሱው ፡ ራሱ ፡ በቀኝ ፡
 እጁ ፡ ፈረሱን ፡ (የጭኑን ?) በግራ ፡ እጁ ፡ በሰማያዊ ፡ እንቅ፡ና ፡ በወርቅ ፡
 የተሠራ ፡ ጸናጽል ፡ ይዘ ፡ መጥቶ ፡ ለንጉሠ ፡ ለፒያንኪ ፡ አቀረበ ።

ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ፒያንኪ ፡ ከቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ ተነሥቶ ፡
 ወደ ፡ ቶት ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሄደ ። ከህናቱም ፡ ወታደሩም ፡ በደስታ ፡ ተቀ
 በሉት ። ከዚያ ፡ ወደ ፡ ነምሩድ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሄዶ ፡ ክፍሉን ፡ ሁሉ ፡
 ግምጃ ፡ ቤቱንም ፡ የፈረሰ ፡ ቤቱንም ፡ ጎበኘ ፡ ሚስቶቹንና ፡ እህቶቹንም ፡ አስ
 ጎበኛቸው ። በዚህም ፡ መካከል ፡ ፈረሶችና ፡ ከብቶች ፡ ተርበው ፡ ዓይቶ ፡
 ነምሩድን ፡ በጣም ፡ ወቀሰው ።

(፩) ወደኔ ኑ ፡ ማለቷ ፡ ቅረቡኝ ፡ አማልዳኝ ፡ ማለቷ ፡ ነው ።
 (፪) ሐሩስ ፡ የታሕታይ ፡ ግብጽ ፡ አምላክ ፡ ጭንቅላቱ ፡ በአሞራ ፡ የሚመሰል ፡ ነው ፡ ስለዚህ ፡ ሴትየዋ ፡ ፒያን
 ኪን ፡ በራሱዋ ፡ አገር ፡ አምላክ ፡ ስም ፡ መሰመኗ ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ በዚህ ፡ ሰሞን ፡ ፔሩባስት ፡ የሚባለው ፡ የሄራቅሌዎፖሊስ ፡
 ንጉሥ ፡ ገጸ ፡ በረከቱን ፡ ይዘ ፡ ወደ ፡ ፒያንኪ ፡ መጣ ፡ በፊቱም ፡ በቀረበ ፡ ጊዜ ፡
 እንደዚህ ፡ አለ ፡ «ሐሩስ ፡ ሆይ ፡ ክብር ፡ ላንተ ፡ ይገባል ። ድል ፡ አድራጊ ፡ ሆይ ፡
 ከርማዎችን ፡ የምታባርር ፡ ኮርማ ፡ ነህ ። በጥልቁ ፡ ሲኦል ፡ ነበርሁ ፡ በጨለማም ፡
 ተውጫ ፡ ነበር ፡ . . . በችግሬ ፡ ቀን ፡ ካንተ ፡ በቀር ፡ የደረሰልኝ ፡ የለም ።
 ድል ፡ አድራጊው ፡ ንጉሥ ፡ ሆይ ፡ ጨለማ ፡ ከኔ ፡ እንዲርቅ ፡ አባረርህልኝ ። ከኅብቴ ፡
 ጋር ፡ አገልጋይህ ፡ ነኝ ። ሐራቅሌዎፖሊስ ፡ ለቤተ ፡ መንግሥትህ ፡ ይገብራል ።
 እነሆ ፡ ከከዋክብት ፡ በላይ ፡ የሐርማኪስ ፡ (፩) ፡ ምስል ፡ የሱ ፡ ሕይወት ፡ ያንተ ፡
 ሕይወት ፡ ነው ። እሱን ፡ ችግር ፡ እንደማይገጥመው ፡ አንተም ፡ ለዘለዓለም ፡
 የምትኖረው ፡ ፒያንኪ ፡ ንጉሥ ፡ ሆይ ፡ ምንም ፡ ችግር ፡ አይደርስብህም» ።

የዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ግርማዊነቱ ፡ (ፒያንኪ) ፡ ሮህን ፡ ወደምት
 ባል ከተማ ፡ ሄደ ። በደረሰም ፡ ጊዜ ፡ በዚች ፡ ከተማ ፡ ብዙ ፡ የታሕታይ ፡ ግብጽ ፡
 ወታደሮች ፡ ነበሩባት ። ቅጽሯም ፡ ረዣዥም ፡ መዚጊያዎቿም ፡ በጽኑ ፡ የተዘጉ ፡
 ናቸው ፡ ማለትን ፡ ሰማ ። ሌሎቹ ፡ ትልልቅ ፡ ከተሞችና ፡ ነገሥታቶች ፡ ያልመከቱ
 ትን ፡ ይቺ ፡ ቲንሽ ፡ ከተማ ፡ ለመመከት ፡ በመሞከሯ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ፒያንኪ ፡
 የተገረመ ፡ ወይም ፡ የተናደደ ፡ ይመስላል ። ለነሱም ፡ እላከው ፡ መልእክት ፡ ውስጥ ፡
 የጥንት ፡ ፈርዖኖች ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ አስገባርን ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፡ «ምስኪ
 ኖቹን ፡ እስገባርን > ብለው ፡ የተናገሩበትን ፡ የሰድብና ፡ የማክሰስ ፡ ቃል ፡ አሁን ፡
 ፒያንኪ ፡ በነዚህ ፡ ግብግውያን ፡ ላይ ፡ መልሶ ፡ ሠራበት ። ቢሆንም ፡ ስድብ ፡
 ጨምሮ ፡ ቢልክም ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ አለአቅማቸው ፡ ለመመከት ፡ ስላ
 ሰቡ ፡ አዝኖላቸው ፡ ምክርም ፡ ጨምሮ ፡ ከማስጠንቀቅ ፡ አልበዘነም ። ቃሉም ፡
 ይህ ፡ ነው ፡ «እናንት ፡ በሞት ፡ የምትኖሩ ፡ ደካሞች ፡ . . . ምስኪኖች ፡ መዝ
 ጊያችሁን ፡ ላትከፍቱ ፡ ቲንሽ ፡ ጊዜ ፡ ያለፈ እንደሆነ ፡ በማደርገው ፡ እልቁት ፡ ፈራ
 ጆች ፡ (ሐላፊዎች) ፡ ትሆናላችሁ . . . ለሕይወት ፡ የከፈትሁላችሁን ፡ መዝጊያ ፡
 አትዝጉ ፡ . . . ሞትን ፡ አትምረው ፡ በአገር ፡ ሬት ፡ ሕይወትንም ፡ አትናቁ»

ይኸን ፡ ቃል ፡ ሲሰሙ ፡ እነሱም ፡ ምንም ፡ ሳያመነቱ ፡ በቶሎ ፡ እንደዚህ ፡
 የሚል ፡ መልስ ፡ ላኩ «የአምላክ ፡ ጥላ ፡ በራስህ ፡ ስለአለ ፡ የኑትም ፡ ልጅ ፡ (፪) ክን
 ዱን ፡ ከሰጠህ ፡ ቃልህ ፡ ከአምላክ ፡ እንደበት ፡ እንደወጣ ፡ ተቆጥሮ ፡ ወዲ
 ያው ፡ ይፈጸማል ፡ አምላክም ፡ እንደወለደህ ፡ በሥራህ ፡ ሁሉ ፡ ይታወቃል ። ከተ
 ማዋና ፡ መዝጊያዎቿ ፡ ከሥልጣንህ ፡ በታች ፡ ናቸው ፡ እንደልባችን ፡ አስወ
 ጣን ፡ አስገባን» ፤

ይህ ፡ ቃል ፡ በደረሰው ፡ ጊዜ ፡ ፒያንኪ ፡ ጦርነቱን ፡ አቁሞ ፡ ልመናቸ
 ውን ፡ ሰምቶ ፡ በሰላም ፡ እንዲወጡ ፡ ፈቀደላቸው ።

ከነርሱም ፡ መካከል ፡ የታፍኔቅት ፡ ልጅ ፡ አብሮ ፡ ነበር ፡ የንጉሡም ፡
 ወታደሮች ፡ ወደ ከተማዋ ፡ ውስጥ ፡ ገቡ ። አንድ ፡ ነፍስ ፡ እንኳን ፡ አላጠፋም ።

(፳፻) ሐርማኪስ ፡ የሴቲ ፡ አምላክ ፡ የሐትሐር (ሐጻር) ባል ፡ የሐራቅሌዎፖሊስ ፡ አምላክ ፡ በጽርሐ ፡
 አርያም ? የሚኖረው ፡ ከምሥራቅ ፡ እስከ ፡ ምዕራብ ፡ የሚኖረው ፡ ጸሐይ ።
 (፪፻) አሞን ።

በሰላም ፡ ለሚማረክ ፡ ጠላት ፡ ፒያንኪ ፡ ርኅሩኅ ፡ ነው ፡ በጦርነት ፡ ላይ ፡
 ካልተገደደ ፡ በቀር ፡ የማንንም ፡ ነፍስ ፡ በከንቱ ፡ ማጥፋት ፡ አይወድም ፡ ነበር ። የሚቀ
 ጋውንም ፡ አገርና ፡ ከተማ ፡ አስቀድሞ ፡ እንደሚገባ ፡ ሳይመክርና ፡ ሳያስጠነቅቅ ፡ ውጊያ ፡
 አይገኝም ፡ ነበር ፡ የጦር ፡ አለቆቹም ፡ በዚሁ ፡ ዓይነት ፡ እንዲሠሩ ፡ ጥብቅ ፡ ትእዛዝ ፡
 ሰጥቷቸዋል ። ይኸም ፡ ሁኔታ ፡ ፒያንኪ ፡ አምላኩን ፡ የሚፈራ ፡ የሕሊና ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡
 ደህና ፡ አድርጎ ፡ ያስረዳል ። ትእዛዝም ፡ ምክርም ፡ ሲሰጥ ፡ ያነጋገሩ ፡ ቅርጽ ፡ በምሳሌ ፡
 በፍልስፍና ፡ የተቀረጸ ፡ ነው ። ፍልስፍና ፡ ቢጨመርበትም ፡ ዘወርዋራና ፡ ጥምዝ
 ወይም ፡ ጥልቅ ፡ ሳይሆን ፡ አነጋገሩ ፡ ለማንም ፡ ተርታ ፡ ሰው ፡ የሚገባ ፡ ግልጽና ፡
 ቀርጥ ፡ የሆነ ቃል ፡ ነው ። ይኸንንም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ከተመለከትነው ፡ በቀር ፡
 ወደ ፡ ፊት ፡ በሚይዘቸው ፡ ከተሞች ፡ ላይ ፡ ለምክርና ፡ ለማስጠንቀቂያ ፡ የሚልክ
 ቸው ፡ ቃሎች ያስረዱናል ።

የሮሳን ፡ ከተማ ፡ ከያዘ ፡ በኋላ ፡ ግርማዊነቱ ፡ ሚሪቱም ፡ ወደምትበለዋ ፡ ከተማ ፡
 አመራ ፡ ይህቸም ፡ ከተማ ፡ ሶካሪስ ፡ የሚባለው ፡ ንጉሥ ፡ የነበረበት ፡ ከተማ ፡ ናት ።
 ሰሞኑንም ፡ የሶካሪስ ፡ ጦርና ፡ የፒያንኪ ፡ ጦር ፡ ሲቀጋጃት ፡ ሰንብቷል ። አሁን ፡
 ግን ፡ ዘለግለም ፡ የሚኖረው ፡ የሁለቱም ፡ አገር ፡ ንጉሥ ፡ የአሞን ፡ ልጅ ፡ ፒያ
 ንኪ ፡ መጥቷል ፡ ማለትን ፡ ሰምተው ፡ ፍርሃት ፡ ይዟቸው ፡ የከተማዋን ፡ ቅጥር ፡
 ዘጋግተው ፡ ተቀምጠዋል ። ፒያንኪም ፡ ከነሠራዊቱ ፡ በደረሰ ፡ ጊዜ ፡ ከማስወጋቱ ፡
 በፊት ፡ እንደልማዱ ፡ ቀርጠኛ ፡ መልእክቱን ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ አስቀደመ ፡ «በፊ
 ታችሁ ፡ ሁለት ፡ የመንገድ ፡ መስመር አስቀምጡ ፡ እንደፍላጎታችሁም ፡ ምረጡ ፡
 ብትከፍቱ ፡ ሕይወትን ፡ ብትዘጉ ፡ ሞትን ፡ ታገኛላችሁ ። ግርማዊነቱ ፡ በተዘጋ ፤
 ከተማ ፡ ላይ ፡ ማለፍ ፡ አይችልም» ፡ እነሱም ፡ ወዲያው ፡ ከተማዋን ፡ ከፈቱና ፡ የፒ
 ያንኪ ፡ ጦር ፡ በሰላም ፡ ገባበት ። ፒያንኪም ፡ ገብቶ ፡ ግምጃ ፡ ቤቱን ፡ ቤተ ፡ መን
 ግሥቱን ፡ ቤተ ፡ መቅደሱን ፡ ሁሉ ፡ ከጎበኘ ፡ በኋላ ፡ በዚች ፡ ከተማ ለሚገኘው ፡
 አምላክና ፡ ለራሱም ፡ ለአሞን ፡ መሥዋዕትና ፡ ሰጦታ ፡ አቅርቦ ፡ ጨረሰ ። ከዚያ ፡
 አልፎ ፡ ወደ ፡ ቶታዊ ፡ ከተማ ፡ ደረሰ ፡ በዚች ፡ ከተማ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የታ
 ሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ወታደሮች ፡ በርክተው ፡ በገኙበት ፡ እንደሌሎች ፡ ከተሞች ፡ ቅጥ
 ራቸውን ፡ ዘግተው ፡ ለመከላከል ፡ አልደፈሩም ። ስለዚህ ፡ ፒያንኪ ፡ እንደደረሰ ፡
 መዝጊያቸውን ፡ ከፍተው ፡ በፊቱ ፡ ተደፍተው ፡ እንደዚህ ፡ ብለው ፡ ተቀበሉት ፡
 «አባትህ ፡ (፩) የውርሱን ፡ ቅርስ ፡ ላንተ ፡ አዘጋጅቶልሃል ። የሁለቱ ፡ ዓለሞች ፡ (ኢት
 ዮጵያና ፡ ግብፅ) ጌታ ፡ እንደመሆንህ ፡ እነሆ ፡ ገንዘቦችህ ፡ ናቸው ፡ ዓለምን ፡ የም
 ትገዛ ፡ ጌታ ፡ ነህ ፡ ይኸን ፡ ብለው ፡ ከተማዋን ፡ ከነሁብቷ ፡ ሲያስረክቡት ፡ እሱም ፡
 ወደቤተ ፡ መቅደሳቸው ፡ ሄደ ፡ ለመሥዋዕት ፡ የሚያደርጉትን ፡ በሬ ፡ ከርማ ፡ ዳክዬ ፡
 ሌላውንም ፡ በያይነቱ ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ሰጣቸው ።

ፒያንኪ ፡ እንደዚህ ፡ እያደረገ ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ በተቀበሉት ፡ ከተሞች ፡ በሰላም ፡
 እምቢ ፡ ባሉት ፡ ላይ ፡ በጦር ፡ ኃይል ፡ እየገባ ፡ ብዙ ፡ የታሕታይን ፡ ግብፅ ፡ ከተ
 ሞች ፡ ያዘ ። ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳልነው ፡ አስቀድሞ ፡ በጥበብ ፡ በምሳሌ ፡ እያደረገ ፡
 (፩) አሞንን ፡ ወይም ፡ ሶካሪስን ፡ ማለታቸው ፡ ይህን ? ።

ሳይመክርና ፡ ሳያስጠነቅቅ ፡ አንድም ፡ ከተማ ፡ እንዳልመታም ፡ እንዳለስመ
 ታም ፡ ይኸው ፡ ታሪኩ ፡ ይነግርለታል ። ይኸም ፡ የርሱ ፡ አያያዝ ፡ ከርሱም ፡ ከነ
 ዚያም ፡ ወገን ፡ በከንቱ ፡ የሚጠፋውን ፡ የብዙ ፡ ሰው ፡ ነፍስ ፡ ያድናል ። በገባበት ፡
 ከተማ ፡ ያገኘውን ፡ የሕዝቡን ፡ ሳይሆን ፡ ያመጠበትን ፡ (የሸፈተበትን) ፡ ንጉሥ ፡
 ወይም ፡ ሹም ፡ ሀብት ፡ ግማሹን ፡ ለራሱ ፡ አምላክና ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ወርሶ
 ግማሹን ፡ ደግሞ ፡ ለዚያው ፡ ለገባበት ፡ ከተማ ፡ አምላክ ፡ አድሎ ፡ አሱም ፡ ራሱ ፡
 የየከተማውን ፡ አምላክ ፡ ሳይንቅ ፡ በአክብሮት ፡ ተሳልሞ ፡ ነገሥታቶቻቸው ፡ የሚ
 ያደርጉትን ፡ ሥርዓት ፡ ሁሉ ፡ በትክክል ፡ ፈጽሞ ፡ ሕዝቡንም ፡ ከህፃቱንም ፡ ያስ
 ደስታል ። ይኸም ፡ ይዘታው ፡ ገዥነቱን ፡ ዝናውን ፡ አስተዳደሩን ፡ አቃንቶለታል ። የር
 ሱንም ፡ መንገድ ፡ በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ ከ450 ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ የግሪክ፡ንጉሥ ፡ ትልቁ ፡
 አስክንድር ፡ በ፫፻፴፪-፫፻፷፫ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ በወረራቸው ፡ አገሮች ፡ ላይ ፡ እንደ
 ተከተለውና ፡ እንደተጠቀመበት ፡ ይታያል ። እስክንድርን ፡ የዚህን ዓይነት ፡ የአመ
 ራር ፡ ዘዴ ፡ የመክረው ፡ መምህሩ ፡ አሪስቶት ፡ (አርስጣጣሊስ) ፡ ሲሆን ፡ ፒያን
 ኪን ፡ የመክረው ፡ ሌላ ፡ መምህር መኖሩን ፡ ወይም ፡ ራሱ ፡ ለራሱ ፡ መምህር ፡
 ሆኖ ፡ በሚገባና ፡ በቀና ፡ መንገድ ፡ እንደተመራ ፡ ጽሑፉ ፡ አይናገርም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ አሁንም ፡ ከተማዎቹ ፡ ጨርሰው ፡ አልተያዙም ። ብዙ ፡ ከተ
 ሞች ፡ ቢያዙም ፡ ብዙ ፡ መሳፍንትና ፡ አስፈሪ ፡ የነበረው ፡ ንጉሥ ፡ ነምሩድ ፡
 ቢገቡም ፡ ገና ፡ በሰሜን ፡ በኩል ፡ ዋናው ፡ ፈርዖን ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ሠራዊትም ፡
 ነገሥታትም ፡ ይዘ ፡ የሚጠብቀው ፡ ታፍነቅት ፡ ገና ፡ አልገባም ። እርሱም ፡ በበ
 ኩሉ ፡ ለውጊያ ፡ ብዙ ፡ ድርጅት ፡ አድርጓል ። ከርሱ ፡ ጋር ፡ የነበረው ፡ ነምሩድ ፡
 ብቻ ፡ ተሸንፎ ፡ ሲገባ ፡ የቀሩት ፡ ሶካሪስ ፡ አሰርኮን ፡ የሚባሉት ፡ ሁለት ፡ ነገሥታት
 ከርሱ ፡ ጋር ፡ ሆነው ፡ የጠርነቱን ፡ ጊዜ ፡ ይጠበቃሉ ። እንደዚሁም ፡ ታላቁቱ ፡
 የፈርዖኖቹ ፡ ከተማ ፡ መምሬስ ፡ (፩) ፡ ገና ፡ አልተያዙም ። ይቺም ፡ የመምሬስ፡
 ከተማ ፡ ከቱብ ፡ በፊት ፡ የተመሠረተች ፡ የጥንታውያኑ ፡ ፈርዖኖች ፡ ዋና ፡ ከተማ ፡
 ናት ። በውስጧም ፡ ያለው ፡ የልዩ ልዩ ፡ አማልክትና ፡ በተለይ ፡ የፕተህ ፡ ቤተ ፡
 መቅደስና ፡ ምስል ፡ የነገሥታቱ ፡ የከህናቱ ፡ ሐውልት ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ አዳ
 ሬሽ ፡ ብዙ ፡ ነው ።

በቴብና ፡ በናፓታ ፡ የአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ እንደ ፡ ደብር ፡ እንደሚ
 ቆጠር ፡ በመምሬስ ፡ ደግሞ ፡ የፕተህ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ነው ።
 ስለዚህ ፡ ፒያንኪ ፡ ይቺን ፡ ታላቅ ፡ ከተማ ፡ ለመያዝ ፡ ወደፊት ፡ ገሠገሠ ። ወደ
 ከተማዋም ፡ በተጠጋ ፡ ጊዜ ፡ በውስጧ ፡ ለሚኖሩት ፡ መልእክት ፡ አዘጋጀ ።
 እንደ ፡ ከተማዋ ፡ ታላቅነት ፡ በውስጧ ፡ እንደሚገኙት ፡ እንደክቡራኑ ፡ ሊቃን ፡
 ከህናት ፡ እንደ ፡ ልዑላኑ ፡ መሳፍንት ፡ የደረጃ ፡ መጠን ፡ መልእክቱ ፡ የለሰለሰ ፡
 አክብሮ ፡ የተጨመረበት ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ ለሌሎቹ ፡ ለተርታዎቹ ፡ ከተሞች ፡
 እንደላከላቸው ፡ ዓይነት ፡ አለመሆኑ ፡ የሚቀጥለው ፡ የመልእክቱ ፡ ንግግር ፡
 ያስረዳል ።

(፩) መምፍቶስ ፡ ወይም ፡ መነፍ ፡ እያስ ፡ የኑሐንስ ፡ መደብር መጽሐፍ ፡ የሚጠቅሳት ።

‘በዚች : ከተማ : ውስጥ : የምትኖሩ : መዝጊያችሁን : አትዝጉ ፤ አትዋጉ፤ ሱ : አምላክ : (ሱ : ወይም : ስሐ : የፀሐይ : ልጅ : አምላክ : ነው :) በዘመን : መግቢያ : ላይ : እንደ : ነበረ : እኔም : እንደሱ : ገብቼ : እወጣለሁ ። እርምጃ ዩን : ያልገፋችሁ : እንደሆነ : ለጥታህና : በመምሬስ : ከተማ : ለሚገኙት : አማ ልክት : መሥዋዕቱንና : መባዓዬን : አቀርባለሁ : በሴት : (ሌላ : ዓይነት : ፀሐይ : አምላክ :) ቤተ : መቅደስ : ሶካሪስ : ይፈጽም : የነበረውን : ሥርዓት : ሁሉ : እፈጽማለሁ ። ጥታህንም : በጥንቃቄ : እመለከታለሁ ። በሰላምም : እመለሳለሁ። ከተማዋን : በመልካም : እይዛታለሁ : ትድንማለች : የሕፃናት : ዋይታ : አይሰ ማም : ተመልክቱ : የደቡብን : ከተሞች : የአምላክን : ቃል : ከስተሃቀሩት : በቀር : አንድ : ሰው : እንኳን : አልተገደለም ። ሥቃይ : የተሠራው : ለኃጥክ : ነው ።’

በዚህ : መካከል : ታናናቅታ : ከሰሜን : ወደ : መምሬስ : መጥቶ : የመ ምሬስ : ከተማ : ኃይለኛ : ናት : ወታደሮቿም : ጎበዞች : ናቸው ። በምሥራ ቅም : ወገን : በባሕር : የተከበበች : ስለሆነች : ጠላትን : አታስገባም ። ገን ዘብ : ስንቅ : ዘይት : በሰሜን : ላሉት : ወታደሮች : ሰጥቼ : ከሰሜን : ተመልሼ : እስክመጣ : ድረስ : መክቱ : ብሎ : ለሹማምንቱ : መክሮ : ሠረገላውን : ትቶ : በፈረሱ : ተጋብቶ : ሄደ : ነበርና : የመምሬስ : ከተማ : ነዋሪዎች : የፒያን ኪን : ምክር : ሰምተው : (ቅጥሩን :) ሊከፍቱ : አልፈለጉም ።

ስለዚህ : ፒያንኪ : የዚህኑ : እርግጠኛነት : ሲያውቀው : ወደ : ከተማዋ : ተጠግቶ : በሰሜን : በኩል : የወንዙ : ወሀ : እስከ : ቅጥሩ : መሙላቱን : በሌላውም : ወገን : ከተማዋ : ከቀድሞው : በቀር : ባዲስ : ሥራ : በደንብ : የተመሸገችና የማትደፈር : መሆኑን : እየዞረ : ተመለከተ ። በቅጥሩ : ዙሪያም : ምን : ማድረግ : እንደሚቻል : ሹማምንቱ : ብዙ : ንግግር : አደረጉ ። በመጨ ረሻም : በሔርሞፖሊስ : እንደ : አደረጉት : በቅጥሩ : ልክ : ድድቅና : መሰላል : ሠርተን : እንገባለን : የሚል : አሳብ : አቀረቡ ። ፒያንኪም : የቀረበው : ምክር : ሁሉ : ሰውነቱን : አላስደሰተውም : የጉዳዩም : መራዘም : እንደነበር : አስቆጣው ። እንዲህም : ‘አለ : በሕይወቴ : በራ : (ፀሐይ :) ፍቅር ፤ ባአባቴ : በአሞን : ቸርነት : (ጸጋ ?) ፤ ይኸን : ሁሉ : ያደረግሁት : በአሞን : ትእዛዝ : ነው ። ይህ : ግን : የሰው : ልጆች : ንግግር : ነው : . . . አሞንን : በልባቸው : አላ ስቀመጡትም ፤ ትእዛዙንም : አላወቁም : ይኸንንም : ሁሉ : አሞን : ያደረገው : (ልባቸውን : ያጸናው :) የሽብርን : ኃይል : ለማሰማት : ሲል : አውቆ : ነው ። እን ግዴህ : ይቺን : ከተማ : እንደ : አንድ : ማዕበል : ሆኜ : እንደ : አነሣት : አባቴ : አሞን : አዟል’

ከዚህ : በኋላ : ፒያንኪ : ጀልባዎችን : ታንኳዎችን : መርከቦችንም : ሁሉ : ሰብስቦ : ብሎ : አዘዘ ። በባሕሩ : በኩል : አድርገው : ወደ : ከተማው : ውስጥ :

(ጳ) መምፍዮስ : ጋይም : መነፍ : እያለ : የዮሐንስ : መደብር : መጽሐፍ : የሚጠቅሳት ።
 (ጴ) ሳልጉዳቸው : ለማለት : ነው ።

እንደት ፡ እንደሚገቡ ፡ ዝግጅቱ ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ለሚገቡት ፡ ወታደሮች ፡
 እሱው ፡ ራሱ ፡ መሪና ፡ አዛዥ ፡ ሆኖ ፡ በመርከብ ፡ ገባ ፡ ግንባር ፡ ቀደም ፡ ለሆ
 ኑት ፡ ወታደሮቹም ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጠ ፡ አሁን ፡ ግማሻችሁ ፡
 ከተማዋን ፡ ውጡ ፡ ግማሻችሁ ፡ ደግሞ ፡ በበር ፡ በኩል ፡ ወደ ፡ ውስጥ ፡ ግቡ ፡
 የሚግረክ ፡ ሹም ፡ ስታገኙ ፡ አይገባምና ፡ እንዳትገፉት ፡ ደቡብንና ፡ ሰሜንን ፡
 ከያዝን ፡ ወዲህ ፡ በሁለቱ ፡ አገሮች ፡ መካከል ፡ በዚች ፡ በመምሬስ ፡ ተቀምጠን ፡
 እረፍት ፡ እናደርጋለን ፡ ይኸን ፡ ከተናገረ በኋላ ፡ ወታደሮቹ ፡ ተዥጉድጉደው ፡
 ከመርከብና ፡ ከየገጠላቸው ፡ ላይ ፡ እየወረዱ ፡ ወደ ፡ ከተማዋ ፡ ውስጥ ፡ ገቡ ።
 ብዙም ፡ ሰው ፡ ፈጁ ። ቀጥሎም ፡ ራሱ ፡ ፒያንኪ ፡ ከነጠሩ ፡ ገብቶ ፡ ትልቋን ፡
 ከተማ ፡ መምሬስን ፡ ያዛት ።

ዜና ፡ መዋዕሉ ፡ እንደሚለው ፡ በማግስቱ ፡ ብዙ ፡ ሹማምንት ፡ ከነሕይወታ
 ቸው ፡ ተማርከው ፡ እፊቱ ፡ ቀረቡ ። ንጉሠ-ም ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ሁሉ ፡ እንዲጠ
 በቅ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ አስቀድሞ ፡ ላከና ፡ ቀጥሎ ፡ እሱው ፡ ራሱ ፡ ሄዶ ፡ ለሐ ፡ ቃ ፡
 ፕታህ ፡ ጌታ ፡ እንደነገሥታቱ ፡ ልማድ ፡ ወይኑን ፡ አቀረበ ። መምሬስንም ፡ በዕ
 ጣንና ፡ በሹቱ ፡ ቀደሳት ። ከሀናቱንም ፡ በየቦታቸው ፡ እንዲገቡ ፡ ፈቀደላቸው ።
 ቅጥሎ ፡ ወደ ፡ ትልቁ ፡ ወደጥታህ ፡ የአማልክት ፡ አባት ፡ የመምሬስ ፡ ጠበቁ ፡ ቤተ ፡
 መቅደስ ፡ ሄዶ ፡ በቤተ ፡ መቅደሱ ፡ በራፍ ፡ ላይ ፡ እንደልማዱ ፡ ሰውነቱን ፡ አንጸ።
 ከዚያ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ገብቶ ፡ ለአባቱ ፡ ለጥታህ ፡ የበሬ ፡ ወይፈን ፡ የዳ
 ክዬ ፡ መሥዋዕት ፡ አቀረበ ። ከቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ወጥቶ ፡ ወደ ፡ አዳራሹ ፡ ሄዶ ፡ . . . .
 በዚያም ፡ ሳለ ፡ በመምሬስ ፡ ዙሪያ ፡ ያሉት ፡ የሀሪፔቲኒ ፡ የፒኒናው ፡ ጊዛ ፡ . . . . አገር ፡
 ተከላካዮች ፡ መጥፋታቸውንና ፡ የየከተማቸው ፡ መግቢያ ፡ ክፍት ፡ መሆኑን ፡ ሰማ ።
 ቀጥሎ ፡ የማሱአስ ፡ . . . አለቆችና ፡ ንጉሡ ፡ ኡአፑት ፡ ሁሉም ፡ የታሕታይ ፡ ግዛቶች
 ሹማምንት ፡ ግብራቸውን ፡ እየያዙ ፡ መጥተው ፡ የግርማዊነቱን ፡ ብርሃን ፡ ለማየት ፡ መጡ።

ግርማዊነቱም ፡ የመምሬስን ፡ ከተማ ፡ ሀብት ፡ ለአሞንና ፡ ለጥታሕ ፡ . . . አስ
 ፋፈለ ።

ቀጥሎ ፡ ንጉሡ ፡ ወደምሥራቅ ፡ አመራ ፡ በኬሮ ፡ ለሚቀመጠው ፡ ለቱም ፡ (የሌ
 ሊት ፡ ፀሐይ ፡) ለሌሎቹም ፡ አማልክት ፡ በአማሕ ፡ (ምውታን ፡ የሚወጡበት ፡ በር ፡)
 ለሚቀመጡትም ፡ ማናቸውንም ፡ መፋፋትና ፡ ደስታ ፡ ያገኝ ፡ ዘንድ ፡ ዘለዓለም ፡
 ሕያው ፡ የሆነው ፡ ፒያንኪ ፡ የበሬና ፡ የወይፈን ፡ የዝዬ ፡ መሥዋዕት ፡ አቀረበ ። . . .
 ያቀረቡለትን ፡ ሀብትና ፡ ከብት ፡ ግማሹን ፡ ለአሞን ፡ ግማሹን ፡ ለጥታህ ፡ የቀረ
 ውንም ፡ ለቀሩት ፡ አማልክት ፡ አደላድሎ ፡ ሲጨርስ ፡ ወደ ፡ ሔሌዎፖሊስ ፡ ሄዶ ።
 በዚያም ፡ ለፀሐይ ፡ አምላክ ፡ ጉሕ ፡ ሲቀድ ፡ (ፀሐይ ፡ ጮራዋን ፡ በምትፈንጥቅበት ፡ ጊዜ ፡)
 የነጭ ፡ በሬ ፡ መሥዋዕት ፡ አቀረበ ። . . . . ከዚህም ፡ ጋር ፡ ወተት ፡ ሹቱ ፡ ከርቤ ፡ ዕጣን ፡
 ሰጠ ። የመሥዋዕቱ ፡ ሥን ፡ ሥርዓት ፡ ሲያልቅ ፡ ወደ ፡ ራ ፡ (ፀሐይ) ፡ ወደ ፡ ቱም
 (ጨረቃ) ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ገብቶ ፡ የመዝጊያውን ፡ ቁልፍ ፡ እሱው ፡ ራሱ ፡ ከፍቶ ፡ ምስላ
 ቸው ፡ (ሐውልታቸው) ፡ ወዳለበት ፡ ብቻውን ፡ ተጠግቶ ፡ ጸሎቱንና ፡ ሰግዶቱን ፡ ጨርሶ ፡
 ወጣ ፡ ከሀናቱም ፡ አመሰገኑት ። ስለርሱም ፡ ደህንነት ፡ ጸሎት ፡ አደረሱ ። . . . .»

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከቤተ ፡ መቅደስ ፡ ወጥቶ ፡ ወደ ፡ አትሪቢስ ፡ ወንጌ ፡ በተለይ ፡ በከሃኒ ፡ ደቡብ ፡ ድንኳን ፡ አስተክሎ ፡ ሠፈር ፡ አደረገ ። በዚህም ፡ ሳለ ፡ የሰሜን ፡ ነገሥታት ፡ አቦርካን ፡ ሸኛው ፡ የቡባስቲ ፡ ንጉሥ ፤ ኡኡፕት ፡ የተገኘ ፡ ሪሙ ፡ ንጉሥ ፡ ሌሎችም ፡ መሳፍንት ፡ የጦር ፡ ሹማምንትና ፡ መኳንንት ፡ ከሀናትና ፡ ነቢያትም ፡ ከየግል አገራቸው ፡ መታያቸውንና ፡ ግብራቸውን ፡ ፈረስ ፤ የጋማና ፡ የቀንድ ፡ ከብት ፡ ልብስ ፤ ሽቶ ፤ ጥዋ ፡ አምባር ፡ ያንገት ፡ ጌጥ ፡ በያይነቱ ፡ እየያዙ ፡ መጥተው ፡ ገቡለት ። ከሁሉም ፡ ይበልጥ ፡ ፔቴሲሲ ፡ የሚባለው ፡ የአትሪቢስ ፡ መስፍን ፡ በስጦታውም ፡ በንግግሩም ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አሰኘው ።

ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ዋናው ፡ የፒያንኪ ፡ ጠላት ፡ ነገሥታት ፡ ሁሉ ፡ በውስጡ ፡ አብረው ፡ የነበሩት ፡ ታፍኔቅት ፡ ሰማ ። እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ነገሥታት ፡ ለፒያንኪ ፡ ከገቡ ፡ ከተዋቹና ፡ አውራጃቸው ፡ ሁሉ ፡ በየተራ ፡ ተይዘው ፡ ካለቁ ፡ ከእንግዲህ ፡ ወዲያ ፡ ፒያንኪን ፡ መከላከል ፡ በፍጹም ፡ የማያዛልቅ ፡ መሆኑን ፡ ባለበት ፡ ሰሜናዊ ፡ ሥፍራ ፡ ሆኖ ፡ አመዛዘነ ።

ስለዚህ ፡ ታላቁቱ ፡ የመምሬስ ፡ ከተማ ፡ ከተያዘችና ፡ የየአውራጃው ፡ ነገሥታትና ፡ መሳፍንት ፡ ግብርና ፡ መታያ ፡ እየያዙ ፡ ወደ ፡ ፒያንኪ ፡ እየገቡ ፡ መገበራቸውን ፡ እርግጡን ፡ ከተረዳ ፡ ወዲህ ፡ እሱም ፡ የሚያሳዝን ፡ የምሕረት ፡ ቃል ፡ ጨምሮ ፡ መልክተኛ ፡ ላክ ፤ ቃሉም ፡ ይህ ፡ ነው ፡ «ከቁጣህ ፡ ታገስ ፤ በጎፍረቲ ፡ ዘመን ፡ አላየሁህም ፤ በነበልባል ፡ ሬት ፡ መቆም ፡ አልችልም ፤ በግለትህ ፡ ተሸነፍሁ ፤ በደቡብ ፡ ኑብቲ ፡ (እነገሥታቱ ፡ የጦርነት ፡ መላ ፡ የሚያስተምር ፡) አምላክ ፡ ነህና ፡ አሸናፊው ፡ (ጥንት) ፡ ኮርማ ፡ ሆይ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ስትፈልግ ፡ የሚቃወምህ ነገር አታገኝም ። ወደ ፡ በሕር ፡ ደሴት ፡ ሸሸሁ ፡ ከዚች ፡ የግለት ፡ ቃል ፡ የተነሣ ፡ መንፈስህን ፡ ተጠራጠርሁ ። አንድ ፡ ጠላት ፡ በኔ ፡ ላይ ፡ ተነሥቷል ፤ በኔ ፡ ላይ ፡ የተነሣው ፡ ልብህ ፡ አሁንስ ፡ አልቀዘቀዘምን? አሁን ፡ ግን ፡ በውነቱ ፡ ምስኪን ፡ ነኝ ፡ በወንጀሌ ፡ ጥፋት ፡ ውስጥ ፡ አትጣለኝ ። የሚዛን ፡ ልክ ፡ ቲናንሾችን ፡ ስብርባሪዎች ፡ ያውቃል ፡ (ይለያል ፡) ። እነዚህን ፡ ለኔ ፡ በይቅርታህ ፡ አብዛቸው ፤ ዘር ፡ ብትዘራ ፡ በጊዜው ፡ ፍሬውን ፤ ታገኛለህ ። ፍሬ ፡ የሚያፈራውን ፡ ዛፍ ፡ ገና ፡ በአበባው ፡ አታጥፋው ። ፍርሃትን ፡ በልቤ ፡ አሳደርህ ፤ ሽብርም ፡ በአካሌ ፡ ውስጥ ፡ ተነዛ ፤ በመጠጥ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ አልቆምም ፤ በገናዬንም ፡ (ለጨዋታ ፡) አያመጡልኝም ። በራብኝ ፡ ጊዜ ፡ ከደረቅ ፡ ዳቦ ፡ በቀር ፡ አልበላም ፤ ሲጠግኝም ፡ የምጠጣው ፡ ወሀ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ስሜን ፡ ከሰማህበት ፡ ቀን ፡ (ስምህን ፡ ከሰማሁበት ?) ገምሮ ፡ ፍርሃት ፡ በአጥንቶቼ ፡ ውስጥ ፡ ዘለቁ ። አእምሮዬ ፡ ተቃጥሎአል ፤ ልብሶቼ ፡ ተበጣጥሰዋል ። ወደ ፡ ኔይት ፡ (የራሱ ፡ አገር ፡ የሳይስ ፡ ሴት ፡ አምላክ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡) ሸሽቼ ፡ ተደብቄያለሁ ፡ (ተማጥኝያለሁ ።) ና ፡ ወደኔ ።

ሬትህን ፡ እኔ ፡ ወዳለሁበት ፡ መልስ ፡ የካድሁት ፡ ነገር ፡ እንዳለ ፡ ተመልክት ። አገልጋይ ፡ (ወንጀለኛ ፡ ?) በይቅርታ ፡ አይነጸምን ? ያለኝ ፡ ሁሉ ፤ ወርቅና ፡ የከበረ ፡ ደንጊያ ፡ በመልካም ፡ ሰቃ ፡ ያጌጡት ፡ ፈረሶቹ ፡ ሁሉ ፡ ይወሰዱ ፤ ወደ ፡

ግምጃ፡ ቤትህም፡ይግቡ። ፍርሃትን፡ ከልቤ፡ የሚያጠፋ፡ መላክተኛ፡ ይላክልኝ፤ ከርሱም፡ ጋር፡ ወደ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ሄጄ፡ ቅዱስ፡ መሐላዬን፡ ልፈጽም።

ይኸን፡ ሁሉ፡ ሲሰማ፡ ፒያንኪ፡ ምንም፡ እንኳ፡ ዋና፡ ተፎካካሪ፡ ጠላቱ፡ ሲወድቅለት፡ ደስታ፡ ቢሰማው፡ ባንድ፡ ወገን፡ ደግሞ፡ እንደርሱ፡ የግብጽ፡ ንጉሥ፡ የነበረው፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ ተሸንፎ፡ ይኸን፡ የመሰለ፡ ቃል፡ ለመጻፍ፡ መገደዱ፡ ሳያሳዝነው፡ አይቀርም። ወደፊት፡ እንደምናገኘው፡ እኔም፡ ዘንድ፡ ይምጣ፡ እምቢ፡ ካለም፡ እስከ፡ መጨረሻ፡ ውጉት፡ ብሎ፡ ያላዘዘውም፡ ስለዚህ፡ ይሆናል። ቢሆንም፡ የዘውድና፡ የግዛት፡ ነገር፡ ምንም፡ ያህል፡ ርኅራኄው፡ ሰፊ፡ ሊሆን፡ አይችልምና፡ ፒያንኪ፡ የታፍናቅትን፡ መልእክት፡ እንደሰማ፡ ለመሐላው፡ አፈጻጸም፡ ትልቁን፡ ሊቀ፡ ከህን፡ ፔታምኔስቶ፡ የሚባለውን፡ መሣሪያና፡ ዕቃ፡ የሚረከብ፡ የጦር፡ አለቃውን፡ ፑኦርማን፡ ባንድነት፡ ላከቸው። ታፍኒቅታም፡ እነሱን፡ ባገኘ፡ ጊዜ፡ ወርቁንም፡ ብሩንም፡ ልብሱንም፡ ጌጡንም፡ መሣሪያውንም፡ ሁሉ፡ በያይነቱ፡ ከአስረከባቸው፡ በኋላ፡ ከነርሱ፡ ጋር፡ ወደ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ሄዶ፡ የአምላኩን፡ ስም፡ ጠርቶ፡ እንዲህ፡ ሲል፡ ማለ፡ የንጉሡን፡ ትእዛዝ፡ አልጥስም፡ ከቃሉም፡ እልፍ፡ አልልም። እሱም፡ ሳይፈቅድ፡ ማናቸውንም፡ ሹም፡ አልገብዳም። እንደ፡ ንጉሡ፡ ቃልና፡ ትእዛዝ፡ አፈጽማለሁ።

ምንም፡ እንኳን፡ ታሪኩ፡ በይጠቅሰው፡ ታፍኒቅታ፡ ለፒያንኪ፡ እየገበረ፡ በዚያው፡ በጥንታዊ፡ ግዛቱ፡ በሳይስ፡ ብቻ፡ ሊቀመጥ፡ ድርድር፡ አቅርቦ፡ ፒያንኪም፡ ይኸንኑ፡ ፈቅዶ፡ የተሰማሙ፡ ይመስላል። ነገር፡ ግን፡ በመሐላው፡ ላይ፡ እሱ፡ ሳይፈቅድ፡ ማናቸውንም፡ ሹም፡ አልገብዳም፡ የሚለው፡ ቃል፡ ምናልባት፡ የፒያንኪ፡ ሹማምንት፡ ለግብር፡ አገባበርና፡ ለመቆጣጠርም፡ በውስጡ፡ እንዲቀመጡ፡ የተደረገ፡ ይመስላል። የሆነ፡ ሆኖ፡ ፒያንኪ፡ በዚያን፡ ዘመን፡ ከሚንም፡ መንግሥታት፡ ይበልጥ፡ የገነነውንና፡ የሰለጠነውን፡ አባቶቹና፡ ወገኖቹ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ሲገብሩለት፡ የኖሩትን፡ የግብፅ፡ መንግሥት፡ አሸንፎ፡ ለአገሩ፡ ለኢትዮጵያ፡ ገባር፡ ሲያደርግ፡ በሕይወቱ፡ አንድ፡ ትልቅ፡ ታሪካዊ፡ ሥራ፡ ፈጸመ፡ ማለት፡ ነው። ታፍኒቅታ፡ አሜን፡ ብሎ፡ ሲገብር፡ በግብፅ፡ ምድር፡ ውስጥ፡ ፒያንኪን፡ ሊቃወም፡ የሚነግ፡ አልተገኘም። አገሩ፡ በሙሉ፡ በፒያንኪ፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ ሆነ። ታሪኩ፡ ራሱ፡ በዚያው፡ ዘመን፡ አጻጻፍ፡ ምን፡ እንደሚል፡ እንመልከት።

ይኸ፡ ሁሉ፡ ሆኖ፡ የምሥራቁም፡ የምዕራቡም፡ የሰሜኑም፡ የደቡብም፡ አገር፡ ከተገዛለት፡ በኋላ፡ የታሕታይ፡ ግብጽ፡ ሁለት፡ ነገሥታት፡ የላዕላይ፡ ግብጽ፡ ሁለት፡ ነገሥታት፡ አራቱም፡ (ከዚህ፡ በፊት፡ የነበሩት፡) ግራና፡ ቀኝ፡ የሁለት፡ እባብ፡ ምልክት፡ ያለበትን፡ ዘውዳቸውን፡ እንደደፉ፡ ለግርማዊነቱ፡ መንፈስ፡ ለመስገድ፡ ግርማ፡ ሞገሱን፡ ለማየት፡ ወደፒያንኪ፡ መጡ። እነሱም፡ ሲራመዱ፡ ቅልጥማቸው፡ እንደሴት፡ ቅልጥም፡ ነበር። ነገር፡ ግን፡ በግርማዊነቱ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ የተከለከለውን፡ ዓሳ፡ በመብላት፡ የረከሱ፡ ስለሆኑ፡ ፎቱ፡ ወደ፡

ግርማዊነቱ ፡ አዳራሽ ፡ አልገቡም ። ከመካከላቸው ፡ አንዱ ፡ ነምሩድ ፡ ብቻ ፡ ዓሣ ፡ የማይበላ ፡ ንጹሕ ፡ ስለነበረ ፡ መግባት ፡ ተፈቀደለት ።

የድል ፡ አድራጊነቱን ፡ ሥራ ፡ አከናውኖ ፡ ሲጨርስ ፡ ነገሥታቱና መሳፍንቱንም ፡ አነጋግሮ ፡ በየሥራቸው ፡ ደልድሎ ፡ ወዲያ ፡ አገሩ ፡ ሲመለስ ፡ የሆነውንም ፡ የጉዞ ፡ ታሪክ ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ተገኝቶ ፡ የተተረጎመው ፡ ይኸው ፡ ጽሑፍ ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ይቀጥላል ።

ፒያንኪ ፡ በታሕታይ ፡ ግብጽ ፡ ያለውን ፡ ወርቅና ፡ ብር ፡ የሶርያንም ፡ ሀብት ፡ ልብስና ፡ ጌጥ ፡ ቆዳ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መግሪያ ፡ በመርከቡ ፡ አስጭኖ ፡ ጉዞውን ፡ በባሕር ፡ ላይ ፡ ገመረ ። ልቡ ፡ በደስታ ፡ ሞልቶ ፡ ነበር ። ከምዕራብ ፡ እስከ ፡ ምሥራቅ ፡ አገሩ ፡ ሁሉ ፡ በሙሉ ፡ ተደስቷል ። ንጉሥ ፡ በነበረበትም ፡ አገር ፡ (ናፓታ) ፡ አስቀድሞ ፡ እንደተዘጋጀው ፡ የደስታ ፡ አቀባበል ፡ ተደረገለት ። ተቀባዮቹም ፡ እንደዚህ ፡ እያሉ ፡ በደስታ ፡ ሙሉ ፡ «ድል ፡ አድራጊው ፡ ንጉሥ ፡ መጣህ ፡ ግዛትህ ፡ በታሕታይ ፡ ግብጽ ፡ ተዘረጋ ፡ ወንዶችን ፡ እንደሴት ፡ አደረግሃቸው ። አሁን ፡ ደስታ ፡ ይኸን ፡ ሰው ፡ ወደ ፡ ወለደችው ፡ እናት ፡ ልብ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። እሱም ፡ በአን ፡ (መንበረ ፡ አሞን) ፡ የሚቀመጥ ፡ (አሞን) ፡ ሕይወት ፡ ሰጠህ ፡ ክብርም ፡ ያንተ ፡ ነው ። ይኸን ፡ ከርማ ፡ የወለደች ፡ ላም ፡ ሆይ ፡ አንተ ፡ ጠባይድን ፡ የምትወድ ፡ ሥልጣንህና ፡ ኃይልህ ፡ ለዘላለም ፡ ነው ። አንተም ፡ እስከ ፡ ብዙ ፡ ዓመት ፡ ትኖራለህ»

በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ በሁለት ፡ ቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ቃላት ፡ እነዚያው ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ የሚገኙት ፡ ሲሆኑ ፡ በንድ ፡ ቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ ለመግለጫ ፡ የተቀነፉትና ፡ በፍጹም ፡ ያልተቀነፉት ፡ ቃላት ፡ የራሴ ፡ አስተያየትና ፡ አገላለጽ ፡ መሆናቸውን ፡ አመለክታለሁ ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በሐውልቱ ፡ የተገኘው ፡ ጽሑፍ ፡ ታሪኩን ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ይፈጽማል ። ፭፻ ፡ ዓመት ፡ እንደሌሎቹም ፡ ፯፻ ፡ ዓመት ፡ አገሩን ፡ ኢትዮጵያን ፡ (ኑብያን) ፡ እየወጉ ፡ ያስገቡሩትን ፡ የኃያላኑን ፡ ፈርዖኖች ፡ የነቲትሞሲስን ፡ የነራምሲስን ፡ ፪ኛውን ፡ አገር ፡ ታላቂቱን ፡ ግብጽን ፡ ፒያንኪ ፡ የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ አስገብሮ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ጨመራት ። የታላላቆቹ ፡ ከተሞች ፡ የመምፈስና ፡ የቴብ ፡ ክብር ፡ ወደናፓታ ፡ ዞረ ። የፈርዖኖቹን ፡ ልጆች ፡ ለርሱና ፡ ለተከታዮቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ እንዲገቡሩ ፡ አደረጋቸው ።

ፒያንኪ ፡ በሐሳቡ ፡ ጥብቅ ፡ የጦር ፡ መላ ፡ አዋቂ ፡ የጎብዞች ፡ መሪ ፡ መሆኑ ፡ በአንድ ፡ ወገን ፡ ሲታወቅ ፡ በሌላ ፡ ወገን ፡ የግድ ፡ እያህ ፡ ብሎ ፡ ተጋፍቶ ፡ ከተዋጋው ፡ በቀር ፡ የሰውን ፡ ደም ፡ በክንቱ ፡ ማፍሰስ ፡ የማይወድ ፡ የማንኛውም ፡ ሰው ፡ መብት ፡ ሲቀነስ ፡ የሚያዝን ፡ ሰው ፡ ስለነበረ ፡ የገቡሩለትን ፡ ነገሥታትና ፡ መላፍንት ፡ ሳይገድልም ፡ ሳያስርም ፡ ሁሉንም ፡ በየአባት ፡ አገራቸው ፡ ምስናናቸውን ፡ እያደደቀ ፡ ተዋቸው ። ዋናውን ፡ ጠላቱን ፡ ታፍኔቅታን ፡ እንኳን ፡ ያን ፡ ያህል ፡ ተዋግቶ ፡ በመጨረሻ ፡ አሳዛኝ ፡ የምሕረት ፡ ቃል ፡ በመላክተኛ ፡ እጅ ፡ ከላከበት ፡ በኋላ ፡ የጠየቀውን ፡ ከመፈጸም ፡ በቀር ፡ ሄጄ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ላጥፋው ፡ ወይም ፡

እፊቴ ፡ ቀርቦ ፡ እጅ ፡ ይንሣኝ ፡ ማለቱ ፡ በታሪካዊው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ የለም ። ፈርቶ ፡ ነው ፡ እንዳይባልም ፡ ለጊዜው ፡ በፒያንኪ ፡ ፊት ፡ በግብጽ ፡ የሚመክት ፡ እንዳልነበረ ፡ ተረጋግጧል ። ታፍኔቅታም ፡ ጨርሶ ፡ ድል ፡ መሆኑን ፡ ባይረዳውና ፡ የመቃወሚያ ፡ ቲንሽ ፡ ተሰፋ ፡ ቢኖረው ፡ ኖሮ ፡ ይኸን ፡ የመሰለ ፡ አሳዛኝ ፡ የምሕረት ፡ ቃል ፡ ለመላክና ፡ ተገዥነቱን ፡ በቤተ ፡ መቅደስ ፡ በመሃላ ፡ ለማረጋገጥ ፡ አይገደድም ፡ ነበር ።

ፒያንኪ ፡ ከግብፅ ፡ ወደ ፡ ናፓታ ፡ ከተመለሰ ፡ ወዲህ ፡ ፲ ፡ ዓመት ፡ ግብፅን ፡ ከመውረሩ ፡ በፊት ፡ ፳፩ ፡ ዓመት ፡ በድምሩ ፡ ፴፩ ፡ (እንደ ፡ ግማሾቹ ፡ ፴፬ ፡) ዓመት ፡ ያህል ፡ ከጊደግፅ ፡ እስከ ፡ ፯፻፳ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ድረስ ፡ ገዝቶ ፡ ሞተ ። በመንግሥቱም ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ አማቹ ፡ ከሽታ ፡ ከተከተለው ፡ ወዲህ ፡ በኑብያና ፡ በግብጽ ፡ ግዛት ፡ ሻባቃ ፡ ነገሠ ።

ፒያንኪን ፡ የመሰለ ፡ ንጉሥ ፡ ወደ ፡ ግብጽ ፡ ከመሄዱ ፡ በፊትና ፡ ተመልሶም ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ አጥቶታልና ፡ ግብጽን ፡ በገዛበት ፡ ጊዜ ፡ የሠራው ፡ ዝርዝር ፡ ታሪኩ ፡ በጽሑፍ ፡ ስላልተገኘ ፡ በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ለማግባት ፡ አልቻልንም ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ ቲንሽ ፡ ላንባቢ ፡ ላስታውስ ፡ የምፈልገው ፡ ስለዘመኑ ፡ አነጋገርና ፡ አጻጻፍ ፡ ነው ።

በፊት ፡ ዳግማዊ ፡ ራምሲስ ፡ ወደ ፡ ሶርያና ፡ ወደ ፡ ፓለስቲን ፡ የዘመተ ፡ ጊዜ ፡ ወታደሮቹ ፡ ሸሽተውበት ፡ እርሱ ፡ ብቻውን ፡ ተጋጠመ ፡ ከሚለው ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ አምላኩን ፡ አሞንን ፡ እንደምን ፡ እንደለመነው ፡ አሞን ፡ በምን ፡ አኳኋን ፡ መልስ ፡ እንደሰጠው ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ ፒያንኪ ፡ ለነምሩድና ፡ ለታፍኔክት ፡ የሚልከው ፡ ወታደሮቹን ፡ ተሞገሶ ፡ ብሎ ፡ ሲልክ ፡ የተናገረው ፡ ወታደሮቹና ፡ ታፍኔክት ፡ ለርሱ ፡ የሚሰጡት ፡ ያነጋገር ሁኔታ ፡ ልክ ፡ እስራኤሎች ፡ እርሱን ፡ በርሳቸው ፡ ወይም ፡ ከእውነተኛው ፡ አምላካቸው ፡ ጋር ፡ ከሚያደርጉት ፡ ንግግርና ፡ ጸሎት ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ። የግብፅ ፡ ፈርዖኖችና ፡ የጣዖት ፡ ካህናት ፡ ለአማልክቶቻቸው ፡ የሚያቀርቡት ፡ የጸሎትና ፡ የልመና ፡ የንግግር ፡ ቅርጽ ፡ የእስራኤል ፡ ነገሥታት ፡ እንዳዊት ፡ ለእስራኤል ፡ አምላክ ፡ ከሚያቀርቡት ፡ ንግግር ፡ ጋር ፡ ተመሳሳይነቱ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይኸን ፡ የመሰለ ፡ የፒያንኪና ፡ የታፍኔክታን ፡ አነጋገር ፡ የመሰለ ፡ በዳዊት ፡ መዝሙር ፡ በብዙ ፡ ቦታ ፡ ይገኛል ።

እስራኤሎች ፡ ፬፻ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ በግብጽ ፡ ሲኖሩ ፡ የግብጽን ፡ ሥልጣኔ ፡ አጻጻፍና ፡ አነጋገር ፡ መውረሳቸው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። በተለይ ፡ የእስራኤሎች ፡ የመዝሙራዊው ፡ መሬት ፡ ሕግና ፡ ሥርዓት፡ጽጌ ፡ የሰጣቸው ፡ ሙሴ ፡ በዳግማዊ ፡ ራምሲስ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ የፈርዖኑ ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ እየተባለ ፡ የግብጽን ፡ ማናቸውንም ፡ ጥበብና ፡ ዕውቀት ፡ እየተማረ ፡ ካደገ ፡ በኋላ ፡ ሕጉንና ፡ ሥርዓቱን ፡ እርሱም ፡ ሌሎችም ፡ ሊቃውንት ፡ እነአርን ፡ ከግብጽ ፡ የወረሱትን ፡ ዕውቀት ፡ ለወገኖቻቸው ፡ ለጅኤል ፡ ሰጥተው ፡ ይህ ፡ ዕውቀት ፡ ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ እስከ ዳዊት ፡ ከዚያም ፡ እስከ ፡ ልጅ ፡ ልጅ ፡ ደርሶ ፡ ይሠራበት ፡ ነበር ፡ ማለት ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ የኢትዮጵያዊው ፡ የፒያንኪ ፡ ያባቶቹና ፡ የተከታዮቹ ፡ ሥልጣኔና ፡ ልማታቸው ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ሃይማኖታቸው ፡ ንግግርና ፡ አጻጻፋቸው ፡ በሙሉ ፡ የግብጽ ፡ መሆኑ ፡ ጥርጥር ፡ የለውም ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህን ፡ የናፓታና ፡ የመርዌ፡

ነገሥታት ፡ በግብፃውያን ፡ የጣዖት ፡ አማልክት ፡ በነአሞን ፡ በነጥታህ ፡ ማምለክ ፡
 ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ነገሥታቱ ፡ ለአማልክቱ ፡ ሊቃነ ፡ ከሆናት ፡ እየሆኑ ፡ የወሩትን ፡
 በአሪት ፡ እንደሚያምኑ ፡ እውነተኛውን ፡ እግዚአብሔር ፡ እንደሚያመልኩ ፡ አድር
 ገው ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ ከቀድሞ ፡ ገምሮ ፡ የጻፉት ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡
 "የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በሕገ ፡ አሪት ፡ እያመኑ ፡ እውነተኛውን
 እግዚአብሔርን ፡ ያምኑ ፡ ነበር ፡ ፡ እየተበለ ፡ ይነበባል ። ይኸንንም ፡ የናጋታንና ፡
 የመርዋን ፡ የአኩሱምን ፡ ታሪክ ፡ ከማጥናቱ ፡ ከአሥር ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ እኔ ፡ ራሴ ፡
 አምን ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ምናልባት ፡ ዛሬ ፡ በንድ ፡ ክፍል ፡ በሰሜን ፡ ወይም ፡ በቤገም
 ጽር ፡ ግዛት ፡ እንደሚገኙት ፡ ፈላጎች ፡ ያንጊዜም ፡ የነዚህ ፡ አባቶች ፡ ከእስራኤል ፡
 አገር ፡ መጥተው ፡ በእግዚአብሔር ፡ አያመኑ ፡ ባንዱ ፡ ክፍል ፡ እንዳንድ ፡ ነገድ ፡ ሆነው ፡
 ተቀምጠው ፡ ይሆናል ፡ እንጂ ፡ ሕዝቡ ፡ ከነንጉሡ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ በአሪት ፡ ሕግና ፡
 በእውነተኛው ፡ አምላክ ፡ የማያምኑ መሆናቸውን ፡ የሐውልቱም ፡ የብራናውም (ፓፒ
 ሩስ) ፡ ጽሑፍ ፡ ያስረዳል ። ያንዳንዶቹ ፡ ስም ፡ አስተርከሚን ፡ አርድ ፡ አሚን፣አሚን፡
 አስሮ ፡ አርክአሚን ፡ ሲል ፡ የአሞን ፡ <አሚን> ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አገልጋይነታቸው
 ንና ፡ የዚህ ፡ ጣዖት ፡ ፍቅረኛ ፡ መሆናቸውን ፡ ለመግለጽ ፡ ነው ። እንኳን ፡ እነ
 ርሱ ፡ የመገመሪያ ፡ ካማባ ፡ ንጉሥ ፡ የምናደርገው ፡ ሰጥታህ ፡ የሚበለው ፡ በታሕ
 ታይ ፡ ግብጽ ፡ ዋነኛ ፡ አምላክ ፡ በጥታህ ፡ የሚያምን ፡ መሆኑ ፡ ስሙ ፡ ያስረዳል።
 አሁን ፡ ግን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ወደ ፡ ጎን ፡ እንተውና ፡ ወደታሪኩ ፡ እንመለስ ።

ፒያንኪ ፡ ከግብጽ ዋና ፡ ከተማ ፡ ከመምሬስ ፡ ከተመለሰ ፡ ወዲህ ፡ ፲ ፡ ዓመት ፡
 (እንደ ፡ ግማሾቹ ፡ ፲፪) ፡ ግብጽን ፡ ከመውረሩ ፡ በፊት ፡ በናጋታ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡
 ላዕላይ ፡ ግብጽን ፡ በመደረብ ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ በድምሩ ፡ ፴፩ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡
 ከ፲፻፶፩ ፡ እስከ ፡ ፯፻፳ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ገዝቶ ፡ ሞተ።
 በመንግሥቱ ፡ ጥቂት ፡ ጊዜ ፡ የአህቱ ፡ ባል ፡ አማቹ ፡ ከስህታ ፡ ከተከተለው ፡
 በኋላ ፡ በኑብያና ፡ በግብጽ ፡ መንግሥት ፡ ሻባቃ ፡ ነገሠ ። ፒያንኪን ፡ የመሰለ ፡
 ንጉሥ ፡ ወደ ፡ ግብጽ ፡ ከመገመቱ ፡ በፊት ፡ ከግብፃውያን ፡ ተመልሶ ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡
 በገዛበት ፡ ዘመን ፡ የሥራው ፡ ዝርዝር ፡ ታሪኩ ፡ በጽሑፍ ፡ ስላልተገኘ ፡ በዚህ መጽ
 ሐፍ የቀረውን ፡ ታሪኩን ፡ ለማግባት ፡ አልቻልንም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡
 ለተጻፈው ፡ ታሪኩ ፡ መሠረት ፡ የሆነውን ፡ የድሉ ፡ ታሪክ ፡ የተጻፈበትን ታሪክ ፡
 በብዙ ፡ ድካም ፡ ተፈላልገው ፡ ያገኙትን ፡ ሙሴ ፡ ማሪዬትን ፡ በመተርጎምና ፡ በመ
 ብራራት ፡ የደከሙትን ፡ ሙሴ ፡ አማኑኤል ፡ ደሩገ፤ ፡ ሙሴ ፡ ብሩግሸን ፡ ሳናመ
 ሰግን ፡ ማለፍ ፡ አይገባንም ።

ም ዕ ራ ፍ ።

የሻባካ ፡ (ሰባቆን) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ።

የሻባካና ፡ የቦኮንሬፍ ፡ (ቦኮሪስ) ፡ ጦርነት — አፍ ፡ አውጥቶ ፡ የተናገረው ፡ በግ-
 የጣዖቱ ፡ ኮርማ ፡ በሬ ፡ ከተራ ፡ ኮርማ ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ እንደተሸነፈ ።

ፒያንኪ : በፊት : ዙፋኑን : ለመውረስ : የሚችል : ወንድ : ልጅ : ስለአል
 ነበረውና : ሚስቱ : እርጉዝ : ስለነበረች : እንደታመመ : ለልጁ : ባል : ለካሽታ : (ካስታ)
 እንደዚህ : ብሎ : ተናዘዘ : ይላሉ : ሚስቱ : ወንድ : ልጅ : የወለደች : እንደሆነ :
 ልጅ : አልጋዩን : ባንተ : ሞግዚትነት : ይውረስ : ወንድ : ልጅ : ያልወለደች : እን
 ደሆነ : ግን : አንተ : ከልጅ : የምትወልዳቸው : ልጆችህ : ልጆቹ ናቸውና : መንግ
 ሥቱን : ላንተ : ሰጥቻለሁ : ከአለው : ከዚህ : በኋላ : ፒያንኪ : በሞተ : በ፲፮ኛው :
 ቀን : ሚስቱ : ወንድ : ልጅ : ወለደችለትና : ስሙ : አክሱማይ : ተብሎ : በሕፃን
 ነቱ : ነገሠና : ቲንሽ : ጊዜ : በካሽታ : ሞግዚትነት : እንደገዛ : በወጣትነት : ጊዜው
 በድንገት : ስለሞተ : የፒያንኪ : የልጁ : ባል : መንግሥትን : ያዘ : ይላሉ ።

ከሂዩሮግሊፍ : ጽሑፍ : ግን : አስከሁን : የአክሱማይን : መንግሥ : የሚናገር :
 አላየሁም ። የካሽታ : ንጉሥነት : ግን : በትክክል : ያገኛል ። እንደዚሁም : ይህ :
 ከሽታ : በታሕታይ : ግብጽ : ፈርዖንነት : የያዘውን : የአሶርኮን : የፍን : ልጅ : ሻፒ
 ናፒት : የምትባለዋን : አግብቶ : እንደነበረ : በየመጽሐፉ : ያገኛል ። የዮሴፍ :
 ካታዊ : ፓሻን : መጽሐፍ : ፶፬ : ገጽ : ተመልከት ። አሜኒሪቴስ : የምትባለው : የታ
 ወቀችው : ንግሥትና : ይኸው : በአርእስቱ : የተጻፈው : ሻባካ : የካሽታ : ልጆች :
 ናቸው ።

ካሽታ : የስሙ : ትርጓሜ : «የኩሹ» : መንግሥትን : በያዘ : ጊዜ : ስሙ : ጥሩው
 ድል : አድራጊ : የሚስቱ : አባት : ፒያንኪ : ስለሞተ : በታሕታይ : ግብጽ : ቀድሞ
 ለፒያንኪ : የተገዙት : ለርሱ : አንገዛልህም : ብለው : እንደተዋጉት : ተጽፏል ።
 ከሁሉ : የበለጠ : የታናናክት : ልጅ : በኮንራፍ : (በግሪኮች : አጠራር : በኮሪስ) :
 የሚባለው : ሌሎችን : ሁሉ : መሳፍንት : ደምስሶ : እርሱ : በታሕታይ : ግብጽ :
 የፈርዖንነቱን : ዙፋን : ያዘ ። ነገር : ግን : በየጊዜው : መሳፍንት : ከጎኑ : ከታሕ
 ታይ : ግብጽ ፣ ከላዕላይ : ግብጽ : ካሽታ : ስለተነሡበት : በዘመኑ : ዕረፍትና : ሰላም
 ሊያገኝ : አልቻለም ።

የሆነ : ሆኖ : በላዕላይ : ግብጽና : በናፓታ : ካሽታ : ወይም : ካስታ : በታ
 ሕታይ : ግብጽ : እላይ : ስሙን : የጠቀስነው : የታናናክት : ልጅ : የጳጳኛው :
 ሥርወ : መንግሥት : መሥራች : የሚባለው : በኮንራፍ : ሁለቱም : እየተዋጉ : ሁለ
 ቱም : ፈርዖንነቱን : የያዘው : እኔ ነኝ : ሲባለው : ቆይተው : በመጨረሻ : ሻባካ :
 የሚባለው : የካሽታ : ልጅ : የፒያንኪ : ጆኖ : የልጅ : ልጅ : በኮንራፍን : ገድሎ :
 ዋናውን : የፈርዖንነት : ሥፍራ : ይዘ : ጳጳኛውን : የኢትዮጵያውያን : ሥርወ : መን
 ግሥት : እንደምን : እንደመሠረተ : እነሆ : በሚቀረጠው : እንመለከታለን ።

ሻባካ : ባለፈው : እንዳመለከትነው : የድል : አድራጊው : የፒያንኪ : ጆኖ :
 የልጅ : ልጅ : የካሽታ : ልጅ : የአሜኒሪቴስ : ወንድም : ነው ። ታሪክ ከመጣራቱ :
 በፊት : የፒያንኪ : ወንድምና : ተከታይ : ያደርጉት : ነበር ። የሂሮዱቲስን : ጆኖ
 መጽሐፍ : ከገጽ : ፩፻፴፯ - ፩፻፴፱ : ተመልከት ። የዛሬ : ዘመን : ጸሐፊዎች : ግን :

ሻባካ : የርያንኪ : የልጅ : ልጅ : የካሽታ : ልጅነቱን : ያረጋግጣል = የሬይዝነርን : የዋላስ : በጅን : የካታዊን : ፓሻ : መጻሕፍት : በየሥፍራው : ተመልከት =

ከርሱ : በሬት : ሻባካ : የሚባል : ስለነበረ : ሻባካ : ጀኛው : ተብሎ : ተመድቧል = ሬይዝነር : የሚባሉት : ጸሐፊ : በሻባካ : ላይ : ኔሬርካራ : የሚባል : ጭማሪ : ስም : እንደነበረው : ከነጽሑፉ : አሳይተዋል = ነገር : ግን : አብዛኛ : ጊዜ : የሚጠራበት : ስሙ : ይኸው : ሻባካ : ነው = በግብፅ : ጥንታዊ : አጠራር : ሻባካ : ሲባል : ከ : ሳይጨመር : ሻባ : ማለት : ላባ : ማለት : ነው ፤ በምዕራፍ : ፩ : ላይ : እንደገለጽነው : በነርሱ : አጠራር : ከ : ሲጨመር : ዘርፍ : አያያዥ : ሆኖ : የሻባው : (የሳባው) ለማለት : ነው ፤ ይላሉ ፤ የብሩግሺን : መጽሐፍ : ተመልከት = ይኸም : ከኩሽ : ወገን : ካለው : የሳባ : ወገን : መሆኑን : ለማስረዳት : ሳይሆን : አይቀርም =

በስሙ : ላይ : አንደካህናት : ነገሥታት : አባቶቹ : < ሚይ : አሙን : < የአሞን ወዳጅ > : ይባላል = ይኸንኑ : ሻባካን : የግሪኮቹ : ጸሐፊዎች : ማኔቶን ፤ ሂሮዶቶስ ፤ ዲዮዶር ፤ ሳባኮስ : ወይም : ሳባኮን : ይሉታል ፤ የኒቅዮ : ኤጲስ : ቆጆስ : ዮሐንስ : በስሙ : ዮሐንስ : መደብር : በሚባለው : መጽሐፍ : ሰዋኬን : ንጉሠ : ሕንድ : ብሎ : በስሕተት : የሕንድ : ንጉሥ : እንዳደረገው : ወደሬት : እናገኛለን = በመጽሐፍ : ቅዱስ : ላይ : በአማርኛው : ሶዋ : በግዕዙ : ስጎል : የሚለው : እርሱኑ : ነው = ጀኛ : ነገሥት : ምዕራፍ : 12 : ቍጥር : ፩ : - 6 : ተመልከት =

ነገር : ግን : ገብርኤል : ሀኖቶ : የሚባለው : የግብፅ : አገር : ታሪክ : በሚባለው : መጽሐፍ : ጀኛ : ሸሊም : መጽሐፍ : ቅዱስ : ሶዋ : ያለውን : የደልታ : መሥፍን : ብሎታል ፤ ቢሆንም : ይኸንኑ : ሻባካን : መሆኑ : ነው = መጽሐፍ : ቅዱስ : ሶዋ : ያለበት : ምክንያቱ : የግብፅ : ቃል : እስካክ : ካ : ሳይጨምር : ሳባ : ወይም : ሳባ : (ዋ) : ያለውን : ብቻ : በመከተል : ነው =

ሻባካ : ወደ : ዙፋን : ከመውጣቱ : ቀደም : ብሎ : በነበረው : ጊዜ : አባቱ : ካሽታ : ላዕላይ : ግብጽን : በሚያስተዳድርበት : ዘመን : ለአያቱ : ለርያንኪ : እገዛልሃለሁ : ብሎ : ምሎ : የነበረው : ታፋኒክታ : ፒያንኪ : ከሞተ : በኋላ : ለአማቹ : ለካሽታ : አልገዛም : ብሎ ተነሥቶ : የታሕታይ : ግብጽን : ነፃነት : አቋቁሞ : ለልጁ : ለባክንራፍ : (ባክ : ኤን : ራንው) : ስለሰጠው : በኮንራፍ : በአጠገቡ : ያሉትን : የደልታን : መግፍንት : ደምስሶ : ከዚህ : በሬት : እንዳልነው : ከካሽታ : ሲጋጭ : ኖር : አሁን : ወደ : ሻባካ : ዘመን : መንግሥት : ተላለፈ =

በኮንራፍ : (ባኮሪስ) : እንደቀድሞዎቹ : ኃያላን ፤ ፈርዖኖች : የሰሜንና : የደቡብ : የላዕላይና የታሕታይ ግብጽ ፤ ፈርዖን : ሳይሆን : ነኝ : እያለ : በታሕታይ : ግብጽ : ብቻ : ነግሦ : በሚያስተዳድርበት : ዘመን : ሁለቱ : ጭንቅላት : ያለው : በግ : ተወልዶ : የታሕታይ : ግብፅን : ለዘለቃታ : መጥፋት : አፍ : አውጥቶ : ተናገረ : ይላሉ = ይኸውም : ወደሬት : እንደምናገኘው : ሻባካና : በኮንራፍ : ተዋግተው : ሻባካ : በኮንራፍን : ከነሕይወቱ : በቃጠለውና : ታሕታይ : ግብጽን : በወረረ : ጊዜ : እንደተፈጸመ : ተቆጥሯል : ይባላል = የባጉ : ትንቢት : ቢካድም : ቢታመንም ፤ ከዚህ ጊዜ : ገምጧ : ታላቁቱን : ገናናይቱን : የግብፅን : ግዛት : ድል : አድራጊ : በመፈራረቅ : ከኢትዮጵያውያን : አሰር : ከዚያ : በቢሎንና : ፋርስ : ቀጥሎም : ግሪክና :

ሮማ : አረብና : ቱርክ : እስከ : ቅርብ : ጊዜ ድረስ : ፈረንሳይና : እንግሊዝ : እየተከታተሉ : ይገባሉት : ዠመር =

ቀድሞ : በነቱትሞሲስ : በነራምሲስ : ጀኛ : ጊዜ : ተገዥ : የነበሩት : የአሶርና : የአካባቢው : (ቀድሞ ከታ : ሊቲቲ : የሚባሉት) : አገሮች : አሁን : ከግብጽ : አጥቂነት : ወጥተው : እነርሱ : በዙሪያቸው : ያለውን : አገር : እመውረርና : እማጥቃት : ላይ : መሆናቸውን : እንመለከታለን = በሻባካ : ዘመን : (ጌጃጌ-ጌጃጌ : ዓመት : ከክርስቶስ : በፊት) : አሶርን : ከሰልጣናዊነት : ጀኛ : በኋላ : የነገሠው : ሳርጎን : ጀኛ : ይሁዳን : ሕዝቅያስ : እስራኤልን : ሐሺአ : (ሆሴዕ) : ይገዙበት : የነበረው : ጊዜ : ነው = ነቢዩ : ኢሳይያስ : የነበረበትም : ዘመን : ይኸው : ነው =

በመዠመሪያ : በኮንራፍ : ታሕታይ : ግብጽን : በሚያስተዳድርበት : ጊዜ በብልሕነቱ : በአስተዳደሩ : የተመሰገነ : ነበር = ነገር : ግን : ከብልሕነቱ : የተነሣ : ከዚህ : በፊት : ለተረክነው : ሐ፲ : ለሚባለው : የበሬ : ኮርማ : ግብጽውያን : መስገዳቸው : ጸጽቶት : ኖሮ : እንደ : አምላክ : የሚሰግዱለት : የበሬ : ኮርማ : ከሌላው : በሬ : ምንም : ልዩነት : እንደሌለው : ለማስረዳት : ሲል : ሕዝብ : በተሰበሰበበት : አደባባይ : የሚመለከውን : ኮርማ : ና : አንድ : ገርጋራ : ተራ : በሬ : ከውጭ : አስመጥቶ : አዋጋ = በውጊያውም : ላይ : ገርጋራው : በሬ : የሚመለከውን : ኮርማ : በኃይል : በቀንዳ : ወግቶ : ገደለው = ይኸን : በመመልከት : አሱ : ተስፋ : እንዳደረገው : የኮርማውን : (የሐ፲ን) : ከንቱነት : በመረዳት : ፈንታ : ለዚህ : አምልኮ : የቀናው : ሕዝብና : ይልቁንም : ካህናቱና : ነቢያቱ : በአምላካችን : ላይ : የሚሳለቅ : ከሐዲ : (ዓላዊ) : ንጉሥ : ነው : ብለው : እያገረመረሙ : ተነሡበት = ስለዚህ : በናጋታና : በላዕላይ : ግብጽ : ወዳለው : ወደኢትዮጵያዊው : ንጉሥ : ወደ : ሻባካ : ናና : ተበቀልልን : ብለው : ላኩበት =

እሱም : በ፲ያንኪ : እግር : የተተካሁ : የላዕላይና : የታሕታዊ : ግብጽ : ፈርዖን : ነኝ : ብሎ : ወደሰሜን : ዘልቆ : በኮንራፍን : ለማስገባር : የሚዘጋጅበት : ጊዜ : ነበርና : ይኸንንም : ምክንያት : ስላገኘ : ደስ : ብሎት : ከናጋታ : ወደ ሰሜን : ተጓዘ = የቀሩትም : መሣፍንት : ገብረው : በውስጡ : ስለአበሩለት : ከባኮንራፍ : ጋር : ተዋግቶ : ከአሸነፈው : በኋላ : ማርክ : ከነሕይወቱ : በእሳት : አቃጠለው : ይላሉ = ያቃጠለው : የሚመለከውን : ኮርማ : በተራ : በሬ : አስወግቶ : በድፍረት : በማስገደሉ : ካህናቱ : <ስቀለው : አቃጠለው> : እያሉ : ጮኸው : ይሁን : ወይም : አባትህ : ታፍናክህት : ለኮያቱ : ለ፲ያንኪ : ጀኛ : ሊገዛ : በሳይስ : ቤተ መቅደስ : በጦር : አለቃው : በፑሕርማና : በሊቀ : ካህን : በፔታምኔስቶ : ፊት : ምሎ : የነበረውን : አፍርሰህ : ተዋጋኸኝ : በማለት : እሱው : ፈርዖን : ይሁን : አይታወቅም = በንዳንድ : ጽሑፍ : ደግሞ : በኮንራፍ : ከአሶራውያን : ጋር : ሲዋጋ : ተማርክ : ኃይለኞቹ : አሶራውያን : እንደልማዳቸው : በሕይወቱ : ቆዳውን : ገፈው ገደሉት ይላሉ : የገብርኤል : ሐናቶን : መጽሐፍ : ገጽ : ፪፻፴፫ : ተመልከት = ነገር : ግን : ለግብጽ : ታሪክ : መሠረታዊ : ጸሐፊ : የሆነው : ሁሉ : በኮንራፍ : በሻባካ : እጅ : መሞቱን : ያረጋግጣል =

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ሸባካ ፡ የታሕታይ ፡ ግብፅን ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡
ሊቢያንም ፡ ወደ ፡ ራሱ ፡ ግዛት ፡ ካደረገ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ናፓታ ፡
በመመለስ ፡ ፈንታ ፡ እዚያው ፡ በሰሜን ፡ ተቀምጦ ፡ ያስተዳድር ፡ ዠመር ። ስመ ፡
ጥሩይቱን ፡ እህቱን ፡ ንግሥት ፡ አሜኔሪቲስ ፡ (ትርጓሜው ፡ የአሞን ፡ ዓይን ፡ በርሷ ፡
ላይ ፡ ነው) ፡ የምትባለውን ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ሰጥቶ ፡ ከሱ ፡ በታች ፡ በላዕላይ ፡
ግብፅ ፡ በቴብ ፡ ላይ ፡ አነገሣት ። እሷም ፡ ብልህ ፡ ኃይለኛ ፡ ስለነበረች ፡ በርሱና ፡
ክርሱ ፡ ቀጥለው ፡ በነገሡት ፡ ፫ ፡ ነገሥታት ፡ ዘመን ፡ እንደሞግዚት ፡ ሆና ፡ መላ
ውን ፡ ግብፅን ፡ አስተዳድራለች ።

በአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስም ፡ የነበራት ፡ መንፈሳዊ ፡ (ቤተ ፡ ክህነታዊ) ፡ ሥልጣን
በቴብ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ስለነበረ ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ንግሥት ፡ ከመባል ፡ ጋር ፡ የአ
ሞን ፡ ታላቁቱ ፡ ከሀኒት ፡ ትባል ፡ ነበር ። ሸባካ ፡ ለእህቱ ፡ ትልቅ ፡ ሥልጣን ፡
በቴብ ፡ ሰጥቶ ፡ እርሱ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ሆኖ ፡ እንደ ፡ ቀድሞ ፡ ኃያላን ፡ ፈር
ዖኖች ፡ በገናንነት ፡ ያስተዳድር ፡ ዠመር ። በዘመኑ ፡ ብዙ ፡ ሐውልትና ፡ ቤተ ፡ መቅ
ደስ ፡ አሠራ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ብዙ ፡ መሣፍንት ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተነሡ ፡
የፈርዖንነቱን ፡ ዙፋን ፡ ለመያዝ ፡ ባደረጉት ፡ ጦርነት ፡ የፈረሰውን ፡ ሁሉ ፡ እየጠ
ገኘና ፡ እያሳደሰ ፡ አቋቋመ ። ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ የሚሰጠውን ፡ የወህ ፡ ቦይና ፡ ግድብ
መንገድ ፡ በማሠራት ፡ ተመሠገነ ።

በሕግና ፡ በዳኝነት ፡ ረገድ ፡ በሙሉ ፡ አልተደረሰም ፡ እንጂ ፡ የሠራው ፡
ብዙ ፡ ነው ፡ ይባላል ። ይኸን ፡ ንጉሥ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትሁት ፡ ከዐ
ረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ የተተረጎመው ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በ፲፰
ኛው ፡ ክፍል ፡ ያነሣዋል ። ስሙን ፡ እንደግብፆቹ ፡ ሸባካ ፡ እንደግሪኮቹ ፡ ሳባክን ፡
ወይም ፡ ሳባክስ ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፡ ሰዋኬን ፡ ይለዋል ፡ የኑብያና ፡ የኢትዮጵያ ፡
ወይም ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ በማለት ፡ ፈንታም ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ብሎታል ። የነገሠበት
ንም ፡ ዘመን ፡ ፲፯ቱን ፡ ዓመት ፡ ፶ ፡ ዓመት ፡ አድርጎታል ። ይኸንንም ፡ ፶ ፡ ዓመት ፡
መንገሡን ፡ መሠረት ፡ ያደረገው ፡ የሂሮዮቱስን ፡ መጽሐፍ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡
የዮሐንስ ፡ መደብርን ፡ መጽሐፍ ፡ ከግዕዝ ፡ ወደ ፡ ፈረንሳይ ፡ የተተረጎሙት ፡ ሙሴ ፡
ዘቱንቤርግ ፡ እርሱ ፡ በስሕተት ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ያለውን ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡
የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ብለው ፡ አርመውታል ።

ይኸንንም ፡ ከአስረዳን ፡ በኋላ ፡ በዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ስለሸባካ ፡ የተደረገውን ፡
በቀጥታ ፡ ከግዕዝ ፡ እንመልከት ፡ «ክፍል ፡ ፲፰ ፡ ወእምድኅሬሁ ፡ (፩) ነግሠ ፡ ላዕለ ፡
ሀገረ ፡ ግብፅ ፡ ሰዋኬን ፡ ንጉሠ ፡ ሕንድ ፡ ፶ ዓመት ። ወኮነ ፡ መፍቀሬ ፡ ሰብእ ፡ ወኢ
ይፈቅድ ፡ ክዲወ ፡ ደም ፡ በዓመፃ ። ወውአቱ ፡ አንበረ ፡ ሕገ ፡ በምስር ፡ ከመዝ ፡
ካሎ ፡ ዘይኡብስ ፡ ኢይሙት ፡ ወኢይሣቅይም ፡ በሕቱ ፡ ይሕየው ፡ ወካሉ ፡ ላለ ፩ ፩ ከመ ፡
አበሳሁ ፡ አዘዘ ፡ ይከስትሩ ፡ ምድረ ፡ ነወያስተ ፡ ጋብኡ ፡ መሬተ ፡ ወይደዩ ፡ ውስተ ፡ በሕር ፡ ወሶበ ፡
ጎንደዩ ፡ በዝንቱ ፡ ምንዳቤ ፡ ወበዝዒዋዊ ፡ ርኅቀ ፡ ማያተ ፡ ፈለግ ፡ እምነ ፡ ምድር ፡ ወረሰዩ ፡ ሀገ
ሮሙ ፡ መልዕልተ ፡ በእንተ ፡ ፍርሃተ ፡ ማያት ፡ ከመ ፡ ኢይስጠሙ ። ወበመዋዕሊሁ ፡

(፩) ከቦኮሪስ ፡ ጸኋላ ፡ ማለት ፡ ነው ።

ቅድመ ፡ ለሳሰጠት ሪትም ፡ (2) ከኑጣያት ፡ ያስጥሙ ፡ እምቅድመ ፡ ይክርዩ ፡ ምድረ ፡ ለፈለግ ፡ ወዘገብሩሰ ፡ ውዲዩ ፡ መሬት ፡ ላዕለ ፡ ማይ ፡ ኢተፈጸሙ ፡ ሎሙ ፡ ሥምረ ቶሙ ፡ በእንተ ፡ ብዝኃ ፡ ውጊዘ ፡ ፈለግ ፡ ወሰዋኬንሰ ፡ ንጉሠ ፡ ሕንድ ፡ ረሰዩ ፡ ሎሙ ፡ ማገደረ ፡ ኅበ ፡ መካን ፡ ልዑል ፡ በትግሐተ ፡ ልብ » ፡ ትርጓሜው ፡ በጭሩ ፡ «ሻባቃ ፡ በግፍ ፡ የሰው ፡ ደም ፡ እንዲፈስ ፡ የማይፈልግ ፡ ሰውን ፡ የሚወድ ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ ማናቸውንም ፡ ጥፋት ፡ ያጠፋ ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ ወሀው ፡ እየሞላ ፡ ሰውን ፡ እንዳይወስድ ፡ (እንዳያሰጥም) ፡ የበሕሩን ፡ ዳር ፡ ዳር ፡ ረግረጉን ፡ አፈር እያጋዘ ፡ መሬቱ ፡ ከወሀው ፡ ከፍ ፡ እንዲል ፡ እየደለደለ ፡ እንደ ፡ ጥፋቱ ፡ መጠን ፡ በመሥራት ፡ ይቀጣ እንጂ ፡ በሞትም ፡ በሥቃይም ፡ አይቀጣ ፡ ሲል ፡ ሕግ ፡ አወጣ ፡ ከርሱ ፡ በሬት ፡ በነበረው ፡ በሴሰስትሪስ ፡ (ቦኮንሬፍ) ፡ ዘመን ፡ ግን ፡ ሕዝቦቹ ፡ ግድብ ፡ ከማባጀታቸው ፡ በሬት ፡ ማዕበል ፡ መጥቶ ፡ ያጠፋባቸው ፡ ነበር ። ከወሀው ፡ ብዛትም ፡ የተነሣ ፡ የመገደቡን ፡ አሳባቸውን ፡ ሊያከናውኑ ፡ አልቻሉም ፡ ነበር ። የሕንዱ ፡ (የኢትዮጵያው) ፡ ንጉሥ ፡ ስዋኬን ፡ (ሻባካ) ፡ ግን ፡ በሙሉ ፡ ልባዊ ፡ ትጋት ፡ ከፍተኛ ፡ መኖሪያ ፡ እንዲያገኙ ፡ አደረገላቸው » በጭሩ የሞትን ፡ ቅጣት ፡ በሥራ ፡ ለወጠው ፡ ማለት ፡ ነው ።

ሻባካ ፡ በአገር ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ የሐውልት ፣ የቤት ፣ የመንገድ ፣ የቦይ ፡ የከተማ ፡ ሥራ ፡ በአስተዳደር ፡ የሕግና ፡ የጻጻጎት ፡ ደንብ ፡ ከአካፍወነ ፡ በኋላ ፡ አሳቡን ፡ ግዛት ፡ ወደማስፋፋት ፡ አቀና ፡ አሳቡም ፡ ያረፈው ፡ ከርሱ ፡ በሬት ፡ የነበሩት ፡ ፈርዖኖች ፡ እነራምሴስ ፡ ፪ኛ ፡ ይገዙት ፡ ወደነበረው ፡ ወደፍልስጥኤም ፡ ወደ አሶርና ፡ ወደ ባቢሎን ፡ ወደ ጢርስና ፡ ወደ ሲዶና ፡ ነው ። እነዚህን ፡ አገሮች ፡ የቀድሞዎቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ ይገዙባቸው ፡ ከነበረ ፡ እኔ ፡ በነሱ ፡ አገር ፡ ከነገሥሁ ፡ መግዛት ፡ አለብኝ ፡ የማለት ፡ መንፈስ ፡ በርሱም ፡ በተከታዮቹም ፡ በነታሐርቃ ፡ አድርባቸው ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ የምሥራቅ ፡ አገሮች ፡ በቀድሞዎቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ ዘመን ፡ የነበሩበት ፡ የሥልጣኔ ፡ የኃይል ፡ ደረጃ ፡ በአሁኑ ፡ እነሻባካ ፡ ከደረሱበት ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ያነሰ ፡ ነበር ። ይልቁንም ፡ ከነዚህ ፡ አገሮች ፡ መካከል ፡ በተለይ ፡ እንደብረት ፡ የጻፍውና ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ከሁሉ ፡ በሬት ፡ ያየለው ፡ የአሶር ፡ መንግሥት ፡ በነሰልምናጽር ፡ በነሳርጎን ፡ እየተመራ ፡ ከተማውን ፡ በነነዌ ፡ አድርጎ ፡ በሥልጣኔ ፡ በኃይልም ፡ የገነነ ፡ ከሆነ ፡ ቆይቷል ። በሰማርያ ፡ ያለውን ፡ የእስራኤልን ፡ መንግሥት ፡ ፫ ዓመት ፡ ከቦ ፡ አስጨንቆታል ። የቀሩትንም ፡ ፍልስጥኤምን ፡ ፊንቄን ፡ ፣ ግዓብን ፡ ለመያዝ ፡ እየተዘጋጀ ፡ እማስፈራራት ፡ ላይ ፡ ይገኛል ። ግብፅንም ፡ ሳይወር ፡ አይቀርም ፡ የሚሉ ፡ ወሬ ፣ ለሻባካ ፡ በየጊዜው ፡ ስለደረሰው ፡ ሻባካ ፡ አሶርን ፡ ለመግዛት ፡ ሳይሆን ፡ ሌሎችን ፡ ግዛቶች ፡ ለመፋለም ፡ ወይም ፡ ወደኔ ፡ ሳይመጣ ፡ እኔ ፡ ሄጄ ፡ ካልወደቁት ፡ አገሮች ፡ ጋር ፡ ሆኜ ፡ ልውጋው ፡ ብሎ ፡ አሰበ ። በዚህም ፡ ላይ ፡ የአሶርን ፡ ወረራ ፡ የፈራው ፡ የእስራኤል ፡ ንጉሥ ፡ ሐሹእ ወይም ፡ ሐሴዕ ፡ ለሻባካ ፡ እርጻኝ ፡ ብሎ ፡ ላከበት ። እርሱም ፡ በጠላቱ ፡ በአሶር ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ የጦር ፡ ኃይልና ፡ የሠራዊት ፡ ብዛት ፡ ሳያመዛዝን ፡ ከግብፅና ፡ ከኢትዮጵያም ፡ የበረከተ ፡ ጦር ፡ ሳይሰበስብ ፡ የታሕታይ ፡ ግብፅንና ፡ የላኩበትን ፡ አገሮች ፡ ኃይል ፡ ተስፋ ፡ በማድረግ ፡ በቶሎ ፡ ሊዋጋ ፡ ሄደ ። የጦር ፡ መላ ፡ የሚያውቀው ፡

(፪) ሴሰስትሪስ ፡ (እንደ ፡ ሄሮዶቶስ ፡ ከጻፈ) ፡ የፈምቤስ ፡ ፪ኛው ፡ ስም ፡ የነበረውን ፡ ብዙ ፡ ፈርዖኖች ፡ ይጠሩበታል ።

የአሰሩ ፡ ንጉሥ ፡ ሳርጎን ፡ ግን ፡ ሻባካ ፡ ከግብፅ ፡ ደርሶ ፡ አንድነት ፡ ከማበራቸው ፡ በፊት ፡ የሐማትን ፡ ንጉሥ ፡ ያሁሚድን ፡ ለብቻው በቶሎ ፡ ገጠመውና ፡ ተዋግቶ ፡ ማረከው ። ከማረከው ፡ በኋላ ፡ ለመቀጣጫ ፡ እንዲሆን ፡ ሲል ፡ በሕይወቱ ፡ የሰውነቱን ፡ ቆዳ ፡ አስገፍሮ ፡ ገደለው ፡ ይባላል ። ከዚያ ፡ የፍልስጥኤሙን ፡ ንጉሥ ፡ ሑኑንና ፡ የግብፁን ፡ ፈርዖን ፡ ሻባካን ፡ በተራቸው ፡ ጦርነት ፡ ገጥሞ ፡ አሸነፋቸው፤ በጦርነቱ ፡ ላይ ፡ የፍልስጥኤሙ ፡ ንጉሥ ፡ ተማረከ ። ሻባካ ፡ ግን ፡ ከዚያ ፡ ሸሽቶ ፡ ብቻውን ፡ (ባንድ ፡ እረኛ ፡ መሪነት ?) ፡ ወደአገሩ ፡ ወደቴብ ፡ ተመለሰ ። እንደተመለሰም ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ሳይቀመጥ ፡ በ፯፻ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ከክር ፡ ልደ ፡ በፊት ፡ ሞተና ፡ በመንግሥቱ ፡ ልጁ ፡ ሻባቶካ ፡ በግሪኮች ፡ አጻጻፍ ፡ ሰበከሰ ፡ የሚባለው ፡ ተከተለው ።

እስከ ፡ ሻባካ ፡ ድረስ ፡ በግብፅ ፡ ዙፋን ፡ የነገሡትን ፡ የሳይስ ፡ ወይም ፡ የቡባስቲ ፡ ነገሥታት ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ የ፳፬ኛ ፡ ዲናስቲ ፡ (ሥርወ ፡ መንግሥት) ፡ አሁን ደግሞ ፡ በሻባካ ፡ ጀማሪነት ፡ የኢትዮጵያውያኑን ፡ ገዥዎች ፡ ፳፭ኛ ፡ ዲናስቲ ፡ አድርጓቸዋል ። ከፒያንኪ ፡ የሚጀምሩ ፡ አሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ እርሱ ፡ ወደናፓታ ፡ ከተመለሰና ፡ ከሞተ ፡ ወዲህ ፡ ከሻባካ ፡ በፊት ፡ ታፍናክትና ፡ ልጁ ፡ ቦካሪስ ፡ ጣልቃ ፡ ገብተው ፡ ስለገዙና ፡ በቀጥታ ፡ ሻባካ ፡ ከፒያንኪ ፡ ገዥነትን ፡ ሳይቀበል ፡ ስለቀረ ፡ አብዛኞቹ ፡ የኢትዮጵያውያንን ፡ ዲናስቲ ፡ መሥራች ፡ ሻባካን ፡ አድርገውታል ።

ምዕራፍ ፡ ፲፫ ።

የሻባቶካ ፡ (ሰበከስ) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ።

ታርሐቃና ፡ ሕዝቅያስ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ሆነው ፡ ከአሰሩ ፡ ንጉሥ ፡ ከሰናክሬም ፡ ጋር ፡ ያደረጉት ፡ የጦር ፡ ሠልፍ ።

ባገራችን ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ወዲህ ፡ በተደረገው ፡ ዝርዝር ፡ እንደተመለከትነው ፡ ከሻባካ ፡ ሁለተኛ ፡ ቀጥሎ ፡ ኒካንታ ፡ ቅንዳኬ ፡ የምትባል ፡ ሴት ፡ ንግሥት ፤ ሲያስከትል ፡ የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሬይዝነር ፡ ሌፕሲዩስ ፡ ሌሎችም ፡ የግብፅንና ፡ የኑብያን ፡ ታሪክ ፡ ያጠኑ ፡ ሊቃውንት ፡ ከሻባካ ፡ ሁለተኛ ፡ ሻባቶካን ፡ ልጁን ፡ እንጂ ፡ ኒካንታ ፡ ቅንዳኬ ፡ የምትባለውን ፡ አያስከትሉም ። መቼም ፡ በናፓታ ፡ (ኑብያ) ፡ በራሱ ፡ ግዛት ፡ ላይ ፡ ግብፅን ፡ ደርቦ ፡ በዋናው ፡ የታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ከተማ ፡ በመምሬስ ፡ ተቀምጦ ፡ የገዛው ፡ ኢትዮጵያዊና ፡ በናፓታ ፡ ወይም ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ በቴብ ፡ ተቀምጦ ፡ የገዛው ፡ ንጉሥ ፡ የበላይና ፡ የበታች ፡ የሆኑ ፡ ለየብቻ ፡ ባንድ ፡ ጊዜም ፡ በየተራም ፡ አሉ ። ሁልጊዜ ፡ እንደ ፡ ፒያንኪ ፡ ሁለተኛ ፡ በወረራ ፡ ታሕታይ ፡ ግብፅን ፡ አሸንፎ ፡ ተመልሶ ፡ በባቶቹ ፡ መደብ ፡ በናፓታ ፡ ተቀምጦ ፡ ታሕታይ ፡ ግብፅን ፡ ጭምር ፡ በወኪል ፡ ወይም ፡ ባገሩ ፡ መሥፍን ፡ አማ

ካይነት ፡ የሚገዛ ፡ አለ ። እንደ ፡ ሻባካ ፡ ደግሞ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ከተማ ፡ በመምሬስ ፡ ተቀምጦ ፡ የላዕላይ ፡ ግብጽንና ፡ የናፓታውን ፡ ለእህቱ ፡ ወይም ፡ ለወንድሙ ፡ አለዚያም ፡ ለልጁ ፡ ሰጥቶ ፡ የሚያስተዳድር ፡ አለ ። ያገራችን ፡ ዝር ዝር ፡ ከሻባካ ፡ ሁለተኛ ፡ ያስከተላት ፡ ስሟን ፡ ኒካንታ ፡ ቅንዳኬ ፡ (ሕንደኬ) ፡ የሚላት ፡ በአለፈው ፡ በሻባካ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ስሟን ፡ ያነሣነው ፡ እህቱ ፡ አሜኒካሪ ፡ የምትባለዋ ፡ ናት ።

የእርሷም ፡ ስም ፡ እንደ ፡ ብዙዎቹ ፡ ነገሥታት ፡ ስም ፡ እየበረከተ ፡ አንባቢንና ፡ ጸሐፊን ፡ ማደናገሩ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ወንድሟ ፡ ሻባካ ፡ የላዕላይና ፡ የታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ዋና ፡ ፈርዖን ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ እርሷ ፡ ከርሱ ፡ በታች ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅና ፡ በናፓታ ፡ ነግሣ ፡ መቀመጫዋን ፡ በቴብ ፡ አድርጋ ፡ ትገዛ ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ በፊት ፡ እንዳልነው ፡ ሂሮዱቱስ ፡ ባለመቶው ፡ በር ፡ ከተማ ፡ ብሎ ፡ የሠየመው ፡ የቴብ ፡ ከተማ ፡ በዚያ ፡ የሚገኘው ፡ የካርናቅ ፡ የአምን ፡ ቤተ መቅደስ ፡ ገናና ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ስለነበረ ፡ አሜኒካሪ ፡ በዚያ ፡ ተቀምጧ ፡ „የላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ንግሥት ፤ ለአሞን ፡ የምትሰግድ ፡ የአሞን ፡ ታላቂቱ ፡ ካህን „ ፡ እየተባለች ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱንና ፡ የቤተ ፡ ክህነቱን ፡ ሥልጣን ፡ ደርባ ፡ ይዛ ፡ ስትገዛ ፡ የቆየች ፡ ናት ። እርሷንም ፡ አንዳንድ ፡ የቀድሞ ፡ ሊቃውንት ፡ በተለይ ፡ ያገራችን ፡ ጸሐፊዎች ፡ በእውነተኛው ፡ እግዚአብሔር ፡ የምታምን ፡ አራታዊት ፡ ያደርጓታል ።

ነገር ፡ ግን ፡ በኩብያ ፡ በመጨረሻው ፡ ዘመን ፡ በተገኘው ፡ ታሪክ ፡ ላይ ፡ የሚነበበው ፡ ሁሉ ፡ እላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ በንግሥትነቷ ፡ ላይ ፡ የአሞን ፡ (ጣዖት) ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ታላቂቱ ፡ ካህን ፡ እየተባለች ፡ በስምም ፡ በግብርም ፡ የዚያው ፡ ጣዖት ፡ አገልጋይ ፡ መሆኗን ፡ እንጂ ፡ አራታዊነቷን ፡ የሚገልጽ ፡ ጽሑፍ ፡ የለም ። በእርሷም ፡ ስም ፡ ቅንዳኬ ፡ ሕንደኬ ፡ የሚባሉ ፡ የሴት ፡ ነገሥታት ፡ በመርዌ ፡ መነሣታቸውን ፡ ወደፊት ፡ በሥራው ፡ ስንደርስ ፡ እንመክታለን ።

ዋናው ፡ ፈርዖንና ፡ ወንድሟ ፡ ሻባካ ፡ ከአሶሩ ፡ ንጉሥ ፡ ከላርጎን ፡ ሸሽቶ ፡ እንደተመለሰ ፡ መንግሥቱን ፡ ለልጁ ፡ ለሻባካ ፡ ሰጥቶት ፡ ሞተና ፡ ሻባካ ፡ በአባቱ ፡ እግር ፡ ተተክቶ ፡ ይገዛ ፡ ጀመር ። እንደዚሁም ፡ በሻባካ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ እላይ ፡ ስሟን ፡ የጠራነው ፡ ግብጽኛ ፡ አሜኒካሪ ፡ ግሪኮቹ ፡ ቅንዳኬ ፡ የኛ ፡ የግዕዙ ፡ መጽሐፍ ፡ ሕንደኬ ፡ የሚላት ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ግዛቷን ፡ እንደቀጠለች ፡ ነው ።

ሻባካ ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ ነገሥታት ፡ ከመጠሪያው ፡ ስሙ ፡ ከሻባካ ፡ በቀር ፡ የክህነት ፡ ስሙ ፡ ከስመ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ ብዙ ፡ ነው ። ራ-ታት-ካው ፡ (ቲትካውራ) ፡ ሲባል ፡ ግሪኮቹ ፡ ደግሞ ፡ ከሻባካ ፡ ቲንሽ ፡ ለወጥ ፡ አድርገው ፡ ስቢካስ ፡ ብለውት ፡ ይገኛል ።

አባቱ ፡ ሻባካ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ የዋናውን ፡ የፈርዖንነቱን ፡ ሥፍራ ፡ በያዘበት ፡ ዘመን ፡ ሻባካ ፡ ከአክሱቱ ፡ ከአሜኒካሪ ፡ ጋር ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ሥልጣን

ጣን ፡ ሳይከፈል ፡ የቀረ ፡ አይመስልም ፡ በመዠመሪያ ፡ የነገሠውም ፡ በኢትዮጵያ ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ነበር ። በሰርገንና ፡ በሻባቃ ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ የጦርነት ፡ ሁኔታ ፡ አጋጣሚ ፡ ጊዜ ፡ ስለሰጣቸው ፡ በደልታ ፡ በሳይስ ፡ በመምሬስ ፡ ያሉት ፡ ከቀድሞዎቹ ፡ ግብፃውያን ፡ ፈርዖኖች ፡ የወረዱት ፡ የታችኛው ፡ ግብፅ ፡ መሣፍንት ፡ ፈርዖንነትን ፡ ለመያዝ ፡ በንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተነሡ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ ሲከራከሩ ፡ ነበር ። በንድ ፡ ወገን ፡ የሳይሱ ፡ መስፍን ፡ የታፍናክት ፡ የልጁ ፡ ልጅ ፡ የባከሪስ ፡ ልጅ ፡ ታፍናክት ፡ ሮኛ ፡ ፈርዖን ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ በአገሩ ፡ አውጆ ፡ ተቀመጠ ። የጅጅኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ንጉሥ ፡ የነበረው ፡ የሲቲ ፡ ሮኛ ፡ የልጁ ፡ ልጅ ፡ ደግሞ ፡ ሴቲ ፡ ጅ ፡ (አንደ ፡ ግሪኮቹ ፡ ሴቶስ) ፡ የታኒስ ፡ ንጉሥ ፡ ፈርዖንነትን ፡ ከታፍናክት ፡ ሮኛ ፡ ወስዶ ፡ ለራሱ ፡ ማድረጉን ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ አውጆዋል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የኃይለኞችና ፡ የሥልጡኖች ፡ አገር ፡ የነበረው ፡ በኃያላን ፡ ነገሥታት ፡ በነቱትሞሲስ ፡ በነ ፡ ራምሲስ ፡ ከፍተኛ ፡ ሥልጣን ፡ ውስጥ ፡ ሕብረትና ፡ አንድነት ፡ የነበረው ፡ የግብፅ ፡ አገር ፡ በሁኑ ፡ ሰዓት ፡ ከያውራጃው ፡ ደካሞች ፡ ነገሥታት ፡ እየተነሡ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ በመዋጋትና ፡ በመፋጀት ፡ ብዙ ፡ ደም ፡ ተፋሰሱ ።

በዚህ ፡ ዘመን ፡ የነበረው ፡ ትልቁ ፡ የእስራኤል ፡ ነቢይ ፡ ኢሳይያስ ፡ ስለዚህ ፡ ዘመን ፡ ግብፅ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ቃል ፡ በመግለጽ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ፡ የምሥርንም ፡ ሰዎች ፡ አውካለሁ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ አስነሳለሁ ፡ ወንድም ፡ ወንድሙን ፡ ይወጋል ፡ ሰውም ፡ በባልጀራው ፡ ላይ ፡ ይነሣል ። አገርም ፡ በገር ፡ ላይ ፡ መንግሥትም ፡ በመንግሥት ፡ ላይ ፡ የምሥር ፡ መንፈስም ፡ ባዶ ፡ ይሆናል ፡ ምክራቸውንም ፡ አጠፋለሁ ፡ ከጣዖታቸውም ፡ ይጠይቃሉ ፡ ካስማተኞቻቸውም ፡ . . . . ምሥርንም ፡ በጽኑ ፡ ጌታ ፡ እጅ ፡ አላልፌ ፡ እሰጣለሁ ፡ ጽኑ ፡ ንጉሥም ፡ ይገዛቸዋል ፡ . . . . ትንቢተ ፡ ኢሳይያስ ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፱ ፡ በሙሉ ፡ ተመልከት ።

ይሁን እንጂ ፡ ሻባቃክ ፡ (ኢትዮጵያዊው ፡) በታርሐካ ፡ እየተረዳ ፡ ግማሾቹን ፡ አሸንፎ ፡ የቀሩትንም ፡ እንዳሉ ፡ ባሉበት ፡ አገር ፡ ትቶ ፡ ከአባቱ ፡ ከሻባካ ፡ የወረደለትን ፡ የፈርዖንነት ፡ ዙፋን ፡ ይዞ ፡ ያስተዳድር ፡ ዠመር ። በዚህም ፡ ዘመን ፡ ያልቶ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ፈርዖኖች ፡ እዙፋን ፡ ከወጡና ፡ የሁለት ፡ አገር ፡ ንጉሥ ፡ እየተባሉ ፡ በሚገዙበት ፡ ጊዜ ፡ ሁል ጊዜ ፡ በአሰባቸው ፡ የሚመጣው ፡ የቀድሞዎቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ እነ ፡ ራምሴስ ፡ ይገዙኑ ፡ የነበረው ፡ የታኒስ ፡ እስያ ፡ ግዛት ፡ ነው ። በነ ፡ ራምሴስ ፡ ጊዜ ፡ የአሶር ፡ መንግሥት ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ ኃይለኛ ፡ ሳይሆን ፡ እንደነዚያው ፡ እንደ ፡ ጎረቤቶቹ ፡ እንደነበቢሎን ፡ እንደነ ፡ ሲዶና ፡ እንደነ ፡ ፍልስጥኤም ፡ የሚቆጠር ፡ ተራ ፡ መንግሥት ፡ ነበር ። አሁን ፡ ግን ፡ ታሪኩን ፡ ወደፊት ፡ በንድ ፡ ምዕራፍ ፡ እንደምንጽፈው ፡ በጣም ፡ ሥልጡን ፡ ይልቁንም ፡ ኃይለኛ ፡ ሆኖ ፡ እንኳን ፡ የኢትዮጵያውያንን ፡ ገዥነት ፡ ሊያስገባ ፡ እሱ ፡ ራሱ ፡ በስልምናጽር ፡ ቀጥሎም ፡ በሰርገን ፡ ዘመን ፡ በጠገቡ ፡ ያሉትን ፡ መንግሥታት ፡ በሰማርያ ፡ ያለውንም ፡ የእስራኤልን ፡ መንግሥት ፡ በጦርነት ፡ ይዞ ፡ ገባር ፡ አድርጎአቸዋል ። ከሁሉም ፡ አልገባም ፡ ከግብፅ ፡ ፈርዖኖቹም ፡ አልደባለቅም ፡ ብሎ ፡ የነበረው ፡ የይሁዳ ፡ መንግሥት ፡ ብቻ ፡ ከሰማርያ ፡ በኋላ ፡

ጥቂት ፡ ዘመን ፡ ለአሶሩ ፡ መገበሩ ፡ ሳይቀር ፡ በነፃነትና ፡ በሰላም ፡ ተቀምጦ ፡ ነበር ፤ ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሰላም ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ጊዜ ፡ ሳይረዝም ፡ እነሆ ፡ አሁን ፡ መከበብ ፡ እንደሚደርስበት ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ እናነባለን ።

በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ሳርጎን ፡ ሞቶ ፡ ልጁ ፡ ሰናክሬም ፡ (ሴናኬሪብ-ሴን ፡ አኬ ፡ ሪብ ፡) በ፯፻፶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ነግሦ ፡ በአሶር ፡ መንግሥት ፡ ዙፋን ፡ ተቀምጧል ። እሱም ፡ ከነጠሩ ፡ ሰፈሩን ፡ በይሁዳ ፡ መንግሥት ፡ ከተማ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ አቅራቢያ ፡ በላኪሽ ፡ አድርጎ ፡ ፫፻ ፡ ታላንት ፡ መክሊት ፡ (ጳጌ ፡ ኪሎ) ብር ፤ ፴ ፡ መክሊት ፡ ታላንት ፡ ወርቅ ፤ ገብርልኝ ፡ ብሎ ፡ ለይሁዳ ፡ ንጉሥ ፡ ለሕዝቅያስ ፡ ላከበት ፡ ሕዝቅያስም ፡ ሰናክሬምን ፡ ለመውጋትና ፡ ለመመለስ ፡ የማይችል ፡ መሆኑን ፡ ስለተረዳው ፡ ከርሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ከቤተ ፡ መቅደስም ፡ እንደ ፡ ምንም ፡ ያገኘውን ፡ ሁሉ ፡ አጠራቅሞ ፡ የጠየቀውን ፡ ግብር ላክላት ። ሰናክሬም ፡ ግን ፡ ለውጊያው ፡ ምክንያት ፡ እንጂ ፡ ግብር ፡ ከልቡ ፡ አልፏል ፡ ኖሮ ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ለመክበብ ፡ ወደፊት ፡ ይጓዝ ፡ ገሮመር ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሕዝቅያስ ፡ የይሁዳ ፡ ንጉሥ ፡ ተስፋ ፡ በመቁረጥ ፡ ለግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ለሻባቶካ ፡ እርዳኝ ፡ ብሎ ፡ ልከበት ፡ ኖሮ ፡ የግብፃውያንና ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ጦር ፡ በታርሐቃ ፡ እየተመራ ፡ ሕዝቅያስን ፡ ለመርዳት ፡ ወደ ፡ ፓለስቲን ፡ ተጓዘ ። ሕዝቅያስም ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ደስ ፡ አለው ። ይኸንንም ፡ ሲሰማ ፡ ሰናክሬም ፡ ተሳልቆ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ለሕዝቅያስ ፡ ደብዳቤ ፡ ላከበት ፡ . . . ይህ ፡ የምትታመንበት ፡ መጻጊያ ፡ ምንድነው ? ነገርህ ፡ ከንቱ ፡ ነው ፤ ለመዋጋት ፡ ኃይልና ፡ ምክር ፡ አለኝ ፡ ትላለህና ፡ አሁንም ፡ በኔ ፡ ላይ ፡ ለማመጽ ፡ ትደፍር ፡ ዘንድ ፡ በማን ፡ ትታመናለህ ? በተቀጠቀጠውና ፡ ሰው ፡ በተደገፈው ፡ ጊዜ ፡ ተሰብሮ ፡ ስንጣሪው ፡ እጅን ፡ በሚወጋው ፡ በግብፅ ፡ የሸምበቆ ፡ በትር ፡ ትታምናለህን ፡ ፈርዶን ፡ ግን ፡ የምሥር ፡ ንጉሥ ፡ ለሚታመንበት ፡ ይኸው ፡ ነው ፤ መጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ካልፅ ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፰ ፡ ቍጥር ፡ ፲፱-፳፩ ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ሕዝቅያስና ፡ ይልቁንም ፡ ከግብጽ ፡ የሄደው ፡ ታርህቃ ፡ ሠራዊቱን ፡ ይዞ ፡ ለውጊያ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ ሰናክሬምም ፡ በሙሉልቡ ፡ በትልቅ ፡ ትምክህትና ፡ ኩራት ፡ ታርሐካን ፡ ለመውጋት ፡ ከላኪሽ ፡ ተነሥቶ ፡ በሠፈረበት ፡ ሌሊት ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ እንደምናገኘው ፡ እግዚአብሔር ፡ በተአምራት ፡ ቀሰፈው ። ስለዚህ ጉዳይ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ካልፅ ፡ ፲፱ኙን ፡ ምዕራፍ ፡ በሙሉ ፡ ማንበብ ፡ ይጠቅማል ። ጊዜ ፡ ለሌለው ፡ አንባቢ ፡ ግን ፡ ቃሉ ፡ በጭሩ ፡ ይኸ ፡ ነው ።

ሰናክሬም ፡ የላከውን ፡ ደብዳቤ ፡ ሕዝቅያስ ፡ ከመልክተኞቹ ፡ እጅ ፡ ተቀብሎ ፡ አነበበው ፡ ወዲያው ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ይዞት ፡ መጣ ፡ በዚያም ፡ በመቅደሱ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ፊት ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ጸለየ ፡ „እግዚአብሔር ፡ ሆይ ፡ የእስራኤል ፡ አምላክ ፡ በኪሩቤል ፡ ላይ ፡ የምትቀመጥ ፡ አንተ ፡ ብቻ ፡ የምድር ፡ መንግሥታት ፡ ሁሉ ፡ አምላክ ፡ ነህ ፡ ሰማይንና ፡ ምድርንም ፡ አንተ ፡ ፈጠርህ ፡ ገሮህን ፡ ጣል ፡ አቤቱ ፡ ስማም ፡ ዓይንህን ፡ ክፈት ፡ አቤቱ ፡ ተመልከት ፡

ሕያው : አምላክነትህን : ይላገድ : ዘንድ : የላከውንም : የሴንሄራብንም : (የሰናክሬ
ምንም) : ቃል : ስማ : . . . . . : እግዚአብሔርም : የሕዝቅያስን : ልመና : ሰምቶ :
ሰናክሬምን : ለማጥፋት : የላከበትን : ቃል : ጭምር : በዚህ : ዘመን : በነበረው :
ነቢይ : በኢሳይያስ : አፍ : ነገረው : ቍጥር : ፳—፴፬ : ቀጥሎም : ሰናክሬም : በሠ
ፈረበት : ሌሊት : የእግዚአብሔር : መልክተኛ : ወጣ : ከአሶራውያንም : ጭፍራ :
መቶ : ሰማኒያ : አምስት : ሺህ : ገደለ : ማልደውም : በተነሡ : ጊዜ : እነሆ :
ሁሉም : በድኖች : ነበሩ . . . . . : ቍጥር : ፴፭—፴፰ ።

ስለዚህ : ሰናክሬም : በዚሁ : በደረሰበት : አደጋ : ተደናግጦ : የተረፈውን :
ጦርይዘ : ወደ : አገሩ : ወደአሶር : ተመለሰ : በቤተ : መቅደሱም : ገብቶ : በአምላኩ : (ጣዖት) :
ፊት : ሲጸልይ : የገዛ : ልጆቹ : በሰይፍ : ገደሉትና : ሞተ ። በርሱም : ምትክ : አሣ
ርሐዶን : ነገሠ ።

ከሰጉበት : ከሰናክሬም : ውጊያ : ሕዝቅያስንም : ታርሐቃንም : እግዚአብሔር :
ገላገላቸው ። ሕዝቅያስም : ይኸን : ላደረገለት : ለእሥራኤል : አምላክ : ምስጋና
ውን : አቀረበ : ታርሐቅና : የላከው : ሻባቶካም : የኛ : አምላክ : አሞን : ወይም :
ፕታህ : ሰናክሬምን : የዓይጥ : መንጋ : ልክ : አጠፋልን : ማለታቸው : አልቀረም ።
በነርሱ : ወገን : ያለውን : የዚህን : ጉዳይ : ሄድዱቱስ : የሚባለው : የግሪክ : ጸሐፊ
ትንሽ : ለየት : አድርጎ : ይተርካል ። እርሱም : በዘመኑ : አረማዊ : ወይም : የግሪ
ኮችን : ጣዖታት : እነዴውስን : እነአርጠሚስን : የሚያመልክ : ስለሆነ : በሰናክሬም
ሠራዊት : ላይ : የደረሰውን : ጥፋት : ለግብጽ : አማልክት : ሰጥቶታል : ቃሉን :
በትክክል : እንመልከት ።

«ግብጽ : በዚህ : ዘመን : በፕታህ : (ሔፋይስቶስ) : ቀስ : በስቶስ : (ሻባታካን)
ትገዛ : ነበር : እሱም : በሻባካ : ዙፋን : በነበረበት : ዘመን : ሁሉ : ወታደርን :
አይወድም : ነበር ። እነሱንም : እየናቀ : መሬታቸውንም : ሁሉ : ወርሶ : ለሌላ : ሰጥቶባ
ቸው : ነበር ። ሰናክሬም : በተነሣ : ጊዜ : ተዋጉ : ቢላቸውም : ወታደሩ : ሁሉ : አል
ዋጋም : ብሎ : እምቢ : አለው ። ሰናክሬምም : ወደግብፅ : እስከሚያደርሰው : በር :
ደረሰ ።

በዚያን : ጊዜ : ስቶን : (ሻባቶካ) : ወደአምላኩ : (ፕታሕ) : ጸለየ : በጸለየበትም
ሌሊት : አምላኩ : በሕልም : ተገልጿ : ታሸንፋለህ : ብሎ : ነገረው ። ከዚህ : በኋላ
ወታደሩ : እምቢ : ስላለው : በአምላኩ : ተማምኖ : የሱቅ : ነጋደዎችን : አንጥረኞ
ችን : . . . . . : ብቻ : ይዘ : ወደ : ፔሉዝ : ሄደ : ከሰናክሬም : ጋር : ለመዋጋት :
ተሰለፈ ። በማግሥቱ : ሊዋጉ : ሲሉ : ሌሊቱን : የአይጥ : መንጋ : በሰናክሬም :
ጦር : ሠፈር : ገብቶ : ቀስትና : ፍላጻቸውን : ሥሻና : ጠራቸውን : ቆረጣጥሞ :
ጨረሰው ። ስለዚህ : የአሶራውያን : ጦር : ባዶ : እጁን : ሲሸሽ : በየመንገዱ : አለቀ ።
ዛሬም : ይኸ : ንጉሥ : በአምላኩ : ቤተ : መቅደስ : አጠገብ : ሐውልቱን : አሠርቶ
በእጁ : አንድ : ዓይጥ : እንደያዘ : በግርጌው : „የሚመለከተኝ : ጸድቅ : መሆን :

አለበት» : የሚል : ቃል : አጽፎ : ይታያል = የሂሮዱቱስን : መጽሐፍ : ጂኒ : (GIG- UET) : የተረገመውን : ከገጽ : ሸፀፀፀ : እስከ : ሸፀፀ : ድረስ : ያለውን : ተመልከት =

ኃይለኛው : ሰናክሬም : ሳይዋጋ : የተመለሰበትን : የመጽሐፍ : ቅዱስንም : የሐሮዱቱስንም : ቃል : እየዘለለ : ከዚያ : ወዲህ : የተነሣ : ስ : አንድ : ጸሐፊ : ሰናክሬም በሠፈሩ : ድንገተኛ : በሽታ : ገብቶ : ጦሩ : ስለታመመበት : በፈቃዱ : ተመለሰ : የሚል : አለ = የሆነ : ሆኖ : ታርሐቃ : የሻባቶካ : እንደራሴና : የይሁዳ : ንጉሥ : ሕዝቅያስ : ባንድ : ወገን : አስፈፊው : ሰናክሬም : የአሶር : ንጉሥ : ከሌላው : ወገን : ሆነው : በላኪሽ : (ኢዮሩሳሌም : አጠገብ :) ተሠልፈው : ሳለ : በዓይኑ : ወይም : በበሽታ : ይሁን : ሳይዋጋ : ሰናክሬም : ወደ : አገሩ : ተመልሶ : ልጆቹ : ገደለውት : አግርሐዶን ነገሠ = በግብጽም : ታርሐቃ : ሻባቶካን : ተዋግቶ : ከማረከ : በኋላ : ገደለውና : በፈርዖንነቱ : ዙፋን : ተቀመጠ = የሻባቶካ : ግዛትም : ከ፲፱፩ : እስከ : ፲፱፻፱ ዓመት : ድረስ : ፲፪ : ዓመት : ነው = የሌሎቹን : የነሻባካን : እንደሚያደርጉት : የሱንም : ከዚህ : በላይም : ከዚህ : በታችም : የሚያደርጉት : አሉ =

ምዕራፍ : ፲፬ =

የታርሐቃ : ዘመን : መንግሥት =

የሚቀጥለው : የአሜኒፊቴስ : (ሕንደኬ) : ሥልጣን-የታርሐቃና : የአግርሐዶን : ጦርነት-ሁለቱ : ለየግላቸው : ያሠሩት : ሐውልት-የታርሐቃ : ፍጻሜ =

በሻባቶቃና : በታርሐቃ : ዘመን : ፒያንኪ : [ኛ የሚባል : ንጉሥ : ነበር = እርሱም : ከንግሥተ : ሳባ : በዝርዝሩ : ውስጥ : ፲፰ኛ : ሆኖ : ተመድቦ : ቶማጽ ዮን : ተብሎ : ይነበባል = እሱም : እንደትልቁ : ፒያንኪ : ስመ : ጥር : ሊሆን : ምንም : አልቀረውም = ነገር : ግን : የርሱ : ሥራውም : ሥልጣኑም : ያለፈው : በደቡብ : በኢትዮጵያና : ሲበዛም : በላዕላይ : ግብጽ : ነው : እንጂ : የታሕታይ : ግብጽን : አልገዛምና : እንደሻባቶካ : ወይም : እንደታርሐቃ : እፈርዖንነት ደረጃ : አልደረሰም = ይሁን : እንጂ : ባንዳንድ : ሐውልት : ላይ : በሻባካና : በሻባቶካ : በታርሐቃ : መካከል : ጠልቃ : እየገባ : ንጉሥነቱን : ገናናነቱን : የሚገልጽ : በድንጋይ : ሐውልት : የተቀረጸ : መኖሩን : ጸሐፊዎች : ያረጋግጣሉ = ከርሱ : በበለጠ : ደግሞ : ስሟ : በብዙ : ሐውልት : የተቀረጸው : ከዚህ : ቀደም : በሻባካና : በሻባቶካ : ዘመን : መንግሥት : ውስጥ : ስሜን : ያነሳነው : የካሽታ : ልጅ : አሜኒፊቴስ : የምትባለው : ንግሥት : አሁንም : የንግሥትነት : ሥልጣኗ : እንደቀጠለ : ነው = እሷም : በዚያን : ዘመን : እንደ : ቪክቶርያ : የእንግሊዝ : ንግሥት : እንደ : ካቴሪን : የመስኮብ : ንግሥት : ወይም : እሩቅ : ሳንሂድ : ባገራችን : እንደ : አጼ : በከፋ : ባለቤት : እንደ : እቴጌ : ምንትዋብና : እንደ : እቴጌ : ጣይቱ : የምትቆጠር : ኃይለኛ : ብልህ : አስተዳዳሪ : ነበረች = በሁሉ : ዘንድ : የመፈራትና : የመከበር : እድል : በሁሉ : ጉዳይ : የመግባት : ሥልጣን : ነበራት = ዋና : ደንበኛ : ግዛቷ : የቱብክተ

አለበት» : የሚል : ቃል : አጽፎ : ይታያል ። የሂሮዶቱስን : መጽሐፍ : ጂጌ : (GIG-
 UET) : የተረገመውን : ከገጽ : ፩፻፴፱ : እስከ : ፩፻፵፯ : ድረስ : ያለውን : ተመልከት ።
 ኃይለኛው : ሰናክራም : ሳይዋጋ : የተመለሰበትን : የመጽሐፍ : ቅዱስንም : የሔ
 ሮዶቱስንም : ቃል : እየዘለለ : ከዚያ : ወዲህ : የተነሣ : ፩ : አንድ : ጸሐፊ : ፅናክራም
 በሠፈሩ : ድንገተኛ : በሽታ : ገብቶ : ጠሩ : ስለታመመበት : በፈቃዱ : ተመለሰ ።
 የሚል : አለ ። የሆነ : ሆኖ : ታርሐቃ : የሻባቶክ : እንደራሴና : የይሁዳ : ንጉሥ ።
 ሕዝቅያስ : በንድ : ወገን : አስፈሪው : ሰናክራም : የአሶር : ንጉሥ : ከሌላው : ወገን ።
 ሆነው : በላኪሽ : (ኢዩሩሳሌም : አጠገብ) : ተሠልፈው : ሳለ : በዓይዋ : ወይም ።
 በበሽታ : ይሁን : ሳይዋጋ : ሰናክራም : ወደ : አገሩ : ተመልሰ ። ልጆቹ : ገድለውት ።
 አሣርሐዶን ነገሠ ። በግብጽም : ታርሐቃ : ሻባቶክን : ተዋግቶ : ከማረክ : በኋላ : ገደለ
 ውና : በፈርዖንነቱ ። ዙፋን : ተቀመጠ ። የሻባቶክ : ግዛትም ። ከጊጊ፩ : እስከ : ፯፻፹፱
 ዓመት : ድረስ ። ፲፪ : ዓመት : ነው ። የሌሎቹን ። የነሻባካን : እንደሚያደርጉት : የሱ
 ንም ። ከዚህ ። በላይም ። ከዚህ ። በታችም ። የሚያደርጉት ። አሉ ።

ምዕራፍ ፡ ፲፬ ።

የታርሐቃ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ።

የሚቀጥለው ፡ የአሜኔሪቲስ (ሕንደኬ) ፡ ሥልጣን-የታርሐቃና ፡ የአሣርሐዶን ፡
 ጦርነት-ሁለቱ ፡ ለየግላቸው ፡ ያሠሩት ፡ ሐውልት-የታርሐቃ ፡ ፍጻሜ ።

በሻባቶቃና ፡ በታርሐቃ ፡ ዘመን ፡ ፒያንኪ ፡ ፫ኛ የሚባል ፡ ንጉሥ ፡ ነበር ።
 እርሱም ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በዝርዝሩ ፡ ውስጥ ፡ ፲፰ኛ ፡ ሆኖ ፡ ተመድቦ ፡ ቶማጽ
 ዮን ፡ ተብሎ ፡ ይነበባል ። እሱም ፡ እንደትልቁ ፡ ፒያንኪ ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ሊሆን ፡
 ምንም ፡ አልቀረውም ። ነገር ፡ ግን ፡ የርሱ ፡ ሥራውም ፡ ሥልጣኑም ፡ ያለፈው ፡
 በደቡብ ፡ በኢትዮጵያና ፡ ሲበዛም ፡ በላዕላይ ፡ ግብጽ ፡ ነው ። እንጂ ፡ የታሕታይ ፡
 ግብጽን ፡ አልገዛምና ፡ እንደሻባቶክ ፡ ወይም ፡ እንዳታርሐቃ ፡ እፈርዖንነት ደረጃ ፡
 አልደረሰም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በንዳንድ ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ በሻባካና ፡ በሻባቶክ ፡
 በታርሐቃ ፡ መካከል ፡ ጠልቃ ፡ እየገባ ፡ ንጉሥነቱን ፡ ገናናነቱን ፡ የሚገልጽ ፡ በድን
 ጋይ ፡ ሐውልት ፡ የተቀረጸ ፡ መኖሩን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ያረጋግጣሉ ። ከርሱ ፡ በበለጠ ፡
 ደግሞ ፡ ስሟ ፡ በብዙ ፡ ሐውልት ፡ የተቀረጸው ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በሻባካና ፡ በሻባ
 ቶክ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ስሜን ፡ ያነሳነው ፡ የካሽታ ፡ ልጅ ፡ አሜኔሪቲስ ፡
 የምትባለው ፡ ንግሥት ፡ አሁንም ፡ የንግሥትነት ፡ ሥልጣኗ ፡ እንደቀጠለ ፡ ነው ።
 እሷም ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡ ሺክቶርያ ፡ የእንግሊዝ ፡ ንግሥት ፡ እንደ ፡ ካቴሪን ፡
 የመስከብ ፡ ንግሥት ፡ ወይም ፡ እሩቅ ፡ ሳንሄድ ፡ በገራችን ፡ እንደ ፡ አጼ ፡ በከፋ ፡ ባለ
 ቤት ፡ እንደ ፡ አቴጌ ፡ ምንትዋብና ፡ እንደ ፡ አቴጌ ፡ ጣይቱ ፡ የምትቆጠር ፡ ኃይለኛ ፡
 ብልህ ፡ አስተዳዳሪ ፡ ነበረች ። በሁሉ ፡ ዘንድ ፡ የመፈራትና ፡ የመከበር ፡ እድል ፡
 በሁሉ ፡ ጉዳይ ፡ የመግባት ፡ ሥልጣን ፡ ነበራት ። ዋና ፡ ደንበኛ ፡ ግዛቷ ፡ የቴብካት

ማና ፡ የቴባይድ ፡ አውራጃ ፡ ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ግን ፡ የሚያስከብራት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ በዚህ ፡ በቴብ ፡ ባለው ፡ በትልቁ ፡ በአምን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የነበራት ፡ መንፈሳዊ ፡ ሥልጣን ፡ ነው ።

እሷም ፡ በዘመኗ ፡ ሁሉ ፡ ለፒያንኪም ፡ ለሻባካም ፡ ለ፫ኛው ፡ ፒያንኪም ፡ ሚስትም ፡ አግትም ፡ ሞግዚትም ፡ እየሆነች ፡ በሁሉም ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ጊዜዋን ፡ በትልቅ ፡ ሥልጣንና ፡ መፈራት ፡ ያሳለፈች ፡ የሴት ፡ ንግሥት ፡ ናት ። በፊት ፡ የናጋታንና ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ብቻ ፡ ዘውድ ፡ ታደርግ ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ የላዕላይንም ፡ የታሕታይንም ፡ ግብፅ ፡ ዘውድ ፡ አደረገች ።

ከፒያንኪ ፡ ፫ኛ ፡ የወለደቻት ፡ ሻፕ ፡ አን ፡ አፕ ፡ የምትባለዋ ፡ ልጅዋ ፡ በኋለኛው ፡ ጊዜ ፡ የግብጽን ፡ ንጉሥ ፡ ፕሳሜቲኩስ ፡ ፩ኛ ፡ የተባለውን ፡ አግብታ፡ከኢትዮጵያውያን ፡ በኋላ ፡ ለገባው ፡ ለጳጳኛው ፡ ዲናስቲ ፡ (ሥርወ ፡ መንግሥት) ፡ ተከታይ ፡ በመስጠት ፡ ከግብፅ ፡ ግዛት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዘር ፡ እንዳይጠፋ ፡ አድርጋለች ።

ስለ ፡ አሜኔሪቲስ ፡ በቴብ ፡ ከተማ ፡ (በካርናቅ) ፡ የተሠራውን ፡ የዕብን ፡ በረድ ፡ ሐውልት ፡ ከነጽሐፋ ፡ ሙሴ ፡ ማሪዩት ፡ የሚባሉት ፡ የፈረንሳዊ ፡ ሊቅ ፡ ተመልክተው ፡ ተደንቀውበታል ። ከመጽሐፋቸው ፡ በ፩፻፸፯ ፡ ገጽ ፡ ከመሐከለኛው ፡ የሳሎን ፡ ክፍል ፡ ፬፻፴፰-፬፻፴፱ ፡ ተመልከት ። አሁን ፡ ግን ፡ የፒያንኪን ፡ ፫ኛና ፡ የአሜሪቲስን ፡ ታሪክ ፡ እንተውና ፡ እንደፒያንኪ ፡ ፪ኛ ፡ ከሌሎቹ ፡ ከሻባካና ፡ ከሻባቶክ ፡ ይበልጥ ፡ ኃይለኛና ፡ ገናና ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ንጉሥ ፡ የሆነውን ፡ የታርሐቃን ፡ ታሪክ ፡ እንመልከት ።

ታርሐቃ ፡ ገና ፡ በሻባካ ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ በቤተ ፡ መንግሥት ፡ አድጎ ፡ በመንግሥቱ ፡ ሥራና ፡ ይልቁንም ፡ በጦርነት ፡ ተመስግኗል ። በሻባቶካም ፡ ጊዜ ፡ የአሥሩን ፡ ንጉሥ ፡ ሰናክሪምን ፡ ለመውጋት ፡ ሔዶ ፡ መመለሱን ፡ ባለፈው ፡ ተመልክተናል ። ስሙም ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ካልዕ ፡ በ፲፱ ፡ ምዕራፍ ፡ ቁጥር ፡ ፱ ፡ ተጠቅሶ ፡ እናገኘዋለን ። በዚያም ፡ ላይ ፡ ታርሐቃን ፡ «ታርሐቅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ» ፡ ይለዋል ። ታርሐቅ ፡ ያለውም ፡ በዚያው ፡ በነሱ ፡ በአብራይስጥ ፡ አነጋገር ፡ ነው ። የነብያን ፡ ነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ያጠናው ፡ ሬይዝነሬ ፡ «ኩነፌርቴምራ ፡ ታርሀክ» ፡ ብሎታል ። በተረፈ ፡ ያንዱን ፡ ሰው ፡ ስም ፡ ብዙ ፡ አገር ፡ በየቋንቋው ፡ እየለያየ ፡ መጥራት ፡ የተለመደ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ የአሶሩን ፡ ንጉሥ፡የኛ ፡ የግእዝ ፡ ሊቃውንት ፡ ሰናክሪም ፡ ይሉታል ። ዕብራውያን ፡ ሳንኪሪብ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ስንሄሪብ ፡ ግብጽቹ ፡ ወይም ፡ አሶራውያኖቹ ፡ ሲን ፡ አክሂ ፡ ኢራብ ፡ ይሉታል ። ያገር ፡ አጠራርም ፡ እንደዚህ ፡ አንዱ ፡ ያንዱን ፡ አገር ፡ ሲይዝ ፡ የነበረውን ፡ ያገር ፡ የተወላጁን ፡ ሥያሜ ፡ እየተወ ፡ በራሱ ፡ ቋንቋ ፡ ስለሚሰይመው ፡ ለእንግዳ ፡ ደራሽ ፡ ጸሐፊና ፡ አንባቢ ፡ እየተዘበረቀ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ችግርን ፡ ይፈጥራል ። እንደዚህም ፡ የታርሐቃ ፡ ሥሩን ፡ ምንም ፡ ያኽል ፡ ሳይለቅ ፡ «ተሐርቃ ፡ ታሩቃህ ፡ ተሐርቁ ፡ ታሐርቃ ፡ ታሐርቆስ ፡ ታርሐቅ» ፡ የሚለው ፡ ብዙ ፡ ነው ። አሱራውያን ፡ ደግሞ ፡ ታርኩ ፡ ብለውታል ። ዛሬ ፡ ግን ፡ ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ መሠረት ፡

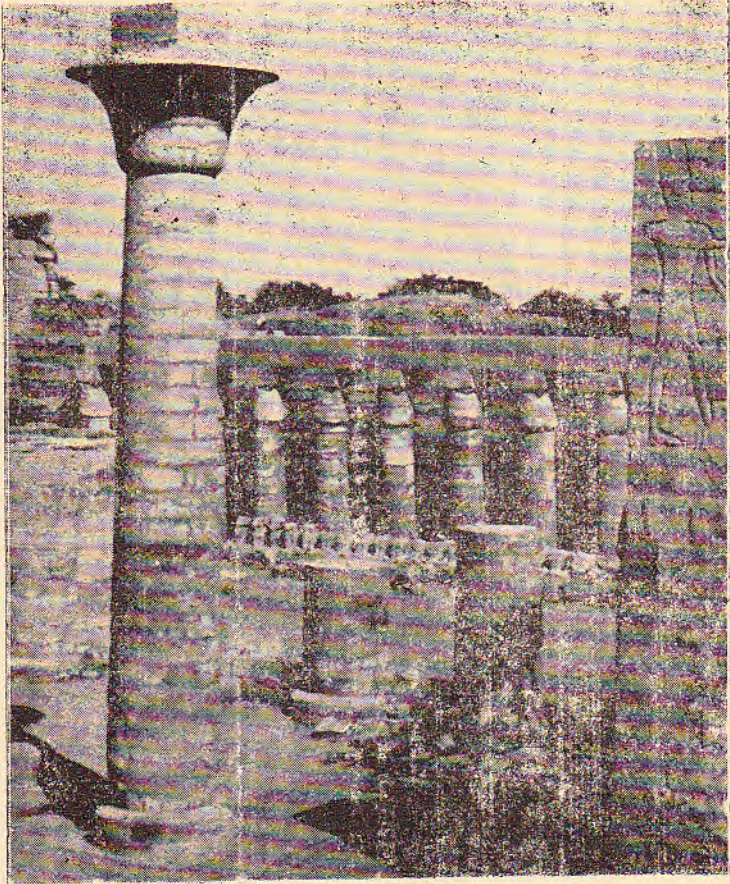
ሊሆን ፣ የሚገባውን ፣ የግብፃውያንን ፣ አጻጻፍ ፣ ከየሐውልቱ ፣ ላይ ፣ እየለቀሙ ፣ የተረጎሙት ፣ ሊቃውንት ፣ እነለጥስዮስ ፣ እነማሪዮች ፣ ታርሐክ ፣ ብለውታልና ፣ እኛም ፣ ለአንደበት ፣ እንደ ፣ ተለመደው ፣ ከን ፣ በቃ ፣ ለውጠን ፣ ታርሐቃ ፣ ብለን ፣ እንጽፋለን ። አንዳንድ ፣ ጊዜም ፣ በብርቅ ፣ ታሕርቅ ፣ ብለውት ፣ ይገኛል ። ብላቱን ፣ ጌታ ሃሩይ ፣ ደግሞ ፣ በዋዜማ ፣ መጽሐፋቸው ፣ ዝርዝር ፣ ውስጥ ፣ ገጽ ፣ ፳ ፣ ጸውኦ ፣ ቲርሐቅ ፣ ወረደ ፣ ነጋሽ ፣ ብለውታል ። ቲርሐቅ ፣ ያሉት ፣ መቼም ፣ የእብራይስጡን ፣ የስሙን ፣ መንገድ ፣ ይዘው ፣ ነው ። ጸውኦና ፣ ወረደ ፣ ነጋሽ ፣ ከምን ፣ እንደተጨመረ ፣ ገና ፣ አልገባኝም ። ስሙ ፣ በዚህ ፣ ባሁኑ ፣ ከንግሥተ ፣ ሳባ ፣ በሚገኘው ፣ የነገሥታቶቻችን ፣ ዝርዝር ፣ ፲፬ኛ ፣ ሆኖ ፣ ይታያል ። እርሱም ፣ ከአገልጋይ ፣ የተወለደ ፣ የፒያንኪ ፣ ፫ኛ ፣ ወይም ፣ ፪ኛ ፣ ልጅ ፣ ነው ፣ የሚሉ ፣ የለም ፣ ሻባካ ፣ ከዕቁባቱ ፣ የወለደው ፣ ነው ፣ የሚሉ ፣ አሉ ።

ከሻባካ ፣ ዕቁባት ፣ ተወለደ ፣ የሚሉት ፣ ከሻባቶካ ፣ ጋር ፣ ስላደረገው ፣ ጦርነት ፣ እንደዚህ ፣ ይላሉ ፣ *ታርሐቃ ፣ በኢትዮጵያ ፣ በነገሠ ፣ በ፲፩ ፣ ዓመቱ ፣ ሻባቶካ ፣ በታሕታይ ፣ ግብጽ ፣ በነገሠ ፣ በጳጳኛው ፣ ዓመት ፣ ታርሐቃ ፣ ወደምሥር ፣ ዘመተ ፣ የዚህንም ፣ ወሬ ፣ ሻባቶካ ፣ በመስማቱ ፣ እኔ ፣ የንጉሠ ፣ የሻባካ ፣ ዋና ፣ ልጁና ፣ የመንግሥቱ ፣ ወራሽ ፣ ሆኜ ፣ ይህ ፣ የደሀ ፣ ልጅ ፣ ዲቃላ ፣ ምን ፣ ሊያደርግ ፣ መጣ ፣ አሁንም ፣ በጄ ፣ የወደቀ ፣ እንደሆነ ፣ ቆራርጨው ፣ ለአሞራ ፣ እሰጠዋለሁ ፣ ብሎ ፣ ነበርና ፣ ታርሐቃ ፣ ይኸንኑ ፣ ሰምቶ ፣ በንዴት ፣ ገሥግሦ ፣ መጥቶ ፣ ጦርነት ፣ ገጠመውና ፣ ማርክ ፣ ገደለው ፣ ይላሉ ። የሆኖ ፣ ሆኖ ፣ ታርሐቃ ፣ በጳጳኝ ዓመት ፣ በሻባታካ ፣ ሥፍራ ፣ የፈርዖንነት ፣ ዘውድ ፣ ከጫነ ፣ ወዲህ ፣ ሁል ፣ ጊዜ ፣ በደልታና ፣ በሳይስ ፣ የሚቀሰቅሱትን ፣ የግብፅ ፣ መሣፍንት ፣ ከደመሰሰ ፣ በኋላ ፣ በ፳ ፣ ዓመት ፣ ግዛቱ ፣ ውስጥ ፣ የሊቢያን ፣ ከዚያም ፣ አልፎ ፣ እስከ ፣ ዛሬው ፣ ጂብራልታር ፣ ድረስ ፣ ያለውን ፣ የአፍሪካን ፣ ሰሜን ፣ በሙሉ ፣ አስገብሯል ። እስከ ፣ አውሮፓም ፣ ድረስ ፣ ተሻግሯል ፣ የሚሉ ፣ ጸሐፊዎች ፣ አሉ ። በዚህ ፣ በቴብ ፣ (በካርናቅ) ፣ ከተማ ፣ ላይ ፣ የራሱ ፣ ሐውልት ፣ በትልቅ ፣ ሆኖ ፣ ከዚያም ፣ በርሱ ፣ አጠገብ ፣ እሱ ፣ እየተዋጋ ፣ የማረካቸው ፣ አስራ ፣ አራት ፣ የእስያ ፣ አስራ ፣ አራት ፣ የአፍሪካ ፣ ሰዎች ፣ (ነገሥታት ፣ ወይም ፣ መሣፍንት) እንደታወሩ ፣ ቆመው ፣ ይታያሉ ፣ ከነዚህም ፣ ውስጥ ፣ የባቢሎንና ፣ የአሶር ፣ መሣፍንት ፣ አሉበት ። ይሁን ፣ እንጂ ፣ እንደሌሎቹ ፣ ሁሉ ፣ ፈርዖኖች ፣ እንደነቱትሞሲስ ፣ እንደነራምሲስ ፣ ሐውልቱን ፣ ያስቀረጸው ፣ ራሱ ፣ በዘመኑ ፣ ስለሆነ ፣ ያላስገበራቸውንም ፣ ነገሥታት ፣ አስገብሮሁ ፣ እያለ ፣ ሳይጨምር ፣ አይቀርም ፣ ብለው ፣ የዛሬ ፣ ዘመን ፣ ጸሐፊዎች ፣ ተጠራጥረዋል ። የታርሐቃ ፣ ስም ፣ በመድኔ ፣ ሐቡ ፣ በኤድፋ ፣ በዋዲ ፣ ሐማማት ፣ በታኒስ ፣ ስሙ ፣ በየሐውልቱ ፣ በየመቅደሱ ፣ ተጠቅሶ ፣ ይገኛል ። ይልቁንም ፣ ቀድሞ ፣ ደርቆ ፣ ወይም ፣ አንሶ ፣ ረሃብ ፣ በአገሩ ፣ አሥነስቶ ፣ የነበረው ፣ የዓባይ ፣ ወንዝ ፣ አሁን ፣ እርሱ ፣ በነገሠበት ፣ ዘመን ፣ ሞልቶ ፣ ስለተትረፈረፈ ፣ የጻድቅነቱ ፣ የደግነቱ ፣ ምልክት ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ ሕዝቡ ፣ ሁሉ ፣ ያከብረውና ፣ ይወ

የታርሐቃ : (ታሃርቃ) ካንገት : በላይ : የሆነ : የሐው-
 ልት : ቅርጽ : (ካይሮ-ገር : ብሪታን)

ታርሐቃ በጦርነት ድል አድርጎ ሲመለስ ስለመታሰቢያ ያሠራቸው
የድል ዓምዶች (ሸብርዬ ሠ)

ደው ፡ ገሮሮ ። ከነገሠ ፡ ገሮሮ ፡ ሐያ ፡ ዓመት ፡ ሙሉ ፡ ይኸን ፡ በመሰለ ፡ ክብርና ፡ ደስታ ፡ ሲኖር ፡ አሁን ፡ በፊቱ፤አንድ ፡ ኃይለኛ ፡ የቆየ ፡ ጠላት ፡ ተፈጠረበት ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ስሙን ፡ የጠቀስነው፤አሳርሐዶን ፡ (አሱር-አኬ ፡ ኢዲን) የሚባለው ፡ የአሶር ፡ ንጉሥ ፡ የሰናክሬም ፡ ልጅ ፡ ነው ።

የአሶር ፡ መንግሥት ፡ በሰፈው ፡ እንደተጻፈው ፡ ወደፊትም ፡ በዝርዝር ፡ እንደምንጽፈው ፡ ገና ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በነሰልምናጽር ፡ በነሳርጎን ፡ ጊዜ ፡ የሚያስፈራና ፡ የገነነ ፡ ሆኖ ፡ በአጠገቡ ፡ ያሉትን ፡ በቢሎንን ፡ ጠርስን ፡ ሲዶናን ፡ እስራኤልን ፡ ሁሉ ፡ ከወረረና ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በሰናክሬም ፡ ላይ ፡ በደረሰበት ፡ አደጋና ፡ ሞት ፡ ምክንያት ፡ እንደመቀዝቀዝ ፡ ብሎ ፡ ከተያዙት ፡ መንግሥታት ፡ ውስጥ ፡ እነቢሎን ፡ እነጠርስ ፡ ተንቀሳቅሰው ፡ ነፃነታቸውን ፡ ለማግኘት ፡ ችለው ፡ ነበር። ታርሐቃም ፡ በሩቅ ፡ ሆኖ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ እነዚህን ፡ አገሮች ፡ እንደቀድሞዎቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ ለመግዛት ፡ ተስፋ ፡ እያደረገ ፡ በአሳብና ፡ በመላላክ ፡ ይደግፋቸው ፡ ነበር ።

አሣርሐዶንም ፡ በዚያው ፡ በአገሩ ፡ ሆኖ ፡ እነዚህን ፡ የሸፈቱበትን ፡ አገሮች፡በቢሎንን ፡ ጠርስንና ፡ ሲዶንና ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ እያለ ፡ በጦርነት ፡ ከመደምሰስ፡በቀር ፡ በግብጽ ፡ ላይ ፡ ለመነሣት ፡ ጊዜ ፡ አላገኘም ፡ ነበር ። አሁን ፡ ግን ፡ ከጊዮርጊ ፡ እስከ ፡ ጊዮርጊ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ጠርስንም ፡ ሲዶንንም ፡ እየተዋጋ ፡ መልሶ ፡ ከደመሰሳቸው ፡ ወዲህ ፡ የአሶር ፡ ገናናነት ፡ የነዋዜ ፡ ከተማ ፡ ድምቀት ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ እያደገ ፡ ጠላቶቹንም ፡ እያስፈራ ፡ ይሔድ ፡ ገሮሮ ። ስለዚህ ፡ በጊዮርጊ ፡ ዓመት ፡ እነዚህ ፡ አገሮች ፡ ተስፋ ፡ የሚያደርጉትን ፡ የግብፅን ፡ ፈርዖን ፡ ታርሐቃን ፡ ለመውጋት ፡ ጉዞውን ፡ በሲና ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ ገሮሮ ። በመንገድም ፡ በሲና ፡ በረሀ ፡ ጥንት ፡ ከስራኤሎችን ፡ የፈጀው ፡ መንታ ፡ ጭንቅላት ፡ ያለው ፡ የበረሃ ፡ አባብ ፡ እየነከሰ ፡ ከሠራዊቱ ፡ ውስጥ ፡ ቢጨርስበትም ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ በሲና ፡ አውራጃ ፡ የሚኖሩ ፡ የዘላን ፡ እገዛብ ፡ ሹማምንት ፡ ከነጭፍራቸው ፡ እየመጡ ፡ ስለተደበለቀሉት ፡ በነሱ ፡ ጭምር ፡ እየተረዳ ፡ እግብፅ ፡ ዋና ፡ ከተማ ፡ እመምሬስ ፡ ደረሰ።

በዚህም ፡ ጊዜ ፡ በሰሜናዊ ፡ ግብጽ ፡ በደልታና ፡ በሳይስ ፡ ያሉት ፡ የግብፃውያን ፡ መሣፍንት ፡ በኢትዮጵያዊው ፡ በታርሐቃ ፡ ፈርዖንነት ፡ ይቀኑ ፡ ስለነበረ ፡ ከአሶሩ ፡ ንጉሥ ፡ ጋር ፡ ከለተባበሩ ፡ በታርሐቃ ፡ ላይ ፡ የጦርነቱ ፡ ሁኔታ ፡ ክፉኛ ፡ ሊከብደው ፡ ቻለ ። በሆንም ፡ በመምሬስ ፡ ከተማ ፡ ሆኖ ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ያህል ፡ በሚገባ ፡ ከተዋጋ ፡ በኋላ ፡ ከዚያ ፡ ሸሽቶ ፡ ወደቴብ ፡ ቀጥሎ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደናፓታ ፡ የተረፈውን ፡ ጦር ፡ ይዞ ፡ ሸሸ ። ሚስቶቹና ፡ ልጆቹ ፡ ቀጥሮ፡የሌለው ፡ መሣሪያና፡ዕቃው ፡ በጠቅላላው ፡ በሙሉ ፡ የመምሬስ ፡ ከተማ ፡ በአሶራውያን ፡ እጅ ፡ ወደቀች ። የመምሬስንም ፡ ከተማ ፡ ይዘው ፡ ከተረጋገጡ ፡ በኋላ ፡ የአሶር ፡ ሠራዊት ፡ ከነሹማምንቱ ፡ እስከ ፡ ቴብ ፡ ድረስ ፡ ወርደው ፡ በመምሬስ ፡ ከደረጉት ፡ ይበልጥ ፡ ቴብን ፡ በዘበዙት። በቴብ ፡ ከተማ ፡ የተገኘውን ፡ የአማልክቱን ፡ የነአሞንን ፡ የከሀናቱንም ፡ የሴቱንም ፡ የወንዱንም ፡ የወርቅና ፡ የብር ፡ መሣሪያ ፡ ማናቸውንም ፡ ጌጥና ፡ ሐብት ፡ ሁሉ ፡

እየዘረፉ ፡ ሰብስበው ፡ ወደአገራቸው ፡ ወደአሶር ፡ ያግዙ ፡ ገናም ። በቱብ ፡ ዋና ፡ አምላክ ፡ በአሞን ፡ በወንዳ ፡ በሐትሐር ፡ በሴቲቱ ፡ ፈንታም ፡ የራሳቸውን ፡ የአስታር ትን ፡ የሴቲን ፡ የአሱርን ፡ የወንዳን ፡ የአማልክቶቻቸውን ፡ ምስል ፡ አደረጉ ።

አሣርሐዶን ፡ በመምሬስ ፡ ሳለ ፡ የታሕታይም ፡ የማዕከላይም ፡ ግብፅ ፡ መሣፍንት ፡ መታያቸውን ፡ እየያዙ ፡ መጥተው ፡ እጅ ፡ እየነሱ ፡ ገቡለት ፡ በሩቅም ፡ ያሉት ፡ ገብረናል ፡ እያሉ ፡ መልእክታቸውን ፡ አስቀደሙ ። አሣርሐዶንም ፡ የኢትዮጵያውያኑን ፡ ዘር ፡ ከግብጽ ፡ አጠፋሁ ፡ ብሎ ፡ ፎከረ ። እሱም ፡ ቀድሞ ፡ የአሶር ፡ የአካድ ፡ የሱሚር ፡ ንጉሥ ፡ በሚባልበት ፡ ላይ ፡ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ ደግሞ ፡ የሙሱሪ ፡ (ግብጽ) ፡ የኩሹ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ንጉሥ ፡ መባልን ፡ እየጨመረ ፡ የማዕርጉን ፡ ሥያሜ ፡ በመዘርዘር ፡ አበረከተ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አለያይተህ ፡ ግዛ ፡ የተባለውን ፡ የፖለቲካ ፡ አስተዳደር ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ሊጠቀምበት ፡ አስቦ ፡ አሣርሐዶን ፡ በተያዘው ፡ በግብፅ ፡ አገር ያሉትን ፡ ቀጥረው ፡ እስከ ፡ ሐያ ፡ የሚደርሱትን ፡ መሳፍንት ፡ ለየብቻቸው ፡ ነፃነት ፡ ሰጥቶ ግብራቸውን ፡ ለየብቻ ፡ በቀጥታ እንዲገቡ ፡ አድርጎ ፡ በየአውራጃቸው ፡ ላይ ፡ አነገሣቸውና ፡ የራሱን ፡ ሹማምንትና ፡ ጦር ፡ ትቶ ፡ አሣርሐዶን ፡ በደስታ ፡ ወደሀገሩ ፡ ወደነፃ ፡ ተመለሰ ።

ሲመለስም ፡ ስንጅርሊ ፡ በሚባለው ፡ ግዛቱ ፡ ከተማ ፡ ላይ ፡ የድል ፡ አድራጊነቱን ፡ መታሰቢያ ፡ ሐውልት ፡ አሠራ ። በዚህም ፡ የመታሰቢያ ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ የራሱን ፡ ምስል ፡ በሚያምር ፡ ንጉሥ ፡ በትልቁ ፡ አሠርቶ ፡ በግርጌው ፡ ታርሐቃን ፡ ባንድ ፡ ተነሽ ፡ ጥቁር ፡ አፍሪቃዊ ፡ መልክ ፡ አድርጎ ፡ ተንበርክኮ ፡ ምሕረት ፡ እንደሚለምነው ፡ አድርጎ ፡ አሠራው ። እንደእውነቱ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ታርሐቃ ፡ እንኳን ፡ ተንበርክኮ ፡ ምሕረት ፡ ሊለምነው ፡ ከአሶሩ ፡ ንጉሥ ፡ ከአሣርሐዶን ፡ ጋር ፡ በፍጹም ፡ አልተገናኙም ። ቢገናኙ ፡ ኖሮ ፡ እንደዚህ ፡ አድርጎ ፡ በጦርነት ፡ ያስቸገረውን ፡ ኃያል ፡ ፈርዖን ፡ በጭካኔ ፡ እንደ አሶራውያን ፡ ልማድ ፡ ከነሕይወቱ ፡ ቆዳውን ፡ እንኳን ፡ ባያስገፍረው ፡ ሳያስገድለው ፡ አይቀርም ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ አሣርሐዶን ፡ ያሠራው ፡ የታርሐቃ ፡ ምሕረት ፡ መለመን ፡ ፍጹም ፡ ሐሰት ፡ መሆኑን ፡ ጸሐፊው ፡ ሁሉ ፡ ተገንዝቦታል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ አሣርሐዶን ፡ ግብፅን ፡ ወርሮ ፡ የራሱን ፡ የጦር ፡ ሹማምንትና ፡ ወታደር ፡ ለተቆጣጣሪነትና ፡ ለጠባቂነት ፡ ግብፅ ፡ አገር ፡ ትቶ ፡ መሳፍንቱንም ፡ በየአውራጃቸው ፡ አንግሦ ፡ ወደከተማው ፡ ወደነፃ ፡ ተመለሰ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ታርሐቃ ፡ አሱርባኒፓል ፡ መምሬስ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ እርሱ ፡ ደግሞ ፡ ሸሽቶ ፡ ወዳገሩ ፡ ወደናጋታ ፡ (ወደ ፡ ኢትዮጵያ) ፡ ከተመለሰ ፡ በኋላ ፡ ታሕታይ ፡ ግብፅን ፡ እንደገና ፡ ከአሶራውያን ፡ አስጥሎ ፡ ለመያዝ ፡ ይዘጋጅ ፡ ነበር ። በዚህ ፡ መካከልም ፡ ግብግውያኑ ፡ ራሳቸው ፡ ከአሶራውያኑ ፡ ግዛት ፡ በሃይማኖት ፡ በልማድ ፡ በቋንቋ ፡ በጽሕፈት ፡ የሚመሳሰሉባቸው ፡ ኢትዮጵያውያኑ ፡

እንደሚሻሉባቸው ፡ አመዛዘኑ ። ስለዚህ ፡ የአሰራውያን ፡ ግዛት ፡ ፭ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ እንደቆየ ፡ ናና ፡ በላያችን ፡ መሪ ፡ ሆነህ ፡ ከአሰራውያን ፡ ቀንበር ፡ አድነን ፡ ሲሉ ፡ ወደታርሐቃ ፡ ላኩበት ። እርሱም ፡ ይኸን ፡ መልእክት ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ደስ ፡ አለው ፡ ወደሰሜንም ፡ ገሥግሦ ፡ ከአሰራውያን ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ አሸነፈና ፡ የመምሬስን ፡ ከተማ ፡ ይዞ ፡ እንደቀድሞው ፡ ያስተዳድር ፡ ሠመር ።

በመዲኔ ፡ ሐቡ ፡ ላይ ፡ የድል ፡ አድራጊነቱን ፡ ሐውልት ፡ እርሱ ፡ ደግሞ ፡ በፋንታው ፡ አሠርቶ ፡ በሐውልቱ ፡ ግርጌ ፡ ጽሑፍ ፡ ሲያስቀርጽ ፡ «የሁለቱ ፡ አገር ፡ የነብያና ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ» ፡ በሚባልበት ፡ ላይ ፡ የአሰርም ፡ ንጉሥ ፡ የሚል ፡ አስጨምሮ ፡ አስቀረጸ ። ይኸም ፡ አሣርሐዶን ፡ ታርሐቃን ፡ በሐሰት ፡ ተነባርገኮ ፡ ምሕረት ፡ እንደለመነው ፡ አስመስሎ ፡ ከሠራው ፡ ሐውልት ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰል ፡ ከእውነተኛው ፡ ታሪክ ፡ የዘለለ ፡ የልብ ፡ ምኞት ፡ መሆኑ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ታርሐቃ ፡ አሰርን ፡ አልገዛም ። ምናልባት ፡ አሣርሐዶን ፡ በግብፅ ፡ ትቷቸው ፡ የሔዱት ፡ ዘወትር ፡ ውጊያና ፡ ሽሽት ፡ የሰለቻቸው ፡ አሰራውያን ፡ ተገዝተውለት ፡ እንደሆነ ፡ የአሰር ፡ ንጉሥ ፡ ለመባል ፡ አያበቃም ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በአሣርሐዶንና ፡ በታርሐቃ ፡ የሐውልት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንደምንገነዘበው ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የታሪክ ፡ መሠረት ፡ ሐውልት ፡ ቢሆንና ፡ ዝርዝር ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪክ ፡ በመሸከሙ ፡ የሐውልት ፡ አገልጋይነት ፡ በይካድ ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ንጉሥ ፡ በዘመኑ ፡ ራሱ ፡ የራሱን ፡ ታሪክ ፡ በሐውልት ፡ ላይ ፡ ሲያስቀርጽ ፡ ለስንቱ ፡ ውዳሴ ፡ ሲል ፡ ያልሆነ ፡ ነገር ፡ ይደባልቃልና ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፤ ሌላ ፡ ሦስተኛ ፡ የባዕድ ፡ ጽሑፍ ፡ እስኪደግፈው ፡ ድረስ ፡ መታመንን ፡ የሚያጣበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ትተን ፡ ወደዋናው ፡ አሳብ ፡ እንመለስ ።

ታርሐቃ ፡ ከናጋታ ፡ ተመልሶ ፡ መምሬስን ፡ ይዞ ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተመለከተውን ፡ ሁሉ ፡ እንደፈጸመ ፡ ነንዌ ፡ ከተማው ፡ እንዳለ ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ አሣርሐዶን ፡ ከአሰር ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ገዘ ፡ ዝምሮ ፡ ነበር ።

ዳሩ ግን በመንገድ ሞተ በመንግሥቱም ልጁ አሱርባረጋል (አሱር-ባን-ሀባል) ተከትለው ። ታርሐቃ ከደቡብ ወደ ሰሜን ተመልሶ ፫ ዓመት እንደገዛ አሱርባረጋልም ያባቱን መንግሥት በ፫ ዓመት ውስጥ ካረጋገጠ በኋላ በ፫ኛው ዓመት ብዙ የጦር ሠራዊት ወደ ግብፅ ላክ የተላከውም ጦር ታርሐቃን አሸንፎ እንደገና መምሬስ ገባ ። ታርሐቃም ሁለተኛ ወደ ቴብ መሸሽ ግድ ሆነበት ። የዳልታ መሣፍንትም በዚህ ጊዜ ለራሳቸውም ለታርሐቃም ሲሉ አሰራውያንን ምንም በር ትተው ቢዋጉ አልሆነላቸውምና ተሸንፈው ወደ አሰራውያን ገቡ ።

የአሰሩ የጦር መሪም ግራና ቀኝ ከታርሐቃ ጋር ያበሩትን መሣፍንት እየያዘ ለመቀጣጫ እንዲሆኑ በጭካኔ እየቀጣ ኒካዎንና ቫርሉዳሪ የሚባሉትን ብቻ ወደ ጌታው ወደ አሱርባረጋል ወደ ነንዌ ላካቸው ። ታርሐቃንም ከመምሬስ እስከ ቴብ ድረስ ዓባይ ላባይ እያሳደደ ከቴብም አሶጥቶ ወደ አባቶቹ አገር ወደ ናጋታ እንዲሸሽ አስገደደው ።

በዚህ መካከል ከታሐታይ ግብፅ ተማርከው ከነበሩት ነገሥታት ከዚህ በፊት ስሙን የጠቀስነው ኒካዎ ከታርሐቃ በታች ሆኖ ሲዋጋ በአሰራውያን ተማርከው ወደ ነፃ ከተላከ ወዲህ ንጉሠ አሰርባኒጋል ለፖለቲካና ለአስተዳደር ሲል ከጓደኞቹ መሣፍንት ኒካዎ ከላይ ከታፍነክታ የወረደ የቦኮንሬፍ ልጅ የሳይስ መስፍን በመሆኑ ሽልማትና ዘውድ ሰጥቶ በማናቸውም ነገር አስደስቶ ወደ ታሐታይ ግብፅ ከተማ ወደ መምሬስ ተልኮ መጣ ። በርሱም አጠገብ አሰራጭ ባለሥልጣን አብሮ ሆኖ እንደ ጲላጦስና እንደ ሄሮድስ ስለሚያስተዳድሩ በግብፅ የአሰር ግዛት እስከ ታኑታሙን ድረስ ለጥቂት ዓመታት ጸድቆ ቆየ ። ኃይለኛውና አስፈሪው ኢትዮጵያዊው ፈርዖን ታርሐቃም ወደ ናፓታ እንደ ተመለሰ ብዙ ጊዜ ሳይቆይ ስለሞተ በርሱ እግር ታኑታሙን ነገሠ ። ስለታርሐቃ አማሚት ፩ አንድ ጽሑፍ እንደዚህ ይላል ።

“የአሞንን ካህናት ጭንቅላት በሰይፍ አስቆርጠህ ካላስጨረስክ መንግሥትህ አይረዝምም” የሚል ራዕይ በሕልሙ ዓይቶ እንደነበረና ይኸን የመሰለውን አመጽ ሠርቼ መንግሥቱ ከሚረዝም የመንግሥቱን ማጠር እወዳለሁ ብሎ መንግሥቱን ለካህናት አስረክቦ ፡ እርሱ አገሩ ናፓታ ሄዶ ትንሽ ጊዜ እንደቆየ መሞቱን ይገልጻል ። የሆነ ሆኖ ይህ ታላቅ ፈርዖን ከክርስትና በፊት በጌጆጆ ዓመት ሲሞት ግብፁንና ኢትዮጵያን ደርቦ ሃያ ስድስት ዓመት ገዝቷል ። ከፈርዖንነቱ በፊት በናፓታ ብቻ ፳፫ ዓመት ያህል ነግሷል ።

ስለዚህ በድምሩ እሥልጣን ከወጣ ፵፱ ዓመት ይሆነዋል ማለት ነው ። ታርሐቃ እንደፒያንኪ እንደሻባቃ የገነነ ድል አድራጊ ንጉሥ ነበር ። በዘመኑም በግብፅ እስከ እርሱ ዘመነ መንግሥት ሲሠራበት የኖረው ባለፈው የተመለከትነው ሂዩ ሮግሊፍ የሚባለው የዕቃን የአንስሳን የአዕዋፍን ስዕል እየቀረጸ የማናገር ፊደል ቀርቶ ደሞቲክ የሚባለውን አዲስ ፊደል አውጥቶ ነበር ይባላል ። ነገር ግን ይህ የርሱ ነው የሚባለው አዲስ ፊደል በዘመኑም ቀጥለው ባሉትም ነገሥታት የተስፋፋ አይመስልም ። ከነርሱ ወዲህ ሐውልቶቻቸውን ከስቀረጹ ነገሥታት ውስጥ በጆጆጆ ዓመት ላይ የነበረው አስፎርታ የሚባለው ንጉሥ ለአምላኩ ለአሞን ለራሱም ሐውልት ሠርቶ በላይ ላይ ለአምላኩ በየጊዜው የሰጠውን ስለት ፡ በጥንቱ ፊደል የተጻፈውን ወደፊት እናገኛለን ። ነገር ግን የደሞቲኩ ጽሑፍ በፍጥነት ለመጻፍ ብቻ ሲቀና የፊደሉ መልክ እንደፊተኛው አያምርምና ምናልባት ሕዝቡና ቤተ መንግሥቱ በደሞቲኩ ፊደል ለሥራ ብቻ ሲጠቀም ለሐውልትና ለቅርጽ የፊተኛውን የሂዩሮግሊፍ ቅርጽ እየመረጡ የሚሠሩበት ይመስላል ።

ምዕራፍ ።

ታኑታሙን ።

በታርሐቃና፡ በታኑታሙን፡ መካከል፡አርድ፡ አሚን፡ የሚባል፡ ፮፡ ዓመት ፡ ገሥዮ የሚባል ፡ ፀሰዓት ፡ መንገዣቸውን ፡ ብላቱን ፡ ጌታ ፡ ጎራይ ፡ በዋይማ ፡ መጽሐፋቸው ፡ ዝርዝርራቸውን ፡ አግብተዋል ፡ (ገጽ ፡ 20) ። ሙሴ ፡ ዣን ፡ ሞሪዮ፡

ደግሞ ፡ ገሥዮን ፡ ትቶ ፡ አርድ ፡ አሚንን ፡ አግብቷል ። ታሪኩንም ፡ ሲቀጥል ፡
ከታርሐቃ ፡ በኋላ ፡ እንደነገሠና ፡ እስከ ፡ ሰሜናዊው ፡ ግብጽ ፡ ደርሶ ፡ አሰራው
ያን ፡ እንደአባረሩት ፡ ከዚያም ፡ ተመልሶ ፡ በናፓታ ፡ እንደሞተና ፡ ከርሱ ፡ መን
ግሥትን ፡ ታኑታሙን ፡ እንደተቀበለ ፡ ጽኑል ፡ የኢትዮጵያና ፡ የኑባያ ፡ ታሪክ ፡
1ኛው ፡ ሁሉም ፡ 345 ፡ ገጽ ተመልክት ። ሙሴ ፡ ሞሪያም ፡ ብላቴን ፡ ጌታም ፡
ይኸን ፡ ቃል ፡ የወሰዱበት ፡ አንድ ፡ የታሪክ ፡ ምንጭ ፡ ይኖር ፡ ይሆናል ።

ነገር ፡ ግን ፡ የግብፅንና ፡ የኑባያን ፡ ታሪክ ፡ ሐውልቱንም ፡ ጽሑፉንም ፡
የመረመሩ ፡ በግብጽና ፡ በሉንዶን ፡ በፓሪስም ፡ የጥንታዊ ፡ ዕቃ ፡ በሙዚውም ፡
ጥበቃ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ሊቃውንት ፡ ፈረንሳውያን ፡ እጉስት ፡ ማሪያት ፤
ሙሴ ፡ ኤቲዮን ፡ ድራውቶን ፡ ሙሴ ፡ ዣኸ ፡ ቫንዲያ ፡ ግብጻዊ ፡ ከታዊ ፡ ፓሻ ፤
ጀርመናዊው ፡ ምስተር ፡ ለፕሲዮስና ፡ እንግሊዛዊው ፡ ዋላስ ፡ በጅ ፡ የቀሩትም ፡
ብዙዎቹ ፡ ከታርሐቃ ፡ ታኑታሙንን ፡ ያስከትላሉ ። በስም ፡ ዝርዝር ፤ በዘመን ፡
አቆጣጠር ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ መለያየቱ ፡ የተለመደ ፡ ነገር ፡ ሆኗል።
ቢሆንም ፡ ተያይዞ ፡ የመጣን ፡ ዝርዝርና ፡ ስም ፡ እየተከተሉ ፡ ከሚገለብጡት ፡
ሐውልትን ፡ የመረመሩትን ፡ መከተል ፡ ቲንሽ ፡ ሳይሻል ፡ አይቀርም ። በታርሐቃና ፡
በአሣርሐይን ፡ ጦርነት ፡ ላይ ፡ እንደተገነዘብነው ፡ በሐውልቱም ፡ ላይ ፡ ንጉሠ ፡
ራሱ ፡ እንደወደደና ፡ ደስ ፡ እንደሚለው ፡ እያስቀረጸ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እንኳን ፡
ከእውነት ፡ መዝለሉ ፡ ባይቀር ፡ ስምንና ፡ ዓመትን ፡ ይጠነቅቃል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ወደ ፡ ታኑታሙን ፡ እንመለስና ፡ የንግሡን ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡
እንመልከት ። ታኑታሙን ፡ እንደ ፡ አባቶቹ ፡ ስሙ ፡ ብዙ ፡ ነው ። አሚን ፡ ሜሪ
ኑት ፡ -ኑአት ፡ ሜይአሙን ፡ -ባካራ ፡ -ራባካ ፡ ይባላል ።

ታኑታሙን ፡ በናቱ ፡ የታርሐቃ ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ የሻባቶቃ ፡ ልጅ ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ ግማ
ሾቹ ፡ የሻባካ ፡ ወይም ፡ የአርድ ፡ አሚን ፡ ልጅ ፡ ወይም ፡ የታርሐቃ ፡ የጉድፈቻ ፡ ልጅ
ይሉት ፡ የነበረው ፡ ስሕተት ፡ ሆኗል ። በዚህ ፡ በጀባል ፡ ባርካ ፡ ሙሴ ፡
ማሪያትና ፡ ሙሴ ፡ ሩዢ ፡ ሙሴ ፡ ለፕሲዮስ ፡ ከተረጎሙት ፡ ከአምስቱ ፡ ከኢትዮጵ
ያውያን ፡ ነገሥታት ፡ ሐውልት ፡ አንዱ ፡ የዚህ ፡ የታኑታሞን ፡ (አሚን ፡ ሜሪ ፡
ኑት ፡ -ራባካ) ፡ ነው ። ይኸም ፡ ሐውልት ፡ «የሕልም ፡ ሐውልት» ፡ የሚባል ፡
ሥያሜ ፡ ተሰጥቶታል ። የሐውልቱ ፡ ርዝመት ፡ አንድ ፡ ሜትር ፡ ከ32 ፡ ስፋቱ ፡
ሰባ ፡ ሁለት ፡ ሰንቲም ፡ ሆኖ ፡ ጽሑፉን ፡ የያዙት ፡ መሥመሮች ፡ ላይ ፡ የፀሐይ ፡
ልጅ ፡ የአሞን ፡ ልጅ ፡ ዘላለም ፡ የሚኖረው ፡ የሁለቱ ፡ አገሮች (የኢትዮጵያና ፡
የግብጽ ፡) ንጉሥ ፡ . . . . . »የሚባለው ፡ የዘወትር ፡ ደንበኛ ፡ ንጉሣዊ ፡ የአርአ
ስቱ ፡ ንግግር ፡ ይዠምራል ። ከዚያ ፡ ቀጥሎ ፡ በሕልሜ ፡ አንድ ፡ እባብ ፡ ከቀኝ ፡
አንድ ፡ እባብ ፡ ከግራዬ ፡ በኩል ፡ ሲወጣ ፡ አየሁ ፡ ይኸንን ፡ ተርጉሙልኝ” ፡
ብሎ ፡ ሲነጋ ፡ አዋቀዎቹን ፡ የጠየቀበት ፡ እነሱም ፡ ሁለቱ ፡ እባቦች ፡ ደቡብን ፡
ኢትዮጵያንና ፡ ሰሜንን ፡ ግብጽን ፡ ወደፊት ፡ የመግዛትህ ፡ ምልክት ፡ ነው ፡
ብለው ፡ የተረገጡለት ፡ ንጉሡም ፡ ይኸን ፡ ሲሰማ ፡ በሕልሙ ፡ አፈታት ፡ ተደ

ስቶ ፡ ለካህናቱና ፡ ለመኳንንቱ ፡ ግብር ፡ ያገባበት ፡ በኖፍ ፡ ላለው ፡ ላባቱ ፡ ለአዋን ፡ መሥዋዕቱን ፡ ያቀረበበት ፡ ይቀጥላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በዚህ ፡ ሐውልት ፡ የተጻፈው ፡ ንግግር ፡ እንደሚያመለክተው ፡ ታኑታሙን ፡ ከከተማው ፡ ከናፓታ ፡ ተነሥቶ ፡ ኤሌፋንቲን ፡ ከዚያም ፡ ተጉዞ ፡ ቴብ ፡ ደረሰ ። በምዕራብም ፡ በምሥራቅም ፡ ደስታ ፡ ሆነ ። በያለበትም ፡ የደስታና ፡ የእልልታ ፡ ጩኸት ፡ ተሰማ ። ቀጥሎም ፡ ወደሰሜን ፡ ተጉዞ ፡ መምሬስ ፡ ደረሰ ፡ ጠላቶቹንም ፡ አጠፋ ፡ ወደ ፡ ፕታህ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ጉብቶ ፡ ለፕታህ ፡ ሶካሪስና ፡ ለወዳጁ ፡ ለፓስክት ፡ መሥዋዕቱን ፡ አቀረበ ። ወደ ፡ ሰሜን ፡ አሁንም ፡ ጉዞውን ፡ ቀጥሎ ፡ የደልታን ፡ መሳፍንት ፡ አስገባረና ፡ ወደመምሬስ ፡ ተመለሰ ። በዚያም ፡ ሳለ ፡ የጠላት ፡ አለቆች ፡ መጥተዋል ፡ ብለው ፡ ነገሩት ፡ እሱም ፡ “ሊውጉኝ ፡ ወይስ ፡ ባሮቹ ፡ ለመሆን ፡ ነው ፡ የመጡት ” ፡ ብሎ ፡ ጠየቀ ፡ “ የለም ፡ ምሕረት ፡ ለመለመን ፡ ነው ፡ የመጡት ፡ “ ሲሉ ፡ መለሱለት ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ አልሞት ፡ የነበረው ፡ ሕልምና ፡ ፍቺው ፡ ትዝ ፡ አለው ፡ ለአሞንም ፡ ምሥጋና ፡ አቀረበ ። ሸፍተውበት ፡ የነበሩት ፡ አለቆቹም ፡ ቀርበው ፡ በሬቱ ፡ ተንበርክከው ፡ ለአምላካህና ፡ ላንተ ፡ ፈቃድ ፡ እንገዛለን” ፡ ሲሉ ፡ ቃላቸውን ፡ ሰጡት ። እሱም ፡ በንግግራቸው ፡ ተደስቶ ፡ ምሕረት ፡ አድርጎ ፡ በየአገራቸው ፡ ሰደዳቸው ። ከቀረቡት ፡ የመዝናኛው ፡ አለቃ ፡ ሆኖ ፡ የተናገረው ፡ ፓክን ፡ የሚባለው ፡ የፓ-ስፔት ፡ (ዓረብያ?) ፡ ሹም ፡ ነው ።

ታኑታሙን ፡ ይህን ፡ ሁሉ ፡ ከአደረገ ፡ በኋላ ፡ ምርከውን ፡ እንደያዘ ፡ በደስታ ፡ ከሰሜናዊ ፡ ግብፅ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደናፓታ ፡ ተመለሰ ።

ይህ ፡ አተራረክ ፡ ራሱ ፡ በዘመኑ ፡ እንደፈቃዱ ፡ በሠራው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ራሱ ፡ ያስቀረጸው ፡ ንግግር ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳመለከትነው ፡ የጥንት ፡ ነገሥታት ፡ ሌላ ፡ ባዕድ ፡ ሰው ፡ ካልተረከባቸው ፡ በቀር ፡ ራሳቸው ፡ በሚያስቀርጹት ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ ወይም ፡ በሚያጽፉት ፡ ታሪክና ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ላይ ፡ ክብራቸውን ፡ ድል ፡ አድራጊነታቸውን ፡ ጸድቅነታቸውን ፡ ሐቀኛ ፡ ፈራጅ ነታቸውን ፡ እያጋነኑ ፡ ከማስቀረጽና ከማጻፍ ፡ በቀር ፡ ከሠሩት ፡ በጎ ፡ ተግባር ፡ ጋር ፡ የሠሩትን ፡ ስሕተት ፡ ይኸም ፡ ቢቀር ፡ በድል ፡ አድራጊነታቸው ፡ ላይ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የደረሰባቸውን ፡ ድል ፡ መሆን ፡ በፍጹም ፡ አይጠቀሱም ። በጥንትም ፡ በመካከለኛው ፡ ዘመን ፡ ታሪክም ፡ በአገራችን ፡ በአኩስምና ፡ በላስታ ፡ በሸዋና ፡ በጉንደር ፡ የነበሩ ፡ ነገሥታትም ፡ እንደዚህ ፡ ያውሮፓና ፡ የምሥራቅ ፡ ነገሥታትም ፡ «በጦርነት ፡ ተሸንፎ ፡ ሸሸሁ ፡ ፈርቼ ፡ ተማረክሁ ፡ ሳይቀናኝ ፡ ቀርቶ ፡ ድል ፡ ተመታሁ» ፡ የሚሉ ፡ ቃል ፡ በዘመናቸው ፡ በሚጻፈው ፡ ዜና ፡ መዋዕልና ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ ተቀርጾም ፡ ተጽፎም ፡ አይገኝም ። ከነርሱ ፡ ሹመትና ፡ እንጀራ ፡ የሚጠብቁውም ፡ ጸሐፊና ፡ ሠራተኛ ፡ ደስ ፡ የሚላቸውን ፡ ንግግር ፡ በምሥጋና ፡ በውዳሴ ፡ በማጋነን ፡ እየተፈላለገ ፡ ከመጻፍ ፡ በቀር ፡ ክፋውን ፡ ከደጉ ፡ ክብሩን ፡ ከሐሣሩ ፡ ቀላቅሎ ፡ እየበረዘ ፡ መጻፍ ፡ አይቻለውም ። በዚህ ፡ ፈንታ ፡

ስለነገሥታቱ ፡ በየዜና ፡ መዋዕላቸው ፡ አሁንም ፡ ባለፈውም ፡ በሚመጣውም ፡ ተጽፎ ፡ ሲነገር ፡ የምንሰማው ፡ ንጉሠ ፡ የአምላክ ፡ ልጁና ፡ ወጻጁ ፡ ጠላቶቹ ፡ በፊቱ ፡ የማይቆሙ ፡ ብቻውን ፡ ወይም ፡ ቲንሽ ፡ ወታደር ፡ ይዘ ፡ ሸውን ፡ የሚያበርር ፡ ለወጻጁ ፡ ቸር ፡ ለጠላቱ ፡ የማይበገር ፡ እየተባለ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ የተደረገ ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ በምሥጋና ፡ ቢሸፈንም ፡ በቃለ ፡ አጋኖ ፡ ቢከለልም ፡ ምሥጢሩ ፡ የሚገለጽበት ፡ ምክንያትና ፡ ጊዜ ፡ አይጠፋም ። ንጉሠ ፡ ሲሞት ፡ ነዋሪው ፡ አዛውንት ፡ ከታሪኩ ፡ እየለየ ፡ ያወራዋል። በዚህም ፡ ላይ ፡ በወሰን ፡ የሚገኝ ፡ ባለጋራም ፡ ወጻጅም ፡ የሆነ ፡ መንግሥትና ፡ ሕዝብ ፡ ወይም ፡ ከሁሉም ፡ ባዕድ ፡ የሆነ ፡ ሹመትና ፡ እንጀራ ፡ ደጅ ፡ የማይጠና ፡ ሰው ፡ እውነት ፡ የመሰለውን ፡ ተፈላልጎ ፡ ሲጽፈው ፡ ምውታኑ ፡ ነገሥታት ፡ በሕይወታቸው ፡ ያጻፋት ፡ ጨርሶ ፡ ከመሠረቱ ፡ እንኳን ፡ ባይፈርስ ፡ ከውስጡ ፡ የሚመዘኑና ፡ የሚመሳሰል ፡ መንገድ ፡ ይገኝበታል ።

አሁንም ፡ ታኑታሙን ፡ በራሱ ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ ያስቀረጸው ፡ ሕልሙና ፡ ፍቸው ፡ ከናጋታ ፡ ተነሥቶ ፡ በኤሌፋንቲንና ፡ በቴብ ፡ አድርጎ ፡ መምሬስ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ መግባቱ ፡ የታሕታይ ፡ ግብጽን ፡ ለመገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ማስገባሩ ፡ እውነት ፡ መሆኑ ፡ ሳይቀር ፡ ከአስገባሪ ፡ በኋላ ፡ ከርሱ ፡ በፊት ፡ የነበሩትን ፡ አባቶቹን ፡ ሻባካንና ፡ ታርሐቃን፡የአሶር ፡ ነገሥታት ፡ እነሳርገንና ፡ እነአሳርሐዶን ፡ እንዳባረሩዋቸው ፡ እሱንም ፡ የአሶሩ ፡ ንጉሥ ፡ አሱርባሪጋል ፡ ከታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ በጦርነት ፡ አሸንፎ ፡ እንዳበረረው ፡ ሐውልቱ ፡ አይገልጽም ። ዛሬ ፡ ከአሱርባሪጋል ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ከግብፃውያኑም ፡ ራሱም ፡ ከአስቀረጸው ፡ ሐውልት ፡ ተዋጥቶ ፡ እየተመረመረ ፡ የተጻፈው ፡ ታሪክ ፡ ስለርሱ ፡ የሚለው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በተጻፈው ፡ ዓይነት ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ግማሹ ፡ ያለፈውን ፡ አተራረክ ፡ የሚያጸድቅ ፡ እንጂ ፡ ጨርሶ ፡ የሚያፈርስ ፡ አይደለም ።

ታኑታሙን ፡ አንድ ፡ አባብ ፡ በግራዬ ፡ አንድ ፡ አባብ ፡ በቀኝ ፡ ሲወጣ ፡ በሕልሜ ፡ እየሁ ፡ ብሎ ፡ ከተናገረ ፡ በኋላ ፡ ነቢያትና ፡ ሕልም ፡ ፈችዎች ፡ ሁለቱን ፡ አገር ፡ የመግዛትህ ፡ ምልክትነው ፡ ብለው ፡ ተርጉመው ስታል። ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ትልቁ ፡ ድል ፡ አድራጊ ፡ ታርሐቃ ፡ ሲሞት ፡ ገና ፡ አስቀድሞ ፡ ሥልጣንና ፡ ግዛት ፡ ሲከፈል ፡ ቆይቶ ፡ ነበርና ፡ በናጋታ ፡ ከነገሠ ፡ በኋላ ፡ ጉዘውን ፡ ወደኤሌፋንቲን ፡ ቀጥሎ ፡ ከዚያ ፡ ቴብ ፡ ገብቷል ። ይኸ ፡ ሁሉ ፡ አገር ፡ ከብዙ ፡ ጊዜ ፡ ገጥሞ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታትና ፡ የአምላካቸው ፡ የአሞን ፡ ይዘታ ፡ (አጥቢያ) ፡ ስለሆነ ፡ እስከ ፡ ቴብ ፡ ድረስ ፡ የሚቃወመው ፡ አላገኘም ። እንዲያውም ፡ በየመንገዱ ፡ “በሰላም ፡ ግባ ፡ ለግብፅ ፡ ሕይወት ፡ ስጥ ፡ የወደቁትን ፡ ቤተ ፡ መቅደሶች ፡ አንሣ ፡ ሐውልቶችንና ፡ ምስሎችን ፡ አቃና ፡ ለአማልክቱ ፡ መሥዋዕታቸውን ፡ አቅርብ ፡ ስለታቸውን ፡ ስጥ ፡ በበዓላቸው ፡ ይከበሩ ፡ ዘንድ ፡ ከሆናቶችን ፡ በየቤተ ፡ መቅደሳቸው ፡ አሰማራ ፡ እንዳሉት ፡ ተጽፏል ። ከቴብ ፡ ተነሥቶ ፡ መምሬስ ፡ ሲደርስ ፡ ግንብአሶር ፡ መንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ ውስጥ ፡ የነገሡት ፡ ሐያ ፡ የሚሆኑት ፡ የሰሜናዊው ፡

ግብጽ ፡ ነገሥታት ፡ ከነዋሪው ፡ ከአሶር ፡ ወታደር ፡ ጋር ፡ ሆነው ፡ ተዋጉት ። ነገር ፡ ግን ፡ ድል ፡ አድርጎአቸው ፡ እስከ ፡ ደልታ ፡ ድረስ ፡ አበረራቸው ። በዚያም ፡ እምሽጋቸው ፡ ገብተው ፡ ስለተደበቁ ፡ ወደ ፡ መምሬስ ፡ ተመለሰ ። መምሬስ ፡ ሳለ ፡ እነዚህ ፡ ነገሥታት ፡ እላይ ፡ ሐውልቱ ፡ እንደገለጸው ፡ ከመከከላቸው ፡ ፓኬሩሪ የሚባለውን ፡ የፓስፒድን ፡ መስፍን ፡ መሪ ፡ አድርገው ፡ በንድነት ፡ ምሕረትን ፡ ለምነው ፡ ገቡለት ። በሬቱም ፡ እንደዚህ ፡ ሲሉ ፡ ተናገሩ « ፡ የሕይወት ፡ መንፈስ ፡ ስጠን ፡ አንተን ፡ የከበደ ፡ ሕይወት ፡ የለውምና ፡ በነገሥቃሰት ፡ ቀን ፡ እንደተናገርኸው ፡ በባታችሁ ፡ እንዳሉት ፡ ሰዎች ፡ እንሆናለን ፡ . . . » እንደሐውልቱ ፡ አነጋገር ፡ ግርማዊነቱ ፡ ይኸን ፡ ሲሰማ ፡ ልቡ ፡ በደስታ ፡ ተመላ ፡ መብልና ፡ መጠጥም ፡ አዘዘላቸው ።

አሱርባረጋል ፡ አንግሥ ፡ የላከው ፡ ኒካዎ ፡ ግን ፡ ስለተዋጋው ፡ ግርክ ፡ ገደለው ፡ ኒካዎም ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ልጁ ፡ ፕሶሚቲክ ፡ ከመምሬስ ፡ ሸሽቶ ፡ ወደ ፡ ነነዌ ፡ ሂዶ ፡ ከአሱርባረጋል ፡ ጋር ፡ ተገናኝቶ ፡ የሆነውን ፡ ሁሉ ፡ በዝርዝር ፡ ነገረው ። ኃይለኛው ፡ አሱርባረጋል ፡ የአሶር ፡ ንጉሥ ፡ በከተማው ፡ በነነዌ ፡ ሳለ ፡ ታኑታሙን ፡ ያደረገውን ፡ ሁሉ ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ተናዶ ፡ ራሱ ፡ ጦሩን ፡ እየመራ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ መጣ ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ታኑታሙን ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ምርኮውን ፡ ሁሉ ፡ እንደያዘ ፡ ወደቴብ ፡ ተመልሶ ፡ ነበርና ፡ ከአሱርባረጋል ፡ አልተገናኙም ። ነገር ፡ ግን ፡ የአሶራውያን ፡ ጦር ፡ የታኑታሙንን ፡ ጦር ፡ እያሳደደ ፡ ታኑታሙንን ፡ በቴብ ፡ ስለደረሱበት ፡ ቴብን ፡ ለቆ ፡ ወደ ፡ አባቶቹ ፡ አገር ፡ ወደ ፡ ናፓታ ፡ መጣ ።

ታኑታሙን ፡ ከነሠራዊቱ ፡ የለቀቀውን ፡ በጣም ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ የሆነውን ፡ የቴብን ፡ ከተማ ፡ የአሞንን ፡ ቤተ ፡ መቅደስና ፡ የሚያማምረውን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሁሉ ፡ የአሶር ፡ ወታደሮች ፡ ክፉኛ ፡ በዘበዙት ። ከቤተ ፡ መንግሥትና ፡ ከቤተ ፡ መቅደስ ፡ የተገኘው ፡ ማናቸውም ፡ ዓይነት ፡ ወርቅና ፡ ብር ፡ ልብስና ፡ መሣሪያ ፡ እየተዘረፈ ፡ ከሐውልቱ ፡ ጋር ፡ ወደነነዌ ፡ ተጋዘ ።

በዚያ ፡ ዘመን ፡ (፯፻፷፪ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት) ፡ ቴብን ፡ ያገኛት ፡ እልቂትና ፡ ዘረፋ ፡ እስከ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ እንዳታንሰራራ ፡ አድርጓት ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ ይታወቅ ፡ ዘንድ ፡ ከሐምላ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ በእስራኤል ፡ የተነሣው ፡ ናሖም ፡ የሚባለው ፡ ነቢይ ፡ በዘመኑ ፡ በራሷ ፡ በነነዌ ፡ ከተማ ፡ ወደሬት ፡ የሚደርስበትን ፡ ውድቀት ፡ ሲገልጽ ፡ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ በቴብ ፡ የደረሰውን ፡ አንስቶ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል « ፡ እነሆ ፡ እኔ ፡ በንቺ ፡ (በነነዌ) ፡ ላይ ፡ ነኝ ፡ ይላል ፡ እግዚአብሔር ፡ የሠራዊት ፡ ጌታ ፡ ልብስሽንም ፡ በሬትሽ ፡ እገልጣለሁ ፡ ለአሕዛብም ፡ ራቀትሽን ፡ አሳየሁ ፡ ለመንግሥታትም ፡ ነውርሽን ፡ . . . . የሚያይሽም ፡ ሁሉ ፡ ከንቺ ፡ እየሸሸ ፡ ነነዌ ፡ ተፈታች ፡ ይላል ፡ . . . አንቺ ፡ ከኖአሞን ፡ (ከአሞን ፡ ከተማ) ፡ ትበልጫለሽን ፡ በራሳሽች ፡ መካከል ፡ ከተቀመጠችው ። ወሀም ፡ በዙሪያዋ ፡ ነበራት ፡ ቅጥርዋም ፡ በባሕር ፡ ውስጥ ፡ ነበር ። ነገሩ ፡ ምሥር ፡ (ኢት

የ-ጵያና ፡ ግብጽ ፡ የማይቆጠሩ ፡ ኃይሉዋ ፡ ነበሩ ። ፋጥ ፡ (ፓንታ ፡ ግብጽ) ፡ የማይቆጠሩ ፡ ሉቢም ፡ (ሊቢያም) ፡ እርሳቸው ፡ የሚረዱሽ ፡ ነበሩ ። ነገር ፡ ግን እርስዎ ፡ ተጋዘኝ ፡ ምርኮም ፡ ተማረከኝ ፡ ሕፃናትዎም ፡ በመንገድ ፡ ሁሉ ፡ ራስ ፡ ተፈጠረጠ ። በጌትዎችዎም ፡ ላይ ፡ እጸ ፡ ተጣጣሉ ። ታላላቆችዎም ፡ ሁሉ ፡ በወንወላት ፡ ታሠሩ ፡ . . . ትንቢተ ፡ ፍሐም ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ቀጥር ፡ ፭-፲ ።

በውነትም ፡ ይህ ፡ ነቢይ ፡ እንዳመለከተው ፡ የአሞን ፡ መቅደስ ፡ ያለበት ፡ ይህ ፡ የቴብ ፡ ከተማ ፡ ከቀድሞ ፡ ዠምሮ ፡ ኃያላኑ ፡ ፈርዖኖች ፡ እነቱትሞሲስ ፡ እነራምሴስ ፡ እነቱትአንከሙን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ሕንፃና ፡ ሐውልት ፡ ያስጊጡት ፡ ታላቅ ፡ ከተማ ፡ የማይፈርስ ፡ ይመስል ፡ ነበር ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ አስፈሪውና ፡ ኃይለኛው ፡ ሕዝብ ፡ ተመልሶ ፡ ፈሪ ፡ ምስኪን ፡ እንደሚሆን ፡ የደመቀ ፡ ከተማ ፡ ፈርሶ ፡ ያልደመቀው ፡ መንደር ፡ እንደገና ፡ የደመቀ ፡ ከተማ ፡ ይሆናልና ፡ የዚህ ፡ እጣ ፡ ቴብን ፡ ሲገጥማት ፡ ነቢይ እንዳለው ፡ የአፍራኾቹን ፡ የአሶራውያንን ፡ ከተማ ፡ ነነዌን ፡ ደግሞ ፡ በተራዋ ፡ ሲአክላር ፡ የሚደን ፡ ንጉሥ ፡ ከፃ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ አፈራርሶ ፡ ራሱን ፡ የአሶርን ፡ መንግሥት ፡ ሲጥለው ፡ ወደፊት ፡ እናገኛለንና ፡ አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ እንለፈው ።

የመጨረሻው ፡ ኢትዮጵያዊው ፡ ንጉሥ ፡ ታኑታሙን ፡ ከአሶራውያን ፡ ጦር ፡ እየሸሸ ፡ ከመምሬስ ፡ ወደ ፡ ቴብ ፡ ከቴብ ፡ ወደናፓታ ፡ ሄዶ ፡ እንደተቀመጠ ፡ በጌጃጃ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ሞተ ። እንግዲህ ፡ የላዕላይና ፡ የታሕታይ ፡ ግብጽን ፡ አሶር ፡ ስለያዘው ፡ በናፓታ ፡ በራሳቸው ፡ በኢትዮጵያውያኑ ፡ (ኑብያ) ፡ ግዛት ፡ ሽማግሌው ፡ ፒያንኪ ፡ ፫ኛ ፡ የሚባለው ፡ የአሚኔሪቲስ ፡ በል ፡ ከታኑታሙን ፡ ቀጥሎ ፡ ነገሠ ። ስለዚህ ፡ ከታኑታሙን ፡ በኋላ ፡ በግብጽ ፡ ላይ ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ገዥነት ፡ ተወግዶ ፡ ሌሎች ፡ ኃያላን ፡ አገሮች ፡ በቢሎን ፡ ፋርስ ፡ ግሪክ ፡ ሮማ ፡ ዓረብ ፡ ቱርክ ፡ ይፈራረቁበት ፡ ገመር ።

ምዕራፍ ፡ ፲፮ ።

በግብጽ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ፍጻሜ-የኢትዮጵያ ፡ የግዛት ፡ ዘመን ።

ባለፉት ፡ ምዕራፎች ፡ እንደ ፡ አነበብነው ፡ ግብጾች ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ ገዝተው ፡ ሲያስገብሩ ፡ ከኖሩ ፡ በኋላ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ደግሞ ፡ መልሰው ፡ ግብጽን ፡ ገዙ ። ግብጽንም ፡ የገዙት ፡ የነዚህን ፡ ነገሥታት ፡ ዝርዝርና ፡ የገዙበትን ፡ ጊዜ ፡ የቀድሞ ፡ ጸሐፊ ፡ እንደመሰለው ፡ ሲጽፍ ፡ ያንዱ ፡ ከሌላው ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ በቲንሹ ፡ በአተራረክ ፡ እምብዛም ፡ ሳይራራቅ ፡ በዘመን ፡ ቀጥር ፡ ይለያያል ። እንደ ፡ ኤውሮፓ ፡ ቀጥር ፡ ፪፻፹ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ በፊት ፡ በበጥሊሞስ ፡ ፊላደልፍ ፡ ዘመን ፡ የነበረው ፡ ማኔቶን ፡ (MANETHON) የሚባለው ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ በዘጋጀው ፡ የግብጽ ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ የጠፋው ፡ ጠፍቶ ፡ በተገኘው ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ላይ ፤

1ኛ : ሰበቆን : (ሻባካ) 8 : ዓመት :

2ኛ : ሰፊኩስ : (ሻባታቃ) 14 ዓመት :

3ኛ : ታርቆስ : ወይም : ታራቆስ : (ታርሐቃ) 18 : ዓመት : በድምሩ : ሶስት ነገሥታት : 40 : ዓመት : ብቻ : መግዛታቸውን : ይጽፋል ።

የቀሩት : ደግሞ : እነሙሴ : ማሪዩት ፤ ሙሴ : ሩገሮ ፤ ለፕስዩሸና : ሬይዝር ፤ ከታዊ ፤ ጋሻ : ድሪዮቶንና : ሻንድዮ : የቀሩትም : ሁሉ : በግብጽ : ጽሑፍ : ላይ : የተገኘውን : በመከተል : ከ751-716 : ዓመት : የገዛውን : የመጀመሪያውን : ንጉሥ ፒያንኪንም : የ25ኛው : ሥርወ : መንግሥት : (ዲናስቲ) : መሥራች : ሳያደርጉ : ከሻባቃ : ዝምረው ፤

1ኛ : ሻባካ : 15 : ዓመት : 716-701 (ከ፯፻፲፮ : እስከ : ፯፻፳ : ዓመት : ከክ : በፊት

2ኛ : ሻባታካ : 12 : ,, 701-690 (ከ፯፻፩ : እስከ : ፯፻፲ : ,, ,,

3ኛ : ታርሐቃ : 26 : ,, 690-664 (ከ፯፻፺ : እስከ : ፯፻፷፬ : ,, ,,

4ኛ : ታኑታሙን : 8 : ,, 664-656 (ከ፯፻፷፬ : እስከ : ፯፻፶፮ : ,, ,,

ድምር : የአራቱ : ነገሥታት : የግዛት : ዘመን : 61 : ዓመት : ይሆናል ።

ሙሴ : ዣን : ሞሪዩ : ደግሞ : ምንም : እንኳን : እንደቀሩት : ነገሥታት : እዚያው : ተቀምጠው : አደላድለው : በይዘቱ : ወረራ : ከገመሩት : ከነዜራክ : ዝምሮ : እስከ : መጨረሻው : ንጉሥ : እስከ : አሚን : አሰሮ : 2ኛ : ድረስ : እንደርሳቸው : ሃሳብ : ዘመኑ : ከ፱፻፵፬ : እስከ : ፯፻፶፩ : (944-651) ዓመት : አድርገው : የኢትዮጵያ : ገዥነት : በግብጽ : የቆዩበትን : ዘመን : 293 ዓመት : አድርሰውታል ።

እነዚህን : ሁሉ : ተመልክቶ : ወደ : እውነት : የሚጠጋ : መካከለኛ : መንገድ : የተፈለገ : እንደሆነ : ግን : የቀድሞዎቹን : ጸሐፊዎች : የነማኔቶን : ወይም : የሞሪዩን : የመጨረሻ : ምርመራ : ስላፈረሰው : እንደደንቡ : የጸጅኛው : ዲናስቲ : መሥራች : ፒያንኪ : 2ኛው : ሊሆን : ይገባል ። እላይ : እንዳልነው : መሥራች የሚያደርጉት : ከርሱ : በኋላ : የነገሠውን : ሻባካን : ነው ። ምክንያቱም : በፒያንኪና : በሻባቃ : መካከል : ታፍናክታና : ልጁ : በኮሪስ : ጣልቃ : ገብተው : ለጥቂት : ጊዜ : ግብጽን : ገዝተው : ፳፬ኛውን : የሳይንስ : ሥርወ : መንግሥት መሥርተዋል ፤ በማለት : ነው ። ነገር : ግን : በፒያንኪና : በታፍናክታ : መካከል : ሊቀ : ከህን : በለበት : የተፈጸመውን : መሐላ ፤ በሻባቃና : በቦኮሪስ : መካከል : በዚህ : መሐላ : መፍረስ : የተነሣ : የደረሰውን : ጦርነትና : በቦኮሪስ : ላይ : የተፈጸመውን : ቅጣት : የተመለከትን : እንደሆነ : በመሐላ : የተወሰነው : እርቅ : እንደሚረጋ : መመልከት : አለብን : ይኸም : ሲሆን : የጸጅኛው : ዲናስቲ : መሥራች : ፒያንኪ : ነው ። የርሱም : ግዛት : ዘመን : ከ651 እስከ 616 ዓመት : ድረስ : 34 ዓመት : (እንደሌሎቹ : 31) ሲሆን : ከዚህ : 21 : ዓመት : በኢትዮጵያ : ብቻ : ነግሦ : ይሆናልና : የግዛታቸውን : ዝርዝር : ድምሩን : እንመልከት ።

1ኛ : ፒያንኪ : 34 : ዓመት :

2ኛ : ሻባካ : 15 : ,,

3ኛ : ሸባታቃ : 12 : ..

4ኛ : ታርሐቃ : 26 : ..

5ኛ : ታኑታሙን : 8 : ..

የፒያንኪ : የኑብያ : ግዛቱ : 21 : ዓመት : ሳይቆጠር : በግብጽ : ላይ : የቆየውን : የኢትዮጵያውያንን : ግዛት : በድምሩ : 75 : (ሰብአ : አምስት) ዓመት : ግድም : ማድረግ : የተሻለ : ይመስላል ።

እንግዲህ : ግብጽን : ከገዙት : ከኢትዮጵያውያን : የመጨረሻው : ንጉሥ : ታኑታሙን : ከግብጽ : ተመልሶ : በናፓታ : በ፳፻፯ ዓመት : ከሞተ : በኋላ : ከፒያንኪ : ፫ኛ : ቀጥሎ : አሚን : አሰር : የሚባለው : አደላድሎ : የናፓታን : መንግሥት : ያዘ : ለመጀመሪያውም : ጊዜ : የላዕላይ : ግብፅን : ከቀድሞ : ከባቶቹ : ሲያያዝ : እንደመጣው : ከያዘና : ከዚያም : አልፎ : ታሕታይ : ግብጽን : ለመጨመር : ሲል ከግብፃውያኑ : ተዋግቶ : ሲሸነፍ : እንዲያውም : የላዕላይ : ግብጽን : ጭምር : ለቆ : በአገሩ : በኑብያ (ኢትዮጵያ) ብቻ : ተጠቅልሎ : ተቀመጠ ።

ከግብጽ : አሰርባሪፓል : ኢትዮጵያውያንን : አባሮ : መምራስንም : ቴብንም በጦር : ኃይል : ይዞ : በዘረፋም : በምርኮም : እያሰጨነቀ : ከአስገባሪ : በኋላ : በሰፊው : ግዛቱ : ያሉ : የከለዳውያንና : የኤላም : የዋራርቶ : ሕዝቦች : ሸፍ ተዋልፍ : ድረስ : የሚል : መልእክት : ስለመጣበት : በግሥጋሴ : ወደ : አገሩ : ተመለሰ ።

ስለዚህ : ግብፃውያኑ : ከአሰራውያኑም : ከኢትዮጵያውያኑም : የነፃነት : ክፍት : ጊዜ : በማግኘታቸው : የሳይሱን : ንጉሥ : የኒቃዎን : ልጅ : ፔሳሜቲክ : ፩ኛ : የተባለውን : አነገሡ ። በርሱ : ውስጥ : ወይም : ከርሱ : ጋር : አሰራውያን : የደለደሉዋቸው : የየአውራጃው : ሐያ : ነገሥታት : ወይም : እንደሄሮዶቲስ : አጻጻፍ : ዶዴካርሽ : (የ፲፪ : ነገሥታት : ግዛት) የሚላቸው : ፲፪ ነገሥታት : አብረውት : ይገዙ : ገመር ። በሆንም : ከመካከላቸው : አንጋፋው : እንደረርዖን : የተቆጠረው : ፕሳሜቲክ : ስለሆነ : በጊዜው : የግብፅን : መንግሥት : እንደ : ቀድሞው : ከፍ : ለማድረግ : የተቻለውን : ሁሉ : አደረገ ። በውስጡም : ከግሪክ : አውራጃ : ይበልጥ : ዋጋ : ለሰጣቸው : ወገን : እየተገዙ : የሚዋጉ : ገጥሞቹን : የግሪክ : ተወላጆችን : ቀጥሮ : የሚቀናቀኑትን : በነሱ : ከያስመታ : በተረፈ : ራሱ : በሰላማዊ : አስተዳደር : ይደክም : ጀመር ። ዳሩ : ግን : ግሪኮች : በርሱ : ራት : ባለሙዋልነትን : አግኝተው : በሥራ : ሲረዱት : የግብፃውያንና : የሊቢያዎቹ : ተወላጆች : በግሪኮቹ : ባለሙዋልነት : ቅር : ስለአላቸው : ውስጡን : ለአስተዳደሩ : አልተባበሩለትም ። በዚህ : ዓይነት : የውስጥ : አስተዳደር : ፖለቲካው : ይኸን : የመሰለ : ችግር : ሲፈጥርበትና : እርሱም : ችግሩን : በትግልና : በብልሐት : ለማሸነፍ : ሲጣጠር : ሊያሸንፈው : ያልቻለው : በታናሽ : እስያ : ከአ

ሶር : በኋላ : የተነሣውን : የባቢሎንን : ወራሪነት : ነው ። ኢትዮጵያውያን : ለዘለ
ቂታ : በአገራቸው : በናፓታ : ሲቀሩለት : በአሶር : ውስጥ : የነበረው : የባቢሎን :
መንግሥት : በዚህ : ጊዜ : ተነሥቶ : ሁሉንም : አገሮች : ከወረራቸው : በኋላ :
ወደግብጽ : መጣ ። ያመጣውን : ከመተረካችን : በፊት : ከአሶራውያን : ጋር :
የተጣመረውን : አጭር : ታሪኩን : ቀጥሎ : ባለው : ምዕራፍ : እንመልከት ።

ምዕራፍ ፲፯ ።

የመገናኛው : የባቢሎን : መንግሥትና : ንጉሠ : ሐሙራቢ-የጎረቤቱ : የአሶር
መንግሥት : መነሣት ።

ግብጽ : ኃያል : ሥልጣን : ጥበበኛ : በነበረበት : ዘመን : በመካከለኛው : ምሥራቅ :
ሌሎች : የሠለጠኑ : አገሮች : ነበሩ ። እነርሱም : በጤግሮስ : በኤፍራጥስ ወን
ዞች : ግራና : ቀኝ : በመገናኛቸው : ግሪኮች : ሚሶፖታሚያ : በሁለት : ወንዞች
መካከል ፣ ብለው : የሠየጃቸው : የባቢሎንና : የአሶር : አገሮች : ናቸው ። ከነር
ሱም : በደቡብ : በኩል : ከለዳውያን : አሉ ። የነዚህም : ከተሞች : የአሶራውያን :
ነነዌ ፣ የባቢሎናውያን : ባቢሎን ፣ የከለዳውያን : ኡር : ስመ : ጥርነታቸው : ብዙ ፣
ጊዜ : በመጽሐፍ : ቅዱስ : ተጠቅሶ : ይገኛል ።

ከነዚህ : ከሦስቱ : በሰሜን : በጤግሮስ : ወንዝ : በኩል : ያለው : አሶር :
በባቢሎን : ንጉሥ : በሐሙራቢ ፣ ጊዜ : ደካማ : ስለነበረ : ለባቢሎን : መንግ
ሥት : እንደ : አንድ : አውራጃ : ይቆጠር : ነበር ። ከሐሙራቢ ፣ ሞት : በኋላ : ደግሞ
አሶር : ኃይለኛነትን : አግኝቶ : ባቢሎንንና : በዙሪያው : ያሉትን : አገሮች : እንደ
ገዛ : በሚቀጥለው : እንመለከታለን ።

በባቢሎንና : በአሶር : ነምሩድ : የሚባል አደን የሚወድ : ኒኑስ : የሚባል :
የነነዌን : ከተማ : የከተመ ፣ ሰሚራሚስ : የምትባል : የባቢሎንን : ከተማ : ያስገ
ጠች : ተዋጊ : ንግሥት ፣ ስርዳናፓል : የነነዌ : ከተማ : በጠላት : ቢከበብበት : ሀብቱ
ንና : ቤተ : ሰቡን : ሰብስቦ : በረቃዱ : ከአሳት : ነበልባል : ውስጥ : ጉብቶ : ሞተ ፣
የሚሉት : ነገሥታት : እንደነበሩ : በጥንት : የግሪክ : ጸሐፊዎች : ዘንድና : በመጽ
ሐፍ : ቅዱስ : በንጻንድ : ቦታ : ይገኛል ።

ስለአሶርና : በባቢሎን : ሕዝብ : በየታሪኩ : መጽሐፍ : እንደሚገኘው : ከክር
ስትና : በፊት : ሦስት : ሺ : ዓመት : ላይ : ከወደ : ሰሜን : የወረዱ : ሱሚሪያን :
የሚባሉ ፣ ሌሎች : ደግሞ : አካድያን : የሚባሉ ዘራቸው : ሴማዊ : የሆነ : በደቡብ
በኩል : ያለውን : ይዘው : ሱሚሪያን : የተባሉት : የኡርን : ከተማ : አካድያን : የተ
ባሉት : የአካድን : ከተማ : ከትመው : ይኖሩ : ነበር ። ከነዚህ : ከሁለቱ : ክፍሎች :
አካድያን : የተባሉት : የሴም : ዘሮች : ከደቡብ : ዓረብ : ወደኢትዮጵያ : ከተሻገሩት :
ጋር : የሬደልና : የቋንቋ : የዘር : ቅርብ : ግንኙነት : እንዳለ : የቅርብ : ጊዜ :
ጸሐፊዎች : ያምናሉ ።

እነዚህ ፡ ሕዝቦች ፡ ከዋነኛው ፡ ንጉሥ ፡ ከሐሙራቢ ፡ በፊት ፡ ከሦስት ፡ ሺ ፡ እስከ ፡ ሁለት ፡ ሺ ፡ አንድ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ መንግሥት ፡ አቋመው ፡ በነገሥታት ፡ መመራታቸው ፡ በዛሬ ፡ መርማሪዎች ፡ ዘንድ ፡ ታውቋል ። ሱመሪያን ፡ በነበሩበት ፡ ክፍል ፡ በተለይ ፡ ተሎ ፡ በተባለው ፡ ሥፍራ ፡ አንድ ፡ ጉዳይ ፡ የተባለ መስፍን ፡ (ንጉሥ?) ፡ ኒን ፡ ጊርሱ ፡ ለሚባለው ፡ አምላኩ ፡ የሚያሠራውን ፡ የቤተ ፡ መቅደስ ፤ ፕላን ፡ በእጁ ፡ እንደያዘ ፡ ሐውልቱ ፡ ተሠርቶ ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ንጉሡ ለአምላኩ ፡ እንደዚህ ፡ ሲለው ፡ ይነበባል ። «ንጉሥ ፡ ሆይ ፤ ኒን ፡ ጊርሱ ፡ ሆይ ፡ ጎርፍን ፡ (መዓትን?) ፡ የምታቆም . . . . ፡ ትእዛዝህን ፡ በትክክል ፡ እፈጽማለሁ ። ኒን ፡ ጊርሱ ፡ ሆይ ፡ ቤተ ፡ መቅደስህን ፡ በደስታ ፡ አሠርቼ ፡ ወደ ዚያ ፡ አገባኋለሁ ። . . . . ባርከው ፡ ባርከው . . . . » ይልና ፡ ቀጥሎ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ የተመረቀለት ፡ ሰባት ፡ ቀን ፡ ሙሉ ፡ በዓል ፡ ተደርጎ ፡ በዚህ ፡ በዓል ፡ ሰዎን ፡ የከተማው ፡ ሕዝብ ፡ ሁሉ ፡ ገረድ ፡ ከእመቤቷ ፡ አሸከር ፡ ከጌታው ፡ የእኩልነት ፡ መብት ፡ አግኝተው ፡ በደስታ ፡ እንደዋሉ ፡ እንደዚሁ ፡ ክፉ ፡ ንገሮች ፡ ወደ ፡ ደግ ፡ እንደተለወጡ ፡ ያመለክታል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ሱሜርና ፡ አካድ ፡ በተባሉት ፡ ዘሮች ፡ ላይ ፡ ሌሎች ፡ ሴማዊ ፡ ዘሮች ፡ በየጊዜው ፡ እየተደባለቁ ፡ የከለዳውያንንና ፡ የባቢሎንን ፡ የመዠመሪያውን ፡ መንግሥት ፡ ከቀድሞው ፡ የበለጠ ፡ አቋቋሙ ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ ተደጋግማ ፡ የተነሳቸው ፡ የባቢሎን ፡ ከተማ ፡ በሁለት ፡ ሺ ፡ አምስት ፡ መቶ ፡ እና ፡ በሁለት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ ተመሥርታ ፡ ከቀን ፡ ወደ ፡ ቀን ፡ እየደመቀች ፡ ሄደች ። ከአሶር ፤ ከሜዶን ፤ ከሕንድ ፤ ከፋርስና ፡ ከአርሜን ፤ ከግብፅ ፡ ለሚመጡ ፡ ነጋዴዎች ፡ ዋና ፡ መገናኛና ፡ የሸቀጥ ፡ መገበያያ ፡ መደብር ፡ ሆነች ። እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ በደመቀችበት ጊዜ ፡ ሐሙራቢ ፡ የሚባል ፡ ኃይለኝነትን ፤ አዋቂነትን ፤ ከሕግ ፡ ሐጋጊነት ፡ ጋር ፡ አጣምሮ ፡ የያዘ ፡ ንጉሥ ፡ ተነሣላቸው ። እርሱም ፡ ለባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ ለመገመሪያው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዳናስቲ) ጌኛ ፡ ንጉሥ ፡ ነው ። ይህ ፡ ንጉሥ ፡ የነበረበትን ፡ ዘመን ፡ የቀድሞ ፡ ሊቃውንት ፡ ፪፯ ፡ ፩፻ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ሲያደርጉት ፡ የቆዩትን ፡ ያሁን ፡ ሊቃውንት ፡ እነቦታ ፡ (Botta) እንደላጋሮት ፡ (Delaporte) እነሞርጋ ፡ (Morgan) ፪፯ ፡ ፩፻-፩፻፱፻፳፩ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ላይ ፡ አሳርፈውታል ።

ሐሙራቢ ፡ በነገሠ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ሁለት ፡ ነገድ ፡ የሚቆጠሩትን ፡ አካድንና ሱሜርን ፡ በአንድነት ፡ አዋሕዶ ፡ የአሶርን ፡ የኤላምን ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ እየወጋ ፡ የባቢሎን ፡ ወይም ፡ የከለዳውያን ፡ መንግሥት ፡ የሚባለውን ፡ ከፍ ፡ ከፍ ፡ አደረገው ።

ከሁሉ ፡ የበለጠ ፡ የሐሙራቢ ፡ ስመ ፡ ጥርነት ፡ ሕግና ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ በማውጣት ነው ። እርሱ ፡ የሕግና ፡ የሰላም ፡ ሰው ፡ መሆኑ ፡ ሲታወቅ ፡ ያወጣቸው ፡ ሕጎች ፡ ምን ፡ ምን ፡ እንደሚሉ ፤ በምን ፡ ቋንቋ ፤ በምን ፡ ፊደል ፤ እምን ፡ ላይ ፡ እንደተጻፉ ፡ መርማሪው ሁሉ ፡ ከቀድሞው ፡ በበለጠ ፡ በትክክል ፡ ለመረዳት ፡ በሚፈላለግበት ፡ ጊዜ ፡ ሞርጋን ፡ የሚባለው ፡ የፈረንሳዊ ፡ ተወላጅ ፡ እንደ ፡ ኤው ፡ ቀጥሮ ፡ ፩፻፱፻፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሰ ፡ ስ ፡ በሚባል ፡ (በኤላም ፡ አገር ፡ የከተማ ፡ ፍራሽ ፡ ውስጥ ፡ ከሐሙራቢ ፡

ሐጎች፡ አጋማሹን፡ ፪፡ ሚትር፡ ከጳጳ፡ ሳንቲም፡ ቁመት፡ ባለው፡ ባንድ፡ ጥቁር
ደንጊያ፡ ላይ፡ ተቀርጾ፡ አገኘው። በዚህ፡ ደንጊያ፡ ከወደ፡ ላይ፡ ወገን፡
ሻማሽ፡ (ወይም፡ ስህ፡ ማስህ)፡ የሚባለው፡ የፍርድ፡ አምላክ፡ በዙፋኑ፡ ተቀምጦ
በቀኝ፡ እጁ፡ እንደ፡ ጸሐፊ፡ ብርዕ፡ ጨብጦ፡ በፊቱ፡ ንጉሠ፡ ሐሙራቢ፡ በትሕ
ትና፡ ቆሞ፡ ሕግ፡ እንደሚጠይቀውና፡ አምላኩ፡ እንደሚነግረው፡ ዓይነት፡ ይታ
ያል። በላይ፡ ላይ፡ ሐሙራቢ፡ ከአምላኩ፡ ተቀብሎ፡ ስለቤተ፡ ሰብ፡ አኃር
ስለግል፡ ሀብት፡ ስለሥራ፡ ስለወታደርነት፡ ለሕዝቡ፡ የሰጠው፡ ሕግ፡ በጥንቱ፡ የባ
ቢሎናውያን፡ ፊደል፡ ተጽፎ፡ ተገኘ። ከዚያ፡ በየጊዜው፡ ከባቢሎናውያን፡ ቋንቋ፡
ወደየቋንቋው፡ ተተረጎመ። ወደፊረንሳዊ፡ ከተተረጎመው፡ ውስጥ፡ አሁን፡ ወደ፡
አማርኛ፡ ስንመልሰው፡ በውስጡ፡ ሐሙራቢ፡ ንጉሥ፡ በዘመኑ፡ ያወጣው፡ ሕግ፡
እንደዚህ፡ ሲል፡ ይገኛል።

የሐሚራቢ፡ ሕግ።

„አንድ፡ ሰው፡ የመሬቱን፡ ግድብ፡ ከመሥራት፡ ቸል፡ ብሎ፡ የውሃ፡ ጎርፍ፡
በርሱ፡ መሬት፡ ላይ፡ አልፎ፡ የሌላውን፡ መንደር፡ ስንዴ፡ (ሰብል)፡ ያበላሸ፡ እንደ
ሆነ፡ ቸልተኛው፡ ይከፍላል። መክፈል፡ ቢያቅተው፡ እርሱ፡ ከነገብረቱ፡ ይሸጥና፡
መንደረተኞቹ፡ ይካፈሉ።

አንድ፡ ባለመሬት፡ መሬቱን፡ እንዲአርሰለት፡ ላንድ፡ ገበሬ፡ ሰጥቶ፡ አራት
ዓመት፡ ሲያርስና፡ እርሻውን፡ ሲያለሰልሰው፡ ከቆየ፡ በኋላ፡ በአምስተኛው፡ ዓመት
ገበሬውና፡ ባለመሬቱ፡ ሰብሱን፡ እኩል፡ ይካፈሉ።

አንድ፡ ሰው፡ ከሌላው፡ በሬ፡ ወይም፡ አህያ፡ ተውሶ፡ በሚዳ፡ ሳለ፡
አንበሳ፡ መጥቶ፡ ከብቱን፡ የበላበት፡ እንደሆነ፡ ባለቤቱ፡ ሊከፍለው፡ አይችልም።

አንድ፡ ልጅ፡ አባቱን፡ የመታ፡ እንደሆነ፡ እጁን፡ ይቆረጥ።

አንድ፡ ሰው፡ ነፃ፡ የሆነውን፡ የሌላውን፡ ሰው፡ ዓይን፡ አንቁሮ፡ ያጠፋ
በት፡ እንደሆነ፡ የርሱንም፡ ያጥፋበት።

አንድ፡ ሐኪም፡ በጠና፡ የታመመውን፡ ነፃ፡ ሰው፡ በመደብ፡ ወስሬ፡ አክ
ሞት፡ የገደለው፡ እንደሆነ፡ እጁን፡ ይቆረጥ።

አንድ፡ መሐንዲስ፡ ያንዱን፡ ሰው፡ ቤት፡ በጥንካሬ፡ ሳይሠራለት፡ ቀርቶ፡
ያ፡ ቤት፡ ወድቆ፡ ባለቤቱን፡ የገደለው፡ እንደሆነ፡ መሐንዲሱ፡ ይገደል። የባለ
ቤቱ፡ ልጅ፡ እንደሆነ፡ የሞተው፡ የመሐንዲሱ፡ ልጅ፡ ይገደል። ሰው፡ ሳይሞት
በቤቱ፡ መፍረስ፡ ዕቃ፡ ብቻ፡ እንደሆነ፡ የተበላሸው፡ መሐንዲሱ፡ ዕቃውን፡ ይተ
ካና፡ ቤቱን፡ በከሣራው፡ መልሶ፡ ይሥራለት።

አንድ፡ የጦር፡ መከራንን፡ ወይም፡ ወታደር፡ ክተት፡ ተብሎ፡ ከታወጀ፡
በኋላ፡ ወደ፡ ሰልፍ፡ ያልመጣ፡ እንደሆነ፡ ወይም፡ ምትክ፡ የላከ፡ እንደሆነ፡
ይገደል። የርሱንም፡ ቤት፡ በምትክ፡ የመጣው፡ ሰው፡ ይውሰድበት።

እነዚህን ፡ የመሳሰሉ ፡ ከጊዜአችን ፡ አራት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ለረቀው ፡
ዘመን ፡ የሚገቡ ፡ ምናልባትም ፡ አስደናቂ ፡ የሆኑ ፡ ለዛሬው ፡ ዘመን ፡ ግን ፡
ያልተጠሩና ፡ ጉድለት ፡ ያላቸው ፡ የሚመስሉንን ፡ ሕግ ትልቁ ፡ ሐሙራቢ ፡
በዘመኑ ፡ እያዘጋጀ ፡ ሕዝቡን ፡ በደንብና ፡ በሥርዓት ፡ ያስተዳድር ፡ ነበር ።
የቀረው ፡ ቀርቶ ፡ በተገናኛችሁ ፡ ጊዜ ፡ ሰላም ፡ ይሁንልህ ፡ ወይም ፡ ሰላም ፡
ላንተ ፡ ይሁን ፡ ተባብሉ ፡ ብሎ ፡ ማዘዝ ፡ የገመረ ፡ እርሱ ፡ ነው ፡ ይባላል ።
በዚሁ ፡ ምክንያት ፡ ሐሙራቢ ፡ ሕግ ፡ አጋጊው ፡ (ሠራው) ንጉሥ ፡ ከመባል ፡
ጋር ፡ የሰላም ፡ ንጉሥ ፡ የጽድቅ ፡ ንጉሥ ፡ መባልን ፡ አግኝቷል ።

የእስራኤል ፡ የነገድ ፡ አባት ፡ አብርሃም ፡ መገናኛው ፡ የሚቀመጠው ፡ የሐ
ሙራቢ ፡ ከተማ ፡ በምትሆን ፡ በኡር ፡ ነበር ። የኡር ፡ ከተማ ፡ የምትገኘው ፡ በከለዳ
ውያን ፡ ውስጥ ፡ ከባቢሎን ፡ ከተማ ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ ነው ። አብርሃም ፡ በዚች ፡
ከተማ ፡ ከከለዳውያን ፡ ጋር ፡ ሲኖር ፡ እግዚአብሔር ፡ ተገልጿለት ፡ “ከገርህ ፡ ውጣ ፡
ከዘመዶችህም ፡ ከባትህም ፡ ቤት ፡ ተለይ ፡ እኔ ፡ ወደማሳይህ ፡ ምድር ፡ (ወደካን) ፡
ሲል ፡ እግዚአብሔር ፡ እንዳዘዘው ፡ በብሉይ ፡ ኪዳን ፡ በአሪት ፡ ዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡
፲፪ ፡ ተጽኖል ።

ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ እልፍ ፡ ብሎ ፡ በዚሁ ፡ በዘፍጥረት ፡ በምዕራፍ ፡ ፲፬ ፡ አብርሃ
ምን ፡ መልክ ፡ ጸዴቅ ፡ የሚባል ፡ የሰሌም ፡ ንጉሥ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ከህን ፡ የነበረ ፡
እንደባረከው ፡ አብርሃምም ፡ ለዚሁ ፡ ለሰላም ፡ ንጉሥ ፡ ከከብቱ ፡ ሁሉ ፡ ከአሥር ፡
አንድ ፡ (አሥራት) ፡ አውጥቶ ፡ እንደገባለት ፡ ይናገራል ። አንዳንድ ፡ ጸሐፊዎች ፡
አብርሃም ፡ የገበረለት ፡ የሰሌም ፡ ንጉሥ ፡ የተባለው ፡ ሐሙራቢ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡
ብለው ፡ የተጠራጠሩ ፡ አሉ ። በአውነትም ፡ ሐሙራቢ ፡ የባቢሎን ፡ ንጉሥና ፡ አብር
ሃም ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ጳኛውና ፡ ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ ስለሆነ ፡
ሐሙራቢም ፡ በዚሁ ፡ ዘመን ፡ ሁሉን ፡ ጠቅሎ ፡ የሚገዛ ፡ የሰሌም ፡ (ሰላም)ና ፡ የጽ
ድቅ ፡ (ፍርድ) ንጉሥ ፡ ስለሆነ ፡ መልክ ፡ ጸዴቅ ፡ የተባለው ፡ ሐሙራቢ ፡ ይሆን ፡
ይሆናልና ፡ አሁን ፡ ወደታሪኩ ፡ እንመለስ ።

ም ዕ ራ ፍ ፲፮ ።

የግብዎችና ፡ የአሶራውያን ፡ ልዩነት-የአሶራውያን ፡ ጭክኔ ።

ሐሙራቢ ከዓርባ ፡ ዓመት ፡ በላይ ፡ ገዝቶ ፡ ከሞተ ፡ ወዲህ ፡ እየተከታተሉ ፡
በነገሡበት ፡ ዘመን ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ ድካም ፡ ተሰማው ፡ ሊያደክሙት ፡ የቻሉ
ትም ፡ የርሱ ፡ ተገዥ ፡ የነበሩት ፡ በሰሜን ፡ ያሉት ፡ አሶራውያን ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡
ሕዝቦች ፡ እነራምሴስ ፡ ዳግማዊ ፡ በ፲፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የተዋጉዋቸው
የሂቲቲ ፡ የኬታ ፡ ነገዶች ፡ ናቸው ። እነሱም ፡ ካሲት ፡ ከተባሉት ፡ ጋር ፡ ሕብረት ፡
አድርገው ፡ በከተማቸው ፡ በአሶር ፡ ሲኖሩ ፡ በኋላ ፡ በሺ ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡
ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ግድም ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ ወርደው ፡ ከሕዝቡ ፡ ተዋግተው ፡ የባቢ
ሎንን ፡ ከተማ ፡ ዘርፈው ፡ የሐሙራቢን ፡ ገናኛውን ፡ የባቢሎንን ፡ መንግሥት ፡ መል
ሰው ፡ የአሶር ፡ መንግሥት ፡ አውራጃ ፡ አደረጉት ። እንደዚሁም ፡ በአጠገቡ ፡ ክሉት ፡
አገሮች ፡ መካከል ፡ የሚደን ፡ መንግሥት ፡ አየለና ፡ ግዛት ፡ ለግዛት ፡ ሲቀማሙ ፡
ቆይተው ፡ እንደዚሁም ፡ በቢሎናውያንም ፡ እየሸረቱ ፡ ከአሶር ፡ ተገዥነት ፡ ነፃ ፡ ለመ

ውጣት ፡ ሲታገሉ ፡ አሰራውያኑ ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ እያየሉ ፡ ሄዱ ። ነገሥታቶቻቸው ፡ ሰልምናጽር ፣ ሳርጎን ፣ ሰናክራም ፣ አሳርሐዶን ፣ አሱርባኒታል ፡ ኃይላቸውንና ፡ ገናንነታቸውን ፣ በጭካኔ ፡ አረጋገጡ ። በዙሪያቸው ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ በቢሉንን ፡ ኤላምን ፡ ሰማርያንና ፡ ይሁዳን ፡ ፍልስጥኤምን ፡ ሞግብን ፡ ሐማትን ፡ እየተዋጉ ፡ በማሸነፍ ፡ የማረኩትን ፡ ነገሥታት ፡ ከነሕይወታቸው ፡ ቆዳቸውን ፡ እየገፈፉ ፡ በመቅጣት ፡ የቀረውንም ፡ ምርኮኛ ፡ በጅምላ ፡ በወታደር ፡ እያንጋጉ ፡ ወንዶችና ፡ ሴቱን ፡ ወደ ፡ ነገዌ ፡ እየወሰዱ ፡ ሥራ ፡ በማሠራት ፡ ግዛታቸውን ፡ አጸኑ ።

ባለፉት ፡ ምዕራፎች ፡ ሳርጎን ፡ ከኢትዮጵያዊው ፡ ፊርዖን ፡ ከሸባካ ፡ (ሰባኮን) ፡ ጋር ፣ ልጁ ፡ ሰናክራም ፡ ደግሞ ፡ ከሸባቶካና ፡ ከታርሐቃ ፡ ጋር ፡ አሳርሐዶን ፡ ከታርሐቃ ፡ ጋር ፣ አሱርባኒታልም ፡ ከታኑታሙን ፡ ጋር ፡ ያደረጉትን ፡ ጦርነት ፡ ተመልክተናል ።

በጠባይና ፡ በመልክ ፡ ግብፃውያንና ፡ አሰራውያን ፡ በጣም ፡ ይለያያሉ ። አሰራውያን ፡ በየታሪኩ ፡ በየሐውልቱ ፡ ላይ ፡ እንደሚታዩት ፡ ፊታቸው ፡ ረዣዥም ፡ አፍንጫቸው ፡ ዘለግ ፡ ያለ ፣ ጢማሞች ፡ ሰውነታቸው ፡ ጠንካራ ፡ ጥብቅ ፡ ሲሆን ፡ ግብፃውያኑ ፡ ፊታቸው ፡ አጠር ፡ ያለ ፡ ሆኖ ፡ ወደ ክብነት ፡ ያደላል ። በጠባይ፡ደግሞ ፡ አሰራዊ ፡ ለሰው ፡ የማይሳሳ ፡ ጨካኝ ፡ ለምርኮኛው ፡ የማይራራ ፡ በመዋጋትና፡ደም ፡ በማፍሰስ ፡ ደስታ ፡ የሚሰማው ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ሥጋዊነት ፡ ወደ፡ጥቅም ፡ የሚያዘነብል ፡ ሲሆን ፡ ግብፃዊው ፡ በሃይማኖት ፡ ረገድ ፡ ርቀት ፡ መንፈሳዊነት ፡ የቀለም ፡ ሰውነት ፡ ይሰማዋል ። ባለፈው ፡ ታሪኩ ፡ እንዳነበብነው ፡ ግብፃዊ ፡ በገዢነት ፡ መዋጋቱ ፡ ከማረካቸው ፡ ውስጥ ፡ ለየአማልክቱ ፡ እንደ ፡ ዘመኑ ፡ ልማድ ፡ እየመታ ፡ ወይም ፡ እያረደ ፡ መሠዋቱ ፡ በይቀር ፡ በጅምላ ፡ በምርኮኛ ፡ ላይ፡እንደ አሰራዊ ፡ ጭካኔና ፡ የዕብሪት ፡ አገዳደል ፡ አይፈጽምም ።

ስለአሰራውያን ፡ ተዋጊነትና ፡ ጭካኔ ፡ ለመረዳት ፡ አሱር ፡ ናዚር ፡ አባል ፡ የሚባለው ፡ በ፳፫፻፱ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ግድም ፡ የነገሠው ፡ ንጉሥ ፡ ራሱ ፡ በዘመኑ ፣ ወደ ፡ አንድ ፡ ወደ ፡ ሸፈተ ፡ አገር ፡ ዘምቶ ፡ ሲመለስ ፡ በደንጊያ ፡ ላይ ፡ ያስቀረጸውን ፡ ጽሑፍ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ስንመለከት ፡ የአሰራውያንን ፡ ጭካኔ ፡ ያስረዳናል ።

«ተራራውን ፡ አልፎ ፡ ሄድሁ ፡ ወደ ፡ ሁላይ ፡ ምሽግ ፡ ወደ ፡ ኪናቡ ፡ ደረስሁ፤ እንዳንድ ፡ የነፋስ ፡ ማዕበል ፡ ተወርውራ ፡ በከተማይቱ ፡ ላይ ፡ ወድቁ፡ አሸነፍኋት። ፯፻ ፡ የሚሆኑትን ፡ ተዋጊዎቿን ፡ በሰይፍ ፡ አስገደልኋቸው ፣ ፫፯ ፡ የሚሆኑትን ፡ ከእሳት ፡ ነበልባል ፡ ላይ ፡ አስጣልኋቸው ። ሁላይን ፡ (አለቅዮውን) ፡ ግን ፡ እኔው ፡ ራሴ ፡ አስተኝቼ ፡ ከነሕይወቱ ፡ ቆዳውን ፡ በገዛ ፡ እጄ ፡ ገፍፌ ፡ እግምቡ ፡ ላይ፡ለጠፍሁት» ፡ ይላል ። ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ አልፎ ፡ ሱዝ ፡ ወደምትባለው ፡ የኤላም ፡ ከተማ ፡ ዘምቶ ፡ ከተማይቱን ፡ ከቦ ፡ ከስጨነቀ ፡ በኋላ ፡ የኤላም ፡ ነገሥታት ፡ ሀብት ፡ ያለበትን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት፡ዘርፎ ፡ በገሪቱ፡ያደረገውን፡ግፍና፡ዕብሪት፡ እንደ ፡ መልካም ፡ ሥራ፡እንደ

ዚህ ፡ እያለ ፡ በመጠሪያ ፡ ግፉን ፡ ይመከብሉል < ፡ . . . ፡ የኤላም ፡ ነገሥታት ፡ ከብዙ ፡ ዘመን ፡ ገምግማ ፡ ያከማቸውን ፡ የብር ፡ የወርቅ ፡ የከበረ ፡ ደንጊያ ፡ የነገሥታት ፡ ጌጥና ፡ ልብስ ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ መብሊያና ፡ መጠጫቸውን ፡ . . . . . ሁሉ ፡ ዘርፌ ፡ ወደ ፡ አሰር ፡ ወሰድሁት ። ጧፀ ፡ የሚሆኑትን ፡ ከወርቅ ፡ ከብር ፡ ከመዳብ ፡ የተሠሩትን ፡ የንጉሡን ፡ ሐልውቶች ፡ ሌሎቹንም ፡ የወንድና ፡ የሴት ፡ አማልክት ፡ ሐውልት ፡ አፈራርሼ ፡ አመድ ፡ አድርጌ ፡ ለነፋስ ፡ ሰጠኋቸው ። ባንድ ፡ ወር ፡ ከ፳፭ ፡ ቀን ፡ ጉዞ ፡ አገሪቱን ፡ በሙሉ ፡ በዝብገር ፡ ጨውና ፡ እሾህ ፡ ነሰነስሁባት ። የነገሥታቱን ፡ ልጆችና ፡ እህቶች ፡ መኳንንቱንና ፡ ሹማምንቱን ፡ ቀስተኛውንና ፡ ሠረገላ ፡ ነጅውን ፡ . . . ፡ ሴቱንም ፡ ወንዱንም ፡ ወጣቱንም ፡ ሽማግሌውንም ፡ ከነከብቱ ፡ እንዳንበጣ ፡ የበረከተውን ፡ ሕዝብ ፡ እያንጋጋሁ ፡ ማርኬ ፡ ወደ ፡ አሰር ፡ አመጣሁት ። ባንድ ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ ኤላምን ፡ ገዝቼ ፡ የደስታና ፡ የተድላ ፡ ድምፅ ፡ ይሠማበት ፡ የነበረውን ፡ አገር ፡ የሚዳ ፡ አህያና ፡ የአውሬ ፡ መፈንጫ ፡ አደረግሁት ። »

የቡዳህ ፡ ምክር ፡ የክርስትና ፡ ትምህርት ፡ ያላለሰለሰው ፡ ርኅራኄን ፡ ደግነትን ፡ ከሥንፍና ፡ ውጊያን ፡ ደም ፡ ማፍሰስን ፡ ባላጋራ ፡ ማሰቃየትን ፡ ከገጥግንነት ፡ የሚቆጥረው ፡ የዚያን ፡ ዘመን ፡ የአሰር ፡ ሕዝብ ፡ በሚዳ ፡ ላይም ፡ በተራራም ፡ ለመዋጋት ፡ ደፋር ፡ የሆነው ፡ አደጋ ፡ በመጣል ፡ ከተማ ፡ ከቦ ፡ በማስጨነቅ ፡ የተከበበውን ፡ ከተማ ፡ ጥሶ ፡ በመግባት ፡ በውስጥ ፡ ያገኘውን ፡ ሕዝብ ፡ በማንጫጫት ፡ የታወቀው ፡ የአሰር ፡ ወታደር ፡ እነሆ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ በዙሪያው ፡ ያሉትን ፡ አገሮች ፡ አስጨንቆ ፡ ይገዛ ፡ ነበር ። የእስራኤልን ፡ መንግሥትና ፡ የሰማርያን ፡ ከተማ ፡ በምን ፡ አኳኋን ፡ እንደያዘውና ፡ ሕዝቡን ፡ ለምርኮ ፡ ወደነፃ ፡ እንደወሰደው ፡ የእስራኤል ፡ (ሰማርያ) ፡ ነገሥታት ፡ እነአክዓብ ፡ እነዮአስ ፡ እነአሕዝያ ፡ በምን ፡ አኳኋን ፡ እንደተዋጉ ፡ በመጸሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ምዕራፍ ፡ ፳፪ ፡ በመጽሐፈ ነገሥት ፡ ካልፅ ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፮ ፡ ይገኛል ።

መቼም ፡ ቆዳ ፡ መግፈፉ ፡ ይበዛል ፡ ለማለት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ነገሥታት ፡ ከነወታደሮቻቸው ፡ በጦርነት ፡ ጊዜ ፡ በየትም ፡ አገርና ፡ ሥፍራ ፡ ያሉት ፡ አረማውያኑም ፡ በኋላም ፡ የተነሡት ፡ ክርስቲያኖች ፡ በምርኮና ፡ በሕዝብ ፡ ላይ ፡ የጭካኔ ፡ ሥራ ፡ መሥራታቸው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። የምሥራቅ ፡ ንጉሥ ፡ ደግሞ ፡ ጠላቱን ፡ ሳይጨርስ ፡ ጠላቱን ፡ ጨረስሁት ፡ ማለት ፡ ለማዳ ፡ ነው ።

የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ከክርስትና ፡ ፡ ወዲህ ፡ እስከ ፡ ቅርቡ ፡ እስከ ፡ ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ድረስ ፡ ያሉት ፡ ሁሉ ፡ ካንድ ፡ መንግሥት ፡ ወይም ፡ ያንድ ፡ ነገድ ፡ ሕዝብ ፡ አምቦቸው ፡ ሲዋጉ ፡ ካሸነፉ ፡ በኋላ ፡ የዚህኑ ፡ ድል ፡ ለወዳጅ ፡ ዘመድ ፡ በቃልም ፡ በጽሑፍም ፡ ሲገልጹ ፡ ጠላቱን ፡ አንድ ፡ ሳላስቀር ፡ ፈጅሁት ፡ ማለትን ፡ ይወዳ ፡ ነበር ። በርኅራኄና ፡ በእስተዳደር ፡ የሚመሰገኑት ፡ ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ እንኳን ፡ በሺ፰፻፹፰ ፡ ዓ ም ፡ ከተደረገው ፡ ከዓድዋ ፡ ጦርነት ፡ በኋላ ፡ የጦርነቱን ፡ የምሥራቅ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ለሚቀመጠው ፡ ለፈረንሳዊው ፡ ወዳጃቸው ፡ ለሙሴ ፡ ሞንጆን ፡ ሺዳዬ ፡ ሲጽፉለት ፡ ጣልያንን ፡ አንድም ፡ ሳላስተርፍ ፡ በእግዚአብሔር ፡

ኃይል ፤ ፈጀሁት ፤ ያሉት ፡ ትዝ ፡ ይለናል ። እንደእውነቱ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በዓ
ልዋ ፡ ጦርነት ፡ የሞተው ፡ ሞቶ ፡ ከሺ ፡ አምስት ፡ መቶ ፡ በላይ ፡ ተማርኮ ፡ አምስት ፡
ሺ ፡ የሚሆነው ፡ ደግሞ ፡ ቆስሎም ፡ ሳይቆስልም ፡ እየሸሸ ፡ ወደ አስመራ ፡ ገብቷል ። ነገር ፡
ግን ፡ ዘር ፡ ከገመድ ፡ ይስባል ፡ እንደሚባለው ፡ የአሰራው ያን ፡ ዘር ፡ ሲማዊ ፡ ሲሆን ፡
ከነዚያ ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥቶ ፡ ከዚያ ፡
የኤርትራን ፡ በሕር ፡ ተሻግሮ ፡ ወደ ፡ ዛሬይቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገብቶ ፡ የዛሬይቱ ፡
ኢትዮጵያ ፡ ነዋሪ ፡ ሕዝብ ፡ መሪና ፡ አስተማሪ ፡ ሲሆን ፤ ክርስትና ፡ ያለሰለሰው ፡
ንጉሥ ፡ ያልጨረሰውን ፡ ጠላቱን ፡ አንድ ፡ ሳላስቀር ፡ ጨረሰሁት ፡ ማለትን ፡ ከባቶቹ ፡
ከሴማውያን ፡ እንደ ፡ ወረሰ ፡ ይሰማናል ።

ወደ ፡ ዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

አሰራውያን ፡ እንደኢትዮጵያውያን ፡ ከጦርነትና ፡ ከዕረፍት ፡ የሚተርፈውን ፡
ጊዜያቸውን ፡ በአደን ፡ ያሳልፉ ፡ ነበር ። በደኑት ፡ አውራ ፡ በጣም ፡ መርከርና ፡
መመካት ፡ ይወዱ ፡ እንደነበረ ፡ ያደኑትን ፡ አውራና ፡ ያደኑን ፡ አኳኋን ፡ የሚያ
ሳይ ፡ ሐውልት ፡ በዘመናቸው ፡ ያሠሩት ፡ በዛሬ ፡ ዘመን ፡ ከሐውልት ፡ ላይ ፡ ይገኛል ።
ግብፅን ፡ ፈርዖን ፡ ሆኖ ፡ ከገዛው ፡ ከታኑታሙን ፡ ጋር ፡ ለጦርነት ፡ የተሳለ
ፈው ፡ ታላቁቱን ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅን ፡ ከተማ ፡ ቴብን ፡ በዝብዝ ፡ ያፈራረሳት ፡
የአማራርዶን ፡ ልጅ ፡ አሱርባረባል ፡ በንደኛው ፡ የአደን ፡ ሐውልቱ ፡ ስር ፡ እኔ ፡
አሱርባረታል ፡ የወራዊት ፡ ንጉሥ ፡ የአሱር ፡ አገር ፡ ንጉሥ ፡ ሁለት ፡ አንበሳ ፡ ገደ
ላሁ ። የአስታርን ፡ የጦርነትን ፡ አምላክ ፡ ኃይለኛ ፡ ቀስት ፡ በነሱ ፡ ላይ ፡ ደገንሁ
ባቸው ፡ የመጠዋና ፡ የሰለት ፡ መሥዋዕትም ፡ አቀረብሁባቸው ፡ ብሎ ፡ ያስቀረጸው ፡
በነፃ ፡ ከተማ ፡ ይታያል ። ኤ ፡ ማሌና ፡ ገር ፡ ይበሐቅ ፡ የሚባሉት ፡ ሁለት ፡ ሊቃው
ንት ፡ ምሥራቅና ፡ ግሪክ ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ለትምህርት ፡ ያዘጋጁትን ፡ መጽ
ሐፍ ፡ ከገጽ ፡ ፶፰ ፡ እስከ ፡ ፸፯ ፡ ተመልከት ።

ምዕራፍ ፲፱ ።

ሁለተኛው ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ አነሣሰና ፡ ሲአክሳር ፡ የሚዶን ፡ ንጉሥ-
የባቢሎን ፡ ንጉሥ ፡ ናቡከደነጾርና ፡ የጽኑል ፡ ምርኮ ።

የአሰር ፡ ንጉሥ ፡ አሱርባረታል ፡ ከአባቶቹ ፡ ከነአሣርሐዶን ፡ ከነሰናክሬም ፡ የባ
ለጠ ፡ የአሰርን ፡ መንግሥት ፡ ከፍ ፡ ከፍ ፡ አድርጎ ፡ ነበር ፡ ጥንት ፡ የግብጽ ፡ ታላ
ላቅ ፡ ነገሥታት ፡ እነቱትሞሲስ ፡ እነራሞሴስ ፡ ወደኑብያም ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ወደ ፡
መካከለኛው ፡ ምሥራቅ ፡ ወደነኬታ ፡ ወደነሂቲቲ ፡ (ሶርያ-ፖለስቲን) ፡ እየዘመቱ ፡
ከየከተማው ፡ በዘረፉት ፡ ሀብት ፡ ከብረው ፡ እንደነበር ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ በፋንታ
ቸው ፡ አሰራውያን ፡ ግብጽን ፡ በጦር ፡ ኃይል ፡ በያዙ ፡ ጊዜ ፡ የታወቁትን ፡ ከተ
ማዎች ፡ እነቴብን ፡ ይዘው ፡ በፈራረሷት ፡ ጊዜ ፡ በዚያ ፡ ያለውን ፡ የፈርዖኖቹን ፡
የአማልክቱን ፡ የነአሞንን ፡ የደለባ ፡ ሀብት ፡ ዘርፈው ፡ በመውሰድ ፡ በአጠገባቸው
ክሉት ፡ ከተሞች ፡ ከባቢሎን ፡ ከኡር ፡ (ከላዳውያን) ፡ ከሱዝ ፡ (ኤላም) ፡ ከሜዶን ፡
ከልዳ ፡ የተገኘውን ፡ ሀብትና ፡ መሣሪያ ፡ ሁሉ ፡ በንድነት ፡ ወደነፃ ፡ እያጋዙ ፡ ቤተ
መንግሥታቸውን ፡ አከበሩት ፤ የነፃነት ፡ ከተማ ፡ ታላቅ ፡ አድርገው ፡ አደመቋት ።

አሁን ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ እየተቀጠቀጡ ፡ እየተዘረፉ ፡ ሲገዙ ፡ የነበሩት ፡ የባቢ
ሎን ፡ የግብፅ ፡ የኤላምና ፡ የሚዶን ፡ አገሮች ፡ ኃይለኛው ፡ አሰርባኒፓል ፡ ሲሞት
ላቸው ፡ የአሰርን ፡ የአገዛዝ ፡ ቀንበር ፡ ጥለው ፡ የረሳቸውን ፡ ነፃነት ፡ ለማቋቋም ፡
መንቀሳቀስ ፡ ገሮራ ፡ ከሐሙራቢ ፡ ሞት ፡ ወዲህ ፡ ደክሞ ፡ ለአሰር ፡ እንደ ፡ አንድ ፡
አውራጃ ፡ ሆኖ ፡ የነበረው ፡ ባቢሎን ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ የትንሣኤው ፡
ጊዜ ፡ ተቃረቦ ፡ የመጀመሪያው ፡ ትንሣኤ ፡ በሐሙራቢና ፡ በአባቶቹ ፡ ጊዜ ፡
ስለተፈጸመ ፡ የባቢሎን ፡ የአሁኑ ፡ ትንሣኤ ፡ ዳግም ፡ ትንሣኤ ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

ለመጀመሪያው ፡ ጊዜ ፡ ከነዚህ ፡ የአሰር ፡ ተገዥ ፡ ከነበሩት ፡ አገሮች ፡ ውስጥ ፡ ለጊ
ዜው ፡ የመነሣት ፡ ዕድል ፡ ያጋጠመው ፡ የሚዶኑ ፡ ንጉሥ ፡ ፍራኦርቲስ ፡ ነው ። እር
ሱም ፡ በአገሩ ፡ ኃይል ፡ ሲሰማው ፡ የኃይለኛው ፡ የአሰርባኒፓል ፡ ልጅ ፡ ሳራከስ ፡
ደካማ ፡ መሆኑን ፡ በተረዳ ፡ ጊዜ ፡ ጦርነት ፡ አነሣበት ፡ ቢሆንም ፡ ሁለቱም ፡ ፈጽ
መው ፡ ሳይሸናፍ ፡ ፍራኦርቲስ ፡ ሞተና ፡ በመንግሥቱ ፡ የተከተለው ፡ ልጁ ፡ ሲኦ
ክሳር ፡ ከአባቱ ፡ የበለጠ ፡ አይሎ ፡ ሳራከስንና ፡ የአሰርን ፡ መንግሥት ፡ አስጨነ
ቃቸው ።

የአሰሩ ፡ ንጉሥም ፡ ሲኦክሳርን ፡ ለመመለስ ፡ አቅም ፡ ስላነሰው ፡ በሰሜን ፡
የሚኖሩትን ፡ ክፉ ፡ ሕዝቦች ፡ (መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ጎግ ፡ ማጎግ ፡ የሚላቸውን ?) ለአ
ርዳታ ፡ ጠቀሰበት ። እነሱም ፡ በካውካዝ ፡ በኩል ፡ አልፈው ፡ በመንገዳቸው ፡ ያገኙ
ትን ፡ አገርና ፡ ሕዝብ ፡ እያጠፉ ፡ መው ። ነገር ፡ ግን ፡ ሲኦክሳር ፡ የሚዶኑ ፡ ንጉሥ
ጦሩን ፡ ይዞ ፡ በድፍረት ፡ ውጊያ ፡ ገጠመና ፡ አሸንፎ ፡ አባረራቸው ። ከየአገሩ ፡ በዝ
ርፈያ ፡ የሰበሰቡትንም ፡ ሀብትና ፡ መሣሪያ ፡ ሁሉ ፡ ቀማቸው ። እነሱንም ፡ ከአጠፋ ፡
በኋላ ፡ ሬቱን ፡ እነሱን ፡ ወደጠፋዎቻቸው ፡ ወደአሰራውያን ፡ አዘረ ። በተራቸውም ፡
አሰራውያን ፡ ተሸንፈው ፡ ሲኦክሳር ፡ ነነዌን ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ያዛት ። ነቢዩ ፡ ናሆም ፡
እንዳለው ፡ አሰራውያን ፡ ቀድሞ ፡ የአሞንን ፡ ከተማ ፡ ተብን ፡ እንደበዘበዘት ፡ አሁን ፡
ደግሞ ፡ በገናናነት ፡ ከቴብ ፡ የማትበልጠው ፡ ነነዌ ፡ በተራዋ ፡ በሲኦክሳር ፡ ጦር ፡
ተበዘበዘች ። ትንቢተ ናሆም ፡ ምዕራፍ ፡ ፫-፬ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ባቢሎንን ፡ የሚገዛው ፡ የናቡከደናጾር ፡ አባት ፡ ናቦፖላ
ሳር ፡ የሚባለው ፡ ነው ። ሲኦክሳር ፡ የሚዶኑ ፡ ንጉሥና ፡ ናቦፖላሳር ፡ ጋብ
ቾች ፡ ስለነበሩ ፡ በዘመናቸው ፡ በጣም ፡ ወዳጅና ፡ የቃል ፡ ኪዳን ፡ ጓደኞች ፡
ነበሩ ። ሲኦክሳር ፡ ሰፊውን ፡ የአሰርን ፡ አገር ፡ ሲይዝ ፡ እንደአሰር ፡ ግዛት ፡
ይቆጠሩ ፡ የነበሩትን ፡ የፓለስቲንን ፡ የሶርያን ፡ የግብፅን ፡ ግዛት ፡ ለባቢሎን ፡
ንጉሥ ፡ ለናቦፖላሳር ፡ ሰጠው ። በዚህም ፡ ዘመን ፡ ኢዮአቄም ፡ በይሁዳ ፡ የጥሳ
ሜቲክ ፡ ልጅ ፡ ኒቃዎ ፡ በግብጽ ፡ ከአሜን ፡ አሥሮ ፡ በኋላ ፡ የነገሠው ፡ አስ
ፑርታ ፡ የሚባለው ፡ በናፓታ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ የየግል ፡ መንግሥታቸውን ፡
ይዘው ፡ ይመሩ ፡ ነበር ።

የናፓታው ፡ መንግሥት ፡ ሩቅ ፡ በመሆኑ ፡ እነዚህ ፡ ኃይላኞች ፡ አገሮች ፡
 እጣ ፡ አልተጣጣሉበትም ። ግብጽና ፡ ይሁዳ ፡ ግን ፡ በመገመሪያ ፡ እርስ ፡
 በርሳቸው ፡ ግብጽ ፡ ልግዛ ፡ የኢየሱስያስ ፡ ይሁዳ ፡ አልገዛም ፡ በማለት ፡ ሁለቱ ፡
 ሲዋጉ ፡ ከቆዩ ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ ኒቃዎ ፡ የግብጽ ፡ ንጉሥ ፡ ማገደዶ ፡
 (ከሲዶና ፡ ደቡብ) ፡ ላይ ፡ የይሁዳን ፡ ንጉሥ ፡ ገድሎ ፡ በደስታ ፡ በድል ፡ አድራጊ
 ነት ፡ ወደከተማው ፡ ወደ ፡ መምሬስ ፡ ተመልሶ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ሥራ
 ውን ፡ በሚቀጥልበት ፡ ጊዜ ፡ በሚዶኑ ፡ ንጉሥ ፡ በሲኦክሳር ፡ ፈቃድ ፡ የግ
 ብጽና ፡ የይሁዳ ፡ ግዛት ፡ ወደባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ እንዲሆን ፡ ተመድቦ ፡
 ስለነበረ ፡ ይሁዳን ፡ ከሰመነ ፡ በኋላ ፡ ግብጽን ፡ ደግሞ ፡ ለማሰመን ፡ የባቢ
 ሎኑ ፡ ንጉሥ ? ፡ ናቡፖላሳር ፡ ልጁን ፡ ናቡኮደነጾርን ፡ ጦር ፡ አስይዞ ፡ ላከው ።

በበኩሉ ፡ የግብፁ ፡ ንጉሥ ፡ ኒቃዎም ፡ ሁልጊዜም ፡ የፓለስቲንን ፡ የይሁ
 ዳን ፡ አውራጃው ፡ ሁሉ ፡ ግዛቱ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ናቡኮደነጾርን ፡ ለመግጠም ፡
 ከግብፁ ፡ ወደ ፡ ካርጋሚኸ ፡ መጥቶ ፡ ጦርነት ፡ ተጋጠመና ፡ ናቡኮደነጾር ፡ ኒቃ
 ዎን ፡ አባረረው ። የራሱንም ፡ የግብጽን ፡ ግዛት ፡ ወደባቢሎን ፡ ለመደረብ ፡ ኒቃ
 ዎን ፡ ሲያበርር ፡ በመካከል ፡ በባቢሎን ፡ ከተማ ፡ አባቱ ፡ መሞቱን ፡ ሰማ ። ስለዚህ
 የራሱን ፡ ሥርዓተ ፡ ንግሥ ፡ ለመፈጸም ፡ ናቡኮደነጾር ፡ በቶሎ ፡ ወደባቢሎን ፡ ተመ
 ለሰ ። ይኸም ፡ ሁኔታ ፡ ለግብጽ ፡ ንጉሥ ፡ ለኒቃዎ ፡ ትንሽ ፡ የተስፋ ፡ ጊዜ ፡ ሰጠው።
 እንደገና ፡ ለማንሠራራትና ፡ የጦር ፡ ንደኛ ፡ ለማግኘትም ፡ ከኢየሱስ ፡ ወዲህ ፡ በኢየ
 አቄም ፡ ጊዜ ፡ ክፋኛ ፡ በከለዳውያኑ ፡ ተመትቶ ፡ ከዚያ ፡ ወዲያ ፡ እየገበረ ፡ በሰላም
 የተቀመጠውን ፡ የይሁዳን ፡ መንግሥት ፡ አለሁልህ ፡ እያለ ፡ በባቢሎን ፡ መንግሥት ፡
 ላይ ፡ እንዳይሆን ፡ ይገብተዋል ፡ ገጥመር ።

በዚህም ፡ ዘመን ፡ በግሪክ ፡ አገር ፡ ሰባቱ ፡ ሊቃውንት ፡ እነሶሎን ፡ ሌሎቹም ፡ እነፒ
 ታጎራ ፡ በቅርቡ ፡ ደግሞ ፡ በይሁዳ ፡ ስመ ፡ ጥሩዎቹ ፡ ነቢያት ፡ እነኤርምያስ ፡ እነዳንኤል ፡
 የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ነው። ግሪኮቹ ፡ ፊንቂዎች ፡ ካርታገሮች ፡ ሮማውያንም ፡ መንግሥታቸ
 ውን ፡ አቋቋመው ፡ የየግል ፡ አገራቸውን ፡ መምራት ፡ የገጥመሩበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ።

ናቡኮደነጾር ፡ ከግብጽ ፡ ወደባቢሎን ፡ ተመልሶ ፡ ያባቱን ፡ ዙፋን ፡
 ከያዘ ፡ ወዲህ ፡ የይሁዳንና ፡ የሶርያን ፡ መሸፈት ፡ ሰማ ። የጦር ፡ ሠራ
 ጥቱንም ፡ ራሱ ፡ እየመራ ፡ መጥቶ ፡ ሁለቱንም ፡ አገሮች ፡ መታቸው ።
 ከሁለቱም ፡ ይበልጥ ፡ በይሁዳና ፡ በከተማዋ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ብዙ ፡ የጭካኔ ፡
 ሥራ ፡ ፈጸመበት ። ብዙ ፡ ቀን ፡ ከሶ ፡ አስጨንቆ ፡ ከያዘት ፡ በኋላ ፡ የንጉሡን ፡
 የሴዴቅያስን ፡ ዓይን ፡ በጉጠት ፡ አስወጣው ፡ ቤተሰቦቹንና ፡ ልጆቹንም ፡ አስገደላ
 ቸው ። በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ አምሮ ፡ የተሠራውን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ቤተ ፡ መቅ
 ደስ ፡ አስፈርሶ ፡ በቤተ ፡ መንግሥቱም ፡ በቤተ ፡ መቅደሱም ፡ የተገኘው ፡ ወር
 ቅና ፡ ብር ፡ መሣሪያውም ፡ ሁሉ ፡ ተዘረፈ ። እስራኤሎችም ፡ ከነጹማንቶቻቸው ፡
 ተይዘው ፡ በወታደር ፡ እየተነዱ ፡ እየተደበደቡ ፡ በምርኮ ፡ ወደባቢሎን ፡ ሄዱ ።
 እነዳንኤልም ፡ አብረው ፡ ምርኮኛ ፡ ሁነው ፡ ሲሄዱ ፡ ኤርምያስ ፡ ብቻ ፡ ወደግብጽ ፡

ሸሽቶ ፡ ሰቆቃው ፡ ኤርምያስ ፡ የሚባለውን ፡ የሐዘን ፡ መጽሐፍ ፡ የጻፈው ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ይህ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ የፈረሰበትና ፡ እስራኤሎች ፡ የተማረኩበት ፡ ጊዜ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ 587 ፡ ዓመት ፡ ነው ።

ስለኒቃዎና ፡ ስለኢየሱስ ፡ ጦርነት ፡ ይልቁንም ፡ ስለናቡከደነጾር ፡ ጦርነት ፡ ስለእስራኤሎች ፡ ምርኮ ፡ በመጸሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ካልእ ፡ ከምዕራፍ ፡ ፳፫-፳፭ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ ተመልከት ። በትንቢተ ፡ ዳንኤልም ፡ በዚና ፡ መዋዕልም ፡ በየ ሥፍራው ፡ በመጠኑ ፡ ይገኛል ።

እስራኤላውያን ፡ በባቢሎን ፡ ተማርከው ፡ በናቡከደነጾር ፡ በናቡኒክ ፡ በቤልሻ ጸር ፡ (ቤልሻራሱር) ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱሳችን ፡ ብልጣሶር ፡ በሚለው ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ግዙተኛ ፡ ሆነው ፡ አንዳንዶቹም ፡ ከመካከላቸው ፡ ባለሻልነት ፡ እየገጠማቸው ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ እንደኖሩ ፡ ለነርሱ ፡ የሚራራ ፡ ንጉሥ ፡ እግአቢብሔር ፡ አስነሣላቸው ። ይኸውም ፡ ቁርስ ፡ የተባለው ፡ ንጉሥ ፡ ነው ። እሱም ፡ በባቱ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ የካምቢዝ ፡ ፩ኛ ፡ ልጅ ፡ በናቱ ፡ የሚዶን ፡ ንጉሥ ፡ የሲኦክሳር ፡ ልጅ ፡ የአስቲኦግስ ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ቁርስ ፡ ከሁለት ፡ ነጋሢ ፡ ቤት ፡ ከፋርስና ፡ ከሚዶን ፡ ተወልዶ ፡ በአስቲኦግስ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ ሕግና ፡ ሥርዓት ፡ እየተማረ ፡ ከአደገ ፡ በኋላ ፡ ያባቱን ፡ መንግሥት ፡ ይዞ ፡ በባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ ላይ ተነሣበት ። የናቡከደነጾር ፡ ልጅ ፡ ናቡናድና ፡ ልጁ ፡ ቤልሻጸርም ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ ተከላከሉት ። በመጨረሻ ፡ የኤፍራጥስን ፡ ወንዝ ፡ ዘግቶ ፡ አሰጨንቆ ፡ ባቢሎንን ፡ በ፩፻፴፰ ዓመት ፡ ከክር ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ያዘት ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ በባቢሎን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ለታሠሩት ፡ ለየአገሩ ፡ ነገሥታትና ፡ መሳፍንት ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ የአገራቸው ፡ እንዲገቡ ፡ ነፃነት ፡ ሲሰጥ ፡ የጸኤል ፡ ሹማምንት ፡ እነዘሩባቤል ፡ እነነህምያ ፡ እነዕዝራ ፡ ዕድል ፡ አድራጊው ፡ ሬት ፡ የምርኮኞቻቸውን ፡ ታሪክ ፡ ተረኩለት ። እሱም ፡ አዘነላቸው ፡ ሕዝባቸውንም ፡ የተዘረፈባቸውንም ፡ ዕቃ ፡ መሣሪያ ፡ ሁሉ ፡ ይዘው ፡ ወደአገራቸው ፡ እንዲመለሱ ፡ የእግዚአብሔርንም ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ መልሰው ፡ እንዲሠሩ ፡ ፈቀደላቸው ። ስለዚህ ፡ እስራኤል ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ ስምርኮ ፡ ከኖሩበት ፡ ከባቢሎን ፡ ተመልሰው ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ገቡ ፡ ለፋርስም ፡ መንግሥት ፡ እየገባሩ ፡ የኢየሩሳሌምንም ፡ ከተማና ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ መልሰው ፡ ሠሩ ። መጽሐፈ ፡ ዕዝራን ፡ በሙሉ ፡ ተመልከት ።

አሁን ፡ ግን ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ወደሬት ፡ ባለው ፡ ምዕራፍ ፡ እስክንቀጥል ፡ ድረስ ፡ የአሶርንና ፡ የባቢሎንን ፡ ታሪክ ፡ ባጭሩ ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ ሃይማኖታቸው ምን ፡ እንደነበረ ፡ እናንብብ ።

ምዕራፍ ፳ ።

የአሶርና ፡ የባቢሎን ፡ የከለዳውያን ፡ ፊደልና ፡ ጽሑፍ ።
አንዳንድ ፡ ልማድና ፡ ሃይማኖታቸው ።

ባለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ በጠቅላላው ፡ የአሶርና ፡ የባቢሎን ፡ ሕዝብ ፡ የሚባለው ፡ በውስጡ ፡ ሱመር ፡ አካድ ፡ አሶር ፡ ካልዴ ፡ ባቢሎን ፡ የሚባል ፡

ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገድ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ልማድና ፡ ሃይማኖታቸው ፡ መለያ
የቱ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ሴማዊው ፡ ዘር ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ እየበረታ ፡ በመ
ሔዱ ፡ በካሙ ፡ ዘር ላይ ፡ እየተደባለቀ ፡ የምዕራብና ፡ የምሥራቅ ፡ ሴማዊ ፡ እየ
ሆኑ ፡ የምሥራቅ ፡ ሴማዊ ፡ አካድ ፣ የምዕራብ ፡ የከነዓናውያን ፡ ወገን ፡ ራስ ፡
ሻምራ ፡ ፊብራውያን ፣ ራንቄ ፡ ሲሆኑ ደግሞ ፡ አራማውያን ፡ የተባሉት ፡ ፍልስ
ጥኤማውያን ፡ ፓልሚሪያን ፣ ናባጥያን ፣ ሲሪያን ፡ እየተባሉ ፡ የዘር ፡ ቅርንጫፋ
ቸው ፡ በበረከተ ፡ መጠን ፡ የልማዳቸው ፡ የሃይማኖታቸው ፡ የፊደላቸው ፡ የመ
ንግሥታቸው ፡ ልዩነት ፡ በያለበት ፡ እየበረከተ ፡ ሄዷል ።

ከነርሱም ፡ ጋር ፡ ከወደ ፡ ምሥራቅና ፡ ከወደ ፡ ሰሜን ፡ የመጣው ፡ ዳሬ ፡ ሂንዶ ፡
ኤውሮፔም ፡ የተባለው ፡ በሶርያ ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ ወደጁአ ፡ ወደ ፡ ቀጰዶቅያ ፡
እየዘለቀ ፡ እስከ ፡ ግሪክ ፡ እየደረሰ ፡ የራሱን ፡ ዘርና ፡ ልማድ ፡ አበረከተ ።
ሥልጣኔውንም ፡ አተረፈ ።

አሁን ፡ ግን ፡ የዚህን ፡ ትተን ፡ የተነሣገበትን ፡ የአሶርንና ፡ የባቢሎን ፡
ስለሃይማኖታቸው ፡ ከመጻፋችን ፡ በሬት ፡ ስለፊደላቸው ፡ በጥቂቱ ፡ እንመልከት ።

እነዚህ ፡ ሕዝቦች ፡ ከመገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ገምግሞ ፡ የሚሠሩበት ፡ ሬደል ፡
ከግብጻች ፡ በንዳንድ ፡ ሁኔታ ፡ የተለየ ፡ ነው ። ግብጻች ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ነገር ፡
እንስሳንና ፡ የቤት ፡ ዕቃን ፡ የሰውነትን ፡ አባል ፡ ሁሉ ፡ ለሬደልነት ፡ ሲጠቀ
ሙበት ፡ እንደነበረ ፡ ከሱመር ፡ በተዋሱት ፡ መሠረት ፡ አሰራራዎቻችንም ፡ በመገ
መሪያ ፡ ሬደል ፡ ማግኘት ፡ ስለአልቻሉ ፡ አሳባቸውን ፡ በንዳንድ ፡ የዕቃና ፡ የነገር ፡
ስዕል ፡ ሲገልጹ ፡ ቆይተው ፡ በኋላ ፡ አንድ ፡ እንደ ፡ ምስግር ፡ ያለው ፡ ጭን
ቅላቱ ፡ ፫ ፡ ማዕዘን ፡ ያለው ፡ ምልክት ፡ ከሌሎች ፡ ጋር ፡ እየተደባለቀ ፡ ራሱ
ንም ፡ ችሎ ፡ ይሠራበት ፡ ገመር ። ይህ ፡ ምልክት ፡ ስዕሉ ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፡

▷ ይህ ፡ ስዕል ፡ በጎኑ ፡ ወደ ፡ ቀኝ ፡ ወይም ፡ ወደ ፡ ግራ ፡ ሲጋደም ፡
ተዘቅዝቆ ፡ ወይም ፡ ቀጥ ፡ ብሎ ፡ ሲሣል ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሬደል ፡ ዓይነት ፡ እየ
ወሰደ ፡ ይነበባል ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ብቻውን ፡ ሌላ ፡ ጊዜ ፡ ፪ ፡ ወይም ፡
፫ ፡ እየሆኑ ፡ አቀማመጣቸውን ፡ በለወጡ ፡ ቀጥር ፡ ስማቸው ፡ እየተለዋወጠ ፡
ወይም ፡ ከብዙዎቹ ፡ መካከል ፡ አንዱ ፡ ቆሞ ፡ ሌለው ፡ በጎኑ ፡ ሲጋደምበት ፡
ልዩ ፡ ስም ፡ እየተሰጣቸው ፡ በሬደልነት ፡ ሲሠራባቸው ፡ ኖረ ።

የዚህን ፡ ሬደል ፡ ስም ፡ ላቲኖች ፡ «ኩኔይሮርም - ማዕዘን ማ መልክ» ፡ ብለው ፡
ሠይመውታል ። በዚህ ፡ ሬደል ፡ የአሶርና ፡ የባቢሎን ፡ ነገሥታት ፡ ከህናትና ፡
ሊቃውንት ፡ ሲጠቀሙበት ፡ ኖረው ፡ በኋላ ፡ በግብጻቹ ፡ ላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡
የአራማይክና ፡ የሲሪያክ ፡ ደንበኛ ፡ ሬደል ፡ ለወጠው ። አራማይኩንና ፡ ሲሪያ
ኩን ፡ ደግሞ ፡ ከክርስትና ፡ ወዲህ ፡ የግሪኮችና ፡ የሮማውያን ፡ ከዚያም ፡ የዓ
ረብና ፡ የቱርክ ፡ ወረራ ፡ በየአገራቸው ፡ ሲፈራረቅ ፡ በዚያው ፡ መሠረት ፡ ከሲ
ሪያክ ፡ ወደላቲን ፡ ከዚያም ፡ ወደ ፡ ዓረብኛ ፡ ሬደል ፡ መለወጥ ፡ ግዴታ ፡ ሆነበት ።

ሃይማኖት ።

የአሶርና ፡ የባቢሎን ፡ ሕዝብ ፡ እንደ፡ግብፃውያን ፡ ሃይማኖት ፡ በብዙ ፡ በማይታዩ ፡ አማልክት ፡ እያመለከኩ ፡ የማይታዩትን ፡ በሚታዩ ፡ በሰውና ፡ በእንስሳ ፡ በፍጥረት ፡ መልክ ፡ ይቀርጹቸዋል ። በግብፆች ፡ ዘንድ ፡ ያለው ፡ የፀሐይና ፡ የበሬ ፡ ከርማ ፡ አምልኮ ፡ በነዚህም ፡ ዘንድ ፡ መልኩንና ፡ ስሙን ፡ ለውጦ ፡ ይመጣል ። ሌሎቹም ፡ አማልክት ፡ እየተባዙ ፡ ይከታተላሉ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ የዘራቸው ፡ ሐረግ ፡ መጥቶ ፡ ከተዋለዱ ፡ በኋላ ፡ የበረከቱት ፡ ከበረከቱ ፡ በኋላ ፡ የሚዋጉት ፡ የስማቸው ፡ ዝርዝር ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ይመጣል ።

1 ፣ አፕሱ- የሚባል ፡ በወንድ ፡ የሚጠራ ፡ ድብልቅልቅ ፡ የሆነ ፡ ጣፋጭ ፡ ውሀ ፡ ያለበት ፡ ጥልቅ ፡ ቀላይ ።

2- ቲአማት = በሴት ፡ የምትጠራ ፡ የባሕር ፡ ወሀ ።

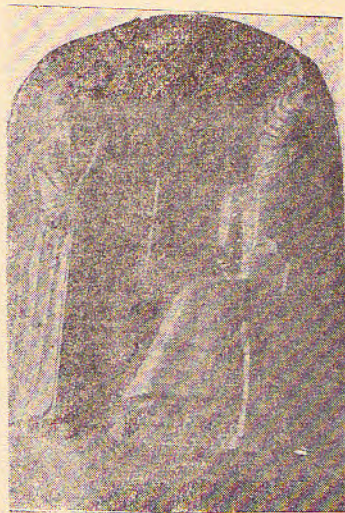
3- ሙሙ- የአፕሱና ፡ የቲአማት ፡ ልጅ ፡ የማዕበል ፡ ወሀ ።

ከአፕሱና ፡ ከቲአማት ፡ በእባብ ፡ መልክ ፡ ላክህሙ ፡ /ወንድ| ፡ ላክህሙ ፡ [ሌት] ፡ ተወለዱ ፡ ከነዚህም ፡ ከሁለቱ ፡ ደግሞ ፡ የሰማይ ፡ አምላክ ፡ የተባለው ፡ አንጻርና ፡ የመሬት ፡ አምላክ ፡ የተባሉቸው ፡ ኪሣር ፡ ተወለዱ ። ከነዚህ ፡ ደግሞ ፡ አኑ ፡ (ሰማይ) ፡ ኤኦ ፡ (በሕር) ፡ ኢንሊል ፡ (መሬት) ፡ ተወልደው ፡ በአማልክትነት ፡ ሲሰገድላቸው ፡ ቆይቶ ፡ ከነዚህ ፡ ደግሞ ፡ በአሶራውያን ፡ ቤል ፡ በሴማውያን ፡ በዓል ፡ (ትርጓሜው ፡ ጌታ) ፡ የሚባለው ፡ ከማርዳክና ፡ ከአሱር ፡ ጋር ፡ ተወለዱና ፡ እነዚህ ፡ የመጨረሻዎቹ ፡ በየከተሞቹ ፡ በነነዌ ፣ በባቢሎን ፣ በኡር ፡ አማልክትነታቸውን ፡ አጸደቁ ።

እስራኤሎች ፡ ከሁለት ፡ ተከፍለው ፡ በሰሜን ፡ በኩል ፡ አሥሩ ፡ ነገድ ፡ ለብቻ ፡ የእስራኤል ፡ መንግሥት ፣ የደቡቦቹ ፡ የይሁዳን ፡ መንግሥት ፡ አቋቁመው ፡ በነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ በአሶራውያንና ፡ በባቢሎናውያን ፡ አማልክት ፡ በነበዓል ፡ (ብጫል) ፡ ማምለክቸውን ፡ በዚህ ፡ የተነሣ ፡ እግዚአብሔር ፡ እየተቆጣ ፡ ለጠላቶቻቸው ፡ አሣልፎ ፡ እንደሰጣቸው ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ በዜና ፡ መዋዕል ፡ በየቦታው ፡ ይገኛል ።

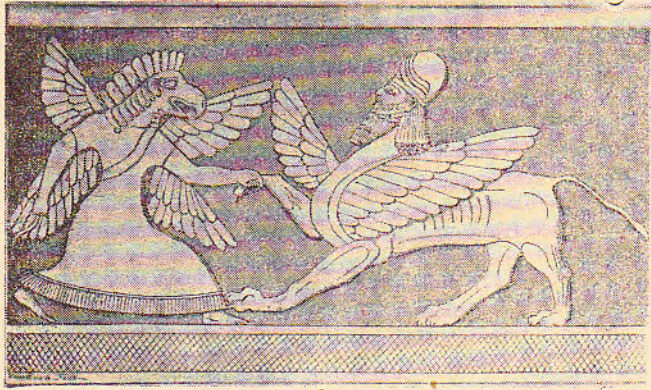
አማልክቱ ፡ እንደዛሬ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ከተዋለዱ ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ አቤልና ፡ ቃኤል ፡ መጣላታቸው ፡ መዋጋታቸው ፡ ያሸነፉት ፡ በተሸነፉት ፡ ደምና ፡ ሥጋ ፡ ዓለምን ፡ እንደፈጠሩ ፡ በዘመናቸው ፡ ተጽፏል ።

ከአሱርባኒፓል ፡ አዳራሽ ፡ ከክርስትና ፡ በሬት ፡ በጀኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የተጻፈ ፡ የአማልክት ፡ ታሪክና ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ የተጻፈበት ፡ ሰባት ፡ የድንጋይ ፡ ገበታ ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ተገኝቶ ፡ በዚህ ፡ ባንደኛው ፡ ገበታ ፡ ቲአማት ፡ የድብልቅልቅ ፡ ቀላይ ፡ አምላክ ፡ የነበረችው ፡ የአጋንንት ፡ የመሳፍንት ፡ እመጌት ፡ ሆና ፡ ከደጉ ፡ አምላክ ፡ ከማርዳክ ፡ ጋር ፡ ያደረገችው ፡ ጦርነት ፡ ተጽፏል ።

ከመሬት ፡ ከፀሐይ ፡ እምላክ ፡ ከገጽ
ማገኘት ፡ ሕግን ፡ እየሰማ ፡ ሲቀበል ፡
ሉብ።

ጸሐይ

በግራ : ክፋይት : በቀኝ : ደገ : መንፈስ : (ማርዳኮና : ቲአማት ?)

ለትግል : ጠብ : ሲዥምሩ ።

ማርዱክ : ከርሷው : ዘር : የመጣ : ሆኖ : አጠብ : ያደረሰቸው : በዓለም : የመዝናኛ : አፈጣጠር : ጊዜ : አጥሱና : ሙሙ : ደብልቆልቆና : ማዕበላዊ : ወሀ : ሆነው : ሳለ : በኋላ : የተወለዱት : ለዓለምና : ለፍጥረት : ሥርዓትና : መልክ : እየሰጡ : ማስተዳደር : ስለዝመሩ : የፊተኞቹ : በኋለኞቹ : ተቀይመው : ሊያጠፉባቸው : አድማ : ስለአደረጉ : መሆኑ : ተጽፏል። የአድማውን : ወሬ : ኤአ : ስማችና : ንዚህን : የመዝናኛ : ፍጥረቶች : ገደለቻቸው ። ቲአማት : ቀድሞውንም : ለፍጥረት : ሥርዓትና : መልክ : አያስፈልግም : ያሉትን : እንፍጃቸው : ተብሎ : ሲመከር : አሳባቸውን : አልተቀበለችም : ነበር ። አቡንም : የነርሱን : መሞት : ስትሰማ : በጣም : ተናደደች ። ከነኤአም : ጋራ : ለመቀጊያ : የሚያስፈሩ : ጥርሳቸው : የሾለ : የዘንዶና : የዕባብ : ወራዊት : በንድገት ጊዜ : ወለደች ። ከነርሱም : ጋር : ክንፋማውና : የሚያንጸባርቀውን : ደራገንን : ያበደ : ውሻን፤ እንደ : ጊንጥ : በጭራው : የሚናደፈውን : በግሩ : እንደ : ከብት : የሚራገጠውን : በአጃ : እንደ : ሰው : በመርዛም : ቀስት : እየነደፈ : የሚገድለውን : (ሶበድዓት?) : ሁሉ : ከወለደቻቸው : የዕባብና : የዘንዶ : ወራዊት : ጋር : ለመርነት : አሰለፈቻቸው ። የነዚህን : ሁሉ : መሪነት : የዕድልን : ገበታ : በልቡ : ላይ : አሥራ : ለኪንጉ : ሰጠችው ።

የቲአማትን : ጦር : ድርጅት : ኤአ : (ባሕር) : በሰማች : ጊዜ : ለአባቷ : ለአንጻር : (ሰማይ) : ነገረችው። አንጻር : (ወይም : አንሳር) : ይኸን : ሰምቶ : ልቡ : እንደ : አሳት : በንዴት : እየተቃጠለ : ጥርሱን : ሲያፋጭ : ንደኞቹ : አማልክት : ተሰብስበው : ቲአማትን : ማን : ነው : ሄዶ : የሚገጥም? : ማን : ይሁን? : እያሉ : ይመክሩ : ዝመር ። ማርዱክ : “የአማልክት : ዋና : መሪ : ብላችሁ : ከሾማችሁኝ : እኔ : ለመግጠም : የተዘጋጀሁ : ነኝ” ሲል : አስታወቀ ። ከዚህ : በኋላ : አማልክቱ : “አብሱኪና” : በሚባለው : ወራራቸው : ሆነው : ግብሩ : ገብቶ : እየተበላ : እየተጠጣ : ሲመከር : “ማርዱክ” : ወደፊት : ዓለምን : ለመግዛት : ዕድልና : ችሎት : ያለው : እምላክ : መሆኑን : ስለተረዱት : አሳቡን : ተቀብለው : ማንም : ሊመልሰው : የማይችለውን : በጦር : መሣሪያነቱ : ተወዳዳሪ : የሌለውን : መብረቅን : ሰጥተው : ታላቅ : በዓልና : ሥነ : ሥርዓት : አድርገው : ከሾሙት : በኋላ : ሃይድና : ቲአማትን : ግደል ፤ ነፋሳትም : ደሟን : ወደሲያል : ያወርዱት ። ብለው : አዘዙት ።

ከዚህ : በኋላ : ማርዱክ : ቀስቱንና : ፍላጎትን : ያላውን : እንደጨበጠ ፤ መብረቅ : በደረቱ : ላይ : አስሮ ፤ ቲአማትን : የሚይዝበት : ወጥመድ : ይዞ ፤ በአራቱ : ማዕዘን : ዓለም : ያሉትን : ነፋሳት : አስከትሎ ፤ ሌሎችን : ውሽንፍርንና : አውሎ : ነፋስን : የሚቀስቅሱትን : ሰባት : ነፋሳት : በቶሎ : ፈጥሮ : ወደ : ቲአማት : ለመሄድ : ተነሣ ። አፈራራሹ : ምሕረተ : ቢሱ ፤ አደገኛው ፤ ፈጣኑ ፤ በሚባሉት : መርዘኛ : ጥርስ ፤ ባላቸው ፤ ሰውን ፤ ባገኙ ፤ ጊዜ ፤ ረጋግጠው ፤

መግደልን ፡ በተማሩ ፡ በአራት ፡ ፈረሶች ፡ በሚሰበው ፡ ሠረገላ ፡ ላይ ፡ ወጣ ።
እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ በሩቅ ፡ እያብረቀረቀና ፡ እያስፈራራ ፡ ቲአማትና ፡ የጦር ፡
አለቃዎ ፡ ከ.ንዱ ፡ ወደሚገኙበት ፡ ሥፍራ ፡ ደርሶ ፡ ቲአማትን ፡ “ነይ ፡ እንግ
ዴህ ፡ እንጋጠም” ፡ አላት ፡ እርሷም ፡ በድንጋጤ ፡ የጦርነት ፡ አማልክት ፡ እን
ዲረደድት ፡ ጨኸቷንና ፡ አዝሚዋን ፡ ለቀቀችው» እያለ ፡ በአሱር-ባኒፓል ፡ ቤተ
መንግሥት ፡ የተገኘው ፡ የደንጊያ ፡ ጽሑፍ ፡ የአሱርንና ፡ የባቢሎንን ፡ የአማል
ክት ፡ ተረት ፡ ይተርክና ፡ ውጊያቸውን ፡ ደግሞ ፡ በግጥም ፡ መልክ ፡ እንደ
ዚህ ፡ ሲል ፡ ይቀጥላል ።

«ቲአማትና ፡ ማርዱክ ፡ ተያይዘው ፡ ተጨመዳድደው ፡ ይተናነቁ ፡ ዠመር ።
አምላኩ ፡ (ማርዱክ) ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ወጥመዱን ፡ ወርውሮ ፡ ጠቀለ
ለና ፡ ያዛት ። በፊቱዋም ፡ ላይ ፡ በኋላው ፡ የተከተለውን አውሎ ፡ ነፋስ ፡ ጣለ
ባት ። ቲአማትም ፡ አኛን ፡ በርግዳ ፡ ከፈተችው ።

ነፋሱም ፡ እየተዥገውደገውደ ፡ በአኛ ፡ ገብቶ ፡ ከንፈሯን ፡ እንዳትዘጋ ፡ ከለከ
ላት ፡ ሆዷም ፡ ክፉኛ ፡ ተወጠረ ። ልቧም ፡ ተጨነቀ ፡ በአፏም ፡ መተንፈስ ፡
አልሆነላትም ።

በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ማርዱክ ፡ ቀስተን ፡ ገትሮ ፡ ወረወረና ፡ በፍላጻ ፡ ሆዷን ፡
በጠረቀው ። እንደገቷንም ፡ በጣጥሶ ፡ ልቧን ፡ ሰነጠቀው ።

የሞተውን ፡ ሰውነቷን ፡ እመሬት ፡ ላይ ፡ ወርውሮ ፡ በላይዋ ፡ ላይ ፡ ሄደበት።
ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ያዩት ፡ የርሷ ፡ ሠራዊት ፡ ከመሪያቸው ፡ ከኪንጉ ፡ ጋር ፡
ሲሸሹ ፡ ማርዱክ ፡ ሁሉንም ፡ እያባረረ ፡ በዚያው ፡ በወጥመዱ ፡ ይዞ ፡ በገንጎም ፡
የገዛት ፡ ሥፍራ ፡ አስቀመጣቸው።ከዚያ ፡ ወደቲአማት ፡ ሬህ ተመልሶ ፡ እካሏን ፡
ከነጭንቅላቷ ፡ ከሁለት ፡ ላይ ፡ ከፍሎ ፡ ግማሹን ፡ አካሏን ፡ ወደላይ ፡ ግማሹን ፡
ወደታች ፡ አድርጎ ፡ ለሰማይና ፡ ለምድር ፡ ዋልታና ፡ ወጋግራ ፡ አድርጎ ፡ ሠራበት።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ማርዱክ ፡ በሰማይ ፡ ለቸቱ ፡ ታላላቅ ፡ አማልክት ፡ ለአኑ ፡ ለቤል ፡
(ብሄል) ፡ ለኤአ ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ ሠራላቸው ። በዚያም ፡ ሳሉ ፡ የሚሰግድላቸው ፡
ሰው ፡ ስለጠፋ ፡ ማዘናቸውን ፡ ገለጡለት ። ስለዚህ ፡ አፈርን ፡ በኪንጉ ፡ (የቲአማት ፡
የጦር ፡ አለቃ ፡ የነበረው) ደም ፡ እቡክቶ ፡ በኤአ ፡ (ባሕር) ፡ እየተረዳ ፡ የመ
ዠመሪያውን ፡ ሰው ፡ ሠራላቸው ። አማልክቱም ፡ ለዚህ ፡ ውለታ ፡ እርሱ ፡ በመረ
ጠው ፡ በባቢሎን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሠሩለት ። የቤተ ፡ መቅደሱንም ፡ ሥራ ፡
ድንጋዩን ፡ እየጠረቡ ፡ ጡቡን ፡ አቡክተው ፡ ጠፍቀፈውና ፡ አድርቀው ፡ የሠሩት
አኑናኪ ፡ የሚባሉ ፡ ታናናሽ ፡ አማልክት ፡ ናቸው ። ሠርተው ፡ ሲጨርሱ ፡
አማልክት ፡ በሙሉ ፡ ተሰብስበው ፡ ለማርዱክ ፡ ዝማሬ ፡ እየዘመሩ ፡ በዓሉን ፡
አከበሩ ።

ለዚህ ፡ ለማርዱክ ፡ (ሚርዳክን) ፡ በየጊዜው ፡ የተደረገለት ፡ መዝሙርና ፡
ጸሎት ብዙ ፡ ነው ። ባንዳንድ ፡ ሥፍራም ፡ ነገሥታቱ ፡ የጸለዩት ፡ በየድንጋዩ ፡

ቅርጽ : ላይ : የተገኘውን : የዛሬ : ሊቃውንት : ወደየቋንቋቸው : ተርጉመውታል
 ከዚህ : አሱርባላ : የሚባለው : ታሪኩን : ባለፈው : እንዳነበብነው : ከአ-
 የጽዮዊው : ንጉሥ : ከታኑታሙን : ጋር : ለውጊያ : የተሰለፈው : የአሶር
 ንጉሥ : እንደዚህ : ብሎ : ጸሎቱን : ለማርዳት : አቅርቧል ። «በማክበር : ስ-
 ሀን : አመሰግናለሁ : ማርዳት : ሆይ : ከአማልክት : ይበልጥ : ኃያል : የሆንኸው
 ሰማይንና : ምድርን : የምትመራው . . . የአኑ ፣ የኤንሊል ፣ የኤአክብር : ባንተ
 ላይ : ነው ። ግዛትና : ጌትነት : ዕውቀት የኃያል : ፍጹምነት : ያንተ : ነው-
 በሰማይ : ከፍ : ያልኸው : በምድር : የነገሥኸው : ከአማልክት : ሁሉ : ይበልጥ
 አዋቂው : ሆይ : አገርን : መኖሪያን : መሥርት : ወሰንን : ጠፈርን : ያዝ . . .
 እንደዚህም : ለብዔል : (ጌታው) ፣ ለአስታርት : የደረሰው : መዝሙር : በሌላ
 ቦታ ይገኛል ። የፕራምፓሊኒን : (PRAMPOLINI) : መጽሐፍ : ፩ኛ : ሾሊም
 ከገጽ : ፻፴፩ : እስከ : ፻፹ : ድረስ ተመልክት ።

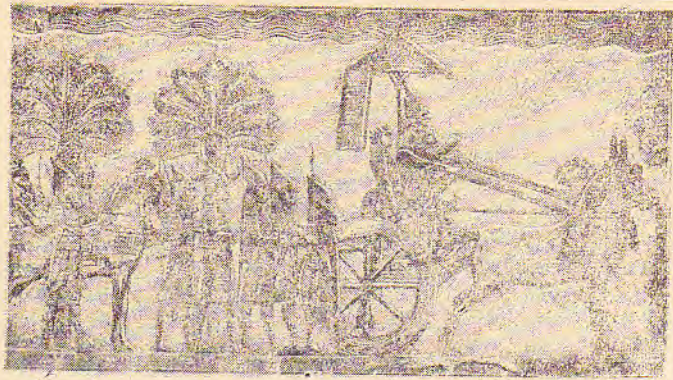
እነሆ : ታሪካቸው : በብሉይ : ኪዳን : በመጽሐፈ : ነገሥትና : በዜና
 መዋዕል : በትንቢተ : ዳንኤልና : በመጽሐፈ : አስቴር ፣ ከነስማቸው : የምናገኘው
 የአሶርና : የባቢሎን : ነገሥታት : እነናቡከደነቦር : በማርዳትና : በሌሎችም
 በብዔል ፣ በአስታር ፣ በናናር ፣ በሲን ፣ በሌሎችም : በዚህ : ላይ : ዘርዝረን
 በማንጨርሳቸው : በሺ : በሚቆጠሩ : ታላላቅና : ታናናሽ : አማልክት : ለየአንዳንዱ
 እንደግብዮቸው : እንደግሪኮች : የግል : ተግባር : እየሰጡ : ያመልኩ : ነበር ።

የአስራኤል ነገሥታትና : ሕዝብ : በጉርባትና : በመገዛት : የአሶራውያንና
 የባቢሎናውያን : የነርሱ : ዘርፍና : ቅርንጫፍ : የሆኑት : የጢሮስና : የሲዶና
 አምልኮ : እያሸነፋቸው : የአባቶቻቸውን : የአብርሃም : የይስሐቅንና : የያዕቆብን
 አምላክ : እየተወ : የነዚህን : አገሮች : አማልክት : እነብዔልን ፣ እነአስታርን
 በማምለክ : ከነቢያቱ : ከነ : ኤልያስ : ከነ : ኤርምያስ : ጋር : ያደረጉትን : ጠብ-
 በመጽሐፈ : ነገሥት : ቀዳማዊና : ከልክ : በሌላውም : ሥፍራ : እናገኛለን
 ለምሳሌ : ያህል : በመጽሐፈ : ነገሥት : ቀዳማዊ : ምዕራፍ : ፲፰ : ላይ : አነ-
 አብ : የአስራኤል : ንጉሥና : ሚስቱ : ኤልዛቤል : በመለኩት : በብዔል : ምና-
 ንያት : በኤልያስና : በብዔል : ነቢያት : መካከል : የተደረገውን : ጠብና : ፉክክር
 ከፉክክሩም : በኋላ : አራት : መቶ : የሚሆኑትን : የብዔልን : ነቢያት : ኤልያስ
 እንደ : አስፈጆ : እንመልከት ።

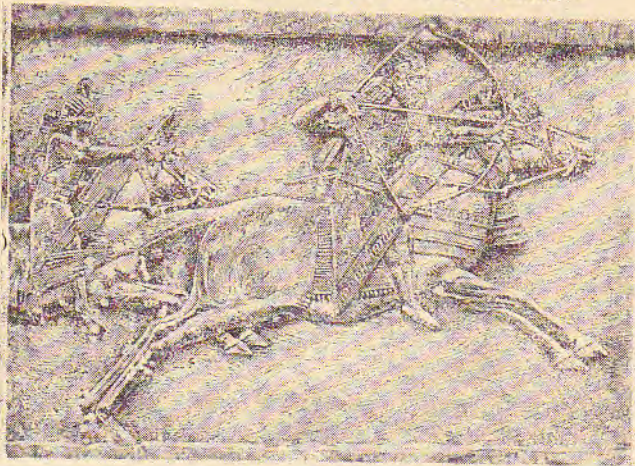
የአሶራውያንና : የባቢሎናውያን : የከለዳውያን : አማልክት : በዙሪያቸው
 ወይም በበታችቻቸው : እኛ : ዛሬ : ባገራችን : አሉ : እንደምንለው : ግማሾቹ
 ሰውን : የሚቃወሙ : መጥፎዎች : መናፍሰት : ወይም አጋንንት : ኡቱኩ-አሉ—
 ኤኪሙ—ራቢሱ—ጋሉ—» የሚባሉ : ለሰው : ልጅ : የበሽታን : ነፋስ : ከደቡብ :
 የሚልኩ ፣ ቅዠትን ፣ ዕብደትን ፣ ክፋትን ፣ ጦርነትን : የሚፈጥሩ : ሌሎች :
 ደግሞ : በነዚህ : ጉን : ጽዱ : ወይም : ሲዲ ፣ ላማሱ : የሚባሉ : ከነዚያ :

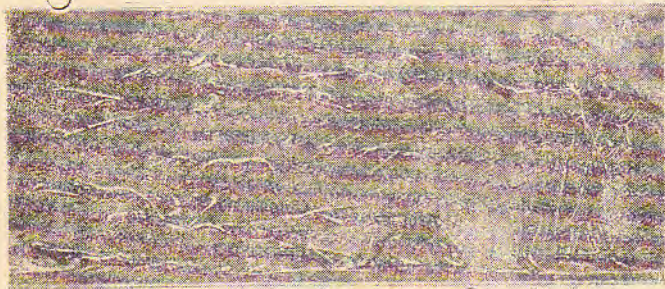
ሬቲ፡ የሰው፡ ክንፋማው፡ ክርማ፡ አማሱ። ክሳርጎን፡ ጻግማዊ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ በሬፍ፡ ላይ፡
 የተገኘው፡ (ሉብር) ።

የአሰር : ንጉሥ : ሰናክሬም : ሰውረገላ : ታጅቦ : ሲሑይ ።

አሰር : ንጉሥ : አሱርባኒፓል : ሰሪረስ : ሆኖ : እያባረረ : በቀስት : አውሬ : ሲያድን ።

የአሰር : ሹማምንት : ከሶርነት : የግረኔቸውን : የሰላት : ሹማምንት : ከነሕይወታቸው : ቆዳቸውን : ሲገፉ ።

እየተከላከሉ ፡ የሰውን ፡ ልጅ ፡ ከክፉ ፡ ነገር ፡ የሚጠብቁ ፡ ደጋግ ፡ መናፍስት ፡ መኖራቸውን ፡ ያምናሉ ። እነዚህንም ፡ ደጋግ ፡ መናፍስት ፡ ምስላቸውን ፡ ሲሠሩ ፡ አካላቸውን ፡ በበሬ ፡ ኮርማ ፡ ወይም ፡ በአንበሳ ፡ አድርገው ፡ ሁለት ፡ ክንፍ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፤ ከፊታቸው ፡ የሰውነት ፡ መልክ ፡ ያላቸው ፡ እያስመሰሉ ፡ እየሳሉ ፡ በቤተ ፡ መንግሥትና ፡ በቤተ ፡ መቅደስ ፡ ደጃፍ ፡ እያስቀመጡ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ መዝጊያቸውን ፡ ራሱን ፡ በዚህ ፡ ምስል ፡ ይሠሩታል ። በጦርነትና ፡ በጉዞ ፡ ጊዜ ፡ ይኸው ፡ ምስል ፡ አይለይም ። በስዕሉ ፡ ላይ ፡ የሰውነቱ ፡ መልክ ፡ አዋቂነቱን ፡ አንበሳው ፡ ወይም ፡ ኮርማው ፡ ጠንካራነቱን ፤ ክንፉ ፡ ፈጥኖ ፡ ደራሽነቱን ፡ ያሳያል ። ከሰርገን ፡ ይኛ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ በራፍ ፡ ላይ ፡ ከነበረው ፡ ፈረንሳዮች ፡ አግኝተው ፡ ወደፓሪስ ፡ ወስደው ፡ በሉቭር ፡ ያስቀመጡት ፡ የዚህ ፡ የአማሱ ፡ (ጠባቂው ፡ መንጌስ) ፡ የክንፋማው ፡ ኮርማ ፡ ሐውልት ፡ ተመልክቶን ፡ እንዳስደነቀ ፡ ነው ።

እንደዚህም ፡ ክፉዎቹ ፡ መናፍስት ፡ እንዳይቀርቡ ፡ ናሙ ፡ (የተቀደሰችው ፡ ወሀ ፡ እመቤት) ፤ ጎናክ ፡ ሃኩዱ ፡ (የንጽሕና ፡ እመቤት) ፡ በደግምት ፡ እየተለመኑ ፡ ወሀው ፡ በካህን ፡ ይረጫል ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ካህናቱ ፡ ወይም ፡ አማልክቱ ፡ በግራ ፡ እጃቸው ፡ ወሀ ፡ በማሠር ፡ በቀኝ ፡ እጃቸው ፡ የሚረጩበትን ፡ መሣሪያ ፡ እንደያዙ ፡ ሐውልታቸው ፡ ተሠርቶ ፡ ይታያል ። ይኸውም ፡ ካህናት ፡ በአማልክት ፡ ተመስለው ፡ ወይም ፡ ተወክለው ፡ ቅዱሱን ፡ ወሀ ፡ እየረጩ ፡ መናፍስት ፡ ርኩሳንን ፡ ለማራቅ ፡ እነሱም ፡ ሲርቁ ፡ መናፍስት ፡ ቅዱሳን ፡ በቤተ ፡ መቅደስና ፡ በቤተ ፡ መንግሥት ፡ በየሰው ፡ ቤት ፡ ሁሉ ፡ አድረው ፡ መልካም ፡ የሆነውን ፡ ተግባር ፡ ሁሉ ፡ እንዲፈጽሙ ፡ በመመኘት ፡ ነው ። በዚህም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የአማልክት ፡ ስምና ፡ ድግምት ፡ ያለበት ፡ ክታብ ፡ ወይም ፡ ጠልሰም ፡ በንገት ፡ ማሠር ፡ በነርሱ ፡ ዘንድ ፡ የተለመደ ፡ ነው ።

አሰራውያን ፡ የሞተውን ፡ ሁሉ ፡ መቅባር ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ ግብፃውያን ፡ የብረትና ፡ የእንጨት ፡ ሳጥን ፡ እያበጁ ፡ በየቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ማስቀመጥን ፡ አይወዱም ። ሳይቀበር ፡ የሚቀረው ፡ ሰው ፡ ማመጸኛና ፡ ጠላት ፡ ነው ። አንዱን ፡ መዋቲ ፡ ሰው ፡ ሳይቀብሩ ፡ መተው ፡ ላውሬና ፡ ለአሞራ ፡ ማስበላት ፡ መዋቲውንና ፡ ቤተ ፡ ሰቡን ፡ ለማዋረድ ፡ ለፈለገ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይኸንና ፡ ሌላውን ፡ እላይ ፡ ያመለክትነውን ፡ ለማድ ፡ ሁሉ ፡ ሴማዊ ፡ ዘራችን ፡ ከመነጨበት ፡ ከነርሱ ፡ እንደወረሰን ፡ የታወቀ ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ሰው ፡ ሞቶ ፡ አይቀርም ፡ የሚሉ ፡ እምነት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ስለአደረገባቸው ፡ ለምውታን ፡ ምግብ ፡ እያሉ ፡ ወደየመቃብር ፡ ቤታቸው ፡ ያገዙላቸው ፡ ነበር ። ይኸንና ፡ ይኸን ፡ የመሰለውን ፡ ተግባር ፡ በንፈጽጽላቸው ፡ ምውታን ፡ በምትሐት ፡ መልክ ፡ በሕልም ፡ እየመጡ ፡ ሕያዎቱን ፡ (ቤተ ፡ ሰባቸውን) ፡ ያስቃያሉ ፡ (ያቃገሉ) ፡ እያሉ ፡ ይፈሩት ፡ የነበረው ፡ ልማዳቸው ፡ ለኛም ፡ የማቲሪዬል ፡ ዕውቀትና ፡ የሲግሞንድ ፡ ፍረድን ፡ ምርመራ ፡ ላልተማርነው ፡ ደርሰናል ።

አሰራውያን ፡ ከሃይማኖትና ፡ ከጦርነት ፡ ሥራቸው ፡ በቀር ፡ እንደ ፡ ግብፃውያን ፡
ደንጊያ ፡ እየጠረቡ ፡ የቤተ ፡ መንግሥትና ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ሕንፃ ፡ የሰውና ፡
የአማልክት ፡ የነገሥታት ፡ ሐውልት ፡ እያሳመሩ ፡ በመሥራት ፡ በከዋክብት ፡ ቆጠራ ፡
በሂሳብ ፡ በጥንቆላ ፡ ይኸን ፡ በመሰለው ፡ ሰውቀት ፡ የወለጠኑ ፡ ናቸው ።

ምዕራፍ ፡ ፳፩ ።

በናጋታና ፡ በመርዌ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሁናቴ ፡ ከምቤዝ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥና ፡
ናስቶሴኔን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (ናጋታ ፡) ንጉሥ-አርአንዲዝና ፡
ሐዳስጥ ፡ (ሐድ-አስ-ኤው) ።

ቂርስ ፡ የባቢሎንን ፡ መንግሥት ፡ ትቶ ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ኃይልና ፡
ገናናነት ፡ መሥርቶ ፡ ጧ፩ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ እንደገዛ ፡ ሞተ ። በመንግሥቱም ፡
ልጁ ፡ ከምቤዝ ፡ ጀኛው ፡ ነገሠ ። ይኸም ፡ ከአባቱ ፡ ከቂርስ ፡ ይበልጥ ፡ የፋ-
ርስን ፡ መንግሥት ፡ አሰፋ ። ከምቤዝ ፡ ፱ ፡ ዓመት ፡ የራሱን ፡ የፋርስን ፡ የባ-
ቢሎንና ፡ የሶርያን ፡ የፓለስቲን ፡ ግዛቱን ፡ እያደላደለ ፡ ከቆየ ፡ በኋላ ፡ በ፭-
ኛው ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ሠራዊቱን ፡ ይዞ ፡ ግብፅን ፡ ለማስገባር ፡ መጣ ።
የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ አማሲስ ፡ ከመጋጠሙ ፡ በፊት ፡ ሞተ ። በመንግሥቱ ፡
የተከለውም ፡ ልጅ ፡ ፕሶሜቲክ ፡ ጀኛ ፡ በፒሉዝ ፡ ቲንሽ ፡ ተዋግቶ ፡ ወደ ፡
ከተማው ፡ ወደ ፡ መምሬስ ፡ ሸሸ ። ከምቤዝም ፡ እግር ፡ በእግር ፡ እየተከታ-
ተለ ፡ ደረሰበት ፤ መምሬስንም ፡ ያዛት ። ንጉሡም ፡ ተማርኮ ፡ ቲንሽ ፡ ዘመን ፡
እንደቆየ ፡ ሞተ ። የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ አሰራውያን ፡ እንደ ፡ አደረጉት ፡ ደርሶ ፡
መመለስ ፡ ሳይሆን ፡ ተደላድሎ ፡ በሙሉ ፡ በግብፅ ፡ ግዛት ፡ ገባና ፡ ጳጳኛውን ፡
የራሱን ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዲናስቲ) ፡ መሠረተ ። ከከምቤዝ ፡ ቀጥለው ፡
የነገሡት ፡ የፋርስ ፡ ነገሥታት ፡ ዳርዮስ ፡ ፩ኛ ፡ አርታሪክሴክስ ፡ ፩ኛ ፡ ዳርዮስ ፡
፪ኛ ፡ ግብፅን ፡ ገዙ ። በዳርዮስ ፡ ፪ኛ ፡ ዘመን ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡
ሌሎችን ፡ አገሮች ፡ እንደያዘ ፡ ግሪክንም ፡ ለማስገባር ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ሞከረ ።
ዳሩ ፡ ግን ፡ ግሪኮቹ ፡ በስሙ ፡ ጥሩዎቹ ፡ የጦር ፡ አለቆቻቸው ፡ በነሚትርያድ ፡
በነቴሚስቶክል ፡ በነቴሪክል ፡ በነሌዎኒዳ ፡ እየተመሩ ፡ በማራቶን ፡ በላላሚስ ፡
በጥላቲዎስ ፡ ላይ ፡ ከፀየገ ፡ እስከ ፡ ፱፻፵፰ ፡ ዓመት ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ እየ-
ተዋጉ ፡ ፋርሶችን ፡ መለሷቸው ።

ስለዚህ ፡ ፋርሶቹ ፡ በዚህ ፡ ግንባር ፡ ግሪኮቹን ፡ ለማስገባር ፡ በሚጣጣሩ-
በት ፡ ጊዜ ፡ በግብፅ ፡ ግዛታቸው ፡ ላይ ፡ ግዛታቸውንና ፡ ተቆጣጣሪነታቸውን ፡
በላላሉ ፡ ግብፃዎቹ ፡ ምቹ ፡ ጊዜ ፡ አጋጠማቸው ። ከመካከላቸው ፡ ኢዮሮስ ፡ የሚ-
ባለውን ፡ የፕሶሜቲክን ፡ ልጅ ፡ መሪ ፡ አድርገው ፡ ጀኛ ፡ በፋርሱ ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡
ላይ ፡ ተነሡ ። በግብፅ ፡ የሚገኙ ፡ ግሪኮችም ፡ ፋርስ ፡ የአገራቸው ፡ ባላጋራ ፡

አሶራውያን ፡ ከሃይማኖትና ፡ ከጦርነት ፡ ሥራቸው ፡ በቀር ፡ እንደ ፡ ግብፃውያን ፡
ደንጊያ ፡ እየጠረቡ ፡ የቤተ ፡ መንግሥትና ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ አንፃ ፡ የሰውና ፡
የአማልክት ፡ የነገሥታት ፡ ሐውልት ፡ እያሳመሩ ፡ በመሥራት ፡ በከዋክብት ፡ ቆጠራ ፡
በሂሳብ ፡ በጥንቆላ ፡ ይኸን ፡ በመሰለው ፡ ፅውቀት ፡ የወለጠኑ ፡ ናቸው ።

ምዕራፍ ፡ ፳፩ ።

በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሁናቴ ፡ ከምቤዝ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥና ፡
ናስቶሴኔን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (ናፓታ ፡) ንጉሥ-አርአንዲዝና ፡
ሔዳስፕ ፡ (ሐድ-አስ-ኤው) ።

ቁርስ ፡ የባቢሎንን ፡ መንግሥት ፡ ትቶ ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ኃይልና ፡
ገናናነት ፡ መሥርቶ ፡ ሰፊ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ እንደገዛ ፡ ሞተ ። በመንግሥቱም ፡
ልጁ ፡ ከምቤዝ ፡ ጀኛው ፡ ነገሠ ። ይኸም ፡ ከአባቱ ፡ ከቁርስ ፡ ይበልጥ ፡ የፋ-
ርስን ፡ መንግሥት ፡ አሰፋ ። ከምቤዝ ፡ ፬ ፡ ዓመት ፡ የራሱን ፡ የፋርስን ፡ የባ-
ቢሎንና ፡ የሶርያን ፡ የፓለስቲን ፡ ግዛቱን ፡ እያደላደለ ፡ ከቆየ ፡ በኋላ ፡ በጅ-
ኛው ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ሠራዊቱን ፡ ይዘ ፡ ግብፅን ፡ ለማስገባር ፡ መጣ ።
የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ አማሲስ ፡ ከመጋጠሙ ፡ በፊት ፡ ሞተ ። በመንግሥቱ ፡
የተከለውም ፡ ልጅ ፡ ፕሳሜቲክ ፡ ሮኛ ፡ በፒሉዝ ፡ ቲንሽ ፡ ተዋግቶ ፡ ወደ ፡
ከተማው ፡ ወደ ፡ መምሬስ ፡ ሸሸ ። ከምቤዝም ፡ እግር ፡ በእግር ፡ እየተከታ-
ተለ ፡ ደረሰበት ፤ መምሬስንም ፡ ያዛት ። ንጉሡም ፡ ተማርከ ፡ ቲንሽ ፡ ዘመን ፡
እንደቆየ ፡ ሞተ ። የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ አሶራውያን ፡ እንደ ፡ አደረጉት ፡ ደርሶ ፡
መመለስ ፡ ሳይሆን ፡ ተደላድሎ ፡ በሙሉ ፡ በግብፅ ፡ ግዛት ፡ ገባና ፡ ጀጌኛውን ፡
የራሱን ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዲናስቲ) ፡ ሠሠረተ ። ከከምቤዝ ፡ ቀጥለው ፡
የነገሡት ፡ የፋርስ ፡ ነገሥታት ፡ ዳርዮስ ፡ ሾኛ ፡ አርታሪክሴክስ ፡ ሾኛ ፤ ዳርዮስ ፡
ጀኛ ፤ ግብፅን ፡ ገዙ ። በዳርዮስ ፡ ጀኛ ፡ ዘመን ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡
ሌሎችን ፡ አገሮች ፡ እንደያዘ ፡ ግሪክንም ፡ ለማስገባር ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ሞከረ ።
ዳሩ ፡ ግን ፡ ግሪኮቹ ፡ በስሙ ፡ ጥሩዎቹ ፡ የጦር ፡ አለቆቻቸው ፡ በነሚትርያድ ፡
በነቲሚስቶክል ፡ በነፔሪክል ፡ በነሌዎኒዳ ፡ እየተመሩ ፡ በሚራቶን ፤ በላላሚስ ፡
በፕላቴዎስ ፡ ላይ ፡ ከጀየጌ ፡ አስከ ፡ ጀጌግጅ ፡ ዓመት ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ሙስፕ ፡ እየ-
ተዋጉ ፡ ፋርሶችን ፡ መለሷቸው ።

ስለዚህ ፡ ፋርሶቹ ፡ በዚህ ፡ ግንባር ፡ ግሪኮቹን ፡ ለማስገባር ፡ በሚጣጡ-
በት ፡ ጊዜ ፡ በግብፅ ፡ ግዛታቸው ፡ ላይ ፡ ግዛታቸውንና ፡ ተቆጣጣሪነታቸውን ፡
ሰላላሉ ፡ ግብፃዎቹ ፡ ምቹ ፡ ጊዜ ፡ አጋጠማቸው ። ከመካከላቸው ፡ ኢዮርስ ፡ የሚ-
ባለውን ፡ የፕሳሜቲክን ፡ ልጅ ፡ መሪ ፡ አድርገው ፡ ጀኛ ፡ በፋርሱ ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡
ላይ ፡ ተነሡ ። በግብፅ ፡ የሚገኙ ፡ ግሪኮችም ፡ ፋርስ ፡ የአገራቸው ፡ በላጋራ ፡

ስለሆነ ፡ በግብፃዊው ፡ መሪ ፡ ውስጥ ፡ አብረው ፡ ፋርሶቹን ፡ ለመውጋት ፡ ተዘጋጁ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ግብፃዊና ፡ ግሪኮቹ ፡ ፋርሶቹን ፡ ወግተው ፡ አሸነፉና ፡ ዋናውን ፡ ከተማ ፡ መምሬስን ፡ ያዙ ። በዚያም ፡ ነፃነታችንን ፡ አቋቋመናል ፡ ብለው ፡ አውጀው ፡ በራሳቸው ፡ ንጉሥ ፡ መተዳደር ፡ ዠመሩ ። አርታክሲስ ፡ የፋርስ ፡ ትልቁ ፡ ንጉሥ ፡ ይህን ፡ ሲሰማ ፡ ጧሺ ፡ ወታደር ፡ ላከ ። ይኸንንም ፡ ደግሞ ፡ የግሪክ ፡ መንግሥት ፡ ሲሰማ ፡ ለግብፃዊ ፡ እርዳታ ፡ በመርከብ ፡ ወታደር ፡ ላከ ። እነዚህም ፡ ከግብፃውያኑ ፡ ተደባልቀው ፡ በፋርሶቹ ፡ ላይ ፡ በደረጉት ፡ ውጊያ ፡ ፋርሶቹን ፡ አሸነፉ ። ከውጊያውም ፡ በኋላ ፡ የግሪኮቹ ፡ መሪ ፡ ቫርተመድና ፡ የፋርሱ ፡ መሪ ፡ አሾሜንስ ፡ ፊሳቸው ፡ በአንድነት ፡ ተገኘ ። እንደዚህም ፡ ሆኖ ፡ ግብፃዊ ፡ ድል ፡ አድራጊ ፡ ሆነው ፡ እስከ ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ከመንፈቅ ፡ ድረስ ፡ ነፃነታቸውን ፡ አግኝተው ፡ ዲናስቲና ፡ ንጉሥ ፡ ከራሳቸው ፡ እየለዋወጡ ፡ ፫፻፵፻ው ፡ ዓመት ድረስ ፡ እንደደረሱ ፡ ሁለተኛ ፡ ጊዜ ፡ ፋርሶች ፡ መልሰው ፡ ያዙዋቸውና ፡ በአርጣክሲስ ፡ ፫ኛ ፡ በአርክሴስ ፡ በዳርዮስ ፡ ፫ኛ ፡ ይገዙ ፡ ዠመር ። ከዚህም ፡ ጊዜ ፡ ዠምረው ፡ ወደፊት ፡ ግብፃዊ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ዕድል ፡ ሳያገኙ ፡ ኃይል ፡ አግኝቶ ፡ የተነሣው ፡ መንግሥት ፡ ሁሉ ፡ ይፈራረቅ ባቸው ፡ ዠመር ።

ፋርሶቹን ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ሲጥላቸው ፡ ፫፻ ፡ ዓመት ፡ በግሪኮች ፡ ከዚያ ፡ በኋላ ፡ በሮማውያን ፡ ፬፻፳፭ ፡ ዓመት ፡ በቀሰጥንጥንያ ፡ ፪፻፵፭ ፡ በዓረብ ፡ ፳፻፸፯ ፡ በቱርኮች ፡ ፭፻፲፯ ፡ ዓመት ፡ እየተገዙ ፡ ነፃነታቸውን ፡ አጥተው ፡ ኖሩ ። የታናሽ ፡ እስያ ፡ አገሮችና ፡ እስራኤሎችም ፡ እንደዚህ ፡ በሸናሬ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ ሕይወታቸውን ፡ ያሳልፉ ፡ ዠመር ። ይኸንንም ፡ ወደፊት ፡ በዚህ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ እየተያያዘ ፡ ተጽፎ ፡ እናገኛለን ።

እስከዚያ ፡ ግን ፡ አሁን ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሁኔታ ፡ ነገሥታቱ ፡ እነናስቶሴኔን ፡ የፋርሱን ፡ ነገሥታት ፡ እነካምቤዝን ፡ በምን ፡ አኳኋን ፡ ተዋግተው ፡ እንደመለሱ ፡ በሚቀጥለው ፡ እንመልከት ።

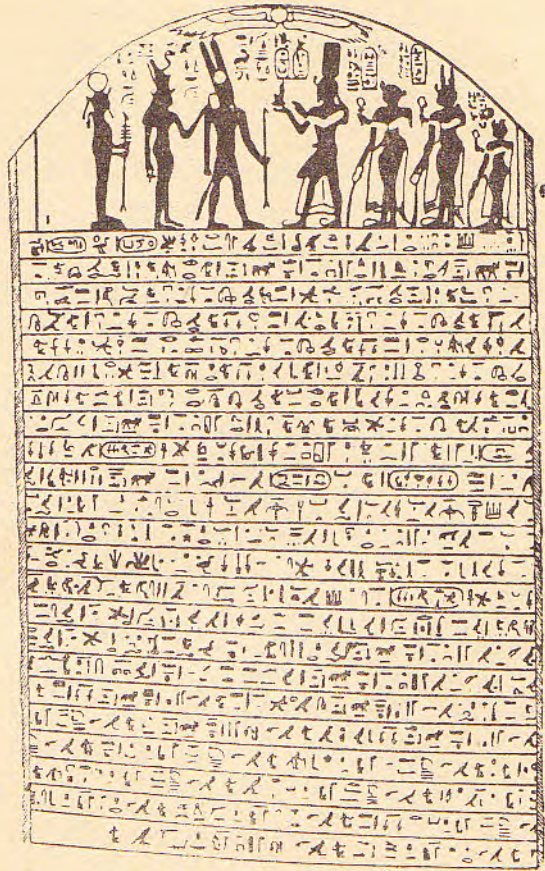
ፋርሶች ፡ በካምቢዝ ፡ እየተመሩ ፡ ግብፅን ፡ ከመውረራቸው ፡ በፊት ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ የግብፅ ፡ ገዥነታቸውን ፡ ትተው ፡ በናፓታ ፡ ከተቀመጡ ፡ ወዲህ ፡ ግብፃዊና ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በፊት ፡ የአሶርና ፡ የባቢሎን ፡ የፋርስ ፡ ኃይል ፡ ደግሞ ፡ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ ስለአስጋቸው ፡ በመካከላቸው ፡ ያንድነት ፡ ዝምድና ፡ ለማድረግ ፡ የሞከሩ ፡ ይመስላል ። ደግሞ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ኢትዮጵያውያኑ ፡ ግብፅ ፡ ጥንት ፡ ያባቶቻችን ፡ የነገርያንኪ ፡ የነሻባቃ ፡ የነበረው ፡ ነው ፡ በማለት ፡ በአሜን ፡ አሥሮ ፡ ጊዜ ፡ ግብፅን ፡ ለመውረር ፡ ግብፆችም ፡ በበኩላቸው ፡ የደቡብ ፡ የኩሽ ፡ አገር ፡ ጥንት ፡ ያባቶቻችን ፡ የፈርዖኖቹ ፡ የነቱትሞሲስ ፡ የነራምሴስ ግዛት ፡ ነበር ፡ በማለት ፡ በጥላላሜቲክ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ለመውረር ፡ ሞክረዋል።

በዚህም ፡ ላይ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ በግብፅ ፡ ያለው ፡ ፈርዖን ፡ ከናፓታው ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ጋብቻ ፡ ውስጥ ፡ የመጣሁ ፡ ነኝ ፡ በማለት ፡ የኢትዮጵያዊው ፡ ንጉሥም ፡ ይኸንኑ ፡ ጭምር ፡ እያመከኘ ፡ የወሰን ፡ ግጭት ፡ እያደረጉ ፡ ወደየሥፍራቸው ፡ ከመመለስ ፡ በቀር ፡ አንደኛው ፡ ሌላውን ፡ ሊወረው ፡ አልቻለም ። እንደዚህም ፡ ሆኖ ሁለቱ ፡ ሕዝቦች ፡ ዝምድናን ፡ ጠብን ፡ እያፈራረቁ ፡ ጥቂት ፡ ዘመን ፡ እንደቆዩ ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ ስማቸውን ፡ ባነግነው ፡ በከምቢዝ ፡ ፩ኛ ፡ የተመዘገቡት ፡ በስመ ፡ ጥሩው ፡ ንጉሥ ፡ በቂሮስ ፡ የገነነው ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ጊዜ ፡ ኃይሉን ፡ እያበዛ ፡ ግዛቱን ፡ እያሰፋ ፡ መጥቶ ፡ በቂሮስ ፡ ልጅ ፡ በከምቢዝ ፡ ሁለተኛ ፡ ዘመን ፡ ይኸው ፡ ከምቢዝ ፡ ራሱ ፡ ጦሩን ፡ እየመራ ፡ መጥቶ ፡ የግብፅን መንግሥት ፡ በጅየጅጅ ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ወረረ ። ግብፅንም ፡ ከወረረ ፡ በኋላ ፡ ለከምቢዝ ፡ ሁለተኛ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ ያስገባረው ፡ የባቢሎን ፡ የአሶር ፡ የይሁዳ ፡ የእስራኤል ፡ የጦርስ ፡ የሲዶና ፡ የግብፅ ፡ የሲና ፡ የፀረብ ፡ ግዛት ፡ ሁሉ አልበቃውም ።

ስለዚህ ፡ ግብፅን ፡ ወርሮ ፡ ከተደላደለበት ፡ በኋላ ፡ ከግብፅ ፡ በደቡብ ፡ በኩል የሚገኘውን ፡ የኑብያን ፡ (የኢትዮጵያን) ፡ መንግሥት ፡ ለመውረር ፡ አሰበ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከመውረሩ ፡ በፊት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ኃይል ፡ ምን ፡ ያህል ፡ መሆኑን ፡ ለመገመት ፡ በሰላይ ፡ በኩል ፡ ለመረዳት ፡ እንደሚገባ ፡ አመዛዘነ ። በኢትዮጵያም ፡ (በናፓታም) ፡ ከአሜን ፡ አሥሮ ፡ ቀጥሎ ፡ ፒያንኪ ፡ ፬ኛ ፡ ከፒያንኪም ፡ በኋላ ፡ አስፎርታ ፡ ከአስፎርታም ፡ ቀጥሎ ፡ ሐር - ሴ ፡ አትው ፡ ፩ኛ ፡ ነግሠታል ።

ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ አስፎርታ ፡ ለንጉሥነት ፡ አምላኩ ፡ አሞን ፡ በካህናቱ ፡ በኩል ፡ ግን ፡ ይግዛን ፡ በማለት ፡ ለተሰበሰበውና ፡ ለጠየቁት ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ አስፎርታ ፡ ይግዛችሁ ፡ ብሎ ፡ እንደመረጠው ፡ የሚናገር ፡ ሐውልት ፡ በዚያው ፡ በናፓታ ፡ (በጀቦል ፡ ባርካ) ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ አለ ። ከአስፎርታ ፡ በኋላ ፡ የነገሠው ፡ ሐርሴአቲና ፡ (ው) ፡ በምሥራቅ ፡ በኩል ፡ (ምናልባት ፡ በዛሬው ፡ በትግሬ ፡ በካረን ፡ በባንምድር) ፡ ያሉ ፡ ነጋዴዎች ፡ ሸፍተውበት ፡ እንደምን ፡ ተዋግቶ ፡ ድል ፡ እንዳደረጋቸውና ፡ ለዚህም ፡ ለአምላኩ ፡ ለአሞን ፡ ያቀረበውን ፡ መሥዋዕትና ፡ ስለት ፡ የሚዘረዝር ፡ ሐውልት ፡ በዚህ ፡ በጀቦል ፡ ባርካ ፡ አለው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሐርሴአትው ፡ በዘመን ፡ መንግሥቱ ፡ መጨረሻ ፡ ከመርጭ ፡ ውስጥ ፡ ናስቶሴኔን ፡ የሚባለው ፡ ተነሥቶበት ፡ መንግሥቱን ፡ ገልቶጦ ፡ ወደመርጭ ፡ ወሰደው ። ከዚህም ፡ ጊዜ ፡ ዝምሮ ፡ የናፓታ ፡ ከተማ ፡ እየቀዘቀዘ ፡ የመርጭ ፡ ከተማ ፡ እየደመቀ ፡ ሐደ ።

ስለዚህ ፡ ናስቶሴኔን ፡ በናፓታ ፡ ነጋዴዎች ፡ እግር ፡ ተተክቶ ፡ ከተማውን ፡ መርጭ ፡ አድርጎ ፡ የምሥራቅንና ፡ የምዕራቡን ፡ አገር (ኢትዮጵያ) ፡ በልዩ ልዩ ፡ ነገድ ፡ የተከፈለውን ፡ ሕዝብ ፡ እየጨመረ ፡ ይገዛ ፡ ዝምሮ ። ስለዚህ ፡ የግሪኮችና ፡ የሮማውያኑ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እነሌሊዎዶር ፡ የጻፉት ፡ እንደሚላው ፡

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የሚታዩው ፡ የግብፆችን ፡ ሥልጣኔ ፡ ጽሑፍና ፡
 ፊደል ፡ ተቀብለው ፡ ከሚሠሩበት ፡ የኢትዮጵያ ፡ (ኑብያ ፡) ንጉሥ
 ታት ፡ ውስጥ ፡ አስገብቶ ፡ (የኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ዘዋሬ ፡ ንብረት ፡ አስ
 ገብቶ ፡) የሚለው ፡ ንጉሥ ፡ ለአምላኩ ፡ ለአምን—ፊ ፡ (ፀሐይ ፡
 አምን ፡) ሴት ፡ መቀደስ ፡ ስለት ፡ ሲሰጥ ፡ የተጸፈበት ፡ በጽሑፍ ፡ ጫና ፡
 ያሉት ፡ የአምላኩ ፡ የአምን ፡ የንጉሡ ፡ የአስገብቶ ፡ እንደዚሁም ፡
 የሴት ፡ አማልክትና ፡ የንጉሡ ፡ ሚስቶች ፡ ሐውልት ፡ ነው ።

ዋላስ ፡ ባጅ ፡ ጌኛ ፡ ሾሊም ፡ ገጽ ፡ ፵፪ ።

ከምቢዝ ፡ ግብፅ ፡ በወረረበት ፡ ናስቶሴኔን ፡ በመርዌ ፡ በነገሠበት ፡ ዘመን ፡ ከምቢዝ ፡
 የፋርሱ ፡ ንጉሥ ፡ በወዳጅነት ፡ መታያ ፡ ይዘው ፡ ሄደው ፡ የኢትዮጵያን ፡ ንጉሥ ፡
 የናስቶሴኔን ፡ ኃይል ፡ መርምረው ፡ እንዲነግሩት ፡ ያገሩን ፡ የመርዌን ፡ ቋንቋ ፡ የሚ
 ያውቁትን ፡ በአምብል ፡ የሚኖሩ ፡ ኤክቲዎፋጅ ፡ የሚባሉትን ፡ ሰዎች ፡ መርጦ ፡ ከኤ
 ሌፋንቲን ፡ ከተማ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ላካቸው ። እነሱም ፡ ከኤሌፋንቲን ፡
 ወደ ፡ መርዌ ፡ መጥተው ፡ «እነሆ ፡ ወዳጅነትህን ፡ የሚፈልገው ፡ የፋርሱ ፡ ትልቁ
 ንጉሥ ፡ ከምቢዝ ፡ የላከልሀ ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ብለው ፡ ልብስ ፡ የአንገትና ፡ የእጅ
 ጌጥ ፡ ሽቱና ፡ መጠጥ ፡ አቀረቡለት ። እሱም ፡ መታያውን ፡ በዝርዝር ፡ አይቶ ፡
 ከተቀበለ ፡ በኋላ ፡ ለመልክተኞቹ ፡ እንደዚህ ፡ አላቸው ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ ይኸንን
 ገጸ ፡ በረከት ፡ አሲዞ ፡ የላካችሁ ፡ የመንግሥቱን ፡ ኃይል ፡ መርምራችሁ ፡ ተመ
 ልሳችሁ ፡ እንድትነግሩት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በእውነት ፡ የእኔን ፡ ወዳጅነት ፡ ፈልጎ ፡ አይደ
 ለም ፡ . . . . አሁንም ፡ ከኔ ፡ ወገን ፡ ይኸን ፡ ቀስት ወስዳችሁ ፡ ለፋርስ ፡ ንጉሥ ፡
 ስጡት ፡ እንደኔም ፡ ይኸን ፡ ቀስት ፡ የሚዘረጋ ፡ ከፋርስ ፡ ውስጥ ፡ ገብዝ
 የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ከዚያ ፡ ወዲያ ፡ መጥተው ፡ ይውግኝ ፡ ሲል ፡ እርሱ ፡ ራሱ ፡
 በነሱው ፡ ፊት ፡ ቁልጣማውን ፡ ቀስት ፡ ዘርግቶ ፡ አሳይቶ ፡ መልሶ ፡ የዘረጋውን ፡
 ቆልጭጭ ፡ ሰጣቸው ፡ እነሱም ፡ ያመጡለትን ፡ ልብስና ፡ ወርቅ ፡ ከተመለከተ ፡
 በኋላ ፡ ይኸ ፡ ሁሉ ፡ በኔ ፡ ዘንድ ፡ ርካሽ ፡ ነው ፡ እስረኛዬን ፡ እንኳን ፡ በወርቅ ፡
 እግር ፡ ብረትና ፡ ሰንሰለት ፡ ነው ፡ የማስረው ፡ ሲል ፡ እወሀኒ ፡ ቤት ፡ ድረስ ፡ መልክተ
 ኞቹን ፡ ራሱ ፡ ወስዶ ፡ አሳያቸው ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መልክተኞቹ ፡ ተሰናብተው ፡ ወደአገራቸው ፡ ተመለሱ ።
 ያዩትንም ፡ የሰሙትንም ፡ ሁሉ ፡ ነገሩት ፤ ይልቁንም ፡ የቀስቱን ፡ አላላክና ፡
 ማስፈራራት ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ከምቢዝ ፡ ተናደደ ። ከፋርስና ፡ ከባቢሎን ፡
 ሌላ ፡ ጭፍራም ፡ ሳይጨምር ፡ በንዴት ፡ በአጠገቡ ፡ የሚገኘውን ፡ ጦር ፡ ብቻ ፡
 ይዞ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ለመውጋት ፡ ተነሥቶ ፡ ገዘውን ፡ ወደመርዌ ፡ ዠመረ ።
 ግማሹን ፡ ጦር ፡ በዓባይ ፡ በኩል ፡ ልከ ፡ ግማሹን ፡ ጦር ፡ ራሱ ፡ እየመራ ፡
 ወሀ ፡ በሌለበት ፡ በኮርስኮ ፡ በረሐ ፡ በኩል ፡ መጣ ። ዳሩ ግን ፡ በበረሐ ፡
 መካከል ፡ ሲገባ ፡ ሠራዊቱ ፡ በወሀ ፡ ጥም ፡ የተነሣ ፡ መንዝ ፡ አቃተው ፡
 ስንቅም ፡ አለቀበት ። ስለዚህ ፡ ለወታደሩ ፡ የድንፋታም ፡ የሚያበረታታም ፡
 ቃል ፡ እየተናገረ ፡ በያዝ ፡ የጦር ፡ ሠራዊቱ ፡ ችግሩን ፡ ማለፍ ፡ በጭራሽ ፡
 የማይቻለው ፡ ሆነ ።

ይኸንንም ፡ ራሱ ፡ ጭምር ፡ ስለተረዳው ፡ እንደተናደደ ፡ ሳይወድ ፡ በግድ ፡
 ተመልሶ ፡ ወደቴብ ፡ ከተማ ፡ ሄደ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ እንደ ተመለሰ ፡ አሳቡ ፡ ሳይ
 ሳካለትና ፡ ኢትዮጵያን ሳይወጋና ፡ ሳያስገብር ፡ በመቅረቱ ፡ ብስጭት ፡ አድርጎት
 ስለነበረ ፡ እስኪሞት ፡ ድረስ ፡ በግብግውያኑም ፡ በፋርሶቹም ፡ ብዙ ፡ የጭካኔ ፡
 ሥራ ፡ ሠራ ። ብዙም ፡ ደም ፡ አፈሰሰ ። ከኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ተልኮ ፡ የነበረ
 ውን ፡ ቀስት ፡ መዘርጋት ፡ ሁሉ ፡ አቅቶት ፡ እሱ ፡ ብቻ ፡ የዘረጋውን ፡ ባርዲያ ፡

የሚባለውን ፡ የገዛ ፡ ዘመዱን ፡ አንቆ ፡ ገደለው ። የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ የነበረው ፡ ፕላሚቲክ ፡ ፫ኛ ፡ የሚባለውንም ፡ አስገድሎ ፡ የግብፅን ፡ ግዛት ፡ ለአሁኑ ፡ ባል ፡ ለአርአንዲት ፡ (አርንዳቲስ) ፡ ሰጠው ። እንደዚህም ፡ እያደረገ ፡ በብስጫትና ፡ በጭካኔ ፡ ደም ፡ በማፍሰስ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ መልስ ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ተኩል ፡ ያህል ፡ እንደቆየ ፡ ሞተና ፡ ልጁ ፡ ዳርዮስ ፡ እንደኛ ፡ በመንግሥቱ ፡ ተከተለው ፡ በዚህ ፡ በከምቢገዛና ፡ በዳርዮስ ፡ ፩ኛ ፡ በአርቀሴስ ፡ በአርቃክሰሊስ ። አንደኛ ፡ በዳርዮስ ፡ ፪ኛ ፡ ዘመን ፡ (፭፻፳፭-፬፻ ፡ ከክርስትና ፡ በፊት) ላይ ፡ የፋርስ ፡ ግዛት ፡ ከመቸውም፡ጊዜ ፡ ይልቅ፡ሰፍቶ ፡ ኃይል ፡ ሆነ ። የግዛቱ፡ስፋት ፡ ከሕንድ ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ሊቢያ ፡ በደቡብ ፡ እስከ ፡ ናፓታ ፡ ወሰን ፡ ደረሰ ። ይኸንንም ፡ የሰፋውን ፡ ግዛት ፡ ዳርዮስ ፡ በ፴፩ ፡ ታላላቅ ፡ አገር ፡ ከፈለው ፡ በያንዳንዱ ፡ አገር ፡ ሳትራፕ ፡ (ያገር ፡ ጌታ) ፡ የሚባል ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ የሚገዛ ፡ ፩ ፡ ፩ ፡ ሰው ፡ ሾመ ።

እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በየግዛታቸው ፡ ተቀምጠው ፡ ግብር ፡ እያስወጡ ፡ ወታደር ፡ እየመለመሉ ፡ ለትልቁ ፡ ንጉሥ ፡ እንደ ፡ ዳርዮስ ፡ ላለው ፡ በቀጥታ ፡ እየገበሩ ፡ ይገዛሉ ። ስለዚህ ፡ ከ፴፩ዱ ፡ የግዛት ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ግብፅ ፡ እንደኛዋ ፡ ስለሆነች ፡ አርአንዲት ፡ በፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ ተጅሞ ፡ ይገዛት ፡ ገመር ። እሱም ፡ እንደጌታውና ፡ እንደአማቹ ፡ እንደከምቢገዛ ፡ ኃይለኛ ፡ ሆኖ ፡ በልስላሴ ፡ ግብፅን ፡ እንዲያስተዳድር ፡ ያዘዘውን ፡ የዳርዮስን ፡ ቃል ፡ እየጣሰ ፡ በግብፆቹ ፡ ላይ ፡ የአገዛዝ ፡ ቀንበር ፡ አጸናባቸው ። እንደዚህም ፡ የመርዌዎቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ከከምቢገዛ ፡ የተላላከው ፡ ንጉሣቸው ፡ ናሱቶሴኒን ፡ ስለሞተ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ወንድሙ ፡ ሂዳስፕ ፡ (ሂድ ፡ አስ ፡ ኤው-ሐንዲው ፡ አብራ) የሚባለው ፡ ነግሥ ፡ በነፃነት ፡ ራሱን ፡ ችሎ ፡ ያስተዳድራል ። ነግር ፡ ግን ፡ እነሆ ፡ በከምቢገዛ ፡ ጊዜ ፡ የከሸፈውን ፡ አሁን ፡ አርአንዲት ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ የሂዳስፕን ፡ መንግሥት ፡ በፋርስ ተደግፎ ፡ ሊያስገብር ፡ መምጣቱን ፡ እንመለከታለን ።

በግብፁ ፡ ንጉሥ ፡ በአርአንዲትና ፡ በመርዌው ፡ (ኢትዮጵያ) ንጉሥ ፡ መካከል ፡ የተደረገውን ፡ ታሪክ ፡ የጻፈው፡ሄሴዎዶር ፡ የሚባል ፡ የግሪክ ፡ (የሬንቄ ?) ተወላጅ ፡ በ፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ የነበረ ፡ ነው ። እሱም ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ «ኤትዎፕክ-ኢትዮጵያውያንና ፡ ወይም ፡ ቲያገገንና ፡ ከሪክሌ ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፏል ። ይኸን ፡ መጽሐፉን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ የጽሑፉ ፡ አሰክክ ፡ አስደሳች ፡ ቢሆን ፡ ታሪኩ ፡ ልብ ፡ ወለድ ፡ ይሆንን ፡ በማለት ፡ የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊና ፡ አንባቢ ፡ ለንግግር ፡ መሠረት ፡ ለመስጠት ፡ ይቸገርበታል ። ግማሾቹ ፡ ሄሴዎዶር ፡ ሲጽፍ ፡ አተራረኩን ፡ ከራሱ ፡ እየሞላ ፡ ስለአጋነነው ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ታሪኩ ፡ ከመሠረቱ ፡ እውነት ፡ ነው ፡ ብለዋል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እንደተረት ፡ የመሰለውን ፡ የካሪክሌንና ፡ የቲያኸንን ፡ ጉዳይ ፡ ወደጎን ፡ ትተን ፡ እውነት ፡ የሚመስለውን ፡ የግብፅን ፡ ገዥና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ንጉሥ ፡ ጦርነት ፡ ከዚህ ፡ እንቀጥላለን ።

ፋርሶች ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ኢትዮጵያን ፡ (ናፓታንና ፡ መርዌን) እንደሌላው ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ በይዙ ፡ ከግብፅ ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ እንደዚህም ፡ በቀይ ፡ በሐር ፡ ዳር ፡ አንዳንድ ፡ አገር ፡ መያዛቸው ፡ አልቀረም ። ከኢትዮጵያውያንም ፡ ውስጥ ፤

በፋርስ ፡ ውስጥ ፡ ወታደርነት ፡ እየተቀጠሩ ፡ ሩቅ ፡ አገር ፡ ድረስ ፡ እየሄዱ ፡ ይዋጉ ፡ ነበር ። ለምሳሌ ፡ ፋርሶች ፡ ግሪኮችን ፡ ለማስገበር ፡ በዳርዮስ-ተከታይ ፡ በአክሳርኬስስ ፡ (፬፻፹፮-፱፻፷፮ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡) የሚባለው ፡ ንጉሥ ፡ በተጓዘ ፡ ጊዜ ፡ በውስጡ ፡ ከነበረው ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ አገር ፡ ከተጠራቀመው ፡ ሠራዊት ፡ ውስጥ ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ የአንበሳና ፡ የነብር ፡ ለምድ ፡ ለብሰው ፡ ከአረቦች ፡ ጋር ፡ ሆነው ፡ በዳርዮስ ፡ ልጅ ፡ በአርሶቶን ፡ እየታዘዙ ፡ ተሰልፈው ፡ ነበር ፡ የሚል ፡ ጽሑፍ ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ ፋርስ ፡ ሙሉውን ፡ እንኳን ፡ በይሆንለት ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሰሜናዊ ፡ ጠረፍ ፡ መግዛቱን ፡ ያስረዳል ። በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ ግን ፡ ዋና ፡ ጠብ ፡ ያበቀለው ፡ ወርቅና ፡ ማዕድን ፡ የሚገኝበት ፡ በሬላዬ ፡ ከተማ ፡ ዙሪያ ፡ ያለው ፡ አገር ፡ ነው ።

ይኸ ፡ ሥፍራ ፡ ከቀድሞ ፡ ገምሮ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ እጅ ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ በፋርሶቹ ፡ እጅ ፡ ገብቶ ፡ ከተማይቱ ፡ በፋርስ ፡ ወታደር ፡ ትጠበቃ ለች ። ስለዚህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ሐድ ፡ አስ ፡ ኤው ፡ ወታደር ፡ ይዞ ፡ ሔዶ ፡ የፋርሶቹን ፡ ወታደሮች ፡ አባሮ ፡ ይቺን ፡ ከተማ ፡ አርአንዲስ ፡ ከመምጣቱ ፡ በፊት ፡ እጅ ፡ አደረገ ። አርአንዲስም ፡ ይኸን ፡ ሲሰማ ፡ ከቴብ ፡ ወታደሩን ፡ ይዞ ፡ ወደ ፡ ሲዬን ፡ ከተማ ፡ መጣ ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ ወደዚያው ፡ ሔደው ፡ ውጊያ ፡ ገጠሙ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ግብዖቹ ፡ አስቀድመው ፡ በከተማው ፡ ቅጥር ፡ ውስጥ ፡ ስለነበሩ ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ ማጥቃት ፡ አልሆነላቸውም ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ የሚያደርገው ፡ ቢያጣ ፡ ያባይን ፡ ወሀ ፡ እያስቆፈረ ፡ በቦይ ፡ አውጥቶ ፡ ከተማውን ፡ እንዲያጥለቀልቅና ፡ የአርአንዲስ ፡ ጦር ፡ ከውስጥ ፡ እንዲወጣ ፡ ማስገደጃ ፡ ብልሐት ፡ ሠራ ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ አርአንዲስ ፡ ከከተማዋ ፡ ጦሩን ፡ ይዞ ፡ ወጥቶ ፡ ለመዋጋት ፡ ወሰነ ። እሱንም ፡ በተከተለው ፡ ጦር ፡ ውስጥ ፡ የፋርስ ፡ የሚደን ፡ የሊቢያ ፡ የግብፅ ፡ ወታደር ፡ ፈረሰኛውም ፡ እግረኛውም ፡ ብዙ ፡ ነው ። ከኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ጋር ፡ እነዚያ ፡ በዋሽ ፡ ነዋሪ ፡ በበረሃ ፡ ነዋሪ ፡ የሚባሉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የበጅያ ፡ የብሌመይ ፡ የዓረብ ፡ ተወላጆች ፡ ናቸው ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ በቀስት ፡ አደጋገንና ፡ አወራወር ፡ በግር ፡ ሩጫ ፡ በዝሆንና ፡ በግመል ፡ ግልቢያ ፡ የተመሰገኑ ፡ ሞልተዋል ።

እንደዚህ ፡ የበረከተው ፡ የሁለቱ ፡ ወገን ፡ ጦር ፡ ከተቀራረበ ፡ በኋላ ፡ የፋርስ ፡ የፈረሰኛ ፡ ጦር ፡ ሽምጡን ፡ ለቆ ፡ መጣ ። ኢትዮጵያውያንም ፡ በንጉሣቸው ፡ የጦር ፡ መላ ፡ አዋቂነት ፡ እየተመሩ ፡ በዝግታ ፡ የፋርስን ፡ ጦረኛ ፡ ተቀብለው ፡ ፈረሰኛው ፡ ከፈረሰኛው ፡ እግረኛው ፡ ከእግረኛው ፡ ዝሆን ፡ ተቀማጭም ፡ ባለጠሩም ፡ በላቀስቱም ፡ ሁሉም ፡ ተደባልቆ ፡ ይዋጋ ፡ ገምር ። የፋርሱ ፡ መሪ ፡ ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ የተማመነው ፡ የፈረሰኛውን ፡ ጦር ፡ ነበር ። ይኸንንም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ስለአወቁት ፡ በተለይ ፡ የብሌሚይ ፡ አገር ፡ ተዋጊ ፡ ጨዜውን ፡ እንደያዘ ፡ እፈረሰኛው ፡ መሃል ፡ ገብቶ ፡ ተዋጊውን ፡ ትቶ ፡ አባሮ ፡ የሚመታበትን ፡ ሽሽቶ ፡ የሚያመልጥበትን ፡ የፈረሰን ፡ ሆድ ፡ ሆዱን ፡ በጨዜ ፡ እየዘረከት ፡ ረራረፈው ። የፋርስ ፡ ወታደርም ፡ ከፈረሰ ፡ ላይ ፡ ከወደቀ ፡ በኋላ ፡ የለበሰው ፡ የብረት ፡ ልብ

ስና፡ የራሱ፡ ጥሩር፡ ለሩጫም፡ ለመዋጋትም፡ ስለከለከለው፡ ብለሚዎቹ፡ እንደልባቸው፡ እየደበደቡ፡ ፈጁት ። የቀረውንም፡ የፋርስን፡ የግሪኛ፡ ጦር፡ ኢትዮጵያውያኑን፡ የያዘው፡ የዝሆኑ፡ አገራ፡ በላያቸው፡ እየሮጠ፡ ሲፈጅ፡ በዝሆኑ፡ ላይ፡ የተቀመጡት ሰዎች፡ ደግሞ፡ ቀስታቸውን፡ እየደገኑ፡ በወስፊንጥራቸው፡ ብዙ፡ ጠላት፡ ፈጁ ። ይኸን፡ ሁሉ፡ የፋርሶችና፡ የግብጾቹ፡ ጠላት፡ የነገሩን፡ አያያዝ፡ በሊያመዛዝነው፡ እንደማያዘልቅ፡ ስለተረዳው፡ በወርቅ፡ ሠረገላው፡ ላይ፡ ተቀምጦ፡ እየተመለከተ፡ ሲያዋጋ፡ ቆይቶ፡ የነገሩን፡ ማስፈራት፡ ሲረዳው፡ ከሠረገላው፡ ወርዶ፡ በፈረሱ፡ ላይ፡ ተጋብቶ፡ ሸሸ ። እሱ፡ ከሸሸ፡ በኋላ፡ ተራው፡ የግብፅና፡ የሊቢያ፡ የሜዶን፡ ወታደር፡ ብዙ፡ ሰዎች፡ ተዋጋ ። በኋላ፡ ግን፡ የንጉሣቸውን፡ መሸሽ፡ የታመኑበትን፡ የፈረሰኛውን፡ ማለቅ፡ ሲሰሙ፡ ከሞት፡ የተረፉት፡ ግማሾቹ፡ ሸሹ፡ የቀሩትም፡ ተማረኩ ። የኢትዮጵያው፡ ንጉሥ፡ ገና፡ አስቀድሞ፡ ድሉ፡ ወደራሱ፡ መሆኑን፡ ስለተረዳው፡ እዚህ፡ እየተዋጋችሁ፡ መፋጀታችሁን፡ ትታችሁ፡ ሂዳችሁ፡ ሌሎቹ፡ የሚሸሹበትን፡ መንገድ፡ ያዙ፡ ብሎ፡ አዘ፡ ኖሮ፡ እነዚህ፡ የተላኩት፡ በዓባይ፡ ዳር፡ ያለውን፡ በሩን፡ ስለየዙባቸው፡ ግማሾቹ፡ ተስፋ፡ ቆርጠው፡ ወደ፡ ባሕር፡ እየገቡ፡ ሞቱ ። በፈረስ፡ የሸሸውም፡ ንጉሡ፡ አሪክንዴስ፡ ተመትቶ፡ እንደተማረከ፡ ደሙን፡ እያዝረከረከ፡ ዕድል፡ አድራጊው፡ ንጉሥ፡ እሂድዳስጥ፡ ፊት፡ ቀረበ ። የኢትዮጵያው፡ ንጉሥም፡ በየው፡ ጊዜ፡ ራራለት፡ ብዙም፡ የሚያጽናና፡ ንግግር፡ አደረገለት ። ቁስሉንም፡ አክሙት፡ ብሎ፡ ለመድኃኒት፡ አዋቂዎች፡ አዘዘ፡ ይባላል ።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ምርጥ፡ በሆነው፡ በወርቅ፡ ዕቃ፡ በተጫነው፡ ዝሆን፡ ላይ፡ ተቀምጦ፡ በጦር፡ ሠራዊቱ፡ እንደታጀበ፡ በየመንገዱ፡ እልልታና፡ ደስታ፡ እየተፈራረቀለት፡ ወደሲዩን፡ ከተማ፡ ገባ ። እንደዘመኑ፡ ልማድ፡ ለዓባይ፡ አምላክ፡ ነጭ፡ በሬ፡ አርዶ፡ የምስጋና፡ መሥዋዕት፡ አቀረበ ። የኢትዮጵያው፡ ንጉሥ፡ የድሉን፡ በዓል፡ የመሥዋዕቱን፡ ሥን፡ ሥርዓት፡ ከፈጸመ፡ በኋላ፡ ከምርክኞቹ፡ ውስጥ፡ በርነት፡ ያላቸውን፡ ለወታደሩና፡ ለሹማምንቱ፡ አደላቸው ። የጨዋ፡ ወገን፡ የሚባሉትን፡ ሁሉ፡ ነፃነት፡ ሰጥቶ፡ ለቀቃቸው ። ቆስሎ፡ ለተኛው፡ ለግብፁ፡ ንጉሥ፡ ለፋርሱ፡ ገዥ፡ ለአሪክንዴስ፡ እንደዚህ፡ ሲል፡ ላከበት ። የዚህ፡ የጦርነት፡ ምክንያት፡ የሆነውን፡ የፊላዬን፡ ከተማና፡ የማዕድኑን፡ ሥፍራ፡ በእጅ፡ አደርጋለሁ ። ከዚህ፡ የበለጠ፡ ከንቱ፡ የግዛት፡ ፍላጎት፡ የለኝም ። ራሱ፡ በጠባቤ፡ በዓባይ፡ የተከለለው፡ የጥንት፡ አገሬ፡ ይበቃኛል ። ፍርድንና፡ ሕግንም፡ ለማክበር፡ ስል፡ አንተንም፡ በነፃነት፡ ለቅቁሃለሁ ። ነገር፡ ግን፡ ለወደፊቱ፡ ከወሰንህ፡ አትለፍ፡ ለፋርሱ፡ ንጉሥም፡ እንደዚህ፡ ብለህ፡ ጻፍለት፡ «ወንድምህ፡ ሂዳስጥ፡ (ሐድ-አስ-ኤው)፡ ድልን፡ በጨበጣ፡ ውጊያ፡ አግኝቷል ። ነገር፡ ግን፡ የራስህን፡ አገር፡ መልሶ፡ ለቆልሃል ። ይኸንንም፡ ማድረግ፡ ወዳጅነትህን፡ ፈልጎ፡ ነው ። ምክንያቱም፡ ፍቅር፡ ለሰው፡ ልጅ፡ ከዕንቅ፡ የበለጠ፡ ነገር፡ ነውና ። ይሁን፡ እንጂ፡ የጦርነት፡ ምልክት፡ በምትሰጥበት፡ ቀን፡ ለመዋጋት፡ እምቢ፡ አይልም» ።

ይኸንንም ፡ ሁሉ ፡ አድርጎ ፡ ሲጨርስ ፡ ወደራሱ ፡ ከተማ ፡ ወደመርዌ ፡ በደ ስታ ፡ ተመለሰ ። ከተመለሰ ፡ በኋላ ፡ የቆየውን ፡ ያገር ፡ ልምድ ፡ በመከተል ፡ ለፀ ሐይ ፡ አምላክ ፡ አራት ፡ ነጭ ፡ ፈረሶችና ፡ አንድ ፡ ከሌት ፡ ያልደረሰ ፡ የሰው ፡ ወጣት ለጨረቃ ፡ አምላክ ፡ ሁለት ፡ ነጭጭ፡በሬዎችና ፡ አንዲት ፡ ከወንድ ፡ ያልደረሰች ፡ ልጅ ፡ አገረድ ፡ ሰዋ ፡ ይባላል ።

ይኸም ፡ የሰው ፡ መስዋዕት ፡ ልማድ ፡ በአፍሪካና ፡ በእስያ ፡ በምሥራቅ ፡ አው ሮፓ ፡ በቀድሞ ጊዜ ፡ የተለመደ ፡ ነበር ። የመርዌም ፡ የግብፃውያንም ፡ የአሶራውያንና ፡ የፍልስጥኤማውያን ፡ ነገሥታት ፡ ሁሉ ፡ በርታ ፡ ያለ ፡ ችግርና ፡ ጦርነት ፡ ሲገጥማቸው ፡ ለአማልክቶቻቸው ፡ ስለት ፡ የሚያደርጉት ፡ ሲደርስላቸውም ፡ የሚሰ ወጡት ፡ የሰው ፡ መስዋዕት ፡ ነበር ። እንኳን ፡ እነሱ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ምርጥ ፡ የሚ ባሉት ፡ የአብርሃም ፡ ልጆች ፡ እስራኤሎች ፡ እንኳን ፡ ይኸንን ፡ ልማድ ፡ የተከተ ሉበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ዮፍታሂ ፡ (ይፋትሀ) ፡ የሚባለው ፡ የእስራኤል ፡ መስፍን ፡ የአ ሞን ፡ ንጉሥ ፡ አገሩን ፡ ቻለስቲንን ፡ ሊቀማው ፡ ጠሩን ፡ ይዞ ፡ በተጓዘበት ፡ ጊዜ ፡ «የአሞንን ፡ ልጆች ፡ በጄ ፡ አሳልፈህ ፡ በትሰጠኝ ፡ ድል ፡ አድርጌ ፡ ስመለስ ፡ ከቤት ፡ ሊቀበለኝ ፡ መዠመሪያ ፡ የሚወጣውን ፡ እስዋልሃለሁ» ብሎ ፡ ተሳለ ። ከአሞናውያን ፡ ተዋግቶ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ሲመለስ ፡ ከቤቱ ፡ የሚወዳትና ፡ የወለዳት ፡ ልጁ ፡ ከበሮዋን እየመታች ፡ ልትቀበለው ፡ ወጣች ። በያትም ፡ ጊዜ ፡ ደንግጦ ፡ ልብሱን ፡ ቀደደ ፤ እንዲሁም ፡ አላት ፡ «አወዳ ፡ ልጄ ፡ ሆይ ፡ አጥብቀኸ ፡ አሳዘንኸኝ ፡ ወደ ፡ እግዚአብ ሔር ፡ አፈን ፡ ከፍቻለሁና ፡ ከዚያም ፡ እመለስ ፡ ዘንድ ፡ (የተሳልሁትንም ፡ አስቀር ፡ ዘንድ) ፡ አይቻለኝም ፡ አላት ። እሷም ፡ እንዲህ ፡ ስትል ፡ መለሰችለት ፡ አባቴ ፡ ሆይ ፡ አፍህንስ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ከከፈትህ ፡ እንደተሳልህ ፡ አድርግብኝ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ሁለት ወር ፡ ወደ ፡ ተራራ ፡ ወጥቼ ፡ ለብላቴንቴ ፡ (ለወጣትነቴ) ከንደኞቼ ፡ ጋር ፡ እንዳለቅስ ፍቀድልኝ» ፡ አለችው ። እሱም ፡ ፈቀደላት ። ወደተራራው ፡ ሔዳ ፡ ሁለት ፡ ወር ፡ ከአለቀሰች ፡ በኋላ ፡ ወደ አባቷ ፡ ተመለሰች፡እሱም፡እሷን ፡ ሰውቶ ፡ ስለቱን፡ፈጸመ ። መጽሐፈ ፡ መሳፍንት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፩ ፡ ቅጥር ፡ ፱-፵ ፡ ተመልከት ።

ወደ ታሪኩ ፡ እንመለስ ።

የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ ሂዳስፕ ፡ በመርዌ ፡ ከተማ ፡ የድሉን ፡ በዓል ፡ የመስ ሞዕቱን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ከፈጸመ ፡ በኋላ ፡ በውስጡ ፡ የሚገዙ ፡ አገሮች ፡ እንኳን ፡ ደስ ፡ አለህ ፡ ለማለት ፡ የሴርን ፡ ሰዎች ፡ የነጭና ፡ የቀይ ፡ በሕር ፡ ሰዎች ፡ የየመን ፡ ሰዎች ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ፡ ከኤርትራ ፡ በሕር ፡ ዳር ፡ ያሉት ፡ ወርቅና ፡ ጥንድ ፡ አንበሶች ፡ ብሌሚይ ፡ ቀስትና ፡ ወስፈንጥር ፡ አክሱሞች ፡ (በተገኘነት ፡ ሳይሆን ፡ በወዳጅነት) ፡ ቀጭኔ ፡ አመጡለት ። እሱም ፡ የድሉን ፡ በዓል ፡ ለማክበር ፡ መታያ ፡ እየያዙ ለት ፡ ለመጡት ፡ ሁሉ ፡ ሽልማትም ፡ ስጦታም ፡ እየሰጠ ፡ አስደስቶ ፡ በያገራቸው ሰደዳቸው ። በዚህ ፡ ሰዎን ፡ ለታሰረ ፡ እስረኛና ፡ ወንጀለኛ ፡ ሁሉ ፡ ምሕረት ፡ አድርጎ ፡ ሁሉንም ፡ አስደሰተ ፡ ይባላል ። ሞሪዬ ፡ ፩ኛ ፡ ሾሊም ፡ ፫፻፷፩ ፡ ገጽ ፡ ተመልከት ።

ይህ ፡ ንጉሥ ፡ ታሪኩ ፡ እንደሚለው ፡ በቅን ፡ ፍርድና ፡ በትክክለኛነት ፡ ሸ፰ ፡ ዓመት ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በ፱፻፶ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ሞተ ። በመንግሥቱም ፡ ዘመዱና ፡ ወራሹ ፡ ቤሩክ-ኤም-ሔብ ፡ ከሱም ፡ ቀጥሎ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ እስኪነሣ ፡ ድረስ ፡ ታክኬን ፡ ነገሠ ። ከታክኬን ፡ በኋላም ፡ ሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ የምትባለዋ ፡ በመርዌ ፡ ነገሠች ። በዕፅም ፡ ዘመን ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ተነሥቶ ፡ ትልቁን ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ገልብጦ ፡ የራሱን ፡ የቀጣር ፡ ግዛት ፡ አቆመ ። የዚህንም ፡ ታሪክ ፡ ከግሪክ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ አያይዘን ፡ ከስር ፡ ዠምረን ፡ ቀጥሎ ፡ በሚገኘው ፡ ምዕራፍ ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ሸ፱ ።

ግሪኮች ።

ዛሬ ፡ «ግሪክ» ፡ በሚባለው ፡ ስም ፡ የተጠቀለለው ፡ ሕዝብ ፡ ያን ፡ ጊዜግን ፡ ዛሬም ፡ ቋንቋውም ፡ የተለያየ ፡ ነበር ። የኑሮውም ፡ ጊዜ ፡ በግምት ፡ የሚታወቀው ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ከ፩ሺ ፡ ፯፻ ፡ ዓመት ፡ ዠምሮ ፡ ነው ።

ግሪኮች ፡ የሚባሉት ፡ በምዕራብ ፡ በኩል ፡ ባለው ፡ አገር ፡ ተቀምጠው ፡ ሳለ ፡ ደግሞ ፡ ከምሥራቅ ፡ የመጡት ፡ የዮሲክ ፡ ቋንቋ ፡ የሚናገሩ ፡ ዛሬ ፡ አቴናባላ በት ፡ አቴካና ፡ አውቢያ ፡ በሚባለው ፡ በምሥራቅ ፡ ወገን ፡ ተቀመጡ ። እነዚህም ፡ የአቴንን ፡ ከተማ ፡ የመሠረቱ ፡ ናቸው ። ደግሞ ፡ ግማሾቹ ፡ ከላይ ፡ ከሰሜን ፡ ከቴሳሊያን ፡ ከትራቺያ ፡ መጥተው ፡ እስከ ፡ ቆሮንቶስ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ ያዙ ። እነዚህም ፡ ለየግላቸው ፡ ሶስት ፡ ቋንቋ ፡ (ዲያሌክት) ፡ ለየራሳቸው ፡ የሚናገሩ ፡ ሕዝቦች ፡ በያለበት ፡ ተቀምጠው ፡ ጥቂት ፡ መቶ ፡ ዓመታት ፡ እንደኖሩ ፡ አሁንም ፡ ከሰሜን ፡ ዶሪክ ፡ ከሚባለው ፡ ሥፍራ ፡ ቋንቋቸውም ፡ የራሳቸው ፡ የሆነ ፡ የዶርያ ፡ ሕዝቦች ፡ አገራቸውን ፡ ትተው ፡ በተላልያ ፡ አልፈው የዘሬውን ፡ ደቡብ ፡ አገር ፡ የፔሎፔሪን ፡ የላቆኒን ፡ አገር ፡ ያዙ ። ከዚያም ፡ አብረዋቸው ፡ ከተደባለቋቸው ፡ ግሪኮች ፡ ጋር ፡ እያለፉ ፡ ክራችና ፡ ፕሮን ፡ የሚባለውን ፡ አገር ፡ አቀኑ ። የስፖርታንም ፡ ከተማ ፡ ከተሙ ።

ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ የሲክ ፡ የሚባሉት ፡ የአቴንን ፡ ከተማ ፡ የከተሙት ፡ ግሪኮች ፡ የባሕር ፡ መንገድና ፡ ዋናን ፡ ሌላም ፡ ሥልጣኔ ፡ ከሬንቂዎች ፡ ተምረው ፡ ሠልጥነው ፡ ነበርና ፡ ከአድሪያቲክ ፡ ባሕር ፡ እየተሻገሩ ፡ በነአልችቢያድ ፡ እየተመሩ ፡ ከኢጣልያ ፡ አገር ፡ ሲሲሊንና ፡ ከፈረንሳይ ፡ አገር ፡ ማርሴይን ፡ አቅንተው ። ከዚያም ፡ አልፈው ፡ እስከ ፡ ኤስፓኝ ፡ ጫፍ ፡ ድረሱ ።

በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ሁኔታ ፡ ሕዝቦቹ ፡ በጠቅላላው ፡ በአገሩ ፡ ስም ፡ ግሪኮች ፡ እየተባሉ ፡ ከመጠራት ፡ ይልቅ ፡ በየከተማቸው ፡ ስም ፡ መጠራት ፡ ልማድ ፡ ስለነበረ ፡ ዛሬ ፡ በመላው ፡ ግሪኮች ፡ የሚባሉት ፡ የዚያን ፡ ጊዜ ፡ የአቴና ፡ ሕዝቦች ፡ ትግል ፡

ሩጫ : አመታትና : ምክት : በጣም : ያውቁ : ነበር ። አንድ : አንድ : ጊዜ : በሕ
 ዝብ : ሬት : ደንብ : ሆኖ : ጥፋት : ሳይኖርባቸው : ዠግንነትን : መከራና : ስቃይን :
 ለመጣር : ሲሉ : ይገረፋሉ ። በግርፋቱም : ጊዜ : ያለቀሰ : ወይም : በፊቱ : የሐ
 ዘን : መልክ : ያሳየ : ተመልካቹ : ሕዝብ : ሴቱም : ወንዱም : እየሳቀ : ይሳለ
 ቅበታል ። ሳያለቅስ : የደስታ : መልክ : እያሳየ : ግርፋቱን : የፈጸመ : ጎብዝ :
 ጨካኝ : ተብሎ : የወንድነት : ስም : ይሰጠዋል ። ይህ : ሁሉ : ጥረት : ሰውነ
 ታቸውን : ከድካምና : ከልስላሴ : አድነው : ጠላት : በተዋጋቸው : ጊዜ : የቀን :
 ሐሩር : የሴት : ቁር : የጠላት : በትር : ሳያስፈራቸው : እነሱ : ጠላት : አጥቅ
 ተው : ለመመለስ : እንዲጸኑ : ነው ። ስለዚህ : እስፓርታዎች : በትግል : በሩጫ :
 በጠቅላላው : በመሬት : ጦርነት : ተወዳዳሪ : የሌላቸው ነበሩ ። አቴናዎች፣ ደግሞ :
 በወሀ : ዋናና : በመርከብ : ጦርነት : የሚችላቸው : አልነበረምና : እነዚህ : ሁለቱ :
 ወገኖች : ምንም : እንኳን : ብዙ : ጊዜ : እርስ : በርሳቸው : በጣም : ከሩቅ :
 የመጣው : ይልቁንም : በዚህ : ዘመን : እየደጋገመ : የሚደርስባቸውን : የፋርስን :
 ወረራ : በመሬት : ጦርነት : ስፓርቶች : በባሕር : ጦርነት : አቴናዎች : እየተባ
 በሩ : አግደዋል ። በመጨረሻም : በፍጹም : አሸንፈው : ጠላትን : መልሰዋል ።

ከፋርስ : ቀደም : ብሎ : እዚያው : አጠገብ : ያለው : የሜዶን : መንግ
 ሥት : ትልቅ : ስም : እንደነበረው : እንደዚሁም : ከአቴናዎች : በሬት : ስፓርቶች :
 ስግባቸውም : ኃይለኝነታቸውም : በጣም : የገነነ : ነበር ። ንጉሥም : ነበራቸው ።
 ይሁን : እንጂ : እንደዛሬው : ዘመን : የዴሞክራሲ : አስተዳደር : ግናቸውንም :
 የመንግሥታቸውን : ጉዳይ : የሚቆርጡት : ያገር : ሽማግሌዎችና : አዋቂዎች : ነበሩ :
 እንጂ : ንጉሣቸው : ወይም : መሪያቸው : እንደፈቃዱ : የልቡን : ለመሥራት :
 መብት : አልነበረውም ። ትልቅ : የውስጥ : የአስተዳደር : ወይም : የጦርነት፣ ጉዳይ :
 መዝገመሪያ : እነዚህ : አዋቂዎች : ከመከሩበት : በኋላ : አሳባቸው : ለንጉሡ :
 ይቀርባል ። ንጉሡም : የሽማግሌዎቹን : አሳብ : ይዞ : ሕዝብ : ወደሚሰበሰቡ
 በት : ሸንጎ : ሔዶ : ሕዝቡን : በአዋጅ : ሰብስቦ : ከአዋቂዎች : የቀረበለትን :
 አሳብ : በመግለጽ : የሕዝቡን : ውሳኔ : ይጠይቃል ። ሕዝቡም : ነገሩን : ከሰማ :
 በኋላ : እገ : ወይም : እምቢ : የማለት : ሥልጣን : ነበረው : ይባላል ።

ስለዚህ : ዛሬ : በነፃው : ዓለም : በእንግሊዝ : በፈረንሳይ : በአሜሪካ : በሌ
 ሎችም : አገር : ያለውን : የዴሞክራሲን : (የሕዝብ : መንግሥት) : አስተዳደር : የሕ
 ጉንና : የሥርዓቱን : መሠረት : ያጠኑት : የቀድሞው : የግሪክ : ሕዝቦች : ይህ
 ሩብት : ከነበረው : አስተዳደር : ላይ : ተወስዶ : በማሻሻል : ነው ። ለስፓርታዎች :
 በዴሞክራሲ : ደንብ : የሚተዳደሩበትን : ሕግና : ሥርዓት : አዘጋጅቶ : የሰጣቸው :
 ሊኩርጎስ : የሚባል : የተማሪ : ሊቅ : ነበር ። ባለፈው : ታሪኩን : ያነበብነው ፣ ሐሙ
 ራቢ : ለባቢሎናውያን : እንደሆነው : ሊኩርጎስ : በሊቅነቱና : በሕግ : ሐጋጊነቱ :
 በስፓርታ : ታሪክ : ውስጥ : ትልቅ : ስም : አለው ።

— የአቴናዎችን ፡ ደግሞ ፡ በጭሩ ፡ እንመልከት ። ያገሩ ፡ ታሪክ ፡ እንደሚለው ፡ ስም ሥራቅ ፡ የመጡት ፡ ሕዝቦች ፡ አቴን ፡ ያለበትን ፡ ሥፍራ ፡ ከያዙ ፡ በኋላ ፡ የ፡ የሚባለው ፡ የአጵሎን ፡ ልጅ ፡ (የየናናውያን ፡ ዘር ፡ አባት) ፡ እነዚህኑ ፡ ሕዝቦች፡፤፤፤ ነገድ ፡ ከፍሎ ፡ ፤፤፤ መንደር ፡ አብጅቶላቸው ፡ ነበር ። ከነዚህም ፡ ፤፤፤ የአቴን ፡ ከተማ ፡ ነው ። በአቴንም ፡ ንጉሡ ፡ ይቀመጥበት ፡ ስለነበረ ፡ ከሌሎች ፡ የበለጠች ፡ ዋና ፡ የሕዝብ ፡ መሰብሰቢያ ፡ ከተማ ፡ ሆነች ። ሕዝባዊም ፡ በእርሷ ፡ ስም ፡ አቴናዎች ፡ ይባሉ ፡ ዠመር ። በሕይወታቸው ፡ ከጎረቤቶቻቸው ፡ ከስፓር ታዎች ፡ ከፔሎፒኒሶች ፡ ከዶርያዎች ፡ ጋር ፡ ውጊያ ፡ ያደርጉ ፡ ነበር ። ከነዚያ ፡ ጋር ፡ ሲዋጉ ፡ ከድርብ ፡ የሚባለው ፡ የተወደደው ፡ ንጉሣቸው ፡ አገሩን ፡ ለማዳን ፡ እጦርነት ፡ ላይ ፡ ሕይወቱን ፡ ሰውቶ ፡ ሞተ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አቴናዎች ፡ ከሱ ፡ ቀጥለው ፡ ሥልጣን ፡ የሚይዙት ፡ -አርኮንት- ፡ የአዋቂ ፡ አስተዳዳሪ ፡ ይባሉ ፡ እንጂ ፡ እንደርሱ ፡ ንጉሥ ፡ ተብለው ፡ አይጠሩም ፡ ብለው ፡ ንጉሣዊ ፡ ግዛትን ፡ አስቀሩ ። ይኸም ፡ ውሳኔ ፡ በግሚሶቹ ፡ አተራራክ ፡ ሚቹን ፡ ንጉሥ ፡ ለማክበርና ፡ የሱ ፡ ተከታይ ፡ አይገኝም ፡ በማለት ፡ የተደረገ ፡ ሲመስል ፤ በቀሩት ፡ አተራራክ ፡ ደግሞ ፡ ሀብታሞችና ፡ የከፍተኛ ፡ ተወላጆች ፡ (አሪስቶክራቶች) ፡ የሆኑት ፡ ቀድሞ ፡ የንጉሡን ፡ መኖር ፡ ይቃወሙ ፡ ነበርና ፡ አሁንም ፡ ሕዝብ ፡ በየጊዜው ፡ በሚመርጠው ፡ አዋቂ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ እንገዛ ፡ ብለው ፡ ወሰኑ ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በዚህ ፡ ተቆረጠና ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ በጊደ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ሰሎን ፡ የተባለው ፡ ከሰባቱ ፡ ሊቃውንት ፡ አንዱ ፡ ሊቅ ፡ "አርኮንት" ፡ ተብሎ ፡ ተመረጠ ። እሱም ፡ ሕዝቡ ፡ የሚተዳደርበትን ፡ ሕግና ፡ ሥርዓት ፡ አዘጋጅቶ ፡ ሰጥቶ ፡ ያስተዳድራቸው ፡ ዠመር ። ሕዝቡም ፡ በሰሎን ፡ ሕግና ፡ ሥርዓት ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ ተሰኘ ። ከዚያ ፡ ፒስትራት ፡ የሚባለው ፡ ተመረጠና ፡ የአቴናዎችን ፡ ኃይልና ፡ ኑሮ ፡ ከሌሎቹ ፡ ከፍ ፡ ለማድረግ ፡ በብዙ ፡ ወገን ፡ ሲደክም ፡ ኖሮ ፡ በጂጆጂ ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በሬት ፡ ሞተ። በሥልጣኑም ፡ ኤፒያና ፡ ኢፓርኮ የሚባሉት ፡ ልጆቹ ፡ ተከተሉት ። ነገር ፡ ግን ፡ ሕዝቡን ፡ ለመምራት ፡ ያላቸው ፡ ችሎት ፡ በቂ ፡ ስለአልነበረ ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ የልጅነት ፡ ሥራ ፡ በመሥራት ፡ ሕዝቡ ፡ አልወደዳቸውም ፡ ነበርና ፡ ኢፓርኮን ፡ አድመው ፡ ገደሉት ። ኢፒያ ፡ ግን ፡ ስአቴን ፡ ሸሸቶ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ አገር ፡ ሄደ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በከፍተኛውና ፡ በተርታው ፡ ሕዝብ ፡ መካከል ፡ በአስተዳደርና ፡ በሥልጣን ፡ መያዝ ፡ ምክንያት ፡ ትልቅ ፡ ሁከት ፡ ተነሣ ። ከፍተኞቹ ፡ ሕዝቦች ፡ ዝቅተኛውን ፡ አሸንፈው ፡ መንግሥቱን ፡ ለማያዝ ፡ ከስፓርታዎች ፡ እርዳታ ፡ ጨምረው ፡ ኢፓንር ፡ በሚባለው ፡ እየተመሩ ፡ እነዚህን ፡ ለመደምሰስ ፡ ሲነሡ ፡ የተርታው ፡ ሕዝብ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ክሊስቲን ፡ የሚባለውን ፡ ይዞ ፡ ተነሣ ። ውጊያም ፡ ዠምረው ፡ የተርታው ፡ ሕዝብ ፡ ወገን ፡ ተሸንፎ ፡ የሀብታሞቹ ፡ ወገኖች ፡ መንግሥቱን ፡ በጂጆጂ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ለጊዜው ፡ እጅ አደረጉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ገዥነታቸው ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ሳይቆይ ፡ ክሊስቲን ፡ እንደገና ፡

ተመልሶ ፡ ኢፓጎርን ፡ ከነወገኖቹ ፡ አስወጥቶ ፡ የአቴንን ፡ ሥልጣን ፡ ያዘ ። የአርሱም ፡ አገዛዝ ፡ እስከ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ቆየ ። በዕውቀት ፡ በፍልሥናና ፤ በግጥም ፡ በሕክምና ፤ በታሪክ ፡ ጽሑፍ ፡ እነሄሮዳቱስ ፡ እነሶክራት ፡ እነሂፖክ ፡ ፊት ፡ እነጥላቶን ፡ እነአሪስቶት ፡ ለአገሪቱ ፡ ከፍተኛ ፡ ደረጃ ፡ እንደሰጥዋት ፡ በወርነት ፡ ደግሞ ፡ እነቴሚስቶክል ፤ እነአሪስቲዶ ፤ እነቴሪክል ፡ እየተነሡ ፡ አገርን ፡ ከጠላት ፡ (ፋርስ) ፡ በመከላከል ፡ የጦር ፡ ድርጅት ፡ በማበጀት ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ሆኑ ። እነሱም ፡ በየጊዜያቸው ፡ ልዩልዩ ፡ የባሕር ፡ ጦር ፡ እያዘጋጁ ፡ ፋርሶች ፡ ይዘውት ፡ የነበረውን ፡ ደሴት ፡ ሁሉ ፡ አስለቀቁ ። ቴሪክል ፡ ደግሞ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ በማሳመሩ ፡ ሕዝቡንና ፡ ፫፻ ፡ የሚሆኑትን ፡ ከተማዎች ፡ አንድነት ፡ እንዲገብሩ ፡ አደረጋቸው ። እንደዚሁም ፡ አሪስቲዶ ፡ ከፋርሶቹ ፡ ጋር ፡ በመዋጋት ፡ ተመስግኗል ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ በ፬፻ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ አቴናዎች ፡ ብዙ ፡ ችግርና ፡ ፈተና ፡ ደረሰባቸው ። በጠገባቸው ፡ ካሉት ፡ ወገኖቻቸው ፡ ከስፓርታዎች ፡ ሲዋጉ ፡ ከፋርስ ፡ ሲከላከሉ ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ አድራገቱክንና ፡ ሚዲቴራኒያን ፡ እያለፉ ፡ ያቀኑት ፡ የሲሲል ፡ የማርሴይ ፡ አገር ፡ እየሸፈተባቸው ፡ ወደዚያ ፡ እየሄዱ ፡ ላይና ፡ ታች ፡ እየሮጡ ፡ የሸፈተውን ፡ ለማሳመን ፡ ልውረር ፡ የሚለውን ፡ ለመከላከል ፡ ልደባልቃችሁ ፡ የሚለውን ፡ ለማገድ ፡ ብዙ ፡ ደክሙ ። ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ እያሸነፉ ፡ ሲመለሱ ፡ እየተሸነፉም ፡ በስፓርታዎች ፡ የተገዙበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። የስፓርታና ፡ የአቴን ፡ ሕዝቦች ፡ በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ሕብረትና ፡ መከፋፈል ፡ ድል ፡ መሆንና ፡ ድል ፡ ማድረግ ፡ እየተፈራረቀባቸው ፡ ሲኖሩ ፡ በመጨረሻ ፡ ሁሉንም ፡ ደምስሶ ፡ በመግዛት ፡ የሚገላግላቸው ፡ ጉብዝ ፡ ከመቆደንያ ፡ ተነሣ ። ይኸም ፡ ሰው ፡ የሬልጶስ ፡ ልጅ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ነው ። የርሱንም ፡ አነሣሥ ፡ ወደፊት ፡ እስክንመለከት ፡ ድረስ ፡ የግብፃውያንን ፡ የአሶራውያንንና ፡ የባቢሎናውያንን ፡ ሃይማኖት ፡ እንደተመለከትን ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ የግሪኮችን ፡ ሃይማኖት ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፳፫ ።

የግሪኮች ፡ አማልክት ።

በፍልስፍና ፡ በዕውቀት ፡ በቤት ፡ ሥራ ፡ በሕዝብ ፡ አስተዳደር ፡ ከሌሎቹ ፡ አገሮች ፡ የመኻል ፡ ሁኔታ ፡ እንዳላቸው ፡ በአምልኮም ፡ በብዙ ፡ ሳይሆን ፡ በመጠኑ ፡ ከነርሱ ፡ በፊትና ፡ በነርሱ ፡ ዘመን ፡ ካሉት ፡ ከግብፃውያን ፡ ከአሶራውያንና ፡ ከባቢሎናውያን ፡ ከቻይናና ፡ ከሕንድ ፡ የመኻል ፡ መንገድ ፡ ያሳያሉ ። እነዚያ ፡ የሰውን ፡ አምላክነት ፡ ወይም ፡ የማይታየውን ፡ አምላክ ፡ በሚታይ ፡ በሰው ፡ አምሳል ፡ መቅረጻቸው ፡ በይቀር ፡ ፩ ፡ እንድ ፡ ጊዜ ፡ ኮርማ ፡ በሬን ፤ አሞራን ፡ ፀሐይን ፡ ጨረቃን ፡ አማልክት ፡ ወይም ፡ የአማልክት ፡ ማደሪያ ፡ ሲያደርጉ ፡ ግሪኮች ፡ ግን ፡ አማልክት ፡ የሚያደርጉባቸው ፡ በአስተዳደርና ፡ በጀግንነት ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ የሆኑትን ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ በሬት ፡ ቀንደኞችና ፡ ገጣኞች ፡ በኋላ ፡ አማልክት ፡ ያደረጓቸው ፡ ሰዎች ፡ መኖራቸው ፡ እውነትም ፡ ሐሰትም ፡ ቢሆን ፡ በአርአያ ፡ ሰው ፡ የተመሰሉና ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ የመዋደድ ፡ የመጣላት ፤ የመዋጋት ፤ የመጋባት ፡ የመፋታት ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡ ናቸው ። ወደፊት ፡ እንደምናስረዳው ፡ የነሱም ፡ ነገዳቸውና ፡ ቀጥረቸው ፤ ተረታዊ ፡ የሆነ ፡ ታሪካቸውም ፡ ሰፊ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የታወቁትንና ፡ ያንድ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ወገን ፡ የሆኑትን ፤ ሥራቸውንና ፡ ስማቸውን ፡ ብቻ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የነዚህ ፡ የአማልክቱ ፡ ታሪክ ፡ የሚለውን ፡ ተከትለን ፡ በጭሩ ፡ እንጽፋለን ።

፩ኛ ፣ ዜውስ ፡ (በላቲን ፡ ገፍፒተር) ።

ዜውስ ፡ የክርናና ፡ የሬአ ፡ ልጅ ፡ የኤራ ፡ ባል ፡ የሰማይ ፡ አምላክ ፡ የአማልክትና ፡ የሰው ፡ አባት ፡ ነው ። በልጅነቱ ፡ አባቱ ፡ ሊውጠው ፡ ሲያስብ ፡ እናቱ ፡ ወደ ፡ ክሬት ፡ አምጥታ ፡ ደበቀችው ። ከደገ ፡ በኋላ ፡ ከክሬት ፡ ወደ ፡ አሊምፒያ ፡ ተራራ ፡ (የአማልክቱ ፡ መቀመጫ) ፡ ሄዶ ፡ አባቱን ፡ አብርሮ ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ጌትነት ፡ ከወንድሞቹና ፡ ከልጆቹ ፡ ጋራ ፡ ተከፈለ ። የርሱም ፡ ዋና ፡ የጦርነት ፡ መሣሪያው ፡ መብረቅ ፡ ነው ። በአየራት ፡ ያሉ ፡ ነገድንድ ፡ ነፋሳት ፤ ደመናት ፡ እነዚህን ፡ የመሰሰሉት ፡ ሁሉ ፡ በርሱ ፡ ሥልጣን ፡ የሚተዳደሩ ፡ ናቸው ። በንድ ፡ ወገን ፡ ዘመድ ፡ ሆነው ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ የርሱና ፡ ያባቶቹ ፡ በላጋራ ፡ የነበሩትን ፡ ቲታኒ ፡ የሚባሉትን ፡ አማልክት ፡ ተዋግቶ ፡ ወደ ፡ እንጦርጦስ ፡ (ታርታር) ፡ የሰደዳቸው ፡ በመብረቅ ፡ በትር ፡ ነው ። ለአዝርዕትና ፡ ለአብቀልት ፡ ነፋስን ፤ ዝናብን ፤ ፀሐይን ፡ እንደ ፡ ጊዜው ፡ እያደላደለ ፡ የሚሰጥ ፡ ለሰው ፡ ለክፋው ፡ እንደክፋቱ ፤ ለደጉ ፡ እንደ ፡ ደግነቱ ፡ እየሰጠ ፡ ዕድሉን ፡ የሚወስን ፡ ርሱ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሁሉ ፡ ሆኖ ፡ ከርሱ ፡ በላይ ፡ በግሪክ ፡ «ሞይራ» ፡ በላቲን ፡ ፋቶ ፡ የሚባል ፡ የጨለማ ፡ አምላክ ፡ አለና ፡ ዜውስ ፡ ከርሱ ፡ ጋራ ፡ ብቻ ፡ መጣላትና ፡ ማሸነፍም ፡ አይሆንላትም ። ዜውስ ፡ በተቋጣና ፡ ጭንቅላቱን ፡ በወዛወዝ ፡ ጊዜ ፡ የአሊምፒያ ፡ ተራራ ፡ በመሉ ፡ ይነቃነቃል ።

ለዚውስ ፤ በግሪክ ፡ አገር ፡ በአሊምፒያ ፡ ተራራ ፡ ላይ ፡ በዘመኑ ፡ ትልቅ የሚያምር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ተሠርቶ ፡ በውሰጡ ፡ የርሱ ፡ ሐውልት ፡ በትልቁ ፡ ተቀርጾ ፡ ይሰገድለታል ። ሐውልቱም ፡ በሕይወቱ ፡ ያደርግ ፡ ነበር ፡ የሚባለውን ፡ በመከተል ፡ በቀኝ ፡ እጁ ፡ መብረቅ ፡ በግራ ፡ እጁ ፡ በትረ ፡ መንግሥት ፡ እንደ ፡ ያዘ ፡ በዙፋኑ ፡ ተቀምጦ ፡ ይታያል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ዋና ፡ ሚስቱ ፡ ኤራ ፡ ብትሆን ፡ ከቀሩት ፡ የሴት ፡ አማልክት ፡ ከነኢዮ ፤ ከነኤውሮፓ ፡ በመዋደዱ ፡ ምክንያት ፡ ከሚስቱ ፡ ጋራ ፡ ያደረገው ፡ የቅናት ፡ ክርክርና ፡ ጦርነት ፡ ብዙ ፡ ነው ። ወደ ፡ ፊትም ፡ ተጽፈው ፡ የሚገኙት ፡ ወንድና ፡ ሴት ፡ አማልክት ፡ እርሱ ፡ ከሚስቱና ፡ ከውሸሞቹ ፡ የወለዳቸው ፡ የርሱ ፡ ልጆችና ፡ ቤተ ፡ ሰቦች ፡ ናቸው ።

፪ኛ ፡ ኤራ ፡ ወይም ፡ ሔራስ ፡ (ጁኖን) ።

ኤራ ፡ የዜውስ ፡ ሚስትና ፡ እኅት ፡ ናት ። በቀጥታ ፡ ወይም ፡ ከባሏ ፡ ጋራ ፡ በመሳተፍ ፡ የሰማይና ፡ የምድር ፡ ንግሥት ፤ የጋብቻ ፤ የትዳር ፤ የልደት ፤ የሕፃናት ፡ ጠባቂ ፡ ትባላለች ። እሷ ፡ ከባሏ ፡ ከዜውስ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ወንድ ፡ የማታውቅ ፡ በትዳሯ ፡ የታመነች ፡ ሆና ፡ ሳለች ፡ ባሏ ፡ ዜውስ ፡ ግን ፡ አማልክት ፡ የሆኑም ፡ ያልሆኑም ፡ ሌሎች ፡ ሴቶች ፡ እየወደደ ፡ በቅናት ፡ ምክንያት ፡ ያደረገችው ፡ ጦርነት ፡ በአማልክቱ ፡ የተረት ፡ መጽሐፍ ፡ (ሚቶሎዢ) ፡ ውስጥ ፡ በሰፊው ፡ ተጽፏል ። ዜውስ ፡ ከወደዳቸው ፡ ሴቶች ፡ ውስጥ ፡ ዋነኞቹ ፡ “ኢዮ” ፡ የምትባለዋ ፡ የቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ካህኒት ፡ ኤውሮፓ ፡ የምትባለዋ ፡ የሬንቄ ፡ የንጉሥ ፡ ልጅ ፡ ናቸው ።

አማልክቱ ፡ እያንዳንዳቸው ፡ የሚወዱትና ፡ በስለትም ፡ በመሥዋዕትም ፡ የሚቀበሉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ እንስሳና ፡ ፍራፍሬ ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ለየክፍላቸው ፡ እንደ ፡ ቅዱስ ፡ እንስሳና ፡ እንደ ፡ ቀዱስ ፡ ዛፍ ፡ ይቁጠራል ። ለኤራ ፡ የሚቀርበው ፡ ስለትና ፡ ወይም ፡ ለርሷ ፡ የተቀደሱ ፡ እንስሶች ፡ ፍየልና ፡ በፈረንሳዊ፡ ፓሾን ፡ የምትባል ፡ (በአገራችን ፡ የሌለች) ፡ ትልቅ ፡ ወፍ ፡ ናቸው ።

፫ኛ ፡ ኤፌሶቶ ፡ (ቨልካኖ) ።

ኤፌሶቶ ፡ የዜውስና ፡ የኤራ ፡ ልጅ ፡ የእናቱ ፡ የአፍሮዲት ፡ ባል ፡ የእሳተገሞራ ፤ የብረታብረት ፡ አምላክ ፡ የቀጥቃጮችና ፡ የአንጥረኞች ፡ ጠባቂ ፡ ነው ፡ መልክ ፡ ጥፋና ፡ አንካሳ ፡ በመሆኑ ፡ እናቱ ፡ ኤራ ፡ ስለ ፡ ጠላቸው ፡ ከአሊምፒያ ፡ ተራራ ፡ ወደ ፡ ባሕር ፡ ወረወረችው ፡ ይባላል ። ደግሞ ፡ አባቱ ፡ ዜውስ ፡ ከሚስቱ ፡ ከኤራ ፡ ጋራ ፡ በቅናት ፡ የተነሣ ፡ በሚከራከሩበት ፡ ጊዜ ፤ ለናቱ ፡ እየረዳ ፡ ስላስቸገረው ፡ ዜውስ ፡ ነው ፡ ወደ ፡ ባሕር ፡ ያውዘዘዘው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

፬ኛ ፡ አፍሮዲት ፡ (ቨኑስ ፡ ሆኔራ) ።

አፍሮዲት ፡ የውበትና ፡ የፍቅር ፡ አምላክ ፡ ነች ። ገሚሱ ፡ የዜውስ ፡ ልጅ ፡ ሲያደርጋት ፤ ገሚሱ ፡ ደግሞ ፡ የኡራኖስ ፡ ኦባለ ፡ ዘር ፡ ተቆጣጠ ፡ ከተባለበትና ፡ ደሙ ፡ ከተንጠባጠበበት ፡ ከባሕር ፡ ዐረፋ ፤ ተወለደች ፡ ይላታል ። መልካም ፡ ቁንጥና ፡ መዘዘ ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ ለአንካሳውና ፡ ለአስከፊታው ፡ ለኤፌሶቶ ፡ የተዳረገበትን ፡ ምክንያት ፡ ተራከዎቹ ፡ በሁለት ፡ ዓይነት ፡ ይገልጹታል ።

አንደኛው ፡ ዜውስ ፡ የፍቅር ፡ ግንኙነት ፡ ለማድረግ ፡ ቢጠይቃትና ፡ እንቢ ፡ ብትለው ፡ ተናዶ ፡ ለአንካሳው ፡ ለኤፌሶቶ ፡ ዳራት ፡ ይላሉ ። ሁለተኛው ፡ ኤፌሶቶ ፡ ሙብረቅን ፡ ሠርቶ ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ እንዲሆነው ፡ ለዜውስ ፡ ቢሰጠው ፡ በስጦታው ፡ ተደስቶበት ፡ ነበርና ፡ ለዚህ ፡ ውለታ ፡ ቁንጥይቱን ፡ ዳረለት ፡ ይላሉ ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ደንበኛ ፡ ባሏ ፡ ኤፌሶቶ ፡ ቢሆን ፡ ከነአሬስ ፡ ማርስ) ፡ ከነሔርሜስ ፡ (ሚርኩሪዮ) ፡ ጋራ ፡ ያደረገችው ፡ የፍቅር ፡ ግንኙነት ፡ ብዙ ፡ ነው ። የሷም ፡ ትልልቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ በቆጵሮስ ፡ (ቸፕሮስ) ፡ በቆሮንቶስ ፡ በአርጎ ፡ ተሠርቶ ፡ በውስጡም ፡ የሷ ፡ ሐውልት ፡ በሚያምር ፡ ተሠርቶ ፡ ይሰገድላት ፡ ነበር ። ለሷም ፡ የሚቀርበው ፡ ስለት ፡ ርግብና ፡ ጽጌ ፡ ረዳ ፡ ነው ። በዚሁ ፡ መሠረት ፡ ይሆናል ፡ ዛሬም ፡ የተዋደደ ፡ ሴትና ፡ ወንድ ፡ የጽጌ ፡ ረዳ ፡ አበባ ፡ የሚለዋወጥበት ፡ ምክንያት ።

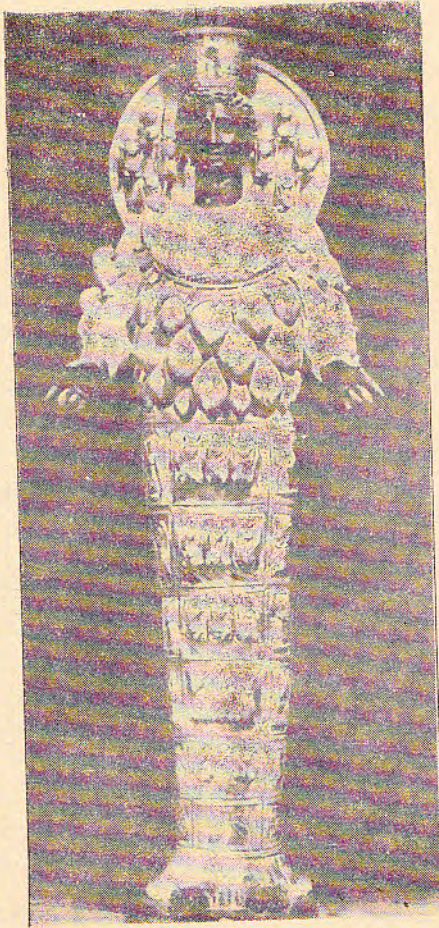
፩ኛ ፡ ሔርሜሴ ፡ (ሚርኩሪዮ) ።

ሔርሜስ ፡ የአማልክት ፡ መልክተኛ ፡ የነጋዴና ፡ የነጣቂ ፡ የመንገደኛ ፡ ጠባቂ ፡ ነው ። የምውታንንም ፡ ነፍስ ፡ እየመራ ፡ ወደ ፡ ሲኦል ፡ (እንጦርጦስ) ፡ የሚወስድ ፡ ርሱ ፡ ነው ።

ከሌሎች ፡ አማልክት ፡ እየሰረቀም ፡ እየቀማም ፡ ብዙ ፡ ነገርና ፡ ሴቶች ፡ ለራሱም ፡ ለሌሎች ፡ አማልክትም ፡ ይወስዳል ።

አባቱ ፡ ዜውስ ፡ ባለፈው ፡ እንደ ፡ ተባለው ፡ በሚስቱ ፡ በኤራ ፡ ላይ ፡ አዲሱ ፡ የምትባለዋን ፡ ወደ ፡ ነበር ። በዚሁ ፡ ሚስቱ ፡ ተቁጥታ ፡ አዲሱን ፡ ወደ ፡ ላም ፡ ለወጠችት ። ቀጥሎም ፡ አርጎ ፡ ለሚባለው ፡ መቶ ፡ ዐይን ፡ ሰጥታ ፡ አስሮ ፡ እንዲጠብቃት ፡ አዘዘችው ። የአርጎ ፡ መቶ ፡ ዐይኖችም ፡ እንቅልፍ ፡ በያዛቸው ፡ ጊዜ ፡ ኃምሳው ፡ ይከደናሉ ፡ ኃምሳው ፡ ክፍት ፡ ሆነው ፡ በየፈራረቃ ፡ ይጠብቃሉ ። ሔርሜስ ፡ ሄዶ ፡ አርጎን ፡ ገድሎ ፡ እስረኛዋን ፡ ነጻ ፡ እንዲያወጣ ፡ ከዜውስ ፡ ታዘዘ ። እርሱም ፡ በደረሰ ፡ ጊዜ ፡ አርጎን ፡ እንዴት ፡ እንደሚገድል ፡ ወይም ፡ ሳይገድል ፡ እንዴት ፡ አዲሱን ፡ ለመውሰድ ፡ እንደሚችል ፡ ተጨነቀ ። የአርጎ ፡ ተመልካቾቹ ፡ መቶ ፡ ዐይኖች ፡ ናቸውና ፡ አዘንግቶ ፡ ለመውሰድ ፡ አልተቻለውም ። እንዲሁም ፡ ዐይኖቹ ፡ እያዩ ፡ ሊገድለው ፡ አልደፈረም ። ስለዚህ ፡ ከሁሉ ፡ ይልቅ ፡ በሙዚቃ ፡ ቃና ፡ እንቅልፍ ፡ ሊያስወስደው ፡ ቀርጥ ፡ አሳብ ፡ አደረገና ፡ በሰላማዊ ፡ መልክ ፡ ተጠግቶ ፡ የዜማውን ፡ ቃና ፡ እየለዋወጠ ፡ ሙዚቃውን ፡ ሲመታ ፡ በሙዚቃው ፡ ድምፅ ፡ ልቡ ፡ ተመስጦ ፡ የአርጎ ፡ መቶውም ፡ ዐይኖቹ ፡ እያደር ፡ ጨርሰው ፡ ተዘጉ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሔርሜስ ፡ በድንጋይ ፡ መትቶ ፡ ገደለውና ፡ አዲሱን ፡ አስፈቃት ። አዲሱ ፡ ግን ፡ በኤራ ፡ ሥልጣን ፡ ከላምነት ፡ ወደ ፡ ሰውነት ፡ አልተለወጠችም ፡ ነበርና ፡ በያለበት ፡ እየተቀበዘበዘች ፡ ስትኖር ፡ እግብጽ ፡ አገር ፡ ስትደርስ ፡ ዜውስ ፡ የሰውነት ፡ መልኳን ፡ ሰጣት ፡ ይባላል ። ደግሞ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ሚስቱ ፡ በቅናት ፡ እንዳትገልበት ፡ እግብጽ ፡ እስክትደርስ ፡ ድረስ ፡ ከሰውነት ፡ ወደ ፡ ላምነት ፡ የለወጣት ፡ ራሱ ፡ ዜውስ ፡ ነው ፡ የሚሉ አሉ ።

ሔርሜስ ፡ ሰውነቱ ፡ እንደ ፡ ጎልማሳ ፡ ሰው ፡ ሆኖ ፡ በገሮ ፡ ግንዱና ፡ አቀሩ ጭምጭሚቱ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ትንንሽ ፡ ክንፎች ፡ ተደርጎለት ፡ ሐውልቱም ፡ በዚሁ ፡ ይቀረጻል ። ይኸውም ፡ ፈጣን የመልእክት ፡ አፃላክ ፡ መሆኑን ፡ ለማመ

ይህቹ ፡ ናት ፡ እርጢዔን ፡ የኤፌሶንቱ ።
(ሐውልቱ ፡ በናፖሊ ፡)

ልክት ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ የወይራ ፡ በትር ፡ በቀኝ ፡ እጁ ፡ እንደ ፡ ያዘ ፡ ከዚህም ፡ በተረፈ ፡ በሌላ ፡ ዐይነት ፡ እየሆነ ፡ ሐውልት ፡ ተሠርቶለት ፡ ይታያል ።

፯ኛ ፡ ኤስቴያ ፡ ሼስታ ።

ኤስቴያ ፡ የትዳር ፡ የንብረት ፡ አምላክ ፡ ትባላለች ። ርዕሷ ፡ ድንግል ፡ ናት ።

፺ኛ ፡ አርቲሚድ ፡ (ድያና) ።

አርቲሚድ ፡ (እንደ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አነጋገር ፡ አርጤምስ) ፡ የአደንና ፡ የበረሐ ፡ የጨረቃም ፡ አምላክ ፡ ናት ። በሕፃንነቷ ፡ አባቷ ፡ ዜውስ ፡ ታቅኛት ፡ ሳለ ፡ ዘለፋለማዊ ፡ ድንግልናንና ፡ የተራራን ፡ የበረሐን ፡ ግዛት ፡ ለምና ፡ አስፈቅዳ ፡ በዚህ ፡ በድንግልና ፡ ስትኖር ፤ ክብርናዋን ፡ በኃይል ፡ ሊወስድ ፡ የፈተነውን ፡ ትልቅን ፡ የበረሐ ፡ አዳኝ ፡ አርዮን ፡ (የዳዊት ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ አይደለም) ፡ በክሬታ ፡ ላይ ፡ መገኘቷን ፡ በቀስት ፡ ወግታ ፡ በኋላ ፡ ደግሞ ፡ በጊንጥ ፡ አስነክሶ ፡ ገደለችው ፡ ይባላል ። የአርጤምስም ፡ ሥራና ፡ ሐውልት ፡ በብዙ ፡ ዐይነት ፡ ይገለጻል ። አብዛኛው ፡ ግን ፡ በንዲት ፡ በምታምር ፡ ቆንገር ፡ ሆኖ ፡ በእጅዋ ፡ ተወርውሮ ፡ የማይለተውን ፡ ቀስቷን ፤ እንደ ፡ ያዘች ፡ ውሻ ፡ ወይም ፡ ሆላ ፡ አስከትላ ፡ ይታያል ። እንደ ፡ ወንድሟ ፡ እንደ ፡ አጽሎን ፤ ግብጌንና ፡ ስሟን ፡ እየለዋወጡ ፡ በልዳ ፡ በአርመን ፡ በታውሪድ ፡ (ክሪሚያ) ፡ ያመልካታል ። በግሪክም ፡ አገር ፡ በተለይ ፡ በስፓርታና ፡ በላቆን ፡ በኤውብያ ፤ በኤፌሶን ፡ ቤተ ፡ መቅደስም ፡ ሐውልትም ፡ ተሠርቶለት ፡ መሥዋዕትም ፡ ስለትም ፡ እየቀረበላት ፡ ትከበራለች ። ኤፌሶን ፡ ባላት ፡ ቤተ ፡ መቅደሷ ፡ ምክንያት ፡ ስሟ ፡ በግብረ ፡ ሐዋርያት ፡ (የሐዋርያት ፡ ሥራ) ፤ ተጠቅሷል ።

ከጌታችን ፡ ከኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ዕርገት ፡ በኋላ ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ከጠሞቱምስና ፡ ከሲላስ ፡ ጋራ ፡ በግሪክ ፡ ከተሞች ፡ በአቴንና ፡ በቆድንቶስ ፤ በተሰሎንቄ ፡ እየዞረ ፡ ሲያስተምር ፡ እንደዚህም ፡ ከኤፌሶን ፡ ከተማ ፡ ደርሶ ፡ የነዚህን ፡ አማልክት ፡ ከንቱነት ፡ የእግዚአብሔር ፡ አብንና ፡ የልጁን ፡ የኢየሱስ ፡ ክርስቶስን ፡ መድኃኒትነት ፡ እያስተማረ ፡ ብዙ ፡ ሕዝብ ፡ ሲያሳምን ፡ በዩት ፡ ጊዜ ፡ በኤፌሶን ፡ ከተማ ፡ መቅደስ ፡ ተሠርቶለት ፡ የምትመለከው ፡ ዋናዋ ፡ አርጤምስ ነበረችና ፡ የርዕሷ ፡ አምልኮና ፡ የመቅደሱም ፡ ሥራ ፡ የቀረ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ጥቅማቸው ፡ በመነኩቱ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ክልብ ፡ ያመልካት ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ እውነተኛው ፡ ቅናትም ፡ ተጨምሮ ፡ የአርጤምስ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ከሆናቱም ፡ አናጠዎቹም ፡ ሕዝቡን ፡ አሳድመው ፡ በቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ላይ ፡ አስነሡበት ። ሕዝቡም ፡ ለአርጤምስ ፡ አምልኮ ፡ ቀናዒ ፡ በመሆኑ ፡ በከተማው ፡ እየዞረ ፡ «ታላቅ ፡ ናት ፡ አርጤምስ ፡ የኤፌሶንን» ፡ እያለ ፡ ጮኻ ፡ ጳውሎስም ፡ ወደ ፡ ጨዋታ ፡ ስፍራ ፡ ለስብከት ፡ ሲመጣ ፡ ሊደበድቡት ፡ አስበው ፡ ነበር ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ወዳጆቹ ፡ ወደ ፡ ጨዋታው ፡ ስፍራ ፡ እንዳይሄድ ፡ አስጠነቀቁት ። የሐዋርያት ፡ ሥራ ፡ ም ፡ ፲፱ ፡ ቀጥር ፡ ፳፬-፵ ፡ ተመልክት ።

፳ኛ ፣ አሬስ ፣ (ግርስ) ።

አሬስ ፣ የዜውስና ፣ የኤራ ፣ ልጅ ፣ የመሬትና ፣ የጦርነት ፣ አምላክ ፣ ይባል ፣ ነበር ። ነገር ፣ ግን ፣ በግሪክ ፣ አገር ፣ አምልኮው ፣ ምንም ፣ ያክል ፣ አልተስፋፋም ። በሮማውያን ፣ ዘንድ ፣ ግን ፣ የግርስ ፣ ስም ፣ በጣሙን ፣ የገነነ ፣ ነው ። የመዝሙር ያዎቹ ፣ የሮም ፣ ነገሥታት ፣ የነሮሞሎም ፣ አባት ፣ ያደርጉታል ።

፴ኛ ፣ አቴና ፣ ወይም ፣ ፓላድ (ሚኔርቫ) ።

አቴና ፣ መዝሙሪያ ፣ እናቷ ፣ ሜቲስ ፣ አርግዘት ፣ ሳለ ፣ የናቷ ፣ የመዝሙሪያ ፣ ባል ፣ ዜውስ ፣ እርጉዚን ፣ ዋጣት ። ምክንያቱም ፣ ከርሷ ፣ የሚወለደው ፣ ልጅ ፣ ከዙፋንህ ፣ ያወርድኻል ፣ የሚሉ ፣ ንግር ፣ ነበርና ፣ ይኸንኑ ፣ ለማስወገድ ፣ ነው ። ዳሩ ፣ ግን ፣ እርጉዚን ፣ (የአቴናን ፣ እናት) ፣ ከዋጣ ፣ ቀን ፣ ገምሮ ፣ ኃይለኛ ፣ በሆነ የራስ ፣ ምታት ፣ ይሳቀደ ፣ ገመር ። ከሥቃይም ፣ ለመዳን ፣ ኤሬስ ቶን ፣ (በልካንን) ፣ ጠራና ፣ በኤሬስቶ ፣ እጅ ፣ ማክል ፣ ራሱን ፣ ተፈለጠ ። ያን ፣ ጊዜ ፣ ከራሱ ፣ ውስጥ ፣ የተረገዘችዋ ፣ አቴና ፣ ጋሻና ፣ ጠረን ፣ እንደ ፣ ያዘች ፣ ብቅ ፣ አለች ፣ (ተወለደች) ። ከዚያ ፣ ወዲህ ፣ አቴና ፣ የጦርነት ፣ የገግንነት ፣ የድል ፣ አምላክ ፣ የአቴና ፣ ከተማ ፣ መሥራችና ፣ ጠባቂ ፣ ስትባል ፣ ኖራ ፣ በመጨረሻ ፣ ደግሞ ፣ የዕውቀትና ፣ የጥበብ ፣ አምላክ ፣ ሆናለች ።

ግሪኮችና ፣ ላቲኖች ፣ ሄርኮል ፣ ገደለው ፣ የሚሉት ፣ እኛ ፣ ኢትዮጵያውያንና ፣ የክርስቲያን ፣ አገር ፣ ቅዱስ ፣ ጊዮርጊስ ፣ ወይም ፣ ቅዱስ ፣ ሚካኤል ፣ ገደለው ፣ የምንለው ፣ ደራጎን ፣ ለርሷ ፣ የተቀደሰ ፣ አውሬ ፣ ነው ። እርሱም ፣ በሊቢያ ፣ ውስጥ ፣ ዜውስና ፣ ሚስቱ ፣ ኤራ ፣ የተጋቡ ፣ ለት ፣ ከመሬት ፣ የረለቀውን ፣ የወርቅ ፣ (ወርቅማ) ፣ ፍሬ ፣ (ቲማቲም?) ፣ ታዘ ፣ ይጠብቃል ። ደራጎን ፣ ሥዕሉ ፣ እንደሚያስረዳው ፣ ከአፋ ፣ ወገን ፣ ውሻ ፣ የሚመስል ፣ ግራና ፣ ቀኝ ፣ ትልልቅ ፣ የሴት ፣ ወፍ ፣ ክንፍ ፣ ያለው ፣ ትልቅ ፣ ዘንዶ ፣ ነው ። በትንፋሹ ፣ አየርን ፣ ይመርዛል ፣ በአፋ ፣ የእሳት ፣ ነበልባል ፣ ይተፋል ፣ ይባላል ።

፲ኛ ፣ ዴሜትራ ፣ (ፔሬሬ) ።

ዴሜትራ ፣ የክሮኖና ፣ የሬአ ፣ ልጅ ፣ የዜውስ ፣ እናት ፣ የእርሻ ፣ የፍራፍሬ ፣ በጠቅላላው ፣ የአዝርዕት ፣ አምላክ ፣ ነች ። የውድማ ፣ የእሸት ፣ የእንዡቶ ፣ የምርት ፣ የአዝመራ ፣ አምላክነትም ፣ ለርሷ ፣ ይሰጣል ።

አዴስ ፣ (ፕሉቶን) ፣ የሚባለው ፣ ጥቁርና ፣ አስቀያሚ ፣ የሆነው ፣ የገሃነም ፣ አምላክ ፣ ከዚህ ፣ ከመልኩ ፣ መጥፎነት ፣ የተነሣ ፣ የምታገባው ፣ ሴት ፣ አጥቶ ፣ ሲኖር ፣ የዴሜትራ ፣ ልጅ ፣ ፔርሴፎን ፣ ከንደኞቿ ፣ ጋራ ፣ አበባ ፣ ስትለቅም ፣ ጠልፎ ፣ ይዟት ፣ ወደ ፣ አገሩ ፣ ወደ ፣ ገሃነም ፣ ሄደ ። ዴሜትራ ፣ የልጅቷን ፣ ፍጻሜ ፣ ተጨንቃ ፣ ስትራልግ ፣ ሰሌ ፣ ፀሐይ ፣ አውነቱን ፣ ገለጠችላት ፣ (አበራ

ችላት) ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዲሜትራ ፡ በዚህ ፡ ተናጻ ፡ ከአማልክቱ ፡ ተለይታ ፡ ወጣችና ፡ መሬት ፡ እህል ፡ እንዳታበቅል ፡ አዘዘች ። በኋላ ፡ ግን ፡ በዜውስ ፡ አስገዳጅነት ፡ ልጅቷ ፡ ተመለሰችላትና ፡ እርሷም ፡ መሬት ፡ እኸል ፡ እንድትሰጥ ፡ አደረገች ። የዲሜትራም ፡ ሐውልት ፡ ሲሠራ ፡ በራሷ ፡ ላይ ፡ የእሸት ፡ አክሊል ፡ በእጅዋም ፡ የእሸት ፡ ጭብጥ ፡ እንደ ፡ ያዘች ፡ ነው ።

፲፩ኛ ፡ ዲዮኒስ ፡ (ባክ) ።

ዲዮኒስ ፡ የዜውስና ፡ የሴሜል ፡ ልጅ ፡ ፍመጠጥና ፡ የወይን ፡ የደስታ ፡ አምላክ ፡ ነው ።

፲፪ኛ ፡ ፓሴይዶኔ ፡ (ኔቱጥ) ።

ፓሴይዶኔ ፡ የዜውስ ፡ ወንድም ፡ የአንሬትሪት ፡ ባል ፡ የባሕር ፡ የቀላያት ፡ የወንዛወንዝ ፡ (የውሃ) ፡ አምላክ ፡ ነው ። በግዛቱ ፡ በባሕር ፡ ላይ ፡ የሚሄድበት ፡ ሠረገላ ፡ የሚቀመጥበት ፡ የሚያንጸባርቅ ፡ አዳራሽ ፡ አለው ፡ በፈለገ ፡ ጊዜ ፡ ማዕበልን ፡ ጥገድን ፡ የመሬት ፡ መነቃነቅን ፡ ሊቀሰቅስ ፡ ይችላል ። እርሱም ፡ ከሌላው ፡ አገር ፡ ይበልጥ ፡ በፋሮንቶስ ፡ ይከበር ፡ ነበር ።

፲፫ኛ ፡ አዴስ ፡ (ፕሉቶን) ።

የቀራት ፡ አማልክት ፡ ግዛት ፡ ሲከፈሉ ፡ ሞትና ፡ ሲክል ፡ (ገሃነም) ፡ ለአዴስ ፡ በዕጣ ፡ ስለ ፡ ደረሱት ፡ የገሃነምና ፡ የሞት ፡ አምላክ ፡ ይባላል ። ምዕታን ፡ እንዳይወጡ ፡ ሕያዋን ፡ እንዳይገቡ ፡ የሚጠብቅ ፡ በአንገቱ ፡ የእባብ ፡ ጥምጥም ፡ ማተብና ፡ የሦስት ፡ ውሻ ፡ ጭንቅላት ፡ ያለው ፡ እንስሳ ፡ አለው ። ስለ ፡ መልኩ ፡ ሁናቲ ፡ በዲሜትራ ፡ ክፍል ፡ አስረድተናል ። ሐውልቱ ፡ ሲሠራ ፡ በራሱ ፡ ላይ ፡ የዞጲ ፡ (ጥቅር ፡ ዕንጨት) ፡ እንደ ፡ አክሊል ፡ ያደርጋል ፡ በእጁ ፡ ብዙ ፡ የበር ፡ ቅጥልፍ ፡ ይይዛል ። የሚቀመጥበትም ፡ ጥቅር ፡ ሠረገላ ፡ እሳት ፡ በሚተፋ ፡ አራት ፡ ጥቅሮች ፡ ፈረሶች ፡ ይሳባል ።

፲፬ኛ ፡ ቲሚስ ፡ (ጁስቲሲያስ) ።

የፍርድና ፡ የኅሊና ፡ የቅንነትና ፡ የሥርዓት ፡ አምላክ ፡ ነች ፡ ሥዕሏም ፡ በቀኝ ፡ እጅዋ ፡ ሚዛን ፡ እንደ ፡ ያዘች ፡ ይሠራል ።

፲፭ኛ ፡ አጵሎን ፡ (አፖሎ) ።

አጵሎን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በግሪክ ፡ አገርና ፡ በጥንታዊ ፡ አምልኮ ፡ የታወቀ ፡ ቢሆን ፡ ዘሩ ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ አማልክት ፡ ግሪክ ፡ መሆኑ ፡ አልተረጋገጠም ። ገሚሱ ፡ ከሰሜን ፡ ገሚሱ ፡ ከምሥራቅ ፡ የመጣ ፡ ነው ። ገሚሱ ፡ ያገር ፡ (የግሪክ) ፡ ተወላጅ ፡ ነው ፡ ይለዋል ። ግሪኮችና ፡ ትሮያን ፡ በእሌኒ ፡ ምክንያት ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ተጽፎ ፡ እንደሚገኘው ፡ በተዋጉ ፡ ጊዜ ፡ ለምሥራቆቹ ፡ ረዳ ፡ ስለሚባል ፡ ከም

ሥራቅ ፡ የመጣ ፡ ነው ፡ የሚሉት ፡ ይበረክታሉ ። አምልኮውም ፡ እንደ ፡ እኅቱ ፡ እንደ ፡ አርጤምስ ፡ ከግሪክ ፡ አገር ፡ ውጭም ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ገሚሱ ፡ የትንቢትና ፡ የዕውቀት ፡ አምላክ ፡ ገሚሱ ፡ የእርሻና ፡ የመንጋ ፡ ጠባቂ ፡ መንጋን ፡ የሚተናኩለውን ፡ እንደ ፡ ተኩላ ፡ የመሰለውን ፡ አውሬ ፡ አጥሬ ፡ ያደርገዋል። ገሚሱ ፡ የሙዚቃ ፡ የዘፈን ፡ የመርከበኞችና ፡ በመርከብ ፡ እየሄዱ ፡ ለሚነገዱ ፡ ነጋዴዎች ፡ ጠባቂ ፡ ያደርገዋል። ገሚሱ ፡ ሁሉንም ፡ ደርቦ ፡ ያመልክዋል ። የአጽሎን ፡ ቀስት ፡ እንደ ፡ እኅቱ ፡ እንደ ፡ አርጤምስ ፡ ከቅርብም ፡ ከሩቅም ፡ በወረወር ፡ የማይስት ፡ ነው ፡ ይባላል ።

በአገራችን ፡ በመሥዋዕት ፡ እያመካገገ ፡ ሰው ፡ እየበላ ፡ ያስቸግር ፡ የነበረውን ፡ አጋቦስ ፡ የሚባለውን ፡ ዘንዶ ፡ ገብገቦ ፡ የሚባለው ፡ የሐማሴን ፡ ሰው ፡ ገድሎ ፡ ነገሠ ፡ እንደምንለው ፡ የጄአን ፡ (የመሬት) ፡ ልጅ ፡ ፒቶኔ ፡ የሚባለውንና ፡ በዴልፎ ፡ ዙሪያ ፡ ያለውን ፡ ሕዝብ ፡ እየበላ ፡ ያስገብር ፡ የነበረውን ፡ ትልቅ ፡ ዘንዶ ፡ አጽሎን ፡ ገድሎ ፡ የርሱን ፡ አምላክነት ፡ ወስዷል ። በዚህ ፡ በዴልፎም ፡ (አርካዲያ) ፡ ትልቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ለአጽሎን ፡ ተሠርቶ ፡ ይሰገድለት ፡ ነበር ፡ ለመቅደሱም ፡ በዙፊዎች ፡ ደናግል ፡ ካህናት ፡ ነበሩት ። ሲቢሌ (ሳቤላ) ፡ ከሚባሉት ፡ ካፒጆቱ የሴቶች ፡ ካህናቶች ፡ (መናንያት ፡ ደናግል) ፡ ውስጥ ፡ የአንዲቱ ፡ ስም ፡ ኤሪትሬያ ፡ ይባላል ።

ምዕራፍ ፳፩ ።

የሐሜር ፡ ድርሰቶች-የአማልክቱ ፡ የዘር ፡ ግንዶች ።

እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በጭሩ ፡ ሆኖ ፡ ስማቸውና ፡ ሥራቸው ፡ ካ፩ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ፲፮ ፡ ድረስ ፡ (ከዚውስ ፡ እስከ ፡ አጽሎን) ፡ ከተዘረዘሩት ፡ በቀር ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ስማቸውንና ፡ ታሪካቸውን ፡ ያልዘረዘርነው ፡ ገሚሶቹ ፡ የነዚህ ፡ አማልክት ፡ ባላንጣዎች ፡ ገሚሶቹ ፡ ቤተ ፡ ሰቦችና ፡ ጭፍሮች ፤ ገሚሶቹ ፡ አማልክት ፡ ገሚሶቹ ፡ ግማሽ ፡ አማልክት ፤ (መትሕተ ፡ አማልክት ፡ መልዕልተ ፡ ሰብእ ፡ የሆኑ) ፡ ገሚሶቹ ፡ የአውራጃ ፤ ገሚሶቹ ፡ የመንደር ፡ ገሚሶቹ ፡ የቀላያት ፡ የወንዝ ፡ የምንጭ ፤ ገሚሶቹ ፡ የደን ፡ የቀጥቋጥ ፡ የተራራ ፡ የሸለቆ ፡ የሆኑ ፤ ገሚሶቹ ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ ምስፍናንና ፡ በላባትነት ፡ ወይም ፡ ቀንደኛነት ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ አማልክትነት ፡ የሌላቸው ። ገሚሶቹ ፡ አገራቸውን ፡ ከጠላት ፡ በመከላከል ፤ ወይም ፡ የጠላት ፡ አገር ፡ በመውረር ፡ ገግገንነት ፡ የሠሩ ፡ ጭልተዋል ። እነዚህም ፡ እንደነኡቅያኖስ ፤ እንደነአትላንት ፡ እንደነሌርኮል ፤ እንደነኤውሮፓ ፤ እንደነሲሬና ፡ እንደነዲዮስቆሮስ ፡ እንደነአጋሜኖን ፤ እንደነኡሊስ ፡ እንደነአኪላ ፡ ያሉት ፡ ናቸው ። የነዚህ ፡ ቀርቶ ፡ እላይ ፡ የተዘረዘሩትን ፡ እንኳን ፡ ስማቸውን ፤ ዋና ፡ ግብራቸውንና ፡ ታሪካቸውን ፡ ከመጥቀስ ፡ በቀር ፡ የአማልክቱን ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡ ከነቅርገጫፉ ፡ ተዋጎንያ ፡ በሚባል ፡ ጽሑፍ ፡ ታሪካቸውን ፡ ጨምሮ ፡ እንደ ፡ ጻፈው ፡ እንደ ፡ ኢሲዎድስ ፡ ወይም ፡ በትሮያ ፡ ጦርነት ፡ በሌላም ፡ ምክንያት ፡ ኢሊያድና ፡ ኦዲሴያ ፡ (ኢሊያስና ፡ ኦዲሴውስ) ፡

በሚባሉት ፡ በቅኔ ፡ መጻሕፍቶቹ ፡ (አሠረ ፡ ንጉሥ) ፡ ሐሜር ፡ የሚባለው ፡ የቃወ
 ቀው ፡ ጸሐፊ ፡ ውጊያቸውንም ፣ ክርክራቸውንም ፡ ፍቅራቸውንም ፡ ጎሳራቸውንም ፡
 ክብራቸውንም ፡ እንደ ፡ ተረከው ፡ አልዘረዘርንም ። አንባቢም ፡ በዚህ ፡ ባጭሩ ፡
 አገላለጣችን ፡ ፍሬ ፡ ነገሩን ፡ ከተረዳ ፡ በኋላ ፡ ጉዳዩን ፡ በሙሉ ፡ ተመራምሮ ፡ ለመ
 ጥገብ ፡ ሲፈልግ ፡ ወደነዚህ ፡ ጽሑፎች ፡ ቢሄድ ፡ የሚበቃውን ፡ ያክል ፡ ይረዳል ።
 ይኸውም ፡ ሁሉ ፡ ሆኖ ፡ ታሪኩ ፡ «ከተረትና» ፡ „ከይባላል„ ፡ የሚዘል ፡ ነገር ፡
 የለውም ። ጫፍና ፡ ምልክት ፡ እንኳን ፡ በይጠፋ ፡ የነገሩ ፡ ውጥንና ፡ ፍጹሜ ፡ በመ
 ከከሉ ፡ ተደረገ ፡ የሚባለው ፡ ሁሉ ፡ በአገራችን ፡ አንዳንድ ፡ ቀሳውስት ፡ ላንዳ
 ንድ ፡ ደስ ፡ ለተሰኙባቸው ሊያከብሯቸውና ፡ ዝናቸውን ፡ ለማስደነቅ ፡ ለፈለጉቸው ፡
 ጸድቃን ፡ እንደሚጽፉላቸው ፡ ድርሳንና ፡ ገድል ፡ እንዲሁ ፡ ሐሜርም ፡ ቢሆን ፡ ወይም ፡
 ኢሲዎዶስ ፡ የነዚህን ፡ አማልክትና ፡ ዠግኖች ፡ ሥራ ፡ መሠረት ፡ ወይም ፡ ማስረጃ ፡
 በሌለበት ፡ ገድልና ፡ ድርሳን ፡ የጋብቻና ፡ የፍቅራቸውን ፡ የግድያቸውንና የሥራቸ
 ውን ፡ ታሪክ ፡ እያገነነ ፡ ጽፎላቸዋል ። የነገሩን ፡ አኳኋን ፡ ለመገመት ፡ ያክል ፡
 ዛሬም ፡ በገራችን ፡ በግእዝ ፡ ቋንቋ ፡ ተጽፎ ፡ የሚገኘውን ፡ የዜና ፡ እስክንድርን ፡
 መጽሐፍ ፡ ማንበብ ፡ ይረዳል ፡ ደንበኛ ፡ ታሪኩን ፡ ከዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ ቀጥሎ ፡
 የምናገኘው ፡ እስክንድር ፡ አሞራንና ፡ ፈረስን ፡ አጋብቶ ፡ ከነሱ ፡ በተወለደው ፡ ክን
 ፋማ፡ፈረስ ፡ ወደገነት፡ወጥቶ ፡ ዕፀ ፡ ገነትን ፡ ይዘ ፡ ከሰማይ ፡ ወደምድር ፡ ተመለሰ ፡
 የሚለው ፡ የአተራረኩ ፡ መንገድ፡ከነዚህ ፡ አማልክት ፡ ታሪክ ፡ ጋራ ፡ ይመሳሰላል ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ሐሜር ፡ የአማልክቱን ፡ ተረታዊ ፡ ሥራ ፡ እንደ ፡ ታሪክ ፡
 በጽፍ ፡ ለታሪካቸው ፡ ቀርቶ ፡ እንዲያውም ፡ ለመኖራቸው ፡ እንኳ ፡ የመካከለኛ
 ውም ፡ የአዲሱም ፡ የዛሬውም ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንቶችና ፡ መርማሪዎች ፡ ማስረጃ ፡
 ስላጡበት ፡ ስማቸውንና ፡ ታሪካቸውን ፡ በዲክሲዮኔርና ፡ በእንሲኮሎፔዲ ፡ (መዝ
 ገበ ፡ ቃላት ፡ ወዜና ፡ መዛግብት) ፡ ሲጽፉ ፡ ተረትነቱን ፡ ከማጽደቅ ፡ በቀር ፡ ዘው
 ስንም ፡ ቢሆን ፡ ሌሎቹንም ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ ተወለዱ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡
 ቀን ፡ ሞቱ ፡ ብለው ፡ አረጋግጠው ፡ አይጽፉላቸውም ። ይኸውም ፡ የተረታዊ ፡
 አምልኮና ፡ የአማልክቱ ፡ ታሪክ ፡ ከእውነተኛው ፡ አምላክ ፣ ዠግኖቹም ፡ በዓለም ፡
 ከነበሩት ፡ ከእውነተኛቹ ፡ ዠግኖች ፡ የማይደበለቁበትንና ፡ የማይሳክሩበትን ፡ የጽ
 ሑፍ ፡ መደብ ፡ ለማድረግ ፡ ለነዚህ ፡ አማልክት ፡ ላምልኳቸውም ፡ ለሥራቸውም ፡
 «ሚቶሎገር» ፡ የሚባል ፡ ስም ፡ ሰይመው ፡ ገድበውታል ። ሚቶ ፡ በግሪክ ፡ ተረት ፡
 ሎገር ፡ ወይም ፡ ሎጎስ ፡ ንግግር ፡ ነውና ፡ ሁለቱ ፡ ቃላት ፡ ተያይዘው ፡ ተረታዊ ፡
 የሆነ ፡ ጽሑፍ ፡ ወይም ፡ ታሪክ ፡ ማለትን ፡ ያሳያሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ የዓለም ፡ ሊቃውንት ፡
 ይህን ፡ ሁሉ ፡ እያወቁ ፡ አልፈው ፡ ነገሩን ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ ከመመልከትና ፡ ይኸን ፡
 መጽሐፍ ፡ በየቋንቋቸው ፡ ተርጉመው ፡ ከማጥናት ፡ አልበዘኑም ። ምክንያቱም ፡
 የነዚህን ፡ አማልክትና ፡ ከዚህ ፡ በፊት፡ታሪካቸውን፡ያነበብነውን፡የጥንት፡የገናና ፡ መንግ
 ሥቶች ፡ የግበዕን ፡ የባቢሎንን ፡ የአሶርን ፡ የፋርስን፡የጥንት፡ሥልጣኔያቸውን፡የታንኳና፡
 የመርከብ ፡ ሥራቸውን ፣ የጦር ፡ መሣሪያቸውን ፡ የልብሳቸውንና ፡ የጦር ፡ መላቸ
 ውን ፣ የሥርዓተ ፡ ጋብቻቸውንና ፡ ፍቺያቸውን ፡ ለመመርመር ፡ በጣም ፡ ስለ

ሚያግዛቸው ፡ ይኸን ፡ ጽሑፍ ፡ በጣም ፡ አክብረው ፡ ይዘውታል ። ከሁሉም ፡ ይልቅ ፡ እውስጡ ፡ በሌው ፡ ፍልስፍና ፡ ከግሪኮች ፡ በኋላ ፡ የተነሡት ፡ ሮማውያን ፡ (ላቲኖች) ፡ የላቲኖቹም ፡ ቅርንጫፍ ፡ የሆኑት ፡ የምዕራብ ፡ ኤውሮፓ ፡ አገሮች ፡ ለሥልጣኔያቸው ፡ መሠረት ፡ አድርገውታል ። አንግሎ ፡ ሳክሶን ፡ የሚባሉት ፡ የጀርመንና ፡ የአንግሊዝ ፡ ዐዋቂዎችም ፡ ሳይቀሩ ፡ ተጠቅመውበታል ።

ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ሆኖ ፡ እነዚህ ፡ አማልክት ፡ ከወዴት ፡ መጡ ፡ ወዴትስ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ ለሚጠይቅ ፤ አሁንም ፡ ተረትነቱን ፡ ሳንዘነጋ ፡ መጡ ፡ የሚባልበትን ፡ የአሳብ ፡ አቅጣጫና ፡ በሕይወታቸው ፡ ዘመን ፡ ተዋጉ ፡ የተባሉትን ፡ አንዱን ፡ ምክንያት ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ የኢሲዎዶስንና ፡ የሐሚርን ፡ ጽሑፍ ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንጠቅሳለን ።

መጀመሪያ ፡ ዓለም ፡ ሳይፈጠር ፡ “ካኦስ” ፡ ነበረ ። ካኦስ ፡ ማለት ፡ ባዶ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እኛ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይኸን ፡ ዓለም ፡ “እያንባዘ ፡ አዳቦ ፡ ኅቦ ፡ በ ፤ ከለመኖር ፡ ወደ ፡ መኖር ፡ አመጣው” ፡ እንደምንለው ፡ “አዳቦ” ፡ ብቻ ፡ ከምንለው ፡ ጋራ ፡ ይመሰገናል ። ወይም ፡ ካኦስ ፡ ማለት የዚህ ፡ ዓለም ፡ ባሕርና ፡ መሬቱ ፡ (የብስና ፡ ቀላዩ) ሰማይና ፡ ጠረፉ ፡ ሌትና ፡ ቀኑ ፡ በየመልኩ ፡ ሳይለይ ፡ ተደባልቆና ፡ ተዘባርቆ ፡ የነበረውን ፡ ሁኔታ ፡ ካኦስ ፡ ያሉታል ። መሬትን ፡ ሰማይን ፡ ባሕርን ፡ እንቅልፍን ፡ ትዝታን ፡ ሞትን ፡ ሕይወትን ፡ ዕውቀትን ፡ ይኸን ፡ የመሰለውን ፡ ሁሉ ፡ የሰው ፡ ወይም ፡ የአምላክነት ፡ አምሳል ፡ እየሰጡ ፡ እንደሚጠሯቸው ፡ “ካኦስንም” ፡ ስፍራውና ፡ ሁኔታው ፡ በዝርዝር ፡ ሳይገለጥ ፡ እንደመገኘ መሬያ ፡ መስፍን ፡ ይቈጥሩታል ።

ከዚያ ፡ በኋላ ፡ “ጄኦ” ፡ መሬት ፡ “ኤሮስ” ፡ ፍቅር ፡ ፍጥረትን ፡ አገናኝና ፡ አዋሐጅ ፡ ተለዩ ። ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ከዚያው ፡ ከካኦስ ፡ “ኤሬቦ” ፤ ጨለማና ፡ “ኒክስ” ፡ ሌሊት ፡ ተወለዱና ፡ እነርሱ ፡ ደግሞ ፡ “ኤቱርን” ፡ ጸርሐ ፡ አርያምንና ፡ “ሔሚራን” ፡ ቀንን ፡ ወለዱ ። መሬት ፡ ደግሞ ፡ ያላባት ፡ “ኡራኖስን” ፡ ከዋክብት ፡ ያሉበትን ፡ ሰማይና ፡ “ጳንጦስን” ፡ ባሕርን ፡ ተራራንም ፡ ወለደች ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ከጄኦና ፡ ከኡራኖስ ፡ “ከመሬትና ፡ ከሰማይ” ፡ ሦስቱ ፡ ‘ፔኮሎፒ’ ፡ የሚባሉት ፡ መልካቸው ፡ በሰው ፡ አምሳል ፡ የተገለጸው ፡ ተወለዱ ። እነዚህም ፡ የአማልክት ፡ መልክ ፡ ይዘው ፡ ሳለ ፡ ዐይናቸው ፡ ብቻ ፡ ፩ ፡ ሆኖ ፡ ያውም ፡ እግንባራቸው ፡ ማኻል ፡ በመሆኑ ፡ ያለያሉ ። ህነሱም ፡ ጋራ ፡ ሦስቱ ፡ “ኤክቶንኪሪ” ፡ የሚባሉ ፡ እያንዳንዳቸው ፡ መቶ ፡ እጅ ፡ ኅምሳ ፡ ጭንቅላት ፡ ያላቸው ፡ የአውሬም ፡ የሰውም ፡ የጌድ ፡ መልክ ፡ ያላቸውና ፡ ግዙፍ ፡ የሆኑ ፡ ተወለዱ ። እነሱም ፡ በቡልካኖስ ፡ የብረት ፡ ማቅለጫ ፡ ጬት ፡ የሚሠሩና ፡ ዓለምን ፡ ለመደባለቅ ፡ የሚያስፈሩ ፡ (ገፋዕተ ፡ ደመናት ፡ ወረዐይት) ፡ ተብለዋል ። ከነዚህ ፡ በቀር ፡ ከጄኦና ፡ ከኡራኖስ ፡ (ከመሬትና ፡ ከሰማይ) ፡ ጌቱወን ዶችና ፡ ስድስቱ ፡ ሴቶች ፡ የሆኑ ፡ ዐሥራ ፡ ሁለቱ ፡ ነገደ ፡ ቲታኒ ፡ ተወለዱ ፡ የወንዶቹ ፡ ስም ፡ ኡቅያኖስ ፡ ቆዮስ ፡ ክሪዎ ፡ ኢፔሪዮኔ ፡ ጄኦፒቶ ፡ ክሮኖ ፡ የሴ

ቶቹ ፡ ቼአ ፡ ሬአ ፤ ቴሚስ ፡ ምኒሞዚን ፡ ቴቲስ ፡ ፊቤ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ከሰ ማይ ፡ ከባልዮውና ፡ ከመሬት ፡ ከሚስትዮብ ፡ የተወለዱት ፡ ወንድምና ፡ እግቶች ፡ ርስ ፡ በርሰቸው ፡ ተጋብተው ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ የሆኑና ፡ የሰውም ፡ የአማልክትም ፡ አባት ፡ የተባሉት ፡ ናቸው ። ዜውስና ፡ ሚስቱ ፡ ወይም ፡ እግቱ ፡ ኤራ ፡ የክሮኖና ፡ የሬአ ፡ ልጆች ፡ የጄአና ፡ የኡራኖስ ፡ (የመሬትና ፡ የሰማይ) ፡ የልጅ ፡ ልጆች ፡ መሆናቸው ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ኡራኖስ ፡ ገሚሶቹን ፡ በመፍራት ፡ ገሚሶቹን ፡ በመጥላት ፡ በል ጆቹ ፡ ደስ ፡ አልተሰኘም ። በፍጥረታቸው ፡ የጠላቸውን ፡ እነችክሎፒን ፡ እነኤ ካቶንኪሪን ፡ ፅመቀ ፡ ፅመቃት ፡ አውርዶ ፡ አሰራቸው ፡ የቀሩትንም ፡ ለመግደል ፡ ይፈልጋቸው ፡ ዝመር ። እናታቸው ፡ ጄአ ፡ ግን ፡ ስለ ፡ ልጆቹ ፡ በባሏ ፡ ተናጻ ፡ እርሱን ፡ ለመግደያ ፡ አንድ ፡ የብረት ፡ ማጭድ ፡ ወራችና ፡ አባታችሁን ፡ ግደሉ ፡ ብላ ፡ ብትሰጣቸው ፡ የቀሩት ፡ ፈሩ ። ክሮኖ ግን ተቀበለና ፡ ኡራኖስ ፡ በሚስቱ ፡ አጠገብ ፡ ተኝቶ ፡ እንቅልፍ ፡ ወስዶት ፡ ሳለ ፡ በማጭድ ፡ አባለ ፡ ዘሩን ፡ ቁርጠ ፡ ቢጥለው ፡ ከደሙ ፡ ውስጥ ፡ ኤሪኒና ፡ ጂጋንት ፡ ጎልያዶችና ፡ ተበቃዮች ፡ የሚ ባሉ ፡ ረዥሹም ፡ ጦር ፡ እንደ ፡ ያዙ ፡ ከኒንሬ ፡ (የባሕር ፡ የወንዝ ፡ የጫካ ፡ ትናንሽ ፡ አማልክት) ፡ ጋራ ፡ ተወለዱ ። እንደዚሁም ፡ አባሕር ፡ ከፈሰሰው ፡ አባለ ፡ ዘር ፡ አፍሮዳት ፡ ተወለደች ፡ ይላሉ ።

ክሮኖ አባቱን ፡ ኡራኖስን ፡ ከገደለ ፡ በኋላ ፡ ከሚስቱ ፡ ከሬአ ፡ ጋራ ፡ በታ ላቅ ፡ ጌትነት ፡ ይህን ፡ ዓለም ፡ ይገዛ ፡ ዝመር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ከቤትህ ፡ ከሚ ወለዱት ፡ ውስጥ ፡ አንዱ ፡ ከሥልጣንህ ፡ ያወርድኛል ፡ የሚሉ ፡ ንግር ፡ ነበርና ፤ ሚስቱ ፡ የምትወልዳቸውን ፡ ሁሉ ፡ ፅለቱን እየተቀበለ ፡ ይውጣቸው ፡ ዝመር ። ከእናታቸው ፡ ማሕፀን ፡ አንደ ፡ ወጡ ፡ ወደ ፡ አባታቸው ፡ ሆድ ፡ የገቡ ፡ (የተ ሞጡ) ፡ ኤስቲያ ፡ ዴሚትራ ፡ አዴስ ፡ ፖሲዶን ፡ ናቸው ። እናትዮብ ፡ ሬአ ፡ በልጆቹ ፡ መዋጥ ፡ ስትጸጸት ፡ የመጨረሻ ፡ ልጅዋ ፡ ዜውስን ፡ አርግዛ ፡ ከወለ ደች ፡ በኋላ ፡ በቶሎ ፡ ደበቀችና ፡ በርሱ ፡ ምትክ ፡ ድንጋይ ፡ በጨርቅ ፡ ጠቅ ልላ ፡ ለባሏ ፡ ሰጠችው ። እርሱም ፡ ድንጋዩን ፡ ልጁ ፡ መስሎት ፡ ዋጠው ።

ዜውስም ፡ ተወልዶ ፡ በተደበቀበት ፡ በክሬት ፡ ደሴት ፡ በጥብብ ፡ አደገ ፤ ጎይልም ፡ ተሰማው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ባባቱ ፡ በክሮኖ ፡ ላይ ፡ ጦርነት ፡ አነሣ በትና ፡ ውጊያ ፡ ገጠመው ። አባቱንም ፡ አሸነፈና ፡ እነዚያ ፡ አስቀድመው ፡ የተሞጡትን ፡ ወንድሞቹንና ፡ እግቶቹን ፡ አስተፋው ። በዚያም ፡ ሌሎቹ ፡ ወንድ ሞቹ ፡ ላባቱ ፡ ረዳት ፡ ሆነው ፡ ዜውስን ፡ ክፉኛ ፡ ተቋቁመውት ፡ ነበርና ፡ ጦር ነቱ በቴሳልያ ፡ ውስጥ ፡ በኦሊምፒያ ፡ አጠገብ ፡ እስከ ፡ ፲ ዓመት ፡ አቆየ ። ነገር ፡ ግን ፡ አባቱ ፡ ክሮኖ ፡ አስሮ ፡ ፅመቀ ፡ ፅመቃት ፡ የሰደዳቸውን ፡ ቺክሎፒንና ፡ ኤካቶንኪሪን ፡ ፈትቶ ፡ ወደሱ ፡ ወገን ፡ አደረጋቸው ። እነርሱም ፡ ለጦር ፡ መሣሪያ ፡ መብረቅ ፡ ሠርተው ፡ ሰጡትና ፡ በዚያ ፡ አባቱንና ፡ የአባቱን ፡ ወገኖች ፡ አሸነፈ ።

ገሚሶቹንም ፡ ገደላቸው ። የቀሩትንም ፡ ከነሕይወታቸው እያሰረ ፡ ወደ ፡ እንጦርጦስ ፡ (ታርታር ፡) ሰደዳቸው ። ጠባቂም ፡ እነዚህን ፡ ግምሳ ፡ ራስ ፡ መቶ ፡ እጅ ፡ ያላቸውን ፡ ግዙፍ ፡ ፍጥረቶች ፡ አደረገባቸው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዜውስ ፡ በባቱ ፡ ስፍራና ፡ ሥልጣን ተተክቶ ፡ መቀመጫውን ፡ ሁለመናው ፡ ያንጸባርቃል ፡ በተባለው ፡ በአሊምፒያ ፡ ተራራ ፡ አድርጎ አላይ ፡ ከተዘረዘሩት ፡ ወንድሞቹና ፡ እግቶቹ ፡ ልጆቹም ፡ ጋራ ፡ ሆኖ ፡ ይህን ፡ ዓለም ፡ በደስታ ፡ ይገዛ ፡ ገሮመር ፡ ይሉታል ። እንዲሁም ፡ በርሱ ፡ ዘመን ፡ ከተፈጸመው ፡ ተረታዊ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ በንድ ፡ ፍሬና ፡ በንዲት ፡ ቁንገር ፡ ምክንያት ፡ የተነሣውን ፡ የትርያን ፡ የጦርነት ፡ ታሪክ ፡ በጭሩ ፡ ጠቅሰን ፡ ከዚያ ፡ ወደ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ታሪክ ፡ እንሻገራለን ።

ምዕራፍ ፳፭ ።

አከራካሪዎ ፡ ፍሬና ፡ የትርያ ፡ ጦርነት ።

ከሴት ፡ አማልክት ፡ ውስጥ ፡ ኤሪስ ፡ (ዲስኮርድ) ፡ የምትባል ፡ ነበረች ። ርሷም ፡ በአማልክቱ ፡ መካከል ፡ ሁከትና ፡ የሚለያይ ፡ ነገር እየፈጠረች ፡ ስምምነት ፡ የምትነሣ ፡ በመሆንዋ ፡ በዜውስ ፡ ትእዛዝ ፡ ከአሊምፒያ ፡ ተራራ ፡ (መካነ ፡ አማልክት) ፡ ወደ ፡ ምድር ፡ ተጣለችና ፡ ከማኅበራቸው ፡ ተለየች ። በምድር ፡ ሳለች ፡ ቲቲና ፡ ፒሊዎ ፡ (የገሮግናው ፡ የአካል ፡ አባትና ፡ እናት) ፡ በተጋቡበት ፡ ቀን ፡ ወደ ፡ ሠርጉ ፡ ሳትጠራ ፡ በመቅረቷ ፡ በጣም ፡ ተበሳጭታ ፡ ነበርና ፡ የሚሎን ፡ ፍሬ ፡ (ይኸንንም ፡ ፍሬ ፡ የኤዲሲዮን ፡ ላበር ፡ ኤንሲክሎፕዲ ፡ አዳምና ፡ ሔዋን ፡ ወደ ፡ ሳቱበት ፡ የበለስ ፡ ፍሬ ፡ ሃስጠገዋል) ፡ በእጅግ ፡ ይዛ ፡ ወደ ፡ ሠርጉ ፡ አዳራሽ ፡ ገብታ ፡ ለሠርጉ ፡ በተቀመጡት ፡ አማልክት ፡ መካከል ፡ ጣለችው ። በፍሬውም ፡ ላይ ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ጽሕፈት ፡ ነበረበት ፡ "ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ቁንገር ፡ ለሆነችው" ፡ ይኸውም ፡ ከመካከላችሁ ፡ ቁንገር ፡ የሆነችው ፡ ይኸን ፡ ፍሬ ፡ ወስዳ ፡ ትብላ ፡ ግለቷ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የዜውስ ፡ በለቤት ፡ ኤራ ፡ ከባሕር ፡ አረፋ ፡ ተወለደች ፡ የምትባለዋ ፡ አፍሮዲት ፡ ከዜውስ ፡ ጭንቅላት ፡ የተወለደችው ፡ አቴና ፡ ሦስቱም ፡ ተነሡና ፡ እኔ ፡ ቁንገር ፡ ነኝና ፡ ይህችን ፡ ፍሬ ፡ ለመውሰድ ፡ ይገባኛል ፡ ሲሉ ፡ እርስ በርሳቸው ፡ ተፎካከሩ ። ስለዚህ ፡ ዋናው ፡ አምላክ ፡ ዜውስ ፡ ከመካከላችሁ ፡ በቀንኸና ፡ የምትበልጠውንና ፡ ይህችን ፡ ፍሬ ፡ ለመውሰድ ፡ የሚገባትን ፡ አሌክሳንድር ፡ (ፓሪድ ፡ ወይም ፡ ፓሪስ) ፡ ይመስክር ፡ ብሎ ፡ ፈረደ ፡

ለዚህም ፡ አሌክሳንድር ፡ አለበት ፡ ድረስ ፡ ወስዶ ፡ እንደ ፡ ጭብጥ ፡ ዳኛ ፡ የሚያመሳክር ፡ ሔርሚስ ፡ (ሚርኩር) ፡ የሚባለው ፡ የመልእክትና ፡ የጉዞ ፡ አምላክ ፡ ታዘዘ ። ሔርሚስ ፡ ሦስቱን ፡ ቁንገሮችን ፡ ይዞ ፡ አሌክሳንድር ፡ ከብት ፡ ይጠብቅበት ፡ ወደ ፡ ነበረው ፡ ወደ ፡ ትርያ ፡ (ትሩዋ) ፡ ከተማ ፡ ሄደ ። በደረሰው ፡ ጊዜ ፡ ለአንደኛዋ ፡ ሲመሰክር ፡ ሁለቱ ፡ እንዳይጠሉት ፡ ስለ ፡ ፈራና ፡ ፍርዳ ፡

ከባድ ፡ ስለ ፡ ሆነበት ፡ አልመሰክርም ፡ ብሎ ፡ እንቢ ፡ ብሎ ፡ ነበር ። በኋላ ግን ፡
 ኤራ ፡ ለኔ ፡ ብትመሰክርልኝ ፡ የመላ ፡ እስያን ፡ ግዛት ፡ «ሁብተ ፡ ምክናን» ፡
 እሰጥካለሁ ፡ ብላ ፡ አባባለችው ። አቲና ፡ ደግሞ ፡ ለኔ ፡ ብትመሰክር ፡ በጦርነት ፡
 ግንባር ፡ ሁሉ ፡ ድልን ፡ እንድታገኝ «ገይለ ፡ መዋእ» ፡ እሰጥካለሁ ፡ አለችው ፡
 አፍሮዲት ፡ ግን ፡ በሰውዬው ፡ በሕሪ ፡ ያለውን ፡ ተመራምራ ፡ ለኔ ፡ ብትመሰክር ፡
 ፊቅረ ፡ አንስት» ፡ እሰጥካለሁ ፡ ወይም ፡ ከዓለም ፡ ቁንጥ ፡ የሆነችው ፡ እንድት
 ወድህ ፡ አደርጋለሁ ፡ ብላ ፡ ለመነችው ። እርሱም ፡ በነገሩ ፡ በብዙ ፡ ከተጨነቀበት ፡
 በኋላ ፡ ከግዛትና ፡ ከድል ፡ አድራጊነት ፡ ይልቅ ፡ የመጨረሻው ፡ ፊቅር ፡ ደስ ፡ ስለ ፡
 አለው ፡ በቀንዥና ፡ አፍሮዲት ፡ ትበልጣለችና ፡ ለርሷ ፡ ይገባል ፡ ብሎ ፡ ፍሬውን ፡
 ሰጣት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሁለቱ ፡ ሴቶች ፡ አማልክት ፡ በአሌክሳንድር ፡ ተናደው ፡
 ቂማቸውንም ፡ በልባቸው ፡ ይዘው ፡ በቀጣ ፡ ወደ ፡ ስፍራቸው ፡ ተመለሱ ።

አሌክሳንድር፡የትሮያ ፡ ንጉሥ ፡ የፕሪክም ፡ ልጅ ፡ ነበረና ፡ በልጅነቱ ፡ ወራት ፡
 ከብት ፡ ሲጠብቅ ፡ ፍሮ ፡ በኋላ ፡ አባቱ ፡ ስለ ፡ ሞተ ፡ በባቱ ፡ አልጋ ፡ ተቀመጠ ።
 እንደ ፡ ተሰጠው ፡ ተስፋ ፡ በአፍሮዲት ፡ አባባይነት ፡ (አማካይነት) ፡ የስፓርታን ፡
 ንጉሥ ፡ የሚኒላኦን ፡ ሚስት ፡ (እሌኒን) ፡ ወደደ ። ከባላም ፡ ቤት ፡ ቀምቶ ፡ ጠልፎ ፡
 አምጥቶ ፡ በሚስትነት ፡ ለማግባት ፡ አሰበ ፡ ስለዚህ ፡ የስፓርታ ፡ ንጉሥ ፡ ሚኒላኦ ፡
 መንገድ ፡ በሄደበት ፡ ሰዓት ፡ ከትሮያ ፡ ወደ ፡ ስፓርታ ፡ ለሌላ ፡ ጉዳይ ፡ የመጣ ፡
 አስመስሎ ፡ በኋላ ፡ ሚስቱን ፡ እሌኒን ፡ ቀምቶ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ትሮያ ፡ ይዞ ፡
 ተመለሰ ። (ትሮያ ፡ የጥሮአድ ፡ ከተማ ፡ ቀድሞ ፡ በቲንያ ፡ የነበረበት ፡ ዛሬ ፡ በቱርክ ፡
 ግዛት ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ነው) ።

ሚኒላኦም ፡ ከመንገድ ፡ በገባ ፡ ጊዜ ፡ የተደረገበትን ፡ ዐወቀ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡
 ወደ ፡ ጎረቤቶቹ ፡ ወደ ፡ ግሪክ ፡ ነገሥታት ፡ አብረው ፡ ሄደው ፡ በትሮያ ፡ እንዲሞ
 ጉና ፡ ሞታቱን ፡ እንዲወጡለት ፡ ለመናገራቸው ፡ እሺ ፡ አሉት ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የጦር ፡
 ዓደገኞቹንና ፡ ወንድሙን ፡ አጋሚኖን ፡ ወዳጆቹን ፡ እነአካሊን ፡ እነአሊስን ፡
 ጨምሮ ፡ ሚስቱን ፡ በጦርነት ፡ ለማስመለስ ፡ ተዘጋጀ ። ጉዞ ፡ ከመገኘቱ ፡ በፊት ፡
 ጦርነቱ ፡ እንደሚቀናቸው ፡ ለመለመን ፡ ወይም ፡ የድልን ፡ ምልክት ፡ ለማየት ፡
 ለትንቢት ፡ አምላክ ፡ ለአጵሎን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ መሥዋዕት ፡ አቀረቡ ። መሥ
 ዋዕቱም ፡ በቀረበበት ፡ ሰዓት ፡ በዚያው ፡ በቤተ ፡ መቅደስ ፡ አጠገብ ፡ ከመሬት ፡
 አንድ ፡ ትልቅ ፡ እባብ ፡ ብቅ ፡ አለና ፡ እዘፍ ፡ ላይ ፡ ወጣ ፤ በዛፋም ላይ ፡
 ዘጠኝ ፡ በራሪ ፡ ወፎች ፡ የሰፈሩበትን ፡ የወፍ ፡ ቤት ፡ አግኝቶ ፡ አፈረሰና ፡ ዘጠኙ
 ንም ፡ በየተራ ፡ ሞጣቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የዚህን ፡ ትርጉም ፡ እንዲፈታ
 ደንበኛው ፡ ትንቢት ፡ ፈቺ ፡ ካልከገነት ፡ ተጠርቶ ፡ መጣና ፡ ይህ ፡ የሚሄድበት ፡
 የትሮያ ፡ ጦርነት ፡ ዘጠኝ ፡ ዓመት ፡ ማቁያቱንና ፡ በዐሥረኛው ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡
 እንደሚቀናቸው ፡ ተረጉሙላቸው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ዘመቻው ፡ ጉዞ ፡ ሲገኘ
 ምሩ ፡ ገይለኛ ፡ ነፋስ ፡ ተነሥቶ ፡ መርከባቸውን ፡ ያውከው ፡ ገመር ። ይህም ፡
 የሆነበትን ፡ ምክንያት ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ነቢይ ፡ የሚባለውን ፡ ያንኑ ፡ ካል

ከንትን ፡ ጠየቀት ። እርሱም ፡ ዋናው ፡ አዝማች ፡ አጋሜኖን ፡ ልጁን ፡ ኡፍ ጄኒን ፡ ለአርጤምስ ፡ (ዲያና) ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ካልሠዋት ፡ ነፋሱና ፡ ማዕበሉ ፡ አይቆምም ፡ ሲል ፡ ተናገረ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አጋሜኖን ፡ ልጁን ፡ ይዞ ፡ ለመሠዋት ፡ ከቤተ መቅደስ ፡ አጠገብ ፡ ቆሞ ፡ ሳለ ፡ አርጤምስ ፡ የኤፍጄኒን ፡ ውበት ፡ አይታ ፡ ራራችላት ። ስለዚህ ፡ በርሷ ፡ ፈንታ ፡ የአጋዘን ፡ (የሀይል) ፡ መሥዋዕት ፡ ተቀበለችና ፡ እርሷን ፡ የቤተ ፡ መቅደሷ ፡ አገልጋይ ፡ እንድትሆን ፡ በሕይወቷ ፡ ለቀቀቻት ። ነፋሱና ፡ ማዕበሉም ፡ ወዲያው ፡ ጸጥ ፡ አለ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መቶ ፡ ሺ ፡ የሚሆኑ ፡ ከየነገዱ ፡ የተሰበሰቡ ፡ ግሪኮች ፡ በሺ ፡ ሾ፻፹፯ ፡ መርከብ ፡ ተጉዘው ፡ በዋናው ፡ አዝማች ፡ በአጋሜኖን ፡ እየተመሩ ፡ ወደ ፡ ትሮያ ፡ ከተማ ፡ ደረሱ ። የትሮያ ፡ ሰዎችም ፡ ግሪኮችን ፡ ለመመለስ ፡ ጎረቤቶቻቸውን ፡ ይዘው ፡ ይጠባበቁ ፡ ነበርና ፡ ከተገናኙ ፡ ገጥሞሮ ፡ የሬት ፡ ለሬትም ፡ የደፈጣም ፡ ጦርነት ፡ ሲያደርጉ ፡ እስከ ፡ ዘጠኝ ፡ ዓመት ፡ ቁዩ ። በዚህም ፡ ጦርነት ፡ ኡራና ፡ አቲና ፡ አከራካሪዎን ፡ ፍሬ ፡ ሳያገኙ ፡ በመቅረታቸው ፡ ለግሪኮቹ ፣ አፍሮዲት ፡ ግን ፡ ለትሮያኖቹ ፡ ይረዳ ፡ ነበር ። ግሪኮቹም ፡ ወደ ፡ ትሮያ ፡ በመጡ ፡ ጊዜ ፡ ለትሮያኖቹ ፡ እርዳታ ፡ አግዞኒ ፡ የሚባሉ ፡ አርበኝነት ፡ ያላቸው ፡ የሴት ፡ ቁነዣኝት ፡ በዋናዋ ፡ የቁንዣ ፡ ንግሥት ፡ በኢንቴሴሊያ ፡ መሪነት ፣ ኢትዮጵያውያን ፡ ደግሞ ፡ በኤኦስ ፡ ልጅ ፡ በሚሆኑ ፡ መሪነት ፡ መጥተው ፡ በር ፡ ይበላል ። በሌላ ፊው እንደተጻፈው ፡ ኤኦስ ፡ (ትርጓሜው ፡ ጎሕ) ፡ የ'ፊቦ' ፡ (ትርጓሜው ፡ ፀሐይ) ፡ እኅት ፡ ናት ። ከእኅቷ ፡ ከፀሐይ ፡ እየቀደመች ፡ ጎሕ ፡ ሲቀድ ፡ ብርሃንን ፡ ለሰው ፡ የምትሰጥ ፡ ነች ።

ወደ ፡ ዋናው ፡ ነገር ፡ እንመለስ ፤ ትሮያኖቹ ፡ ብዙ ፡ እርዳታ ፡ ቢያገኙም ፡ እውጭሆነው ፡ ለመከላከል ፡ ስላልቻሉ ፡ እከተማቸው ፡ ቅጥር ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ ይከላከሉ ፡ ነበር ። የከተማቸውም ፡ ዙሪያ ፡ ደሀና ፡ ሆኖ ፡ የተገነባ ፡ ነበርና ፡ ግሪኮቹ ፡ ወደ ፡ ከተማ ፡ ገብተው ፡ ሰዎቹን ፡ አሸንፈው ፡ እሌኒን ፡ ለመውሰድ ፡ ለጊዜው ፡ አልሆነላቸውም ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ተጨንቀው ፡ ሲያወጡ ፡ ሲያወርዱ ፡ በመጨረሻ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈው ፡ መላ ፡ ተገኘ ። መላውንም ፡ ያገኘው ፡ ኡሊስ ፡ ነው ፤ የሠራው ፡ ግን ፡ ኤፒዎስ ፡ ነው ፡ ይባላል ።

አንድ ፡ ትልቅ ፡ የፈረስ ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ እንጨት ፡ ሠርተው ፡ በዕንጨቱ ፡ ፈረስ ፡ ውስጥ ፡ ኃይለኞቹ ፡ ተመርጠው ፡ ከነመሣሪያቸው ፡ ገብተው ፡ እነሱ ፡ ከውስጥ ፡ ሊከፍቱት ፡ እንደሚችሉ ፡ ተቁለፈባቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ይኸንጉ ፡ የዕንጨት ፡ ፈረስ ፡ እከተማው ፡ ቅጥር ፡ በራፍ ፡ ላይ ፡ አስቀመጡና ፡ የቀሩት ፡ ግሪኮች ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ሸሹ ። በማግስቱ ፡ ከከተማው ፡ ቅጥር ፡ ግቢ ፡ ከትሮያኖች ፡ ጋራ ፡ የነበረ ፡ ሲኖን የሚባለው ፡ የግሪክ ፡ ተወላጅ ፡ ይህ ፡ የፈረስ ፡ ሥዕል ፡ ትሮያን ፡ ለማሸነፊያ ፡ ግሪኮቹ ፡ የያዙት ፡ አምላካቸው ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለሹማምንቱ ፡ ነገረ ። ሲኖን ፡ ይኸን ፡ መናገሩ ፡ ለአገሩ ፡ ሰዎች ፡ አድልቶ ፡ ትሮያኖችን ፡ ለማሳሳት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የግሪኮች ፡ አምላክ ፡ አለመሆኑን ፡ ያውቃል ። ሹማምንቱም ፡ ከዩ ፡

በኋላ ፡ በውነትም ፡ ግሪኮቹ ፡ ጥለውት ፡ ተሸንፈው ፡ የሸሹ ፡ መሰላቸውና ፡ ወደ ፡
 ውስጥ ፡ አስገቡና ፡ አስቀመጡት ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መሸቶ ፡ ሰው ፡ በተኛበት ፡
 ጊዜ ፡ በፈረሱ ፡ ሆድ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ የግሪክ ፡ ዠግኖች ፡ ወጥተው ፡ ጠዙዎ
 ችን ፡ የትሮያ ፡ ሰዎች ፡ ገደሉ ። በኋላም ፡ ትልቅ ፡ እልቂት ፡ ከሚሆን ፡ በቂንገዮ
 ይቱ ፡ በአሌክ ፡ ምክንያት ፡ ይኸን ፡ ጦርነት ፡ የቀሰቀሱት ፡ እስክንድርና ፡ ባልዮው ፡
 ሜኔላኦ ፡ ሁለቱ ፡ ብቻ ፡ ይዋጉ ፡ (ዱዬል ፡ ያድርጉ ፡) አሸናፊውም ፡ ድል ፡ አድ
 ሬጊ ፡ ይሁንና ፡ እሌኒን ፡ ይውሰድ ፡ ተባለ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሁለቱ ፡ ተጋጥ
 መው ፡ ይደባደቡ ፡ ዠመር ። በመጨረሻም ፡ እስክንድር ፡ ተሸንፎ ፡ ሊወድቅ ፡
 ሲል ፡ ፍሬው ፡ ላንቺ ፡ ይገባል ፡ ብሎ ፡ የመሰከረላት ፡ አፍሮዲት ፡ (የፍቅር ፡ አም
 ላክ) ፡ ደርሷ ፡ አዳኝቸው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በሌላ ፡ ጊዜ ፡ ፊሎቲት ፡ የሚባል ፡ መርዝ ፡
 ባለው ፡ ቦኤርኮል ፡ ቀስት ፡ ወግቶ ፡ እስክንድርን ፡ ገደለውና ፡ ግሪኮች ፡ አሸነፉ ።
 እስክንድርም ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ እሌኒ ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ የእስክንድርን ፡ ወንድም ፡
 ኤውሬቦንን ፡ አግቦታ ፡ ነበር ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ አትወደውም ፡ ነበርና ፡ ለጠላቶቹ ፡ ለሜኔላኦና ፡ ለኡሊስ ፡ አሳ
 ልፋ ፡ ሰጠችው ። እሱንም ፡ ጠላቶቹ ፡ አሰቃይተው ፡ ገደሉት ። ሜኔላኦም ፡ ሚስ
 ቱን ፡ ይዞ ፡ ወደ ፡ አገሩ ወደ ፡ ስፓርታ ፡ ከሞት ፡ ከተረፉት ፡ ጓደኞቹና ፡ ሕዝቦች ፡
 ጋራ ፡ ጉዞ ፡ ዠመረ ። ነገር ፡ ግን ፡ በተሸናፊዎቹ ፡ በትሮያ ፡ ላይ ፡ በወሩት ፡ ግፍ ፡
 ምክንያት ፡ አማልክቱ ፡ እነዚህ ፡ በግሪኮቹ ፡ ላይ ፡ ተቆጥተው ፡ ስለነበረ ፡ መርከቦ
 ቻቸውን ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ እያንገላቱ ፡ እንዲያውኩ ፡ ነፋስንና ፡ ሞገድን ፡ አዘ
 ውብቸው ፡ ነበርና ፡ አሸናፊዎቹ ፡ ምንም ፡ መቅኖ ፡ አላገኙም ። ሜኔላኦ ፡ ወደ ፡
 አገሩ ፡ ወደ ፡ ስፓርታ ፡ ሳይገባ ፡ ከክሬት ፡ ወደ ፡ ቸፕሮ ፡ (ቆጵሮስ) ፡ ከፊንቂ ፡ ወደ ፡
 ግብጽ ፡ ሲቀበዘበዝ ፡ ኖሮ ፡ ሞተ ፡ ይባላል ። ገሚሶቹ ፡ ደግሞ ፡ ፯ ፡ ዓመት ፡ ከተ
 ቀበዘበዘ ፡ በኋላ ፡ በጌተኛው ፡ ዓመት ፡ አገሩ ፡ ገብቶ ፡ ሞተ ፡ ይላሉ ። ዋናው ፡ አዛ
 ማች ፡ አጋሜኖንም ፡ ወደ ፡ ቤቱ ፡ ወደ ፡ አርጎ ፡ እንደ ፡ ተመለሰ ፡ የገዛ ፡ ሚስቱ ፡
 ክሊቴኔስቲራ ፡ ከወዳጅቆ ፡ ከኤጅስቶ ፡ ጋራ ፡ ሆና ፡ ገደለችው ።

ግሪኮች ፡ ከራሳቸው ፡ በመነጨው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ አምልኮና ፡ ታሪክ ፡ የነር
 ሱንም ፡ እየሰጡ ፡ ከምሥራቅም ፡ ከሕንዶችና ፡ ከቻይናዎች ፡ ከባቢሎንና ፡ ከፋር
 ሶች ፡ ከፊንቂዎችም ፡ ጥቂት ፡ ጥቂት ፡ እየተቀበሉ ፡ ደባልቀው ፡ እነሱም ፡ በቀን ፡
 ብዛት ፡ ያንዱን ፡ ጣዖት ፡ አምላክነት ፡ ለሌላው ፡ እየሰጡና ፡ እየለዋወጡ ፡ በዚህ ፡
 ዐይነት ፡ አምልኮ ፡ እስከ ፡ ክርስቶስና ፡ እስከ ፡ ሐዋርያት ፡ ዘመን ፡ ኖሩ ። ከነር
 ሱቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ በጄኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ቢታጎራ ፡ የሚባል ፡
 ሊቅ ፡ ተነሥቶ ፡ ከሰው ፡ ወደ ፡ ሰው ፡ የምትተላለፍ ፡ የሕያዊት ፡ ነፍስና ፡ የእው
 ነተኛውንም ፡ አምላክ ፡ መኖር ፡ በጽሕፈት ፡ አድርጎ ፡ አዲስ ፡ ዐይነት ፡ ትምህርት ፡
 አስተምሮ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ያክል ፡ ተቀባይ ፡ አላገኘም ። ግሪኮች ፡
 በዘመናቸው ፡ ሁሉ ፡ እነዚህን ፡ አማልክት ፡ ከልብ ፡ ያመልኳቸው ፡ ነበር ። እነ
 ዚህንም ፡ የሚጠራጠር ፡ መናፍቅ ፡ ተብሎ ፡ ይወቀሳል ፡ የሚክድም ፡ ቢኖር ፡ ይገ

ደላል ። ስመ ፡ ጥሩ ፡ የሆነው ፡ ፈላስፋቸው ፡ ስቅራሞስ ፡ (ሶክራት) ፡ አንድ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሁሉን ፡ የፈጠረ ፡ አለ ፡ በማለቱ ፡ አኒቶስና ፡ ሚሌቶስ ፡ በሚባሉ ፡ ተከሶ ፡ ተፈረደበትና ፡ መርዝ ፡ ጠጥቶ ፡ ሞተ ።

የዚህ ፡ ጣዖት ፡ አምልኮ ፡ በክርስትና ፡ ይለወጥ ፡ ዘንድ ፡ በለፈው ፡ በግብፃችና ፡ በባቢሎን ፡ እንደተረከነው ፡ የክርስቶስን ፡ መምጣትና ፡ የሐዋርያትን ፡ የነቅዱስ ፡ ጳውሎስን ፡ መነሣት ፡ የነቁስጠንጢኖስንና ፡ የነቴዎድስቶስን ፡ ንግሥ ፡ ጠበቀ ።

ምዕራፍ ፡ ፳፯ ።

የመቄዶንያ ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ፊልጶስ-የትልቁ ፡ እስክንድር ፡ አነሣስ ።

ከስፓርታና ፡ ከአቴና ፡ በሰሜን ፡ ከቴሳልያም ፡ በላይ ፡ በትራችያና ፡ በኢሊሪክ ፡ መካከል ፡ የመቄዶንያ ፡ ሕዝብ ፡ ነበር ። የነሱም ፡ ኑሮ ፡ በብርዳማው ፡ አገር ፡ በተራራው ፡ ላይ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ሰዎቹ ፡ ከተፈጥሮአቸው ፡ በጣም ፡ ኃይለኞችና ፡ ጠንካሮች ፡ ስለነበሩ ፡ በየጊዜው ፡ የተነሣባቸውን ፡ ወረራ-አየተዋጉ ፡ መልሰው ፡ በነፃ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። ለጥቂት ፡ ዘመን ፡ የያዘቸውን ፡ ፋርሶችንም ፡ በጥላቱና ፡ ላይ ፡ አሸንፈው ፡ አስወጥተዋል ። የመቄዶንያ ፡ ሕዝብ ፡ ከታችኛው ፡ የግሪክ ፡ (አቴኖችና ፡ ስፓርታዎች) ፡ ሕዝብ ፡ በቋንቋና ፡ በልማድ ፡ የተለዩ ፡ ሕዝቦች ፡ ናቸው ።

እነዚህም ፡ ሕዝቦች ፡ በ፫፻፳ ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በሬት ፡ ፊልጶስን ፡ በደንብ ፡ አነገሡ ። ፊልጶስ ፡ በምርኮ ፡ ስም ፡ ቴብ ፡ ከሚባለው ፡ የግሪክ ፡ ከተማ ፡ (ከአቴን በላይ ፡ የሚገኝ ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ከተማ ፡ ስም ፡ የሚጠራ) ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ የግሪኮቹን ፡ አስተዳደርና ፡ የወታደር ፡ አቅድ ፡ ደህና ፡ አድርጎ ፡ ተምሮ ፡ ነበር ። በግል ፡ አገሩ ፡ በመቄዶንያ ፡ ከነገሠ ፡ በኋላ ፡ መላውን ፡ የግሪክን ፡ ሕዝብ ፡ በንድነት ፡ ጠቅልሎ ፡ የመግዛት ፡ ምኞት ፡ አደረገበት ። ለዚህም ፡ ወታደር ፡ እየመለመለ ፡ ለጦርነት ፡ መዘጋጀቱ ፡ በግሪክ ፡ አገር ፡ በአቴናና ፡ በአቴክ ፡ ገና ፡ አስቀድሞ ፡ ተሰምቶ ፡ ነበርና ፡ ሕዝቡ ፡ በሐሣብ ፡ ሁለት ፡ ተከፈለ ። አንደኛው ፡ ክፍል ፡ ዴሞስቲን-የሚባለውን ፡ ንግግር ፡ አዋቂ ፡ መሪ ፡ ይዞ ፡ የመቄዶንያን ፡ ሕዝብና ፡ ፊልጶስን-አንድ ፡ ባዕድ ፡ በመቀጠሩ ፡ ፊልጶስ ፡ የአቴናን ፡ ከተማና ፡ ዙሪያ ፡ እንዳያስገብር ፡ መከላከል ። ሁለተኛው ፡ የመቄዶንያ ፡ ሕዝብ ፡ በልማድና ፡ በቋንቋ ፡ ቢለያዩም ፡ ያው ፡ የግሪክ ፡ ሕዝብ ፡ ስለሆነ ፡ ፊልጶስን ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ እንቀበለው ፡ እንጂ ፡ አንዋጋው ፡ ብሎ ፡ ኤስኪን ፡ የሚባለውን ፡ መሪ ፡ ይዞ ፡ የተነሣ ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ፊልጶስ ፡ የወርቅ ፡ ገንዘብ ፡ በስሙና ፡ በመልኩ ፡ አስቀርጶ-ይኸንኑ ፡ ለዋና ፡ ለዋና ፡ ለየቀንደኛው ፡ ሰው ፡ ውስጥ ፡ ውስጡን ፡ እየላከ ፡ እንዲቀበሉት ፡ በገንዘብም ፡ በስብከትም ፡ ያባብል ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ሁሉ ፡ ሲገብርለት ፡ ዴሞስቲን ፡ ብቻ አምቢ ፡ አለ-ኤስኪንንም ፡ በገንዘብ ፡ አገሩን ፡ የሸጠ ፡ ከዳተኛ ፡ አያለ ፡ በዲስኩር ፡ ይዘልፈው ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ይኸው ፡ ዲሞስቲን ፡ ወገኖቹን ፡ ይዞ ፡ ፊልጶስን ፡ ለመከላከል ፡ ሲሔድ ፡ ከልቺዲን ፡ (ኬልቄዶንያ) ፡ ላይ ፡ ተሸንፎ ፡ ተመለሰ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ፊልጶስ ፡ ከነሠራዊቱ ፡ እየገፋ ፡ የአቴንን ፡ ከተማ ፡ ለመያዝ ፡ ይሰናዳ ፡ ጀመር ። የቴብና ፡ የአቴና ፡ ሰዎችም ፡ ደህና ፡ አድርገው ፡ ለመከላከል ፡ ሁለተኛ ፡ ተዘጋጁ ፤ መሪያቸውም ፡ ዴሞስቴን ፡ የፊልጶስን ፡ ወራሪነት ፡ ለማቆም የተቻለውን ፡ ሁሉ ፡ ዝግጅት ፡ አደረገ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ የፊልጶስ ፡ ጦር ፡ እነዚህን ፡ ቁርንዖ ፡ ላይ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ አቴንን ፡ ስለያዘ ፡ በመላው ፡ በግሪክ ፡ አገር ፡ ላይ ፡ ሥልጣኑን ፡ አሳመነ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ፊልጶስ ፡ ትልቁን ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ማስገበር ፡ በአሳቡ ፡ መጣበት ። ስለዚህ ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በ፫፻፴፮ ፡ ዓመት ፡ በቆሮንቶስ ፡ ከተማ ፡ ላይ ፡ መላው ፡ የግሪክ ፡ ሕዝብ ፡ እንዲሰበሰብ ፡ በአዋጅ ፡ አዘዘ ። ሕዝቡም ፡ ተሰብስቦ ፡ የወረራውን ዝግጅት ፡ በሚያደርግበት ፡ መካከል ፡ ፊልጶስን ፡ ፓውሳኒድስ ፡ የሚባል ፡ ከጨዋ ፡ ዘር ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ የመቄዶንያ ፡ ሰው ፡ በጨቤ ፡ ወግቶ ፡ ገደለው ። እንዲገደለውም ፡ ያስደረገችው ፡ አሊምፒያስ ፡ የምትባለው ፡ ሚስቱ ፡ (የእስክንድር ፡ እናት) ፡ ናት ። ምክንያቱም ፡ በጠባይዋ ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ተጠራጣሪና ፡ ፈሪ ፡ ስለነበረች ፡ አትሆነችም ፡ ብሎ ፡ ይፈታኛል ፡ ብላ ፡ ሰግታ ፡ ነው ፡ ይላሉ ። አንዳንዶቹም ፡ እስክንድር ፡ አስገደለው ፡ ይላሉ ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ፊልጶስ ፡ ሲሞት ፡ በዙፋኑ ፡ ልጁ ፡ እስክንድር ፡ ተተካ ።

እስክንድር ፡ ከፊልጶስና ፡ ከአሊምፒያስ ፡ በ፫፻፵፮ ፡ ዓመት ፡ በመቄዶንያ ፡ ከተማ ፡ በፒላ ፡ ተወለደ ፤ እስኪያድግም ፡ ድረስ ፡ መምህሩ ፡ በሊቅነቱ ፡ በፍልሥናው ፡ ዓለም ፡ ያወቀው ፡ አሪስቶት ፡ (አስርጣጣሊስ) ፡ ነበር ። አሪስቶትም ፡ ለእስክንድር ፡ አስተማሪው ፡ ብቻ ፡ አልነበረም ፤ ከነገሠ ፡ በኋላም ፡ ወዳጁና ፡ የፖለቲካና ፡ ያስተዳደር ፡ አማካሪው ፡ ነበር ።

እስክንድር ፡ መልኩ ፡ ቀና ፡ ሆኖ ፡ በጠባዩ ፡ ቸርነትም ፡ ጥብቅነትም ፡ ጭካኔም ፡ ድፍረትም ፡ የተደባለቀበት ፡ ኃይለኛ ፡ ወጣት ፡ ነበር ። ይኸን ፡ ጠባይ ፡ ከተፈጥሮው ፡ የያዘ ፡ እስክንድር ፡ በአሪስቶት ፡ ትምህርት ፡ ከተገራ ፡ ወዲህ ፡ የሚያየው ፡ ሁሉ ፡ ይኸ ፡ ወጣት ፡ ወደፊት ፡ ትልቅ ፡ ታሪካዊ ፡ ሥራ ፡ የሚሠራ ፡ ነው ፡ እያለ ፡ አሳቡን ፡ አሣረፈበት ። የድፍረቱም ፡ ምልክት ፡ የታየው ፡ ገና ፡ በልጅነቱ ፡ ነው ።

አባቱ ፡ ፊልጶስ ፡ በሕይወቱ ፡ ሳለ ፡ አንድ ፡ ማንም ፡ ሊወጣበት ፡ ያልቻለ ፡ ያልተገራ ፡ ፈረስ ፡ ነበር ። ጉባዛዝት ፡ የተባሉት ፡ ሁሉ ፡ ንጉሠና ፡ ሕዝቡ ፡ በሉበት ፡ አደባባይ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ለመውጣትና ፡ ለመጋለብ ፡ ሞክረው ፡ ሲያቅታቸው ፡ እስክንድር ፡ ቆሞ ፡ ይመለከት ፡ ነበር ። ከዚያ ፡ ከቆመበት ፡ ለየት ፡ ብሎ ፡ ሄደና ፡ ፈረሱን ፡ ተቀብሎ ፡ መዝሙሪያ ፡ በእጁ ፡ ዳሰሰው ፤ ከዚያም ፡ ፈረሱ ፡ የገዛ ፡ ጥላውን ፡ እያየ ፡ እንዳይደኑበር ፡ ሙሉ ፡ ፀሐይ ፡ ወደ ፡ አለበት ፡ አዞረና ፡ ንጉሠም ፡ ሕዝቡም ፡ ሲመለከቱት ፡ ዘሎ ፡ ወጣበት ፤ ፈረሱም ፡ አጥባቂ ፡ ነበርና ፡ ይዘት ፡ ሽምጥ ፡ ሮጠ ። ይኸ ፡ ፈረስ ፡ በዚህ ፡ ፍጫውና ፡ ደንባሪነቱ ፡ አንድ ፡ ዘንድ ፡ ጥሎ ፡ ይሰባብረዋል ፡ እየተባለ ፡ በትልቅ ፡ ሥጋት ፡ ሲጠበቅ ፡ እስክንድር ፡ ፈረሱን ፡ በግልቢያ ፡ አድክሞ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ እየጋለበ ፡ ብቅ ፡ አለና ፡ ከፈረሱ ፡ ወርዶ ፡ ወደ ፡ አባቱ ፡ ሄደ ። አባቱም ፡ ባገኘው ፡ ጊዜ ፡ ጉባዛናውን ፡ አድንቆ ፡ ላንተ ፡ መቄዶንያ ፡ አይበቃህ

ምና ፡ (ይጠብሃልና) ፡ ሌላ ፡ ግዛት ፡ ፈልግ ፡ አለው ፡ ይባላል ፤ አባቱም ፡ ሲሞት ፡
ዕድሜው ፡ ሃያ ፡ ዓመት ፡ ስለነበረው ፡ በዚህ ፡ ዕድሜው ፡ በአባቱ ፡ ዙፋን ፡
ወጥቶ ፡ ተቀመጠ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የቴብ ፡ ከተማ ፡ ሰዎች ፡ ሸፍተውበት ፡ ነበርና ፡ እነሱን ፡
በጦር ፡ ኃይል ፡ አሳምኖ ፡ ከአረጋገጠ ፡ ወዲህ ፡ አባቱ ፡ አስቦ ፡ ሳይፈጽመው ፡
የቀረውን ፡ የትልቁን ፡ ንጉሥ ፡ የዳርዮስን ፡ አገር ፡ ፋርስን ፡ ለመውረር ፡ ይዘጋጅ ፡
ገፍመር ። እንደምንም ፡ ጅሺ ፡ ፈረስኛ ፡ ሟሺ ፡ የእግረኛ ፡ ጦር ፡ ከተሰበሰበ
ለት ፡ በኋላ ፡ በ፫፻፴፫ ፡ ዓመት ፡ በግሪክ ፡ በኢሶስ ፡ ቍጥሩ ፡ የበረከተውን ፡ ዳር
ዮስ ፡ ልክት ፡ የነበረውን ፡ የፋርስን ፡ ጦር ፡ ተዋግቶ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ መለሰ ።
ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ፊንቄ ፡ ሄዶ ፡ የጢሮስን ፡ ከተማ ፡ ተዋግቶ ፡ ያዘ ። ከዚ
ያም ፡ አልፎ ፡ ከገዥዎቹ ፡ ከፋርሶች ፡ ተዋግቶ ፡ ግብፅን ፡ ወረረ ። የግብፅም ፡
ሕዝብ ፡ ፋርሶችን ፡ ጠልቶ ፡ ነበርና ፡ እስክንድርን ፡ እንደ ፡ ነፃ ፡ አውጭ ፡ ንጉሥ ፡
ቆጠሩት ። ለቀድሞ ፡ ፈርዖኖች ፡ ይሰጡት ፡ የነበረውን ፡ የአሞን ፡ ልጅነትን ፡ ሥያሜ ፡
ለርሱ ፡ ሰጡት ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ እስክንድር ፡ አገሩን ፡ ሰላም ፡ አድርጎ ፡ ሲጨርስ ፡
እስከ ፡ ዛሬ ፡ በስሙ ፡ የምትጠራዋን ፡ ከተማ ፡ እስክንድርያን ፡ መሠረተ ። ከዚያ ፡
የመገፍፍሪያውን ፡ የፋርስን ፡ አገር ፡ ወረራ ፡ ወደ ፡ ፍጻሜ ፡ ለማድረስ ፡ ፊቱን ፡
ከግብፅ ፡ ወደ ፡ ፋርስ ፡ መለሰ ።

ምዕራፍ ፡ ፳፯ ።

ትልቁ ፡ እስክንድርና ፡ ዳርዮስ ፡ በአርቤላ ፡ (አሶር) ፡ ያደረጉት ፡ ጦር
ነትና ፡ የዳርዮስ ፡ አሟሟት-የፋርሶችና ፡ የመቄዶንያውያን ፡ መቀናናት-የወዳጁ ፡
የክሊዮስ ፡ አማሟት-የእስክንድር ፡ ምኞትና ፡ ፍጻሜው ።

ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ የግብፅን ፡ ግዛት ፡ ከፋርሶች ፡ በጦር ፡ ኃይል ፡ ወስዶ ፡
የራሱ ፡ ግዛት ፡ አድርጎ ፡ አደላድሎ ፡ በያዘበትና ፡ ሕዝቡም ፡ በደስታ ፡
ተቀብሎት ፡ ባገሩ ፡ ሹም ፡ ሸር ፡ አድርጎ ፡ ከካህናቱ ፡ «የአሞን ፡ ልጅ» ፡ የሚ
ባለውን ፡ ሥያሜ ፡ በተቀበለበት ፡ ጊዜ ፡ ከግብፅ ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ በተለይ ፡
በመርዌ ፡ ከተማ ፡ ሕንደኬ ፡ (ክንዳኬ) ፡ የምትባል ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ንግሥት ፡
የራሷን ፡ መንግሥት ፡ ትመራ ፡ ነበር ። እርሷም ፡ የእስክንድርን ፡ አሸናፊነት ፡ የፋ
ርሶችን ፡ ውድቀት ፡ በሰማች ፡ ጊዜ ፡ መላክተኛ ፡ ልካበታለች ። የዚህንም ፡
ሁኔታ ፡ የእስክንድርን ፡ የወረራ ፡ ታሪክ ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ ከፈጸምን ፡ በኋላ ፡
በሚቀጥለው ፡ እስክንድራው ፡ ድረስ ፡ አሁን ፡ እስክንድር ፡ ዳግመኛ ፡ ዳርዮስን ፡
ለመውጋት ፡ ወደ ፡ ፋርስ ፡ ጠረፍ ፡ ያደረገውን ፡ ጉዞ ፡ እንመልከት ።

እስክንድር ፡ ከግብፅ ፡ ተመልሶ ፡ በኤፍራጥስ ፡ ወንዝ-በኩል ፡ አድርጎ ፡ ከፋርሱ-ንጉሥ ፡
ከዳርዮስ-፫ኛ ፡ ጋር ፡ ለመዋጋት ፡ በሚጓዝበት-ጊዜ ፡ የብዙ-ነገሥታት-(ሰላሳ-ሳት ራፕ) ፡ ጌታ ፡
የሆነው-ዳርዮስ ፡ ከልዩ ፡ ልዩ-ነገድ ፡ የተጠራቀመ ፡ ቁጥሩ ፡ እስከ ፡ ፩ ፡ ሚሊዮን ፡ የሚደርስ ፡
ጦር ፡ ይዞ ፡ ተጠባበቀው ። ቢሆንም ፡ አስቀድሞ ፡ በተደረጉት ፡ ጦርነቶች ፡ የወጣቱ ፡ የእስክ

ድር : ደፋርነት ፤ የጦር : መላ : አዋቂነቱና : አመራሩ : የጦር : ሠራዊቱ : ጀግን
 ነት : ተገምቶና : አስፈራቶ : ነበርና : ፩ : ሚሊዮን : ጦር : ያስከተለው : ዳር
 ዮስ : ከአርባ : ሺ : አግረኛ : ከ፳፻ : ፈረሰኛ : የማይበልጥ : ጦር : የያዘውን :
 እስክንድርን : እርቅ : ጠየቀው ። በእርቁም : «ሴቷን : ልጄን : ለሚስትነት : ልስ
 ጥህና : ከኤፍራጥስ : ወንዝ : ወደ : ምዕራብ : ያለውን : አገር : አንተ ፤ ከወደ : ምሥ
 ራቅ : ያለውን : አገር : እኔ : ይገር : ግዛት : ተከፍለን : በሰላም : በየአገራችን :
 እንቀመጥ : ብሎ : ላከበት ። መቼም : እንደ : እስክንድር : ያለ : የ፴ : ዓመት :
 ወጣት : እስከሁን : ባንደኛውም : የጦር : ግንባር : ተሸንፎ : የማያውቅ : ዓለምን :
 ጠቅሎ : ለመግዛት : ምኞት : ያለው : የክፍያን : ዕርቅ : መቀበል : እንደማይሆ
 ንለት : የታወቀ : ነው ።

ስለዚህ : ከዳርዮስ : የመጣውን : መልእክት : ከመኳንንቱ : ጋር : ሲመለከት :
 ባጠገቡ : ያለው : ፓርሚኒዮን : የሚባለው : የጦር : አለቃው : «እኔ : እስክንድርን :
 ብሆን : ይኸን : ዕርቅ : እቀበል : ነበር» : ብሎ : ተናገረው : እስክንድርም : «እኔም :
 ፓርሚኒዮንን : ብሆን : ኖሮ : እቀበል : ነበር» : ብሎ : በአምላኩ : በዜውስ :
 ማለለት ። የዚህን : ትርጓሜ : ለአንባቢ : ማብራራት : የሚያስፈልግ : አይመስለኝም :
 ባጭሩ : የእስክንድር : አሳብ : እንዳንተ : ፈሪ : ብሆን : ኖሮ : ወይም : አንተን : ፈሪ
 ውን : ብሆን : ኖሮ : ይኸን : የመሰለውን : ዕርቅ : እቀበል : ነበር ፤ ነገር : ግን : እኔ :
 ደፋሩ : እስክንድር : ነኝና : ይኸን : የመሰለ : ዕርቅ : አልቀበልም : ማለቱ : ነው ።

ለፓርሚኒዮን : ይኸን : ከመለስ : በኋላ : ለዳርዮስ : ደግሞ : «ባንድ : ሰማይ :
 ሁለት : ፀሐዮች : አሉን : እነሱስ : ተቀራርበው : ሊያበሩ : ይችላሉን ? እንደዚሁም :
 ሁለት : ነገሥታት : በምድር : ተስማምተው : ሊገዙ : አይችሉም» : ብሎ : የላከበ
 ትን : ዕርቅ : አለመቀበሉን : በፀሐይና : በሰማይ : መስሎ : ላከበት ። ስለዚህ :
 ሁለቱም : ጦራቸውን : እንደያዙ : ገዟቸውን : ቀጥለው : እንደኤውሮፓ : ቍጥር :
 ከክርስቶስ : ልደት : በፊት : በ፻፴፩ : ዓመት : አርቤላ : ከሚባለው : ከጤግርስ : ወንዝ :
 ወደ : ምሥራቅ : ሲል : በአሶር : ግዛት : ውስጥ : ተጋጠሙ ። ውጊያው : ተገምሮ :
 ወታደር : ከወታደር : በዘመኑ : የጦር : መሣሪያ : በቀስትና : በጎራዴ : በሰይፍና :
 በጦር : በሚዋጋበት : ጊዜ : የግሪክ : ጦር : እንደለመደው : በሩጫና : በፈረስ : ግል
 ቢያ : የፋርስን : ጦር : ጥሶ : ወደ : መካከል : ገባ ። ግንባር : ቀደም : ሆኖ : ለመ
 ምራት : ዘወትር : የሚደፍረው : እስክንድር : ራሱ : አባርሮ : ዳርዮስን : ሊማ
 ርከው : ነበር ። ነገር : ግን : ዳርዮስ : የጦርነቱን : አገጣጣሚያ : ሲመለከት : ከወ
 ርቅ : ሠረገላው : ላይ : በፍጥነት : ወርዶ : በፈረሱ : ተጋብቶ : በሽምጥ : ግልቢያ :
 ከጦርነቱ : በታ : አምልጦ : ወደ : ኋላው : ሸሸ ።

ከዚህ : በኋላ : በሚሊዮን : የተቆጠረው : የዳርዮስ : ጦር : ፍርስርሱ : ወጥቶ :
 ግማሹ : ሸሸ ፤ የቀረውም : ተማረከ ። እስክንድርም : በወታደሩ : እንደታጀበ : ስመ :
 ጥሩዬቱን : ከተማ : ባቢሎንን : ያዛት : ሱስ ፤ ፔርሴፖሊስ ፤ ፓሳርጋድ : የሚባሉት :
 ከተሞች : ሁሉ : ከደለበው : ሀብታቸው : ጋር : በግሪክቹ : እጅ : ወደቀ ። ከዚያ :

እስክንድር፡ ዳርዮስ፡ የሸሸበትን፡ ዳካ፡ እየተከታተለ፡ ወደ፡ ሰሜን፡ ምሥራቅ፡ ሲን
ዝና፡ ሊደርስበት፡ ትንሽ፡ ሲቀረው፡ ቤሶስ፡ የሚባል፡ የፋርስ፡ ተወላጅ፡ ያንድ፡
አውራጃ፡ አገረ፡ ገዥ፡ ዳርዮስን፡ ይዞ፡ ገደለው፡ የሚሉ፡ ወሬ፡ ለእስክንድር፡
መጣለት። ዳዊት፡ በሳዎል፡ ገዳይ፡ እንዳልተደሰተ፡ እስክንድርም፡ አልተደሰተም።
ነገሥታት፡ በላጋራቸውም፡ በሆን፡ አንዱ፡ ንጉሥ፡ በሌላ፡ ሰው፡ እጅ፡ እንዲሞት፡
አይፈልጉም፡ «በኔም፡ ቀን፡ ይኸው፡ ነው»፡ የሚል፡ መንፈስ፡ ይመጣባቸዋል።

ስለዚህ፡ ቤሶስ፡ እስክንድርን፡ ያስደሰተ፡ መስሎት፡ የዳርዮስን፡ ሬሳ፡ ይዞ፡
በቀረበ፡ ጊዜ፡ ከአሸናፊው፡ ያላሰበው፡ ነገር፡ ደረሰበት። እስክንድር፡ ለዳርዮስ፡
ሬሳ፡ ለንጉሥ፡ የሚገባ፡ ክብር፡ ሰጥቶ፡ በማዕርግ፡ እንዲቀበር፡ አደረገና፡ የዳር
ዮስን፡ ወንድም፡ አስጠርቶ፡ የወንድምህን፡ ገዳይ፡ በፈቀደህ፡ ዓይነት፡ አወቃ
ይተህ፡ ግደለው፡ ብሎ፡ ቤሶስን፡ አስረከበውና፡ ተወቃይቶ፡ ሞተ።

ቀጥሎ፡ እስክንድር፡ ከድል፡ ወደ፡ ድል፡ እየተራመደ፡ አሁንም፡ ግዛቱን፡ ወደ፡
ምሥራቅ፡ ለማስፋፋት፡ ያን፡ ጊዜ፡ አራካዚ፡ ወደ፡ ሚባለው፡ ዛሬ፡ አፍጋኒስታን፡
ወደ፡ ሚባለውና፡ ወደ፡ ባክትሪያን፡ (የዛሬው፡ ቱርኬስታን)፡ ገዛውን፡ ቀጠለ።
ዳሩ፡ ግን፡ በዚህ፡ አገሮች፡ ያለው፡ የፀሐይ፡ ሐሩርና፡ የደጋ፡ በረዶ፡ እየተፈራ
ረቀ፡ የግሪኮችንና፡ በቅርብ፡ ከያለበት፡ የተመለመለውን፡ ጦር፡ አዳክመበት።
ከዚያ፡ ወደ፡ ደቡብ፡ መለስ፡ ብሎ፡ የሕንድን፡ አገር፡ ለመውረር፡ ተዘቀዘቀ።
ምን፡ ላድርግልህ፡ ወይም፡ እንደምን፡ አድርጌ፡ ልያገዛህ፡ ብሎ፡ ጠየቀው፡ ያም፡
«አንዳንድ፡ ንጉሥ፡ አድርገህ፡ ያዘኝ»፡ ብሎ፡ መለሰለት፡ እስክንድርም፡ በግዛትህ፡
ንጉሥነትህን፡ መርቁልሃለሁ፡ አለውና፡ ሁለቱ፡ ወዳጅ፡ ሆኑ፡ ይባላል።

እስክንድር፡ አሁንም፡ ከሐንዱ፡ ወደ፡ ጋንዥ፡ (ሂንዱስታን)፡ መገለቅ፡
ፈለገ። ዳሩ፡ ግን፡ በዚህ፡ ጊዜ፡ ገዛ፡ የደከማቸው፡ ጦርነት፡ የሰለገቸው፡ ወታደ
ሮቹና፡ ሹማምንቱ፡ እያገረመረሙ፡ ጨርሰው፡ እምቢታቸውን፡ አስታወቁ። በዚ
ህም፡ እስክንድር፡ አኩር፡ ቮ ቀን፡ ሙሉ፡ ከሰው፡ ሳይነጋገር፡ በድንኳኑ፡
ውስጥ፡ ተቀመጠ። በመጨረሻም፡ የወታደሩን፡ መድከምና፡ መገዳት፡ ራሱ፡
ስለተረዳው፡ ወደፊት፡ እንግፋ፡ ብሎ፡ ወታደሩን፡ ማስገደድም፡ የማይረባ፡ መሆ
ኑን፡ ስለተረዳው፡ ቅርታውን፡ በልቡ፡ እንደተሸከመ፡ ዳርዮስን፡ ከሸነፈ ገምሮ
አራት፡ ዓመት፡ ያህል፡ በምሥራቅና፡ በሕንድ፡ በማያውቃቸው፡ አገሮች፡
ሲንዝ፡ ሲዋጋ፡ ሲያሳምን፡ ጥሮ፡ አሁን፡ በ፫የጾጿ፡ ዓመት፡ ላይ፡ ከሕንድ፡
አገር፡ በፋርስ፡ ደቡብ፡ በኩል፡ አድርጎ፡ ረገቡንና፡ ጥሙን፡ የበረሀውን፡ ሐሩ
ርና፡ የደጋውን፡ በረዶና፡ ብርድ፡ ከነሠራዊቱ፡ ታግሶ፡ በስንት፡ ድካም፡
ተመልሶ፡ በ፫የጾፊ፡ ዓመት፡ ሱስ፡ (የኤላም፡ ከተማ)፡ ገባ። ከዚያም፡ ግብፃ
ውያን፡ የግሪክ፡ የጳኤል፡ የፋርስና፡ የባቢሎን፡ የሌላም፡ አገር፡ ሁሉ፡ ሕዝብና፡
ነገሥታት፡ በተሰበሰቡበት፡ የዓለም፡ ንጉሥነቱን፡ አከበረ። የሕንደኬ፡ ንግሥት፡
መልክተኞችም፡ ይኸን፡ በዓል፡ ተከፍለዋል።

ዋናው ፡ የትልቁ ፡ እስክንድር ፡ አሳብና ፡ ምኞት ፡ ከዐሐይ ፡ መውጫ ፡ እስከ ፡ ዐሐይ ፡ መግቢያ ፡ ድረስ ፡ የሚገኘው ፡ ዓለም ፡ አንድ ፡ ሆኖ ፡ ሕዝብ ፡ አሕዛብ ፡ ባንድነት ፡ ተቀይመው ፡ አርሱ ፡ የዓለም ፡ ንጉሥ ፡ ለመሆን ፡ ነው ። ራሱ ፡ እንደተረዳው ፡ አሪስተቶችም ፡ እንደሚመክረው ፡ እኔ ፡ መቀዶናዊ ፡ (ግሪክ) ፡ ነኝ ፤ ሌላው ፡ ሕዝብ ፡ አይረባም ፤ የኔ ፡ አምላክ ፡ ዜውስ ፡ ከሌሎቹ ፡ አገሮች ፡ አማልክት ፡ ይበልጣል ፡ ሳይል ፡ በደረሰበት ፡ አገር ፡ ያለውን ፡ ሕዝብ ፡ አክብሮ ፡ ልማዳቸውን ፡ ማጽደቅ ፡ አማልክቶቻቸውን ፡ መሰለም ፡ ይወድ ፡ ነበር ። ኢየሩሳሌም ፡ በገባ ፡ ጊዜ ፡ (የጄሆባሕ ፡ የጽኤል ፡ አምላክ) ፡ መልክተኛ ፡ ነው ። በግብፅ ፡ የአዋን ፤ ልጅ ፤ በጢሮስና ፡ በሲዶና ፡ በአሶር ፡ የሞሎክ ፡ የአስታርት ፡ ልጅ ፡ ተባለ ። በጭሩ ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ በየቋንቋቸው ፡ የአማልክቶቻቸው ፡ ልጅ ፡ አደረጉት ። እርሱም ፡ ከሁሉ ፡ እየመሰለ ፡ ሁሉንም ፡ አስደሰተ ፡ ከፋርስ ፡ አገር ፡ ገደ ፡ በረከትና ፡ ግብር ፡ እየያዙ ፡ እሱን ፡ ለመሰለም ፡ የሚመጡትን ፡ የፋርስ ፡ መሳፍንትና ፡ ሕዝብ ፡ ልክ ፡ እንደፋርስ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እንደዳርዮስ ፡ የፋርስን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ልብሰ ፡ መንግሥት ፡ ለብሰ ፡ ተቀበላቸው ። የነርሱንም መሳፍንት ፡ በደስታ ፡ እየተቀበለ ፡ በሹመታቸው ፡ እያጸና ፡ በለሻል ፡ አደረጋቸው ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ከአርያን ፡ (ጀርመን) ፡ ዘር ፡ በቀር ፡ የቀረው ፡ አይረባም ፡ ብሎ ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ከተነሣው ፡ ከሂትለር ፡ እስክንድር ፡ ብልጫ ፡ አለው ፡ እስክንድር ፡ ሁሉን ፡ በየወገ ፡ በየአምልኮው ፡ ሲያስደስት ፡ በጠቅላላው ፡ አረመኔና ፡ ጨዋ ፡ በዕድና ፡ ወገን ፡ ሳይባል ፡ ሁሉ ፡ አንድ ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ የዓለም ፡ ሕዝብ ፡ ሆኖ ፤ የዓለም ፡ ንጉሥ ፡ አርሱ ፡ ብቻ ፡ ለመሆን ፡ ምኞት ፡ እንደነበረው ፡ በየታሪኩ ፡ ይገኛል ።

የርሱን ፡ ታሪክ ፡ የጻፈለት ፡ ፕሉታርክ ፡ የሚባል ፡ ቅርብ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ከገምሳ ፡ እስከ ፻፳፭ ፡ ዓመት ፡ የነበረ ፡ የግሪክ ፡ ተወላጅ ፡ ነው ። ይህ ፡ ሰው ፡ ከብዙ ፡ የሞራል ፡ መጽሐፎቹ ፡ መካከል ፡ የእስክንድርን ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ጽፎት ፡ የነበረው ፡ በኋላ ፡ በየቋንቋው ፡ ተተርጉሟል ። በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ስለእስክንድር ፡ ሀሳብ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ። "እስክንድር ፡ ሁሉን ፡ ለመሰብሰብና ፡ በንድነት ፡ አድርጎ ፡ ለመዳኘት ፡ አምላክ ፡ እንደላከው ፡ ያምን ፡ ነበር ። ዓለም ፡ ሁሉ ፡ እንዳንድ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ እንዲሆን ፡ ይመኝ ፡ ነበር ። በልማድም ፡ በመሣሪያም ፡ በግሪክና ፡ በአረማዊ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ ሳይሆን ፡ ደጉ ፡ ሁሉ ፡ ግሪክ ፡ ክፉው ፡ ሁሉ ፡ አረመኔ ፡ እንዲባል ፡ ያኩብ ፡ ነበር ። ዓለም ፡ ሁሉ ፡ ተሰብስቦ ፡ በአንድ ፡ ዋንጫ ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ የፍቅር ፡ ወይነን ፡ እንዲጠጣ ፡ ያለፈው ፡ ጠላትነትና ፡ ደካማነት ፡ እንዲረሳ ፡ አሳቡ ፡ ነበር ። ታልቦት ፡ ከተረገጡት ፡ ውስጥ ፡ ኤ. ማሌና ፡ ይስሐቅ ፡ ግሪክና ፡ ምሥራቅ ፡ በሚል ፡ አርዕስት ፡ ያሳተሙትን ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፬ ፡ ተመልከት ።

በዚህ ፡ በፕሉታርክ ፡ መጽሐፍ ፡ እንደሚገኘው ፡ እስክንድር ፡ ዳርዮስን ፡ ጥሎ ፡ በግሪክና ፡ በግብፅ ፡ ግዛቱ ፡ ላይ ፡ የፋርስን ፡ የባቢሎንንና ፡ የአሶርን ፡ መንግሥታት ፡ ከያዘ ፡ ወዲህ ፡ በታላቅ ፡ ክብርና ፡ ጊትነት ፡ ጊዜውን ፡ ያሳልፍ ፡ ዠመር ፡ ያገሩን ፡ የግሪክን ፡ በተለይም ፡ የመቄዶንያን ፡ ልማድ ፡ ወደ ፡ ጎን ፡ እየ

ተወ : የፋርሶችን : ልማድ : በመቀበልና : በመውደድ : ልብስ : መንግሥቱን ፤
 ልክ : እንደነ : ዳርዮስ : ለብሶ : በዙፋኑ ተቀምጦ : ከየአገሩ : በተለይም : ከፋርስ :
 የሚመጡት : ሁሉ : በፊቱ : እየተደፉ : እንደ : ምሥራቅ : ነገሥታት : ልማድ :
 ይሰለሙት : ገመር ። የዚህም : ሁኔታ : የቀድሞዎቹን : የጦር : አለቆቹንና : ወገ
 ናቸን : ግሪኮቹን : አላስደሰታቸውም ። በባለሙያዎችም : ከግሪኮቹ : ፋርሶቹ : ስለ
 ሚቀድሙ : በፋርሶችና : በግሪኮቹ : መካከል : መቀናናት : ተፈጠረ ። በዚህ :
 መካከል : በእስክንድር : ንጉሥ ፤ ላይ : አድማችኋል : ተብለው : አንዳንድ : የግ
 ሪክ : ባለሥልጣኖች : ሲታሰሩ : ከዚህ : በፊት : ዳርዮስ ልጅን : ልዳርልህና
 ተሰማምተን : አብረን : እንግዛ : ብሎ : ለእስክንድር : በላክ : ጊዜ : እኔ : እስ
 ክንድርን : ብሆን : ኖሮ : ይኸን : የመሰለውን : ዕርቅ : እቀበል : ነበር : ብሎት : የነበ
 ረው : ፓርሜኒዮን : የሚባለው : ሽማግሌ : የጦር : አለቃ : በእስክንድር :
 ትእዛዝ : ተገደለ ። ክሊቶስ : ጥቁሩ : የሚባለውንም : ወዳጁን : ራሱ : እስክን
 ንድር : በንድ : ግብገ፡ ላይ : ገደለው ። ይኸም : ክሊቶስ : የተባለው : የእስክ
 ንድር : የልብ : ወዳጅ : የነበረ : በማናቸውም : ጦርነት : የማይለየው : ከዳር
 ዮስ : ጋር : በግራረክ : የተዋጋ : ለት : ከሞት : ያዳነው : ነው ።

በፕሉታርክ : መጽሐፍ : እንደሚገኘው : ከዕለታት : ፩ : ቀን : በታላቅ :
 ግብገ፡ ላይ : ግሪኮቹና : ፋርሶች : ሚዶናውያን : ሁሉ : ተሰብስበው : እየበሉ
 እየጠጡ : ሲጫወቱ : በዚያ : ከሉት : ውስጥ : ከዚህ : በፊት : በተደረገ : ጦር
 ነት : ላይ : ሳይቀናቸው : የቀሩትን : ፩ : አንድ : የመቄዶንያ : የጦር : መከታኖችን
 እያነሱ : ሲቀልዱ : ክሊቶስ : መጠጥ : እንደተጫነው : "የመቄዶንያ : ጠላት :
 በሆነው : በአረመኔ : ሕዝብ : (ፋርስ : ሚዶን) : ፊት : በመቄዶንያ : ዠራራሎች :
 መቀለድ : አይገባም" ብሎ : ተቆጣ : እስክንድር : ክሊቶስ : ፍርሃት : ላላቸው :
 የጦር : አለቆች : ጠበቃ : ሆኗል : በሚል : አነጋገር : በመልስለት : ክሊቶስ
 ብድግ : ብሎ : «በእርግጥ : እነዚህ : ፈሪ : የምትላቸው : ናቸው : አንተን :
 የአማልክት : ልጅ : የምትባለውን : ዠርባህን : ሰጥተህ : ስትሾኽ : ተዋግተው :
 ያዳኑህ ። በመቄዶንያውያን : ደምና : ቁስል : ፈልጋለሁ : ለመክዳትና : የአሞን
 ልጅ : እየተባልህ : ታላቅ : ለመሆን : በቃህ ። መቄዶንያውያን : በሚዶንያው
 ያን : በትር : ሲመቱ : ግሪኮቹ : ወደንጉሡ : ለመግባት : ፋርሶቹን : ደጅ :
 ሲጠኑ : ሳያዩ : የሞቱት : የተመሰገኑ : ናቸው ። ሲል : ተናገረ ። እስክንድርም :
 በቀጣ : በነሣ : ይኸው : ክሊቶስ : ንግግሩን : በመቀጠል : «እባክህ : ዝም :
 በልና : የፋርሶችን : ቀበቶ : እንደታጠቅህ : ነጮን : ልብሳቸውን : እንደለበ
 ስህ : ከሚሰግዱልህ : አረመኔዎችና : በሮች : ጋር : ኑር» ብሎ : ተናገረው :
 በዚያን : ጊዜ : እስክንድር : በገበታው : ላይ : ለመብል : ከቀረቡት : ፍሬዎች :
 አንዱን : አንስቶ : በክሊቶስ : ራስ : ላይ : ወረወረ ፤ ለመግታትም : ሰይፋን :
 ሲፈልግ : ብልሁ : ጋሻ : ዣግሬ : ደበቀበት ። በዚያን : ጊዜ : የቀሩት : ሹማምንት :
 እየጉተቱ : ክሊቶስን : በግድ : ወደውጭ : አወጡት ። ከዚያም : ቲንሽ : ቆይቶ :

በሌላ ፡ በር ፡ ተመልሶ ፡ ገባና ፡ «አምላኬ ፡ ሆይ ፡ ግሪክን ፡ አንዴት ፡ ያለ ፡ ልማድ ፡ ወረረው ፡ ፡ ብሎ ፡ ተናገረ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እስክንድር ፡ ጦሩን ፡ ጨብጦ ፡ ክሊቶስን ፡ በሬቱ ፡ ሲያልፍ ፡ ተጠባብቆ ፡ ወርውሮ ፡ ገደለው ።

ክሊቶስ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ እስክንድር ፡ ወዳጁን ፡ በገዛ ፡ እጁ ፡ በመግደሉ ፡ በጣም ፡ ተጸጸተ ፡ ይባላል ። በዚህ ላይ ፡ የምናስታውሰው ፡ በገራችን ፡ ከአብሮ ፡ አደግህ ፡ አትሰደድ ፡ ወይም ፡ የመስራ ፡ ጊዜ ፡ አሽከር ፡ መከራን ፡ መስሎ ፡ ይታያል ፡ እንደሚባለው ፡ ከቀድሞ ፡ ገምሮ ፡ ለእስክንድር ፡ የጭፍራ ፡ ጓደኛ ፡ ሆነው ፡ በዘመቻ ፡ በጉዞ ፡ ሳይለዩ ፡ አብረው ፡ የኖሩት ፡ የመቄዶንያና ፡ የግሪክ ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ከሜዶንና ፡ ከፋርስ ፡ የጦር ፡ አለቆችና ፡ መሳ ፍንቶች ፡ ጋር ፡ በመቀናናት ፡ እንደተጣሉ ፡ ፋርሶች ፡ ክብርን ፡ ገናገነትን ፡ ለሚ ወደው ፡ የአማልክቱ ፡ የነአምን ፡ ልጅ ፡ ነኝ ፡ ለሚለው ፡ ለወጣቱ ፡ ለእስክንድር ፡ ለጥ ፡ ሰጥ ፡ ብለው ፡ ሲሰግዱ ፡ ይስበረኝ ፡ ይሰንጥረኝ ፡ እያሉ ፡ በአንደበታቸው ፡ እያቆላመጡ ፡ ውዳሴ ፡ ሲያደርጉለት ፡ ደረቆቹ ፡ ግሪኮች ፡ በወገንነታቸውና ፡ በለፈ ፡ ርዳታቸው ፡ ብቻ ፡ እየተመኩ ፡ እስክንድርን ፡ እንዳላስደሰቱት ፡ ይታያል ።

የነዚያ የምሥራቃው ያተ ፡ አክብሮትና ፡ ቁልምጥ ፡ ለእስክንድር ፡ መንፈስ ፡ ሲጥመው ፡ የነዚህ ፡ የወገኖቹ ፡ ትምክህትና ፡ ከራት ፡ ስላበሳጨው ፡ የዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ወዳጁን ፡ እስክ ፡ መግደል ፡ እንዳደረሰው ፡ እንመለከታለን ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከሕንድ ፡ ተመልሶ ፡ መቀመጫውን ፡ በቢሎን ፡ ከተማ ፡ አድርጎ ፡ የግሪክና ፡ የፋርስ ፡ ሕዝብ ፡ ሌላውም ፡ ሁሉ ፡ ተደ ባልቆ ፡ በጋብቻ ፡ በልማድ ፡ እንዲተማወር ፡ በምክርም ፡ በትእዛዝም ፡ ሲያስተ ዳድር ፡ ቆየ ።

ከባቢሎን ፡ ወደ ፡ ሱስ ፡ (የኤላም ፡ ከተማ) ፡ መመላለሱ ፡ ሳይቀር ፡ ዋና ፡ መደበኛና ፡ መናገሻ ፡ ከተማ ፡ ያደረገው ፡ በቢሎንን ፡ ነው ፤ ይቺንም ፡ ከተማ ፡ ጥንት ፡ እነ ፡ ሐሙራቢ ፡ እነ ፡ ናቡከደነፆር ፡ ካስጌወት ፡ የባለጠ ፡ እስክንድር ፡ አዳዲስ ፡ ፅርዓዊ ፡ ሕንፃ ፡ እያስጨመረ ፡ አስጌጣት ። በዚህች ፡ በደመቀች ፡ ታላቅ ፡ ከተማ ፡ ከዚህ ፡ በሬት ፡ እንደተጠቀሰው ፡ የዓለም ፡ ሕዝብ ፡ መልእክተኞች ፡ ግሪኮች ፡ ኢጣሊያኖች ፡ የካርታጎና ፡ የኤስፓኝ ፡ የግብፅና ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ መልእክተኞች ፡ ሁሉ ፡ በየአገራቸው ፡ ልብስ ፡ አገጠው ፡ እየመጡ ፡ የዓለም ፡ ንጉሥ ፡ ለተ ባለው ፡ ለእስክንድር ፡ እጅ ፡ አየነሱ ፡ ተመለሱ ። እርሱም ፡ የመጡትን ፡ ሁሉ ፡ እንደልማዳቸው ፡ እየተቀበለ ፡ ሁሉንም ፡ እያስተናገደ ፡ ሲመልስ ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በወታደርነት ፡ በሽከርነት ፡ በጃቢነት ፡ የማይለ ዩት ፡ ያገሩ ፡ የግሪክ ፡ ሰዎችና ፡ በቅርቡ ፡ የተገዙለት ፡ የፋርሶች ፡ የሚዶን ፡ መሳ ፍንትና ፡ ተወላጆች ፡ ናቸው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከባቢሎን ፡ በግዛቱ ፡ በግብፅ ፡ አልፎ ፡ በካርታጎ ፡ አድርጎ ፡ ያልገበሩ ፡ አገሮች ፡ እንዳሉ ፡ እነዚያን ፡ አስገብሮ ፡ በሚዲቲ ሬኔ ፡ በሕር ፡ በኩል ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ግሪክ ፡ ለመመለስ ፡ ሲመኝ ፡ በመካ

ከሉ ፡ በድንገት ፡ በንድ ፡ ግብዣ ፡ ላይ ፡ ተቀምጦ ፡ ሳለ ፡ የትኩሳት ፡ ሕመም ፡ ተነግቦት ። በዚህ ፡ ሕመም ፡ አሥር ፡ ቀን ፡ ያህል ፡ እንደተኛ ፡ በተወለደ ፡ በሰላሣ ፡ ስድስተኛው ፡ በነገሠ ፡ በጊዮኛው ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በ፪፻፳፫ ፡ ዓመት ፡ በዚህ ፡ በባቢሎን ፡ ከተማ ፡ ሞተ ። ስለአማሚቱ ፡ ግማሹ ፡ ወደ ፡ ሕንድ ፡ በዘመተ ፡ ጊዜ ፡ ወባ ፡ ነድፎት ፡ ነበርና ፡ በዚያ ፡ ትኩሳት ፡ ሞተ ፡ ሲሉ ፡ የቀሩት ፡ ገርኔ ፡ ራሎቹ ፡ (አንቲፓተር?) በመድኃኒት ፡ ገደሉት ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

በሕይወቱ ፡ ሳለ ፡ በደረሰባቸው ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ የከተማቸው ፡ ከተማዎች ፡ ቀጥሮ ፡ እስከ ፡ ሰባ ፡ ይደርሳሉ ፡ ይባላል ። ከነዚህ ፡ አሥሩ ፡ በስሙ ፡ እስክንድርያ ፡ የሚባሉ ፡ ናቸው ። ከነርሱ ፡ ውስጥ ፡ ደግሞ ፡ አንደኛይቱ ፡ የግብፅ ፡ እስክንድርያ ፡ እነሆ ፡ በክርስትና ፡ ዘመን ፡ ሁሉ ፡ የደመቀች ፡ ከተማ ፡ የሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ መቀመጫ ፡ ሆና ፡ ከዘመናችን ፡ ላይ ፡ ደርሶለች ። የእስክንድርያም ፡ አጽም ፡ ወደዚችው ፡ ከተማ ፡ መጥቶ ፡ በክብር ፡ አረፈ ። ይህች ፡ ከተማ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ መሥርቷት ፡ በስሙ ፡ እስክንድርያ ፡ እየተባለች ፡ ከመጠራቷ ፡ በፊት ፡ የቀድሞ ፡ ስሟ ፡ ራኩዲ ፡ እንደነበረ ፡ በዮሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ ይገኛል ። እንደሚመስለኝ ፡ ዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ራኩዲ ፡ ያለው ፡ ቀድሞ ፡ በግብፃውያኑ ፡ ዘመን ፡ ራካቲ ፡ ይባል ፡ የነበረውን ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ፖል ፡ ፒዩሬ ፡ ያዘጋጀውን ፡ የግብፅ ፡ የአርኬዎሎጂ ፡ መዝገብ ፡ ነገር ፡ (ዲክሲዮኔር)ገጽ ፡ ፳ ተመልከት ። እንደዚህም ፡ ይኸንኑ ፡ ግብፃውያን ፡ ራካቲ ፡ ይሉት ፡ የነበረው ፡ ሥፍራ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በግሪክኛ ፡ አጠራር ፡ ዓይነት ፡ ራካቲስ ፡ ይባላል ። ዙቴንበርግ ፡ የተረገመውን ፡ የዮሐንስ ፡ መደብርን ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፬፻፪ ፡ ተመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፳፮ ።

እስክንድርያ ፡ ደዎጋን-ከትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ሞት ፡

በኋላ ፡ ግዛቱን ፡ የተከፈሉት ፡ አለቆች ።

እስክንድር ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ሰፊውን ፡ ግዛቱን ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ «ዲያ ዶክ-ተከታዮች» ፡ ተብለው ፡ የተወሰኑት ፡ ተከፍለው ፡ ያዙት ። ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ በተወለደ ፡ በ፴፫ ፡ ዓመቱ ፡ በነገሠ ፡ በጊዮኛው ፡ ዓመት ፡ መሞቱን ፡ ስንመለከት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ በነ-ሮም ፡ በግዛትም ፡ የኖረበት ፡ ጊዜ ፡ ምን ፡ ያኸል ፡ ትንሽ ፡ መሆኑን ፡ እንረዳለን ። በዚህም ፡ በትንሽ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ ሰፊውን ፡ የአፍሪካ ፡ ስሜንና ፡ የመካከለኛ ፡ ምሥራቅ ፡ ዓለም ፡ እስከ ፡ ሕንድ ፡ ድረስ ፡ እየዘረ ፡ ታላላቆቹን ፡ መንግሥታት ፡ ይልቁንም ፡ በተለይ ፡ ፴ ፡ መንግሥታት ፡ የገበሩለትን ፡ ኢትዮጵያንም ፡ ለማስገበር ፡ በየጠረፋ ፡ ያስጨነቀውን ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ጥሎ ፡ የራሱን ፡ ግዛት ፡ ሲያስፋፋ ፡ በዚህም ፡ ሥራው ፡ ስሙን ፡ ለልጅ ፡ ልጅ ፡ ሲተክል ፡ በትንሽ ፡ ዘመንና ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ለመሥራት ፡ መቻሉን ፡ እንረዳለን ። ቢሆንም ፡ እርሱ ፡ በጭር ፡ ጊዜ ፡

ከሉ : በድንገት : በንድ : ግብግፍ : ላይ : ተቀምጦ : ሳለ : የትኩሳት : ሕመም : ተነግቦት = በዚህ : ሕመም : አሥር : ቀን : ያህል : እንደተኛ : በተወለደ : በሰላሣ : ሶስተኛው : በነገሠ : በ፲፫ኛው : ዓመት : ከክርስትና : በፊት : በ፫፻፳፫ : ዓመት : በዚህ : በባቢሎን : ከተማ : ሞተ = ስለአማሟቱ : ግማሹ : ወደ : ሕንድ : በዘመተ : ጊዜ : ወባ : ነድጮት : ነበርና : በዚያ : ትኩሳት : ሞተ : ሲሉ : የቀሩት : ገርኔ ራሎቹ : (አንቲፓተር?) በመድኃኒት : ገደሉት : የሚሉ : አሉ =

በሕይወቱ : ሳለ : በደረሰባቸው : አገሮች : ሁሉ : የከተማቸው : ከተማዎች : ቀጥሮ : እስከ : ሰባ : ይደርሳሉ : ይባላል = ከነዚህ : አሥሩ : በስሙ : እስክንድርያ : የሚባሉ : ናቸው = ከነርሱ : ውስጥ : ደግሞ : እንደሚታዩት : የግብፅ : እስክንድርያ : እነሆ : በክርስትና : ዘመን : ሁሉ : የደመቀች : ከተማ : የሊቃነ : ጳጳሳት : መቀመጫ : ሆና : ከዘመናችን : ላይ : ደርሳለች = የእስክንድርም : ሕጽም : ወደዚችው : ከተማ : መጥቶ : በክብር : አረፈ = ይህች : ከተማ : ትልቁ : እስክንድር : መሥርቷት : በስሙ : እስክንድርያ : እየተባለች : ከመጠራቷ : በፊት : የቀደሞ : ስሟ : ራኩዲ : እንደነበረ : በዮሐንስ : መደብር : መጽሐፍ : ላይ : ይገኛል = እንደሚመስለኝ : ዮሐንስ : መደብር : ራኩዲ : ያለው : ቀድሞ : በግብፃውያን : ዘመን : ራኩቲ : ይባል : የነበረውን : ሳይሆን : አይቀርም = ፖል : ፒዬሬ : ያዘጋጀውን : የግብፅ : የአርኬዎሎጂ : መዝገብ : ነገር : (ዲክሲዮኔር)ገጽ : ፳ ተመልከት = እንደዚህም : ይኸንኑ : ግብፃውያን : ራኩቲ : ይሉት : የነበረው : ሥፍራ : አንዳንድ : ጊዜ : በግሪክኛ : አጠራር : ዓይነት : ራኩቲስ : ይባላል = ዙቴንበርግ : የተረገመውን : የዮሐንስ : መደብርን : መጽሐፍ : ገጽ ፬፻፪ : ተመልከት =

ምዕራፍ : ፳፮ :

እስክንድርና ዲዎጋን-ከትልቁ : እስክንድር : ሞት :

በኋላ : ግዛቱን : የተከፈለት : አለቆች =

እስክንድር : ከሞተ : በኋላ : ሰፊውን : ግዛቱን : የጦር : አለቆቹ : «ዲያ ዶክ-ተከታዮች» : ተብለው : የተወሰዱት : ተከፍለው : ያዙት = ትልቁ : እስክንድር : በተወለደ : በ፴፫ : ዓመቱ : በነገሠ : በ፲፫ኛው : ዓመት : መሞቱን : ስንመለከት : በዚህ : ዓለም : በኑርም : በግዛትም : የኖረበት : ጊዜ : ምን : ያክል : ትንሽ : መሆኑን : እንረዳለን = በዚህም : በትንሽ : ዘመን : ውስጥ : ሰፊውን : የአፍሪካ : ስሜንና : የመካከለኛ : ምሥራቅ : ዓለም : እስከ : ሕንድ : ድረስ : እየዘረ : ታላላቆቹን : መንግሥታት : ይልቁንም : በተለይ : ፴ : መንግሥታት : የገበሩለትን : ኢትዮጵያንም : ለማስገበር : በየጠረፉ : ያስጨነቀውን : የፋርስን : መንግሥት : ጥሎ : የራሱን : ግዛት : ሲያስፋፋ : በዚህም : ሥራው : ስሙን : ለልጅ : ልጅ : ሲተክል : በትንሽ : ዘመንና : ጊዜ : ውስጥ : ብዙ : ነገር : ለመሥራት : መቻሉን : እንረዳለን = ቢሆንም : እርሱ : በጭር : ጊዜ :

የወራውን ፡ ሰፊ ፡ ሥራ ፡ ለመሥራት ፡ ለርሱ ፡ የተሰጠውን ፡ የሰጠታና ፡ የዕውቀት ፡ የድፍረትና ፡ የትጋት ፡ ዕድል ፡ ማግኘት ፡ ያስፈልጋል ።

ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ እንደወጣትነቱ ፡ መጠን ፡ እየጋለበ ፡ እንደካምቢዝ ፡ አገር ፡ ወራሪ ፣ እንደ ፡ አቲላ ፡ አገር ፡ ዘራሬና ፡ አሸባሪ ፣ እንደኔሮን ፡ ቀብራራ ፡ ወይም ፡ ግፊኛ ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ለያዘው ፡ አገር ፡ አዲስ ፡ ሕግና ፡ አስተዳደር ፡ በመስጠት ፡ የቀድሞዎቹ ፡ የፋርስ ፡ ነገሥታት ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ የጫኑትን ፡ ግብርና ፡ መጥን ፡ በአሰራውያን ፡ እንደተመለከትነው ፡ በገር ፡ ላይ ፡ የሚደረገውን ፡ ዘረፋ ፡ በምርኮኛ ፡ ላይ ፡ የሚፈጸመውን ፡ ግፍና ፡ እብሪት ፡ በማስቀረት ፡ ለምርኮኛ ፡ ምሕረትና ፡ ነፃነት ፡ በመስጠት ፡ ተመስግኗል ። በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ በገባበት ፡ በግብፅ ፡ በጠረስ ፡ በሶዶና ፡ በባቢሎን ፡ በፋርስ ፡ ከተማ ፡ ያጋጠመውን ፡ ብሄል ፡ አስታርት ፡ አሞን ፡ ሞሉክ ፡ የሚባሉትን ፡ አማልክትና ፡ የሕዝብ ፡ አምልኮ ፡ ሳይንቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደሳቸውን ፡ ሳያፈርስ ፡ እንደዚያው ፡ እንደአገሩ ፡ ንጉሥ ፡ የሚፈጸመውን ፡ ሥርዓተ ፡ ክህነት ፡ ወደየቤተ ፡ መቅደሱ ፡ እየገባ ፡ ፈጽሞ ፡ ሕዝቡን ፡ ሁሉ ፡ አስደስቷል ። ይኸንንም ፡ ሁሉ ፡ ሲያደርግ ፡ የተመለከቱ ፡ ካህናቱም ፡ ሕዝቡም ፡ ይኸስ ፡ የአምላካችን ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ አመስግነው ፡ በሕዝቡም ፡ ዘንድ ፡ አስመስግነው ፡ አገዛዙን ፡ አቃኑለት ። በኢየሩሳሌምም ፡ ከተማ ፡ ደርሶ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ገብቶ ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ በተሳለመ ፡ ጊዜ ፡ የኦሪት ፡ ካህናት ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አላቸው ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በቀር ፡ ጸሐፊና ፡ ፈላስፋን ፡ ያኩባር ፡ እንደነበረ ፡ የርሱና ፡ የመምህሩ ፡ የአርስጣጣሊስ ፡ ፍቅርና ፡ ስምምነት ፡ ይገልጻል ። እንደዚሁም ፡ ዓለምን ፡ በመናቅ ፡ የታወቀውን ፡ ፈላስፋ ፡ ዲዎጋንን ፡ በማክበሩ ፡ ያስረዳል ። ዲዎጋን ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ኑሮ ፡ ንቆ ፡ አንድ ፡ ውሻ ፡ እያስከተለ ፡ አንድ ፡ በትርፍ ፡ አንድ ፡ ቅል ፡ በጁ ፡ ይዘ ፡ በተዋረደ ፡ ኑሮ ፡ እየኖረ ፡ ባሮጌ ፡ ቤርሚል ፡ ውስጥ ፡ ይተኛ ፡ ነበር ። ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ የተጠማ ፡ አረኛ ፡ በልቡ ፡ ተኝቶ ፡ ከወንዝ ፡ ወሀ ፡ በሁለት ፡ እጁ ፡ እያፈሰ ፡ ሲጠጣ ፡ አይቶ ፡ “ዛሬ ፡ አዲስ ፡ ትምህርት ፡ ተማርሁ ፤ ለካ ፡ ይችም ፡ የያዘኋት ፡ ቅል ፡ ትርፍ ፡ ኖራለች” ። ብሎ ፡ ሰበራት ፡ ይባላል ።

ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ይኸ ፡ ፈላስፋ ፡ አለበት ፡ ድረስ ፡ እየሄደ ፡ ማንጋገርና ፡ መጫወት ፡ ይወድ ፡ ነበር ፡ ይላሉ ። በዚህም ፡ የጦር ፡ አለቆቹና ፡ ዘመናይ ፡ ባለሚሎቹ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ ከወራዳ ፡ ጋር ፡ ምን ፡ አነጋገረኽ ፡ እያሉ ፡ ዘወትር ፡ ሲወቅሱት ፡ እስክንድር ፡ ግን ፡ ሩሕውነት ፡ አላችኋለሁ ፡ እስክንድርን ፡ ባልሆን ፡ ኖሮ ፡ ዲዎጋንን ፡ መሆን ፡ እፈልግ ፡ ነበር ፡ እያለ ፡ ይመልስላቸው ፡ ነበር ፡ እዚህ ፡ ውስጥ ፡ ሦስት ፡ የተለያዩ ፡ አሳቦች ፡ እናገኛለን ፤ እስክንድር ፡ ከዲዎጋን ፡ ጋር ፡ መገናኘቱን ፡ ግምት ፡ ሰጥቶታል ፤ ሹማምንቱ ፡ ግን ፡ እንደውርደት ፡ ቆጥረው ፡ ይከለክሉታል ፤ ዲዎጋን ፡ ደግሞ ፡ የእስክንድርን ፡ ግንኙነት ፡ አልከራበ

ትም ። ይኸም ፣ ይታወቅ ፣ ዘንድ ፣ ከዕለታት ፣ እንድ ፣ ቀን ፣ እስክንድር ፣ በሹማምንቱ ፣ ታጅቦ ፣ ዴዎጋን ፣ እቤርሚሉ ፣ በራፍ ፣ ሆኖ ፣ ፀሐይ ፣ ሲሞቅ ፣ ሊገናኘው ፣ መጣ ። በደረሰም ፣ ጊዜ ፣ እፊቱ ፣ ቆሞ ፣ “ዴዎጋን ፣ ሆይ ፣ ምን ፣ እንዳደርግልህ ፣ ትፈልጋለህ” ፣ ብሎ ፣ ጠየቀው ። መቸም ፣ የእስክንድር ፣ ጥያቄ ፣ ሹመት ፣ ወይም ፣ ገንዘብ ፣ ለመስጠት ፣ መሆኑ ፣ የታወቀ ፣ ነው ። ነገር ፣ ግንፈላስፋው ፣ አዎን ፣ የምለምንህ ፣ ነገር ፣ አለ ፣ ይኸውም ፣ የምለምንህ ፣ ፀሐይዋን ፣ ብቻ ፣ እንዳትከልልኝ ፣ ዘወር ፣ እንድትልልኝ ፣ ነው ። ብሎ ፣ ሌላ ፣ ያልታሰበ ፣ የመልስ ፣ አደጋ ፣ ወረወረበት ። ይኸን ፣ የመሰለው ፣ መልስ ፣ የእስክንድርን ፣ ግምት ፣ በዴዎጋን ፣ ላይ ፣ እየበዛ ፣ እንዲሄድ ፣ አደረገለት ፣ እንጂ ፣ ደፈርኸኝ ፣ ወይም ፣ አዋረድኸኝ ፣ ብሎ ፣ አልተቆጣውም ። ነገር ፣ ግን ፣ እርሱ ፣ ዓለምን ፣ ለመያዝ ፣ ሲወጣ ፣ ሲወርድ ፣ ዴዎጋን ፣ በዚህ ፣ ዓይነት ፣ ዓለምንና ፣ በዓለም ፣ ያለውን ፣ ኑሮ ፣ ፈጽሞ ፣ መናቁ እየገረመው ፣ በልቡም ፣ እያከበረው ፣ ትቶት ፣ ሄደ ፣ ማለት ነው ።

በአንጋገሩም ፣ “እስክንድርን ፣ ባልሆን ፣ ኖሮ ፣ ዴዎጋንን ፣ አሆን ፣ ነበር” ሲል ፣ የተናገረውን ፣ ቃል ፣ እስክንድር ፣ ምንም ፣ እንኳን ፣ ሥልጣንን ፣ ዓለምን ፣ ለጊዜው ፣ ቢይዝ ፣ ሁሉም ፣ ከንቱ ፣ መሆኑን ፣ የዴዎጋንን ፣ ያኸል ፣ እንኳን ፣ ባይሆን ፣ በመጠኑ ፣ በዚህ ፣ በወጣትነት ፣ ዕድሜው ፣ ተረድቶት ፣ እሱም ፣ ዓለምን ፣ ለመተው ፣ የመከጀል ፣ ዝንባሌ ፣ እንዳለው ፣ ያስረዳል ።

ነገር ፣ ግን ፣ እስክንድር ፣ እንደምኞቱ ፣ ዓለምንም ጨርሶ ፣ ሳይዝ ፣ ዓለምንም ፣ ሳይንቅ ፣ ድንገተኛ ፣ ሞት ፣ ከዚህ ፣ ዓለም ፣ በወጣትነቱ ፣ ዘመን ፣ ነጠቀው ። ዴዎጋን ፣ ደግሞ ፣ ይኸን ፣ ዓለም ፣ ቢመረርም ፣ ቢጠላም ፣ በግድ ፣ በዚህ ፣ ዓለም ፣ እስኪያረጅ ፣ ድረስ ፣ ተቀመጠ ፣ ከአረጀ ፣ በኋላ ፣ በዘጠና ፣ ዓመቱ ፣ በ፫፻፳፫ ፣ ዓመት ፣ በቆርንቶስ ፣ ሞተ ። ሁለቱ ፣ ሰዎች ፣ በዕድሜና ፣ በሥራ ፣ በአሳብ ፣ ዝንባሌ ፣ የተለያዩ ፣ ሆነው ፣ ሳለ ፣ በአንድ ፣ ዓመት ፣ ውስጥ ፣ በዚህ ፣ በ፫፻፳፫ ፣ ዓመት ፣ በሞት ፣ ተገናኙ ። ከሁለቱ ፣ ሕይወት ፣ ላይ ፣ ሰው ፣ የወደደውንም ፣ የጠላውንም ፣ ማግኘት ፣ አለመቻሉን ፣ በሰውና ፣ በሕይወቱ ፣ ላይ ፣ የሚፈጽመው ፣ እግዚአብሔር ፣ እንደሰውዬው ፣ ዝንባሌ ፣ ያዘዘውና ፣ የፈቀደው ፣ መሆኑን ፣ ብቻ ፣ እንማራለን ።

እስክንድር ፣ ሊሞት ፣ ሲል ፣ ግዛቱን ፣ በደፈናው ፣ “የሚገባው ፣ ሰው ፣ ይውሰድ” ፣ ብሎ ፣ የማንንም ፣ ስም ፣ ሳያነሳ ፣ ሞተ ፣ ይበላል ። የጦር ፣ አለቆቹ ግን ፣ እኔን ፣ ይሆናል ፣ በማለት ፣ ትንሽ ፣ ቀን ፣ በአሳብ ፣ ተተራመሱ ፣ ተዋገው ። ከሞተ ፣ በኋላ ፣ ከሮክሳን ፣ (የባክትሪያን ፣ ልጅ) ፣ የተወለደው ፣ አሌክሳንድር ፣ ኤጎ ፣ የሚባለው ፣ ልጁ ፣ በመቄዶንያ ፣ ዙፋን ፣ በሞግዚት ፣ የሁሉ ፣ በላይ ፣ ሆኖ ፣ እንዲገዛ ፣ ተደርጎ ነበር ። ዳሩ ፣ ግን ፣ የገዛ ፣ ሞግዚቱ ፣ ከግንድር ፣ ከነፍቱ ፣ ጋር ፣ ገድሎ ፣ መቄዶንያን ፣ ያዘ ። የቀረውንም ፣ ሰፊ ፣ ግዛቱን ፣ “ዲያዶክ-ተከታይ” ፣ የተባሉት ፣ የጦር ፣ አለቆቹ ፣ በክፍያና ፣ እኔ ፣ የበላይ ፣ ልሁን ፣ በማለት ፣ እርስ ፣ በርሳቸው ፣ ብዙ ፣ ጊዜ ፣ ሲሞጉ ፣ ቆይተው ፣ የመጨረሻው ፣ ጦርነት ፣ በ፫፻፩ ፣ ዓመት ፣ በኢፕሱስ ፣ ከተደረገ ፣ በኋላ ፣ ዕርቅና ፣ ሰላም ፣ ሆኖ ፣ ከዚህ ፣ እንደሚቀጥለው ፣ በስምምነት ፣ ከዕለት ፣ ላይ ፣ ተከፋፈሉት ።

፩ኛ :-ግብፅና፡አካባቢው ፡ ለጥቅሎሚ ፡ (በጥሎሚስ) ፡ ሶተር ፡ የላጎስ ፡ ልጅ ፡
፪ኛ :-ሶርያና ፡ አካባቢው ፡ ለሰሌውኩስ ፡

፫ኛ :-መቄዶንያ ፡ ከክሳንድር ፡ በፊት ፡ (ለአንቲጎን?) በኋላ ፡ ለክሳንድር ፡
እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ቀጥሎ ፡ እስከ ፡ ሮማውያን ፡ መነሣትና ፡ እስኩክለ
ዎጋትር ፡ ድረስ ፡ የበጥሊምስ ፡ ዘር ፡ እየተከታተለ ፡ በግብፅ ፡ ዙፋን ፡ ተቀመጠ።
የመርቄና ፡ የአክሱም ፡ መንግሥታትም ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ግንኙነት ፡
አድርገው ፡ የግሪክን ፡ ሥልጣኔ ፡ በመጠኑ ፡ ማስገባት ፡ የቻሉት ፡ ሸቀጥ ፡ ለሸ
ቀጥ ፡ የተለዋወጡት ፡ ከነዚህ ፡ ከነበጥሊሞስ ፡ ጋር ፡ ነው ።

የእስክንድር ፡ ታሪክ ፡ ቀድሞ ፡ በዐረብኛ ፡ እነአቡሻክር ፡ ጽፈውት ፡ ወደ ፡
ግዕዝ ፡ የተተረጎመ ፡ አባ ፡ ጌራስሙስና ፡ እንደዚሁም ፡ የሴፍ ፡ ወልደ ፡ ጎርዮን ፡
በዕብራይስጥ ፡ ጽፈውት ፡ የነበረው ፡ በያይነቱ ፡ አለ ። በጠቅላላ ፡ የዚህ ፡ መጽ
ሐፍ ፡ ስሙ ፡ በግዕዝ ፡ "ዜና ፡ እስክንድር" ፡ ይባላል ። በዚህ ፡ ታላቅ ፡ መጽሐፍ ፡
ውስጥ ፡ ከደንበኛውና ፡ ከአውነተኛው ፡ ግሪኮቹ ፡ ከጻፉት ፡ ጋር ፡ የማይገናኝ ፡
ስሕተትና ፡ የማይመስል ፡ ነገር ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ይገኝበታል ። ሁሉንም ፡ በዝ
ርዝር ፡ ለማስረዳት ፡ ጸሐፊንም ፡ አንባቢንም ፡ ስለሚያሰለጁ ፡ ከአቡሻክር ፡ የተገ
ኘውን ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ከመዠመሪያው ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ስሕተት ፡ እንመልከት።

«በስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሕያው ፡ መሐሪ ፡ ወመስተሣህል ፡ ንጽሕፍ ፡ ዜናሁ ፡
ለእስክንድር ፡ ንጉሥ ፡ ዘተረክበ ፡ እምአቡሻክር ።

እስክንድር ፡ ወልደ ፡ ሬልጶስ ፡ የናናዊ ፡ ዘፀ ፡ አቅርንቲሁ ፡ ነግሠ ። ፶ ፡ ወጊ ፡
ዓመት ፡ እንዘ ፡ መዋዕሊሁ ፡ ፲ ፡ ወጊ ፡ ዓመት ፡ ? ፡ ወዘሉ ፡ ጉልቄ ፡ መዋዕሊሁ ፡
፸ ፡ ወ ፡ ፪ ፡ ዓመት ፡ ውእቱ ፡ ወከማሁ ፡ ይቤ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘሮምያ ፡ በታ
ሪኩ ፡ ወስዲድስ ፡ ወልደ ፡ በጥረቅ ፡ ወወልደ ፡ መነኮስ ፡ ይብሉ ፡ ጉልቄ ፡ መዋ
ዕሊሁ ፡ ፴ ፡ ወ ፡ ፪ ፡ ዓመት ፡ ወመዋዕለ ፡ መንግሥቱ ፡ ፲ ፡ ወ ፡ ፯ ፡ ዓመት ፡
ይልና ፡ በዘመኑ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እንደተለያዩበት ፡ በመግለጽ ፡ ሌላውን ፡ ሁሉ ፡
ይቀጥላል ። መቸም ፡ ጠቅላላ ፡ ዘመኑን ፡ ፸፪ ፡ ዓመት ፡ የነገሠበትን ፡ ፶፯ ፡ ዓመት ፡
ካደረገው ፡ ጸሐፊ ፡ ሙሉ ፡ ዕድሜውን ፡ ፴፪ ፡ ዓመት ፡ የነገሠበትን ፡ ዘመን ፡ ፲፯ ፡
ዓመት ፡ ያደረገው ፡ ከደንበኛ ፡ ታሪኩ ፡ ሊገጥም ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ አልቀረውም ፡
፲፯ ፡ ዓመት ፡ ያለውን፤ ፲፫ ፡ ዓመት ፡ ቢል ፡ ኖሮ ፡ ከአውነተኛው ፡ ታሪኩ ፡ ሊገናኝ ፡
ይችል ፡ ነበር ።

ይልቅስ ፡ ከነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በአጭሩም ፡ ቢሆን ፡ የኒቅዩ ፡ ኤጲስ ቆጶስ ፡ የጸ
ፈው ፡ በገራችን ፡ ወደግዕዝ ፡ የተተረጎመው ፡ የሐንስ ፡ መደብር ፡ የሚባለው ፡
መጽሐፍ ፡ የጻፈው ፡ ይሻላል ። እርሱም ፡ በጭሩ ፡ በግዕዝኛው ፡ ቋንቋ ፡ በ፶፬ኛው ፡
ምዕራፍ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ።

«ወእስክንድር ፡ ወልደ ፡ ሬልጶስ ፡ መቄዶናዊ ፡ ሶባ ፡ ነግሠ ፡ ሐነዓ ፡ ለሀገር ፡
ዐባይ ፡ እስክንድርያ ፡ በሀገረ ፡ ምስር ፡ ወሰመያ ፡ በስሙ ፡ እስክንድርያ ፡ ወስማስ ፡

ቅድመ ፡ ራኩዲ ፡ በልሳነ ፡ ምስራውያን ፡ ወእምድጎረዝ ፡ ፀብእ ፡ ለሀገረ ፡ ፋርስ ፡
 ወበጽሐ ፡ እስከ ፡ ወሰነ ፡ አውዚዝ ፡ ወሐነፀ ፡ በህየ ፡ መካነ ፡ ጎበ ፡ ተጋብኡ ፡
 ሐራሁ ፡ ወኩሎሙ ፡ ሠራዊቱ ፡ ወበህየ ፡ ወሀሀሙ ፡ ወርቀ ፡ ብዙኃ ፡ ለዐበይት ፡
 ሐራሁ ፡ ወለኩሎሙ ፡ መኳንንቲሁ ፡ ወለሠራዊቱ ፡ ብዙኃን ፡ ወሰመያ ፡ ለይእቲ ፡
 መካን ፡ አቢርሳቡልስ ፡ ወከመዝ ፡ ይሰምዩዋ ፡ ኩሎሙ ፡ ሰብአ ፡ ብርንጥያ ።
 ወሶበ ፡ ፀብእ ፡ ለፋርስ ፡ እስክንድር ፡ ቀተለ ፡ ብዙኃን ፡ እምሠራዊት ፡ ዳርዮስ ፡
 እስከ ፡ አጎለቆሙ ፡ ወነሥአ ፡ መንግሥተ ፡ ዳርዮስ ፡ ነላ ፡ ወተሠልጠ ፡ ላዕሌሃ ፡
 ወዓዲ ፡ ነሥአ ፡ ለወለቱ ፡ ዘስማ ፡ ርኩሳኒ ፡ ወይእቲ ፡ ኮነት ፡ ድንግለ ፡ ወረሰያ ፡
 ብእሲቶ ፡ ወኢገብረ ፡ ባቲ ፡ እኩየ ። ወለንግሥተ ፡ ጎበሻሂ ፡ ዘስማ ፡ ቅንዳቅስ ፡
 ኢያሕሰመ ፡ ላዕሌሃ ፡ በእንተ ፡ ዕበየ ፡ ልቡናሃ ። እስመ ፡ ይእቲ ፡ ሰምዐት ፡
 ዜና ፡ ምግባራቲሁ ፡ ለእስክንድር ፡ ወልማዳቲሁ ፡ እስመውእቱ ፡ ኮነ ፡ ያዴመር ፡
 ምስለ ፡ ሰብአ ፡ ዓይን ፡ ወአኃዙቶ ፡ ወትቤሎ ፡ አንተ ፡ ንጉሥ ፡ ዘአጎዝከ ፡ ነላ ፡
 ዓለም ፡ ወአንተ ፡ ዮም ፡ ተእጎዝከ ፡ በብእሲት ፡ ወይቤላ ፡ ወእቱ ፡ በእንተ ፡ አእ
 ምሮትኪ ፡ ወርቀተ ፡ ልቡናኪ ፡ ወጥብብኪ ፡ አጎዝኪ ፡ አነ ፡ እምይእዜ ፡ አዓቅበኪ ፡
 ዘአንበለ ፡ እከይ ፡ ለኪ ፡ ወለደቁቅኪ ፡ ወእራስየኪ ፡ ሊተ ፡ ብእሲተ ፡ ወሶበ ፡
 ስምዐት ፡ ዘንተ ፡ ሰገደት ፡ ሎቱ ፡ ታሕተ ፡ እገሪሁ ፡ ወተሰነዓወት ፡ ምስሌሁ ፡ ወረ
 ሰያ ፡ ሎቱ ፡ ብእሲተ ፡ ወእምድጎረ ፡ ዝንቱ ፡ ገረሩ ፡ ሎቱ ፡ ሐበሽ ። ወእስክንድ
 ርኒ ፡ አመ ፡ ሞተ ፡ ከፊለ ፡ መንግሥቶ ፡ ለፀ ፡ አዕርክቲሁ ፡ እለ ፡ ተራድዕዎ ፡
 በውስተ ፡ ፀብእ ። ወፊልኒስኒ ፡ እኩሁ ፡ ዘየዐበ ፡ ነሥአ ፡ ለሀገረ ፡ መቄዶንያ ፡ ወኮነ ፡
 ንጉሠ ፡ ወስቲታ ። ወለኩሎ ፡ አውርያ ። ወዓዲ ፡ አንገሠ ፡ ለሀገረ ፡ ምስር ፡ በጥ
 ሊሞስሃ ፡ ዘተሰምየ ፡ በይላንስ ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስለተጻፈው ፡ አንዳንድ ፡ ትርጉም ፡ ሰጥተን ፡ አሰቡን ፡ ማብራ
 ራት ፡ ለአንበቢ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

ዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ተብሎ ፡ በስሙ ፡ የተሠየመውን ፡ ይኸን ፡ መጽሐፍ ፡
 የጻፈው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሻባካ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ እንዳመለከት
 ነው ፡ ዮሐንስ ፡ የኒቅዮ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ይባላል ። የነበረበት ፡ ዘመን ፡
 ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ በጊኛው ፡ ዓ. ምሕረት ፡ በእስክንድርያ ፡ የሊቀ ፡
 ጵጵስና ፡ ወንበር ፡ አባ ፡ ዮሐንስና ፡ አባ ፡ ስምዖን ፡ በየተራ ፡ በነበሩበት ፡
 ዘመን ፡ ነው ። ይህን ፡ መጽሐፍ ፡ በዐረብኛ ፡ አዘጋጅቶት ፡ ሲኖር ፡ ባፂ ፡
 ሠርፀ ፡ ድንግልና ፡ ባፂ ፡ ያዕቆብ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ (፲፮፻፲-፲፮፻፲፱ ፡ ዓ. ም.)
 ከዐረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ተተርጉሟል ።

እንግዲህ ፡ ዮሐንስ ከኮፕት ፡ (ግብጫ) ከግሪክኛ ፡ እየለበሰበ ፡ በዐረብኛ ፡
 ሲያዘጋጅ ፡ ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ ከ፳፻ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ሲተረጎም ፡
 በየመንገዱ ፡ በየሥፍራው ፡ አንዳንድ ፡ ጉድለት ፡ ከመደረጉ ፡ በቀር ፡ የስም ፡
 ስሕተትም ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ይገኛል ።

እላይ ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ ካለው ፡ የግዕዝኛ ፡ ታሪክ ፡ ወበጽሐ ፡ እስከ ፡
 ወሰነ ፡ አውዚዝ ፡ የሚለው ፡ አውሮፓ ፡ ወሰን ፡ ለማለት ነው ።

“ወሰመያ : ለይአቲ መካን : አከራሳቡልስ : የሚለው : በኬልቁዶን : አጠገብ
ቢዛንቲን : ፊት : ለፊት : የሚገኘውን : በግሪክኛ : ክሪሶፓሊስ : የሚባለውን : የጥንት :
ከተማ : ሲጠቅስ : ነው ። ይቺ : ከተማ : ዛሬ : የቱርክ : መንግሥት : ግዛት : ሆናለች ።

ወከመዝ : ይሰምደዎ : ኩሎሙ : ሰብአ : ብርንጥያ : የሚላቸው : የቀስጥን
ጥንያን : ከተማ : በ፲ኛው : መቶ : ዓ : ም : ትልቁ : ቁስጠንጠኖስ : መሥርቶት :
በስሙ : ከመሰየሙ : በፊት : በላቲኖችና : በግሪኮች : ዘንድ : አገሪቱ : ቢዛንቲያ :
ወይም : ቢዛንቲየም : ትባል : ነበር ። ይቺም : አገር : ፀረቦች : ብርንጥያ : ብለዋት
የነበረውን : ግዕዝ : ተርጓሚው : እንዳለ : ወስዶ : አገሪቱን : ብርንጥያ : ሰዎቹን :
ሰብአ : ብርንጥያ : ብሏቸዋል ። በኋላ : ደግሞ : ቱርኮች : ከቀላስጥንጥንያ : መንግሥት :
ቀምተው : እጅ : ሲያደርጉ : ቀላስጥንጥንያ : የሚባለውን : ስም : አስቀርተው : እስ
ጣምቡል : ብለዋታል ።

ወዓዲ : ነሥአ : ለወለቱ : ርኩሳኒ : ብሎ : እስክንድር : ዳርዮስን : ካሸነፈ :
ወዲህ : ልጁን : ርኩሳኒ : የምትባለውን : አገባ : ያለው : የልጅቱ : ስም : ሮክሳን
የነበረውን : ርኩሳኒ : በማለት : ቲንሽ : ለወጥ : አድርጎታል ።

ወፊልጶስ : ኦጉሁ : ዘየዓቢ : ነሥአ : ለሀገረ : መቁዶንያ : ወከነ : ንጉሠ :
ውስቲታ : ያለው : ፊልጶስ : የሚለው : ክሣንድርን : ይሆናል ። ወለኩሉ : አው
ርያ : ያለውም : አውሮፓን : ሲል : ነው ። ወአንገሠ : ለሀገረ : ምስር : በጥሊሞ
ስሃ : ዘተሠምየ : በይላንስ : ያለው : በግብፅ : ከእስክንድር : ሞት : በኋላ : የዘ
ሩን : ሐረግ : ይኸውም : ማለት : የላጂድ : ዲናስቲ : የሚባለውን : ሥርወ : መን
ግሥቱን : የተከለውን : ላጉስ : ወይም : ላጉስ : የሚባለውን : የእስክንድርን : የጦር
አለቃ : ሲጠቅስ : ነው ። ቤይ : የሚል : ቃል : ከኋላው : ጨምሮ : ቤይላጉስ :
ያለበት : ምክንያት : ምናልባት : ሙሴ : ዘተንበርግ : እንዳመለከቱት : የላንሱ :
ለማለት : አንቀጽ : (አርቲክል) : አድርጎት : ይሆናል ። በተረፈ : በጥሊሞስሃ : ዘተ
ሠምየ : በይላንስ : ያለው : የበጥሊሞስ : ስያሜ : የገሮመረው : ሰተር : ከሚባለው :
እንጂ : ላጉስ : በጥሊሞስ : አልተባለም ። የርሱ : ስም : ሰተር : ፕቶሌሚውስ :
(በጥሊሞስ) ሲሆን : ላንስ : ያባቱ : ስም : ነው ።

በተረፈ : እስክንድር : በድብቅ : ከሰላዮቹ : ጋር : መጥቶ : ንግሥት : ቀንዳክስ : (ሕን
ደኬ) : የምትባለዋን : የሀበሻ : ንግሥት : አገባ : ስላለው : ወደፊት : በሚገኘው :
ምዕራቅ : ለብቻ : ጽፈነዋልና : አሁን : ወደ : መርዌ : መንግሥት : እንለፍ ።

ምዕራፍ፡ ፳፱ ።

የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ የሕንደኬና ፡ የትልቁ ፡ እስክንድር ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነት—የመርዌ
ኢትዮጵያውያንና ፡ የነጥቶለሚ ፡ (በጥሊሞስ) ፡ ግንኙነት ።

ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ የናፓታ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ግብፅን ፡ የሚወር ፡ የውጭ ፡
መንግሥት ፡ ወታደር ፡ በየጊዜው ፡ ስለሚያጠቃቸው ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ይልቁንም ፡
ከናፓታ ፡ ወደመርዌ ፡ መጥተው ፡ መንግሥታቸውን ፡ ይመሩ ፡ ከነበሩት ፡ ውስጥ
ያንዳንዶቹን ፡ ታሪክ ፡ በመጠኑ ፡ ባለፈው ፡ አንብበናል ። ከነዚህ ፡ ከምቤዝ ፡ የፋርሱ
ንጉሥና ፡ ናስቶስኒን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (መርዌ) ፡ ንጉሥ ፡ ለመርነት ፡ ተሳልፈው ፡ ሳይ
ዋጉ ፡ ከምቤዝ ፡ ጠሩ ፡ በረሀብና ፡ በጥም ፡ ስለተገቡበት ፡ መመለሱን ። በፋርስ ፡
መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ በግብፅ ፡ የነገሠው ፡ ኦሪንዲዮስ ፡ ከመርዌው ፡ ንጉሥ ፡
ከሂዳስፕ ፡ ጋር ፡ ተዋግተው ፡ ሂዳስፕ ፡ አሸንፎ ፡ እንደመለሰው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡
ተመልክተናል ። ከሂዳስፕ ፡ ቀጥሎ ፡ ዘመዱ ፡ ቤርክ ፡ ኤም ፡ ሑብ ከርሱም ፡ በኋላ
ታኦኬን ፡ ሲገዛ ፡ ቆይቶ ፡ ሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ ሁለተኛይቱ ፡ ነገሠች ። እንደሌሎቹ
ነገሥታት ፡ የግሬኩ ፡ የላቲኑ ፡ የኮፕቱ ፡ የዐረቡ ፡ ቋንቋ ፡ ስሟን ፡ ከንዳስ ፡ ከንታ
ቂህ ፡ ከንዳቂ ፡ የሚላትን ፡ የኛ ፡ ግዕዝኛው ፡ ቋንቋ ፡ ባንዳንድ ፡ ሥፍራ ፡ ሕንደኬ ፡
ሲላት ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡ ደግሞ ፡ ባለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡
ቅንዳቅስ ፡ ብሏታል ።

እርሷንና ፡ አገሯን ፡ ለመሰለል ፡ ከግብፅ ፡ ሰላዮች ፡ በላከ ፡ ጊዜ ፡ ራሱ ፡
ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከሰላዮቹ ፡ ጋር ፡ እንዳንድ ፡ ተራ ፡ ሰው ፡ መስሎ ፡ መጥቶ ፡
እንደነበረና ፡ አውቃው ፡ “አንተ ፡ ዓለምን ፡ የያዝኸው ፡ እስክንድር ፡ ንጉሥ ፡
ዛሬ ፡ ደግሞ ፡ ባንዲት ፡ ሴት ፡ ተያዝህ ፡ እንዳለችውና ፡ እርሱ ፡ ደግሞ ፡ በፅ
ውቀትኸ ፡ በሕሊናኸ ፡ ጥልቀትና ፡ በጥበብኸ ፡ ያዝኸኝ ፡ ስለዚህ ፡ እኔ ፡ ደግሞ ፡ አንቺ
ንም ፡ ልጆችሽንም ፡ በደግነት ፡ እጠብቃችኋለሁ ። አንቺንም ፡ ሚስት ፡ አደርግኸ
ለሁ ፡ እንዳላት ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ ያነበብነው ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ የግዕዝ ፡
ጽሑፍ ፡ ያመለክታል ። ከዚህ ፡ አያይዞ ፡ ከእስክንድር ፡ አንደበት ፡ ሕንደኬ ፡ ንግ
ሥት ፡ ይኸንን ፡ ስትስማ ፡ እጅ ፡ ነሥታ ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ እንደተስማማች ፡ ከዚህም
በኋላ ፡ የአበሻ ፡ ሕዝብ ፡ ለእስክንድር ፡ እንደተገዛለት ፡ ይገልጻል ።

እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ከየመጽሐፉ ፡ ያነበብሁት ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ መጽሐፍ ፡
ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከፋርሶች ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ ግብፅን ፡ ከመያዙና ፡ የእስክንድ
ርያን ፡ ከተማ ፡ በ፫፻፴፪ ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ከትሞ ፡ ወደአሶር ፡ ተመልሶ ፡
በ፫፻፴፩ ፡ ዓመት ፡ በአርበላ ፡ ከዳርዮስ ፡ ጋር ፡ መዋጋቱን ፡ እንጂ ፡ ከግብፅ ፡ ወደ
ደቡብ ፡ ወደ ፡ መርዌ ፡ ከሰላዮች ፡ ጋር ፡ መጥቶ ፡ ሕንደኬ ፡ የምትባለውን ፡ የመርዌ
ንግሥት ፡ አግብቶ ፡ ተመለሰ ፡ የሚሉ ፡ አላየሁም ። ዓባይን ፡ የሚመረጥሩ ፡ ሰዎች
ልክ ፡ እንደነበረና ፡ ግማሾቹ ፡ በመንገድ ፡ እንደሞቱ ፡ ግማሾቹም ፡ ተወላጅነታቸው
የሶርያ ፡ ሰዎች ፡ በትግሬ ፡ ቀርተው ፡ ዛሬ ፡ በትግሬ ፡ ውስጥ ፡ ሲሬ ፡ በሚባለው ፡

አገር ፡ እንደተቀመጡና ፡ አገሩም ፡ በነርሱ ፡ ሲሬ ፡ ተብሎ ፡ እንደተጠራ ፡ የሚጽፉ
አሉ ። ሞሪዮ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፹፭ ፡ ተመልከት ።

ከዚህ ፡ ይልቅ ፡ የሚመስለው ፡ በመርዌ ፡ ንግሥት ፡ በሕንደኔና ፡ በትልቁ ፡
እስክንድር ፡ መካከል ፡ የጋብቻውም ፡ የተገኘነቱም ፡ ጉዳይ ፡ በመልእክት ፡ መፈ-
ጸሙ ፡ ነው ። መቼም ፡ እስከ ፡ ቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ እንደተመለከትነው ፡ አንድ ፡
ንጉሥ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ መስፍን ፡ በጦር ፡ ሊያሰፋ ፡ ያልቻለውን ፡ ወይም ፡ ያልፈ-
ለገውን ፡ ግዛቱን ፡ የሚያሰፋው ፡ በጋብቻ ፡ በኩል ፡ ነበር ። የሸዋ ፡ ንጉሥ ፡ ሣህለ-
ሥላሴ ፡ ለግዛትና ፡ ለፖለቲካ ፡ ሲሉ ፡ የየባላባቱን ፡ ልጆች ፡ በሚስትነት ፡ በየአለባት-
እያስቀመጡ ፡ ከዚህ ፡ ጋብቻ ፡ ብዙ ፡ ዘር ፡ ከማግኘታቸው ፡ በቀር ፡ ይኸው ፡ ጋብቻ
በዘመኑ ፡ ለሸዋ ፡ ግዛታቸው ፡ ጠቅሟቸው ፡ ነበር ።

እንደዚህም ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ አስፈሪውን ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ጥሎ
የራሱን ፡ ግዛት ፡ በግብፅ ፡ ሲመሠርትና ፡ የዓለም ፡ ንጉሥ ፡ ተብሎ ፡ ሲሠየም ፡
የዚህኑ ፡ ወሬ ፡ በመሰማት ፡ እርሷ ፡ ወደ ፡ እስክንድር ፡ አገብራለሁ ፡ የሚል ፡
መልእክተኞች ፡ ስትልክ ፡ ወይም ፡ እርሱ ፡ ገብሪልኝ ፡ ብሎ ፡ ማላክተኞች ፡ ሲልክ ፡
በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የጋብቻ ፡ ንግግር ፡ ተደርጎ ፡ ይሆናል ። ከዚያም ፡ እስክንድር ፡ ባለ-
ፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ ከአሶር ፡ ወደፋርስ ፡ ከፋርስ ፡ ወደሕንድ ፡ አገር ፡ ላገር ፡
እየዞረ ፡ ግዛቱን ፡ ሲያሰፋ ፡ ኖሮ ፡ በኋላ ፡ ወደባቤሎን ፡ ተመልሶ ፡ በ፫፻፳፫ ፡ ዓመት ፡
ሲሞት ፡ የሕንደኔና ፡ የእስክንድር ፡ ጋብቻ ፡ የወሬ ፡ ጋብቻ ፡ ሆኖ ፡ ቀርቶ ፡ ይሆ-
ናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ነበሩት ፡ ከሚባሉት ፡ ከሦስት ፡ መቶ ፡
ዕድሳ ፡ ሚስቶችና ፡ እቀብቶች ፡ ውስጥ ፡ አንዲቱ ፡ የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኔ
ናት ፡ እየተባለ ፡ ተጽፏል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ እንደጋብቻው ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ለእስክንድር ፡ በመልእክት ፡
መገበረቻውን ፡ «ወእምድኅረ ፡ ዝንቱ ፡ ገረረ ፡ ሎቱ ፡ ሀበሽ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሀበ-
ሾች ፡ ተገዙለት ፡» ብሎ ፡ የረቅዩ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ዮሐንስ ፡ ከጻፈው ፡ በቀር ፡ የእ-
ስክንድርን ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ የጻፈው ፡ ፕሎታርክ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ የድል ፡
አድራጊነቱንና ፡ የዓለም ፡ ገዥነቱን ፡ በከበረበት ፡ በባቢሎን ፡ ከተማ ፡ በዓል ፡ ላይ ፡
ኢትዮጵያውያንም ፡ ተገኝተው ፡ እንደነበረ ፡ ጽፏል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እስክንድር ፡ ባለፈው ፡ በመልከትነው ፡ ዓይነት ፡ ሞቶ ፡ ግዛቱን ፡
የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ሲከፈሉት ፡ የግብፅ ፡ ግዛት ፡ ለፕቶሎሜ ፡ ሶተር ፡ (ለፕቶሎሜ ፡ ላጎስ-
ልጅ) ፡ ደርሶ ፡ ይኸው ፡ ፕቶሎሜ ፡ በግብፅ ፡ ላይ ፡ ነግሦ ፡ በሚያስተዳድርበት ፡ ዘመን
በመርዌም ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኔ ፡ ሞታ ፡ አስተርክ ፡ አሚን ፡ ነገሠ ፡ (ሦስት ፡ መቶ ፡
ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በሬት) ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የግብፅ ፡ ገዢዎች ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሶተርና
ከርሱ ፡ የቀጠለው ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሬላደልፍ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሰሜን ፡ ጠረፍ ፡ ወታ-
ደርና ፡ ሰው ፡ መላክ ፡ ዠመሩ ። በተለይ ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሬላደልፍ ፡ በምጥጥ ፡ አጠ-
ገብ ፡ አንድ ፡ የባሕር ፡ ወደብ ፡ አሠርቶ ፡ በስሙ ፡ ፕቶሎሜይስ ፡ ብሎ ፡ ሠየመው።
እንደዚህም ፡ ከቀድሞ ፡ ዠምሮ ፡ የነበረው ፡ የኡዱሊስ ፡ ከተማ ፡ ወደብ ፡ ከጊዜ ፡
ወደጊዜ ፡ ይበልጥ ፡ ተሟሙቆ ፡ የግብፅና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሞና ፡ ሸቀጥ ፡ ማመላለክ፡
ሆኖ ፡ ነበር ። ይኸው ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሬላደልፍ ፡ በ፫፻፹፪ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ከአስፈራኤል ፡

ሊቃውንት ፡ ውስጥ ፡ ሰብአ ፡ ሊቃውንት ፡ መርጦ ፡ ብሉይን ፡ ከኢብራይስጥ ፡ ወደ
 ጽርዕ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ስለአስተረጎሙ ፡ በትርጓሜው ፡ ሥራ ፡ ራሱ ፡ አብሮ ፡
 ስለሠራ ፡ ስመ ፡ ጥርነትን ፡ አግኝቷል ። በዚህ ፡ በዮሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡
 በጅኛው ፡ ምዕራፍ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ተጽኛል ። ወበመዋዕሊህ ፡ ለበጥሊጥስ ፡ ፈላደልሬስ ፡
 ዘትርጓሜ ፡ ስሙ ፡ መፍቀሬ ፡ አኃው ፡ ከነ ፡ ብእሴ ፡ ብዙኃ ፡ ንባብ ፡ ወጠቢብ ፡
 ወልደ ፡ አግላዎስ ፤ ውኦቱ ፡ ተርጎሙ ፡ መዳሕፍተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቅዱሳተ ፡ እም
 ልሳነ ፡ ዕብራኒ ፡ ጎብ ፡ ልሳነ ፡ ዮናኒ ፡ ምስለ ፡ ጅ ፡ አእሩግ ፡ በጎልቁ ፡ ጅወጃ ፡ መዋዕለ ፡
 በእንተ ፡ ዘከኑ ፡ ጅ ፡ ወጃ ፡ መተርጎማን ፡ ወጃስ ፡ ሞቱ ፡ እምቅድመ ፡ ይተርጎሙ ።

ከሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ ይኸውም ፡ ከ፫፫ ፡ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ በመርዌ ፡ ምንም
 ያህል ፡ ኃይለኛና ፡ ታሪካዊ ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፡ ንጉሥ ፡ አልተነግም ። አስተርክ ፡
 አሜን ፤ አርክ ፡ አሜን ፤ አሩአዋን ፤ ሐርስ ፡ አቴው ፡ የሚባሉ ፡ ነገሥታት ፡ በዙ
 ፋኑ ፡ አልፈዋል ። እነዚህም ፡ ምናልባት ፡ በዘመናቸው ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡ የሠሩ ፡
 ይኖርባቸው ፡ ይኖራል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ የአርክ ፡ አሜን ፡ በመጠኑ ፡
 ሲገኝ ፡ የቀሩት ፡ ሥራቸው ፡ በታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ሽፍን ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ሁሉን ፡
 ትተን ፡ አሁን ፡ አርክ ፡ አሜን ፡ በአዋን ፡ ከህናት ፡ ላይ ፡ የሠራውን ፡ ሥራ ፡
 ብቻ ፡ እንመልከት ።

ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ደጋግመን ፡ የጠራነው ፡ የነራምሴስ ፡ የነገርያንኪ ፡ ጌታ ፡ የአዋን
 ቤተ ፡ መቅደስ ፡ በቴብ ፤ ከዚያም ፡ በናፓታ ፡ እንደሚገኝ ፡ በመርዌም ፡ በተለይ
 አራታ ፡ (አሬዳህ) ፡ በሚባለው ፡ ከተማ ፡ ይገኛል ። ከክርስትና ፡ በኋላ ፡ በመካከለ
 ኛው ፡ ዘመን ፡ የሮማ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ በአውሮፓ ፡ ነገሥታት ፡ እንደነበራቸው
 ያለ ፡ ሥልጣን ፡ እነዚህም ፡ የዓለም ፡ ከህናት ፡ የበለጠ ፡ በሕዝቡና ፡ በነገሥታቱ ፡
 ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሥልጣን ፡ ነበራቸው ። ብዙም ፡ ጊዜ ፡ ከህናቱ ፡ ከራሳቸው ፡
 ውስጥ ፡ ንጉሥ ፡ እየሆኑ ፡ ማስተዳደራቸውን ፡ በነገርያንኪ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ተገንዝ
 በናል ። ከነሱ ፡ መካከል ፡ በልነገሠ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ከውጭ ፡ የመጣውን ፡ እገሌ ፡
 ይገንገሥ ፡ እገሌ ፡ ከዙፋኑ ፡ ይውረድ ፡ እያሉ ፡ በአምላካቸው ፡ በአዋን ፡ እያመካኙ ፡
 ይሾሙ ፡ ይሸሩ ፡ ነበር ። አንድ ፡ ንጉሥ ፡ ለንጉሥነት ፡ የተቀበለት ፡ የሚያደርገውን ፡
 ሥርዓት ፡ ንግሥ ፡ ሙሴ ፡ ማሪዬትና ፡ ሙሴ ፡ ሮገር ፡ በገብል ፡ በርካ ፡ አግኝተው
 ከተረጎሙአቸው ፡ ሐውልቶች ፡ ውስጥ ፡ ጅኛው ፡ በመጠኑ ፡ ያስረዳል ። የነበረው
 ንጉሥ ፡ ሲሞት ፡ በምትኩ ፡ ንጉሥ ፡ እንዲተክ ፡ የሚፈልጉት ፡ የጦር ፡ ሹማምን
 ቶችና ፡ ያገር ፡ ሽማግሌዎች ፡ ተሰብስበው ፡ ወደ ፡ አዋን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ይሄዳሉ።

በዚያም ፡ ጸሎታቸውን ፡ ሲያደርሱ ፡ ውለው ፡ ከህናቱ ፡ ምነው ፡ መጥታች
 ኋል ፡ እያሉ ፡ እንዳገራችን ፡ ሰርገኛ ፡ ይጠይቁዋቸዋል ። እነሱም ፡ ሕይወት ፡ የሚ
 ሰጠን ፡ ስለታችንን ፡ የምናቀርብለትና ፡ በሰሜን ፡ አገር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የሚ
 ሠራ ፡ ንጉሥ ፡ አዋን ፡ ይሰጠን ፡ ዘንድ ፡ ለመለመን ፡ መጣን ፡ ብለው ፡ በትሕትና
 መልሰው ፡ ያመለክታሉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከህናቱና ፡ ነቢያቱ ፡ ለብቻቸው ፡
 ሄደው ፡ የነዚህን ፡ ልመና ፡ ለአዋን ፡ እንደሚያመለክቱ ፡ ወደመቅደሱ ፡ ውስጥ ፡

ይገባሉ ። ከዚያም ፡ ተመልሰው ፡ እነዚህኑ ፡ ጠያቂዎቹን ፡ እየመሩ ፤ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ውስጥ ፡ ያገቡዋቸዋል ። በአዋን ፡ ሐውልት ፡ ፊት ፡ ሲደርሱም ፡ ሁሉም ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ በግንባራቸው ፡ ይደፋሉ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሐውልቱ ፡ ራሱ ፡ በብልሃት ፡ አስቀድሞ ፡ እንደሚናገር ፡ ስለተሠራ ፡ በዋናው ፡ ከህን ፡ አፍ ፡ አንዱን ፡ ከህናቱ ፡ የመረጡትን ፡ እያሳየ ፡ እንደዚህ ፡ ይላቸዋል ። «ይኸ ፡ ጌታችሁም ፡ ንጉሣችሁም ፡ ሆኖ ፡ ሕይወት ፡ ይሰጣችኋል ። በሰሜንም ፡ በደቡብም ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ይሠራል ። . . . . የፀሐይ ፡ ልጅ ፡ ዘላለም ፡ የምኖረው ፡ ነኝ ።»

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አድማሮች ፡ ሁሉ ፡ በምስጋና ፡ ይጮኻሉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ነጋሢው ፡ ለብቻው ፡ በአዋንና ፡ ከርሱ ፡ በፊት ፡ በነበሩት ፡ በኢትዮጵያውያኑ ፡ ሐውልት ፡ ፊት ፡ ይቀርብና ፡ አዋንን ፡ አንግሠኝ ፡ (ወይም ፡ እንድንግሥ ፡ ፍቀድልኝ) ይለዋል ። አዋንም ፡ ንጉሥ ፡ ፈቀድሁልህ ፡ ይለዋል ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ ዘውዱንና ፡ በትረ ፡ መንግሥቱን ፡ ከከህናት ፡ ይቀበላል ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ለአዋን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ ያቀርባል ።

ይኸን ፡ በመሰለ ፡ ሥርዓት ፡ የአዋን ፡ ከህናትና ፡ ነቢያት ፡ ንጉሥን ፡ እንደፈቀዳቸው ፡ ለማንገሥና ፡ ለመሸር ፡ ሥልጣን ነበራቸው ። እነሱን ፡ ሳይጠይቅና ፡ ሳያስፈቅድ ፡ ማንም ፡ ንጉሥ ፡ የጦርነትም ፡ የሰላምም ፡ ማናቸውንም ፡ ያገር ታላቅ ፡ ጉዳይ ፡ ራሱ ፡ መወሰን ፡ አይችልም ነበር ። ይኸም ፡ ሥልጣን ፡ የመንግሥቱ ፡ መደብ ፡ ናፓታ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ አሁንም ፡ ወደመርዌ ፡ ከተዛወረ ፡ ወዲህ ፡ ጸንቶ ፡ ቆየ ። የአዋን ፡ ከህናት ፡ ናፓታ ፡ ተቀምጠው ፡ የመርዌን ፡ ንጉሥ ፡ በመልእክት ፡ ይሾሙታል ፡ በመልእክት ፡ ይሸሩታል ። ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ የሚያስገርመው ፡ በመልእክት ፡ ንጉሡን ፡ እራሱን ፡ በራሱ ፡ እስከ ፡ ማስገደል ፡ መድረሳቸው ፡ ነው።

የመርዌው ፡ ንጉሥ ፡ አንድ ፡ ኃጢአት ፡ የተገኘበት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በራሱ ፡ ሥልጣን ፡ የማስተዳደር ፡ ሁኔታ ፡ ያሳየ ፡ እንደሆነ ፡ ከህናቱ ፡ ይኸን ፡ የሠራሽውን ፡ የበደልና ፡ የማመጥ ፡ ሥራ ፡ አዋን ፡ ስለተመለከተ ፡ እንድትሞት ፡ አዘሃል ፡ ያልሞትህ ፡ እንደሆነ ፡ በሥጋህም ፡ በነፍስህም ፡ ትበደላለህ ፡ ብለው ፡ ይልኩበታል ፤ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ በፈቃዱ ፡ እራሱን ፡ ይገድል ፡ ወይም ፡ ያስገድል ፡ ነበር ፡ ይባላል ። እንደዚህም ፡ ያለው ፡ ደንብ ፡ ተከብሮ ፡ እስከ ፡ አሁኑ ፡ ንጉሥ ፡ እስከ ፡ አርክ ፡ አሜን ፡ (ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ፪፻፶-፪፻ ፡ ዓመት) ፡ እንደደረሰ ፡ ጥንት ፡ የሲሲሉ ፡ ዲዮዶር ፡ የጻፈውን ፡ ገርን ፡ ሞሪዮ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ በመዝገብያው ፡ ፳፯ ፡ ከገጽ ፡ ፪፻፹-፪፻ ፡ ላይ ፡ ተርክት ፡ ይገኛል ። ዲዮዶር ፡ የሚባለው ፡ የግሪክ ፡ ተወላጅ ፡ በአውግስጦስ ፡ ቋሣር ፡ ዘመን ፡ የነበረ ፡ በሕይወቱ ፡ እንደዘመኑ ፡ አኳኋን ፡ በመጠኑ ፡ የዓለምን ፡ ታሪክ ፡ የጻፈ ፡ ነው ።

ወደ ፡ ታሪኩ ፡ እንመለስ ፡ አርክ ፡ አሜን ፡ የአስተርክ ፡ አሜን ፡ ፫ኛ ፡ ተከታይ ፡ ሆኖ ፡ በመርዌ ፡ በሚገዛበት ፡ ዘመን ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ስሙን ፡ ያነሳነው ፡ በጥሊሞስ ፡ ሬላደልፍ ፡ የሚባለው ፡ ነው ። አርክ ፡ አሜን ፡ ምን ፡ እንደ አጠፋ ፡ አይታወቅም ፤ ምናልባት ፡ ከነርሱ ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ ለመተዳደር ፡ አም

ሮት ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ ስለትና ፡ መሥዋዕት ፡ አስታጉሎ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሐሚታ፡ ተሰምቶበት ፡ ይሁን ፡ እንደዚያው ፡ እንደተለመደው ፡ ከናጋታ ፡ የአሞን ፡ ከህናት ፡ ዘንድ ፡ እንድትሞት ፡ አሞን ፡ አዘገጠ ፡ የሚል ፡ መላክተኛ ፡ በ፪፻፵ ፡ ዓመት ፡ መጣበት ። አርክ ፡ አሚን ፡ ይኸን ፡ ቃል ፡ ከመላክተኛው ፡ ሲሰማ ፡ እንደተለመደ ፡ የታዘዘውን ፡ በመፈጸም ፡ ፈንታ ፡ ተቆጥቶ ፡ በያዘው ፡ አንካሴ ፡ (ወይም ፡ በትረ ፡ መንግሥት ፡ ?) ራሱን ፡ ተርክኮ ፡ መላክተኛውን ፡ ገደለው ፡ ቀጥሎ ፡ ወታደሩን ፡ አስከትሎ ፡ ወደአራታ ፡ ሄደ ፤ ከዚያም ፡ ነቢያቱና ፡ ካህናቱ ፡ ወደሚገኙበት ፡ ተራራማ ፡ ከተማ ፡ ወጥቶ ፡ ወታደሮቹን ፡ እንደአስከተለ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ገብቶ ፡ ካህናቱንም ፡ ነቢያቱንም ፡ እያስያዘ፡ በወታደር ፡ አስፈጻኛውና ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ተከብረውና ፡ ተፈርተው ፡ የሚኖሩትን ፡ ካህናት ፡ አዋርዶ ፡ የጻፈውንም ፡ ሕጋቸውን ፡ አፈረሰው።

አርክ ፡ አሚን ፡ ካህናቱ ፡ በአሞን ፡ ተገን ፡ ሆነው ፡ የሚሠሩት ፡ ሥራ ፡ ይልቁንም ፡ በመልክት ፡ ማስገደላቸውን ፡ ተቃወመ ፡ እንጂ ፡ የአሞንን ፡ አምልኮ ፡ አልተቃወመም ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ካህናቱን ፡ ካስገደለ ፡ በኋላ ፡ በሳጃቸው ፡ ካህናት ፡ እግር ሌሎች ፡ ሥልጣናቸው ፡ በመንፈሳዊ ፡ አገልግሎት ፡ ብቻ ፡ የተወሰነ ፡ ሾሞ ፡ እርሱ ፡ የንጉሥነቱን ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ይዞ ፡ እንደለቡ ፡ ይገዛ ፡ ገሮመር ። ከርሱም ፡ ወዲህ ፡ የነገሥታት ፡ አነጋገሥ ፡ (ሥርዓተ ፡ ንግሥ) ፡ በጦር ፡ አለቆቹ ፡ ልመና ፡ በካህናቱ ፡ ምርጫ ፡ መሆኑ ፡ ቀርቶ ፡ በውርስ ፡ ሆነ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ንጉሡ ፡ ሲሞት ፡ ወይም ፡ ሲያረጅ ፡ የተናዘዘለት ፡ ልጁ ፡ ወይም ፡ ዘመዱ ፡ ዙፋን ፡ እየወጣ ፡ ይገዛ ፡ ገሮመር ፡ ማለት ፡ ነው ። አርክ ፡ አሚን ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ከአደረገ ፡ በኋላ ፡ በግዛት ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ ያክል ፡ እንደቆየ ፡ ሞተ ። ስሙ ፡ በደቅህ ፡ የቱት ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ውስጥ ፡ በአውግስጦስ ፡ ቄሣር ፡ ጉን ፡ ተጽፎ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ይገኛል ። አርክ ፡ አሚን ፡ የታዘኸ ፡ ሕዝብ ፡ ንጉሥ ፡ ዘወትር ፡ የሚኖረው ፡ የፀሐይ ፡ ልጅ ፡ የኢሲስ ፡ ወዳጅ ፡ በሌላ ፡ ሐውልት ፡ ደግሞ ፡ ሳቲ ፡ የወለደው ፡ የኑም ፡ ልጅ ፡ የሚመግበው ፡ የኢሲስ ፡ ልጅ ፡ . . . . . ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ እንደአሞን ፡ እንደሐትሖር ፡ የግብፅ ፡ የናጋታ ፡ የመርዌ ፡ ነገሥታት ፡ የሚያምኑባቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አማልክት ፡ መሆናቸውን ፡ ባለፈው ፡ ያነበብነው ፡ ትዝ ፡ ይለናል ። ዘመናቸው ፡ ሳይገጥም ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ስሙ ፡ ከአውግስጦስ ፡ ቄሣር ፡ ጋር ፡ የተደበለቀ በት ፡ አይገባኝም ። ምናልባት ፡ አርክ ፡ አሚን ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ሮማውያን ፡ በኑብያ ፡ ሲገቡ ፡ የጌታቸውን ፡ የአውግስጦስን ስም ፡ በአርክ ፡ አሚን ፡ ጉን ፡ አስጨምረው ፡ አስቀርጸውት ፡ ይሆናል ።

በግብፅ ፡ መንግሥት ፡ ከበጥሊሞስ ፡ ሰጠርና ፡ ከበጥሊሞስ ፡ ፈላደልና ፡ ወዲህ ፡ በግብፅ ፡ የነርሱው ፡ ዘር ፡ እየተከታተለ ፡ እስከ ፡ ፲፮ኛ ፡ በጥሊሞስ ፡ (የክሌዎጋትር ፡ ወንድም) ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ከ፪፻፱ ፡ ዓመት ፡ ገሮመር ፡ እስከ ፡ ፱ ፡ ዓመት ፡ እስከ ፡ አውግስጦስ ፡ ቄሣር ፡ እንደደረሱ ፡ እንደዚሁም ፡ የኑብያውም ፡ ግዛት ፡ ከመርዌ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ወዲህ ፡ የብሉሜይ ፡ የአለቀ ፡ የኖባ ፡ የናባት ፡ የስናር ፡ መሳፍንት ፡ እየተቀበሉ ፡ ለቲንኸ ፡ ዘመን ፡ መንግሥቱን ፡ ያዙ ፡

የልዩስ ፡ ቁጣር ፡ ወደፊት ፡ በሰፊው ፡ እንደምንጽፈው ፡ የሮማን ፡ ግዛት ፡ ከሌ
 ሎቹ ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ይበልጥ ፡ አስኖቶ ፡ በላንጣውን ፡ ፖምፔን ፡ እያበረረ ፡ እስከ ፡
 ግብፅ ፡ ድረስ ፡ መጥቶ ፡ የግብፅን ፡ ግዛት ፡ ከአረጋገጠ ፡ ወዲህ ፡ ኑብያንም ፡ ለመያዝ ፡
 ሲያስብ ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ እነሐሜር ፡ እነሄሮድቱስ ፡ በማንም ፡ ተገዝታ ፡ የማታውቅ ፡
 የጉብዝ ፡ አገር ፡ ትልቁ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ ካምቢዝ ፡ ተሸንፎ ፡ የተመለሰበት ፡ ናት ፡
 ብለው ፡ አስጠነቀቁት ፡ ይበላል ። የሆነ ፡ ሆኖ እሱ ፡ ከእስክንድርያ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡
 ተመልሶ ፡ ከሞተ ፡ ወዲህ ፡ አውግስጦስ ፡ አንቷንና ፡ ክሌዎፓትርን ፡ ሊወጋ ፡
 ወደ ፡ ግብፅ ፡ በመጣበት ፡ ዘመን ፡ የኑብያ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ ሮኛዋ ፡ ነበረች ፡
 በርስዋ ፤ ዘመን ፡ ካያስ ፡ ፔትሮንዩስ ፡ የሚባል ፡ የሮማ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ጦሩን ፡
 ይዞ ፡ መጥቶ ፡ በቴብ ፡ በናፓታ ፡ ከኢትዮጵያውያኑ ፡ ጋር ፡ እየተዋጋ ፡ አሸንፎ ፡
 ናፓታ ፡ ጉብቶ ፡ ከተጣውን ፡ ዘረፈ ። ሕንደኬ ፡ ንግሥትም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ወታ
 ደር ፡ እየላከች ፡ ከአዋጋች ፡ በኋላ ፡ በጦር ፡ የማይበገር ፡ መሆኑን ፡ ስትረዳው ፡
 ጦርነት ፡ መቀጠልዋን ፡ ሳትተው ፡ የአርቅ ፡ አሳብ ፡ ላከችበት ። ሮማዊው ፡
 የጦር ፡ አለቃም ፡ በመገሮሪያ ፡ ጊዜ ፡ በኃይሉ ፡ ተማምኖ ፡ እምቢ ፡ ካለ ፡ በኋላ ፡
 በመጨረሻ ፡ የርስዋንም ፡ መበርታት ፡ ሲያውቅ ፡ እርቁን ፡ ተቀበለና ፡ ጦርነቱ ፡
 ቆመ ። ቀጥሎም ፡ የንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ መልክተኞች ፡ ወደ ፡ ሳሞስ ፡ (ግሪክ ፡
 ደሴት ፡) ሄደው ፡ ከአውግስጦስ ፡ ተገናኝተው ፡ ተመለሱ ። በክርስትና ፡ ዘመን ፡
 በፊልጶስ ፡ በአርድአቱ ፡ እጅ ፡ የተጠመቀው ፡ ጃንደረባ ፡ የዚች ፡ የሕንደኬ ፡ ሮኛ ፡
 ተከታይ ፡ ሕንደኬ ፡ አራተኛዬቱ ፡ መሆኑዋ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ጃንደረባው ፡
 ወደመርዌ ፡ ተመልሶ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ክርስትና ፡ ሊስፋፋ ፡ አልቻለም ።

ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ በ፶፰ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ የኑብያ ፡ ንጉሥ
 ሰልኪ ፡ (ከመርዌ ፡ ወገን ፡ የሆነው) ፡ ክርስትናን ፡ በደንብ ፡ ተቀብሎ ፡ በኑብያ ፡
 ግዛቱ ፡ አስገባ ፤ ግንኙነቱንም ፡ ከእስክንድርያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ጋር ፡ አጠ
 በቀ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ጊዜ ፡ መሐመድ ፡ ተነሥቶ ፡ የመሐመድ ፡
 ተከታዮች ፡ ግብፅን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ እስላምነት ፡ ሲለውጡት ፡ የኑብያ ፡ ክርስቲያ
 ኖች ፡ በነገሥታቸው ፡ በነሲራክ ፡ በነዘካርያስ ፡ በነጊዮርጊስ ፡ እየተመሩ ፡ ስለ
 ክርስትና ፡ ሃይማኖታቸው ፡ ሲዋጉ ፡ ሲታገሉ ፡ ኖረው ፡ ዐረቦቹ ፡ ከግብፅ ፡ እየመጡ ፡
 በጦርነትም ፡ በስብከትም ፡ በየጊዜው ፡ ስለአየሉባቸው ፡ ወደ ፡ እስላምነት ፡ ፈጽሞ ፡
 መለወጥ ፡ ግዴታ ፡ ሆነባቸው ። የተለወጡበትም ፡ ዘመን ፡ በ፩፻፩፻ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡
 ግድም ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሲሆን ፡ የኑብያዎቹ ፡ አብዛኞቹ ፡ እስላም ፡ ሲሆኑ ፡ የአ
 ሎው ፡ (የአለቀ) ፡ ሕዝቦች ፡ በደሴታቸውና ፡ በተራራ ፡ ሲመኝቸው ፡ እየተደበቁም ፡
 እየሸሹም ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ክርስቲያንነታቸውን ፡ ቀጥለዋል ። የቀረው ፡ የኑብያ ፡ አብ
 ዛኛው ፡ ሕዝብ ፡ እንደግብፅ ፡ በነዚሁ ፡ በዐረቦቹ ፡ ብርታት ፡ በሮም ፡ (ቁስጥንጥንያ) ፡
 መንግሥትና ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ ደካማነት ፡ የተነሣ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ እስላም ፡ ሆኖ ፡
 ቀረ ። የዚህንም ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ከዚህ ፡ ሰፊ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ በሚቀጥ
 ለው ፡ በአክሱም ፡ መንግሥታችን ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ እናገኘዋለን ። በዚህም ፡
 ጊዜ ፡ የኑብያን ፡ (ናፓታና ፡ መርዌ) ፡ ና ፡ የአክሱምን ፡ ግንኙነትና ፡ ልዩነት ፡
 እንረዳለን ።

፪ኛ : ክፍል ።

የአክሱም : መንግሥት ፤

የኑብያው : ኢትዮጵያና : የአክሱም : ቤተ : መንግሥት ፤

ግንኙነትና : ልዩነት ።

በዚሁ : መጽሐፍ : በምዕራፍ : ፩. ስለኢትዮጵያ : ዘር ብዛትና : ስም : የተ
 ጻፈውን : አሁን : ደግሞ : በዚህ : የአክሱም : መንግሥት : መነሻ : በደረግነው :
 ምዕራፍ : ላይ : መድገም : የሚያስፈልግ : አልመሰለንም ። ጸሐፊ : አንባቢን :
 ለማስታወስ : እያለ : የጻፈውን : ከሚደጋግም : አንባቢ : ያነበበውን : እየተዘከረ :
 ንባቡን : ቢቀጥል : የተሻለ : ሳይሆን : አይቀርም ። ቢሆንም : በዚህ : ምዕራፍ :
 ላይ : በጭሩ : በነዋሪው : ሕዝብ : በካም : ተወላጅ : ላይ : የሴም : ዘር : ከም
 ሥራቅ : በየጊዜው : መግባቱን : ጸሐፊው : ሁሉ : በየመጽሐፉ : ገልጸታል ። በየ
 ጊዜው : የገባውን : ሕዝብ : ጸሐፊ : ሁሉ : እንደአጋጠመው : የኩሽ : ሕዝብ :
 የሳባ : ሕዝብ : ነገደ : የቅጣን : ነገደ : አግግገያን : ሂሚያሪት : ሳባውያን : ሀበሳን :
 እያለ : በዝርዝር : ሲጠራው : ይኸን : ሁሉ : ደግሞ : አቅፎ : የሚገኘው : ስም : ኢት
 ዮጵያ : የተባለው : ሥያሜ : ነው ። ኢትዮጵያ : ሲል : በቀድሞ : ዘመን : ከግብፅ : በደ
 ቡብ : ከኤርትራ : በሕር : ወደ : ምዕራብ : አስከ : አትላንቲክ : ድረስ : ያለው : አገር :
 ሁሉ : በሰፊው : ኢትዮጵያ : የተባለበት ጊዜ : አለ ። በንግንድ : ጸሐፊዎች : ዘንድ :
 ምሥራቁ : ኢትዮጵያ : ምዕራቡ : ኢትዮጵያ : ተብሎ : ይገኛል ። ፩ : አንድ :
 ጊዜ : ደግሞ : ለናፓታ : መንግሥት : ብቻውን : ለራሱ : የኢትዮጵያነትን : ስም :
 ሰጥተውት : ይገኛል ። በዚሁ : ምክንያት : በለፉት : ምዕራፎች : እንደምናስታው
 ሰው : ግብፅን : የገዙትን : እነ : ፒያንኪን : እነ : ሻባካን : የቀድሞ : የግሪክና :
 የሮማ : ጸሐፊ : ሁሉ : ኢትዮጵያውያን : ናቸው : ብለው : ለግብፅ : ግዛት :
 ሸጏኛ : ሥርወ : መንግሥት : አድርገዋቸዋል ።

ስለዚህ : ጸሐፊ : ሁሉ : በሰፊው : ተተርከው : የሚገኙትን : የናፓታንና :
 የመርዌን : ሕዝብ : ግብፆችና : አሶሮች : ኩሽ : ሲሉዋቸው : ግሪኮቹና : ሮማውያን :
 በብዙ : ቦታ : ኢትዮጵያውያን : ብለውት : ይገኛል ። ይኸ : ባንድ : በኢትዮጵያ :
 ስም : የሚጠራው : ሕዝብ : በውስጥ : አገሩ : በነገድ ፤ በልማድ ፤ በቋንቋ : ምን :
 ያኸል : እንደሚለያዩ : አሁንም : በምዕራፍ : ሦስት : ያነበብነውን : ማስታወስ :
 ይገባል ። እነ : አጋርታሽድ : የሕዝቡን ፤ ነገድና : ልማድ : በሚባላው : በሚለብ
 ሰው : በሚኖርበት : ሥፍራ : በሚመስለው : የእንስሳ : ዓይነት ። ስትሩኦፋኸ-
 አክሪሎፋኸ-ትሮግሎዲት-ላጎሴፋል-ሒዮራከሴፋል-ማክሮቢያን . . . . . እያለ :
 ቍጥሩን : እስከ : ፵፮ : ያደረሱት : የሚበዛም : ቢሆን : በጭሩ : የሕዝቡ ፤ የነገ
 ድና : የቋንቋው : ስም : በዛሬው : ዘመን : እንደሚታወቀው : ሳባ ፤ ኖባ ፤ በጅያ :
 ቅማንት ፤ ቁናማ ፤ ጋላ . . . . . እያለ : የከሙና : የሴሙ : ዘር : ይለያል : እነዚህም :
 በመጀመሪያ : ጊዜ : ስማቸውንና : ቋንቋቸውን : ይዘው : ከዚያ : ወዲህ : ከውጭ :

እየመጣ፡ የሚደረገው ፡ ሁሉ ፡ የራሱን ፡ ስምና ፡ ቋንቋ ፡ ይዞ ፡ በመኖር ፡ ፈንታ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በፊተኞቹና ፡ በነባሮቹ ፡ ተውጦ ፡ ይገኛል ። በነዋሪው ፡ በካም ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ የተባሉትን ፡ አግግዞያን ፡ በየዘመኑ ፡ ገብተው ፡ በገዥነትም ፡ በነዋሪነትም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ከተመወረቱ ፡ ወዲህ ፡ በየጊዜው ፡ በነሱ ፡ ላይ ፡ የተጨመረው ፡ ሕዝብ ፡ ከየታሪኩ ፡ ሲለቅም ፡ የእሥራኤል ፡ የከንዳን ፡ የፋርስ ፡ የሕንድ ፡ ዘር ፡ በየጊዜው ፡ በየምክንያቱ ፡ እየገባ ፡ እንደተጨመረ ፡ ይታወቃል ።

ፋርሶችና ፡ በነሱ ፡ አካባቢ ፡ የሚኖር ፡ ሕዝብ ፡ በነ ፡ ካምቢዝና ፡ በነ ፡ ዳርዮስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ የኢትዮጵያን ፡ ጠረፍ ፡ በሚገዛበት ፡ ጊዜ ፡ ፋርሶች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሲገቡ ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ ደግሞ ፡ ወደነሱ ፡ አገር ፡ በወታደርነት ፡ ሄደው ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ፤ ፋርሶች ፡ በዳርዮስ ፡ ፪ኛ ፡ ዘመን ፡ ከግሪኮች ፡ ዙተዋጉ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የአንበሳና ፡ የነብር ፡ ለምድ ፡ ለብሰው ፡ በፋርሱ ፡ ሹም ፡ እየተመሩ ፡ ለብቻቸው ፡ የጦር ፡ ግንባር ፡ ይዘው ፡ ከግሪኮቹ ፡ ተዋግተዋል ፡ ተብሎ ፡ ባለፈው ፡ የተጻፈውን ፡ እናስታውስ ።

የከነዓን ፡ ሕዝብ ፡ ኢያሱ ፡ ወልደ ፡ ነጭ ፡ አገራቸውን ፡ ለእሥራኤል ፡ ነገድ ፡ ለማክፋፈል ፡ ሲል ፡ በጦርነት ፡ ባጠፋቸው ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተሰደዋል ፡ ይባላል ።

የእሥራኤል ፡ ነገድ ፡ ደግሞ ፡ በሬት ፡ የአሶር ፡ ንጉሥ ፡ ሰማርያን ፡ በከበበ ፡ ጊዜ ፡ ናቡከደነጾር ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ባፈረሰበት ፡ ከዚያ ፡ ቀጥሎ ፡ ሮማዊው ፡ ጢሮስ ፡ በጦርነት ፡ ባስጨነቀበት ፡ ዘመን ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገብተዋል ፡ ይባላል ። በተረፈ ፡ በሰላም ፡ ዘመንም ፡ በንግድና ፡ በሌላም ፡ ምክንያት ፡ ክርስቲያንም ፡ እስላምም ፡ አረመኔም ፡ በመጠኑ ፡ በየጊዜው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መግባቱና ፡ መራባቱ ፡ አልቀረም ። ስለዚህ ፡ በሌሎቹ ፡ አገሮች ፡ እንደሚደርሰው ፡ በኢትዮጵያ ፡ የነገድና ፡ የቋንቋ ፡ ዓይነት ፡ ቢበረክት ፡ የለምና ፡ የልማድ ፡ ዓይነትም ፡ ቢበዛ ፡ አያሰደንቅም ። ልማዱ ፡ ቋንቋው ፡ ቢበረክት ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በኢትዮጵያ ጥንት ፡ ስም ፡ ታስሯልና ፡ አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ አሰባችን ፡ እንመለስ ።

እንግዲህ ፡ ከአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መነሣት ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ባለፈው ፡ ረዥም ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ የገነነው ፡ የናፓታ ፡ መንግሥት ፡ እንደምን ፡ እንደተነሣ ፡ እንደምን ፡ እንደወደቀ ፡ በግብፅ ፡ እንደተገዛ ፡ ግብፅንም ፡ መልሶ ፡ እንደገዛ ፡ ከዚያም ፡ ነገነቱን ፡ ይዞ ፡ እስከ ፡ ዓረብ ፡ ወረራ ፡ (፰ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት) ድረስ ፡ እንደምን ፡ እንደደረሰ ፡ ያሰፈው ፡ ክፍል ፡ በየምዕራፉ ፡ አስረድቶናል ። አሁን ፡ ደግሞ ፡ የርሱ ፡ ገዥነትና ፡ ገናናነት ፡ ሲቀዘቅዝ ፡ በጉኑ ፡ በምሥራቅ ፡ በኩል ፡ የሚገኘው ፡ አክሱም ፡ በፈንታው ፡ እንደምን ፡ እንደተነሣ ፡ ልንመለከት ፡ ነው ። የናፓታና ፡ የአክሱም ፡ አገሮች ፡ በአገር ፡ ጉርብትናም ፡ በዘርም ፡ የሚገኘኝ ፡ ሁለቱ በየተራ ፡ የገነኑ ፡ ወንድማማቾች ፡ ናቸው ። ሁለቱ ፡ አገሮች ፡ በመልክ ፡ ቅርጽ ፡

በደም ፡ ግባት ፡ በአገር ፡ ከርታ ፡ አቀማመጥ ፡ በሥርዓትና ፡ በልማድ ፡ በቤትና ፡ በዕቃ ፡ በጦር ፡ መሣሪያ ፡ በሙሉም ፡ በይሆን ፡ በመጠኑ ፡ ተመሳሳለው ፡ ተከላል ሰው ይገኛሉ ።

በመገናኛሪያ ፡ ናፓታ ፡ ቀጥሎ ፡ መርዌ ፡ በገነነበት ፡ ዕዓት ፡ በአክሱም ፡ ዙሪያ ፡ የሚገኘው ፡ አገር ፡ በነርሱ ፡ መገዛቱ ፡ አክሱም ፡ በገነነ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ አብርሃና ፡ (ኢዛና) ፡ ተከታዮቹ ፡ ኑብያን ፡ (ናፓታና ፡ መርዌን) ፡ መግዛታቸው ፡ የታወቀ ፡ ስለሆነ ፡ ይህ ፡ የርስ ፡ በርስ ፡ መገዛዛት ፡ አንድነታቸውን ፡ ጭምር ፡ ያስረዳል ። በዚህ ፡ የተነሣ ፡ አብዛኛው ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ ይልቁንም ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ ከአክሱም ፡ በፊት ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የነገሡትን ፡ ነገሥታት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ አያደረገ ፡ ዝርዝራቸውን ፡ ከነስማቸው ፡ ከአክሱሙ ፡ ነገሥታት ፡ ጋር ፡ ተርታ፡ አየሰጠ ፡ ደባልቆ ፡ ይጽፋል ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ጎሩይም ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፋቸው ፡ ሌሎቹም ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሁሉ ፡ የከም ፡ ነገሥታት ፡ አድርገው ፡ ዝርዝራቸውን ፡ የምናየው ፡ እነዚህኑ ፡ በኑብያ ፡ (ናፓታና ፡ መርዌ) ፡ የነገሡትን ፡ ነገሥታት ፡ ነው ። በዚያም ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ ግብፅን ፡ የገዙት ፡ እነፒያንኪ ፣ እነሻባክ ፣ እነታርሐቃ ፣ እነታኑታሙን ፣ በግብፅ ፡ የተገዙትም ፡ በግብፅም ፡ ሳይገዙ ፡ ግብፅንም ፡ ሳይገዙ ፡ በነገሩቸው ፡ የኖሩትም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ተብለው ፡ ተዘርዝረዋል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዝርዝር ፡ ያመት ፡ ቀጥር ፡ የዘመን ፡ ልክና ፡ ስም ፡ ዛሬ ፡ ታሪካቸውን ፡ በምንመረምርበት ፡ ጊዜ ፡ ከነዋሪው ፡ ዝርዝር ፡ ጋር ፡ የማይጋጠም ፡ አለ ። ስለዚህ ፡ በምናየው ፡ በነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ላይ ፡ በሙሉ ፡ እምነት ፡ ሊጣልበት ፡ አይቻልም ። ግብፆቹ ፡ በሚገዙበት ፡ ጊዜ ፡ የበላይ ፡ የፈርዖኑ ፡ ልጅ ፡ የበታች ፡ ኢትዮጵያዊው ፡ ንጉሥ ፡ በንድነት ፡ ይገዙ ፡ የነበረውን ፡ ሁለቱንም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ አያሉ ፡ ሲያከታትሉት ፡ አንደዚህም ፡ ኢትዮጵያውያኑ ፡ ግብፅን ፡ በሚገዙበት ፡ ጊዜ ፡ ለአጎቶቻቸው ፡ ትልቅ ፡ ሥልጣን ፡ አየሰጡ ፡ ዙቴብና ፡ በናፓታ ፡ ከተማ ፡ የሾሟቸውን ፡ ሴቶች ፡ ከፈርዖኖቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ጎን ፡ አያከታተሉ ፡ የቴብን ፡ (ላዕላይ ፡ ግብፅ) ፡ ገዥዎች ፡ እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ቆጥረዋቸዋል ።

ለምሳሌ ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፍ ፡ በሐያኛው ፡ ገጽ ፡ ቀጥር ፡ ፲፮ ፡ ኒካንታ ፡ ቅንዳኔ ፡ ብለው ፡ ከሳባቃ ፡ (ሻባካ) ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ነገሠች ፡ የጸፉዋት ፡ አሚኒሪት ፡ የተባለችው ፡ የሻባካ ፡ ሞግዚትና ፡ የቴብ ፡ ገዥ ፡ የነበረችው ፡ ነች ፡ እንጂ ፡ ሻባካ ፡ ሞቶ ፡ በርሱ ፡ እግር ፡ ኢትዮጵያንና ፡ ግብፅን ፡ የገዛች ፡ አይደለችም ። እሷንም ፡ ጽፈው ፡ ከርሷ ፡ በኋላ ፡ ታርሐቃን ፡ (ቴርሐቅ ፡ ወረደ ፡ ነጋሽን) ፡ ሲያገቡ ፡ በሻባካና ፡ በታርሐቃ ፡ መካከል ፡ በጸንብ ፡ በግብፅና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ የነገሠው ፡ ሻባካ ፡ የሚባለው ፡ የሻባካ ፡ ልጅ ፡ ተዘላል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የናፓታና ፡ የአክሱም ፡ አንድነት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተገለጸውና ፡ ይልቁንም ፡ በኢትዮጵያዊነት ፡ ሲገጥም ፡ የሚለያዩበትን ፡ ደግሞ ፡ እንመልከት ።

በዘር ፡ ረገድ ፡ አክሱማውያን ፡ ከሴም ፡ ወገን ፡ ከወረደው ፡ ከዮቅጣን ፡ ሳባ የመጡ ፡ ሲሆኑ ፡ የኑብያ ፡ (ናፓታና ፡ መርዌ) ፡ ሕዝብ ፡ ከከምና ፡ ከኩሽ ፡ ከወረ

ዱት ፣ ሳባ ፣ የመጡ ፣ ስለሆነ ፣ በአክሱሞች ፣ ዘንድ ፣ ሴማዊ ፣ በነብያዎቹ ፣ ዘንድ ፣ የካምና ፣ የኩሽ ፣ ዘር ፣ ይበዛል ።

ናፓታና ፣ መርዌ ፣ ከግብፅ ፣ እንደመዋሰናቸው ፣ መጠን ፣ ቋንቋቸው ፣ ሬደላቸው ፣ ሃይማኖታቸው ፣ ከግብፅ ፣ ጋር ፣ የተመሳሰለ ፣ ነው ፣ ከማለት ፣ ይልቅ በትክክል ፣ ከግብፅ ፣ የተወሰደ ፣ ነው ። አክሱም ፣ ደግሞ ፣ ወደፊት ፣ እንደምናገኘው ፣ ከዐረብ ፣ አገር ፣ ጋር ፣ ጎረቤት ፣ ስለሆነ ፣ በአክሱም ፣ ከነዋሪው ፣ በቀር በገዢነት ፣ የተመወረቱት ፣ ከደቡብ ፣ ዐረብ ፣ ከሳባ ፣ ከሐበሳት ፣ ከሐሚያሪት ፣ . . . የመጡ ፣ ነገዶች ፣ ስለሆኑ ፣ ቋንቋቸው ፣ ጽሕፈታቸው ፣ ልማዳቸው ፣ ከደቡብ ፣ ዓረብ የተወረሰ ፣ ሆኖ ፣ ይገኛል ። ደቡብ ፣ ዐረብ ፣ ደግሞ ፣ ይኸን ፣ አክሱሞች ፣ የወረሱትን ፣ ሥልጣኔ ፣ ከየት ፣ አገኘው ፣ ተብሎ ፣ ሲመረመር ፣ ከባቢሎንና ፣ ከአሶር ፣ ሆኖ ፣ ይገኛል ፣ ይኸውም ፣ ማለት ፣ ከመካከለኛው ፣ ምሥራቅ ፣ (አሶር-ባቢሎን-ከለዳውያን-አካድያን) ፣ በየጊዜው ፣ ከደቡብ ፣ ዐረብ ፣ መጥተው ፣ ሲኖሩ ከዚያ ፣ ደግሞ ፣ የኢርትራን ፣ ባሕር ፣ እየተሻገሩ ፣ ወደ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ገቡ ፣ የነርሱም ፣ ሬደልና ፣ ቋንቋ ፣ ሃይማኖትና ፣ ልማድ ፣ ከአሶራውያንና ፣ ከአካድ ፣ ሲመሳሰል ፣ ከናፓታዎችና ፣ ከመርዌዎች ፣ ከግብፆች ፣ ሬደልና ፣ ቋንቋ ፣ ጋር በኖጹም ፣ የተለያዩ ፣ ነው ። ባለፈው ፣ ግብፆችና ፣ የናፓታ ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ ይሠሩ በት ፣ የነበረውን ፣ ሂደርግሊፍ ፣ እንዳየን ፣ ወደፊት ፣ አክሱሞች ፣ ይሠሩበት ፣ የነበረውን ፣ ለዛሬው ፣ ሬደላችን ፣ እንደ ፣ አባት ፣ የሚቆጠረውን ፣ የሳባ ፣ ሬደል ፣ እንመለከታለን ።

በአምልኮም ፣ ናፓታዎቹ ፣ በአሞን ፣ በኦሲሪስ ፣ በሐትሐር ፣ ሲያመልኩ ፣ አክሱሞች ፣ ከክርስትና ፣ በሬት ፣ በማሕረም ፣ በኦስታር ፣ ያመልኩ ፣ ነበር ፣ እነዚህም ፣ አማልክት ፣ የደቡብ ፣ ዐረቦች ፣ የሚያመልኩባቸውና ፣ እነርሱ ፣ ይዘው ፣ ወደ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ይዘዋቸው ፣ የተሻገሩት ፣ አማልክት ፣ መሆናቸው ፣ ነው ። ዳሩ ፣ ግን ፣ ለዛሬይቱ ፣ ኢትዮጵያ ፣ አክሱም ፣ አባትነቱን ፣ አንድነቱን ፣ ይዘ ፣ ሲረጋናፓታና ፣ መርዌ ፣ ግን ፣ በዐረብ ፣ ወረራ ፣ ምክንያት ፣ በቀስጥንጥንያ ፣ መንግሥት ፣ ድካም ፣ ያን ፣ ጊዜ ፣ ተነጥሎ ፣ የዐረቦችን ፣ ሃይማኖትና ፣ ቋንቋ ፣ ይዘዛሬ ፣ ለብቻ ፣ የሱዳንን ፣ መንግሥት ፣ አቁሞ ፣ የጎረቤት ፣ አገር ፣ ሆኗል ።

አክሱም ፣ ግን ፣ ሳይነጠል ፣ ከተማውም ፣ መሬቱም ፣ በዛሬይቱ ፣ ኢትዮጵያ እጅ ፣ ስለሆነ ፣ ዘመኑም ፣ ለጊዜያችን ፣ ስለቀረበ ፣ የሥልጣኔያችን ፣ መነሻ ፣ የገናናነታችን ፣ መታሰቢያነቱ ፣ ከናፓታ ፣ ይበልጥ ፣ ሁል ፣ ጊዜ ፣ ይሰማል ። በሃይማኖትና ፣ በዘር ፣ ብቻ ፣ ሳይሆን ፣ ከደቡብ ፣ ዐረብ ፣ በየጊዜው ፣ እየፈለሱ ፣ የመጡት ፣ የሳባ ፣ የሂሚያሪት ፣ የሀባሳት ፣ ወገኖች ፣ ዛሬ ፣ ላለው ፣ ትግሬና ፣ አማራ አባትነታቸው ፣ ሲታወቅ ፣ የነርሱ ፣ (የሳባ) ፣ ሬደልና ፣ ቋንቋም ፣ ለዛሬው ሬደላችንና ፣ የግዕዝ ቋንቋችን ፣ አባትነቱ ፣ ግልጽ ፣ ነው ።

ባለፈው ፣ በጻፍነው ፣ ዛሬ ፣ ሱዳን ፣ ቀድሞ ፣ ኑብያ ፣ ወይም ፣ የናፓታ ፣ ሕዝብና ፣ በቀድሞዎቹ ፣ አክሱሞች ፣ በዛሬዎቹ ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ መካከል ፣ ያለውን ፣ ልዩነት ፣ ለመረዳት ፣ ብዙ ፣ ጊዜ ፣ ሲከራከሩበት ፣ ለሚኖሩት ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ ከዚህ ፣ በላይ

የተጻፈው ፡ እንደሚገላግላቸው ፡ ተስፋ ፡ አለኝ ፤ ከዚህ ፡ የተረፈውን ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ በሚከተሉት ፡ ምዕራፎች ፡ የአክሱሞችን ፡ ታሪክ ፡ ፊደላቸውን ፡ ሃይማኖታቸውን አንባቢ ፡ በሚመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ ክለፈው ፡ ክንበበው ፡ ከናፓታዎቹ ፡ ታሪክና ሃይማኖት ፡ ከጽሑፍና ፡ ከፊደላቸው ፡ ጋር ፡ ራሱ ፡ እያመዘዘነ ፡ የራሱን ፡ ፍርድ ፡ ሊሰጥ ፡ ይችላል ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ ወደአክሱም ፡ ታሪክ ፡ ተሻግረን ፡ ለመመልከት ፡ በመገመጫዎቹ ፡ ምዕራፎች ፡ የታሪክ ፡ ጽሑፎችንና ፡ አርጭ ፡ በተባለው ፡ ነገድ እንገምራለን ።

ምዕራፍ ፡ ፴ ።

ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ (ያገር ፡ ተወላጅ ፡ ጽሑፍ ።)

በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ በንደኛው ፡ ክፍል ፡ በምዕራፍ ፡ ሁለት ፡ እንደተገለጸው ፡ ያለፈውን ፡ የኑብያውን ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ ታሪክ ፡ ስንጽፍ ፡ ለርሱ ፡ መሠረት ፡ የሚሆነን ፡ ታሪክ ፡ ከገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ በሙሉ ፡ በማጣት ፡ የጥንት ፡ ግሪኮችና ፡ ሮማውያን ፡ የጻፉትን ፡ መውሰድ ፡ ግዴታ ፡ እንደነበረ ፡ አሁንም ፡ ለአክሱም ፡ ታሪክ ፡ የሚያጠግበን ፡ ከገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ የመነጨ ፡ ሙሉ ፡ ታሪክ ፡ በግዕዝም ፡ በማርኛም ፡ ምንም ፡ ብንፈልግ ፡ ማግኘት ፡ አይቻለንም ፡ ለታሪኩ ፡ ጽሕፈት ፡ የሚረዱ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ የነገሥታትና ፡ የሰማዕታት ፡ ገድልና ፡ ድርሳን ፡ አሉ ። እነዚህም ፡ ታሪክ ፡ ለሚጽፍ ፡ የንጉሥ ፡ ስም ፡ የቦታና ፡ የአገር ፡ አጠራር ፡ ለማግኘት ፡ ሲያግዙ ፡ በታሪክ ፡ ረገድ ፡ የያዙት ፡ ፍሬ ፡ ከማነሱ ፡ በቀር ፡ ከውንተኛ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ ስለማይሄድ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ በሰፊው ፡ ለመጻፍ ፡ የሚነሳው ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ፡ ረገድ እንደሚቸግረው ፡ በጽሑፍ ፡ ሳይገልጽ ፡ ያለፈ ፡ ጸሐፊ ፡ አይገኝም ። ያለምርመራና ፡ ያለማመዛዘን ፡ የነበረውንና ፡ ሲባል ፡ የቆየውን ፡ ታሪክ ፡ ተመልክቶ ፡ ገልብጦ የሚያሳትም ፡ ጸሐፊ ፡ ብቻ ፡ ከዚህ ፡ ችግር ፡ ይደናል ። ጸሐፊው ፡ ከችግር ፡ ሲድን ፡ ከተለመደው ፡ በቀር ፡ አዲስ ፡ የታሪክ ፡ ጽሑፍ ፡ ባለማቅረቡ ፡ ለአንባቢ ሕዝብና ፡ ለትምህርት ፡ ጤቶች ፡ ሐቀኛ ፡ ታሪክ ፡ ያም። በቀር ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆነ ፡ በመጥፋቱ ፡ ችግሩ ፡ የበዛ ፡ ነው ።

ዛሬ ፡ በያለበት ፡ በአገራችን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ በአክሱም ፡ በላስታም ፡ በጎንደርም ፡ በአዲስ ፡ አበባም ፡ በየገዳሙም ፡ በየመኳንንትም ፡ እጅ ፡ የሚገኘው ፡ ፓሪስም ፡ ሎንዶንም ፡ ቤርሊንም ፡ ሮማም ፡ እየሄደ ፡ የተቀመጠው ፡ ፈረንጅኞችም ፡ ያሳተሙት ፡ ጽሑፍ ፡ ሁሉ ፡ ያውም ፡ አብዛኛው ፡ መንፈሳዊ ፡ የሆነው ፡ የተጻፈው ፡ በጣም ፡ የራቀውና ፡ ጥንታዊ ፡ የሚባለው ፡ ከይኩኖ ፡ አምላክ ፡ (፩ሸ፻፯-፩ሸ፻፱) ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ የሚገመረውና ፡ የቀረውም ፡ አብዛኛው ፡ በአጼ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ (፲፱፻፺-፲፱፻፳፫) ፡ በተከታዮቹ ፡ ጊዜ ፡ የተዘጋጀ ፡ ነው ። ባገር ፡ ተወላጅ ፡ ከተዘጋጀውም ፡ በየ

ነገሥታቱ፡ ትእዛዝ፡ ከግሪክ፡ ከኮፕት፡ ከዐረብ፡ የተተረጎመው፡ ይበልጣል፡ አዘጋጅ
ዎቹና፡ ተርጓሚዎቹ፡ በነገሥታት፡ ትእዛዝም፡ በፈቃዳቸውም፡ ቢሆን፡ የቤተ፡ ክህነት፡
ወገኖች፡ እጨጌዎች፡ ካህናት፡ መንኮሳት፡ ጸሐፍተ፡ ትእዛዛት፡ ስለሆኑ፡ አብዛኛው፡
ጽሑፍ፡ ከደረቅ፡ ታሪክ፡ ይልቅ፡ መንፈሳዊ፡ ንግግርና፡ ቃል፡ ይበዛበታል ። ከነዚህ ፡
ውጭ ፡ ደግሞ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ አሚድ ፡ (ጊዮርጊስ ፡ ኢብን ፡ አል ፡ አሚድ)
የሚባለው ፡ በኢየሩሳሌም ፡ በሰማርያ ፡ በሮም ፡ (በቀስጥንጥንያ) ፡ በኢትዮጵያ፡ የነገ
ሡትን ፡ የነገሥታት ፡ ታሪክና ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ የኒቅያን ፡ የኬልቄዶንን ፡ ጉባኤ ፡
እየጨመረ ፡ ይጽፋል ።

ከዚያ ፡ በቀር ፡ በጎንደር ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ (በራስ ፡ አሊ ፡ ጊዜ ?)
ደጃዝማች ፡ ኃይሉ ፡ እሹቱ ፡ ከየአድባራቱ ፡ የሰበሰቡት ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡
አለ ፡ ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የሚባለው ፡ በግዕዝም ፡ በአማርኛም ፡ የተጻ
ፈው ፡ በገራችን ፡ በፈረንጅ ፡ አገርም ፡ የሚገኘው ፡ አብዛኛው ፡ ያጀማመሩና ፡
የአተራረኩ ፡ መንገድ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ነው ። ሲገምር ፡ በዘመኑ ፡ እንደተለመ
ደው ፡ አጻጻፍ ፡ ሩብስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ፩ሐዳ ፡ አምላክ ፡
ንዌጥን ፡ . . . . . ፡ ወይም ፡ ንጽሐፍ ፡ በረድኤተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዜና ፡ ልደቶሙ ፡
. . . . . ፡ ወይም ፡ ዜና ፡ ጉልቆሙ ፡ እም አዳም ፡ እስከ ፡ ይአዜ ፡ ይልና ፡ የዘሩን ፡
ትውልድ ፡ ሲገምር ፡ አዳም ፡ ሴትን ፡ ወለደ ፡ ሴት ፡ ሄኖስን ፡ ወለደ ፡ ሄኖስ ፡ ቃይ
ናን ፡ ወለደ ፡ . . . . . ፡ እያለ ፡ ይሄድና ፡ የዘሩን ፡ ሐረግ ፡ እስከ ፡ ዳዊት ፡ ያደር
ሰዋል ፡ ከዚያም ፡ ዳዊት ፡ ሰሎሞንን ፡ ወለደ ፡ ሰሎሞንም ፡ ከማክዳ ፡ (ንግሥተሰባ)
ምኒልክን ፡ (ዕብን ፡ ሐኪምን) ፡ ወለደ ፡ ይላል ። ከሰሎሞን ፡ ቀጥሎ ፡ ያሉትን ፡ ነገ
ሥታት ፡ ደግሞ ፡ ሲዘረዝር ፡ ግማሹ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ከምኒልክ ፡ አንድዮንን (ዘሐ
ንድዮን) ፡ ያስከትላል ፡ ግማሹ ፡ ደግሞ ፡ በፍጹም ፡ ሐንድዮንንም ፡ ትቶ ፡ ቶማ
ይን ፡ (ቶማስን) ፡ ይቀጥላል ፡ የቀረው ፡ ደግሞ ፡ ከምኒልክ ፡ ሐንድዮንንም ፡ ቶማ
ይንም ፡ ትቶ ፡ ባራኪድን ፡ ያስከትላል ፡ ይኸን ፡ በመሰለ ፡ በስም ፡ ልዩነት ፡ በዘመ
ንም ፡ ቀጥሮ ፡ እየተለያየ ፡ የአክሱምን ፡ ነገሥታት ፡ ዝርዝርና ፡ ታሪክ ፡ ለማስ
ተክከል ፡ አስቸግሯል ።

ሙሴ ፡ አውግስጦስ ፡ ዲልማን ፡ የሚባሉት ፡ የታወቁት ፡ የጀርመን ፡ ሊቅ ፡
በሎንዶን ፡ በበርሊን ፡ ያለውን ፡ ጽሑፍ ፡ መርምረው ፡ ብሩስና ፡ ሳልት ፡ ከአክ
ሱምና ፡ ከጎንደር ፡ ሰብስበው ፡ ወይም ፡ ገልብጠው ፡ የወሰዱትንም ፡ የነገሥታት ፡
ዝርዝር ፡ ሁሉ ፡ እያመሳከሩ ፡ ከተመለከቱ ፡ በኋላ ፡ ቢቸግራቸው ፡ ለየብቻ ፡
በA በB በC ፊደል ፡ ለይተው ፡ ሦስት ፡ ዓይነት ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ለማዘጋጀት ፡
ተገደዱ ። ነገር ግን ፡ የቀድሞ ፡ የነገሥታቶቻችን ፡ ዝርዝር ፡ በቺት ፡ ብቻ ፡
ቢከፈል ፡ አያልቅም ፡ ምክንያቱም ፡ ሌላ ፡ ጽሑፍ ፡ ደግሞ ፡ ከቺቱ ፡ የተለየ ፡
የሰም ፡ ዝርዝር ፡ የሚሰጥ ፡ አለ ።

እንደዚሁም ፡ በስም ፡ ዝርዝር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ በአተራረክ ፡ እየተለ
ያየ ፡ በችግር ፡ ላይ ፡ ችግር ፡ ፈጥሯል ። ግማሹ ፡ በአክሱም ፡ የነገሡትን ፡ ነገሥታት ፡
የሰው ፡ ፍጥረቶች ፡ በማድረግ ፡ በየመጽሐፉ ፡ የምናየውን ፡ የካምና ፡ የነገደ ፡

አግዓዝያን ፡ ዝርዝር ፡ ሲሰጥ ፡ ግማሹ ፡ ደግሞ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በፊት ፡ የአርዌ ፡
(የዘንዶ) ወይም ፡ የአባብ ፡ ንጉሥ እንደነበረ ፡ ይጽፋል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የኢ
ትዮጵያ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የማንም ፡ መንግሥት ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪክ ፡ በማይመ
ስል ፡ በተረታዊ ፡ አነጋገር ፡ መገመሩ ፡ የዜና ፡ መዋዕሉ ፡ አካሄድና ፡ የዘመንም ፡
አቆጣጠሩ ፡ የተዘበረቀ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

በተረፈ ፡ ባለፈው ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ታሪክ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡
በዜና ፡ መዋዕል ፤ በየሐንስ ፡ መደብር ፡ በሄሮዶቶስ ፡ በነአጋርታሺድ ፡ በነዲዮ
ዶር ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ በጣልቃ ፡ ገብነት ፡ እንደሚገኝ ፡ የአክሱም ፡ ታሪክ ፡
ከታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ከክብረ ፡ ነገሥት ፡ የተረፈው ፡ የሚገኘው ፡ በአክሱም ፡ ዙሪያ ፡
ካሉት ፡ ሐውልቶች ፡ እነሊትማገ ፡ እነኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ከገለበጡት ፡ ላይ ፡ ነው ። በተ
ረፈ ፡ በየዘመኑ ፡ ከዐረብኛ ፡ ከግሪክ ከኮፕት ፡ ወደግዕዝ ፡ በተተረጎመው ፡
፩ ፡ አንድ ፡ መንፈሳዊ ታሪክ ፡ እንደ ፡ ስንክሣር ፡ እንደ ፡ ጻድቃንና ፡ ሰማዕታት ፡
ገድልና ፡ ድርሳን ፡ ባለው ፡ ውስጥ ፡ ሲለቀም ፡ አንዳንድ ፡ ታሪካዊ ስምና ፡
ሥፍራ ፡ ይገኛል ።

ይኸንንም ፡ ወደፊት ፡ በየክፍሉ ፡ በየምዕራፉ ፡ እስክናስረዳ ፡ ድረስ ፡
አሁን ፡ ስለአርዌ ፡ መንግሥት ፡ የተጻፈውን ፡ በሚቀጥለው ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፴፩ ።

ስለ ፡ አርዌው ፡ ንጉሥ

ልብ ፡ ወለድ ፡ ወይም ፡ ተረት ፡ በመሰለው ፡ ባገራችን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡
ውስጥ ፡ ስለአርዌ ፡ የተጻፈው ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ።

በዚያ ፡ ዘመን ፡ (?) ፡ አንዲት ፡ ቆንጆ ፡ ልጅ ፡ አገረድ ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ ልጅና
አንድ ፡ ዘንዶ ፡ ሴቲን ፡ ከሰው ፡ ዘንዶውን ፡ ከዘንዶ ፡ መንታ ፡ ወለደች ። እናቲቱ ፡
ከሞተች ፡ በኋላ ፡ ከርሷ ፡ የተወለዱት ፡ መንታዎቹ ፡ ዘንዶውና ፡ ሴቲ ፡ ልጅ ፡ አብ
ረው ፡ አደጉ ። ዘንዶው ፡ ቁመቱ ፡ ሰባ ፡ ክንድ ፡ ጥርሱም ፡ ሰባ ፡ ሆኖ ፡ ሰውን ፡
እያሳደደ ፡ ይበላ ፡ ዠመር ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ሕዝቡ ፡ ሁሉ ፡ መዋጋትም ፡ አቅዶት ፡
የሚያደርገውን ፡ አጥቶ ፡ ተቸገረ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ በእግቲቱ ፡ አማካይነት ፡ ሕዝቡ
አጋቦስ ፡ ለሚባለው ፡ ለዚህ ፡ ለዘንዶው ፡ በቀን ፡ ፲ ፡ በሬ ፡ ፲ ፡ ላም ፡ ፶ ፡
ፍየል ፡ ፶ ፡ በግ ፡ እንዲሁም ፡ ማርና ፡ ወተት ፡ አንዲት ፡ ልጅ ፡ አገረድ ፡ ለገብ
ሩለት ፡ ውል ፡ ገቡና ፡ ዕርቅና ፡ ሰላም ፡ ሆነ ። እሱም ፡ ይኸንኑ ፡ ግብር ፡ አየተቀ
በለ ፡ አገሪቱን ፡ ፬፻ ፡ (እንደሌሎቹ ፵) ፡ ዓመት ፡ ገዛ ፡ ፬ቱያ ፡ ዓመት ፡ ሲፈጸም ፡
ገብጋቦ ፡ (እንደሌሎቹ ፡ አጋቦ) ፡ የሚባል ፡ ሰው ፡ ከወደ ሐማሴን ፡ መጣ ። እሱም ፡ ለዘ
ንዶው ፡ በየቀኑ ፡ የሚሰጠውን ፡ ግብር ፡ ተመልክቶ ፡ ተደነቀና ፡ ስለምንድነው ፡

(1) ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ፪፻፳፯ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ግብር ፡ የምትገብሩት ፡ ብትገድሉት ፡ አይሻልምን ፡ አላቸው ፡ እነሱም ፡
 ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ለመገበር ፡ የተገደድነው ፡ መግደሉ ፡ ቢያቅተን ፡ ነው ፡ አንተ ፡
 ግን ፡ ብትገድለው ፡ ገዣችን ፡ ትሆናለህ ፡ ብለው ፡ ቃል ፡ ከዳን ፡ ገቡለት ። ይኸን
 በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ገብገቦ ፡ ዘንዶው ፡ አጋቦስ ፡ በሚተኛበት ፡ ስፍራ ፡ ጌ ፡ ጊዜ ፡ የሚ
 ዘር ፡ አጥር ፡ አሳጠረ ። አጥሩ ፡ ለመንደድ ፡ እንደሚመቸው ፡ በጣም ፡ በደረቀ ፡
 ቅጠልና ፡ እንጨት ፡ ታጥሮ ፡ ነበረ ። የአጥሩ ፡ ሥራ ፡ ሲያልቅ ፡ ገብገቦ ፡ በአ
 ጥሩ ፡ ላይ ፡ በአራት ፡ ማዕዘን ፡ በኩል ፡ እሳት ፡ ለኮሰበት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዘን
 ዶው ፡ ከተኛበት ፡ ተንቀሳቅሶ ፡ ለመውጣት ፡ ቢሞክር ፡ በዙሪያው ፡ እሳቱ ፡ እየተ
 ንቀለቀለ ፡ አስቸገረው ፡ ቢሆንም ፡ እንደምንም ፡ በርትቶ ፡ ከአንደኛው ፡ እስከ
 ሰባተኛው ፡ አጥር ፡ ደረሰ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የእሳቱ ፡ ወላፊንና ፡ ጭስ ፡ ገላውን ፡
 አፍኖ ፡ አስቸግሮት ፡ ሳለ ፡ ገብገቦ ፡ ጋሻና ፡ ሰይፋን ፡ ይዞ ፡ ጦርነት ፡ ገጠመውና ፡
 በሰይፍ ፡ (እንደሌሎቹ ፡ በመጥረቢያ) ፡ ማህል ፡ ራሱን ፡ ፈለጠው ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡
 ከተፈለጠው ፡ ከዘንዶው ፡ ጭንቅላት ፡ ውስጥ ፡ ደምና ፡ እኸ ፡ እመሬት ፡ ላይ ፡
 አብሮ ፡ ፈሰሰ ፤ በጊዜው ፡ ዝናም ፡ ቢዘንብበት ፡ ከዚህ ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ ጤፍ ፡
 በቀለ ፡ ዘንዶውም ፡ እኅቱ ፡ አልቅሳ ፡ ቀበረችው ፡ የተቀበረበትም ፡ ሥፍራ ፡ ተመን
 ዜውዎ ፡ ተብሎ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በአክሱም ፡ ምዕራብ ፡ በኩል ፡ አለ ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ገብገቦ ፡ የአጋቦስን ፡ የዘንዶውን ፡ እጎት ፡ አግብቶ ፡ ገኸ ፡
 ሆነ ። አጋቦስም ፡ ከሚስቱ ፡ ኩርፋን ፡ ኩርፋ ፡ ሰርፌን ፡ ሰርፌ ፡ አኪላን ፡ ጳርስቅ
 ላን ፡ አጋቦስን ፡ (በሕግ፣ ዘንዶ ፡ የተሰየመውን) ፡ አጋቦስ ፡ ንግሥተ ፡ ሰባን ፡ (ማክ
 ዳን) ፡ ወለደ ፡ እያለ ፡ ይቀጥላል ። በሌላ ፡ ዓይነት ፡ የተጻፈው ፡ ደግሞ ፡ አተራረኩን ፡
 ከዚህ ፡ ሳይለይ ፡ ተከታታዮቹን ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ያደርጋል ።

- ፩ኛ ፡ አርዌ ፡ (ዘንዶው) ፡ ፬፻ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ።
- ፪ኛ ፡ አንጋቦ ፡ ዘብአሲ ፡ አንጋቦ ፡ ፬፻ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ።
- ፫ኛ ፡ ግዱር ፡ (ዘግዱር) ፡ ፩፻ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ፤
- ፬ኛ ፡ ሰባትሶ ፡ (ሳቢ) ፡ ፶ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ፤
- ፭ኛ ፡ ተዋስያ ፡ (ቀዋስያ) ፡ ዘተዋስያ ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ፤
- ፮ኛ ፡ ማክዳ ፡ (ዘማክዳ) ፡ ፶ ፡ ዓመት ፡ ነገሠች ።

ንግሥተ ፡ ሰባ ፡ ተወልዳ ፡ በነገሠች ፡ ጊዜ ፡ ሕዝቡ ፡ ለሴት ፡ አንገዛም ፡
 ብሎ ፡ እምቢ ፡ አለ ። እሷም ፡ በዚህ ፡ ተናዳ ፡ የነጋሢዎቹ ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡
 (ሥርወ ፡ መንግሥት) ፡ ዠማሪ ፡ ከነበረው ፡ ከሚቹ ፡ መቃብር ፡ ላይ ፡ ሄዳ ፡
 እያለቀሰች ፡ ጸሎት ፡ ብታደርግ ፡ ከዚያው ፡ ሥፍራ ፡ ዘንዶው ፡ ተወለደ ።
 አርሱም ፡ በጌ ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ ፮ ፡ ቀንድ ፡ አበቀለ ። ሕዝቡም ፡ ይኸን ፡ ባየ ፡
 ጊዜ ፡ ደነገጠ ። በጸሎቱም ፡ እሷው ፡ እንዳስነሣችው ፡ ተገነዘበ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡

(2) ዘንዶውን ፡ የገደለው ፡ አጋቦስ ፡ የንግሥተ ፡ ሰባ ፡ እሳት ፡ ነው ፡ የሚሉም ፡ አሉ ።

ከነገደ ፡ አርቄ ፡ ወጥቶ ፡ ዙፋኑን ፡ ለሌላ ፡ ለባዕድ ፡ እንዳታሳልፈ ፡ ድንግል ፡ ሆነኸ ፡ ልትኖሪ ፤ እንጂ ፡ በል ፡ ላታገቢ ፡ ቃል ፡ ግቢልንና ፡ እንገዛልኸ ፡ ብለው ፡ ለመንዋት ፤ እሷም ፡ ውለታቸውን ፡ ተቀብላ ፡ ከመሬት ፡ ያስነሣችውን ፡ ዘንዶ ፡ ራሷ ፡ በድንጋይ ፡ መትታ ፡ ገደለችውና ፡ በእገብ ፡ ላይ ፡ ነገሠች ።

አንዳንድ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥተና ፡ ከዚያውም ፡ ከ፱ቱ ፡ ቅዱሳን ፡ ያንዱ ፡ የአባ ፡ ገሪማ ፡ ገድል ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ይጨርስና ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ቀጥለው ፡ የነገ ሠትን ፡ ምኒልክ ፡ (ዕብን ፡ ሐኪም ፡) ዘሐንድዮ ፡ (ወይም ፡ ዘቶማይ ፡ ቶማስ ፡ ባራ ኪድ ፡) እያለ ፡ የሰው ፡ ዝርዝር ፡ ሲዘረዘር ፡ ይመጣና ፡ በመካከሉ ፡ ደግሞ ፡ የአርቄ ፡ (የዘንዶ ፡) ግዛት ፡ ከአልዓሜዳ ፡ ወዲህ ፡ እስከ ፡ ከሌብ ፡ (ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ፬፻፸፭—፬፻፹፭ ፡ ዓ. ም.) ደርሶ ፡ ጣልቃ ፡ መግባቱን ፡ መልሶ ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ሲጽፈው ፡ ይገኛል ።

ወሰል ፡ ዓድባ ፡ ወለዶ ፡ ለአልዓሜዳ ፡ ዘወጽኢ ፡ በመዋዕለ ፡ መንግሥቱ ፡ ሆቱ ፡ ቅዱሳን ፡ እምድረ ፡ ሮም ፡ ወአስታራትኡ ፡ ሃይማኖተ ፡ ወሥርዓተ ፡ ምንኩስና ፡ ወበጸሎቶሙ ፡ ቀተልዎ ፡ ለአርቄ ፡ ተመን ፡ ዘኮነ ፡ ንጉሥ - ስልዓዶባ ፡ አልዓሜ ዳን ፡ ወለደ ፡ በአልዓሜዳ ፡ ዘመን ፤ ከሮም ፡ (ቍስጥንጥንያ ፡) ሆነ ፡ ቅዱሳን ፡ መጥ ተው ፡ ሃይማኖትን ፡ አከናወኑ ፡ የምንኩስናንም ፡ ሥርዓት ፤ አበጁ ፡ በጸሎታቸውም ፡ ንጉሥ ፡ የነበረውን ፡ አርቄን ፡ ገደሉት ።

እንግዲህ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ክብረ ፡ ነገሥቱ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሲገዢ ምረው ፡ የመገናኛውን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ንጉሥ ፡ (አምላክም ፡) ዘንዶ ፡ ነበር ፡ ሊል ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የሚያስደንቅ ፡ የለም ። ባለፈው ፡ እንዳልነው ፡ የመንግሥታት ፡ ታሪክ ፡ ሁሉ ፡ ከወደመገናኛው ፡ ላይ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ አተራረኩ ፡ ተረት ፡ በመ ስለ ፡ ነገር ፡ መገናኛ ፡ የተለመደ ፡ ነው ። ታሪካቸው ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ የተያያዘው ፡ ግብዮች ፡ የደቡባዊ ፡ በአዋራ ፡ የሰሜናዊ ፡ ደግሞ ፡ “ኡኢዚት ፡” በምትባል ፡ ሴት ፡ ዘንዶ ፡ ያመልኩ ፡ እንደነበረ ፡ ተጽፏል ። የናፓታዎቹ ፡ ነገሥታ ትም ፡ እባብን ፡ ማምለክ ፡ የእባብ ፡ ምልክት ፡ በዘውዳቸው ፡ ላይ ፡ ማሠራት ፡ ይወዱ ፡ ነበር ። የሮማን ፡ መንግሥት ፡ የመሠረቱት ፡ ሬምስና ፡ ሮምሎስ ፡ እና ታቸውን ፡ ሲልቢያን ፡ የቀድሞ ፡ ባሊ ፡ ልጅ ፡ አልወልድለት ፡ ስለአለችው ፡ ከአ ባረራት ፡ በኋላ ፡ ማርስ ፡ ከሚባለው ፡ አምላክ ፡ ሁለቱን ፡ መንታ ፡ ወለደች ፡ የቀድሞ ፡ ባሊ ፡ ይኸን ፡ ሲሰማ ፡ ተናዶ ፡ እርሷን ፡ ከነሕይወቷ ፡ ቀብሮ ፡ ሁለቱን ሕፃናት ፡ ከቱቤሬ ፡ ወንዝ ፡ ጣላቸው ፡ ሁለቱን ፡ ሕፃናት ፡ ሴት ፡ ተኩላ ፡ ከወንዝ ፡ ዳር ፡ አግኝታ ፡ እያጠባች ፡ አሳደገቻቸው ፡ ከአደገ ፡ በኋላ ፡ የናታቸውንና ፡ የነር ሱን ፡ ደመኛ ፡ ገድለው ፡ የሮማን ፡ ከተማ ፡ በጊደጊድ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ከትመው ፡ ነገሡ ፡ እያለ ፡ በተኩላ ፡ ጡት ፡ አደገ ፡ የሚላቸውን ፡ ሬሞ ስናን ፡ ሮምሎስን ፡ የነገሥታት ፡ መገናኛ ፡ የደንበኛው ፡ ታሪክ ፡ መነሻ ፡ ያደርጋቸዋል ። የባቢሎንም ፡ የግሪክንም ፡ የመገናኛ ፡ ነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ብንመ ለከት ፡ ንጉሡ ፡ ከፀሐይ ፡ ከባሕር ፡ ከአማልክት ፡ ከእንስሳ ፡ ተወለደ ፡ እያለ ፡

ለዛሬ ፡ ዘመን ፡ እንባቢ ፡ እምነት ፡ በማይሰጥ ፡ መንገድ ፡ የማይተርክ ፡ አገር ፡
የለም ። ስለዚህ ፡ የኛዎቹ ፡ ደግሞ ፡ እላይ ፡ እንደ ተጻፈው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡
የመገናኛ መሬያው ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ከንግሥተ ፡ ሰባም ፡
አስቀድሞ ፡ ዘንዶ ፡ ነበር ፡ ቢሉ ፡ ነገሩ ፡ ሁልጊዜ ፡ ከሌላው ፡ አገር ፡ ተረታዊ ፡
አነጋገር ፡ ጋር ፡ ተያይዞ ፡ የሚገኝ ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፤ በዚያው ፡ በመወሰን ፡ ፈንታ ፡
የዘንዶን ፡ ግዛት ፡ ከክርስትና ፡ ወዲህ ፡ ከካሌብ ፡ በፊት ፡ በዓልዓሜዳ ፡ ጊዜ ፡
የአርዌ ፡ ግዛት ፡ ነበር ፡ ሲል ፤ እውነተኛውን ፡ ታሪክ ፡ አሳክሮት ፡ ይገኛል ።

ከካሌብ ፡ በፊት ፡ ብዙ ፡ የታወቁ ፡ ነገሥታት ፡ ነበሩ ፤ ከነዚህም ፡ የኛ ፡ ታሪክ
ነገሥት ፡ የማያነግው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ራሱ ፡ ያስቀረጸው ፡ ገንዘብና ፡ ሐውልት ፡ አፈ
ላስ ፡ እያለ ፡ የሚጠራው ፡ በተረፈ ፡ ስመ ፡ ጥሩዎቹ ፡ አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ ስለአዶ
በና ፡ አልዓሜዳ ፡ ነበሩ ። በነዚህም ፡ መካከል ፡ የዘንዶ ፡ ግዛት ፡ ጣልቃ ፡ ገባ ፡ ለማ
ለት ፡ ያስቸግራል ። ነገር ፡ ግን ፡ ምናልባት ፡ ዘንዶ ፡ ወይም ፡ እባብን ፡ የሚያመ
ልኩ ፡ ከናፓታ ፡ ከመርዌ ፡ ከብለሜ ፤ ከበጃ ፡ ነገድ ፡ ውስጥ ፡ ተነሥተው ፡ በጦ
ርነት ፡ አሸንፈው ፡ በደንበኞቹ ፡ ነገሥታት ፡ አግር ፡ ገብተው ፡ ለጥቁት ዘመን ፡ በአ
ክሱም ፡ ዙፋን ፡ ተቀመጥው ፡ ሲኖሩ ፡ ካሌብ ፡ አሸንፎ ፡ ዙፋኑን ፡ አግኝቶ ፡ ይሆናል ። ስለ
ዚህ ፡ የዚህን ፡ ምልክት ፡ በማግኘት ፡ ገድሉን ፡ ያዘጋጀው ፡ ሰው ፡ ፱ቱ ፡ ቅዱሳን ፡
በጸሎታቸው ፡ ገደሉት ፡ ማለቱ ፡ ቅዱሳንን ፡ ለማክበርና ፡ ለማስከበር የተደረገ ፡ ሳይ
ሆን ፡ አይቀርም ። እንኳን ፡ ወደዚህ ፡ ዘመን ፡ የተጠጋው ፡ ይቅርና ፡ እመጀመሪያውም
እንግሥተ ፡ ሰባ ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ቢሆን ፡ ታሪኩ ፡ በተረት ፡ ዓይነት ፡ በተረክ ፡
ከሌላው ፡ መንግሥታት ፡ ተረታዊ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ ስለሚመሳሰል ፡ እንተወው ፡
ብለን ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በመጀመሪያም ፡ ላይ ፡ ከንግሥተ ፡ ሰባም ፡ በፊት ፡ ጽሮት ፡
ቢገኝ ፡ መናገር ፡ ማዘዝ ፡ መዳኘት ፡ መፍረድ ፡ የማይችል ፡ የዘንዶ ፡ እንስሳ ፡
በኢትዮጵያ ፡ ነግሦ ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ ነገሩን ፡ መቀበል ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። በዚያን
ዘመን ፡ ማናቸውም ፡ ዝርዝሩም ፡ ድምሩም ፡ የመሪነት ፡ ሥራ ፡ በንጉሡ ፡ ጫንቃ ፡
ላይ ፡ እንደነበረ ፡ የዘወትር ፡ ውጊያ ፡ የዘወትር ፡ ፍርድም ፡ እንዳለበት ፡ ሲታወቅ ፤
ዘንዶ ፡ ወይም ፡ እባብ ፡ ጦሩን ፡ እንዴት ፡ ሊመራ ፡ በዳኝነት ፡ ላይ ፡ እንዴት ፡ ተና
ግሮ ፡ ሊፈርድ ፡ ያስኛልና ፡ እባብን ፡ በማምለክ ፡ ረገድ ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ በንጉሥ
ነት ፡ በኩል ፡ ታሪካዊ ፡ ስምና ፡ ሥፍራ ፡ መስጠት ፡ ያስቸግራል ። ነገር ፡ ግን ፡ እላይ
እንዳመለከትነው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ወይም ፡ ገድሉ ፡ በአብብ ፡ ወይም ፡ በዘንዶ ፡ የሚ
ያመልኩትን ፡ ነገሥታት ፡ ስማቸውን ፡ መጥራት ፡ ነገዳቸውን ፡ መጥቀስ ፡ ስለአል
ቻለ ፡ በድምሩ ፡ "እባብ" ፡ ብሎ ፡ የጠራቸው ፡ ይመስላል ።

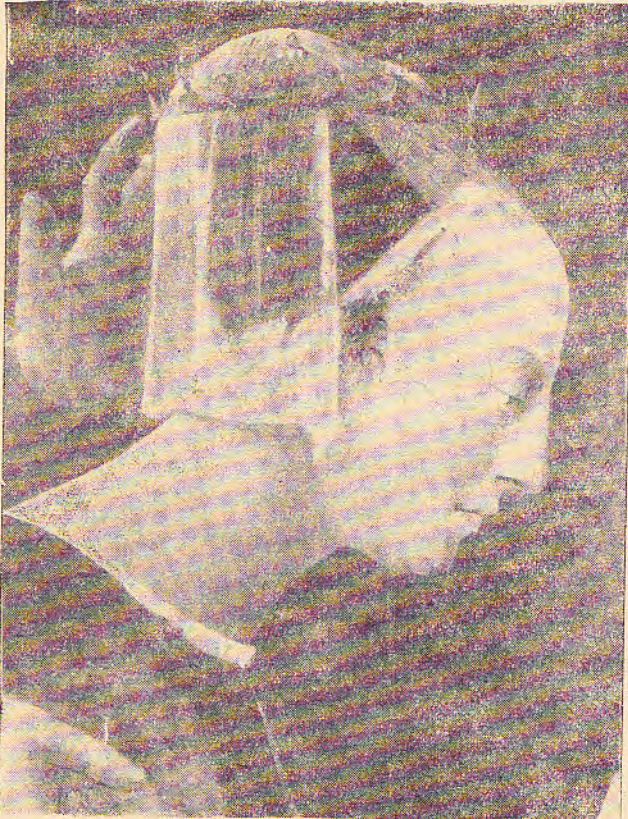
የጥንት ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ ብንመለከት ፡ በውነተኛውም ፡ በተረታዊውም ፡ ታሪክ ፡
ውስጥ ፡ በደግሞ ፡ በክፉም ፡ መንገድ ፡ እባብና ፡ ዘንዶ ፡ ተጠቅሶ ፡ እናገኛለን ።
ሙሴ እስራኤሎችን ፡ እየመራ ፡ ከግብፅ ፡ ወጥቶ ፡ በሲና ፡ በረሃ ፡ ሲኖር ፡ ሕዝቡን ፡ የባ
ረሃ ፡ እባብ ፡ እየነከሠ ፡ በፈጀበት ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔር ፡ የኖስ ፡ እባብ ፡ ሥራ ፡

ብሎ ፡ እንዳዘዘውና ፡ በእባብ ፡ የተነከሰው ፡ ሁሉ ፡ ወደናሱ ፡ እባብ ፡ ሲያይ ፡ እንደዳነ ፡
 ዘጉልቀ ፡ ምዕ ፡ ጸ፩ ቀጥር ፡ ፰-፱ ፡ እናገኛለን ። በገድለ ፡ አረጋዊ ፡ ደግሞ ፡ ከተሰዓቱ ፡
 ቅዱሳን ፡ አንዱን ፡ አቡነ ፡ አረጋዊን ፡ ወደ ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ ተራራ ፡ በጭራው ፡
 ተሸክሞ ፡ ያወጣቸው ፡ ዘንዶ ፡ መሆኑን ፡ እናነባለን ። ዘንዶውን ፡ ገድሎ ፡ በሩታዊ
 ትን ፡ (ቡርክታዊትን) ፡ ያዳነው ፡ የቅዱስ ፡ ጊዮርጊስም ፡ ገድል ፡ ወደዚህ ፡ የሚቆ
 ጠር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ እባብና ፡ ዘንዶ ፡ በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ በአምልኮ ፡ በሕልም ፡
 ጉዳይ ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ይገባ ፡ ነበር ። ዛሬም ፡ በምሥራቅ ፡ እስያና ፡ በአፍሪካ ፡
 ጨርሶ ፡ አልቀረም ። ሩቅ ፡ ሳንሄድ ፡ በገራችንም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ዛሬም ፡
 ቢሆን ፡ የአገው ፡ የከረዩ ፡ ነገድ ፡ እባብን ፡ እየአከበረ ፡ እንደሚያመልከው ፡
 እንሰማለን ።

ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደተባለው ፡ ጥንት ፡ የሰሜናዊ ፡ ግብፅ ፡ ሕዝብ «ኡክዚት»
 በምትባል ፡ ሴት ፡ ዘንዶ ፡ ያመልኩ ፡ እንደነበረ ፡ የኛዎቹ ፡ የናፓታና ፡ የመርዌ ፡
 ነገሥታት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በሕልም ፡ አፈታት ፡ እባብን ፡ ደጋግመው ፡ ሲያነሱት ፡
 በዘውዳቸው ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ግብፅ ፡ ፈርዖኖች ፡ የእባብ ፡ ምልክት ፡ ማድረግ ፡ ልማዳ
 ቸው ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳልነው ፡ የነርሱ ፡ ልማድ ፡ ወደ ፡ ወገኖቻቸው ፡
 ወደ ፡ አክሱም ፡ ተጋብቶ ፡ መላው ፡ እንኳ ፡ በይሆን ፡ አንድ ፡ የነገድ ፡ ክፍል ፡
 አምልኮት ፡ ይሆናል ።

ወይም ፡ ከነዚህ ፡ ነገድ ፡ ውስጥ ፡ ጊዜና ፡ ችሎት ፡ አጋጥሟቸው ፡ በሚገቡበት ፡ ጊዜ
 እንደወገኖቻቸው ፡ እንደናፓታና ፡ እንደ ፡ መርዌ ፡ የእባብ ፡ ምልክት ፡ እያደረጉ ፡
 እንደምሥራቅ ፡ ሕዝብ ፡ እንደ ፡ ሕንዶች ፡ እባብን ፡ እያከበሩ ፡ ወይም ፡ እያመለኩ
 ሲኖሩ ፡ ክርስትናን ፡ የተቀበሉት ፡ ነገሥታት ፡ ክርስትናን ፡ ከአቡነ ፡ ሰላማ ፡ ወዲህ ፡
 ከአስፋፋት ፡ ከተሰዓቱ ፡ ቅዱሳን ፡ ጋር ፡ ተባብረው ፡ አምልኮውን ፡ ስለአጠፉ ፡ ታሪክ
 ነገሥቱ ፡ ሁኔታውን ፡ ሳይለይ ፡ በደፈናው ፡ «ንጉሥ ፡ የነበረውን ፡ አርዌ ፡ ተመንን ፡
 በጸሎታቸው ፡ አጠፋት» ፡ ብሎ ፡ ይሆናል ። የነዚያን ፡ ግዛታቸውንም ፡ ነጋሚዎቹንም
 በሕዝብ ዘንድ ፡ ለማስጠላት ፡ ሲሉ ፡ ክርስቲያን ፡ የሆኑት ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ከቅዱሳን
 ጋር ፡ እየተሰማሙ ፡ የአርዌ ፡ ግዛት ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የተንኮለኞች ፡ የእባቦች ፡
 ግዛት ፡ አሰኝተውት ፡ ይሆናል ።

ሙሴ ፡ ሞርዬና ፡ አንዳንድ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ የአርዌ ፡ ግዛት ፡ የሚለው ፡
 የሂክሲስ ፡ ገዥዎችን ፡ አንጋቦ ፡ ወይም ፡ አጋቦስ ፡ የሚለው ፡ ደግሞ ፡ ከነገደ ፡ የቅጣን ፡
 ወገን ፡ ከአረብ ፡ አገር ፡ ወጥተው ፡ ሂክሶስን ፡ አባረው ፡ መንግሥትን ፡ የያዙትን ፡
 ሳይሆኑ ፡ አይቀርም ፡ በማለት ፡ አሳባቸውን ፡ አሳርፈዋል ። ስለዚህ ፡ አሁን ፡
 የዚህን ፡ ጉዳት ፡ ትተን ፡ ወደ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ እንተላለፍ ።

ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ (በሳን ፡ ፍንዳቤ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የሚገኘው ፡
ከአንደርሰን ፡ ፎቶ ፡ በግምገማ ፡)

ምዕራፍ ፡ ፴፪ ።

ስለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ስለቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ።

ይህቺ ፡ ከዘንዶ ፡ (ኦርቁ) ፡ ዘር ፡ መጣች ፡ ሲል ፡ ያለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ የጠቀሰት ፡ ማክዳ ፡ (ንግሥተ ፡ ሳባ) ፡ ከወዴት ፡ እንደመጣች ፡ በትክክል ፡ የሚናገር ፡ ማስረጃ ፡ ቢጠፋም ፡ ስለዚች ፡ ንግሥት ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ እንደተቻለን ፡ ለመግለጽ ፡ እንሞክራለን ።

እስከሁን ፡ ድረስ ፡ ስለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ባገራችንም ፡ በውጭ ፡ አገርም ፡ ያለውን ፡ ክርክር ፡ የማያውቅ ፡ በልክ ፡ ነው ። ስሙ ፡ ጥር ፡ ንጉሥ ፡ ወይም ፡ ንግሥት ፡ ጸሐፊ ፡ ወይም ፡ ጥበበኛ ፡ በጥንት ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ሲገኝ ፡ ከነበረበት ፡ ጊዜ ፡ መራቅ ፡ የተነሣ ፡ የተወለደበትን ፡ ጊዜና ፡ ሥፍራ ፡ በትክክል ፡ ለመለየት ፡ ስለሚያስቸግር ፡ ብዙ ፡ አገሮች ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ ነው ፡ እያሉ ፡ ስመ ፡ ጥሩውን ፡ የታሪክ ፡ ሰው ፡ ለመሻማት ፡ መንገድ ፡ ይሰጣቸዋል ። አሁንም ፡ ስመ ፡ ጥሩዬቱን ፡ ንግሥተ ፡ ሳባን ፡ በዛሬው ፡ ዘመን ፡ ያለው ፡ የዐረብና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ ናት ፡ እያሉ ፡ ለራሱ ፡ ይሻማታል ። መርማሪና ፡ ጸሐፊም ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደኛ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደዐረብ ፡ እያደረገ ፡ በማሻማት ፡ ለነገሩ ፡ ማስረጃና ፡ ማሠርያ ፡ ለመስጠት ፡ ምንም ፡ ቢደክም ፡ አልቻለም ። አንዳንዱም ፡ ሳያሻማ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ናት ፡ ወይም ፡ የዐረብ ፡ ናት ፡ ብሎ ፡ አሳቡን ፡ መላ ፡ ጭምር ፡ ይወስናል ፤ እኔም ፡ ደንበኛ ፡ ታሪክ ፡ የሚለውን ፡ ከራሴ ፡ አሳብ ፡ ጋር ፡ በመጨረሻ ፡ ከመስጠቴ ፡ በፊት ፡ ስለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ጥንት ፡ ባገራችን ፡ ይልቁንም ፡ በተለይ ፡ በክብረ ፡ ነገሥት ፡ ተጽፎ ፡ እስከዛሬ ፡ የሚነበበውን ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንመልከት ።

ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በአባቷ ፡ በአጋባት ፡ (እንደሌሎቹም ፡ ተዋሰደ) ፡ እግር ፡ ተተክታ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ትገዛ ፡ ዠመር ። ስሟ ፡ በክብረ ፡ ነገሥት ፡ ማክዳ ፤ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊና ፡ ካልፅ ፡ በዜና ፡ መዋዕል ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፤ በወንጌል ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ ትባላለች ። የግዛቷ ፡ ስፋት ፡ በምሥራቅ ፡ እስከ ፡ ማዳጋስካር ፡ እስከ ፡ ፋርስ ፡ ባሕር ፡ በምዕራብ ፡ እስከ ፡ ግብያ ፡ እስከ ፡ ምሥር ፡ በደቡብ ፡ እስከ ፡ ኒያንዛ ፡ የቮክቶርያ ፡ ባሕር ፡ ድረስ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ የዐረብ ፡ የግብፅ ፡ የሕንድ ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ሰዎች ፡ የዘመኑን ፡ ሸቀጥ ፡ ልብስ ፡ ሽቱ ፡ ዕጣን ፡ ወርቅ ፡ ይነግዱ ፡ ነበር ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ (1) ፡ በኢየሩሳሌም ፡ የነገሠው ፡ የዳዊት ፡ ልጅ ፡ ሰሎሞን ፡ ነበር ። ታምሪን ፡ የሚባል ፡ ነጋዴ ፡ (2) ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እየተመላለሰ ፡ የሚነግድ ፡ ሰው ፡ ነበር ። እርሱም ፡ ለሰሎሞን ፡ የሚሆን ፡

(1) ሺ ፡ ማመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡
(2) የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊ ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ነጋዴ ፤ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ነጋዴ ፡ ያደረገዋል ። ምናልባት ፡ ዘሩ ፡ እስራኤላዊ ፡ ወይም ፡ ዐረብ ፡ ሆኖ ፡ ለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ሴተ ፡ መንግሥት ፡ ሸቀጥ ፡ አመላላሽ ፡ ነጋዴ ፡ ወይም ፡ ነጋዴራስ ፡ ይሆናል ።

ጥሩ ፡ ጥሩ ፡ እንጨትና ፡ ወርቅ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ገዝቶ ፡ ወስዶ ፡ ለሰሎሞን ፡ ካስረ
 ረከበ ፡ በኋላ ፡ ሲመለስ ፡ የሰሎሞንን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጥበ
 ቡንና ፡ ክብሩን ፡ ሁሉ ፡ ለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ነገራት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በነጋዴው ፡
 በታምሪን ፡ እጅ ፡ በያገራቸው ፡ የማይገኘው ፡ ዕቃ ፡ እየተመረጠ ፡ ገጸ ፡ በረከትና ፡
 ስጦታ ፤ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ለሰሎሞን ፡ ከሰሎሞን ፡ ወደ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ተልጧል ።
 ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የሰሎሞንን ፡ ጥበብ ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱንና ፡ የሥርዓቱን ፡ ሕግና ፡
 ወግ ፡ ከሚያውቀው ፡ ከታምሪን ፡ አፍ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እየመየቀች ፡ ከሰማች በኋላ ፡
 በመጨረሻ ፡ በጆሮዋ ፡ የሰማችውን ፡ ባይኳ ፡ ለማረጋገጥ ፡ በብዙ ፡ ወታደርና ፡ ደንገ
 ጡር ፡ ታጅባ ፡ ለሰሎሞን ፡ የሚቀርበውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ በከብት ፡ አስጭና ፡
 በታምሪን ፡ መሪነት ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ወረደች ። በደረሰችም ፡ ጊዜ ፡ ንጉሠ ፡
 ሰሎሞን ፡ በክብርና ፡ በደስታ ፡ ተቀበላት ። እርሷም ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ይዛለት ፡ የመ
 ጣችውን ፡ የከበረ ፡ ዕንቅፍና ፡ ወርቅ ፡ ሽቱ ፡ ሰጠችው ። ሰሎሞንም ፡ መርጦ ፡ የተ
 ለየ ፡ ማረፊያ ፡ ቦታ ፡ ለራሷና ፡ ለሰዎቿ ፡ ሰጣት ። በየቀኑም ፡ በሰሎሞን ፡ ትእዛዝ ፡
 በሬ ፤ በግና ፡ ፍየል ፡ ሙብልና ፡ መጠጥ ፡ ለሰዎቿም ፡ ለራሷም ፡ እንደደንቡ ፡ ሲሰጥ ፡
 ከርሞ ፡ ከዕለታት ፡ በንደኛው ፡ ቀን ፡ ሰሎሞን ፡ ስለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ክብር ፡ ትልቅ ፡
 ግብር ፡ አዘጋጅቶ ፡ ወደ ፡ ግብሩ ፡ ጠራት ። ከግብሩ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ቤተ ፡ መን
 ግሥቱንና ፡ ቤተ ፡ መቅደሱን ፡ ሲያሳያት ፡ ሰንብቶ ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ ደግሞ ፡ ስለራሷ ፡
 ክብር ፡ በተዘጋጀው ፡ ግብር ፡ የግብሩንና ፡ የአደራሹን ፡ ዓይነት ፡ የመሳፍንቱ
 ንና ፡ የመኳንንቱን ፡ አገባብና ፡ አቀማመጥ ፤ ለማሳየት ፡ በራሱ ፡ ዙፋን ፡ በቀኝ ፡
 በኩል ፡ ለርሷም ፡ ዙፋን ፡ አዘጋጅቶ ፡ ዙፋኑን ፡ እሷ ፡ ከውስጥ ፡ ማናቸውንም ፡
 ነገር ፡ ለማየት ፡ እንደምትችል ፡ ከውጭ ፡ ግን ፡ እሷን ፡ ማንም ፡ እንደማያት እን
 ደመስተዋት ፡ በተወራ ፡ ዓይነ ፡ ርግብ ፡ አስጋርዶ ፡ አስቀመጣት ። በዚህ ፡ በማረ ፡
 ዙፋን ፡ ተቀምጣ ፡ የመሳፍንቱን ፡ የመኳንንቱን ፡ የወታደሩን ፡ አገባብና ፡ አቀማ
 መጥ ፡ በየክፍሉ ፡ የሚያገለግሉትን ፡ የወይን ፡ ጠጅ ፡ አሳላሬዎች ፡ ወራተኞች ፡
 ልብሳቸውንና ፤ የሥራቸውን ፡ ቅልጥፍና ፡ እየተመለከተች ፡ ተደንቀች ። ግብሩም ፡
 ሲያልቅ ፡ ሊያነጋግራት ፡ እርሷ ፡ ወደአለችበት ፡ ዙፋን ፡ ተነሥቶ ፡ በሂደ ፡ ጊዜ ፡
 እንደዚህ ፡ አለችው ፡ «የጥበብህንና ፡ የሥራህን ፡ ነገር ፡ እዚህ ፡ ሆኜ ፡ ባይኔ ፡
 ተመለከትሁት ፡ ባገሬ ፡ ሳለሁ ፡ ከሰማሁት ፡ እጅግ ፡ ይበልጣል ።» እያለች ፡ በየ
 ችው ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ መደነቋን ፡ ገለጠችለት ። ግብሩም ፡ ባለቀ ፡ ጊዜ ፡ ወደ
 ወፊሯ ፡ ለመሄድ ፡ ብትጠይቀው ፡ መሸቷልና ፡ እዚህ ፡ እደሪ ፡ ብሎ ፡ በዚያው ፡
 ሌት ፡ ሁለቱ ፡ በፈቃደ ፡ ሥጋ ፡ ተገናኝተው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ጸነሰች ። ከዚህ ፡
 በኋላ ፡ ልጅህ ፡ መሆኑን ፡ የምትረዳበት ፡ ምልክት ፡ ስጠኝ ፡ ብላ ፡ ከሰሎሞን ፡
 የጣቱን ፡ ወርቅ ፡ ተቀብላ ፡ በቶሱ ፡ ወደ ፡ አገርዋ ፡ ተመለሰች ። የኤርትራን ፡
 ባሕር ፡ ተሻግራ ፡ በሐማሴን ፡ አውራጃ ፡ ማይበላ ፡ እሚባለው ፡ አገር ፡ ስትደርስ ፡
 ወንድ ፡ ልጅ ፡ ወለደች ። ስሙንም ፡ ዕብነ ፡ መለክ ፡ ብላ ፡ ወየመችው ። ትር
 ርጋሚውም ፡ የንጉሥ ፡ ወይም ፡ የገዥ ፡ ልጅ ፡ ማለት ፡ ነው ። በዘመን ፡ ብዛት ፡

እብነ ፡ መለክ ፡ የተባለው ፡ ሁለት ፡ ቃል ፡ እየተለዋወጠ ፡ መጥቶ ፡ ባንድ ፡ ቃል ፡ ምኒልክ ፡ ተባለ ። እብነ ፡ ሐኪምም ፡ ተብሏል ፤ ይኸም ፡ የብልህ ፡ ልጅ ፡ ግለት ፡ ነው ። የፊትኛውም ፡ ያሁኑም ፡ ሥያሜ ፡ ባረብኛ ፡ አነጋገር ፡ ሲሆን ፡ ይህ ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ ባረብኛ ፡ ተጽፎ ፡ በኋላ ፡ እነንቡረ ፡ ዕድ ፡ ይስሐቅ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ሲተረጉሙ ፡ ዐረብኛውን ፡ ስም ፡ እንዳለ ፡ ወስደውታል ፡ ግለት ፡ ነው ።

ምኒልክም ፡ በደገ ፡ ጊዜ ፡ አባቱ ፡ ማነው ፡ ንገሪኝ ፡ ብሎ ፡ እናቱን ፡ ጠየቃት ፡ እሷም ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ንጉሥ ፡ ሰሎሞን ፡ ነው ፡ ብላ ፡ ነገረችው ። ከዚህ ፤ በኋላ ፡ ምኒልክ ፡ በተወለደ ፡ በጽ ፡ ዓመቱ ፡ አባቱን ፡ ሰሎሞንን ፡ ለመገናኘት ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ሄደ ። ሰሎሞንም ፡ በደስታ ፡ ተቀበለው ፡ ባየውም ፡ ጊዜ ፡ ስሞ ፡ ባረከው ። ሦስት ፡ ዓመት ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ሥርዓተ-መንግሥት ፡ ሲማር ፡ ቆይቶ ፤ ወደ ፡ እናቱ ፡ ወደ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ተመለሰ ። ሲመለስም ፡ የአፊትን ፡ ካህናትና ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ ይዘ ፡ መጣ ። ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ልጅዋ ፡ ምኒልክ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ሲመለስ ፡ ታላቅ ፡ ክብርና ፡ ሰልፍ ፡ አደረገችለት ። ቀጥሎም ፡ በሕይወቷ ፡ ሳለች ፡ በኢትዮጵያ ፡ አነገሠችው ።

ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ እኛ ፡ አሁን ፡ ዋናውን ፡ ጉዳይ ፡ በጭሩ ፡ ያደረግነውን ፡ ታሪክ ፡ አያስፋፋ ፡ እየጨመረ ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ይጽፈዋል ። የሚጨምረውም ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ደርሳ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ስትገባ ፡ የአግሯን ፡ ሸከና ፡ የቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ደጃፍ ፡ ማውለቁን ፤ ከሰሎሞን ፡ ጋር ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ከመገናኘታቸው ፡ በፊት ፡ ሌሊቱን ፡ እሷም ፡ የሱን ፡ ፅቃ ፡ ላትነካ ፡ እሱም ፡ እሷን ፡ ላይደፍር ፡ ተማምለው ፡ በወሀ ፡ ጥም ፡ የተነሣ ፡ ሌሊትከርሱ ፡ ራስጌ ፡ የነበረውን ፡ ወሀ ፡ ብትጠጣ ፡ ውል ፡ አፍርሰኸል ፡ ብሎ ፡ በዚሁ ፡ ምክንያት ፡ በሥጋ ፡ ፈቃድ ፡ ግንኙነት ፡ እንዲያደርጉ ፡ እንዳስገደዳት ፡ እንደዚሁም ፡ ምኒልክ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ሲመለስ ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ አወርቆ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ስለመጣ ፡ ሰሎሞንና ፡ ካህኑ ፡ ሳዶቅ ፡ እንዴት ፡ እንደተናደዱ ፡ እያጋነነ ፡ ይጽፋል።

በዚህም ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ የሚለውን ፡ ሁሉ ፡ ይልቁንም ፡ እንደተረት ፡ የመሰለውን ፡ ያልጨመርሁት ፡ ሕዝብ ፡ በሚያነበው ፡ ወጣት ፡ በሚማርበት ፡ ጽሑፍ ፡ ተረትና ፡ ቀልድ ፡ ሲበረክት ፡ የመጽሐፉን ፡ የቁም ፡ ነገረኛነት ፡ መልኩን ፡ እንዳያሳጣው ፡ በመሥጋት ፡ ነው ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ስለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የሚሰማንን ፡ የግል ፡ ሐተታና ፡ አስተያየት ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንቀጥል ።

እንግዲህ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ሰሎሞን ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፲ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ነው ። መኖሯም ፡ በብዙ ፡ ታሪክ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ፡ የሰሎሞንን ፡ ጥበብ ፡ ለማየት ፡ መውረዷም ፡ ያቀበበሉም ፡ የግብሩም ፡ ሥርዓት ፡ የራሷንም ፡ መደሰትና ፡ መደነቅ ፡ የተቀበበሉትም ፡ የገጸ ፡

በረከት ፡ ዓይነት ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በተለይ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ምዕራፍ ፡ ፲ ፡ ቀ፡ጥር ፡ ፩—፲፫ ፡ ድረስ ፡ በዚህ ፡ መዋዕል ፡ ከልዕ ፡ ምዕራፍ ፡ ፱ ፡ ቀ፡ጥር ፡ ፩—፲፫ ፡ በትክክል ፡ ተጽፏል ። በማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ በምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ ቀ፡ጥር ፡ ፵፪ ፡ ላይ ፡ እንደምናገኘው ፡ ጌታችንም ፡ እንደዚህ ፡ ብሏል ። «በፍርድ ፡ ቀን ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ ተነሥታ ፡ ከዚህ ፡ ትውልድ ፡ ጋር ፡ ትፋረዳለች ፡ የሰሎሞንን ፡ ጥበብ ፡ ለማየት ፡ ከምድር ፡ ዳር ፡ መጥታለችና፡...»

ይሁን ፡ እንጂ ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ክብረ ፡ ነገሥታችን ፡ እንደሚገልጸው ፡ ከሰሎሞን ፡ ምኒልክን ፡ መውለዷን ፡ ምኒልክም ፡ ከአክሱም ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ መሄዱን ፡ ከዚያም ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ የኦሪትን ፡ ካህናት ፡ ይዘ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መመለሱን ፡ አይጽፉም ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ዝርዝር ፡ ነገር ፡ እንደሚገኘው ፡ እንደዚሁም ፡ የገብዋንና ፡ የግንኙነቷን ፡ በጭሩ ፡ ጽፎ ፡ የቀረውን ፡ ትቶት ፡ ይሆናል ፡ ከማለት ፡ በቀር ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ ከሌላ ፡ ሁሉም ፡ አስተ ፡ ነው ፡ አልተደረገም ፡ ማለት ፡ አይቻልም ። ለምሳሌ ፡ ሰሎሞን ፡ መፍቀሬ ፡ አንስት ፡ (ሴት ፡ የሚወድ) ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ በመልክ ፡ የተዋበችው ፡ በድንግልና ፡ የተጠበቀችው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ረዥም ፡ ጉዞ ፡ ተጉዛ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ክርሱ ፡ ጋር ፡ በነበረችበት ፡ ጊዜ ፡ በሥጋ ፡ ፈቃድ ፡ ሳይገናኝ ፡ ቀርቷል ፡ ማለት ፡ ችግር ፡ ነው ። ይኸም ፡ ከሆነ ፡ በድንግልና ፡ ተጠብቃ ፡ የኖረችው ፡ ንግሥት ፡ ከሰሎሞን ፡ ልጅ ፡ ወለደች ፡ ተብሎ ፡ ቢጻፍ ፡ የሚመስል ፡ ነው ። ከተወለደም ፡ እራሷ ፡ ዓይታ ፡ የተደነቀችበትን ፡ ያባቱን ፡ ጥበብና ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ እንዲያጠና ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እንደምትልከው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ከዚያም ፡ ሲመለስ ፡ እርሷ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዕድሜዋ ፡ ወደ ፡ እርጅና ፡ ማዘቅዘቁን ፡ ስትረዳ ፡ በሕይወቷ ፡ ማንገሷም ፡ የማይቀር ፡ ስለሆነ ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ብዙ ፡ የሚያከራክር ፡ ነገር ፡ ሊኖር ፡ አይገባም ።

ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ሰውን ፡ ሁሉ ፡ የሚያከራክረው ፡ ይህቺ ፡ ንግሥት ፡ የዐረብ ፡ ወይም ፡ የአክሱም ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ንግሥት ፡ መሆኗ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ጸሐፊም ፡ አንባቢም ፡ ሲቸገር ፡ ኖርዋል ። አንዳንዶችም ፡ በመርዌ ፡ እንደ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ የሴት ፡ ነገሥታት ፡ ስለነበሩ ፡ ከነሱ ፡ አንዲቷ ፡ ሳትሆን ፡ አትቀርም ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። ይህ ፡ ግን ፡ በፍጹም ፡ ሊታመን ፡ አይቻልም ። ምክንያቱም ፡ እሷ ፡ በነበረችበት ፡ ዘመን ፡ የመርዌ ፡ ከተማ ፡ ገና ፡ አልታወቀም ። የመርዌ ፡ ከተማ ፡ መታወቅ ፡ የገጠመረው ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በጅኛውና ፡ በ፬ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የኑብያ ፡ በጣም ፡ የታወቀው ፡ ከተማ ፡ ናፓታ ፡ ነው ። የመርዌንም ፡ ምድር ፡ ጨምረው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በነበረችበት ፡ ዘመን ፡ የሚገዙት ፡ ፒያንኪ ፡ ጅኛው ፡ ሳባ ፡ ፬ኛው ፡ ሮክአሜን ፡ የሚባሉት ፡ ታሪካዊውን ፡ በናፓታ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የጠቀሰነው ፡ ሁሉም ፡ ወንዶች ፡ ናቸው ። በግብፅም ፡ ጸጅኛው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ የታኒትና ፡ የቴባይድ ፡ መሳፍንት ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። ረዥም ፡ ዘመን ፡ በቆየው ፡ በግብፅና ፡ በናፓታ ፡ ግንኙነት ፡ የግብ

ያቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅንና ፡ ኑብያንም ፡ ለመደረብ ፡ ሲጣጣሩ ፡ የናፓታዎቹ ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ እነሮክ ፡ አሜን ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅን ፡ ወደ ፡ ናፓታ ፡ ለመጨመር ፡ በደረገት ፡ ትግልና ፡ ያስተዳደር ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የስመ ፡ ጥሩዬቱ ፡ ንግሥት ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ታሪኳም ፡ ስሟም ፡ እስከሁን ፡ በተገኘው ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍና ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ አይገኝም ፤ ወደ ፡ ሬትም ፡ ሊገኝ ፡ የሚችል ፡ አይመስልም ። ሊገኝ ፡ የማይችልበት ፡ ምክንያት ፡ የርሱ ፡ ክፍልና ፡ ነገድ ፡ ከነገደ ፡ የቀጣን ፡ ከነገደ ፡ ሳባ ፡ ሥልጣኔውም ፡ ቋንቋውም ፡ ከነዚህ ፡ ከካምና ፡ ከኩሽ ፡ ዘሮች ፡ የተለየ ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የፈተኛው ፡ የሳባ ፡ ነገድና ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ የኋለኛው ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ከናፓታና ፡ ከመርዌ ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ እየተደባለቀ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በመጻፉ ፡ ጸሐፊንና ፡ አንባቢን ፡ ሲያስቸግር ፡ ፍሯል ። የነገሥታቱ ፡ ስም ፡ እየተደባለቀ ፡ በመጻፉ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የሳባዋ ፡ በናፓታዎቹ ፡ ውስጥ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ የመርዌዋ ፡ በአክሱሞቹ ፡ ውስጥ ፡ በስሕተት ፡ እየገቡ ፡ ሲጻፉ ፡ ፍረዋል ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ በክቡር ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ሕሩይ ፡ የሞዜማ ፡ መጽሐፍና ፡ በሌላውም ፡ የግዕዝ ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ተጽፏል ።

እንደዚህም ፡ ጌታችን በወንጌል ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ ብሎ ፡ ሲያነሣት ፡ ሐዲስን ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ የተረጎሙት ፡ ሊቃውንት ፡ «ዓዜብ» ፡ በደቡብና ፡ በምዕራብ ፡ መካከል ፡ የሚገኝ ፡ አገር ፡ አሉት ፡ እንጂ ፡ በብዙ ፡ ቋንቋ ፡ የተተረጎመው ፡ ወንጌል ፡ እኛ ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ የምንለውን ፡ «የደቡብ ፡ ንግሥት» ፡ ሲል ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ መርዌ ፡ አንደ ፡ ትግሬና ፡ አንደ ፡ ፀረብ ፡ ክርስቶስ ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ ለተናገረበት ፡ ለፓለስቲን ፡ አገር ፡ ቀጥታ ፡ ደቡብነት ፡ የለውም ። ስለዚህ ፡ በማናቸውም ፡ ምክንያት ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ መሆኗን ፡ የሚደግፍ ፡ ታሪክ ፡ አይገኝም ። ስሟና ፡ ዝርዝሩዋን ፡ ከነዚያ ፡ ጋር ፡ መደባለቁ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። እንደዚህም ፡ ሌሎች ፡ የኤዶምያስ ፡ ንግሥት ፡ ነች ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። ይኸ ፡ ቢሆን ፡ ፍር ፡ የኤዶምያስ ፡ አገር ፡ ለፓለስቲን ፡ ወሰኑትኛና ፡ ቅርብ ፡ ስለሆነ ፡ ጌታችን ፡ ከምድር ፡ ዳርቻ ፡ (ከሩቅ) መጥታለች ፡ ባላለም ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ የርሷ ፡ ንግሥትነት ፡ የነገዷ ፡ ክፍል ፡ ከሆነው ፡ ከፀረብና ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ስሜን ፡ (ሳባ - ትግሬ) ፡ ሊዘል ፡ አይችልም ። የቀድሞው ፡ የናፓታና ፡ የሳባ ፡ መንግሥታት ፡ የኋለኞቹ ፡ የመርዌና ፡ የአክሱም ፡ መንግሥታት ፡ በመሬት ፡ መዋሰናቸው ፡ በዘር ፡ መደባለቃቸው ፡ በይቀርም ፡ በልማድና ፡ በቋንቋ ፡ በሥልጣኔና ፡ በዘር ፡ ይለያያሉ ። የናፓታዎቹና ፡ የመርዌዎቹ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ተባለው ፡ የካምና ፡ የኩሽ ፡ ዘሮች ፡ ሥልጣኔያቸውና ፡ ቋንቋቸው ፡ ሬዲላቸው ፡ ከግብፅ ፡ የተወረሰ ፡ የሳባና ፡ የአክሱሞቹ ፡ ግን ፡ ዘራቸው ፡ ከምሥራቅ ፡ (አሶር - ከለዳውያን ፡ አካድያን ፡ ...) የመነጨ ፡ በደቡብ ፡ አገር ፡ ተመሥርቶ ፡ ሊኖር ፡ ከደቡብ ፡ አገር ፡ ሥልጣኔና ፡ ቋንቋውን ፡ ይዞ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተሻገረ ፡ ቋንቋውና ፡ ሬዲሉ ፡ የሳባ ፡ ወይም ፡ የሂሚያሪት ፡ የሆነ ፡ ነው ። የሐውልት ፡ ሥራቸው ፡

የሬደል ፡ ቅርጻቸው ፡ ከነዚያ ፡ የተለየ ፡ ነው ። ይኸንንም ፡ ለመረዳት ፡ በናፓታ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የገባውን ፡ የግብዓት ፡ የናፓታዎቹን ፡ የሐውልትና ፡ የሬደል ፡ ዓይነት ፡ በዚህ ፡ በአክሱሙ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ የሐውልትና ፡ የሬደል ፡ ዓይነት ፡ ማመዛዘንና ፡ መመልከት ፡ በቂ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ አንተውና ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ ያረብ ፡ ንግሥት ፡ ትሆን? እያለ ፡ ነገሩን ፡ ከሥር ፡ ያልተከተለ ፡ ጸሐፊና ፡ አንባቢ ፡ የሚጨነቅበትን ፡ ሁኔታ ፡ ተመልክተን ፡ ማስረጃ ፡ የተገኘለትን ፡ ጽሑፍ ፡ ለማቅረብ ፡ እንሞክር ።

እስከ ፡ ጥቂት ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ ያለው ፡ የክብረ ፡ ነገሥትና ፡ የታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የሥርዓተ ፡ መንግሥት ፡ የገደለ ፡ መርቆሬዎስ ፡ . . . ጽሑፍ ፡ እነርሱንም ፡ መወረት ፡ እያደረገ ፡ የሚጽፈው ፡ ኢትዮጵያዊም ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎችም ፡ ዐረብን ፡ በግዛት ፡ ብቻ ፡ መጨመሩን ፡ እያስከተለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባን ፡ በፍጹም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የሳባና ፡ የአክሱም ፡ ንግሥት ፡ ሲያደርጋት ፡ ኖረ ። ሐተታ ፡ መጨመራቸውም ፡ በይቀር ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግሥት ፡ መሆኗን ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ የሚደግፉ ፡ ዣን ፡ በጥቅም ፡ ከሌለ ፡ ዣን ፡ ሞሪዬ ፡ ጀምስ ፡ ብሩስ ፡ . . . ናቸው ። የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ለምሳሌ ፡ ገዢፍ ፡ ሐለቤ ፡ ባሌት ፡ ረኔ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክን ፡ ከሰሎሞንና ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ መወለድ ፡ በታሪክ ፡ በኩል ፡ ምልክት ፡ ስለአልተገኘ ፡ ክደው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባን ፡ የኢትዮጵያና ፡ የዐረብ ፡ ንግሥት ፡ መሆኗን ፡ በብዙ ፡ መንገድ ፡ የኛንም ፡ ያረብንም ፡ ጽሑፍ ፡ እየመረመሩ ፡ ሐተታ ፡ እየሰጡ ፡ ገልጸዋል ። አንዳንዶቹም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የሚከሩበትን ፡ የንግሥተ ፡ ሳባንም ፡ ኑሮ ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክንም ፡ መወለድ ፡ ጨርሰው ፡ የሚክዱና ፡ የናትና ፡ የልጁን ፡ ታሪክ ፡ ወደ ፡ ልቦ ፡ ወለድ ፡ ታሪክ ፡ የሚያመጡ ፡ አሉና ፡ በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ያገራችን ፡ አንባቢና ፡ ጸሐፊ ፡ ስለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ አሳቡን ፡ የሚያግሩበት ፡ ደንበኛ ፡ ምዕራፍ ፡ ሳያገኝ ፡ ይኖራል ።

አሁን ፡ ግን ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ ኤድዋር ፡ ግላጊር ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ ገዢፍ ፡ ሐለቤ ፡ ዐረብ ፡ አገር ፡ ድረስ ፡ እየሄዱ ፡ በሰናዓ ፡ በመረብ ፡ (ሳባ) ያለውን ፡ ሐውልትና ፡ የወሀ ፡ ግድብ ፡ በየሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ በጥንቱ ፡ በሳባውያን ፡ ሬደል ፡ የተጻፈውን ፡ ከመረመሩ ፡ በኋላ ፡ የነርሱን ፡ ምርመራ ፡ መወረት ፡ አድርገው ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ ከሚረር ፡ እነ ፡ ሊትማን ፡ እነ ፡ ኮንቲሮሲኒ ፡ ከአክሱሙና ፡ ከአዳሊሱ ፡ ከዩሃ ፡ ሐውልትና ፡ ጽሑፍ ፡ ጋር ፡ እያስተያዩ ፡ ከመዘዙት ፡ በኋላ ፡ ነገሩ ፡ ከጨለማ ፡ ወደ ፡ ብርሃን ፡ መውጣት ፡ ገመረ ፡

እነዚህም ፡ ሁሉ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ይነስ ፡ ይብዛ ፡ የተስማሙት ፡ አሳብ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

የኛም ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ እንደሚያምነው ፡ ነገደ ፡ የቀጣን ፡ የሚባሉት ፡ ጥንት ፡ ከሶርያና ፡ ከባቢሎን ፡ ከከለዳውያን ፡ አገር ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ አገር ፡ ተዛውረው ፡ ሲኖሩ ፡ ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ ሥልጣኔያቸውን ፡ እንደያዙ ፡ የነርሱ ፡

ዘሮች አግዳዝያን ፡ የተባሉት ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ ተሻግረው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ በአጋሜና ፡ በአካለ ፡ ጉዛይ ፡ ደቡብ ፡ በኩል ፤ ሀበሳን ፡ የሚባሉት ፡ በበለሳ ፡ ደቡብ ፡ በአሳሐርታ ፡ በሐውዜን ፡ ተቀመጡ ። እነዚህም ፡ የኛ ፡ የግዕዝ ፡ የአማርኛውም ፡ መጽሐፍ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ነገደ ፡ አግዳዝያን ፡ የሚላቸው ፡ ናቸው ። አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ በጥንቱ ፡ በነገድ ፡ አባታቸው ፡ ነገደ ፡ ሳባ ፡ ይባላሉ ። እነዚህም ፡ በንግሥተ ፡ ሳባም ፡ ጊዜ ፡ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥተው ፡ በዛሬይቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ሲኖሩ ፡ ቀድሞ ፡ በነበሩበት ፡ በደቡብ ፡ አገር ፡ ሳባ ፡ የሚባል ፡ ከተማ ፡ ነበራቸው ። ነገዳቸው ፡ ነገደ ፡ ሳባ ፡ እንደሚባል ፡ ነገሥታቸውም ፡ ወንድ ፡ ሲሆን ፡ ንጉሠ ፡ ሳባ ፡ ሴት ፡ ስትሆን ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ይባሉ ፡ ነበር ። እንኳን ፡ የሩቆቹ ፡ እነ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የቅርቦቹ ፡ እነ ፡ አብርሃ ፡ (ኢዛና) ፡ ሐውልታቸውን ፡ እያስቀረጹ ፡ ጽሑፍ ፡ ባጻፉ ፡ ቍጥር ፡ «ንጉሠ ፡ አክሱም . . . . ንጉሠ ፡ ሳባ . . . » እያሉ ፡ ይጻፉ ፡ የነበረው ፡ ዛሬ ፡ በግልጽ ፡ ተነበቢ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የኛ ፡ ጽሑፍ ፡ በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ የሚላቸው ፡ የሳባ ፡ ዘሮች ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥተው ፡ ግማሾቹ ፡ እስከ ፡ ሱዳን ፡ ሲደርሱ ፡ ግማሾቹ ፡ ሀበሳን ፡ ሳባ ፡ የተባሉት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ የተቀመጡት ፡ ሥልጣኔያቸውም ፡ ቋንቋቸውም ፡ ፊደላቸውም ፡ ዘራቸውም ፡ ከነዚያው ፡ ከደቡብ ፡ ዓረቦች ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሆነ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በንድ ፡ ንጉሥ ፡ ወይም ፡ ንግሥት ፡ የሚታዘዙ ፡ ስለሆኑ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባም ፡ ከኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ለሚገኙት ፡ ሕዝቦቿ ፡ ንግሥት ፡ ነበረች ፡ ከማለት ፡ በቀር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ናት ፡ ወይም ፡ የዓረብ ፡ ንግሥት ፡ ናት ፡ እያሉ ፡ መሻማት ፡ ከነቱ ፡ ነው ። ወንጌልም ፡ ያለው ፡ የደቡብ ፡ ንግሥት ፤ ዜና ፡ መዋዕልና ፡ መጽሐፈ ፡ ነገሥትም ፡ ይኸንኑ ፡ ተከትለው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ አሉ ፡ እንጂ ፡ ንግሥተ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ ንግሥተ ፡ ዓረብ ፡ ብለው ፡ ለይተው ፡ አልጻፉም ። በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ከነበሩትና ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ ተሻግረው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመጡት ፡ የዘር ፡ የሥልጣኔ ፡ አንድነት ፡ ስለ ፡ አላቸው ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ከመሻገራቸው ፡ በፊት ፡ እዚያው ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የዚያው ፡ አገር ፡ የደቡብ ፡ አገር ፡ ንግሥት ፡ ትሆናለች ። የኛ ፡ ዘር ፡ አባት ፡ የሆኑት ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ እዚያው ፡ ከሆኑ ፡ እኛም ፡ እዚያው ፡ ነበርን ፡ ማለት ፡ ነው ። እስካሁን ፡ በአክሱም ፡ ዙሪያ ፡ የተገኘው ፡ ሐውልት ፡ መርማሪ ፡ ሁሉ ፡ የተሠራ በትን ፡ ጊዜ ፡ የራቀውን ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፻፪ ፡ በ.በዛ ፡ ፰፻ ፡ ዓመት ፡ ሲያደርገው ፡ እላይ ፡ ያመለከትነውን ፡ አሳብ ፡ ያጽናዋል ።

የፊደልና ፡ የጽሑፍቸውንም ፡ አንድነት ፡ ለመረዳት ፡ አሮጌውና ፡ አዲሱ ፡ ግዕዝ ፡ በትግራይ ፡ በአክሱም ፡ በአዳሊስ ፤ ዓረብኛ ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ከመሠልጠኑ ፡ በፊት ፡ ሁለቱም ፡ ሕዝቦች ፡ የሚሠሩበት ፡ ፊደል ፡ ወደፊት ፡ የምናገኘው ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሳባ ፡ ፊደል ፡ እንደነበረ ፡ ከየሐውልቱ ፡ መመልከት ፡ ይበቃል ። የሳባውያን ፡ ፊደል ፡ ከሂሚያሪት ፡ ፊደል ፡ ይለያል ፡ የሚሉ ፡ ነበሩ ። ዛሬ ፡ ግን ፡

ሳባውያን ፡ በሠራት ፡ ሐውልትና ፡ በመረብ ፡ ግድብ ፡ ላይ ፡ የተገኘው ፡ ጽሑፍ ፡
ያው ፡ ሂሚያሪት ፡ የሚሠሩበት ፡ የሳባ ፡ ሬደል ፡ መሆኑን ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡
የሚገኘውን ፡ የጥንቱን ፡ የሳባ ፡ ጽሑፍ ፡ የተረገጡት ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ አርኖ ፡ እነ ፡
ሙሴ ፡ ከስቴንግ ፡ ጭምር ፡ አምነዋል ።

ከዚህም ፡ በቀር ፡ የሁለቱን ፡ አንድነትና ፡ የቅርብ ፡ ግንኙነት ፡ የሚያስረዳው ፡
በሁለቱ ፡ አገር ፡ ሳባ ፡ የሚባል ፡ ከተማ ፡ (ማርገብላ ፡ አጠገብ?) ፡ መኖሩ ፡ ስሙ ፡ ጥሩው ፡
የነርሱ ፡ የወሀ ፡ ግድብ ፡ ሥራና ፡ ሥፍራ ፡ መረብ ፡ ሲባል ፤ የኛም ፡ የሐማሴንገና ፡ የት
ግሬን ፡ ግዛት ፡ እየቆረጠ ፡ የሚያልፈው ፡ ወንዝ ፡ መረብ ፡ መበሉ ፡ እንደዚህም ፡
ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክን ፡ በወለደች ፡ ጊዜ ፡ ፅብኝ ፡ መለክ ፡ (የንጉሥ ፡
ልጅ) ፤ ፅብኝ ፡ ሐኪም ፡ (የብልህ ፡ ልጅ) ፡ ብላ ፡ ሠየመችው ፡ ሲል ፡ ሁለቱም ፡
የሥያሜ ፡ ንግግር ፡ ዓረብኛ ፡ በመሆኑ ፡ ይበልጥ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የወዲህኛው ፡
(አክሱምና) ፡ የወዲያኛው ፡ (የዓረብ) ፡ ንግሥት ፡ ናት ፡ ያልነውን ፡ አሳብ ፡ ሊያጠነክር ፡
ይችላል ። ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ከመነሣቱ ፡
ቀደም ፡ ብሎ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ወዲህ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ዓረብ ፡
ተለይቶ ፡ ለብቻው ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ የአክሱምቹ ፡ ነገሥታት ፡ እነ ፡ አፈላስ ፡ (1) ፡
እነ ፡ አብርሐ ፡ (ኢዛና) ፡ ያረብን ፡ አገር ፡ ሲያስገብሩ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ የግዛት ፡ ማስፋ
ፋት ፡ ሲመስል ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ ያባቶቻቸውን ፡ አገር ፡ መፈለጋቸውን ፡ ያሳስባል ። ስማ
ቸውም ፡ አለ ፡ አብርሃ-አለ ፡ አጽብሐ ፡ ሲባል ፡ ራሱም ፡ አገራቸው ፡ አክሱም ፡ ማለት ፡
(የወሀ ፡ ሙላት?) ፡ ያረብኛ ፡ ሥያሜ ፡ በመሆኑ ፡ በማስረጃ ፡ ላይ ፡ ማስረጃ ፡ ይሰጣል ።

የዚህ ፡ ሁሉ ፡ ጥናው ፡ አሳብ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥተው ፡ የከሙንና ፡
የኩሹን ፡ ወገን ፡ አሸንፈው ፡ በሰሜን ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተቀመጡት ፡ ከመጡ ፡
በኋላ ፡ የመጡበት ፡ የደቡብ ፡ ዓረብና ፡ ያሉበት ፡ ኢትዮጵያ ፡ (ሳባ ፡ አክሱም ፡
ዩ.ሃ . . .) በንድነት ፡ የሚገዛ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ዘርና ፡ ልማድ ፡ ሥልጣኔና ፡
ቋንቋ ፡ የነበረው ፡ መሆኑን ፡ ስሙም ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ ነገደ ፡ ሳባ ፡ እየተባለ ፡
መጠራቱን ፡ ንግሥተ ፡ ሳባም ፡ የሁለቱም ፡ ሕዝቦች ፡ ንግሥት ፡ መሆኑን ፡
ለማመልከት ፡ ነው ።

የቀድሞ ፡ ነገሥታት ፡ እንደዘመኑ ፡ በያለበት ፡ ከተማ ፡ መከተም ፡ እየዞሩ ፡
ግዛታቸውን ፡ መገብዛት ፤ ለሕዝቡም ፡ እየታዩ ፡ ማስደሰት ፡ ልማዳቸው ፡ ስለ
ሆነ ፡ በዚያም ፡ በዚህም ፡ ስሙ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሆነ ፡ ከተማ ፡ ቢገኝም ፡ የዘመኑን ፡ ልማድ ፡
ያሳያል ፡ እንጂ ፡ ለሺሚያ ፡ መንገድ ፡ ሊሰጥ ፡ አይገባም ። ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ስትወ
ርድ ፡ ከትግሬው ፡ ሳባ ፡ ተነሥታ ፡ በዓረብ ፡ በኩል ፡ አድርጋ ፡ ሄደች ፡ ብንልም ፡
ዓረቦችም ፡ ከዓረቡ ፡ ሳባ ፡ ተነሥታ ፡ በትግሬ ፡ በኩል ፡ አድርጋ ፡ ሄደች ፡ ይሉም ፡

(፮) ስሙ ፡ በአገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ አልተገኘም ። ነገር ፡ ግን ፡ የዚህ ፡ ንጉሥ ፡ ስም ፡ በሐውልትና ፡ በገንዘብ ቅርጽ ፡
ላይ ፡ ስሙ ፡ ተገኝቷል ።

እንደሆነ ፣ ማከረጃ ፣ መስጠቱ ፣ ይቸግራል፣ እንጂ ፣ ሁለቱም ፣ ዓይነት ፣ መንገድ ፣ ሊያስሄድ ፣ የሚችል ፣ ነው ። እንደ ፣ እውነቱ ፣ የሆነ ፣ እንደሆነ ፣ ከኛው ፣ ከትግራው ፣ ሳባ ፣ ሄደች ፣ ከሚባል ፣ ያን ፣ ጊዜ ፣ ደምቆ ፣ ከነበረው ፣ ከዓረቡ ፣ ሳባ ፣ ተነሥታ ፣ ሄደች ፣ ማለት ፣ ይቀላል ። ለኢየሩሳሌምም ፣ ያኛው ፣ ሳይቀርብ ፣ አይቀርም ። በዚህም ፣ ላይ ፣ ከኛ ፣ ከትግራው ፣ ግዛት ፣ ይበልጥ ፣ ለሰሎሞን ፣ የምትሰጠው ፣ ሽቱ ፣ ከርቤ ፣ ዕጣን ፣ በርከት ፣ ብሎ ፣ የሚገኘው ፣ በዓረብ ፣ አገር ፣ ይመስላል ። ለመንገዱ ፣ ቅርቦትም ፣ ከአክሱም ፣ የኤርትራን ፣ ባሕር ፣ አቋርጣ ፣ ኢየሩሳሌም ፣ ከመሄድ ፣ ከዓረቡ ፣ ሳባ ፣ የብሱን ፣ ተከትላ ፣ መሄዱ ፣ ሳይቀል ፣ አይቀርም ።

ይኸም ፣ ሁሉ ፣ ሆኖ ፣ ከደቡብ ፣ ዓረብ ፣ ጋር ፣ የሥልጣኔና ፣ የዘር ፣ ጥንቃቄ ፣ አንድነት ፣ አለን ፣ ስንል ፣ የኛና ፣ የነሱ ፣ ሕዝብ ፣ በጊዜ ፣ ብዛት ፣ ቋንቋና ፣ ጽሕፈታችን ፣ ለየግሉ ፣ የራሱን ፣ እየፈጠረ ፣ ወይም ፣ እየለዋወጠ ፣ በሚፈመድበት ፣ ዘመን ፣ የኛ ፣ ፍትሐ ፣ ነገሥቱ ፣ ማክዳ ፣ (፪) ፣ ታሪክ ፣ ነገሥታችን ፣ ንግሥተ ፣ ሳባ ፣ ሲል ፣ ዓረቦች ፣ ደግሞ ፣ በልኪስ ፣ እያሉ ፣ ከኛ ፣ በተለየ ፣ ስም ፣ ይጠሩዋታል ። ታሪኳንም ፣ ሲገጥምሩ ፣ በደቡብ ፣ ዓረብ ፣ በመረብ ፣ (ማሪብ) ፣ ድዙል ፣ አድዘር ፣ የሚባለውን ፣ ባሏን ፣ ገድላ ፣ ነገሠች ፣ ብለው ፣ በመንገዳቸው ፣ እንደግል፣ ንግሥት ፣ አድርገው ፣ ይተርኩላታል ። የሮኤስክ (Roesch) ፣ መጽሐፍ ፣ ተመልክት ።

በዚህ ፣ ምዕራፍ ፣ ለተገለጸው ፣ አሳብ ፣ ብዙ ፣ ማከረጃዎች ፣ ይገኛሉ ። በአክሱም ፣ ዙሪያ ፣ በደቡብ ፣ ዓረብ ፣ ደንበኛ ፣ የሆነውን ፣ የሐውልት ፣ ታሪክ ፣ እየመረመረ ፣ የሚጽፈው ፣ ሁሉ ፣ ይኸንኑ ፣ የማያረጋግጥ ፣ የለም ።

ከነዚህም ፣ በተለይ ፣ እነ ፣ ሙሴ ፣ ገዢፍ ፣ ሐለቪና ፣ እነ ፣ ሙሴ ፣ ረኔ ፣ ባሕት ፣ እስያን ፣ በሚመለከት ፣ በየጊዜው ፣ በወጡት ፣ ጋዜጣቸውና ፣ በየመጽሐፋቸው ፣ የቀሩትም ፣ እነ ፣ ዶክተር ፣ ኤድዋር ፣ ግላጸር ፣ እነ ፣ ኮንቲ ፣ ሮሲኒ ፣ እነ ፣ ካሜረር ፣ እነ ፣ ሊትማን ፣ የመረመሩበትን ፣ መጽሐፍ ፣ መመልከት ፣ ወደሥፍራው ፣ ለመሔድ ፣ ጊዜ ፣ ላጣ ፣ አንባቢ ፣ በቂ ፣ ነው ። በተለይ ፣ ኢኖ ፣ ሊትማን ፣ ከንደኞቻቸው ፣ ጋር ፣ በአክሱምና ፣ በዙሪያው ፣ መርምረው ፣ ወዳገራቸው ፣ ከተመለሱ ፣ በኋላ ፣ ደች ፣ አክሱም ፣ ኢክስፔዲሲዮን ፣ በአክሱም ፣ የጆርመኖች ፣ መልእክት ፣ በሚል ፣ አርእስት ፣ በጅ፣ ሆሊም ፣ ያወጡትን ፣ ሙሴ ፣ ኤድዋርድ ፣ ግላጸር ፣ የደቡብ ፣ ዓረብን ፣ መርምረው ፣ ሲጨርሱ ፣ ሀበሻ ፣ በዓረብና ፣ በአፍሪካ ፣ አገር ፣ በሚል ፣ እርእስት ፣ ያወጡትን ፣ እያመዛዘኑ ፣ ማንበብ ፣ ዛሬ ፣ አማርኛና ፣ ትግርኛ ፣ የሚናገረው ፣ የዛሬው ፣ ፊደላችንና ፣ ግዕዝ ፣ ባለቤት ፣ የሆነው ፣ ሕዝብ ፣ ከደቡብ ፣ ዓረብ ፣ የመጣ ፣ መሆኑን ፣ በቀጥታ ፣ ለመንገዱ ፣ ያስችላል ።

አንዳንድ ፣ ያገራችንና ፣ የውጭ ፣ አገር ፣ ሰዎች ፣ ደንበኛ ፣ የታሪክ ፣ ምንጭና ፣ የሐውልት ፣ ጽሑፍ ፣ ማንበብ ፣ ለጊዜው ፣ አቅም ፣ ሲያንሳቸው ፣ አሳባቸውን ፣ በመጽሐፍ ፣ ቅዱስና ፣ በጭሩ ፣ ጥንት ፣ ፩ ፣ ጊዜ ፣ የተጻፈውን ፣ ብቻ ፣

(፪) ማክዳ ፣ በሱዳን ፣ ምሥራቅ ፣ እስከ ፣ አጋሜ ፣ ያሉ ፣ የሕዝቦችና ፣ ያገር ፣ ወይም ፣ የከተማ ፣ ስም ፣ ነው ።

በመጨበጥ ፡ አላባቸውን ፡ ከዚያው ፡ ጋር ፡ ለዘለቂታ ፡ አሥተሳሰረው ፡ ከዚያ ፡ ውጭ ፡ የሚሆነው ፡ ታሪክ ፡ ማሰረጃ ፡ ቢኖረውም ፡ ማመን ፡ ቅር ፡ እያላቸው ፡ ሲከራከሩ ፡ ይታያሉ ። እንደእውነቱ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ፡ ለታሪክ ፡ መነሻ ፡ ያህል ፡ መሠረትነቱ ፡ ይጠቅማል ፡ እንጂ ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ አይገኝም ። እንኳን ፡ የሌላውን ፡ አገር ፡ የጸኢሎችን ፡ ታሪክ ፡ እንኳን ፡ የሚጽፈው ፡ በጭሩ ፡ ነው ።

ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ልጅዋ ፡ ምኒልክ ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ሲሆን ፡ የርቀቱን ፡ መጠን ፡ አንበቢ ፡ ይገምተዋል ። በዚያው ፡ በርሷ ፡ ዘመን ፡ ተጽፎ ፡ ተጠብቆ ፡ ወደዛሬው ፡ ዘመን ፡ በቀጥታ ፡ የተላለፈ ፡ ጽሑፍ ፡ እስከሁን ፡ አልተገኘም ። የናትና ፡ የልጁን ፡ ታሪክ ፡ የሚዘረዝረው ፡ በደንበኛ ፡ ታሪኩም ፡ ላይ ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ተረታዊ ፡ ንግግር ፡ የሚጨምረው ፡ ያገራችን ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ ከዓረብኛ ፡ ወደግዕዝ ፡ ንቡረ ፡ ዕድ ፡ ይስሐቅ ፡ ከጓጀኛቸው ፡ ከይምርሐነ ፡ ጋር ፡ የተረገጡት ፡ ባዲ ፡ ዓምደ ፡ ጽዮን ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ በ፲፬ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ ሲሆን ፡ የቀረውም ፡ ስለአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ የተደራጀው ፡ ከአጼ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ ወዲህ ፡ በየዘመኑ ፡ የተነሡ ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ሰዎች ፡ ከቃል ፡ ሲያያዝ ፡ የመጣውን ፡ ወይም ከውጭ ፡ አገር ፡ ከኮፕትና ፡ ከአረብኛ ፡ እየተረገጡ ፡ ያገኙትን ፡ በማስፋፋት ፡ እንጂ ፡ ባገር ፡ ተወላጅ ፡ እጅ ፡ ከላይ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ያም ፡ ባይቻል ፡ ከነአብርሐ ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የተያያዘ ፡ ደንበኛ ፡ ታሪክ ፡ አላገኙም ። የዚህም ፡ ምክንያት ፡ የ-ዲትና ፡ ሌሎቹ ፡ በየጊዜው ፡ በደረገት ፡ ጦርነት ፡ ተመካኝቷል ።

እንደዚሁም ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በተለይ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥትና ፡ በዜና መዋዕል ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ጉዞ ፡ ከሰሎሞን ፡ መገናኘቷ ፡ የተጻፈው ፡ እርሷም ፡ ሰሎሞንም ፡ ከአለፉ ፡ በኋላ ፡ በ፱፻ኛው ፡ ዓመት ፡ ይኸው ፡ ማለት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፯፻ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ መሆኑን ፡ ብዙ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ተስማምተውበታል ። በዚያም ፡ ውስጥ ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ሲገኝ ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ልደትና ፡ ንግሥ ፡ በፍጹም ፡ አለመኖሩን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ጠቅሰናል ።

አባቶች ፡ ለአትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡ ያደረጓቸው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ የነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ ሶስት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ ከኛ ፡ ሲርቅ ፡ እንደዚህ ፡ የራቀው ፡ የማንም ፡ አገር ፡ ታሪክ ፡ በዛሬ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ፊት ፡ ውልውልንና ፡ ጥርጥርን ፡ መተዉ ፡ የማይቀር ፡ ነው ።

ባገራችን ፡ ግን ፡ የንግሥተ ፡ ሳባና ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ የመዝገመሪያ ፡ ነጋሣነታቸው ፡ ታሪካቸውም ፡ በዚህ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱና ፡ ክብረ ፡ ነገሥቱ ፡ በሚለው ፡ መሠረት ፡ የታመነ ፡ ሆኖ ፡ ባለቅኔው ፡ እየተቀናጠበት ፡ ገጣሚው ፡ እየገጠመበት ፡ ባለዜማው ፡ እያዘመበት ፤ ቤተ ፡ መንግሥቱም ፡ ቤተ ፡ ክህነቱም ፡ ባላገሩም ፡ ገበሬውም ፡ ነጋዴውም ፡ አምኖበት ፡ እዚህ ፡ ደርሷል ። ራሱም ፡

ታሪክ፡ ነገሥትና፡ ክብረ፡ ነገሥት፡ የኢትዮጵያ፡ ታሪክ፡ መደበኛ፡ መነሻ፡ ሆኖ፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ የቆየውን፡ ታሪክ፡ ለጊዜው፡ እሁን፡ ከገለጽነው፡ የተረፈውን፡ እንዳሰ፡ ትቶ፡ ወደሌላ፡ ጉዳይ፡ መተላለፍ፡ የተሻለ፡ ነው። እንደዚህ፡ ሆኖ፡ የቆየውን፡ ማፍረስ፡ የሚቻለው፡ ሙሉ፡ ማስረጃ፡ ሲገኝ፡ ነው። ከገራችንም፡ በሆን፡ ከውጭ፡ አገርም፡ በሆን፡ ታሪክ ነገሥታችን፡ የሚለውን፡ በሙሉ፡ ለማፍረስ፡ የሚደፍር፡ ቢኖር፡ ወደፊት፡ በኢትዮጵያ፡ በተለይ፡ በአክሱምና፡ በዙሪያው፡ በዩሃ፡ በከስከሴ፡ በአዳሊሲ፡ በዳሕላቅ፡ በዐረብ፡ አገር፡ በናግራን፡ በመረብ፡ በሰባ፡ በሰናኦ፡ በካታባን፡ በኑብያ፡ በናፓታና፡ በመርዌ፡ በካርናቅ፡ (ጀባል ባርክ)፡ አውራጃ፡ ያለው፡ ጥንታዊ፡ የታሪክ፡ ሥፍራ፡ እየተቆራረ፡ ማስረጃ፡ የተገኘ፡ እንደሆነ፡ መልሶ፡ ማቆሙ፡ ይቸግራል። ነገሩን፡ ብዙ፡ ሰው፡ አምኖበት፡ የቆየ፡ በሆንም፡ አውነትና፡ መሠረት፡ የሌለው፡ ከሆነ፡ በሐሰት፡ ታሪክ፡ ኑሮውን፡ ለመቀጠል፡ ደስ፡ የሚለው፡ የአውነት፡ ጠላት፡ ለመሆን፡ የሚፈልግ፡ ግትር፡ ያለ፡ አይመስለኝም። ነገር፡ ግን፡ ልብ፡ ወለድ፡ የሆነና፡ ያልሆነ፡ ታሪክ፡ የተቻለውን፡ ያህል፡ የሚበጠረው፡ በታሪካዊ፡ ሥፍራና፡ በሐውልት፡ ምርመራ፡ ነው። የዘመኑ፡ ቤተ፡ መንግሥትና፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ የጦርና፡ የሥራ፡ መሣሪያው፡ ሁሉ፡ ከተገኘ፡ እንዳቆሙ፡ ማስረጃ፡ ይሰጣል። የኢትዮጵያ፡ ታሪካዊ፡ ሥፍራ፡ ደግሞ፡ እንደ፡ ግጥሶ፡ እንደ፡ ባቢሎን፡ እንደ፡ አሶር፡ እንደ፡ ትሮያም፡ (ቱርክ)፡ መራቱ፡ እየተቆራረ፡ በደንብ፡ አልተመረመረም። እስከ፡ ዛሬ፡ ኢትዮጵያን፡ የመረመራ፡ ጀምሰ፡ ብሩስ፡ ሐንሪ፡ ሳልት፡ ኤድዋርድ፡ ፋፔል፡ ኮንቲ፡ ሮሲኒ፡ ኢኖ፡ ሊትማን፡ . . . . . ሁሉም፡ ከመሬት፡ በላይ፡ ቆሞ፡ በአክሱምና፡ በዙሪያዎ፡ በአዳሊሲ፡ የሚታየውን፡ የድንጋይ፡ ዙፋን፡ ሐውልት፡ እየፈለጉ፡ ጽሕፈቱን፡ እየገለበጡ፡ መረመሩልን፡ እንጂ፡ ገና፡ በመሬት፡ ውስጥ፡ አፈር፡ ለብሶ፡ ዝጎ፡ የተኛው፡ ምን፡ እንደሚል፡ አልታወቀም። ለማን፡ ወይም፡ ምን፡ ብሎ፡ እንደሚመሰክር፡ ለማወቅ፡ እሱን፡ ፈልጎ፡ ከመቃብር፡ ማስነሣት፡ ያስፈልጋል።

ጥንት፡ ከቆሙት፡ ሐውልቶች፡ ውስጥ፡ ዛሬ፡ ግማሾቹ፡ ቆመው፡ ሲታዩ፡ የቀሩት፡ ቀድሞ፡ በየጊዜው፡ ቆመው፡ ከሚታዩት፡ ውስጥ፡ በጭራሽ፡ የጠፉ፡ ወደቀው፡ የተሰበሩ፡ ሞልተዋል። ለምሳሌ፡ ወደፊት፡ ዝርዝሩን፡ ጉዳይ፡ በሥፍራው፡ እንደምናነሣው፡ ከስማስ፡ አንዲኮፕሌስት፡ የሚባል፡ ከአስክንድርያ፡ በ፳፻፵፭፡ ዓ፡ ም፡ አዳሊሲ፡ መጥቶ፡ ቀድሞ፡ የአክሱም፡ ንጉሥና፡ የግብፁ፡ ቤፕሊሞስ፡ ድል፡ አድራጊነታቸውን፡ የጻፉበትን፡ የዕብነ፡ በረድ፡ ሐውልትና፡ ዙፋን፡ አግኝቶ፡ ቀድቶ፡ ከወሰደ፡ በኋላ፡ ቶፖግራፊያ፡ ክሪስቲያና፡ (የክርስቲያን፡ ሥፍራ) ብሎ፡ ጽፎ፡ ያቆየውን፡ የጅ ጽሑፍ፡ ሞንጎኮና፡ አላቲውስ፡ የሚባሉ፡ በ፳፻፶፬፡ በ፳፻፶፭፡ ዓ፡ ም፡ በማጎተም፡ አትመው፡ አወጡት። የዛሬ፡ መርማሪዎች፡ ይኸን፡ ሐውልትና፡ ዙፋን፡ ለማግኘት፡ በፈልጉ፡ ሊያገኙት፡ አልቻሉም። እንግዲህ፡ ከስማስ፡ ያን፡ ጊዜ፡ ይኸን፡ ጽሑፍ፡ ቀድቶ፡ በያስቀረውና፡

የርሱ ፡ ጽሑፍ ፡ ደግሞ ፡ ሳይታተም ፡ ቀርቶ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ የዚህ ፡ ሐውልት ፡ መኖር ፡ በፍጹም ፡ አይታወቅም ፡ ነበር ። እንደዚሁም ፡ በዚህ ፡ በሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በደቡብ ፡ ፀረብ ፡ እንደክተር ፡ ሪክማንስ ፡ ኢትዮጵያንና ፡ ፀረብን ፡ የሚያገናኝ ፡ አዳዲስ ፡ ታሪካዊ ፡ ሐውልት ፡ ማግኘት ፡ ገምረዋል ። ከዚህም ፡ ጋር ፡ በኢትዮጵያና ፡ በፈረንሳይ ፡ መንግሥት ፡ የሕብረት ፡ ሥራ ፡ የታሪካዊ ፡ መሣሪያና ፡ ሐውልት ፡ እየቆፈሩ ፡ የመፈለግ ፡ ሥራ ፡ (አርኬኦሎጊ) ፡ መገመፈ ፡ ደስ ፡ ያሰኛል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ይበልጥ ፡ የሚያስቸግረው ፡ የንግሥተ ፡ ሰባና ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ሙሉም ፡ በይሆን ፡ እንደነገሩ ፡ ሲገኝ ፡ ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ድረስ ፡ የተጣራ ፡ ሙሉ ፡ ታሪክ ፡ ያለው ፡ ንጉሥ ፡ የለም ። ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ እስከ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፡ ፱፻፹፪ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ፲፪፻፺ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ድረስ ፡ በዚህ ፡ ከ፪፻፲ ፡ ዓመት ፡ በሚበልጥ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ያለፉት ፡ የንግሥታዎቻችን ፡ ታሪክ ፡ የጥቂቶቹ ፡ የአብርሃ ፡ የካሌብ ፡ የገብረ ፡ መስቀል ፣ የላሊበላ ፡ የነአኩቶ ፡ ለኡብ ፡ ጣልቃ ፡ እየገባ ፡ በሚያከራክር ፡ መንገድ ፡ በቲንሹ ፡ ሲገኝ ፡ የቀሩት ፡ ከስማቸው ፡ ዝርዝር ፡ በቀር ፡ ምን ፡ ሠርተው ፡ እንዳለፉ ፡ የሚናገር ፡ ታሪክ ፡ በፍጹም ፡ የላቸውም ። የስማቸውም ፡ ዝርዝር ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ እየተፋለሰ ፡ ለማስማማት ፡ አስቸግሮ ፡ ይኖራል ። ይኸንንም ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ እንገነዘባለን ።

ምዕራፍ ፡ ፴፫ ።

የንግሥታት ፡ ስምና ፡ የዝርዝር ፡ ልዩነት ።

በምዕራፍ ፡ ፫ ፡ በምዕራፍ ፡ ፳፪ ፡ እንዳመለከትነው ፡ ባገራችን ፡ የንግሥታት ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ በደንብ ፡ በየዘመኑ ፡ መጻፍ ፡ የገመረው ፡ ከአፄ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ ነው ። አፄ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ የነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ፳፪፻፺፯-፳፫፻፳፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ከዚህም ፡ ዘመን ፡ ቀጥሎ ፡ የተነሡ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከሀናት ፡ መነኮሳት ፡ ዓቃቤ ፡ ሰዓቶች ፡ ጸሐፍተ ፡ ትእዛዛት ፡ እጨጌዎች ፡ . . . . . የጊዜያቸውን ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ መጻፍ ፡ ሲገምሩ ፡ ነገሩን ፡ ስሥር ፡ ለማምጣት ፡ እንደሞከሩ ፡ በአጻጻፋቸው ፡ ያስታውቃል ። ሲገምሩ ፡ በዘመኑ ፡ እንደተለመደው ፡ አጻጻፍ ፡ «በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ስዱ ፡ አምላክ ፡ ንዌጥን ፡ ወይም ፡ ንጽሕፍ ፡ በረድኤተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዜና ፡ ልደቶሙ ፡ ወይም ፡ ዜና ፡ ጉልቆሙ ፡ አምላካም ፡ እስከ ፡ ይእዜ። ይሉና ፡ የዘሩን ፡ ትውልድ ፡ አዳም ፡ ሴትን ፡ ወለደ ፡ ሴት ፡ ሂዩስን ፡ ወለደ ፡ እያሉ ፡ ይቀጥላሉ ። የዚህም ፡ የዘር ፡ ትውልድ ፡ ከብሉይ ፡ ኪዳን ፡ ከዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲-ከሐዲስ ፡ ኪዳን ፡ ከሉቃስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ከማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ላይ ፡ የተገኘ ፡ ነው ። ከዚያ ፡ ወስደው ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ የሚያደርሱት ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

የርሱ ፡ ጽሑፍ ፡ ደግሞ ፡ ሳይታተም ፡ ቀርቶ ፡ በሆን ፡ ኖሮ ፡ የዚህ ፡ ሐውልት ፡ መኖር ፡ በፍጹም ፡ አይታወቅም ፡ ነበር ። እንደዚህም ፡ በዚህ ፡ ባህሪ ፡ ጊዜ ፡ በደቡብ ፡ ዐረብ ፡ እንደከተር ፡ ሪክማንስ ፡ ኢትዮጵያንና ፡ ዐረብን ፡ የሚያገናኝ ፡ አዳዲስ ፡ ታሪካዊ ፡ ሐውልት ፡ ማግኘት ፡ ዝምረቀል ። ከዚህም ፡ ጋር ፡ በኢትዮጵያና ፡ በፈረንሳይ ፡ መንግሥት ፡ የሕብረት ፡ ሥራ ፡ የታሪካዊ ፡ መሣሪያና ፡ ሐውልት ፡ እየቆፈሩ ፡ የመረለግ ፡ ሥራ ፡ (አርኬኦሎጂ ፡) መዝሙሩ ፡ ደስ ፡ ያስኖል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ይበልጥ ፡ የሚያስቸግረው ፡ የንግሥተ ፡ ሰባና ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ሙሉም ፡ በይሆን ፡ እንደነገሩ ፡ ሲገኝ ፡ ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ድረስ ፡ የተጣራ ፡ ሙሉ ፡ ታሪክ ፡ ያለው ፡ ንጉሥ ፡ የለም ። ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ እስከ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፡ ሰፊ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ ሸይጃ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ድረስ ፡ በዚህ ፡ ከጃሺ ፡ ዓመት ፡ በሚበልጥ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ያለፉት ፡ የንግሥታቶቻችን ፡ ታሪክ ፡ የጥቁቶቹ ፡ የአብርሃ ፡ የካሌብ ፡ የገብረ ፡ መስቀል ፡ የላሊበላ ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ጣልቃ ፡ እየገባ ፡ በሚያከራክር ፡ መንገድ ፡ በቲንቼ ፡ ሲገኝ ፡ የቀሩት ፡ ከስማቸው ፡ ዝርዝር ፡ በቀር ፡ ምን ፡ ሠርተው ፡ እንዳለፉ ፡ የሚናገር ፡ ታሪክ ፡ በፍጹም ፡ የላቸውም ። የስማቸውም ፡ ዝርዝር ፡ እርስ በርስ ፡ እየተፋለሰ ፡ ለማስማገት ፡ አስቸግሮ ፡ ይኖራል ። ይኸንንም ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ እንገነዘባለን ።

ምዕራፍ ፡ ፴፫ ።

የንግሥታት ፡ ስምና ፡ የዝርዝር ፡ ልዩነት ።

በምዕራፍ ፡ ፫ ፡ በምዕራፍ ፡ ፳፪ ፡ እንዳመለከትነው ፡ በገራችን ፡ የንግሥታት ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ በደንብ ፡ በየዘመኑ ፡ መጻፍ ፡ የዝምረው ፡ ከአፄ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ ጊዜ ፡ ዝምሮ ፡ ነው ። አፄ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ የነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ሸይጃ ፡ ፯-ሸ፫፻፳፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ከዚህም ፡ ዘመን ፡ ቀጥሎ ፡ የተነሡ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከሀናት ፡ መነኮሳት ፡ ዓቃቤ ፡ ሰዓቶች ፡ ጸሐፍተ ፡ ትእዛዛት ፡ እጨጌዎች ፡ . . . . . የጊዜያቸውን ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ መጻፍ ፡ ሲዝምሩ ፡ ነገሩን ፡ ከሥር ፡ ለማምጣት ፡ እንደሞከሩ ፡ በአጻጻፋቸው ፡ ያስታውቃል ። ሲዝምሩ ፡ በዘመኑ ፡ እንደተለመደው ፡ አጻጻፍ ፡ «በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ፩ዱ ፡ አምላክ ፡ ንዌጥን ፡ ወይም ፡ ንጽሕፍ ፡ በረድኤተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዜና ፡ ልደቶሙ ፡ ወይም ፡ ዜና ፡ ጉልቆሙ ፡ አምላካም ፡ እስከ ፡ ይእዚ» ፡ ይሉና ፡ የዘሩን ፡ ትውልድ ፡ አካም ፡ ሴትን ፡ ወለደ ፡ ሴት ፡ ሄኖስን ፡ ወለደ ፡ እያሉ ፡ ይቀጥላሉ ። የዚህም ፡ የዘር ፡ ትውልድ ፡ ከብሉይ ፡ ኪዳን ፡ ከዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲-ከሐዲስ ፡ ኪዳን ፡ ከሉቃስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ከማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ላይ ፡ የተገኘ ፡ ነው ። ከዚያ ፡ ወስደው ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ የሚያደርሱት ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

ስኛ : አዳም :
 ፀኛ : ሴት :
 ፫ኛ : ሄኖስ :
 ፬ኛ : ቃይናን :
 ፭ኛ : መላልኤል :
 ፮ኛ : ያሬድ :
 ፯ኛ : ሄኖክ :
 ፰ኛ : ማቱሳላ :
 ፱ኛ : ላሚህ :
 ፲ኛ : ኖህ :
 ፲፩ኛ : ሴም :

፲፪ኛ : አርፋክሳድ :
 ፲፫ኛ : ቃይናን : (1)
 ፲፬ኛ : ሳላ :
 ፲፭ኛ : ኤበር :
 ፲፮ኛ : ፋሌቅ :
 ፲፯ኛ : ራግው :
 ፲፰ኛ : ሴሩህ :
 ፲፱ኛ : ናኮል :
 ፳ኛ : ታራ :
 ፳፩ኛ : አብርሃም :
 ፳፪ኛ : ይስሐቅ :

፳፫ኛ : ያዕቆብ :
 ፳፬ኛ : ይሁዳ :
 ፳፭ኛ : ፋሪስ :
 ፳፮ኛ : ኤስሮም :
 ፳፯ኛ : አራም :
 ፳፰ኛ : አሚናዳብ :
 ፳፱ኛ : ነአሶን :
 ፴ኛ : ሰልሞን :
 ፴፩ኛ : ቦኤዝ :
 ፴፪ኛ : አዲቤድ :
 ፴፫ኛ : ዕሚይ :
 ፴፬ኛ : ዳዊት :
 ፴፭ኛ : ሰሎሞን :

እስከዚህ : ድረስ : ያለው : ዝርዝር : በፍጹም : አስቸጋሪ : ነገር : የለበትም ።
 ስሕተት : ቢኖርበትም : በይኖርበትም : ከዚያው : ከብሉይና : ከሐዲስ : የተገኘ :
 ነው ። ዝርዝሩም ፤ የተፈለገው : ታሪክ : ነገሥታችን : እንደሚለው : ለኢትዮጵያ :
 ነገሥታት : የዘር ፤ ግንድ : የሆነው : ቀዳማዊ : ምኒልክ : ከሰሎሞን : ስለተወለደ :
 የሰሎሞንን : የዘር : ግንድ : በመፈለግ : ነው : እንጂ : ከአዳም : እስከ : ሰሎሞን :
 በንድ : ቅርንጫፍ : የወረደው : ሐረግ : ለሙሉ : ለኢትዮጵያ : ታሪክ : አስፈላጊነቱ :
 ከፍ : ያለ : አልነበረም ።

እንደ : ታሪኩ : በኢትዮጵያ : ነገሥታት : የስም : ዝርዝር : ላይ : በጣም :
 ችግር : ያለው : ከቀዳማዊ : ምኒልክ : እስከ : በዚያ ፤ ከባዚን : እስከ : አብርሃ :
 (ኢዛና) ፤ ከአብርሃ : እስከ : ድልነዓድ : ወይም : እስከ : መራ : ተክለ : ሃይማኖት :
 (ዛጉዬ) ፤ ከመራ : ተክለ : ሃይማኖት : እስከ : ይኩኖ : አምላክ : አራት : ዘመን :
 ላይ : በተከፈለው : ውስጥ : በሚገኙት : ነገሥታት : ስም : ላይ : ነው ።

ብዙ : ጊዜ : እንደተባለው : የነገሥታት : ዜና : መዋዕል : በደንብ : መጻፍ :
 የገጠመረው : ከዓምደ : ጽዮን : ጊዜ : ዝምሮ : ሲሆን : ከዚያ : በፊት : ያለውን :
 ታሪክ : ነገሥቱም : ክብረ : ነገሥቱም : የነገሥታቱም : ዝርዝር : የተዘጋጀው :
 በወሬና : በጥየቃ : ወሬና : ታሪኩም : ከላይ : ዝምሮ : በቃል : እየተነገረ ፤ ሲወ :
 ርድ : ሲዋረድ : የመጣ : ሳይሆን : አይቀርም ። ይኸንጉ : ከ፲፬ኛው : መቶ : ዓመተ :
 ምሕረት : ወዲህ ፤ በየጊዜው : የተነሡ : አባቶቻችን : መነኮሳት ፤ ዓቃቤ : ሰዓ :
 ቶች ፤ ጸሐፍተ : ትእዛዛት : . . . የቤተ : ክህነት : ሰዎች : ስለሆኑ : ዝርዝሩን ፤
 እንደተቻላቸው : ጽፈው : ታሪኩን : አግኝተው : የታሪክ : ንግግር : ለሚጨምሩ :
 ለት : ለምሳሌ : እንደ : ንገሥተ : ሳባና : እንደ : ምኒልክ : እንደ : አብርሃና : አጽብሐ :
 እንደ : ክሌብ : እንደ : ቅዱስ : ላሊበላና : እንደ : ቅዱስ : ነአኩቶ : ለአብ : ላሉት :
 ታሪካቸውን : ሲተርኩላቸው : አብዛኛ : ጊዜ : በደረቅ : ታሪክ : ፈንታ : በመጽሐፍ :

(1) ዘፍ : ም : ፲ : ይዘለዋል : ሱቃስ : ምዕራፍ : ፫ : ይጨምረዋል ።

ቅዱስ ፡ ቃላትና ፡ በመንፈሳዊ ፡ አነጋገር ፡ ቀርጸው ፡ የትሩፋትና ፡ የምነና ፡ ሥራ
 ቸውን ፡ አድምቀው ፡ ይጽፋላቸዋል ። ይኸም ፡ አጻጻፍ ፡ ለዚያ ፡ ለነበሩበት ፡ ዘመን ፡
 የተገባና ፡ ያማረ ፡ ሆኖ ፡ ስለሚታይ ፡ ሁኔታውን ፤ ከመግለጽ ፡ በቀር ፡ የዚያን ፡ ጊዜ ፡
 አጻጻፍ ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ ዘመን ፡ አጻጻፍ ፡ ለምን ፡ አልሆነም ፡ ብሎ ፡ መንቀፍ ፡ ስቶ ፡ አይቻ
 ልም ። ከአብርሃ ፡ እስከ ፡ ይኸኖ ፡ አምላክ ፡ ካሉት ፡ ውስጥ ፡ አንዳንዶቹ ፡ እንደ ፡
 አብርሃ ፡ እንደ ፡ ካሉብ ፡ እንደ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ እንደ ፡ ላሊበላ ፡ እንደ ፡ ነኦክቶ ፡
 ለአብ ፡ ያሉት ፡ በራሳቸው ፡ ወይም ፡ በዘመናቸው ፡ ከነበሩት ፡ ከአበው ፡ ቅዱሳን ፡
 ለምሳሌ ፡ የካሌብ ፡ ከአባ ፡ ጳጳሳዊ ፤ የገብረ ፡ መስቀል ፡ ከአቡነ ፡ አረጋዊና ፡
 ከያሬድ ፡ ገድልና ፡ ድርሳን ፡ ጋር ፡ ተደባልቆ ፡ ሲጻፍ ፡ በዚያ ፡ ውስጥ ፡ ዛሬ ፡ ደረቅ ፡
 ታሪክ ፡ ለማግኘት ፡ በንባብ ፡ ሁሉንም ፡ መዝለቅ ፡ ብንችል ፡ የምናገኘው ፡ ታሪ
 ካዊ ፡ ንግግር ፡ መጠኑ ፡ በጣም ፡ ያነሠ ፡ ነው ። ደግሞ ፡ ስላንዱ ፡ ንጉሥ ፡ የአ
 ንዱ ፡ አውራጃ ፡ ጸሐፊ ፡ የሚለው ፡ በሌላው ፡ አውራጃ ፡ ሌላው ፡ ጸሐፊ ፡ ከሚ
 ለው ፡ ጋር ፡ ስለማይገናኝ ፡ የነገሥታቱ ፡ ዝርዝር ፡ በሦስት ፡ ዓይነት ፡ ከዚያም ፡
 በበለጠ ፡ ተለያይቶ ፡ ይገኛል ። በመጠኑ ፡ እንደ ፡ ነገሩ ፡ ከድርሳንና ፡ ከገድል ፡ ከታ
 ሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ከሐውልት ፡ ላይ ፡ የታወቁት ፡ የአፊላስ ፡ የአብርሃና ፡ የአጽብሐ ፡
 የዓልአሜዳና ፡ የካሌብ ፡ የገብረ ፡ መስቀልና ፡ የአርማሕ ፡ የላሊበላና ፡ የነኦክቶ ፡
 ለአብ ፡ ሲገኝ ፡ በብዙ ፡ የሚቆጠሩ ፡ ነገሥታት ፡ በዘመናቸው ፡ ብዙ ፡ ታሪካዊ ፡
 ሥራ ፡ መሥራታቸው ፡ ሳይቀር ፡ ለኋለኞቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ታሪካቸውና ፡ ዝናቸው ፡
 ሳይደርሳቸው ፡ ስለቀረ ፡ በፍጹም ፡ ታሪካቸው ፡ ያልተጻፈና ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ሠሩ ፡ የማ
 ይታወቁ ፡ ነገሥታት ፡ ሞልተዋል ። ለምሳሌ ፡ ከአብርሃ ፡ በፊት ፡ ያሉት ፡ የአክሱም ፡
 ነገሥታት ፡ ዛሬ ፡ ፈረንጆች ፡ ስማቸውንና ፡ ቲንሽ ፡ ታሪክም ፡ በዘመናቸው ፡ ካሠሩት ፡
 ሐውልትና ፡ ገንዘብ ፡ ላይ ፤ እየለቀሙ ፡ ዘስቃሌስ ፡ (ከአቅሌ) ፡ አፊላስ ፡ ሞዜባ ፡
 አንዲቢስ ፡ ስምብሩትስ ፡ ለሚባሉት ፡ ከማግኘታቸው ፡ በቀር ፡ የሌሎቹ ፡ የብዙው ፡
 መቶ ፡ ዓመት ፡ ታሪክ ፡ እንደዚሁ ፡ ቀርቷል ። የዛጉዬዎች ፡ በሙሉ ፡ ከመራ ፡
 ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ እስከ ፡ ነኦክቶ ፡ ለአብ ፡ ያለው ፡ ዘመን ፡ ከሦስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡
 ይበልጣል ። ገድላቸውን ፡ መሠረት ፡ አድርገን ፡ ከውስጡ ፡ ለቅመን ፡ ለላሊበላና ፡ ለነ
 ኦክቶ ፡ ለአብ ፡ ካላገኘን ፡ በቀር ፡ የቀሩት ፡ ታሪካቸውና ፡ ሥራቸው ፡ በሙሉ ፡ ጠፍ
 ቷል ። የገሚሶቹ ፡ ሥራቸውና ፡ ታሪካቸው ፡ ሲጠፋ ፡ የተገኘው ፡ ደግሞ ፡ ለማቸውና ፡
 የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ እንኳን ፡ አልስማማና ፡ አልጋጠም ፡ እያለ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡
 አስቸግሯል ።

እስከ ፡ ዛሬ ፡ ከነገደ ፡ ካምና ፡ ከነገደ ፡ የቅጣን ፡ ወገኖች ፡ የሆኑ ፡ ነገሥታት ፡
 እየተባሉ ፡ በግዕዝና ፡ በአማርኛ ፡ በታተመውም ፡ በልታተመውም ፡ ጽሑፍ ፡ ላይ ፡
 ተዘርዝሮ ፡ የምናየው ፡ ሁሉ ፡ የናፓታና ፡ የመርዌ ፡ ታሪክ ፡ ከአክሱም ፡ ጋር ፡ ስናነ
 በውና ፡ ስናናብበው ፡ ከነ ፡ ዘመኑ ፡ የተደበላለቀ ፡ መሆኑን ፡ በለፈው ፡ አመልክተ
 ፍል ። የኑብያው ፡ የናፓታና ፡ የመርዌ ፡ ነገሥታት ፡ እነ ፡ ፒያንኪ ፡ እነ ፡ ሕንደኬ ፡
 እንደ ፡ አክሱም ፡ ነገሥታት ፡ የአክሱሞቹ ፡ ወይም ፡ የሳባዎቹ ፡ እነ ፡ ንግሥተ ፡
 ሳባ ፡ እነ ፡ ምኒልክ ፡ በነዚያ ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ እየተሰበጠሩ ፡ ገብተዋል ፡ በም
 ዕራፍ ፡ ፲ና ፡ ፲፩ ፡ ላለው ፡ ለፒያንኪ ፡ አብራሊዮስ ፡ በምዕራፍ ፡ ፲፬ ፡ ላይ ፡ ለሚገ

ነው ፡ ለታርሐቃ ፡ ወረደ ፡ ነጋሽ ፤ ለአስፎርታ ፡ ዘዋሬ ፡ ንብረት ፤ የሚል ፡ ሥያሜ ፤ ተጨምሮላቸው ፡ ከንጻንድ ፡ መጽሐፍ ፡ ለምሳሌ ፡ ከዋዜማ ፡ ላይ ፡ እናያለን ፤ እነዚህ ፡ ነገሥታት ፡ የናፓታና ፡ የመርዌ ፡ ነገሥታት ፡ የነበሩ ፡ ሥልጣኔና ፡ ልማታቸው ፡ ሃይማኖታቸው ፡ ከግብፅ ፡ የተወሰደ ፤ ሬደላቸውና ፡ ጽሕፈታቸውም ፡ ከሳባው ፡ ሬደልና ፡ ቋንቋ ፡ ከአክሱሙ ፡ የግዕዝ ፡ ጽሕፈት ፡ ጋር ፡ የማይዛመድ ፡ ነው ። ለታርሐቃ ፡ ጊዜ ፡ ገነነ ፡ ከሚባለው ፡ የደሞቲክ ፡ ጽሕፈትም ፡ ጋር ፡ የተራራቀ ፡ ሲሆን ፡ ለነዚህ ፡ ነገሥታት ፡ አብራሃም ፡ ወረደ ፡ ነጋሽ ፡ ዘዋሬ ፡ ንብረት ፡ የሚባል ፡ የግዕዝና ፡ የአማርኛ ፡ የሚመስል ፡ ስም ፡ መጨመሩ ፡ ገና ፡ አልገባኝም ። እነ ፡ ፒያንኪ ፡ እነ ታርሐቃ ፡ በናፓታና ፡ በግብፅ ፡ የፈርዖንነት ፡ ሥልጣን ፡ በያዙበት ፡ ጊዜ ፡ ምናልባት ፡ የነርሱ ፡ ጦር ፡ እስከ ፡ ትግሬ ፡ ደርሶ ፡ መዝረፉና ፡ ማስገበሩ ፡ ባይቀር ፡ የነርሱ ፡ ስም ፡ ከአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ስም ፡ ጋር ፡ እየገባ ፡ የተጻፈ ፡ እንደሆነ ፡ አንዱ ፡ ስው ፡ በብዙ ፡ አገር ፡ ታሪክ ፡ በጻፍ ፡ እንኳን ፡ ግድ ፡ የለም ፡ በዘርም ፡ ያው ፡ የኩሽ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዘር ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በነርሱ ፡ ዘመን ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ገና ፡ ሳይቆም ፡ ሕዝቡ ፡ በየገንዱ ፡ ተብታትኖ ፡ የሚኖር ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ሳይሰጥግር ፡ አይቀርም ። ወይም ፡ የራሳቸው ፡ የኑብያውና ፡ የግብፁ ፡ ወገናቸው ፡ ፒያንኪ ፡ ታርሐቃ ፡ አስፎርታ ፡ ሲላቸው ፡ በትግሬና ፡ በአክሱም ፡ ያሉት ፡ አግዓዝያን ፡ እንደራሳቸው ፡ የሥያሜና ፡ የአጠራር ፡ ልማድ ፡ አብራሃም ፡ ወረደ ፡ ነጋሽ ፤ ዘዋሬ ፡ ንብረት ፡ ብለዋቸው ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ይኸን ፡ በመሳሰለ ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ የማይታይና ፡ ማስረጃውን ፡ በትክክል ፡ ማቅረብ ፡ የማይቻል ፡ ብዙ ፡ ጥርጥር ፡ ስለአለበት፤ እኔ ፡ ራሴ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ አቀርባለሁ ፡ ብዬ ፡ ደክሜ ፡ ነበር ፡ ዳሩ ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ብደክምበት ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ይኸን ፡ ዝርዝር ፡ ካወጡት ፡ ከውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ አሻሽዬ ፡ የማቀርበው ፡ ነገር ፡ የለም ።

ከአገራችን ፡ በየጊዜው ፡ እየተሰበሰበ ፡ ወደፊረንጅ ፡ አገር ፡ ወጥቶ ፡ በደንብ ፡ የተቀመጠውን ፡ ጽሑፋችንን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱንም ፡ ክብረ ፡ ነገሥቱንም ፡ ገድልና ፡ ድርሳኑንም ፡ በጥንቃቄ ፡ እየመረመሩ ፡ ቀድሞ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ተቀምጠው ፡ ወዳገራቸው ፡ ሲመለሱ ፡ እነብሩስ ፡ እነሶልት ፡ እነሩፔል ፡ . . . ፡ ከጎንደርና ፡ ከአክሱም ፡ ገልብጠው ፡ የወሰዱትንም፤ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ እያስተያዩ ፡ ደንበኛ ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ለማበጀት ፡ የደከሙት ፡ ብዙዎችናቸው ። ከነዚህም ፡ የሚታወሱት፤ ባሌት ፡ ረኔ ፤ ዋሊስ ፡ ባጅ ፤ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፤ ኤ ፡ ድሩወ ፤ ሙሴ ፡ ሙለር ፤ አጉስት ፡ ዲልማን ፤ . . . ፡ ናቸው ። ከነዚህ ፡ መካከል፤ በበለጠ ፡ የደከሙበት ፡ የቀረውም ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ እየተመለከተ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ የሰጠው ፡ በመጨረሻ ፡ የጠራናቸው ፡ ሙሴ ፡ አጉስት ፡ ዲልማን ፤ (AUGUSTE DILLMANN) የሚባሉት ፡ የጀርመን ፡ ተወላጅና ፡ የግዕዝ ፡ ሊቀ ፡ ያዘጋጁት ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ነው ። እሳቸውም ፡ ስለግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ስለሰዋሰው ፡ ስለታሪክም ፡ ብዙ ፡ መጻሕፍት ፡ እንዳወጡ ፤ ከብዙ ሌተ ፡ መጻሕፍት ፡

ይልቁንም : ከሎንዶን : ቤተ መጻሕፍት : እየለቀመ : ያዘጋጁት : የነገሥታት : ዝርዝርና : የመጻሕፍቶቻችን : ዓይነት : በተመልካች : ዘንድ : ቁም : ነገርን : አግኝቷል።

ከዚህ : በፊት : እንዳመለከትሁት : ግማሹ : ታሪክ : ነገሥት : ንግሥተ : ሳባ : ምኒልክ : ካለ በኋላ : ከምኒልክ : ሀንድዮን : ስለሚያስከትል : ሌላው : ደግሞ : ከምኒልክ : ሀንድዮን : ትቶ : ቶማይን : የቀረው : ደግሞ : ባራኪድን : ስለሚያስከትል : በአንድ : ሐረግ : የሚወርድ : የነገሥታት : የስም : ዝርዝር : በማዘጋጀት : ፈንታ : ሁኔታውን : በትክክል : ለማሳየት : ሲሉ : በ : A. B. C. : ፊደል : እሦስት : ላይ : ከፍለው : ጻፉት ። በዚህ : መሠረት : ሙሴ : ካንቲ : ሮሲኒና : ሙሴ : ድሩወ : (DROUIN) : የነገሥታቶቻችንን : አጭር : ታሪክና : ሙሉ : ዝርዝራቸውን : እየጻፉ : አሳትመው : ይገኛል።

ሙሴ : ዲላማን : በ፫ዓይነት : ያዘጋጁት : የነገሥታት : ዝርዝር ።

ተርታ	A	የግዛት ልክበኝ	ተርታ	B	ተርታ	C
	አርፎ :	፬፻				
	አንጋቦ :	፪፻				
	ግዳር :	፩፻				
	ስባዶ:(ስባትሱሳባ)	፶				
	ቀዋስያ :	፩				
	ማክዳ:(ንግሥተ:ሳባ)	፶				
፩	አብን : አል : ሐኪም : ምኒ	፳፮	፩	አብን:ሐኪም:የሰሎሞ:ልጅ:	፩	አብንአል ሐኪም የሰሎሞልጅ
፪	ሀንዳድዮ :	፩	፪	ቶማይ :	፪	ባራኪድ :
፫	ዓውደ : ዓመት :	፲፩	፫	ዘግዳር :	፫	አብራምዮስ :
፬	አውስዮ :	፫	፬	አክሱማይ :	፬	ታዜና :
፭	ጸውእ :	፴፩	፭	አውስዮ :	፭	ፓዜና :
፮	ገሥዮ :	፳፬፭	፮	ተሀዋስያ :	፮	ቃሌዛ :
፯	መወጥ :	፰	፯	አብራልዮስ :	፯	ወረደ : ፀሐይ :
፰	በሐሰ :	፱	፰	ወረደ : ፀሐይ :	፰	ደንገሽ :
፱	ታውዳ : (ካውዳ)	፪	፱	ሀንድዮ :	፱	ታዜን :
፲	ቀነዝ :	፲	፲	ወረደ : ነጋሽ :	፲	ፓዜን :
፲፩	ሐዲና :	፱	፲፩	አውስዮ :	፲፩	ዳሌዝ :
፲፪	ወዝሀ : (ወንሀ) :	፩	፲፪	ኤላልዮን :	፲፪	ጉም :
፲፫	ሐዲር : (ሐዲና) :	፪	፲፫	ቶማ : ጽዮን :	፲፫	አስጉምጉም :
፲፬	ካላስ :	፯	፲፬	ገሥዮ :	፲፬	ለትም :
፲፭	ስትዮ :	፲፯	፲፭	አውጥጥ :	፲፭	ተላተም :
፲፮	ፊልያ :	፳፯	፲፮	ዘዋሬ : ንብረት :	፲፮	አብርሃ :
፲፯	አገልቡ :	፫	፲፯	ስፋይ :	፲፯	ገፋ :

፲፰	አወሰና	፩	፲፰	ረምሐይ :	፲፰	ባድገዛ :
፲፱	ቢርዋስ :	፳፱	፲፱	ሐንዲ	፲፱	ዘርገዛ :
፳	ማህሲ :	፩	፳	ስፌልያ :	፳	ማድመን :
፳፩	ብእሲ : ባዚን : (ባን	፲፯	፳፩	አገልቡል :	፳፩	ውድም :
	ገወ : በ፰ኛው :		፳፪	በዋውል :	፳፪	ግርማ : አስፈራ :
	ዓመት : ክርስቶስ :		፳፫	በወሪስ :	፳፫	ለብ : ደግሀራ :
	ተወለደ) ።		፳፬	መሐሴ :	፳፬	ኤንዛይቆራ :
			፳፭	ናልኬ :	፳፭	ናግኼራ :
			፳፮	ባዚን : (እርሱም :	፳፮	ሕዝብ : አርዕድ :
				በነገወ : በ፰ኛው :	፳፯	ባሕር : አርአድ :
				ዓመት :	፳፰	ማዕከለ : ውድም :
				ክርስቶስ : ተወለደ) ።	፳፱	ባሕር : ውድም :
					፴	ባዚን :

ከክርስቶስ : ልደት : በኋላ : የነገሡት : ነገሥታት ።

A		ዘመን :	B		C	
፩	ወርጡ :	፳፯	፩	ጽንፈ : አርአድ :	፩	ጽንፈ : አሰግድ :
፪	ላአስ :	፲	፪	ባሕር : አሰግድ :	፪	ባሕር : አሰግድ :
፫	ሙሴንሀ :	፯	፫	ግርማ : አስፈራ :	፫	ግርማ : አስፈራ :
፬	ወጥዋ :	፱	፬	ወርንይ :	፬	ስርዓዳ :
፭	አድገለ :	፲ ¹ ₂	፭	ዘርዓይ :	፭	ካነሉ : ጽዮን :
፮	አግባ :	፲ ¹ ₂	፮	ሱብአ : አሰግድ :	፮	ወርንይ :
፯	ማሲስ :	፯	፯	ጽዮን : ግዛ :	፯	ዘራይ :
፰	ሐቅሌ :	፲፫	፰	አግዳር :	፰	በጋማይ :
፱	ድማሔ :	፲	፱	ጽንፈ : ወይም ሰይፈ : ካርዕድ :	፱	ጃን : አሰግድ :
፲	አውጥጥ :	፪	፲	አብርሃና : እጽብሐ :	፲	ጽዮን : ሕግዛ :
፲፩	አለአውዳ : ኤላላድ :	፴		በነርሱም ጊዜ : ክርስቶስ :	፲፩	መውአል : ገንሀ :
፲፪	ዘግን : ና : ረማ :	፰		አባ : ሰላማ : አመጡ ።	፲፪	ሰይፈ : አርአድ :
፲፫	ጋፋሊ : (ጋራሌ) :	፩			፲፫	አግዳር :
፲፬	ብእሲ : ሰርቅ :	፱			፲፬	አብርሃና : እጽብሐ :
፲፭	እለ : አገንገን :	፳፯				ወንድማማቾች :
፲፮	እለ : ሐርካ :	፳፩				
፲፯	ብእሲ : ፀዊራ : (ዓዌዛ) :	፩				
፲፰	ዘወክና : { መንፈቅ :	፲ ¹ ₂				
፲፱	(ሐዳስ፩) :					
፳	እለ : ሰገል : (እለእገል) :	፫				
፳፩	እለ : አስፈሐ :	፲፬				
፳፪	እለ : ጽጋብ :	፳፫				
፳፫	እለ : ሰምራ :	፫				

፳፬	አለ : አይባ :	፲፮
፳፭	አለ : እስከገዳ :	፴፯
፳፮	አለ : ጸሐም :	፱
፳፯	አለ : ሳን :	፲፫
፳፰	አለ : አይጋ :	፲፰
፳፱	አለ : ዓሜዳ :	፵ ¹ ₂
፴	አለ : አሕዮዋ :	፫
፴፩	አለ : አብርሃ : እስ : እጽብሐ :	፳፯ ¹ ₂

1 ከባድግ : እስከ : ሐዳስ : ድረስ : ባንዳንዶች : ዝርዝር : ከስማቸው : በፊት : ዘ : ይከተል : የገበረው : አሁን : አለ : ሲከተል : እናያለን ።

A				B		C	
፩	አለ : አብርሃ ።	፲፪	፩	አስፍሐ :	፩	አስፍሐ :	
፪	አለ : አስፍሐ :	፲፫	፪	አርፍድ :	፪	አርፍድ :	
፫	አለ : ሣህል :	፲፬	፫	አሞሴ :	፫	አሞሴ :	
፬	አለ : አድጋና :	፲፭	፬	ሳላዶባ :	፬	አርዕድ :	
፭	አለ : ረታ : (ርትዕ)	፲፮	፭	አል : ዓሜዳ :	፭	ሳላዶባ :	
፮	አስፍሐ :	፲፯	፮	ታዜና :	፮	አላሜዳ :	
፯	አለ : እጽብሐ :	፲፰	፯	ክሌብ :	፯	ታዜና :	
፰	አለ : ዓሜዳ :	፲፱	፰	ገብረ : መስቀል :	፰	ክሌብ :	
፱	አለ : አብርሃ :	፳	፱	ቆስጠንጢኖስ :	፱	ገብረ : መስቀል :	
፳	አለ : ሣህል :	፳፩	፳	ወሰን : ሰገድ :	፳	ቆስጠንጢኖስ :	
፳፩	አለ : ገበዝ :	፳፪	፳፩	ፍሬ : ሠናይ :	፳፩	ባዝጋር :	
፳፪	አለ : ሣህል :	፳፫	፳፪	አድርአዝ :	፳፪	አስፍሐ :	
፳፫	አለ : አጽባኤ :	፳፬	፳፫	ኤክለውድም :	፳፫	አርማህ :	
፳፬	አስፍሐ : እስ : አይጋና :	፳፭	፳፬	ግርማ : አስፈር :	፳፬	ጃን : አስፋ-ሐ :	
፳፭	አለ : ጸሐም :	፳፮	፳፭	ዝርጋዝ :	፳፮	ጃን : አስገድ :	
፳፮	አለ : ዓሚዳ :	፳፯	፳፮	ድግና : ሚካኤል :	፳፯	ፍሬ : ሠናይ :	
፳፯	አለ : ሣህል :	፳፰	፳፯	ባሕር : ኢክላ :	፳፰	አዳራዝ :	
፳፰	አለ : ጽባሕ :	፳፱	፳፰	ጉም :	፳፱	አይዙር :	
፳፱	አለ : ጸሐም :	፳፳	፳፱	አስጉምጉም :	፳፳	ድልጎዳድ :	
፴	አለ : ገበዝ :	፳፳፩	፳፳	ላትም :	፳፳፩	ማዳይ :	
፴፩	አጋቤና : ለይ :	፳፳፪	፳፳፩	ተላተም :	፳፳፪	እሳቶ : (ጉዲት) :	
፴፪	አለ : ዓሜዳ :	፳፳፫	፳፳፪	አዳ : ጉሽ :	፳፳፫	አንበሳ : ውድም :	
፴፫	ያዕቆብና : ዳዊት :	፳፳፬	፳፳፫	አይዙር :	፳፳፬	ጌለ : ውድም :	
፴፬	አርማህ :	፳፳፭	፳፳፬	ድድም :	፳፳፭	ግርማ : አስፈራ :	
፴፭	ዚታና :	፳፳፮	፳፳፭	ውድድም :	፳፳፮	ዛርጋዝ :	
፴፮	ያዕቆብ :	፳፳፯	፳፳፮	ውድም : አስፈራ :	፳፳፯	ድግና : ሚካኤል :	
፴፯	ቆስጠንጢኖስ :	፳፳፰	፳፳፯	አርማህ :	፳፳፰	ባዳጋዝ :	
፴፰	ቤተ : እስራኤል :	፳፳፱	፳፳፰	ድግናጃን :	፳፳፱	አርማሕ :	
፴፱	ገብረ : መስቀል :	፳፳፳	፳፳፱	ግዳ : ጃን :	፳፳፳	ሰቢናሐኒ :	
		፳፳፳፩	፳፳፳	አንበሳ : ውድም :		ትርዳእ : ገበዝ :	
			፳፳፳፪	ድልጎዳድ : (ከርሱ : ዛጉዬ :		(ከርስዋ : ዛጉዬ : ይቀጥላል)	
			፳፳፳፫	ይቀጥላል።)			

በዚህ ፣ የነገሥታት ፣ ዝርዝር ፣ ውስጥ ፣ በመጀመሪያው ፣ ክፍል ፣ ላይ ፣ ከቀዳማዊ ፣ ምኒልክ ፣ እስከ ፣ በዚያ ፣ ድረስ ፣ ይኸውም ፣ ማለት ፣ እስከ ፣ ክርስቶስ ፣ ልደት ፣ ድረስ ፣ ቢያንስ ፣ ቢያንስ ፣ የጾጃ ፣ ዓመት ፣ ረዥም ፣ ጊዜ ፣ ሲኖር ፣ በ(A) ፣ የተመደበው ፣ ዝርዝር ፣ ለየአንዳንዱ ፣ ነገሥታት ፣ የሰጠው ፣ የግዛት ፣ ዘመን ፣ ሲደመር ፣ ፪፻፲፫ ፣ ዓመት ፣ ብቻ ፣ ይሆናል ። እንደዚህም ፣ ሲሆን ፣ በመካከሉ ፣ የብዙ ፣ ነገሥታት ፣ ስም ፣ ከግዛት ፣ ዘመናቸው ፣ ጋር ፣ ቀርቷል ፣ ወይም ፣ የነዚህ ፣ የተጻፉት ፣ የነገሥታት ፣ የግዛት ፣ ዘመን ፣ እየተቀነሰ ፣ በትክክልና ፣ በሙሉ ፣ ሳይጻፍ ፣ ቀርቷል ፣ ማለት ፣ ነው ። ለዚህም ፣ የብራናው ፣ ጽሑፍ ፣ የዘለላቸው ፣ ነገሥታት ፣ እነአሬላስ ፣ እነዘስቃሌስ ፣ በሐውልት ፣ ላይ ፣ መገኘታቸው ፣ ማስረጃ ፣ ሲሆን ፣ ይኛላል ። እንደዚህ ፣ የጉደለውን ፣ የነገሥታት ፣ ዝርዝር ፣ ብላቴን ፣ ጌታ ፣ ኅሩይ ፣ በዋይማም ፣ ሳይጠረዝ ፣ በቀረውም ፣ የታሪክ ፣ መጽሐፋቸው ፣ እሦስት ፣ ሳይከፍሉ ፣ በአንድ ፣ ሐረግ ፣ ዘመኑንም ፣ የነገሥታቱንም ፣ ስም ፣ አሟልተው ፣ በትክክል ፣ ከጊዜው ፣ ጋር ፣ እንደሚወድቅ ፣ አድርገው ፣ የጻፉት ፣ ይታያል ። ሙሉ ፣ ሲሆን ፣ የቻለው ፣ የናፓታዎቹ ፣ ነገሥታት ፣ እነአሚንሐቲፕ ፣ እነፒያንኪ ፣ እነሻባካ ፣ እነታርሐቃ ፣ . . . የመርዌዎቹ ፣ እነአስፑርታ ፣ (ዘዋራ ፣ ንብረት) ፣ እነካንዳኬ ፣ (ሕንዳኬ) ፣ . . . ከአክሱሞቹ ፣ ነገሥታት ፣ ጋር ፣ ተደባልቀው ፣ ገብተው ፣ ነው ። ነገር ፣ ግን ፣ በኢትዮጵያዊነትና ፣ በዘር ፣ እንኳ ፣ መገናኘታቸው ፣ በይቀር ፣ ለአክሱም ፣ መንግሥት ፣ ሥርወ ፣ መንግሥት ፣ መሥራች ፣ የሆኑት ፣ ንግሥተ ፣ ሳባና ፣ ምኒልክ ፣ በናፓታ ፣ ታሪክ ፣ ውስጥ ፣ በፍጹም ፣ የሉም ። የናፓታዎቹ ፣ ኢትዮጵያውያንና ፣ የአክሱሞቹ ፣ በሥልጣንም ፣ በቋንቋም ፣ በሪደልም ፣ በአምልኮም ፣ ለየብቻ ፣ የሆኑ ፣ ሁለት ፣ የተለዩ ፣ ነገዶች ፣ ናቸው ። የነገሥታቶቻቸውም ፣ ዝርዝር ፣ ለየብቻ ፣ የሚሠራ ፣ ነው ። የናፓታዎቹ ፣ አክሱምን ፣ ከራሳቸው ፣ ግዛት ፣ ጋር ፣ ደርበው ፣ ስለገዙት ፣ ተጽፈው ፣ እንደሆነ ፣ ምንም ፣ ለጊዜው ፣ ወራሪና ፣ አስገባሪ ፣ ጦር ፣ ቢልኩ ፣ ያገር ፣ ተወላጅ ፣ ንጉሥ ፣ ነዋሪ ፣ ሆኖ ፣ መቆመው ፣ ተዋግቶ ፣ ቢሞትም ፣ መተካቱ ፣ የማይቀር ፣ ስለሆነ ፣ የናፓታዎቹና ፣ የአክሱሞቹ ፣ ነገሥታት ፣ ተደባልቀው ፣ የተጻፉ በትን ፣ ጉዳይ ፣ እንደገና ፣ በብዙ ፣ ማጥናት ፣ ያስፈልጋልና ፣ ለጊዜው ፣ እንሰራው ።

ም ዕ ራ ፍ ፡ ፴፬ ።

የአክሱም ፣ ነገሥታት ፣ ገንዘብና ፣ በላይ ፣ ላይ ፣ የሚገኘው ፣ ጽሑፍ ።

የአክሱም ፣ ነገሥታትና ፣ ሕዝብ ፣ በዘመናቸው ፣ ለመገበያያ ፣ የሚሆን ፣ ከአሞሌ ፣ ጨውና ፣ ሸቀጥ ፣ በሸቀጥ ፣ እህል ፣ በእህል ፣ ከሚለዋወጡት ፣ በቀር ፣ ነገሥታቱ ፣ የብር ፣ የወርቅ ፣ የነሐስ ፣ ገንዘብ ፣ በስማቸውና ፣ በመልካቸው ፣ ማሠራታቸውን ፣ ስንመለከት ፣ እንደዚህ ፣ በራቀው ፣ ዘመን ፣ ምን ፣ ያህል ፣ ሥልጡን ፣ እንደነበሩ ፣ እንረዳለን ፣ የአክሱሞች ፣ ነገሥታት ፣ የነአሬላስን ፣ የነካሌብን ፣ የሌሎቹንም ፣ ገንዘብ ፣ ስዕሉንና ፣ የሥራውን ፣ ዓይነት ፣ መጠኑን ፣ ስንመለከተው ፣ በዚያው ፣ ዘመን ፣ በሃለም ፣ እንደገነኑት ፣ እንደ ፣ ግሪክ እንደሮማ ፣ ነገሥታት ፣ ሆኖ ፣ እናገኘዋለን ።

በታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ውስጥ ፡ የነገሥታቱ ፡ ስምና ፡ የገዙበት ፡ ጊዜ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ጎድሎ ፡ ሲገኝ ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ በኛ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ስማቸው ፡ በፍጹም ፡ ያልተነሣ ፡ አንዳንድ ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ስም ፡ በዘመናቸው ፡ በሠሩት ፡ የገንዘብ ፡ ቅርጽ ፡ ላይ ፡ ተገኝቷል ። ስማቸው ፡ ያልተነሣ ፡ ስንል ፡ ምናልባት ፡ የግማሾቹ ፡ ክስማቸው ፡ ብዛት ፡ የተነሣ ፡ ገንዘብ ፡ በንደኛው ፡ ስማቸው ፡ ተቀርጾ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታቸው ፡ ደግሞ ፡ በሌላው ፡ ስማቸው ፡ ተጽፎ ፡ ይሆናልና ፡ ማናቸውንም ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቸግራል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በየዘመናቸው ፡ ያሠሩት ፡ ገንዘብ ፡ በሎንዶንና ፡ በቤርሊን ፡ መኖሩን ፡ አላረጋግጥም ፡ በፓሪስ ፡ ግን በሕዝብ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ በጥንታዊ ፡ ኒቫንና ፡ (ሜዳይ) ፡ በገንዘብ ፡ ክፍል ፡ በደንብ የተቀመጠውን ፡ በይኔ ፡ ተመልክቻለሁ ።

ይኸን ፡ የጥንቱን ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ገንዘብ ፡ ቀድሞ ፡ ሎንግፔሪየ (Longperrier) ፡ ና እንክንቲን፡ዳ፡ባዲ ፡ (Antoined'Abadie) ፡ የጽሑፉን ፡ ፍቺ ፡ እንደ ተቻላቸው ፡ ከገለጹት ፡ በኋላ ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ጊዜ ፡ ፕሪዶ ፡ (Prideaux) ፡ ሐለቪ (Halevy) ፤ ዲልማን ፡ (Dillmann) ፡ ድሩው ፡ (Drouin) ፡ ሊትማን ፡ (Litmann) ፡ ካሜረር ፡ (Kammerer) ፡ ስለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ አጥንተው ፡ በሰተሙት ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ በስዕል ፡ እየገለጹና ፡ የገንዘቡን ፡ ዓይነትና ፡ ጽሑፉን ፡ በደንብ ፡ እየተረጎሙ ፡ አብራርተውታል ። ከዚያ ፡ የቀሩትም ፡ እንደኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፤ እንደባጅ ፡ ያሉት ፡ በመጠኑ ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ አግብተውት ፡ አናያለን ።

እነዚህም ፡ ነገሥታት ፡ ግማሾቹ ፡ ክርስትና ፡ በአብርሃ ፡ ጊዜ ፡ ከመግባቱ ፡ በፊት ፡ የነበሩ ፡ ስለሆኑ ፡ በዛሬው ፡ ዘመን ፡ የፈረንሳይ ፡ ወይም ፡ የእንግሊዝ ፡ ቋንቋ ፡ በዓለምና ፡ በገራችን ፡ እንደሰለጠነ ፡ ከግዕዙ ፡ ይበልጥ ፡ ወይም ፡ ከዘራቸው ከሰባውያንና ፡ ከሂሚያሪት ፡ ቋንቋ ፡ ይልቅ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ ግሪክ ፡ ሠልጥኖ ፡ ስለነበረ ፡ በገንዘባቸው ፡ ላይ ፡ ያጻፉት ፡ በጥንታዊው ፡ የግሪክ ፡ (ጽርእ) ፡ ቋንቋ ፡ ነው። የቀሩት ፤ ደግሞ ፡ ጥቁቶች ፡ ከአብርሃ ፡ በፊት ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ከአብርሃ ፡ በኋላ ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ጽፈው ፡ አናገኛለን ። የግዕዙ ፡ ፊደል ፡ ግን ፡ ጽሕፈቱ ፡ እንደዛሬው ፡ መልኩና ፡ አጣጣሉ ፡ ያላማረና ፡ ያልሠለጠነ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ላይ ፡ እንደዛሬው ፡ ዘመን ፡ ግዕዝ ፡ ከዕብ ፡ ሳልስ ፡ ራብዕ ፡ ሀሁሂሃ _____ የሚል ፡ አናጋሪ ፡ ነቁጣ ፡ የሌለው ፡ በመገኘቱም ፡ ፊደል ፡ (በግዕዝ) ፡ ብቻ ፡ ሀለሐ _____ እያለ ፡ የሚሂድ ፡ ነው። ይኸንንም ፡ እንዴት ፡ እንደሆነ ፡ ወደፊት ፡ እስክንመለከት ፡ ድረስ ፡ አሁን ፡ ገንዘባቸውን ፡ በግሪክ ፡ ያጻፉትን ፡ የነገሥታት ፡ ስም ፤ የጽሑፉንና ፡ የትርጓሚውን ፡ ዓይነት ፡ አስቀድመን ፡ እንመልከት ።

በግሪክ፡ጽሑፍ ።

፩ኛ ፡ አፊላስ ።

ይህ ፡ ንጉሥ ፡ በገንዘቡ ፡ በንደኛው ፡ ፊት ፡ ላይ ፡ ወደቀኝ ፡ በሚመለከት ፡
 በንድ ፡ ፊቱ ፡ ሆኖ ፡ ዘውዱን ፡ ጭኖ ፡ በዠሮው ፡ ላይ ፡ ሎቲውን ፡ እንዳንጠለጠለ
 የከባ ፡ ዓይነት ፡ ለብዕ ፡ ቀኝ ፡ እጁን ፡ ከከባው ፡ አውጥቶ ፡ ሰይፍ ፡ እንደያዘ ፤ የስ
 ዕሉ ፡ ዙሪያ ፡ በሁለት ፡ የስንዴ ፡ (ወይም ፡ የገብስ ?) እሸት ፡ ዘለላ ፡ ተከቦ ፡ ይታ
 ያል ። ዙሪያውን ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋና ፡ ፊደል ፡ ΑϕΙΛΑC BACIVEYC ፡ የሚል ፡
 ጽሑፍ ፡ እንደሚታየው ፡ በሁለቱ ፡ ጽሑፍ ፡ መካከል ፤ በመካከሉ ፡ ነቁጣ ፡ ተደር
 ጎበት ፡ የጨረቃ ፡ ሩብ ፡ ይታያል ። ይህ ፡ የጨረቃ ፡ ሩብ ፡ ከነቁጣው ፡ የፋርስ ፡
 ንጉሥታት ፡ የሳሳኒድ ፡ ወገን ፡ የሆኑት ፡ እንደአላማ ፡ (ምልክት) ፡ እያደረጉ ፡ ይሠሩበት
 ከነበረው ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ። በሌላው ፡ ፊት ፡ ደግሞ ፡ ይኸው ፡ ንጉሥ ፡ ሁኔታው ፡
 እንደዚያው ፡ እንደፊተኛው ፡ ሆኖ ፡ በዘውድ ፡ ፋንታ ፡ ክብ ፡ የሆነ ፡ የራስ ፡ ቁር ፡
 ደፍቶ ፡ (ወይም ፡ ሻሽ ፡ አስሮ) ፡ በእጁ ፡ በሰይፍ ፡ ፈንታ ፡ ሦስት ፡ የዘንባባ ፡ ዝን
 ጣሬ ፡ የሚመስሉ ፡ እጫፋቸው ፡ ላይ ፡ ድቡልቡል ፡ ነገር ፡ የተሰኘ ፡ የሚመስል ፡
 ጨብጦ ፡ ይታያል ፡ በዙሪያው ፡ ያለ ፡ ግሪክኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ΑΖWMITWN BICI
 AIMHΛH ፡ ይላል ። የሁለቱ ፡ ፊት ፡ ጽሑፍ ፡ በንድነት ፡ ሲጋጠም ፡ በጥሩ ፡ ትር
 ኃሚ ፡ “አፊላስ ፤ የአክሱሞች ፡ ንጉሥ ፡ ከዲሜሌ ፡ ወገን» የሆነ ፡ ማለት ፡ ነው (1) ።

በንደኛው ፡ ፊት ፡ ዘውድ ፡ ደፍቶ ፡ የሚታየው ፡ አፊላስ ፡ የአክሱሙ ፡ ንጉሥ
 በሌላው ፡ ፊት ፡ ያለዘውድ ፡ ዘንባባ ፡ ይዘ ፡ የሚታየው ፡ ለአክሱም ፡ ንጉሥ ፡
 የሚገብረው ፡ ዲማንዱ ፡ ኖዋስ-ፊንሐስ ፡ በዪ ፡ ካሌብ ፡ ጊዜ ፡ የነበረውም ፡ በይሆን ፡
 በርሱ ፡ ስም ፡ የሚጠራ ፡ የቀድሞ ፡ የሳባ ፡ (የየመን) ፡ ንጉሥ ፡ ይሆናል ፡ ሲሉ ፡ እነ
 ሩፔል ፡ እነላንግሷ ፡ ልዩ ፡ አሳብ ፡ ሰጥተዋል ። የዛሬዎቹ ፡ ብዙዎቹ ፡ ሊቃውንት ፡
 ግን ፡ ይኸን ፡ አሳብ ፡ ሳይቀበሉ ፡ የሁለቱም ፡ ወገን ፡ ስዕል ፡ የአፊላስ ፡ የሁለ
 ቱም ፡ ወገን ፡ ጽሑፍ ፡ አፊላስ ፡ የአክሱሞች ፡ ንጉሥ ፡ ከዲሜሌ ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡
 ነው ፡ ብለው ፡ በዚሁ ፡ አሳባቸውን ፡ አቁመዋል ። እኛም ፡ የነዚህን ፡ አሳብ ፡ ለመ
 ደገፍ ፡ ስንፈልግ ፡ በምሥራቃዊ ፡ አነጋገርና ፡ አገላለጥ ፡ እንደዚህ ፡ ስንል ፡ እንጨ
 ምራለን ።

በንደኛው ፡ ፊት ፡ ዘውዱን ፡ ደፍቶ ፡ በእጁ ፡ ሰይፍ ፡ ይዘ ፡ መታየቱ ፡ አልገዛም
 ብሎ ፡ እምቢ ፡ ያለኝን ፡ በግርማ ፡ መንግሥቱ ፡ (በዘውዴ) ፡ አስፈርቼ ፡ በሰይፍ ፡
 እቀጣዋለሁ ፡ ሲል ፡ በሌላው ፡ ፊት ፡ ደግሞ ፡ ዘንባባ ፡ ይዘ ፡ ያለ ፡ ዘውድ ፡ መታ
 የቱ ፡ በሰላም ፡ የሚገዛልኝን ፡ በሰላም ፡ በደስታ ፡ ሆሣዕና ፡ ብዬ ፡ እቀበለዋለሁ ፡
 ማለቱ ፡ ይሆናል ።

ይኸ ፡ በገንዘቡ ፡ ላይ ፡ ስሙ ፡ አፊላስ ፡ (እንደ ፡ ግማሾቹ ፡ አፊዳስ ፤ አሪዳስ፤
 አኪላስ) ፤ ተብሎ ፡ የተጻፈውን ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ከባዚን ፡ በሬት ፡ በ፲፯ኛው ፡
 ቊጥር ፡ የሚገኘው ፡ ፊልያ ፡ ይሆናል ፡ ብለው ፡ እነሙሴ ፡ ድሩወ ፡ እነ

(1) ፡ በግዕዝ ፡ ቢሆን ፡ ዘእምንገደ ፡ ዲሜሌ ፡ ይል ፡ ነበር ፡ በቅርቡ ፡ በሚሠሩበት ፡ ግዕዝኛ ፡ ፊደል ፡ ብእሴ ፡
 ዲሜሌ ፡ ሲል ፡ ተገኝቷል ።

ሙሴ ፡ ባጅ ፡ ጠርጥረዋል ። ነገር ፡ ግን ካሚረር ፡ «የጥንቱን ፡ ያበሻ ፡ ታሪክ ፡ ለመጻፍ ፡ ሙከራ» ፡ ብሎ ፡ በሰየመው ፡ መጽሐፉ ፡ በ፻፶፭፡፲፮ ፡ አፊላስ ፡ ከባዚንም ፡ ከክርስቶስም ፡ በኋላ ፡ በ፪፻፸፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ የነበረ ፡ ንጉሥ ፡ ያደርገዋል ። ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ መጽሐፉ ፡ በገጽ ፡ ፩፻፳፱ ፡ ላይ ፡ አፊላስ ፡ ያሠራቸው ፡ ገንዘቦች ፡ አብዛኞቹ ፡ በክብደትም ፡ ባይነትም ፡ ከሌሎቹ ፡ የሮማውያን ፡ ነገሥታት ፡ የተለዩና ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ በስሙ ፡ ከስቀረጸቸው ፡ ጋር ፡ ስለሚመሳሰል ፡ አፊላስ ፡ የነበረው ፡ በዲዮቅልጥያኖስ ፡ ዘመን ፡ ይሆናል ፡ ይላል ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ተወልዶ ፡ የሞተበት ፡ ፪፻፵፮-፫፻፲፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሲሆን ፡ የነገሠበትና ፡ መንግሥት ፡ የለቀቀበት ፡ ደግሞ ፡ (፪፻፹፱-፫፻፺፭) ዓ ፡ ምሕረት ፡ ነው ።

፬ኛ አንዲ. ቢ. ስ ።

በግሪክ ፡ ENΔΛBIC ☺ BACIΛEYC ፡ ትርጓሜው ፡ አንደቢስ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ከዳቂ ፡ (ከዳኪ) ፡ DAXV ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ የሚል ፡ አለበት ፡ ገንዘቡ ፡ የወርቅና ፡ የብር ፡ ሆኖ ፡ በሁለቱም ፡ ዓይነት ፡ ዘውድ ፡ ሳያደርግ ፡ ጥሩር ፡ የደፋወይም ፡ ሻሽ ፡ ያሠረ ፡ ይመስላል ፡ የቀረው ፡ ዓይነቱ ፡ እንደዚያው ፡ እንደ አፊላስ ፡ ይመስላል ።

፫ኛ ፡ አ.ዛና ።

በሁለቱም ፡ ፊት ፡ በጠቅላላው ፡ ከአፊላስ ፡ ገንዘብ ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ። ነገር ፡ ግን ፡ በቀኝ ፡ እጁ ፡ በሰይፍ ፡ ፈንታ ፡ ጦር ፡ ወይም ፡ በትረ ፡ መንግሥት ፡ የሚመስል ፡ ይዟል ። ጽሕፈቱ ፡ በንድ ፡ ፊት ፡ YCANACR ☺ ΔCIVEYC ፡ በሌላው ፡ ፊት ፡ AZUMITUIIBI ☺ CII፣CCIIIC ፡ የሚል ፡ አለበት ፡ ትርጓሜው ፡ እንደሌሎቹ ፡ ዓይነት ፡ ቃል ፡ በቃል ፡ ያንደኛው ፡ ፊት ፡ አ.ዛና ፡ ንጉሥ ፡ የሁለተኛው ፡ ፊት ፡ የአክሱሞች ፡ ንጉሥ ፡ ከጊሴስ ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ ሲሆን ፡ በጥሩ ፡ ትርጓሜ ፡ ከጊሴስ ፡ ወገን ፡ የሆነው ፡ አ.ዛና ፡ የአክሱሞች ፡ ንጉሥ ፡ ማለት ፡ ነው ።

ይህ ፡ አ.ዛና ፡ በሌላው ፡ ዝርዝርና ፡ በታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ስሙ ፡ ስለአልተገኘ ፡ አ.ዛና ፡ (አብርሃ) ፡ ይሆናል ፡ የሚሉ ፡ አሉ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ የአ.ዛና ፡ የራሱ ፡ ገንዘብ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ አ.ዛና ፡ የአክሱሞች ፡ ንጉሥ ፡ ከሐሌን ፡ ወገን ፡ የሆነ ስለሚል ፡ ሁለቱ ፡ ለየብቻ ፡ መሆናቸው ፡ ይታወቃል ።

፬ኛ ፡ አላሚሪስ ።

አላላሚሪዮስ ፡ አላላሚሪስ ፡ እንደባጅ ፡ አጻጻፍ ፣ አላል ፡ ሚስዩስ ፡ እንደ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ በግሪክ ፡ AΛAΛMIPVIC ፡ ወይም ፡ AΛAΛM-IDIC ። የዚህ ፡ ገንዘብ ፡ ጌታ ፡ ዐላዓሚዳ ፡ ይሆናል ፡ እያሉ ፡ ብዙ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ጠርጥረዋል ።

፩ኛ ፡ ኢዛና ፡ (አብርሃ) ።

ኢዛና ፡ ሁለት ፡ ዓይነት ፡ ገንዘብ ፡ አለው ፡ ግማሹ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በተጻፈው ፡ በሹመት ፡ አባቶቹ ፡ በነአፊላስ ፡ ዓይነት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ክርስቲናን ፡ ሳይቀበል ፡ አረማዊ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ በጽሑፉ ፡ መካከል ፡ የመሰለ ፡ የጨረቃ ፡ ምልክት ፡ እያደረገ ፡ ያሠራው ። የቀረው ፡ ደግሞ ፡ ክርስቲያን ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ በውስጡ ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ ተ እየጨመረ ፡ ያሠራው ፡ ነው ። አረማዊ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ያሠራው ፡ ጽሕፈቱና ፡ ምልክቱ ፡ በንድ ፡ ፊት ፡ HZΛNΛCB ፡ ACIVCYC በሌላው ፡ ፊት ፡ AZwLLITwN ፡ BICIA'ΛENE ፡ ይላል ፡ ትርጓሜው ፡ ኢዛና የአክሱሞች ፡ ንጉሥ ፡ ከሀሌን ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ ማለት ፡ ነው ።

ክርስቲያን ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ደግሞ ፡ በንደኛው ፡ ፊት ፡ +hza+hac+baci+leyc፡ በሌላው ፡ ፊት ፡ Aንw+WitWn+bii+ia,Λene ፡ ትርጓሜው ፡ እንደላይኛው ፡ ኢዛና ፡ የአክሱሞች ፡ ንጉሥ ፡ ከሀሌን ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ አረማዊ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ በየጽሑፉ ፡ መካከል ፡ የጨረቃ ፡ ሩቧን ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ (ወይም ፡ ላይና ፡ ታች) ፡ ነቁጣ ወይም ፡ የከዋክብት ፡ ምልክት ፡ እያስጨመረ ፡ ያሠራ ፡ የነበረውን ፡ ትቶ ፡ የስሙንና ፡ የማዕርግ ፡ ስሙን ፡ ፊደሎች ፡ የሁለቱንም ፡ ፊት ፡ አራት ፡ ላይ ፡ ከፍሎ ፡ በየመካከሉ ፡ በጨረቃ ፡ ፈንታ ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ አድርጎ ፡ ይታያል ። ኢዛና በአረማዊነቱ ፡ ጊዜ ፡ ከአሠራው ፡ ገንዘብ ፡ በክርስቲያንነቱ ፡ ጊዜ ፡ ያሠራው ፡ በብዛት ፡ ይበልጣል ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የሐውልቱና ፡ የገንዘቡ ፡ ጽሑፍ ፡ ኢዛና ፡ እያለ ፡ የሚጠራው ፡ ባገር ፡ ተወላጅ ፡ እጅ ፡ የተጻፈው ፡ የግዕዝና ፡ የማርኛ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ አብርሃ ፡ የሚለውን ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ጸሐፊው ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ መስማማት ፡ ደርሷል ። ስለነገሥታቱ ፡ ስም ፡ ብዛት ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ከጻፍነው ፡ በቀር ፡ አሁንም ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ መጨረሻ ፡ እንገልጻለን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ከክርስቲና ፡ በፊት ፡ አሪታዊ ፡ ሲያደርገው ፡ ገንዘቡና ፡ ሐውልቱ ፡ አረማዊ ፡ ስለአደረገበት ፡ ጉዳይም ፡ በተለይ ፡ በንድ ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ እንገልጻለንና ፡ አሁን ፡ ወደገንዘቡ ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

፪ኛ ፡ ኢዝባኤል ።

በንደኛው ፡ ፊት ፡ +Cac+cin+clx+acA፡ በሌላው ፡ ፊት ፡ □ □ ተ an+ba □ +AbA የዚህ ፡ ንጉሥ ፡ ጽሑፍ ፡ ለንባብና ፡ ለትርጉም ፡ አስቸግሯል ። ንባቡ ፡ ከቀኝ ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ ከግራ ፡ አለዚያም ፡ ከመካከል ፡ አልታወቀም ። ሰውዬውም ፡ በካባ ፡ ወይም ፡ ሐዛኤል ፡ አጽብሃ ፡ ወይም ፡ ካሌብ ፡ ይሁን ፡ በትክክል ፡ አልተለየም ። ክርስቲያን ፡ ለመሆኑ ፡ ግን ፡ በየጽሑፉ ፡ መካከል ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ ከማስደረጉ ፡ በቀር ፡ በንደኛው ፡ ፊት ፡ የራሱን ፡ ምስል ፡ ዘውዱን ፡ ደፍቶ ፡ በእጁ ፡ በትረ ፡ መንግሥቱን ፡ እንደያዘ ፡ ሲታይ ፡ በሌላው ፡ ፊት ፡ በሙሉ ፡ መስቀል ፡ በትልቁ ፡ አሠርቶ በት ፡ በግልጽ ፡ ይታያል ። ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ሙሴ ፡ ጽሑፍ ፡ (Drouin ፡ ስለነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፋቸው ፡ በሳተሙት ፡ የገንዘብ ፡ ቅርጽ ፡ ቀጥሮ ፡ ሆኖ ፡ ፤ ፡ ላይ ፡ በትክክል ፡ ይለያል ።

ቋንቋ ፡ በግሪክና ፡ በሳባ ፡ ሬደል ፡ ግማሾቹ ፡ ደግሞ ፡ በጥንቱ ፡ በአባቶቻቸው ፡ ባልሠለጠነው ፡ የግዕዝ ፡ ሬደልና ፡ ቋንቋ ፡ ብቻ ፡ መጻፍን ፡ አልተወጡም። ይኸንንም ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ እንመልከት ።

በግዕዝ ፡ ጽሑፍ
፩ኛ ፡ ዋዚባ ።

ይኸ ፡ ንጉሥ ፡ ያሠራው ፡ ገንዘብ ፡ በዘውዱም ፡ በልብሱም ፡ በእጁም ፡ ሰይፍ ፡ አያያዝ ፡ ከነአሬላስ ፡ ገንዘብ ፡ ልዩነት ፡ የለውም ። በምስሉ ፡ ዙሬያ ፡ በሁለት ፡ የስንዴ ፡ እሾት ፡ ዘለላ ፡ ተከቧል ፡ የሁለቱ ፡ እሾት ፡ ዘለላ ፡ ጫፍ ፡ እተጋጠመበት ፡ መካከል ፡ ቆ የሚል ፡ ምልክት ፡ አለ ፡ ይህ ፡ ምልክት ፡ ስሙ ፡ ወዘበ ፡ ተብሎ ፡ የተጻፈውን ፡ ሦስቱን ፡ ሬደል ፡ በንድነት ፡ አቆላልፎ ፡ በጭሩ ፡ በጥበብ ፡ ማሠራቱ ፡ ነው ። የዚህም ፡ ስምን ፡ እያቆላለፉ ፡ የመፈረም ፡ ወይም ፡ ማሳተም ፡ የማሠራት ፡ ልማድ ፡ እስከ ፡ ቅርብ ፡ ጊዜ ፡ (ግማሾቹም ፡ እስከሁን) ፡ ድረስ ። በገራችን ፡ ነገሥታትና ፡ መኳንንት ፡ ጸሐፊም ፡ ዘንድ ፡ የተለመደ ፡ ነው ፡ በስዕሉ ፡ ዙሬያ ፡ ባልሠለጠነው ፡ የግዕዝ ፡ ሬደል ፡ ወዘበነገሠ ፡ አከስ ፡ ሠለ አስዩዘገለየ ፡ ይላል ፡ ትርጓሜው ፡ “ዋዘባ ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ ብእስዩ ፡ ዘግሊዬ” ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኸን ፡ ንጉሥ ፡ ከኢዛና ፡ (አብርሃ) ፡ በሬት ፡ የነበረ ፡ አረማዊ ፡ ንጉሥ ፡ ለመሆኑ ፡ የሚያስረዳው ፡ በጽሑፉ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የጨረቃ ፡ ምልክት ፡ ነው ። ከርሱ ፡ ወዲህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የምናያቸው ፡ በግዕዝ ፡ ሬደል ፡ ያጻፉት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ናቸው ። ክርስቲያን ፡ ወይም ፡ ለሕዝብ ፡ አሳቢ ፡ መሆናቸውን ፡ ለማስረዳት ፡ ከስማቸው ፡ ጎን ፡ ክርስቶስ ፡ ምስሌን ፡ ወይም ፡ ፍሥሐ ፡ ይኩን ፡ ለአሕዛብ ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ ሲያስጨምሩ ፡ እነሆ ፡ እንመለከታለን ።

፪ኛ ፡ ኢዩኤል ።

ኢዩኤል ፡ በንደኛው ፡ ሬት ፡ ዘውድ ፡ ደፍቶ ፡ በዘውዱ ፡ ላይ ፡ በቀኝ ፡ በኩል ፡ መስቀል ፡ አሠርቷል ። በእጁ ፡ በትረ ፡ መንግሥትም ፡ ሰይፍም ፡ አልያዘም ። በሁለተኛው ፡ ሬት ፡ በሙሉ ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ አድርጓል ። በላዩ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ጽሑፍ ፡ በንደኛው ፡ ሬት ፡ ባልሠለጠነ ፡ ጥንታዊ ፡ ሬደል ፡ ነገሠ ፡ በ፪ኛው ፡ ሬት ፡ አየአለ ፡ በሰለጠነ ፡ የዛሬ ፡ ሬደል ፡ ነገሠ ፡ አየአለ ፡ ትርጓሜው ፡ ንጉሥ ፡ ኢዩኤል ። የዚህን ፡ ንጉሥ ፡ ገንዘብ ፡ ሙሴ ፡ ድረው ፡ በመጽሐፋቸው ፡ በሁለቱም ፡ ሬት ፡ ቀ ፡ ፳፪ ፡ ላይ ፡ ያሳተሙት ፡ በግልጽ ፡ ይታያል ፡ ስሙን ፡ ግን ፡ ኤላ ፡ አታስ ፡ ብለውታል ። ከሚረረ ፡ በቀጥታ ፡ ፳፩ ፡ ፳፪ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ኢዩኤል ፡ መሆኑን ፡ አረጋግጠዋል ። ክርስቲያንነቱ ፡ አይጠረጠርም ። የነበረበት ፡ ጊዜ ፡ በ፯፻፵ ፡ በ፷፫ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ መካከል ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ተብሎ ፡ ተገምቷል ። በሌላ ፡ እኔ ፡ ባላየሁት ፡ ገንዘቡ ፡ ላይ ፡ ያስቀረጸው ፡ ደግሞ ፡ በንድ ፡ ሬት ፡ ነገሠአየአለ ፡ በሌላው ፡ ሬት ፡ ከረሰተሰመሰለን ፡ የሁለቱ ፡ ትርጓሜ ፡ ንጉሥ ፡ ኢዩኤል ፡ ክርስቶስ ፡ ምስሌን ፡ የሚል ፡ ነው ።

፫ኛ ፡ ፡ ዋዜና ፡ (ዘዋዜና) ።

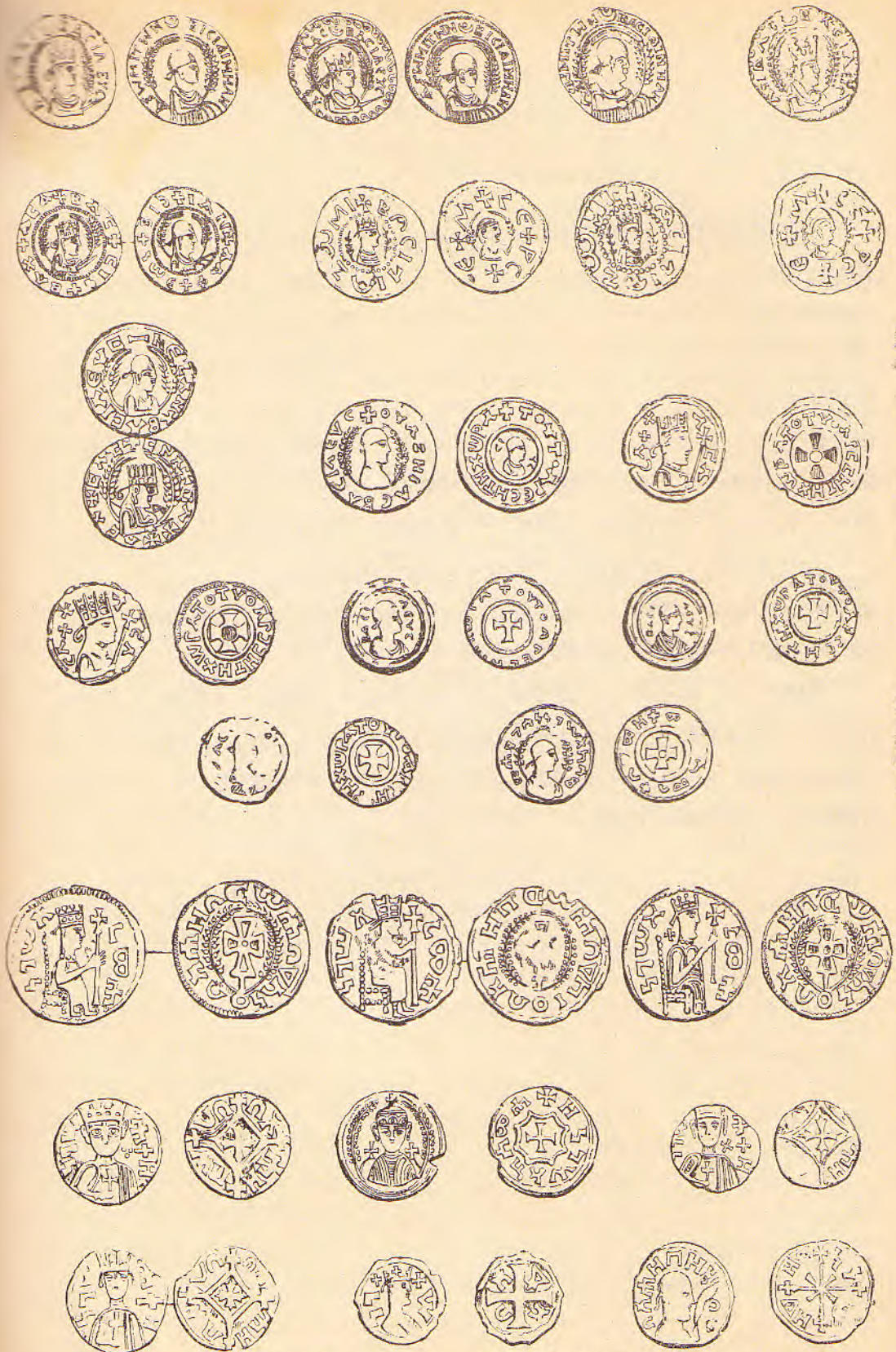
በዘውድ ፡ ፈንታ ፡ ጥሩር ፡ ያደረገ ፡ ወይም ፡ ሻሽ ፡ ያሠረ ፡ የሚ
 መስል ፡ በምስሉ ፡ ዙሪያ ፡ በንድ ፡ ፊት ፡ ለአሐዘበየ ፡ የጸለ ፡ ትርጓሜው ፡ ለአሐዘበ ፡
 ይደሉ ፡ በሁለተኛው ፡ ፊት ፡ በሁለት ፡ በሁለት ፡ ፊደል ፡ መካከል ፡ ጣልቃ ፡ የመስቀል ፡
 ምልክት ፡ እያደረገ ፡ ተዘውተዘነ ፡ ዘነተዘው ፡ ትርጓሜው ፡ ዘዋዜና ፡ ዘንጉሥ ፡
 ግለት ፡ ነው ። ምስተር ፡ በጅ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ መጽሐፍቶች ፡ በመዝሙር
 ያው ፡ ሹሊም ፡ 137 ፡ ገጽ ፡ ዘየደለለአሐዘበ ፡ ትርጓሜው ፡ ዝ ፡ ይደሉ ፡ ለአሐ
 ዘበ ፡ ብለው ፡ በሚገባ ፡ መንገድ ፡ ተርጉመውታል ። ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ በላይኛው ፡
 ዓይነት ፡ እንጂ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ አይታይም ፡ ግዕዙን ፡ በቀጥታ ፡ ለማያውቀው ፡
 የውጭ ፡ አገር ፡ ሰው ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ማስቸገሩ ፡ አይቀርምና ፡ ወደ ፡ እንግሊዝ ፡
 ሲተረጎሙ ፡ “May this Be useful to the peoples ፡ ይህ ፡ ለሕዝብ ፡ ጠቃሚ ፡
 ይሁን” ፡ ከሚረር ፡ ደግሞ ፡ በፈረንሳይ ፡ “qu'il plaise au peuple” ፡ ሕዝብን ፡
 ያስደስት ብለው ተርጉመውታል። ነገር፡ግን ቃሉ የመጣው ፡ ደለው፡ካለው፡ግሥ፡ሲሆን ፡
 ዝ ፡ ይደሉ ለአሐዘበ ፡ ሲል ፡ ይህ ፡ ለሕዝብ፡ይገባል ፡ ብሎ መተርጎም ፡ ይሻላል ።

፬ኛ ፡ አርማሕ ።

የዚህ ፡ ንጉሥ ፡ ገንዘብ ፡ ከካሚረርና ፡ ከኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ መጽሐፍ ፡ ይልቅ ፡
 በድሩው ፡ ላይ ፡ በቀጥር ፡ ፲፭ ፡ ፲፮ ፡ ፲፯ ፡ ላይ ፡ ምስሉም ፡ ጽሑፍም ፡
 ደህና ፡ አድርጎ ፡ ይታያል ። በንደኛው ፡ ፊት ፡ ንጉሡ ፡ ዘውዱን ፡ ደፍቶ ፡ እዙ
 ፋኑ ፡ ላይ ፡ ተቀምጧል ። ዙፋኑ ፡ ዙሪያውን ፡ በድቡልቡል ፡ ነገር ፡ ያጌጠ ፡ ይመ
 ስላል ። ንጉሡ ፡ በንገቱ ፡ ዙሪያ ፡ ድቡልቡል ፡ ጌጥ ፡ አድርጓል ። አሜፋ ፡ ላይ ፡
 መስቀል ፡ ያለበትን ፡ በትረ ፡ መንግሥቱን ፡ በቀኝ ፡ እጁ ፡ ጨብጧል ። በምስሉ ፡
 ዙሪያ ፡ ከታች እስከ ፡ ዘውዱ ፡ ነገሠክ ፡ ከላይ ከበትረ ፡ መንግሥቱ ፡ ጫፍ ፡
 እስከ ፡ እግሩ ፡ ረመሐ ፡ ትርጓሜው ፡ ንጉሥ ፡ አርማሕ ። በሌላው ፡ ፊት ፡ በመ
 ካከሉ ፡ መስቀል ፡ ተስሎ ፡ መስቀሉ ፡ በሁለት ፡ የስንዴ ፡ እሾት ፡ ወይም በገ
 ብስ ፡ አለዚያም ፡ ፍሬ ፡ ባለው ፡ በሌላ ፡ የዛፍ ፡ ዘለላ ፡ ተስቦ ፡ በርሱ ፡ ዙሪያ ፡ “ፈሠ
 ሐለዩከን ፡ ለአሐዘበ ፡ ትርጓሜው ፡ ፍሥሐ ፡ ለይኩን ፡ ለአሐዘበ ። ሌላም ፡
 ገንዘብ ፡ ከዘውዱ ፡ ልዩነት ፡ በቀር ፡ በዚህ ፡ ዓይነት አለው ።

፭ኛ ፡ ሐታዝ ።

ሐታዝ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ ገንዘብ ፡ አለው ፡ የምስሉም ፡ አቀማመጥ ፡
 ከሌሎቹ ፡ ይለያል ፡ የቀሩት ፡ መልካቸው ፡ ወደቀኝ ፡ እያዩ ፡ በንድ ፡ ፊት ፡ ብቻ
 ሲታይ ፡ የርሱ ፡ በሙሉ ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ ይታያል ፡ በንደኛው ፡ ላይ ፡ ገንዘብ ፡
 በንድ ፡ ፊት ፡ ሞላላ ፡ ያጌጠ ፡ ዘውድ ፡ አድርጎ ፡ በእጁ ፡ መስቀል ፡ ይዟል ፡
 በምስሉ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ነገሠ ፡ ሐተዘ ፡ (ንጉሥ ፡ ሐታዝ) ፡ እንደ ፡ ድሩው ፡

፪፻፲፱

የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ገንዘባቸው ፡ ሐተታውን ፡ በግልባጩ ፡ ተመልክቶ ።

በመገናኛው ፡ መሥመር ፡ መደዳውን ፡ የአፊላስ ፡ በባቲም ፡ ፊት ።
 በሁለተኛው » " የገርሰም " "
 በሦስተኛ ፡ » " የአዛኤልና የዋዘባ ፡ » »
 በአራተኛው ፡ " " ያልታወቁ ፡ " »
 በአምስተኛው ፡ » » " » "
 በ፳ኛው ፡ » " መስቀል ፡ በጫፍ ፡ ያለበት ፡
 በትረ ፡ መንግሥት ፡ ይዘ ፡ በዙፋኑ ፡ ተቀምጦ ፡ ዘውድ ፡ አድርጎ ፡ የሚታየው ፡
 ነገሠ ፡ አረመክ ፡ የሚለው ፡ የንጉሥ ፡ አርማሕ ፡ ከነግልባጩ ።

በሰባተኛው ፡ መሥመር ፡ የሐታዝ ፡ ከነግልባጩ ።
 በ፰ኛው ፡ (በመጨረሻው ፡) መሥመር ፡ ግማሹ ፡ የሐታዝ ፡ የቀረው ፡ የአለ ፡
 አጽ ፡ (አጽባሐ-ካሌብ ?) የዋዛና ፡ ናቸው ።

በ፩ኛው ፡ በ፪ኛው ፡ በ፫ኛው ፡ መሥመር ፡ ያሉት ፡ በግሪክ ፡ ጽፈው ፡
 የጨረቃ ፡ ምልክት ፡ ያደረጉት ፡ አረማውያን ፡ ከዚያ ፡ በታች ፡ ያሉት ፡ የመስ
 ቀል ፡ ምልክት ፡ ያደረጉት ፡ ክርስቲያን ፡ ነገሥታት ፡ መሆናቸውን ፡ እንበቢ ፡
 ይመልከት ፡ (ድሩው-Drouin)

እንደ ፡ ኮንቲ ፡ ርሲ፤ ፡ ንጉሥ ፡ ሐታዛ ፡ እንደካሜረር ፡ የሚል ፡ ጽሑፍ ፡ አለበት ። በዚሁ ፡ ገንዘብ ፡ በግልባጭ ፡ በመካከሉ ፡ መስቀሉ ፡ የተከበበ ፡ የመስቀሉ ፡ አራት ፡ ማዕዘን ፡ ጫፍ ፡ በአራት ፡ ቲናንሽ ፡ መስቀል ፡ ያጌጠ ፡ በአራቱ ፡ መስቀል ፡ መካከል ፡ ሁለት ፡ ሁለት ፡ ፊደሎች ፡ በሠ+ሀለ+ለአ+ ሐዘበ ፡ ባንድነት ፡ ተደባልቆ ፡ ዙሪያውን ፡ ቢነበብ ፡ ሣህል ፡ ለአሕዛብ ፡ ይሆናል ።

በሁለተኛው ፡ ገንዘብ ፡ ላይ ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ በሙሉ ፡ እየተመለከተ ፡ እጫፉ፤ ላይ ፡ መስቀል ፡ ያለበት ፡ ክብ ፡ ዘውድ ፡ አድርጎ ፡ በትከሻው ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ሁለት ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ አሠርቷል ። የምስሉ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ በሁለት ፡ የስንዴ ፡ እሸት ፡ ዘለላ ፡ ተከቦ ፡ የዘለላዎቹ ፡ ጫፍና ፡ ጫፍ ፡ የዘውዱን ፡ መስቀል ተጠግተዋል ። በዚህ ፡ ገጽ ፡ ምንም ፡ ጽሑፍ ፡ የለም ። በገርባው ፡ የተከበበ ፡ መስቀል ፡ ተሠርቶ ፡ በመስቀሉ ፡ ዙሪያ ፡ ሐትዘ ፡ ነገሠ ፡ አከሠመ ፡ ትርጓሜው ፡ ሐታዝ ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ የሚል ፡ ጽሑፍ ፡ ይታያል ።

እንግዲህ ፡ ይኸን ፡ በመሰለ ፡ ዓይነት ፡ ብዙ ፡ ነገሥታቶቻችን ፡ እነ ፡ ገርስም ፡ እነ ፡ እለገበዝ ፡ እነ ፡ እስራኤል ፡ በታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የታወቁት ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ስማቸው ፡ በታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ውስጥ ፡ ያልተወሰዱ ፡ በገንዘቡ ፡ ላይ ፡ ሚግስን ፡ አዘኤል ባካሣ ፡ ሐያ ፡ አቢ ፡ ለመድኅን ፡ ያትልያ ፡ አናስ ፡ ማሕዋስ ፡ እያለ ፡ ስማቸውን ፡ የሚያነሣው ፡ አሉ ። ብዙ ፡ ደግሞ ፡ ገንዘቡ ፡ የአክሱሞች ፡ መሆኑ ፡ ታውቆ ፡ የማንኛውን ፡ ንጉሥ ለመሆኑ ፡ የጽሕፈቱ ፡ አፈታት ፡ የቸገረ ፡ ሞልቷል ። ሁለት ፡ ዓይነት ፡ ገንዘብ ፡ በሁለት ፡ ዓይነት ፡ ጽሑፍ ፡ ይገኛና ፡ ያንድ ፡ ሰው ፡ ስም ፡ ስለሚጠራ ፡ ለየብቻ ፡ በየጊዜው ፡ የነበሩ ፡ ባንድ ፡ ስም ፡ የሚጠሩ ፡ ፎካላዎች ፡ መሆናቸው ፡ ወይም ፡ ሁለቱም ፡ ያንድ ፡ ንጉሥ ፡ ለመሆኑ ፡ ማጣራት ፡ እያስቸገረ ፡ እንደዚሁ ፡ የተንጠለጠለ ፡ አለ ። ደግሞ ፡ የቀሩት ፡ ሁሉ ፡ በገንዘባቸው ፡ ላይ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ እያሉ ፡ ሲጠሩ ፡ እንደ ፡ ሦስት ፡ የሚሆኑ ፡ ነገሥታት ፡ ሙሴ ፡ ካሜረር ፡ በኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ መጽሐፉ ፡ በ፫ኛው ፡ ክፍል ፡ በገጽ ፡ ፪፻፳፪ ፡ ገጽ ፡ ላይ ፡ በዘጋጀው ፡ የዝርዝር ፡ ስሌት ፡ ላይ ፡ እንደሚታየው ፡ በሚያጠራጥር ፡ አገላለጥ ፡ የጽዮንና ፡ የሀበሳት ፡ (ያበሻ) ፡ ንጉሥ ፡ የሚል ፡ አድርጎዋል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የሁሉም ፡ የገንዘባቸው ፡ አሠራርና ፡ ቅርጽ ፡ ቀደም ፡ ያሉት ፡ የሮማውያንን ፡ ወይም ፡ የነበጥሊሞስን ፡ እንደዚሁም ፡ በመጠኑ ፡ የፋርስን ፡ የኋላኞቹ ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ ነገሥታት ፡ በየዘመናቸው ፡ ያሠሩትን ፡ ይመስላል ።

እነዚህ ፡ በገንዘብ ፡ ላይ ፡ ከተጻፉት ፡ ነገሥታት ፡ ወደፊት ፡ እጉዳዩ ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ ስንደርስ ፡ እንደምንገልጸው ፡ ኢዛና ፡ የተባለው ፡ አብርሃ ፡ በአባ ፡ ሰላማ ፡ ሹመት ምክንያት ፡ ከቀስጥንጥንያ ፡ ንጉሥ ፡ ከከስታንስ ፡ (ቀንስጣ) ፡ በተጻፈለት ፡ ደብዳቤ ምክንያት ፡ አርማሕ ፡ ከመሐመድ ፡ ጋር ፡ ባደረገው ፡ ግንኙነትና ፡ እስላሞቹን ፡ በስተናገደበት ፡ የተነሣ ፤ ካሌብ ፡ በናግራን ፡ ጦርነት ፡ ምክንያት ፡ የቀስጥንጥንያና ፡ የዐረብ ፡ ታሪክ ፡ ያነሷቸዋል ። አንዳንዶቹ ፡ እንዲን ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ የኛም ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ በፍጹም ፡ የማያነሣቸው ፡ ሲገኙ ፡ የዘመኑ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ታሪክ ፡ የዘንጋቸው ፡ የራሳቸውን ፡ የአክሱምን ፡ ታሪክ ፡ በዘመኑ ፡ የተጻፈውን ፡ በየጊዜው ፡

የሚደርስ ፡ ጦርነትና ፡ ዘረፋ ፡ ቃጠሎ ፡ ደምስሶት ፡ ይሆናል ። ስለዚህ ፡ ዛሬ ፡ በስማቸው ፡ በሠሩት ፡ ገንዘብ ፡ ላይ ፡ የተገኘውን ፡ በነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ላይ ፡ ከሚገኙት ፡ ጋር ፡ እያጋጠሙ ፡ በየዘመኑ ፡ አግብቶ ፡ ለማስተካከልና ፡ የጎደለውን ፡ ለመሙላት ፡ መሞከር ፡ እስሕተት ፡ ላይ ፡ መጣሉ ፡ የታወቀ ፡ ነውና ፡ ማስረጃ ፡ ያልተገኘለትን ፡ ወገን ፡ እንዳለ ፡ መተው ፡ የተሻለ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።

በዚህ ፡ ዘመን (ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ፩-፷፪ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ ያሉት ፡ የነገሥታቶቻችን ፡ ዝርዝርና ፡ ታሪክ ፡ በገንዘቡም ፡ ላይ ፡ ሳይቀር ፡ ይኸን ፡ የመሳሰለ ፡ ጥርጥርና ፡ ውልውል ፡ በደንበኛውና ፡ በሐቀኛው ፡ ታሪክ ፡ መካከል ፡ እያለፈ ፡ ጣልቃ ፡ ሲገኝበት ፡ እኛን ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ተስፋ ፡ ሊያስቆርጠን ፡ አይችልም ፡ የውጭንም ፡ ተመልካች ፡ ሊያስገርመው ፡ አይችልም ፡ በዘመኑ ፡ የነበሩትንም ፡ ነገሥታት ፡ ቢሆን ፡ ታሪኩን ፡ የጻፉትንም ፡ የጥንት ፡ ጸሐፊዎች ፡ ቢሆን ፡ የሚያሳማቸው ፡ ምክንያት ፡ የለም ።

ሥራ ፡ የሚሠራው ፡ እንደዘመኑ ፡ እንደአቅሙ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ዛሬ ፡ እኛ ፡ ለደረስንበት ፡ እውቀት ፡ ላለንበት ፡ ጊዜ ፡ ሙሉ ፡ ሆኖ ፡ የሚገኝ ፡ ታሪካዊ ፡ ሥራ ፡ ነገሥታቱ ፡ መሥራት ፡ ጸሐፊዎቹም ፡ ማዘጋጀት ፡ አይችሉም ። የሳባና ፡ የሂሚያሪት ፡ ፊደል ፡ ከኋላው ፡ በደግፈውም ፡ የዛሬ ፡ ሁለት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ሀለሐመ ፡ የሚል ፡ ፊደል ፡ አውጥቶ ፡ ነገሠ ፡ ሀተዛ ፡ (ንጉሥ ፡ ሐታዝ) ፡ ተብሎ ፡ በመዠመሪያ ፡ እንዲጻፍ ፡ ያደረገው ፡ ሊቅ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ አእምሮውን ፡ እንደበጠበጠ ፡ መገመት ፡ ያስፈልጋል ።

እንኳን ፡ ሁለት ፡ ሺ ፡ ወይም ፡ ሺ ፡ ፭፻ ፡ ዓመት ፡ ዕድሜ ፡ ያለፈው ፡ ታሪክ ፡ የብዙ ፡ መንግሥታት ፡ አገሮች ፡ የቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ታሪካቸው ፡ ውልውል ፡ ሞልቶበታል ። የእኛ ፡ መንግሥት ፡ በተነሣበት ፡ ዘመን ፡ የተነሡ ፡ መንግሥታትም ፡ ታሪካቸው ፡ እንደኛው ደህና ፡ ሆኖ ፡ የተጣራ ፡ አይገኝም ።

የቀድሞን ፡ የነገሥታትን ፡ ታሪክና ፡ የስም ፡ ዝርዝር ፡ ከሚያሳስቱት ፡ ጉዳዮች ፡ አንደኛው ፡ የስማቸው ፡ ብዛት ፡ ሁለተኛው ፡ አንዱ ፡ ንጉሥ ፡ ያልሠራውን ፡ እንደሠራ ፡ ያልገዛውን ፡ አገር ፡ ወይም ፡ ሊገዛ ፡ ያሰበውን ፡ ወይም ፡ እርሱ ፡ አለዚያም ፡ አባቶቹ ፡ ሲገዙ ፡ የቆዩትን ፡ አገር ፡ እንደገዛ ፡ እያደረገ ፡ በሐውልትና ፡ በመዝገብ ፡ ላይ ፡ እያጻፈ ፡ በመገኘቱ ፡ ነው ። ይኸኛው ፡ ሁለተኛው ፡ ዓይነት ፡ እንኳ ፡ ቍጥሩና ፡ መጠኑ ፡ ባይበዛ ፡ የስም ፡ ብዛት ፡ የሚሰጠው ፡ ውልውልና ፡ ስሕተት ፡ ብዙ ፡ ነው ። የሁሉም ፡ ሳይሆን ፡ ያንዳንዶቹ ፡ ነገሥታት ፡ ሲወለዱ ፡ በገራቸው ፡ የሚሰጣቸው ፡ አንድ ፡ ስም ፡ በነገሡ ፡ ጊዜ ፡ ከሚሰጣቸው ፡ ስመ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ሁለት ፡ ይሆናል ። ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ በጠባያቸው ፡ ፈሪ ፡ ወይም ፡ ጎብዝ ፡ ሞኝ ፡ ወይም ፡ ብልህ ፡ ጨካኝ ፡ ወይም ፡ ርገሩጎ ፡ ሲሆኑ ፡ ከስም ፡ በላይ ፡ ሌላ ፡ የሚሰጣቸው ፡ የቅጽል ፡ ወይም ፡ የፈረስ ፡ ስም ፡ በቀን ፡ ብዛት ፡ መጠሪያ ፡ ሆኖ ፡ ይቀራል ። እንደዚህ ፡ የበዛውን ፡ ስም ፡ ደግሞ ፡ ግብፃዊ ፡ ሶርያዊ ፡ ግሪክ ፡ ዐረብ ፡

በየቋንቋው ፡ ሲጽፈው ፡ ድምፅ ፡ ባለውና ፡ በሌለው ፡ ወይም ፡ በጠቅላላው ፡ በየራደሉ ፡ ልዩነት ፡ ምክንያት ፡ እየለያየ ፡ ይጽፈዋል ። ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ እንደዚህ ፡ የተለያየውን ፡ ስም ፡ ዐረብኛ ፡ ግሪክ ፡ አውቃለሁ ፡ የሚለው ፡ ያገር ፡ ተወላጅ ፡ ጸሐፊ ፡ አጣርቶ ፡ ከግያውቀው ፡ ቋንቋ ፡ እየተቀበለ ፡ ሲጽፈው ፡ ወይም ፡ ሲተረጎሙው ፡ በብዙ ፡ ጊዜ ፡ የጽሕፈት ፡ ወቅትና ፡ ዓይነት ፡ በመገልበጥም ፡ ብዛት ፡ ስም ፡ ሁሉ ፡ እየተዳቀለ ፡ ወይም ፡ እየተደበለቀ ፡ ያም ፡ ቢቀር ፡ እየተለዋወጠ ፡ በአሁን ፡ ጊዜ ፡ በኛ ፡ ላይ ፡ እንደደረሰው ፡ ለኋለኛው ፡ ትውልድ ፡ የታሪክና ፡ የጽሑፍ ፡ ችግርን ፡ ያወርሰዋል ።

ለምሳሌ ፡ ከብዙዎቹ ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ነገሥታት ፡ በምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ የሚገኘው ፡ ሻባክ ፡ በወገኑ ፡ በናፓታዎችና ፡ በግብፆች ፡ ዘንድ ፡ ፩ጊዜ ፡ ሻባክ ፡ ፩ጊዜ ፡ ነፈርቃራ ፡ ይሉታል ፤ እንደአባቶቹ ፡ ልማድ ፡ የአሞን ፡ የአምላኩ ፡ ወዳጅ ፡ ለማለት ፡ ወይም ፡ በክህነት ፡ ስሙ ፡ ለመጥራት ፡ ሚይ ፡ አሙን ፡ ይሉታል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ደምቆ ፡ የሚጠራበት ፡ ሻባክ ፡ ነው ። ይኸን ፡ ስሙን ፡ እንደማንቶ (MANETHON) ፡ ያለው ፡ የግሪክ ፡ ጸሐፊ ፡ ሲይዘው ፡ ሰባክን ፡ ሰባኩስ ፡ ይለዋል ። የዮሐንስ ፡ መደብርን ፡ መጽሐፍ ፡ ከዐረብኛ ፡ ወደ ግዕዝ ፡ የተረጎመው ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ሊቅ ፡ ደግሞ ፡ ሰዋክን ፡ ብሎታል ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ ከታሪካቸው ፡ በፊት ፡ የስማቸውን ፡ ዝርዝርና ፡ የገንዘብ ችውን ፡ ዓይነት ፡ ያስቀደምነውን ፡ የነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ የሚገኘውን ፡ ያህል ፡ በሚቀጥሉት ፡ ምዕራፎች ፡ በምንጽፍበት ፡ ጊዜ ፡ የስማቸውን ፡ ልዩነት ፡ እንገልጻለን ።

ምዕራፍ ፴፭ ።

ስለ ፡ አክሱምና ፡ አክሱሞች ፡

የአክሱምና ፡ በዚህ ፡ አገር ፡ ዙሪያ ፡ ያሉ ፡ ሕዝቦች ፡ ከደቡብ ፡ ዐረብ ፡ የመጡ ነገዶች ፡ የቅጣን ፡ የሚባሉት ፡ የሴም ፡ ዘር ፡ መሆናቸውን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ጽፈናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ስለአክሱም ፡ ከተማ ፡ አመሠራረት ፡ አላመለከትንም ።

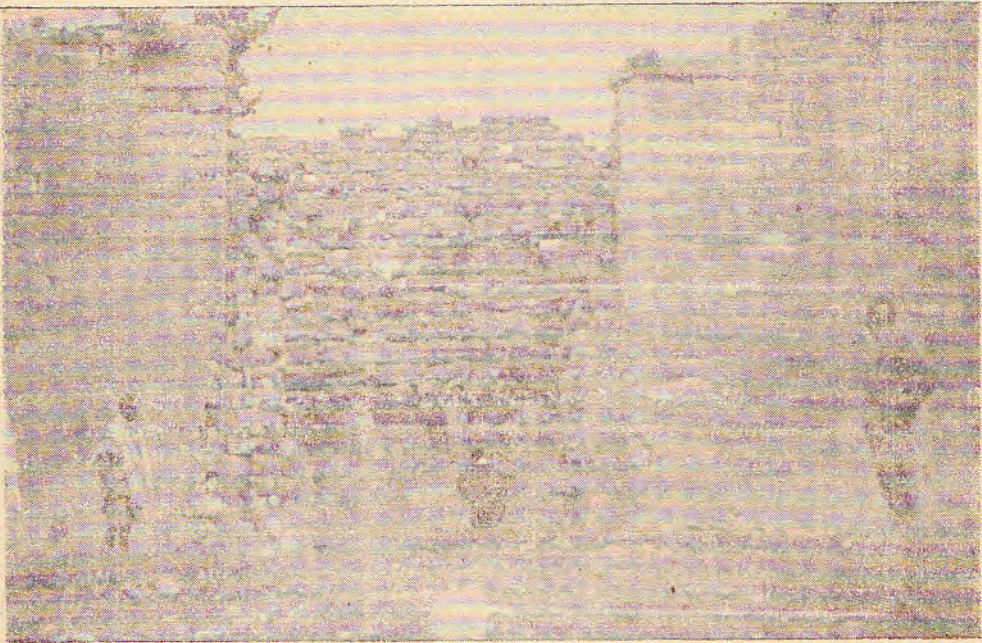
በአገራችን ፡ አክሱም ፡ በንግሥተ ፡ ሳባና ፡ በቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ጊዜ ፡ እንደተመሠረተ ፡ የሚያስቡ ፡ አሉ ። ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ደግሞ ፡ አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ አክሱምን ፡ እንደመሠረቱ ፡ ለማስረዳት ፡ ሲፈልግ ፡ «ወሐነጽዋ ፡ ለአክሱም ፡ አብርሃ ፡ ወአጽብሐ» ፡ ብሎ ፡ ያልፋል ። ነገር ፡ ግን ፡ የዛሬ ፡ መርማሪዎች ፡ እንደተረዱት ፡ የአክሱም ፡ መመሥረት ፡ እስከ ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ (ሺ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት) ፡ መራቅ ፡ እስከ ፡ አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ (ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ሦስት ፡ መቶ ፡ ወላሳ ፡ ዓመት) ፡ ድረስ ፡ መቅረብ ፡ አይችልም ። ነገር ፡ ግን ፡ የከተማው ፡ የፍራጅ ፡ ዓይነትና ፡ ቅርጽ ፡ የሐውልቱና ፡ የጽሑፉ ፡ ሥራ ፡ እየተመረመረ ፡ የአክሱም ፡ መመሥረት ፡ የሚገኘው ፡ ከአብርሃና ፡ ከአጽብሐ ፡ በፊት ፡ በባዛ ፡ አራት ፡ ቢያንስ ፡

ሦስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ የሚያህል ፡ ዕድሜ ፡ አያጣም ። ከዚያ ፡ በፊት ፡ በደንብ ፡ እንደ ፡ ኋለኛው ፡ የቆመ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መኖሩን ፡ የግሪክም ፡ የግብፅም የዐረብም ፡ ጸሐፊዎች ፡ አይናገሩም ። የከተማው ፡ የአክሱም ፡ ሳይሆን ፡ የሰዎቹ ፡ የአክሱሞች ፡ ስም ፡ በመገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ሲጠራ ፡ የታየው ፡ በሂዳስፕ ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ ምክንያት ፡ ነው ።

በ፩ኛው ፡ ክፍል ፡ በምዕራፍ ፡ ፳፩ ፡ ላይ ፡ እንደተመለከትነው ፡ የመርዌው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ሂዳስፕ ፡ (ሐድ-አስ-ኤው) ፡ ግብፅን ፡ ከካምቢዝ ፡ በታች ፡ ሆኖ ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ ከሚገዛው ፡ ከአርአንዲዝ ፡ ጋር ተዋግቶ ፡ ድል ፡ ባደረገ ፡ ጊዜ ፡ የድል ፡ አድራጊነቱን ፡ በዓል ፡ ባከበረበት ፡ ቀን ፡ ከየአገሩ ፡ ከየአውራጃው እንኳን ፡ ደስ ፡ አለህ ፡ ለማለት ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ እየያዙ ፡ ሲመጡለት ፡ አክሱሞችም መጥተው ፡ እንደነበረ ፡ የሚናገር ፡ ጽሑፍ ፡ አለ ። ሂዳስፕ ፡ የነበረው ፡ ከክርስቶስ ልደት ፡ በፊት ፡ ፭፻ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ነው ። አክሱሞች ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ይዘው ፡ ሄደው ፡ የተገናኙት ፡ በወጻዥነት ፡ ይሁን ፡ በተገኙት ፡ ይሁን ፡ ገና ፡ በትክክል ፡ አልታወቀም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ እስከ ፡ ክርስቶስ ፡ ልደት ፡ ድረስ ፡ ቀድሞ ፡ በፈርዖኖች ፡ ጊዜ የግብፃውያን ፡ ወራሪዎች ፡ ዕጣን ፡ ሸቱ ፡ እንጨት ፡ ፍለጋ ፡ በዋሻ ፡ ነዋሪ ፡ ወደሚባሉት ፡ ወደነዚህ አገሮች ፡ እየመጡ ፡ አስገብረዋል ። አክሱሞችን የናፓታና ፡ የመርዌ ፡ ነገሥታት ፡ ኃይል ፡ ሲሰማቸው ፡ ሲያስገቡላቸው ፡ አክሱሞቹም ፡ ሲመቻቸው ፡ እየተዋጉ ፡ ሳይመቻቸው ፡ የሩቅ ፡ ገበሪ ፡ እየሆኑ ፡ ሲኖሩ ፡ የመርዌ ፡ መንግሥት ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በግሪኮች ፡ በእስክንድር ፡ ጊዜ ፡ ቀጥሎ ፡ በሮማውያኖች ፡ በአውግስጦስ ፡ ቋግር ፡ ጊዜ ፡ እየተወጉ ፡ ሲደክሙ ፡ በዚህ ፡ መካከል ፡ አክሱሞቹ ፡ የመርዌ ፡ ይዘታ ፡ የነበረውን ፡ አገርና ፡ ወሰን ፡ ንግድና ፡ ጥቅም ፡ እየያዙ ፡ መነሣት ፡ ገመሩ ። የነበጥሊሞስ ፡ (ፕቶሎሜ) ፡ ሌተ ፡ መንግሥትም ፡ በሮማውያን ፡ ሲጠፋ ፡ በአክሱም ፡ ሰሜንና ፡ ምሥራቅ ፡ ባሉት ፡ ወደቦች ፡ ላይ ፡ ከሮማውያኖቹ ፡ የጥቅምና የሥፍራ ፡ ተሻሚ ፡ ሆነው አክሱሞች መታወቅ ፡ ገመሩ። በዚያን ጊዜ ከገነነው ፡ ከሮማ ፡ መንግሥት ፡ ከወታደሩና ፡ ከጦር ፡ አለቆቹ ፡ የሚወዳደር ፡ ቀርቶ ፡ ደፍሮ ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ ለመመከት ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ አቅሙ ፡ አይፈቅድለትም ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ሮማውያን ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ያለውን ፡ የመርዌንና ፡ የዐረብን ፡ አገር ፡ ለማስገበር ፡ ሲጣጣሩ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ በርቀቱ ፡ ይሁን ፡ ወይንም ፡ ግምት በመንሣት ፡ ለማስገበር ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ያደረጉት ፡ ጦርነት ፡ የለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በኤርትራ ፡ በሕር ፡ ዳርና ፡ ዳር ፡ አክሱምንና ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ አውራጃ ፡ እየገቡበት ፡ የተመለሱ ፡ አገር ፡ ገብቶቻችን ፡ ግሪኮችና ፡ ሮማውያኖች ፡ አሉ ። ከግሪኮቹ ፡ ውስጥ ፡ ቶሎሜ ፡ (ንጉሠ ፡ አይደለም) ፡ የሚባለው ፡ አገር ፡ ገብቶ ፡ ከክርስትና ፡ በኋላ ፡ በ፪ኛው ፡ መቶኛ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የሠራው ፡ ካርታ ፡ ዛሬ ፡ ለምስክርነት ፡ ብዙ ፡ ጸሐፊ ፡ ይጠቅሰዋል ።

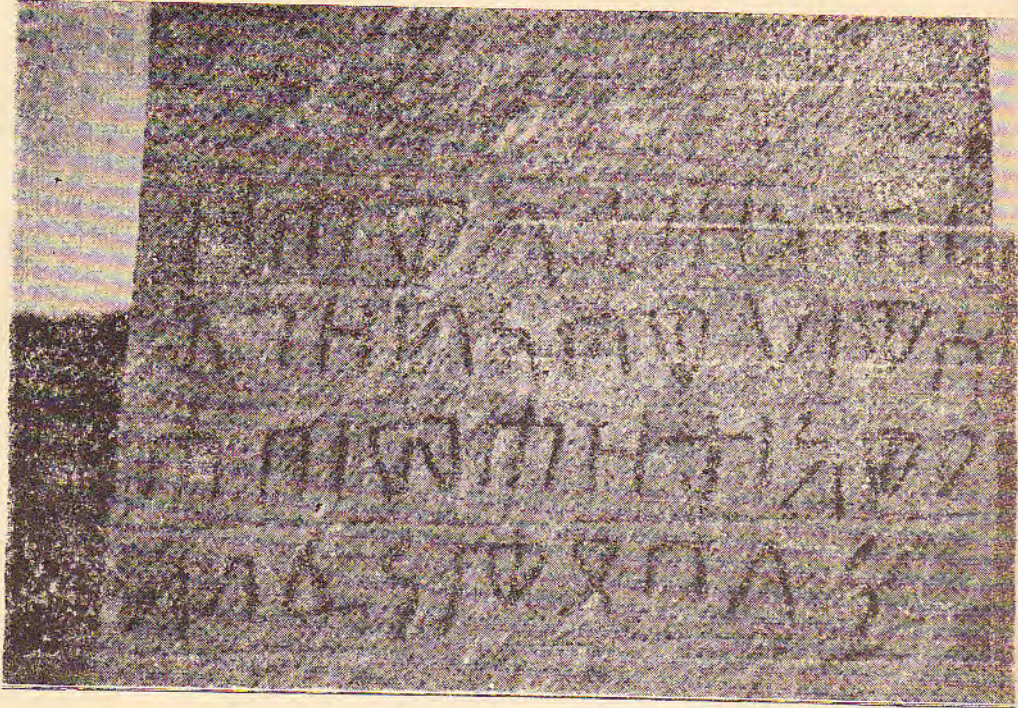
የቀሩት ፡ ሮማውያን ፡ በንግድ ፡ ምክንያት ፡ ወደ ፡ ኤርትራ ፡ በሕር ፡ ዳር ፡ እየመጡ ፡ አገር ፡ የመረመሩት ፡ ሰዎች ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ያዘጋጁት ፡ «ፔሪፕሊ ፡ ደ ፡ ማሬ ፡ ኤሪትራ ፡ ትርጓሜው ፡ በኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ዙሪያ ፡ በሚል ፡ አርዕስት ፡ የተ

በድን ፡ የጥንት ፡ የጣዖት ፡ ቤት ፡ መቅደስ ፡ ፍሬሽ ፡ (ፊሉ ፡ ያንግሆት ።)

፪፻፳፫

በመጠራ : እንሊትማን : ያገኙት ። ዘሐወስተ—ዝሐውልት ። ብሎ : በቀድሞው : ግዕዝኛ
 ጽሑፍ : የተጻፈበት : ሐውልት ።

ወ.ት : ጽሑፍ : አልፎ : አልፎ : ብዙ : ጊዜ : የአክሱምን : መንግሥት : ይጠቅ
ማል = ስለአዳሊስ : ስለአሳቅ : ስለቆሃሂቶ : በመጠኑ : ይናገራል = እንደዚሁም :
ዘስቃሌስ : የሚባል : የአክሱም : ንጉሥ : ግዛቱ : እስከ : በርባሪ : (በርባራ) : የሚ
ደርስ : የግሪክ : ቋንቋ : ደሀና : አድርጎ : የሚናገር : የግሪክን : ሥልጣኔ : በአገሩ
ያስገባ : ገንዘብ : በጣም : የሚወድ : ንጉሥ : እንደነበረ : ይጠቅማል = ይኸም :
ንጉሥ : የነበረበት : ጊዜ : በሮማ : ኔሮን : ቁማር : በነገሠበት : ዘመን : መሆኑን :
ጨምሮ : ይገልጻል = አንባቢ : እንደሚያስታውሰው : ኔሮን : ቁማር : የነገሠበት :
ጊዜ : ከሃዕ : ዓ : ም ገምሮ : እስከ : ጿጿ : ዓ : ም : ድረስ : ነው ።

የዛሬ : ጸሐፊዎች : ከንቲ : ሮሲኒ : ባሌት : ረኔ : ዋላስ : ባጅ : ዲልማን :
ካሚረር : . . . . ዘስቃሌስ : የተባለውን : ይኸንን : ንጉሥ : በታሪክ : ነገሥትና
በነገሥታቶቻችን : ዝርዝር : በ(A) : ክፍል : በጅኛው : ቊጥር : የሚገኘው : ሐቅሌ
ወይም : ዘሐቅሌ : ሳይሆን : አይቀርም : ብለዋል = የስሙና : የዘመኑ : መቃረብ :
ይኸን : ለማለት : አደረሳቸው : እንጂ : እነዚያ : ዘስቃሌስ : ያሉት : ከሐቅሌ : ጋር :
ሊጋጠምም : ሊለያይም : ይችላል = የሆነ : ሆኖ : የአክሱም : ከተማ : በደንብ :
መመሥረት : እዚሁ : ዘመን : ግድም : ሳይሆን : አይቀርም = ይኸም : ዘመን :
የምንለው : ከክርስቶስ : ልደት : በኋላ : እንደኛው : መቶ : ዓመት : ውስጥ : ነው ።

ከዚያ : በሬት : የሐባሳትና : የአግዓዝያን : ነገዶች : ከደቡብ : ዐረብ : እንደመጡ :
በያለበት : ከተማ : እንደችሎታቸው : በመጠኑ : በዩሀ : በከስከሴ : በቆሃሂቶ : በደራ :
በሺምዛና : በአባ : ጳንጠሌዎን : ገዳም : ባለበት : አቅራቢያ : በመተራ : በደቀ :
መሐሬና : በሌሎችም : ይኖሩ : ይሆናል = እነዚህን : ጥንታዊና : ታሪካዊ : ሥፍራ
ዎች : የዛሬ : ደራሲዎች : ደጋግመው : ያነሡዋቸዋል = ከንቲ : ሮሲኒ : የኢትዮጵያ :
ታሪክ : በሚባለው : መጽሐፉ : 110-111 : ገጽ : እንደሚገኘው : በዩሀ : «የአ
ዋም : የአስታር ፤ የናዋሩ : ቤተ : መቅደስ : . . . . : አራ : ለሰን : መሥዋዕት :
ያቀርባል» : የሚል ፤ በአባ : ጳንጠሌዎን : ገዳም : አጠገብ : « . . . . : ዳት : በዕ
ዳን : አቢተ : » የሚል : እንዳለ : የገሰጹትን : ራሴ : ዩሃ : ድረስ : ሄጄ : ጽሑፉ
ንም : የቤተ : መቅደሱንም : ፍራሽ : ዓይኛ ዋለሁ ።

ሌላ : ደግሞ : በከስከሴ : «ዋዕራን ፤ ሐይዋት ፤ የሳሊም : የልጅ : ልጅ :
ንጉሥ : . . . » የሚል ፤ በመተራ : በግዕዝ : ራደል : «ዘሐወለተ|ዘኦገበረ|አገዛ|ለአ
በወሀ|ወሰሐበ|መሐዘተ|አወየ|አለራነ : ወጸበለነ» : የሚል : ተገኝቶ : በኋ
ላም : ከንቲ ሮሲኒና : ሙሴ : ገፍ : ሐሰቪ » ግ : ሐውልት : ዘአግበረ : አገዛ :
ለአቡሁ : ውስ : ሰበ : መሐዛት : እወየ : አለራኒ : ወጸበለኒ ፣ ማለቱ : ነው ይኸውም :
አገዛ : የሚባለው : ንጉሥ : ውስ : ለሚባለው : አባቱ : ሐውልት : የወራበት :
መታሰቢያ : ነው ። ሲሉ : ገልጸዋል ።

የመዝሙርያዎቹን : ከደቡብ : ዐረብ : የመጡትን : የነገሥታትና : የአማልክቶ
ቻቸውን : ስም : የሚያነሣ : የጽሑፍ : ምልክት : የተገኘባቸው : እነዚህ : አገሮች
ከአክሱም : ቀደም : ይላሉ : ተብሎ : ተገምቷል ።

ምስተር : ስንደስትሮም (SUNDSTROM) : የሚባሉ : የስዊድን : ተወላጅ :
እንደኤውሮፓ : አቆጣጠር : 1906 : ዓ : ም : በደቀ : መሐሬ : (በደምበዛን) : የአ

ክሱም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ትልቁ ፡ ሰምብሩትስ ፡ በነገሠ ፡ በጸፀኛው ፡ ዓመት ፡ እዚህ መጥቶ ፡ ይኸንን ፡ (ሐውልት ፡) ሠራ» የሚል ፡ ጽሑፍ ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ የተጻፈውን ፡ አግኝተው ፡ ገልብጠዋል ። የዚህ ፡ ንጉሥ ፡ ስም ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ በዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ ሲፈለግ ፡ አይገኝም ፤ ደራሲዎች ፡ ቢቸግራቸው ፡ በዝርዝር ፡ በጸፀኛው ፡ ቀጥር ፡ የተመለከተው ፡ እለሰምራ ፡ የሚባለው ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ብለዋል ።

ስለዚህ ፡ አክሱሞች ፡ ከተማቸውን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ በዩሀ ፤ በከስከሊቤደቀ ፡ መሐሬ ፤ በቆሃሂቶ ፤ በመተራ ፤ አውራጃዎች ፡ አድርገው ፡ ሲኖሩ ፡ በመጨረሻ ፡ ምናልባት ፡ ከክርስትና ፡ ቲንሽ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ወይም ፡ በኋላ ፡ የተደላደለውን ፡ ከተማ ፡ አክሱምን ፡ ከትመዋል ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኸም ፡ ከተማ ፡ ብዙ ጊዜ ፡ ከኖረ ፡ በኋላ ፡ በሰመ ፡ ጥሩው ፡ በአብርሃ ፡ (አዛኛ) ፡ ጊዜ ፡ ይበልጥ ፡ ደምቆ ተሠርቷል ፡ ማለት ፡ ነው ። ከአብርሃ ፡ ጊዜ ፡ ቲንሽ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ይልቁንም ፡ በአብርሃና ፡ በተከታዮቹ ፡ ዘመን ፡ በይጀና ፡ በጊጀ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መካከል ፡ የአክሱም ፡ ኃይልና ፡ ሥልጣን ፡ በጉረቤቶቹ ፡ በግብፅ ፤ በቀስጥንጥንያ ፤ በፋርስ ፤ በሕንድ ፡ ዘንድ ፡ የታወቀ ፡ ሆኖአል ። በየአገሩ ፡ ላሉት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ተስፋቸውና ፡ መመኪያዎቻቸው ፡ የአክሱምና ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ነበሩ ። ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ወደፊት ፡ በየምዕራፉ ፡ እንመለከታለን ። ለሮማና ፡ ለቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥትም ፡ ሷ ፡ ትልቅ ፡ ምዕራፍ ፡ ሠርተን ፡ ታሪኩን ፡ በመካከሉ ፡ ስናገባ ፡ የዚህንና ፡ የአክሱሙን ፡ መንግሥታችንን ፡ ግንኙነት ፡ ደሀና ፡ አድርጎ ፡ ያበራልናል ። እስከዚያ ፡ ድረስ ፡ ስለአዱሊስና ፡ አፈላስ ፡ ስለተባለው ፡ ንጉሣችን ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፴፮

አፈላስ ፡ ንጉሥና ፡ የአዱሊስ ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ።

በዚህ ፡ አውራጃ ፡ ከሚገኙት ፡ ጥንታዊ ፡ ከተማዎች ፡ አዱሊስ ፡ ቀደምትነት ፡ ያላት ፡ ይመስላል ። የከተማዋ ፡ መቆርቆር ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ ከአክሱም ፡ ፩ሺ ፡ ዓመት ፡ ሳይቀድም ፡ አይቀርም ። ከተማዋን ፡ ጥንት ፡ የቆረቆሩዋት ፡ ከግብፅ ፡ አምልጠው ፡ የመው ፡ በሮች ፡ ወይም ፡ ሠራተኞች ፡ ናቸው ፡ ይባላል ። በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ በመዝገብ ፡ ክፍል ፡ በ፳ኛው ፡ ምዕራፍ ፡ በዳግማዊ ፡ ራምሲስ ፡ ላይ ፡ እንደተመለከትነው ፡ የግብፅ ፡ ፈርዖኖች ፡ ለከተማ ፡ ለቤተ ፡ መቅደስ ፡ ለሐውልት ፡ ሥራ ፡ ሕዝቡን ፡ ገባሩን ፡ ተገኝተውን ፡ ሁሉ ፡ ጅኦሎችን ፡ ጭምር ፡ በሥራ ፡ ያስቸግሩ ፡ እንደነበረ ፡ እንደዚሁ ፡ በግብፅ ፡ በመምፈስ ፡ በቴብ ፡ በሌላውም ፡ ከተማ ፡ ሥራ ፡ የሰለገቸው ፡ በሮች ፡ ከዚያ ፡ አምልጠው ፡ ራቅ ፡ ወደ አለ ፡ አገር ፡ መሄድ ፡ ሲፈልጉ ፡ አዱሊስ ፡ ደርሰው ፡ በዚያ ፡ ቀድሞውን ፡ በግብፅ ፡ የእጅ ፡ ሥራና ፡ የቤት ፡ ሥራ ፡ ዕውቀት ፡ ስለነበራቸው ፡ በአዱሊስ ፡ በድንጋይና ፡ በአሸዋ ፡ እንደቀጥርና ፡ እንደ ፡ ምሽግ ፡ ያለ ፡ ቤት ፡ ሠርተው ፡

ተቀመጠብት ። ከዚያ ፣ ይህቺ ፣ ከተማ ፣ አቀማመጧ ፣ እባሕር ፣ ዳር ፣ ስለሆነ ፣ ቀድሞ ፣ የግብፅ ፣ የሕንድ ፣ የአሶርና ፣ የባቢሎን ፣ የፋርስና ፣ የግራብ ፣ ነጋዴዎች ፣ በሸቀጥ ፣ መለዋወጥና ፣ መገበያየት ፣ ሲጠቀሙባት ፣ የረዋል ። በኋላ ፣ ደግሞ ፣ የናፓታና ፣ የመርዌ ፣ ሰዎች ፣ በበጥሊሞስ ፣ የሚገዙት ፣ ግብዎችና ፣ ግሪኮች ፣ እንደዚሁም ፣ አክሱዎች ፣ ከዓረቦችና ፣ ከሕንዶቹ ፣ ጋር ፣ ጨርቅ ፣ ሽቶ ፣ ዕጣን ፣ ከርቤ ፣ ከብት ፣ ባርያ ፣ እንጨት ፣ የሸክላና ፣ የብረት ፣ ዕቃ ፣ የዝሆን ፣ የአውራሪስ ፣ ቀንድና ፣ ጥርስ ፣ የነብርና ፣ ያንበሳ ፣ ቆዳ ፣ ሌላም ፣ ሸቀጥ ፣ ሁሉ ፣ ይመላለስባት ፣ ገናመር ።

በመገናኛው ፣ ክፍል ፣ በየምዕራፉ ፣ የተጻፈውን ፣ ተመልስን ፣ ስናስታውስ ፣ ከግብፅ ፣ ፋርሶቹን ፣ ትልቁ ፣ እስክንድር ፣ እንዳስወጣ ፣ እርሱም ፣ ከሞተ ፣ በኋላ ፣ የግብፅ ፣ ግዛት ፣ የርሱ ፣ የጦር ፣ አለቃ ፣ ለነበረው ፣ ለበጥሊሞስ ፣ (ለፕቶሎሚውስ) ፣ እንደ ፣ ደረሰው ፣ አንብበናል ። ስለዚህ ፣ የመገናኛዎቹ ፣ በጥሊሞስ ፣ ሶተርና ፣ በጥሊሞስ ፣ ራላደልፍ ፣ የሚባሉት ፣ ዘራቸው ፣ ግሪክ ፣ የሆነው ፣ የግብፅ ፣ ነገሥታት ፣ የአክሱምን ፣ ግዛትና ፣ መካከለኛውን ፣ ትግሬ ፣ ለማስገበር ፣ እንኳን ፣ ባይችሉ ፣ በኤርትራ ፣ ዳር ፣ ከአዳሊስ ፣ በስተሰሜን ፣ በኩል ፣ ያለውን ፣ አገር ፣ እየያዙ ፣ ሚኦስ ፣ ሔርሞስ ፣ ሌውቆሶሊመን ፣ ፈሎቴራ ፣ ኔኪሲያ ፣ ቤሬኒኬ ፣ እያሉ ፣ በቋንቋቸው ፣ የወየሚቸው ፣ ከተሞችና ፣ እንደዚሁም ፣ በነርሱ ፣ ሥርወ መንግሥት ፣ የሚጠራውን ፣ ቶሎማይስ ፣ የሚባለውን ፣ ከተሙ ። በጥሊሞስ ፣ ራላደልፍ ፣ ሩ ፣ የሚሆኑትን ፣ የአሪትን ፣ ሊቃውንት ፣ ሰብስቦ ፣ ብሉይን ፣ ከዕብራይስጥ ፣ ወደ ፣ ግሪክ ፣ ያስተረጎሙው ፣ መሆኑን ፣ ከዚህ ፣ በፊት ፣ ጽፈናል ። እርሱ ፣ ከሞተ ፣ በኋላ ፣ በጥሊሞስ ፣ ፫ኛ ፣ ኤቤርጄት ፣ የሚባለው ፣ በ፪፻፵፯-፪፻፳፪ ፣ ዓመት ፣ ከክርስቶስ ፣ ልደት ፣ በፊት ፣ የነበረው ፣ እስከ ፣ አዳሊስ ፣ ድረስ ፣ ሥልጣኑን ፣ አግብቶ ፣ አዳሊስን ፣ ከቀድሞ ፣ ይበልጥ ፣ አድምቆ ፣ የንግድ ፣ መመላለሻ ፣ ዋና ፣ ወደብ ፣ አደረጋት ። የአክሱዎቹ ፣ ነገሥታት ፣ በዚህ ፣ ዘመን ፣ አቅም ፣ በማነስ ፣ ይሁን ፣ ወይም ፣ በሥፍራው ፣ ርቀትና ፣ ለመቆጣጠር ፣ ባለመቻል ፣ ይሁን በአዳሊስና ፣ በአካባቢው ፣ የነበጥሊሞስ ፣ እጅና ፣ ሥልጣን ፣ ሲገባ ፣ ስለዚህ ፣ ጉዳይ ፣ ከግብዎቹ ፣ ገዥዎችና ፣ ከወራሪዎቹ ፣ ጋር ፣ ያደረጉት ፣ የታወቀ ፣ ጦርነት ፣ በታሪክ ፣ ውስጥ ፣ እስከሁን ፣ የለም ። ምናልባት ፣ በዚህ ፣ ዘመን ፣ አክሱዎች ፣ እነሱም ፣ ከተማቸውም ፣ ገና ፣ እመግነን ፣ አልደረሱም ፣ ይሆናል ። ከዚያ ፣ ወዲህ ፣ ግን ፣ በአብርሃ ፣ በነካሌብ ፣ ጊዜ ፣ አክሱም ፣ ሲገን ፣ ይህቺ ፣ የታወቀች ፣ የአዳሊስ ፣ ከተማ ፣ የአክሱዎች ፣ መሆኗ ፣ የታወቀ ፣ ነው ።

በላረው ፣ ጠቅሰነው ፣ እንደነበረው ፣ ከስማስ ፣ እንደኮፕሌስት ፣ የሚባለው ፣ የግሪክና ፣ የግብፅ ፣ ተወላጅ ፣ ከእስክንድርያ ፣ ወደ ፣ ሕንድ ፣ ሄዶ ፣ ከሕንድ ፣ ሲመለስ ፣ በ፪፻፳፭ ፣ ዓ ፣ ም ፣ አዳሊስንና ፣ አክሱምን ፣ ገብኝቷል ። ይኸም ፣ ዘመን ፣ በኋለኛው ፣ ጊዜ ፣ የነገሠው ፣ ያላ ፣ ካሌብ ጊዜ ፣ ነው ።

ከስማስ ፣ አዳሊስን ፣ በገብኝ ፣ ጊዜ ፣ የግብፅ ፣ ንጉሥ ፣ በጥሊሞስ ፣ ኤሼርጅት ፣ በእስያ ፣ አገር ፣ ስላገኘው ፣ ድል ፣ የአክሱሙ ፣ ንጉሥ ፣ በየአውራጃ

ውና ፡ በየመን ፡ አገር ፡ ያገኘውን ፡ ድል ፡ ሁለቱም ፡ ለየረሳቸው ፡ ያጸፉትን ፡ የድል ፡ መታሰቢያ ፡ በዕብነ ፡ በረድ ፡ ከተሠራ ፡ ዙፋንና ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ የተመለከተውን ፡ ጽሑፍ ፡ ቀድቶ ፡ ወስዷል ። ስለበጥሊሞስ ፡ የተጻፈው ፡ ጳ፴ ፡ መሥመር ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያው ፡ (አክሱሙ) ፡ ንጉሥ ፡ የተጻፈው ፡ ሠፊ ፡ መሥመር ፡ ነው ። የግብፁን ፡ ንጉሥ ፡ ወደ ፡ ጎን ፡ እናድርግና ፡ በዚህ ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ ላይ ፡ የአክሱሙ ፡ ንጉሥ ፡ በአራት ፡ ታላላቅ ፡ አውራጃዎች ፡ ላይ ፡ ያገኘውን ፡ ድል ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዓይነት ፡ በጭሩ ፡ ይገልጻል።

፩ኛ ፡ ንጉሡ ፡ በምሥራቅና ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ ወደግዕዝ ፡ (አግግዝት ፡ አግግዝያን) ፡ ወደአጋሚ ፡ ወደሲኒኔ ፡ (ሰንይቲ?) ፡ ወደ ፡ አዋ ፡ (ዓድዋ?) ፡ ወደ ፡ አንጋቤ ፡ ወደቲያማአ ፡ ወደአታጋው ፡ ወደ ፡ ካላአ ፡ (ጋላ?) አገር ፡ ሄደ ፡ ከዚያም ፡ የተከዘን ፡ ወንዝ ፡ ተሻግሮ ፡ ስሜንን ፡ ማስገበሩን ።

፪ኛ ፡ በምዕራብ ፡ ስሜን ፡ በኩል ፡ ላዚኔ ፡ ዛኦ ፡ ጋባላ ፡ አታልሞ ፡ ቤጋስ ፡ (ቦንስ-በጅያ) ፡ የሚባሉትን ።

፫ኛ ፡ አኒኔ ፡ ሜቲኔ ፡ ሴሲያ ፡ (ሳሆ?) ፡ ራውዝን ፡ ሰውላት ፡ የሚባሉትን።

፬ኛ ፡ በዛሬው ፡ የዓረብ ፡ አገር ፡ በየመን ፡ ያሉትን ፡ የላባን ፡ አገሮች ፡ ሄደ ፡ በጦር ፡ ማስገበሩን ፡ ይገልጻል ። ሲገልጽም ፡ በርሱ ፡ አንጋገር ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ነው ።

“በግዛቱ ፡ አጠገብ ፡ (ዙሪያ) ፡ ያሉትን ፡ አገሮች ፡ በጉብዝና ፡ ተዋግቼ ፡ በሰላም ፡ እንዲገዙ ፡ ከደረግሁ ፡ በኋላ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያሉትን ፡ አገሮች ፡ በጦርነት ፡ አስገበርሁ ። ጋዜ ፡ (አግአዚ) ፡ አጋሚን ፡ ሲጄይን ፡ ወጋኋቸውና ፡ የሀብታቸውን ፡ አጋማሽ ፡ ወሰድሁ ። አውአ ፡ ሲንጋቤኔ ፡ አንጋቤ ፡ ቲአማአ ፡ አታጋውስ ፡ ከለአ ፡ ከዚያ ፡ ከዐባይ ፡ ወዲያ ፡ ያሉትን ፡ የሳሜኒን ፡ (ሰሜን) ፡ ሕዝብ ፡ ወጋሁ ፡ ይህ ፡ አገር ፡ ተራራማ ፡ ብርድ ፡ ያለበት ፡ አገር ፡ ነው ፡ የበረዶው ፡ ክምር ፡ እስከ ፡ ጉልበት ፡ ድረስ ፡ ያጠልቃል ። እነዚህን ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ ወንዙን ፡ ተሻግሬ ፡ አስገበርሁቸው ። ከዚያ ፡ ላዚኔ ፡ ዛኦ ፡ ጋባላ ፡ የሚባሉትን ፡ ፍልሀህ ፡ በሚመነጭበት ፡ ተራራ ፡ የሚቀመጡትን ፡ ሕዝቦችና ፡ ከነርሱም ፡ ጋር ፡ አታልሞንና ፡ ቤጋን (በጂያ) ፡ አስገበርሁ ። ከታንጋይቲ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ግብፅ ፡ ወሰን ፡ የሚኖሩትን ፡ ሕዝቦች ፡ በጦር ፡ ካሳመንሁ ፡ በኋላ ፡ ከግዛቱ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ግብፅ ፡ ግዛት ፡ ድረስ ፡ መንገድ ፡ አወራሁ ። አነኔ ፡ ሜቲኔ ፡ ደግሞ ፡ በተራራ ፡ ላይ ፡ የሚኖሩትን ፡ የሴሴያ ፡ ሕዝቦች ፡ በትልቅና ፡ በማይወጣ ፡ ተራራ ፡ ላይ ፡ ሆነው ፡ ስለአስቸገሩኝ ፡ ዙሪያውን ፡ አስከብቤ ፡ እጃቸውን ፡ ለመስጠት ፡ እንዲገደዱ ፡ አደረግኋቸው ። የነርሱንም ፡ ወጣቶቻቸውንና ፡ ሚስቶቻቸውን ፡ ልጆቻቸውንና ፡ ደናግሎቻቸውን ፡ የነርሱ ፡ ገንዘብ ፡ የሆነውን ፡ ሁሉ ፡ ወሰድሁባቸው ። በሚጻፍ ፡ በበረሃ ፡ ውሀ ፡ በሌለበት ፡ አገር ፡ ዕጣን ፡ እየነገዱ ፡ በበርበሪ ፡ አገር ፡ የሚኖሩትን ፡ የራውዝ ፡ ሰዎች ፡ የሶላጤንም ፡ ሰዎች ፡ እስከ ፡ ባሕር ፡ ድረስ ፡ ያሉትን ፡ ሁሉ ፡ በተ

ራራ ፡ እየተሸሸጉ ፡ ያስቸገሩትን ፡ ሁሉ ፡ እኔው ፡ ራሴ ፡ በጦርነቱ ፡ ቦታ ፡ እየተገኘሁ ፡ ከአሸንፍሁዋቸው ፡ በኋላ ፡ ሁሉንም ፡ ግብር ፡ እንዲገብሩልኝ ፡ አድርጌ ፡ በነፃነት ፡ ለቀቅኋቸው ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ሌሎችም ፡ ታላላቅ ፡ ሕዝቦች ፡ ያለጦርነት ፡ ገበሩልኝ ። ከኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ግድ ፡ የሚኖሩትንም ፡ (ዓረብ) ፡ የዐራቢትንና የኪናይዶክልፒቲን ፡ አገሮች ፡ እንዲወጉ ፡ የአግረኛና ፡ የመርከበኛ ፡ ሁለት ፡ ጦር ፡ ሰድጄ ፡ ነገሥታቶቻቸውን ፡ በመሬታቸው ፡ እንዲገብሩኝና ፡ በባሕሩም ፡ ላይ ፡ በሰላም ፡ ንግዱ ፡ እንዲካሄድ ፡ አዘዝኋቸው ። ከሌውኮ ፡ ኮሜ ፡ አስከ ፡ ሳቤይ ፡ ድረስ ፡ ያሉትን ፡ ሕዝቦች ፡ ከኔ ፡ ዘር ፡ (ከኔ ፡ በሬት ፡ የነበሩት ፡ ነገሥታት) ፡ ያላስገበሩዋቸውን ፡ አስገበርሁ ። ስለዚህ ፡ ለትልቁ ፡ አምላኬ ፡ ለወለደኝ ፡ ከምሥራቅ ፡ ፅግን ፡ እስከ ፡ ሚገኝበት ፡ ከምዕራብ ፡ እስከ ፡ ኢትዮጵያ ፡ (ኑብያ ፡ ማለቱ ፡ ነው) ፡ እስከ ፡ ሳሱ ፡ ያሉትን ፡ ሕዝቦች ፡ ሁሉ ፡ በአርዳታው ፡ ላስገዛኝ ፡ ለአሬስ ፡ ምሥጋና ፡ አቀርባለሁ ። እኔም ፡ ራሴ ፡ ሄጄ ፡ የጦር ፡ መከፋንንም ፡ ልኬ ፡ በውስጤ ፡ የሚገዛውን ፡ ሕዝብ ፡ ሰላማዊ ፡ ከአደረግሁ ፡ በኋላ ፡ ለመርከበኞች ፡ ደህንነት ፡ ይሆን ፡ ዘንድ ፡ ለዚውስ ፡ ለአሬስ ፡ ለፖሲዶን ፡ መሥዋዕት ፡ ለማቅረብ ፡ እወርዳለሁ ። በዚህ ፡ ሥፍራ ፡ የጦር ፡ ሠራዊቱን ፡ ሰብስቤ ፡ በሰልፍ ፡ በነገሥሁ ፡ በጸጊኛው ፡ ዓመት ፡ ይኸን ፡ ዙፋን ፡ አምጥቼ ፡ ለአሬስ ፡ ሰጠሁ ። »

እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ የጠራቸው ፡ አገሮች ፡ በሬት ፡ እንዳመለከትሁት ፡ ጋዜ ፡ ያለው ፡ አግዓዘ ፡ አዋ ፡ ያለው ፡ ዓድዋ ፡ ወይም ፡ የዬሀ ፡ አውራጃ ፡ ዚንጋቤኔና ፡ አንጋቤ ፡ ያለው ፡ ከስማ ፡ እንደገለጸው ፡ በአዳሊስ ፡ ዙሪያ ፡ ያለው ፡ የትግሬ ፡ አገር ፡ ቲያሞ ፡ (ጫያሞ) ፡ ያለው ፡ የጋምቤላን ፡ ሕዝብ ፡ አታልሞ ፡ የባሪያን ፡ የቁናማን ፡ አገር ። ቤጋ ፡ ታንጋቲ ፡ አታቢቲ ፡ የሚላቸው ፡ በአክሱም ፡ ምዕራብ ፡ ሰሜን ፡ እስከ ፡ ግብፅ ፡ ግዛት ፡ ድረስ ፡ የሚገኙትን ፡ የባጅያ ፡ (ብሌሜይ) ፡ ሕዝቦችን ፡ ራውዚ ፡ የሚለው ፡ ሱማሌን ፡ ሳሱ ፡ የሚለው ፡ ወርቅ ፡ የሚገኝበትን ፡ የወለጋን ፡ አገር ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ሌውኮሚ ፡ አራቢት ፡ ኪናይዶክልፒት ፡ የሚባሉት ፡ በዐረብ ፡ ማዕከላዊና ፡ ሰሜን ፡ በኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ዳር ፡ ከናባት ፡ ሕዝብ ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ ያሉትን ፡ ሕዝብ ፡ መሆኑን ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ ምዕ ፡ ፭ ፡ ገጽ ፡ ፻፳፩-፻፳፬ ፡ አልቤር ፡ ካሚረር ፡ ቀይ ፡ በሕር ፡ አበሻ ፡ ዐረብ ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ቶም ፡ ፩ኛ ፡ በገጽ ፡ ፪፻፰-፪፻፱ ፡ ገልጸዋል ።

ከስማስ ፡ ይኸን ፡ ጽሑፍ ፡ ከሐውልቱና ፡ ከዙፋኑ ፡ ቀድቶ ፡ የዙፋኑንም ፡ ስዕል ፡ ይዘ ፡ ወዳገሩ ፡ እንደተመለሰ ፡ « ቶፖግራፊያ ፡ ክርስቲያና ፡ የክርስቲያን ፡ ሥፍራ ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ በጄፎርጄ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፎ ፡ የዚህንም ፡ በዚያው ፡ አግብቶት ፡ ሲኖር ፡ እርሱ ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ኑሮ ፡ ንግዱን ፡ አገር ፡ ምርመራውን ፡ ትቶ ፡ ወደ ፡ ሲና ገዳም ፡ ገብቶ ፡ መንኰሶ ፡ በሽምግልና ፡ ሞተ ። የርሱን ፡ የጁን ጽሑፍ ፡ መጽሐፍ ፡ እርሱ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ብዙ ፡

ዘመን ፡ ቆይቶ ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ ቀጥር ፡ በሽጊጊጊና ፡ በሽጊጊጊ ፡ ዓ፡ ም፡ ሞንጎልና ፡ አላቲውስ ፡ የሚባሉት ፡ በማጎተም ፡ አሳትመው ፡ እንዲረባ ፡ አደረጉለት ።

ይኸ ፡ በአዳሊስ ፡ ከስማስ ፡ በጊኛው ፡ መቶ ፡ ዓ፡ ምሕረት ፡ ያገኘው ፡ ሐውልትና ፡ ጽሑፍ ፡ የዛሬ ፡ መርግሪዎች ፡ በአዳሊስ ፡ ቢረገጡ ፡ አላገኙትም ። ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳልነው ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ የቆመው ፡ የዕብን ፡ በረድ ፡ ዙፋንና ፡ ሐውልት ፡ ወደቆ ፡ የወደቀው ፡ በዘመን ፡ ብዛት ፡ አረር ፡ ለብዕ ፡ ተደብቋል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ከስማስ ፡ ይኸን ፡ ሐውልት ፡ ማግኘቱንና ፡ ጽሑፉን ፡ በትክክል ፡ መቅዳቱን ፡ ብዙ ፡ ዘመን ጸሐፊው ፡ ሁሉ ፡ ሲጠራጠረው ፡ ቆይቶ ፡ ሳለ ፡ በመጨረሻው ፡ የተረጋገጠ ፡ ሆኗል ። ምክንያቱም ፡ ሀንሪ ፡ ሶልት ፡ (Henry Salt) የሚባለው ፡ የእንግሊዝ ፡ ተወላጅ ፡ በሽጊጊጊና ፡ ሽጊጊጊ ፡ ዓ ም ፡ መካከል ፡ ኢትዮጵያን ፡ በጉብኝ ፡ ጊዜ ፡ አክሱም ፡ ደርሶ ፡ ከአክሱም ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ የተጻፈውን ፡ አግኝቶ ፡ የቀዳው ፡ ጽሑፍ ፡ የዙፋኑና ፡ የሐውልቱ ፡ ስእል ፡ ከስማስ ፡ ከተመለከተው ፡ ሐውልትና ፡ ከቀዳው ጽሑፍ ፡ ጋር ፡ የሐውልቱም ፡ ሥራ ፡ ላንድ ፡ ንጉሥ ፡ እንኳን ፡ የተሠራ ፡ በይሆን ፡ ከዚያው ፡ ሥርወ መንግሥት ፡ ነገሥታት ፡ ላንዱ ፡ የተሠራ ፤ እጁም ፡ አንድ ፡ ዓይነት መሆኑን ፡ ሁሉም ፡ መስክረዋል ።

ከሐውልቱ ፡ በቀር ፡ ከስማስ ፡ በተወው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ስለ ፡ አክሱም መንግሥት ፡ አንዳንድ ፡ የጻፈው ፡ ቃል ፡ ይገኝበታል ፡ ስለበርበራና ፡ (በሪባሪ) ስለ ፡ ባብ ፡ ኤል ፡ ማንዴብ ፡ (ዚንጂዮም) ፡ በሚል ፡ ቃል ፡ ይናገራል ፤ ጋርዳፋይ ፡ በአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ሥልጣን ፡ ውስጥ ፡ መሆኑን ፡ አገረ ፡ ገዥዎቹም ፡ ከአክሱሙ ፡ ንጉሥ ፡ የተሾሙ ፡ ያገው ፡ መሳፍንት ፡ መሆናቸውን ፡ ይገልጻል ፡ ከሚረር ፡ ጅኛው ፡ ቶም ፡ ገጽ ፡ ፵፫ ፡ ተመልከት ። እንደዚሁም ፡ እጽባሕ (ካሌብ ፡ ማለቱ ፡ ነው) ፡ ወደ ፡ የመን ፡ ጦር ፡ ይዞ ፡ ለመሔድ ፡ (የናግራን ፡ ክርስቲያኖችን ፡ ዕልቂት ፡ ለመዘቀል) ፡ ሲዘጋጅ ፡ አይቻለሁ ፡ ይላል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ከስማስ ፡ በአዳሊስ ፡ የዕብን ፡ በረድ ፡ ዙፋንና ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ አግኝቶ ፡ የገለበጠው ፡ ጽሑፍ ፡ ከወደ ፡ መጀመሪያው ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ስለጠፋ ፡ ከአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡ የየትኛው ፡ ንጉሥ ፡ መሆኑ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በትክክል ፡ አልታወቀም ። ብዙ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እነካሚረር . . . . ስሙ ፡ በታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ የማይገኘው ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ እንደተመለከት ነው ፡ ራሱ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ እያለ የወርቅና ፡ የብር ፡ ገንዘብ ፡ ያሠራው ፡ የአፈላስ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ብለዋል ፡ ግማሾቹ ፡ ዘሐቅጌን ፡ (ዘሰቃጌስ?) ፡ አድርገዋል ። እነዚህ ፡ ሁለቱም ፡ ከአብርሃ ፡ በፊት ፡ የነበሩ ፡ አረማውያን ፡ ነገሥታት ፡ ናቸው ። የነበሩትም ፡ በግምት ፡ ዘሐቅጌ ፡ ፻፳-፻፶ ፡ ዓ ም ፡ አፈላስ

በ፪፻፸-፪፻ : ዓ፡ ም፡ መካከል ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ነው ። የቀሩት ፡
 ደግሞ ፡ እንደ ፡ ሙሴ ፡ ድሩወ ፡ ያሉት ፡ የዚህ ፡ የሐውልት ፡ ጌታ ፡ ብዙ ፡ ታሪ
 ካዋ ፡ ሥራ ፡ በዘመኑ ፡ የፊጸመ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥቱም ፡ የረዘመ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡
 ይላሉ ። ከባዚን ፡ ወዲህ ፡ ከአብርሃ ፡ በፊት ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ረዣዥም ፡
 የዘመን ፡ ግዛት ፡ ያገኙ ፡ በዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ በ ፡ ለ ፡ ክፍል ፡ በቀጥር ፡ ፲፮ ፡
 ያለው ፡ እለ ፡ ዓውዳ ፡ ፴ ዓመት ፤ በቀጥር ፡ ፲፮ ፡ ያለው ፡ እለ ፡ አዝንጓ ፡
 ፸፯ ዓመት ፡ ስለ ፡ ነገሡ ፡ በዚህ ፡ ረዥም ፡ ዘመነ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ይኸን ፡
 ሁሉ ፡ አገር ፡ ማስገበር ፡ የቻለ ፡ ከነዚህ ፡ ከሁለቱ ፡ አንዳቸው ፡ ይሆናል ።
 እነዚህም ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን እለ ፡ ዓውዳ ፡ ፻፪-፻፴፩ ፡ እለ ፡ አዝንጓ ፡ ፻፹፯-
 ፪፻፶፪ ፡ ዓ ም ፡ መካከል ፡ ነው ፤ እነዚህንም ፡ ይልቁንም ፡ የፊተኛውን ፡ እለ ፡
 ዓውዳን ፡ የአክሱምን ፡ ደንበኛውን ፡ መንግሥት ፡ የመሠረተ ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ በኔ ፡ አስተያየት ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መሥራቻ ፡
 የዚህ ፡ የሐውልት ፡ ጌታ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። በንግግር ፡ ውስጥ ፡ እንደም
 ንረዳው ፡ ከኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ማዶ ፡ የእግረኛና ፡ የመርከበኛ ፡ ጦር ፡ አዘጋጅቶ፡
 ያረብን ፡ አገር ፡ አስገበርሁ ፡ ሲል የእግረኛና ፡ ይልቁንም ፡ የመርከብ ፡ ጌታ ፡
 ሲሆን ፡ ከርሱ ፡ በፊት ፡ የመንግሥትና ፡ የጦር ፡ የመርከብ ፡ ኃይል ፡ የተወ
 ለት ፡ ንጉሥ ፡ ከወደኋላው ፡ አይጠፋም ። ይልቁንም ፡ ጽሕፈቱን ፡ የጻፈው ፡
 በግሪክኛ ፤ የሚጠራቸው ፡ አማልክት ፡ ዘውስ ፡ አሬስ ፡ የግሪክ ፡ አማልክት ፡
 ስለሆኑ ፡ የመዝገመሪያ ፡ ንጉሥ ፡ በሆን ፡ ኖሮ ፡ የሚያመልከው ፡ በባቶቹ ፡
 በሳባና ፡ በሂሚያሪት ፡ አማልክት ፡ በፀሐይ ፡ በጨረቃ ፡ በባሕር ፤ የሚጻፈውም ፡
 በሳባውያን ፡ ፊደል ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ነበር ።

ምዕራፍ ፡ ፴፯ ።

በአክሱም ፡ ዘመን ፡ የፊደልና ፡ የጽሑፍ ፡ ሁኔታ ።

ባለፉት ፡ ምዕራፎች ፡ እንዳነሣነው ፡ ወደፊትም ፡ ባሉት ፡ ምዕራፎች ፡ የሳባ ፡
 የሀባሳት ፡ የሂሚያሪት ፡ አማልክትና ፡ ፊደል ፡ እያልን ፡ ማንሣታችን ፡ የማይቀር ፡
 ነው ። ስለዚህ ፡ ስለሁለቱም ፡ ሰፊና ፡ ዝርዝር ፡ ሐተታ ፡ ለመስጠት ፡ እንኳ ፡ ባን
 ችል ፡ አሳቡን ፡ በጭሩ ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ መግለጽ ፡ የአንባቢን ፡ አሳብ ፡ ወደ ፡ ብር
 ሃን ፡ በመጠኑ ፡ ያመጣለታል ፡ ብለን ፡ ተስፋ ፡ እናደርጋለን ። ስለዚህ ፡ አሁን ፡ ወደ ፡
 አብርሃና ፡ ወደ ፡ ሐውልቱ ፡ ጽሑፍ ፡ ከመሄዳችን ፡ በፊት ፡ ለግዕዝና ፡ ለአማርኛ ፡
 ፊደላችን ፡ አባት ፡ የሆነውን ፡ የሳባውያንን ፡ (የሂሚያሪትን ፡) ፊደል ፡ እንመልከት ።

በዚህ ፡ ዘመን ፡ (፩፻-፬፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡) መካከል ፡ በፕሊን ፡ መጽሐፍ ፡ በስትራቦን ፡
 የዢዎግራፊ ፡ መጽሐፍና ፡ የኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ዙሪያ ፡ (ፔሪፕሉ) ፡ በሚባለው ፡ እንደ
 ሚገኘው ፡ ከአሶርና ፡ ከባቢሎን ፡ በደቡብ ፡ ከሲና ፡ በረሀ ፡ ከናባታ ፡ አገር ፡ በታች ፡
 በዛሬው ፡ የሂጅያዝ ፡ አገር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕዝቦች ፡ ነበሩ ። ከነሱም ፡ ግማሾቹን ፡ የአ
 ዱሊስን ፡ ሐውልት ፡ ያስቀረጸው ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ አስገብሯቸዋል ። የቀሩት ፡
 ደግሞ ፡ ከሀባሳት ፡ ከሐድራሞት ፡ ከሳትራሞት ፡ በቀር ፡ በደቡብ ፡ ዐረብ ፡ ያሉት ፡

በዘመናቸው ፡ አንዱ ፡ ሲመቸው ፡ ሌላውን ፡ እየደረበው ፡ ሳይመች ፡ ሁሉም ፡ የየራሳቸውን ፡ ነፃነት ፡ ይዘው ፡ ለየብቻ ፡ የሚቀመጡ ፡ አራት ፡ ላይ ፡ የተከፈሉ ፡ ሕዝቦች ፡ ነበሩ ። እነዚህም ፡ ፩ኛ ፡ ሚኒይ ፡ የሚባሉት ፡ ከተማቸው ፡ ከርና ፡ ፪ኛ ፡ በነርሱ ፡ ጉን ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ ሳባውያን ፡ ከተማቸው ፡ ማሪብ ፡ (ማሪአባ) ፤ ፫ኛ ፡ ከታባን ፡ ወሰናቸው ፡ እስከ ፡ ባብ ፡ ኤል ፡ ማንዴብ ፡ (እስከ ፡ በርበራ) ፡ የሚደርሰው ፡ ከተማቸው ፡ ታምና ፡ ሳባታ ፡ ፬ኛ ፡ ሂሚያሪት ፡ ከተማቸው ፡ ራይዳን ፡ ፤ ዳማክሰን ፡ ከነዚህ ፡ ከአራቱ ፡ ፩ኛው ፡ አይሎ ፡ ሌላውን ፡ ሲደርበው ፡ በተራው ፡ ደግሞ ፡ የተደረበው ፡ ተነሥቶ ፡ ገዥውን ፡ ሲገዛው ፡ ቆይቷል ። ከአራቱ ፡ ውስጥ ፡ በመዠመሪያ ፡ ጊዜ ፡ የሳባ ፡ ወገን ፡ በጦርነት ፡ በንግድ ፡ በእውቀት ፡ በርትቶ ፡ በሌሎቹ ፡ ላይ ፡ አይሎ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ደካማ ፡ የነበረውን ፡ ሂሚያሪትን ፡ ጨምሮ ፡ ያገዛው ፡ ነበር ፤ በመጨረሻው ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ከታባን ፡ የተባሉት ፡ በጌባኒት ፡ አጅ ፡ ሲወድቁ ፡ በሳባውያን ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ የሂሚያሪት ፡ ወገኖች ፡ በረቱባቸውና ፡ ገዡቸው ።

ከእነዚህ ፡ የሴም ፡ ዘር ፡ ከሆኑት ፡ ከአራቱም ፡ ክፍል ፡ ቢሆን ፡ የድንጋይ ፡ ላይ ፡ ጽሑፍን ፡ የመረመሩ ፡ ሊቃውንት ፡ እንዳሉት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ከጅኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ዠምሮ ፡ በየጊዜው ፡ ከአረብ ፡ አገር ፡ ወደ ፡ አጎቶቶ ፡ ሰሜንና ፡ ምሥራቅ ፡ አውራጃ ፡ እየተሸገሩ ፡ መቀመጣቸው ፡ አልቀረም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሥልጣኔያቸውና ፡ ራደላቸው ፡ እንደሚያስረዳው ፡ ከአራቱ ፡ በበለጠ ፡ የሳባውያንና ፡ የሂሚያሪት ፡ ወገኖች ፡ በብዙ ፡ ተሸግረዋል ። እነዚህ ህንም ፡ የአማርኛውና ፡ የግዕዙ ፡ መጽሐፋችን ፡ በሴም ፡ በአራተኛው ፡ ልጁ ፡ (ሴም-አርፋክስ-ሳላሕ-አ ፡ (ኤ በር-የቅጣን) ፡ በየቅጣን ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ወይም ፡ ከባዕድ ፡ ቀንበር ፡ አድነዋል ፡ በማለት ፡ ነገደ ፡ አግዳዚ ፡ የሚላቸው ፡ ናቸው ። ሳባ ፡ ደግሞ ፡ የየቅጣን ፡ ልጅ ፡ ስለሆነ ፡ በርሱ ፡ ስም ፡ ሳባውያን ፡ ይሳላሉ ። ሂሚያሪት ፡ ግን ፡ የዘር ፡ ስም ፡ በመሆን ፡ ፈንታ ፡ ያገር ፡ ወይም ፡ ያንድ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ስም ፡ ይመስላል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ሂሚያሪትና ፡ ሳባውያን ፡ እንደሸዋና ፡ እንደጉጃም ፡ ያህል ፡ በሁለት ፡ አውራጃ ፡ ይጠራ ፡ እንጂ ፡ በዘርና ፡ በሥልጣኔ ፡ ይልቅንም ፡ በትክክል ፡ በምንረዳው ፡ በሬደል ፡ አንድ ፡ ናቸው ። የነርሱንም ፡ ጽሑፍና ፡ ራደልን ፡ የመረመሩ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ያንኑ ፡ አንዱን ፡ ዓይነት ፡ ራደል ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ በሳባውያን ፡ ስም ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በሂሚያሪት ፡ ስም ፡ እየጻፉ ፡ ይገልጹታል ። ግማሹቹ ፡ የሳባውያንን ፡ ራደል ፡ በጅጅ ፡ ወይም ፡ በጅፀ ፡ ዘር ፡ ያደርጉና ፡ የሂሚያሪቱን ፡ ፳፪ ፡ ፩ ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ ፳፱-፩ ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ሳባውያን ፡ ፳፰ ፡ ላይ ፡ ይወስኑታልና ፡ በጠቅላላው ፡ ሁለቱም ፡ ሳባውያንና ፡ ሂሚያሪት ፡ የሚባሉት ፡ አገሮች ፡ የሚገለገሉበት ፡ ራደል ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ነበር ፤ ወይም ፡ በመካከላቸው ፡ የሚያደርጉት ፡ ልዩነት ፡ በጣም ፡ ያነሰ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ይቻላል ።

ይህ ፡ የሳባውያንና ፡ የሂሚያሪት ፡ ራደል እንደ ፡ አራማይክ ፡ እንደ ፡ ፊንቄ ፡ እንደ ፡ ዕብራውያን ፡ እንደ ሲሪያክ ፡ ከሴም ፡ ዘር ፡ የመነጨ ፡ ራደል ፡ ነው ። የጤግሮስና ፡ የኤፍራጥስ ፡ ወንዝ ፡ በሚፈስበት ፡ አገር ፤ በባቢሎንና ፡ በአካድ ፡ በአሶር ፡ የሚኖሩ ፡ የመዠመሪያዎቹ ፡ የሴም ፡ ዘሮች ፡ የሰሜኖቹ ፡ ወገኖች ፡ ለአራማይክ ፡ አራማይክ ፡ ለዕብራውያን ፡ ለፊንቄ ፡ ፊንቄ ፡ ለግሪክ ፡ ሲያቀብል ፡ በደ

ቡብ : በኩል : ያሉት : ሴማውያን : ደግሞ : ለክፍላቸው : ነገድ : ለሳባውያን : ፊደልን : አቀበሉ ። ሳባውያን : ደግሞ : ወደ : ኢትዮጵያ : ከተሻገሩ : በኋላ : ይዘው : የመጡትና : ለነበረው : ሕዝብ : ያወረሱት : ፊደል : እስከ : ጊዜያችን : ድርሷል ። ወራሽ : ከአውራሽ : በሚቀበልበት : ጊዜ : ከዘመንም : ብዛት : የተነሣ : በማሻሻልም : ምክንያት : ከቀድሞው : የሳባውያን : ፊደል : የአክሱሞቹ : ከአክሱሞቹ : የዛሬው : ፊደላችን : በብዙ : ሳይሆን : በቲንሹ : ይለዋወጣል ። የአክሱሙና : የዛሬው : እንኳን : ፊደላችን : በጽሕፈት : ማሳመርና : ማክረጥ : ይለያያል : እንጂ : በተረፈ : ያው : ነው ። ቲንሹ : መለያየት : የተደረገ : በሳባውያንና : በአክሱማውያን : መካከል : ነው ። የዚህም : ልዩነት : ከዚህ : ገጽ : ቀጥሎ : በምናሳየው : ሰሌዳና : በምንሰጠው : ሐተታ : እንደምንገልጸው : ልዩነቱ : በማሻሻል : ምክንያት : እንደመጣ : በግልጽ : ይታወቃል ።

የሳባውያን : ፊደል : የሚገኘው : እንደገናዎቹ : እንደ : አራማይክ : እንደ : ፊንቄ : እንደ : ዕብራውያንና : እንደ : ጽርዓውያን : “አበገደ . . . . .” ብሎ : ነው ። ሲጽፏ : ከቀኝ : ወደ : ግራ : ጽፈው : ከዚያ : ደግሞ : በጨረሱበት : መሥመር : ጊርጌ : ላይ : አያይዘው : ሳያቋርጡ : እየጻፉ : ከግራ : ወደቀኝ : ከቀኝ : ወደግራ : ይመላለሱ ። በዚህ : ምክንያት : ግሪኮች : የሳባውያንን : ፊደል : “BOUSTROPHEDON - የበሬ : እርሻ ።” ብለው : ሠይመውታል ። በሬ : ሲያርስ : መገመገሚያ : ከተለመደ : በኋላ : በዚያው : በጨረሱበት : ጎን : ገምጧ : እርሻውን : ይቀጥላል እንጂ : ሁለተኛውን : ትልም : ለማረስ : ወደገመገሚያ : አይመለስምና : ስለዚህ : ነው : ፊደሉን : የበሬ : እርሻ : ብለው : የሠየሙበት : ምክንያት ። ይሁን : እንጂ : ለዘወትሩ : ፊደላቸውና : ጽሑፋቸው : ከገመገሚያ : ከቀኝ : ወደ : ግራ : ተዘርዝሮ : ነው : የሚገኘው ።

በለፈውና : በቅርብ : ዘመን : በአውሮፓ : የተነሡ : ሊቃውንት : የምሥራቅ : አገሮችን : ታሪክ : ፊደላቸውንና : ልማዳቸውን : በማጥናት : የታወቁ : እነ : ኤ : ቲላር : እየፒ : ቤርጂ : እነ : ደ : ሀ : ሙለር : ሌሎችም : ከሐውልት : ከቋጥኝ : የተጻፈውን : እየገለበጡ : ፍቺውን : አያጡት : ሲመረምሩ : ኖረዋል ።

የዛሬ : ሊቃውንት : ከመረመሩት : በኋላ : በየመጽሐፉ : ከሚያወጡት : ውስጥ : በተለይ : የነዚህ : የመካከለኛ : ምሥራቅ : አገሮችና : ለኛ : ለአሁኑ : ፊደላችን : አባት : የሆነው : የሳባውያን : ፊደል : በየመጽሐፉ : ያገኛል ። እንደዚሁም : “ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA” በሚባለው : መገዝበ : ነገር : በመጀመሪያው : ሆሊ.ም : ገጽ : 677-685 ላይ : ይገኛል ። ምንም : እንኳን : ስለአራማይክና : ስለሬንቁ : ስለዕብራዊና : ስለግሪክ : ፊደል : ያጠናሁት : ነገር : ባይኖር : በፊደልና : ግማሾቹም : በዘር : ዘመዳሞች : የሆኑት : እነዚህ : አገሮች : ከኛ : ከሳባው : ፊደላችን : ጋር : ያለውን : ልዩነት : አንባቢ : ለማንጣጠር : እንዲመቸው : ከዚህ : ቀጥሎ : የፊደል : ሰሌዳ : ሰርቻሊህ ።

λλσφδη		λφψ		δπλεφ		φλγ		ηθωστ		ηθ-λσφδη	
	λφ		λφ		λφ		λφ		λφ		λφ
Υ	δ	ϕ	λ	ϖ	δ	Α	λ	η	κ	η	λ
ϑ	π	ϑ	π	ϗ	π	θ	π	π	π	π	π
ι	γ			ϗ	γ	τ	γ	γ	γ	γ	γ
Δ	ϕ	Δ	ϕ	τ	ϕ	Δ	ϕ	ϕ	ϕ	ϕ	ϕ
				π	ϕ	ϖ	ϕ	ϕ	ϕ	ϕ	ϕ
Ξ	λ	ϕ	λ(ω)	γ	λ	Ξ	λ	ω	ω	ω	ω
ΥΥ	λ(ω)	Ι	Η			ϑ		ϑ	ϑ	ϑ	ϑ
Υ	Η	Θ	Υ	ζ	Η	Υ	Υ	Υ	Υ	Υ	Υ
Ω	Υ	⊕	Φ	π	Υ	Φ	Υ	Υ	Υ	Υ	Υ
		Ξ	λ			Ι	Η	ω?	Φ?	ϑ	ϑ
⊕	Φ	Υ	η	ϖ	Φ	θ	⊕	ϑ	ϑ	ϑ	ϑ
		Λ	η			Χ		ϑ	ϑ	ϑ	ϑ
λ	λ	Υ	ω			⊕	Φ	η	η	η	η
τ	η	ι	ι	ϗ	η			γ	η	ι	ι
λ	λ	Φ	π	ϑ	η	λ	ρ	⊕	ω	η	η
υ	ω	ω	⊕	ϖ	ω	κ	η	ι	ι	⊕	⊕
ι	ι			ϗ	ι	λ	η	η	η	⊕	λ
Φ	π	η	η	⊕	π(λ)	μ	ω	⊕	⊕	⊕	⊕
ω	⊕	Φ	η	Υ	ϑ	Υ	Υ	π?	?	⊕	⊕
		Α	λ			Ξ	ω	⊕	(π.λ)	⊕	⊕
τ	π	ω	ω	ϗ	π	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
ρ	η	τ	τ	ϑ	η	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
						μ		⊕	⊕	⊕	⊕
φ	φ	φ		ρ	η	φ	η	⊕	⊕	⊕	⊕
Α	λ			τ	λ	Α	λ	λ	ω	⊕	⊕
ω	ω	ω		ϖ	ω	λ	ω	λ	⊕	⊕	⊕
κ	⊕	⊕		π	⊕	τ	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕

እርዕስ

ሰከ ሌዊ. ገተመ ለገታን. ገታን. ስሁን. ዓገጥ. ወደ.
 እርዕስ. እንረመዱ. እንኖር ሌሊር. አውግስጦስ. ዲክሰን. እን
 ደተረዱት. እገላግላቸው. እርዕስ. ገታን. ሌዊ. የተወሰዱ.
 የቸው. ደክንንግደ. አመረዱት. እርዕስ. ገታን. ሌዊ. የተወሰዱ.
 ገር. ገዢ. ገር. ገታን. እንደመዘዘን. እና ስተደ.

የግሪክ ሌዊ	የኢትዮጵያ ገታን	የኢትዮጵያ ገር	ግሪክ ግድግዳ
A	ፊ	አንድ	የ መ ሳ ሰ ካ ኪ
B	ቤ	ሁሉ	"
Γ	ገ	ሰ ስ	"
Δ	ደ	አሌ	፫. ግሪክ ግድግዳ. አሌት. ግሪክ ግድግዳ. ገመድ.
E	ፎ	አግስ	የ መ ሳ ሰ ካ ኪ
Ϝ	ጊ	ሰ ል ስ	አ ቶ መ ሳ ሰ ኪ ግደ
Z	ጊ	ሰ ገ ት	የ መ ሳ ሰ ካ ኪ
H	ገ	ሰ ግ ገ ት	አ ቶ መ ሳ ሰ ኪ ግደ
Θ	ገ	ዘ ጠ	"
I	ገ	አራ	የ መ ሳ ሰ ካ ኪ
K	ገ	ሐይ	አ ቶ መ ሳ ሰ ኪ ግደ
Λ	ገ	ሰ ካ ካ	አንድ. ዘገግ. ገታን. የገደ ካ ኪ
M	ገ	አር	ጠ. ገዢ ገታን. የ መ ሳ ሰ ካ ኪ
Ν	ገ	ሃ ግ	አ ቶ መ ሳ ሰ ኪ ግደ
Ξ	ገ	ሰ ል ሳ	ቲ ገዢ. የ መ ሳ ሰ ካ ኪ
Ο	ገ	ሰ ገ	አ ቶ መ ሳ ሰ ኪ ግደ
Π	ገ	ሰ ግ ገ ግ	የ መ ሳ ሰ ካ ኪ
Ρ	ገ	ዘ ጠ ግ	አ ቶ መ ሳ ሰ ኪ ግደ
Φ	ገ	መ ገ	"

በ፩ አሰን. ፲ ግሉት. አሐዞች. ወሰኖ. በ፯ ከ፲ በ፱
በቀር. የቀፋት. አሐዞች. በመኩ. ከግሪጥ. ሌዊኦች. ጋር
ይመሳሰላሉ. በ፩ አሰን. መቶ ልሊት. ያኩት. ግን. በ፲፱
በቀር. የቀፋት. ሁኩም. አይመሳሰሉም. ምናልባት. ሁኩ
ን. ከግሪጥ. ሌዊኦ. መወሰድ የቋሐፍ. ግሐቤትነታቸውን.
ክብር. ስከመገንግ. የዘመት. ከቃውንቶቻችን (አገሥላምቶች)
የቀፋትን. አሐዞች. ከአግባቸው. ሊገረው. ወይም. ከሌላ.
ወሰደው. ጤምረው. ይሆናሉ. በሌላቸው. ሌዊኦችም. እን
ዲንደቸን. ወሰደው. ወደ አሐዞች. ከጭጠታቸዋል.
ከምሳሌ. ፯ የገ.ን. ሐምሰ. ሣ የ'ው.ን ሌብእ. ሣ የ'ሀ.ን ሌብእ
፩ የ'ሌ.ን ሐምሰ. ፯ የ'ን. ሐምሰ. የ ግሪጥን 'ላ.ን እንመልከት
አሐዞች. ሌዊኦም. መከዳ. እንዲኖረው. በአሐዞ. ካደና
ቃች. ስረዝ. እንዲኖረው. አድርገዋል

የእኛ ቀፋይ. ከቃውንት. ከሌኦች. አገርቸ. ሌዊኦ
ይልቅ. አሐዞቻቸው. የግሪጥን. ሌዊኦ. መርጠው. የወሰዱ
በኛ. ምንንደት. የአገሥላም. መንግሥት. ከክርስቶስ. ሌዊት.
በሌት. ቀደም. ገሎ. ከክርስቶስናም. በኋላ. የቋሐፍና. የሃ
ይመገገጥ. የሠጠጣኝ. ግንኙነት. አድርጎ. የነበረው. ከግሪጥ.
መንግሥትና. የነርሱን. ቋንቋቸው. ሠጠጣኝ. በካቲን. ቋንቋው
ካይ. ዲርቦ. ከወረሰው. ከሮማ. መንግሥት. ጋር. ስከ
ሆነ. ነው. የዘደን. ጊዜ. ግሪጥ. (ድርጅ) እንዲላሉ. እን
ግሐዝ፤. በሰከጠነው. ዓከም. ላላፋፋ. ነበር.

ምዕራፍ ፡ ፴፰ ፡፡

ከክርስቲና ፡ በሬት ፡ በአክሱሞች ፡ ዘንድ ፡ የነበረው ፡ ሃይማኖት ፡፡

ክብረ ፡ ነገሥታችን ፡ እንደሚለው ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ አባቱ ፡ ሰሎሞን ፡ ዘንድ ፡ ሄዶ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሲመለስ ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንና ፡ የኦሪትን ፡ ካህናት ፡ ይዞ ፡ መጥቶ ፡ ስለ ነበረ ፡ የኦሪት ፡ ካህናት ፡ በስተማሩት ፡ መሠረት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከክርስቲና ፡ በሬት ፡ በኦሪትና ፡ በእውነተኛው ፡ አምላክ ፡ እያመለከተ ፡ መኖራቸውን ፡ ይገልጽልናል። ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ እነዚያው ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ የመጡት ፡ ወገኖች ፡ ወይም ፡ የነሱን ፡ ሃይማኖት ፡ የተቀበለው ፡ ጅዳ ፡ ወገን ፡ በእውነተኛው ፡ እግዚአብሔርና ፡ በኦሪት ፡ ያምኑ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የቀረው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገድ ፡ በልዩ ልዩ ፡ ጣዖትና ፡ አማልክት ፡ ያመልክ ፡ እንደነበረ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ይኸንንም ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ሳይቀር ፡ « . . . . . ወመጽአ ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ ምስለ ፡ አቡሁ ፡ ወሕዝበ ፡ ኢትዮጵያስ ፡ አለ ፡ ሀለዉ ፡ በሕገ ፡ ኦሪት ፡ ወዐ ፡ አለ ፡ ነበሩ ፡ እንዘ ፡ ያመልኩ ፡ በአርዌ ፡ > . . . . . እያለ ፡ በጭሩ ፡ ከኦሪት ፡ በቀር ፡ ሌሎች ፡ በአባብ ፡ የሚያመልኩ ፡ እንደነበሩ ፡ ይገልጽልናል ።

ሕግና ፡ ሥርዓት ፡ ከእውነተኛው ፡ አምላክ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ባልተሰጠበት ፡ ጊዜ ፡ ነገዳ ፡ ሁሉ ፡ ልቡ ፡ ያሰበውን ፡ አሳቡ ፡ የደረሰበትን ፡ ያመልክ ፡ ነበር ። እንኳን ፡ እንደዚያ ፡ በራቀው ፡ ዘመን ፡ ዛሬ ፡ እንኳን ፡ የክርስቲያን ፡ ንጉሥና ፡ መሳፍንት ፡ መኳንንትና ፡ አገረ ፡ ገዥዎች ፡ በሉበት ፡ የክርስቲና ፡ ሰባኪዎች ፡ በበረከቱበት ዘመን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ወረዳ ፡ ብዙ ፡ ዓይነት ፡ የጣዖት ፡ አምልኮ ፡ አለ ። ስለዚህ ፡ በመዠራሪያው ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ገና ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሳይመጡ ፡ ግማሹ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገድ ፡ እንደጎረቤቱ ፡ እንደግብፅ ፡ በእንስሳና ፡ በፍጥረት ፡ ይልቁንም ፡ በእባብ ፡ ያመልክ ፡ ነበረ ። እባብም ፡ ከንግሥተ ፡ ላባ ፡ በሬት ፡ እንደ ፡ አምላክም ፡ እንደ ፡ ንጉሥም ፡ መቆጠሩን ፡ በምዕራፍ ፡ ፴፩ ፡ ገልጸናል ። የቀረው ፡ ነገድ ፡ በያውራጃው ፡ በወንዝ ፡ በተራራ ፡ በዛፍ ፡ . . . . . ያመልክ ፡ ነበር ። ያገር ፡ ተወላጁ ፡ ይኸን ፡ በመሰለ ፡ አምልኮ ፡ ሲኖር ፡ የነገደ ፡ የቅጣን ፡ ዘሮች ፡ አግዳዝያን ፡ ሀበሳን ፡ የሚባሉት ፡ ደግሞ ፡ ጥንት ፡ በአሶርና ፡ በባቢሎን ፡ ሲኖሩ ፡ ከዚያ ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ኖረው ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ ሲሻገሩና ፡ በላባትም ፡ ነዋሪም ፡ ሕዝብ ፡ ሆነው ፡ ዘራቸውን ፡ ከነዋረው ፡ ከካሙና ፡ ከኩሹ ዘር ፡ ሲደባልቁ ፡ ሃይማኖታቸውንም ፡ ደባለቁ ። በነሱም ፡ ሃይማኖት ፡ ይልቁንም ፡ በተራው ፡ ሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ኩሹች ፡ የሚያመልኩበት ፡ እባብም ፡ አሞራም (ንስርም) ፡ ባይጠፋም ፡ ዋነኞች ፡ የሳባውያን ፡ አማልክት ፡ ተብለው ፡ የሚጠሩት ፡ ጨረቃ ፡ ፀሐይ ፡ ባሕር ፡ ምድር ፡ (ብሔር-አገር) ፡ ናቸው ። የቀረውን ፡ እየተወ፡ እንደግብፅችም ፡ እንደ ፡ ሕንዶችም ፡ ቫ ፡ አማልክት ፡ አድርጎ ፡ በመሠለስ ፡ ጨረቃ ፡ ፀሐይ ፡ ምድር ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ተመልከባቸዋል ። ደግሞ ፡ አስታር ፡ (ሰግዶ) ፡ ማሕረም ፡ (ጨረቃ) ፡ ጋድ ፡ አም ፡ የሚባሉት ፡ ግማሹቹ ፡ የሳባውያን ፡ የቀሩት ፡ የሂሚያሪት ፡ የካ

ታባን ፡ አማልክት ፡ አግዛዚና ፡ ሀብሳን ፡ ይዘው ፡ የመጡት ፡ አምልኮ ፡ በአክሱም
 ቤተ ፡ መንግሥት ፡ እስከ ፡ አብርሃ ፡ ዘመን ፡ (እስከ ፡ ፫፻፴ ፤ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ከክር
 ስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ) ፡ ድረስ ፡ ይመለከቡት ፡ ነበር ። አም ፡ ጋድ ፡ አዋም ፡ የተባሉት
 ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንደተባለው ፡ ከአክሱም ፡ በፊት ፡ በነበሩት ፡ ከተማዎች ፡ በየሀ
 በደቀመሐሬ ፡ በከስክሌ ፡ ምልክታቸው ፡ ተገኝቷል ። ብሔርና ፡ ምድር ፡ አስታርና
 ማሕረም ፡ ግን ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ በአስቀረጹት ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡
 ጊዜ ፡ በአምላክነት ፡ ጠቅሰዋቸው ፡ ስለተገኙ ፡ ምንም ፡ የሚያጠራጥርበት ፡ ነገር ፡ አል
 ተገኘም ።

አብርሃ ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በስቀረጸው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ በግሪክና ፡ ይል
 ቁንም ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ “ሊዛና ፡ ወልደ ፡ እለ ፡ ዓሚዳ ፡ ብእስየ ፡ ሐሌን ፡ ንጉሠ
 አክሱም ፡ ወዘሕሜር ፡ (ሂሚያሪት) ፡ ወዘራይዳን ፡ ወልደ ፡ መሕርም ፡ (ማሕረም) ፡ ዘኢ
 ይትመዋዕ ፤ ለፀር” . . . . . ፡ እያለ ፡ ማሕረምን ፡ የጨረቃን ፡ አምላክ ፡ እየደጋገመ
 ያነሣል ። ስለዚህ ፡ ማሕረም ፡ የጨረቃ ፡ አምላክ ፡ ተደጋግሞ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ስለተ
 ነሣ ፡ ለአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ ነገሥታት ፡ እስከ ፡ ክርስትና ፡ መግባት ፡
 ድረስ ፡ ዋነኛ ፡ አምላክ ፡ ነበር ፡ ማለት ፡ ነው ። ማሕረምን ፡ የምድር ፡ አምላክ ፡
 ወይም ፡ የአገር ፡ (የብሔር) ፡ አምላክ ፡ የሚያደርጉት ፡ አሉ ። ይህ ፡ ሲሆን ፡ ከዚ
 ያን ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ዘራም ፡ አምላካችንን ፡ እግዚአብሔር ፡ በማለታችን ፡
 አጠራሩና ፡ ሥያሜው ፡ ከዚያ ፡ የመነጨና ፡ የቆየ ፡ መሆኑን ፡ ያስረዳል ። እንደዚህ
 ሁም ፡ የአዳሊስን ፡ ሐውልት ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ያስቀረጸው ፡ ንጉሥ ፡ የግሪኮችን
 አማልክት ፡ ዘውስን ፡ የሰማይን ፡ አምላክ ፤ ፖሲዶን ፡ የባሕርን ፡ አምላክ ፤ አራስን ፡
 የምድርን ፡ (አገርን) ፡ አምላክ ፡ ሲያነሣ ፡ ይልቁንም ፡ የዙፋኑን ፡ መታሰቢያ ፡ ለዚህ ፡ ለመ
 ጨረኸው ፡ ለአራስ ፡ (አምድር-ብሔር) ፡ ሲሰጥ ፡ በሰባና ፡ በግሪክ ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋና
 አነጋገር ፡ ይለያይ ፡ እንጂ ፡ አራስና ፡ ማሕረም ፡ አንድ ፡ መሆናቸው ፡ ነው ። ይሁን
 እንጂ ፡ ሁሉንም ፡ ትተን ፡ ጉዳዩን ፡ በዘመኑ ፡ ከተቀረጸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐውልት ፡
 ከተሠራው ፡ የቤተ ፡ መቅደስ ፡ መሣሪያና ፡ መሠዊያ ፡ ላይ ፡ ነገሥታቱ ፡ ከሚያስቀ
 ረጹት ፡ ገንዘብ ፡ ላይ ፡ ስንመለከት ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ የሆነ ፡ የጨረቃ ፡
 ምልክት ፡ አድርገው ፡ ሰናይ ፡ ማሕረም ፡ (መሕርም) ፡ የጨረቃ ፡ አምላክ ፡ ያም ፡
 ቢቀር ፡ የሰማይ ፡ አምላክ ፡ መሆኑን ፡ እንረዳለን ። ይኸ ፡ ምልክት ፡ በሁሉም ፡
 ዘንድ ፡ ጸንቶ ፡ እንደኖረ ፡ አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ ክርስትናን ፡ ከተቀበሉ ፡ ወዲህ ፡
 የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ በዚህ ፡ የጨረቃ ፡ ምልክት ፡ ፈንታ ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡
 በሥፍራው ፡ እየተኩ ፡ መሥራታቸውን ፡ ተመልክተናል ።

እንደዚሁም ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ከዋነኛው ፡ አምላካቸው ፡ በቀር ፡
 የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ይልቁንም ፡ ኢዛና ፡ (አብርሃ) ፡ ጦርነት ፡ ሔዶ ፡ ቀንቶት ፡
 ሲመለስ ፡ ለመታሰቢያ ፡ በስቀረጸው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ አስታር ፤ ብሔር ፡ (ባሕር?) ፡
 ምድር ፤ እያለ ፡ ሦስቱን ፡ አማልክት ፡ ይጠራል ። አስታር ፤ አስታሮት ፤ አስታ
 ሮት ፡ እያለ ፡ በየመጽሐፉ ፡ ትንሽ ፡ ትንሽ ፡ ይለያያል ።

አስታር : በጥበባ : ሲራክ : መጽሐፋችን : በ፴፯ : ክፍል : ላይ : «ኢይሁብ : እግዚአብሔር : አሶተ : ሞገስ : አስታር : ዘስማ : በከኩብ» : ሌላው : ደግሞ : «ኢይሁብ : እግዚአብሔር : አስታር : ሞገስ» : እያለው : ስሙ : ተነሥቶ : ይገኛል ።

ይህ : አስታር : ከስር : ከመሠረቱ : የፊንቄዎችና : የአሶራውያን : አምላክ : ነው ። በመጀመሪያው : መጽሐፋችን : የአሶርና : የባቢሎንን : አማልክት : በጻፍንበት : ውስጥ : አስታር : እንደሚገኝ : አንባቢ : ያስታውሰዋል ።

ብዙ : ጊዜ : ደጋግመን : እንዳልነው : ነገደ : ዮቅጣን : ጥንት : በአሶርና : በአካድ : ቀጥሎ : በደቡብ : ዓረብ : ከዚያ : የኤርትራን ባሕር : ተሻግረው : ወደ ኢትዮጵያ : (አክሱም) ሲመጡ : ከጥንቱ : ካባቶቻቸው : አማልክት : ውስጥ : አስታርን : ይዘው : መምጣታቸውንና : ሃይማኖታቸው : ከትውልድ : ወደ : ትውልድ : እየተላለፈ : እስከ : አክሱም : መድረሱን : እንረዳለን ።

የአሶራውያን : ቅርንጫፎች : የሆኑት : ፊንቄዎች : በዘመናቸው : «በሰማይ : አምላክ» : መሬትን : እንድታፈራ : በሚያደርግ ፤ በወንድ : አንቀጽ : በሚጠራ : «በፀሐይ : አምላክ» : በርሱ : አጠገብ : ከበቀለ : በኋላ : ለዕፀዋት : ለአገርዕት : ሕይወት : በምትሰጥ : አምላኪት : ጨረቃ» : ለሕይወቷ : የሚያስፈልገውን : ከፀሐይ : አምላክ : በምትወስድ : ፍጡርን : ሁሉ : በምትመግብ : «አምላኪት : መሬት» : ያመልኩ : ነበረ ። መሬት : የተባለው : ደግሞ በሰማያትና : በአግዓዝያን : ጊዜ : ምድር : ብሔር : ወደማለት : ተለውጦ : እንደሆነ : አይታወቅም ። የአሶርና : የፊንቄ : አማልክት : ከእነዚህ : እላይ : ከጠራናቸው : በቀር : ኤል : በዓል : (ብዔል) ፤ ሞሎክ ፤ ኤላት ፤ ሞት ፤ አሌይን ፤ አናት : . . . . . የሚባሉ : እንደ ነበሩ : ከነዚህም : በብዔል (ዜቡል) ፤ በሞሎክ : ምክንያት : ነቢዩ : ኤልያስ : ከአክዓብ : ከጄኤል : ንጉሥና : ከሚስቱ : ከኤልሳቤል : ጋር : መጣላቱን ፤ በቁሶን : ወንዝ : የነዚህኑ : አማልክት : አገልጋዮች : ማስፈጃቱን : በመጽሐፈ : ነገሥት : ቀዳማዊ : በምዕራፍ : ፲፰ : እንደተጻፈ : በመጀመሪያው : ክፍል : ገልጻል ።

እንግዲህ : ከነዚህ : ከፊንቄና : ከአሶራውያን : አማልክት : የሰማይ ፤ የምድር ፤ የፀሐይ ፤ የጨረቃ : አምልክ : እላይ : እንዳመለከትነው : በደቡብ : ዓረብ : በኩል : አድርጎ : በአክሱም : ቤተ : መንግሥት : ከነሰዎቹ : መግባቱን : እንመለከታለን ። ነገር : ግን : በጊዜ : ብዛት : ስም : ሲለዋወጥ : ምድርና : ብሔር : አስታር : ሳይለዋጥ : ለጨረቃው : ወይም : ለሰማይ : ያገር : ተወላጁ : የአክሱም : ሕዝብና : ይልቁንም : ንጉሣዊው : ቤተ : ሰብ : መሕርም : የሚል : ስም : ሰጥቶት : በየሐውልቱ : ላይ : ንጉሡ : «ወልደ : መሕርም : ዘኢይትመዋዕ : ለፀር : ትርጓሜው : ለጠላት : የማይሸነፈው : የመሕርም : ልጅ» : ብሎ : ይሆናል ። እንደዚሁም : ኤል : የተባለው : የፊንቄዎቹ : የአምላክ : ስም : በኛም : ዘንድ : «ኤል» : ስሙ : አምላክ : ይባላል ። ገብርኤል : ሲል : የኤል : (እግዚአብሔር) : አገልጋይ : ነው ።

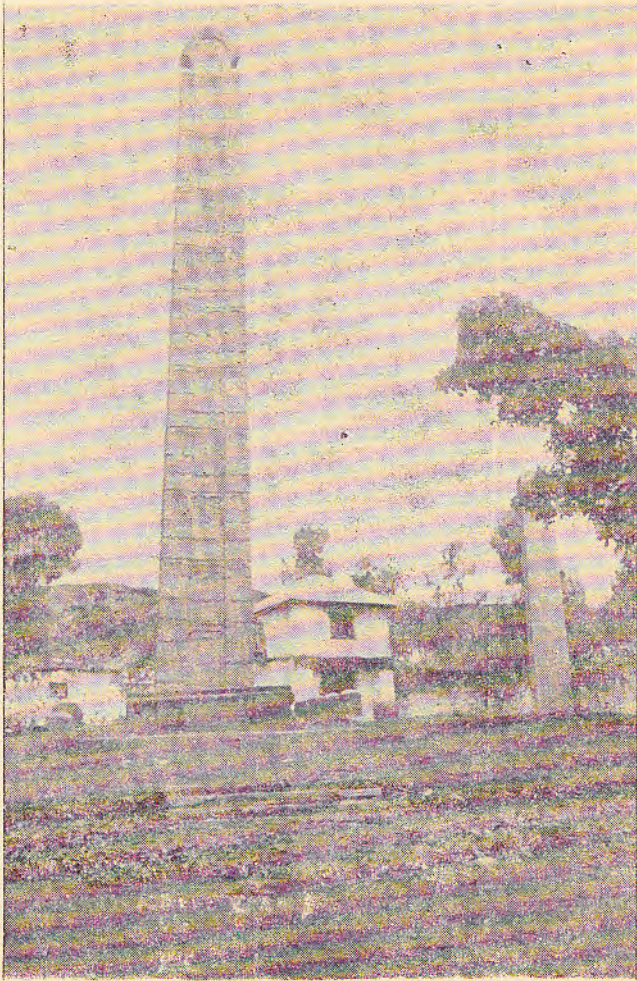
የግሪክ : ቋንቋና : ሥልጣኔ : በአክሱም : ገብቶ : የራሳቸውን : የሶባን : ሥልጣኔ : እየተረከከረ : ወይም : እያስለቀቀ : ሥፍራ : በያዘበት : ጊዜ : ነገሥታቱ : ታሪ

ከቸውን ፡ ዝናቸውን ፡ ዓለም ፡ ሁሉ ፡ እንዲያውቅላቸው ፡ ሲፈልጉ ፡ ደግሞ ፡ በዚያን
 ጊዜ ፡ ዓለም ፡ ሁሉ ፡ በሚጽፍበትና ፡ በሚናገርበት ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ሲጽፉ ፡ በላባ
 አጠራር ፡ አስታር ፤ ብሔር ፡ (ምድር) ፤ ማሕረም ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፡ የግሪኮቹን ፡
 ዘውስ ፡ (የሰማይ ፡ አምላክ) ፡ ፖሲዶን ፡ (የባሕር ፡ አምላክ) ፡ አሬስ ፡ (የመሬት ፡ አም
 ላክ) ፡ አያሉ ፡ ይጠሩ ፡ ጀመር ። ይኸም ፡ አንዳንድ ፡ የግሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እንደሚ
 ሉት ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ መለወጣቸው ፡ ወይም ፡ የግሪክን ፡ አማልክት ፡ ማምለ
 ከቸው ፡ ሳይሆን ፡ የራሳቸውን ፡ የሳባውያንን ፡ አማልክት ፡ አስታር ፤ ብሔር ፤ (ባሕር ?)
 ምድር ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፡ ግሪክኛ ፡ አዋቂው ፡ ሁሉ ፡ በሚረዳውና ፡ በሚጠራው ፡
 ዓይነት ፡ ዘውስ ፤ ፖሲዶን ፤ አሬስ ፤ ማለታቸው ፡ ይመስላል ። ስ እንግሊዝኛ ፡ አዋቂ
 ወጣት ፡ ከ፩ የእንግሊዝ ፡ ተወላጅ ፡ ጋር ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሲነገገገር ፤ «ኑድ» ፡
 ብሎ ፡ ይምልለታል ፡ እንጂ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ብሎ ፡ አይምልለትም ። ስለዚህ ፡
 ሳባዊውና ፡ ግሪኩ ፡ በአጠራር ፡ ይለያዩ ፡ እንጂ ፡ በአሳብ ፡ አይለያዩም ፡ ማለት ፡ ነው ።

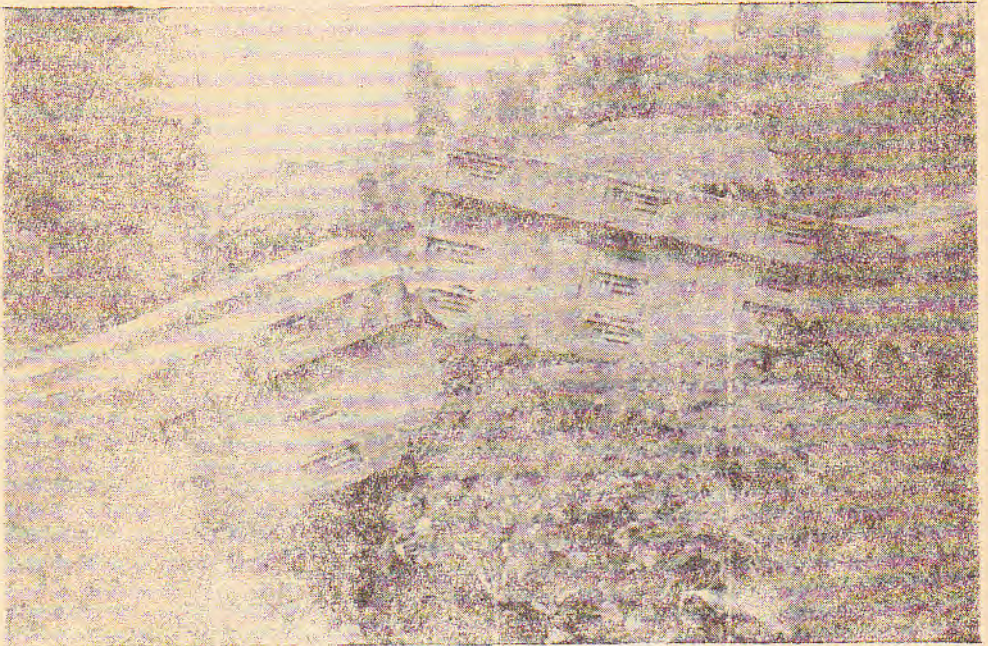
በለፈው ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ የገንዘብ ፡ ቅርጽ ፡ ላይ ፡ እንደዚሁም ፡ በአ
 ዱሊስ ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ እንደተመለከትነው ፡ ነገሥታቱ ፡ ካንድ ፡ ነገድ ፡ አንኳን ፡
 ባይሆን ፡ ካንድ ፡ ቤተ ሰብ ፡ የተወለዱ ፡ አይደሉም ። አሬሳስ ፡ ከዲሚሊ ፡ ወገን ፡
 ኡዛናና ፡ ዋዘባ ፡ ከጊሴን ፡ ወይም ፡ ከጊሴስ ፡ ወገን ፡ ኡዛና ፡ (አብርሃ) ፡ ከሐሌን ፡
 ... .. ወገን ፡ እያሉ ፡ የየግላቸውን ፡ ንጉሣዊ ፡ ባላባት ፡ የሚጠቅሱ ፡ ይመስላል ።
 ይህም ፡ ማለት ፡ የሸዋ ፡ ባላባቶች ፡ በመንዝ ፡ የማማ ፡ ልጅ ፡ በደብብ ፡ የጸጋ ፡ ልጅ ፡
 ... .. እያሉ ፡ የጌተ ፡ ሰባቸውን ፡ ግንድ ፡ እንደሚጠቅሱት ፡ ዓይነት ፡ መሆኑ ፡ ነው ።
 አክሱሞችም ፡ በዘመኑ ፡ ግዕዝኛ ፡ አነጋገር ፡ “ብእስዩ ፡ ዲሚሌ ፡ ብእስዩ ፡ ሐሌን ፡ ሲሉ”
 ... የዲሚሌና ፡ የሐሌን ፡ ሰው ፡ (ወገን) ፡ ማለታቸው ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አንዱ ፡ ክፍል ፡ ማሕረምን ፡ ሌላው ፡ ክፍል ፡ ምድርን ፡ ወይም ፡
 ብሔርን ፡ አለዚያም ፡ ባሕርን ፡ ለግሉ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ እየመረጠ ፡ ዋና ፡ አምላክ ፡
 የሚያደርገው ፡ ይኖር ፡ ይሆናል ። እንደዚሁም ፡ ከነርሱ ፡ ውስጥ ፡ በግሪክ ፡ ሥል
 ጣኔና ፡ አስተዳደግ ፡ የተዋጠው ፡ የግሪክን ፡ አማልክት ፡ መርጦ ፡ ይዘ ፡ ይሆናል ።
 ምንም ፡ እንኳን ፡ በግልጽ ፡ ባይታወቅ ፡ ኢዝባኤል ፡ (ኤዝባና) ፡ ኔዛና ፡ የተባ
 ሉት ፡ በገንዘባቸው ፡ ላይ ፡ ንጉሠ ፡ ጽዮን ፡ ? እያሉ ፡ ያስቀረጹ ፡ አሉና ፡ እነዚህ ፡
 ደግሞ ፡ ከጥንት ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ የመጣውን ፡ የጽኑልን ፡ አምላክ ፡ የሚያመልኩና ፡
 በአሪት ፡ ሕግ ፡ የሚኖሩ ፡ እንደነበሩ ፡ ይታወቃል ።

እስከ ፡ ዛሬ ፡ ባገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ የዚህ ፡ ልዩነት ፡ ሳይገለጽ ፡ ከክ
 ርስትና ፡ በሬት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታትና ፡ ሕዝብ ፡ ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ዘመን ፡
 ዠምሮ ፡ በውነተኛው ፡ እግዚአብሔር ፡ እያመለኩ ፡ እስከ ፡ ክርስትና ፡ ደረሱ ፡
 የሚለው ፡ ትክክለኛና ፡ እውነተኛውን ፡ ታሪክ ፡ አልያዘም ፡ ብለን ፡ ለመጻፍ ፡ እንደ
 ፍራለን ። እላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ እስከ ፡ አብርሃ ፡ ድረስ ፡ ግማሹ ፡ ሥርወ ፡
 መንግሥት ፡ ከአሶራውያንና ፡ ከፊንቄ ፡ በመነጨው ፡ አምልኮ ፡ የቀረው ፡ በግሪክ ፡ አማ
 ልክት ፡ ከጽኑል ፡ የመጣው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ደግሞ ፡ እውነተኛውን ፡ የጽ

የአክሱም ፡ ሐወልት ፡ (ሩሲ ፡ ያንግሁት) ።

በአክሱም ፡ ወደቆ ፡ ተሰባብሮ ፡ የሚታየው ፡ ሐውልት ፡ (ፈላ ፡ ያንግዑት ፡)

ΑΣΙΖΑΝΤΕΣ ΒΑΛΛΟΥΣ ΑΣΩΛΙΤΩΝ ΚΑΙ
 ΔΑΚΡΥΙΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΑΙΣ
 ΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΣΑΒΑΕΙΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΙΑΗ
 ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΙΔΩ ΚΑΙ ΒΟΥΓΑΙ ΤΩΝ ΕΣΤΕ
 ΚΑΘΥΣ ΒΑΛΛΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΥΠΟΚΟΦΟΥ
 ΕΝ ΤΗ ΚΗΤΟΥ ΑΡΕΩΣ ΑΤΑΚΤΗΣ ΑΝΤΩΝ
 ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΝ ΤΟΥΣ ΟΝΟΥΣ ΤΩΝ ΒΟΥΓΕ
 ΤΩΝ ΑΠΕΣΤΙΛΛΑΜΕΝ ΤΟΥΣ ΗΜΕΤΕΡΟΥΣ
 ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΣΑΙΖΑΝΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΔΗΦΑΣ
 ΤΟΥΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΗΣΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΔΩ
 ΚΟΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΥΠΟΤΑΞΑΝΤΕΣ ΑΥΤΟΥ
 ΗΓΑΓΟΝ ΠΡΟΣ ΗΜΑΣ ΜΕΤΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΕ
 ΔΑΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΕΩΝΤΕΣ ΡΙΣ ΚΑΙ ΠΡ
 ΒΑΤΩΝ ΖΕΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΩΝ ΗΩΤΕ ΦΟΡΩ
 ΟΡΕΦΑΝΤΕΣ ΑΥΤΟΥΣ ΕΣΚΙΝΤΕ ΚΑΙ ΣΚΙΤ
 ΜΩΑΝΗΩΝ ΠΟΤΙΖΟΝΤΕΣ ΑΥΤΟΥΣ ΖΥΤΩΤΕ
 ΚΑΙ ΟΙΩΝ ΚΑΙ ΥΑΡΕΥΔΑΙΩΝ ΠΑΝΤΑ ΕΚΧΟΡ
 ΤΑΣΙΑΝ ΟΥΤΙΝΕΣ ΗΣΑΝ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ ΕΚΑ
 ΚΟΙ ΕΣΥΝΤΩΧΑ Ω ΑΥΤΩΝ ΤΩ ΑΡΙΘΜΩΝ
 ΑΝΗΘΕΣ ΕΥΘΕΜΕΝΟΙ ΚΑΘΕΚΑΣΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΑΡ
 ΤΟΥΣ ΟΥΤΙΝΟΥΣ ΕΣΤΕ ΚΟΙΝΟΝ ΕΠΙΣΗΜΑΣ
 ΥΑΧΡΕΚΟΥ ΑΡΑΤΟΥΣ ΗΝ ΑΥΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΗΜΑΣ
 ΤΟΥΣ ΟΥΝ ΔΩΡΗΣΑΜΕΝΟΙ ΑΥΤΟΥΣ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΝ
 ΤΗ ΔΙΑΚΑΔΑΡΙΑ ΣΑΝΤΕΣ ΑΥΤΟΥΣ ΜΕΤΟΚΛΙΑΜ
 ΚΑΤΕΣΤΗΣΑΜΕΝ Η ΤΙΝΑ ΤΟ ΠΟΝΤΗΣ ΕΣΤΕΡΗΧ
 ΕΚΚΑΛΟΥΜΕΝΟΝ ΔΙΤΡΙΑ ΚΕΚΕΔΕΥΣΑΜΕΝ ΑΥ
 ΤΟΥΣ ΠΑΛΙΑΝ ΗΝΩΝ ΕΥΕΣΒΑΙ ΠΑΡΑΧΟΜΕΝΟΙ
 ΤΟΙΣ ΕΣΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΚΕΣ ΑΣΑΥ ΠΕΡΔΕΕ
 ΧΑΡΙΤΙΑΣ ΤΟΥ ΕΜΠΕΝΗΣΑΝ ΤΟ ΙΑΝΙΚΗ ΠΟΥ ΑΡΤΟΥ
 ΑΝΘΗΝ ΚΑ ΑΥΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΧΡΥΣΟΥΝ ΑΚΑΡΕ
 ΡΑΙΩΝΕΝΑΚΧΑΚΟΥΣ ΤΕ ΠΑΤΑΘΩ

249 : (α-η-ε-ν) : η-ζ-η : φ-ψ-ξ : ο-ι-ω-α-τ : ι-ε : λ-ο-φ-ε-ρ-τ : η-η-ο-ζ-ω :
 υ-ν-ζ : ρ-α-τ : ο-π-κ-ε-ρ-η : λ-γ-τ-ρ : ρ-φ-θ-ω-γ : ρ-ο-λ-ω : = (η-σ-ο-ζ-ε :)

229E

ΤΕΙΤΩΝΚΑΙΟΜΗΡΕΙΤΩ
ΙΡΕΩΣΑΝΤΙΔΙΚΗΣΑΝΤ
ΟΝΠΑΡΑΚΟ&CΑCΑΠ.ΟΤΗΣ
ΕΙΛΙΟΙCΚΑΙΕΞΕΠΕΡΘΗCΑΤΑCΥ
ΑΚΛΕΙΘΕΝΠΑΡΕΛΘΩΝΕΝΕ
ΓΕΝΝΑΤΑΙΕΤΕΡΟΝΔΕΚΑΡ
CΥΝΤΩΒΑCΙΛΕΙΜΕΧΡΙΤΟ
ΤΑΓΙΑΕΙCΤΑΕΝΤΗCΕΙ
ΑΤΗΓΟΥCΚΑΙΤΕΚΝΑ
ΗΛΘΟΝΑΥΤΙC
CΟΜΑΙCΟΙΚΙΑ
ΕΠΙΦΟΡΟΙ
ΧΑΛΚΕΟΝ
ΩΝΚΑΙ

δ̄ : ρλνθρ̄ : γτρ̄ : ρσςφζ : λγς : ηθγδζ : πςα : ιω·ᾱ : λθτ
ηλ̄ : παρ̄ : γε̄ : πγδηζ̄ : φηφ̄ ηςζω· ω·θτ : τςε : ρτγγω· : (ησςζς)

ኤልን ፡ አምላክ ፡ አግቢአብሔርን ፡ ያመልኩ ፡ ነበር ፡ ብንል ፡ እውነትን ፡ ይዘን ፡ እንገኛለን ።

አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ እንለፍና ፡ ስለትልቁ ፡ ኢዛና ፡ (አብርሃ) ፡ ስለድል ፡ አድራጊነቱና ፡ ስለሃይማኖቱ ፡ የሚገልጽልንን ፡ የሐውልቶች ፡ ጽሑፍ ፡ በቀጥታ ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፴፱ ።

የኢዛና ፡ (አብርሃ) ፡ የሐውልቶች ፡ ጽሑፍ ።

በአራተኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ የነበረው ፡ አብርሃ ፡ (ኢዛና) ፡ የሚባለው ንጉሥ ፡ አገር ፡ በማቅናትና ፡ ግዛት ፡ በማስፋት ፡ እጅግ ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ነው ። በታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ከሚገኘው ፡ ከተለመደው ፡ ጽሑፍ ፡ በቀር ፡ ታሪኩ ፡ ባገራችን ፡ በደንብ ፡ ተጽፎ ፡ ስለማይገኝ ፡ ገናናቱ ፡ ድል ፡ አድራጊነቱ ፡ በትክክል ፡ አልታወቀም ። ከየሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ጽሑፉን ፡ የገለበጠና ፡ ታሪኩን ፡ የተመለከቱ ፡ የውጭ ፡ አገር ሰዎች ፡ ግን ፡ በፖለቲካ ፡ በሃይማኖት ፡ በድል ፡ አድራጊነት ፡ እንደትልቁ ፡ ቆስጠን ጢናስ ፡ የሚቆጠር ፡ ትልቅ ፡ ንጉሥ ፡ መሆኑን ፡ እያጋነኑ ፡ ጽፈዋል ።

ክርስትና ፡ ከገባ ፡ ወዲህ ፡ በአክሱምም ፣ በላስታም ፣ በሸዋም ፡ በጉንደርም ፡ የነበሩ ፡ የኛ ፡ ሊቃውንትና ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከቤተ ፡ ክህነት ፡ መንፈሳዊና ፡ ከቤተ ፡ መንግሥት ፡ ዘመናዊ ፡ አገልግሎት ፡ ወይም ፡ የነገሥታቱን ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ከመጻፍ ፡ በቀር ፡ ይልቁንም ፡ ከጽርዕ ፡ ከዕብራይስጥ ፡ ከዐረብና ፡ ከካርቲ ፡ እንደ ፡ ስንክሣር ፡ እንደ ፡ ሃይማኖተ ፡ አበው ፡ እንደ ፡ ግንዛት ፡ . . . . . የመሳሰለውን ፡ መንፈሳዊ ፡ ጽሑፍ ፡ ከመተርጎምና ፡ ከመገልበጥ ፡ በቀር ፡ በታሪክ ፡ ረገድ ፡ መመራመርና ፡ መጻፍ ፡ መሰብሰብ ፡ እየሰበሰቡም ፡ በቀድሞው ፡ ላይ ፡ መጨመር ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ አስፈላጊነቱ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ የተሰማቸው ፡ አይመስልም ። ያለውን ፡ በቂ ፡ አድርጎ ፡ በመመልከት ፡ በአክሱምና ፡ በዙሪያው ፡ በአዳሊስ ፡ በከስከሴ ፡ በዩሃ ፡ በቆገሂቶ ፡ . . . ታሪካዊ ፡ ጽሑፍ ፡ ተሸክሞ ፡ ቆሞ ፡ ይኖር ፡ የነበረው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐውልትና ፡ ዙፋን ፡ በዘመን ፡ ብዛት ፡ የቆመው ፡ ሲወድቅ ፡ የወደቀው ፡ ከነጽሕፈቱ ፡ እመበስበስ ፡ ሲደርስ ፡ የነገሩን ፡ ቁም ፡ ነገረኛነት ፡ ተመልክቶ ፡ የሐውልቱን ፡ ሥዕል ፡ ለማንሣት ፡ ጽሑፉን ፡ ለማስገልበጥና ፡ ለመገልበጥ ፡ የሞከረ ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ መኖሩ ፡ ትዝ ፡ አይለኝም ።

ነገር ፡ ግን ፡ አገራችንን ፡ በየጊዜው ፡ የጎብኙ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ እየገለበጡ ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ ስለአሳተሙት ፡ የሐውልቱ ፡ ጽሑፍ ፡ ሁሉ ፡ ጨርሶ ፡ ከመጥፋት ፡ ድኃል ፡ በምዕራፍ ፡ ፴፯ ፡ የአዳሊስን ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ ከስማስ ፡ የሚባለው ፡ ገልብጦት ፡ እንደነበረ ፡ ጽፈናል ። ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ሀንሪ ፡ ሣልት ፡ የሚባለው ፡ የእንግሊዝ ፡ ተወላጅ ፡ (1809, 1810 ዓ. ም.) ከአክሱምና ፡ ከዩሀ ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ ገልብጦ ፡ ለመገገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ አሳትሞ ፡ ለሊቃውንት ፡ ገለጸ ። ከርሱ ፡

ወዲህ ፡ ፋርሳ ፡ የሚባለው ፡ ጀርመን ፡ አንቷን ፡ ዳባዲ ፡ ፈረንሳይው ፡ የተቻላቸውን ፡ ያህል ፡ ገለበጡ ። ነገር ፡ ግን ፡ ሁሉም ፡ ሞላ ፡ ከጎደል ፡ የሆነ ፡ ጽሑፍ ፡ ከአቀረቡ ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ ኢኖ ፡ ሊትማን ፡ የሚባለው ፡ የጀርመን ፡ ሊቅ ፡ ከጓደኞቹ ፡ ጋር ፡ እንደ ፡ ኤ. ቊጥር ፡ በ1906 ፡ ዓ. ም. ከነርሱ ፡ አብልጦ ፡ በፎቶግራፍ ፡ ሐውልቱን ፡ ጽሑፉን ፡ እያነሣ ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ መርምሮ ፡ ስለአክሱምና ፡ በዙሪያው ፡ ስለሚገኙት ፡ ሐውልቶችና ፡ ጽሑፍ ፡ ስለአክሱሞቹ ፡ ገንዘብም ፡ ትልቅ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ ያለው ፡ መጽሐፍ ፡ በጀርመን ፡ ቋንቋ ፡ ጻፈ ። የመጽሐፉ ፡ ስም ፡ በጀርመን ፡ ቋንቋ ፡ „Deutsche Axum-Expedition, ይባላል ። የተዘጋጀውና ፡ የታተመው ፡ እንደኤውሮፓ ፡ ቊጥር ፡ 1913 ፡ ዓ. ም. ነው ።

አዘጋጆቹ ፡ ዋነኛው ፡ መሪ ፡ ኢኖ ፡ ሊትማን ፡ (Enno Littmann) ጓደኞቹ ፡ ክሪንክር ፡ ዳ (krencker.D.) ፤ ሎኤፕክቲ. ሾን (Luepke T. von) ፡ ዛሕን ፡ .ሪ. (Zahn.R) ፡ ይባላሉ ።

ጽሑፉ ፡ አራት ፡ ሾሊም ፡ ላይ ፡ ተከፍሎ ፡ አምስተኛ ፡ (የአልቡም ፡ ስዕል) ፡ ሾሊም አለው ። ጽሑፉ ፡ በጀርመን ፡ ቋንቋ ፡ ስለሆነ ፡ ዝርዝር ፡ ጉዳዩን ፡ ለመረዳት ፡ የጀርመን ፡ ቋንቋ ፡ ማወቅ ፡ ያስፈልጋል ። ነገር ፡ ግን ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ጽሑፍ ፡ እንዳለ ፡ የተነሣ ፡ ስለሆነ ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ የግሪክኛ ፡ ይልቁንም ፡ በጥንቱ ፡ በግዕዝ ቋንቋ ፡ የተጻፈው ፡ ስለሚታወቅ ፡ ይህ ፡ መጽሐፍ ፡ ከወጣ ፡ ወዲህ ፡ ብዙ ፡ ጻሕፊዎች ፡ ስለአክሱም ፡ ታሪክ ፡ መረዳትም ፡ መጻፍም ፡ ቻሉ ። ከነቲ ፡ ሮሲኒ ፡ አልቤር ፡ ካሜሪር ፤ ዋላስ ፡ ባጅ ፡ ሌሎችም ፡ ቁጥራቸው ፡ የበዛ ፡ ጻሕፊዎች ፡ ከዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ የተገኘውን ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ እየገለበጡ ፡ ወይም ፡ በፎቶግራፍ ፡ እያነሡ ፡ ቁጥሩን ፡ እየጠቀሱ ፡ የታወቀውን ፡ መጽሐፋቸውን ፡ አዘጋጁ ።

በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ የዚህ ፡ የስመ ፡ ጥር ፡ ገንጣቶችን ፡ የኢዛና ፡ (አብርሃ) ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ በርክቶ ፡ በግሪክኛ ፡ በቀድሞው ፡ በልሠለጠነው ፡ የግዕዝ ፡ ፊደልና ፡ ቋንቋ ፡ የተጻፈው ፡ ይገኛል ። ጽሑፉም ፡ የሚያስረዳው ፡ ዋናው ፡ ነገር ፡ የባጅያ ፡ የሰሜን ፡ የምሥራቅና ፡ የደቡብ ፡ ግዛቶቹ ፡ ሕዝቦች ፡ የዐረብም ፡ አገሮች ፡ በላባቶቻቸውን ፡ መሪ ፡ አድርገው ፡ በሸፈቱበት ፡ ጊዜ ፡ በግማሹ ፡ አገር ፡ ወንድሞቹንና ፡ ሠርዌ ፡ (ሠራዊት) ፡ የሚባለውን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ እየላከ ፡ በቀረው ፡ ራሱ ፡ እየሄደ ፡ በጦርነት ፡ ማስገበሩን ፡ በጦርነት ፡ ከአስገባረና ፡ ከማረክም ፡ በኋላ ፡ የገደለውን ፡ እየገደለ ፡ የቀሩትን ፡ ግብሩን ፡ እየተቀበለ ፡ ነገሥታቶቻቸውንና ፡ በላባቶቻቸውን ፡ እያሰናበተ ፡ ወደየአገራቸው ፡ መላኩን ፡ ድሉም ፡ ቀንቶት ፡ ሲመለስ ፡ “የማይሸነፈው ፡ ማሕረም” ፡ ለሚለው ፡ አምላኩ ፡ መሥዋዕት ፡ ማቅረቡን ፤ ሐውልትና ፡ ወንበር ፡ ማስቀረጹን ፡ ይገልጻል ። በግዕዙና ፡ በላባባው ፡ ቋንቋ ፡ አስታር ፡ ምድር ፤ ማኅረም ፡ የሚላቸውን ፡ አማልክቱን ፡ በግሪክኛ ፡ ቋንቋ ፡ ሲያስቀርጽ ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ እንዳልነው ፡ የግሪኮችን ፡ አማልክት ፡ አራስን ፡ (የመሬትን ፡ አምላክን) ፡ ፖሲዶንን ፡ (የባሕርና ፡ የቀላያትን) ፤ ዜውስን ፡ የሰማይን ፡ አምላክ ፡ ወይም ፡ የአማልክትን ፡ አባት ፡ ይጠራል ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህን ፡ አማልክት ፡ የሚጠራው ፡ በዘመኑ ፡

በገንነው ፡ ቋንቋ ፡ በግሪክኛ ፡ አስቀርጾ ፡ ዝናውን ፡ አላሬ ፡ አግዳሚው ፡ እንዲ
ረዳለት ፡ በሚፈልግበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በተረፈ ፡ በየጊዜው ፡ ከቀ
ሩት ፡ ሁሉ ፡ አግልክት ፡ ይበልጥ ፡ የሚጠራው ፡ የራሱን ፡ አምላክ ፡ መሕርምን ፡
(ጨረቃን) ፡ ነው ። ሲያጽፍም ፡ በገሩ ፡ ቋንቋ ፡ በሰባ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ይል
ቀኝም ፡ በግዕዝ ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ያጸፋቸው ፡ የሬደላቸው ፡ ዓይ
ነትና ፡ አጣጣላቸው ፡ በፎቶ ፡ ክልፎው ፡ ላይ ፡ እንደምንረዳው ፡ እንደዛሬው ፡
ሬደላችን ፡ አያምርም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በዚሁ ፡ ጽሑፍ ፡ ላይ ፡ እንደምንረዳው ፡ ቀድሞ ፡ ከክርስትና ፡
በሬት ፡ በ፲፬ኛውና ፡ በ፲፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ እነሳልሳዊ ፡ ቱትምሲስ ፡ እነሐ
ታሱ ፡ (ሐትሾፕሱዊት) ፡ እነዳግማዊ ፡ ራምሲስ ፡ ወታደር ፡ እየላኩ ፡ ወደግዛታ
ቸው ፡ ክልል ፡ ለማግባት ፡ የደከሙበትን ፡ ከጊኛውና ፡ ከጅኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡
ዠምሮ ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ ዙፋን ፡ የተቀመጡት ፡ የኑብያ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ነገሥታት
ግዛታቸው ፡ አድርገው ፡ የያዙትን ፡ የበጅያ ፡ (ብጋ) ፡ አገር ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ አክ
ሱሞች ፡ በጊዜያቸው ፡ ኃይል ፡ ስለአገኙ ፡ ይኸንኑ ፡ አገር ፡ የአክሱም ፡ ግዛት ፡
አድርገው ፡ ሕዝቡም ፡ ሲሸፍኑበቸው ፡ ጦር ፡ እየላኩ ፡ እያስወጉ ፡ ያስገብሩ ፡
ዠመር ። በለፈው ፡ የተረከክነውን ፡ የነንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ ግዛት ፡ የሆነውን ፡
ራሱን ፡ መርዌን ፡ ወደሬት ፡ አክሱሞች ፡ መውጋታቸውን ፡ ስንመለከት ፡ የሕን
ደኬ ፡ የመርዌ ፡ መንግሥትና ፡ የአብርሃ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ሁለት ፡ ለብቻ ፡
የተለያዩ ፡ መንግሥታት ፡ መሆናቸውን ፡ እንገነዘባለን ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የኛ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ አብርሃ ፡ የራሱ ፡ ሐውልት ፡
ኤዛና ፡ የሚለው ፡ ትልቁ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ምዕ
ራብ ፡ ሰሚን ፡ እስከ ፡ ግብፅ ፡ የሚገኙት ፡ የበጅያ ፡ ሕዝብ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡
በጊ ፡ ነገሥታት ፡ የሚመሩት ፡ ሸፍተውበት ፡ ስለነበረ ፡ የኛ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡
አጽብሐ ፡ ሐውልቱ ፡ ግን ፡ ሳይዛና ፡ የሚባለውንና ፡ ሐዴፋ ፡ የሚባለውን ፡ ሁለ
ተኛውን ፡ ወንድሙን ፡ ልክ ፡ እንዳስወጋቸው ፡ የሚናገረውን ፡ የሐውልት ፡
ጽሑፍ ፡ ከሰባ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ተገልብጦ ፡ የተጻፈውን ፡ በዛሬ ፡ ሬደል ፡ ተለ
ቅሞ ፡ የቀድሞውን ፡ ግዕዝኛ ፡ አነጋገር ፡ የያዘውን ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡
በቀጥታ ፡ እንመልከት ።

፩ኛ ፡ ስለበጅያ ፡ (ብጋ) ፡ ጦርነት ።

አ	ዒዛና መልክ እክሱም ወዘሕሜር ወረደዳን ወሐበመት ወስብእ ወ
ቤ	ሴልሌ ወጽዮም ወካሱ ወበጋ መልክ መልካን ብን መሕርም ዘአይት
፫	መጥእ እሐፊሮ ሕዝበ በጋ ረዳን እንዊን ሥግዛና ወሐደፋሃ ይፅ
፬	ከእዎሙ ወበደሐሙ ብሔሮ ገንዩ ስድስቱ ነገሥት ምስለ እሐ
፭	ዛቢሆሙ ወገንዮሙ እፍለስዎሙ እብሔሮሙ ምስለ ደቂቆሙ ወአንስ
፮	ጻሙ ወእሕዛቢሐሙ ወእንስሳሆሙ እንዘ ንልቁ ስብሐሙ ዘ

፯	ዘ ዕድብቱ ነገሥት ፵፻፱፻
፰	፴፻፶፯፻፳ ወበግፊ ፳፻፶፻፳፱ ወእንሱሳ ዐውድ
፱	እንዘ ይሴስይዎሙ እምአሚረ አውሶአዎሙ እብሔርሙ
፲	ሶስሶቶሙ ኅብስት ዐለስ ፪፻፶፻፶፯ ወሥጋ
፲፩	ዘየአክሎሙ እንዘ ያስትይዎሙ ሥዋ ወወይን ጽግቡቶሙ
፲፪	አርበዕት አውራን ወበጸሐሙ አክሱምፃ
፲፫	መንገሌን አልበስፍሆሙ በስፍሐት ሰብአሙ ወእሰርገው
፲፬	ናሆሙ ለነገሥት ሰንቄ ወፈኖን ወእደ ይክብር ብሔር
፲፭	ሰሙ ያወለ በየረን ወኩንን ይሴስይዎሙ በህየ ወፈት
፲፮	ትናሆሙ ለለንገሥ ለህመ ፵፻፶፻፶፯ . . . . . ያክውን
፲፯	ለስድብቱ ነገሥት ፪፻፶፻፶፯ ለህም ወእቢኣ
፲፰	ን ለመሕርም ዘወለደን ዘንተ ምስለ ዘወርቅ ፩
፲፱	ወዘብፋር አሐደ ወዘጸሪቅ ወለስተ ጸሐፍን ዛተ
፳	ጽሕፈተ ወሚምን ወወ . . . . . ለዐስተር ወ
፳፩	ሉብሔር ወለመሕርም ዘወለደን ወለእመቦ ዘእ
፳፪	ማቦኖ ለዘአብእን ወንቀሎ ወንሰቶ ለይሙት

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ እየተቁራረጠ ፡ በግእዝኛ ፡ የተጻፈውን ፡ የጉደለውን ፡ እየ ሞሉ ፡ አብራርተው ፡ ትርጉም ፡ የሰጡ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሊቃውንት ፡ ሞልተዋል ፡ ኤኖ ፡ ሊትማን ፡ አልቤር ፡ ከሚረር ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲን ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ ጽፈውታል ፡ ከዚያ ፡ ላይ ፡ እኔ ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተመለከተውን ፡ በዛሬ ፡ አነጋገር ፡ ወደአማርኛ ፡ ስተረጉመው ፡ ቃሉ ፡ እንደዚህ ፡ ብሎ ፡ ይገኛል ።

፡፱ዜና ፡ የአክሱም ፤ የሂሚደር ፤ የካሱ ፡ (ከኸ) ፤ የላባ ፤ የሀበሳት ፡ የራይዳን ፤ የላልሄን ፤ የጸያሞ ፤ የበጋ ፡ (በጅያ) ፤ ንጉሥ ፤ ንጉው ፡ ነገሥት ፡ በወላት ፡ የማይሸነፈው ፡ የመሕርም ፡ ልጅ ። የበጋ ፡ (በጅያ) ሕዝብ ፡ በሸፈተ ፡ ጊዜ ፡ እንዲቀጥቀጥቸው ፡ ወንድሞቻችንን ፡ ሳይዘናን ፡ (1) ሐይፋን ፡ ላከናቸው ። እነሱም ፡ ወደ ፡ በጅያ ፡ አገር ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ ጃ ፡ ነገሥታት ፡ ከነነገሳቸው ፡ ተገዝተው ፡ ገቡላቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ጃቱን ፡ ነገሥታት ፡ ከጎልጃቻቸው ፡ ከሚከቶቻቸው ፡ ከነነገሳቸው ፡ ከነክብታቸው ፡ ማረኩባቸው ፡ የሰዎቻቸው ፡ ቍጥር ፡ ፱፻፳፻ ፤ ከብት ፡ ፫፻፳፻፲፪ ፤ በግና ፡ ፍየል ፡ ፳፻፶፻፳፱ ፡ ከጭነት ፡ ከብት ፡ ጋር ፡ አገራቸውን ፡ ከሰቀቁበት ፡ ጊዜ ፡ ዝምሮ ፡ በየቀኑ ፡ እስኪመገቡ ፡ ድረስ ፡ ዳቦም ፡ ጠላም ፡ ከሥጋ ፡ ጋር ፡ እየተመገቡ ፡ አራት ፡ ወር ፡ ተገዘው ፡ እኛ ፡ ዘንድ ፡ አክሱም ፡ ደረሱ ። እኛም ፡ ዘንድ ፡ ከደረሱ ፡ በኋላ ፡ ሕዝቡን ፡ አልብሰን ፡ ነገሥታቶቻቸውንም ፡ ሽልማት ፡ ሸልመን ፡ በክብር ፡ አድርገን ፡ ደወለ ፡ ባይራን ፡ በሚባል ፡ አገር ፡ እንዲቀመጡ ፡ አደረግናቸው ፡ ለየንዳንዱ ፡ ንጉሥም ፡ ፱፻፶፻፶፯ ፡ በሬ ፡ (ወንጋ) ፡ በድምሩ ፡ ለጃቱ ፡ ነገሥታት ፡ ፳፻፳፻፶፯ ፡ ወንጋ ፡ እንዲሰጣቸው ፡ አደረግን ። ይኸንንም ፡ ጃ ፡ የወርቅ ፡ ጃ ፡ የብር ፡ ጃ ፡ የጎሐሴ ፡ ፫ ሐውልት ፡ ለወለደን ፡ ለመሕርም ፡ መታሰቢያ ፡ ስጠነው ፡ ይኸንንም ፡ ጽፈን ፡ በሥፍራው ፡ አድርገን ፡ ለአስታርና ፡ ለምድር ፡ ለወለደን ፡ ለመሕርም ፡ መታሰቢያ ፡ አድርገን ፡ ስጥተናል ።

ደኸን ፡ መታሰቢያ ፡ (ሐውልት ፡) የበላሽ ፡ ወይም ፡ የጣለ ፡ እሱ ፡ ይሙት ፤ ዘሩና ፡ ልጆቹም ። ነገር ፡ ይጥፉ ። ያከበረው ፡ ግን ፡ የተባረከ ፡ ይሁን ። ለደንብ ፡ (በክብር) ፡ እንዳስቀመጥነው ፡ የኛን ፡ ዝና ፡ ይዘ ፡ በከተማችን ፡ እስከ ፡ ዘሰላም ፡ ይነር ። ለመሕርም ፡ ጃ ፡ የቅጥር ፡ በታና ፡ ጃ ፡ ስሬ ፡ ሸንጎ ፡ ስጥተናል ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ በአልሰለጠነው ፡ የጥንት ፡ የግዕዝ ፡ ሬደልና ፡ በግሪክ ፡ ብዙ ፡ ሐውልት ፡ ተቀርጿል ። ከዚህ ፤ ቀደም ፡ እንዳስታወቅነው ፡ በግሪክኛ ፡ ሲጻፍ ፡ የአማልክቱ ፡ የአስታር ፡ የምድር ፡ የመሕርም ፡ ስም ፡ እየተለወጠ ፡ የዘ

(1) አጽብሐን ፡ ማለቱ ፡ ነው ።

ውሱ ፡ የፖሲዶን ፡ የአሬስ ፡ ስም ፡ ይጻፋል ፡ አብዛኛም ፡ ጊዜ ፡ በግሪኩ ፡ አሬስን ፤ በግዕዙ ፡ መሕርምን ፡ እያደረገ ፡ ስማቸውን ፡ እየለየ ፡ ቢጠራም ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ያደርጋቸዋል ።

፪ኛ ፡ የአንዛት ፡ (አንዛት) ፡ ሕዝብ ፡ በሸፈተ ፡ ጊዜ ።

አንዛት ፡ የተባሉት ፡ አክለ ፡ ጉዛዮች ፡ ናቸው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። አንዛት ፡ የተባሉት ፡ የሸፈቱት ፡ ሕዝቦች ፡ በአትባራና ፡ በተከዜ ፡ መካከል ፡ ነው ፡ ጉዞ ፡ የተደረገውና ፡ ስንቁ ፡ የተሟነው ፡ በግመል ፡ መሆኑን ፡ ጽሑፉ ፡ ስለሚገልጽ ፡ በረሀ ፡ መሆኑን ፡ ያስረዳል ። ከካሜሪር ፡ ከፈረንሳዊው ፡ ከኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ከጣልያኑ ፡ እየተያየ ፡ ወደአማርኛ ፡ የተተረጎመውን ፡ ቃሉን ፡ እንመልከት ።

ሩሲያ ፡ የእለግሜያ ፡ ልጅ ፡ ከሐሌን ፡ ወገን ፤ የአክሱም ፡ የሕሜር ፡ የፈይዳን ፡ የሳባ ፡ የሰልሒን ፡ የጺዶም ፡ የብጋ ፡ የካሱ ፤ ንጉሥ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በወላት ፡ የግይሸነሬው ፡ የመሕርም ፡ ልጅ ፡ አንዛት ፤ እንጋቦ ፤ ድረስ ፡ መጥተው ፡ ስለነበረ ፡ ንጉሣቸውንም ፡ አባአልቁዋን ፡ ከንሕዝቡ ፡ አገንገው ፡ እሱም ፡ መታያ ፡ አቀረበልን ፡ አልያ ? እሚባለው ፡ አገር ፡ አታጋው ፡ ወሰን ፡ ስንደርስ ፡ ሠፈር ፡ ሆኖ ፡ ሰሐያ ፡ ቀን ፡ የሚቃዎንን ፡ ሰንቅ ፡ ለማደራጀት ፡ ግመሎቻችን ፡ የቀንድ ፡ (የአርድ) ፡ ከብቶቻችን ፡ ወንዶቹም ፡ ሴቶቹም ፡ ሰረፍት ፡ አደረግን ፡ በ፪ኛው ፡ ቀን ፤ የንጉሣቸውን ፡ ክዳት ፡ ባወቅን ፡ ጊዜ ከንጉሣቸው ፡ ከአባ ፡ አልኬም ፡ ጋር ፡ የመጡትን ፡ አንዛትን ፡ ዘረፍናቸው ፡ የተማረኩትንም ፡ እንደባሪያ ፡ በብረት ፡ አሠርናቸው ፡ ንጉሡንም ፡ ከኩፋን ፡ ተሸካሚው ፡ ጋር ፡ ራቀቱን ፡ አድርገን ፡ አሠርነው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የመሐዛና ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ሠራዊት ፡ ሌትና ፡ ቀን ፡ ወደፊት ፡ እንዲገዛግዙ ፡ አዘዝን ፡ አለቆቹም ፡ ሠርዌ ፡ መሐዛና ፡ ሠርዌ ፡ መቲን ፡ የሚባሉትን ፡ ላኩና ፡ አንዛትን ፡ እንዲወጉ ፡ አዘዙቸው ። ከዚያ ፡ በጉባኤ ፡ ሥፍራ ፡ ተገናኝተው ፡ ወደ ፡ አክላ ፡ ከዚያም ፡ ወደ ፡ ኤረግ ፡ ደረሱና ፡ ያገኙትን ፡ ሁሉ ፡ ማረኩ ። በአዛልና ፡ በናዱ ፡ ወንዝ ፡ ደርሰው ፡ ያገኙትን ፡ ገደሉ ። ቀጥሎ ፡ ወደአጋዳ ፡ ወሰን ፡ ደርሰው ፡ ብዙ ፡ ገድለው ፡ የቀረውን ፤ ሰውን ፡ ከነከብቱ ፡ ማረኩ ፡ የዳቁንን ፡ ሠርዌ ፡ (ሠራዊት) ፡ ወደሴዛት ፡ ወደምሥራቅ ፡ እንዲጓዙ ፡ አዘዙቸው ፡ ሶስቱ ፡ ሠራዊት ፡ ዳቀን ፡ ሐራ ፡ መቲን ፡ (መጠን?) ፡ እንዲያቦ ፡ ላይ ፡ ተገናኙ ። ከዚያ ፡ የሐራ ፡ ክፍል ፡ ወደዛቀት ፡ እንዲሄድ ፡ ታዘዘ ። ከዚያ ፡ ፪ኛ ፡ ጊዜ ፡ የላቀንን ፡ ክፍል ፡ ወደ ፡ ሐዘቦ ፡ እንዲሄድ ፡ አዘዙት ፡ ጠሩም ፡ በቱተሆ ፡ በኩል ፡ በወንዙ ፡ አድርጎ ፡ ላዋ ፡ ደርሶ ፡ ወደአዝያ ፡ ወረደ ። ከዚያም ፡ ከሐዘባ ፡ ጋር ፡ አንድነት ፡ ሆነው ፡ ሠፈር ፡ አደረጉና ፡ አደሩ ፡ ከዚያ ፡ ጎሕ ፡ ሲቀድ ፡ አገዛትን ፡ እየወጉ ፡ መካሮ ፡ አለበት ፡ ድረስ ፡ አባረሩቸው ፡ ሦስቱም ፡ ጦር ፡ ከፋልላና ፡ ከሠፊ ፡ (ደራ) ጋር ፡ በወንዝ ፡ በኩል ፡ ሄደ ።

ይህ ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ በገጻንድ ፡ በታ ፡ ጽሕፈቱ ፡ እየጠፋ ፡ በመላ ፡ የተሞላ ፡ ስለአለበት ፡ ጀርመኖቹ ፡ ከሐውልቱ ፡ እየተረጎሙ ፡ ሲቀዱ ፡ ፈረንሳዮቹና ፡ ጣልያኖቹ ፡ ከጀርመን ፡ ሲተረጎሙ ፡ እኔ ፡ ደግሞ ፡ የጀርመን ፡ ቋንቋ ፡ ስለማላውቅ ፡ ከፈረንሳዊውና ፡ ከጣልያኑ ፡ ስተረጎም ፡ ሿ ፡ አንድ ፡ ስሕተት ፡ አይጠፋም ። ነገሩ ፡ የሩቅ ፡ ዘመን ፡ በጥንት ፡ ቋንቋ ፡ የተጻፈ ፡ ስለሆነ ፡ ታሪካዊነቱ ፡ ሲያሰደስት ፡ ነገሩን ፡ በትክክል ፡ ማምጣቱ ፡ ይቻላል ። እንኳን ፡ ትርጉም ፡ የበዛበት ፡ ግዕዙንም ፡ በቀጥታ ፡ ግዕዝ ፡ አዋቂ ፡ ቢያገኘው ፡ በትክክልና ፡ በግልጽ ፡ ለመረዳት ፡ ያዳግተዋል ።

፫ኛ ፡ የሰዕኔና ፡ የጻወንቲ ፡ ሕዝብ ።

አሁን ፡ ደግሞ ፡ ከአክሱም ፡ በሰሜን ፡ በኩል ፡ ስለአሉት ፡ ሰዕኔና ፡ ጻወንቲ ፡ የሚባሉትን ፡ ስላስገበረበት ፡ ትርጉም ፡ ሳይሆን ፡ ሙሴ ፡ ሊትማን ፡ ቍጥር ፡ 10 ስጥተው ፡ በመጽሐፋቸው ፡ ያወጡትን ፡ ጠቃሚ ፤ የግዕዝኛ ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ በሚቀጥለው ፡ እንመልከት ።

ሸ [፩] ዛፍ | ወልደ | (እለ) ሸ ዐሚያ | ብእሰየ |
 ፪ [ሐ] ሌን | ንጉሠ | እክሱም | ወዘ | ሕሜር |
 ፫ [ወ] ዘ | ረይዳን | ወዘ | ሰበእ | ወዘ | ሰል
 ፬ ሐን | ወዘ | ጽዮም | መዘ | ብጋ | ወዘ | ካሰ |
 ፭ [ወ] ልደ | መሕርም | ዘአይትመዋእ | ለ
 ፮ [ፀ] ር | ፀብሕ | ጸረኔ | መንግሥቶሙ | ኦ
 ፯ [ፋ] ን | ሶቤ | ገፍዐ(ኔ) | ወቀተ(ስ) ፫ | ነጋዳ
 ፰ [ተ] | ወእምዝ | ፀበእናሁ | ወእምቀዳ [ሚ] ፱ | [፳]
 ፱ ፈንውኅ | ሠራዊተ | ሰርዌ | መሐዛ | ወ
 ፲ ሰርዌ | ዳኳን | ወሰርዌ | ሐራ | ወለሊ
 ፲፩ ን | ተለውኅ | ወኅደርን | ምግባእ | መ
 ፲፪ ራድ | ዓላሃ | ወአውረርን | ሠራዊተ
 ፲፫ ን | ወቀተልም | ወዒወውም | ወመህረ
 ፲፬ ክም | ወቀተልን | ሰዕኔ | ወጸውንቲ |
 ፲፭ ወጊማ | ወዘሐተን | አርበዕቲ | እን
 ፲፮ ጋደ | ወአንዝን | አሊታሃ | ምስሌ | ክ
 ፲፯ ልኤ | ደቁ | ወኮን | ቅትለ | ዕድ | ዘእ | [ፈ]
 ፲፰ ን | ጸፂ፫ | ወአንስት | ፪፻፪ | ወኮን | ፯፻፳ |
 ፲፱ ዓፄ | ዕድ | ወአንስት | ክበብ | ገዐ(ዝ) | ዕ
 ፳ ደ | ፵ | ወአንስት | ወደቁቅ | ፻፳፭ | ወ
 ፳፩ ኮን | ፪፻፳ | ምህርባ | ለህም | ፫፻፲፻፱፻
 ፳፪ ፯፯ | እንስባ | ዐውድ | ፳፻፳፯ | ወተ
 ፳፫ መደጠ | ዳኅን | ምስሌ | እሕዛቢሆሙ |
 ፳፬ ወተክለ | መንበረ | በዝየ | ሰዓደ | ወ
 ፳፭ አመ(ሕ) ፪ | ፀንም | ለዐባተር | ወለብሐ
 ፳፮ ር | ወለምደር | ለእመ | ፀዘ | ነውቶ | ወ
 ፳፯ ነቀሎ | ውኒቲ | ወብሐር | ወዘመደ | ለ
 ፳፰ ደትነቀል | ወይትነውት | አብሐር |
 ፳፱ ለይሚእ | ወቀፋኤ | እኩቲተ | ለመሕ
 ፴ ርም | ዘወለደሙ | ለህም | ፻ | ወዒፄ | ፻ |

ምዕራፍ ፵ ::

የመጨረሻውና ፡ ትልቁ ፡ የዔዛና ፡ (አብርሃ) ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ-የፈ
ደል ፡ ማሻሻልና ፡ የሃይማኖት ፡ መለወጥ ።

እንደ ፡ ዔዛና ፡ የመሰለው ፡ ታላቅ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የግሪክ ፡ ወይም
 የሮማ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ የዜና ፡ መዋዕልና ፡ የታሪክ ፡ ጽሕፈት ፡
 በጥንቃቄና ፡ በደንብ ፡ የሚጻፍበት ፡ አገር ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ቢሆን ፡
 ፍር ፡ ዛሬ ፡ የዚህ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ታሪክ ፡ ብቻውን ፡ ከመቶ ፡
 ገጽ ፡ በላይ ፡ የሚሆን ፡ ሥፍራ ፡ ሊይዝ ፡ ይችላል ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ አክ
 ሱማዊው ፡ ጸሐፊ ፡ በጥንቃቄ ፡ ሳይጽፍለት ፡ ቀርቶ ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ ተጽፎ ፡
 ጦርነትና ፡ የዘመን ፡ ብዛት ፡ አጥፍቶት ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ፡ ከነዚህ ፡

ሐውልቶች ፡ ላይ ከተገኘው ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ደንበኛ ፡ ታሪክ ፡ የለውም ።
በዛሬ ፡ ጊዜ ፡ ለአብርሃ ፡ በገድሉ ፡ ውስጥ ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ታሪክ ፡ በግዕዝ ፡
በገኝም ፡ ከአውነተኛ ፡ ታሪክ ፡ ወደተረት ፡ የሚያዘነብል ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ።

ይህ ፡ ንጉሥ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ባነበብናቸው ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፎች ፡
ወደ ፡ ደቡብና ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ምዕራብ ፡ ወደ ፡ በጅያ ፡ ወንድሞ
ቹን ፡ እየላከ ፡ ማስገበፋን ፡ እንደገለጸልን ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ ራሱን ፡ በፊት ፡
የናፓታ ፡ በኋላ የመርዌ ፡ መንግሥት ፡ ይባል ፡ የነበረውን ፡ አሁን ፡ የአክሱም ፡
መንግሥት ፡ በገነነበት ፡ ሰዓት ፡ ሶባ ፡ ኖባ ፡ የሚባለውን ፡ ዐረቦች ፡ አልዋሕ ፡
የሚሉትን ፡ የኑብያን ፡ መንግሥት ፡ እንዳስገበረ ፡ ይገልጻል ።

ይህ ፡ ሐውልት ፡ የዲዛናን ፡ ድል ፡ አድራጊነትና ፡ ግዛት ፡ ማስፋፋት ፡
ከመግለጹ ፡ ጋራ ፡ ላገርና ፡ ለሕዝብ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆኑ ፡ ሁለት ፡ ነገሮች ፡
ማሻሻሉን ፡ ያመለክተናል ።

፩ኛ—የርሱ ፡ የነገድ ፡ አባቶች ፡ ሳባውያን ፡ ከደቡብ ፡ ዐረብ ፡ ይዘው ፡
የመጡት ፡ ፊደላቸውና ፡ ከርሱ ፡ በኋላ ፡ የተተካው ፡ ግዕዝና ፡ ፊደል ፡ አናጋሪ ፡
ሳይኖረው ፡ ሀለሐመ . . . . ፡ ብቻ ፡ እየተባለ ፡ ሲሠራበት ፡ የቆየውን ፡ ለም
ሳሌ ፡ ዲዛና ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፡ ዐዘነ ፡ ታገሠ ፡ አክሱም ፡
ይባል የነበረውን ፡ አስቀርቶ ፡ በዘመኑ ወደፊት ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ እንደምና
ገኘው ፡ ሀ ሀ ሂ ሃ ፡ . . . . ፡ ለ ለ ሊ ላ ሌ . . . . እየተባለ ፡ አናጋሪ ፡ ነቁጣ ፡
መበጀቱንና ፡ ዲዛና ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ እየተባለ ፡ እንዲጻፍና ፡ እንዲነ
በብ ፡ ማድረጉን ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ሐውልት ፡ እንረዳለን ። ይሁን ፡
እንጂ ፡ ምንም ፡ ታሪክ ፡ ባይጠራቸው ፡ ሌሎች ፡ የቤተ ፡ ክህነትና ፡ የቤተ ፡ መንግሥት ፡
ሰዎች ፡ በዚህ ፡ በፊደልና ፡ በጽሑፍ ፡ ማሻሻል ፡ የደከሙ ፡ መኖራቸው ፡ የተረጋገጠ ፡
ነው ። ስለዚህ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በርሱ ፡ ዘመን ፡ በፈጸም ፡ የዚህ ፡ የፊደል ፡ መሻሻል
ምሥጋና ፡ ስማቸው ፡ ላልታወቀው ፡ ሊቃውንት ፡ ሊደርስ ፡ የሚገባ ፡ ነው ።

፪ኛ— ዲዛና ፡ በቀድሞዎቹ ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፎች ፡ መገመሪያ ፡ መሥመ
ሮች ፡ ላይ ፡ ዲዛና ፡ ወልደ ፡ አለግሜዳ ፡ ብእስየ ፡ ሐሌን ፡ ንጉሥ ፡ አክሱም ፡
. . . . ፡ ወልደ ፡ መሕርም ፡ ዘኢይትመዋዕ ፡ ለፀር ፡ እያለ ፡ መሕርም ፡
(በግሪክ ፡ አሬስ) ፡ የሚባለውን ፡ የአረማዊነት ፡ አምላኩን ፡ ይጠራ ፡ ነበር ።
በዚህ ፡ አሁን ፡ ወደፊታችን ፡ በምናገኘው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ ግን ፡ ከመገመ
ሪያው ፡ መሥመር ፡ ላይ ፡ ። በኃይለ ፡ እግዚአ ፡ ሰማይ ፡ ወምድር ፡ መዋኢ ፡
ለዘኮነ ፡ ዲዛና ፡ ወልደ ፡ አለ ፡ ዓሜዳ ፡ . . . ፡ ብሎ ፡ በዕውነተኛው ፡ የሰ
ማይና ፡ የምድር ፡ አምላክ ፡ ይዠምርና ፡ የጦርነት ፡ ታሪኩን ፡ ይቀጥላል ። ስለ
ዚህ ፡ በዲዛና ፡ ጊዜ ፡ የፊደልና ፡ የጽሑፍ ፡ መሻሻል ፡ የግዛት ፡ መስፋፋት ፡
መደረጉን ፡ ከምንገነዘብበት ፡ ጋር ፡ በአባ ፡ ፍሬምናጦስ ፡ አማካይነት ፡ ክርስትና ፡
ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የገባው ፡ በዚህ ፡ በዲዛና ፡ (አብርሃ) ፡ ጊዜ ፡ መሆኑን እንረ

፩ [ይገግሥ] ዘአይትመዋእ ስዐር| ቅድሚያ አይቀም |፱ር|ወደጎራየ
፪ አይትሉ| ፱ር| በጎይለ| እግዚአ ኩሉ| ፀበእኩ| ናባ ሶቤ አዕረር| [፩]
፫ [አ] ሕዛብ ናባ ሶቤ| ተመክሐ| ወኢይደለወ| እምተከዘ| ይቤ እሕዘ
፬ [ባ] ናባ ሶቤ ፺፩፱ እሕዛብ| መንጉርቶ| ወጎባ| ወባርቶ| ወጸሊም
፭ [ባ] ብእ፣ ቀይሕ| ፀብእ| ወአማሰጎ| ከዕባ| ወሥልብ| ለመሐላህ| [ወኢ]
፮ አሳሪሞ| ይቶትል| እግዋሪህ| ወተንባለጎ| ወሐቀሪቻጎ| [፩] [ፈገ]
፯ ውኩሉ ቡቲ ይሰምዕም| ሄደሙ| ወባርቦርሙ| ንዋዮሙ| ወስረቆሙ ።
፲፫ [ኩ] ደንዎሙ| ሶቤ| ልኢሳዩጊ| ኢሰምዐጊ| ወአባዮ| ንዳጎ| ወሐመዮ|
፲፬ ወተጎለረ| እምዝ| ፀበእኩዎሙ| ወተንወእኩ| በኃይብ| እግዚአ|
፲፭ ብሔር| ወቅተልኩ| በተከዘ| በመዕደት| ከመልኩ| ወእምክ ፺፫፱ ወ
፲፮ ኢቆሙ| ወተለውኩ| ወትጎ| ስሥራ| ወስሉስ| መዋዕለ| ጃቦ| እንዘ| እ
፲፯ ቀተሎ| ወእዔውዎ| ወእመሀርህ| በውእደ| ንደርኩ| እንዘ ፯፻፱ ወ
፲፰ ምሀርካ| ደገብእ| እሕዛብዮ| ዘወረረ| እንዘ ፻፲፱ አውጧ| አሁን-ሪህ|
፲፱ ዘንደቅ| ወዘ ሐወር| ወይባርብሩ| እክሎ| ወብርቶ| ወንጸኖ፣ ወና[ሕ]
፳ ሰ| ወደማሰጎ፣ ወዕለ| አብዮቲህ| ወመዛግብት| እክል| ወውጥ| ወያ|
፳፩ ጻድቆም| ወስተ| ፈለገ| ሴዳ| ወብዙን| ዘሞተ| በውስተ| [፩] ማይ| ዘአይ
፳፪ አምር| ጎልቆ| ወእንዘ| እሕማሪህሙ| ያሰጥሙ| እንዘ ምልእ ሰብ
፳፫ እ| ውስቲቲ| ኦንስት| ወዕደ| ወዒውኩ| መገብተ| ከሌኤተ| [፩] እስ
፳፬ መጽአ፣ አዕይንተ| እንዘ ይጸዕን| አርኩባተ| ወእስማቲህሙ|
፳፭ ይሰካ| [፩] በጉሉ [፩] |ወእንገቤናዊ| ካብረ| [፩] ወእለ ሞቲ መገብት|
፳፮ ደኖ፣ [፩] ደገ። [፩] እንዘ [፩] ሐዋራ [፩] ክርከራ [፩] ማሪህሙ [፩] |አቆ|
፳፯ ስለ| ወሰለብዎ| ቅዳይ| ብሩር| ወሕቀተ| ወርቅ| ኮጎ| መገብተ| እለ|
፳፰ ሞቲ [፩] ወማረ| [፩] ወበጸሕኩ| ካሰ| እንዘ አቅትሎሙ| ወእደ| [ው] ምሙ| በ
፳፱ መንባርተ| አፍላግ| ዘሴዳ| ወተከዘ| ወበሳኒተ| በጸሕኩ ፈነወ
፴ [ኩ] መራደ| ሰርዌ| መሐዛ| ወባርዌ ሐራ ወደመወ| ወፈልሐ| ወጽራጎ|
፴፩ [መ] ለዕልተ| ሴዳ| አህጉር| ንደቅ| ወዘ ሐወር| አስማተ| አህጉሪህ|
፴፪ ዘንደቅ| አልዋ| [፩] ይር| [፩] ወቀተሉ| ወዒወወ| ወአጽደፋ| ውስቲተ|
፴፫ ማይ| ወዳንጎ| አተወ| አፍሪህሙ| ፀርሙ| ወመዌአሙ| በኃይብ| ጎ| [ግ]
፴፬ [ዚ] እ| ብሔር| ወእምሪህ| ፈነውኩ| ሰርዌ| ሐሌጎ| ወስርዌ| ለኩን| ወ
፴፭ ሰርዌ| ሰራት| ወፈልሐ| ወጽራጎ| መትሕተ| ሴዳ| አህጉሪ ናባ| ዘ
፴፮ ሐወር| ፀ| ንጉሥ| [፩] አህጉሪ ንደቅ| (?) ቅ| ዘካሰ| ዘኖባ| ንሥእ| ተቢቶ| [፩]
፴፯ ፍርቆቲ| [፩] ወበጽሐ| እስክ| ደወለ ናባ| ቅይህ| ወዳንጎ| አተወ| እ
፴፰ ሕዛብዮ| ዒውዎሙ| ወቀቲሎሙ| ወመሀረኮሙ| በጎይለ|
፴፱ እግዚአ ሰማይ| ወተክልኩ| መንባር| ውስቲቲ| መንባርተ| አፍላግ| ዘሴዳ| ወ
፵ ዘተከዘ| አንጻር| ሀገር| ንደቅ| ዘውስወ| ዘደሴት| ዘመሀበጊ| እ
፵፩ ግዚአ ሰማይ| ዓባ| ዕድ| [፩]፻፲፱ ዓባ| ኦንስት| [፩]፻፲፮ ኮጎ [፩]፻፲፱
፵፪ ወቅትለ| ዕድ| [፩]፻፲፱ ቅትለ| ኦንስት| ወደቂቅ| [፩]፻፲፱ [፩] ኮጎ [፩]፻፲፱
፵፫ [፩] ወኮጎ ዓባ| ወቅትል| [፩]፻፲፱፻፲፯ ወምሀርከ| ለህም| [፩]፻፲፱
፵፬ [፩] ወባግዕ [፩]፻፲፱፻፲፱ ወተክልኩ| መንባር| በዝዮ| በሠይ| በጎይ
፵፭ ለ| እግዚአ ሰማይ| ዘውእቲ| ካርዳአጊ| ወመሀበጊ| መንግሥተ| እ
፵፮ ግዚአ ሰማይ| የጽጎሰ| መንግሥትዮ| ወከመ| የም| ሞእ ሊተ| ፀርዮ [፩]
፵፯ ለይማሰ ሊተ| ወእደ| ሐርኩ| ከመ| የም| ሞእ ሊተ| ወእንጎ| ሊተ| ፀ
፵፰ ርዮ| በጽድቅ ወባርትዕ እንዘ| ኢእዔምዕ| እሕዛብ| ወአመሕዕ
፵፱ ነጎ| ዘመንባር| ዘተክልኩ| ለእግዚአ ሰማይ| ዘአንገወን| ወለም
፶ ይር| ዘይጸውር| ለእመቤ| ዘነቀሎ| ወአማሰኖ| ወንወቶ| ውእቶ| ወ
፶፩ ዘመዳ| ይሠረ [ው] ወይትነቀል| እብሔር| ይሠረወ| ወተክልኩ| ዘመ
፶፪ ንባር| በጎይለ| እግዚአ ሰማይ|

ደግሞ : ከመርዌ : የተገኘ : በጥቁር : ደንጋይ : ላይ : የተቀረጸ : የሐውልት : ጽሑፍ : አለ ። ፊደሉና : ጽሑፉ : የግሪክ : ፊደልና : ቋንቋ : ነው ። ይኸም : ጽሑፍ : ከጊዜ : ብዛት : የተነሣ : ከላይና : ከታች : ከጎንና : ከጎን : ጠፍቶ : የመካከሉ : ብቻ : ቀርቷል : ጽሑፎቹ : የሠረዙበት : በ፲፬ : መሥመር : ላይ ነው ። ይኸም : ሐውልት : የተቀረጸው : የፀረብ : አገር : ከገበረ በኋላ : ነው ። የመርዌውን : አገር : የአክሱም : ንጉሥ : በጦርነት : ማስገበሩን : የነዚያን : የጣዖት : መቀደሶቻቸውን : ከተማቸውን : ማፍረሱን : ምርኮ : መማረኩንና : ለራሱ : አማልክት : ያቀረበውን : ስጦታና : ምሥጋና : ይናገራል ። ንጉሡ : ግን : የአክሱም : ንጉሥ : መሆኑ : ሲታወቅ : አፈላስ : ወይም : ዒዛና : ወይም : የትኛው : መሆኑ : አልታወቀም ።

የቀሩት : የሐውልቶች : ጽሑፍ : ግን : አንባቢ : በትክክል : እንደሚመለከተው : «ዒዛና : ወልደ : አለግሚዳ : ብአስየ : ሐሌን : ንጉሠ : አክሱም : ወዘአሜር : ወዘረይዳን : ወዘሰበአ : ወዘሰልሔን . . . . እያለ : ስለሚገኘው : የዒዛና : መሆናቸው : አያጠራጥርም ። እነዚህ : ሁሉ : የአገሌ : አገር : ንጉሥ : እያለ : የሚጠራባቸው : አገሮች : ግማሾቹ : በኢትዮጵያ : (በአክሱም) ዙሪያ : ግማሾቹ : ከኤርትራ : ባሕር : ማዶ : በፀረብ : አገር : ያሉ : ናቸው ።

ለ ም ሳ ሴ ።

<p>፩ኛ ሀ- <u>አሜር</u> : (ሐሜር) ሂሚያሪት ; ለ- <u>ሐበሳት</u> : (አበሻ) (1) ሐ- <u>ራይዳን</u> ; መ- <u>ሳባ</u> : (1) ሠ- <u>ስልሔን</u> :</p>	}	<p>በደቡብ : ግራብ : ለየብቻ : ተከፋፍለው : የሚኖሩ : በዘመኑ : የገዛቸው : አገሮች : ናቸው : (ከርታ : ተመልክት) ;</p>
---	---	--

፪ኛ ሀ- (ዱ ሲ-) ጽዮም : ከአክሱም : በደቡብ : ምሥራቅ : በኩል : የሚኖሩ : የልዩ : ልዩ : ነገዶች : ጠቅላላ : ስም ።
 ለ- ብጋ : (በጅያ) - በኢትዮጵያ : ሰሜን : ምዕራብ : እስከ : ግብፅ : ዳርቻ : የሚኖር : የበረከተና : ብዛቱና : ወረራው : የሚያስፈራ : ሕዝብ ።
 ሐ- ካሱ : ካሽ : ኩሽ - ከበጂያ : በስተደቡብ : ከአትባራ : ወዲህና : ወዲያ : የሚኖሩ : የቀድሞው : የናጋታና : የመርዌ : መንግሥት : የነበሩት : ሕዝቦች : ናቸው ።

መ- በመጨረሻ : ሳባ : ኖባ : የሚለው : ኑብያን : ነው ።
 እንግዲህ : ያረብን : አገር : ለመዝገብ : ጊዜ : በመላ : አፈላስ : ማስገበሩ ።

(1) በአክሱም : ደቡብ : ያሉ : ነገዶች : ከዚያ : የመውትም : ሀበሳት ።
 (2) ሳባ : በፀረብ ፣ በኑብያም ፣ በኢትዮጵያም : (አክሱም) : ውስጥ : አለ ።

ስለአዳላስ ፡ ሐውልት ፡ በጻፍንለት ፡ ላይ ፡ ተጠቅሷል ። ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ደግሞ ፡ በመካከሉ ፡ እየሸፈቱ ፡ ነፃነታቸውን ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ቢይዙም ፡ ዲህና ፡ ተከታዮቹ ፡ እነዚህን ፡ አገሮች ፡ ሲጠሩባቸውና ፡ ሲወያዩባቸው ፡ ሳረዋል። ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ በእለ፡ ዓሜሪካ ፡ (የዲህና ፡ አባት ፡ ባልሆነው ፡) በተከታዩ ፡ ጊዜ ፡ ሸፍተው ፡ ነፃነታቸውን ፡ ይዘው ፡ ሲኖሩ ፡ ከሌብ ፡ መልሶ ፡ መያዙን ፡ ወደፊት ፡ እንመለከታለን ።

ዲህና ፡ እስካሁን ፡ የተገኙት ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፎች ፡ እንደሚያስረዱት ፡ ራሱ ፡ ግዛቱን ፡ ለማስፋፋት ፡ በኑብያ ፡ በዐረብ ፡ ከሚያደርገው ፡ ጦርነት ፡ በቀር ፡ ተገዥዎቹ ፡ ሆነው፤ እየሸፈቱበት ፡ የተዋጋቸውና ፡ ጦር ፡ እየላከ ፡ ያስወጋቸው ፡ አገሮች ፡ በጅያ ፡ አንዛት ፡ እንደዚሁም ፡ በተከዜና ፡ በአትባራ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ የሚገኙት ፡ የሐውልቱ ፡ ጽሑፍ ፡ ባልተጣራ ፡ መንገድ ፡ ወይም ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ስማቸው ፡ የሚጠቀሳቸው ፡ አገሮች ፡ ናቸው ።

ከዚህም ፡ ሁሉ ፡ ጋር ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደመለከትነው ፡ በአብርሃ ፡ ዘመን ፡ የጽሑፍ ፡ መሸሻል ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የሃይማኖት ፡ መለወጥ ፡ ተደርጓል ። ክብረ ፡ ነገሥቱም ፡ ገድሉም ፡ ስንክግሩም ፡ ሁሉ ፡ ክርስትና ፡ በአብርሃና ፡ በአጽብሐ ፡ ጊዜ ፡ መግባቱን ፡ አረጋግጠዋል ። የሐውልቶቹም ፡ ጽሑፎች ፡ የፊተኞቹ ፡ የቀድሞውን ፡ ያባቶቹን ፡ አማልክት ፡ አስታር ፡ ምድር ፡ ባሕር ፡ እያሉ ፡ ይልቁንም ፡ የግሉን ፡ ወይም ፡ ብእስየ ፡ ሐሴን ፡ የሐሴን ፡ ወገን ፡ እያለ ፡ የሚጠራውን ፡ የርሱን ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ አምላክ ፡ መሕርምን ፡ የጨረቃን ፡ አምላክ ፡ ሲገልጹ ፡ ይህ ፡ የመጨረሻው ፡ ትልቁና ፡ ዋናው ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ያነበብነው ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ «በኃይለ ፡ እግዚአ ፡ ስማይ ፡ ወምድር ፡ መዋኢ» እያለ ፡ በመሕርም ፡ ፈንታ ፡ እውነተኛውን ፡ አምላክ ፡ ሲያደርግ ፡ የክብረ ፡ ነገሥቱን ፡ ንግግር ፡ ያጸድቃል ። ቀጥሎም ፡ ወደፊት ፡ ዝርዝሩን ፡ ሁኔታ ፡ እንደምናገኘው ፡ የሮማው ፡ ንጉሥ ፡ ቀንስጣ ፡ አባ ፡ አትናቴዎስ ፡ የላከውን ፡ ፍሬምናጠስን ፡ አትቀበሉ ፡ መልሳችሁ ፡ ወደእስክንድርያ ፡ ላኩትና ፡ የቤተ ፡ ክህነትን ፡ ሕግ ፡ ከአባ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ይማር ፡ ብሎ ፡ ለዲህና ፡ (አብርሃ) ፡ ፍ ፡ ለሳይዛና ፡ (አጽብሐ) ፡ የጻፈው ፡ ደብዳቤ ፡ ክርስትና ፡ በእርግጥ ፡ በአብርሃ ፡ ጊዜ ፡ መግባቱን ፡ ይበልጥ ፡ ያረጋግጣል ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ የምንመለከተው ፡ ክብረ ፡ ነገሥቱና ፡ ገድሉ ፡ ሁሉ ፡ አብርሃንና ፡ አጽብሐን ፡ ወንድማማቾቹን ፡ በእኩልነት ፡ በስምምነት ፡ በፍቅር ፡ አብረው ፡ ይገዙ ፡ ነበር ፡ ስለሚለው ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ሁለቱ ፡ ወንድማማቾች ፡ በፍቅርና ፡ በስምምነት ፡ አብረው ፡ መግዛታቸው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ይኸንንም ፡ እንደታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ የሚያረጋግጥልን ፡ ወደፊት ፡ የሚገኘው ፡ የቀንስጣ ፡ ደብዳቤ ፡ ነው ። ይህ ፡ የሮማ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ስለፍሬምናጠስ ፡ ጉዳይ ፡ ደብዳቤ ፡ ሲጽፍላቸው ፡ «ከሺክቶርዩስ ፡ ከስታንስዩስ ፡ ማክሲሙስ ፡ አውግስጦስ ፡ ለአይዛናና ፡ ለሳይዛና ፡ (ለአብርሃና ፡ ለአጽብሐ) ፡ ፡ ብሎ ፡ ይገጥምርና ፡ ጉዳዩን ፡ ሲጨርስ ፡ «የተከበራችሁ ፡ ወንድሞቹ ፡ ሆይ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይጠብቃችሁ» ፡ በማለት ፡ ደብዳቤ

ውን ፡ ይዘጋል ። ይህ ፡ አገጋገር ፡ የመጨረሻው ፡ ትልቁ ፡ የሮማ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የአክሱሞቹን ፡ እነዚህን ፡ ነገሥታት ፡ በአክብሮትና ፡ በአኩልነት ፡ መመልከቱን ፡ የመገመሪያው ፡ ደግሞ ፡ ለአይዛናና ፡ ለሳይዛና ፡ ሲል ፡ እንደታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ ሁለቱ ፡ ባንድነት ፡ መግዛታቸውን ፡ ያስገነዝባናል ።

ነገር ፡ ግን ፡ የሐውልቶቹ ፡ ጽሑፍና ፡ የጦርነቱ ፡ ታሪክ ፡ አብርሃን ፡ የበላይ ፡ አጽብሐን ፡ የበታች ፡ ይኸውም ፡ ቢቀር ፡ ታላቅና ፡ ታናሽ ፡ ያስመስላቸዋል ። በሐውልቱ ፡ ጽሑፍ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ የአብርሃ ፡ መሪነት ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ ሲታወቅ ፡ በያለበት ፡ ሠርዌ ፡ መሐዛ/ ፡ ወሠርዌ ፡ ዳጋን/ ፡ ወሠርዌ ፡ ሐራ/ ፡ የሚባሉትን ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ ወይም ፡ ክፍሎች ፡ በያለበት ፡ መላኩ ፡ ሲገልጽ ፡ አጽብሐ ፡ (ሳይዛና) ፡ እንደ ፡ አዝማች ፡ መላኩ ፡ እንጂ ፡ ጎን ፡ ለጎን ፡ ከአብርሃ ፡ ጋር ፡ መላኩና ፡ ማዘዙ ፡ ተጽፎ ፡ አይገኝም ። ዔዛና ፡ (አብርሃ) ፡ በንግግሩ ፡ ላክን ፡ አስወጋን ፡ መታን ፡ . . . እያለ ፡ በብዛት ፡ ሲናገር ፡ በንጉሣዊ ፡ ንግግር ፡ መግለጹ ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ ከራሱ ፡ ጋር ፡ ወንድሙን ፡ አጽብሐን ፡ መጨመሩ ፡ ይሁን ፡ አይታወቅም ።

የሮማ ፡ መንግሥት ፡ አመሠራረት ።

ምዕራፍ ፡ ፵፩ ።

ወደፊት ፡ በሚመጡት ፡ ምዕራፍች ፡ መካከል ፡ በአብርሃና ፡ በአጽብሐ ፡ በካሌብና ፡ በሀገረ ፡ ናግራን ፡ ጦርነት ፡ ምክንያት ፡ የሮማውያንና ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ መጠቀሳቸው ፡ አይቀርም ። እንደዚሁም ፡ በብዙ ፡ ረገድ ፡ የሮም ፡ (የቁስጥንጥንያ) ፡ መንግሥት ፡ ከአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ቤተ ፡ ክህነቱ ፡ ከቤተ ፡ ክህነታችን ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ስለአለው ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ ነገሥታት ፡ በሚቀጥለው ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ መነሣታቸው ፡ የማይቀር ፡ ስለሆነ ፡ ቀድሞ ፡ በናፓታውና ፡ በመርዌ ፡ መንግሥት ፡ የግብፅን ፡ የአሶርንና ፡ የባቢሎንን ፡ የፋርስንና ፡ የግሪክን ፡ መንግሥታት ፡ ታሪክ ፡ በጭሩ ፡ እንደጻፍን ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የገነኑን ፡ የሮማን ፡ መንግሥት ፡ ከአብርሃ ፡ ታሪክ ፡ ወደኋላ ፡ ተመልሰን ፡ አጭር ፡ ታሪኩን ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ እንመልከት ።

ከመሠረቱ ፡ የሮማ ፡ ወይም ፡ የኢጣሊያ ፡ ሕዝብ ፡ አንዳገራችንም ፡ እንደሌለውም ፡ ሕዝብ ፡ ኡምቦሪ ፡ ሊጉሪ ፡ ኤትሩስኪ ፡ ኢታሊቺ... ፡ በሚባሉ ፡ የዘር ፡ ነገዶች ፡ የተከፋፈለና ፡ እርሱ ፡ በርሱ ፡ የተቀያየጠ ፡ ነው ። ከነዚህ ፡ ሊጉሪ ፡ የሚባሉት ፡ ከኤስፓኝ ፡ መጥተው ፡ በምዕራብ ፡ በኩል ፡ ሲቀመጡ ፡ የቀሩት ፡ አብዛኞቹ ፡ ከምሥራቅ ፡ ከግሪክ ፡ አገር ፡ ከሰሜን ፡ ከዳኑብ ፡ ወንዝ ፡ እየፈለቁ ፡ መጥተው ፡ የተቀመጡ ፡ ናቸው ፡ ስለዚህ ፡ በነርሱ ፡ መካከል ፡ የፈንቂና ፡ የግሪክ ፡ ዘር ፡ ተደባልቆ ፡ ይገኝበታል ።

የማንም ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ እንደሚገምረው ፡ የአክሱሞቹ ፡ በአርዌ ፡ እንደዝመረ ፡ የነርሱም ፡ ታሪክ ፡ ልብ ፡ ወለድና ፡ ተረት ፡ በመሰለ ፡ ታሪክ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ይገምራል ። «ሲልቪያ ፡ የምትባለው ፡ የአልባ ፡ (አልባንያ)

የንጉሥ ፡ ልጅ ፡ የቀድሞው ፡ ባሏ ፡ አሙሊዎ ፡ ልጅ ፡ ላትወልድለት ፡ በመቅ
ረቷ ፡ ከአባረራት ፡ በኋላ ፡ በግሪክና ፡ በሮማውያን ፡ ዘንድ ፡ የጦርነት ፡ አምላክ ፡ ከሚ
ባለው ፡ ከማርስ ፡ (አሬስ) ፡ ሬሞንና ፡ ሮሞሎስን ፡ መንታ ፡ ወለደች ። የቀድሞ ፡ ባሏ ፡
ይኸን ፡ በወቀ ፡ ጊዜ ፡ ተቆጥቶ ፡ እነዚህን ፡ መንታ ፡ ወንድማማቾች ፡ እንዲሞቱ ፡
እቲሼሬ ፡ ወንዝ ፡ ጣላቸው ፡ እናትዮብንም ፡ ከነሕይወቷ ፡ አስቀብሮ ፡ ገደላት ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ፆቱ ፡ ወንድማማች ፡ ከባሕር ፡ ወጥተው ፡ በሮማውያን ፡ ዘንድ
የተቀደሰች ፡ አውሬ ፡ የምትባለውን የተኩላ ፡ ጡት ፡ እየጠቡ ፡ አደጉ ። በኋላም ፡
ፋውስቶሎን ፡ የሚባል ፡ እረኛ ፡ ከተኩላዬቱ ፡ ወስዶ ፡ አሳደጋቸው ። ካደጉ ፡ በኋላ
የናታቸውንና ፡ የነርሱን ፡ ታሪክ ፡ አጥንተው ፡ ደመኛቸውን ፡ ገድለው ፡ የሮማን ፡
ከተማ ፡ እንደኤውሮፓ ፡ ቁጥር ፡ በ፯፻፶፫ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡
መሠረቱ ። ነገር ፡ ግን ፡ በኋላ ፡ በከተማው ፡ ባለቤትነት ፡ ወይም ፡ እንደሌሎቹ ፡
አተራረክ ፡ ለሮማ ፡ ከተማ ፡ ሥያሜ ፡ በመስጠት ፡ የተነሣ ፡ በእነዚህ ፡ በወንድማ
ማቾቹ መካከል ፡ ጠብና ፡ ክርክር ሆነ ። ከዕለታት ፡ ፩ቀን ፡ ሬሞ እተሠራው ፡ ቅጥር ፡
ላይ ፡ ወጥቶ ፡ ወደውስጥ ፡ እየዘለለ ፡ „ከውጭ ፡ ጠላት ፡ መጥቶ ፡ እንደዚህ ፡ ዘሎ ፡
ቢገባ እንደት ፡ ታደርገዋለህ ፡ “ ብሎ ፡ ሲቀልድ ፡ «እንደዚህ ፡ ዘሎ ፡ ሲገባ ፡ እን
ደዚህ ፡ እንድለዋለሁ» ፡ ብሎ ፡ ሮሞሎስ ፡ ወንድሙን ፡ ሬሞን ፡ አምርሮ ፡ ገደለውና ፡
ብቻውን ፡ የመዝገመሪያው ፡ የሮማ ፡ ንጉሥ ፡ ሆነ ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያለው ፡ ይልቁንም ፡ ከወደመዝገመሪያው ፡ ወገን ፡ ያለው ፡ የጦ
ርነት ፡ አምላክና ፡ የሲልቢያ ፡ ግንኙነት ፡ የነሮሞሎ ፡ ልደት ፡ የሕፃናቱ ፡ እባሕር ፡
መጣልና ፡ ከዚያ ፡ ወጥቶ ፡ በተኩላ ፡ ጡት ፡ ማደግ ፡ ካገራችን ፡ ከአርዌው ፡ ንጉ
ሥና ፡ ከገብገቦ ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰል ፡ ተረታዊ ፡ ታሪክ ፡ ነው ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የሮማ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ መመሥረትና ፡ በመዝገመሪያም ፡ ሮማ
በነገሥታት ፡ መገዛቷ ፡ እርግጥ ፡ ነው ። ከሮሞሎ ፡ በኋላ ፡ ሰባት ፡ የሚሆኑ ፡ ነገሥ
ታት ፡ ከተከታተሉ ፡ በኋላ ፡ የሮማ ፡ ሕዝብ ፡ የነገሥታቱን ፡ አገዛዝ ፡ ስለጠላ ፡
ለውጦ ፡ የሬፑብሊክ ፡ መንግሥት ፡ በ፭፻ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ አቆመ ።
የሮማ ፡ ሕዝብ ፡ ከግሪክ ፡ ጋር ፡ የዘር ፡ መደባለቅ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ለሥልጣኔ ፡
ለፍልስፍና ፡ ብርሃን ፡ ከሆነችው ፡ ከግሪክ ፡ ብዙ ፡ ዕውቀት ፡ ቀድቶ ፡ ወስዶ ፡ ስለነበረ ፡
የሮማ ፡ የሬፑብሊክ ፡ መንግሥት መሬዎች ፡ ከግሪኮች ፡ ውድቀትና ከእስክንድር ፡
ሞት ፡ ወዲህ ፡ በቶሎ ፡ ተነሥተው ፡ ኃያል ፡ ሆኑ ፡ በሬፑብሊኩ ፡ መንግሥት ፡
ውስጥ ፡ ኃያልና ፡ ስመ ፡ ጥሩ ፡ የሆኑ መሬዎች ፡ ተነሡ ፤ ከነዚህም ፡ ዋነኞቹ ፡
ከሚሎስ ፤ ማሪዎስ ፤ ሲላ ፤ ሺፒዮኔ ፤ ፖምፔዎ ፡ ክራሱስ ፤ ዩልዮስ ፡ ቄሣር ፡
ናቸው ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በየዘመናቸው ፡ እላይ ፡ ስማቸውን ፡ የዘረዘርነውን ፡ ልዩ ፡
ልዩ ፡ የራሳቸውን ፡ ነገድ ፡ ሰብስበው ፡ አንድነት ፡ አድርገው ፡ የውስጥ ፡ አስ
ተዳደራቸውንና ፡ አንድነታቸውን ከአጸኑ ፡ በኋላ ፡ በዙሪያቸው ፡ የሚገኙትን ፡
የፈረንሳዊን ፡ የኤስፓኝን ፡ የፖርቱጋልን ፡ የእንግሊዝን ፡ የዩጎስላቪን ፡ የግሪክን ፡
አገር እየወረሩ ፡ የሮማን ፡ ግዛት ፡ ሰፊና ፡ ኃያል ፡ አደረጉት ፡ በኋላም ፡ ከዩል

ዮስ : ቁጣርና : ከፖምፔ : የተረፈውን : የአኖሪካ : ሰሜንን : ዛሬ : ማርክ : ቱኒዝ : አልጀሪ : የሚባሉትን : ያን : ጊዜ : ማውሪታንያ : ኑሚዲያ : ክርታኸር : የሚባሉትን : የሲሬናይክን(ሊቢያ) የግብፅን ግዛቶች፤ በምሥራቅ : የአንጾኪያን : የሶርያን : የባቢሎንን : ግዛት : እነፖምፔ : እነዩልዮስ : ቁሳር : እነማርቆስ : እንጦንዮስ : እነአውግስጦስ : እነብሩቱስ : አስፋፋተው : አስገበሩት። ሁሉም : በጦር : ኃይል : ሲገብርና : ሲገዛ : እስከ : መጨረሻ : ግዛት : እውስን : ላይ : ሆነው : አንገዛም : ብለው : ያወኩ : ከሰሜን : የጀርመን : ዘሮች : ከምሥራቅ : ፋርሶች : ብቻ : ናቸው ።

ስለዚህ : አሁን : በግብፅ : ገዥዎች : ሆነው : ሲያስተዳድሩ : የኖሩት : የፕቶለሚውስ : (በፕሊሞስ) ወገኖች : እንደምን : በሮማውያኖች : ተሸንፈው : እንደለቀቁ በሚቀጥለው : ምዕራፍ : እንመልከት ።

ም ዕ ራ ፍ : ፵፪ ።

በግብፅ : የበፕሊሞስ : (ፕቶለሚውስ) : ሥርወ : መንግሥት : የነገሥታቱ ዝርዝር — የዩልዮስ : ቁጣርና : የክሌዎፓትር : ግንኙነት-የማርቆስ : እንጦንዮስ : (ማርክ አንቷን) : ና የክሌዎፓትር : ፍቅር : — የአውግስጦስና : የእንጦንዮስ : ጦርነት - የክሌዎፓትርና : የእንጦንዮስ : ፍጻሜ ።

ከዚህ : በሬት : እንዳመለከትነው : ከትልቁ : እስክንድር : ሞት : ወዲህ : ግብፅና : አካባቢው : ለእስክንድር : የጦር : አለቃ : ለፕቶለሚውስ : ስለተሰጠ : በርሱ-ዠማሪነት : የርሱ : ዘሮች : በግብፅ : ዙፋን : እየተከታተሉ : ይገዙ : ዠመር ። ስማቸውና : ተርታቸው : የገዙበት : ዘመን : ከዚህ : እንደሚከተለው : ይሆናል ። ሬልጅስ : አርሂዲና : አሌክሳንድር : ኤጎስ : አገዛዣቸው : የስም : ብቻ : ስለሆነ : በትክክል : መግዛት : ከዠመረው : ከሶተር : እንገምር ።

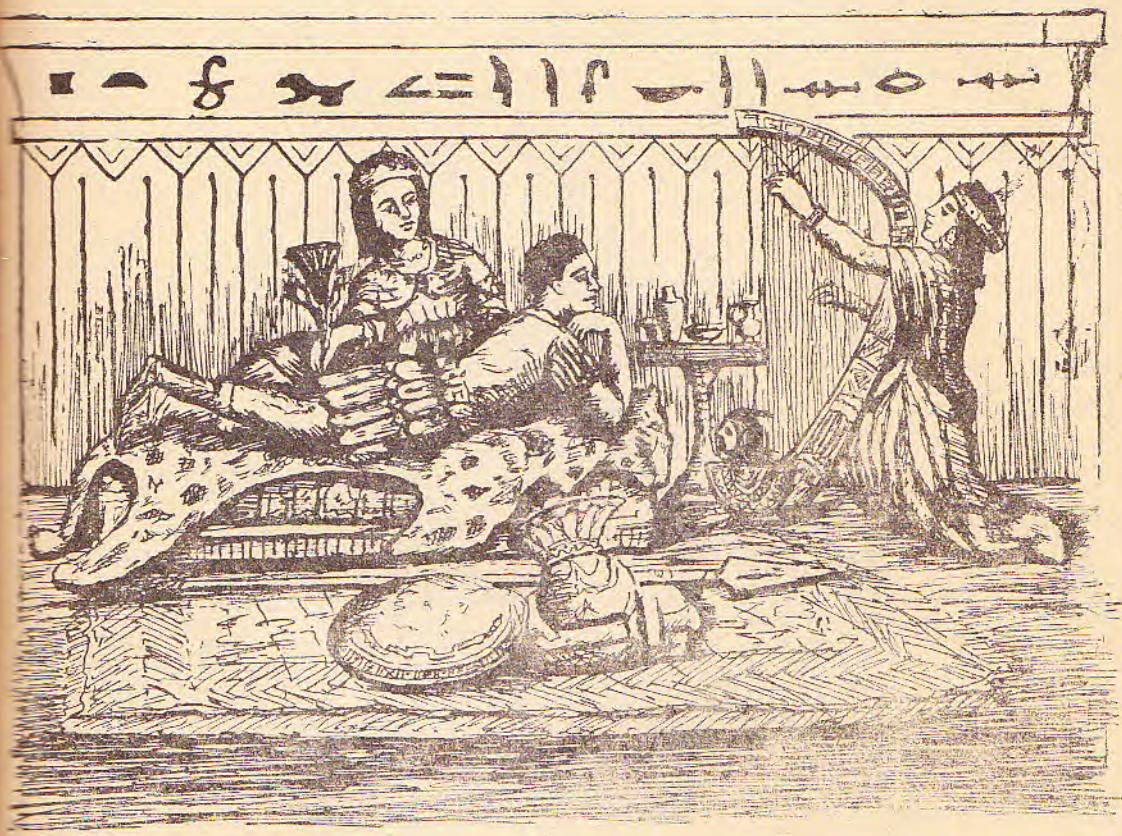
ተርታ	ስምና : አንዳንድ : ልዩ : ሥራ :	የግዛት : ዘመን : ከክርስትና : በሬት :
፩ኛ	ፕቶለሚውስ : ሶተር : እስክንድር : የመሠረታትን : እስክንድርያን : በብዙ : ሕንፃ : አስጊጦ : የሊቃውንት : መደብር : እንድትሆን : አድርጎ : ቤተ : መጻሕፍትን : ከፊተ ። ፕቶለሚውስ : ማለት : ትርጓሜው : ተዋጊ : ማለት : ነው : ሶተር : ማለት : አዳኙ : ማለት : ነው ። ትልቁ : እስክንድር : በእስያ : ሲዋጋ : ከሞት : አዳነው : ስለሚባል ።	311-285
፪ኛ	ፕቶለሚውስ : ሬላዩልፍ : የሰሙ : ትርጓሜ : ወንድሙን : ወዳድ : ባገር : አገዛዝ : በጣም : የተመሰገነ : ነው ። ከዚህ : በሬት : እንዳልነው : ሰብዓ : የሚሆኑ : የአይሁድ : ሊቃውንት : መርጦ : ብሉይን : ከዕብራይስጥ : ወደግሪክ : አስ	

ክሌዎፓትር ፡ ፯ኛዬቱ ፡ ዘሯ ፡ ከነዚህ ፡ ከግሪኮቹ ፡ ከነፕቶሎሚውስ ፡ የመጣ ፡ ነው ፡ ክሌዎፓትር ፡ ፩ኛዬቱ ፡ የፕቶሎሚውስ ፡ ኤፒፋን ፡ ሚስት ፡ ነበረች ፡ እንደ ዚህም ፡ እስከ ፡ ፩ኛ ፡ የሆኑት ፡ ለቀሩት ፡ ሚስትም ፡ ሞግዚትም ፡ እሳትም ፡ እየሆኑ ፡ ሲያስተዳድሩ ፡ ኖረው ፡ አሁን ፡ እስድስተኛዋ ፡ ክሌዎፓትር ፡ ላይ ፡ መድረሱ ፡ ነው ።

እርሷም ፡ በመልኳ ፡ ውበትና ፡ በሥራዋ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በዓለም ፡ የተደነቀች ፡ ሆናለች ። ፓስካል ፡ የሚባለው ፡ የፈረንሳዊ ፡ ሊቀ ፡ «ፓንሴ» ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፉ ፡ የክሌዎፓትር ፡ አፍንጫ ፡ አጭር ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ የዓለም ፡ ሬት ፡ በመላው ፡ ይለውዋ ፡ ነበረ ፡ «ሲል ፡ እግረ ፡ መንገዱን ፡ እንሥቷታል ። በተረፈ ፡ ሥራዋንና ፡ የሕይወቷን ፡ ታሪክ ፡ በቴያትር ፡ በግጥም ፡ በብዙ ፡ አኳኋን ፡ ብዙ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ጽፈውላታል ። እርሷንም ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ግዕዝኛ ፡ መጽሐፍ ፡ አክለውጸዋረ ፡ ድርሳነ ፡ ሚካኤል ፡ አክልኩበጥራ ፡ ወለተ ፡ በጥሊሞስ ፡ ይላታል ።

ክሌዎፓትር ፡ በጥሊሞስ ፡ ፲፫ኛ ፡ የተባለው ፡ አባቷ ፡ በሞተ ፡ ጊዜ ፡ ባባቷ ፡ ኑዛዜና ፡ በምክር ፡ ቤቱ ፡ ፈቃድ ፡ ታናሽ ፡ ወንድሷና ፡ ወዲያውም ፡ ባሏ ፡ ከሆነው ፡ ከበጥሊሞስ ፡ ፲፬ኛ ፡ ጋራ ፡ ሆና ፡ ባንድነት ፡ ለመግዛት ፡ በግብፅ ፡ ዙፋን ፡ ተቀመጠች ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በተፈጥሮዋ ፡ ያላት ፡ የትጋትና ፡ የኩራት ፡ ባሕሪ ፡ ዙፋንን ፡ ከወንድሟ ፡ ጋራ ፡ በሱታሬ ፡ (በመካፈል) ፡ ለመያዝ ፡ አላስቻላትምና ፡ ወዲያው ፡ በሁለቱ ፡ መካከል ፡ ጦርነትና ፡ ክርክር ፡ ተነሥቶ ፡ ውጊያ ፡ ተዠመረ ። ዋናዎቹ ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ በክሌዎፓትር ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ የኃይለኝነት ፡ መንፈስ ፡ ዓውቀው ፡ ብቻዋን ፡ የገዛች ፡ እንደሆነ ፡ አታስቀምጠንም ፡ በማለት ፡ እሷን ፡ ትተው ፡ ሰነፍና ፡ ገራገር ፡ ከሆነው ፡ ከወጣቱ ፡ ወንድሷ ፡ ጋራ ፡ ሆነው ፡ ይወጓት ፡ ዠመር። ከግብፅም ፡ ሸሽታ ፡ ወደ ፡ ምሥራቅ ፡ ሄደች ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ሮማውያን ፡ ዓለምን ፡ ለማስገበር ፡ በያለበት ፡ ሲዘምቱ ፡ እንደዚህ ፡ ፖምፔ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ከዚህ ፡ በሬት ፡ የጠቀስነው ፡ ስመ ፡ ጥሩው ፡ የሮማውያን ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ዩልዮስ ፡ ቄሳር ፡ ግብፅን ፡ በጦርነት ፡ አስገብሮ ፡ ወዲያው ፡ እንደ ፡ በላይ ፡ ገዥ ፡ ሆኖ ፡ ያስተዳድር ፡ ነበር ። የሷም ፡ ባላጋራ ፡ በሱ ፡ ጥግ ፡ ሆኖ ፡ የግብፅን ፡ ዙፋን ፡ ይዘ ፡ በስምምነት ፡ መግዛት ፡ እንደ ፡ ዠመረ ፡ ክሌዎፓትር ፡ ሸሽታ ፡ ከሄደች በት ፡ ስፍራ ፡ በስውር ፡ መጥታ ፡ ከዩልዮስ ፡ ቄሳር ፡ ጋራ ፡ ተገናኘች ። ዓለምን ፡ ድል ፡ የመታው ፡ ዩልዮስ ፡ ቄሳርም ፡ ባያት ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ማር ፡ በሚጣፍጠው ፡ ንግግሯና ፡ ጽጌ ፡ ረዳ ፡ በመሰለው ፡ በመልኳ ፡ ውበት ፡ ድል ፡ ሆነ ። ወዲያው ፡ የፍቅር ፡ ግንኙነት ፡ አድርገው ፡ ካደሩ ፡ በኋላ ፡ በማግስቱ ፡ ጧት ፡ ወንድሷ ፡ በጥሊሞስ ፡ ፲፬ኛ ፡ ሹማምንቱን ፡ አስከትሎ ፡ ለቄሳር ፡ የሚሰጠውን ፡ የተለመደውን ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ይዘ ፡ ቢመጣ ፡ ቄሳርና ፡ ባለጋራው ፡ ክሌዎፓትር ፡ ጐን ፡ ለጐን ፡ ተቀምጠው ፡ አገኛቸውና ፡ ይደንቀው ፡ ዠመር ። ወዲያው ፡ ለርሱም ፡ አንድ ፡ ወንበር ፡ መጥቶ ፡ ከተቀመጠ ፡ በኋላ ፡ “ይህች ፡ እጐንህ ፡ የተቀመጠችው ፡ ክሌዎፓትር ፡ ለባለጋራህ ፡ ለፖምፔ ፡ መርከብ ፡ ጀልባ ፡ እየላከች ፡ ስታስወጋህ ፡ የከረመችው ፡ ነኝና ፡ ተጠንቀቅ” ፡ ብሎ ፡ ለቄ

ԵՐԿՈ : ԿՆԷՂԿ : ԿՈՔԵՂԻՑ : ՈՐՈՇ : ԱՇԻ :

ԲԷՄԻ

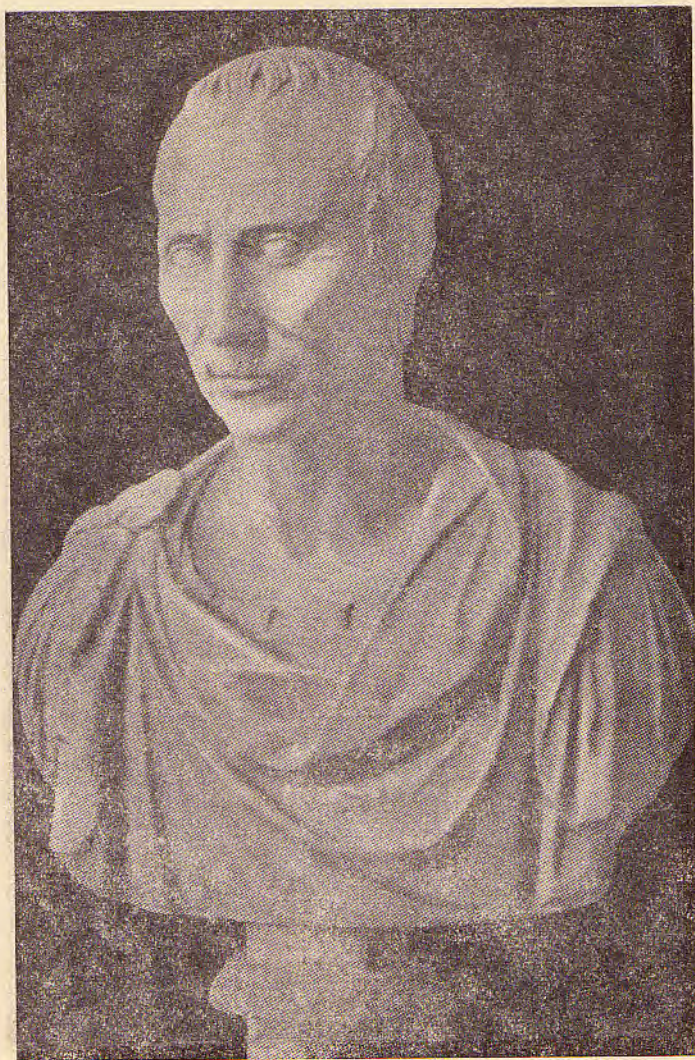
ማርስ ፡ አንቲኖና ፡ ህሌዎንቶር ፡ ለጦርነት ፡ እንደ ፡ ተሰለፉ ።

ሳር ቢመክረው ፡ ቄሳር ፡ ክሌዎፓትርን ፡ ከልብ ፡ ወዲታልና ፤ የቧን ፡ ነገር ፡ ግድ ፡ የለም ፡ እኔ ፡ አስብበታለሁ ፡ ብሎ ፡ መልስ ፡ ከሰጠው ፡ በኋላ ፡ እንኳን ፡ በሷ ፡ ላይ ፡ ክፉ ፡ ሥራ ፡ መፈጸም ፡ ባለፈው ፡ ጥፋቷ ፡ ጥያቄ ፡ እንኳ ፡ አላቀረበላትም ። እንዲያውም ፡ እነሱ ፡ ተሰናብተው ፡ ከወጡ ፡ በኋላ ፡ በነሱ ፡ ላይ ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ የሚያደርግባቸውን ፡ ክርሷ ፡ ጋራ ፡ እንዲመክከር ፡ በፍቅር ፡ ገመድ ፡ ይዛ ፡ ትገብትተው ፡ ዠመር ። ክሌዎፓትርና ፡ ቄሳርም ፡ በጣም ፡ ከመዋደዳቸው ፡ የተነሣ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተሣሣቁ ፡ ሲላሳሙ ፡ ደግሞ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ቆመው ፡ አንገት ፡ ላንገት ፡ ተያይዘው ፡ ይላቀሱ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከቄሳር ፡ ዐይኖች ፡ የሚወርዱት ፡ እንባዎች ፡ ከፍቅር ፡ ስሜት ፡ የመነጨ ፡ መሆናቸው ፡ የተረጋገጠ ፡ ሲሆን ፡ የሷ ፡ ለቅሶ ፡ ግን ፡ ይልቁን ፡ ቄሳር የዙፋን ፡ ባላንጣ ፡ የሆነውን ፡ ወንድሳን ፡ እንዲገድልላትና ፡ ዙፋኗን ፡ ብቻዋን ፡ ለመያዝ ፡ ቄሳርን ፡ መሣሪያ ፡ ለማድረግ ፡ የማታለያ ፡ እንባ ፡ ጭምር ፡ እንጂ ፡ ከልብ ፡ የመነጨ ፡ የፍቅር ፡ እንባ ፡ አልነበረም ። ስለዚህ ፡ ተላቅሰው ፡ ወይም ፡ ተሳስመው ፡ ቆም ፡ ሲያደርጉ ፡ እርሷ ፡ ወዲያው ፡ „እንግዲህ ፡ የዙፋኔንና ፡ የወንድሜን ፡ ነገር ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ የምታደርገኝ“ ፡ ብላ ፡ በፍቅር ፡ መካከል ፡ ጣልቃ ፡ እያገባች ፡ ፍሬ ጉዳይዋን ፡ ትደቅንበት ፡ ነበር ። እርሱም ፡ “አይዘኝ ፡ የዚህን ነገር ፡ በኔ ፡ ጣይው” ፡ እያለ ፡ ከልቡ ፡ ይደልላት ፡ ነበር ፡ ይባላል ። በውኅትም ፡ ያቀደችው ፡ አሳብ ፡ እንዲከናወንላት ፡ በየጊዜው ፡ ባደረገችው ፡ ተንኩል ፡ ቁሣርና ፡ ወንድሳን ፡ በፕሊሞስ ፡ በቶሎ ፡ ጦርነት ፡ ተጋጠሙና ፡ ወንድሳን ፡ ከጦር ፡ አለቆቹ ፡ ጋር ፡ ሞተ ። እርሷም ፡ በሙሉ ፡ የግብፅ ፡ ንግሥት ፡ ተብላ ፡ በዙፋኑ ፡ ተቀመጠችና ፡ አሳቧ ፡ በመከናወኑ ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አላት ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እንደ ክሌዎፓትር ፡ ያለ ፡ ፍጡር ፡ ባገኘው ፡ በቃኝ ፡ ማለት ፡ አይችልምና ፡ የግብፅን ፡ ዙፋን ፡ ለብቻዋ ፡ ከያዘች ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ደግሞ ፡ ከቄሳር ፡ ተጋብታ ፡ ዓለምን ፡ ለመግዛት ፡ አዲስ ፡ አሳብ ፡ ወጠነች ። በዚህም ክንያት ፡ ይልቁን ፡ ቄሳርን ፡ የሮማ ፡ ዲክታቶር ፡ መባሉ ፡ ቀርቶ ፡ ንጉሥ ፡ ወይም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እንዲባል ፡ ጣትና ፡ ማታ ፡ ትወተውተው ፡ ዠመር ። ይልቁንም ፡ በዚያው ፡ ሰሞን ፡ ከቄሳር ፡ ስለ ፡ ፀነሰችና ፡ ይኸነኑ ፡ በነገረችው ፡ ጊዜ ፡ ግንኙነታቸው ፡ እየጠበቀ ፡ ሄደ ፡ በወለደችም ፡ ጊዜ ፡ ሕፃኑን ፡ ከርሱ ፡ ስም ፡ የተያያዘ ፡ እንዲሆን ፡ ቄሳርዮን ፡ ብላ ፡ ስየመችው ። ይልቁን ፡ ቄሳርም ፡ በዚያ ፡ ሁሉ ፡ ክብርና ፡ ገናንነቱ ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ አልነበረውም ፡ ነበረና ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ በማግኘቱ ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አለው ።

በሮማ ፡ ግን ፡ ቄሳር ፡ አገሩን ፡ ሮማን ፡ ትቶ ፡ በግብፃዊቱ ፡ ፍቅር ፡ ተነድፎ ፡ ተቀመጠ ፡ የሚሉ ፡ የሐሜት ፡ ወሬ ፡ መብዛቱን ፡ ሰምቶ ፡ ነበርና ፡ ጥቂት ፡ ቀን ፡ “ልሂድ ፡ ጥለኸኝ ፡ አትሄድም” ፡ ሲባባሉ ፡ ሰንብተው ፡ በመጨረሻ ፡ የመንግሥት ነገር ፡ ስለ ፡ ሆነበት ፡ ከርሷ ፡ በግድ ፡ ተሰናብቶ ፡ ከነበረበት ፡ ከግብፅ ፡ ዋና ፡ ከተማ ፡ ከአስክንድርያ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ሄደ ። እንደዚሁም ፡ ከጥቂት ፡ ጊዜ ፡ በኋላ

ክሌዎፓትር : ሕፃኑን : ይዘ : ወደ : ሮማ : ሂዳ : ተቀመጠች ። ወደ : ማታ : ሲሆን : ቁሳር : ወደ : መኝታ : ቤቷ : ሄዶ : ተገናኛት ። ሕፃኑንም : ለማየት : በጣም : ናፍቆ : ነበርና : የት : አለ : ብሎ : ጠየቃት ። እሷም : ሁለቱን : አሳዳጊዎች : አም ጡት : ብላ : ስላዘዘች : አሳዳጊዎቹ : ሴቶች : ሕፃኑን : ካለበት : ክፍል : ቁሳርና : ክሌዎፓትር : ወዳሉበት : አዳራሽ : ወስደው : እገናኙት ። ቁሳርም : ሕፃኑን : በቶሎ : ተቀበለና : ሳመው ። ከዚያም : አንድ : ጊዜ : አስጋጃ : ላይ : እያስቀመጠ : አንድ : ጊዜ : ብድግ : አድርጎ : እየተመለከተ : በርግጥ : ልጄ : ነው : ብሎ : ደስ : አለው ። በደረቱም : ታቅር : እየተገኘው ራደደ : ብዙ : ሰዓት : ሲጫወት : ከመሸ : በኋላ : ክሌዎፓትር : እንግዲህ : ሰዓቱ : አለፈ : ባለሚስትም : ነህ : እዚህ : ስትቁይ : አማካሪዎቹና : መኳንንቶቹ : ያሙኻል : ብላ : ስማ : ወደ : ቤተ : መን ግሥቱ : እንዲሄድ : አስናባቸውና : ከዚያ : ተመልሶ : አልጋዋ : ላይ : ሄዳ : ተኛች ። ዳሩ : ግን : እንቅልፍ : እንዲወስዳት : ብትፈልግ : ሕፃኑና : አሳዳጊ ዎቹ : ባሉበት : ክፍል : የተነግረው : ክርክር : አላስተኛ : አላት ፤ ወዲያው : ለመቁጣት : ተነሥታ : ወደ : መዝጊያው : እንደ : ሄደች : ከቀጣይ : በሬት : እስቲ : ክርክሩን : ልስማ : ብላ : ዠሮዋን : እመዝጊያው : ላይ : ለጠፈች ። በዚያን : ጊዜ : አንደኛዋ : አሳዳጊ : ለሁለተኛዋ : «ቅድም : ቁሳርን : ደገና : አድርጌ : ከጥፍር : እስከ : ራሱ : ተመለከትሁት : በፍጹም : ይህ : ልጅ : አባ ቱን : ቁሳርን : አይመስልም ። ይልቅስ : ምኑም : ምኑም : አፓሎዶሮስን : ይመ ስላል : ስትልና : አድማጫም ፣ እውነትሽ : ነው ፣ : ብላ ስትመልስ : ክሌዎፓ ትር : ሰማች ። ከዚያም : ምንም : ሳትናገር : ደንግጣ : ተመለስችና : ባልጋዋ : ላይ : ተኝታ : ሌሊቱን : ሁሉ : » እንግዲህ : እኔም : ከቁሳር : ጋራ : ነግሼ ፣ እኖራለሁ : ልጄም : ከቁሳር : በኋላ : ነግሦ : ዓለምን : ይገዛል : ብዬ : ስጣጣር : እነዚህ : ሴቶች : ከሌላ : ነው : የተወለደው : አያሉ : ሲያወሩ : አሳቤ : ሊሰ ናክል : አይደለምን። : ብላ : ስታወጣ : ስታወርድ : አደረች ። ወዲያው : በዚ ያው : ሳምንት : አብሮ : አደግ : ዓደኞቿ : የነበሩት : እነዚህ : ሁለት : አሳዳ ጊዎች : ባልጋቸው : ላይ ፣ ብዙ : ውለታ : የዋለላት : ያ : የሕፃኑ : እውነተኛ : አባት : ተብሎ : በሞግዚቶቹ : የታማው : ሰውዬ : ባትክልት : ውስጥ : ሞተው : ተገኙ ። የሦስቱም : ሞት : ከጎይለኛዋ : ከክሌዎፓትር : በተወረወረ : የመርዝ : በትር : መሆኑ : ለገማች : አላስቸገረም ። ቢሆንም : ልጄ : እስከ : ዛሬ : ድረስ : የቁሳር : ነው : እየተባለ : በየመጽሐፉ : ተጽፏል ። ለግብፅም : ገዥነት : ፕቶሎሚውስ : ፲፯ኛ (ቁጣርዮን) : ተብሎ : ተመደቦ : በፕቶሎሚውስ : ነገሥታት : ዝርዝር : መጨረሻ : ላይ : ይታያል ።

የሆነ : ሆኖ : የልዩስ : ቁሳር : ክሌዎፓትርም : ጧትና : ማታ : እንደ : ምትጉተጉ ተው : እሱም : ራሱ : የሮማ : መንግሥት : ንጉሠ : ነገሥት : መባልን : እንደ : ተመኘው : ለዚህ : ለመንገሥ : የሚደግፉትን : ሴረኞቹን : እየመረጠ : እሥልጣን ላይ : ሲያወጣ ፣ ሬፍ ብሊክ : ወዳድ : የሆኑትንና : የሚቃወሙትን : ከሥልጣን : ሲያወርድ : የርሱም : አነጋገር : እን

ԲԱԲՈ : ՓՄԸ : (ԸԴ :)

ՔՔՁ

λϞ· 78800 : Φ9C : (λϞ·ΔϞ : 8C07 «)

ግዳና ፡ መግክርቶቹን ፡ አቀበበሉ ፡ አለበበሱ ፡ እንደ ፡ ነገሥታት ፡ ሲመስል ፡ በመካከሉ ፡ ብሩቱስና ፡ ክሲውስ ፡ የሚባሉ ፡ የሬፑብሊክን ፡ እንጂ ፡ የነገሥታትን ፡ ግዛት ፡ የማያወዱ ፡ ዐደማ ፡ እስኪሥተው ፡ ቁጣር ፡ በድንገት ፡ ወደምክር ፡ ቤት ፡ ሲሄድ ፡ ብሩቱስ ፡ በጩቤ ፡ ወግቶ ፡ ገደለው ፡ የልዩስ ፡ ቁጣርም ፡ እንደቆሰለ ፡ "አንተም ፡ ልጄ ፡ ብሩቱስ ፡ ፡ ብሎ ፡ ወቅሶ ፡ ወዲያው ፡ አንገቱን ፡ ቀለሰ ፡ አድርጎ ፡ ሞተና ፡ ለጊዜው ፡ የክሌዎፓትር ፡ አሳብ ፡ ሳይከናወን ፡ ቀረ ። እርሷም ፡ በቁሳር ፡ ላይ ፡ የደረሰውን ፡ ያልታሰበ ፡ አደጋ ፡ በሰማች ፡ ጊዜ ፡ ለጊዜው ፡ ማዘኋም ፡ መደንገጧም ፡ አልቀረም ፤ ቢሆንም ፡ በልበ ፡ ሙሉነት ፡ ሮማን ፡ ለቃ ፡ ወደፊት ፡ ከተማ ፡ ወደ ፡ አስክንድርያ ፡ ተመልሳ ፡ ዓለምን ፡ ለመግዛት ፡ የሚያስችላትን ፡ ሌላ ፡ አጋጣሚ ፡ ምክንያት ፡ ትጠበቅ ፡ ገሮመር ። የጠበቀችውም ፡ ምክንያት ፡ ላይዘገይ ፡ በቶሎ ፡ ደረሰ ።

የልዩስ ፡ ቁሳር ፡ ከተገደለ ፡ በኋላ ፡ የሮማን ፡ ግዛት ፡ የምዕራቡን ፡ አውግስጦስ ፡ ቁሳር ፡ የምሥራቁን ፡ ማርክ ፡ አንቲን ፡ (ማርቆስ ፡ እንጦንዮስ) ፡ ተከፍለው ፡ ይገዙት ፡ ገሮመር ። አውግስጦስ ፡ ለሚቼ ፡ ቁሳር ፡ የአንቱ ፡ ልጅና ፡ ወራሹ ፡ ነው ፤ አንቲን ፡ ግን ፡ ምንም ፡ የሥጋ ፡ ገምድና ፡ ከቁሳር ፡ በይኖረው ፡ በየልዩስ፡ቁሳር ፡ ውስጥ ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ቁሳር ፡ ከሹመት ፡ ወደ ፡ ሹመት ፡ ከፍ ፡ እያደረገ ፡ ያሳደገው ፡ አለቃውና ፡ ጌታው ፡ ነበረና ፡ አንቲን ፡ የቁሳርን ፡ ገዳዮች ፡ እያባረረ ፡ እስከ ፡ ሶርያ ፡ ከተማ ፡ እስከ ፡ አንጾኪያ ፡ ደረሰ ፡ በዚያም ፡ ሲዋጉ ፡ የየልዩስ፡ቁሳር ፡ ገዳይ ፡ ብሩቱስም ፡ ተዋግቶ ፡ ተስፋ ፡ በቆረጠ ፡ ጊዜ ፡ እገዛ ፡ ሰይፋ ፡ ላይ ፡ ወድቆ ፡ ሞተ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ማርቆስ ፡ እንጦንዮስ ፡ በአንጾኪያ ፡ ሳለ ፡ ከክሌዎፓትር ፡ ጋራ ፡ የፍቅር ፡ ደብዳቤ ፡ መላላክ ፡ ገሮመር ። ክሌዎፓትርም ፡ ሰላዮቿን ፡ እስከ ፡ ሮማ ፡ ድረስ ፡ እየላከችከሮ ማውያንም ፡ ውስጥ ፡ በገንዘብ ፡ እየገዛች ፡ ከየልዩስ ፡ ቁሳር ፡ በኋላ ፡ ለሮማ ፡ ግዛት ፡ ሞና ፡ የሆነውን ፡ ስታሰልል ፡ ማርቆስ ፡ እንጦንዮስ ፡ በሙሉ ፡ እንኳ ፡ በይሆን ፡ በታላቁና ፡ ሀብት ፡ በሞላበት ፡ በታናሽ ፡ እስያ ፡ በአፍሪቃ ፡ በራሷም ፡ ግዛት ፡ ጭምር ፡ የበላይ ፡ ገዥ ፡ መሆኑን ፡ ሰምታለች ። ስለዚህ ፡ ለሚልክባት ፡ ሁሉ ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝና ፡ የሚስብ ፡ መልስ ፡ በምታውቀውና ፡ በሚያውቀው ፡ በላቲን ፡ ቋንቋ እየጻፈች ፡ ትልክበት ፡ ገሮመር ። በመጨረሻም ፡ አባክሽ ፡ አንጾኪያ ፡ ድረስ ፡ ነዩና፡ዐይንሽን ፡ ልዩው ፡ ሲል ፡ ለመናት ። እርሷም ፡ እንዳይከፈሉ ፡ አንተ ፡ ና ፡ አኔ ፡ አልመጣም ፡ ብላ ፡ ጥቂት ፡ ካንገራገረች ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻው ፡ የቅኔ ፡ ንግግር ፡ (ፖይቲክ) ፡ በመሰለ ፡ አጻጻፍ ፡ ሹኑስ ፡ ዲዮኒስዮስን ፡ ለመገናኘት ፡ በተርሴስ ፡ ባሕር ፡ ብቅ ፡ ትላለች ፡ ስትል ፡ ጻፈችለት ። ሹኑስ ፡ ጥንት ፡ ወይም ፡ በዚያው ፡ ዘመን በሮማውያንና ፡ በግሪኮች ፡ ዘንድ ፡ የውበትና ፡ የፍቅር ፡ ሴት ፡ አምላክ ፤ ዲዮኒስዮስ የመጠጥና ፡ የደስታ ፡ ወንድ ፡ አምላክ ፡ ይባሉ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ክሌዎፓትር ፡ ራሷን ፡ በሹኑስ ፤ አንቲንን ፡ በዲዮኒስዮስ ፡ መስላ ፡ በመጻፍ ፡ እመጣለሁ ፡ ማለቷን ፡ ገለጸችለት።

እንጦንዮስ ፡ እመጣለሁ ፡ የሚለውን ፡ ደብዳቤ ፡ ከመላክተኛው ፡ በተቀበለ ፡ ጊዜ ፡ ደስታውና ፡ እሴን ፡ ለማግኘት ፡ ያለው ፡ መንገድ ፡ እየበሰ ፡ ሄደ ። የፍቅር ፡ ወረቀት ፡ አመላላሹና ፡ የታደለው ፡ መላክተኛ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ "ወደሻል ፡ ወዳኻለች

ውብ ፡ ነች ፡ ገርጋዳ ፡ ነው ፡ እያለ ፡ ከእንጦንዮስና ፡ ከክሌዎፓትር ፡ የተቀበለው ፡ የወርቅ ፡ ጉርሻ ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ነው ፡ ይባላል ።

ወረቀት ፡ በጻፈችሉት ፡ በሦስተኛው ፡ ሳምንት ፡ በወርቅ ፡ በተከፈረና ፡ ሁለመናው ፡ በጊጠ ፡ መርከብ ፡ ከራሷ ፡ የመናገሻ ፡ ከተማ ፡ ከእስክንድርያ ፡ በባሕር ፡ ተጉዛ ፡ በተርሴስ ፡ ወደብ ፡ ደረሰች ። እንኳን ፡ እርሷ ፡ ደንገጠርቻና ፡ ሙዚቆቻቸው ፡ የለበሱት ፡ ልብስና ፡ ያገጡት ፡ ጌጥ ፡ አስደናቂ ፡ ነበር ፡ ይባላል ፡ የርሷ ግ ፡ ጌጥ ፡ ይህ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ለመናገር ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ፡ ተብሏል ። በወርቅና ፡ በልማዝ ፡ በሐር ፡ ልብስ ፡ እንደ ፡ ጽጌ ፡ ረዳ ፡ የሚያምረውን ፡ መልኳን ፡ አስጊጣ ፡ ከመርከቧ ፡ ወርዳ ፡ መሬቱን ፡ ስትረግጥ ፡ ለተርሴስ ፡ ሕዝብ ፡ ከሰማይ ፡ የወረደች ፡ የአማልክቶች ፡ ልጅ ፡ መሰለችው ፡ ይባላል ። የለበሰችውም ፡ ልብስ ፡ በዚያችው ፡ በውበት ፡ አምላክ ፡ በኬኑስ ፡ ቅርጽና ፡ ዐይነት ፡ ነበር ። ወዲያው ፡ በልልታና ፡ በዘፈን ፡ ታጅባ ፡ ወደ ፡ ማረፊያዋ ፡ ሄዳ ፡ ተቀመጠች ። ማርቆስ ፡ እንጦንዮስም ፡ በዚያ ፡ ሰዓት ፡ ችሎት ፡ አሰችሎ ፡ ዳኝነት ፡ ይሰማ ፡ ነበርና ፡ የግርግሩን ፡ ምክንያት ፡ ቢጠይቅ ፡ የርሷን ፡ መምጣት ፡ ሰማ ፤ እንደ ፡ ሰማም ፡ ልቡ ፡ በድንጋጤም ፡ በደስታም ፡ ተሸበረ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ወዳዳሪቹ ፡ እንድትመጣ ፡ በመልእክት ፡ ቢጠይቃት ፡ እኔ ፡ በጉዞ ፡ ደክሜአለሁና ፡ እኔ ፡ አለሁበት ፡ ድረስ ፡ አንተ ፡ መጥተህ ፡ እንገናኝ ፡ ስትል ፡ መልስ ፡ ላከችበት ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ማርቆስ ፡ እንጦንዮስ ፡ በጥቂት ፡ ሰዎች ፡ ታጅቦ ፡ በናፍቆትና ፡ በደስታ ፡ ልቡ ፡ እንደ ፡ ተሸበረ ፡ ሊገናኛት ፡ ሄደ ። በደረሰም ፡ ጊዜ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንደሚተዋወቁ ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ አዲስ ፡ ወዳጆች ፡ ሆነው ፡ አልተገናኙም ፡ ይባላል ። ወዲያው ፡ ሰው ፡ ተገለለና ፡ ሁለቱ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ እየቆሙ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተቀመጡ ፡ ብዙ ፡ የፍቅር ፡ ንግግር ፡ አደረጉ ። መዝገመሪያ ፡ በርግጥ ፡ ወደኸኝ ፡ ሞሯልን ፡ እንድመጣስ ፡ ቸኩለህ ፡ ሞሯልን ፡ ብላ ፡ እሷ ፡ አጭር ፡ ሰውዬው ፡ ቁመታምና ፡ ገርጋዳ ፡ ስለነበረ ፡ አንጋጣ ፡ ጠየቀችው ። እሱም ፡ አንቺን ፡ የመውደዴንና ፡ ዐይንሽን ፡ ለማየት ፡ የመናፈቄን ፡ ሁኔታ ፡ የምገልጽበት ፡ በፍጹም ፡ ቋንቋ ፡ አላገኝም ፡ ሲል ፡ አረጋገጠላት ። ሴትዮዋ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የሰው ፡ ጠባይ ፡ የመመርመር ፡ ዕውቀት ፡ ነበራትና ፤ በነጋገሩና ፡ በኳኋኑ ፡ ሁሉ ፡ በፍጹም ፡ ለርሷ ፡ እሳብና ፡ ምኞት ፡ ተገኝቶና ፡ መሣሪያ ፡ ለመሆን ፡ የሚችል ፡ የጎይለኛ ፡ ደከማ ፡ መሆኑን ፡ ደገና ፡ አድርጋ ፡ ገመተች ። ጥቂት ፡ ቀን ፡ አብረው ፡ እንደሰነቡቱ ፡ «በል ፡ እንግዲህ ፡ በርግጥ ከወደድኸኝ ፡ እኅቴን ፡ አርሲኖኤን ፡ (የዙፋን ፡ ባላንጣዋን) ፡ አስገድልልኝ ፤ እርሷ ፡ ካልሞተች ፡ እኔ ፡ ያንተ ፤ አንተ ፡ የኔ ፡ መሆን ፡ አትችልም ። ስለምን ፡ ለአጽሎን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ መሥዋዕትና ፡ ስለት ፡ አቅርቤ ፡ ስለ ፡ ግል ፡ ሕይወቴ ፡ ብጠይቅ ፡ ከማንም ፡ ወንድ ፡ ግንኙነት ፡ በደረግሽ ፡ በሦስተኛው ፡ ቀን ፡ አንድ ፡ ሴት ፡ ስላንቺ ፡ ካልተገደለች ፡ ወንዱ ፡ ይሞታል ፡ የሚል ፡ መልስ ፡ አገኘሁ ። ስትል ፡ ሐሰቱና ፡ እውነቱ ፡ ያልታወቀ ፡ ወሬ ፡ ነገረችው ። እርሱም ፡ «እንድትሞት ፡ የምትፈልጊያት ፡ እኅትሽ ፡ ወዴት ትገኛለች ፡ ብሎ ፡ ጠየቀች ። እርሷም ፡

በኤፌሶን ፡ በአርጤምስ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ትገኛለች ፡ ስትል ፡ መለሰችለት ። እርሱም ፡ የዚህን ፡ ነገር ፡ ለኔ ፡ ተዬው ፡ እርሷ ፡ በሕይወት ፡ ተቀምጣ ፡ ያንቺ ፡ ጠላት ፡ እንዳትሆን ፡ ከሦስት ፡ ቀን ፡ በኋላ ፡ እንድትገላገዬ ፡ አደርጋለሁ ፡ አለና ፡ እሺ ፡ አላት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ደስ ፡ አላትና ፡ እንገት ፡ ላንገት ፡ ተያይዘው ፡ ተሰሳሙ ። ከዚያ ፡ ወዲያ ፡ ጥቂት ፡ ቀን ፡ በፍቅርና ፡ በደስታ ፡ በተርሴስ ፡ ከሰነበቱ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ በርሷ ፡ ግዛት ፡ በእስክንድርያ ፡ ሊገኛኙ ፡ ተቃጠሩና፡ተሰነባብተው ፡ እርሱ ፡ በተርሴስ ፡ ሲቀር ፡ እርሷ ፡ ወደ ፡ ከተግዋ ፡ ወደ ፡ እስክንድርያ ተመለሰች ። እርሱም ፡ እንደ ፡ ታዘዘ ፡ ወደ ፡ ኤፌሶን ፡ ሰው ፡ ልክ ፡ በአርጤምስ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አዳራሽ ፡ ሰው ፡ ጭር ፡ ባለበት ፡ ሰዓት ፡ አርሲናኤን ፡ አሳንቆ ፡ አስገደላት ።

ከዚህም ፡ በኋላ ፤ በግሪክ ፡ በሶርያ ፡ ግዛቱ ፡ ጥቂት ፡ ቀን ፡ እንደ ፡ ሰነበተ ፡ የክሌዎፓትር ፡ ናፍቆት ፡ አላስቀምጥ ፡ ስላለው ፡ በቶሎ ፡ ወደ ፡ እስክንድርያ ፡ ሄዶ ፡ ከክሌዎፓትር ፡ ጋራ ፡ ተገኘና ። በዚያም ፡ አብረው ፡ በፍቅር ፡ በሉበት ፡ ጊዜ ፡ ግብፅ ፡ ለሮማ ፡ ተገኘ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ባስተዳደርና ፡ በዳኝነት ፡ የማርቆስ ፡ እንጦንዮስ ፡ የበላይ ፡ ሥልጣን ፡ ሳይጫናት ፡ እንደ ፡ ልቧ ፡ የምትሠራው ፡ አንሶ ፡ ሮማ ፡ ያለችውን ፡ ደንበኛ ፡ ሚስቱን ፡ እንዲፈታና ፡ እርሷን ፡ በደንብ ፡ እንዲያገባ ፡ ከርሷም ፡ ጋራ ፡ ሆኖ ፡ ዓለምን ፡ እንዲገዛ ፡ ጠየቀችው ። ከዚህም ፡ አያይዘ ፡ የምዕራብንና ፡ የምሥራቅን ፡ ልማድና ፡ ባህል ፡ የሕዝቡንም ፡ ጠባይ ፡ ማወቁን ፡ እየገለጸች ፡ ይኸ ፡ ሁሉ ፡ አገር ፡ ድል ፡ ሆኖ ፡ የሚገዛበትን ፡ መንገድ ፡ ከንተ ፡ ይበልጥ ፡ ደኅና አድርጌ ፡ ዐውቀዋለሁ ፡ እያለች ፡ ዓለምን ፡ በሙሉ ፡ ለመግዛት ፡ ያላትን ፡ በርሱም ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ምኞት ፡ ታሟሙቅለት ፡ ዠመር ። ይኸንኑ ፡ እየተነጋገሩ ፡ ጥቂት ፡ ዓመታት ፡ እንደ ፡ ቁዩ ፡ ሮማ ፡ ያለችውን ፡ የልጆቹን ፡ እናት ፡ የአውግስጦስን ፡ እናት ፡ አክታሺያን ፡ ፈቶ ፡ በደንብ ፡ ክሌዎፓትርን ፡ አገባት ። ከርሷም ፡ ልጆች ፡ ወለደ ።

የዚህ ፡ ሁሉ ፡ ወሬ ፡ ሮማ ፡ በደረሰ ፡ ጊዜ ፤ በርሱ ፡ ላይ ፡ አውግስጦስና ፡ ሌሎቹም ፡ የሮማ ፡ ሹማምት ፡ ሁሉ ፡ በበላጋራነት ፡ ተነሡበት ። የሮማ ፡ መንግሥት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ከምዕራብ ፡ እስከ ፡ እንግሊዝ ፡ አገር ፡ ድረስ ፡ ከምሥራቅ ፡ ታናሽ ፡ አስያን ፡ እንዲሁም ፡ የአፍሪካን ፡ ሰሜንና ፡ ራሱን ፡ ግብፅ ፡ አስገብሮ ፡ የሚገዛ ፡ ኃያል ፡ መንግሥት ፡ ሆኖ ፡ እንጦንዮስ ፡ ከሮማ ፡ በእስያና ፡ በግብፅ ፡ ላይ ፡ ገኘነት ፡ የተሰጠው ፡ ስለሆነ ፡ ከገሩ ፡ ከሮማ ፡ ጋራ ፡ ግንኙነቱን ፡ ሳያቋርጥ ፡ ሮማዊ ፡ ገዥ ፡ ሆኖ ፡ በማስተዳደር ፡ ፈንታ ፡ ለክሌዎፓትር ፡ ፈቃድ ፡ እየተገዛ ፡ በርሷ ፡ ፍቅር ፡ ተገብቶ ፡ ግብፅን ፡ የሮማ ፡ ተገኘ ፡ በማድረግ ፡ ፈንታ ፡ ሮማን ፡ ለግብፅ ፡ ሊያስገዛ ፡ ነው ፡ የሚባል ፡ ወሬ ፡ በርክቶ ፡ ተወራበት ። ይልቁንም ፡ ወዲህ ፡ ያገሩ ፡ ልጅ ፡ ወዲህ ፡ የቃል ፡ ኪዳን ፡ ሚስቱንና ፡ የልጆቹን ፡ እናት ፡ ሮማዊቱን ፡ አክታሺያን ፡ ፈቶ ፡ ግብፃዊቱን ፡ ክሌዎፓትርን ፡ ማግባቱ ፡ እንደ ፡ ክሕደት ፡ ተቆጥሮ ፡ በሹማምቱም ፡ በመኳንንቱም ፡ በጦር ፡ አለቆቹም ፡ ይልቁንም ፡ የምዕራብ ፡ ገዥ ፡ በነበረው ፡ በአ

ውግስጦስ ፡ (እክታቭ) ፡ ዘንድ ፡ ንዴትንና ፡ ዛቻን ፡ አበረከተበት ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ የሚያውቁ ፡ ሮማ ፡ ያሉት ፡ ጥቂት ፡ ወዳጆቹ ፡ በቶሎ ፡ እስክንድርያን ፡ ትተህ ፡ ወደ ሮማ ፡ ብትመጣ ፡ ነገሩን ፡ ለማሻሻል ፡ የሚቻልበትን ፡ መንገድ ፡ ታገኛለህ ፡ እኛም በብዙ ፡ ረገድ ፡ እንረዳካለን ፡ ያልመጣህ ፡ እንደሆን ፡ ግን ፡ ትልቅ ፡ ችግር ፡ ይገጥምሃል ፡ ብለው ፡ ላኩበት ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ምን ፡ ይሆናል ፡ ኃይለኛይቱ ፡ ክሌምፓትር ፡ በፍቅር ፡ ገመድ ፡ አጅና ፡ እግሩን ፡ አስራ ፡ እንኳን ፡ ለብዙ ፡ ቀን ፡ ላንድ ፡ ሰዓት ፡ እንኳ ፡ ካጠገባ ፡ መለየት ፡ እንዳይችል ፡ አድርጋዋለች ። እርሱም ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ እንኳን ፡ ካንቺ ፡ ተለይቼ ፡ መኖር ፡ በፍጹም ፡ አልችልም ። ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ካጠገብሽ ፡ ስለይ ፡ ልቤ ፡ ይሸበራል ፡ ይላት ፡ ነበር ። ምናልባት ፡ በእርግጥ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ሴትየቀ ፡ በካያ ፡ ቋንቋ ፡ የምትናገር ፡ የንግግርና ፡ የጭውውት ፡ ጣዕም ፡ የመልክ ፡ ውበት ፡ የደም ፡ ግባት ፡ ማናቸውም ፡ ተከናውኖ ፡ ከላይ ፡ የተሰጣት ፡ ሸ ፡ ዓመት ፡ ዕድሜ ፡ ያላት ፡ አዳኛን ፡ የተገናኝፈች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የሐር ፡ ልብስ ፡ የተምነሽነሽች ፡ በልማዝና ፡ በዕንቅ ፡ በወርቅና ፡ በፈርጥ ፡ የተንቁጠቁጠች ፡ ወጣት ፡ ንግሥት ፡ ስትሆን ፡ ከእንደዚህ ፡ ያላችው ፡ ወጥመድ ፡ ለመዳን ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ከእንደዚህ ፡ ያላችው ፡ ወጥመድ ፡ የሚድን ፡ ልብ ፡ ሙሉ ፡ ገግና ፡ ከሆነው ፡ ዓለምን ፡ ካንቀጠቀጠው ፡ ከዩልዮስ ፡ ቁሣርና ፡ ከዚህ ፡ ከማርቆስ ፡ እንጠንዮስ ፡ የበለጠ ፡ የወታደርነት ፡ ግንባር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የፍቅር ፡ ጦርነትን ፡ ድል ፡ ለመምታት ፡ የሚችል ፡ ልብ ፡ ድፍን ፡ ገግና ፡ እንዲሆን ፡ ያስፈልጋል ። በማርቆስ ፡ ዘንድ ፡ ግን ፡ ኤፒኩር ፡ እንደሚለው ፡ መኖር ፡ ለደስታ ፡ ከሆነ ፡ ከክሌምፓትር ፡ መለየት ፡ ኅዘንን ፡ የሚያስከትል ፡ ከሆነ ፡ ገና ፡ ለኋላ ፡ ስም ፡ አይበጅም ፡ ተብሎ ፡ በደስታ ፡ ፈንታ ፡ እንዴት ፡ የኅዘንን ፡ መንገድ ፡ መከተል ፡ ይቻላል ? ።

ስለዚህ ፡ አንቷን ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ና ፡ ብለው ፡ የላኩበትን ፡ የወዳጆቹን ፡ ምክር ፡ ከመስማት ፡ ገርሮውን ፡ ጠቅጥቆ ፡ ከርሷ ፡ ጋራ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በተደንቀው ፡ በእስክንድርያ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ አዳኛውንና ፡ ደስታውን ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ይፈጽም ፡ ገመረ ። በሥራውም ፡ ለሷ ፡ ደስ ፡ የሚያሰኘውን ፡ ነገር ፡ እየፈለገ ፡ ያገለግላት ፡ ገመር ። በልና ፡ ከሮማ ፡ የተላከም ፡ ጠቅላይ ፡ አዛዥ ፡ ሆኖ ፡ በመታየት ፡ ፈንታ ፡ እሷ ፡ የሾመችው ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ መሰለ ። እንዲያውም ፡ ወደ ፡ እስያ ፡ ዘምቶ ፡ ሲመለስ ፡ እንደ ፡ በላይ ፡ አለቃ ፡ እርሷን ፡ እዙፋኋ ፡ ላይ ፡ አስቀምጦ ፡ ግዳይ ፡ ይጥልላት ፡ ገመር ። ተማርከው ፡ የሚመጡትንም ፡ የእስያ ፡ ነገሥታት ፡ በሷ ፡ ዙፋን ፡ ፊት ፡ ተንበርክከው ፡ እጅ ፡ እየነሱ ፡ እንዲያልፉ ፡ ያስገድዳቸው ፡ ገመር ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ አርታባስድ ፡ የሚባለው ፡ በወርቅ ፡ ስንሰለት ፡ እንደ ፡ ታሰረ ፡ ተማርከ ፡ የመጣው ፡ የአርመን ፡ ንጉሥ ፡ ለግብፅ ፡ ንግሥት ፡ ለክሌምፓትር ፡ አልሰግድም ፡ በማለቱ ፡ ብዙ ፡ ሥቃይ ፡ ዓይቶ ፡ በመጨረሻው ፡ እንደ ፡ ተገደለ ፡ ተጽፏል ።

እንገዴህ ፡ ይህ ፡ ሁሉ ፡ ወሬ ፡ በሮማ ፡ ከተማ ፡ ከተሰማ ፡ በኋላ ፡ የሮማ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ጦርነት ፡ እንዲያውጅበት ፡ ቀድሞጩ ፡ አውግስጦስ ፡ አላሰቦ ፡

የሐምረት ልመዋት ፡ ህንጻ ፡ በእርባ መርጦ ፡ በታሰባሰብ ።

ጸጌጌጌ

ነበርና ፡ በዚሁ ፡ መሠረት ፡ በእንጦንዮስ ፡ ላይ ፡ ጦርነት ፡ ታወጀበት ። ለጦሩም ፡
 ዋናው ፡ አዛዥ ፡ ራሱ ፡ አውግስጦስ ፡ ሆኖ ፡ ጦሩን ፡ ከሮማና ፡ ከዙሪያው ፡
 ግዛት ፡ አስከትቶ ፡ ወደ ፡ ግሪክ ፡ አገር ፡ ጉዞውን ፡ ገናመረ ። እንጦንዮስና ፡
 ክሌዎፓትርም ፡ ይኸን ፡ የመጣውን ፡ ጦር ፡ እንዴት ፡ እንደሚመክቱ ፡ ሲያወጡ ፡
 ሲያወርዱ ፡ ስንብተው ፡ በመጨረሻ ፡ በዋጅ ፡ ጦራቸውን ፡ አስከትተው ፡ በአክቲ
 ዩም ፡ (ግሪክ) ፡ ይጠበቁ ፡ ገናመር ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ሴቷ ፡ ክሌዎፓትር ፡ እን
 ዳንድ ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ በግብፃውያንና ፡ በሮማውያን ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ መካ
 ከል ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ እያለች ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ የጦር ፡ ሹማምንቶቹን ፡
 አስከ ፡ ድንኳኗ ፡ ድረስ ፡ እየጠራች ፡ የጦር ፡ መላና ፡ ድርጅት ፡ ታስጠና ፡
 ነበር ። በወዳጅዋና ፡ በአክታሽ ፡ አውግስጦስ ፡ መካከል ፡ የተነሣውም ፡ ይህ ፡
 ጦርነት ፡ እርሷ ፡ ዓለምን ፡ ለመግዛት ፡ በቀደችበት ፡ ምክንያት ፡ መሆኑን ፡ ስለ
 ምታውቀው ፡ የግብፅ ፡ የጦር ፡ ሠራዊትና ፡ መርከብ ፡ ከላይ ፡ ከባቶቿ ፡ ሲያያዝ ፡
 የመጣውም ፡ የግብፅ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ለዚህ ፡ አሁን ፡ ለሚደረገው ፡
 ጦርነት ፡ እንዲያገለግል ፡ አድርጋ ፡ ነበር ። እንጦንዮስም ፡ ከጥንት ፡ ገናምሮ ፡ ዩል
 ዮስ ፡ ቄሳር ፡ በዋለበት ፡ ጦርነት ፡ አብሮ ፡ የዋለ ፡ የታወቀ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡
 ነውና ፡ በበኩሉ ፡ እንደዚሁ ፡ ከርሱ ፡ ጋራ ፡ ያሉትን ፡ የሮማውያንንና ፡ በርሱ ፡
 ውስጥ ፡ የሚታዘዙትን ፡ የምሥራቃውያንን ፡ ነገሥታት ፡ ጦር ፡ ይዞ ፡ ከክሌዎፓ
 ትር ፡ ጋራ ፡ ሆኖ ፡ በአውግስጦስና ፡ በምክትሉ ፡ በአግሪኦ ፡ እየታዘዘ ፡ ከሮማ ፡
 የመጣውን ፡ ጦር ፡ ለመመለስ ፡ ታጠቀ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በሠላሳ ፡ አንደኛው ፡ ዓመት ፡
 ላይ ፡ ከሮማ ፡ የተነሣው ፡ ጦር ፡ በዚሁ ፡ አክቲዩም ፡ በተባለው ፡ ስፍራ ፡ ደርሶ ፡
 መርከበኛው ፡ ከመርከበኛው ፡ አግረኛው ፡ ከአግረኛው ፡ ጋራ ፡ ጦርነት ፡ ተጋጠ
 መና ፡ ክፉኛ ፡ ይዋጋ ፡ ገናመር ። በመካከሉ ፡ ከእንጦንዮስና ፡ ከክሌዎፓትር ፡ ወገን ፡
 ያለው ፡ ጦርና ፡ መርከብ ፡ ክፉኛ ፡ ስለ ፡ ተመታና ፡ ስለ ፡ ላላ ፡ የጠላት ፡ ጦር ፡
 እየገፋ ፡ ይጠጋ ፡ ገናመር ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መገናመሪያ ፡ ክሌዎፓትር ፡ ቀጥሎ ፡
 እንጦንዮስም ፡ ወታደራቸው ፡ ጨርሶ ፡ ሳያልቅ ፡ የተረፈውን ፡ ጦር ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡
 ክሌዎፓትር ፡ ከተማ ፡ ወደ ፡ አስክንድርያ ፡ ሸሽተው ፡ ሲሄዱ ፡ ጦራቸውም ፡ ፈርሶ ፡
 እነሱን ፡ ይከተል ፡ ገናመር ። አውግስጦስም ፡ እግር ፡ በእግር ፡ እየተከታተለ ፡
 በአስክንድርያ ፡ ደረሰባቸውና ፡ በዚያም ፡ ከሰ ፡ ይወጋቸው ፡ ገናመር ። በዚህ ፡
 ጊዜ ፡ እንጦንዮስ ፡ ተስፋ ፡ በቁረጠ ፡ ጉልበት ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በርካቶ ፡ ቢዋጋ ፡
 ውጊያውና ፡ መከላከሉ ፡ ከንቱ ፡ ሆኖ ፡ የሚግረክበት ፡ ጊዜ ፡ አንደ ፡ ቀረብ ፡
 ተረዳው ። ደጋግሞ ፡ ከተዋጋና ፡ ድል ፡ ማግኘትን ፡ ወይም ፡ ማምለጫ ፡ ጊዜና ፡
 ስፍራ ፡ አጥቶ ፡ በፍጹም ፡ ተስፋ ፡ በቁረጠ ፡ ጊዜ ፡ አጠገቡ ፡ የቆመውን ፡ አገ
 ልጋዩን ፡ ጠራና ፡ በዚህ ፡ በያዝኸው ፡ ሰይፍ ፡ ውጋና ፡ ግደለኝ ፡ ብሎ ፡ አዘ
 ዘው ። አገልጋዩ ፡ ገን ፡ ሀይኔ ፡ እያየ ፡ ጌታዬን ፡ ከመግደል ፡ ራሴን ፡ በገድል ፡
 ይሻለኛል ፡ ብሎ ፡ ራሱን ፡ በሰይፍ ፡ ወግቶ ፡ ገደለና ፡ እንጦንዮስ ፡ ፊት ፡ ወደቀ ።

ይኸን ፡ ካየ ፡ በኋላ ፡ እንጠንዮስም ፡ በጨቤ ፡ ራሱን ፡ ክፋኛ ፡ ወግቶ ፡ ወደቀ ።
 ነገር ፡ ግን ፡ ሰውየው ፡ አክለ ፡ ግዙፍ ፡ ነበርና ፡ ነፍሱ ፡ ከሥጋው ፡ ሳትለይ ፡
 ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እያቃሰተ ፡ ቁየ ። ወዲያው ፡ ለቆሙት ፡ ታማኞቹ ፡ ወደ ፡ ክሌዎፓ
 ትር ፡ ውሰዱኝና ፡ ነፍሴ ፡ ሰትወጣ ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ ልያት ፡ ብሎ ፡ ለመናቸው ።
 እነሱም ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ የሳንሳ ፡ ይዘው ፡ ወዳለችበት ፡ አዳራሽ ፡ ወስደው ፡
 ሰወጡ ። እርሷም ፡ በዚህ ፡ በደረሰባት ፡ ነገር ፡ ተሸብራ ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ የምታ
 ደርገውን ፡ ስታወጣ ፡ ስታወርድ ፡ በመከከሉ ፡ እንጠንዮስን ፡ ታቅፈው ፡ ሲያመጡት ፡
 ባየች ፡ ጊዜ ፡ ደንግጣ ፡ ተቀበለቻቸው ፡ እርሱም ፡ «እወድሻለሁ» ፡ የሚል ፡ የመ
 ጨረሻ ፡ አንዲት ፡ ቃሉን ፡ ከተናገረ ፡ በኋላ ፡ በክንዲ ፡ ላይ ፡ እንዳለ ፡ አንገቱን ፡
 ቀለሰና ፡ ነፍሱ ፡ ከሥጋው ፡ ተለያየች ፡ እርሷም ፡ ተንሰቅስቃ ፡ አለቀሰችለት ።

ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ክሌዎፓትር ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በእንጠንዮስ ፡
 ጊዜ ፡ ካሰቧና ፡ ከምኞቷ ፡ አብዛኛው ፡ እንደ ፡ ተራጸመ ፡ ብትቁጥረው ፡ የዓለም ፡
 ንግሥት ፡ የመበል ፡ ምኞቷ ፡ በሙሉ ፡ አልተከናወነላትም ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡
 ክሌዎፓትር ፡ አውግስጦስን ፡ እንዳለፋት ፡ ወዳጆቿ ፡ መሣሪያ ፡ ለማድረግ ፡ ሳት
 ከጅል ፡ አልቀረችም ፡ እሷና ፡ አውግስጦስም ፡ ለጊዜው ፡ ወረቀት ፡ መላላክ ፡
 ዠምረው ፡ ነበር ። እርሱም ፡ እርሷ ፡ አለችበት ፡ ድረስ ፡ ሄዶ ፡ አይቷታል ፡ ይባ
 ላል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ክሌዎፓትር ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ የአውግስጦስን ፡ ጥብቅነት ፡
 ተመልክታ ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ የሕይወቷን ፡ ፍቅር ፡ በአንቷን ፡ ፍቅር ፡ ለመደ
 ምደም ፡ በማሰብ ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ አውግስጦስ ፡ ለክፍ ፡ እንጂ ፡ ለደግ ፡ ነገር ፤
 እንደማይፈልጋት ፡ ይልቅንም ፡ በምርኮኛነት ፡ ይዘ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ እንደሚወስዳት ፡
 በመገመት ፡ በዚያ ፡ ሰዓት ፡ ማንም ፡ በሆነ ፡ እኔን ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ በምርኮ
 ኛነት ፡ ሊደሰት ፡ አይችልም ፡ እያለች ፡ ይኸንኑ ፡ ቃል ፡ እየደጋገመች ፡ አጠገቧ ፡
 ላሉት ፡ ትናገር ፡ ዠመር ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የግብፅን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ አልግዝና ፡ ወርቅ ፡ ብርና ፡ ጌጥ ፡
 ከቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ አሰጥታ ፡ በሕይወቷ ፡ ለመቃብሯ ፡ እንዲሆን ፡ ወዳገራቸው ፡
 ሕንፃ ፡ ወሰደችና ፡ እሷም ፡ አብራ ፡ በዚያው ፡ ተቀመጠች ። አሰቧም ፡ አውግስጦስ ፡
 በርሷና ፡ በዚህ ፡ ሀብት ፡ እንዳይጠቀም ፡ አብሮ ፡ ለመቃጠል ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡
 ይኸን ፡ እንዳታደርግ ፡ አጠገቧ ፡ ያሉት ፡ እየከለከሉ ፡ አስቸገሯት ። ፩ ፡ ጊዜ ፡ ሰይፍ ፡
 አንሥታ ፡ ሆዴን ፡ ወግታ ፡ ልትሞት ፡ ስትል ፡ አንድ ፡ ወታደር ፡ ሩጠ ፡ ቀምቶ ፡ አስጣ
 ላት ። በሆንም ፡ ራሷን ፡ ከመግደል ፡ አላቋረጠችምና ፡ በመጨረሻ ፡ መርዝ ፡ ያለው ፡
 እባብ ፡ ክንዲን ፡ አስነክሳ ፡ እንደ ፡ ሌሎቹም ፡ አተራረክ ፡ መርዝ ፡ ጠጥታ ፡ በተወለ
 ደች ፡ በጠገ ፡ ማመቷ ፡ ያፍላዋን ፡ ዘመንና ፡ ምኞቷን ፡ በሙሉ ፡ ሳትፈጽም ፡ ሞተች ።
 ራሷን ፡ በመርዝ ፡ ከመግደሏ ፡ በሬት ፡ ለአውግስጦስ ፡ ራሳዬን ፡ እምወደው ፡ አንቷን ፡
 አጠገብ ፡ እንድታስቀብረኝ ፡ በጥብቅ ፡ አለምንካሰሁ ፡ የሚል ፡ አንድ ፡ ደብዳቤ ፡
 ልካበት ፡ ነበር ። ደብዳቤው ፡ እንደ ፡ ደረሰው ፡ አውግስጦስ ፡ በሕይወቷ ፡ ለመድረስ ፡
 በሩጫ ፡ ወዳለችበት ፡ ክፍል ፡ ቢገባ ፡ ገና ፡ አስቀደሞ ፡ ሞታ ፡ እወርቅ ፡ አልጋ ፡ ላይ ፡

በወርቅና፣ በሐር፣ የተጠለፈውን፣ ልብሷን፣ እንደ፣ ተከናኖች፣ ተኝታ፣ የሚወዷት፣ አሸከሮቻና፣ ደንገጡሮቹ፣ አልጋውን፣ ከበው፣ እንባ፣ በእንባ፣ እየተራጩ፣ ሲያለቀሱ፣ ደረሰ፣ ሳይታሰብ፣ ሕይወቷን፣ በገዛ፣ እጅዋ፣ ስለ፣ ቁረጠችው፣ አውግስጦስ፣ እንዳለፉት፣ ወገኖቹ፣ እንደ፣ ቁሳርና፣ እንደ፣ እንጦንዮስ፣ በፍቅር፣ ተሸንፎ፣ ወዳጅ፣ ያደርጋት፣ እንደ፣ ሆነ፣ ወይም፣ ልቡን፣ አጽንቶ፣ በምርኮኛነት፣ ሮማ፣ ይወስዳት፣ እንደ፣ ሆነ፣ በሁለቱም፣ ወገን፣ በትክክል፣ አልታወቀም ።

ምዕራፍ ፻፲፫ ።

የሮማ፣ መንግሥትና፣ የመርዌ፣ (ኢትዮጵያ)፣ መንግሥት፣ ጦርነትና፣ የሰላም፣ ግንኙነት ።

በዚህ፣ ባለፈው፣ በተመለከትነው፣ ዓይነት፣ የሮማ፣ ታላላቅ፣ መሪዎች፣ ፖምፕቲስ፣ ዩልዩስ፣ ቄጣር፣ ማርክስ፣ እንጦንዮስ፣ ብሩቱስ፣ ሲሞቱ፣ የቀረ፣ ዋነኛ፣ ሰው ። አውግስጦስ፣ ስለሆነ፣ ለሮማ፣ መንግሥት፣ የበላይ፣ መሪነቱን፣ ብቻውን፣ ያዘ ።

አውግስጦስ፣ የክሌዎፓትርንና፣ የእንጦንዮስን፣ አሳብ፣ አፍርሶ፣ እነሱን፣ ከጠፋና፣ የግብፅን፣ ግዛት፣ በትክክል፣ በሮማ፣ መንግሥት፣ ውስጥ፣ ካደረገ፣ በኋላ፣ አሳቡን፣ ከግብፅ፣ መንግሥት፣ በስተደቡብ፣ ወዳለው፣ ወደመርዌ፣ መንግሥት፣ አቀና ።

ስትራቦን፣ የሚባለው፣ እንደጻፈው፣ አውግስጦስ፣ በግብፅ፣ አገር፣ በነበረበት ጊዜ፣ የመርዌን፣ ግዛት፣ ከግብፅ፣ አገናኝቶ፣ ለሮማ፣ ለማስገዛት፣ ሲል፣ ኮርኔሊዎስ፣ ካዩስ፣ የሚባለውን፣ የጦር፣ አለቃውን፣ ላከው ። እርሱም፣ በላዕላይ፣ ግብፅ፣ በቴብክድርጎ፣ እስከ፣ ፊላይ፣ በውጊያ፣ ብዙ፣ አውራጃ፣ አስገብረ ።

በዚህ፣ ዘመን፣ ከቀድሞዎቹ፣ ሕንደኔዎችና፣ የመርዌ፣ ነገሥታት፣ የወረደችው፣ ጂኖዩቱ፣ ሕንደኔ፣ የምትባለው፣ በዙፋኑ፣ ተቀምጧለች ። እርሷም፣ ሮማዊው፣ ጸሐፊ፣ እንደመሰከረላት፣ ከወንድ፣ መሪ፣ የማታንስ፣ ጎብዝ፣ ንግሥት፣ ነበረች ። ቀደም፣ ብለው፣ ሮማውያኖች፣ የርሷ፣ ግዛት፣ በሆነው፣ በፊላይ፣ በኤሌፋንቲን፣ በሲዬን፣ ተመሥርተው፣ ለጌታቸው፣ ለአውግስጦስ፣ ሐውልትና፣ ምስል፣ እስከ፣ መሥራት፣ ደርሰው፣ ኖሮ፣ ከንግሥት፣ ሕንደኔ፣ የተላኩት፣ ወታደሮች፣ ከሮማውያኖቹ፣ ጋር፣ ተዋግተው፣ ከኤሌፋንቲንና፣ ከፊላይ፣ በጦርነት፣ አስወጧቸው ። ለአውግስጦስ፣ ተሠርቶ፣ የነበረውንም፣ ሐውልት፣ አፈራረሱት ።

የዚህን፣ ወሬ፣ ከአውግስጦስ፣ በታች፣ ግብፅን፣ የሚያስተዳድረው፣ ካዩስ፣ ፔትሮኒዩስ፣ የሚባለው፣ የጦር፣ አለቃ፣ በሰማ፣ ጊዜ፣ ራሱ፣ ጦሩን፣ ከግብፅ፣ ይዘ፣ መጥቶ፣ ከኢትዮጵያውያኑ፣ ጋር፣ ተዋግቶ፣ መልሶ፣ ከላዕላይ፣ ግብፅ፣ አስወጥቶ፣ እስከ፣ ናፓታ፣ አደረሰቸው ።

ይህቹ፣ ናፓታ፣ የተባለችው፣ ከተማ፣ ጥንት፣ በነፒያንኪ፣ ዘመን፣ ዋነኛ፣ መናገሻ፣ ከተማ፣ የነበረች፣ አሁን፣ በንግሥቲቱ፣ ልጅ፣ የምትተዳደር፣ ናት ። ፔትሮንዩስ፣

በወርቅና፣ በሐር ፣ የተጠለፈውን፣ ልብሷን ፣ እንደ ፣ ተከናኝቦች ፣ ተኝታ ፣ የሚወ
ዷት ፣ አሸከሮቹና ፣ ደንገጠ-ሮቹ ፣ አልጋውን ፣ ከበው ፣ እንባ ፣ በእንባ ፣ እየተራጩ ፣
ሲያለቅሱ ፣ ደረሰ ። ሳይታሰብ ፣ ሕይወቷን ፣ በገዛ ፣ እጅዋ ፣ ስለ ፣ ቈረጠችው ፣ አውግ
ስጦስ ፣ እንዳለፉት ፣ ወገኖቹ ፣ እንደ ፣ ቁሳርና ፣ እንደ ፣ እንጠንዮስ ፣ በፍቅር ፣ ተሸንፎ ፣
ወዳጅ ፣ ያደርጋት ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣ ወይም ፣ ልቡን ፣ አጽንቶ ፣ በምርከኛነት ፣ ሮማ ፣
ይወስዳት ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣ በሁለቱም ፣ ወገን ፣ በትክክል ፣ አልታወቀም ።

ምዕራፍ ፻፱ ።

የሮማ ፣ መንግሥትና ፣ የመርዌ ፣ (ኢትዮጵያ) ፣ መንግሥት ፣
ጦርነትና ፣ የሰላም ፣ ግንኙነት ።

በዚህ ፣ በለፈው ፣ በተመለከትነው ፣ ዓይነት ፣ የሮማ ፣ ታላላቅ ፣ መሪዎች ፣ ፖም
ፒዎስ ፣ ዩልዩስ ፣ ቈሣር ፣ ማርክስ ፣ እንጠንዮስ ፣ ብራቱስ ፣ ሲሞቱ ፣ የቀረ ፣ ዋነኛ ፣
ሰው ። አውግስጦስ ፣ ስለሆነ ፣ ለሮማ ፣ መንግሥት ፣ የበላይ ፣ መሪነቱን ፣ ብቻውን ፣ ያዘ ።

አውግስጦስ ፣ የክሌዎፓትርንና ፣ የእንጠንዮስን ፣ አሳብ ፣ አፍርሶ ፣ እነሱን ፣
ካጠፋና ፣ የግብፅን ፣ ግዛት ፣ በትክክል ፣ በሮማ ፣ መንግሥት ፣ ውስጥ ፣ ካደረገ ፣ በኋላ ፣
አሳቡን ፣ ከግብፅ ፣ መንግሥት ፣ በሰተደቡብ ፣ ወዳለው ፣ ወደመርዌ ፣ መንግሥት ፣
አቀና ።

ስትራቦን ፣ የሚባለው ፣ እንደጻፈው ፣ አውግስጦስ ፣ በግብፅ ፣ አገር ፣ በነበረበት
ጊዜ ፣ የመርዌን ፣ ግዛት ፣ ከግብፅ ፣ አገናኝቶ ፣ ለሮማ ፣ ለማስገዛት ፣ ሲል ፣ ከርኔሊዎስ፣
ካዩስ ፣ የሚባለውን ፣ የጦር ፣ አለቃውን ፣ ላከው ። እርሱም ፣ በላዕላይ ፣ ግብፅ ፣ በቴብ
አድርጎ ፣ እስከ ፣ ፊላዬ ፣ በውጊያ ፣ ብዙ ፣ አውራጃ ፣ አስገበረ ።

በዚህ ፣ ዘመን ፣ ከቀድሞዎቹ ፣ ሕንደኬዎችና ፣ የመርዌ ፣ ነገሥታት ፣ የወረደችው ፣
ጌኛዬቱ ፣ ሕንደኬ ፣ የምትባለው ፣ በዙፋኑ ፣ ተቀምጧልች ። እርሷም ፣ ሮማዊው ፣
ጸሐፊ ፣ እንደመሰከረላት ፣ ከወንድ ፣ መሪ ፣ የማታንስ ፣ ጎብዝ ፣ ንግሥት ፣ ነበረች ።
ቀደም ፣ ብለው ፣ ሮማውያኖች ፣ የርሷ ፣ ግዛት ፣ በዋነው ፣ በፊላዬ ፣ በኤሌፋንቲን ፣
በሰይን ፣ ተመሥርተው ፣ ለጌታቸው ፣ ለአውግስጦስ ፣ ሐውልትና ፣ ምስል ፣ እስከ ፣
መሥራት ፣ ደርሰው ፣ ኖሮ ፣ ከንግሥት ፣ ሕንደኬ ፣ የተላኩት ፣ ወታደሮች ፣ ከሮማው
ያኖቹ ፣ ጋር ፣ ተዋግተው ፣ ከኤሌፋንቲንና ፣ ከፊላዬ ፣ በጦርነት ፣ አስወጧቸው ።
ለአውግስጦስ ፣ ተሠርቶ ፣ የነበረውንም ፣ ሐውልት ፣ አፈራረሱት ።

የዚህን ፣ ወሪ ፣ ከአውግስጦስ ፣ በታች ፣ ግብፅን ፣ የሚያስተዳድረው ፣ ካዩስ ፣
ፔትሮኒዩስ ፣ የሚባለው ፣ የጦር ፣ አለቃ ፣ በሰማ ፣ ጊዜ ፣ ራሱ ፣ ጦሩን ፣ ከግብፅ ፣
ይዘ ፣ መጥቶ ፣ ከኢትዮጵያውያኑ ፣ ጋር ፣ ተዋግቶ ፣ መልሶ ፣ ከላዕላይ ፣ ግብፅ ፣ አስወ
ጥቶ ፣ እስከ ፣ ናፓታ ፣ አደረሳቸው ።

ይህቹ ፣ ናፓታ ፣ የተባለችው ፣ ከተማ ፣ ጥንት ፣ በነገያንኪዛመን ፣ ዋነኛ ፣ መናገሻ ፣
ከተማ ፣ የነበረች ፣ አሁን ፣ በንግሥቲቱ ፣ ልጅ ፣ የምትተዳደር ፣ ናት ። ፔትሮንዩስ ፣

ወደዚች ፡ ከተማ ፡ መጥቶ ፡ ከበ ፡ አስጨንቆ ፡ ቢዋጋም ፡ የአምላካቸውንም ፡ የአሞንን ፡
 ቤተ ፡ መቅደስንም ፡ ቢያፈርስ ፡ ኢትዮጵያውያኖቹ ፡ ያለዕረፍት ፡ እየተዋጉ ፡ መክ
 ተው ፡ ነበር ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሁለቱም ፡ ጨርሰው ፡ ሳይሸናፍ ፡ የእርቅ ፡ ንግግር ፡ ተገዢ
 መሪ ። የንግሥት ፡ ሕንደኔ ፡ መላክተኞች ፡ ወደፒትሮንዩስ ፡ መጥተው ፡ ዕርቅ ፡
 ሆኖ ፡ ጠነርቱ ፡ ቆመ ። መቼም ፡ የጦርነት ፡ መቆም ፡ ኢትዮጵያውያኑ ፡ ሊገቡ ፡
 በመሥማማታቸው ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። በኋላም ፡ በፔትሮንዩስ ፡ አሳሳቢነት ፡
 የንግሥት ፡ ሕንደኔ ፡ መላክተኞች ፡ እስከ ፡ ሳሞስ ፡ (የግሪክ ፡ ደሴት) ፡ ድረስ ፡
 ሄደው ፡ ከአውግስጦስ ፡ ቁጣር ፡ ጋር ፡ ተገናኙ ። እሱም ፡ እነሱን ፡ በየ ፡ ጊዜ ፡
 ደስ ፡ አለው ፡ በጦርነቱ ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ የንግሥቲቱንና ፡ የኢትዮጵያውያኑን ፡
 ብርታት ፡ እየሰማ ፡ በተገዢመሪውና ፡ በስቸገረው ፡ ጦርነት ፡ በልቡ ፡ ሥጋት ፡
 ነበረና ፡ አሁን ፡ ግን ፡ የሰላም ፡ መልክተኞቹ ፡ አለበት ፡ ድረስ ፡ ሄደው ፡ ስለተገ
 ናኙት ፡ ደስ አለው ። ሮማውያኖቹም ፡ የያዙትን ፡ አገር ፡ እንዲያስለቅቅላቸው ፡
 የተጣለውንም ፡ ግብር ፡ እንዲያቃልልላቸው ፡ ተስፋ ሰጥቶ ፡ በሰላምና ፡ በደስታ ፡
 መለሳቸው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ሁሉ ፡ እርቅና ፡ ድርድር ፡ በኑብያና ፡ በላዕላይ
 ግብ፡ መካከል ፡ ስለአለው ፡ አገር ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ሮማውያን ፡ ወደመርዌና ፡
 ወደ ፡ ዛሬው ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ወሰን ፡ ወደአትባራ ፡ በዩዱም ፡ አልደረሱም ።
 አሁን ፡ ወደሮማ ፡ ታሪክ ፡ እንመለስ ።

አውግስጦስ ፡ ቁጣር ፡ እንጠንዮሱንና ፡ ክሌዎፓትርን ፡ ድል ፡ መትቶ ፡ የቀድ
 ሞውን ፡ የግብ፡ የምሥራቅ ፡ ግዛት ፡ ሲያደላድልና ፡ ሲያጠብቅ ፡ ከርሞ ፡ ወደዋ
 ናው ፡ ከተማ ፡ ወደሮማ ፡ ተመለሰ ። ሲመለስም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የክብር ፡ አቀባበል ፡
 ተደረገለት ። ቀጥሎም ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በጄጂኛው ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ በም
 ክር ፡ ቤቱ ፡ ፈቃድ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ (ኢምፔራቶር) ፡ ማዕርግ ፡ ተቀብሎ ፡
 ነገሠ ። እሱም ፡ በነገሠበት ፡ ዓመት ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ በናገሠፊት ፡ (ፖለ
 ስቲን) ፡ ተወለደ ። አውግስጦስ ፡ ቁጣርም ፡ ጌታችን ፡ ከተወለደ ፡ በኋላ ፡ እስከ ፡
 ፲፬ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ያስተዳደር ፡ የጦር ፡ የሕግ ፡ የግብርና ፡ የቀረጥ ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡
 ስፈጸመና ፡ ከስፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ሞተ ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የሮማውያንን ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ከመቀጠላችን ፡ በፊት ፡
 በሮማውያን ፡ ዘመን ፡ ተወልዶ ፡ የዓለምን ፡ ሃይማኖት ፡ የለወጠውን ፡ አዲስ ፡
 ሕግና ፡ ሥርዓት ፡ ለአረመኔው ፡ የዓለም ፡ ሕዝብ ፡ የሰጠውን ፡ የጌታችንን ፡
 የኢየሱስ ፡ ክርስቶስን ፡ ልደት ፡ እንመልከት ። ለነገሩም ፡ መያያዣ ፡ የሚሆነንን ፡ የዕ
 ብራውያንን ፡ አጭር ፡ ታሪክ ፡ እናስቀድም ።

ምዕራፍ ፡ ፵፬ ።

የዕብራውያን ፡ አጭር ፡ ታሪክ ።

የዕብራውያንን ፡ ታሪክ ፡ ከግሪኮችና ፡ ከሮማውያን ፡ በፊት ፡ ከአሶርና ፡ ከባቢ
 ሎን ፡ ቀጥሎ ፡ መጻፍ ፡ ይገባ ፡ ነበር ። ባለፈው ፡ በግብ፡ በአሶርና ፡ በባቢሎን
 ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ በየምክንያቱ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ጠቅሰናቸዋል ፡ አሁን ፡ ግን ፡ ወደክርስትና ፡
 ሃይማኖት ፡ ከመምጣታችን ፡ በፊት ፡ ጠቅላላ ፡ ታሪካቸውን ፡ በጭፋ ፡ እንመልከት ።

እንደ፡ ብሉይና ፡ ሐዲስ ፡ አቆጣጠር ፡ አብርሃም ፡ ለአዳም ፡ ጽፎኛ ፡ ትውልድ ፡ ነው። የርሱም ፡ መኖሪያ ፡ በለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፯ ፡ ላይ ፡ እንደጠቀስነው ፡ በከራን ፡ በኡር ፡ ከከለዳውያን ፡ ጋራ ፡ ነበር ። ከራን ፡ የሚባለው ፡ ስፍራ ፡ የሚገኘው ፡ ጥንት ፡ በከለዳውያን ፡ በኋላም ፡ ታሪካቸውን ፡ በለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ በጠቀስነው ፡ በባቢሎናውያን ፡ ዛሬ ፡ ሜሶጶታሚያ ፡ ወይም ፡ ኢራክ ፡ በሚባለው ፡ አገር ፡ ውስጥ ፡ ነው ። አብርሃም ፡ በዚህ ፡ ስፍራ ፡ ከለዳውያን ፡ ከሚባሉት ፡ ጋራ ፡ በልማድም ፡ በዝምድናም ፡ ተሳ ስሮ ፡ አብሮ ፡ ተቀምጦ ፡ ሳለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ተገለጠለትና ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ አዘዘው ። “ከገርህ ፡ ውጣ ፤ ከዘመዶችህም ፡ ከባትህም ፡ ቤት ፡ ተለይ ፡ እኔ ፡ ወደ ፡ ማሳይህ ፡ ምድር ፡ ሂድ ፤ ታላቅም ፡ ሕዝብ ፡ አደርግኻለሁ ። ለበረከትም ፡ ትሆናለህ ፡ ዘፍ ፡ ም ፡ ፀ ፡ ቀ ፡ ፩-፲ ። ይህ ፡ ዘመን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ፲፱፻ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ነው ። እንግዲህ ፡ አብርሃም ፡ በአንዱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ብቻ ፡ ለማምለክና ፡ እርሱና ፡ ዘሩ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ የተመረጡ ፡ እንዲሆኑ ፡ በተጠራበት ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፤ ከዚህም ፡ ዘመን ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በሥራና ፡ በጥበብ ፡ የሰለጠኑት ፡ ታላላቅ መንግሥታት ፡ እነግብፅ ፤ እነባቢሎን ፤ እነህንድ ፤ እነቻይና ፡ በያለበት ፡ መኖራቸውን ፡ ከዚህ ፡ ተደም ፡ የተጻፈው ፡ ስለማይዘነጋ ፡ ሁለተኛ ፡ መድገም ፡ አያስፈልገንምና ፤ የአብርሃምን ፡ ታሪክ ፡ እንቀጥላለን ።

አብርሃም ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ አንደ ፡ ታዘዘ ፡ ከወገኖቹ ፡ ከከለዳውያን ፡ ተለይቶ ፡ ቤተ ፡ ሰቡን ፡ ይዞ ፡ ወንድሙን ፡ ሎጥን ፤ ከነቤተ ፡ ሰቡ ፡ አስከትሎ ፡ ወደ ፡ ከነዓን ፡ አገር ፡ (ዛሬ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ወይም ፡ ፓለስቲን ፡ ወደሚባለው) ፡ ሔደ ፡ ተቀመጠ ። በዚያም ፡ ሲኖር ፡ ከሸመገለ ፡ በኋላ ፡ ይስሐቅን ፡ ከሚስቱ ፡ ከሳራ ፤ እስማኤልን ፡ ከገረዱ ፡ ከአጋር ፡ ወለደ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከገረዱ ፡ የተወለደው ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ ለአብርሃምና ፡ ለዘሩ ፡ የተመደበውን ፡ አገርና ፡ ዕድል ፡ አይወርስም ፡ ተብሎ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ትእዛዝ ፡ እስማኤልን ፡ ከነናቱ ፡ አስወጥቶ ፡ ወደ ፡ ፋራን ፡ በረሐ ፡ (ዐረብ) ሰደዳቸው ። ዛሬ ፡ እስላሞች ፡ ሁሉ ፡ በእስማኤል ፡ በኩል ፡ የአብርሃም ፡ ልጆችና ፡ ወራሾች ፡ ነን ፡ ይላሉ ። ክርስቲያኑ ፡ ሕዝብና ፡ በተለይ ፡ ጄኤሎች ፡ ግን ፡ በአብርሃም ፡ ልጅነት ፡ የሚመኩት ፡ በደንበኛው ፡ ልጁ ፡ በይስሐቅ ፡ በኩል ፡ የመጣውን ፡ ትውልድ ፡ በመከተል ፡ ነው ።

ይስሐቅም ፡ ከሚስቱ ፡ ከርብቃ ፡ ኤሳውንና ፡ ያዕቆብን ፡ ወለደ ። ያዕቆብ ፡ የኤሳው ፡ ታናሽ ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ ብዙርናን ፡ በምስር ፡ ወጥ ፡ ከኤሳው ፡ ከገባየ ፡ በኋላ ፡ በሥራ ፡ ሁለቱን ፡ የእስራኤልን ፡ የነገድ ፡ አባቶች ፡ ወለደ ። ከዐሥራ ፡ ሁለቱም ፡ አንዱ ፡ ከብንያም ፡ በላይ ፡ የመጨረሻው ፡ ልጅ ፡ ዮሴፍ ፡ ነው ። በዛሬ ፡ አባቶች ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ተለመደ ፡ ቲንሹን ፡ የሴፍን ፡ አባቱ ፡ ያዕቆብ ፡ ክሌሎቹ ፡ አብልጦ ፡ ይወደው ፡ ነበርና ፡ በዚህ ፡ ቀናት ፡ የያዛቸው ፡ ወንድሞቹ ፡ ከሚድያን ፡ በከነዓን ፡ በኩል ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ለሚሔድ ፡ ነጋዴ ፡ የሴፍን ፡ ሸጡት ፡ ገዥውም ፡ የሴፍን ፡ ይዞ ፡ ወደ ፡ አገሩ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ ለጳጳሩ ፡ ሸጠው ። ጳጳሩም ፡ በቤቱ ፡ እንደ ፡ አሸከር ፡ አድርጎ ፡ አስቀመጠው ። ጌታውም ፡ ለጉዳዩ ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ በሔደበት ፡ ሰዓት ፡ የጌታው ፡

ሚስት ፡ ለሥጋ ፡ ፈቃድ ፡ ተመኘችውና ፡ ጠየቀችው ። እርሱም ፡ «ጊታይ ፡ በያይ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያያል» ። የሚል ፡ የሚያስደነግጥ ፡ መልስ ፡ ሰጠና ፡ አንቢ ፡ አላት ። እሷ ፡ ግን ፡ ሳታፍር ፡ ሳትደነግጥ ፡ ለማስገደድ ፡ ልብሱን ፡ ብትይዘው ፡ ልብሱን ፡ ተወላትና ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ሸሸ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ጌትዮው ፡ ከመንገድ ፡ ሲገባ ፡ ጩኸ ፡ ለአሸከርነት ፡ ያመጣኸው ፡ ዕብራዊ ፡ ካላነቅሁኸ ፡ ብሎ ፡ ስንተናነቅ ፡ ብሎኸበት ፡ ልብሱን ፡ ጥሎልኝ ፡ ሔደ ። ብላ ፡ አሳየችው ። ጌትዮውም ፡ ነገሩን ፡ ሳይመረምር ፡ የሚሰቱን ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ በማመን ፡ ጸድቀን ፡ እንደ ፡ ኅጢአተኛ ፡ እወህኒ ፡ ቤት ፡ አገባው ። ከዚህ ፡ ከወህኒ ፡ ቤት ፡ በሕልም ፡ አፈታት ፡ ምክንያት ፡ ወጥቶ ፡ ከግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ከፈርዖን ፡ ጋራ ፡ ተዋወቀና ፡ በለሻል ፡ ሆነ ። ቀጥሎም ፡ የንጉሡ ፡ የፈርዖን ፡ እንደራሴ ፡ ለመሆን ፡ በቃ ።

በመገናኛው ፡ ክፍል ፡ በምዕራፍ ፡ ፮ ፡ እንዳመለከትነው ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ግብፅን ፡ ይገዙ ፡ የነበሩት ፤ ከምሥራቅ ፡ የመጡት ፡ የሂክሶስ ፡ ነገሥታት ፡ (ሐፒር) ነበሩ ፡ እንጂ ፡ ያገር ፡ ተወላጆች ፡ አልነበሩም ።

በዚህ ፡ ዘመን ፡ በከነዓን ፡ አገር ፡ ረኃብ ፡ ተነሥቶ ፡ ነበርና ፤ የሚሸመት ፡ እኸል ፡ ለመፈለግ ፡ የሸጡት ፡ ወንድሞቹ ፡ ከከነዓን ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ መጡ ። እርሱም ፡ ወንድሞቹን ፡ ዐወቃቸው ፤ የሚፈልጉትንም ፡ እኸል ፡ ሰጣቸው ። የአባቱንም ፡ ሕይወት ፡ ጠይቆ ፡ ከተረዳ ፡ በኋላም ፡ ከአባታቸው ፡ ከያዕቆብና ፡ ከሚስቶቻቸው ፡ ጋራ ፡ ከከነዓን ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ መጥተው ፡ እንዲቀመጡ ፡ ነገራቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ለአባታቸው ፡ ለአብርሃምና ፡ ለዘሩ ፡ የተሰጣቸውን ፡ አገራቸውን ፡ ከነዓንን ፡ ትተው ፡ በጎጂ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ያዕቆብና ፡ ልጆቹ ፡ በድምሩ ፡ ፸ ፡ ነፍስ ፡ ሆነው ፡ ግብፅ ፡ መጥተው ፡ ተቀመጡ ። በግብፅ ፡ ፱፻ ፡ ዓመት ፡ ያኸል ፡ እንደ ፡ ተቀመጡ ፡ ዘራቸው ፡ በረከተና ፡ የግብፅን ፡ መንግሥት ፡ እማሥጋት ፡ ደረሱ ። ስለዚህ ፡ በበረከቱበት ፡ በመጨረሻ ፡ ጊዜ ፡ የነበረው ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ በምዕራፍ ፡ ፰ ፡ የጻፍነው ፡ ዳግማዊ ፡ ራምሴስ ፡ በእስራኤሎች ፡ ላይ ፡ በኃዘን ፡ እስኪጮሁ ፡ ድረስ ፡ አገዛዝ ፡ አጸናባቸው ። እግዚአብሔር ፡ ግን ፡ ለበረከት ፡ ትሆናላችሁ ፡ ብሎ ፡ ለራሱ ፡ አምልኮ ፡ የመረጣቸው ፡ ሕዝቦች ፡ ናቸውና ፡ ሥቃያቸውን ፡ ተመልክቶ ፡ አዘነላቸው ። በሙሴም ፡ አማካይነት ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ተአምራት ፡ ከግብፅ ፡ አወጣቸው ። ወደ ፡ ራትም ፡ የሚተዳደሩበትን ፡ ሕግ ፡ በሙሴ ፡ አማካይነት ፡ ሰጣቸው ። ከዚያም ፡ በኢያሱ ፡ መሪነት ፡ የከነዓንን ፡ ነገሥታት ፡ አሸንፈው ፡ ለአባታቸው ፡ ወደ ፡ ተሰጠው ፡ ወደ ፡ ከነዓን ፡ አገር ፡ ገቡ ።

በአብርሃምና ፡ በያዕቆብ ፡ ጊዜ ፡ ያንድ ፡ የትልቅ ፡ ሰው ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ብቻ ፡ የነበሩት ፡ አሁን ፡ ግን ፡ ከያዕቆብ ፡ እስከ ፡ ሳሙኤል ፡ ድረስ ፡ ፷፻ ፡ ዓመት ፡ በሚያኸል ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ በርክተው ፡ መንግሥት ፡ ለማቆም ፡ በቁ ። ስለዚህ ፡ በመገናኛው ፡ ጊዜ ፡ በነገዴዎን ፤ በነሰምሶን ፡ በመሳፍንቱ ፤ ከዚያም ፡ በነኤሊ ፤ በነሳሙኤል ፡ በካህናቱ ፡ ሲተዳደሩ ፡ ቁይተው ፡ በመጨረሻ ፡ እንደ ፡ ጎረቤቶቻቸው ፡ እንደ ፡ ፍልስጥኤማውያን ፡ እንደ ፡ ሞዓብውያንና ፡ እንደ ፡ አሶራውያን ፡ «ንጉሥ» ፡ ይደረ

ግልገገ ፡ ብለው ፡ ጠየቁና ፡ በእግዚአብሔር ፡ ፈቃድ ፡ ሳክል ፡ በመገመሪያ ፡ ነገሠ ።
 ከዚያም ፡ ዳዊት ፡ ቀጥሎም ፡ ልጁ ፡ ሰሎሞን ፡ ነገሠ ። በዳዊትና ፡ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡
 መንግሥት ፡ የእስራኤል ፡ ልጆች ፡ መንግሥታቸው ፡ ታላቅ ፡ መሆኑ ፡ በሁሉ ፡ ዘንድ ፡
 ታወቀ ። እነዚህ ፡ የእስራኤል ፡ ዘሮች ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ቀድሞ ፡ በግብፅና ፡ በሲና ፡
 በረሀ ፡ በኋላም ፡ በአገራቸው ፡ በከነዓን ፡ ሳሉ ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ አብረው ፡ በአ
 ሉት ፡ ሕዝብ ፡ ልማድና ፡ አምልኮ ፡ እየተዋጡ ፡ ጣዖት ፡ ማምለካቸው ፡ ባይቀር ፡
 ከአብርሃም ፡ ገምሮ ፡ እስከዚህ ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ መንግሥት ፡ ድረስ ፡ ከሰሎሞን ፡
 ገምሮም ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ በአንዱ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ያመልክሉ ። በሰሎሞ
 ንም ፡ ጊዜ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ትልቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ተሠራ ። ስለዚህ ፡ የእ
 ውነተኛው ፡ እግዚአብሔርና ፡ የነሱም ፡ የዳዊትና ፡ ይልቁንም ፡ የሰሎሞን ፡ ስም ፡
 በዓለም ፡ ታወቀ ። ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በሺ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ንግሥታ
 ቸን ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የሰሎሞንን ፡ ጥበብ ፡ ለማየት ፡ ወደ ፡ ፓለስቲን ፡ ከተማ ፡
 ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ የሔደችው ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ የተነሡት ፡ የሰሎሞን ፡ ተከታዮች ፡ አንዳንድ ፡ ነገ
 ሥታት ፡ የነረቤቶቻቸውን ፡ የጠርቦንና ፡ የሲያናን ፡ የባቢሎንንም ፡ አማልክት ፡ ብኤ
 ልንና ፡ ሞሎክን ፡ እያመለኩ ፡ እግዚአብሔርን ፡ አሳዘኑት ። አንዱ ፡ ንጉሥ ፡ ተነ
 ሥቶ ፡ ለጣዖት ፡ አትሰገድ ፡ አታምልክ ፤ የሰገድህ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ በአሕዛብ ፡
 እጅ ፡ ትወድቃለህ ፡ የሚለውን ፡ የአሪትን ፡ ቃል ፡ በከሆናቱና ፡ በነቢያቱ ፡ አፍ ፡ ለሕ
 ዝቡ ፡ እያስነበበ ፡ ጣዖታቱን ፡ እንዲያጠፋና ፡ ሕዝቡ ፡ እውነተኛውን ፡ እግዚአብ
 ሔርን ፡ ብቻ ፡ እንዲያመልኩ ፡ ሲያደርግ ፤ አንዱ ፡ ንጉሥ ፡ ደግሞ ፡ የማይታየውን ፡
 እውነተኛውን ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከማምለክ ፡ የሚታየውን ፡ ሐሰተኛውን ፡ ጣዖት ፡
 ማምለክ ፡ ስለ ፡ መረጠና ፡ ሕዝቡም ፡ ስለ ፡ ተከተለው ፡ እስራኤል ፡ ከአምላካቸው ፡
 ከእግዚአብሔር ፡ ተጣሉ ። የውድቀታቸውም ፡ ዋዜማ ፡ ሲሆን ፡ አሁለት ፡ መከ
 ፈል ፡ ገመሩ ። ከሙሴ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ ድረስ ፡ በ፩ ፡ መሪ ፡ ይተዳደሩ ፡
 የነበረው ፡ አሁን ፡ በሮብዓም ፡ ዘመን ፡ አሁለት ፡ ተከፈሉና ፡ ፀሥሩ ፡ ነገዶች ፡ ከኢየ
 ሩሳሌም ፡ በሰሜን ፡ በኩል ፡ ያላውን ፡ ሰማርያን ፡ ያዙ ። የመገመሪያውም ፡ ንጉሣ
 ቸው ፡ ኢዮርብዓም ፡ ሆነ ። ሁለቱ ፡ የይሁዳና ፡ የብንያም ፡ ወገኖች ፡ በታችኛው ፡
 በዚህ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ቀርተው ፡ ለየብቻ ፡ ይተዳደሩ ፡ ገመር ። ስማቸውም ፡ የላይ
 ኛው ፡ የእስራኤል ፡ መንግሥት ፡ የታችኛው ፡ የይሁዳ ፡ መንግሥት ፡ ይባል ፡ ገመር ።

እነዚህ ፡ አሁለት ፡ የተከፈሉት ፡ መንግሥታት ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተጣሉ ፡
 እርስ ፡ በራሳቸው ፡ ሲዋጉ ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተፋቀሩ ፡ አንድነት ፡ ሆነው ፡ የእስራ
 ኤልን ፡ መንግሥት ፡ ጠላት ፡ አሰርን ፡ የይሁዳን ፡ መንግሥት ፡ ጠላት ፡ ባቢሎንን ፡
 ሲወጉ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ በነፃነት ፡ ቁዩ ። ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ግን ፡ ነፃነታቸው ፡ በአሰርና ፡ በባ
 ቢሎን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ተደምስሶ ፡ በሰማርያ ፡ ከነገሡት ፡ ነገሥ
 ታት ፡ እነአክዓብ ፡ (አሐብ) ፡ በይሁዳ ፡ ከነገሡት ፡ እነሮብዓም ፤ እነምናሴ ፡ «እኔ ፡ ነኝ ፡
 አምላካችሁ ፡ ከበርነት ፡ ቤት ፡ ከምድረ ፡ ግብፅ ፡ ያወጣችሁ ፤ ከኔ ፡ በቀር ፡ ለሌ

ሎች ፡ አማልክት ፡ አትስገዱ ፡ ያለውን ፡ ችላ ፡ እያሉ ፡ ሞሎክንና ፡ ብሄልን ፡ እያመለኩ ፡ ስለ ፡ አስቸገሩት ፤ በወሰናቸው ፡ ያሉት ፡ በእርሱ ፡ የማያመልኩት ፡ የአሰርና ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥታት ፡ እንዲያይሉባቸው ፡ አደረገ ።

ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በምዕራፍ ፡ ፲፫-፲፮ ፡ እንዳመለከትነው ፡ በሰሜን ፡ ያለውን ፡ የእስራኤልን ፡ መንግሥት ፡ አሶራውያን ፤ በደቡብ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ የይሁዳን ፡ መንግሥት ፡ በባቢሎናውያን ፡ በጦርነት ፡ ደመሰሱት ። በሰሎሞን ፡ ጊዜ ፡ አምሮ ፡ የተወራውም ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ፈረሰ ። የዚህ ፡ ቤተ ፡ መቅደስና ፡ የነገሥታቱም ፡ መግሪያ ፡ ከነገሥታቱና ፡ ከሕዝቡ ፡ ጋራ ፡ በምርኮ ፡ ወደ ፡ ባቢሎን ፡ ተጋዘ ። ወደ ፡ ኢየሩሳሌምም ፡ ከባቢሎን ፡ ከአሰር ፡ ከሰማርያ ፡ ደብዳቤ ፡ ዘሮች ፡ ከሰሜን ፤ የኤዶም ያስ ፡ ሰዎች ፡ ከደቡብ ፡ እየመጡ ፡ በየቀኑ ፡ ተሰደዱበት ።

እንግዲህ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ ድረስ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በየስፍራቸው ፡ የሰዎቹ ፡ መኖር ፡ የታወቀ ፡ ቢሆን ፡ ፋርሶችም ፡ ግሪኮችም ፡ ሮማውያንም ፡ ታናሽ ፡ እስያንና ፡ የአፍሪካን ፡ ሰሜን ፡ ወረው ፡ ገና ፡ በገናንነት ፡ አልተነሡም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከኋላ ፡ ከረዥም ፡ ጊዜ ፡ በግምት ፡ ከ፬ ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ እስከ ፡ ጌኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ የታወቁም ፡ ሥልጣኔም ፡ ኃይልም ፡ ያላቸው ፡ ግብፅ ፤ አሰር ፡ ባቢሎን ፤ ኢትዮጵያ ፡ (ናፓታ) ፤ ህንድ ፡ ቻይና ፤ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ በኋላ ፡ የታናሽ ፡ እስያን ፡ አገሮችና ፡ ግብፅን ፡ እስራኤሎችን ፡ ጭምር ፡ ቀጥቆጠ ፡ የገዛውን ፡ በነፍሱከደነጸር ፡ ጊዜ ፡ የገነነውን ፡ የባቢሎንን ፡ መንግሥት ፡ የሚጥል ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ተነሣ ። በአለፈው ፡ በየምዕራፉ ፡ እንዳስረዳነው ፡ ከፋርስ ፡ በፊት ፡ ጎረቤቱ ፡ የሚደን ፡ (ሚድያ) ፡ መንግሥት ፡ ለጥቂት ፡ ዘመን ፡ አይሎ ፡ ነበር ። እስከ ፡ ባቢሎንና ፡ እስከ ፡ አሰር ፡ እስከ ፡ ኢየሩሳሌምም ፡ ደርሶ ፡ ነበር ። ፋርስንም ፡ የራሱ ግዛት ፡ አድርጎት ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ፋርሶች ፡ ጊዜ ፡ ሲመቻቸው ፡ ከውስጣቸው ፡ ቁርስ ፡ የሚባለውን ፡ ብልጎ ፡ ንጉሥ ፡ ባነገሡ ፤ ጊዜ ፡ የሚደንም ፡ የአሰርም ፡ የባቢሎንም ፡ ትልቅነት ፡ ወደ ፡ ውድቀት ፡ ማዘንበል ፡ ዝመረ ።

ቁርስ ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በጆፆ፤ ዓመት ፡ በፋርስ ፡ ላይ ፡ ነገዳና ፡ መዝሙሪያ ፡ የሚደንን ፡ ቀጥሎ ፡ የልዳን ፡ መንግሥት ፡ አሸንፎ ፡ ያዘ ። ከዚያም ፡ በናቡናኢድ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ትልቁን ፡ የባቢሎንን ፡ ከተማ ፡ በጆፆ፤ ዓመት ፡ ከቦ ፡ አስጨነቀ ። በመጨረሻም ፡ በጦር ፡ ኃይል ፡ አሸንፎ ፡ ያዘና ፡ ትልቁን ፡ የባቢሎንን ፡ ግዛት ፡ የፋርስ ፡ የአውራጃ ፡ ግዛቱ ፡ አደረገው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በናቡከደናጸር ፡ ጊዜ ፡ በምርኮ ፡ የሄዱት ፡ የኢየሩሳሌም ፡ (የእስራኤል) ፡ ሹማምንት ፡ ተፈትተው ፡ ሁሉም ፡ ተሰብስበው ፡ ዕድል ፡ አድራጊው ፡ እቁርስ ፡ ፊት ፡ በቀረቡና ፡ ባያቸው ፡ ጊዜ ፡ አዘነላቸው ።

ስለዚህ ፡ ምርኮኞቹ ፡ ጌኤሎች ፡ አለቆቻቸውን ፡ ዕዝራን ፡ ነሕምያን ፡ ዘሩባቤልን ፡ ይዘው ፡ በነፃነት ፡ ወደ ፡ አገራቸው ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እንዲመለሱ ፡ ፈቀደላቸው ። ከኢየሩሳሌም ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ ከቤተ ፡ መቅደስም ፡ ተዘርፎ ፡ በባቢሎን ፡ ከተማ ፡ ለጊዜው ፡

የተገኘውን ፡ ንዋዩ ፡ ቅድሳት ፡ ይዘው ፡ ሄደው ፡ የፈረሰውን ፡ የእግዚአብሔርን ፡
 ቤተ ፡ መቅደስ ፡ መልሰው ፡ እንዲሠሩ ፡ አዘዘቸው ። ከራሱም ፡ እርዳታ ፡ ጨመ
 ረላቸው ። እስራኤሎችም ፡ ቁጥርን ፡ ተሰናብተው ፡ በሹማምንቱ ፡ በነዘሩበዬል ፡
 በሊቀ ፡ ክህናቱም ፡ እየተመሩ ፡ በደስታ ፡ ወደ ፡ አገራቸው ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡
 ተመልሰው ፡ የከተማውንና ፡ የቤተ መቅደሱን ፡ ሥራ ፡ ገመሩ ። ሥራውንም ፡
 እጅ ። በእጅ ብለው ፡ ቅጥሩን ፡ ሠርተው ፡ አዳረሱት ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በመካከሉ ፡
 የሚያሳዝን ፡ ነገር ፡ መጣ ። «እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ከተማቸውንና ፡ ቅጥራቸውን ፡
 ሠርተው ፡ ከፈጸሙ ፡ በኋላ ፡ አይታዘዙልህም ፡ የቀድሞ ፡ ታሪካቸውንም ፡ ስን
 መረምር ፡ አዋኪ ፡ ሰዎች ፡ መሆናቸውን ፡ ተረድተናል » ብለው ፡ ነገረ ፡ ሠሪዎችና ፡
 የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ተመልክቻች ፡ ለንጉሠ ፡ ላኩ ። ንጉሥም ፡ ምንም ፡ ደግና ፡
 ብልጻ ፡ በሆነ ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ ዘውዱንና ፡ ገዥነቱን ፡ በሚያሠጋ ፡ ነገር ፡
 መገንገኑ ፡ አይቀርምና ፡ ሥራው ፡ ይቁም ፡ የሚል ፡ ትእዛዝ ፡ አስተላለፈ ።
 በሆነም ፡ በቁጥርምና ፡ በዳርዮስም ፡ ጊዜ ፡ ሲከለከልም ፡ ሲፈቀድም ፡ በቀን ፡
 ብዛት ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ከተማና ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ተሠርቶ ፡ አለቀ ። ይህ ፡
 ሁሉ ፡ በብሉይ ፡ ኪዳን ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥትና ፡ በመጽሐፈ ፡ ዕዝራ ፡ በመጽ
 ሐፈ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ በመጽሐፈ ፡ መቃብያንና ፡ በዜና ፡ አይሁድም ፡ ተጽፏ
 ልና ፡ በየምዕራፉ ፡ በዝርዝር ፡ ይገኛል ።

የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ በቁጥርና ፡ በነዳርዮስ ፡ ዘመን ፡ ትልቅ ፡ የንጉሠ ፡
 ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ሆኖ ፡ እስከ ፡ ፫፻፴፬ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ከቁየ ፡ በኋላ ፡
 በዚህ ፡ ዘመን ፡ በግሪኮች ፡ ምዕራፍ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ጠቀሰነው ፡ ከመቄዶንያ ፡
 (ግሪክ) ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ተነሥቶ ፡ ጦሩን ፡ ይዞ ፡ ከመጨረሻው ፡ ከፋርስ ፡
 ንጉሥ ፡ ከዳርዮስ ፡ ፫ኛ ፡ ጋራ ፡ ተጋጥሞ ፡ ማሸነፉን ፡ እስክንድርም ፡ የዳርዮ
 ስን ፡ ጦር ፡ ካሸነፈ ፡ በኋላ ፡ የፋርስና ፡ የግዛቱ ፡ የባቢሎን ፡ የኦሶር ፡ የፓለስ
 ቲን ፡ የግብፅ ፡ ባለቤት ፡ ሆኖ ፤ እስከ ፡ ህንድ ወንዝ ፡ ድረስ ፡ መግፋቱን ፤ እስ
 ክንድር ፡ በነገሠ ፡ በ፲፫ ፡ በተወለደ ፡ በ፴፫ ፡ ዓመቱ ፡ ስለ ፡ ሞተ ፡ ግዛቱን ፡
 «ዲያዶክ» ፡ የሚባሉት ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ ተከፋፍለው ፡ እስከ ፡ ሮማውያን ፡ መም
 ጣት ፡ ድረስ ፡ መግዛታቸውን ፡ በመገመረያው ፡ ክፍል ፡ በየምዕራፉ ፡ በሰፊው ፡
 አንብበናል ።

በፓለስቲን ፡ ያሉት ፡ እስራኤሎች ፡ ከባቢሎን ወደ ፡ ፋርስ ፡ ከፋርስ ፡ ወደ ፡ ግሪክ ፡
 (ከገዥ ፡ ወደ ፡ ገዥ) ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ ቶሎሚውስ ፡ (በጥሊዋስ) በሚባሉት ፡ በግብፅ ፡
 ገዥዎች ፡ ቀጥሎ ፡ ደግሞ ፡ ሴሌውሲድ ፡ በሚባሉት ፡ በሶርያ ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡
 ጥገኛም ፡ ተገዥም ፡ እየሆኑ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ የሁለቱንና ፡ የአንደኛውን ፡
 መቶ ፡ ዓመት ፡ ጊዜያቸውን ፡ አሳለፉ ።

ቶሎሚውስና ፡ ሴሌውኩስ ፡ የሚባሉት ፡ የትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ፪ ፡ የጦር ፡
 አለቆች ፡ ነበሩ ። እስክንድር ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ቶሎሚውስ ፡ በግብፅ ፡ ነገሠና ፡

ቶሎሜይ ፡ የተባለውን ፡ ሴሌውኩስ ፡ በአሶርና ፡ በባቢሎን ፡ ነግሦ ፡ ሴሌ
ውሲድ ፡ የተባለውን ቤተ ፡ መንግሥት ፡ (ዲናስቲ) የመሠረቱ ፡ ናቸው ።

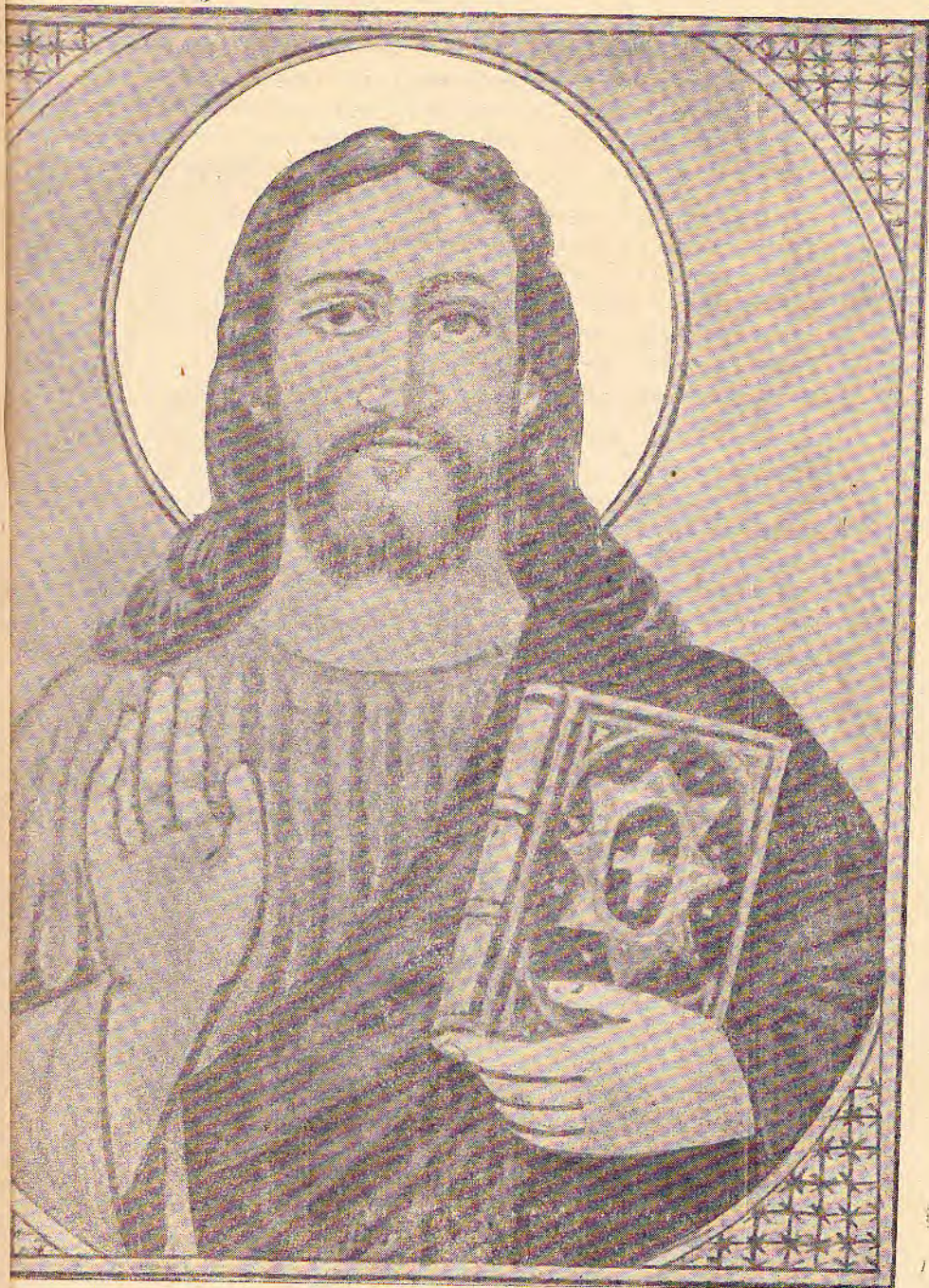
ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሮማውያን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳልነው ፡ ከኢጣሊያ ፡ ተነ
ሥተው ፡ እነሺፒዮኔ ፡ የአፍሪካን ፤ ሰሜን ፤ እነማሪዮ ፡ እነቼዛሬ ፡ አታሺያኖ ፡
የፈረንሳይን ፡ የኤስፓኝን ፡ የእንግሊዝን ፡ (ጋልያና ፡ ብሪታንያን ፡ ኤስጳንያን) ፤
እነሲላ ፡ እነፖምፔዎ ፡ የባልካንን ፡ አገሮችና ፡ የታናሽ ፡ እስያን ፡ መንግሥታት ፡
ሲወሩ ፡ ይህ ፡ በመጨረሻ ፡ ስሙን ፡ የጠራነው ፡ ፖምፔዎ ፡ (ዮሐንስ ፡ መደ
ብር ፡ ፋምፍዮስ ፡ የሚለው) ፡ እንደ ፡ ኤውሮፓ ፡ አቁጣጠር ፡ በ፳፪ ፡ ዓመት ፡
ላይ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ፓለስቲንን ፡ ያዘ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በ፳፱ ፡ ዓመት ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ሮማውያንን ፡ ከዮ
ጁሊዎ ፡ ቼዛሬ ፡ አታሺያኖ ፡ የሚሉት ፡ በኋላ ፡ ግርማ ፡ ያለው ፡ ጠቅላይ ፡
አለቃ ፡ ለማለት ፡ "አውግስቶስ" ፡ የሚባል ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ የተጨመረለት ፡ እኛ
ኢትዮጵያውያን ፡ በዚህ ፡ ይዘታ ፡ አውግስቶስ ፡ ቁሳር ፡ የምንለው ፡ በሮማ ፡
ነገሠ ። ከአውግስቶስ ፡ ቁሳር ፡ ንጉሥ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በዩልዮስ ፡ ቁሳር ፡ ጊዜ
በሮማ ፡ የበላይ ፡ ገዥነት ፡ ውስጥ ፡ ትልቁ ፡ ሄሮድስ ፡ የሚባለው ፡ ንጉሥ ፡
ተብሎ ፡ ከሮማ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በአርባ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ተፈ
ቅዶ ፡ በይሁዳ ፡ (ፓለስቲን) ፡ ተኾኗል ።

ሄሮድስ ፡ የኤድምያስ ፡ ተወላጅ ፡ ነው ። የኤድምያስም ፡ ዘር ፡ ከያዕቆብ ፡
ታላቅ ፡ ወንድም ፡ ከኤሳው ፡ ትውልድ ፡ የመጣ ፡ ነው ፡ ይባላል ።

ሄሮድስ ፡ በይሁዳ ፡ በነገሠ ፡ ጊዜ ፡ የግሪክና ፡ የሮማን ፡ ሥልጣኔ ፡ በአገሩ ፡
ለማስገባት ፡ ፈቃደኛ ፡ ሆነ ። በሮማ ፡ የነገሠውን ፡ አውግስቶስ ፡ ቁሳርንም ፡
ከልቡ ፡ ይወደው ፡ ነበርና ፡ በቀያፋ ፡ በታች ፡ እባሕር ፡ ጻር ፡ የምትገኘዋን ፡
ከተማ ፡ አሠርቶ ፡ ለእርሱ ፡ ስም ፡ መታሰቢያ ፡ እንድትሆን ፡ ቁሳርያ ፡ ብሎ ፡
ሰየማት ። በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ ሄሮድስ ፡ በሮማውያን ፡ ዘንድ ፡ የታመ
ነና ፡ የተወደደ ፡ ሆኖ ፡ በፓለስቲን ፡ በንጉሥነት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ቁየ ። እንዲ
ሁም ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በሕርዩና ፡ ምግባሩ ፡ እንደ ፡ ወገኖቹ ፡ እንደ ፡ ኤዶ
ምያስ ፡ ቢሆን ፤ ሃይማኖቱ ፡ ወደ እስራኤል ፡ የሚያደላ ፡ ስለነበር ፡ የአይሁ
ድን ፡ ሃይማኖትና ፡ ልማድ ፡ ያከብር ፡ ነበርና ፡ እነሱም ፡ እርሱን ፡ ይፈሩትና ፡
ያከብሩት ፡ ነበር ። ዛሬ ፡ ግን በክርስቲያኖች ፡ ዘንድ ፡ ጌታችን ፡ የተወለደ ፡
ጊዜ ፡ ንጉሥ ፡ የሚሆን ፡ ሕፃን ፡ ተወለደ ፡ ማለትን ፡ ስምቶ ፡ ከኔ ፡ በቀር ፡
ማን ፡ ንጉሥ ፡ ሊሆን ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ጌታችንን ፡ አብሮ ፡ ያገኘ ፡ መስሎት ፡
ብዙ ፡ ሕፃናት ፡ በማስፈጀቱ ፡ ለወዳጁ ፡ ለሄሮድያስ ስል የዮሐንስ ፡ መጥምቁን ፡
ራስ ፡ በማስቆረጡ ፡ እንደ ፡ ትልቅ ፡ ጨካኝና ፡ አመፀኛ ፡ የተቁጠረ ፡ ሰው ፡
ነው ።

እነሆ ፡ በጭሩ ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ የሚገኘው ፡ የጳኤሎች ታሪክ ፡ ያህ ፡ ነው ።
ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ምዕራፍ ፡ ስለ ፡ ክርስትና ፡ አመሠራረት ፡ እንመልከት ።

አማልክትን ፡ ያሸነፈው ፡ እውነተኛው ፡ አምላክ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ።

አሳዳጅ ፡ የዳዎሎስ ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ።

ዕብራዊ ፡ ስሙ ፡ ሳውል ፡ ሮማዊ ፡ ስሙ ፡ ጳውሎስ ፡ በተርሶስ ፡ (ዛሬ ፡ በቱርክ ፡ ውስጥ) ፡ ከሚቀመጥ ፡ ከንድ ፡ ሸማኔ ተወልዶ ፡ ከደገ ፡ በኋላ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ንጋዳት ፡ ከገማል ኤል ፡ ተማረ ። በለኦሪትና ፡ በለሙሴ ፡ ክፍ ፡ ያለ ፡ ቅናት ፤ በዘመኑ ፡ ስለተፈጠረው ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ የበዛ ፡ ጥላቻ ፡ ነበረው ። በለዚህ ፡ ክርስቲያኖችን ፡ ማባረር ፤ ማስር ፤ ማጉላላት ፡ ሥራዬ ፡ ብሎ ፡ ጭት ፡ ነበር ።

ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ፍደ ፡ ደማስቆ ፡ ሲሄድ ፡ እከተማዬቱ ፡ ለደርስ ፡ ሲል ፡ የሚያንፀባርቅ ፡ ብርሃን ፡ መታወኖ ፡ ወደቀ ። በመሬት ፡ ላይ ፡ እንደተኛ ፡ በሰማይ ፡ ላለው ከኢየሱስ ፡ ጋራ ፤ አሳብ ፡ ለአሳብ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ተሰዋወጠ ።

ኢየሱስ—ሳውል ሳውል ፡ ለምን ፡ ታሳይደኛለህ ። ሳውል—አንተ ፡ ማንህ ፡ አሴቱ ። ኢየሱስ—እኔ ፡ ኢየሱስ ፡ ነኝ ፡ አንተ ፡ የምታሳይደኝ ። በተሰለ ፡ ብረት ፡ ላይ ፡ ብትረግጥ ፡ ላንተ ፡ ይብስብሃል ።

ሳውል—ምን ፡ እንዳደርግ ፤ ትፈቅዳለህ ።

ኢየሱስ—ወደ ደማስቆ ፡ ከተማ ፡ ግባ ፤ ልታደርገው ፡ የሚገባ ህን ፡ ሐናንያ ፡ ይነግርሃል ። የሐዋ ፡ ሥራ ፡ ም ፡ ይ ።

በዚህ ሳይነት ፡ ጳውሎስ ፡ ክርስትናን ፡ የተቀበለው ፡ ከክርስቶስ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ይቻላል ። ገርግር ፡ ነገር ፡ ከሐናንያ ፡ ማጥናት ፡ እርግጥ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዝምሮ ፡ ፍጹም ፡ ክርስቲያን ፡ ትጉህ ፡ ሐዋርያ ፡ ሆነ ። ያለ ፡ ስረፍት ፡ የግሪኮችና ፡ የሮማውያን ፡ አማልክት ፡ እነዘውሱ ፤

እነአርጢሚዳስ ፡ የአሶራውያንና ፡ የሲዶናውያን ፡ አማልክት ፡ እነአስታርት ፡ እነበዓል ፡ የገንብቸውን ፡ ከተሞች ፡ ያለሰረፍት ፡ እየዘረ ፡ የነዚህን ፡ ከንቱነት ፡ የክርስቶስን ፡ አዳኝነት ፡ በቃልም ፡ በጽሕፈትም ፡ መስከረ ፡ ለአባቶቹ ፡ ለዕብራውያንም ፡ በብሉይ ፡ ሐዲስ ፡ መተካቱን ፡ ለመንግር ፡ እልፈራም ። በለክርስቶስና ፡ በለወንጌል ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ተገረፈ ፤ በቀግርያ ፡ ታሠረ ፤ በሮማ ፡ በሰይፍ ፡ አንገቱን ፡ ተቆርጦ ፡ ሞተ ።

ነገር ፡ ግን ፡ በደረሰባቸው ፡ ከተሞች ፡ ሁሉ ፡ ክርስቶስን ፡ ሳያሳምን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሳይመሠርት ፡ አያልፍም ፡ ነበር ። እስከ ፡ ዛሬ ፡ የምናውቃቸውን ፡ ፲፱ ፡ መልእክቶች ፡ ሲጻፍ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ገሪክ ፤ ከግሪክ ፡ ሮማ ፤ እየተመላለሰ ፡ የሐዋርያት ፡ ሥራውን ፡ ሲያከናውን ፡ ራሱ ፡ ድንኳን ፡ እየሰፋ ፡ የራሱን ፡ ሙኖሪያ ፡ ራሱ ፡ ይችላል ፡ ነበር ። አንጂ ፡ ከሰው ፡ ድካም ፡ የመነጨ ፡ ወይንና ፡ ምግብ ፡ በርሱ ፤ ጉሮሮ ፡ አላለፋም ፡ ማለት ፡ ነው ። ደንበኛ ፡ ሐዋርያቱን ፤ ከሚያስረዱት ፡ ከብዙ ፡ ሥራዎቹ ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ ይህ ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፵፭ ።

የጌታችን ፡ የኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ልደት-ሞቱና ፡ ትንሣኤው ።

ከግብፅ ፡ ገምረን ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ እያወራረስን ፡ የአሶርና ፡ የባቢሎንን ፡ የፋርስን ፡ የግሪክንና ፡ የሮማውያንን ፡ የግዛታቸውንና ፡ የአምልኳቸውን ፡ ታሪክ ፡ መተረካችን ፡ የጣዖቱም ፡ የክርስትናውም ፡ አምልኮ ፡ ሆነ ፡ ከነዚህ ፡ በየጊዜው ፡ እየተፈራረቁ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ከሚገዙት ፡ አገሮች ፡ ጋራ ፡ የተያያዘ ፡ በመሆኑ ፡ ነው ፡ የእስራኤላውያንንም ፡ ታሪክ ፡ ከሥሩ ፡ ገምረን ፡ መተረካችን ፡ ሌላው ፡ ዓለም ፡ በፀሐይና ፡ በጨረቃ ፡ በእንስሳ ፡ ሲያመልክ ፡ እነዚህ ፡ እስራኤላውያን ፡ ብቻ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ የተመረጡ ፡ ሕዝቦች ፡ ተብለው ፡ በአንዱ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ሲያመልኩ ፡ መኖራቸውንና ፡ በመጨረሻም ፡ ከነሱ ፡ ዘር ከመጣቸው ፡ ከቅድስት ድንግል ፡ ማርያም ፡ ጌታችን ፡ ተወልዶ ፡ በስሕተት ፡ ይሰገድላቸው ፡ የነበሩትን ፡ እነ ፡ አሞንን ፡ የግብፆችን ፡ እነዚውስን ፡ የግሪኮችን ፡ እነገሮችን ፡ የሮማውያኑን ፡ አማልክት ፡ አሸንፎ ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ አምልኮ ፡ እንዴት ፡ እንደ ፡ ለወጠው ፡ ለማስረዳት ፡ ሲባል ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ የአምልኮ ፡ ስሕተት ፡ “ክርስትና” ፡ እንዲያሸንፈውና ፡ ሰውና ፡ አውነተኛው ፡ አምላክ ፡ ይተዋወቅ ፡ ዘንድ ፡ ዓለም ፡ ከገናና ፡ ከዕብሪት ፡ ርቀ አዲስ ፡ ሕግና ፡ የርኅራኄ ፡ መንፈስ ፡ ያገኝ ፡ ዘንድ ፡ ከቀድሞ ፡ ገምሮ ፡ በነቢያት ፡ አፍ ፡ ትንቢት ፡ እንደ ፡ ተነገረለት ከእግዚአብሔር ፡ ወደ ፡ እመቤታችን ፡ የተላከው ፡ መልአኩ ፡ ገብርኤል ፡ እንዳለው ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ሥራ ፡ እመቤታችን ፡ ቅድስት ፡ ማርያም ፡ አምላካችንን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስን ፡ ፀነሰች ። በዚህ ፡ መካከል ፡ በሮማ ፡ አውግስጦስ ፡ ቄሳር ፡ ከወጣቸው ፡ ከብዙዎቹ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው የዛሬ ፡ መንግሥታት ፡ የሚከታተሉት ፡ የሕዝብ ፡ ቁጠራ ፡ ደንብ ፡ ነበርና ፡ ሕዝቡ ፡ ከነቤተ ፡ ሰቡ ፡ በየአገሩ ፡ እንዲጻፍ ፡ በሌላው ፡ አውራጃ ፡ እንደ ፡ ተላለፈ ፡ እንደዚህ ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ትእዛዝ ፡ መጣ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እንዳጋጣሚ ፡ እመቤታችንም ፡ ጌታችንን ፡ የመውለጃዋ ፡ ቀን ፡ ደርሶ ፡ ነበርና ፡ ከእጮኛዋ ፡ ከዮሴፍ ፡ ጋራ ፡ ለቁጠራ ፡ ተሰብሰቡ ፡ ወደ ፡ ተባለበት ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ ልሔም ፡ ወጡ ። ወጥተው ፡ በቤተ ፡ ልሔም ፡ በሰነቡበት ፡ ጊዜ ፡ እመቤታችን ፡ ጌታችንን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስን ፡ በበረት ፡ ወለደች ። በበረት ፡ የወለደችበት ፡ ምክንያት ፡ ስሙን ፡ ለማጻፍ ፡ በዚህ ፡ ከተማ ፡ ከትልቅም ፡ ከተርታም ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ተሰብሰቦ ፡ አድሮ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ቤቱ ፡ ሁሉ ፡ ከአካላት ፡ ከዮሴፍ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ በሚበልጡ ፡ ትልልቅ ፡ ሰዎች ፡ ተመልቶ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ስፍራ ፡ በማጣት ፡ ይመሰላል ።

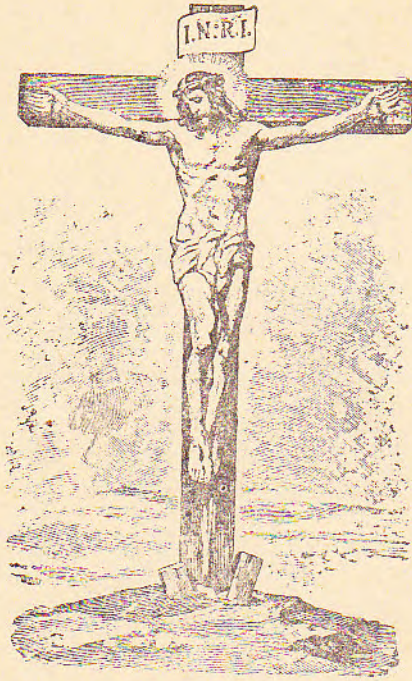
ከቤተ ፡ ልሔም ፡ ናዝሬት ፡ ተመልሰው ፡ ጌታችንም ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ አድጎ ፡ ፴ ፡ ዓመት ፡ ሞላው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻው ፡ ነቢይ ፡ በዘክርያስ ፡ ልጅ ፡ በዮሐንስ ፡ እጅ ፡ ተጠመቀ ። በተጠመቀበት ፡ ቀን ፡ “ይህ ፡ ነው ፡ ልጄ ፡ የምወደው ፡ እርሱን ፡ ስሙት ፡ የሚለው ፡ ከደመና ፡ ውስጥ ፡ የተሰማው ፡ የእግዚ

አብሔር : አብ : ቃል : ነቢያት : የተነበሉት : የእግዚአብሔር : ልጅ : መሢሕ : መሆኑን : በዚያ : ለነበሩት : አረጋገጠ ።

ከዚህ : በኋላ : በሮማ : አውግሥጦስ : ቋግር : ሞቶ : የልጁ : ባልና : የእንጂራ : ልጁ : ጢባርዮስ : (ቴቤሪዮስ) : በገሊላም : ሄሮድስ : አንቲጳ : (ከፓለስቲን : ከአራቱ : አውራጃዎች : ባንዱ) : በነገሠበት ፤ ለዚህ : ለፓለስቲን : አስተዳዳሪ : 'ምስለኔ' : ተብሎ : ሮማዊው ጲላጦስ : በተሾመበት : ዘመን : ጌታችን : ኢየሱስ : ክርስቶስ : በአራቱ : ወንጌል : ውስጥ : የምናገኘውን : ትምህርት : እየዘረ : አስተማረ : ልዩ : ልዩ : ተአምራትም : አደረገ ። ይሁን : እንጂ : በዘመኑ የነበሩት : ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያን : የሚባሉት : የአይሁድ : ሊቃውንት : በሥራችን : እየገባ : መጽሐፍ : ያስተምራል ፤ የአይሁድም : ንጉሥ : ነኝ : ይላል ፤ ራሱንም : የእግዚአብሔር : ልጅ : እያደረገ : ይደፍራል : ሲሉ : መገናኛ : በሊቀ : ከሆናቱ : በቀያፋ : ሁለተኛ : በአስተዳዳሪው : በጲላጦስ : ላይ : ከሰሱት ። ጲላጦስ : ነገሩን : በምርመራ : ተከታትሎ : እንደ : ተረዳው : የክሱ : ምክንያት : አንደኛ : በቅንዓት : መሆኑን : በማወቅ : ፆኛ : ጉዳዩ : የውስጣዊ : የርስ : በርስ : የሃይማኖት : ክርክር : ነው : በማለት : ሊተወው : ፈልጎ : ነበር ። ዳሩ : ግን : እርሱ : የአይሁድ : ንጉሥ : ነኝ : ሲል : እኛ : ከቋግር : በቀር : ንጉሥ : የለንም : እያልን : ከሰን : ይኸን : በማለቱ : የተመሰከረበትን : ሳትገድል : ብትቀር : የቀሳር : ወዳጅ : አይደለህም : ብለው : ከጌታው : ከጢባርዮስ : ጋራ : የሚያጣሉት : በመሆኑ : ከደሙ : ንጹሕ : መሆኑን : ብቻ : ለማስረዳት : እጁን : በጉባኤው : ፊት : ታጥቦ : ኢየሱስን ፤ አሳልፎ : ሰጣቸው ። እነሱም : እጃቸው : ከገባ : በኋላ : በመገናኛ : ልዩ : ልዩ : ሥቃይ : አሳይተው : በመጨረሻ : ሰቀሉት ። ከመስቀሉም : ወርዶ : በተቀበረ : በ፫ኛው : ቀን : ከሙታን : ተነሣ ። በተነሣም : ባጃኛው : ቀን : ወደ : ሰማይ : ወጣ ። በወጣም : በዐሥረኛው : ቀን : በኢየሩሳሌም : በሚያስተምርበት : ጊዜ : ከያለበት : ተሰብስበው : ለተከተሉት : ለደቀ : መዛሙርቱ : ለሐዋርያት : ወደ : ፊት : የሐዋርያነት : ሥራቸውን : ለመፈጸም : የሚመራቸውን : መንፈስ : ቅዱስ : (ጳራቅሊጦስን) : በጽርሐ : ጽዮን : በንድ : ቤት : ተሰብስበው : ሳሉ : ላከላቸው ። የዚህ : ሁሉ : ታሪክ : በገርዝር : አብረውት : በነበሩት : በማቴዎስና : በዮሐንስ : ከነበሩት : ከነጴጥሮስ : እየጠየቁ : በጻፉት : በማርቆስና : በሉቃስ : ወንጌል : ስለ : ተጻፈ : አንባቢ : ወደዚያ : እንዲመለከት : እያስታወስን : ከዚህ : ቀጥሎ : ስለ : ክርስትና ፤ መስፋፋት : ሲሉ : ሐዋርያትና : ምእመናን : ባለፉት : ምዕራፎች : የተዘረዘሩትን : ጣዖታት : ከሚያመልኩት : ከግብፅ : ከአሳርና : ከባቢሎን : ከፓለስቲንና : ከግሪክ : ሕዝብ : ከሮማውያን : ነገሥታት : ጋራ : እንዴት : እንደ : ተጋደሉ : በዚህ : ተጋደሎ : ምን : ዐይነት : ሥቃይ : እንደ : ደረሰባቸው : በመጨረሻም : የክርስቶስ : ቤተ : ክርስቲያን : የነአሞንን : የነዜውስን : የነገሩስን : ቤተ : መቅደስ : እንዴት : አሸንፎ : እንደ : አዘጋ : እንተርካለን ።

ጌታ ንግግ፡ በዮሐንስ፡ ንጅ፡ ሲጠመቅ፡ (ያገራቱን፡ ስዓሊ ።)

የጌታ ጥንት ፡ በቀረብ ።

ምዕራፍ ፡ ፵፯ ።

የመገመሪያው ፡ የክርስትና ፡ ትምህርት-የሐዋርያት ፡ ማኅበር-በኔሮን ፡ ዘመን ፡
የክርስቲያኖች ፡ መከራ-የኢየሩሳሌም ፡ መፍረስ ።

አንድ ፡ ሰው ፡ ብዙ ፡ ስም ፡ ሲኖረው ፡ ለመጭው ትውልድ ፡ አንዱ ፡ ሁለት ፡
እየመሰለ ፡ ታሪክ ፡ ስለሚያሳስት ፡ እንደዚሁም ፡ አንድ ፡ አገር ፡ ብዙ ፡ ስም ፡
ያለው ፡ አንደ ፡ ሆነ ፡ ምንም ፡ አንኳ ፡ ከጥንት ፡ ነገሩን ፡ የሚከታተሉት ፡ ዐዋቂዎች ፡
በይስቱት ፡ ድንገተኛ ፡ አንበቢ ፡ ይደናገረው ፡ ይሆናል ፡ በማለት ፡ ይህ ፡ ጌታችን ፡
የተወለደበት ፡ የአስራኤላውያን ፡ አገር ፡ በብዙ ፡ ስም ፡ የተሰየመበትን ፡ ምክንያት ፡
የሐዋርያትን ፡ መከራና የክርስቲያንን ፡ ስደት ፡ ከመግለጣችን ፡ በፊት ፡ እንዘረዝራለን ።

እስራኤል ፡ በኢያሱ ፡ ወልደ ፡ ነዌ ፡ መሪነት ፡ ገብተው ፡ ከመያዛቸው ፡ በፊት ፡
የአገሩ ፡ ባለቤቶች ፡ አማሌቃውያን ፡ አሞራውያንና ፡ ከነዓናውያን ፡ ስለ ፡ ነበሩ ፡
በነዚህ ፡ በመጨረሻዎቹ ፡ ስም ፡ የከነዓን ፡ አገር ፡ ተብሏል ። በኋላ ፡ ደግሞ ፡
መገመሪያ ፡ አብርሃም ፡ ከነቤተ ፡ ሰቡ ፡ ቀጥሎ ፡ የርሱ ፡ ዘሮች ፡ እስራኤሎች ፡
በኢያሱ ፡ ወልደ ፡ ነዌ ፡ መሪነት ፡ ገብተው ፡ ስለ ፡ ያዙት ፡ የእስራኤል ፡ አገር ፡
ይባላል ። ከክሬትና ፡ ከታናሽ ፡ እስያ ፡ መጥተው ፡ በደቡብ ፡ ምዕራብ ፡ ያሉት ፡ ፍል
ስጥኤማውያን ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እስራኤሎችን ፡ እያሸነፉ ፡ ስለ ፡ ያዙት ፡ በነሱ ፡
ስም ፡ ተጠግቶ ፡ ፓለስቲን ፡ ይባላል ። ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ ነቢያት ፡ የተነሡበት ፡ ጌታ
ችን ፡ የተወለደበት ፡ ስፍራ ፡ በመሆኑ ፡ ምድር ፡ ቅድስት ፡ የሚባል ፡ ስም ፡ አለው ።
ደግሞ ፡ ለበረከት ፡ እንዲሆን ፡ የተመረጠው ፡ አብርሃምና ፡ ዘሩ ፡ ይኸን ፡ መሬት
እንዲወርስ ፡ ስለ ፡ ተጠራ ፡ ከርሱም ፡ ዘር ፡ መሲሕ (ክርስቶስ) ፡ ተወልዶ ፡ ዓለምን ፡
ሊያድን ፡ ተስፋ ፡ የተሰጠበት ፡ አገር ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ የተስፋይቱ ፡ አገር ፡ ይባላል ።
ደግሞ ፡ ዳዊትና ፡ ሰሎሞን ፡ ይልቁንም የጌታችን ፡ እናት ፡ የመጣችበት ፡ የዘረ ፡ ግንድ ፡
ከያዕቆብ ፡ ልጆች ፡ ከ፲፪ቱ ፡ የነገድ ፡ አባቶች ፡ ከንዱ ፡ ከይሁዳ ፡ በመሆኑ ፡ ምድረ ፡
ይሁዳ ፡ ይባላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ዛሬ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በጽሕፈትም ፡ በቃልም ፡ ፓለ
ስቲን ፡ ወይም ፡ በከተማዬቱ ፡ ስም ፡ ኢየሩሳሌም ፡ የሚለው ፡ ይበዛል ። ስሙ ፡ ይኸን ፡
ያኸል ፡ ምንም ፡ በበረከት ፡ አገሩ ፡ ግን ፡ ያው ፡ ከምዕራብ ፡ የሚዲቴራኔ ፡ ባሕር ፡
ከሰሜን ፡ የሊባኖስ ፡ ከምሥራቅ ፡ የሶርያ ፡ ከደቡብ ፡ የሲና ፡ በረሃ ፡ የሚቀሰነው ፡
አገር ፡ ነው ። ሰዎቹም ፡ በአባቶቻቸው ፡ በአብርሃም ፡ አያት ፡ በዔቦር ፡ ዕብራውያን ፡
በእስራኤል ፡ (ያዕቆብ ፡) እስራኤላውያን ፡ በይሁዳ ፡ አይሁድ ፡ እየተባሉ ፡ ልዩ ፡
ልዩ ፡ ስም ፡ ቢኖራቸው ፡ እነዚያው ፡ የአብርሃም ፡ ልጆች ፡ ናቸው ። እንግዲህ ፡ እነ
ዚህ ፡ ሰዎች ፡ መገመሪያ ፡ በራሳቸው ፡ ነፃ ፡ ሆነው ፡ ሲተዳደሩ ፡ ከዚያ ፡ ባለፈው ፡
ምዕራፍ ፡ አንደ ፡ ጠቀስነው ፡ ከገዥ ፡ ወደ ፡ ገዥ ፡ ተላልፈው ፡ አሁን ፡ በሮማውያን ፡
በሚገዙበት ፡ ጊዜ ፡ የጌታችን ፡ ልዩቱ ፡ በአውግስጦስ ፡ ትምህርቱ ፡ በጢባርዮስ ፡
ቄሳር ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ተፈጸመ ፡ ማለት ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ዓለም ፡ በንድ ፡ አውራጃ ፡ ትእዛዝ ፡ ለማስፈጸም ፡ የትእዛዙን ፡ ቃል ፡ በጽሕፈት ፡ አድርጎ ፡ መላክ ፡ ያስፈልጋል ። ትእዛዙንም ፡ ለማስፈጸም ፡ ሲሆን ፡ እንደራሴ ፡ ያለዚያ ፡ አንድ ፡ ባለሥልጣን ፡ ይላክል ። እንዲሁም ፡ ለእስራኤሎች ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ ለቀረው ፡ ዓለም ፡ ከሰማይ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ስለ ፡ አምልኮ ፡ ትእዛዝና ፡ እንደራሴም ፡ ሐዋርያም ፡ ባለመምጣቱ ፡ ዓለም ፡ በየክፍሉ ፡ በግምት ፡ የጣዖት ፡ ሊቃውንት ፡ የፈጠሩትን ፡ አምልኮ ፡ መያዝ ፡ ግድ ፡ ሆነበት ። በግምትም ፡ የተፈጠረው ፡ አምልኮ ፡ ባለፈው ፡ በግብፅ ፡ የነአሞንን ፡ በአሶርና ፡ በባቢሎን ፡ የነማርዱክን ፡ እንደተመለከትነው ፡ በቀን ፡ ብዛት ፡ ለሕዝቡም ፡ ለካህናቱም ፡ ስለ ፡ ተዋሐዳቸውና ፡ ስለ ፡ ለመዳት ፡ ክልባቸው ፡ ያከብሩትና ፡ ያምኑ ፡ ገረመር ። አሁን ፡ ግን ፡ በሞቱ ፡ ለኃጢአታችን ፡ ሥርየት ፡ ይሆን ፡ ዘንድ ፡ ደግሞ ፡ በዚህ ፡ በጣዖት ፡ አምልኮ ፡ ፈንታ ፡ አዲስ ፡ የክርስትና ፡ አምልኮ ፡ ለመተካት የእግዚአብሔር ፡ አብ ፡ ልጅ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ከሰማይ ፡ እንዲወርድና ፡ ከነዚህ ፡ ጣዖትን ፡ ከለመዳት ፡ ነገሥታት ፡ የሚመጣባቸውን ፡ መከራ ፡ ጨክነው ፡ የሚታገሡ ፡ ሐዋርያት ፡ እንዲነሡ ፡ አስፈለገ ። ስለዚህ ፡ የጌታችን ፡ ልደቱና ፡ ሞቱ ፡ ትምህርቱም ፡ በእርሱና ፡ በሐዋርያት ፡ ተሰብኮ ፡ ሰውና ፡ እውነተኛው ፡ አምላክ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ወደ ፡ መተዋወቅ ፡ ሊደርሱ ፡ ነው ።

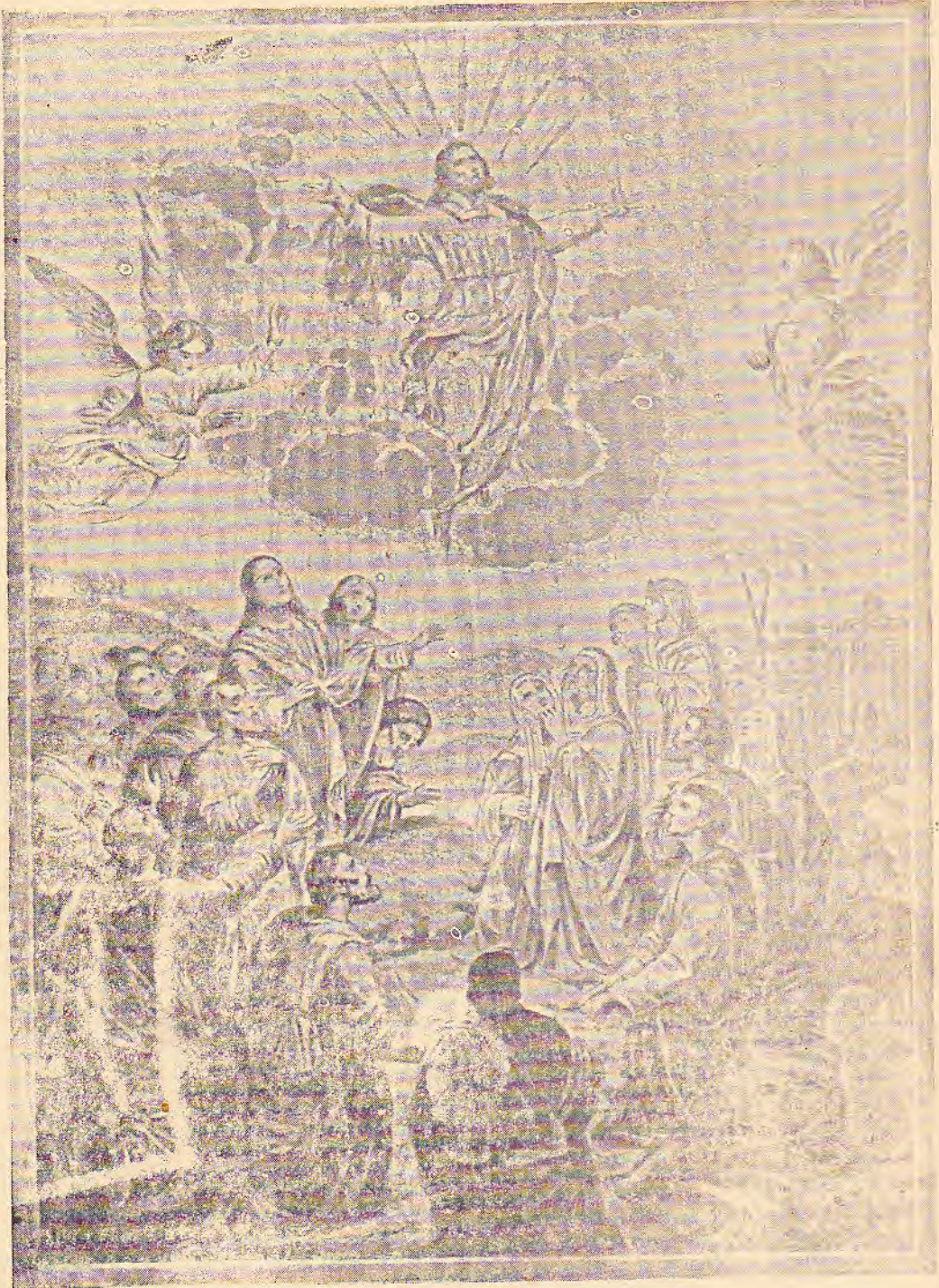
ከዚህም ፡ ጋራ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ያለው ፡ የሙሴ ፡ የነቢያት ፡ ትምህርት ፡ (ብሉይ ፡ ኪዳን ፡) ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ ወዲህ ፡ ያለውን ፡ የአራቱ ፡ ወንጌላውያንና ፡ የግብረ ፡ ሐዋርያት ፣ የጳውሎስ ፣ የጴጥሮስ ፣ የያዕቆብ ፣ የይሁዳ ፡ መልእክት ፣ የዮሐንስ ፡ መልእክትና ፡ ራዕይ ፡ (ሐዲስ ፡ ኪዳን) ፡ ተባለና ፡ እንደ ፡ አገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ አቁጣጠር ፡ ቍጥር ፡ ፹፩ ፡ የሚደርሰው ፡ ይህ ፡ ብሉይና ፡ ሐዲስ ፡ ተባብሮ ፡ የሰጠው ፡ ትምህርት ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ አዲስ ፡ ሃይማኖት ፡ አዲስ ፡ መንፈስ ፡ አዲስ ፡ አስተዳደርና ፡ በጎ ፡ ተግባር ፡ አዲስም ፡ ግብረ ፡ ገብነትና ፡ ዕውቀት ፡ እንዲያገኝ ፡ ሊያደርገው ፡ ነው ። የቀድሞውም ፡ ዘመንና ፡ አቁጣጠር ፡ ተከሮ ፡ ከጌታችን ፡ ልደት ፡ ወዲህ ፡ ፩ ፡ ተብሎ ፡ ተገረመረና ፡ ከዚያ ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ እዚህ ፡ እስከ ፡ ፳፻፶፩ ፡ ዓ፡ ምሕረት ፡ እነሆ ፡ ደርሰናል ።

ልደቱን ፡ በአውግስጦስ ፡ ቁጣር ፡ ትምህርቱን ፡ በጢባርዮስ ፡ ቁሳር ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ የፈጸመው ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ከሙታን ፡ ከተነሣ ፡ በኋላ ፡ አርባ ፡ ቀን ፡ ሙሉ ፡ ለሐዋርያት ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ የሐዋርያነት ፡ ሥራቸውን ፡ እንዴት ፡ እንደሚሠሩ ፡ ሲያስጠናቸው ፡ ሰነበተ ። አረማውያን ፡ ነገሥታት ፡ ጣዖታቸውን ፡ በግድ ፡ እመኑ ፡ እያሉ ፡ ሰውን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥቃይ ፡ በሚያሠቃዩት ፡ ዐይነት ፡ በሥቃይና ፡ በግዴታ ፡ አምላክነቱና ፡ መድኃኔነቱ ፡ በዓለም ፡ እንዲታወቅ ፡ አላደረገም ። ነገር ፡ ግን ፡ እርሱ ፡ ራሱ ፡ የመምህርነቱንና ፡ የአዳኝነቱን ፡ ዓላማ ፡ በትሕትና በማስረዳት ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ፈጸመ ፣ እንዲሁም ፡ ክርሱ ፡ በኋላ ፡ ሊያስተምሩ ፡ የተመረጡት ፡ ሐዋርያት ፡ እንደዚህ ፡ የተአምራት ፡ ሥልጣንን ፡ ጨምሮ ፡ በፈቃድ ፡ በማስረዳት ፡ እንዲያስተምሩ ፡ ትእዛዙን ፡ ሰጣቸው ። ሲያስተምሩም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥቃይ ፡

የጌታ ቅዱስ ፡ ንግሣት ።

ጸሐፊ

የጊታቸን ፡ ዕርገት ፡ (ባገፈቸን ፡ ስዓሊ ፡ =)

እንደሚደርስባቸው፡ አስቀድሞ፡ ገለጸላቸው፡ ይኸንንም ፡ ታግሠው፡ ቢዘልቁ፡ የሕይወት አክሊል፡ በሌላው፡ ዓለም ፡ እንደሚያገኙ ፡ አረጋገጠላቸው፡ እንጂ ፡ የሚያምኑዋቸውንና ፡ በሥቃይ ፡ የሚያገላግላቸውን ፡ የሚዋጉላቸው ፡ የሰማይ ፡ ሠራዊት ፡ እልክላችኋለሁ ፡ ብሎ ፡ ተስፋ ፡ አልሰጣቸውም ። መዋጋት ፡ ቀርቶ ፡ በድንጋይ ፡ እየወገሩ ፤ በእሳት ፡ እያቃጠሉ ፤ ለሚያሠቃዩዋቸው ፡ ጠላቶቻቸው ፡ እንዲጸልዩ ፡ እርሱ ፡ በፊት ፡ የገመረውን ፡ እነርሱ ፡ ደግሞ ፡ ምሳሌውን ፡ እንዲከተሉ ፡ ነገራቸው ። ለሐዋርያት ፡ ይህ ፡ ሁኔታ ፡ ማባባልና ፡ ማታለል ፡ የሌለበት ፡ አዲስ ፡ የሕይወት ፡ እርምጃ ፡ ነው ። እውነተኛ ፡ አምላክነቱን ፡ ከሚያስረዳት ፡ ዋና ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ ይህ ፡ የግዴታ ፡ ሳይሆን ፡ የማስረዳት ፡ ትምህርቱ ፡ ነው ። ሞት ፡ ወዳለበት ፡ ጦርነት ፡ የምድራዊው ፡ መንግሥት ፡ ወታደር ፡ ሁሉ ፡ ይሄዳል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ እስከ ፡ ሞት ፡ ለሚከታተሏቸው ፡ ጠላቶቻቸው ፡ ጸልዩ ፡ የተባለውን ፡ ትእዛዝ ፡ ለመፈጸም ፡ ልዩ ፡ መንፈስ ፡ ላልተሰጠው ፡ በእውነት ፡ ግራ ፡ ይገባልና ፡ ይህን ፡ ትእዛዝ ፡ ለመፈጸም ፡ የሚያስችል ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ (ጳጳሩ ፡ ጳውሎስ) ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ከሙታን ፡ ተነሥቶ ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ በወጣ ፡ በዐሥረኛው ፡ ቀን ፡ ሐዋርያት ፡ በተሰበሰቡበት ፡ ቤት ፡ በጽርሐ ፡ ጽዮን ፡ በርግብ ፡ አምሳል ፡ ወረደላቸው ።

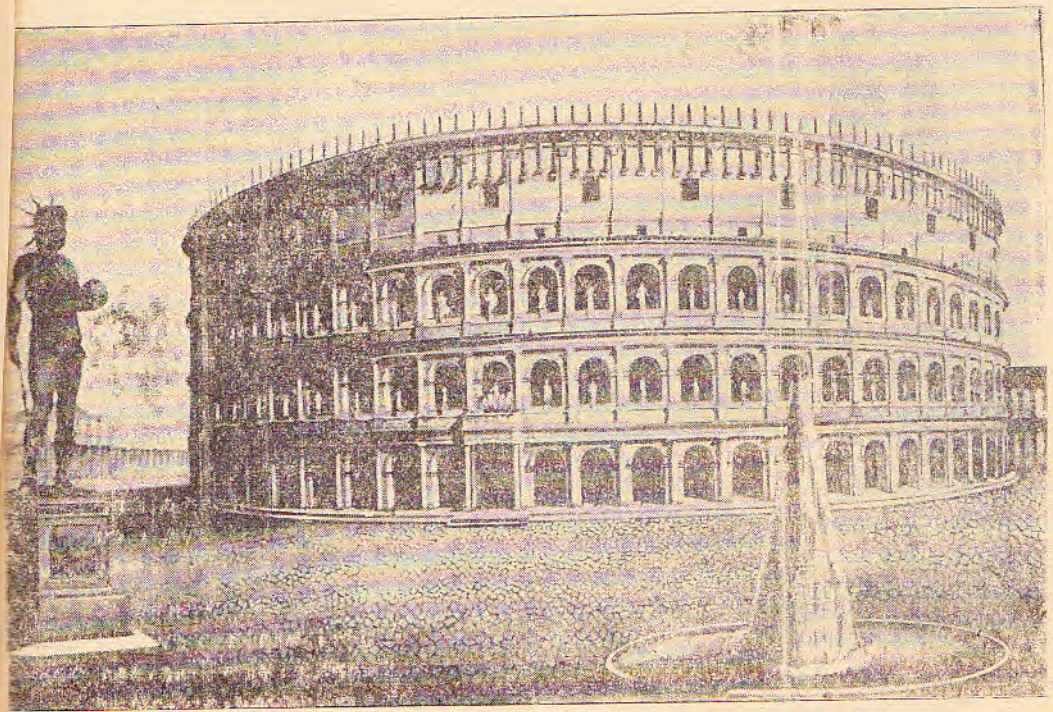
ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሐዋርያት ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ዲያቆንም ፡ ሰባኪም ፡ አለቃም ፡ አድርገው ፡ ማኅበረ ፡ ክርስቲያን ፡ አቆሙ ። ገሚሶቹ ፡ የአይሁድና ፡ የሌላም ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ የትምህርታቸውንና ፡ የአዲሱን ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ አኳኋን ፡ ለመስማት ፡ ገሚሶቹ ፡ ለመሰለል ፡ ወደ ፡ ሐዋርያት ፡ ማኅበር ፡ እየመጡ ፡ መነጋገርም ፡ አሳብ ፡ ለአሳብ ፡ መለዋወጥም ፡ ገመሩ ። የኦሪት ፡ ሊቃውንትና ፡ ጸሐፊዎችም ፡ ከሕዝቡ ፡ ጋራ ፡ አብረው ፡ ነበሩና ፡ አጥብቀው ፡ ሲከራከሩ ፡ በመካከሉ ፡ እስጢፋኖስ ፡ ተነሣና ፡ የእስራኤልንና ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ታሪክ ፡ ከሥሩ ፡ ከአብርሃም ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ደረሰበት ፡ እስከ ፡ ክርስቶስ ፡ ልደት ፡ ድረስ ፡ ዘርዘሮ ፡ ካስረዳ ፡ በኋላ ፡ ባነጋገሩ ፡ ‘እውነተኛውን ፡ አምላክችሁን ፡ ትታችሁ ፡ ሞሎክን ፡ የምታመልኩ ፡ ነቢያትንም ፡ የምትገድሉ ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ እኛን ፡ ልትገድሉ ፡ ትፈልጋላችሁ ።’ እያለ ፡ በግለት ይዘልፋቸው ፡ ገመር ። በዚህ ፡ አይሁድ ፡ ተናደዱና ፡ በድንጋይ ፡ ወገረው ፡ ገደሉት ። እርሱ ፡ ግን ፡ አቤቱ ፡ ይችን ፡ ኃጢአት ፡ አትቆጠርባቸው ፡ ብሎ ፡ ከመሞቱ ፡ በፊት ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ጸለየላቸው ። እርሱም ፡ ስለ ፡ ክርስትና ፡ አምልኮ ፡ በመገመሪያ ፡ በመሞቱ ፡ ያገራችንም ፡ የዓለም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንም ፡ “እስጢፋኖስ ፡ ቀዳሜ ፡ ሰማዕት ።” ብለውታል ። ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የቀሩት ፡ ሐዋርያት ፡ እየተበታተኑ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ በግሪክ ፡ አውራጃዎች ፡ በዓለም ፡ ሁሉ ፡ እየተዘዋወሩ ፡ የክርስቶስን ፡ መድኃኒትነት ፡ ማስተማር ፡ ገመሩ ። ይልቁንም ፡ ከአይሁድ ፡ ሊቃውንት ፡ ወገን ፡ ጳውሎስ ፡ (የቀድሞ ፡ ስሙ ፡ ሳውል) ፡ ለዚህ ፡ ሥራ ፡ ከጌታችን ፡ ተመርጦ ፡ ስለተጨመረ ፡ የክርስትና ፡ ትምህርት ፡ እየተስፋፋ ፡ ሄደ ። እርሱም ፡ በኢየሩሳሌም ፡ በሮማ ፡ በአቴና ፡ በሌሎቹም ፡ የግሪክ ፡ አውራጃ ፡ ከተሞች ፡ በቆሮንቶስ ፡ በኤፌሶን ፡ በተሰሎንቄ ፡ በቃልም ፡ በጽፈትም ፡ ሲያስተምር ፡

ቄይቶ ፡ በመጨረሻ ፡ በዚሁ ፡ ተከሶ ፡ በይግባኝ ፡ ምንያት ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ከተማ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ታሥሮ ፡ ሄደ ።

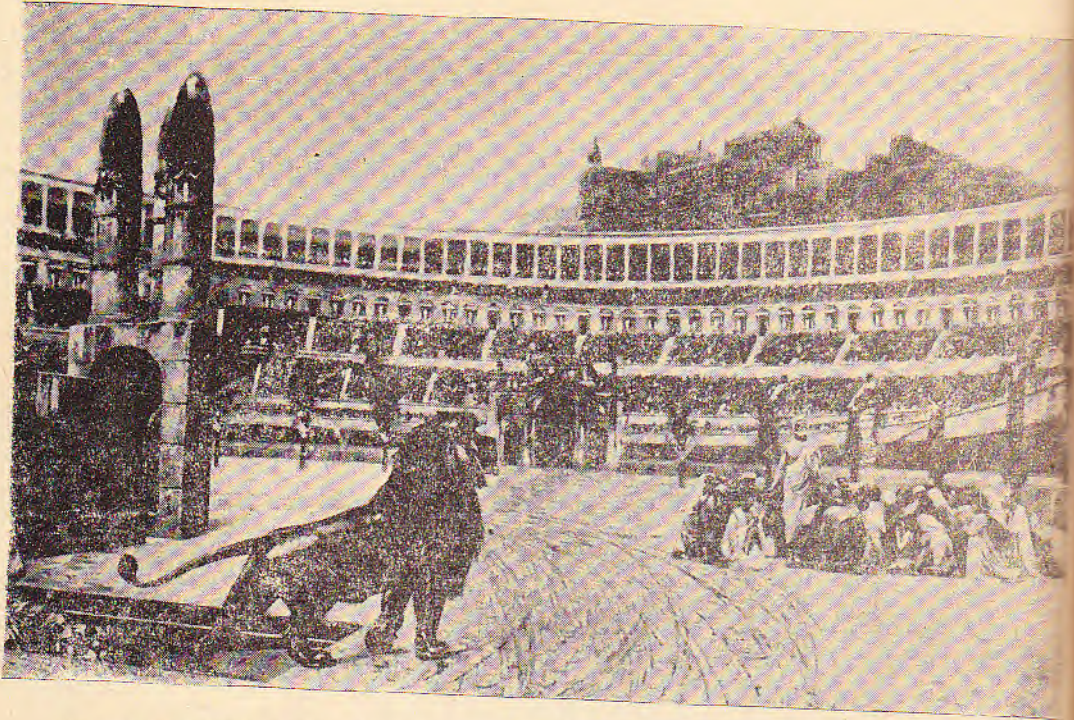
በዚህ ፡ ጊዜ ፡ (ከ፴፯-፷፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ) ፡ በሮማ ፡ ነግሥ ፡ የነበረው ፡ ያ ፡ በክፋትና ፡ በጭካኔ ፡ ስሙ ፡ የታወቀው ፡ ኔሮን ፡ ቄሣር ፡ ነው ። ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ በሮማ ፡ በእሥራትም ፡ በነፃነትም ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ በተከሰ ሰበት ፡ በዚሁ ፡ በክርስትና ፡ ትምህርት ፡ እስኪሞት ፡ ድረስ ፡ ከቄሣር ፡ ኔሮን ፡ ቤተ ሰባት ፡ ሳይቀር ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ በክርስቲያንነት ፡ ማሳመኑ ፡ ተጽፏል ፤ ጴጥሮስም ፡ እንደዚሁ ፡ ማድረጉ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። በኋላ ፡ ግን ፡ ኔሮን ፡ በክርስቲያኖች ፡ ላይ ፡ መከራና ፡ ስደት ፡ መግደልም ፡ በገመረ ፡ ጊዜ ፡ ቅዱስ ፡ ጴጥሮስና ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ተይዘው ፡ እዚሁ ፡ እጨካኙ ፡ ኔሮን ፡ ቄሣር ፡ ፊት ፡ ቆሙና ፡ የክርስቶስን ፡ እምላክነቱንና ፡ አዳኝነቱን ፡ በድፍረት ፡ መስክረው ፡ በ፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጳውሎስ ፡ በሰይፍ ፡ እንገቱን ፡ ተመትቶ ፡ ጴጥሮስም ፡ ቍልቍል ፡ ተሰቅሎ ፡ ሞቱ ። ቅዱስ ፡ ጴጥሮስም ፡ ከመሞቱ ፡ በፊት ፡ በቀጻዶቅያ ፡ በጳንጦስ ፡ በገላትያ ፡ በቢታንያ ፡ አስተምሮ ፡ ብዙ ሰው ፡ አሳምኖአል ። ከዚያም ፡ እርሱም ፡ ጳውሎስም ፡ ሮማ ፡ በደረጉት ፡ ስብከት ፡ ብዙ ፡ አረማውያን ፡ ወደ ፡ ክርስቲያንነት ፡ ተመልሰዋል ።

ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ኔሮን ፤ ራሱ ፡ ከተማ ፡ ሲቃጠል ፡ ምን ፡ እንደሚመስል ፡ ለማየትና ፡ ለመደሰት ፡ ሲል ፡ የሮማን ፡ የቀድሞውን ፡ አሮጌ ፡ ከተማ ፡ የሚባለውን ፡ በ፷፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እንዲቃጠል ፡ አዘ ፡ ከተማው ፡ ሲቃጠል ፡ እርሱ ፡ ክራሩን ፡ እየመታ ፡ እየዘራነና ፡ እየሣቀ ፡ ይመለከት ፡ ነበር ፡ ይባላል ። በኋላ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ከተማ ፡ መቃጠል ፡ ምክንያት ፡ መኳንንቱና ፡ ሕዝቡ ፡ በርሱ ፡ ላይ ፡ የሚነውበት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ያቃጠሉት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ በሐሰት ፡ አመክኘባቸው ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የሮማ ፡ ሹማምንቱም ፡ ወታደሩም ፡ ቀድሞም ፡ በሃይማኖት ፡ ምክንያት ፡ አቁመውባቸው ፡ ነበርና ፡ ክርስቲያን ፡ የሆኑትን ፡ ወገኖች ፡ እየተፈላለጉ ፡ ያዙና ፡ በሰይፍ ፡ በጦር ፡ በድንጋይ ፡ እየደበደቡ ፤ በእሳት ፡ እያቃጠሉ ፤ ከታሰረ ፡ አውሬ ፡ ጋራ ፡ እያስታገሉ ፡ ገደሏቸው ። በመጋዘም ፡ እስከ ፡ መሠንጠቅ ፡ የደረሰ ፡ ክርስቲያን ፡ አለ ፡ ይባላል ። እግዚአብሔር ፡ ከዚህ ፡ ሥቃይ ፡ የከለለው ፡ ግን ፡ ከአገር ፡ ወደ ፡ አገር ፡ ተሰደደ ። ክርስቲያኑም ፡ በተሰደደበት ፡ ስፍራ ፡ እያስተማረ ፡ ብዙ ፡ ክርስቲያን ፡ አሳመነ ። ለዚህ ፡ ሁሉ ፡ ግፍ ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ የሆነው ፡ ይኸው ፡ ጨካኙ ፡ ኔሮን ፡ ቄሣር ፡ ነው ። ክርስቲያኖቹ ፡ እየተያዙ ፡ ለአራዊት ፡ ሲጣሉና ፡ ከአራዊት ፡ ጋራ ፡ ሲታገሉ ፡ አውሬውም ፡ ክርስቲያኑን ፡ አሸንፎ ፡ ሲገነጣጠሉ ፡ ኔሮን ፡ ከቤተ ሰባት ፡ ከሹማምንቶቹ ፡ ጋር ፡ በዚህ ፡ ኮሌዜዎ ፡ በሚባለው ፡ አዳራሽ ፡ በሚያምር ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የአበባ ፡ ቀለም ፡ በጌጠ ፡ ሥጋጃ ፡ ላይ ፡ ተቀምጦ ፡ እየተመለከተ ፡ ይሥቅ ፡ ይደሰት ፡ ነበር። በዚህ ፡ ምግባሩ ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ ያሉ ፡ የክርስቲያን ፡ ተመልካቾች ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ መሲሕ ፡ ነው ፤ አለዚያም ፡ መንገድ ፡ ጠራ ጊው ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

ኔሮን ፡ ቄሣር ፡ እንደ ፡ ሹመት ፡ አባቶቹ ፡ አንደኛው ፡ እንደነአውግስጦስ ፡ ቄሣር ፡ የሮማን ፡ ግዛት ፡ ለማስፋት ፡ በጦርነት ፡ ሚዳ ፡ ላይ ፡ የተቀጊነት ፡ ጌብዝና ፡ የለውም ። በጊዜውም ፡ ለሮማውያን ፡ እንገዛም ፡ ብለው ፡ የነበሩት ፡ የፓርቲና ፡ የአርመኖች ፡ መመታት ፡ በጦር ፡ አዛዥ ፡ በኮርቡሎኔ ፡ ምክንያት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡

ክርስቲያኖች ፣ ክፍሎዊት ፣ እየታገሉ ፣ የጥቱበት ፣ የተጠገን ፣ ሕንፃ ፣ (ከውጭ ፣ በኩል ።)

ሕዝብ በተሰበሰበበት አደግግጃ ክርስቲያኖቹ ተሰብስበው ወደተቀመጡበት አራጭቱን ሲለቁባቸው፣ እንጠጋው ወደነሱ ሲራመድ ሌላው ነብር ገና ከጉድጓዱ ብቅ ሲል ይታያል ።

ለጭካኔና ፡ ለዐመፀኝነት ፡ ምሳሌ ፡ የለውም ። ከዚያ ፡ ጊዜ ፡ ዠምሮ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ የጨካኝ ፡ ሰው ፡ ሕይወት ፡ ሲነሣ ፡ በሰው ፡ አሳብ ፡ ላይ ፡ ቶሎ ፡ ትዝ ፡ የሚለው ፡ የኔሮን ፡ ስም ፡ ነው ።

ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ግራንና ፡ ዐመፀን ፡ ዘመናይነቱንና ፡ ቀብራራነቱን ፡ ተድላና ፡ ደስታ ፡ ወዳድነቱን ፡ የተመለከቱ ፡ ከሹማምንትም ፡ ከወታደርም ፡ ከሊቃውንትም ፡ ወገን ፡ ይልቁንም ፡ በጋልያ ፡ (ፈረንሳዊ) ፡ ያሉት ፡ በእርሱ ፡ ላይ ፡ ተነሡበት ። እነዚህም ፡ ከያሉበት ፡ ተገናኝተው ፡ ተማከሩና ፡ ጋልባ ፡ የሚባለውን ፡ አንግዳናል ፡ ብለው ፡ ዐወኟ ። ዋናውም ፡ የሮማ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ አሳባቸውን ፡ በቶሎ ፡ ተቀበለ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ኔሮን ፡ ቁሳር ፡ አደጋ ፡ ላይ ፡ መሆኑን ፡ ተረዳና ፡ ከቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ ሸሽቶ ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ የሮማ ፡ መንደር ፡ ሄዶ ፡ ተቀመጠ ። ከዚያም ፡ ሰለ ፡ ከጠላቶቹ ፡ እጅ ፡ አለማምለጡን ፡ ስለ ፡ ተረዳው ፡ በክርስቲያኖች ፡ ላይ ፡ እየሣቀ ፡ ያዝ ፡ የነበረውን ፡ የሰይፍ ፡ ፀትር ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ፈቱን ፡ አኩማትሮ ፡ ራሱን ፡ በራሱ ፡ ላይ ፡ አዘ ፡ የሥቃይን ፡ ጣዕም ፡ ወደ ፡ ማወቅ ፡ ግዴታ ፡ ውስጥ ፡ ገባ ። ስለዚህ ፡ ጋሻ ፡ ዠግሬውን ፡ ኤጳፍሮዲትን ፡ በያዝኸው ፡ ሰይፍ ፡ ምታና ፡ ግደለኝ ፡ ብሎ ፡ አዘዘው ። ለጌታው ፡ ታዛዥ ፡ የሆነ ፡ ጋሻ ፡ ዠግሬውም ፡ በሰይፍ ፡ መትቶ ፡ በጿጿ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ገደለው ። በኋላ ፡ ግን ፡ ዶሚሲያኖስ ፡ ቁሳር ፡ በነገሠ ፡ ጊዜ ፡ ኔሮንን ፡ ንጉሡን ፡ ለምን ፡ ገደለህ ፡ ብሎ ፡ ኤጳፍሮዲትን ፡ አስገደለው ፡ ይባላል ፤ አዘኝ ፡ ነው ፡ ቢልም ፡ ከሞት ፡ አልዳነም ።

በሮማ ፡ ቅዱስ ፡ ጲጥሮስና ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ከሌሎቹ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ጋራ ፡ ተይዘው ፡ ከመገደላቸው ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ የጌታችን ፡ ወንድም ፡ ሐዋርያው ፡ ያዕቆብ ፡ እየዞረ ፡ አንደ ፡ ጓደኞቹ ፡ እንዳያስተምር ፡ በሽምግልና ፡ ምክንያት ፡ ስለ ፡ አልቻለ ፡ በዚሁ ፡ በአገሩ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ተቀምጦ ፡ የክርስትናን ፡ ማኅበር ፡ ያካሄድ ፡ ነበር ። በጿጿ ፡ ወይም ፡ ፷፫ ፡ ዓመተ ፡ ም ፡ ላይ ፡ ሐናንያ ፡ የከሆናቱ ፡ አለቃ ፡ እስያዘው ። በኔተ ፡ ክርስቲያን ፡ ታሪክ ፡ እንደ ፡ ተጻፈው ፡ ተይዘው ፡ በቀረበ ፡ ጊዜ ፡ ከቤተ ፡ መቅደስ ፡ ጣራ ፡ ላይ ፡ አውጥተው ፡ ክርስቶስን ፡ በተሰበሰበው ፡ ሕዝብ ፡ ፊት ፡ እንዲክድ ፡ ነገሩት ። እርሱ ፡ ግን ፡ በመካድ ፡ ፈንታ ፡ ስለክርስቶስ ፡ መድኃኒትነት ፡ በድፍረት ፡ መሰከረ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተቁጥተው ፡ ከጣራው ፡ ገፍተው ፡ ወደ ፡ ምድር ፡ ጣሉት ። ከወደቀም ፡ በኋላ ፡ በምድር ፡ ያሉት ፡ በደንጋይ ፡ ደብድበው ፡ ገደሉት ። በድንጋይ ፡ በሚደበድቡበት ፡ ጊዜ ፡ ከጌታውና ፡ ከወንድሙ ፡ ከጌታችን ፡ ከኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ እንደ ፡ ተማረውና ፡ ቅዱስ ፡ እስጢፋኖስም ፡ እንደ ፡ ጸለየው ፡ የሚያደርጉትን ፡ አያውቁምና ፡ ይቅር ፡ በላቸው ፡ ብሎ ፡ ለጠላቶቹ ፡ ለአይሁድ ፡ ይጸልይ ፡ ነበር ። ሲጸልይም ፡ የሰማው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ይኸ ፡ ሽማግሌ ፡ ጻድቅ ፡ ነውና ፡ ተወላኝ ፡ ብሎ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ እነሱ ፡ የቀድሞውን ፡ የአሪት ፡ ሃይማኖት ፡ በኃይል ፡ ያስከበሩና ፡ እግዚአብሔርንም ፡ ደስ ፡ ያሰኘን ፡ መስሏቸው ፡ በድንጋይ ፡ ድብደባ ፡ ሕይወቱን ፡

ፈጸሙት ። ሌሎችንም ፡ ክርስቲያኖች ፡ እንደዚሁ ፡ አይሁዶች ፡ በመግደል ፡ በማሠር ፡ በማሳደድ ፡ አጉላላቸው ።

አይሁዶች ፡ የጌታችን ፡ እናት ፡ የግርዳም ፡ ዘመዶች ፡ የሐዋርያትም ፡ ዘርፍ ፡ ወገኖች ፡ ሆነው ፡ ሳሉ ፡ ሐዋርያትን ፡ እንደዚህ ፡ የሚያገላሉበት ፡ ምክንያት ፡ ለአሪት ፡ ሕግ ፡ ለእውነተኛው ፡ እግዚአብሔር ፡ ቅናት ፡ ወይም ፡ ለሥልጣናቸው ፡ ሲሉ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ ሮማውያንና ፡ እንደ ፡ ግሪኮች ፡ ለጣዖታት ፡ አማልክት ፡ ተቀናቃኝ ፡ ሆነው ፡ አይደለም ። በለፈው ፡ እንደ ፡ ተጻፈው ፡ እነሱ ፡ በሙሴ ፡ አሪትና ፡ በንዱ ፡ በእግዚአብሔር ፡ የሚያምኑ ፡ ሕዝቦች ፡ ናቸው። በነሱ ፡ አሳብ ፡ ክርስቶስ ፡ የግርዳምና ፡ የጠራቢው ፡ የዮሴፍ ፡ ልጅ ፡ እንጂ ፡ አስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ እንደ ፡ አላመኑ ፡ የክርስቶስን ፡ አምላክነቱንም ፡ መሲሕነቱንም ፡ አላመኑምና ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ሐዋርያትንና ፡ ክርስቲያኖችን ፡ ሥቃይና ፡ መከራ ፡ ሲያሳዩ ፡ በትክክል ፡ እግዚአብሔርን ፡ ያገለገሉ ፡ እየመሰሉባቸው ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ለራሳቸው ፡ ለአይሁዶችም ፡ ከዚህ ፡ ዘመን ፡ ቀጥሎ ፡ ደኅና ፡ ጊዜ ፡ አላጋጠማቸውም ።

ትልቁ ፡ ሄሮድስ ፡ ከነአውግስጦስ ፡ ቁሳር ፡ ጋራ ፡ በፍቅር ፡ በነበረበት ፡ ዘመን ፡ የበላዩን ፡ የቁሳርን ፡ ትእዛዝ ፡ እየፈጸመ ፡ ግብሩንም ፡ እየገበረ ፡ በውስጥ ፡ አገሩ ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ፈቀደው ፡ ያስተዳድር ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ እርሱ ፡ የቁሳርያን ፡ ከተማ ፡ አሠርቶ ፡ ከሞተ ፡ ወዲህ ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ከተማነት ፡ ወደ ፡ ቁሳርያ ፡ ተዛወረና ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ለማስተዳደር ፡ በቀጥታ ፡ ከሮማ ፡ የሮማ ፡ ተወላጆች ፡ እየተሾሙ ፡ መጥተው ፡ ያስተዳድሩ ፡ ዠመር ። ጲላጦስ ፡ ጳንጤናዊ ፡ በጌታችን ፡ ላይ ፡ ለመፍረድ ፡ የቻለው ፡ በዚህ ፡ ሥልጣንና ፡ ከነዚህ ፡ እንደ አንዱ ፡ ሆኖ ፡ ተሾሞ ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ።

እንደዚሁ ፡ እንደ ፡ ጲላጦስ ፡ ተሾሞ ፡ የመጣ ፡ ጋስዮስ ፡ ፍሎሩስ ፡ (ጆስዮስ ፡ ፍሎሮስ) ፡ የሚባል ፡ በመታያም ፡ በውርስም ፡ በግብርም ፡ እያመካኘ ፡ ሀብታቸውን ፡ በወሰደና ፡ በገላላቸው ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ተበሳጭተው ፡ በኔሮን ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በጁጌ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ለሮማ ፡ መንግሥት ፡ አንታዘዝም ፡ ብለው ፡ እንቢ ፡ አሉ ። ይህም ፡ ዘመን ፡ ጲጥሮስና ፡ ጳውሎስ ፡ በሮማ ፡ የተገደሉበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። በዚህም ፡ ዘመን ፡ ከሂሮድስ ፡ ወዲህ ፡ የአይሁድና ፡ የገሊላ ፡ (ፓለስቲን) ፡ ግዛት ፡ ቀዝቅዞ ፡ ግዛታቸውም ፡ ተከፋፍሎ ፡ ነበር ። እነሱም ፡ በቀጥታ ፡ በጁ ፡ የሮማዊ ፡ አስተዳዳሪነት ፡ እየተመሩ ፡ የበላይ ፡ ገዥውም ፡ የምሥራቅን ፡ ክፍል ፡ የሚገዛው ፡ በሶርያ ፡ የሚቀመጠው ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ አይሁዶች ፡ መሸፈታቸው ፡ በተሰማ ፡ ጊዜ ፡ ከሶርያ ፡ ጦር ፡ መጥቶ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ከበበ ። አይሁዶችም ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ከተማ ፡ ከሶርያ ፡ የመጣውን ፡ ጦር ፡ አሸንፈው ፡ መለሱት ። የዚህም ፡ ወሬ ፡ ሮማ ፡ እኔሮን ፡ ቁሳር ፡ ዘንድ ፡ ደረሰ ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ አባትና ፡ ልጁ ፡ ቪስባስያኖስና ፡ ቴቶስ ፡ (ስጳስያኖስና ፡ ጥጦስ) ፡ በእርሱ ፡ ውስጥ ፡ የጦርም ፡ የአስተዳደርም ፡ አለቆች ሆነው ፡ ያስተዳድሩ ፡ ነበር።

በዚህም ፡ ላይ ፡ የጥጦስ ፡ አባት ፡ ስጳስያኖስ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በአፍሪካና ፡ በምሥራቅ ፡ እስያ ፡ ላለው ፡ ግዛት ፡ ዋና ፡ ሹም ፡ ነበርና ፡ በኔሮን ፡ ቄሳር ፡ ትእዛዝ ፡ ስጳስያኖስ ፡ ከልጁ ፡ ከጥጦስ ፡ ጋራ ፡ ብዙ ፡ ጦር ፡ ይዞ ፡ መጥቶ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ አስጨነቃት ። ነገር ፡ ግን ፡ በመካከሉ ፡ የሮማ ፡ ሕዝብ ፡ የኔሮንን ፡ ቄሳርነት ፡ ጠልቶ ፡ ስለ ፡ ሸፈተበትና ፡ ኔሮንም ፡ በጋሻ ፡ ዠግሬው ፡ እጅ ፡ ስለ ፡ ሞተ ፡ በምሥራቅ ፡ ክፍል ፡ ያለው ፡ ጦር ፡ ስጳስያኖስን ፡ ቄሳር ፡ ብሎ ፡ አነገሠው። በጋልያ ፡ ነግሦ የነበረውም ፡ ጋልባ ፡ የተባለው ፡ ፰ ፡ ወር ፡ እንደ ፡ ገዛ ፡ ፕሬቶርያን ፡ የሚባሉት ፡ ወታደሮች ፡ ገደሉት ። ስለዚህ ፡ የአይሁዶችን ፡ ሽፍትነት ፡ በመደምሰስ ፡ እንዲቀጥል ፡ ልጁን ፡ ጥጦስን ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ነገር ፡ አሟልቶ ፡ ትቶት ፡ ስጳስያኖስ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ሄደና ፡ ቄሳርነቱን ፡ በምክር ፡ ቤቱ ፡ አጸደቀ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ልጁ ፡ ጥጦስ ፡ አይሁዶች ፡ ለፋሲካ ፡ በዓል ፡ በኢየሩሳሌም ፡ በተሰበሰቡበት ፡ ቀን ፡ ከበባቸው ። እነሱም ፡ በቅጥር ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ እርስ ፡ በራሳቸው ፡ በሹመትና ፡ በአስተዳደር ፡ ወገን ፤ ለይተው ፡ ይዋጉ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በሮማውያን ፡ ወታደር ፡ በጥብቅ ፡ መከበባቸውን ፡ በተረዱት ፡ ጊዜ ፡ የእርስ ፡ በርሱን ፡ ጠብ ፡ አቁመው ፡ ከሮማውያን ፡ ለመመከት ፡ ተባበሩ ። አይሁዶች ፡ ከውስጥ ፡ ሆነው ፡ የሚመክቱበትን ፡ ምሽግ ፡ ሲያበጁ ፡ ሮማውያን ፡ ደግሞ ፡ ከውጭ ፡ ሆነው ፡ የመዋጊያ ፡ ስፍራ ፡ ሲያዘጋጁ ፡ ሰነቡቱ ። ሮማውያን ፡ አይሁድ ፡ ረኃብና ፡ ውሃ ፡ ጥም ፡ ሲይዛቸው ፡ ዐውቀው ፡ እጃቸውን ፡ ይሰጣሉ ፡ በማለት ፡ መሣሪያቸውንና ፡ ምሽጋቸውን ፡ እያበጁ ፡ ዝም ፡ ብለው ፡ ተቀመጡ ። በርግጥም ፡ በአይሁዶች ፡ ዘንድ ፡ እናት ፡ ልጅዋን ፡ እመብላት ፡ እስክትደርስ ፡ ድረስ ፡ ረኃብ ፡ ስለ ፡ ተነሣ ፡ ገሚሶቹ ከቅጥር ፡ ውስጥ ፡ ወጥተው ፡ ምሕረት ፡ ለመለመን ፡ ወደሮማውያን ፡ መጡ ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ እነሱ ፡ ክርስቶስን ፡ ጨክነው ፡ እንደሰቀሉ ፡ እነሱንም ፡ ሮማውያን ፡ ሳያዝኑላቸው ፡ በአደባባይ ፡ እየሰቀሉ ፡ እውስጥ ፡ ላሉት ፡ መቀጣጫ ፡ አደረጉቸው ። እውስጥ ፡ የቀሩትም ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በርትተው ፡ ሊከላከሉ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ረኃብ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ የሮማውያን ፡ ኃይል ፡ ጸንቶባቸው ፡ ነበርና ፡ ምንም ያክል ፡ መመከት ፡ ስላልቻሉ ፡ ሮማውያን ፡ በያለበት ፡ ወደ ፡ ውስጥ ፡ ገብተው ፡ ትልቅ ፡ እልቂት ፡ አደረጉባቸው ። ወታደሩ ፡ ወደ ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ ገሚሱ ፡ በጨበጣ ፡ ሲዋጋ ፡ ገሚሱ ፡ ሲዘርፍ ፡ ገሚሱ ፡ ቤት ፡ ሲያቃጥል ፡ የጦሩ ፡ አለቃ ፡ ጥጦስ ፡ ቤተ መቅደሳቸውን ፡ አታቃጥሉ ፤ ብሎ ፡ አዘ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ አይሁዶች ፡ እቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ ሲዋጉ ፡ የተመለከተ ፡ አንድ ፡ ሮማዊ ፡ በቤተ መቅደሱ ፡ እሳት ፡ ለኩሰበትና ፡ በሙሉ ፡ ተቃጠለ ። ድንጋይ ፡ በድንጋይ ፡ ላይ ፡ ሳይፈርስ ፡ አይቀርም፤ ብሎ ፡ ጌታችን ፡ የተናገረውም ፡ ትንቢት ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የተፈጸመ ፡ መሰለ ። የኢየሩሳሌም ፡ ከተማ ፡ ከተቃጠለ ፡ በኋላ ፡ ሮማውያን ፡ አሸንፏቸው ፡ ጦርነቱ ፡ አለቀ። በዚህ ፡ ጦርነት ፡ ፲፩ ፡ ፲ ፡ አይሁድ ፡ ሞቱ ፡ ፱፯ ፡ ተማረኩ ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ወዲያ ፡ የዛሬ ፡ አቀኒዎች ፡ እንደሚያደርጉት ፡ ሮማውያን ፡ አይሁዶችን ፡ በየነገሳቸው ፡ ከፋፍለው ፡ ለየብቻ ፡ ለየዋቸውና ፡ በጥብቅ ፡ ይቈጣጠሩዋቸው ፡ ዠመር ። ግዛትም ፡

አጠባቢባቸው ። በፈረሰውም ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ከተማ ፡ ላይ ፡ ሌላ ፡ አዲስ ፡ ከተማ ፡ ተሠራና ፡ የመጠሪያ ፡ ስሙ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ቀርቶ ፡ አኤሊያ ፡ ከፕቶሊና ፡ ተብሎ ፡ እንዲጠራ ፡ እንደ ፡ ኤው ፡ ቍጥር ፡ ከ፻፲፮-፻፴፰ ፡ ድረስ ፡ የነገሠው ፡ ቀሳር ፡ አድርያኖስ ፡ በዐዋጅ ፡ አዘዘ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አስቀድሞ ፡ ያልሞተው ፡ የኢየሩሳሌም ስም ፡ በቂስጠንጢኖስ ፡ ዘመን ፡ የክርስትና ፡ አምልኮ ፡ በጎነፈ ፡ ጊዜ ፡ ጥንታዊ ፡ ከተማነቱንና ፡ ቅዱስ ፡ ስፍራነቱን ፡ እንደያዘ ፡ እንደገና ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እየተባለ ፡ በመጠራት ፡ ገነነ ።

እንግዲህ ፡ በጭሩ ፡ የጄራኤልን ፡ ታሪክ ፡ የክርስትናን ፡ አመሠራረት ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ ከክርስትናና ፡ ከአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥታችን ፡ ጋር ፡ የተያያዘውን ፡ የሮማን ፡ ቁጣሮች ፡ ዜና፤ መዋዕል ፡ ከሥሩ ፡ በጫጭሩ ፡ እንመልከት ።

የጁልዮስ ፡ ክሎዲውስ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ።

ምዕራፍ ፡ ፵፯ ።

ከአውግስጦስ ፡ ቁጣር፡ቀጥለው ፡ የነገሡት ፡ ቁጣሮች ፡ አጫጭር ፡ ዜና መዋዕል ።

በዚህ ፡ ዘመን ፡ በአክሱም ፡ እየተከታተሉ ፡ የነገሡት ፡ ነገሥታት ፡ ዜና ፡ መዋዕላቸው ፡ በዚሁ ፡ ዘመን ፡ ከነበረው ፡ ከሮማና ፡ ከቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ተያይዘ ፡ በደንብ ፡ በግዕዝም ፡ ቢሆን ፡ ተጽፎ ፡ ቢቆየን ፡ ኖሮ ፡ ዛሬ ፡ የአክሱምን ፡ ታሪክ ፡ ፍለጋ ፡ ወደሮማ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ መሔድ ፡ አያሻንም ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ከአክሱማዊው ፡ ጸሐፊ ፡ ሮማዊው ፡ ጸሐፊ ፡ ስለሠለጠነ ፡ በመንግሥቱ ፡ መሠልጠን ፡ ጭምር ፡ እየተደገፈ ፡ የመንግሥቱን ፡ ታሪክ ፡ በደንብ ፡ ያን ጊዜ ፡ ያዘጋጀው ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ለተነሣ ፡ ጸሐፊ ፡ እንደ ፡ ልብ ፡ ለመጻፍ ፡ ጠቅሞታል ።

አሁንም ፡ እኛ ፡ በለፈው ፡ እንዳመለከትነው ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ መንግሥት ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የግብፅን ፡ የአሰርና ፡ የባቢሎንን ፡ የፋርስና ፡ የግሪክን ፡ እንደጠቀስን ፡ በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ የሮማንና ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ መንግሥታት ፡ ታሪክ ፡ ጣልቃ ፡ ያገባነው ፡ ስለሁለት ፡ ነገር ፡ ነው ።

፩ኛ ፡ ታሪካችን ፡ በአንዳንድ ፡ ምክንያት ፡ ከነርሱ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ ስለተያያዘ ፡ ለምሳሌ ፡ የግሪክን ፡ አማልክት ፡ ታሪክ ፡ በናነብ ፡ ኖሮ ፡ በአዲሲስ ፡ የዕብን ፡ በረድ ፡ ዙፋን ፡ ያሠራው ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ለአሬስ ፡ ለዜውስ ፡ ለፓሲዶን ፡ ይኸን ፡ ሐውልት ፡ አሠራሁ ፡ ሲል ፡ እነዚህ ፡ አማልክት ፡ የማን ፡ ክፍል ፡ መሆናቸውና ፡ ምክንያቱ ፡ አይገባንም ፡ ነበር ።

፪ኛ ፡ ራሱ ፡ የሮማውያን ፡ ቁጣሮች ፡ የየግላቸውን ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ማንበብ ፡ በውስጡ ፡ ብዙ ፡ ትምህርት ፡ ስለሚገኝበት ፡ ራሱ ፡ አንድ ፡ መደበኛ ፡ ታሪካዊና ፡ ሥነ ፡ ጽሑፋዊ ፡ ዕውቀት ፡ ስለአለበት ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በለፈው ፡ የሮማን ፡ መንግሥት ፡ አመሠራረቱን ፡ ከዚያም ፡ የዋናውን ፡ መሥራች ፡ የዩልዮስ ፡ ቁጣርንና ፡ የተከታዩን ፡ የአውግስጦስ ፡ ቁጣርን ፡ በመጠኑ ፡ እንደተመለከትን ፡ ከነርሱ ፡ ዘር ፡ (ሥርወ ፡ መንግሥት) ፡ ውስጥ ፡ የነገሡትን ፡ መደዳውን ፡ ለመመልከት ፡ በጠባርዮስ ፡ እንገምር ። የነገሡበትንም ፡ ዘመን ፡ እንደኤው ፡ ቍጥር ፡ አድርገንዋል ።

ጢባርዮስ ፡ ቁጣር ፡ (፲፬-፴፯ ፡ ዓ ፡ ም) ።

ባለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ ከአውግስቶስ ፡ በኋላ ፡ የእንጂራ ፡ ልጁ ፡ ጢባርዮስ ፡ ነገሠ ፡ በዘመኑ ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ እንደ ፡ ተሰቀለ ፡ ሞቶ ፡ ከተቀበረ ፡ በኋላ ፡ በ፫ኛው ፡ ቀን ፡ ከሙታን ፡ ተለይቶ ፡ በተነሣ ፡ በ፵ኛ ፡ ቀን ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ እንደወጣ ፡ በወጣ ፡ በ፲ኛው ፡ ቀን ፡ ለሐዋርያት ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስን ፡ (ጳጳሱን) ፡ እንደላከ ፡ ባለፈው ፡ ተመልክተናል ።

ጢባርዮስ ፡ በመንግሥቱ ፡ መዠን ፡ ደግ ፡ አስተዳዳሪ ፡ ተብሎ ፡ በሕዝብም በምክር ፡ ጤቱም ፡ ዘንድ ፡ ተገምቶ ፡ ነበር ። እርሱም ፡ ሕዝቡን ፡ ጠባቂ ፡ እንጂ ፡ ደም ፡ አፍሳሽ ፡ አለመሆኑን ፡ ለመግለጽ ፡ «መልካም ፡ እረኛ ፡ በጎቹን ፡ ባይሆን ፡ ጠጉራቸውን ፡ ይላጫል ፤ እንጂ ፡ አያርድም» ፡ ይል ፡ ነበር ። ይኸም ፡ ማለት ፡ በሕዝብ ፡ ጉልበትና ፡ አገልግሎት ፡ መጠቀም ፡ እንጂ ፡ መግደል ፡ አይገባም ፡ ማለት ፡ ነው ። በመጨረሻ ፡ ግን ፡ መኳንንቱ ፡ ሁሉ ፡ በርሱ ፡ ላይ ፡ የሚያድሙ ፡ እየመሰለው ፡ በጥርጣሬ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ማሠርና ፡ መግደል ፡ ዠመረ ። ቢሆንም ፡ ፳፫ ፡ ዓመት ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በ፴፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተ ።

ከሊጉላ ፡ ቁጣር ፡ (፴፯-፵፩ ፡ ዓ ፡ ም) ።

ከጢባርዮስ ፡ በኋላ ፡ ከሊጉላ ፡ ነገሠ ፡ እሱም ፡ የአግሪኦና ፡ የጀርማኒኩስ ፡ ልጅ ፡ ነው ። እንደጢባርዮስ ፡ በመዠን ፡ ደግ ፡ አስተዳዳሪ ፡ ነበር ። በመጨረሻ ፡ ተለወጠና ፡ ጠባቂም ፡ ጨካኝ ፡ ስለሆነ ፡ «ባንድ ፡ ጊዜ ፡ በትር ፡ ለመቁረጥ ፡ እንዲመቸኝ ፡ የሮማውያን ፡ ጭንቅላት ፡ ሁሉ ፡ ምነው ፡ አንድ ፡ በሆነልኝ» ፡ ብሎ ፡ ተመኘ ። ይባላል ። እንዲሁም ፡ «ሕዝቡ ፡ ይፍራኝ ፡ እንጂ ፡ ባይወደኝ ፡ ግድየላኝም» ፡ ይል ፡ ነበር ። በመጨረሻ ፡ መኳንንቱ ፡ ሁሉ ፡ ስለመላው ፡ ከነዚህ ፡ አንዱ ፡ ካስዮ ፡ ኬሪያ ፡ የሚባለው ፡ ገደለውና ፡ አጎቱ ፡ ክሎድዮስ ፡ ነገሠ ።

ክሎድዮስ ፡ ቁጣር ፡ (፵፩-፶፬ ፡ ዓ ፡ ም) ።

ከከሊጉላ ፡ ቀጥሎ ፡ ክሎድዮስ ፡ (ቴቤርዮስ ፡ ድሩሱስ) ፡ ነገሠ ፡ ጠባቂና ፡ ዝንባሌው ፡ በፍጹም ፡ ከሹመት ፡ አባቱ ፡ የተለየ ፡ ሆነ ። መንፈሱ ፡ ልስልስ ፡ ሰውነቱ ፡ ደካማ ፡ ነበር ። በዘመኑ ፡ ክብርን ፡ ሥልጣንን ፡ ጠልቶ ፡ መጻሕፍትን ፡ በመመልከትና ፡ ፅውቀትን ፡ በማስፋፋት ፡ የቀለም ፡ ሰው ፡ ሆነ ። የሮማን ፡ ታሪክና ፡ የራሱን የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ ጻፈ ። ራሱ ፡ ፫ አዳዲስ ፡ ፊደሎች ፡ ፈጥሮ ፡ በቀድሞው ፡ በሮማውያን ፡ ፊደል ፡ ላይ ፡ ጨምሮ ፡ እንዲሠራበት ፡ አደረገ ። ቢሆንም ፡ የቀድሞ ፡ ሚስቱ ፡ አመንዝራ ፡ ብትሆንበት ፡ በመፍታት ፡ ፈንታ ፡ አስገደለና ፡ አግሪኦና ፡ የምትባለዋን ፡ (የኔሮንን ፡ እናት) አገባ ። አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ በርሷ ፡ እየተመራ ፡ በሚኖርበት ፡ ጊዜ ፡ እርሱ ፡ ሲሞት ፡ መንግሥቱን ፡ ለኔሮን ፡ እንጂ ፡ ለሌላ ፡ እንዳያወርስ ፡ ለምና ፡ እሸ ፡ አሰኝታው ፡ ከኖሩ ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ ሐሳቡን ፡ ለውጦ ፡ ምናልባት ፡ መንግሥቱን ፡ የኔን ፡ ልጅ ፡ ኔሮንን ፡ ትቶ ፡ ከቀድሞ ፡ ሚስቱ ፡ ለወለደው ፡ ለብሪታኒኩስ ፡ ያወርሳል ፡ ብላ ፡ በመርዝ ፡ ገደለችው ።

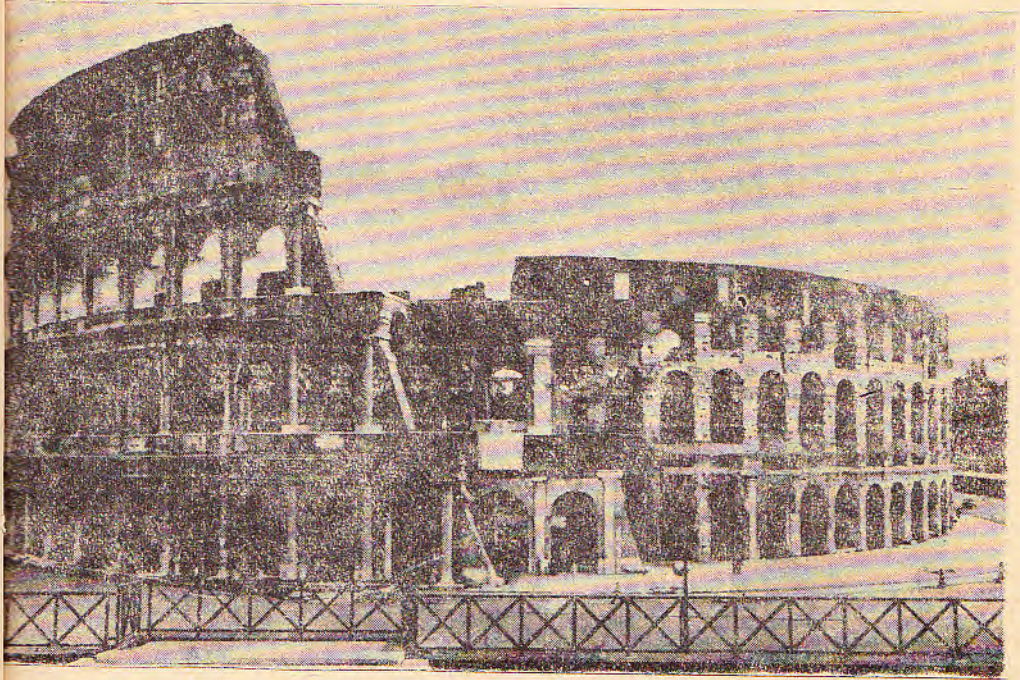
ኔሮን ፡ ቁጣር ፡ (፶፬-፳፯ ፡ ዓ ፡ ም.) ።

ኔሮን ፡ በናቱ ፡ በአግሪጲና ፡ ጎትጓችነት ፡ ከክሎዲዎስ ፡ መንግሥቱን ፡ ወረሰና ፡ በ፶፬ ፡ ዓ፡ ም፡ ነገሠ ። በመንግሥቱ ፡ መዠረገ ፡ ላይ ፡ በመምህሩ ፡ በሴኔቃ ፡ እየተመከረ ፡ ደግነት ፡ ገምሮ ፡ ሳለ ፡ በነገሠ ፡ በጅኛው ፡ ዓመት ፡ የክፋት ሥራውን ፡ ገመረ ። በክሎዲዎስ ፡ ልጅ ፡ በጀርማኒኩስ ፡ ቅናት ፡ አድሮበት ፡ ነበርና ፡ በ፶፭ ፡ ዓ፡ ም፡ ከናቱ ፡ ጋር ፡ ተስማምቶ ፡ አስገደለው ። ቀጥሎ ፡ እሱን ፡ እዙፋን ፡ ለማውጣት ፡ ስትል ፡ ባሏን ፡ በመርዝ ፡ እስከ ፡ መግደል ፡ የደረሰችውን ፡ ወላጅ ፡ እናቱን ፡ አግሪጲናን ፡ በ፶፱ ፡ ዓ፡ ም፡ አሳረዳት ፡ እንደመምህርም ፡ እንዳበትም ፡ እየሆነ ፡ ያሳደገውን ፡ ፈላስፋውን ፡ ሴኔቃን ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ ፈርዶ ፡ በ፷፭ ፡ ዓ፡ ም፡ በገዛ ፡ እጁ ፡ እንዲሞት ፡ አደረገው ፡ ፓፒያን ፡ ለማግባት ፡ ሲል ፡ የልጅነት ፡ ሚስቱን ፡ አግታሸያን ፡ በ፷፪ ፡ ዓ፡ ም፡ አስገደለ ። ፓፒያን ፡ የምትባለዋንም ፡ ከአገባ ፡ (ዕቁባት ፡ ከአደረገ) በኋላ ፡ እሷንም ፡ በእርግጫ ፡ በትር ፡ ገድሎ ፡ ማሳሊና ፡ ሰታቲሊያን ፡ አገባ ። በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ቀብራራና ፡ ግፈኛ ፡ የሆነው ፡ ኔሮን ፡ በቁጣርነት ፡ ዙፋን ፡ ተቀምጦ ፡ ግዛቱን ፡ ይቀጥል ፡ ነበር ።

በክርስትና ፡ አመሠራረት ፡ ላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ ይህ የደም ፡ ሰው ፡ እንደዚህ ፡ የዕብሪቱን ፡ ሥራ ፡ በመቀጠል ፡ ከተማ ፡ ሲቃጠል ፡ ምን ፡ እንደሚመስል ፡ ለማየት ሮማን ፡ እንዲቃጠል ፡ አዘ ፡ ሲቃጠል ፡ ክራሩን ፡ እየመታ ፡ ይመለከት ፡ እንደነበረ ፡ መኳንንቱና ፡ ሕዝቡ ፡ ቃጠሎውን ፡ ዓይተው ፡ በናደዱም ፡ ክርስቲያኖች ፡ ናቸው ፡ ያቃጠሉት ፡ ብሎ ፡ በብዙ ፡ ሥቃይ ፡ እንዲፈጁ ፡ እንደ አስደረጋቸው ፡ ክርስቲያኖች ፡ እየተያዙ ፡ በመጋዘ ፡ ሲሰነጠቁ ፡ በሰይፍ ፡ ሲቆረጡ ፡ በአደባባይ ፡ ከተራብ ፡ አውሬ ፡ ጋር ፡ እያታገሉ ፡ ሲገድጁቸው ፡ እሱ ፡ በሚያምረው ፡ ዙፋኑ ፡ ላይ ፡ ተቀምጦ ፡ እያየ ፡ ይስቅ ፡ እንደነበረ ፡ በመጨረሻው ፡ በግፈኛነቱ ፡ በሞልቃቃነቱ ፡ መኳንንትም ፡ ሕዝብም ፡ ተነሥቶበት ፡ ስለነበረ ፡ ሸሽቶ ፡ አሄደበት ፡ ለመግደል ፡ ሲከታተሉት ፡ በፈቃዱ ፡ የገዛ ፡ አሽከሩን ፡ ኤጲፍሮዲትን ፡ በሰይፍ ፡ ግደለኝ ፡ ብሎ ፡ እንደሞተ ፡ ባለፈው ፡ አንብበናል ። ሲሞት ፡ «ዓለም ፡ ዛሬ ፡ እንዴት ፡ ያለውን ፡ አርቲስት ፡ አጣ» አለ ፡ ይባላል ።

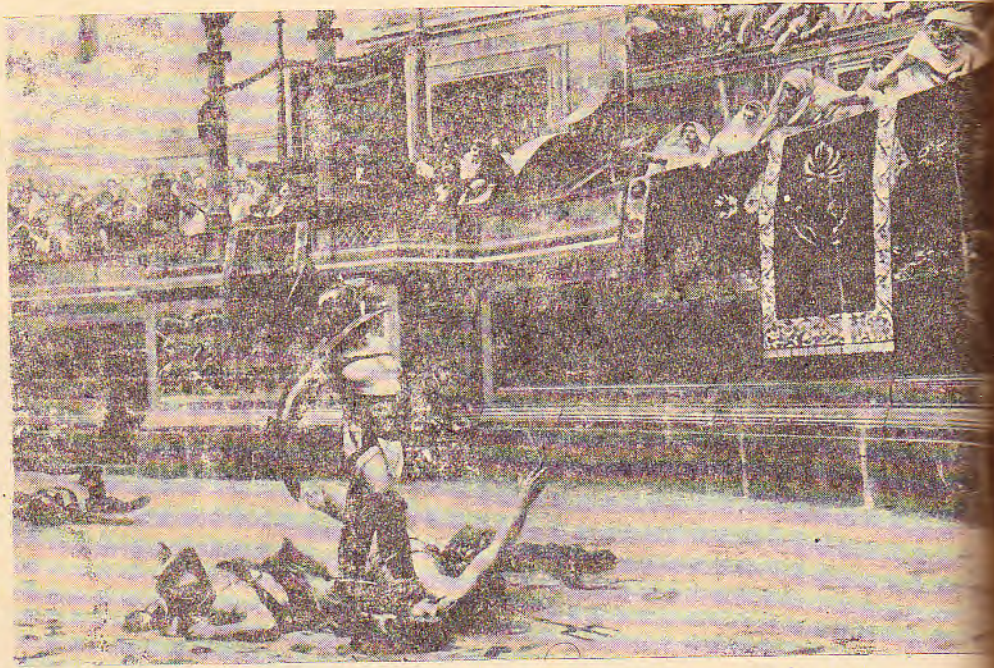
ጋልባ-አቶን-ቪቲሊውስ ፡ (፳፰-፳፱ ፡ ዓ፡ ም፡)

ኔሮን ፡ ሲሞት ፡ ጋልባ፡አቶን ፡ ቪቲሊውስ ፡ የሚባሉት ፡ ሦስቱ ፡ እያንዳንዳቸው ፡ መንግሥትን ፡ ለመያዝ ፡ ባደረጉት ፡ ክርክር ፡ ምክር ፡ ቤቱና ፡ ከተማው ፡ ታውከ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ጋልባ ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ፳፰ ፡ ዓ፡ ም፡ የቀሩት ፡ ሁለቱ ፡ በየፈራረቃ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ በ፳፱ ፡ ዓ፡ ም፡ ከገዙ ፡ በኋላ ፡ መጨረሻውን ፡ ሰባስያኑስ ፡ ነገሠ ።

ጉብዝ ፡ ከጉብዝ ፤ ክርስቲያን ፡ ካሎሬ ፡ ይታገልበት ፡ የነበረው ፡ የኮሊዜዎ ፡ ሕንፃ ፡ ባሁን ፡ ዑኔታ ።

፪፻፹፮

በፍጣ ፡ በኮሊዚያ ፡ አደገባደ ፡ ንጉሠና ፡ ቤተ ፡ ስቡ ፡ መኳንንትና ፡ ሴት ፡ ወይዘት ፡ ባሉበት ፡ ጉ-
 እየተመረጠ ፡ ሲደባደቡና ፡ አኝዱ ፡ ሌላውን ፡ አሸንፎ ፡ ሲጥሰውና ፡ ተቀማጭ ፡ ለአሸናፊው ፡ ሲያው

የፍላጊያኑስ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ።
ስፓስያኖስ ፡ ቁጣር ፡ (፳፱-፸፱ ፡ ዓ፡ ም፡)

ስፓስያኖስ ፡ (ቤስፓስያኑስ ፡ ቲቶስ ፡ ፍላቢያኑስ ፡) በኔሮን ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በዘመኑ ፡ የጼኤኤልን ፡ የእንግሊዞችን ፡ ሽፍትነት ፡ መደም ሰሱ ፡ በኔሮን ፡ ጊዜ ፡ በኤኮኖሚ ፡ ረገድ ፡ መንግሥቱ ፡ ደኅይቶ ፡ የነበረውን ፡ ማሻሻሎ ፡ ሲጸፍለት ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ገንዘብ ፡ ወዳጅነቱ ፡ (ስስቱ ፡) ተጽፎበታል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ስስቱ ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ለማክበር ፡ እንጂ ፡ ለግል ፡ ሀብቱ ፡ ለመሰብሰብ ፡ አልነበረም ። ሆነ ፡ ብሎ ፡ ገንዘብ ፡ ወዳዶቹን ፡ መኳንንት ፡ በታላላቅ ፡ ሹመት ፡ ላይ ፡ ያስቀምጥና ፡ ተሟሚዎቹ ፡ ገንዘብ ፡ ለራሳቸው ፡ ከሰበሰቡ ፡ በኋላ ፡ በምክንያት ፡ ይወርስና ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ያገባዋል ። ይኸንንም ፡ ከአደረገ ፡ በኋላ ፡ «እነዚህ ፡ ከተነከሩ ፡ በኋላ ፡ የምጨምቃቸው ፡ ሰፍነት ፡ ናቸው» ፡ እያለ ፡ ለወዳጆቹ ፡ ይቀልድ ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

ልጁ ፡ ጢጦስ ፡ «ለምን ፡ በሽርሽር ፡ ሥፍራዎች ፡ (መንደሮች ፡) ግብር ፡ ጣልህ ፡ ብሎ ፡ ቢጠይቀው ፡ «እንክ ፡ እስቲ ፡ አሸተው ፡ ገንዘብ ፡ ይገማ ፡ እንደሆነ» ፡ ብሎ ፡ የሚገበረውን ፡ ገንዘብ ፡ ሰጠው ፡ ይባላል ።

፲ ፡ ዓመት ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ ስፓስያኖስ ፡ ቁጣር ፡ ቃሞ ፡ ሊሞት ፡ ሲያጣጥር ፡ እንደምንም ፡ ተንገዳግዶ ፡ ልብሱን ፡ ለብሶ ፡ ቆመና ፡ «የሮማ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እንደተኛ ፡ ሊሞት ፡ አይገባውም» ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ ወርውሮ ፡ በሹማምንቱ ፡ ክንድ ፡ ላይ ፡ ዝልፍ ፡ ብሎ ፡ ወደቀና ፡ ሞተ ፡ ይባላል ። በመንግሥቱም ፡ ልጁ ፡ ቲቶስ ፡ (ጢጦስ ፡) ተከተለው ።

ጢጦስ ፡ ቁጣር ፡ (፸፱-፹፩ ፡ ዓ፡ ም፡)

ከስፓስያኖስ ፡ ቀጥሎ ፡ ልጁ ፡ ጢጦስ ፡ (ቲቶስ ፡ ፍላቢያኑስ ፡ ቤስፓስያኑስ ፡) ነገሠ ። በለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ ጼኤላውያን ፡ ከጲላጦስ ፡ ወዲህ ፡ የተሾመው ፡ ፍሎሮ ፡ ጆሲዎ ፡ የሚባለው ፡ አገዛዝ ፡ ስላጸናባቸው ፡ በሾፈቱ ፡ ጊዜ ፡ አባቱ ፡ ስፓስያኖስ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ከቦ ፡ ሳለ ፡ በኋላ ፡ መንግሥትን ፡ ለመያዝ ፡ ወደሮማ ፡ ሲሄድ ፡ ጢጦስን ፡ ልጁን ፡ የመክበቡን ፡ ሥራ ፡ እንዲቀጥል ፡ ትቶት ፡ ሄዶ ፡ ነበር ፡ እሱም ፡ በ፸ ፡ ዓ፡ ም፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ከቦ ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ ከአስጨነቀ ፡ በኋላ ፡ በውጊያ ፡ ገብቶ ፡ ብዙ ፡ ጼኤሎችን ፡ ፈጀ ፡ ከተማቸውንም ፡ አፈረረሰው ። በናቡከደነጾር ፡ ጊዜ ፡ ፈርሶ ፡ በቂሮስ ፡ ጊዜ ፡ እነዘሩባቤል ፡ ያሠሩት ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አሁን ፡ ሁለተኛ ፡ ጊዜ ፡ መፍረሱ ፡ ነው ።

ጢጦስ ፡ በመንግሥቱ ፡ መዠረጃ ፡ ክፉ ፡ ጨካኝ ፡ ሰው ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ተብሎ ፡ ተጠርጥሮ ፡ ነበር ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ ፍጹም ፡ ደግ ፡ ሰው ፡ ሆነ ፡ አንድ ፡ የደግነት ፡ ወይም ፡ የምሕረት ፡ ሥራ ፡ ሳይሠራ ፡ የዋለ ፡ እንደሆነ ፡ «የዛሬው ፡ ቀን ፡ ጊዜዬ ፡ በከንቱ ፡ አለፈ» ፡ እያለ ፡ ይጸጸት ፡ ነበር ፡ ይባላል ፡ በዚ

ሁም : “የፍጡር : ተድላ : ፣ የሚባል ፣ የቅጽል : ስም : ወጣለት ። በዘመኑ : ቤዙብ : የሚባለው : ኃይለኛ ፣ እሳተገሞራ : ከመሬት : ፈልቶ : ተነሥቶ : ሔርኩላኑምና : ፖምፔ : የሚባሉ : ሁለት : ከተማዎች : ጠፉ ።

ዶማስያኑስ:ቁጣር:(፹፩-፺፮ : ዓ:ም:

ዶማስያኑስ : (ዶማዶያኖስ : እንደ : ዮሐንስ : መደብር : ዶማትያኖስ : እንደ : ስንክሣር) የስፓስያኖስ : ልጅ : የጠጠስ : ወንድም : ነው። በመንግሥቱ : በመዝሙር : ፲፫ : ዓመት : በደግነት : በቅን : ፍርድና : በርሳራኔ : ማስተዳደር : ዠምሮ : ነበር : ዕውቀትን : ጥበብን : ግጥምን : በጠቅላላው : ትምህርት : የሆነውን : ክፍል : ሁሉ : ሥራዬ : ብሎ : ይደግፍ : ነበር ። በዘመኑ : መዝሙር : ላይ : ፊት : ለፊት : ክስን : እንጂ : በምሥጢር : “ስብቀትን” : ተቃወመ ። በያለበት : ሽፍታ : ቢነሣበት : በጦር : ኃይል : የመደምሰስን : ዕድል : አገኘ ። ዳሩ : ግን : ጠባዩ : ደካማ : ኖሮ : አንቶኒውስ : ሳቱርኒውስ : የሚባል : ታማኝ ፣ የጦር : አለቃው : ወታደሮቹን : ይዞ : በጀርመን - ግንባር : ስለከዳው : ከዚያ : ወዲህ : በብስጭት : የተነሣ : የሚደግፈውን : ዕውቀትና : ትምህርት : መቃወም : ሰውን : ሁሉ : መጠርጠር : ማሠር : መፍታት : መግደል : ዠመረ ። መውረስና : የገንዘብ : ስስትም : አደረበት ።

ይኸን : ጠባዩን : ሱኤቶን : የሚባለው : የዘመኑ : ጸሐፊ : በጭሩ : እንዲህ : ሲል : ገለጸ ። ዶማስያኖስን : አስፈላጊ : ነገር : ስስታም ፣ ፍርሃት : ደግሞ : ጨካኝ : አደረገው ። ይህ : ቁጣር : ፲፫ : ዓመት : በደግነት : በርሳራኔ : ሦስት ዓመት : በክፋትና : በጭካኔ : ከአስተዳደረ : በኋላ : የገዛ : ሚስቱ : ዶሚሲያ : ጭምር : ተባብራ በአድማ : ተገደለ ። በዶሚሲያኖስ : ዘመን : መንግሥት : ዮሐንስ : ወንጌላዊ : ከኤሬሶን : ተይዞ : ሂዶ : እድማስያኑስ : ፊት : ቀርቦ : በፈላ : ውሀ : ተስቃይቷል ። በኋላ : ግን : ነፃ : ወጥቶ : በጳጥሞስ : ደሴት : ራዕዩን : ጻፈ ። እንደዚሁም : ቅዱስ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : በ፳፯ : ዓ:ም: ስለክርስትና : በሰማዕትነት : ከሞተ : በኋላ : በዶሚሲያኑስ : ዘመን : በ፹፪ : ዓ: ም : ግድም : ክርስትና : በእስክንድርያ : ተመሠረተ። ቢሆንም : በመሥራችነት : ሊጠራ : የሚገባው : አብያተ : ክርስቲያናትም : ሁሉ : በሚገባ : ያጸደቁት : ያንኑ : ቅዱስ : ማርቆስን : ነው ። ታሪኩን : ወደ : ፊት : እንጽፋለን ።

የአንቲኒን : ሥርወ : መንግሥት ።

ኔርቫ : ቁጣር : (፺፮-፺፰ : ዓ. ም.

ዶማስያኑስ : ሲሞት : ከምክር : ቤት : አማካሪ : ፊደል : ኔርቫ : የሚባለው : ነገሠ ። በዘመኑም : በርሱና : በምክር : ቤቱ : መካከል : ስምምነትና : መገባባት : ነበር ። እርሱም : ከነርሱ : ተስማምቶ : ወደፊት : ቁጣር : የሚሆነው : ምክር : ቤቱ : የሚመርጠው : ነጋሢው : ቁጣር : እንደውርስ : ልጅ : ያደረገው : እንጂ : የንጉሥ : ልጅ : በመሆኑ : ብቻ : በባቱ : እግር : እየተተካ : እንዳይነግሥ : አደረገ ። ዳሩ : ግን : ሁለት :

ዓመት ፡ ብቻ ፡ እንደገዛ ፡ ሞተና ፡ በዙፋኑ ፡ እሱው ፡ የመረጠው ፡ ምክር ፡ ቤቱም
ያጸደቀለት ፡ ትራያኑስ ፡ ነገወ ።

ትራያኑስ ፡ ቁጣር ፡ (፺፰-፻፲፯ ፡ ዓ. ም.) ።

ትራያኑስ ፡ ማርኩስ ፡ ትሪኒቲስ ፡ ዘሩ ፡ ኤስፓኝ ፡ ነው ። በዘመኑ ፡ ከምክር ፡
ቤት ፡ ጋር ፡ ስምም ፡ ነበር ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ አፕቲሙስ ፡ (ደጉ) ፡ የሚል ፡ የቅጽል ፡
ዕም ፡ ሰጠው ። በዘመኑ ፡ በአገር ፡ ውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ለድሆች ፡ ልጆች ፡ በማሰብ
ተመስግኗል ፡ ክርስቲያኖችን ፡ ግን እስከተቻለው ፡ አሳደደ ።

አድርያኑስ ፡ ቁጣር ፡ (፻፲፯-፻፴፰ ፡ ዓ. ም.) ።

ትሪያኑስ ፡ ሲሞት ፡ አልጋውን ፡ ለአድርያኑስ ፡ ተናዘዘ ። አድርያኑስ ፡ (እንድ-
ርያኖስ) ፡ በፍጹም ፡ የሰላምና ፡ የቀለም ፡ ሰው ፡ ነው ። በዘመኑ ፡ እንግዲህ ፡ የሰው
አገር መውረር ፡ ይበቃል ፡ የያዝነውን ፡ እናጽና ፡ በማለት ፡ በብሪታንያና ፡ በጀርመን
ግንባር ፡ ያሠራው ፡ የመከላከያ ፡ ቀጥርና ፡ ምሽግ ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ነው ። በዘመኑ ፡
፩ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ይሁዲዎች ፡ ሸፍተው ፡ ጦርነት ፡ መደረጉ ፡ ተጽኖል ። ከዚህ ፡ በቀር
በ፳፩ ዓመት ፡ የግዛት ዘመኑ ፡ ሮማና ፡ ግዛቶቿ ፡ ፍጹም ፡ ጸጥታና ፡ ሰላም ፡ «Pax-
Romana» ፡ አግኝተዋል ። እሱም ፡ እየዞረ ፡ አገርና ፡ ታሪካዊ ፡ ቦታ ፡ በመመልከት
ጽሑፍና ፡ ዕውቀት ፡ በማስፋፋት ፡ ጊዜውን ፡ አሳለፈ ። ራሱ ፡ መጥቶ ፡ ግብጽንና ፡ የጥ
ንት ፡ ሥልጣኔውን ፡ ተመልክቷል ። ሲሞት ፡ መንግሥቱን ፡ ለአንቷን ፡ ፒውስ ፡ ሰጠ ።

በአድርያኑስ ፡ (እንደ ፡ ስንክሣር ፡ አርያኖስ ፡ ወይም ፡ እንድርያኖስ) ፡ ዘመን ፡
በጠቅላላው ፡ ክርስቲያኖች ፡ ዕረፍት ፡ አግኝተዋል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ስምዖን ፡ ቀለ-
ዮጳ ፡ የሚባለው ፡ የኢሩሳሌም ፡ ኤጲስ ፡ ቆዳስ ፡ በሰይፍ ፡ ተገድሎ ፡ በሰማዕትነት ፡
መሞቱን ፡ የሐምሌ ፡ ፱ ቀን ፡ ስንክሣራችን ፡ ይገልጻል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ስንክ ፡ ሣሩ ፡
ከርያኖስ ፡ ሲል ፡ ትራያኖስን ፡ ወይም ፡ አድርያኑስን ፡ መሆኑን ፡ ደግና ፡ አድርጎ ፡ አይለ-
ይም ፡ እንደ ፡ ዘመኑ ፡ አቆጣጠር ፡ ግን ፡ በአድርያኖስ ፡ ዘመን ፡ ነው ።

አንቷን ፡ ቁጣር ፡ (፻፴፰-፻፷፩ ።

በዘመኑ ፡ እንደሹመት ፡ አባቱ ፡ ለሮማ ፡ ጸጥታና ፡ ሰላም ፡ ሰጠ ። ደግ ፡ ቸር ፡
መሐሪ ፡ ነበር ። በተቻለው ፡ የተቸገረን ፡ መባጀትና ፡ መርዳት ፡ ይወድ ፡ ነበር ።
ጦርነትን ፡ አይወድም ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ የሮማ ፡ የጦር ፡
አለቃ ፡ የነበረው ፡ ሺፒዮን ፡ «ሺ ፡ ጠላት ፡ ከመፍጀት ፡ ያንድ ፡ ሮማዊ ፡ ዜጋ ፡ ነፍስ ፡
ማዳንን ፡ እወዳለሁ» ፡ ብሎ ፡ የተናገረውን ፡ ከአንደበቱ ፡ አይለይም ፡ ነበር ። ክብ-
ርና ፡ ሥልጣንንም ፡ ስለማይወድ ፡ በሥልጣኑ ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ እንደልቡ ፡ እንዲ-
ሠራ ፡ ለቆ ፡ እሱ ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ የትሩፋት ፡ ሥራውን ፡ ይቀጥል ፡ ነበር ። የባሪያ ፡
አገዛዝ ፡ የክርስቲያኖች ፡ ሰደት ፡ እንዲቃለል ፡ ይጥር ፡ ነበር።ይኸን ፡ ጠባዩን ፡ ሳይለውጥ
እስከ መጨረሻ ፡ ድርሶ ፡ ሞተ ። በዚህ ፡ «ጸድቄ ፡ አንቷን» ፡ የሚባል ፡ የቅጽል ፡
ወጣም ለት ።

ማርቆስ ፡ አውሬሌዎስ ፡ ቁጣር ፡ (፻፳፩-፻፹ ፡ ዓ. ም.)

ማርቆስ ፡ አውሬሌዎስ ፡ ከጻድቁ ፡ አንቷን ፡ ቀጥሎ ፡ በነገሠ ፡ ጊዜ ፡ በአገሩ ፡
ውስጥ ፡ ረኃብና ፡ በሽታ ፤ በውጭ ፡ የጀርመኖችና ፡ የፓርት ፡ (ፋርስ ፡ አጠገብ ፡)
ጦርነት ፡ ተነሣበት ፡ ጦርነቱን ፡ እሱ ፡ ራሱ ፡ እየሔደ ፡ የጦር ፡ አለቃም ፡ እየላከ
አሸንፎ ፡ ተመለሰ ። የረኃብና ፡ የበሽታው ፡ መነሻ ፡ «ክርስቲያኖችን ፡ ሳያጠፋ ፡ ስለ
ቀረ ፡ አማልክቱ ፡ እንጂዋጅ ፡ ተቆጥተው ፡ ነው» ብሎ ፡ ሕዝቡ ፡ ስለአማው ፡ ክር
ስቲያኖችን ፡ ማሳደድ ፡ ማሰቃየት ፡ ገጥመረ ። እሱ ፡ ራሱ ፡ ግን ፡ በጠባዩ ፡ ርኅራኄንና ፡
ፍልስፍናን ፡ አጣምሮ ፡ የያዘ ፡ ቁጣር ፡ ነው ። የቅጽል ፡ ስሙም ፤ «ፈላስፋው ፡
ቁጣር» ፡ ይባላል ። አሳቦቹ ፡ የሚል ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፏል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በጥንቆላ ፡
ደግሞ ፡ ያምን ፡ ስለነበር ፡ በየቀኑ ፡ ነጭ ፡ በሬ ፡ ለጭዳ ፡ ሳያሳርድ ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡
መውጣት ፡ አይወድም ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

ከሞድ ፡ ቁጣር ፡ (፻፹-፻፺፫ ፡ ዓ. ም ።

ማርቆስ ፡ አውሬሌዎስ ፡ ሲሞት ፡ ልጁ ፡ ከሞድ ፡ እንደላቲን ፡ ከሞዲስ ፡ እንደ
ዮሐንስ ፡ መደብርና ፡ እንደስንክሣር ፡ መምድያኖስ ፡ ነገሠ ። ይህ ፡ ቁጣር ፡ ጠባዩ ፡
በፍጹም ፡ ከአባቱ ፡ ጋር ፡ የተለየ ፡ ሆነ ፤ አባቱ ፡ ፈላስፋ ፡ የቀለም ፡ ሰው ፡ ርኅራኄ ፡
ሲሆን ፡ እሱ ፡ ጃውሳ ፡ ነፍሰ ፡ ገዳይ ፡ ጨካኝ ፡ እብሪተኛ ፡ ሆነ ። በዘመኑ ፡ ጿጿጸጿ ፡ ጊዜ ፡
በሰይፍና ፡ በዱላ ፡ ከአውሬና ፡ ከጎብዝ ፡ ጋር ፡ ለመደባደብ ፡ እመዋጊያ ፡ ሾንን ፡ ላይ ፡
ወርዷል ። ጦር ፡ አወሬወር ፤ ቀስት ፡ አደጋገን ፤ ሰይፍ ፡ አሰነዛዘር ፤ ጋሻ ፡ አመከ
ክት ፡ ያውቃል ፤ ጥጋቦኛ ፡ እብሪተኛ ፡ ነበር ። ከሶለታት ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ በጣም ፡ ግዙፍ ፡
ሰው ፡ ቢያይ ፡ የዚህ ፡ ሰው ፡ አንዣት ፡ በዚረገፍ ፡ ምን ፡ ይመስል ፡ ይሆን ፡ በማለት ፡
ሆዱን ፡ በጨፍፍ ፡ ሸረከተው ፡ ይባላል ።

በሮማ ፡ ያሉትን አካለ ፡ ጎደሎዎቹን ፡ ሁሉ ፡ ያውሬ ፡ ልብስ ፡ አልጥሶ ፡
ዠግና ፡ ተብሎ ፡ እንደ ፡ ተረት ፡ እንደሚነገርለት ፡ እንደ ፡ ሔርኩል ፡ ያውሬ ፡
ጠላት ፡ ለመባል ፡ በዱላና ፡ በሰይፍ ፡ እያበረረ ፡ ሲገድል ፡ ዋለ ። በዚህም ፡
ላይ ፡ ክንቱ ፡ ውዳኔ ፡ የሚወድ ፡ ግብዝ ፡ ቁጣር ፡ ስለነበረ ፡ ሕንፃውና ፡ ሐው
ልቱ ፡ ሁሉ የጦር ፡ ሠራዊቱም ፡ ወራቱም ፡ ከተሞቹም ፡ ሁሉም ፡ በሁሉም ፡
በመጠሪያ ፡ ስሜ ፡ ወይም ፡ በቅጽል ፡ ስሜ ፡ ይጠራ ፡ እያለ ፡ አስለወጠ ። ብዙ ፡
ወዳጆቹን ፡ ከገደለ ፡ በኋላ ፡ ቀጥሎ ፡ ፅቁባቱን ፡ የልፍኝ ፡ አስከልካዩንና ፡ የጦር ፡
አለቃውን ፡ እገድላለሁ ፡ እያለ ፡ ጊዜና ፡ ቀን ፡ ሲመርጥ ፡ እነሱ ፡ አስቀድመው ፡
እመታጠቢያ ፡ ጩቱ ፡ ሳለ ገደሉትና ፡ ሬሣውን ፡ እቱብር ፡ (ቴቪሬ) ፡ ወንዝ ፡
ጣሉት ። ጠባዩና ፡ እብሪተኛነቱ ፡ በጠቅላላ ፡ ታሪኩ ፡ ከኔሮን ፡ ጋር ፡ ይቃረባል ፤ የሚ
ለያየው ፡ ያኛው ፡ ሞልቃቃ ፤ ይኸኛው ፡ ጃውሳ ፡ በመሆን ፡ ነው ።

ፔርቲናክስ ፡ ዲድዮስ ፡ ገፍልያኑስ ፡ (፻፺፫ ፡ ዓ. ም.)

ከሞድ ፡ በሞተበት ፡ ዓመት ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ ድብልቅልቅና ፡ ሽብር ፡
አስፈርቶት ፡ ነበር ፤ በውጭ ፡ በምሥራቅ ፡ ያለውን ፡ ግዛት ፡ የፋርስና ፡ የፓርት ፡

ሰዎች ፡ በሰሜንና ፡ በሰሜን ፡ ምዕራብ ፡ ያለውን ፡ ጀርመኖች ፡ ሊወሩት ፡ አቆ
በቆቡ ። በውስጥ ፡ እኔ ፡ ልንገሥ ፡ ካልንገሥሁ ፡ እዋጋለሁ ፡ የሚለው ፡ በዛ ፤ በሆ
ንም ፡ ለጊዜው ፡ ፐርቲናክስ ፡ የሚባለው ፡ የከሰል ፡ አክሳይ ፡ ልጅ ፡ ለጥቂት ፡
ጊዜ ፤ ከሱ ፡ ቀጥሎ ፡ ደግሞ ፡ ዲዲዮስ ፡ ገዢያኑስ ፡ የሚባለው ፡ ጥቂት ፡ ወራት ፡
እንደያዘ ፡ በመጨረሻ ፡ ስፕቲዩም ፡ ሴብር ፡ (ሴቬርስ) ፡ ያዘ ።

ስፕቲዩም ፡ ሴብር ፡ ቁጣር ፡ (፻፺፫-፻፻፩ ፡ ዓ፡ ም፡

ስፕቲዩም ፡ ሴብር ፡ (ሴቬርስ) ፡ ዘሩ ፡ ትሪፖሊ ፡ (አፍሪካ) ፡ ነው ፡ ይባላል ፤ ጎሏ ፡
(ፈረንሳይ) ፡ ነው ፡ የሚሉም ፡ አሉ ፡ ሲነግሥ ፡ በከሞድ ፡ ምክንያት ፡ ሊዘበረቀ ፡
የነበረውን ፡ መንግሥት ፡ መልሶ ፡ አጸናው ፤ ጠላቶቹን ፡ ከየወሰናቸው ፡ መልሶ ፡ ልዩ
ልዩ ፡ የአስተዳደር ፡ ሕግ ፡ አወጣ ። ጥበብና ፡ ጽሑፍ ፡ በትጋት ፡ እንዲሰፋፋ ፡
አደረገ ። ክርስቲያኖችን ፡ ግን ፡ ተቃወመ ፤ በዘመኑ ፡ ወታደርና ፡ የወታደር ፡
አለቃ ፡ ያለሙን ፡ አይቷል ፡ ይባላል ፤ ሁለቱ ፡ ልጆቹ ፡ አሉበት ፡ አልጋ ፡ ላይ ፡
ተኝቶ ፡ ሲሞት ፡ <ላቦራሙስ-እንሥራ> ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ ተናገረ ፤ ከሞቱም ፡
በሬት ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ ዘወትር ፡ ከአንደበቱ ፡ አይጠፋም ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

ካራካላ ፡ ቁጣር ፡ (፻፻፩ ፡ ፻፻፲፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡

ከሴፕቲዩም ፡ ሴብር ፡ በኋላ ፡ ልጁ ፡ ካራካላ ፡ (ባሲያኑስ) ፡ ነገሠ ። እሱም ፡
ጨካኝ ፡ አረመኔ ፡ ነበር ። ወንድሙን ፡ ጀታን ፡ እናታቸው ፡ በክንዲ ፡ እንደ
ያዘችው ፡ በላንጃ ፡ ወግቶ ፡ ገደለው ። በዘመኑ ፡ የነበረውን ፡ ፓፒኒያ ፡ የሚባ
ለውን ፡ የሕግ ፡ ሊቅ ፡ የወንድሜን ፡ አገዳደል ፡ በሕግ ፡ ነው ፡ ብለህ ፡ አጽድቅልኝ ፡
ቢለውና ፡ አይቻልም ፡ ቢለው ፡ ጭንቅላቱን ፡ ቁልቁል ፡ ይዞ ፡ ወርውሮ ፡ ገደ
ለው ። በዘመኑ ፡ እንዳባቱ ፡ መማክርትን ፡ እየናቀ ፡ ወታደርን ፡ ያከብር ፡ ነበር።
ከወታደሮቹ ፡ ጋር ፡ ሆኖ ፡ ዳቦ ፡ ለመጋገር ፡ ራሱ ፡ በእጁ ፡ የዱቄት ፡ ሊጥ ፡ ያባካ፡
ነበር ፡ ይባላል ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ዠግና ፡ መሆንን ፡ ይፈልግ ፡ ነበር ፡ በሐ
ሜር ፡ እንደተተረከው ፡ ክሪኮችና ፡ የትሮያ ፡ ሰዎች ፡ የተዋገቡትን ፡ ሥፍራ ፡ ለማየት ፡
ትሮያ ፡ (ቱርክ) ፡ ድረስ ፡ ሄዶ ፡ አኪል ፡ አሚባለው ፡ እታወቀው ፡ እግሪኮች ፡
ዠግና ፡ መቃብር ፡ ላይ ፡ አበባ ፡ አስቀመጠ ። ሲናገርም ፡ የጀግናውና ፡ የት
ልቁ ፡ አሰክንድር ፡ ነፍስ ፡ እኔ ፡ ውስጥ ፡ ገብታለች ፡ ይል ፡ ነበር ። ዳሩ ፡
ግን ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ የክፉ ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ ሞቱ ፡ በሰው ፡ እጅ ፡ ስለሆነ ፡
፩ ፡ ወታደር ፡ በማክረ ፡ ትዕዛዝ ፡ ገደለው ።

ማክረ ፡ ቁጣር ፡ (፻፻፲፯-፻፻፲፰ ፡ ዓ፡ ም፡) አንድ ፡ ዓመት ፡ ብቻ ፡ እንደገዛ ፡
ሔልዎጋቡሉስ ፡ የሚባል ፡ ገደለው ።

ሔልዎጋቡሉስ ፡ ቁጣር ፡ (፻፻፲፰-፻፻፳፪ ፡ ዓ፡ ም፡

ሔልዎጋቡሉስ ፡ (ባሲያኖስ) ፡ የሶርያ ፡ ተወላጅ ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ የብ
ዔል ፡ ጣዎት ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አገልጋይ ፡ ነበር ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በዘ

መነ ፡ መንግሥቱ ፡ በሮማ ፡ ያልተለመደውን ፡ ያገሩን ፡ አማልክት ፡ የአስታርትን ፡ የብዔልን ፡ አምልክ ፡ ለማግባት ፡ ተጠጥሮ ፡ ነበር ፡ ለቁሣርነት ፡ የተመረጠውም ፡ በቁንዥኛው ፡ ነው ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ስብረተኛና ፡ አገዛዙ ፡ መጥሮ ፡ ስለ ነበር ፡ እሱንም ፡ አማልክቱንም ፡ ሳይቀበሉት ፡ ፬ ፡ ዓመት ፡ እንደገዛ ፡ ገደሉት ።

አሌክሳንድር ፡ ሴኬሩስ ፡ ቀሣር ፡ (፪፻፺፪-፪፻፴፮ ፡ ዓ. ም.)

አሌክሳንድር ፡ ሴኬሩስ ፡ አገዛዙ ፡ ከሹመት ፡ አባቱ ፡ ይልቅ ፡ የተመሰገነ ፡ ነበር ፡ የክርስትናን ፡ ሳይቀር ፡ ማናቸውንም ፡ አምልክ ፡ በየመልኩ ፡ የፈቀደው ፡ እንዲያመልክ ፡ ነጸነት ፡ ሰጠ ። ግብዝናን ፡ ጌጣ ፡ ጌጥን ፡ ሁሉ ፡ ነቅሮ ፡ ወደ ፡ ፍልስፍና ፡ አዘነበለ ። የምክር ፡ ቤትን ፡ ሥልጣንም ፡ ከፍ ፡ ለማድረግ ፡ አስቦ ፡ ነበር ። እንደዚሁም ፡ ሰላም ፡ ከመውደዱ ፡ የተነሣ ፡ በጠረፍ ፡ ክሎት ፡ ጠላቶቹ ፡ ከጀርመኖች ፡ ጋር ፡ መታያና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ እየተለዋወጠ ፡ ፅርቅ ፡ አድርጎ ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ዘረፋና ፡ ምርክ ፡ የለመዱት ፡ ሹማምንቶቹና ፡ ወታደሮቹ ፡ በዚሁ ፡ ጠልተውት ፡ ፊሪሩ ፡ እያሉ ፡ እያሙት ፡ ሲኖሩ ፡ በመጨረሻም ፡ ፅርቅ ፡ ካልተቀበሉት ጠላቶቹ ፡ ጋር ፡ ሊዋጋ ፡ በሄደበት ፡ ሰዓት ፡ ገደሉት ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከሱ ፡ ሞት ፡ ወዲህ ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ የትርምስና ፡ የድብልቅልቅ ፡ መንግሥት ፡ ሆነ ። ነገሩ ፡ በጎንደር ፡ በ፲፰ኛው ፡ መቶ ፡ ዓ. ም. ፡ ሙሳፍንት ፡ ፊሳቸው ፡ የመረጡትን ፡ ለማንገሥና ፡ ሥልጣን ፡ ለመያዝ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ ይዋጉበት ፡ ከነበረው ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ። ፕሬቶርያን ፡ ሴጊዎን ፡ የሚባሉት ፡ የወታደር ፡ ክፍሎች ፡ ለየብቻቸው ፡ በየግንባራቸው ፡ አለቆቻቸውን ፡ እያነገሡ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ አማካሪዎቹ ፡ ከኛ ፡ ውስጥ ፡ መንገሥ ፡ አለበት ፡ ብለው ፡ የመረጡትን ፡ ሲያነግሡ ፡ ሁከቱ ፡ እስከ ፡ ፵ ፡ ዓመት ፡ ኖረ ።

ማክሲሚኑስ ፡ ፪፻፴፮-፪፻፴፰ ዓ. ም. ።

ለሁከቱ ፡ ዠማሪ ፡ የሆነው ፡ ማክሲሚኑስ ፡ የሚባለው ፡ በቀን ፡ ሁለት ፡ ከሎ ፡ ሥጋ ፡ የሚጨርስ ፡ ግዙፍ ፡ ሰው ፡ ነበር ። እሱም ፡ አሌክሳንድርን ፡ ከገደለ ፡ ወዲህ ፡ ሮማ ፡ መግባት ፡ ስለፈራ ፡ ዳር ፡ ዳሩን ፡ በጠረፍ ፡ ፫ ፡ ዓመት ፡ ቆይቶ ፡ ተገደለ ፡ በዚሁ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡

- ጎርዲያኑስ ፡ ፩ኛ ፡ የአፍሪካ ፡ ተወላጅ ፡ አማካሪ ፡ የነበረ ፡
- ጎርዲያኑስ ፡ ፪ኛ ፡ ልጁ ።
- ፑፒኒስ ።
- ባልቢኑስ ።

የሚባሉ ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥም ፡ በየፈራረቃም ፡ ነገሡና ፡ እርስ ፡ በራሳቸው ፡ እየተዋጉ ፡ ተላለቁ ፡ ከነርሱም ፡ ቀጥሎ ፡ እስከ ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ድረስ ፡ ገናና ፡ ጥብቅ ፡ ያልሆኑ ፡ ትናንሽ ፡ ቁሣሮች ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ በዙፋኑ ፡ ይፈራረቁበት ፡ ዠመር ። እነዚህም ፡ ቀጥሎ ፡ ያሉት ፡ ናቸው ።

ጎርድያን : ቁጣር : (፪፻፴፰-፪፻፵፬ : ዓ : ም) :

ፊሊፕ : ቁጣር : (፪፻፵፬-፪፻፵፱ : ዓ : ም) :

ፊሊፕ : የዐረብ : ተወላጅ : (እሱ : ክርስቲያን : አባቱ : የመንገድ : ቀማኛ : ዩነበረ ?)

ዳሲዩስ : (ዳክዮስ) : ቁጣር : (፪፻፵፱-፪፻፶፩ : ዓ : ም) : ደሲዩስ : (ዳክዮስ) :

እሱም : ክርስቲያኖችን : ለማጥፋት : እጅግ : ታገለ : ከመዝሙሪያ : ዠምሮ : እስከ : እርሱ : ዘመን : በክርስቲያኖች : ላይ : ሰባት : ስደት : መደረጉ : ነው። አባ : ጳውሊ : የቲቡ : በቁዝልም : የሸሸውና ከነ : አባ : እንጦንስ : ከነአባ : መቃርስ : ከነአባ : ጳውሊስ : በፊት : ገዳሙን : የመሠረተው : ያን : ጊዜ : ነው። ይህ : ቁጣር : በአባ ጳውሊ : ምክንያት : በሐምሌ : ፰ : ቀን : በገራችን : የስንክ ሣር : መጽሐፍ : ስሙ : ተነሥቶ : ይገኛል : እንደዚሁም : በነሐሴ : ፲ : ቀን : የቅዱስ : መጥፊ : ሰማዕትነት : ተጽፏል።

ከርሱ : ቀጥሎ : ጋሉስ : ቁጣር : ነገሠ : (፪፻፶፩-፪፻፶፪ : ዓ : ም) :

ከጋሉስ : ኤሚሊያኖስ : ቁጣር : (፪፻፶፪ : ዓ : ም) :

ቫሌርያኖስ : ቁጣር : (፪፻፶፪-፪፻፷ ዓ : ም) :

ከኤሚሊያኖስ : ቫሌርያኖስ : ነገሠ ። ዘኑ : ግሪክ : ነው። እሱም : ሲነገሥ : ልጁን : ጋልያኖስን : አብሮ : አነገሠው : በኋላ : ቫሌርያኖስ : ፋርሶችን : ሊወጋ : ሄዶ : በነሱው ተማረክና : ተገደለ።

ጋልያኖስ : ቁጣር : (፪፻፷-፪፻፷፰ : ዓ : ም) :

ጋልያኖስ : ብቻውን : ነግሦ : በያለበት : የተነሣውን : ሁከትና : ጦርነት : አቆጣለሁ : ሲል : ከሎድ : የሚባለው : የጦር : አለቃው : ገደለው።

ክሎዲዩስ-ክሎድ : ቁጣር : (፪፻፷፱-፪፻፸፩ : ዓ : ም) :

ክሎድ : ሁለት : ዓመት : እንደገዛ : ሞተና : አውሬልያኖስ : ነገሠ።

አውሬልያኖስ : ቁጣር : (፪፻፸፩-፪፻፸፮ : ዓ : ም) :

አውሬልያኖስ : የሚባለው : ንጉሥ : በምዕራብም : ይልቁንም : በምሥራቅ : የሮማን : መንግሥት : ለማፍረስ : የተነሡትን : ፋርሶች : በግስገሳ : ሄዶ : አሸንፎ : ንግሥቲቱን : ዜናብያን : ማርክ : በደስታ : ተመልሶ : በውስጥ : አገሩም : በዘመኑ : ሰላም : ሊመሠረት : ቀርቦ : ነበር : ዳሩ : ግን : የገዛ : ጸሐፊው : ገደለውና : ያው : ሁከትና : ትርምስ : እንደገና : ይቀጥል : ዠመር።

ቲስትና : ፍሎርያኖስ : ቁጣር : (፪፻፸፮-፪፻፸፯ : ዓ : ም) :

ቲስትና : ፍሎርያኖስ : ወንድሙ : በምክር : ቤት : ፈቃድ : ትንሽ : ወራት : ነገሠ።

ፕሮቡስ ፡ ቁጣር ፡ (፪፻፸፯-፪፻፹፪ ፡ ፩ ፡ ም) ።

ፕሮቡስ ፡ ሁለቱን ፡ ወንድማማቾች ፡ አሸንፎ ፡ ሌላውንም ፡ ተቀናቃኝ ፡ ደምስሶ ፡ ነገሠ ፤ ዘሩ ፡ ግን ፡ ግሪክ ፡ ነው ፡ ሮማውያን ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ እንደ ፡ ዠመሩት ፡ ይልቁንም ፡ በርሱ ፡ ዘመን ፡ እኛ ፡ ጌቶች ፡ ነን ፡ ማለት ፡ ስለተሰማቸውና ፡ ከመብላትና ፡ ከመጠጣት ፡ ከመደሰት ፡ በቀር ፡ መዋጋትን ፡ መሥራትን ፡ ችላ ፡ ስላሉ ፡ ፕሮቡስ ፡ ከጠላቶቹ ፡ ከጀርመኖች ፡ ወገን ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ወደ ፡ ወታደርነት ፡ እየቀጠረና ፡ እየመለመለ ፡ አገባ ። ሹመት ፡ መስጠትም ፡ ዠመረ ።

ክሩስ ፡ ቁጣር ፡ (፪፻፹፪-፪፻፹፬ ፡ ፩ ፡ ም) ።

ፕሮቡስ ፡ ሲሞት ፡ ክሩስ ፡ ነገሠ ፡ አሱም ፡ በዘመኑ ፡ ጠላትን ፡ ለመከላከል ፡ ይመቸኛል ፡ ሲል ፡ ሁለቱን ፡ ልጆቹን ፡ ከሪኑስንና ፡ ኑሚሪያ ኑስን ፡ ከሱ ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ አነገሣቸው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በ፪፻፹፬ ፡ ፩ ፡ ም ፡ ሞተና ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ በመጨረሻ ፡ ወደታወቀው ፡ ወደ ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ዞረ ። ሰፊውና ፡ ኃያሉ ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ በለፈው ፡ በርባ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ወግና ፡ ሥርዓት ፡ ጥብቅ ፡ አስተዳደርና ፡ አገዛዝ ፡ በማያውቁ ፡ ታናናሽ ፡ ቁጣሮች ፡ ምክንያት ፡ ሊወድቅ ፡ ከአዘነበለ ፡ በኋላ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ዲዮቅልጥያኖስና ፡ አንደ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ እንደ ፡ ቴዎዶስዮስ ፡ ያሉት ፡ ተነሥተው ፡ በመንግሥቱ ፡ ዙፋን ፡ በተቀመጡ ፡ ጊዜ ፡ መልሶ ፡ ጸና ። ከነዚህ ፡ ከሦስቱ ፡ አንደኛው ፡ የክርስቲያን ፡ ጠላት ፡ ሁለቱ ፡ የክርስቲያን ፡ ወዳጅ ፡ ቢሆኑም ፡ ታላቅነታቸውና ፡ ገናናነታቸው ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፡ ፵፰ ።

ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ቁጣር ፡ (፪፻፹፬-፫፻፯ ፡ ፩ ፡ ም) ።

የዲዮቅልጥያኖስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥትና ፡ በዘመኑ ፡ ክርስቲያኖች እንደምን ፡ እንደተጠቀዩ ።

ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ሙሉ ፡ ስሙ ፡ (ዲዮክሌሲያኖስ ፡ ካዩስ ፤ አውሬሊያኖስ ፤ ባሌሪዩስ) ፡ በ፪፻፵፫ ፡ ፩ ፡ ም ግድም ፡ በዳልምጽያ ፡ (የዛሬ ፡ የጎንዳቤያ) ፡ ተወለደ ። አባቱ ፡ ከምሥራቅ ፡ የመጣ ፡ በሪያ ፡ ነው ። የሩህንስ ፡ መደብር ፡ በ፸፯ኛው ፡ ክፍል ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ግብፃዊ ፡ ሲለው ፡ የተሰሳተ ፡ ይመስላል ። ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ከአደገ ፡ በኋላ ፡ በነፕሮቡስና ፡ በነአውሬሊያኖስ ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ በወታደርነትም ፡ በአስተዳደርም ፡ አገልግሏል ። ሲነገሥ ፡ መንግሥቱና ፡ የአገሩ ፡ ሁኔታ ፡ በጦርነትም ፡ በአስተዳደርም ፡ በገንዘብም ፡ ረገድ ፡ አመጥሮ ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በችሎቱና ፡ በመሪነቱ ፡ ጦርነትና ፡ ሁከት ፡ ሊጥለው ፡ የነበረውን ፡ የሮማን ፡ መንግሥት ፡ እንደገና ፡ በደንብ ፡ አቋቋመው ። ጀርመኖች ፡ በሰሜን ፡ ፋርሶች ፡ በምሥራቅ ፡ ግዛቱን ፡ ሊወሩ ፡ አቆብቁበው ፡ የነበረውን ፡ እርሱ ፡ ወዲያም ፡ ወዲህም ፡ ብሎ ፡ በጦርነት ፡ እያገደ ፡ ሁሉንም ፡ በየወሰናቸው ፡ እንዲቆሙ ፡ አደረገ ። በየወሰኑ ፡ ላይ ፡ ችልቅ ፡ ምሽግ ፡ በየምሽጉ ፡ ላይ ፡ ነዋሪ ፡ ወታደር ፡ አስቀመጠ ። ይኸን።

የሰፊውንም ፡ የሮማ ፡ ግዛት ፡ ሥልጣኑን ፡ ሁሉ ፡ ራሱ ፡ ሰጠሰ። ብቻውን ፡ በማስተዳደር ፡ ሕዝብ ፡ እንዳይቸገር ፡ መክስም ያኖስ ፡ የሚባለውን ፡ ወዳጁን ፡ „አውግስጦስ» ፡ የሚባል ፡ ትልቅ ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ ጨምሮ ፡ የምዕራቡን ፡ ግዛት ፡ ሰጠው ። እንደዚሁም ፡ ለጋሊያው ፡ ለክስታንስ ፡ ክርስቲ ፡ በታች ፡ የቋሚርት ፡ ማዕርግ ፡ ሰጥቶ ፡ ሾማቸው ። ለነዚህ ፡ ለሦስቱ ፡ ትልቅ ፡ ግዛትና ፡ ሥልጣን ፡ ሰጥቶ ፡ አሱ ፡ አራተኛ ፡ የበላይ ፡ ቋሚ ፡ ሆኖ ፡ ያስተዳድር ፡ ጀመር ።

ዲዮቅልጥያኖስ ፡ የሁሉም ፡ የበላይ ፡ ሆኖ ፡ ከጋሊሪዮስ ፡ ጋራ ፡ በምሥራቅ ፡ መክስም ያኖስን ፡ ከቀንስጣ ፡ ጋር ፡ በምዕራብ ፡ አድርጎ ፡ ያስተዳድር ፡ ጀመር። ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ከሬፑብሊክ ፡ ግዛት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ጊዜው ፡ ድረስ ፡ ሲወርድ ፡ ሲኖረድ ፡ የመጣውን ፡ የአስተዳደርና ፡ የምክር ፡ ቤትንም ፡ ሥልጣን ፡ አስወገደና ፡ ልክ ፡ እንደ ፡ ምሥራቅ ፡ ነገሥታት ፡ በፍርድም ፡ በአስተዳደርም ፡ በመሾምም ፡ በመሻርም ፡ የፈቀደውን ለማድረግ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ያለው ፡ እርሱ ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ በገሀድ ፡ አስታወቀ ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ በሙሉ ፡ እንኳን ፡ ባይሆን ፡ በከሬል ፡ የሮማውያን ፡ ደንብና ፡ ሥርዓት ፡ በሀልም ፡ ቀረና ፡ በማናቸውም ፡ አስተዳደሩም ፡ ሥርዓቱም ፡ በሀሉም ፡ የርሱም ፡ መክበርና ፡ መፈራት ፡ አለባበሱም ፡ ሳይቀር ፡ እንደጥንታውያኑ ፡ መንግሥታት ፡ እንደ ፡ በቢሎንና ፡ እንደ ፡ ፍርስ ፡ እንደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ገሥታት ፡ ሆነ ። የሮማንም ፡ ከተማ ፡ የቀድሞ ፡ ክብሯ ፡ ሳይቀር ፡ እነዚያው ፡ የአማልክቱ ፡ ከሀናትና ፡ ሊቃውንት ፡ እንዲቀመጡባት ፡ ተወና ፡ እርሱ ፡ ራሱ ፡ ዋናውን ፡ መቀመጫ ፡ በቢቲንያ ፡ ከተማ ፡ በኒቆሞድያ ፡ አደረገ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ያልማጽያ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ እየሄደ ፡ በዚሁ ፡ በኒቆሞድያ ፡ ሆኖ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ሥራ ፡ ፈጸመ ። ባለፉት ፡ ቋሚዎች ፡ ጊዜ ፡ ተዘባርቆ ፡ የነበረውን ፡ የርስትንና ፡ የቦታን ፡ አከፋፈል ፡ የቀረጥንና ፡ የግብርን ፡ ደንብ ፡ አሻሽሎ ፡ ወሰነ ። ሕዝቡንም ፡ ወደ ፡ ድኻነት ፡ ነጋዴውንም ፡ ወደ ፡ ክስረት ፡ የገቡትውን ፡ የገበያ ፡ ዋጋ ፡ እየመረመረ ፡ በዛሬ ፡ ጊዜ እንደሚደረገው ፡ የሸቀጡንና ፡ የአቃውን ፡ ዋጋ ፡ በዝርዝር ፡ አድርጎ ፡ ወሰነ ። ከውሳኔውም ፡ አልፎ ፡ የሸጠ ፡ የገዛም ፡ በጥንት ፡ እንደሚቀጣ ፡ በዐዋጅ ፡ አስጠነቀቀ ። ነጋዴና ፡ ገበሬ ፡ የእጅ ፡ ሥራ ፡ ሠራተኞችም ፡ በሹማምትና ፡ በወታደር ፡ እንዳይገቡ ፡ አድርጎ ፡ ሥራቸውን ፡ በጸጥታና ፡ በሰላም ፡ እንዲያስፋፉ ፡ አደረገ ።

ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ሁሉ ፡ አስተዳዳሪነት ፡ ተመስግኖ ፡ ስለ ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ በክርስቲያኖች ፡ ላይ ፡ ጽኑ ፡ መከፈና ፡ ስደት ፡ ስለአመጣ ፡ በቤተ ክርስቲያን ፡ ዘንድ ፡ ደኅና ፡ ታሪክ ፡ አላገኘም ። ይኸን ፡ ሁሉ ፡ እንደ ፡ ፈጸመ ፡ እንደዚሁ ፡ የክርስቲያኖቹም ፡ ጉዳይ ፡ በቅጣት ፡ ፍጻሜ ፡ እንዲያገኝ ፡ አሰበ ።

ስለዚህ ፡ ከአማካሪዎቹና ፡ ከቋሚዎቹ ፡ ተማክሮ ፡ በክርስቲያኖች ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥቃይና ፡ ስደት ፡ የፈጠረውን ፡ ዐዋጅ ፡ አወጣ ። አዋጁን ፡ ያሰበውና ፡ እንዲታወጅም ፡ ጧትና ፡ ማታ ፡ ይገቡትጉተው ፡ የነበረው ፡ ለቀድሞው ፡ የጣዖት ፡

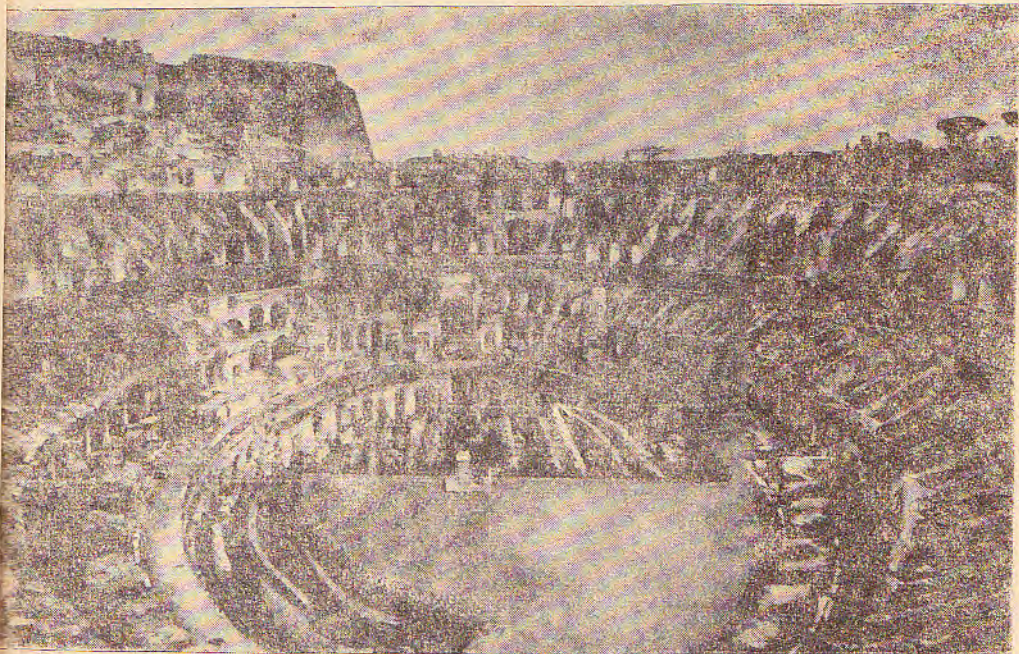

አምልኮ ፡ ቀናተኛ ፡ የነበረው ፡ የሱ ፡ ቁጣር ፡ ጋሌሪዮስ ፡ ነው ፤ እንደዚህ ሁም ፡ አውግስጦስ ፡ መክስምያኖስ ፡ ክርስቲያንን ፡ አይወድም ፡ ነበርና ፡ እርሱም ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ አባሪ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ቢሆን ፡ የበታኝቹ ፡ ቁጣሮችና ፡ አውግስጦስ ፡ ቢያስቡት ፡ እርሱ ፡ አሳቡን ፡ ተቀብሎ ፡ ካላጸደቀው ፡ በቀር ፡ ነገሩ ፡ ፍጻሜ ፡ ሊያገኝ ፡ አይችልም ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ራሱ ፡ በምሥራቅ ፡ ክፍል ፡ ተወልዶ ፡ ያደገ ፡ ለምሥራቅ ፡ ልማኑ ፡ ለመንግሥቱና ፡ ላገሩ ፡ አምልኮ ፡ ቀናተኛ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

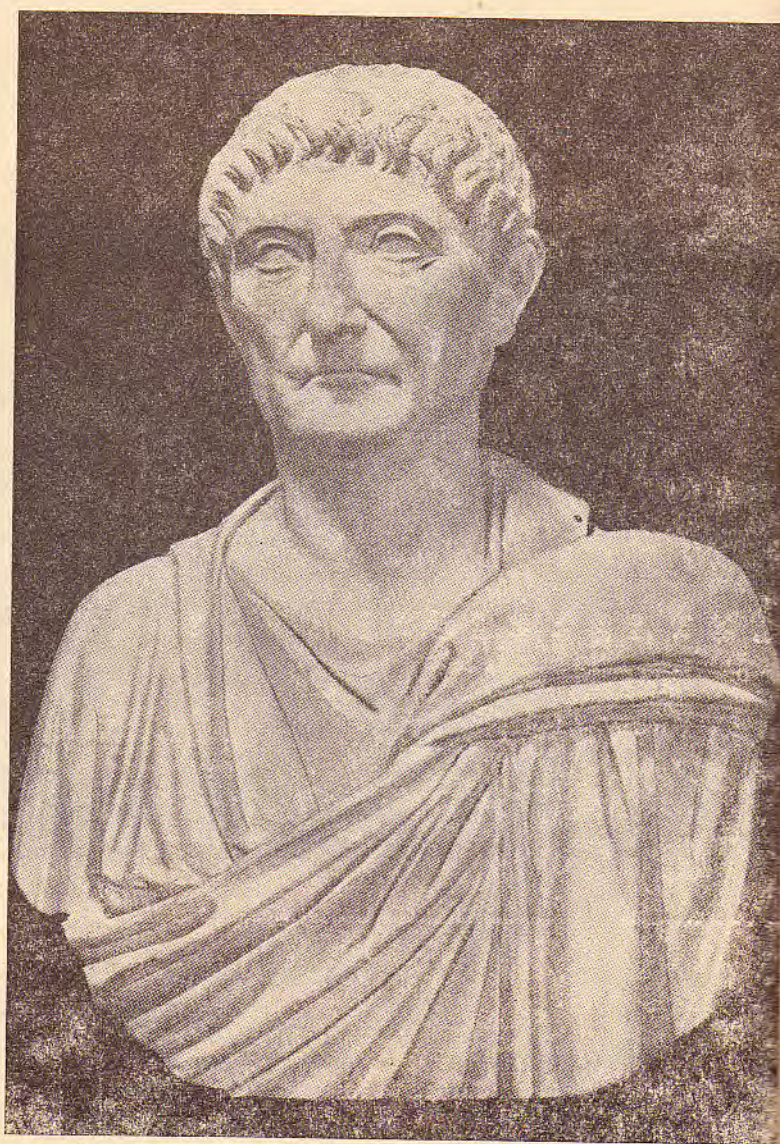
ከጌታችን ፡ ዕርገት ፡ ወዲህ ፡ የጌታችን ፡ ተከታዮች ፡ ሐዋርያት ፡ እንቅዱስ ፡ ጴጥሮስ ፡ እንቅዱስ ፡ ያዕቆብ ፡ እንቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ከተገደሉ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ዚህ ፡ ዘመን ፡ በ፫፻ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ባለፉት ፡ ቁጣሮች ፡ በነጻ ሮን ፡ በነግርቆስ ፡ አውሬልዎስ ፡ በነዳክዩስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በሮማ ፤ በኢየሩሳሌም ፤ በግሪክ ፤ በግብፅ ፡ አውራጃዎች ፡ አንድ ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ መከራ ፡ ሲቀበሉ ፡ ደግሞ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የሚነግሠው ፡ ቁጣር ፡ ለጸጥታና ፡ ለሰላም ፡ ሲል ፡ ለመገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ችላ ፡ እያላቸው ፡ ለአምልኳቸው ፡ ነፃነት ፡ ስለ ፡ ሰጣቸው ፡ በሦስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያኖት ፡ እያሠሩ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስና ፡ አለቃ ፡ እየሾሙ ፡ የክርስትናን ፡ ሃይማኖት ፡ አስፋፋተው ፡ ነበር ። ከክርስቲያኖቹም ፡ ውስጥ ፡ በመንግሥት ፡ ሥራ ፡ ውስጥ ፡ ሳይቀር ፡ የነበሩ ፡ ብዙዎች ፡ ናቸው ።

ስለዚህ ፡ እላይ ፡ እንዳልነው ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ በነገሠ ፡ በ፲፱ኛው ፡ ዓመት ከ፫፻፸ ዓ ፡ ም ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ፫፻፫ ፡ ዓመተ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ስለ ፡ ክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አዋጅ ፡ አወጣ ። የመገመሪያው ፡ አዋጅ ፡ በጦር ፡ ሠራዊት ፡ ውስጥ ፡ ያሉ ፡ የክርስቲያን ፡ የጦር ሹማምንቶች ፡ ለጣዖቱና ፡ ለቁጣሩ ፡ ምስል ፡ እንዲሰግዱ ፡ መሥዋዕትም ፡ እንዲያቀርቡ ፡ እንቢ ፡ ቢሉ ፡ ከሹመታቸው ፡ ተሸረው ፡ ሀብታቸው ፡ እንዲወረስ ፡ ያረጋግጣል ። የሁለተኛው ፡ አዋጅ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያኖት ፡ እንዲፈርሱ ፡ መጸሕፍታቸው ፡ እንዲቃጠሉ ፤ ቀሳውሳቱና ፡ መምህራኑ ፡ እየተያዙ ፡ በወህኒ ቤት ፡ እንዲታሰሩ ፤ ከወህኒ ፡ ቤት ፡ ይህን ፡ የክርስትና ፡ አምልኮ ፡ እንዲተውና ፡ ጣዖቱን ፡ እንዲያመልኩ ፤ ተመክረው ፡ እንቢ ፡ ያሉ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥቃይ ፡ እንዲገደዱ ። የሦስተኛው ፡ አዋጅ ፡ መገመሪያ ፡ በቀሳውስቱና ፡ በመምህራኑ ላይ ፡ ታውጀ ፡ የነበረው ፡ ቅጣት ፡ ገበሬም ፡ ነጋዴም ፡ የእጅ ፡ ሥራ ፡ ሠራተኛም ፡ በሆኑት ፡ በተርታ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ላይ ፡ እንዲፈጸምባቸው ፡ ክርስቲያን ፡ የሆነውም ፡ ማናቸውንም ፡ የኑሮ ፡ ሀብት ፡ እንዲያጣ ፡ ያዛል ።

ይህ ፡ አዋጅ ፡ በየጊዜውና ፡ በየሰውነቱ ፡ ሲወጣ ፡ ለሮማውያን ፡ አማልክት ፡ ለኒጂያኖ ፡ ለነጂዎቪ ፡ (ለነገኑስ ፡ ለነገፍተተር) ፡ አምልኮ ፡ የሚቀኑና ፡ ከቀድሞ ፡ ጀምሮ ፡ ክርስቲያኖችን ፡ በክፉ ፡ ዓይን ፡ ይመለከቱ ፡ የነበሩት ፡ የአማልክቱ ፡ ከሀና

አረ-ዊት ፡ ክርስቲያን ፡ እየታገሉ ፡ የበሉበት ፡ አደበበደ ፡ ክውስጥ ፡ ወገን ፡ በዛሬው ፡ ዕኔታ ።

1.6 *

ΑΡΦΑΥΡΩΝ : (C 7 =)

ትና ፤ ሊቃነ ፡ ከህናት ፡ የመንግሥቱ ፡ ሹማምንቶች ፡ ጭፍራቸውን ፡ እያያዙ ፡ ወደ ፡
ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እየሮጡ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያኑን ፡ ማፍረስና ፡ መዳሕፍቱን ፡ ማቃ
ጠል ፡ ገሮመሩ ። ከቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የሚገኘውንም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መሣሪያና ፡ ሀብት
ወደ ፡ አማልክቱ ፡ መቅደስ ፡ ያግዙ ፡ ገሮመር ። ከባለግል ፡ ክርስቲያን ፡ ቤት ፡ የተገ
ኘውንም ፡ ሀብትና ፡ ንብረት ፡ እየዘረፉ ፡ ወታደሮቹም ፡ ሹማምንቶም ፡ ተከፋፈሉት ።

ወዲያውም ፡ ቀሳውስቱንና ፡ መምህራኑን ፡ ከተርታውም ፡ ሕዝብ ፡ ውስጥ ፡
በክርስቲያንነት ፡ የታወቀውን ፡ ሰው ፡ እያያዙ ፡ ማሰር ፤ ከእስሩ ፡ ቤት ፡ እያወጡ ፡
ለቁሳሩና ፡ ለአማልክቱ ፡ መሥዋዕት ፡ እንዲሠጡ ፡ እንዲሰግዱም ፡ በቀላጣም ፡ በማበ
በልም ፡ መጠየቅ ፡ ገሮመሩ ። ቁርጠኛ ፡ ሆኖ ፡ እንቢ ፡ ያለውንም ፡ ገሚሱን ፡ በሰ
ውዬው ፡ ቁመት ፡ ዙሪያ ፡ ዕንጨት ፡ እየቆለሉ ፡ ገሚሶቹን ፡ ሰውነታቸውንና ፡ ልብ
ሳቸውን ፡ ቅባት ፡ እየነከሩ ፡ ማቃጠል ፤ ገሚሶቹን ፡ ከተራብ ፡ አውሬ ፡ ጋር ፡ እያ
ስታገሉ ፤ ገሚሶቹን ፡ የአውሬ ፡ ቆዳ ፡ አልብሰው ፡ በብዙ ፡ ውጾች ፡ እያስነከሱ ፡
ከዚህም ፡ በተረፈ ፡ የጭካኔ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥቃይ ፡ ፈጃዋቸው ። በዚህ ፡ ዓይነት ፡
ሥቃይ ፡ ለማስቃየት ፡ የማሠቃያውን ፡ መሣሪያ ፡ ለማዘጋጀት ፡ ጊዜ ፡ በማጣት ፡
የቸኩለው ፡ አረማዊ ፡ ክርስቲያኖቹን ፡ በፍልጥ ፡ በድንጋይ ፡ እየደበደበ ፡ ገደላቸው ።

ይህም ፡ ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ አባቱ ፡ አረማዊ ፡ ሆኖ ፡ ልጁ ፡ ክርስቲያን ፡ ወን
ድሙ ፡ ክርስቲያን ፡ ሆኖ ፡ ወንድሙ ፡ አረማዊ ፡ የነበረው ፡ ብዙ ፡ ነውና ፡ ክርስ
ቲያኑ ፡ ልጁ ፡ ሊሰቃይ ፡ ሲሄድ ፡ አረማዊ ፡ አባቱ ፡ እባክህ ፡ ልጄ ፡ ለጣያቱ ፡
እሰግዳለሁ ፡ በልና ፡ ከዚህ ፡ መዓት ፡ ዳን ፡ እያለ ፡ እኋላ ፡ እኋላው ፡ እየሮጠ ፡ እፊ
ትም ፡ ቀደም ፡ እያለ ፡ ይለምን ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ አብዛኛው ፡ የልብ ፡ ክርስቲያን
ከአሳቡ ፡ አልተናወጠም ። እያንዳንዱ ፡ የዘመዱን ፡ ልመና ፡ የሥቃይንም ፡ ብርታት ፡
እየታገሠ ፡ በክርስቲያንነቱ ፡ ሞተ ፡ ከመክራ ፡ ለማጽናናት ፡ ለሐዋርያት ፡ ወርዶ ፡
የነበረው ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ እነዚህም ፡ የሐዋርያት ፡ ተከታዮች ፡ ናቸውና ፡ ለነዚ
ህም ፡ ተሰጥቶ ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ሥቃይ ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ረዳትነት ፡ ቻሉ ።

በእኛ ፡ በአጎትዮጵያና ፡ በሌላውም ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ውስጥ ፡ አብዛኛ ፡
ጊዜ ፡ በሰማዕትነት ፡ ከሞቱት ፡ በጣም ፡ ትዝ ፡ የሚሉን ፡ እስጢፋኖስና ፡ ያዕቆብ ፡
ጴጥሮስና ፡ ጳውሎስ ፡ ወይም ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ በገድልና ፡ በስንክሳር ፡ ውስጥ ፡ እን
ዳሉት ፡ እንደነ ፡ ቅዱስ ፡ ጊዮርጊስ ፡ እንደነ መርቆሬዎስ ፡ እንደነ ፡ ገላውዴዎስ ፡ እንደነ
ቂርቆስ ፡ እንደነ ፡ ቅድስት ፡ ኢየሱጣ ፡ ያሉት ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ በነኔ
ሮን ፡ በነዲዮቅልጥያኖስ ፡ በነመክስምያኖስ ፡ በነዩልያኖስ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ከተር
ታም ፡ ከሹማምንትም ፡ ከሱትም ፡ ከወንድም ፡ ሳይቀር ፡ የዛሬ ፡ ሰው ፡ ቢሆን ፡ ሊታ
ገሥ ፡ አይችልም ፡ ብለን ፡ የምናምነውን ፡ ሥቃይ ፡ ለክርስትና ፡ ሲሉ ፡ ጨክ
ነው ፡ የተቀበሉ ፡ በጣም ፡ ብዙዎች ፡ ናቸው ።

ለምሳሌ ፡ ከነዚህም ፡ በእግዚአብሔር ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡
ተጻፈው ፡ ከዲዮቅልጥያኖስ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በነበረው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ጴርጴትዋ ፡
የምትባለው ፡ በክርስቲያንነቷ ፡ ጸንታ ፡ ወደ ፡ መገደያው ፡ ሥፍራ ፡ ከመሄዷ ፡

በሬት ፡ አረማዊ ፡ አባቷ ፡ ክርስቶስን ፡ እንደጎክደ ፡ ጠየቃት ። እርሷም ፡ አንድ ፡ በአ
 ሰጠገቧ ፡ የቆመውን ፡ (ማሰሮ?) ፡ ዕቃ ፡ ላባቷ ፡ እያሳዩች ፡ ለዚህ ፡ ዕቃ ፡ ሌላ ፡ ስም
 መስጠት ፡ ይቻላልን ፡ ብላ ፡ ጠየቀችው ። አባት የውም ፡ ያለሰሙ ፡ አንድት ፡ አድርጎ ፡
 አይቻልም ፡ ሲል ፡ መለሰላት ፡ እንግዲያውስ ፡ እኔም ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ክርስቲያን ፡
 ሆኛለሁና ፡ አልለውጥም ፡ ብላ ፡ ወደ ፡ መገደያዋ ፡ ተጓዘች ። አባትዋም ፡ ከልቡ
 ይወዳት ፡ ነበርና ፡ አየተከተለ ፡ ጫማዋንም ፡ አየሳመ ፡ «ለሽበቲ ፡ እዘኝ ፡ ከወንድሞችሽ
 ሁሉ ፡ አክብራ ፡ ያሳደግሁሽ ፡ አባትሽ ፡ ነኝና ልመናዬን ፡ እምቢ ፡ ብለሽ ፡ በአደ
 ባባይ ፡ አታሳፍሪኝ ፡ እናትሽን ፡ ወንድሞችሽን ፡ ሕፃን ፡ ልጅሽን ፡ አስቢ ፡ አንችም ፡
 በዚህ ፡ በክርስትና ፡ ምክንያት ፡ ስትሞች ፡ እኛ ፡ በሕይወት ፡ በአገር ፡ ላይ ፡
 የቀረነው ፡ መኖርም ፡ መናገርም ፡ እንፈራለን ፡ ሲል ፡ እያለቀሰ ፡ ለመኖት ፡ እርሷ ፡
 ግን ፡ ምንም ፡ ያባቷ ፡ ንግግር ፡ ቢያሳዝናት ፡ ቢያስለቅሳትም ፡ ክርስቲያን ፡ በመሆ
 ንዋ ፡ ጸናች ፡ እያሳየ ፡ ይለምናት ፡ የነበረውን ፡ ሕፃን ፡ ልጅዋን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡
 ተቀብላ ፡ አጥብቃ ፡ መለስችለትና ፡ እሷ ፡ ወደ ፡ መገደያዋ ፡ ሥፍራ ፡ ደረሰች ።
 በዚያም ፡ በአረማውያኑ ፡ እጅ ፡ ተድብድብ ፡ በሰማዕትነት ፡ ሞተች ። የርሷን ፡ መጥ
 ቀላችን ፡ በርሷ ፡ ሁኔታ ፡ የቀሩትን ፡ ጨምሮ ለማሳየት ፡ እንዲመች ፡ ነው ፡ እንጂ
 ስንክሳርና ፡ የየአንዳንዳቸው ፡ ገድል ፡ እንደሚያስረዳን ፡ ዛሬ ፡ በሰላም ፡ ለያዝነው ፡
 ክርስትና ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ሁሉም ፡ ይኸን ፡ በሚያክል ፡ ከዚህም ፡ በባሰ ፡ ወይም ፡ በአ
 ነሰ ፡ ተወቃይተው ፡ ሞተዋል ።

«ሌጁዎኔ ፡ ቲቤያ» ፡ የሚባሉ ፡ የቲቤያ ፡ (የቴባይድ ፡ ግብፅ) ፡ ተወላጆች
 ለዕለት ፡ ትጻፈዋቸው ፡ ሲሉ ፡ በጦር ፡ ሠራዊት ፡ ውስጥ ፡ የነበሩት ፡ የአንድ ፡
 ክፍል ፡ የክርስቲያን ፡ ወታደሮች ፡ ነበሩ ። እነሱም ፡ ለጣዖትና ፡ ለቁጣር ፡ መሥ
 ሞት ፡ እንዲሰጡና ፡ ክርስቲያንነታቸውን ፡ እንዲተወ ፡ ተጠይቀው ፡ እምቢ ፡
 ስላሉ ፡ በዚህ ፡ በክርስቲያንነት ፡ ከጸናው ፡ አለቃቸው ፡ ከማውሪዚያኖስ ፡ ጋር ፡
 በመክስምያኖስ ፡ ትእዛዝ ፡ ተገደሉ ። ማውሪዚያኖስም ፡ በዚህ ፡ ሥራው ፡ ዛሬ ፡
 የካቶሊክ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ «ቅዱስ» ፡ አድርጋው ፡ በዓሉ ፡ በየወሩ ፡ እንደ
 ኤውሮፓ ፡ ቀጥር ፡ መስከረም ፡ ፳፪ ፡ ቀን ፡ ይከበራል ።

ይህ ፡ ሥቃይና ፡ ስደት ፡ ከቀደሞ ፡ ከዲዮቅልጥያኖስ ፡ በሬት ፡ ገምሮ ፡
 አላቋረጠም ፡ ነበር ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ በዲዮቅልጥያኖስ ፡ ጊዜ ፡ ከ፫፻፫ ፡ እስከ ፡
 ፫፻፭ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ በተከታዮቹም ፡ ጊዜ ፡ ከ፫፻፭ ፡ እስከ ፡ ፫፻፲፩ ፡ ዓመት ፡
 ድረስ ፡ ፶ ፡ ዓመት ፡ ሲቆይ ፡ ከሞት ፡ የተረፉት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ለመደበቁያ ፡
 በቁፈሯቸው ፡ ሞሻዎችና ፡ በተሰደዱበት ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ ይኸው ፡ የክርስትና ፡
 አምልኮ ፡ እንዲስፋፋ ፡ አጥብቀው ፡ ጣሩ ። እንዲያውም ፡ ስለላሙ ፡ ጊዜ ፡ ይልቅ ፡
 በዚህ ፡ በመከራና ፡ በስደት ፡ ጊዜ ፡ ያሳዩት ፡ መልካም ፡ አርአያና ፡ በተሰደዱበት ፡
 አገር ፡ የሰበኩት ፡ ስብከት ፡ ብዙ ፡ ፍሬ ፡ አፈራ ።

ስለዚህ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ በተሰደዱትና ፡ በተሠቃዩት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ምክንያት ፡ የዲዮቅልጥያኖስ ፡ ስም ፡ በአገራችን ፡ ይልቁንም ፡ በተለይ ፡ በቤተ ፡ ክህነት ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ስሙ ፡ በስንክሣራችን ፡ በብዙ ፡ ቦታ ፡ ተጠቅሶ ፡ ይገኛል ።

ሀ) በጥርጅ ፡ ቀን ፡ በሚነበበው ፡ ስንክሣር ፡ ስለአክህሚምና ፡ ስለሌሎችም ፡ ሰማዕታት ፡ ለ) ለቅዱስት ፡ አርምያ ፣ በግንቦት ፡ ፲፩ና ፡ በሐምሌ ፡ ፲፯ ፣ ስለ ፡ አባ ፡ ኖብ ፡ በ፳፬ ፡ ሐምሌ ፡ በሚነበበው ፡ ስንክሣር ፡

ሐ) ለቅዱሳን ፡ ቅጅንዮስና ፡ ዲሞናስያስ ፡ በሰኔ ፡ ፬፡ ቀን ፡ በሚነበበው ፡ ስንክሣር ፡ መ) ለቅዱሳን ፡ ዮሐንስና ፡ ስምያን ፣ በሐምሌ ፡ ፲፩ ፡ በሚነበበው ፡ ስንክሣር ፡ ሠ) ስለ ፡ አባሊና ፡ ስለ ፡ ታውክልያ ፡ በነሐሴ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ስንክሣር ።

ረ) ለቅዱስ አትናቴዎስ ፡ ዘቀልዝም ፡ በሐምሌ ፡ ፲፰ ፡ ቀን ፡ በሚነበበው ፡ ስንክሣር ። (ስንክሣሩም ፡ ለነዚህ ፡ ቅዱሳን ፡ ክብር ፡ ቅድስና ፡ ንጽሕና ፡ ትዕግሥት ፡ ሲሰጣቸው ፡ እርሱ ፡ ከያቱ ፡ ከቅድም ፡ አያቱ ፡ የመጣለትን ፡ ሃይማኖት ፡ ለማስከበር ፡ ጋሌርዮስና ፡ መክስምያኖስ ፡ እየጎተጎተትም ፡ በደረገው ፡ ግፍ ፡ ‘ከሐዲ ፡ ወይም ፡ አላዊ’ ፡ ንጉሥ ፡ ሲለው ፡ ይገኛል ። ነገር ፡ ግን ፡ ያገሩ ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ ቃሪክ ፡ እንደ ፡ ምሥራቃውያን ፡ ነገሥታት ፡ ክብርን ፡ ጊጣጊጥን ፡ በመውደድ ፡ መንቀፋቸው ፡ ሳይቀር ፡ በስተዳደር ፡ ረገድ ፡ በረጸመው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራና ፡ ድርጅት ፡ መልካም ፡ ስም ፡ ሰጥተውት ፡ ይገኛል ። እሱም ፡ ፳፩ ፡ ዓመት ፡ እንደ ፡ ገዘ ፡ ከወዳጁ ፡ ከመክስምያኖስ ፡ ጋር ፡ ተመክክሮ ፡ ማንም ፡ ሳያስገድደው ፡ በፈቃዱ ፡ መንግሥቱን ፡ ለሁለቱ ፡ ቁሣሮቹ ፡ ለቆ ፡ በተወለደበት ፡ አገር ፡ በዳልማጽያ ፡ ሄዶ ፡ ተቀመጠ ። መንግሥትንም ፡ አንደገና ፡ እንዲይዝ ፡ ቢለመን ፡ አልፈቅድም ፡ ብሎ ፡ የግል ፡ ሥራውን ፡ ይቀጥል ፡ ዠመር።እነ ፡ አባ ፡ ጳውሊ ፣ አባ ፡ መቃርስ ፡ አባ ፡ እንወንስ ፡ አባ ፡ ቀጉዳ፤ አባ ፡ ጳኩሚስ ፡ የነበሩበት ፡ ጊዜና ፡ በቀልዝም ፡ በአስቄጥስ ፡ ገዳም ፡ ብሕትውናንና ፡ ምንኑስናን ፡ የመሠረተበት ፡ ጊዜ ፡ በነዚህ ፡ በዳክዮስ ፡ በዲዮቅልጥያኖስና ፡ በመክስምያኖስ ፡ በሊቆንዮስ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ከሁለት ፡ መቶ ፡ ሃምሳ ፡ ዠምሮ ፡ እስከ ፡ ሦስት ፡ መቶ ፡ ሰባ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ መክከል ፡ ነው ።

ጋሌርዮስና ፡ ከስታንስ ፡ (ከስታንሲዩስ-ቁንስጣ) ፡ (፫፻፯-፫፻፲፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡)

ዲዮቅልጥያኖስና ፡ ወዳጁ ፡ መክስምያኖስ ፡ ተስማምተው ፡ መንግሥትን ፡ እንደያዙ ፡ ተስማምተው ፡ መንግሥትን ፡ ሲለቁ ፡ እነዚያ ፡ ሁለቱ ፡ ቁሣሮቻቸው ፡ ጋሌርዮስና ፡ ከስታንስ ፡ (ቁንስጣ) ፡ የታላቁ ፡ ቆስጠንጦኖስ ፡ አባት ፡ ዋናውን ፡ የአውግስጦስነት ፡ ሥልጣን ፡ ይዘው ፡ እነሱ ፡ ደግሞ ፡ ቤተራቸው ፡ ለምዕራብ ፡ ግዛት ፡ ሲኬሩስን ፡ ለምሥራቅ ፡ ማክሲሚኑስ ፡ ዳያን ፡ የቁሣርነት ፡ ማዕርግ ፡ ሰጥተው ፡ ሾህባቸው ከስታንስ ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ለክርስቲያኖች ፡ ይራራ ፡ ስለነበረ ፡ በግዛቱ ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ ችግርና ፡ ስደት ፡ አላገኛቸውም ፡ ዳሩ ፡ ግን ፡ በነገሠ ፡ በመቶ ፡ ሞተና ፡

ኑስ ፡ ዳያም ፡ ከተሸነፈ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ኪልቅያ ፡ (ቱርክ) ፡ ሄዶ ፡ በ፫፻፲፬ ዓ ፡ ም ፡ በገዛ ፡ እጁ ፡ ራሱን ፡ ገደለ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ የምዕራብ ፡ ሊቆንዮስ ፡ የምሥራቅ ፡ ንጉሥ ፡ እየተባሉ ፡ ይገዙ ፡ ገሮመር ። ቆስጠንጢኖስም ፡ በላጋራውን ፡ ድል ፡ ካደረገ ፡ ትንሽ ፡ ወራት ፡ ቆይቶ ፡ ጫክምልክ ፡ ነጻነት ፡ የሚሰጥ ፡ በሚላኖ ፡ ሰለ ፡ ትልቅ ፡ አዋጅ ፡ አወጣ ። በዚህ ፡ አዋጅ ፡ ክርስቲያኖች ፡ እንደልባቸው ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ እንዲያመልኩ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በለፉት ፡ ቁጣሮች ፡ ዘመን ፡ የተወረሰው ፡ ሀብትና ፡ ንብረታቸው ፡ እንዲመለስ ፡ አደረገ ። በዚህ ፡ አዋጅ ፡ ክርስትና ፡ የመገሮመሪያውን ፡ ድልና ፡ ዕድል ፡ አገኘ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ አዋጅ ፡ ራሱ ፡ በሚገዛበት ፡ በምዕራብ ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ ሊቆንዮስ ፡ በሚገዛበት ፡ በምሥራቅ ፡ ግዛት ፡ አልተጠበቀም ። ቆስጠንጢኖስና ፡ ሊቆንዮስ ፡ ወዳጅነት ፡ በገሮማምሩም ፡ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ሊቆንዮስ ፡ የቆስጠንጢኖስን ፡ እህት ፡ አግብቶ ፡ አማች ፡ በጊዮንና ፡ እንደምንም ፡ ብለው ፡ ሸገመት ፡ ያህል ፡ በወዳጅነት ፡ እንደቆዩ ፡ ወዳጅነቱ ፡ ቀረና ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ በሊቆንዮስ ፡ ጦርነት ፡ አነሣበት ፡ ሊቆንዮስም ፡ ትንሽ ፡ እንደተዋጋ ፡ ሸሸ ። ከዚያም ፡ በእርቅ ፡ እጁን ሰጠና ፡ በተሰሎንቄ ፡ በምርኮ ፡ ስም ፡ አንደ ፡ ተቀመጠ ፡ በ፫፻፳፬ ዓ ፡ ምሕረት ፡ አስገደለውና ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ገሮምሮ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ ብቻውን ፡ የሮማ ፡ ግዛት ፡ ሙሉ ፡ ቁጣር ፡ ሆነ ። ዲዮቅልጥያኖስ ፡ የመወረተውም ፡ “ቲትራሺ” ፡ ሁለት ፡ ቁጣር ፡ ሁለት ፡ አውግስጦስ ፡ ሆኖ ፡ በንድነት ፡ የመግዛት ፡ ሕግና ፡ ልማድ ፡ ፈረሰ ። ከተማውንም ፡ ከሮማ ፡ ወደ ፡ ቁስጥንጥንያ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ አጠረር ፡ “ቢዛንስ ፡ በግዕዝ ፡ ብራንጥያ ፡ ወደሚባለው ፡ አዛወረ ።

ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ገሮምሮ ፡ ፫፻፳፬-፫፻፴፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ የምዕራብም ፡ የምሥራቁም ፡ ጌታ ፡ (ቁጣር) ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ በሚላን ፡ ላይ ፡ ሳሰው ፡ ሁሉ ፡ የወደደውን ፡ ሃይማኖት ፡ ያምልክ ፡ ሲል ፡ ያወጀው ፡ አዋጅ ፡ በምሥራቅም ፡ ግዛት ፡ እንዲፈጸም ፡ አደረገ ። ስለዚህ ፡ ክርስቲያኖች ፡ በምዕራብ ፡ አግኝተውት ፡ የነበረውን ፡ የሃይማኖት ፡ ነፃነት ፡ በምሥራቅም ፡ አግኝተው ፡ እንደልባቸው ፡ ለማስፋፋት ፡ ቻሉ ፡ እሱ ፡ ግን ፡ ለጊዜው ፡ በዚያው ፡ በጥንቱ ፡ በባቶቹ ፡ ሃይማኖት ፡ ቆየ ፡ “ፖንቲፊካስ ፡ ማክሲሞስ ፡ -ዓቢይ ፡ ሊቀ ፡ ከህን” ፡ የሚባለውን ፡ የጣፖታቱን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የዕልቅና ፡ ስም ፡ በቁጣርነቱ ፡ ላይ ፡ እየተጠራበት ፡ ቆየ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ልብስ ፡ መንግሥቱንና ፡ ልብስ ፡ ክህነቱን ፡ እየለበሰ ፡ በባዓል ፡ ቀን ፡ በጉባዔ ፡ በነዚያ ፡ መካከል ፡ እየተገኘ ፡ ሲያከብር ፡ በክርስቲያኖችም ፡ ዘንድ ፡ ጆ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተገኘ ፡ ሁለቱንም ፡ ወገኖች ፡ በየባኩላቸው ፡ ማስደሰትን ፡ ዋና ፡ አላማው ፡ አደረገ ።

በዘመኑ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ዕረፍትና ፡ ሰላም ፡ አግኝተው ፡ እንደልባቸው ፡ ስለተሰፋፉ ፡ ሥራቸውን ፡ ለማስሄድ ፡ እንዲመች ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ዓድነት ፡ አራት ፡ ላይ ፡ ተከፈሉ ።

፩ኛ : የሮማ : ሊቀ : ጳጳስና : የጲጥሮስ : ወንበር ።

፪ኛ : የእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳስና : የማርቆስ : ወንበር ።

፫ኛ : የኤሬሶን : ሊቀ : ጳጳስና : የዮሐንስ : ወንበር ።

፬ኛ : የአንጾኪያ : ሊቀ : ጳጳስና : የጲጥሮስ : ወንበር ።

በኋላ : ግን : ቆስጠንጢኖስ : የሚቀመጥበትን : የቀስጥንጥንያን : ከተማ : ለማክበር : ሲባል : የአንጾኪያው : የሊቀ : ጳጳስና : ወንበር : ከአንጾኪያ : ወደ : ቀስጥንጥንያ : ተዛወረ ።

በነዚህም : በአራቱ : ላይ : የሚሾመው : የቤተ : ክህነት : አለቃ : ሊቀ : ጳጳስ : እየተባለ : ማዕርግም : ክብርም : ተሰጠው ። በእስክንድርያ : የመገመሪያው : ሊቀ : ጳጳስ : አባ : እለ : እስክንድሮስ : ነበር ። በዘመኑ : አርዮስ : የክርስቶስን : አዳኝነቱን : ሳይክድ : አምላክነቱንና : ከአብ : ጋር : ያለውን : እኩልነት (እሪና) : የሚክድ : ትምህርት : አመጣና : እንደዚህ : እለ : “ክርስቶስ : በእግዚአብሔር : ፈቃድ : ዓለምን : ለማዳን : የተፈጠረና : የተላከ : መላክተኛ : እንጂ : ራሱ : ከእግዚአብሔር : አብ : ጋር : ትክክል : የሆነ : አምላክነት : የለውም” ።

ይኸንንም : ትምህርት : በያለበት : አለፋፋ : በዚህም : እለ : እስክንድሮስ : ቢገዝተው : አልተውም : እለ ። ስለዚህ : የዚህን : ጉዳይ : በጉባዔ : ተመልክቶ : ለመወሰን : ራሱ : ቆስጠንጢኖስ : በተቀመጠበት : (፫፻፲፰) : ሊቃውንት : ተሰብስበው : አርዮስን : አወገዙ ። በዚህ : ጉባዔ : ጸሎተ : ሃይማኖትን ። አዘጋጅተው : በዐዋጅ : አጸኑ ። በጉባኤው : ተኮራክረው : የረቱት : ሊቀ : ጳጳሱ : እለ : እስክንድሮስና : አፈ : ጉባዔው : አትናቱዎስ : በደስታ : ወደ : እስክንድርያ : ተመለሱ ። ቢሆንም : ክርክሩ : ወደ : ፊት : ባለው : ጊዜ : ውስጥ አላቋረጠም : ፩ : አንድ : ቁጣሮችም : እየተነሡ : የርሱን : እምነት : በመደገፍ : በእስክንድርያ : ሊቃን ጳጳሳት ፣ ላይ : ያመጡትን : ችግር : ወደፊት : እናያለን ።

ቆስጠንጢኖስ : በብዙ : ረገድ : የሮማን : መንግሥት : በገናንነት : ከገዛ : በኋላ : ሊሞት : በቀረበ : ጊዜ : በኒቆሞድያ : ኤጲስ : ቆጶስ : በአባ : አውሳብዮስ : እጅ : በክርስትና : ተጠመቀ ። ከሞተም : በኋላ : በሕይወት : ሳለ : ባሠራው : በቅዱሳን : ሐዋርያት : ቤተ : ክርስቲያን : ተቀበረ ። የሮማ : መንግሥት : ከዩልዮስ : ቁጣር : ገምጦ : እስከ : እስክንድር : ሴጌሪዮስ : ድረስ : የነበረውን : ገናናነት : ሥፋት : ትልቅነት : ከእስክንድር : ሴጌሪዮስ : ወዲህ : (፪፻፴፭-፪፻፹፬) : የተነሡት : የወታደር : አለቆች : መንግሥትን : ለየራሳቸው : ለመያዝ : ዓርባ : ዓመት : ሙሉ : እርስ : በርሳቸው : ሲፋጁ : መንግሥቱን : እውድቀት : ሊያደርሱት : የነበረውን : ዲዮቅልጥያኖስ : ተነሥቶ : እንዳረጋው : ከዲዮቅልጥያኖስ : ወዲህ : ደግሞ (፫፻፳፭-፫፻፳፱) በመካከሉ : በንድ : ጊዜ : ብዙ : ቁጣሮችና : አውግስጦሶች : እየተነሡ : ሲሞጉ : ለጀርመኖችና : ለፋርሶች : ወረራ : ሊመች : ቀርቦ : የነበረውን : ትልቁ : ቆስጠንጢኖስ : አዳነው ። አሁን : ደግሞ : ከቆስጠንጢኖስ : ወዲህ : ይልቁንም : ከቀንስጣ : በኋላ : ልጆቹ : ለመንግሥት : ሲፋጁ : የነሱም : ፍጅት : የሮማን : መንግሥት : ጠላቶች : ሊጠቅም : ሳለ : ትልቁ : ቴዎዶስዮስ : ተነ

ስቶ ፡ እንዴት ፡ እንዳዳነው ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ እናያለን ። ቆስጠንጢኖስ ፡ በገራ
ችን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በስንክሳር ፡ በሃይማኖተ ፡ አበው ፡ በዮሐንስ ፡ መደ
ብር ፡ ስሙ ፡ በምሥጋና ፡ በጣም ፡ ይነሣል። እንደዚሁም ፡ የሱ ፡ ጸሎት ፡ ነው ፡ የሚባ
ለው ፡ ። ሙዳሴ ፡ መስቀል ። የሚባለው ፡ በራእይ ፡ ያየውንና ፡ ድል ፡ ያደረገ
በትን ፡ መስቀል ፡ ያሳስባል ።

ቁንስጣ ፡ (ኮንስታንሲዮስ) ፡ (፫፻፵፮-፫፻፷፩ ፡ ዓ ፡ ም) ፡

ቆስጠንጢኖስ ፡ ሲሞት ፡ ብዙ ፡ ልጆች ፡ ስለነበሩት ፡ በቆስጠንጢኖስ ፡
ዙፋን ፡ ለመቀመጥ ፡ እየተከራከሩ ፡ ችግር ፡ ሆነ። የወታደር ፡ አለቆች ፡ ቁንስጣን ፡ ለማን
ገሥ ፡ ብለው ፡ የቀሩትን ፡ የቆስጠንጢኖስን ፡ ተወላጆች ፡ ፈጅቀው ፡ በሆንም ፡
ቆስጠንጢኖስ ፡ ፪ኛ ፡ ኮንስታንት ፡ የሚባሉ ፡ ሁለቱ ፡ ቀርተው ፡ ነበሩና ፡
ቁንስጣ ፡ ፪ኛ ፡ ከነዚህ ፡ ከሁለቱ ፡ ጋር ፡ የሮማን ፡ መንግሥት ፡ ለሦስት ፡ ተከ
ፍሎ ፡ ይገዛ ፡ ገሮመር ። ከዚያ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ ፪ኛ ፡ ከኮንስታንት ፡ ከወንድሙ ፡
ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ ፫፻፵ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተ ። በኮንስታንት ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ ጀር
መን ፡ ማኛንስ ፡ የሚባል ፡ የቁንስጣ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ የነበረ ፡ ጦርነት ፡
አንሥቶ ፡ ገደለውና ፡ በክፍያ ፡ የደረሰውን ፡ ግዛት ፡ ወሰደበት ። በሱ ፡ ላይ ፡
ደግሞ ፡ ቁንስጣ ፡ ጦርነት ፡ አነሣና ፡ በ፫፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ገደለውና ፡ መደምደ
ሚያውን ፡ ቁንስጣ ፡ (ኮንስታንሲዮስ) ፡ ብቻውን ፡ ያባቱን ፡ የቆስጠንጢኖስን ፡
መንግሥት ፡ ያዘ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ የአርዮስን ፡ ትምህርት ፡ ከልቡ ፡ ስለወደደ ፡
በኒቅያ ፡ ጉባኤ ፡ አርዮስን ፡ ያወገዙትን ፡ ሊቃውንት ፡ ሁሉ ፡ እየተፈላለገ ፡
ማጥቃት ፡ የአርዮስን ፡ ወገኖች ፡ ማቅረብና ፡ በለሚል ፡ ማድረግ ፡ ጀመረ ።

በእስክንድርያ ፡ እለ ፡ እስክንድሮስ ፡ ሲሞት ፡ በርሱ ፡ አግር ፡ የሊቀ ፡ ጳጳ
ስናውን ፡ ሥፍራ ፡ የያዘው ፡ ስመ ፡ ጥሩው ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ አባ ፡ አትናቴዎስ ፡
ነበር ። በኒቅያ ፡ ጉባኤም ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ በተቀመጠበት ፡ አፈ ፡ ጉባኤ ፡ ሆኖ ፡
አርዮስን ፡ ተከራክሮ ፡ የረታ ፡ እርሱ ፡ ነው ።

ቁንስጣ ፡ መንግሥቱን ፡ ከያዘ ፡ ገምሮ ፡ ከአርዮስ ፡ ጋር ፡ ግንኙነትና ፡
ወዳጅነት ፡ አድርጎ ፡ ስለነበረ ፡ በዘመኑ ፡ ወደ ፡ ቀድሞ ፡ የሹመት ፡ ሥፍራው ፡
ወደ ፡ እስክንድርያ ፡ እንዲመለስ ፡ ፈቅዶ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ አባ ፡ አትናቴዎስን ፡
ለመነው ። እርሱም ፡ አንደ ፡ አርዮስ ፡ ያለውን ፡ ከሐዲ ፡ አልቀበልም ፡ ብሎ ፡
እምቢ ፡ ባለ ፡ ጊዜ ፡ በቁጥሩና ፡ በሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ መካከል ፡ ጠብና ፡ ጥላቻ ፡
ተፈጠረ ። በቁንስጣም ፡ ትእዛዝና ፡ ፈቃድ ፡ አባ ፡ ጊዮርጊስ ፡ የሚባል ፡
የአርዮስን ፡ ትምህርት ፡ የሚቀበል ፡ በአባ ፡ አትናቴዎስ ፡ ምትክ ፡ በእስክን
ድርያ ፡ ተሾመ ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የሮማውያንን ፡ አጭር ፡ ታሪክ ፡ ለጊዜው ፡ እናቁምና ፡
ወደ ፡ ዋናው ፡ ታሪክ ፡ ተመልሰን ፡ ክርስትና ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ ቤተ ፡ መን
ግሥት ፡ እንደምን ፡ እንደገባ ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፶ ።

ክርስትና ፡ በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ስለመግባቱ ።

በምዕራፍ ፡ ፴፰ ፡ እንደተመለከትነው ፡ የአክሱም ፡ ሕዝብና ፡ ነገሥታት ፡ ከክርስትና ፡ በሬት ፡ ነገደ ፡ ዮቅጣን ፡ የሚባሉት ፡ ከመካከለኛው ፡ ምሥራቅ ፡ ከአሶርና ፡ ከባቢሎን ፡ ይዘውት ፡ ወደደቡብ ፡ አረብ ፡ ያመጡትን ፡ ከዚያም ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ ተሻግረው ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ (አክሱም) ፡ ያመጡትን ፡ የፀሐይ ፡ የጨረቃ ፡ የምድር ፡ በጭሩ ፡ የአረማውያንን ፡ አምልኮ ፡ ይዘው ፡ እንደነበረ ፡ በየሀውልቱ ፡ የተገለጠ ፡ ነው ። ከአብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ በሬት ፡ የነበረ ፡ አንድ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ በዬሃ ፡ ለአማልክቱ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አሠርቶ ፡ ሲጨርስ ፡ ይኸን ፡ መሰውያ ፡ ለአማልክቱ ፡ ለአስታር ፡ (ሰማይ) ፡ ና ፡ ለናውሮን ፡ ያቀረበበትን ፡ በሳባውያን ፡ ሬደል ፡ ያጻፈው ፡ ይታያል ።

ራሱ ፡ አብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ በዙሪያው ፡ አገሮች ፡ ተዋግቶ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ሲመለስና ፡ የድሉን ፡ ታሪክና ፡ መታሰቢያ ፡ በሚያስቀርጽበት ፡ እናት ፡ በሳባ ፡ በግሪክ ፡ በግዕዝ ፡ ሬደል ፡ ያጻፈውን «ዒዛና ፡ ወልደ ፡ አለግሜዳ ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ ወዘሕሜር . . . . ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ወልደ ፡ መሕርም ፡ ዘኢይትመዋዕ ፡ ለፀር» ፡ እያለ ፡ ያስቀረጸውን ፡ ስንመለከት ፡ በሌላ ፡ ቦታ ፡ በግሪክኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ላይ ፡ አሬስ ፡ ሲል ፡ አሬስ ፡ በግሪኮች ፡ የወርነትና ፡ የጨረቃ ፡ አምላክ ፡ ይባል ፡ ስለነበረ ፡ በግሪክ ፡ አሬስ ፡ የሚለው ፡ በአገሩና ፡ በባቶቹ ፡ አነጋገር ፡ መሕርም ፡ ሲል ፡ ጨረቃ ፡ ማለቱ ፡ መሆኑን ፡ እንመለከታለን ።

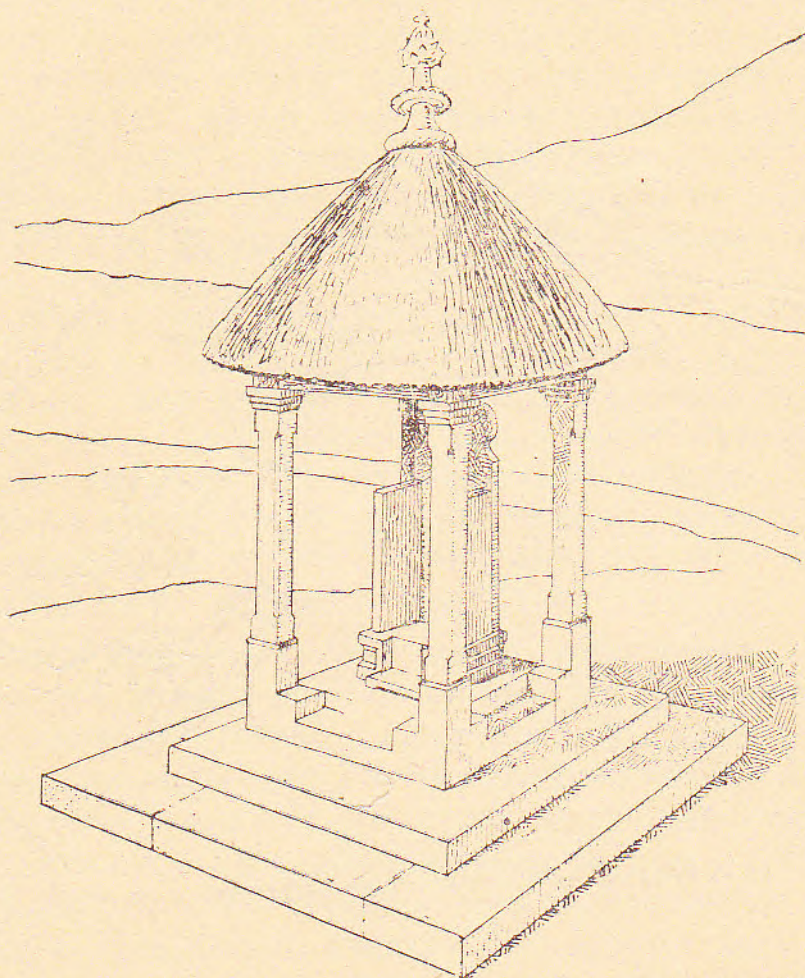
ነገሥታቱና ፡ የነገደ ፡ ዮቅጣን ፡ ወገን ፡ የሆነው ፡ ይኸን ፡ በመሰለው ፡ ከአሶራውያን ፡ ከአካድ ፡ ከባቢሎናውያን ፡ የፈለቀ ፡ የአረብን ፡ አገር ፡ አዳርዕ ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ በተሻግረው ፡ በጨረቃ ፡ በፀሐይ ፡ በምድር ፡ በሰማይ ፡ በአገር ፡ (ብሔር ፡) ሲያመልክ ከነርሱ ፡ ጎን ፡ ደግሞ ፡ የበጅያው ፡ የአገው ፡ ሌላውም ፡ የኮቭ ፡ ዘር ፡ የሆነው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ መናፍስትና ፡ ፍጥረት ፡ እንደ ፡ ግብፆችም ፡ በኮርማ ፡ በእባብ ፡ ሳያመልክ ፡ አልቀረም ። አንድ ፡ ክፍል ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ ፈላጆች ፡ ከጅኤል ፡ አገር ፡ በየምክንያቱ ፡ የመጡት ፡ እንዳባቶቻቸው ፡ ዕብራውያን ፡ በአንዱ ፡ በእግዚአብሔር ፡ እንደሚያመልኩ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በዚህ ፡ ክርስቶስ ፡ ከተወለደ ፡ በኋላ ፡ የክርስቲያን ፡ ጠላት ፡ የነበሩት ፡ እነዲዮቅልጥያኖስ ፡ ካለፉ ፡ ወዲህ ፡ ትልቁ ፡ ቆስጠንጢዮስ ፡ በቁስጥንጥንያ ፡ ግዛት ፡ በአፍሪካ ፡ ሰሜን ፡ በእስክንድርያ ፡ ክርስትናን ፡ እንዲስፋፋ ፡ ካደረገው ፡ በኋላ ፡ በቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ቀንስጣ ፡ በኢትዮጵያም ፡ ይኸው ፡ ዒዛና ፡ በነገሠበት ፡ ዘመን ፡ በ፫፻፴ ዓ.ም ሕረት ፡ ላይ ፡ ክርስትና ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መግባቱን ፡ እንመለከታለን ።

ዒዛና ፡ በሬት ፡ አረማዊ ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ በስቀረጸቸው ፡ ሐውልቶች «ወልደ ፡ መሕርም ፡ ዘኢይትመዋዕ ፡ ለፀር» ፡ ይል ፡ የነበረው ፡ ቀረና ፡ ወደኑብያ ፡

የኢትዮጵያ : የሮማ : የቁዛር : ግዛትን : የሚያመለክት ። (ተ : ጸ : መ :)

የአክሱም ሃገራዊ ልማት ምርመራ ማዕከል ስራ ስር : (KRENCKER)
የሳለው ።

(ሰባ ፡ ናባ) ፡ ዘምቶ ፡ ቀንቶት ፡ ሲመለስ ፡ ክርስትናን ፡ ከተቀበለ ፡ በኋላ ፡ ሐውልቱን ፡ ሲያቀርብ ፡ “በኅይለ ፡ እግዚአ ፡ ሰማይ ፡ ወምድር ፡ መዋዒ ፡ ለዘክን ፡ ዒዛና ፡ ወልደ ፡ እሴዓሜዳ ፡ ብእስየ ፡ ሐሌን ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ ብሎ ፡ ስለአስቀረጸ ፡ ይህ ፡ ሐውልቱ ፡ ዒዛና ፡ የብራናው ፡ ጽሑፍ ፡ አብርሃ ፡ የሚለው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ እንደ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ በሕይወቱ ፡ የአረማዊነትና ፡ የክርስትና ፡ ሁለት ፡ ሃይማኖት ፡ ማሳለፉን ፡ እንረዳለን ። መሕርምን ፡ ዘኢይትመዋዕ ፡ ለፀር ፡ ሲል ፡ ቆይቶ ፡ እግዚአብሔርን ፡ መዋዒ ፡ ለዘክን ፡ ሲለውም ፡ ብልጫ ፡ ያለው ፡ የመጨረሻው ፡ እሸናሬ ፡ እግዚአብሔር ፡ መሆኑን ፡ ለመግለጽ ፡ ያሰበ ፡ ይመስላል ። የሰሙ ፡ መለወጥም ፡ ምናልባት ፡ በዚህ ፡ በሃይማኖት ፡ መለወጥ ፡ የተነሣ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ወደፊት ፡ በዝርዝር ፡ እንደምናገኘው ፡ ክርስትና ፡ በፍሬምናጠስ ፡ አማካይነት ፡ በአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ ከህናትም ፡ ወዲያው ፡ መደራጀታቸው ፡ አይቀርምና ፡ በነርሱ ፡ አስታዋሽነት ።

ንግሥቲቱ ፡ ሰፍያ ፡ አህየዋ ፡ (አዳናት) ፡
 ንጉሡ ፡ ዒዛና ፡ አብርሃ ፡ (አበራ) ፡
 ወንድሙ ፡ ሳዒዛና ፡ አጽብሐ ፡ (አነጋ) ፡

ክርስትና ፡ አምጭው ፡ ፍሬምናጠስ ፡ ከሣቴ ፡ ብርሃን ፡ (ብርሃን ፡ ገላጭ) ፡ ተብለው ፡ ይሆናል ። ቀድሞ ፡ ሰማይና ፡ ምድር ፡ ብሔር ፡ አማልክት ፡ ሲባሉ ፡ የነበሩት ፡ አሁን ፡ ከነርሱ ፡ በላይ ፡ አምላክ ፡ ካለ ፡ ስሙ ፡ እግዚአ ፡ ሰማይ ፡ ወምድር ፡ ወይም ፡ እግዚአብሔር ፡ ብቻ ፡ ይባል ፡ ተብሎ ፡ ይሆናል ።

እንደዚሁም ፡ ቀድሞ ፡ በአረማውያንነታቸው ፡ ዘመን ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታትና ፡ ራሱ ፡ ዒዛና ፡ ገንዘብ ፡ በወርቅና ፡ በብር ፡ በናስና ፡ በብረት ፡ ሲያሠሩ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ መልካቸውን ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ የመሕርምን ፡ ምልክት ፡ ጨረቃንና ፡ ከከብን ፡ ያደርጉ ፡ የነበረውን ፡ ክርስትና ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ በገንዘብም ፡ በሐውልቱም ፡ ላይ ፡ በጨረቃው ፡ ፈንታ ፡ መስቀል ፡ እየተተካ ፡ ይሠሩ ፡ ዠመር ፡ ይኸንንም ፡ ባለፈው ፡ በምዕራፍ ፡ ፱ ፡ ላይ ፡ ገልጸንዋል ።

በአሁኑ ጊዜ ፡ የእስላም ፡ ነገሥታት ፡ በየባንዲራቸው ፡ ላይ ፡ የሩብ ፡ ጨረቃና ፡ የከከብ ፡ ምልክት ፡ ለምን ፡ ያደርጋሉ ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ በመጣ ፡ ለዚህ መልሱን ፡ በቅርቡ ፡ እናገኛለን ። ወደኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ የተሻገሩትና ፡ በዐረብ ፡ አገር ፡ የቀሩት ፡ የሴም ፡ ዘሮች ፡ በነገድ ፡ በስም ፡ ይለያዩ ፡ እንጂ ፡ በዘር ፡ በልማድ ፡ በአምልክ ፡ አንድ ፡ የነበሩ ፡ ሕዝቦች ፡ ስለሆኑ ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ የተሻገሩት ፡ ከጨረቃ ፡ አምልክ ፡ ወደክርስትና ፡ ሲዞሩ ፡ በጨረቃው ፡ ምልክት ፡ ፈንታ ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ እንዲያደርጉ ፡ በካህናትና ፡ በቀሳውስት ፡ አሳሳቢነት ፡ ሲገደዱ ፡ በዐረብ ፡ አገር ፡ የቀሩት ፡ በመሐመድ ፡ አስተማሪነት ፡ የጨረቃንና ፡ የጣዖትን ፡ አምልክ ፡ ትተው ፡ ባንዱ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ሲያመልኩ ፡ የቀድሞውን ፡ የጨረቃ ፡ ምልክት ፡ ለመተው ፡ በመሐመድና ፡ በተከታዮቹ ፡ ያልተገደዱ ፡ ይመስላል ።

ስለክርስቲና ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ አገባብ ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ እነሩሬኑስ ፡ ከጻፉት ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ሳይርቀ ፡ በገራችን ፡ በየታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ በየሰንክሣሩ ፡ በየገደሉ ፡ የሚጻፈው ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ በቲንሹ ፡ በሊያይም ፡ ቃሉን ፡ በየብቻ ፡ ከዚህ ፡ በሚከተለው ፡ እናመለክታለን ።

ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የሚለው ።

ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ በሬት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በፀሐይ ፡ በጨረቃ ፡ በእንስሳና ፡ በአራዊት ፡ በዘና ፡ . . . . . ያመልኩ ፡ ነበር ። ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ወርዶ ፡ የአሪትን ፡ ከህናት ፡ አስከትሎ ፡ ከተመለሰ ፡ ወዲህ ፡ ግን ፡ ተምረው ፡ በውነተኛው ፡ አምላክ ፡ ያመልኩ ፡ ገመር ። ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ በ፴፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግሥት ፡ የሕንደኬ ፡ ጃንደረባ ፡ ወደ ኢየሩሳሌም ፡ ወርዶ ፡ ወደ ፡ ጋዛ ፡ ሲመለስ ፡ በሬልጶስ ፡ እጅ ፡ ተጠመቀና ፡ የክርስቲናን ፡ ዝና ፡ ወደ ኢትዮጵያ ፡ አመጣ ።

ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ መሮጵዮስ ፡ የሚባል ፡ የግሪክ ፡ ነጋዴ ፡ በጠሮስ ፡ ሲሮር ፡ ለንግድ ፡ ሁለቱን ፡ ወጣቶች ፡ ዘመዶቹን ፡ ፍሬምናጦስንና ፡ ሲድራኮስን ፡ አስከትሎ ፡ ወደ ኢትዮጵያ ፡ ጠረፍ ፡ ሲመጣ ፡ ምጥጥ ፡ ሲደርስ ፡ ሞተ ። ሁለቱን ፡ ልጆቹን ፡ የሐማሌኑ ፡ ገዥ ፡ አክሱም ፡ አምጥቶ ፡ ለንግሥት ፡ አሕየዋ ፡ ሰጣት ። እርስዋም ፡ ባሏ ፡ ሞቶ ፡ ልጆቿ ፡ አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ ገና ፡ ወጣቶች ፡ ስለነበሩ ፡ የኢትዮጵያን ፡ መንግሥት ፡ እንደሞግዚት፡ሆና ፡ ትገዛ ፡ ነበርና ፡ ፍሬምናጦስን ፡ የልጆቿ ፡ የአብርሃና ፡ የአጽብሐ ፡ ሞግዚት ፡ ሲድራኮስን ፡ ጠጅ ፡ አሳላሬ ፡ አደረገቻቸው ፡ ፍሬምናጦስ ፡ ክርስቲያን ፡ ስለነበረ ፡ የክርስቲናን ፡ ትምህርት ፡ በሞግዚትነቱ ፡ ጊዜ ፡ ለስተምሮ ሲጨርስ ፡ ራሱ ፡ ማጥመቅ ፡ ስለማይችል ፡ ጳጳስ ፡ ለማምጣት ፡ ወደእስክንድርያ ፡ ወረደ ከሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ከአባ ፡ አትናቴዎስ ፡ ጋር ፡ በተገናኘ ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ክርስቲና ፡ ፈላጊ ፡ መሆናቸውን ፡ ገልጾ ፡ ጳጳስ ፡ ወደአክሱም ፡ እንዲላክ ፡ አሳስበው ጳጳሱም ፡ ያገሩን ፡ ቋንቋና ፡ ልማድ ፡ የምታውቀው ፡ አንተው ፡ ትሻላለህ ፡ ብሎ ፡ የጽጵስና ፡ ማዕርግ ፡ ሰጠውና ፡ ፍሬምናጦስ ፡ በ፫፻፴ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ወደአክሱም ፡ ተመለሰ ። ፍሬምናጦስም ፡ በአክሱም ፡ ከተመለሰ ፡ ወዲህ ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱንም ፡ ተወላጆች ፡ ሕዝቡንም ፡ አጥምቆ ፡ ክርስቲያን ፡ አደረጋቸው ። ኮርሱ ፡ በታችም ፡ እንደ ፡ አሪት ፡ ሥርዓት ፡ ሊቀ ፡ ከህናት ፡ የነበረውን ፡ እንበረምን ፡ አጥምቆ ፡ ከሱ በታች ፡ ኤጲስ ቆጶስ ፡ አደረገው ። ስለዚህ ፡ ፍሬምናጦስ ፡ ስሙ ፡ አባ ፡ ስላማ ፡ ከሣቱ ፡ ብርሃን ፡ ተባለ ።

ከዚህ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የሚታረም ፡ ቃል ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የለምና ፡ እውነት ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለመቀበል ፡ አያግግትም ። በመዠን መሪያዎቹ ፡ መሥመር ፡ ላይ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግሥት ፡ የሕንደኬ ፡ ጃንደረባ ፡ በ፴፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ሄዶ ፡ ወደ ፡ ጋዛ ፡ ሲመለስ ፡ በሬልጶስ ፡ እጅ ፡ ተቀመጠ ፡ ብሎ ፡ በሐዋርያት ፡ ሥራ ፡ ምዕራፍ ፡ ፰ ፡ ቀ ፡ ፰፯-፱ ፡ ያለውን ፡ ጨምሮ ፡ ሲጽፍ ፡ ሕንደኬ ፡ የተባለችው ፡ የመርዌ (ኑብያ) ፡ ንግሥት ፡ እንጂ ፡ የአክሱም ፡ ንግሥት ፡ አለመሆኗን ፡ ለአንባቢ ፡ ማስታወስ

የተገባ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ። መርዌ ፡ ደግሞ ፡ እንደናጋታ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ይበል ፡ እንደነበረ ፡ ስንገልጽ ፡ ናጋታና ፡ መርዌ ፡ ከአክሱም ፡ በሃይማኖት ፡ በዘር ፡ በጽሑፍ ፡ በልማድ ፡ ልዩነት ፡ ያላቸው ፡ መሆኑን ፡ ሁሉ ፡ ባለፈው ፡ ገልጸናልና ፡ ወደዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

ያገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ በመሠረት ፡ ሲስማማ ፡ በዝርዝር ፡ ነገር ፡ እንደተለያየ ፡ ነው ፤ በአባ ፡ ሰላማና ፡ በክርስትና ፡ አገባብ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ከስንክሳር ፡ ስንክሳር ፡ ከገድለ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ይለያያል ።

በሐምሌ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ስንክሳር ፡ ስለ ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ የሚነበበውን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንመልከት ።

ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ካዕበ ፡ አእረፈ ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ ከሣቲ ፡ ብርሃን ፡ ጳጳስ ፡ ዘኢትዮጵያ ፡ ወከመዝ ፡ ውእቱ ፡ ዜናሁ ። መጽአ ፡ ፩ዱ ፡ እምብሔረ ፡ ጽርዕ ፡ ዘስሙ ፡ ሜርጵዮስ ፡ ሊቀ ፡ ጠቡብት ፡ እንዘ ፡ ይፈቅድ ፡ ይርአያ ፡ ለብሔረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መምሰሌሁ ፡ ፪ ፡ ደቂቅ ፡ እምአዝማዲሁ ፡ ስሙ ፡ ለአሐዱ ፡ ፍሬምናጦስ ፡ ወለካልኡ አድስዮስ ፡ ወቦ ፡ እለ ፡ ይሰምይዎ ፡ ሲድራኮስ ፡ ወበጽሐ ፡ በሐመር ፡ ሐይቀ ፡ ብሔረ አግዓዚ ፡ ወርእየ ፡ ነሎ ፡ ሠናይተ ፡ ዘፈተወ ፡ ልቡ ፡ ወእንዘ ፡ ይፈቅድ ፡ ይትመየጥ ፡ ብሔሮ ፡ ተንሥኡ ፡ ላዕሌሁ ፡ ፀር ፡ ወቀተልዎ ፡ ምስለ ፡ ነሎሙ ፡ እለ ፡ ምስሌሁ ፡ ወተርፉ ፡ እሎ ፡ ፪ ፡ ደቂቅ ፡ ንኡሳን ፡ ወዲወውዎሙ ፡ ሰብአ ፡ ሀገር ፡ ወመሐርዎሙ ፡ ግብረ ፡ ተቃትሎ ፡ ወወሰድዎሙ ፡ አምኅ ፡ ለንጉሠ ፡ አክሱም ፡ ዘስሙ ፡ (እለ ፡ አለዳ) እለ ማሚዳ ? ። ወሣሞ ፡ ንጉሥ ፡ ለአድስዮስ ፡ መጋቤ ፡ ቤተ ፡ ቀጠን ፡ ወለፍሬምናጦስ ፡ ዓቃቤ ፡ ሕግ ፡ ወጸሐፌ ፡ አክሱም ። ወእምድኅረ ፡ ኅዳጥ ፡ መዋዕል ፡ አእረፈ ፡ ንጉሥ ፡ ወጎደገ ፡ እንለ ፡ ንጉሠ ፡ ምስለ ፡ እሙ ፡ ወንግሁ ፡ (ሠ) ፡ እለ ፡ አዝንጉ ። ወነበሩ ፡ አድስዮስ ፡ ወፍሬምናጦስ ፡ እንዘ ፡ የሐዕንዎ ፡ ለሕፃን ፡ ወይሚሕርዎ ፡ ሃይማኖተ ፡ ክርስቶስ ፡ በበንስቲት ፡ ንስቲተ ፡ ወሐነፁ ፡ ሎቱ ፡ ምድላየ ፡ ወአስተጋብኡ ፡ ኃቤሁ ፡ ደቂቅ ፡ እንዘ ፡ ይሚሕርዎሙ ፡ መዝሙረ ፡ ወማኅሌተ ፡ ወሶበ ፡ አብጽሐ ፡ ገኩ ፡ ሕፃን ፡ አቅመ ፡ ውርዛዌ ፡ ሰአልዎ ፡ ከመ ፡ ይፈንዎሙ ፡ ሀገሮሙ ። ወአድስዮስ ፡ ሐረ ፡ ብሔረ ፡ ጢሮስ ፡ ከመ ፡ ይርአይ ፡ ወላድያኒሁ ፡ ወፍሬምናጦስኒ ፡ በጽሐ ፡ እስክንድርያ ፡ ኅበ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት አባ ፡ አትናቴዎስ ፡ ወረከቦ ፡ በሀዲስ ፡ ሢመቱ ፡ ወዜነዎ ፡ ነሎ ፡ ዘበጽሐ ፡ ላዕሌሁ ፡ ወበእንተ ፡ ሃይማኖቶሙ ፡ ዘብሔረ ፡ አግዓዚ ፡ ወዘከመ ፡ አምኑ ፡ በእግዚእነ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ እንዘ ፡ አልበሙ ፡ ጳጳሳተ ፡ ወቀሳውስተ ። ወእምዝ ፡ ሣሞ ፡ አትናቴዎስ ፡ ለፍሬምናጦስ ፡ ከመ ፡ ይኩን ፡ ጳጳሳ ፡ ለብሔረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወፈንዎ ምስለ ፡ ዓቢይ ፡ ክብር ፡ ወበጽሐ ፡ ብሔረ ፡ አግዓዚ ፡ አመ ፡ መንግሥቶሙ ፡ ለአብርሃ ፡ ወአጽብሐ ፡ ሰበክ ፡ ሰላመ ፡ አግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ውስተ ፡ ነሎ ፡ አድያሚሃ ፡ ወበእንተዝ ፡ ተሠምየ ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ ወእምድኅረ ፡ አእመኖሙ ፡ ለሰብአ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አእረፈ ፡ በሰላመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይምሐረነ ፡ በጸሎቱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ።

ሰላም ፡ ሰላም ፡ በቃለ ፡ ትፍሥሕት ፡ እብሎ ፡

እንዘ ፡ አዓብዮ ፡ ወአሌ ፡ እሎ ፡

ሰላማ ፡ ጥጎት ፡ ዘምሕረት ፡ ወተግህሎ ፡

አሥረቀ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ለብርሃነ ፡ ክርስቶስ ጸዳሎ ፡

እንዘ ፡ ላዕሌሃ ፡ ጽልመት ፡ ወቆባር ፡ ሀሎ ፡

በገድለ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ የተጻፈው ፡ ደግሞ ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ።

“ጌታችን ፡ ባረገ ፡ በ፪፻፶፮ ፡ ዓ. ምሕረት ፡ አንድ ፡ ነጋዴ ፡ ሁለት ፡ ልጆች፡አስ ከትሎ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ መጣ ፡ የልጆቹ ፡ ስም ፡ ያንደኛው ፡ ፍሬምናጦስ ፡ የ፪ኛው ሲድራኮስ ፡ ይባላል ። ነጋዴውም ፡ ከነዚህ ፡ ልጆች ፡ ጋር ፡ ወደአክሱም ፡ መጥቶ ፡ በሊቀ ፡ ካህኑ ፡ (አፊታዊ) ፤ በእንበረም ፡ ቤት ፡ አደሩ ፡ በዚያቹ ፡ ሌሊት ፤ ነጋዴው ፡ ታሞ ፡ ከትንሽ ፡ ጊዜ ፡ በኋላ ፡ ሞተ ፡ ልጆቹም ፡ በእንበረም ፡ ቤት ፡ አደጉ ። ከዕለታት ፡ ፩ቀን ፡ ፍሬምናጦስ ፡ ለእንበረም ፡ እንደዚህ ፡ አለው ። ጌታዬ ፡ ሆይ ፤ የናንተ ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ አኒኒር ፡ ይገርመኛል ፡ ምክንያቱም ፡ በናንተ ፡ ውስጥ ፡ የግዝረት ፡ ሕግና ፡ ክርስትና ፡ ባንድነት ፡ አያለሁ ፡ አለው ፡ እንበረምም ፡ መልሶ ፡ ግዝረትን ፡ አባቶቼ ፡ ሌዋውያን ፡ አስተማሩን ፡ ክርስትናን ፡ ደግሞ ፡ የንግሥት ፡ ሕንጻኬ ፡ ጃንደረባ ፡ አመጣልን ፡ የጥምቀትንና ፡ የቁርባንን ፡ ሕግ ፡ እንጻንፈጽም ፡ ግን ፡ ሐዋርያት ፡ አልተላኩልንም ። ስለዚህ ፡ አንተ ፡ ወደ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ዘንድ ፡ ሄደህ ፡ የጽጵስና ፡ ማዕርግ ፡ ይዘህ ፡ ናና ፡ አጥምቀን፡ብሎ ፡ ለጉዘውና ፡ ለስንቁ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ገንዘብ፡ሰጠው ፡ ፍሬምናጦስም ፡ እሺ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ሄደ፡ያገሩን ፡ ሁኔታ ፡ ለሊቀ፡ጳጳሱ ፡ ለአባ ፡ አትናቴዎስ ፡ ገለጸለት ። አባ ፡ አትናቴዎስም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ለክርስትና ፡ ያላቸውን ፡ ዝንባሌ ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አለው ፡ ወዲያውም ፡ የጳጳስነት ማዕርግ ፡ ሰጥቶ ፡ ስሙንም ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ (ሰውንና ፡ እግዚአብሔርን ፡ የሚያስታርቅ) ፡ ብሎ ፡ ሰይሞ ፡ በደስታና ፡ በሰላም ፡ አሰናበተው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ በአብርሃና ፡ በአጽብሐ ፡ ዘመን ፡ ተመልሶ ፡ ወደብሔረ ፡ አግዛዚ ፡ (አክሱም) ጌታ ፡ በተወለደ ፡ በ፫፻፲፭ ፡ ዓ. ም ፡ መጣ ። ከእንበረምም ፡ በተገናኙ ፡ ጊዜ ፡ ለእንበረም ፡ የቅስና ፡ ማዕርግ ፡ ሰጠው ፡ ስሙንም ፡ ሕዝቡ ፡ ቀድስ ፡ ብሎ ፡ ሠይሞ ፡ እንግዴህ ፡ ከኔ ፡ በታች ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ሆነህ ፡ ሕዝቡን ፡ ሁሉ ፡ በክርስቶስ ፡ ስም ፡ አጥምቅ ፡ አለው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የኖባና ፡ የሰባ ፡ የናግራንና ፡ የትግሬ ፡ የአማራና ፡ የአንጎት ፡ የቀጣ ፤ የዘበግዱር ፡ ሕዝብ ፡ በሕዝብ ፡ ቀድስ ፡ እጅ ፡ እየተጠመቁ ፡ በደጎቹ ፡ ነገሥታት ፡ በአብርሃና ፡ በአጽብሐ ፡ ዘመን ፡ ፍጹም ፡ ክርስቲያን ፡ ሆኑ ።

እንግዴህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በሦስቱ ፡ መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፡ በመሠረቱ ፡ ጉዳይ ፡ ፩ ፡ ዓይነት ፡ ሆኖ ፡ በስም ፡ በዘመን ፡ ባንጻንድ ፡ አተራረክ ፡ ለምሳሌ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ሁለቱን ፡ ወጣቶች ፡ በአብርሃ ፡ ወአጽብሐ ፡ እናት ፡ በንግሥት ፡ አሕዋዋ ፡ ቤት ፡ አደጉ ፡ ሲል ፡ ገድለ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ በእንበረም ፡ ቤት ፡ አደጉ ፡ ይላል ። ይኸም ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ የነርሱን ፡ አስተዳደግ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሲወስደው ፡ ገድለ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ደግሞ ፡ ለራሱ ፡ ክፍል ፡ ለቤተ ፡ ክህነት ፡ ሲያደርገው ፡ ይገኛል።

በተረፈ ፡ ነጋዴውን፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ከጠረክ ፡ መጣ ፡ ሲል፡ ገደሉ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ያኛው ፡ ሺፍቶች ፡ ገደሉት ሲል ፡ ይኸኛው ፡ ታሞ ፡ መሞቱን ፡ ያኛው ፡ ፍሬምና ጦስ ፡ ጳጳስ ፡ ለማምጣት ፡ ወደ ፡ አስክንድርያ ፡ ሄደ ፤ ሲል ፡ ይኸኛው ፡ ወደኢየሩሳሌም ፡ ሄደ ፡ እያለ ፡ ይኸን ፡ በመሳሰለ ፡ ነገር ፡ መለያየቱን ፡ አንባቢ ፡ ራሱ ፡ እንዲመለከተው ፡ ስንል ፡ ሦስቱንም ፡ ዓይነት ፡ ጽራጊዋልና ፡ አሁን ፡ ወደዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንራመድ ።

በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ክርስትና ፡ በአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ከገባ ፡ ወዲህ ፡ የክርስቲያን ፡ መነኩሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ ነጋዴና ፡ አገር ፡ ጎብኝዎች ፡ በየጊዜው ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ መንግሥት ፡ ሲገቡ ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ እየተስፋፋ ፡ ይሄድ ፡ ገኖር ።

የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ የቀድሞ ፡ ግንኙነቱ ፡ ከአረማዊው ፡ ግሪክ ፡ ወገኖቹ ፡ ከነበሩት ፡ ከደቡብ ፡ ዐረብ ፡ የነርሱ ፡ መፍለቂያ ፡ ከሆነው ፡ ከአሶርና ፡ ባቢሎን ፡ የነበረው ፡ አሁን ፡ በዲስ መንፈስና ፡ ሃይማኖት ፡ ከክርስቲያኑ ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥትና ፡ ከአስክንድርያ ፡ ጋር ፡ ሆነ ። የክርስቲያኑ ፡ ጽሑፍና ፡ ሥልጣኔ ፡ ከነዚሁ ፡ በኩል ፡ ወደአክሱም ፡ ይፈልቅ ፡ ገኖር ። ሕንፃው ፡ ስእሉ ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ መልክ ፡ ወሰደ ፡ ብዙ ፡ መነኩሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ ሲመጡ ፡ ብዙ ፡ መንፈሳውያን ፡ መጻሕፍትም ፡ እየመጡ ፡ ይተረጎሙ ፡ ገኖር ። እንደዚሁም ፡ በአፈላስ ? ገማሪ ነት ፡ የአረብ ፡ አገር ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ስለሆነ ፡ ከአክሱምም ፡ ከመካከለኛው ፡ ምሥራቅ ፡ በተለይ ፡ ከየክርስቲያኑ ፡ መደብ ፡ ከአንጾኪያ ፡ ከሶርያ ፡ ከቀስጥንጥንያ ፡ ወደዐረብ ፡ አገር ፡ እየሄዱ ፡ የክርስቲያኑ ፡ ቁጥርና ፡ ድርጅት ፡ እየበዛ ፡ እየተስፋፋ ፡ ይሄድ ፡ ገኖር ።

ምዕራፍ ፶፩ ።

የቀስጥንጥንያ ፡ ንጉሥ ፡ ቀንስጣ ፡ (ከንስታንሲዮስ) ፡ አባ ፡ ፍሬምናጦስን ፡ አትቀበሉ ፡ ለማለት ፡ ወደነ ፡ አብርሃ ፡ (ዲዛና) ፡ የጻፈው ፡ ደብዳቤ ።

በአብርሃ ፡ ዘመን ፡ በሮም ፡ (ቀስጥንጥንያ) ፡ ዙፋን ፡ የተቀመጠው ፡ የትልቁ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ ልጅ ፡ ቀንስጣ ፡ ነበር ፡ እርሱም ፡ ክርስቲያን ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ክርስቲያንነቱ ፡ አርዮሳዊ ፡ እንጂ ፡ የአስክንድርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ በሚያምኑበት ፡ ዓይነት ፡ አልነበረም ። የሁለቱንም ፡ ልዩነት ፡ ባለፈው ፡ በቆስጠንጢኖስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ተመልክተናል ።

ፍሬምናጦስ ፡ የአርዮስን ፡ ትምህርት ፡ (ወልድ ፡ ፍጡር) ፡ ከሚቃወሙት ፡ ከአስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ከአባ ፡ አትናቲዎስ ፡ ጳጳስናን ፡ ተሾመው ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ መምጣታቸውን ፡ ንጉሡ ፡ ቀንስጣ ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ አዘነ ።

ስለዚህ ፡ በግዛቱ ፡ በማባበልም ፡ በማስገደድም ፡ የአርዮስ ፡ ትምህርት ፡ እንዲስፋፋ ፡ አንዳደረገው ፡ ሁሉ ፡ አሁንም ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ አብርሃና ፡ አጽ

ብሐ : (ዲዛናና : ሳዲዛና) : የአርዮስን : ትምህርት : የሚቃወሙት : አባ : አት
ናቴዎስ : ጳጳስ : አድርገው : የላኩዋቸውን : አባ : ፍሬምናጦስን : እንዳይቀበሉ : በወ
ዳጅነትና : በወንድምነት : አጻጻፍ : ደብዳቤ : አዘጋጅቶ : ቴዎፍሎስ : በሚባል :
አርዮሳዊ : በሆነ : የሕንድ : ተወላጅ : ቄስ : እጅ : አሲዞ : ላከላቸው ። ቃሉም :
ከኮንቲ : ሮሲኒ : መጽሐፍ : ወደ : አማርኛ : ሲተረጎም : እንደዚህ : የሚል : ነው ።

“ ሺክቶሬዩስ : ኮንስታንስዩስ : ማክሲሙስ : አውግስጦስ : ለአይዛናና : ለሳ
ዛና : (አብርሃና : አጽብሐ) ።

እግዚአብሔር : የሰጠን : ትምህርትና : ማስተዋል : ለሁሉም : እውነትንና :
ጽድቅን : ለሚፈልግ : ሁሉ : እንዲዳረስ : ስመኝ : በናንተና : በሮማውያንም :
ቤተ : ክርስቲያን : መካከል ኦንድነት እንዲኖር : ይገባል ።

ከሹመቱ : የተሸረው : ብዙ : ሺ : ክስ : ቀርቦበት : መመለስ : ያቃተው :
አትናቴዩስ : ፍሬምናጦስን : ሾሞ : ልኳልና : በቶሎ : ፍሬምናጦስን : መልሶ
ቸሁ : ለተከበረው : ጳጳስ : ለጊዮርጊስ : በዚያም : ላሉት : ቀሳውስት : ላኩትና :
የርሱን : ነገር : እነሱ : ይጨርሱት : የአባ : አትናቴዎስን : ሥራ : ግን ከናንተ :
በቀር : አገር : ሁሉ : አውቆ : አላስጠጋ : ስላለው . . . . በናንተ : ዘንድ : መጠጊያ :
ይፈልጋል ።

ፍሬምናጦስ : ከልቡ : ጳጳስ : መሆን : ከፈለገ : የሕይወቱን : ታሪክ : ለቀ
ሳውስቱ : ገልጾ : የቤተ : ክህነትን : ሕግና : ሥርዓት : በደንብ : ፈጸሚ : መሆኑ :
በነዚያ : ዘንድ : ከታወቀ : ተመልሶ : እንደሕጉ : ጳጳስ : መሆን : ይችላል . . . .
ያለዚያ : እንደአትናቴዎስ : እንደለፍላሬው . . . ከሕግ : የሚሸሽ : ሆኖ : ወደአክ
ሱም : የመጣና : ሹመቱን : የያዘ : እንደሆነ : እናንተም : ቤተ : ክርስቲያናች
ሁንም : እንዳያበላሽና : ሁከት : እንዳይፈጥር : ያስፈራል . . . . እኔ : ግን : እንደ
ሚመስለኝ : ፍሬምናጦስ : ወደእስክንድርያ : ተመልሶ : በጣም : ከከበረው : ጳጳስ :
ከጊዮርጊስና : ከፍ : ካሉት : ሊቃውንት : ተገናኝቶ : የቤተ : ክህነትን : ሕግና :
ትምህርት : ከተረዳ : በኋላ : ወደ : ጽጵስና : ሥፍራው : ሊመለስ : ይችላል ።

በጣም : የተከበራችሁ : ወንድሞቼ : ሆይ : እግዚአብሔር : ይጠብቃችሁ ። :
ደብዳቤው : የተጻፈበት : ቀን : አልተለየም : ከ፫፻፳ : ዓ : ምሕረት : ቲንሽ :
ቀደም : ብሎ : መሆኑን : ከንቲ : ሮሲኒ : የኢትዮጵያ : ታሪክ : በሚባለው : መጽ
ሐፉ : 150 ገጽ : ላይ : ይጽፋል ።

ከዚህ : ቀደም : እንዳልነው : የሮማው : ንጉሥ : ቀንስጣ : (የትልቁ : ቆስጠ
ንጢኖስ : ልጅ) በኒቅያ : ጉባዔ : በአለ : እስክንድርሰና : በአትናቴዎስ : ብር
ታት : በ፫፻፲፰ : ቀሳውስትና : ሊቃውንት : ፊት : ተወግዞ : የተወገደውን : የአርዮ
ስን : ሃይማኖት : ስለደገፈና : አርዮስም : ወደቀድሞ : ሹመቱ : ወደእስክንድርያ :
እንዲመለስ : አትናቴዎስን : በሊምናቸውና : እምቢ : በሉት : በሁለቱ : መካከል :
ከፍ : ያለ : ጠብ : ተፈጥሮ : ነበር ። በሆንም : ኃይልና : ሥልጣን : ሁልጊዜ : በን
ጉሙ : አጅ : ስለነበረ : ንጉሙ : ቀንስጣ : አባ : አትናቴዎስን : ከእስክንድርያ :

የሊቀ : ጳጳስናው : ሥፍራቸው : ሽሮ : በርሳቸው : አግር : አርዮሳዊውን : አባ : ጊዮርጊስን : ሹዋ : ነበር ። በደብዳቤው : ላይ : ፍሬምናጦስን : መልሳችሁ : ወደ : ተከበረው : ጳጳስ : ወደ : ጊዮርጊስ : ላኩት : ያለው : በዚህ : ምክንያት : ነው ። ነገር : ግን : በአብርሃና : በአጽባሐ : ዘንድ : የፍሬምናጦስ : የቆየ : ዕውቂያና : ወዳጅነት : የአባ : አትናቴዎስም : ፍቅርና : ክብር : የጸና : ስለነበረ : እነአብርሃ : ለቀንሰጣ : ደብዳቤ : ግምትና : ዋጋ : ሰጥተው : ፍሬምናጦስን : ለማባረር : አልቻሉም ። ስለዚህ : ፍሬምናጦስ : እስከ : መጨረሻ : የኢትዮጵያ : መዠመሪያ : ጳጳስ : ሆነው : ሕይወታቸውን : ዘለቁ ።

ሊቀ : ጳጳሱ : አባ : አትናቴዎስ : ግን : የኒቆሞድያው : ጳጳስና : ንጉሠ : ቀንስጣ : አንድነት : ሆነው : በተነሡባቸው : በፆ ባሕርይና : በአርዮስ : ትምሕርት : የተነሣ : ከሹመታቸው : ሲሻሩ : ሲሰደዱ : ሲታወሩ : ሲፈቱ : የአርዮስን : ትምህርት : እንደርሳቸው : የሚቃወም : ንጉሥ : በሮም : በነገሠ : ጊዜ : እሹመታቸው : ሲመለሱ : ብዙ : ጊዜ : እየወደቁ : እየተነሡ : ያንድ : ባሕርይንና : የክርስቶስን : ፍጹም : አምላክነት በታላቅ : ተጋድሎ : በሚያስደንቅ : ትእግሥትና : ጽናት : መሥርተው : እንደ : ኤው : ቀጥሮ : በ፫፻፸፫ ዓ. ም. በተወለዱ : በሰባ : አራት : ዓመታቸው : አርጅተው : ሞቱ ።

እኛህ : ሊቀ : ጳጳስ : በአውሮፓም : በምሥራቅም : በከቶሊክ : በኦርቶዶክስም : ቤተ ክርስቲያን : ከፍ : ያለ : ታሪክና : ክብር : አላቸው : የከቶሊክ : ቤተ : ክርስቲያን : በግንቦት : ፪ ቀን : በዓላቸውን : ታከብራለች ።

ከሁሉ : በበለጠ : በእስክንድርያና : በኢትዮጵያ : ቤተ : ክርስቲያን : የከበሩ : ናቸው ። በሃይማኖተ : አባው : መጽሐፋችን : በ፲፪ኛው : ክፍል : የሃይማኖት : ክርክራቸውና : ትምህርታቸው : ተጠቅሶ : ይገኛል ። ከአሥራ : አራቱ : ቀዳሴያችን : አንዱም : በርሳቸው : ስም : ተወይሞ : ቅዳሴ : አትናቴዎስ : ይባላል ።

ም ፅ ራ ፍ ሿ፪ ።

የሮማ : ቀጣዮች : ታሪክ : ይቀጥላል ።

ወደ : ተስዓቱ : ቅዱሳን : ወደ አልዓሚዳ : ይልቁንም : ወደ : ካሌብና : ወደ : ሀገረ : ናግራን : ጦርነት : እስክንመለስ : ድረስ : አሁን : በሮማ : ንጉሠ : ነገሥት : በቀንስጣ : ላይ : የቆመውን : የሮማን : አጭር : ታሪክ : እንቀጥል ።

ቀንስጣ : (ሃይማኖተ : አባው : ስሙን : እንደአያቱ : ቀንስጣ : ወይንም : ኮንስታንስ : በማለት : ፈንታ : እንደአባቱ : ቀስጠንጢኖስ : እያለ : የሚጠራው) : ምንም : እንኳን : የአርዮስን : እምነት : በይዝ : ክርስቲያንን : ይበልጥ : ደገፈ ። አባቱ : ለአስተዳደር : ሲል : ሁለቱንም : በየበኩላቸው : እንደፈቃዳቸው : እንዲያመልኩ : የተዋቸውን : እሱ : ግን : የጳጳሳቱን : ምክር : ተቀብሎ : ያረማውያኑ : ቤተ : መቅደስ : ይዘጋ : መሥዋዕታቸው : ይሻር : ሀብትና : ንብረታቸውም : ይወረስ : የሚል :

አዋጅ ፡ ስለአወጣ ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ሥፍራ ፡ ለሥፍራ ፡ ተለዋውጠው ፡ ክርስቲያኖች ፡ አባራሪ ፡ አሳዳጅ ፡ አረማውያን ፡ ተባራሪና ፡ ተሰዳጅ ፡ ተዘራፊ ፡ ሆኑ ። በነርሱ ፡ ሀብትና ፡ ንብረት ፡ ክርስቲያኑም ፡ ጬተ ፡ መቅደሱም ፡ ከበረ ። ቁንስጣ ፡ ግን ፡ በመንግሥቱ ፡ መጨረሻ ፡ እሱው ፡ ራሱ ፡ የሾመው ፡ ዩልያኖስ ፡ ስለሸፈተበት ፡ እሱን አወጋለሁ ፡ እያለ ፡ ሲያስብ ፡ በመካከሉ ፡ በ፫፫፭፩ ፡ ዓ. ፡ ም. ፡ ሞተና ፡ በመንግሥቱ ፡ ራሱ ፡ ዩልያኖስ ፡ ተከተለው ።

ዩልያኖስ ፡ ቁጣር ፡ (፫፫፭፩-፫፫፮፫ ፣ ዓ. ፡ ም. ።)

ዩልያኖስ ፡ የትልቁ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ የወንድም ፡ ልጅ ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳን ፡ በፍልስፍናና ፡ በክርስቲያን ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ውስጥ ፡ ይልቁንም ፡ በኒቆሞድያ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ በአውሳብዮስ ፡ (ኤውሴቢዮስ) ፡ ሥር ፡ እየተማረ ፡ ቢያድግ ፡ እንደ ፡ ነገሠ ፡ ሳይታሰብ ፡ አሳቡን ፡ ለውጦ ፡ የአረማውያንን ፡ ሃይማኖት ፡ ወደደ ፡ የክርስቲያንን ፡ ሃይማኖት ፡ ተቃወመ ። ስለዚህ ፡ “ገፍልያኑስ ፡ አፖስታቴውስ ፡ ከሐዲው ፡ ዩልያኖስ” ፡ የሚባል ፡ ስም ፡ ወጥቶለት ፡ እስከዛሬ ፡ በየመጽሐፉ ፡ ይነበባል ። በቁንስጣ ጊዜ ፡ የተንቀባረሩት ፡ ክርስቲያኖች ፡ በሱ ፡ ጊዜ ፡ እንደገና ፡ ተጠቁ ። በቁንስጣ ጊዜ ፡ የተወረሰው ፡ ሀብትና ፡ ንብረት ፡ ለአረማውያን ፡ ተመለሰ ። በሊቀ ፡ ጳጳሳቱ ፡ ምትክ ፡ የአረማውያን ፡ ሊቃን ፡ ከህናት ፡ በየሥፍራቸው ፡ በየሥልጣናቸው ፡ እየተመለሱ ፡ ባለሻል ፡ ሆኑ ።

ዩልያኖስ ፡ ጌታችንን ፡ ሲጠራ ፡ “ገሊላዊው” ፡ ይል ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ ኢየሱስኒ ወይም ፡ ክርስቶስ ፡ አይልም ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ይኸውም ፡ የንቀት ፡ ምልክት ፡ ነው ተብሏል ።

ዩልያኖስ ፡ ከመንገሡ ፡ በፊት ፡ በቁንስጣ ፡ ውስጥ ፡ የነበረ ፡ ጊዜ ፡ በምዕራብና ፡ በሰሜን ፡ ከጀርመኖች ፡ ጋር ፡ እየተዋጋ ፡ ብዙ ፡ የጀግንነት ፡ ሥራ ፡ ሠርቷል ። አሁንም ፡ ራሱ ፡ መንግሥቱን ፡ በያዘ ፡ በሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ ፋርሶችን ፡ ከምሥራቅ ፡ ግዛት ፡ ለማባረር ፡ ተጓዘ ። በሚሰጹታምያም ፡ ላይ ፡ ተዋጋና ፡ አሸነፋቸው ። ከዚያም ፡ እያባረረ ፡ የጤግሮስን ፡ ወንዝ ፡ አልፎ ፡ እፋርስ ፡ ግዛት ፡ አጦርነቱ ፡ ማሐል ፡ ገብቶ ፡ ሲዋጋ ፡ አንድ ፡ የፋርስ ፡ ወታደር ፡ በጦር ፡ ክፉኛ ፡ ወግቶ ፡ ጣለው በዚያን ፡ ጊዜ ፡ በወደቀበት ፡ ቦታ ፡ ሆኖ ፡ ደሙን ፡ ወደ ሰማይ ፡ እየረጨ ፡ “ገሊላዊው ፡ ኢየሱስ ፡ አሸነፍኸኝ” ፡ ብሎ ፡ ጮኸና ፡ ወዲያው ፡ ሞተ ፡ ይባላል ። በውነትም ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ ክርስትና ፡ እየገነነ ፡ እየተስፋፋ ፡ እያሸነፈ ፡ ሔደ ። ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ በታላቁ ፡ ቴዎድሮስና ፡ በመርቃን ፡ (ማርቼያኑስ) ፡ ጊዜ ፡ አረማውያን ፡ መልሰው ፡ የዘለቁታ ፡ መጠቃት ፡ ደረሰባቸው ።

ገሮሪያ ፡ (ጀሺያኑስ) ፡ ቁጣር ፡ (፫፫፮፫-፬ ፡ ዓ. ም. ።)

ዩልያኖስ ፡ ሲሞት ፡ ወራሽ ፡ ልጅ ፡ ስላልነበረው ፡ ገሮሪያ ፡ (ጀሺያኑስ) ፡ የሚባለው ፡ የጦር ፡ አለቃው ፡ ቁጣር ፡ ተብሎ ፡ ክርስትናን ፡ መልሶ ፡ አቋቁሞ ፡ ከፋርሶችም ፡ ዕርቅ ፡ አድርጎ ፡ ጿ ፡ ወር ፡ እንደገዛ ፡ ሞተ ።

ቫሌንቲኒያኖስ : ቁጣር : (፫፻፳፮-፫፻፸፮ : ዓ. ም.) =

ከርሱ : በኋላ : ቫሌንቲኒያኖስ : ነገሠ ፣ እሱም : በፈቃዱ : የምዕራቡን : ክፍል : ለራሱ : ይዞ : የምሥራቁን : ግዛት : ለወንድሙ : ለቫሌንት : (ቫሌንቲስ) : ሰጠው ።
ቫሌንቲኒያኖስ : ጦረኛ : ስለነበረ : በምዕራብ : ከጀርመኖች : ጋር : እየተዋጋ : ያሸንፍ : ነበር ። ወንድሙ : ቫሌንት : ግን : መጻሕፍትን : ሃይማኖትን : ከመመርመር : በቀር ፣ ጦርነት : አይወድም : ነበር ። ስለዚህ : ግዛቱን : ከሚያውኩት : ከሑንስና : ከጉት : ጋር : ወደፊት : አትግፉ : እንጂ : የያዛችሁትን : መርቁላችኋለሁ : እያለ : አገር : እየለቀቀ : ይታረቅ : ነበር ። በኋላ : ግን : ፈሪ : እየተባለ : ሐሜታ : ስለበዛ በት : እነዚያም : ወደፊት : መግፋትን : ስለአልተወ : ወታደሩን : ይዞ : ሔዶ : ከወራሪዎቹ : ጋር : ሲዋጋ : በ፫፻፸፰ : ዓ. ም : ሞተና : በርሱ : ምትክ : በቫሌንቲያኖስ : ፈቃድ : ቴዎዶስዮስ : ነገሠ ።

በቫሌንቲኒያኖስና : በወንድሙ : በቫሌንቲስ : ዘመን : የቁስጥንጥንያ : ሊቀ : ጳጳስ መቅዶንዮስ : (ማሌዶንዮስ) : «ዘሠረፀ : እምአብ» : የሚለውን : ይዞ : መንፈስ : ቅዱስ ከአብ : የወጣ : (የተፈጠረ) : ስለሆነ : ከሁለቱ : አካላት : ከአብና : ከወልድ : ያን ግል : (ሕፁፅ : ነው) : የሚል : ክርክር : ስላነሣ : በቁስጥንጥንያ : ጉባዔ : ተደርጎ : ነበርና : የእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳስ : አባ : ጢሞቴዎስ : የሦስቱን : እኩልነት : ተከራክሮ : ረታው ። ይኸን : ክርክር : ያገራችን : ጸሐፊዎች : በትልቁ : ቴዎዶስዮስ : ዘመን : ያደርጉታል ፣ ነገር : ግን : ትልቁ : ቴዎዶስዮስ : በ፫፻፸፰ : ዓ. ም : በምሥራቅ : ሲነግሥ : መቅዶንዮስ : በ፫፻፸፱ : ዓ. ም : ሞቷል ።

ግራሲያኑስና : ቫሌንቲያኖስ : ፆኛ : ቁጣር : (፫፻፸፮-፫፻፹፫ : ዓ. ም.) :

በምዕራብ : ቫሌንቲያኖስ : አገሩን : የወረሩትን : ልዩ : ልዩ : የጀርመን ፣ ዘሮች : ተዋግቶ : እያሸነፈ : በመጨረሻም : ፈጽሞ : ከጠረፌ : አጠፋለሁ : እያለ : ሲዘጋጅና : እነርሱም : ይኸንኑ : ዐውቀው : ለመታረቅ : ውል : ሲደራደሩ : በድንገት : በልብ : ሕመም : በ፫፻፸፮ : ሞተ : መንግሥቱንም ፣ ግራሲያኑስ : ቫሌንቲያኖስ : ፆኛ : የሚባሉት : ሁለት : ልጆቹ : ተከፍለው : ያዙ ። ከነዚህ : ከሁለቱ : ግራሲያኖስ : ከልቡ : የክርስቲያንን : ሃይማኖት : ወደደ ። በዘመኑ : ቅዱስ : አምብሮዚያስ ፣ የሚባል : ሿ : ስመ : ጥር : ኤጲስ : ቆጶስ : ነበር ፣ ግራሲያኑስ : ከርሱ : እየተማከረ : ከአለፈው : ጊዜ : የተረፈውን : የአረማውያኑን : ጣዖትና : መቅደስ : አጠፋ ።

በአውግስጦስ : ቁጣር : ጊዜ : በሮማ : ምክር : ቤት : ውስጥ : ሿ : መቅደስ : ያለው : ትልቅ : የድል : ሐውልት : ተሠርቶ : በዚህ : ሐውልት : በየጊዜው : አማካሪዎቹ : ክህናቶቹ : በመሰዊያው : ላይ : ዕጣን : እያጠኑ : ስለትም : መሥዋዕትም : እያደረጉ : በጣም : ያከብሩት : ነበር ። ፆፂኛው : የክርስቲያን : ዘመን : ሲገርመር : ክርስቲያኖቹ : ይፍረስ : አረማውያኑ : አይፍረስ : በመባባል : ትልቅ : ክርክርና : ሁከት : ነበር ። ቀንስጣ : ሁለተኛ : በዘመኑ : በያፈርሰው : ክብሩና : አምልኮው :

እንዲሻር ፡ አገዛዝ ፡ ሳለ ፡ ከሐዲው ፡ የልዩኖስ ፡ መልሶ ፡ አክብሮት ፡ እስከዚህ ፡ ደርሷል ። ፩ኛው ፡ ባሌንትያኖስም ፡ ይኸንጉ ፡ ክብር ፡ አጸደቀው ። አሁን ፡ ግን ፡ ግራሲያኖስና ፡ ቅዱስ ፡ አምብሮስዮስ ፡ ተግክረው ፡ የዚህ ፡ ሐውልት ፡ አምልኮ ፡ በፍጹም ፡ እንዲወገድ ፡ አደረጉ ። ሲማክ ፡ የሚባል ፡ የአረማውያን ፡ አማካሪ ፡ የሮማ ፡ ከንቲባ ፡ ይህ ፡ ሐውልት ፡ እንዳይፈርስ ፡ ያደረገው ፡ ክርክና ፡ ትግል ፡ ብዙ ፡ ነው ። እሱና ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሱ ፡ አምብሮስዮስ ፡ ስለዚህ ፡ ሐውልት ፡ የተመላለሱትና ፡ የተጻጻፉት ፡ ጽሑፍ ፡ ዛሬ ፡ በአንባቢ ፡ ዘንድ ፡ ትልቅ ፡ ግምት ፡ አለው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ቅዱስ ፡ አምብሮስዮስ ፡ በየጊዜው ፡ የሚነግሡትን ፡ ነገሥታት ፡ በተለይም ፡ የግራስያኑስንና የቴዎዶስዮስን ፡ ድጋፍ ፡ ስላገኘ ፡ በ፫፻፹፮ ፡ ዓ ም ጨርሶ ፡ እንዲፈርስ ፡ አደረገው ።

ግራሲያኑስ ፡ ያረማውያንን ፡ ሃይማኖት ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የአርዮስንም ፡ ትምህርት ፡ በተቻለው ፡ እንዲጠፋ ፡ አደረገ ፡ በዚህም ፡ ሥራ ፡ የምዕራቡ ፡ ግራሲያኖስና ፡ የምሥራቁ ፡ ቴዎዶስዮስ ፡ ተባብረውለት ፡ ነበር ። በመጨረሻም ፡ በ፫፻፹፫ ዓ ም ሁለቱም ፡ ቁጣሮች ፡ ተገናኝተው ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ በጉባዔ ፡ ተቀምጠው ፡ የጣዖት ፡ አምልኮና ፡ የአርዮስ ፡ ትምህርት ፡ በፍጹም ፡ መሸሩንና ፡ የምሥራቅም ፡ የምዕራብም ፡ ዋና ፡ ሃይማኖት ፡ በኒቅያ ፡ ጉባዔ ፡ ፫፻፲፰ቱ ፡ ሊቃውንት ፡ የወሰኑት ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ መርጋቱን ፡ በአዋጅ ፡ አጸደቁ ። ይህ ፡ በሆነበት ፡ ዓመት ፡ በግራሲያኑስ ፡ ላይ ፡ ማክሲም ፡ የሚባል ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ በወታደር ፡ ፈቃድ ፡ ነግሦ ጦርነት ፡ አነሣበት ። ከሱም ፡ ሸሽቶ ፡ ወደልዮን ፡ ቢሄድ ፡ የዚህ ፡ ከተማ ፡ አገረ ፡ ገዢ ፡ ገደለው ። ማክሲምም ፡ በ፫፻፹፰ ፡ ከባሌንሲያ ፡ ጋር ፡ ለመተባበር ፡ ሲሞክር አርቦጋስት ፡ የሚባል ፡ የፍራንኮች ፡ ጄኔራል ፡ ገደለው ። ይኸም ፡ ጄኔራል ፡ በምዕራብ ፡ አዛዥ ፡ ሲሆን ፡ የግራሲያኑስን ፡ ወንድም ፡ ባሌንሲያኖስን ፡ ቆኘን ፡ ገደለና ፡ በርሱ ፡ ፈንታ ፡ ለፈቃዱ ፡ የሚውልለትን ፡ ኤውጄኒዮስ ፡ የሚባለውን ፡ ቁጣር ፡ አደረገው ። ይህ ፡ ቁሳር ፡ በግራሲያኖስ ፡ ጊዜ ፡ የወደቀውን ፡ የድል ሐውልት ፡ ክርስቲያን ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ የአረማውያንን ፡ ድጋፍ ፡ ለማግኘት ፡ ሲል ፡ መልሶ ፡ በምክር ፡ እንደገና ፡ ሊያቆም ፡ ነበር ፡ የዚህን ፡ ወሬ ፡ የምሥራቁ ፡ ቁጣር ፡ ትልቁ ፡ ቴዎዶስዮስ ፡ ሰምቶ ፡ ወታደሩን ፡ ይዞ ፡ በግስጋሴ ፡ መጣና ፡ ኤውጄኒዮስንና ፡ የጦር ፡ አለቃውን ፡ አርጋቦስትን ፡ በአክሌ ፡ (ኢጣሊያ) ፡ ላይ ፡ አሸነፋቸው ፡ በዚህ ፡ በቴዎዶስዮስ ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ የአረማውያን ፡ አምልኮ ፡ የመጨረሻውን ፡ ውድቀት ፡ አገኘ ። በምክር ፡ ቤት ፡ ሊቆም ፡ የነበረው ፡ የድል ፡ ሐውልትም ፡ አማካሪዎቹ ፡ ራሳቸው ፡ ከ፫፻፺፬ ፡ ዓ ም ፡ ገምሮ ፡ በፍጹም ፡ እንዲጠፋ ፡ አደረጉት ።

ትልቁ ፡ ቴዎዶስዮስ ፡ (፫፻፸፱-፫፻፺፮ ፡ ዓ ም) — የክርስቲያኖች ፡ መስፋፋትና ፡ የአረማውያን ፡ ዘለቂታ ፡ ውድቀት ።

ትልቁ ፡ ቴዎዶስዮስ ፡ ስለክርስትና ፡ መቋቋም ፡ ስለቀድሞዎቹ ፡ አማልክት ፡ ውድቀት ፡ የደከመ ፤ ከቆስጠንጢኖስ ፡ ወዲህ ፡ የተነሣ ፡ ትልቅና ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ንጉሠ

ነገሥት፡ ነው። ዘሩ፡ ኤስፓኝ፡ የተወለደው፡ ሁል፡ ጊዜ፡ እንደኤውጦጳ፡ ቀጥር በ፫፻፵፯፡ (፯?)፡ ዓ ም፡ ነው። አባቱ፡ ገራራል፡ ባሌንሲያኑስ፡ ይባላል።

ቴዎድሮስ፡ በግራሲያኑስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ የብሪታንያ፡ (እንግሊዝ)፡ ገዥ፡ ነበር። ክርስትናን፡ ተቀብሎ፡ የተጠመቀው፡ በ፫፻፹፡ ዓ፡ ም፡ ነው። በዋናው፡ ቄሣር፡ በግራሲያኑስ፡ ፈቃድ፡ የምሥራቅ፡ ግፍል፡ አውግስጦስ፡ (ንጉሥ)፡ ተብሎ፡ ሲያስተዳድር፡ ከቆየ፡ በኋላ፡ በ፫፻፺፱፡ ዓ፡ ም፡ ላይ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ እንዳመለከትነው፡ የምዕራቡም፡ የምሥራቅም፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ሆነ።

ቀድሞ፡ በመዝሙራዊው፡ ግዛቱ፡ በምሥራቅ፡ አሁንም፡ በምዕራቡ፡ ጭምር ፍራንኮች፡ ጎቶች፡ የሚባሉ፡ ከሰሜን፡ በኩል፡ ያሉ፡ የጀርመን፡ ዘሮች፡ የሮማን፡ መንግሥት፡ ለመጣል፡ የተነሡትን፡ ሁሉ፡ ከግማሾቹ፡ እየተዋጋ፡ ከቀሩትም፡ እየታረቀ ደህና፡ አድርጎ፡ መንግሥቱን፡ ጠበቀ። በውስጥ፡ አስተዳደርና፡ በፍርድ፡ የተመሰገነ፡ ነው። በዚህ፡ መሠረት፡ የአረማውያንንም፡ የአርዮስንም፡ ትምህርት፡ በሙሉ፡ ተቃውሞ፡ የመላው፡ ሕዝብና፡ የመንግሥቱን፡ ሃይማኖት፡ በትልቁ፡ ቆስጠንጠኖስ፡ ዘመን፡ በኒቅያ፡ ጉባዔ፡ ፫፻፲፰፡ ሊቃውንት፡ የወሰኑት፡ የክርስትና፡ ሃይማኖት፡ እንዲጸና፡ አደረገ።

በርሱ፡ ዘመን፡ በአክሱም፡ የነበሩት፡ ነገሥታት፡ ትልቁ፡ አብርሃ፡ ከሞተ፡ ወዲህ፡ ከካሌብ፡ በፊት፡ ዝርዝር፡ ታሪካቸውን፡ የማናውቀው፡ በየሐውልትና፡ በየገንዘብቸው፡ ጽሑፍ፡ ላይ፡ ስማቸው፡ የሚገኘው፡ እነዋዜብ፡ እነኡዛስ፡ ናቸው።

ግብፅና፡ ሰሜን፡ አፍሪካ፡ ሁሉ፡ የዚህ፡ የታላቅ፡ ቴዎድሮስ፡ ግዛት፡ ስትሆን፡ ታላቁቱ፡ ከተማ፡ እስክንድርያም፡ ከዚያው፡ ከቴዎድሮስ፡ አገረ፡ ገዥ፡ እየተሾመ፡ ያስተዳድራታል። በሊቀ፡ ጵጵስናው፡ ወንበር፡ የተቀመጡት፡ አባ፡ ቴዎፍሎስ፡ ናቸው። በሮማ፡ ወይም፡ በሚላን፡ አባ፡ አምብሮሲዮስ፡ በቁስጥንጥንያ፡ አባ፡ ጎርጎርዮስ፡ ነባይ፡ መለኮት፡ አባ፡ ባስልዮስ፡ የቄሣርያና፡ የቀጳይቅያ፡ ኤጲስ፡ ቆኦስ፡ ጎርጎርዮስ፡ ዘኑሲስ፡ (ኒስ)፡ ፊልጎስ፡ ዘኢቆንዮን፡ (አምፌሎግ፡ የኢክኑ)፡ ቀድሞ፡ በቁንስጣ፡ ጊዜ፡ አርዮሳውያን፡ የንጉሡ፡ ባለሕግ፡ ሆነው፡ ሲያሳድዷቸው፡ እንደነበረና፡ አሁን፡ እነዚህ፡ ሁሉ፡ ከየተደበቁበት፡ እየወጡ፡ በዚህ፡ በትልቁ፡ ቴዎድሮስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ ባለሕግ፡ ስምም፡ ሆነው፡ የጣዖታቱንና፡ የአርዮስን፡ አማኞች፡ እየተቃወሙ፡ የክርስቶስን፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ያስፋፋ፡ እንደነበረ፡ በዮሐንስ፡ መደብር፡ መጽሐፍ፡ ክፍል፡ ፹፫-፹፬፡ ላይ፡ ይገኛል።

የሆነ፡ ሆኖ፡ ትልቁ፡ ቴዎድሮስ፡ በዘመነ፡ መንግሥቱ፡ የአረማውያን፡ አምልኮ፡ በፍጹም፡ እንዲቀር፡ ቤተ፡ መቅደሳቸው፡ እንዲዘጋ፡ ሐውልታቸው፡ እንዲፈረስ፡ ለጣዖት፡ ሲሠቀ፡ የተገኘ፡ በሕይወቱ፡ እንዲቀጣ፡ በአዋጅ፡ አስጠነቀቀ። በዚህ፡ ጊዜ፡ በምዕራብና፡ በምሥራቅ፡ አረማውያን፡ ላይ፡ ክርስቲያኖቹ፡ ብዙ፡ ግፍ፡ ሠሩባቸው። መነኮሳት፡ ቀሳውስት፡ ዲያቆናት፡ በጳጳሳቱና፡

በኢጲስ ፡ ቆጶሳቱ ፡ መሪነት ፡ ከየበዓታቸው ፡ እየተኸገጉደጉዱ ፡ ወጥተው ፡ የግሪባና ፡ የሮግዎያኑ ፡ አግልከት ፡ የነበሩትን ፡ የነዚህሰን ፡ (ጀምቼ ፡) የነአራስን ፡ (ማርስ) ፡ የሌሎቹንም ፡ ሁሉ ፡ ሐውልትና ፡ ምስል ፡ በደማ ፡ በመዶሻ ፡ በገጥት ፡ መሣሪያ ፡ ሁሉ ፡ ማፈራረስ ፡ በአሳት ፡ ማቃጠል ፡ ያዙ ። ስምቸንም ፡ በመያዝ ፡ በመምታት ፡ በማጉላላት ፡ ቀድሞ ፡ በነዲዮቅልጥያኖስ፡ጊዜ ፡ አረማውያኑ ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ ላይ ፡ የፈጸሙትን ፡ አሁን ፡ በቴዎድሮስ ፡ ጊዜ ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ በአረማውያኑ ፡ ላይ ፡ ብድር ፡ መልሰው ፡ አጠቁለቸው ። በቁንሰጣ ፡ ጊዜ ፡ በለሚል ፡ የነበሩት ፡ አርዮሳውያን ፡ ክርስቲያኖች ፡ በዚሁ ፡ ጊዜ ፡ የሰደትና ፡ የመከራ ፡ ዕድላቸው ፡ ከአረማውያኑ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ አልራቀም ።

በዚሁ ፡ መሠረት ፡ በእስክንድርያ ፡ በመንበረ ፡ ማርቆስ ፡ የተቀመጡት ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ክርስትናን ፡ ከተቀበሉት ፡ አገረ ፡ ገዥዎችና ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ ጋር ፡ እየተባበሩ ፡ በታሕታይና ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ያሉትን ፡ የነጥታህን ፡ የነአሞንን ፡ የነሰራፒስን ፡ አምልኮ ፡ ለመጣል ፡ ተግተው ፡ ይሠሩ ፡ ዠመር ። በሮማና ፡ በቀስጥንጥንያ ፡ እንደሆነው ፡ በዚህም ፡ በኩል ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ በሥልጣን ፡ ላይ ፡ ሆነው ፡ በምክርም ፡ በቅጣትም ፡ በመዝረፍም ሲያጠቁቀቸው ፡ በዚህም ፡ ዓይነት ፡ የክርስቲያኑ ፡ ቀጥር ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ መበርከቱ ፡ በይቀር ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ለቀድሞው ፡ አምልኮና ፡ ልማድ ፡ የቀኑት ፡ በነጥላቶን ፡ ፍልስፍና ፡ የበሰሉት ፡ በዘመኑ ፡ በግሪክና ፡ በኮፕት ፡ ቋንቋና ፡ ጽሑፍ ፡ የሰለጠኑት ፡ ግብፆችና ፡ ግሪኮች ፡ ሲያያዝ ፡ የመጣውን ፡ ያባቶቻቸውን ፡ ጽርዓዊና ፡ ግብፃዊ/ሃይማኖት ፡ ለውጠው ፡ ከእስራኤል ፡ የመነጨውን ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ መቀበል ፡ እንደክህደት ፡ ስለቆጠሩት ፡ አጥብቀው ፡ መከላከልን ፡ መረጡ ። ግማጆቹ ፡ ደግሞ ፡ አርጊንስ ፡ ክርስትናን ፡ ከነጥላቶን ፡ ትምህርት ፡ ጋር ፡ ማመሳሰልና ፡ ማዋሐድ ፡ እንደሞከረው ፡ ዓይነት ፡ የግብፅና ፡ በግብፅ ፡ አገር ፡ በእስክንድርያ ፡ ያሉት ፡ የግሪክ ፡ ሕዝብ ፡ የቀድሞውን ፡ የነአሞንን ፡ አምልኮ ፡ ከክርስትና ፡ ጋር ፡ እያቀላቀሉ ፡ በገድነት ፡ ይዘው ፡ የነዚያን ፡ ልማድና ፡ ወግ ፡ ከዲሱ ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ከወጉና ፡ ከሥርዓቱ ፡ ጋር ፡ እያደባለቁ ፡ ይይዙ ፡ ዠመር ።

ቅጣትና ፡ ስደት ፡ የፈሩት ፡ ወገኖች ፡ በስም ፡ ክርስቲያን ፡ እየተባሉ ፡ በአብና ፡ በወልድ ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ስም ፡ ከተጠመቁ ፡ በኋላ ፡ የነአሞን የነሰራፒስ ፡ በዓል ፡ በሚውልበት ፡ ቀን ፡ አብረው ፡ እየዋሉ ፡ የነዚያን ፡ የመሥዋዕትና ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ወግ ፡ መክፈል ፡ ደስ ፡ ይላቸው ፡ ዠመር ። የዚህም ፡ ሁኔታ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳቱንና ፡ የክርስቲያን ፡ አገረ ፡ ገዥዎቹን ፡ ስለአላስደሰታቸው ፡ በየጊዜው ፡ ግጭትና ፡ ጦርነት ፡ ተደረገ ። በነዚሁ ፡ መካከል ፡ ከቀድሞው ፡ ሃይማኖት ፡ በፍጹም ፡ ያልተለወጡት ፡ አዲሱን ፡ የክርስትናን ፡ ሃይማኖት ፡ በይፋ ፡ የሚቃወሙ ፡ አሉ ። በዚሁ ፡ የተነሣ ፡ በሮማና ፡ በምሥ

ራቅ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እንደሆነው ፡ በዚህም ፡ በግብፅ ፡ አገር ፡ በተለይ ፡ በአስክንድርያ ፡ ብዙ ፡ ሁከትና ፡ ደም ፡ መፋሰስ ፡ ተደረገ ።

ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ በክርስቲያኖቹና ፡ በቀድሞዎቹ ፡ አማልክት ፡ ተከታዮች ፡ መካከል ፡ ጦርነት ፡ የተደረገው ፡ ከ፫፻፹፮-፬፻፲፬ ፡ ዓ ም ድረስ ፡ የአስክንድርያን ፡ የሊቀ ፡ ጳጳስነት ፡ ሥልጣን ፡ አባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ በያዙበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ አባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ አረማውያን ፡ በምክርና ፡ በተግሣፅ ፡ አለመለወጣቸውን ፡ ከተመለከቱ ፡ በኋላ ፡ የአማልክቱን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ለማፍረስ ፡ እምልከውን ፡ ጨርሶ ፡ ለማጥፋት ፡ ከልብ ፡ ስለተነሡበት ፡ በቁጣ ፡ መነካሳቱን ፡ ቀሳውስቱን ፡ ዲያቆናቱን ፡ በክርስትና ፡ ያመነውን ፡ ሁሉ ፡ አስከትለው ፡ ዋናው ፡ የሰራጊስ ፡ የጣዖት ፡ መቅደስ ፡ ወዳለበት ፡ መሣሪያቸውን ፡ እየያዙ ፡ ሄዱ ። ለቀድሞው ፡ እምልክ ፡ ቀና ፡ ዕያን ፡ የሆኑት ፡ ወገኖች ፡ ግብዖችና ፡ ግሪኮቹ ፡ መቅደሳቸው ፡ እንዳይፈርስ ፡ ለመከላከል ፡ ተዘጋጅተው ፡ ይጠበቁ ፡ ዠመር ። የነሱም ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ መሪዎች ፡ ፈላስፋው ፡ አሊምፕፒዶስ ፣ ሌሎችም ፡ ሄላንድና ፡ አሞን ፡ (በአምላኩ ፡ ስም ፡ የሚጠራው) ፡ የሚባሉት ፡ ናቸው ። ኦኦርሱም ፡ ከቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ቅጥር ፡ ከውስጥ ፡ መሸገው ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ በጦርነት ፡ ከተከላከሉ ፡ በኋላ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱና ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ በገረ ፡ ገዥውና ፡ በወታደሮቹ ፡ የተደገፉ ፡ ስለሆኑ ፡ ክርስቶስን ፡ ያልተቀበሉት ፡ መሸነፍ ፡ ግዴታ ፡ ሆነባቸው ።

ስለዚህ ፡ የክርስቲያኖቹ ፡ መነካሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ ዲያቆናትና ፡ ወታደሮች ፡ ቅጥሩን ፡ ጥሰው ፡ እየተንጋጉ ፡ ወደ ፡ ውስጥ ፡ ገብተው ፡ የቤተ ፡ መቅደሱን ፡ መዝጊያ እየፈነቃቀሉ ፡ ሐውልቶቹንና ፡ ምስሎቹን ፡ እየገለበጡ ፡ ሰባብረው ፡ በውስጡና ፡ በዙሪያው ፡ የተገኘውን ፡ ሀብት ፡ ዘረፉት ። በዚህ ፡ ቀን ፡ በሰራጊስ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አርባ ፡ ሺህ ፡ ታናናሽና ፡ ታላላቅ ፡ ሐውልቶች ፡ ተሰባብሩ ፡ ይባላል ። ጥናት ፡ ስለጥንታዊው ፡ አስክንድርያ በሚል ፡ እርእስት ፡ አሌክሳንድር ፡ ማስክ ፡ ደ ፡ ዘራብ ፡ የጻፈውን ፡ ፱፻፳-፻፲፱ ፡ ገጽ ፡ ተመልከት ።

በዚህ ፡ ቀን ፡ ብዙ ፡ በጥንታዊው ፡ የግብፅ ፡ ሬደል ፡ (ሂዩሮግሊፍ) ፡ በተሻሻለው ፡ (በደምቲክ) ፡ እንደዚህ ፡ የግሪክና ፡ የግብፅ ፡ ቅይጥ ፡ ጽሑፍና ፡ ቋንቋ ፡ በሆነው ፡ በኮፕት ፡ በግሪክና ፡ በሮማይስጥ ፡ የተጻፉ ፡ መጻሕፍት ፡ ያሉበት ፡ ታላቅ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ በአባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ ትእዛዝ ፡ ተቃጠለ ። ክርስቲያኖቹም ፡ የሚቃወሙት ፡ የግብፅን ፡ አማልክትና ፡ እምልክ ፡ ብቻ ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ የአይሁድን ፡ የግሪኮቹን ፡ የነዜውስን ፡ እምልክ ፡ የነጥላቶንን ፡ ትምህርት ፡ የአርዮስንም ፡ አሳብ ፡ ጭምር ፡ ነው ። ቢሆንም ፡ ዛሬ ፡ ለታሪክ ፡ ምርመራና ፡ ዕውቀት ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ ሊሰጥ ፡ ይችላል ፡ የነበረው ፡ ይህ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በመቃጠሉ ፡ የዛሬ ፡ ሊቃውንት ፡ ሁሉ ፡ በአባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ ያዝናሉ ። ከዚያ ፡ የቀረው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ በዐረቦች ፡ ወረራ ፡ ጊዜ ፡ የተቃጠለውን ፡ ወደፊት ፡ አናነባለን ።

ከአባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ ቀጥለው ፡ በተሾሙት ፡ በአባ ፡ ቁርሎስ ፡ የሊቀ ፡ ጵጵስና ፡
 ዘመን በዳግማዊ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በክርስቶስ ፡ ያላመኑትን ፡ በሚ
 ያበርሩበት ፡ ጊዜ የማቴማቲሲያኑ ፡ የቴዎን ፡ (Theon) ልጅ ፡ ሂፓቲያ ፡ (Hypatia)
 የምትባል ፡ የምታምር ፡ ቆንጆ ፡ ወጣት ፤ በግሪክ ፡ ፍልስፍና ፡ የሰለጠነች ፡ የራሷ
 ርዕስ ፡ ድርሰቶች ፡ በቃሏ ፡ የምትተረጉም ፡ ነበረች ። ይህች ፡ ወጣት ፡ ገና ፡ በክርስ
 ቲና ፡ ያላመነች ፡ ከመሆኗ ፡ ጋር ፡ የጥላቶንንና ፡ የአሪስቶትን ፡ (የአፍላጦንና ፡ የአ
 ርስጣጣሊስን ፡) ትምህርት ፡ ማስተማር ፡ ከኃጢአት ፡ ተቆጥሮባት ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡
 በሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ በአባ ፡ ቁርሎስና ፡ በአገረ ፡ ገዥው ፡ በኤሬስቲስ ፡ መካከል ፡
 ስምምነት ፡ እንዳይኖር ፡ የምታደርግ ፡ ናት ፡ ተብላ ፡ ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡
 በሰረገላ ፡ ስትሄድ ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ ከሰረገላ ፡ ገብተው ፡ አውርደው ፡ ወደ ፡ አን
 ዲት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እያዳፉ ፡ ወስደው ፡ ልብሷን ፡ እየቀደዱ ፡ ሰውነቷን ፡
 በባልጭት ፡ እየበጡ ፡ አሰቃይተው ፡ ገደሏት ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ (፪፻፶-፷፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ላይ) ፡ ከክርስትና ፡ ውጭ ፡
 የቀድሞ ፡ የአማልክት ፡ ሃይማኖት ፡ በያዘው ፡ በግብፅና ፡ በግሪክ ፡ በሌላውም ፡
 የክርስቲያኖቹ ፡ ሥልጣን ፡ በደረሰበት ፡ ወገን ፡ በሮማና ፡ በምሥራቅ ፡ አገሮች ፡
 ሁሉ ፡ መከራና ፡ ስደት ፡ ወረደባቸው ። ጠላቶቻችሁን ፡ ውደዱ ፡ ክፉ ፡ ለሚያ
 ደርጉባችሁ ፡ ጸልዩ ፡ ያለው ፡ አምላካዊ ፡ ቃል ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አልተፈጸመም።
 ነገር ፡ ግን ፡ አረማውያኑ ፡ በነዲዮቅልጥያኖስ ፡ ዘመን ፡ ያሳዩዋቸውን ፡ መከራና ፡
 ሥቃይ ፡ በሁኑ ፡ የክርስቲያን ፡ ነገሥታት ፡ በሆኑት ፡ በነታላቅ ፡ ቴዎድሮስ ፡
 ዘመን ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ መልሰው ፡ አሳዩዋቸው ። እነቴዎድሮስ ፡ እነመርቅያን ፡
 ከአገረ ፡ ገዥዎቻቸው ፡ ጋር ፡ ስለደገፉዋቸው ፡ ሥራቸው ፡ ከክርስቶስ ፡ ትምህርት ፡
 ከርዳራኔውና ፡ ከይቅርታው ፡ ውጭ ፡ ቢሆንም ፡ ጳጳሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ ዛሬ ፡ በፋንታ
 ቸው፣አጥቂዎች ፡ ሆነው ፡ በኃይልም ፡ በማስተማርም ፡ የክርስቲያን ፡ ቀጥር ፡ እየበረከተ ፡
 ሄደ ። ሊቃነ ፡ ጳጳሳትና ፡ ጳጳሳትም ፡ በሥጋዊና ፡ በመንፈሳዊ ፡ ሥልጣን ፡ በብዙ
 ይገቡ ፡ ዝመር ። እንዲያውም ፡ እንዳንዶቹ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ያላመኑትን ፡
 ለማሳመን ፡ እንዲመቻቸው ፡ በመላው ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ መፈራትንና ፡ መከበርን ፡
 ያገኙ ፡ ዘንድ ፡ በሊቀ ፡ ጵጵስና ፡ ሥልጣናቸው ፡ ላይ ፡ ያገረ ፡ ገዥነቱን ፡ ሥል
 ጣን ፡ እየደረቡ ፡ እስከ ፡ መያዝ ፡ ወታደሩን ፡ በቀጥታ ፡ እስከ ፡ ማዘዝ ፡ ደር
 ሰዋል ።

የጥታህና ፡ የሰራጢስ ፡ አምልኮ ፡ ከታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሲወ
 ድቅ ፡ የአሞን ፡ አምልኮ ፡ በገነነበት ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ በቲብ ፡ ከተማ ፡ እንደ
 ዚሁ ፡ ነው ። ይህችን ፡ የደመቀች ፡ ታላቅ ፡ ከተማ ፤ በሬት ፡ የአሶራውያን ፡ ጦር ፡
 ከአንሳቆላት ፡ በኋላ ፡ የፋርስ ፡ ጦር ፡ በንጉሡ ፡ በካምቢዝ ፡ መሪነት ፡ ከተማዋን ፡
 በኃይል ፡ ይዞ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ፪፻፳፭-፪፻፳፮ ፡ ዓመት ላይ ፡ ፍርስ
 ርሷን ፡ አውጥቶ ፡ አጥፍቷት ፡ ነበር ። ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ በዕውቀትና ፡ በፍልስፍና ፡
 የበሰሉት ፡ ግሪኮቹ ፡ እነበጥሊሞስ ፡ መልሰው ፡ እያቃኑ ፡ ሠርተው ፡ አቋቁመው ፡

አምልክአቸውን ፡ ከአገር ፡ ተወላጁ ፡ አምልኮ ፡ ጋር ፡ በማመሳሰል ፡ አዋህደው ፡
 በ ፡ «አሞን - ዜውስ» ፡ እያመኑ ፡ በሰላም ፡ ኖሩ ። በነሱ ፡ እግር ፡ የተተኩት ፡
 ሮማውያንም ፡ «አሞን - ጂዎቪ» ፡ ወይም - «አሞን ፡ ገርፒተር» ፡ እያሉ ፡ ያለ
 ፈውን ፡ የሕዝቡን ፡ መቅደስ ፡ ሳያፈርሱ ፡ አምልኮውንም ፡ ሳይኸሩ ፡ እንዲያውም
 በቀድሞው ፡ የአማልክት ፡ መቅደስ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እነሱ ፡ አዳዲስ ፡ ሥራ ፡ በየ
 ጊዜው ፡ እየጨማመሩ ፡ በክብሩ ፡ እንዲቀጥል ፡ ሲያደርጉ ፡ ሕዝቡም ፡ እንደተለ
 መደ ፡ በዓሉን እያከበረ ፡ ገዥዎችና ፡ ተገዥዎች ፡ ተሰማምተው ፡ ይኖሩ ፡ ነበር።
 ከክርስትና ፡ ወዲህ ፡ በታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ ይልቁንም ፡ ከመምሬስ ፡ ወዲህ ፡ እስክ
 ንድር ፡ የመሠረታት ፡ ከተማ ፡ እስክንድርያ ፡ እየደመቀች ፡ የክርስቲያኖቹ ፡ ቀጥር
 እየበረከተ ፡ የሊቃነ ፡ ጳጳሳቱም ፡ ሥልጣን ፡ እየገነነ ፡ ሲሄድ ፡ በዚያ ፡ የነበረ
 ውን ፡ ሰራጊ ፡ (ሰር-አፒስ)-የማበለውን ፡ ግብያቹም ፡ ግሪኮቹም ፡ በሕብረት ፡
 የሚያመልኩትን ፡ ጣዖት ፡ ሸረው ፡ መቅደሱን ፡ እንዳፈረሱት ፡ ሁሉ ፡ የእስክንድርያ ፡
 ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ የሊቃነ ፡ ጳጳስናቸው ፡ ሥልጣን ፡ እስከ ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅ ፡
 እስከ ፡ ቴባይድ ፡ ከዚያም ፡ እስከ ፡ ናፓታ ፡ ሲዘረጋ ፡ መነኮሳቱና ፡ ቀላውስቱ፣
 ከቁስጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ ከነቴዎድስዮስ ፡ ከነመርቅያን (ማርቺያኑስ) ፡ እየተ
 ሾሙ ፡ ከሚላኩት ፡ የክርስቲያን ፡ አገረ ፡ ገዥዎች ፡ ጋር ፡ እየተበበሩ ፡ በቴብ
 ከተማና ፡ በቴባይድ ፡ አውራጃ ፡ ያለውን ፡ የአሞንን ፡ አምልኮ ፡ ለማጥፋት ፡
 በተቻላቸው ፡ ሞከሩ ።

ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ (፬፻-፳፻ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት) ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በ፫፻፵ ፡
 በ፬፻ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ መካከል ፡ ላይ ፡ ከታሕታይ ፡ ግብፅና ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡
 ግዛት ፡ እየተሰደዱ ፡ ወደ ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ በረሀ ፡ እየመጡ ፡ በብሕትውና ፡
 የሚኖሩት ፡ ያንድ ፡ በሕርይና ፡ የተዋሕዶ ፡ ወገኖች ፡ አባ ፡ ጳውሊ ፡ (የመጀመሪያው ፡
 የክርስቲያን ፡ ባሕታዊ) ፡ ቀጥሎ ፡ የርሳቸው ፡ ደቀ ፡ መዝሙርና ፡ ተከታይ ፡ አባ ፡
 እንጦንዮስ ፡ (የበረሀው ፡ ከከብ ፡ ተብለው ፡ የተሰየሙት) ፡ የርሳቸው ፡ ተከታይ ፡
 አባ ፡ ጳውሊ ፡ አባ ፡ ቀነዳ ፡ አባ ፡ ሙሴ ፡ ሌሎችም ፡ መነኮሳት ፡ በአስቂ
 ጥስና ፡ በሌላውም ፡ ሥፍራ ፡ ገዳም ፡ እየገደሙ ፡ ተከታይ ፡ እያበረከቱ ፡ በኃይ
 ልም ፡ በደሆን ፡ በድካም ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ይኸን ፡ ዓለም ፡ በመናቅ ፡ (በም
 ናኔ ፡ በብሕትውና) ፡ በጸሎትና ፡ በማስተማር ፡ በበጎ ፡ ተግባርና ፡ በመልካም ፡
 አርአያ ፡ የአሞንን ፡ አምልኮ ፡ ሲገዘግዙት ፡ ቆይተዋል ። ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡
 በቴባይድ ፡ አምላክ ፡ በአሞን ፡ ስም ፡ የተሠየሙ ፡ አባ ፡ አሞን ፡ የሚባሉት ፡ ከሌ
 ሎች ፡ አባው ፡ መነኮሳት ፡ ጋር ፡ ሆነው ፡ ስመ ፡ ሞግሺያቸው ፡ የሆነውን ፡
 የአሞንን ፡ አምልኮ ፡ ለመጣል ፡ ሠርተዋል ። በዚያን ፡ ዘመን ፡ በነዚህ ፡ መነኮ
 ሳት ፡ አባው ፡ የተመሠረተው ፡ ገዳመ ፡ አስቂጥስ ፡ የሚባለው ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡
 የበሕታውያን ፡ የመነኮሳት ፡ መደብ ፡ ሆኖ ፡ የገዳምነት ፡ ሥራውን ፡ እስከ ፡
 ዛሬ ፡ ይቀጥላል ።

የነዚህ ፡ ሁሉ ፡ መነኮሳትና ፡ ቀላውስት ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ የሠሩት ፡
 ሥራ ፡ ገድልና ፡ ትሩፋታቸው ፡ በእስክንድርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ታሪክ ፡ በዓ

ረብኛ ፡ ተጽፎ ፡ የቆየው ፡ በዪ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡
 ከንረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ተተርጉሞ ፡ በገራችን ፡ ይገኛል ። ስሙ ፡ በግዕዝ
 ዝኛ ፡ „መጽሐፈ ፡ ገነት ፣ ገድለ አበው ወይም ዜና አበው ፡ ቅዱሳን” ፡ ይባላል ።
 በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ሙስጥ ፡ የመነከሳቱ ፡ ብሕትውና ፡ አገልግሎት ፡ በልዩ ፡
 ልዩ ፡ መንፈሳዊ ፡ አነጋገር ፡ ሲቀረጽ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ አማልክቱን ፡ መቃወ
 ማቸው ፡ እምብዛም ፡ በዝርዝር ፡ ባይገኝ ፡ በሚያደርገው ፡ መንፈሳዊ ፡ ተጋ
 ድሎ ፡ እነዚህ ፡ መነከሳት ፡ የቀድሞውን ፡ አምልኮ ፡ ለማጥፋት ፡
 ሲጣጣሩ ፡ ቆይተው ፡ የነበረውን ፡ ከቴዎድሮስ ፡ አዋጅ ፡ ወዲህ ፡ ከእስክ
 ንድርያ ፡ በየጊዜው ፡ ወደ ፡ ቴባይድ ፡ (ላዕላይ ፡ ግብፅ) ፡ የመጡት ፡ የክር
 ስቲያን ፡ አገረ ፡ ገዥዎችና ፡ ወታደሮች ፡ መነከሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ በግድም
 በውድም ፡ እያደረጉ ፡ በቅጣት ፡ በውርስ ፡ እያስፈራሩ ፡ የአሞን ፡ አምልኮ ፡
 ጨርሶ ፡ እንዲጠፋ ፡ የክርስቶስ ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲስፋፋ ፡ አደረጉ ። በነዚህም ፡
 መካከል ፡ እላይ ፡ ስማቸውን ፡ የጠቀስናቸው ፡ አባ ፡ ቀኑዳና ፡ አባ ፡ ሙሴ ፡
 የጣዖታቱን ፡ ሐውልት ፡ የቴዎድሮስን ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ አድርገው ፡ በማ
 ፍረስ ፡ ስመ ፡ ጥሩዎች ፡ ናቸው ።

ነገር ፡ ግን ፡ ጠቅላላው ፡ ሕዝብ ፡ የለመዳቸውንና ፡ የሚወዳቸውን ፡ አማ
 ልክት ፡ የአማልክቱ ፡ በዓል ፡ በሚውልበት ፡ ቀን ፡ በወግ ፡ በሥርዓት ፡ በስብ
 ሰባ ፡ በዙረት ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ መሥዋዕትና ፡ ድግስ ፡ የሚያደርገውን ፡ የደ
 ስታ ፡ በዓል ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ለመተው ፡ ከልቡ ፡ ስለተቸገረ ፡ በትልቁ ፡
 ቴዎድሮስ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ በአባ ፡ ቴዎፍሎስና ፡ በአባ ፡ ቂርሎስ ፡ የሊቀ፡
 ጳጳስና ፡ ዘመን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አዋጅና ፡ ቅጣት ፡ ቢያፈራርቁበትም ፡ ጨርሶ ፡
 ሊተው ፡ አልቻለም ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ግማሹ ፡ አዲ
 ሱን ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ተቀብሎ ፡ ሲዘር ፡ የቀረው ፡ እምቢ ፡ እያለ ፡
 ቅጣቱን ፡ እየቻለ ፡ በዚያው ፡ ጾና ፡ ግማሹ ፡ ደግሞ ፡ ከልቡም ፡ ይሁን ፡ ከአፍ ፡
 ክርስትናን ፡ በጥምቀት ፡ ከተቀበለ ፡ በኋላ ፡ የክርስትናን ፡ ሥርዓት ፡ ከአረማው
 ያኑ ፡ ሥርዓት ፡ ጋር ፡ አደባልቆ ፡ ይዘ ፡ ይኖር ፡ ዠመር ። ግሪኮቹ ፡ አሞን ፡
 ማለት ፡ ዘውስ ፡ ነው ፡ እንዳሉ ፡ እነዚህ ፡ ክርስትናን ፡ በመጀመሪያ ፡ የተቀበሉ
 ትና ፡ የቀድሞውን ፡ ለመተው ፡ የተቸገሩት ፡ አሞን ፡ ማለት ፡ ክርስቶስ ፡ ነው ፡
 ወደ ፡ ማለት ፡ ለማዘንበል ፡ ፈለጉ ። ይኸውም ፡ ዛሬ ፡ ባንዳንድ ፡ መንደርና ፡
 ባላገር ፡ ክርስቲያኖች ፡ እቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሄደው ፡ ከስቀደሱ ፡ በኋላ ፡ ወደመ
 ንደር ፡ ሲመለሱ ፡ ለግንቦት ፡ ልደታ ፡ አድባር ፡ ከሚባለው ፡ ዛፍ ፡ ሥር ፡ ተቀም
 ጠው ፡ ቡና ፡ አፍልተው ፡ ቆሎ ፡ ቆልተው ፡ ከጣዖት ፡ አምልኮ ፡ የመነጨውን ፡ የቦረን
 ትቻ ፡ በዓል ፡ እንደሚያከብሩት ፡ ወይም ፡ አድባሯ ፡ ማርያም ፡ ነች ፡ እንደሚ
 ሉት ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ ዛሬ ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ አንድ ፡ ጉዳይ ፡ በገጠማቸው ፡
 ጊዜ ፡ ለታዩት ፡ ከተሳሉ ፡ በኋላ ፡ ጉዳዩ ፡ ሊከናወን ፡ መቻል ፡ አለመቻሉን ፡

ከቃልቻ : እንደሚጠይቁት : ያን : ጊዜ : ክርስቲያንነታቸውን : በጥምቀት ከገለጹ : በስሙም : ከተጠመቁ : በኋላ : የቀድሞውን : ያረማዊ : በዓላቸውንና : ሥርዓታቸውን : ይከተሉ : ዠመር ። በዚህ : አወላዋይ : ሁኔታ : የግብፅና : የግሪክ : የሌላውም : አገር : የዚያን : ዘመን : የክርስቲያን : ሕዝብ : አጋማሹ : ሲኖር : የቀረው : ከልቡ : ክርስትናን : ተቀብሎ : በሰላም : ሲኖር : የቀረው : በእምቢታ : የቀድሞውን : እንደያዘ : በዚህ : በግትርነቱ : ሲቀጣ : ሲወረስ : ሲጎጠጥ : ከፀኘው : እስከ : ጅኛው : መቶ : ዓ : ምሕረት : ያለውን : ጊዜ : አሳለፈ ።

ነገር : ግን : የአሰብና : የሃይማኖት : ነፃነት : በሌለበት : በዚያን : ዘመን : በዓለም : ላይ : የበላይ : መሪ : የደገፈው : ነገር : ምንም ቢሆን : መስፋፋቱ : አይቀርምና : የቀስጥንጥንያ : ነገሥታት : የእስክንድርያ : ሊቃነ : ጳጳሳት : በሕብረት : በውድም : በግድም : በታሕታይና : በላዕላይ : ግብፅ : እንደዚሁም : በኑብያ : (ሱዳን) : የጥንቱን : የግብፆች : አማልክት : የነአሞንን : የነኦሲሪስን : የነፕታህን : የነኦርስን : ግሪኮቹ : አምጥተው : የደረቡትን : የነአጵሎንን : እምነት : እያደር : ለመጣል : በትጋት : እየሠሩ : ለማጥፋት : በተቃረቡበት : ጊዜ : የቀድሞው : የነአሞን : አምልኮ : ጨርሶ : ለመጥፋት : ደንገዝገዝ : ባለበት : ዘመን : ላይ : ከክርስቶስ : ልደት : በኋላ : እንደ : ኤው : ቀጥር : ጅፀፀ ዓ : ም : በመክ : መዲና : መሐመድ : ተወለደ ። እርሱም : ከተወለደ : በኋላ : አዲስ : የእስልምናን : ሃይማኖት : በፋንታው : ወለደ ።

የዚህንም : ታሪክ : ወደፊት : እስክናገኘው : ድረስ : አሁን : ወደቲዎዶስቶስ : ታሪክ : እንመለስ ።

ትልቁ : ቴዎዶስቶስ : እንደዚህ : አድርጎ : ለክርስትና : ሃይማኖት : ቀናጧ : ሆኖ : ያለፉት : ነገሥታት : በቸልታ : ወይም : በትዕግሥት : ያቆዩትን : የአረማውያንን : ሃይማኖት : በፍጹም : እንዲጠፋ : በማድረጉ : የዓለም : አብያተ : ክርስቲያናት : የእስክንድርያና : የኢትዮጵያም : አብያተ : ክርስቲያናት : ጻድቅ : ቅዱስ : እያሉ : ያመሰግኑታል ።

የዮሐንስ : መደብር : መጽሐፍ : በ፲፫ኛው : ክፍል : «ታኦዶስቶስ : ንጉሥ : መፍቀሬ : እግዚአብሔር» : እያለ : ደጋግሞ : ያነሣዋል ። በመዝሙሪያ : ጊዜ : ክርሱ : ጋር : ተከፍሎ : የምዕራቡን : ክፍል : ይገዛ : የነበረውን : ግራስያኑስ : ቁሣርን : ጨምሮ : አብሮ : እንደዚህ : እያለ : በምሥጋና : ያነሣቸዋል : «ወእሉ : እሙንቱ : አግራድያኖስ : ወታኦዶስቶስ : (ግራስያኑስና : ቴዎዶስቶስ) : ነገሥት : እሙራን : ቅኑያን : እግዚአብሔር : ዘገብሩ : ሠናያተ : በትግሐት . . . »

የሆነ : ሆኖ : ትልቁ : ቴዎዶስቶስ : በዚህ : ዓይነት : በክርስቲያኖች : ዘንድ ምሥጋናው : ቢበዛም : ብዙ : ነገሥታትና : በቅርቡ : የነበረው : ቆስጠንጢኖስ : ሳይቀር : የገቡበትን : በክንቱ : ነፍስ : የማስገደልን : ኃጢአት : እርሱም : ሳይገባበት : አልቀረም ። የርሱ : ወታደሮችና : አርዮሳውን : በተሰሎንቄ : በዚህ : በሃይማኖት : የተነሣ : ሲጣሉ : ሲከራከሩ : የነበሩት : እያደር : ጠቡ : ከሮ : ነበርና : በቴዎዶስቶስ : ፈቃድ : ወታደሮቹ : ሰበት : ሺ : አርዮሳውያን : ገደሉ : ይባላል ።

ይህ ፡ በሆነበት ፡ ዓመት ፡ ትልቁ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ለመሳለም ፡ ከኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ከአባ ፡ አምብሮስዮስም ፡ ለመገናኘት ፡ መጣ ። ወደቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሂዶ ፡ ቅጥሩን ፡ ገብቶ ፡ እቤተ ፡ ክርስቲያኑ ፡ ደጃፍ ፡ ሲደርስ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ከመቅደሱ ፡ ውስጥ ፡ ብቅ ፡ ብሎ ፡ „ኃጢአት ፡ በመሥራት ፡ ዳዊትን ፡ መስለኸዋል ፡ በል ፡ በንስሐም ፡ ምስለው” ፡ ሲል ፡ ወደውስጥ ፡ እንዳይገባ ፡ ከበራፉ ፡ ላይ ፡ እንዳለ ፡ አገደው ። ቴዎድሮስም ፡ በዚህ ፡ ቃል ፡ መንፈሱ ፡ ተወቅሶ ፡ ከቤተ ፡ ክርስቲያኑ ፡ ደጃፍ ፡ ተመልሶ ፡ ፰ ፡ ወር ፡ ሱባዔ ፡ ገብቶ ፡ ከጸለየ ፡ በኋላ ፡ በኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ፈቃድ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እንደልቡ ፡ ይገባ ፡ ገሮር ።

ከዚያ ፡ ወደሥፍራው ፡ ወደ ፡ ቀስጥንጥንያ ፡ ተመልሶ ፡ በ፫፻፺፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተ ፤ መንግሥቱንም ፡ ሁለቱ ፡ ልጆቹ ፡ አርቃድዮስና ፡ አኖሪዎስ ፡ ተከፈሉት ።

በሮም ፡ (ቁስጥንጥንያ) ፡ መንግሥት ፡ ይህ ፡ ያሁኑ ፡ ታላቁ ፡ ቴዎድሮስና ፡ ደግሞ ፡ የልጁ ፡ የአርቃድዮስ ፡ ልጅ ፡ ዳግማዊ ፡ ቴዎድሮስ ፡ አሉ ፤ የሁለቱ ፡ የግዛት ፡ ጊዜና ፡ ሥራ ፡ ሳይለይ ፡ ስንክሳርና ፡ ሃይማኖተ ፡ እበው ፡ የቴዎድሮስን ፡ ስም ፡ በምሥጋና ፡ ያነሳል ፡ አባ ፡ ኪሮስንም ፡ የገዳመ ፡ አስቂጥሱንና ፡ አባ ፡ ፖምጥ ፡ (ፖምቦ) ፡ የቴዎድሮስ ፡ ወንድሞች ፡ ሲያደርጋቸው ፡ የየትኛው ፡ ቴዎድሮስ ፡ መሆኑን ፡ አይለይም ። እንደዚሁም ፡ የገብረ ፡ ክርስቶስ ፡ ገድል ፡ „ገብረ ፡ ክርስቶስ ፡ ወልደ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ንጉሠ ፡ ቁስጥንጥንያ” ፡ ሲል ፡ የየትኛው ፡ መሆኑ ፡ አልተገለጸም ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ይኸን ፡ እንለፍና ፡ ወደቀናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

አኖርዮስ ፡ (ሐኖሪዮስ)ና ፡ አርቃድዮስ ፡ (አርካዲዮስ) (፫፻፺፭-፬፻፷ዓ. ም.) ።

ትልቁ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ሲሞት ፡ እንደተናዘዘው ፡ አኖርዮስ ፡ የምዕራቡን ፡ አርቃድዮስ ፡ የምሥራቁን ፡ ይዘው ፡ ያስተዳድሩ ፡ ገሮር ። የሮማ ፡ ግዛት ፡ የምዕራብና ፡ የምሥራቅ ፡ ግዛት ፡ እየተባለ ፡ መጠራት ፡ ከገሮር ፡ ብዙ ፡ ጊዜው ፡ ነው ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ጊዜ ፡ በብዙ ፡ ቁጣር ፡ እንደ ፡ ቆስጠንጢኖስም ፡ ጊዜ ፡ ባንድ ፡ ቁጣር ፡ ይመራል ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ አሁኑ ፡ ተከፋፍሎ ፡ ሁለት ፡ ግዛት ፡ ለየብቻው አልተለየም ። አሁን ፡ ግን ፡ በነዚህ ፡ በቴዎድሮስ ፡ ልጆች ፡ በአኖርዮስና ፡ በአርቃድዮስ ፡ ጊዜ መከፈል ፡ ገሮር ፡ ከአኖርዮስ ፡ ቫሌንቲያንን ፡ ከዚያ ፡ ሮሙሉስ ፡ አውጉስቱስ ፡ ከገዙ ፡ በኋላ ፡ የምዕራቡ ፡ እስከ ፡ ሮሙሎስ ፡ አውጉስቱስ ፡ (፬፻፸፯ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ ቆይቶ ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ቀጥሎ ፡ ከሰሜን ፡ የወረዱ ፡ የጎት ፡ የአስትሮጎት ፡ የቪዚጎት ፡ የቫንዳል ፡ የሁንስ ፡ የፍራንክ ፡ የጀርመን ፡ የአንግሎ ፡ ሳክሶንና ፡ የሞንጎል ፡ ዘሮች ፡ በየጊዜው ፡ እየወጡ ፡ ከአስቸገሩት ፡ በኋላ ፡ መጨረሻውን ፡ ጣሉትና ፡ በያለበት ፡ መንግሥታቸውን ፡ አቆሙ ። ከነዚያ ፡ ዘር ፡ የወረደው ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ መንግሥቱን ፡ ይዘ ፡ ይገኛል ። ይኸውም ፡ አንግሎ ፡ ሳክሶን ፡ የሚባሉት ፡ በአንግሊዝ ፡ በጀርመን ፡ ፍራንክ ፡ በፈረንሳይ ፡ ዊዚጎት ፡ የኤስፓኝን ፡ አስትሮጎት ፡ ሎጎምባርድ ፡ በኢጣሊያን ፡ አገር ፡ ላይ ፡ እየተመሠረቱ ፡ ቀደሞ ፡ በነበረው ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ እየተጨመሩ ፡ መንግ

ሥታቸውን ፡ አቋቋሙ ። የምሥራቁ ፡ የሮማ ፡ ግዛት ፡ ግን ፡ ከአርቃድዮስ ፡ ገምሮ ፡
 (፫፻፺፭ ፡) ሸሺ፫፻፳ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ቆይቶ ፡ በመጨረሻ ፡ ቱርኮች ፡ በ፲፬
 ኛው ፡ መቶ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ላይ ፡ ጣሎት ፡ ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የምዕራቡን ፡ ወገን ፡ ትተን ፡
 ከአገራችን ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጋራ ፡ በሃይማኖትም ፡ በጽሑፍም ፡ በአስተዳደርም ፡ በጠ
 ቅላላው ፡ በሥልጣኔ ፡ ግንኙነት ፡ ያለውን ፡ የምሥራቁን ፡ ወገን ፡ ብቻ ፡ እንጽፋለን ፡
 ይኸም ፡ ግዛት ፡ የትንሹ ፡ ሮም ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ (ቢዛንስ) ፡ ግዛት ፡ የሚባለው ፡
 ነው ። ዋናውም ፡ ከተማ ፡ ዛሬ ፡ ቱርኮች ፡ ይዘው ፡ ስታንቡል ፡ የሚሉት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡
 በመሥራቹ ፡ በቆስጠንጢኖስ ፡ ስም ፡ ቁስጥንጥንያ ፡ የሚባለው ፡ ነው ። አርቃድዮስ ፡
 የምሥራቅ ፡ ንጉሥ ፡ እየተባለ ፡ ከ፫፻፺፭ ፡ እስከ ፡ ፬፻፷ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ሲገዛ ፡
 ጠባዩ ፡ ደካማ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በመኳንንቱና ፡ ይልቁንም ፡ በሚ
 ስቱ ፡ በአውዶቅስያ ፡ ይመራ ፡ ነበር ። አወዶቅስያ ፡ ጊጣ ፡ ጌጥ ፡ የምታፈቅር ፡ ሥል
 ጣንን ፡ መፈራትን ፡ መከበርን ፡ የምትወድ ፡ ኃይለኛ ፡ ሴት ፡ ነበረች ፡ በኃጢአቷና ፡
 የአርዮስን ፡ ትምህርት ፡ ከመውደዷ ፡ የተነሣ ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ከአባ ፡
 ዮሐንስ ፡ አፈ ፡ ወርቅ ፡ (ክሪስቶስም) ጋር ፡ የነበራቸው ፡ ጠብና ፡ ክርክር ፡ ከፍ ፡
 ያለ ፡ ነበር ። በመጨረሻም ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ በግዛት ፡ አግሥራ ፡ በባሏ ፡ ላይ ፡ ሥል
 ጣኳን ፡ እያሳየች ፡ ስትኖር ፡ በ፬፻፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተች ። በላም ፡ አርቃድዮስ ፡ በ፬
 ፻፷ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተ ። በአርቃድዮስ ፡ ዘመን ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ የነበ
 ረው ፡ እላይ ፡ ስሙን ፡ የጠቀሰነው ፡ የዮሐንስ ፡ አፈ ፡ ወርቅ ፡ ድርሳኑ ፡ በአገራ
 ችን ፡ በጣም ፡ የታወቀ ፡ ነው ፡ እንደዚሁም ፡ ስለርሱ ፡ በሃይማኖተ ፡ አበው ፡ በምዕ
 ራፍ ፡ ፳፰ ፡ በሰፊው ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ተጽኟል ።

ዳግማዊ ፡ ተዎዶስዮስ ፡ (፬፻፷-፬፻፶) ፡ ዓ ፡ ም ፡) የንስጥሮስና ፡
የአባ ፡ ቁርሎስ ፡ ክርክር ።

አርቃድዮስ ፡ ሲሞት ፡ ልጁ ፡ ቴዎዶስዮስ ፡ ዳግማዊ ፡ ነገሠ ። እንደ ነገሠ ፡
 ቁስጥንጥንያን ፡ ከጠላት ፡ የሚከላከልበት ፡ ያሠራው ፡ ቅጥር ፡ በዘመኑ ፡ ስለፍርድ ፡
 ያዘጋጀው ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ (ኮድ) ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ አድርጎታል ። እንደዚሁም ፡
 በቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ በየሰዓቱ ፡ ጸሎት ፡ መዝሙር ፡ ቅዳሴ ፡ መንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ ስለ
 ሚደረግ ፡ የርሱ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ እንደ ፡ ገዳም ፡ ሊቆጠር ፡ ምንም ፡ አልቀረ
 ውም ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

በርሱ ፡ ዘመን ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ የነበረው ፡ አባ ፡ ንስጥሮስ ፡
 (ኔቶሪደስ) ፡ ለክርስቶስ ፡ ሰውነታዊና ፡ መለኮታዊ ፡ የሆኑ ፡ የተለያዩ ፡ ሁለት ፡
 አካላት ፡ ሁለት ፡ ባሕርያት ፡ ስለ ፡ አሎት ፡ በሰውነቱ ፡ ከአብ ፡ አይወለድምና ፡
 የጸጋ ፡ ልጅ ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ በመለኮቱ ፡ ከማርያም ፡ መወለድ ፡ አይችልምና ፡ ማር
 ያም ፡ ወላጊነት ፡ አምላክ ፡ (THEOTOKOS) ልትባል ፡ አይገባም ፡ የሚል ፡ ክርክር ፡
 ከአመጣ ፡ ቆይቶ ፡ ነበርና ፡ የዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ በ፬፻፴፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኤሬሶን ፡ (ግሪክ) ፡
 ከተማ ፡ በሊቃውንት ፡ ጉባኤ ፡ እንዲታይ ፡ ተወስኖ ፡ ነበር ። በዚሁም ፡ ጉባኤ

ንስጥሮስን : አፈ : ጉባኤ : ሆኖ : ለከራከር : የቀረበው : የእስክንድርያው : ሊቀ : ጳጳስ : አባ ቁርሎስ : ነው ። ከርሱም : ጋር : የሮማው : ሊቀ : ጳጳስ : አባ : ሴሌ ሰተ : ጅኛ : በሕብረትነብር። ስለዚህ : በጉባኤው : ላይ : ብዙ : ጥቅስ : ከሐዲስና : ከሌላውም : ቅዱስ : መጽሐፍ : እየተጠቀሰ : ከተከራከሩ : በኋላ : ክርስቶስ : አምላክነቱና : ሰውነቱ : የተዋሃደ : ሆኖ : አክል ሆኖ : ባሕርይ : መሆኑን : እመቤታችንም : እመ : አምላክ : መባል : እንደሚገባት : ቁርሎስ : ረቺ : ንስጥሮስ : ተረቺ : ሆነው : ተለያዩና : ንስጥሮስ : በግዞት : ወደ : እስያ : ሔደ ። የዚህ : ክርክር : በሃይማኖተ : አዘው : በጽጅኛው : ምዕራፍ : እንደዚሁም : በራሱ : በቁርሎስ : መጽሐፍ : (ነገረ : ቁርሎስ) : ከዚያም : በቅዳሴ ፣ በመጽሐፈ : ምሥጢር : እያለፈ : ይገኛል ። ስለራሱ : መታሰቢያም : በስንክግር : በሐምሌ : ፫ ፣ ምኞት : የሚነበብለት : ይገኛል ። ቁርሎስ : የእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳስ : አንድ : ባሕርይን : እየተከላከለ : ኖሮ : በ፬፻፵፬ : ዓ : ም : ከሞተ : በኋላ : አውጣኪስ : የሚባለው : መነኩሴ : ካፀፈግኛል ። ዓ : ም : ገምገማ : ከንስጥሮ ሳውያን : ጋር : እየተከላከለ : ያንድ : ባሕርይን : እምነት : አምኖ : ሳለ : የክርስቶስ : ሥጋ : ከሰው : የተለየ : ረቂቅ : ነው : ባለ : ጊዜ : አውጣኪስን : በዚህ : የቀስጥንጥንያ : ሊቀ : ጳጳስ : ፍላጎቻቸው : ረቂቅ : ሥጋ : እንዳይል : በ፬፻፵፰ ዓ : ም : ከገዙተው : በኋላ : ያንድ : ባሕርይና : የሁለት : ባሕርይ : ጉዳይ : እንደገና : በቁርሎስ : ተከታይ : በዲዮስቆሮስና : በፍላጎቻቸው : መካከል : ተነሥቶ : መደባደብ : እስኪጨመርበት : ድረስ : ትልቅ : ክርክርና : ጠብ : ሆነ ። ይኸው : ጉዳይ : በዚህ : በዳግማዊ : ቲዎዶስዮስ : ዘመን : በጉባኤ : ይታይ : ተባለና : በ፬፻፵፱ : ዓ : ም : በኤፌሶን : ስብሰባ : ተደረገ ። በስብሰባው : ላይ : የእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳስ : አባ : ዲዮስቆሮስ : አሸነፈ : ቭላቭያኖስ : ተሸነፈ : ተብሎ : ተለያዩ ። ፍላጎቻቸው ስም : በተሸነፈ : በሶስተኛው : ቀን : ሞተ ። የሞተውም : የዲዮስቆሮስ : ወገኖች : (እንደሌሎቹም : ራሱ : ዲዮስቆሮስ : ጭምር) : በደበደቡት : ሕመም : ነው : ይባላል ። ከዚህ : ጉባኤ : በኋላ : ዲዮስቆሮስ : ወገኖቹን : ይዘ : ወደ : ሹመቱ : በታ : ወደ : እስክንድርያ : በደስታ : ተመለሰ ።

የዚህ : የሃይማኖት : ክርክር በጣም : ተስፋፋቶ : ግማሹ : አርዮሳዊ ፣ ግማሹ : ንስጥሮሳዊ ፣ ግማሹ : አውጣቅሳዊ ፣ ግማሹ : ያዕቆባዊ (የተዋህዶ : ወገን) : እየተባለ : በጉባኤም : ያለጉባኤም : በቤተ : መንግሥቱ : በየመኳንንቱም : ቤት : በየገዳሙና : በየአብያተ : ክርስቲያኑ : ክርክሩ : ሲቀልጥ : ንጉሠ : ዳግማዊ : ቲዎዶስዮስ : ራሱ : አውጣቅሳዊ (ጅ ባሕርይ) ሆኖ : ስለአንድ ጊዜም : ወደ : ፍላጎቻቸው : እያዘነበለ) : ሲከራከርና : ሲያከራክር : በመካከሉ : ከሰሚን : የሚያስፈራው : ጠላት : አቲላ : ጦሩን : ይዘ : የቀስጥንጥንያን : መንግሥት : ለወረው : ብቅ : ማለቱ : ተሰማ ። አቲላ : የቅጽል : ስሙ : የእግዚአብሔር : ጅራፍ : ነው ። የአቲላ : ፈረስ : ባለፈበት : ምድር : ሳር : አይበቅልም : ይባላል ። የአቲላና : የአብዛኛ : ሠራዊቱ : የሁንስ : መልካቸው : ፋንጋ : ቁመታቸው : አጫጭር : ምግባቸው : እርጥብ : ሥጋና : ሥራሥር : ነው : ዘራቸው : ሞንጉል : ስለሆነ : ከሞንጉል : ላይ : ላዩን : ዘረው : ኤውሮፓ : ከገቡ :

ቆይተዋል ። በአሁኑ ጊዜ ፡ የያዙት ፡ መደበኛ ፡ ሥፍራቸው ፤ የዘራው ፡ ሐንግሪ ፡ ነው ። ከዚያ ፡ የአቲላ ፡ መምጣት ፡ በተሰማ ፡ ጊዜ ፡ የሃይማኖቱ ፡ ጉዳይ ፡ ለጊዜው ፡ ከአሳብ ፡ ተወገደና ፡ ሁሉም ፡ ስለነፍሱ ፡ ድኅነት ፡ ወታደሩና ፡ ሹማምንቱ ፡ ስለው ጊያ ፡ ያስቡ ፡ ዠመር ። ንጉሡ ፡ ዳግማዊ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ስቡ ፡ ከመኳንንቱ ፡ ጋር ፡ ሆኖ ፡ በበለጠ ፡ እየተጨነቀ ፡ ያሰብ ፡ ዠመር ፡ በመጨረሻም ፡ ለመመለስ ፡ ኃይል ፡ የለንምና ፡ ብንገብር ፡ ይሻላል ፡ ብሎ ፡ ለገብር ፡ ተላልኮ ፡ ታረቀ ። ያም ፡ ለያስገብር ፡ ዕርቁን ፡ ተቀብሎ ፡ ለጊዜው ፡ ወረራውን ፡ አቆመ ። ነገር ፡ ግን ፡ መኳንንትና ፡ የወር ፡ አለቃ ፡ ወታደር ፡ ሁሉ ፡ እንዴት ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ፈሪ ፡ በነቆስጠንጠኖስ ፡ ዙፋን ፡ ተቀምጦ ፡ ይግዛ ፡ እያለ ፡ የሚያማውና ፡ የሚወቅሰው ፡ በረከተ ። በመጨረሻም ፡ በዚህ ፡ ተናደው ፡ ገደሉት ፡ ይበላል ። በዳግማዊ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ የተፈጸመውን ፡ የቁስጥንጥንያውንና ፡ የኤፌሶኑን ፡ ጉባኤ ፡ በትልቁ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ ነው ፡ እያሉ ፡ የጻፉ ፡ አንዳንድ ፡ ያገራችን ፡ ሰዎች ፡ ተሳስተዋል ። ይኸም ፡ ስህተት ፡ ሊደርስ ፡ የቻለው ፡ የጉባኤውን ፡ ዘመንና ፡ ሁለቱ ፡ ነገሥታት ፡ የነበሩበትን ፡ ጊዜ ፡ በለማገጣጠምና ፡ በለማመዛዘን ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።

መርቅያን ፡ (ማርቲያኑስ) ፡ ፬፻፶ - ፬፻፶፯ ፡ ዓ.ም ፡ - ኃይለኛው ፡ ወራሪ ፡ አቲላ-የዲዮስቆሮስ - መታሠር ።

ቴዎድሮስ ፡ ዳግማዊ ፡ እንደሞተ ፡ እንደ ንግሥት ፡ አገሩን ፡ ታስተዳድር ፡ የነበረችው ፡ እኅቱ ፡ ፑልጄሪ ፡ (ብርክልያ) ፡ ነበረች ፡ እሷም ፡ በወታደርነት ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ የሆነውን ፡ የወር ፡ አለቃ ፡ መርቅያንን ፡ (ማርቲያኑስ) ፡ መርጣ ፡ አግብታ ፡ በወንድሟ ፡ ዙፋን ፡ አስቀመጠችው ። እሱም ፡ እዙፋን ፡ ወጥቶ ፡ እንደ ነገሠ ፡ አቲላ ፡ ግብሬን ፡ ላክ ፡ ብሎ ፡ አዘዘው ፡ መርቅያንም ፡ «የሚሰጥ ፡ ወርቅ ፡ ለወዳጄ ፡ ብረት ፡ ለጠላቱ ፡ አለኝ» ፡ ብሎ ፡ መለሰለት ። የዚህም ፡ ግልጽ ፡ ትርጓሜ ፡ በፍቅር ፡ ወዳጄ ፡ ለሆነ ፡ የምስጢው ፡ ወርቅ ፡ አለኝ ፡ ላስገብርህ ፡ የሚለኝን ፡ ጠላቱን ፡ ደግሞ ፡ ተዋግቼ ፡ የምመልስበት ፡ ብረት ፡ አለኝ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህ ፡ መልስ ፡ አቲላን ፡ አላስፈራውም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ በአሳቡ ፡ ወደ ፡ ቁስጥንጥንያ ፡ ከመዝመት ፡ ወደ ፡ ምዕራብ ፡ ግዛት ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ብዙምት ፡ ይበልጥ ፡ ስም ፡ አለው ፡ ብሎ ፡ ቆረጠ ። ስለዚህ ፡ በየመንገዱ ፡ ያገኘውን ፡ እየዘረፈ ፡ እያፈረሰ ፡ እየተዋጋ ፡ እየማረከ ፡ እየገደለ ፡ እስከ ፡ ሮማ ፡ በራፍ ፡ ደረሰ ። ይህ ፡ ኃይለኛና ፡ ጨካኝ ፡ አስፈሪ ፡ ሰውዬ ፡ ሁሉን ፡ ለማድረግ ፡ ሲጨክን ፡ ጳጳሳትና ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ልብስ ፡ ተክህኒቸውን ፡ ለብሰው ፡ መስቀል ፡ ይዘው ፡ ከተማችንን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናችንን ፡ አታጥፋብን ፡ ብለው ፡ ሲለምኑት ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ይመለስ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። እንደዚሁም ፡ በፓሪስ ፡ (ያን ፡ ጊዜ ፡ ሉቲስ) ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ ሲጠጋ ፡ ሕዝቡ ፡ «አቲላ ፡ የትደረሰ ፡ ይሆን ፡ ወደት ፡ እንሸከን ፡ ይሆን እያለ ፡ በያለበት ፡ እየተርበደበደ ፡ ሲጨነቅ ፡ ቅድስት ፡ ዝኔቭዬቭ ፡ የምትባለው ፡ መነኮሴት ፡ አይዟችሁ ፡ ምንም ፡ አያደርጋችሁም ፡ ብላ ፡ አረጋግጣ ፡ ስለነበርና ፡ በውነትም ፡ ሳያጠፋው ፡ ስለቀረ ፡ መነኮሴቷ ፡ እስከዛሬ ፡ በዚህ ፡ ልሟ ፡ ሲነሣና ፡ ስትመወገን ፡ ትኖራለች ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ በቀረው ፡ አውራጃ ፡ በያለበት ፡ አቴላ ፡ የፈጸመው ፡ የጭ
 ካኔና ፡ የማፍረስ ፡ የማቃጠል ፡ ሥራ ፡ ጸጂ ፡ የሚሆኑትን ፡ መንግሥታት ፡ በንድ ፡
 አኤቴውስ ፡ በሚባል ፡ ባንድ ፡ ሮማዊ ፡ ገዢራል ፡ ውስጥ ፡ አብረው ፡ እንዲዋጉ ፡
 አደረጋቸውና ፡ በ፬፻፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በከታሎኒክ ፡ (ፈረንሳይ) ፡ ሜዳ ፡ ላይ ፡ ገጥመው ፡
 ተዋጉት ። ቢሆንም ፡ እነሱም ፡ ሳያሸንፉት ፡ እሱም ፡ ሳያሸንፍ ፡ ከፈረንሳይ ፡ አገር ፡
 ወደኢጣልያ ፡ አገር ፡ መንደርና ፡ ከተማ ፡ እያቃጠለ ፡ ሸቅብ ፡ ወደሰሜን ፡ ተመልሶ ፡
 ወደ ፡ አገሩ ፡ እንደገባ ፡ በ፬፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተ ። ሃምሳ ፡ የሚሆኑ ፡ ልጆቹ ፡
 አልጋውን ፡ ለመጭረስ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ ሲዋጉ ፡ መንግሥታቸው ፡ ጠፋ ። የተ
 ረፈውም ፡ ሕዝብ ፡ ባንደኛው ፡ ልጅ ፡ እየተመራ ፡ ወደ ፡ እስያ ፡ (ሺን) ፡ ገባ ።

አኤቴውስ ፡ ከአቴላ ፡ ጋር ፡ ባደረገው ፡ በዚህ ፡ ጦርነት ፡ እንደአሸናፊ ፡ ተቆ
 ጥሮ ፡ ዝናውና ፡ ክብሩ ፡ ስለገነነ ፡ በዚህ ፡ ቀንቶ ፡ የምዕራቡ ፡ የሮማ ፡ ግዛት ፡ ቋጣር ፡
 ባሌንቴንያኖስ ፡ ራሱ ፡ በ፬፻፶፬ ፡ ገደለው ። የምሥራቁ ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ ንጉሥ ፡ መር
 ቅያን ፡ ግን ፡ ገብርኤኝ ፡ ብሎ ፡ አቴላ ፡ የላከበትና ፡ «የሚሸጥ ፡ ወርቅ ፡ ለወዳጅ ፡
 ብረት ፡ ለጠላቱ ፡ አለኝ» ብሎ ፡ ከመለስ ፡ በኋላ ፡ እንደዕድል ፡ አቴላ ፡ የእሱን ፡
 ግዛት ፡ ትቶ ፡ ወደምዕራብ ፡ ከዘረለት ፡ ወዲህ ፡ እሱ ፡ ክብሩና ፡ ሥልጣኑ ፡ ሳይነካ ፡
 ግዛቱን ፡ በሰላም ፡ ያስተዳድር ፡ ዠመር ። በዘመኑ ፡ አንድ ፡ ባሕርይ ፡ የሚለው ፡
 የዲዮስቆሮስ ፡ ወገን ተሸንፎ ፡ ተጠቃ ። በምዕራብ ፡ በሮማ ፡ በምሥራቅ ፡ በቁስጥንጥንያ ፡
 ግዛት ፡ ለክርስቶስ ፡ የሰውነትና ፡ የመለኮትነት ፡ ሁለት ፡ ባሕርያት ፡ አሉት ፡ የሚል
 ትምህርት ፡ ስለተስፋፋ ፡ በቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ በኢፌሶን ፡ ጉባዔ ፡ አሸንፎ ፡ ወደ
 እስክንድርያ ፡ የተመለሰው ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ «የሰውነትና ፡ የመለኮትነቱ ፡ ባሕርይ ፡
 ተዋሕዶ ፡ አንድ ፡ ባሕርይ ፡ ሆኗል» ፡ እያለ ፡ ስለአስተማረ ፡ በሁለቱ ፡ ወገን ፡ ያለው ፡
 ክርክር ፡ በረታ ፡ ስለዚህ ፡ በንጉሡ ፡ በመርቅያን ፡ በሚስቱ ፡ በብርክልያ ፡ ፈቃድ ፡
 ነገሩ በጉባዔ ፡ እንዲታይ ፡ ተወሰነ ። ፯፻፴፯ ፡ ጳጳሳት ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ሊቃውንትም ፡
 በ፬፻፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኬልቄዶን ፡ (ግሪክ) ፡ ተሰበሰቡ ። ሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ ተከታይና ፡
 ደጋፊ ፡ ስለአላቸው ፡ ሳያሸናፉ ፡ ስለቀሩ ፡ የሮማ ፡ ርእሰ ፡ ሊቃኑ ፡ ጳጳሳት ፡ ልዮን ፡
 ይመስክር ፡ ተብሎ ፡ ከሱ ፡ የተላከው ፡ ደብዳቤ ፡ በነበብ ፡ «ሁለት ፡ ባሕርይን» ፡
 የሚደግፍ ፡ ሆነ ። በዚያም ፡ ያሉት ፡ ጳጳሳት ፡ ሁለት ፡ ባሕርይን ፡ ተቀበል ፡ እምቢ
 ታልህ ፡ ገዝተንሃል ፡ አሉት ፤ ዲዮስቆሮስም ፡ አልቀበልም ፡ ብሎ ፡ በዚያ ፡ ያሉትን ፡
 ጳጳሳት ፡ የሌለውን ፡ ልዮንን ፡ መልሶ ፡ ገዘታቸው ። ያን ፡ ጊዜ ፡ በጉባኤው ፡ ታላቅ ፡
 ሁከት ፡ ሆነ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በብርክልያ ፡ ትእዛዝ ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ ተያዘና ፡ ጥርሱን
 እስኪሰበር ፡ ድረስ ፡ ደብድበው ፡ ጢሙን ፡ ነጭተው ፡ ወደ ፡ ጋንግራ ፡ ደሴት ፡
 (ገላትያ-ትንሽ ፡ እስያ) ፡ ወስደው ፡ እንዳሠሩት ፡ በ፬፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተ ። እሱና ፡
 የሹመት ፡ አባቶቹ ፡ እነአባ ፡ አትናቴዎስ ፡ እነአባ ፡ ቅርሎስ ፡ የተጋደሉበት ፡ ያንድ
 ባሕርይ ፡ ሃይማኖት ፡ ግን ፡ በእስክንድርያ ፡ በኢትዮጵያ ፡ በኑባያ ፡ ጸንቶ ፡ ኖረ ፡ ባን
 ዳንድ ፡ አሳብ ፡ ከመለያየቱም ፡ በቀር ፡ በግሪክ ፡ በአርመን ፡ በመስኮብ ፡ ቤተ ፡ ክር
 ስቲያንም ፡ ጸድቋል ።

ዲዮስቆሮስ : በሞተ : በሦስተኛው : ዓመት : በ፩፻፶፯ : ዓ : ም : ጠላቱ :
ንጉሠ : መርቅያን : ያገራችን : መጽሐፍ : „ንስጥሮሳዊ“ : የሚለው : ሞተ ። ከሱ :
የበለጠ : የዲዮስቆሮስ : ደበኛ : የነበረችው : ብርክልያ : ዲዮስቆሮስ : ከመሞቱ :
በፊት : አንድ : ዓመት : ቀድሞ : በ፩፻፶፫ : ዓ : ም : ሞታለች ።

ልዮን : ቁጣር : (፩፻፶፯-፩፻፸፬ : ዓ : ም ።)

መርቅያን : ሲሞት : ልዮን : የሚባለው : ነገሠ : በሱም : ዘመን : ዘሩ : ከአ
ርመኖች : ወገን : የሆነ : አስፓር : የሚባል : የጦር : አለቃ : ነበረው : ይህም : የጦር
አለቃ : በሥራውና : በሥልጣኑ : ንጉሡን : እየተጫነ : ሲኖር : በመጨረሻም :
አስገደለው ። በልዮን : ዘመን : ቀስጥንጥንያ : ተቃጠለች ።

ዜኖን : ቁጣር : (፩፻፸፬-፩፻፺፩ : ዓ : ም ።)

ከልዮን : በኋላ : ዜኖን : ነገሠ : እሱም ። እንደነገሠ : እነዚህ : በየጊዜው :
አዳዲስ : አሳብ : እያፈለቁ : የተለያዩት : የክርስቲያን : ወገኖች : ሁሉ : አንድ : ይሁኑ :
“ሔኖቲክን” : ሲል : በ፩፻፹፩ : ዓ : ም : አዋጅ : አወጣ ። አሳብ : ክፉ : አልነበረም
ዳሩ : ግን : የግን : አሳብ : ወድቆ : የግን : አሳብ : ሊጸና : ? ስለዚህ : አዋጁ :
ምንም : ዋጋ : ሳያገኝ : እንደዚሁ : ክርስቲያኖቹ : እንደተለያዩ : ቀሩ ። እሱም :
ከምዕራብ : ገዥዎች : ከነ : ክሎቢ : (የፈረንሳይ : የመገገሚያ : ገዥዎች :) ጋር :
ሲከራከር : እንደኖረ : ሞተ ። በቀስጥንጥንያ : መርቅያን : (፩፻፶፯-፩፻፸፮) : ልዮን :
(፩፻፶፯-፩፻፸፬) : ዜኖን : (፩፻፸፬-፩፻፺፩) : አናስታስዮስ : (፩፻፺፩-፳፻፲፰) : በሚገዙበት ጊዜ :
ባገራችን : በኢትዮጵያ : እነሶልአደባ : እነአልዓሜዳ : እነዋዚና : (ዜና) : የነበሩበት :
ዘመን : ነው ። ከነዚህ : ከሦስቱ : አልዓሜዳ : በነገሠ : በኋኛው : ዓመት : እነዚያ :
ስማቸውና : ዝናቸው : ባገራችን : የታወቀው : ዘጠኙ : ቅዱሳን : እነ : አቡነ : አረ
ጋዊ : ለማስተማር : ወደ : ኢትዮጵያ : መጡ ።

አናስታስዮስ : ቁጣር : (፩፻፺፩-፳፻፲፰) ዓ : ም :

ከዜኖን : በኋላ : አናስታስዮስ : ነገሠ ። ታሪኩ : በአስተዳደርና : ሹማምንቱን
ከክፉ : ሥራ : በማገድ : ከዜኖንና : ከልዮን : ያበልጠዋል ። በዘመኑ : በጨዋታና :
ሰውነትን : በማጉልመስ : እያመከኘ : እቲያትሩ : ቦታ : በፈቃዱ ፣ ብዙ : ሰው :
እርስ : በርሱ : እየተማታ : ይጋደል : የነበረውን : በሕግ : ከለከለ ። በስሙ : የሚ
ጠራውን : ቅጥርና : ምሽግ : ለጠላት : መከላከያ : አሠራ ። በሃይማኖት : ረገድ :
እንደነ : ዳግማዊ : ቲዎዶስዮስ : አንድ : ባሕርይን : (ሞኖሬዚት) : ይደግፍ : ነበር ።

ዩስቲኖስ ፡ (ጌ፻፲፰-ጌ፻፳፯) ፡ ዓ ፡ ም ።

ከአናስታስዮታስ ፡ በኋላ ፡ ዩስቲኖስ ፡ ነገው ። እሱም ፡ ተራ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ስለ ነበረ ፡ ንባብና ፡ ጽሕፈት ፡ አያውቅም ፡ ነበር ፡ ይባላል ። የሃይማኖትንም ፡ ምሥጢርና ፡ ክርክር ፡ አያውቅም ፤ ነበር ፤ ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚሁ ፡ በመላ ፡ ወይም ፡ ለአስተዳደር ፡ እንዲመቸው ፡ ሁለት ፡ በሕርዩን ፡ ደገፈ ። አርዮሳውያን ፡ እንዳያስተምሩ ፡ ከለከለ ። አንድ ፡ በሕርዩን ፡ ግን ፡ እንደዚሁ ፡ ተዋቸው ። በዩስቲኖስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ የተፈጸመውን ፡ አሳዛኝ ፡ የሀገረ ፡ ናግራን ፡ እልቂትንና ፡ ሃፂ ፡ ካሌብን ፡ ተባቃይነት ፡ ወደፊት ፡ በሰፊው ፡ እንመለከታለን ።

ምዕራፍ ፡ ፶፫ ።

ስለ ፡ ፱ኙ ፡ (ተሰዓቱ) ፡ ቅዱሳን ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ መምጣት ።

አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ ከሞቱ ፡ ወዲህ ፡ ዝርዝሩ ፡ እንደሚያሳዩን ፡ እስከ ፡ ካሌብ ፡ ድረስ ፡ ብዙ ፡ ነገሥታት ፡ አልፈዋል ፡ በአብርሃና ፡ በካሌብ ፡ መካከል ፡ ፻፶ ፡ ዓመት ፡ የሚያህል ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ታሪክ ፡ በዘመኑ ፡ ተጽፎ ፡ ወደጊዜያችን ፡ ሳይተላለፍ ፡ በመቅረቱ ፡ ምን ፡ እንደተሠራ ፡ የሚታወቅ ፡ ዝርዝር ፡ ነገር ፡ የለም ።

በአልዓሚዳ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ የ፱ኙ ፡ ቅዱሳን ፡ መምጣት ፡ ስለሚታወቅ ፡ አሁን ይኸንኑ ፡ እንጽፋለን ።

በቁስጥንጥንያ ፡ ግዛት ፡ ከትልቁ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ ወዲህ ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ በጣም ፡ እየተስፋፋ ፡ መሔዱን ፡ ተመልክተናል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በትልቁ ፡ ቴዎድሮስና ፡ በተከታዮቹ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ከጊዜ ፡ ወደጊዜ ፡ ሊቃነ ጳጳሳት ፡ ጳጳሳት ፤ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፤ ቀሳውስት ፤ መነኮሳት ፡ በበረከቱ ፡ መጠን ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ መለያየታቸው ፡ ያሳዝናል ። በችግሩና ፡ በስደቱ ፡ ዘመን ፡ በነኔሮን ፡ በነዲዮቅልጥያኖስ ፡ ጊዜ ፡ የነበራቸው ፡ ኅብረትና ፡ አንድነት ፡ በአሁኑ ፡ በምቹቱ ፡ ጊዜ ፡ ጠፋና ፡ ባለፈው ፡ እንዳነበብነው ፡ የቁስጥንጥንያው ፡ ከእስክንድርያው ፡ የእስክንድርያው ፡ ከሮማው ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በአሳብ ፡ እየተለያዩ ፡ ለክርስቶስ ፡ አንድ ፡ በሕርዩ ፡ ነው ፡ ያለው ፡ የለም ፡ ሁለት ፡ ነው ። መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ከአብና ፡ ከወልድ ፡ ያንሳል ፡ የለም ፡ እኩል ፡ ነው ፤ ክርስቶስ ፡ በግዙፍ ፡ ሥጋ ፡ ዓረገ ፡ የለም ፡ በረቂቅ ፡ ነው ፤ እየተበባሉ ፡ በየጊዜው ፡ ፍጅትና ፡ ሁከት ፡ ሆነ ፡ ጳጳሳቱና ፡ ቀሳውስቱም ፡ የጊዜውን ፡ ንጉሥ ፡ ተደግፈው ፡ በሙግት ፡ ቀንቷቸው ፡ በተደላደሉ በት ፡ ሰዓት ፡ ደንበኛ ፡ ክርስትናን ፡ ብቻ ፡ ለሕዝብና ፡ ለአረማውያን ፡ በማስጠናት ፈንታ ፡ የያዙት ፡ ያንድ ፡ በሕርዩ ፡ ወይም ፡ የሁለት ፡ በሕርዩ ፡ እምነት ፡ ደኅና አድርጎ ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያንና ፡ በሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ እንዲመሠረት ፡ አብልጠው ፡ ይጥሩ ፡ ዠመር ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ በዚህ ፡ በክርክሩና ፡ በሁከቱ ፡ መካከል ፡ ብዙ ፡ ሊቃውንት ፡ እንደ
አፈ ፡ ወርቅ ፡ እንደቁርሎስ ፡ ከነዚያም ፡ ወገን ፡ እንደ ፡ ንስጥሮስ ፡ . . . እንደ ፡ አርጌንስ ፡
. . . ያሉት ፡ ከአእምሮአቸው ፡ ብዙ ፡ መንፈሳዊ ፡ አሳብና ፡ ፅውቀት ፡ አመነጩ ።
ሁሉም ፡ በያለበት ድርጅቱን ፡ እያበጀ ፡ ክርስትናን ፡ ከፍ ፡ እንዲል ፡ አደረገ ።

ነገር ፡ ግን ፡ እላይ ፡ እንዳልነው ፡ ጳጳሳቱ ፡ ወደ ፡ ብዙ ፡ ምርመራና ፡
ርቀት ፡ በሔዱ ፡ መጠን ፡ አንድ ፡ ፩ ፡ ልዩ ፡ አሳብ ፡ ሲያገኙና ፡ ያንን ፡ ማስተ
ማር ፡ ሲገምቱ ፡ ያንን ፡ የሚቃወመው ፡ ደግሞ ፡ መልሶ ፡ ሲነሣ ፡ ተመልሶ ፡ ክር
ክር ፡ ይፈጠራል ። በክርክሩም ፡ ፩ኛው ፡ ወገን ፡ በተረታ ፡ ቁጥር ፡ መሪውን ፡ እስራት
ተከታዩን ፡ ስደት ፡ ያገኘዋልና ፡ የተሰዓቱ ፡ ቅዱሳንም ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መም
ጣት ፡ ከዚህ ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ነው ።

፩ኛ ፡ በዳግማዊ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ በ፬፻፴፩ ፡ ዓ ም ፡ ንስጥሮስ ፡ ወደ ፡
አርዮስ ፡ እምነት ፡ ጠጋ ፡ ብሎ ፡ ለክርስቶስ ፡ ሁለት ፡ በሕርይና ፡ ሁለት ፡ አካል ፡
በሰጠና ፡ በዚህ ፡ በአስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ በቁርሎስ ፡ በተረታና ፡
እርሱ ፡ ወደ ፡ ግዙት ፡ ቦታ ፡ በእሥራት ፡ ሲሄድ ፡ ወገኖቹ ፡ ወደ ፡ ምሥራቅ ፡
ወደ ፡ ቻይና ፡ ወደ ፡ ፋርስ ፡ ተሰደዱ ።

፪ኛ ፡ በዚህ ፡ በዳግማዊ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ጊዜ ፡ በ፱፻፵፱ ፡ ዓ ም ፡ የቁስጥንጥንያ ፡
ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ፍላጎያኛስ ፡ ለክርስቶስ ፡ መለከታዊና ፡ ሰውነታዊ ፡ የሆኑ ፡
፪ ፡ በሕርያት ፡ አሉት ፡ ብሎ ፡ በዚህ ፡ የአስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡
አባ ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ ተከራክሮ ፡ በረታው ፡ ጊዜ ፡ የፍላጎያኛስ ፡ ወገኖች ፡ ተሰደዱ ።

፫ኛ ፡ ይኸው ፡ ራሱ ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ ለክርስቶስ ፡ መለከቱና ፡ ሰውነቱ ፡
ተዋሕዶ ፡ ፩ ፡ ሆኗል ፡ ብሎ ፡ ፍላጎያኛስን ፡ ከ፪ ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ የረታበት ፡
ነገር ፡ እንደገና ፡ ይኸን ፡ እምነት ፡ በማይደግፈው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በመር
ቅያን ፡ ቁጣር ፡ ጊዜ ፡ በ፱፻፶፩ ፡ ዓ ም ፡ ተቀስቅሶ ፡ በኬልቄዶን ፡ ጉባኤ ፡ ተደ
ረገ ። በጉባኤውም ፡ ረቸና ፡ ተረቺ ፡ ስለጠፋ ፡ ምስክር ፡ በተቆጠረው ፡ በሮማ ፡
ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ በልዩን ፡ ደብዳቤ ፡ ረቺ ፡ የነበረው ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ ተመልሶ ፡
ተረቺ ፡ ሆኖ ፡ በንጉሡ ፡ በመርቅያንና ፡ በሚስቱ ፡ ትእዛዝ ፡ ጢሙን ፡ ተነጭቶ ፡
ጥርሱን ፡ ተሰብሮ ፡ ሲታወር ፡ እንደርሱ ፡ አንድ ፡ በሕርይ ፡ የሚሉት ፡ ወገኖች ፡ ከረቺ
ዎቹ ፡ ወገኖች ፡ ጋር ፡ መቀመጥ ፡ ጭንቅ ፡ ይሆንባቸዋልና ፡ በያለበት ፡ መሰደድ ፡ ግድ ፡
ሆነባቸው ። እነዚህ ፡ ያንድ ፡ በሕርይ ፡ ወገኖች ፡ (ሞኖሬስት) ፡ ለስደት ፡ የሚመርጡ
ትም ፡ አገር ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ ፩ባሕርይ ፡ የሚደግፈውን ፡ የክርስቲያኑን ፡ አገር ፡ ነው ።
ሲጠፋ ፡ ደግሞ ፡ ፪ ፡ በሕርይ ፡ የማይለው ፡ ያረመኔውም ፡ ወገን ፡ ማስጠጋቱ ፡ አይቀ
ርም ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ ወደ ፡ ፀረብ ፡ አገርና ፡ ወደምሥራቅ ፡ ብዙዎቹ ፡ ተሰደዋል ።

ስለዚህ ፡ የአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ከአብርሃ ፡ ገምሮ ፡ እስከዚህ ፡
ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ያንድ ፡ በሕርይ ፡ እምነቱን ፡ እንደያዘ ፡ ነው ። ለአንድ ፡
በሕርይ ፡ እምነት ፡ ዋና ፡ መደብ ፡ ከሆነው ፡ ከአስክንድርያ ፡ እየተሾሙ ፡ አክ

ሱም ፡ መጥተው ፡ ከአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ጋር ፡ የሚቀመጡት ፡ ጳጳሳትም ፡ ቀድሞም ፡ አፈ ፡ ወርቅን ፡ ቁርሎስን ፡ አሁንም ፡ ተረታህ ፡ ተብሎ የታወረውን ፡ ዲዮስቆሮስን ፡ ከልብ ፡ አምነው ፡ የሚከተሉት ፡ መሆናቸው ፡ በቀስጥንጥንያ ፡ ግዛት ፡ በሙሉ ፡ የታወቀ ፡ ሆኗል ። በአክሱም ፡ ከግብፅ ፡ ከአስክንድርያ ፡ ከአንጾኪያ ፡ ከሶርያ ፡ ከቀስጥንጥንያ ፡ ብዙ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ለሥጋዊም ፡ ለመንፈሳዊም ፡ ጉዳይ ፡ ሲመላለሱ ፡ እንደዚሁም ፡ ከአክሱምና ፡ ከየአውራጃው ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ይመላለሱ ፡ ነበር ።

በከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ መጽሐፍ ፡ በ፪፻፬ ፡ ገጽ ፡ እንደምናገኘው ፡ በ፫፻፹፯ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ ፓውሊን ፡ (ጳውሎሲት) ፡ የምትባል ፡ ሮማዊት ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ገዳም ፡ ገድማ ፡ የምትኖር ፡ ለንደኛዋ ፡ ሮማ ፡ ላለች ፡ ማርሌሊን ፡ ለምትባል ፡ ስትጽፍ ፡ እንደዚህ ፡ ብላለች ፡ «እንግዲህ ፡ ምን ፡ እንላለን ፡ ስለአርመኖች ፡ ስለ ፡ ሕንዶች ፡ ስለኢትዮጵያውያን ፡ ወደዚህ ፡ ወደ ፡ ቅዱስ ፡ ቦታ ፡ ለመምጣት ፡ የሚሸቀዳደሙ ፡ ትሩፋት ፡ ለማድረግም ፡ የሚሻሙ» ።

በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ ተሰዓቱ ፡ ቅዱሳን ፡ የሚባሉት ፡ ያንድ ባሕርይ ፡ ተከታዮች ፡ ከሆኑት ፡ ከዲዮስቆሮስ ፡ ተከታዮች ፡ ውስጥ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ከሁለት ፡ ባሕርዮች ፡ ለመሸሸ ፤ በሌላውም ፡ ወገን ፡ ክርስትናን ፡ ባንድ ፡ ባሕርይ ፡ መንገድ ፡ በወገናቸው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ለማስፋፋት ፡ በአልዓሜዳ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ (፬፻፳-፬፻፸ ፡ ዓ ፡ ም ፡) ወደ ፡ አክሱም ፡ መጡ ። ስማቸውና ፡ የመጡበት ፡ አገር ፡ ገድላቸው ፡ እንደሚለው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

ተርታ ፡	ስም ፡	የመጡበት ፡ አገር ።
፩ኛ ፡	ዘሚካኤል ፡ (አረጋዊ) ፡	ሮም ፡
፪ኛ ፡	ጳንጠሌዎን ፡	»
፫ኛ ፡	ገሪማ ፡ (ይስሐቅ) ፡	»
፬ኛ ፡	ሊቃኖስ ፡	ቀስጥንጥንያ ።
፭ኛ ፡	ይምዓታ ፡	ቆስያ ፡ (መንፈ—ሲሲል) ፡ ኢጣሊያ ።
፮ኛ ፡	ጽሕማ ፡	አንጾኪያ ፡ (ሶርያ) ፡
፯ኛ ፡	ጉባ ፡	ኪልቅያ ፡ (ግሪክ) ፡
፰ኛ ፡	አፍጼ ፡	እስያ ፡
፱ኛ ፡	አሌፍ ፡	ቂሣርያ ፡

የጊቱን ፡ የመገመሪያዎቹን ፡ ሮም ፡ ብሎ ፡ የሊቃኖስን ፡ ቀስጥንጥንያ ፡ ሲል ፡ ሮም ፡ የሚባለው ፡ ያው ፡ ቀስጥንጥንያ ፡ ስለሆነ ፡ ሁለት ፡ ዓይነት ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ፡ ወይም ፡ ሮም ፡ ያለው ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ ግዛት ፡ ሳይሆን ፡ የኢጣል ያኑን ፡ ከተማና ፡ የካቶሊክ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መደብ ፡ የሆነችውን ፡ ሮማን ፡ እንደሆነ በትክክል ፡ አይታወቅም ። አሌፍ ፡ የመጣበት ፡ ቂሣርያም ፡ እንደዚሁ ፡

ሁለት ፡ አገር ስለሆነ ፡ ያደናግራል ። ቁጣርያ ፡ የሚባል ፡ ከተማ ፡ በቀጰዶቅያ ፡ አጠገብ ፡ በዛሬው ፡ የቱርክ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ ጭኛው ፡ ደግሞ ፡ በፓለስቲን ፡ ሰሜን ፡ ሄሮድስ ፡ አውግስጦስ ፡ ቁጣርን ፡ ለማስደሰት ፡ ሲል ፡ በርሱ ፡ የሠየማት ፡ እሜዲቴራኔ ፡ ባሕር ፡ ዳር ፡ የምትገኝ ፡ የፊልጶስ ፡ ቁጣርያ የምትባል ፡ አለች ። ነገር ፡ ግን ፡ አብዛኞቹ ፡ የመጡበት ፡ ክፍል ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡ ግዛት ፡ ከሰርያ ፡ ስለሆነ ፡ ለሰርያ ፡ የሚቀርበው ፡ የመዝገመሪያው ፡ ነውና ፡ አሌፍ ፡ የመጣው ፡ ከዚያ ፡ በመሆኑ ፡ እሳባችንን ፡ በዚሁ ፡ እናቁምና ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ ጉዳይ ፡ እንተላለፍ ።

እነዚህ ፡ ህጉ ፡ ቅዱሳን ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ የመሠረተውን ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ በተለይ ፡ በ፩ ፡ ባሕርይና ፡ በተዋሕዶ ፡ መንገድ ፡ በያውራጃው ፡ ተበትነው ፡ በዓትና ፡ ገዳም ፡ እያበጁ ፡ አስፋፋ ። በዚህም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከዚያን ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ ታቦት ፡ በስማቸው ፡ እያስቀረጸ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አያወራ ፡ ብፁዓን ፡ ቅዱሳን ፡ አድርጎ ፡ ያከብራቸዋል ። ከነዚህ ፡ መካከል ፡ ደግሞ ፡ ስመ ፡ ጥሩዎቹና ፡ ደምቀው ፡ በሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ የታወቁት ፡ አቡነ ፡ አረጋዊ ፡ የተባሉት ፡ ዘሚካኤል ፡ ናቸው ። እርሳቸውም ፡ በትልቁ ፡ ተራራ ፡ ገዳም ፡ በደብረ ፡ ዳሞ ፡ ገድመው ፡ ገዳሙን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ እየሄደ ፡ እስከዛሬ ፡ ይሳለመዋል ። እንደዚሁም ፡ አባ ፡ ጳንጦሌዎን ፤ አባ ፡ ገሪማ ፡ በመላው ፡ ኢትዮጵያ ፡ የክርስቲያን ፡ ወገንና ፡ ይልቁንም ፡ ገዳማቸው ፡ በሚገኝበት ፡ በትግሬ ፡ አገር ፡ የከበሩ ፡ ናቸው ።

ከነዚህ ፡ ከህጉ ፡ መካከል ፡ አባ ፡ አረጋዊ ፡ አባ ፡ ጳንጦሌዎን ፡ አባ ፡ ገሪማ ፡ አባ ፡ አፍጼ ፡ ገድልና ፡ ድርሳናቸው ፡ በየገዳማቸው ፡ ይገኛል ፡ ከዚያም ፡ ወደፈረንጅ ፡ አገር ፡ የብራናው ፡ ጽሑፍ ፡ ተሻግሮ ፡ በፓሪስ ፡ በሎንዶን ፡ በሮማ ፡ ይገኛል ። ከዚያም ፡ የአባ ፡ ገሪማንና ፡ የአባ ፡ ጳንጦሌዎንን ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የአቡነ ፡ አረጋዊን ፡ ኢፍሲዮ ፡ ጉይዲ ፡ አሳትመውታል ።

የአቡነ ፡ አረጋዊንም ፡ የአቡነ ፡ ገሪማንም ፡ ገድል ፡ የጻፉት ፡ የአክሱም ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ናቸው ። የአባ ፡ ገሪማን ፡ ገድል ፡ የጻፈው ፡ በገድሉ ፡ መዝገመሪያ ፡ ላይ ፡ እንደሚታየው ፡ “ድርሳን ፡ ዘደረሰ ፡ ቅዱስ ፡ ዮሐንስ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ዘአክሱም ፡ በእንተ ፡ እበዩ ፡ ወክብሩ ፡ ለቅዱስ ፡ ይስሐቅ ፡ (ገሪማ) . . . . ፡ ብሎ ፡ ይገምራል ፡ ከዚያ ፡ “ወሀሎ ፡ ጅዱ ፡ ብእሲ ፡ ዘስሙ ፡ መስፍያኖስ ፡ ንጉሠ ፡ ሮም ፡ ወስመ ፡ ብእሲቱ ፡ ስፍንግያ ፡ እስመ ፡ መካን ፡ ይእቲ ፡ ወአልባ ፡ ውሉደ ፡ ወነበሩ ፡ ክልኤሆሙ ፡ እንዘ ፡ የኅዝቡ ፡ ፲ወፀተ ፡ ዓመተ ፡ . . . . ፡ እያለ ፡ ይቀጥልና ፡ በጭሩ ፡

ሀ- ገሪማ ፡ ከሮም ፡ ንጉሥ ፡ መወለዱንና ፡ ስሙ ፡ ይስሐቅ ፡ ትርጓሜው ፡ ዕንቁ ፡ ባሕርይ ፡ ተብሎ ፡ መሠየሙን ።

ለ- ተወልዶ ፡ መንፈሳዊ ፡ መጻሕፍትን ፡ እየተማረ ፡ ከደገ ፡ በኋላ ፡ ሚስት ፡ እንጭለትና ፡ በሠርጉ ፡ ደስ ፡ ይበብን ፡ እያሉ ፡ ሲመከከሩ ፡ “ሌሊት ፡ የእግዚአብሔር ፡ መልአክ ፡ በሕልም ፡ ተገልጸ ፡ ብዙ ፡ ነፍስ ፡ የሚያድነው ፡ መኖሩን ፡ በስሙ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መሠራቱንም ፡ ገልጸ ፡ መናገሩን ።

ሐ- አባቱ፡ መስፍያኖስ፡ ሲሞት፡ መኳንንቱ፡ እምቢ፡ እያለ፡ ሲያለቅስ፡ በግድ፡ አንግሠውት፡ ሳለ፡ በአባ፡ ጳንጠሌዎን፡ አሳሳቢነት፡ በቅዱስ፡ ገብርኤል፡ መሪነት፡ ከሮም፡ ተነሥቶ፡ በ፫፡ ሰዓት፡ አክሱም፡ ደርሶ፡ ከአባ፡ ጳንጠሌዎን፡ መገናኘቱንና፡ ምንኩስናን፡ አስኬማን፡ ከርሳቸው፡ መቀበሉን፤ የአባ፡ ገሪማን፡ (ይስሐቅን) ወደ፡ አክሱም፡ መምጣት፡ ሲሰሙ፡ የቀሩት፡ አባ፡ ሊቃኖስ፡ ከቀሩት ጥንጥንያ፡ አባ፡ ይምዳታ፡ ከቆስያ፡ የቀሩትም፡ ከየሥፍራቸው፡ ወደ፡ አክሱም፡ መምጣታቸውን ።

መ- ሁሉም፡ አክሱም፡ ባሉበት፡ ጊዜ፡ የአክሱም፡ አገረ፡ ገዥ፡ ወደነርሱ፡ መጥቶ፡ ኢትዮጵያን፡ የሚገዛት፡ ሰውም፡ መኳንንቱም፡ ሕፃን፡ ልጁ፡ ገረድ፡ ግብር፡ በየቀኑ፡ እየገበሩ፡ የሚገዙለት፡ ዘንዶ፡ (አርዌ) አለ፡ ብሎ፡ እንደነገራቸውና፡ በዚህ፡ ተገርመው፡ ወደ፡ አግዚአብሔር፡ ጸልዮው፡ በጸሎታቸው፡ አርዌውን፡ እንደገደሉት ።

ሠ- ይስሐቅ፡ በዓቱን፡ በመደራ፡ (መጠራ?)፡ አድርጎ፡ በየጊዜው፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የሚያስደንቅ፡ ተአምራት፡ ማድረጉን፡ ፀሐይ፡ ማቆሙን፡ ዛፎችና፡ ደንጋዮችም፡ እየታዘዙት፡ ብዙ፡ የጽድቅና፡ የትሩፋት፡ ሥራ፡ ፈጽሞ፡ በሰኔ፡ ፲፯፡ ከዚህ፡ ዓለም፡ ተሠውሮ፡ ወደሰማይ፡ መውጣቱን፡ ይገልጻል ።

የቀሩትንም፡ ቅዱሳን፡ የአባ፡ ኦሪጋዊንም፡ የአባ፡ ጳንጠሌዎንንም፡ ታሪክ፡ ለማግኘት፡ ብናነብ፡ የምናገኘው፡ ይኸንኑ፡ የመሰለ፡ ስለሆነ፡ በዚህ፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ ሁሉን፡ ለመጨመር፡ ጊዜና፡ ሥፍራ፡ ያንሰናል ። በገድሉም፡ ውስጥ፡ የተጻፈውን፡ ሁሉ፡ አምኖ፡ ለመቀበል፡ ብዙ፡ የሚቸግር፡ ነገር፡ አለ ። በዚህ፡ በገሪማ፡ ገድል፡ ወይም፡ ድርሳን፡ ላይ፡ ገሪማን፡ (ይስሐቅን) መስፍያኖስ፡ የሚባለው፡ የሮማ፡ ንጉሥ፡ ልጅ፡ ያደርገዋል ። መስፍያኖስ፡ የሚለውም፡ መክስምያኖስን፡ ይመስላል ። ይኸውም፡ ቋሣር፡ የዲዮቅልጥያኖስ፡ ጓደኛ፡ የነበረ፡ በአረማዊነቱ፡ የጸና፡ የክርስቲያን፡ ጠላት፡ ነው ። የነበረበትም፡ ጊዜ፡ ገና፡ በኢትዮጵያ፡ ክርስትና፡ ሳይገባ፡ በ፫፻፳-፫፻፲፫ ዓ. ም. መካከል፡ ነው ። ከርሱ፡ ዝምሮ፡ እስከ፡ መጨረሻ፡ ድረስ፡ መክስምያኖስ፡ ወይም፡ መስፍያኖስ፡ የሚባል፡ ንጉሥ፡ የለም ። ልጁም፡ መንግሥቱንና፡ ዙፋኑን፡ ንቆ፡ ወደ፡ አክሱም ፡ ሄደ፡ የሚል፡ ታሪክ፡ በሮማውያን፡ ታሪክ፡ ውስጥ፡ በፍጹም፡ ስለሌለ፡ ነገሩን፡ መቀበል፡ ይቸግራል ።

ስለዚህ፡ ስለተሰዱት፡ ቅዱሳን፡ ልናምን፡ የሚገባው፡ በመገገመሪያው፡ ምዕራፍ፡ እንደተተረከው፡ እነዚህ ፡ ቅዱሳን፡ ከቀስጥንጥንያ፡ ከሶርያ፡ መጥተው፡ አባ፡ ሰላማ፡ ከሣቴ፡ ብርሃን፡ የመሠረተውን፡ ክርስትና፡ በበለጠ፡ ማስፋፋታቸውን፡ ብቻ፡ ነው ። በዚህም፡ ሥራቸው፡ በቤተ፡ መንግሥትም፡ በቤተ፡ ክህነትም፡ ተከብረው፡ ጽላት፡ ቢቀረጹላቸው ፤ ለመታሰቢያ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ቢሠራላቸው፤ የበዓል፡ ቀን፡ ቢወሰንላቸው፡ የተገባ፡ ነው ። ስለዚህ፡ በየገድላቸውና፡ በስንክሳር፡ እንደተመለከተው ፤

የአባ :	አሌፍ :	በዓል :	በመጋቢት :	፲፩ :	ቀን :
”	ጽሕግ :	”	በጥር :	፲፮ :	”
”	አረጋዊ :	”	በጥቅምት :	፲፬ :	”
”	አፍጺ :	”	በግንቦት :	፲፬ :	”
”	ገሪግ :	”	በሰኔ :	፲፯ :	”
”	ጳጳሳዊያን :	”	በጥቅምት :	፯ :	”
”	ሊቃናስ :	”	በኅዳር :	፳፯ :	”
”	ጉባ :	”	በግንቦት :	፳፱ :	”
”	ይምዓታ :	”	በጥቅምት :	፳፫ :	”

ሲከበር : ይኖራል ።

የመጡበትን ፡ ዘመን ፡ አንዳንድ ፡ በካሌብ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ግማሹም ፡ በልጁ ፡ በጉብረ፡መስቀል ፡ ጊዜ ፡ የሚያደርገው ፡ አለ።ነገር ፡ ግን ፡ ደንበኛው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ <ወሳልዓደብ ፡ ወለዶ ፡ ለአልዓሜዳ ፡ ዘወጽኦ ፡ በመዋዕለ ፡ መንግሥቱ ፡ ሆኑ ፡ ቅዱሳን ፡ እምድረ ፡ ሮም ፡ (ይኸውም ፡ ማለት ፡ ከቀስጥንጥንያ) ፡ ወአስተራትኡ ፡ ሃይማኖተ ፡ ወሥርዓተ ፡ ምንኩስና ፡ . . . > የሚለው ፡ ከብዙ ፡ ባለታሪክ ፡ ጋር ፡ ስለሚጋጠም ፡ ያመጣጣቸውን ፡ ጊዜ ፡ እዚህ ፡ አልዓሜዳ ፡ ጊዜ ፡ ላይ ፡ (፬፻፳-፬፻፸ ፡ ዓ፡ ምሕረት) ፡ መመደብ ፡ የተሰማማ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ከነዚህ ፡ ከተሰዓቱ ፡ ቅዱሳን ፡ ውስጥ ፡ አባ ፡ ጳጳሳዊያን ፡ ከአጼ ፡ ካሌብ ፡ አባ ፡ አረጋዊ ፡ ከአጼ ፡ ጉብረ ፡ መስቀል ፡ ጋር ፡ ስለ ፡ ክርስትና ፡ ሥራ ፡ ስለ ፡ ገዳምና ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሕንፃ ፡ በመንፈሳዊ ፡ በኩል ፡ አባትና ፡ ልጅ ፡ ሆነው በሕብረትና ፡ በጠበቀ ፡ ግንኙነት ፡ አብረው ፡ እየሠሩ ፡ ጊዜያቸውን ፡ አሳልፈዋል ።

እነዚህም ፡ ሆኑ ፡ ቅዱሳን ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ገዳማትን ገድመዋል ።

፩ኛ ፡	አባ ፡	አረጋዊ ፡	ደብረ ፡	ደሞን ።
፪ኛ ፡	”	አሌፍ ፡	የብኅዛን ፡	(አሀስአ) ገዳም ።
፫ኛ ፡	”	ጽሕግ ፡	የጼድያን ፡	”
፬ኛ ፡	”	አፍጺ ፡	የዩሃን ፡	(ያኃ) ፡
፭ኛ ፡	”	ገሪግ ፡	የመደራን ፡	”
፮ኛ ፡	”	ጳጳሳዊያን ፡	አክሱም ፡	አጠገብ ፡
፯ኛ ፡	”	ሊቃናስ ፡	የደብረ ፡	ቄናጽልን ።
፰ኛ ፡	”	አባ ፡	ጉባና ፡	አባ ፡
			ይምዓታ ፡	በገርዓልታ ።

በነዚህ ፡ በስማቸው ፡ የሚጠሩትን ፡ ገዳማት ፡ ዝርዝሩን ፡ በትክክል ፡ ባናውቀውም ፡ ቅዱሳን ፡ በዓታቸው ፡ ሆኖ ፡ ሲያስተምሩበት ፡ በነበሩበትና ፡ በሞቱበት ፡ ሥፍራ ፡ በየጊዜው ፡ ገዳማቱንና ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናቱን ፡ የሚያሠሩት ፡ በሕዝብና ፡ በአገረ ፡ ገዥዎች ፡ ላይ ፡ ሥልጣን ፡ ያላቸው ፡ ነገሥታቱ ፡ እንደሚሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

የአክሱምና ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥታት ፡ የሥልጣኔ ፡ የፖለቲካ ፡ አንድነትና ፡

ግንኙነት ።

በዚህ ፡ በለፋት ፡ ምዕራፎች ፡ በአክሱም ፡ የገናንነት ፡ ዘመን ፡ አኳያ ፡ ገናና ፡ ሥልጣን ፡ ክርስቲያን ፡ የሆነውን ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ ነገሥታት ፡ አጫጭር ፡ ታሪክ ፡ ከነርሱም ፡ ጋር ፡ በግብፅ ፡ የገነነውን ፡ የነአሞንን ፡ የነጥታህን ፤ የነስራፒስን ፤ በግሪክና ፡ በሮማ ፡ ግዛት ፡ የነበሩትን ፡ የነጀዎቼን ፤ የነማርስን ፡ አምልኮ ፡ የክርስቶስ ፡ ሐዋርያት ፡ ከነርሱም ፡ በኋላ ፡ የተከተሉት ፡ ሰማዕታትና ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ በነቆስጠንጢኖስ ፡ በነቴዎዶስዮስ ፡ ዘመን ፡ እንደምን ፡ እንደደመሰሱት ፡ ተመልክተናል ። ከዚህም ፡ ጋር ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ጳጳሳት ፡ መነከሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ በመካከላቸው ፡ ራሳቸው ፡ በምርምር ፡ እየተፈላለጉ ፡ በሚያፈልቁት ፡ አሳብ ፡ እንደምን ፡ እንደተከራከሩ ፡ ተገንዝበናል ።

ይህ ፡ ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ የኛ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ምን ፡ ይሠራ ፡ ነበር ፡ ያልን እንደሆነ ፡ በዚህ ፡ የነገሥታቱ ዜና ፡ መዋዕል ፡ እንደቀረጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ በየዘመኑ ፡ በየመልኩ ፡ ተጽፎ ፡ አልተገኘም ። የአስተዳደሩ ፡ የሕጉ ፡ የዳኝነቱ ፡ የገንዘቡ ፡ የገበያው ፡ የሕንፃው ፡ የጦር ፡ መሣሪያው ፡ የቤት ፡ ዕቃው ፡ ዓይነቱና ፡ ሠሪው ፡ ሁሉ ፡ የተዘረዘረባት ፡ አገር ፡ ተወላጅ ፡ በዘመኑ ፡ ጽፎ ፡ ያስተላለፈው ፡ አለመኖሩን ፡ አመልክተናል ። የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ሁሉ ፡ ሥራ ፡ እያለው ፡ እንደሌለው ፡ ሊመስል ፡ ምንም ፡ አልቀረውም ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ዛሬ ፡ ከ፲፰ኛው ፡ መቶ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ወዲህ ፡ ምሥጋና ፡ የሚገባቸው ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሊቃውንት ፡ አገራችን ፡ እየመጡ ፡ ከቆመው ፡ ተሰብሮ ፡ ከተጋደመው ፡ ሐውልት ፡ ላይ ፡ የቤተ ፡ መንግሥትና ፡ የቤተ ፡ መቅደስ ፡ ፍራሽ ፡ ከነበረበት ፡ እየተፈላለጉ ፡ በዘመኑ ፡ የተቀረጸውን ፡ የብረት ፡ የናስ ፡ የብር ፡ የወርቅ ፡ ገንዘብ ፡ እየለቀሙ ፡ ጽሑፉን ፡ ተርጉመው ፡ ወደ ፡ ብርሃን ፡ ሲያወጡት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፤ ፫ ፡ ወይም ፡ ፪ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ገምግሞ ፡ እስከ ፡ እስላሞች ፡ ወረራ ፡ ድረስ ፡ የነበረው ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ታላቅ ፡ ድርጅት ፡ ያለው ፡ ደንበኛና ፡ ሥልጣን ፡ መንግሥት ፡ መሆኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ቻሉ ። በለፈው ፡ እንዳነበብነው ፡ የሚዛና ፡ ገናናነትንና ፡ ኃይል ፡ የሚገልጸው ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ ይነስ ፡ ይብዛ ፡ የቀሩትንም ፡ ያልተጻፈላቸውን ፡ ይገልጻል ፡ ማለት ፡ እንችላለን ።

ከሚዛና ፡ በፊትና ፡ በኋላም ፡ ያሉት ፡ በአስተዳደር ፡ ግዛት ፡ በማስፋፋት ፡ ያው ፡ እንደርሱ ፡ መሆናቸው ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥተው ፡ በሰሜን ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተስፋፍተው ፡ ስማቸው ፡ ሳባውያን ፡ ሀበሳን ፡ አግዓዝያን ፤ የሚባሉት ፡ ዘሮች ፡ ዘራቸውን ፡ ቋንቋቸውን ፡ ሥልጣኔያቸውን ፡ በምጥዋ ፤ በዳህላቅ ፤ በባርካ ፡ በሳሆ ፡ በማርያ ፤ በቤት ፡ አጽገባ ፡ በአድ ፡ ተክሌ ፤ በወዲህኛውም ፡ ትግራ

በሐላግና ፡ በአክለ ፡ ጉዛይ ፡ በሠራዬ ፡ እስከ ፡ ዋጀራትና ፡ አሸንጌ ፡ ድረስ ፡ ከአስ
 ፋፋ ፡ በኋላ ፡ ከዚያ ፡ ለግዛትና ፡ ለአስተዳደር ፡ ወይም ፡ በምሪትና ፡ በመሰማራት ፡
 እያለፉ ፡ ወደ ፡ አማራው ፡ አገር ፡ ወደበጌምድርና ፡ ወደ ፡ ጉጃም ፡ ወደሸዋ ፡
 እየዘለቁ ፡ ከዚያም ፡ አልፈው ፡ ዛሬ ፡ ልማዱና ፡ ቋንቋው ፡ የሰጧ ፡ መልኩ ፡ ሳይ
 ቀር ፡ እንደሚያስረዳን ፡ እስከ ፡ ጉራጌ ፡ እስከ ፡ ጋፋት ፡ ከወዲህም ፡ እስከ ፡ አርጎባ ፡
 (አንኮበር ፡ ምሥራቅ) ፡ እስከ ፡ ሐረር ፡ ደረሱ ። በነዚህም ፡ አገሮች ፡ ዘራቸውንና ፡
 ቋንቋቸውን ፡ ልማታቸውን ፡ እንደያዙ ፡ ሲመሠረቱ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ አብሯቸው ፡
 ካለው ፡ ከነዋሪው ፡ ከኩሽ ፡ ዘር ፡ ከበጅያው ፡ ከአገው ፡ ከሲዳማው ፡ ከጋላው ፡ ከሻ
 ንቅላው ፡ ሕዝብ ፡ ጋራ ፡ ዘራቸውንም ፡ ልማታቸውንም ፡ ደበልቀው ፡ ይገኛሉ ።

ነገር ፡ ግን ፡ በሁሉም ፡ ላይ ፡ መናገሻ ፡ ከተማውን ፡ አክሱም ፡ ያደረገው ፡ መንግ
 ሥት ፡ ሁሉንም ፡ በበላይ ፡ ያስተዳድር ፡ ነበር ። አክሱም ፡ በአራተኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡
 ምሕረት ፡ ላይ ፡ ክርስትናን ፡ ከተቀበለ ፡ በኋላ ፡ ይኸንኑ ፡ ሃይማኖት ፡ ከቁስጥንጥ
 ንያ ፡ ግዛት ፡ ከሚመጡት ፡ መነኮሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ ጋር ፡ በየግዛቱ ፡ ያስፋፋ ፡
 ዠመር ። የቤቱ ፡ ሕንፃ ፡ የየሐውልቱ ፡ ቅርጽ ፡ የቀድሞው ፡ የፈለቁበትን ፡ የአሶ
 ሮንና ፡ የበቢሊንን ፡ ምልክት ፡ ይዞ ፡ የደቡብ ፡ ዐረብን ፡ ከወዲህ ፡ የግብፅን ፡ እየነካ ፡
 በጠቅላላው ፡ የግሪክን ፡ የሚመሳስል ፡ ይሠሩ ፡ ዠመር ። በምዕራፉ ፡ ላይ ፡ ጽሑ
 ፋን ፡ ከነስእሉ ፡ የተመለከትነው ፡ የነገሥታቶቻችን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የወርቅና ፡ የና
 ሐስ ፡ ገንዘብ ፡ የቅርጹ ፡ ዓይነትና ፡ መጠን ፡ የነጋሢው ፡ መልክ ፡ የዙሪያው ፡
 ሐረግና ፡ የጽሑፉ ፡ ቃል ፡ ከጓደኞቻቸውና ፡ በንድ ዘመን ፡ አቅራቢያ ፡ ከነበሩት
 ከሮማና፡ከቁስጥንጥንያ፡ነገሥታት ፡ ከነዲዮቅልጥያኖስ ፡ ከነቴዎድሶዮስ ፡ ገንዘብ ፡ ጋር ፡
 በብዙ ፡ ተመሳሳይነት ፡ አለው ። አንዳንዱም ፡ ወደፋርስ ፡ ነገሥታት ፡ ይጠጋል ።

በአብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ ሐውልቶች ፡ ላይ ፡ ያየነው ፡ «ዒዛና ፡ ወልደ ፡ እለ ፡
 ዓሚዳ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ ወዘሕሜር ፡ ወዘረይዳን ፡ ወዘሰብእ ፡ ወዘሰልሂን» ፡ እያለ ፡
 የእገሌ ፡ ልጅ ፡ የእገሌና ፡ የእገሌ ፡ አገሮች ፡ ንጉሥ ፡ እያሉ ፡ ጽሑፍን ፡ መዠ
 መር ፡ የፋርስችም ፡ የምሥራቃውያንና ፡ የአውሮፓውያንም ፡ ነገሥታት ፡ ልማድ ፡
 መሆኑ ፡ ትዝ ፡ ይለናል ። የዚህንም ፡ ዓይነት ፡ አጻጻፍ ፡ ከአክሱምና ፡ ከዛጉዬ ፡
 ተቀብለው ፡ በሸዋም ፡ በጉንደርም ፡ የነበሩት ፡ ነገሥታቶቻችን ፡ በዘመኑ ፡ የሚገ
 ዙትን ፡ የኢትዮጵያ ፡ አውራጃ ፡ እየጠቀሱ ፡ እንደተጠሩበት ፡ ወደፊት ፡ እናነባለን ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ክክርስትና ፡ ወዲህ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ከገቡት ፡ ሥልጣኔዎች ፡
 ከሌሎቹ ፡ የቁስጥንጥንያው ፡ ይበረክት ፡ ይመስለኛል ። ለምሳሌ ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡
 ግዛት ፡ እየመጡ ፡ ያስተማሩት ፡ ይሁን ወይም ፡ ከዚህ ፡ የኛዎቹ ፡ ሊቃውንትና ፡
 ቀሳውስት ፡ ወደነኛ ፡ ሄደው ፡ እየተማሩ ፡ ተመልሰው ፡ በገራቸው ፡ ያገቡት ፡ ይሁን ፡
 ወይም ፡ በሁለቱም ፡ ዓይነት ፡ ይሁን ፡ በአክሱሞች ፡ ዘመን ፡ በዛጉዬዎች ፡ ጊዜ ፡
 በየገዳማቱ ፡ በየአድባራቱ ፡ ውስጣዊ ፡ ግድግዳ ፡ ላይ ፡ ተስሎ ፡ የሚታየው ፡ የእ
 መቤታችን ፡ ከልጅዋ ፡ ጋር ፡ (ምስለ ፡ ፍቁር ፡ ወልዳ) ፡ የመላእክትና ፡ የሰማዕታት ፡

ስዕል ፡ በቀስጥንጥንያ ግዛት ፡ በነቅድስት ፡ ሰፍያ ፡ ወይም ፡ ከፊጅ ፡ እስከ ፡ ሺ፰፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ከተሳሉት ፡ ስዕሎች ፡ ጋር ፡ ተመሳሳይነቱ ፡ ትክክል ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ በጠቅላላው ፡ የአክሱምና ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥታት ፡ በንድ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ እንደመኖራቸው ፡ መጠን ፡ ሃይማኖትና ፡ ሰውቀት ፡ ተከፋይ ፡ ተፎካካሪና ፡ ወዳጅ ፡ መሆናቸውን ፡ እንረዳለን ። በፍሬምናጦስ ፡ የጵጵስና ፡ ሹመት ፡ ምክንያት ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ቀንስጣ ፡ (ከንስታንሲዩስ) ፡ ለአብርሃና ፡ ለአጽብሐ ፡ በጸፈው ፡ ደብዳቤ ፡ ላይ ፡ «የተከበራችሁ ፡ ወንድሞቼ» ፡ በሚል ቃል ፡ ደብዳቤውን ፡ ሲዘጋው ፡ ይበልጥ ፡ አሳባችንን ፡ ያጸናል ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ በዐረብ ፡ አገር ፡ ያሉትን ፡ የናግራንን ፡ ክርስቲያኖች ፡ አይሁዶችና ፡ አረማውያን ፡ ተባብረው ፡ ሲያጠቁቀቸው ፡ የአክሱምና ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ ተባብረው ፡ ሲያድኑዋቸው ፡ በሚቀጥለው ፡ ምዕራፍ ፡ በሰፊው ፡ እንመልከት ።

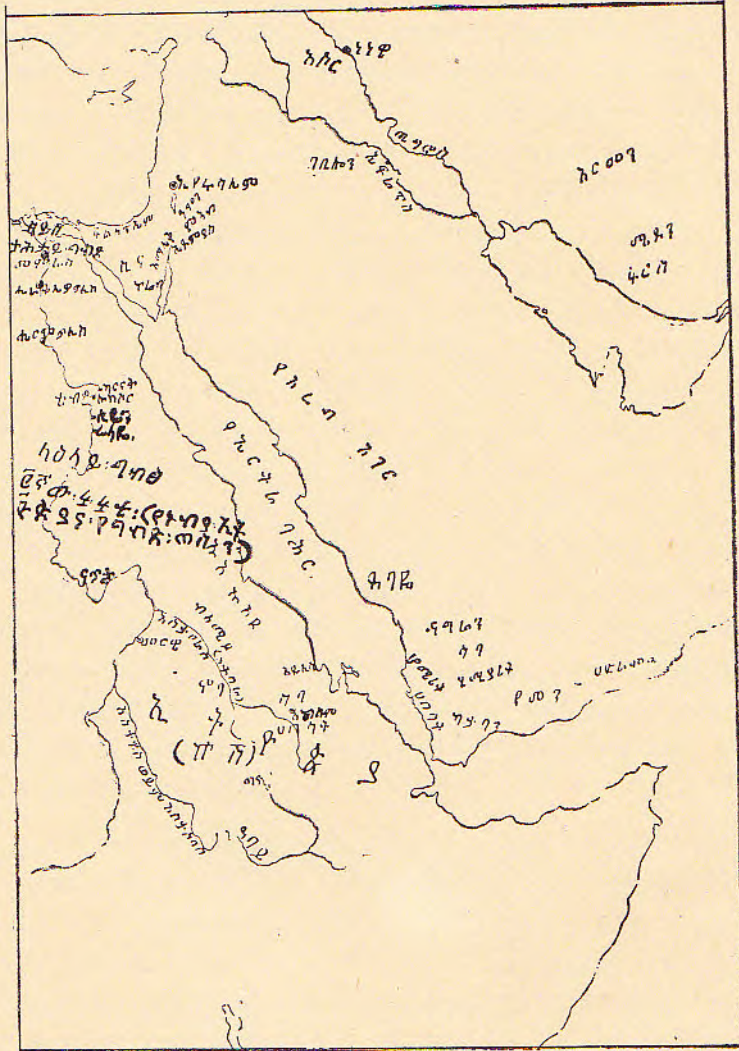
ምዕራፍ ፡ ፶፮ ።

በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ግዛት-በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ የክርስቲያኖችና ፡ የአይሁዶች ፡ ፉክክር-የሀገረ ፡ ናግራን ፡ ክርስቲያኖች ፡ እልቂት ።

በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ በጸኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ካሌብ ፡ ወደ ፡ ዓረብ ፡ አገር ፡ ዘምቶ ፡ የናግራን ፡ ክርስቲያኖችን ፡ ደም ፡ የተበቀለበትን ፡ ታሪክ ፡ ከመመልከታችን ፡ በፊት ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ቀዳሚና ፡ ተያያዥ ፡ የሆነውን ፡ አሳብ ፡ እንገንዘብ ። ከስመ ፡ ጥሩው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ከካሌብ ፡ በፊት ፡ ከአብርሃ ፡ ወዲህ ፡ ያሉት ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክቸው ፡ በማይገኝበት ፡ መካከል ፡ የካሌብ ፡ በናግራን ፡ ዕልቂት ፡ ምክንያት ፡ ሲገኝ ፡ ስለርሱ ፡ እስከ ፡ ተቻለ ፡ ድረስ ፡ በርከት ፡ አድርገን ፡ ለመጻፍ ፡ ለታሪካችን ፡ ያለን መጓጓት ፡ እያስገደደ ፡ ደስ ፡ ይለናል ።

ከአክሱም ፡ መንግሥት ፡ አቅጣጫ ፡ ከኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ማዶ ፡ ከሚገኘው ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ምናልባት ፡ ከሺ ፡ ዓመት ፡ ወይም ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ በየጊዜው ፡ ሳባ ፡ ሂሚያሪት ፡ አግዓዝያን ፡ ሀበሳን ፡ እያልን ፡ እኛም ፡ ጸሐፊዎቹም ፡ እየደጋገምን ፡ የምንጠራቸው ፡ ነገዶ ፡ የቅጣን ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ መሻገራቸውን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ተናግረናል ።

ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ በመጡበት ፡ በአፍሪካ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ተመሥርተው ፡ ያገር ፡ ተወላጁን ፡ የካምና ፡ የኮቭን ፡ ዘር ፡ እሸንፈው ፡ ገዥውም ፡ አሠልጣኙም ፡ ሲሆኑ ፡ እያደርም ፡ ድርጅታቸው ፡ ሲበረታ ፡ ገናንነት ፡ ሲሰማቸው ፡ ፈታቸውን ፡ ወደመጡበት ፡ ወደ ፡ ወገኖቻቸው ፡ አገር ፡ መለሱና ፡ የደቡብን ፡ አገር ፡ በዚያ ፡ ያሉትን ፡ የየነገዱን ፡ ነገሥታት ፡ ወይም ፡ ባላባት ፡ አሸንፈው ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ተገዥ ፡ አደረጉትና ፡ እንደራሴዎቻቸውን ፡ በዚያ ፡ እየሾሙ ፡ ያስተዳድሩ ፡ ዝመር ።

ተ. 9 መ.

ኢትዮጵያ ፣ ከግብፅ ፣ ከአሶርና ፣ ከባቢሎን ፣ ከደቡብ ፣ አረብ ፣ መንግሥታት ፣
 ጋር ፣ የሚያሳይ ፣ ክርታ ።

፫፻፴፮

በመገመሪያ : የዓረብን : አገር : ያስገበረው : አክሱማዊው : ንጉሥ : በትክክል : ማን : መሆኑ : በታሪክ : እስካሁን : አልተገለጸም ። በምዕራፍ : ፴፯ : ላይ : ከስማስ : ጽሑፉን : የገለበጠው : ባለሐውልት : ንጉሥ : ዓረቢትንና : ኪንዳ : ኮልጊት : የተባሉትን : ከሌው : ከሚ : ወደብ : ተነሥተው : ከዓረብ : ሳባውያን : ተዋግተው : ድል : አድርገው : አገሩን : የኔ : ሠራዊት : ያዙት : የሚለው : ስለአፈላስ : ይሁን : ወይም : ስለሌላ : ንጉሥ : መሆኑን : አልገለጸም ። ከንግግሩ : በላይ : ስሙ ሊገኝበት : የሚቻለው : ሐውልታዊ : ሥፍራ : በቀን : ብዛት : መሰባሰብን : ባለፈው : አመልክተናል ። በቅርብ : ጊዜ : የተነሡት : ጸሐፊዎች : ግላጸር ፣ ሐለቪ ፣ አርና ፣ ኮንቲ : ሮሲኒ : ሪክማን : ሌሎችም : የዓረብን : አገር : ታሪክ : ከአክሱም : መንግሥት : ጋር : ያለውንም : የፖለቲካና : የሥነ : ጽሑፍ : ታሪካዊ : ግንኙነት : የሚመረምሩት : ሁሉ : ከደቡብ : ዓረብ : ወደኢትዮጵያ : የመጡት : የሳባውያን : ዘር : እዚያ ፣ ለቀሩት : የሳባ : ነገሥታት : ይገብሩ : እንደነበረ ፣ ከዚያም : ከነዚህም : እየተመረጠ : ከኢትዮጵያ : ግብር : እያስወጣ : ለነዚያ : የሚልከው : «ነጋሢ ወይም : ነገሥት : «ትርጓሜው : በሳባውያን : ቋንቋ» : አስገባሪ : ወይም : አስገባሪዎች» : እንደሚባል : ይገልጻሉ ። አስገባሪ : ማለትም : ግብር : አስወጭ : ከማለት : ልዩነት : የለውም ። እንደዚህ : ሆኖ : ሲኖር : ወደኢትዮጵያ : የመጡት : ኃይልና : ጉልበት : ሲሰማቸው : ለነዚያ : መገበርን : አቋርጠው : ሊወጉዋቸው : የመጡትንም : እያሸነፉ : መመለሳቸው : በመጨረሻም ፣ ባንድ : ወገን : ገዥዎቻቸው : የነበሩትን : በሌላው : ወገን : ወገኖቻቸው : የሆኑትን : እነዚህኑ : የደቡብ : ዓረቦችን : (ሳባዎችንና : ሂሚያሪትን ፣ ራይዳንን - ሀበሳትን) : መልሰው : ወግተው : ለአክሱም መንግሥት ፣ ግብር : እንዳደረጉዋቸው : በዚህ : በያዝነው : የታሪክ : ምርመራ : ዘመን : በየታሪኩ : ተጠቅሶ : ይገኛል ።

ዳሩ : ግን : በመጀመሪያ : የአክሱምን : ነፃ : መንግሥትነት : ያቋቋመው : ንጉሥ : ወይም : ንጉሠ : ነገሥት ፣ የቀድሞውን : «የነጋሢ-አስገባሪ» : ስም : ይዞ : የነገሠው : ስሙ : ማን : መሆኑ : የነገሠበት : ዘመን : ምን : ጊዜ : መሆኑ : በታሪክ : እንደማይታወቅ : ባለፈው : ጠቅሰነዋል ። እንደዚህም : የራሱን : መንግሥት : ከአቋቋመ : በኋላ : በመርከብ : ተሻግሮ : ወገኖቹን : (የደቡብ : ዓረቦችን) : ሳባውያንን : የወረረና : ያስገበረ : ንጉሥ : የትኛው : መሆኑ : እንደዚያው : እንዳለፈው : በትክክል : አልታወቀም ።

በዓረብ : አገር : ሊቃውንቱ : ታሪክ : ሲፈለገ : ገደረት : የተባለ : አንድ : የኢትዮጵያ : (አክሱም) : ንጉሥ : በመርከብ : ተሻግሮ : የዓረብን : አገር : ተዋግቶ : ማሸነፉን : ይጠቅሳሉ ። ይኸውም : ንጉሥ : በምዕራፍ : ፴፫ : ገጽ : ፪፻፰ : በነገሥታት ዝርዝር : በB : ፊደል : ተርታ : ቀጥር : ፫ : ላይ : የተመደበው : ዘግዳር : የተባለው : ሳይሆን : አይቀርም ተብሎ : ከስሙ : መቃረብ : በቀር : ማስረጃ : የሌለው : ግምት : ተሰጥቷል ። ነገር : ግን : ይህ : ገደረት : የተባለ : ንጉሥ : መዋጋቱና : ለጊዜው : ማሸነፉ : እርግጥ : ሲሆን : በኋላ : ደግሞ :

ተሸንፏልና ፡ ለዘለቁታ ፡ ያስገበረ ፡ እርሱ ፡ አይደለም ፡ በማለት ፡ የዓረብን ፡ አገር ፡ በመገመሪያ ፡ ለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ያስገበረ ፡ በ፴፯ ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ ያመለከትነው ፡ አፊላስ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ሲሉ ፡ መርማሪዎች ፡ ከአንድ ፡ አወላዋይ ፡ ፍርድ ፡ ወደሌላ ፡ አወላዋይ ፡ ፍርድ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ከገደረት ፡ ወደአፊላስ ፡ ተላልፈዋል ።

ታልሙድ ፡ በተባለው ፡ መጽሐፍ ፡ አንድ ፡ ረቢ ፡ የተባለ ፡ አስራኤላዊ ፡ የደቡብ ፡ ዓረብን ፡ በ፻፴ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ በገቡና ፡ ጊዜ ፡ በዋናው ፡ ከተማ ፡ ደርሶ ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ አሠራር ፡ ተመልክቶ ፡ ካደነቀ ፡ በኋላ ፡ ንጉሠ-ና ፡ እቴጌይቱ ፡ መልካቸው ፡ እንደ ፡ ዓረቦች ፡ ሳይቀላ ፡ ጠያይም ፡ የሆነበትን ፡ ምክንያት ፡ ከሸማግሌዎች ፡ ጠይቆ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የዓረብን ፡ አገር ፡ ለመግዛት ፡ የመጡ ፡ የኩሽ ፡ ዘሮች ፡ ናቸው ፡ የሚል ፡ መልስ ፡ ማግኘቱን ፡ የዛሬ ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ ይጠቅሳል ። ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ገጽ ፡ ፻፳ ፡ ተመልከት ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በመላ ፡ አፊላስ ፡ የነገሠበት ፡ ዘመን ፡ ፫፻ኛው ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ ከርሱ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ያለ ፡ አክሱማዊ ፡ ንጉሥ ፡ በተረጋገጠ ፡ አኳኋን ፡ የደቡብን ፡ ዓረብ ፡ ካስገበረ ፡ ወዲህ ፡ ቀድሞ ፡ የአክሱምና ፡ የዙሪያው ፡ ከተሞች ፡ ከዓረብ ፡ አገር ፡ ከተሞች ፡ ከዛፋርና ፡ ከሌሎችም ፡ ጋር ፡ ሸቀጥ ፡ ለሸቀጥ ፡ ይነጋገሩበት ፡ የነበሩት ፡ ቀረና ፡ አሁን ፡ በትክክል ፡ ዓረብ ፡ ለአክሱም ፡ ገባር ፡ ሆነ ። ባለፈው ፡ በ፴፱ኛውና ፡ በ፵ኛው ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ እንደተመለከትነው ፡ በ፴፻ኛው ፡ መቶ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ የነገሠው ፡ ዒዛና ፡ (አብርሃ) የአክሱም ፡ የሳባ ፡ የሐበሳት ፡ የረይጻን . . . . . ፡ ንጉሥ ፡ እያለ ፡ ለአክሱም ፡ ተገዥ ፡ የሆኑትን ፡ የዓረብን ፡ አገሮች ፡ እየዘረዘረ ፡ ይጠራባቸው ፡ እንደነበረ ፡ አንብባለሁ ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ አብርሃ ፡ ካለፈና ፡ አፄ ፡ ካሌብ ፡ በነገሠበት ፡ መካከል ፡ የዓረብ ፡ አገር ፡ ከአክሱም ፡ እጅ ፡ ወጥቶ ፡ ነፃነቱን ፡ ይዞ ፡ የተቀመጠ ፡ ይመስላል ፡ የዚህም ፡ ምክንያት ፡ ምናልባት ፡ አብርሃ ፡ እንደርሱ ፡ የመሰለ ፡ ገናና ፡ ኃይለኛ ፡ ንጉሥ ፡ በዙፋኑ ፡ ሳይከተለው ፡ ስለቀረ ፡ የተከታዩን ፡ ደካማነት ፡ በመጠቀም ፡ ዓረቦቹ ፡ ወይም ፡ ከያለበት ፡ የተጠራቀሙት ፡ አይሁዶች ፡ ነፃነታቸውን ፡ ይዘው ፡ ይሆናል ።

በዚህም ፡ በዓረብ ፡ አገር ፡ ይልቁንም ፡ በየመን ፡ በየጊዜው ፡ በፓለስቲን ፡ በተደረገው ፡ ጦርነትና ፡ ስደት ፡ ምክንያት ፡ ብዙ ፡ የአይሁድ ፡ ተወላጆች ፡ አገራቸውን ፡ ፓለስቲንን ፡ እየተወረዘው ፡ በየመን ፡ ተቀምጠዋል ። የአሰርና ፡ የባቢሎን ፡ ነገሥታት ፡ የናቡከደነጾር ፡ ጦር ፡ በምዕ ፡ ፲፱ ፡ እንዳመለከትነው ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በ፯ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ በያለበት ፡ ከበታተናቸው ፡ ወዲህ ፡ በሮማውያን ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በተለይ ፡ ከኔሮን ፡ ዘመን ፡ ገምረው ፡ አይ

ሁዶች ፡ ከሮማውያን ፡ መንግሥት ፡ ነፃ ፡ ለመውጣት ፡ ሸፍተው ፡ ስለነበረ ፡
 ቪስባስያኖስና ፡ ይልቁንም ፡ ልጁ ፡ ጢጦስ ፡ (ጊቱስ) ፡ በጦር ፡ ኃይል ፡ እስ
 ጨንቀው ፡ አስገባሩዋቸው ። በዚህ ፡ ጦርነት ፡ በጢጦስ ፡ የሚመራው ፡ የሮማ
 ወታደር ፡ በእስራኤሎች ፡ ላይ ፡ በመፍጀትና ፡ በማሰቃየት ፡ ብዙ ፡ የጭካኔ ፡
 ሥራ ፡ ፈጸመባቸው ። ይኸም ፡ የሆነው ፡ ከክርስቶስ ፤ ልደት ፡ በኋላ ፡ ፸ ፡
 ዓ፡ ም፡ ላይ ፡ መሆኑን ፡ ባለፈው ፡ በጢጦስ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ላይ ፡ ጠቅሰነዋል።
 ከዚህ ፡ ሥቃይና ፡ ሞት ፡ ያመለጡት ፡ ይሁዲዎች ፡ ወደ ፡ ዓረብ ፡ አገር ፡
 መጥተው ፡ ቀድሞ ፡ ከነበሩት ፡ ወገኖቻቸው ፡ ጋር ፡ ተደባልቀው ፡ ተቀመጡ ።
 በዘመን ፡ ብዛትም ፡ በርክተው ፡ መንግሥት ፡ አቁመው ፡ ለራሳቸው ፡ ንጉሥ ፡
 እያነገሡ ፡ መተዳደር ፡ ከገመሩ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሆኗቸው ፡ በሁኑ ፡ በአፄ ፡
 ከሌብ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ፬፻፹፭-፮፻፲፭ ፡ ዓ፡ ም፡ የነበረው ፡ ንጉሣቸው ፡ የኛ፡
 ጽሑፍ ፡ ሬንሐስ ፡ የላቲንና ፡ የዓረብ ፡ የፋርስ ፡ ጸሐፊ ፡ ድሁ ፡ ኖሷስ ፡ ዱና
 አን-ዲምኖ-ዱናስ ፡ ይለዋል ።

ከዐረብ ፡ አገር ፡ በምሥራቅ ፡ በኩል ፤ የሚገኘው ፡ የፋርስ፡መንግሥት ፡ ገና ፡
 ከመዝናኛው ፡ ዝምሮ ፡ ሌላው ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ በሮማ ፡ መንግሥት ፡ እየተመታ ፡
 ሲገብር ፡ አልገብርም ፡ ብሎ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እየተዋጋ ፡ የሮማን ፡ ወታደር ፡ የመ
 ከተ ፡ መንግሥት ፡ ነው ። ፋርስንም ፡ ለማስገበር ፡ ብዙ ፡ የሮማ ፡ ነገሥታት ፡ ሞክ
 ረው ፡ በፍጹም ፡ የማይቻላቸው ፡ ሆኗል ። በዚሁም ፡ ቫሌርያኖስ ፡ የሚባለው ፡ ፪፻
 ፶፪-፪፻፶፮ ፡ ዓ፡ ም፡ ላይ ፡ የነበረው ፡ ቁጣር ፡ ከፋርሶች ፡ ሲዋጋ ፡ ተማርክ ፡ መገደ
 ሉን ፤ የክርስቲያን ፡ ጠላት ፡ የነበረው ፡ የልያኖስ ፡ የሚባለው ፡ ፫፻፷፩-፫፻፷፫ ፡ ዓ፡
 ም፡ ላይ ፡ የነበረው ፡ ቁጣር ፡ ከፋርሶች ፡ ሲዋጋ ፡ ባንድ ፡ የፋርስ ፡ ወታደር ፡ ጦር ፡
 ተዋግቶ ፡ መውደቁን ፡ ከወደቀም ፡ በኋላ ፡ «ገሊላዊ ፡ የሱስ ፡ ሆይ ፡ አሸነፍኸኝ» ፡
 ብሎ ፡ ከጮኸ ፡ በኋላ ፡ መሞቱን ፡ ባለፈው ፡ ተመልክተናል ። ስለዚህ ፡ ጥንት ፡
 ከሮማውያን ፡ እየሸሹ ፡ በየመን ፡ መጥተው ፡ መንግሥታቸውን ፡ እማቆም ፡ የደረ
 ሱት ፡ አይሁዶች ፡ ጥንት ፡ ላባቶቻቸውም ፡ ለነርሱም ፡ ጠላት ፡ የሆነው ፡ ፋርስ ፡
 ከቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ጠላቶቻቸው ፡ ከሮማ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ጠበኛ ፡ በመሆኑ ፡ አይ
 ሁዶቹ ፡ የፋርስን ፡ መንግሥት ፡ ጥገኛና ፡ ወዳጅ ፡ አደረጉት ። በሃይማኖት ፡ ምንም ፡
 እንኳን ፡ የአረቶችና ፡ የዘርአስትር ፡ እምነት ፡ ቢለያይ ፡ የዚሁ ፡ የፖለቲካውና ፡ የጦ
 ሮነቱ ፡ ዝንባሌ ፡ የሮማውያን ፡ ጠላትነት ፡ አይሁድንና ፡ ፋርሶቹን ፡ ባንድነት ፡ በወ
 ዳጅነት ፡ እንዲያብሩ ፡ አደረጋቸው ።

እንደዚሁም ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ የ፬ኛውና ፡ የ፭ኛው ፡ የ፯ኛው ፡ መቶ ፡
 ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ቁጣሮች ፡ ግማሾቹ ፡ ሁለት ፡ ባሕርይን ፡ የሚያምኑ ፡ በዚ
 ህም ፡ በቀስጥንጥንያ ፡ ነገሥታትና ፤ ለአክሱም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንና ፡ ነገሥታት ፡
 የሃይማኖት ፡ አባት ፡ ከሆኑት ፡ ከእስክንድርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ጋራ ፡ ጠብ ፡
 ቢኖርም ፡ ዘሮ ፡ ዘሮ ፡ ያው ፡ ክርስቲያን ፡ በመሆናቸው ፡ የፋርስና ፡ የአይሁድ ፡
 አንድነት ፡ የቀስጥንጥንያንና ፡ የአክሱምን ፡ የክርስቲያን ፡ መንግሥታት ፡ ባንድነት ፡

እንዲያብሩ ፡ ሃይማኖትና ፡ ፖለቲካ ፡ ተጣምሮ ፡ ሁለቱ ፡ በንድነት ፡ እንዲሰለፉ ፡ አደረጋቸው ። አይሁድ ፡ በዐረብ ፡ አገር በበረከተው ፡ ዓይነት ፡ ክርስቲያንም ፡ በዚያው ፡ በጎኑ ፡ እየበረከተ ፡ ሲሄድ ፡ ሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ በጠብ ፡ ዓይን ፡ መተያየት ፡ ዠመሩ ። አይሁዶቹን ፡ ፋርስ ፡ ሲደግፍ ፡ ክርስቲያኖቹን ፡ የቀስጥንጥንያና ፡ የአክሱም ፡ መንግሥታት ፡ ይደግፏቸው ፡ ዠመር ። በዐረብ ፡ አገር ፡ ናግራን ፡ ባሉት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ዘንድ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ በጸሎት ፡ ላይ ፡ የአክሱምና ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ ነገሥታት ፡ ስም ፡ ማንነት ፡ የተለመደ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ አባ ፡ ሰላማ ፡ የመሠረተውን ፡ ክርስትና ፡ ሸኙ ፡ ቅዱሳን ፡ ከቀስጥንጥንያና ፡ ከሶርያ ፡ ከአንጾኪያ ፡ መጥተው ፡ እንዳስፋፉ ፡ እንደዚህም ፡ ለመገገመሪያ ፡ በዐረብ ፡ አገር ፡ በናግራን ፡ ክርስትናን ፡ የመሠረተው ፡ ፋሚውም ፡ የሚባል ፡ የሶርያ ፡ ተወላጅ ፡ ነው ፡ ይባላል ። ከዚያም ፡ በየጊዜው ፡ ከቀስጥንጥንያ ፡ ግዛት ፡ ብዙ ፡ መነኮሳት ፡ እንደ ፡ አባ ፡ ጳውሎስ ፡ ያሉት ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ በየጊዜው ፡ እየሄዱ ፡ ክርስትናን ፡ አስፋፉ ።

ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳልነው ፡ የዐረብ ፡ አገር ፡ የደቡብ ፡ ክፍል ፡ እንደዛሬው ፡ የመንግሥት ፡ ሄጃዝ ፡ ተብሎ ፡ በሁለት ፡ ስም ፡ በሁለት ፡ መንግሥት ፡ በመጠራት ፡ ፈንታ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ የታወቁ ፡ ሂሚያሪት ፣ ሳባ ፣ ከታባን ፣ ሐድራሞት ፣ ሂራ ፣ የሚባሉ ፡ ሌሎችም ፡ እየተለዩም ፡ እየተደበቁም ፡ የሚኖሩ ፡ ነገዶች ፡ ነበሩበት። በነዚህ ፡ ውስጥም ፡ ብዙ ፡ አውራጃዎች ፡ ነበሩ ። ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ የአክሱም ፡ ግዛት ፡ የነበሩትን ፡ ሕሜር ፡ (ሂሚያሪት) ፣ ራይዳን ፣ ሳባ ፣ ሳልሔን ፣ . . . ፡ እያለ ፡ የክብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ ሐውልት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እንደጠቀሳቸው ፡ ባለፈው ፡ ተመልክተናል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በክብርሃና ፡ በካሌብ ፡ መካከል ፡ ፩፻፶ ፡ ዓመት ፡ የሚያህል ፡ ጊዜ ፡ ሲኖር ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ መካከል ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ የዐረብ ፡ አገር ፡ ግዛቶቹን ፡ በቅርብ ፡ መቆጣጠር ፡ ሳይችል ፡ የለቀቀው ፡ ወይም ፡ ችላ ፡ ያለው ፡ ይመስላል ። ነገር ፡ ግን ፡ በፖለቲካና ፡ በአስተዳደር ፡ ሲለያዩ ፡ በሃይማኖት ፡ ረገድ ፡ ክርስቲያን ፡ የሆኑት ፡ ክፍሎች ፡ ይልቁንም ፡ የናግራኖቹ ፡ የአክሱምን ፡ መንግሥት ፡ እንደበላይ ፡ ጠባቂና ፡ ደጋፊ ፡ መቁጠራቸው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በደቡብ ፡ ዐረብ ፡ ይልቁንም ፡ በሀገረ ፡ ናግራን ፡ የአክሱምና ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥታት ፡ በሩቅ ፡ ስለሚገኙ ፡ አይሁዶቹና ፡ አረማውያኑ ፡ ተባብረው ፡ እያደር ፡ በጠብ ፡ ዓይን ፡ እያዩ ፡ ክርስቲያኖቹን ፡ በየጊዜው ፡ እያጠቁ ፡ ከግጥቃትም ፡ አልፈው ፡ ይፈጁባቸው ፡ ዠመር ። የፍጅቱንና ፡ የእልቁቱን ፡ ዓይነት ፡ ክርስቲያኖቹንም ፡ ለመበቀል ፡ የአክሱም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ካሌብ ፡ የተጓዘበትን ፡ ጉዞና ፡ ድል ፡ ከደረገ ፡ ክርስቲያኖቹን ፡ ከተበቀለ ፡ በኋላ ፡ የቀድሞውን ፡ ግዛት ፡ እንደገና ፡ አደላደሎ ፡ ወደአክሱም ፡ መመለሱን ፡ በሚቀጥለው ፡ ምዕራፍ ፡ እንመለከታለን ።

ምዕራፍ ፶፮ ።

የሀገር ፣ ናግራን ፣ እልቂት ፣ በልዩ ፣ ልዩ ፣ ጸሐፊዎች ፣ ዘንድ ፣ የሚነበበው ፣ ታሪክ—አፄ ፣ ካሌብ ፣ ወደደቡብ ፣ ዐረብ ፣ ተሻግሮ ፣ የክርስቲያኖቹን ፣ ደም ፣ ተበቅሎ ፣ የዐረብን ፣ አገር ፣ ግዛት ፣ አደላድሎ ፣ ወደአክሱም ፣ እንደተመለሰ ።

በዚህ ፣ ዘመን ፣ ጅጅባ ፣ ዓ. ምሕረት ፣ በናግራን ፣ የተደረገውን ፣ እልቂት ፣ በዘመኑ ፣ የነበሩ ፣ የዐረብ ፣ የቁስጥንጥንያና ፣ የሶርያ ፣ ጸሐፊዎች ፣ የመንግሥትና ፣ የቤተ ፣ ክህነት ፣ ደራሲዎች ፣ እነፕሮኮፕዎ ፣ እነሰርጊዮስ ፣ በአሳብ ፣ እንኳን ፣ በዩሆን ፣ በዝርዝር ፣ ነገር ፣ በልዩ ፣ ልዩ ፣ ዓይነት ፣ እየለያዩ ፣ ጽፈውታል ። በነርሱም ፣ ጽሑፍ ፣ ውስጥ ፣ የአክሱሙን ፣ ንጉሥ ፣ ካሌብን ፣ እልጽባን ፣ ወይም ፣ አለአጽባብ ፣ የይሁዲውን ፣ ንጉሥ ፣ የኛ ፣ የግዕዙ ፣ ፊንሐስ ፣ የሚለውን ፣ ዱ ኖዋስ—ዱናን ፣ . . . ብለውት ፣ ይገኛል ። በዚህም ፣ ጽሑፍ ፣ ውስጥ ፣ ማዝሩቅ ፣ የሚባለው ፣ የሒሚያ ሪት ፣ ንጉሥ ፣ የአይሁዶቹንና ፣ የአረመኔዎቹን ፣ ድጋፍ ፣ ይዘ ፣ ክርስቲያኖቹን ፣ እንዳሳደደ ፣ በዚህም ፣ ጊዜ ፣ የክርስቲያኖቹ ፣ ጳጳስ ፣ ቶማስ ፣ ወደአክሱም ፣ መጥቶ ፣ ለአክሱም ፣ ንጉሥ ፣ በክርስቲያኖቹ ፣ ላይ ፣ የተደረገውን ፣ ግፍ ፣ አመልክቶ ፣ በሐይዋና ፣ የሚመራ ፣ ጦር ፣ ይዘ ፣ መመለሱ ፣ በዚህ ፣ ጊዜ ፣ ማዝሩቅ ፣ ከአክሱም ፣ የሔደውን ፣ የጦር ፣ ሠራዊት ፣ ብዛት ፣ ባየ ፣ ጊዜ ፣ ፈርቶ ፣ እርቅ ፣ ማድረጉ ፣ በእርቅ ፣ ብዙውን ፣ ሠራዊት ፣ ከመለሰ ፣ በኋላ ፣ ክርስቲያኖቹን ፣ እንዲጠብቅ ፣ በናግራንና ፣ በዛፋር ፣ የቀረውን ፣ ሦስት ፣ መቶ ፣ የሚያህል ፣ ወታደርና ፣ ክርስቲያኖቹን ፣ የእርቁን ፣ ቃል ፣ ሽሮ ፣ በክፍት ፣ እንደፈጃቸው ፣ በናግራንና ፣ በዛፋር ፣ በሀድራሞት ፣ ያሉት ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናትን ፣ እንዳቃጠለ ፣ የዚህንም ፣ ወሬ ፣ የአክሱም ፣ ንጉሥ ፣ አፄ ፣ ካሌብ ፣ በሰማ ፣ ጊዜ ፣ ዛውንስን ፣ የሚባለውን ፣ የጦር ፣ አለቃውን ፣ አስከትሎ ፣ የኤርትራ ፣ ባሕርን ፣ በመርከብ ፣ ተሻግሮ ፣ ዐረብ አገር ፣ ገብቶ ፣ የማዝሩቅን ፣ ጦር ፣ ፈጅቶ ፣ ንጉሡንም ፣ ገድሎ ፣ ክርስትናን ፣ አደላድሎ ፣ በአገሩም ፣ ላይ ፣ አሱኦር ፣ የሚባለውን ፣ አንግሥ ፣ እንደተመለሰ ፣ ተጽኖል ። በዚህም ፣ ጽሑፍ ፣ ያዕቆብ ፣ ዘሥሩግና ፣ ስምዖን ፣ የሚባል ፣ የቤት ፣ አርሳም ፣ ገዳም ፣ አበ ፣ ምኔት ፣ የሰብአ ፣ ናግራን ፣ ክርስቲያኖችን ፣ ለማጽናናት ፣ የጻፉት ፣ መልእክት ፣ የሐንስ ፣ ፕሳልፕስ ፣ የሚባል ፣ የቤተ ፣ አፍጦንያ ፣ መነኩሴ ፣ በግሪክኛ ፣ የደረሰውና ፣ በኋላ ፣ የኤዲሴው ፣ ያዕቆብ ፣ ወደሶርያ ፣ ቋንቋ ፣ የተረገመው ፣ በመዝሙር ፣ ቅርጽ ፣ ሆኖ ፣ ይገኛል ።

በሀገር ፣ ናግራን ፣ የክርስቲያኖቹን ፣ እልቂት ፣ የአፄ ፣ ካሌብን ፣ ወደ ፣ ዐረብ ፣ አገር ፣ መዝመትና ፣ የክርስቲያኖቹን ፣ እልቂት ፣ መበቀል ፣ ፕሮኮፕዎና ፣ ሴርጅዎስ ፣ (ሰርጊዮስ) ፣ የሚባሉት ፣ በብዙ ፣ ነገር ፣ ከዚያውም ፣ በተለይ ፣ የአይሁዱን ፣ መሪ ፣ ስምና ፣ የአፄ ፣ ካሌብን ፣ ስም ፣ እየለያዩ ፣ የአተራረክ ፣ መንገድም ፣ ትንሽ ፣ እየለዋወጡ ፣ ጽፈውታል ። ቢሆንም ፣ የሁለቱም ፣ አተራረክ ፣ መደምደሚያውን ፣ የክር

ስቲያኖቹን ፡ ማለቅና ፡ የካሌብን ፡ መበቀል ፡ ከመግለጽ ፡ አይዘሉም ። ከነዚህም ፡
 የጥንት ፡ ጸሐፊዎች ፡ ውስጥ ፡ ያንደኛውን ፡ አንዱ ፡ የሌላውን ፡ ሁለተኛው ፡ ጸሐፊ ፡
 እየተከተለ ፡ ስለሚጽፈው ፡ ስለዚህ ፡ ስለሀገረ ፡ ናግራን ፡ ታሪክ ፡ የዛሬ ፡ ጸሐፊ
 ዎች ፡ የገን ፡ ጥሪ ፡ የኩልቦ ፡ የሉካ ፡ ዴይ ፡ ሳቤሊ ፡ የዋላስ ፡ ባጅ ፡ የኮንቲ ፡
 ሮሲኒ ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ የአተራረክ ፡ መንገድ ፡ በየፊቱ ፡ እየለዋወጠ ፡ ሲዘ
 ረዝር ፡ እናገኛለን ። ከነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ሙሴ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ በታሪክ ፡ ረገድ ፡ ይጠነ
 ቀቃል ፡ ለታሪኩም ፡ ሁልጊዜ ፡ ማስረጃና ፡ ደንበኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ይከታተላል ፡ የሚ
 ባል ፡ ዝና ፡ በብዙ ፡ አንባቢዎች ፡ ዘንድ ፡ አግኝቷል ። ስለዚህ ፡ በኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡
 የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በምዕራፍ ፡ ፮ ፡ ስለናግራን ፡ ታሪክ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የጠቀ
 ስናቸው ፡ የቀድሞዎቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ መንገድ ፡ የተረኩትን ፡ በሰፊ
 ውና ፡ በዝርዝር ፡ መግለጹ ፡ ሳይቀር ፡ በጭሩ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ውሳኔ ፡ ይሰ
 ጣል ፡ «ክርስቲያንና ፡ ይሁዲ ፡ በየመን ፡ በሃይማኖትና ፡ በግዛት ፡ ፋክክርና፡ጸብ ፡
 ባደረጉ ፡ ጊዜ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ለወገኖቹ ፡ ለክርስቲያኖች ፡ ለመርዳት ፡ ጉዞ ፡
 ዠመረ ፡ በደረሰም ፡ ጊዜ ፡ ትልቅ ፡ ጦርነት ፡ ሳያደርግ ፡ የሂሚያሪቱ ፡ ንጉሥ ፡ ከተ
 ጣው ፡ ዛፋር ፡ እንዳይያዝበት ፡ በአርቅ ፡ መለሰው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የኤርትራ ፡ ባሕር ፡
 የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ለማሻገር ፡ የሚያስቸግርበትን ፡ ጊዜ ፡ መርጦ ፡ በየመን ፡ የአክ
 ሱም ፡ ንጉሥ ፡ የተዋቸውን ፡ ወታደሮች ፡ ፈጀ ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ በየመንና፡በዙ
 ሪያው ፡ የሚገኙ ፡ ይሁዲዎች ፡ በናግራን ፡ የሚገኙትን ፡ ክርስቲያኖች ፡ ፈጁዋ
 ቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የአክሱሙ ፡ ንጉሥ ፡ ከቀስጥንጥንያው ፡ ንጉሥ ፡ ጋር ፡
 ስምምነት ፡ አድርጎ ፡ የጦር ፡ ሠራዊቱን ፡ ከአይላ ፡ ከክሊስማ ፡ ወደብ ፡ በመርከብ ፡
 ይዞ ፡ ሔዶ ፡ አጥቂውን ፡ የሂሚያሪቱን ፡ ንጉሥ ፡ ተዋግቶ ፡ አሸንፎ ፡ ገደለው ።
 ይኸም ፡ የካሌብ ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ የተፈጸመው ፡ በጅጅጅ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ፡ »
 ብሎ ፡ ይተርክና ፡ በተረፈ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ለዐረብ ፡ ግዛት ፡ አብርሃ ፡
 የሚባለውን ፡ ትቶ ፡ መመለሱን ፡ ከሌላው ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ እየተረከ ፡
 ያቀርባል ።

በጥሪዬ ፡ መጽሐፍ ፡ በ፪ኛው ፡ ሾሊም ፡ ከ፻፵፬ ፡ ገጽ ፡ እስከ ፡ ፩፻፶፰ ፡ ያለው ፡
 ደግሞ ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ። «በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ዘንድ ፡ ካሌብ ፡ ሆኖ ፡
 ስመ ፡ መንግሥቱ ፡ እለ ፡ አጽብሐ ፡ የሚባለው ፡ በነገሠ ፡ ጊዜ ፡ ወጣት ፡ አልነበረም ፡
 ምክንያቱም ፡ በአባቱ ፡ በታዜና ፡ መንግሥት ፡ የእንደራሴነት ፡ ማዕርግ ፡ ነበረው ።
 እለ ፡ አጽብሐ ፡ በዘመኑ ፡ ሁሉ ፡ ትልቅ ፡ የክርስቲያን ፡ ንጉሥ ፡ የነበረው ፡ በጅጅ
 ጅሮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ወደ ፡ ፀረብ ፡ አገር ፡ ጦሩን ፡ ልከ ፡ አስገብሯል ። እለ ፡ አጽብሐ ፡ በአ
 ክሱም ፡ በነገሠበት ፡ ዘመን ፡ የቀስጥንጥንያው ፡ ንጉሥ ፡ የአናስታስ ፡ ዘመን ፡ ማለ
 ቂያ ፡ ላይ ፡ ሃይማኖቱ ፡ ይሁዲ ፡ የሆነ ፡ ዲኖባስ ፡ የሚባል ፡ በሂሚያሪት ፡ (የመን) ፡
 ነገሠ ። እርሱም ፡ እንደ ፡ ነገሠ ፡ ቍጥራቸው ፡ እየበዛ ፡ የሚሔደውን ፡ ክርስቲያኖች ፡
 ሊያጠፋ ፡ በመገመሪያ ፡ ፭፻፲፰-፭፻፲፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ላይ ፡ ፬፻፸፱ ፡ የሚሆኑ ፡ ክርስቲ
 ያኖች ፡ ፈጀ ። ይኸም ፡ ቸላ ፡ ተብሎ ፡ ሳለ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ከዚህ ፡ የበ

ሰጠ ፡ ብዙ ፡ ግፍ በክርስቲያኖቹ ፡ ላይ ፡ ፈጸመ ። በናግራን ፡ በጄጆጃ፣ ዓ ፡ ም ፡ ላይ ፡ አፊታስ ፡ የሚባል ፡ ክርስቲያን ፡ ሕዝቡን ፡ ያስተዳድር ፡ ነበር ፡ ዱኖቫስ ፡ በኃይል ፡ በጦር እያስፈራራ ፡ አፊታስን ፡ ግብር ፡ እንዲገብር ፡ አስገድዶት ፡ ነበር ። ይኸም ፡ ሳይበቃው ፡ ቀርቶ ፡ ዱኖባስ ፡ የናግራንን ፡ ከተማ ፡ ከቦ ፡ እየዘረፈ ፡ አስጨነቃት ። በከተማው ፡ ውስጥ የክርስቲያን ፡ መነኮላትና ፡ ቀሳውስት ፡ ብዙ ፡ ምዕመናን ፡ መሸገው ፡ ተቀምጠው ፡ ሳለ ፡ ላይገዳቸው ፡ በመሐላ ፡ ቃል ፡ ገብቶ ፡ ሳለ ፡ እነሱም ፡ በሰላም ፡ ተቀብለውት ፡ የነበረውን ፡ ወደ ፡ ውስጥ ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ መሐላውን ፡ አፍርሶ ፡ ሀብታቸውን ፡ መዝረፍ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያኑን ፡ ማቃጠል ፡ ክርስቲያኑን ፡ መፍጀት ፡ ዠመረ ።

ጨካኙ ፡ ዱኖቫስ ፡ በዚህ ፡ በናግራን ፡ ጉድጓድ ፡ አስቆፍሮ ፡ እሳት ፡ እያስነደደ ፡ ክርስቶስን ፡ አንክድም ፡ ያሉትን ፡ ክርስቲያኖች ፡ ሁሉ ፡ ወደዚያ ፡ እየጨመረ እያቃጠለ ፡ አስፈጻቸው ። በዚህ ፡ ቀን ፡ ጄሺ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ተፈጁ ። ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ካደረገ ፡ በኋላ ፡ የክርስቲያኖቹን ፡ ንጉሥ ፡ የተከበረውን ፡ የገጄ ፡ ዓመት ፡ ሸማግሌ ፡ አፊታስ ፡ (ሂሩት) ፡ የሚባለውን ፡ እሬቱ ፡ ከነቤተ ፡ ሰቡ ፡ አስወጥቶ ፡ «ይኸን ፡ ሁሉ ፡ መከራ ፡ የጣሉብህ ፡ ክርስቶስን ፡ ማመንህ ፡ ነውና ፡ ካድ» ፡ ብሎ ፡ በጠይቀው ፡ አታላዮች ፡ ይክዳሉ ፡ እንጂ ፡ ነገሥታት ፡ ውላቸውንና ፡ መሐላቸውን ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ አሁን ፡ አንተ ፡ ይቺን ፡ ከተማ ፡ አላጠፋም ፡ ብለህ ፡ እንደካድህ ፡ አይክዱም ። እኔም ፡ እንደ ፡ ከሐዲ ፡ ይሁዳ ፡ ክርስቶስን ፡ አልክድም ፡ . . . . ብሎ ፡ በድፍረት ፡ መለሰለት ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሸማግሌው ፡ አፊታስ ፡ (ሂሩት) ፡ በክርስቲያን ፡ ሃይማኖቱ ፡ እንደጸና ፡ አንገቱን ፡ ተቆርጦ ፡ ተገደለ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በቀስጥንጥንያ ፡ ዙፋን ፡ አናስታስ ፡ ሞቶ ፡ የብቲኖስ ፡ ተቀምጦ ፡ ነበርና ፡ የዚህን ፡ ወሬ ፡ ሲሰማ ፡ በጣም ፡ አዘነ ። ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ለእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ለአስተሪዮስ (ከጠሞቱዎስ ፡ በኋላ) ፡ ደብዳቤ ፡ ጻፈ ። ሊቀ ፡ ጳጳሱም ፡ ወደአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ደብዳቤ ፡ ጻፍለት ፡ ብሎ ፡ መከረው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የማር ፡ አብርሃምን ፡ ልጅ ፡ ኖኖሱስ የሚባለውን ፡ ዋና ፡ መልክተኛ አድርጎ ፡ ደብዳቤ ፡ አሲዞ ፡ ወደአክሱም ፡ ላከ ። የአክሱሙ ፡ ንጉሥም ፡ አራት ፡ እግር ፡ አለው ፡ በወርቅ ፡ እተለበደው ፡ ወረገላው ፡ ላይ ፡ የማዕርግ ፡ ልብሱን ፡ ለብሶ ፡ በጦር ፡ አለቆቹና ፡ መኳንንቶቹ ፡ ታጅቦ ፡ እንደተቀመጠ ፡ መላክተኞቹን ፡ ተቀብሎ ፡ አነጋገራቸው ። ደብዳቤውን ፡ ከአስተረጎሙና ፡ ጉዳዩን ፡ ከተረዳ ፡ በኋላ ፡ መልክተኞቹን ፡ በፍቅርና ፡ በሽልማት ፡ አሰናበተ ። ከዚያ ፡ ቁጥሩ ፡ ጄሺ ፡ የሚደርሰውን ፡ ጦሩን ፡ በደንብ ፡ አዘጋጅቶ ፡ በጄጆጃ፣ ዓ ፡ ም ፡ ወደየመን ፡ ተጓዘ ፡ እንደደረሰም ፡ ጃሺ ፡ ጦር ፡ ይዞ ፡ የአይሁድ ፡ ጦር ፡ ከመርከብ ፡ ሲወርድ ፡ ጠብቆ ፡ ተዋጋው ። የካሌብ ፡ ጦር ፡ ወዲያው ፡ አሸንፎ ፡ በታተናቸው ፡ ከዚያ ፡ ካሌብ ፡ ወደየመን ፡ ከተማ ፡ ወደዛፋር ፡ ሔዶ ፡ የከተማውን ፡ ጠባቂዎች ፡ አሸንፎ ፡ ከተማውን ፡ ያዘ ። የአይሁዱ ፡ ንጉሥ ፡ ባለቤትም ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተማረከች ። ከዚያ ፡ ከአይሁዱ ፡ ንጉሥ ፡ ከዱኖቫስ ፡ (ፊንሐስ) ፡ ጋር ፡ ተገናኝቶ ፡ ካሌብ ፡ ራሱ ፡ ፊንሐስን ፡ ወግቶ ፡

ከፈረሰ ፡ ላይ ወደባሕር ፡ ገለበጠውና ፡ ሞተ ፡ ይህም ፡ የሆነው ፡ በጄጆጅጅ ፡ ዓ ፡
ም. ነው ። ዱኖቫስ ፡ (ፊንሐስ) ፡ እንደ ፡ ሞተ ፡ የርሱ ፡ ዘመድ ፡ የሆነ ፡ አልግ
ጃዳን ፡ የሚባል ፡ ጦርነቱን ፡ ለመቀጠል ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ሞክሮ ፡ ሳይሆንለት ፡ በመ
ጨረሻው ፡ ሞተ ። ከዚህ ፡ ሁሉ ፡ በኋላ ፡ ከሌብ ፡ ወደዛፋር ፡ ከተማ ፡ ተመልሶ ፡
የክርስቲያኖቹ ፡ እልቂት ፡ ለት ፡ ደም ፡ በማፍሰስ ፡ አባሪ ፡ ተነባባሪ ፡ የነበሩትን ፡
የፊንሐስን ፡ ሹማምንቶች ፡ እየአስያዘ ፡ አስገደለና ፡ በሀገረ ፡ ናግራን ፡ የተፈጃትን ፡
የምዕመናን ፡ (የክርስቲያን) ፡ ደም ፡ በሚገባ ፡ ተበቀለ ። ክርስቲያኖችም ፡ በየሥፍራ
ቸው ፡ ተመለሱ ። ከሌብም ፡ ወደ ፡ እስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ የድል ፡ አድራጊ
ነቱን ፡ ወሬ ፡ በደብዳቤ ፡ ገለጸ ። ሊቀ ፡ ጳጳሱም ፡ ወደቀብጥንጥንያው ፡ ንጉሥ ፡ ልኮ
በሁሉም ፡ ዘንድ ፡ ታላቅ ፡ ደስታ ፡ ሆነ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አዳ ፡ ከሌብ ፡ በናግራን ፡ የሾጎቹን ፡ የአሬታስን ፡ (ሄሩት) ፡ ልጅ ፡
ሾመ ። ወደዛፋርም ፡ ሔዶ ፡ ለየመን ፡ ግዛት ፡ ዘመዱን ፡ አለ ፡ አይዘን ፡ እንደራሴ ፡
አድርጎ ፡ ሾመው ፡ ሕዝቡ ፡ ግን ፡ ንጉሥ ፡ እነዲነግሥለት ፡ ፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ በእለ ፡
አይባ ፡ እንደራሴነት ፡ አለመደሰቱን ፡ ተመልክቶ ፡ ትውልዱ ፡ ዐረብ ፡ ሃይማኖቱ ፡
ክርስቲያን ፡ የሆነውን ፡ አሪያት ፡ (አቡ ፡ ሔሴም) ፡ የሚባለውን ፡ የሳናዓ ፡ ንጉሥ ፡
ብሎ ፡ ሾመላቸው ። ከሌብም ፡ እሱን ፡ ከነገሠ ፡ በኋላ ፡ አሪያት ፡ በያመቱ ፡ እንዲገ
ብረው ፡ ትእዛዙን ፡ ሰጥቶ ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ከተማ ፡ ወደአክሱም ፡ በደስታ ፡ ተመ
ለሰ ። በየመን ፡ ያሉ ፡ አበሾች ፡ ጥቂት ፡ ዘመን ፡ ከቆዩ ፡ በኋላ ፡ በአሪያት ፡ ላይ ፡
ሸፍተው ፡ አብርሃምን ፡ አነገሡ ። አብርሃምና ፡ አሪያትም ፡ ከተዋጉ ፡ በኋላ ፡ አሪ
ያት ፡ አሸንፎ ፡ ነበር ፡ ዳሩ ፡ ግን ፡ በሚቀጥለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ አብርሃ ፡ አሪ
ያትን ፡ አስገደለና ፡ በየመን ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ ተደላድሎ ፡ ተቀመጠ ። የአዳ ፡
ከሌብም ፡ ጦር ፡ ከአክሱም ፡ ሊወጋው ፡ በሔድም ፡ እያሸነፈ ፡ መለሳቸው ፡ በኋላ ፡
ግን ፡ ከካሌብ ፡ በኋላ ፡ ለነገሠው ፡ ለአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ እየገበረ ፡ የመንን ፡ ይገዛ ፡
ዠመር ። የሚል ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ እነዚህ ፡ የጥንት ፡ የግሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ በጌ ፡ መቶኛው ፡ ዓ ፡ ም ፡
ላይ ፡ ከአዘጋጁት ፡ ወደግዕዝኛ ፡ የተተረጎመውና ፡ የተደረሰው ፡ የሀገረ ፡ ናግ
ራን ፡ ሰማዕታት ፡ ታሪክ ፡ እላይ ፡ ከተጻፈው ፡ በንዳንድ ፡ መንገድ ፡ እየለየ ፡ ያቀ
ርብልናል ፡ ቃሉም ፡ በጭሩ ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ።

በዘመን ፡ የሰጠኖስ ፡ (የቀብጥንጥንያው ፡ ንጉሥ) ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ በኢየሩሳ
ሌም ፡ አባ ፡ ዮሐንስ ፤ በእስክንድርያ ፡ አባ ፡ ጢሞቴዎስ ፤ በቀብጥንጥንያ ፡ አባ ፡
(ጠፋፍቷል) ? ፤ በአንጾኪያ ፡ አባ ፡ አውፍራስዮን ፤ በኢትዮጵያ ፡ አዳ ፡ ከሌብ ፡ ንጉሥ ፡
በነበሩበት ፡ ዘመን ፡ በሳባ ፡ ፊንሐስ ፤ የሚባል ፡ የአያሁድ ፡ አለቃ ፡ ነገሠ ። የካሌብ
ጦር ፡ ሔዶ ፡ ከተዋጋውና ፡ ከአሸነፈው ፡ በኋላ ፡ መልሰው ፡ አይሁዶች ፡ አሸነፉ።
ከዚያ ፡ ፊንሐስ ፡ ከናግራን ፡ ክርስቲያኖች ፡ ጋር ፡ ጌ ፡ ወር ፡ ተዋጋ ። በመጨረ

ሻም : ውል : ተዋዋሉ : እንደውሉ : ቃል : ለያጠፋቸው : ቃል : ገብቶ : በእርቅ :
 ወደቅጥራቸው : ግቢ : ውስጥ : ገባ : እነሱም : እጅ : ነሥተው : ተቀበሉት ።
 ከዚህ : በኋላ : የኤዲስ : ቆጶሱን : የአባ : ጳውሎስን : አጽም : ከመቃብር : አስወ
 ጥቶ : በእሳት : አቃጠለው : እነሱንም : አጠፋቸው ። የሞቱት : የወንዶቹ : ቀጥር :
 ፀሺ፣ፀፀ፣ፀፀ : የሴቱ : ፀፀ፣ፀፀ : ነው ። ድማኅ : የምትባለዋ : ሴት : በሰማዕትነት : ሞተች
 አብዛኞቹ : ሲሞቱ : የረዳቶቻቸውን : የቀስጥንጥንያንና : የኢትዮጵያን : (አክሱ
 ምን) : ነገሥታት : ስም : በጸሎታቸው : እያነሱ : ሞቱ ። ፊንሐስ : ወደፋርስ :
 ንጉሥ : ክርስቲያኖቹን : እንደኔ : አጥፋ : ብሎ : ላከ ። የሰጠረዳስ : ይኸን : ሁሉ
 በሰማ : ጊዜ : ወደእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳስ : ወደ : አባ : ጠሞቴዎስ : ወደ :
 አፄ : ካሌብም : የሳባን : ንጉሥ : (ፊንሐስን) : አጥፋ : ብሎ : ጻፈ ። ሊቀ : ጳጳ
 ሱም : ሳሙኤል : አማሌቅን : አጥፋ : ብሎ : ለሳኦል : እንደነገረው : ካሌብን : አይ
 ሁድን : አጥፋ : ብለው : ጻፉለት ። ካሌብም : የራሱን : ሰባ : ታላላቅ : ሁለት :
 ታናናሽ : መርከቦች : ይዞ : ለእርዳታ : ከፋርሶን : ከአይላ : ከቀጭዝም : የመጡለ
 ትን : መርከብና : ወታደሮች : ደባልቆ : ጉዞ : ገፍመረ ። እያለ : ይተርክና : ከዚያ : ቀጥሎ :
 ስለ : አፄ : ካሌብ : ጉዞ : በአዲስ : ምዕራፍ : እንደዚህ : ብሎ : ይገጥምራል ።

በስመ አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ : . . . : ካሌብ :
 ለጦርነት : ጉዞውን : ከመገፍፍ : በፊት : ወደቤተ : ክርስቲያን : ሔዶ : ልብሰ : መን
 ግሥቱን : አውልቆ : ማቅ : ለብሶ ፤ አቅርጎት : ምሥዋውን : ይዞ : ዓይኑን : ወደ :
 ሰማይ : አነሣ : እንደዚህም : እያለ : ጸለየ ። እግዚአብሔር : ሆይ : አቤቱ : ሁሉን
 የፈጠርህ : እልፍ : አዕላፍ : መላእክት : የሚገዙልህ : ኪሩቤልና : ሱራሬል :
 የሚያመሰግኑህ : የከሀናት : ፈጣሪ ፤ የጌቶች ፤ ጌታ ፤ የጌታችን : የመድኃኒታችን :
 የኢየሱስ : ክርስቶስ : አባት ፤ ብርሃናትን : የፈጠርህ ፤ ሰውን : ሁሉ : ከኃሣር : ወደ
 ክብር : ይመልሰው : ዘንድ : ልጅህን : ወደኛ : የሰደድህ : . . . : አቤቱ : ያባቶ
 ቻችን : ፈጣሪ : እኛን : ስለማዳን : ሰው : በሆነው : በልጅህ : ምክንያት : ይህ :
 ከሐዲ : (ፊንሐስ) : ያደረገውን : ሁሉ : እነሆ : አይተኸዋል ። ወገኖችህን : እንደ :
 በግ : እንዳረዳቸው : ቤተ : ክርስቲያንህንም : እንዳቃጠለ : . . . : ከዚህ : ወጥቼ :
 ይህን : ያንተንና : የኛንም : ጠላት : አይሁዳዊ : አጠፋዋለሁ ፤ በልጅህ : በክርስቶስ
 ኃይል : ለወንድሞቹ : ለምዕመናኑ : ላንተ : ለፈጣሪዬ : ቀንቼአለሁና : አታሳፍ
 ረኝ ፤ በኃጢአቱ : ብዛት : ግን : ልመናዬን : የማትሰማ : እንደሆነ : ከዚህ : በታ :
 ግደለኝ ። አቤቱ : ርስትህን : ኢትዮጵያን : ስምህን : ለማያውቁ : ለጠላቶችህ :
 አሳልፈህ : አትስጣቸው : . . . ።

ከዚህ : በኋላ : ካሌብ : ጦሩን : በመርከብ : ይዞ : ወደዐረብ : አገር : ዘመተ :
 በደረሰም : ጊዜ : ካሌብ : ከነሠራዊቱ : እባሕር : ላይ : በመርከብ ፤ የአይሁዳዊ : ንጉሥ :
 ፊንሐስ : በየብስ : ሆኖ : ብዙ : ቀን : ሲሞገስ : ረኃብ : በኢትዮጵያውያን : ጸና :
 . . . ። ፊንሐስ : ጥቂት : አሽከፎች : አስከተሎ : ከሠራዊቱ : ተለይቶ : ዕረፍት :
 ባደረገበት : ሰዓት : አህል : ፍለጋ : ከመርከብ : ወደየብስ : የወጠ : ኢትዮጵያው

ያን ፡ አግኝተው ፡ ተዋጉት ፡ አሸከርቸን ፡ ገድለው ፡ እሱን ፡ አሥረው ፡ ተሸክመው ፡
 ወደካሌብ ፡ አመጡት ። ካሌብም ፡ እርሱን ፡ ባዩ ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔርን ፡ አመሰገነ ፡
 በርሱም ፡ እየተመራ ፡ የሳባን ፡ ንጉሥ ፡ ወጋ ፡ አሸነፈውም ፡ ከነመኳንንቱ ፡ ማረከው ።
 ካሌብ ፡ የአደሁድ ፡ ንጉሥ ፡ በነበረበት ፡ ቦታ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሠራ ። መሠ
 ረቱም ፡ ሲቆፈር ፡ ካሌብ ፡ ራሱ ፡ ጿ ፡ ቀን ፡ ሲቆፍር ፡ ሰነበተ ። ወደቁስጥንጥንያ ፡
 ንጉሥ ፡ ወደዩስጢኖስ ፡ ወደ እስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስም ፡ ድሉን ፡ ለመግለጽ ፡ መል
 ክተኞች ፡ ሰደደ ። እነሱም ፡ ደስ ፡ አላቸው ። ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ላከና ፡
 በብሔረ ፡ ሳባ ፡ ላይ ፡ ሾመው ። ካሌብም ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ ወደኖግራን ፡ ዘልቆ ፡ የፈ
 ረሱትን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሲያሠራ ፡ ሲያስጠግን ፡ ሰነበተ ። ከዚያ ፡ ወደ
 ብሔረ ፡ ሳባ ፡ ተመልሶ ፡ አብርሃ ፡ የሚባል ፡ ብልህ ፡ ሰው ፡ መርጠ ፡ ሾመላቸው ።
 ገዢውን ፡ አብርሃንና ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሱን ፡ የሚጠብቁ ፡ አሥር ፡ ሺህ ፡ ሠራዊት ፡
 ተወላቸውና ፡ ወደአገሩ ፡ ወደአክሱም ፡ ተመለሰ ። ከዚያም ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ምን ፡
 ላድርግለት ፡ ሲል ፡ አሰበና ፡ ሁሉንም ፡ ትቶ ፡ ይኸን ፡ ዓለም ፡ ንቆ ፡ ልብስ ምን
 ነሱናውን ፡ አንዲት ፡ መንቀልና ፡ አንዲት ፡ ምንጣፍ ፡ ብቻ ፡ ይዞ ፡ አባ ፡ ጳን
 ጠሌዎን ፡ ገዳም ፡ አጠገብ ፡ አለው ፡ ዋሻ ፡ ገብቶ ፡ ተቀመጠ ። ሁለተኛም ፡
 ወጥቶ ፡ ዓለምን ፡ እንዳያይ ፡ ማለ ። ቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ በለቀቀበት ፡ ሰዓት ፡
 ዋጋው ፡ የከበረውንና ፡ የነገሠበትን ፡ ዘውዱን ፡ ከጌታችን ፡ መቃብር ፡ ደጅ ፡
 ስቀልልኝ ፡ የሚል ፡ የልመና ፡ ደብዳቤ ፡ ጨምሮ ፡ ለኢየሩሳሌም ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡
 ለአባ ፡ ዮሐንስ ፡ ሰደደ ። ካሌብ ፡ ዓለምን ፡ ንቆ ፡ በዋሻ ፡ ሲኖር ፡ በግንቦት ፡
 ፳ ፡ ቀን ፡ አረፈ ፡—

ለካሌብ ፡ የተደረሰ ፡ -

- ሰላም ፡ ለካሌብ ፡ ትእምርተ ፡ ግድገታ ፡ ለብዕሉ ፡
- እንተ ፡ ፈነወ ፡ አክቢሎ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ይስቅሉ ፡
- ዝንቱ ፡ ኃያል ፡ አይትመከህ ፡ በኃይሉ ፡
- አመ ፡ በእዴሁ ፡ ሠራዊተ ፡ ሳባ ፡ ተቀትሉ ፡
- ዘእንበለ ፡ ይትርፍ ፡ አሐደ ፡ እምእሉ ።

ለኖግራን ፡ ሰማዕታት ።

- ሰላም ፡ ለክሙ ፡ ስንዓክሙ ፡ መዓድመ ፡
- ከዋክብተ ፡ ኖግራን ፡ ዓበይት ፡ ዘአብራህክሙ ፡ ዓለመ ፡
- ዓራቂ ፡ ኩኑነ ፡ ወመስተሣልመ ፡
- ቅድመ ፡ አምላክ ፡ ኩናኔ ፡ አመ ፡ ኃጢአትነ ፡ ቆመ ፡
- በእንተ ፡ ስሙ ፡ ዘከዓውክሙ ፡ አርእይዎ ፡ ደመ ።

የዚህ ፡ የሀገረ ፡ ኖግራን ፡ ጦርነት ፡ ብዙ ፡ የዐረብና ፡ የይሁዲ ፡ የግሪክና ፡
 የፋርስ ፡ የኢትዮጵያም ፡ ጸሐፊ ፡ የጦርነቱን ፡ ሁኔታና ፡ የጦር ፡ መሪዎቹን ፡
 ስም ፡ እየለዋወጠ ፡ ሲጽፈው ፡ ለአንባቢ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ ሊታይ ፡

ያስቸግራል ። የኛ ፡ የግዕዙ ፡ ፊንሐስ ፡ የአይሁድ ፡ ንጉሥ ፡ የሚለውን ፡ ሌላው ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳልነው ፡ ዱ-ኑዋስ ፡ ዙራህ-ዱናስ-ዲሞኖስ-ዲሚዎን-ዳሚያኖስ-ማዝሩቅ ፡ ይልና ፡ የአይሁድ ፡ ንጉሥ ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፡ የሒሚያ ሪት ፡ ንጉሥ ፡ የቀረው ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ የሳባ ፡ ንጉሥ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ የአይሁድ ፡ ንጉሥ ፡ ይለዋል ። የኛንም ፡ ፡ የአክሱሙን ፡ ንጉሥ ፤ ካሌብን ፡ እለ ፡ አጽብሐ-ሔላዝ ፡ ባዮስ ፡ የሀበሳት ፡ ንጉሥ ፤ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ይሉታል ። ይኸም ፡ መጽሐፍ ፡ በየጊዜው ፡ ሲገለበጥ ፡ ከሚደረገው ፡ ስሕተት ፡ በቀር ፡ የቀድሞ ፡ ነገሥታት ፡ በሕዝባቸውና ፡ በውጭ ፡ ሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ስም ፡ ስለሚጠሩ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ነገሥታቱ ፡ ዘውድ ፡ ከመጫናቸው ፡ በፊትና ፡ በኋላ ፡ በሁለት ፡ ስም ፡ ስለሚጠሩ ፡ አንዱ ፡ ጸሐፊ ፡ የፊተኛውን ፡ ሁለተኛው ፡ ጸሐፊ ፡ የኋለኛውን ፡ ስም ፡ ይዞ ፡ ይጽፋል ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የዚህ ፡ ያገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ የሚለውን ፡ እንውሰድና ፡ የአክሱሙን ፡ ንጉሥ ፡ ካሌብ ፡ የአይሁዶቹን ፡ ሳባ ፡ ሂሚያሪት ፡ ንጉሥ ፡ ፊንሐስ ፡ እያልን ፡ የጦርነቱን ፡ ሁኔታ ፡ በጭሩና ፡ በግልጽ ፡ እንመልከት ።

የጦርነቱ ፡ ሁኔታ ፡ በጭሩ ፤

በለፈው ፡ በየቦኩሉ ፡ የተጻፈውን ፡ አጠቃለን ፡ አሳቡን ፡ የገለጽን ፡ እንደሆነ ፡ ታሪኩ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ዓይነት ፡ ተወራርሶ ፡ ይመደባል ።

ፊንሐስ ፡ በመሐላ ፡ አታሎ ፡ ወደቅጥራቸው ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ ብዙ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ከፈጀ ፡ በኋላ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ በዚህ ፡ አሳብ ፡ ለሚተባበሩት ፡ ለፋርስና ፡ ለሂራ ፡ (በዚያን ፡ ዘመን ፡ በጎኑ ፡ የነበረ ፡ መንግሥት) ፡ ነገሥታት ፡ በየቦኩላችሁ ፡ ያለውን ፡ ክርስቲያን ፡ ፍጁ ፡ ብሎ ፡ መልእክት ፡ አስተላልፎአል ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ ስናግራንና ፡ ከሌላውም ፡ እልቂት ፡ ያመለጠ ፡ ክርስቲያኖች ፡ የክርስቲያን ፡ አገርና ፡ መደብ ፡ ወደሆኑት ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ ወደ ፡ ቁስጥንጥንያ ፡ ወደ ፡ እስክንድርያ ፡ ወደ ፡ አንጾኪያ ፡ ወደ ፡ ተርሴስ ፡ ወደ ፡ ቀጳይቅያ ፡ ተበታትነው ፡ እየሄዱ ፡ የእልቂቱን ፡ ወሬ ፡ በነገሩ ፡ ጊዜ ፡ በክርስቲያናውያን ፡ ነገሥታት ፡ በየገዳማቱና ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ መሪዎች ፡ ዘንድ ፡ ታላቅ ፡ ግዘንና ፡ ንዴት ፡ ተቀሰቀሰ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አጭር ፡ ዜና ፡ መዋዕሉን ፡ በለፈው ፡ የጠቀስነው ፡ ዩስጢኖስ ፡ የሚባለው ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እናንተ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ዓረብ ፡ አገር ፡ ተሸግራችሁ ፡ የሞቱትን ፡ የክርስቲያኖች ፡ ደም ፡ ልትበቀሉ ፡ ይገባል ። እናንተ ፡ ግን ፡ የማትችሉ ፡ ቢሆን ፡ የኔ ፡ ጦር ፡ በኮፕቶስና ፡ (ላዕላይ ፡ ግብፅ) ፡ በቤሪኒቂ (ቀይ ፡ በሕር ፡ አጠገብ) ፡ በኩል ፡ አድርገው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ አልፈው ፡ ሄደው ፡ ይበቀላሉ ፡ ሲል ፡ ላኔ ፡ ካሌብ ፡ (እለ ፡ አጽብሐ) ፡ መልእክት ፡ ላከበት።

በዚህ ፡ አጻጻፍ ፡ የሰጠኛሽ ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የግብፅ ፡ የአካባቢው ፡ የታኛሽ ፡ እስያ ፡ አገር ፡ በሙሉ ፡ የበላይ ፡ ገዥ ፡ ስለሆነ ፤ ለበቀሉ ፡ ጉዳይ ፡ ይበልጥ ፡ ያሰበበት ፡ እንደዚሁ ፡ የክርስቲያን ፡ ሁሉ ፡ ጠባቂ ፡ አንጋፋነት ፡ የተሰማው ፡ በመሆኑ ፡ ላይ ፡ ካሌብ ፡ ሄደህ ፡ ተበቀል ፡ እምቢ ፡ ካልህ ፡ የኔ ፡ ጦር ከግብፅ ፡ ተነሥቶ ፡ በአገርህ ፡ ሲያልፍ ፡ ጉዳት ፡ ሊያደርግብህ ፡ ይችላልና ፡ አንተው ፡ ልትበቀል ፡ ይገባል ፡ ሲል ፡ በወዳጅነትና ፡ በምክር ፡ ሸፍኖ ፡ ቲንሽ ፡ ማስፈራራት ፡ ያስደገፈ ፡ ይመስላል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እንደዚሁ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ንጉሥ ፡ አይ ፡ ካሌብን ፡ ለዚህ ፡ ለበቀል ፡ ጉዳይ ፡ በበትነታቸው ፡ እንዲያደፋፍሩ ፡ ለእስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ለአባ ፡ ጢሞቴዎስ ፡ ወይም ፡ ከርሳቸው ፡ በኋላ ፡ ለተሾሙት ፡ ለአባ ፡ አስተርዮስ ፡ መልእክት ፡ መላኩን ፡ እንደተመለከትነው ፡ የእስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስም ፡ ነገሩን ፡ በቀጥታ ፡ እንደተገነዘቡትና ፡ የቁስጥንጥንያው ፡ ንጉሥም ፡ እንደጻፈላቸው ፡ ይኸን በከንቱ ፡ የፈሰሰውን ፡ የክርስቲያን ፡ ደም ፡ ተበቀል ፡ ብለው ፡ ወደ ፡ አይ ፡ ካሌብ ፡ ያባትነት ፡ መልእክት ፡ እንደላኩ ፡ አንብበናል ።

የዓረብ ፡ አገር ፡ እስከ ፡ ቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ የአክሱም ፡ ግዛት ፡ የነበረ ፡ በመሆኑ ፡ የሀገረ ፡ ናግራን ፡ ክርስቲያኖች ፡ የአክሱሙን ፡ መንግሥት ፡ እንደቀስጥን ጥንያው ፡ እንደራሳቸው ፡ መንግሥት ፡ አድርገው ፡ ይመለከቱ ፡ ስለነበረ ፡ የዚህ ፡ የሀገረ ፡ ናግራን ፡ እልቂት ፡ ከማንም ፡ አገር ፡ ይበልጥ ፡ ከጥንት ፡ ተያይዞ ፡ በመጣ ፡ የዘርና ፡ የፖለቲካ ፡ አንድነት ፡ በጥንት ፡ በነበረው ፡ በሳባውያን ፡ አምልኮና ፡ በቅርብ ፡ በተገኘው ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ከአክሱም ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ በመሆኑ ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ የቁስጥንጥንያው ፡ ንጉሥ ፡ የሰጠኛሽ ፡ በወዳጅነትና ፡ በንደኝነት ፡ የእስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ በአባትነት ፡ መንገድ ፡ ስለአሳሰቡት ፡ ባለፈው ፡ በዝርዝር ፡ እንደተጻፈው ፡ ካሌብ ፡ የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ ለአምላኩና ፡ ለጌታው ፡ ለኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ተስሎ ፡ የጦር ፡ ሠራዊቱን ፡ በመርከብ ፡ ይዞ ፡ ወደ ፡ ዓረብ ፡ አገር ፡ ሄዶ ፡ ከአይሁዳና ፡ (ሬንሐስ) ፡ ከሂሚያሪቱም ፡ ነገሥታት ፡ ተዋግቶ ፡ ጠራቸውን ፡ በማጥፋት ፡ ሥልጣናቸውን ፡ በመደምሰስ ፡ የናግራንን እልቂት ፡ በሚገባ ተበቅሎ ፡ የፈረሱት ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ መልሶ ፡ አሠራ ፤ ምዕመናኑም ፡ ከያለበት ፡ ተጠራቅመው ፡ በየበዓታቸው ፡ ተሰብስበው ፡ የክርስትና ፡ ሥራቸውን ፡ ያስሄዱ ፡ ገጥመር ። አይ ፡ ካሌብም ፡ ድል ፡ አድራጊነቱን ፡ ከአደላደለ ፡ ወዲህ ፡ ለዓረብ ፡ አገር ፡ አስተዳደር ፡ በፊት ፡ አፈያትን ፡ ቀጥሎ ፡ አብርሃንን? የሚባለውን ፡ ሾሞ ፡ ከ፲፫ ፡ (አንደሌሎቹ ፡ ፫፻) ፡ ወታደር ፡ ጋር ፡ ትቶ ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ግዛት ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ በደስታ ፡ ተመለሰ ።

የጉዳዩ ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ ሲሆን ፡ ባለፈው ፡ እንደተረዳነው ፡ የጥንት ፡ ጸሐፊዎች ፤

ሀ| የኢትዮጵያውን ንጉሥ ፡ ግማሾቹ ካሌብ ፡ ሲሉ ፡ የቀሩት ፡ እለ ፡ አጽብሐ ፤ አንዳንዶቹ ፡ ሕለ ፡ ፀሐዩስ ።

ወደ ደስታ ፡ እንዲመለስ ፡ አደረገው ። በዐረብ ፡ አገር ፡ ሊጠፋ ፡ የነበረውን ፡ የክርስትና ፡ አምልኮ ፡ መልሶ ፡ አቃናው ። በቃል ፡ ኪዳን ፡ ጓደኛነት ፡ ተባብረው ፡ በነበሩት ፡ በአይሁድና ፡ በፋርስም ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ጥሎ ፡ ከዐረብ ፡ አገር ፡ ግዛታቸውንና ፡ ክብራቸውን ፡ አስወግዶ ፡ የራሱንና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ክብርና ፡ ግዛት ፡ ተከበት ።

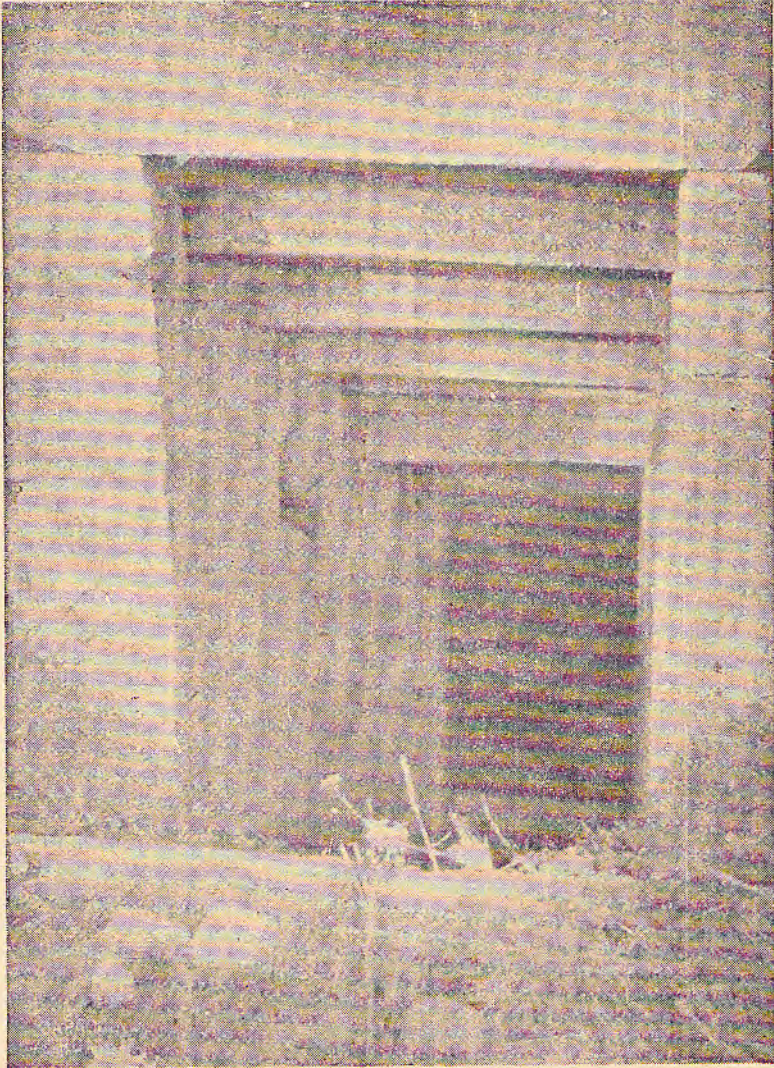
ስለዚህ ፡ ይህ ፡ ትልቅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በቀስጥንጥንያና ፡ በምሥራቅ ፡ በዐረቦችም ፡ በቤተ ፡ መንግሥቱም ፡ በቤተ ፡ ክህነቱም ፡ ዘንድ ፡ አጅግ ፡ የሰመ ፡ ጥሩነት ታሪክ ፡ አለው ።

የዐረብን ፡ አገር ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ በአይሁዶችና ፡ በአረመኔዎቹ ጊዜ ፡ የፈረሰውን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ አወርቶ ፡ ለቤተ ፡ ክህነቱም ፡ ለቤተ ፡ መንግሥቱም ፡ አለቆችና ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ የሚሆኑትን ፡ አደላድሎ ፡ ከጨረሰ ፡ በኋላ ፡ ወደዋናው ፡ ግዛቱ ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ በደስታ ፡ ተመለሰ ።

የግዕዝኛው ፡ ጽሑፍ እንደሚገልጸው ፡ ከዐረብ ፡ አገር ፡ እንደተመለሰ ፡ ጸሎቱን ፡ የሰጠውንና ፡ ይኸን ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ የሰጠውን ፡ አምላኩን ፡ ደስ ፡ ለማሰኘት ፡ የነገሠበትን ፡ ዘውዱን ፡ እንታችን ፡ መቃብር ፡ በራፍ ፡ ላይ ፡ እንዲሰቅልለት ፡ ለኢየሩሳሌም ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ልክ ፡ እርሱ ፡ የተደላደለ ፡ መንግሥቱን ፡ ትቶ ፡ ይኸን ፡ ዓለም ፡ ገቆ ፡ አባ ፡ ጳጌጠሌዎን ፡ ገዳም ፡ አጠገብ ፡ በንዲት ፡ ዋሻ ፡ አንዲት ፡ ሰሌን ፡ ለመኝታው ፡ አንዲት ፡ መንቀል ፡ (ቅል) ፡ ለውሀ ፡ መጠጫ ፡ ብቻ ፡ ይዘ ፡ ገብቶ ፡ ተቀመጠ ። በዚያም ፡ በጸሎትና ፡ በስግደት ፡ በዋሻ ፡ ከመኖር ፡ በቀር ፡ በግንቦት ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በሞት ፡ እስኪለይ ፡ ድረስ ፡ ለዚህ ፡ ዓለምና ፡ ለመንግሥቱ ፡ ጓግቶ ፡ ፩ ም ፡ ቀን ፡ አለመመለሱን ፡ ስናነብ ፡ ቆራጥ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መናኒ ፡ መሆኑን ፡ እንገነዘባለን ። ከዐረብ ፡ አገር ፡ ተመልሶ ፡ በምናኔ ፡ የኖረበት ፡ ዘመን ፡ ፲፪ ዓመት ፡ ሲሆን ፡ ዕድሜው ፡ ፸ ዓመት ፡ ነበር ይባላል ። ወሩንና ፡ ቀኑን ፡ ሲጠቅስ ፡ የሞተበትን ፡ ዓ. ም. የግዕዙ ፡ ጽሑፍ ፡ እይጠቅስም ። የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ እየለዩ ፡ የሞተበትን ፡ ዘመን ፡ ፳፻፵፮-፳፻፶፰-፳፻፸፬ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ብለው ፡ ጽፈውታል ። ነገር ፡ ግን ፡ የዘመተው ፡ በ፳፻፳፮ ፡ ዓ. ም. ሲሆን ፡ ይህ ፡ ዘመን ፡ በምናኔ ፡ ከኖረበት ፡ ከ፲፪ ፡ ዓመት ፡ ጋር ፡ ሲደመር ፡ የሞተበት ፡ ፳፻፴፯ ፡ ዓ. ምሕረት ፡ ይሆናል ።

አፄ ፡ ካሌብን ፡ በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ሥራው ፡ ያገራችን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እንደጸድቀ ፡ ቆጥራ ፡ ታኩብረዋለች ። እንኳን ፡ ያገራችን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የሮም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንም ፡ ከሰማዕታቶች ፡ ጋር ፡ ቆጥራ ፡ የአፄ ፡ ካሌብን ፡ (እለአጽብሐ) በዓል ፡ በጥቅምት ፡ (አክቶብር) ፳፯ ቀን ፡ ታኩብረዋለች ። የኩልቦን ፡ መጽሐፍ ፡ የመዝሙራዊውን ፡ ሾሊም ፡ ምዕራፍ ፬ ፡ ገጽ ፡ ፩፻፹፯ ፡ ተመልከት ።

በአክሱም ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ከአብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ ወዲህ ፡ ስሙ ፡ ታሪኩ ፡ የገነነ ፡ ንጉሥ ፡ የምናገኘው ፡ ካሌብን ፡ ነው ። የጥንት ፡ አገራችንን ፡ ኢትዮጵ

የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ የዐላ ፡ ካሌብና ፡ የልጁ ፡ የዐላ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ መቃብር ፡ የሚገኝበት።

ያን ፡ ላገለገሉ ፡ ነገሥታት ፡ ሐውልት ፡ መሥራት ፡ በየስማቸው ፡ መንገድ ፡ መስጠት ፡ የሚገባ ፡ መሆኑን ፡ ስንገነዘብ ፡ ከአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡ ፩ኛ አብርሃ ፡ (ዒዛና) ፪ኛ ካሌብ

በቅድሚያ ፡ ያስረጋጋቸውና ፡ ከነዚህ ፡ ደግሞ ፡ በ፪ኛ ፡ ደረጃ ፡ ለአፊላስ ፡ ለአለ ፡ ዓሜዳ ፡ ለገብረ ፡ መስቀል ፡ እንደተቻለ ፡ እየተሰጠ ፡ በመንፈሳዊ ፡ በሥነ ፡ ጽሑፍ ፡ አገልግሎት ፡ ለአቡነ ፡ አረጋዊና ፡ ለያሬድ ፡ የትምህርት ፡ ቤት ፡ ሥያሜ ፡ ቢታሰብላቸው ፡ አገባብ ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፡ ፶፮ ።

ያዲ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት-የአቡነ ፡ አረጋዊ ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ አቀማ መጥ - በደብረ ፡ ዳሞ ፡ አዲ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ያሠራው ፡ የእመቤታችን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሥራ - የቅዱስ ፡ ያሬድና ፡ የአቡነ ፡ አረጋዊ ፡ በደብረ ፡ ዳሞ ፡ መገናኘት ።

አዲ ፡ ካሌብ ፡ መንግሥቱን ፡ ሲለቅ ፡ በዙፋኑ ፡ የተተካው ፡ ቤተ ፡ ጅኤል ፡ የሚባለው ፡ ትልቁ ፡ ልጁ ፡ ነው ። ቤተ ፡ ጅኤል ፡ መባሉ ፡ የሰሎሞን ፡ ዘር ፡ የይሁዳ ፡ ነገድ ፡ (ዘእምቤተ ፡ ይሁዳ) ፡ መሆኑን ፡ ለመግለጽ ፡ ይሁን ፡ አይታወቅም ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ቤተ ፡ ጅኤል ፡ ከንድ ፡ ወር ፡ በቀር ፡ በዙፋኑ ፡ አለመቆየቱን ፡ የነገሥታቱን ፡ ዝርዝር ፡ የጻፈው ፡ ሁሉ ፡ ይገልጻል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ አንድ ፡ ወር ፡ ብቻ ፡ ከነገሠ ፡ በኋላ ፡ ዙፋኑን ፡ የለቀቀው ፡ በሞት ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ በጦርነት ፡ የሚገልጽልን ፡ ታሪክ ፡ የለም ።

ስለዚህ ፡ ከቤተ ፡ ጅኤል ፡ በኋላ ፡ ያዲ ፡ ካሌብ ፡ ትንሹ ፡ ልጅ ፡ አዲ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ነገሠ ። ይህ ፡ ንጉሥ ፡ በኢትዮጵያ እንደአባቱ ፡ እንደ ፡ አዲ ፡ ካሌብ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ሁለቱ ፡ ጉዳይ ፡ የማይዋሐድ ፡ ቢሆን ፡ በቅድስናም ፡ በጀግንነትም ፡ ይጠራል ። መቸም ፡ ዝግና ፡ ማለት ፡ በጦርነት ፡ ለነፍሱና ፡ ለሕይወቱ ፡ የማይላሰ ፡ ሲሆን ፡ በዚያው ፡ መጠን ፡ ወይም ፡ የበለጠ ፡ የሌላውን ፡ የባላጋራ ፡ ነፍስ ፡ ለማስናበት ፡ የማይላሰ ፡ ማለት ፡ ነው ። ቅድስና ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ሁሉ ፡ ርቆ ፡ ሲደበደቡ ፡ ደብዳቤውን ፡ ማመስገንን ፡ ይጠይቃል ። በዙፋኑ ፡ የተቀመጠ ፡ ዘውድ ፡ የደፋው ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ የራቀ ፡ ሆኖ ፡ እጅን ፡ በስለት ፡ ዓይንን ፡ በፍላጎት ፡ የሚቀጣ ፡ ወታደሮቹ ፡ ወደ ፡ ሸፊተ ፡ አገር ፡ ሄደው ፡ የሸፊተውን ፡ መርጠው ፡ ከመቅጣት ፡ አልፈው ፡ በጥፋት ፡ ውስጥ ፡ የሌሉትን ፡ ሽማግሌንና ፡ መበለትን ፡ ሕፃናትን ፡ ሁሉ ፡ ማመስና ፡ ማንጫጫት ፡ የሚያስደስታቸው ፡ በዚህም ፡ የሚመኩ ፡ የሚገኙ ፡ ፍቅራ ፡ ፍቅራ ፡ አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ብንወደውም ፡ ብንጠላውም ፡ እንዳለ ፡ እንተወውና ፡ ወደዋናው ፡ ታሪክ ፡ እንመለስ ።

ያዲ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ታሪክ ፡ ከተሰኘቱ ፡ ቅዱሳን ፡ ከዋነኛው ፡ ከአቡነ ፡ አረጋዊ ፡ የድንገት ፡ ዜማ ፡ ደረሰ ፡ ከሚባለው ፡ ከያሬድ ፡ ጋር ፡ ተያይዞ ፡ ይገኛል ። የሦስቱም ፡ ግንኙነት ፡ በገድለ ፡ ያሬድ ፡ በገድለ ፡ አብርሃ

ወአጽብሐ : ይልቁንም : በገድለ : አረጋዊ : ተጽፏል ። በዚህ : ገድል : ውስጥ : የሚገኘው : ያስተዳደሩ : የአገዛዙ : የፍርድ : የወጉና : የሥርዓቱ : ሳይሆን : ከነዚህ : ከሁለቱ : ቅዱሳን : አበው : ጋር : ያደረገው : መንፈሳዊ : ግንኙነት : ነው ።

በዚህ : በገድለ : አረጋዊ : ውስጥ : ራሳቸው : አቡነ : አረጋዊ : የደብረ ዳሞን : ተራራ : ለብሕትውናና : ለማስተማሪያ : መርጠው : ሳሉ : ከተራራው ርዝመት : የተነሣ : ለመውጣት : የማይችሉ : ሆነው : በግርጌው : ሆነው : ወይ : ክንፍ : በነበረኝ : አለዚያም : ገመድ : ጻገህ : እያሉ : እግዚአብሔር : ፩ : ወደ : ተራራው : ጫፍ : የሚያወጣ : ምክንያት : እንዲያገዛቸው : በጾም : በጸሎት : በሱባዔ : ሲለምኑ : ቅዱስ : ሚካኤል : ቀርቦ : ኢትዮጵያ : ተውህቦ : ለክ : ሥልጣን ፤ ወአእርፍ : ንስቲተ : ውስተ : ዛቲ : በዓት : እንተ : ይኢቲ : መንገለ : የማን . . . . ወይፊት : ለክ : እግዚአብሔር : ተመነ : ዓቢየ : ህዩንተ : ሐብል : . . . . ዘቆሙ : ፰ : እመት : ብሎ : እግዚአብሔር : በገመድ : ራንታ : ቁመቱ : ስድሳ : ክንድ : የሆነ : ትልቅ : ዘንዶ : እንደሚልክላቸው : መናገሩ ፤ ሁለት : ሱባዔ : ከቆዩ : በኋላ : በሦስት : ሰዓት : ዘንዶው : ከተራራው : ወርዶ : እንደሰው : አፍ : አውጥቶ : እዚያ : ተራራ : ላይ : ከሚበሩ : አእዋፍ : በቀር : ወሀም : ዳቦም : የለም : በቀን : ፀሐይ : በሌት : ቀር : ሲወርድ : ራስህን : የምታስጠጋበት : እንጨት : እንኳን : የለምና : ምን : ታደርጋለህ : ብሎ : እንዳንጋገራቸው : እርሳቸውም : መልሰው : አንተ : የታዘዝኸውን : ሥራ ፤ እግዚአብሔር : የፈቀድነውን : ሁሉ : በዚያ : ላይ : አይነሣንም : እንዳሉት ፤ ከዚህ : በኋላ : ሚካኤል : ሰይፋን : መዘ : እየጠበቀ : ዘንዶው : ጭራውን : ወደ : አቡነ : አረጋዊ : አቀርቦ : መነ ከሰው : እዘንዶው : ጭራ : ላይ : ወጥተው : የተራራው : ጉዞ : እንደተዘ መረ ፤ ወደላይ : ከፍ : እንዳሉም : ዘንዶው : አቡነ : አረጋዊን : አወንጭሮ : እን ደወረወራቸውና : በድንገት : አተራራው : ላይ : ደርሰው : ሃሌ : ሉያ : ብለው : እንዳመሰገኑ : ለመግለጽ : ገድሉ : «ወሶቤሃ : አኅዘ : . . . ወአእረኅ : ወወፀር : ላዕለ ፤ ወበጽሐ : ግብተ : ውስተ : ድማሁ : ለደብር : ቅዱስ : ወሰገደ : ሥልሰ : ወይቤ : ሃሌ : ሉያ : ለአብ : ሃሌ : ሉያ : . . . . »

አቡነ : አረጋዊ : በዚህ : በደብረ : ዳሞ : ተራራ : ሳሉ : ሕዝቡ : ሁሉ : እየመጣ : በራኬ : እንደሚቀበል : ግማሹም : እንደሚማር : እንደዚሁም : ከዕለ ታት : አንድ : ቀን : ንጉሠ : አፄ : ገብረ : መስቀል : በሠራዊቱ : ታጀቦ : እን ደመጣና : ሠራዊቱን : አተራራው : ሥር : ትቶ ፤ ቲንሽ : ተከታዮቹን : ብቻ : ይዘ : ወደተራራው : ወጥቶ : በራኬ : መቀበሉን : ለመግለጽ : ገድሉ : እንደዚህ ሰል ፤ ይቀጥላል ። «ወነግሠ : ገብረ : መስቀል : በጽድቅ ፤ ወርትዕ : ወተሰምዓ : መንግሥቱ : ውስተ : ከሉ : ምድረ : እዜብ ፤ ወአልቦ : ዘይትቃወማ : ለመንግ ሥቱ . . . . ወበጽሐ : ፍጡነ : ደብረ : ዳሞ : ወገደገ : ሠራዊቶ : ታሕተ : ደብር : ወዓርገ : በሕቲቶ : ምስለ : እሊአሁ : ኃበ : ቅዱስ : አቡነ : አረጋዊ ወሰገደ : ሎቱ . . . . ወይቤሎ : በርከኒ : አአቦ : ኪያየ : ወመንግሥትየ :

ወክሎ ፡ ሠራዊትየ ፤ ወአውሥእ ፡ ቅዱስ ፡ አረጋዊ ፡ ወደቤሎ ፡ እግዚአብሔር ፡
ይበርክ ፡ መንግሥተክ . . . . በከመ ፡ በረከ ፡ መንግሥተ ፡ ካሌብ ፡ አቡከ ፡ ወያ
ኑን ፡ መዋዕሊክ ፡ ወይዕቀብ ፡ ሠራዊተክ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ልሠራ ፡ የም
ችልበትን ፡ ሥፍራ ፡ መርጠው ፡ ያመልክቱኝ ። ብሎ ፡ እንደጠየቃቸውና ፡ አቡነ ፡
አረጋዊም ፡ ተነሥተው ፡ ዞረው ፡ ሥፍራውን ፡ እንዳሳዩት ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡
ንጉሠ ፡ በአዋጅና ፡ በትእዛዝ ፡ ድንጋዩ እንጨቱ ፡ እየተሰበሰበ ፡ እንጨቱ ፡ በከ
ብት ፡ በሠረገላ ፡ እየሆነ ፡ ከታች ፡ ወደተራራ ፡ እየተጋዘ ፡ በነገሠ ፡ በሁለተኛው ፡
ዓመት ፡ እንዳለቀ ፡ ባለቀም ፡ ጊዜ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያኑ ፡ ሥራ ፡ ተመልካችን ፡
ሁሉ ፡ እንዳስደሰተ ፤ ለዚችም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አልባሳት ፡ የወ
ርቅና ፡ የብር ፡ ጥዋ ፡ ጻሕል ፤ መስቀል ፤ ጽና ፤ በወርቅና ፡ በብር ፡ የተከፈ
ፉና ፡ የተደገቡ ፡ መጻሕፍት ፡ እንደሰጠና ፡ ከማኅበረ ፡ በኩር ፡ የመጣውን ፡
የአመጪታችንን ፡ ታቦት ፡ አስገብቶ ፡ ቅዳሴውን ፡ አቡነ ፡ አረጋዊ ፡ ቀድሰው ፡
ንጉሠና ፡ ጳጳሱ ፡ እንደቆረቡ ፡ ከዚያም ፡ አፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ በተራራውና ፡
በግርጌ ፡ ላሉት ፡ ሠራዊት ፡ ግብር ፡ አግብቶ ፡ እንደዚሁም ፡ ነዳያን ፡ ሁሉ ፡
በመብል ፡ እንደጠገቡ ፡ ገድሉ ፡ አስፋፋቶ ፡ ይገልጽልናል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በሌላ ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ያለው ፡ ያሬድ ፡ የሚባ
ለው ፡ በለዜማ ፡ ወደ ፡ ደብረ ፡ ዳዋ ፡ ወጥቶ ፡ ከአቡነ ፡ አረጋዊ ፡ ተገናኝቶ ፡
ቤተ ፡ ክርስቲያኑን ፡ ተመልክቶ ፡ የመደነቁ ፡ ጽሑፍ ፡ ይገኛል ።

ገድሉ ፡ እንደሚለው ፡ በአክሱም ፡ ሳለ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡
ተሰጥቶት ፡ ከመላእክት ፡ እየሰማ ፡ ዜማና ፡ መዝሙር ፡ በሚያስተምርበት ጊዜ ፡
የሰሚን ፡ ልቡና ፡ ይመስጥ ፡ እንደነበረ ፡ የርሱም ፡ ዜማ ፡ በሚሰማበት ፡ ጊዜ ፡
በሽተኛ ፡ ሕመሙን ፡ ኅዘነተኛ ፡ ኅዘኑን ፡ ይረገው ፡ እንደነበረ ፡ በዚህም ፡
ትምህርቱን ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ እየወደደ ፡ ያከብረው ፡ እንደነበረና ፡ ጳጳሱና ፡ ንጉ
ሠም ፡ ይበልጥ ፡ አፍቅረው ፡ ባለሟል ፡ እንዳደረጉት ፡ ትጽፋል ።

ከዕለታት ፡ ጀቀን ፡ ቅዱስ ፡ ያሬድ ፡ ከሥፍራው ፡ (አክሱም) ፡ ተነሥቶ ፡
አቡነ አረጋዊንና ፡ የተሠራውን ፡ አዲስ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ለመገብኘት ፡ ወደ
ደብረ ፡ ዳዋ ፡ እንደመጣ ፤ በተራራው ፡ ሥር ፡ የአቡነ ፡ አረጋዊን ፡ ደቀ ፡ መዘ
ሙርት ፡ ማትያስንና ፡ የሴፍን ፡ በወንዝ ፡ ዳር ፡ አሣ ፡ ሲያጠምዱ ፡ አግኝቶ ፡
"ዳኅንኑ ፡ ዝአቡክሙ ፡ አረጋዊ" ፡ ብሎ ፡ የአረጋዊን ፡ ደኅንነት ፡ እንደጠየቃ
ቸውና ፡ "አወን ፡ ደህና ፡ ናቸው" ብለው ፡ እንደመለሱለት ፡ ከዚያ ፡ ወደተራ
ራው ፡ ወጥቶ ፡ ከአቡነ ፡ አረጋዊ ፡ ጋር ፡ ተቃቅረው ፡ ተሳስመው ፡ በፍቅር ፡
እንደተገናኙ ፤ ከዚያ ፡ ወደቤተ ፡ ክርስቲያኑ ፡ ሄዶ ፡ ፫ጊዜ ፡ ሰግዶ ፡ ከተሰለመ ፡
በኋላ ፡ የሕንፃዋን ፡ ማማር ፡ እየዞረ ፡ በአድናቆት ፡ ተመልክቶ ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡
በዜማ ፡ መጮሁ ፡ ተጽፏል ።

“ይሔውጽዋ ፡ መላእክት ፡ እለ ፡ በሰማያት ፤ ይሔውጽዋ ፡ መላእክት ፡ እስመ ፡ ማጋደረ ፡ መለኮት ፡ ይእቲ ፤ አድክዋ ፡ አድክዋ ፡ ወርኢኩ ፡ ስነ ፡ ሕንጻሐ ፡ ለቅድስት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን - በሰማያት ፡ ያሉ ፡ መላእክት ፡ ይመለከቷታል ፤ እርሷ ፡ የመለኮት ፡ መኖሪያ ፡ ናትና ፡ ይመለከቷታል ። እኔም ፡ ዘርሁ ፡ ዘርሁ ፡ የቅድስት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንን ፡ የሕንፃ ፡ ውበት ፡ ተመለከትሁ ።”

ይህ ፡ በአገራችን ፡ ተወላጅ ፡ እጅ ፡ በዘመናዊው ፡ የግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ የተዘጋጀው ፡ የሚያሳየን ፡ መንፈሳዊ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በመንግሥቱ ፡ አስተዳደር ፡ ሕግና ፡ ደንብ ፡ አይገልጽልንም ። ከመንፈሳዊውም ፡ አተራረክ ፡ መባሉን ፡ እንጂ ፡ መሆኑን ፡ የማናረጋግጠው ፡ አለበት ።

በተረፈ ፡ አቡነ ፡ አረጋዊ ፡ የሞቱ ፡ ጊዜ ፡ (ተሠወሩ ፡ ይላል) ፡ አፄ ፡ ገብረ መስቀል ፡ ወደ ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ ሄደ ፡ ለደብረ ዳሞ ፡ ገዳም ፡ ለመነኮሳቱ ፡ መተዳደሪያ ፡ በየአገሩ ፡ የሰጠውን ፡ ርስተ ፡ ጉልት ፡ መጽሐፈ ፡ አክሱም ፡ (ገብዝ ፡ አክሱም) ፡ የሚባለው ፡ አንደዚህ ፡ ይላል ፡ “በአኩቲተ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ተጽሕፈት ፡ ዛቲ ፡ መጽሐፍ ። ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ንጉሥ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ከመ ፡ ተሰወረ ፡ አቡነ ፡ አረጋዊ ፡ መጽአ ፡ ኅበ ፡ ደብር ፡ ቅዱስ ፡ ወዓርገ ፡ ወተአምታ ፡ ምስለ ፡ መነኮሳት ፡ ወነገርዎ ፡ ነሎ ፡ ዘኮነ ፡ ወዘርእዩ ፡ ወአንከረ ፡ ወአስተጋብአ ፡ ነሎ ፡ ሰብአ ፡ ዘርጉቅ ፡ ወዘቅሩብ ፡ ወጳጳስ ፡ ዘሀለወ ፡ ምስሌሁ ፡ ወቆመ ፡ ታሕተ ፡ እገሪሁ ፡ ለቅዱስ ፡ ማትያስ ፡ ዘነበረ ፡ ውስተ ፡ መንበሩ ፡ ለአቡነ ፡ አረጋዊ ፡ ወይቤ ፡ ንጉሥ ፡ ወሀብኩ ፡ ምድረ ፡ እገላ ፡ ቁላሃ ፡ ወደጉንሃ ፡ እመረብ ፡ እስከ ፡ ጉርጉር ፡ ወበግሎ ፡ ማክዳ ፡ ፮ ፡ አሀጉር ፡ ቤተ ፡ ኖበይት ፡ ወዕዕ ፡ ማዕሬ ፡ አድ ፡ ግዶም ፡ በቅሎ ፡ ገለባ ፡ ወሐም ፡ ወበብሌን ፡ ፫ ፡ አሀጉር ፡ መጠራ ፡ ወበረካ ፡ ወሀገረ ፡ ጽዮት ፡ ወርባሂ ፡ ፯ ፡ አሀጉር ፡ እምባ ፡ ተኩላ ፡ ወለአቲ ። ማይ ፡ ቁጽሊ ፡ ርግባይ ፡ ሺሕ ፡ ባለስ ። ወአክራንሂ ፡ እምነ ፡ ክንን ፡ እስከ ፡ ዓድ ፡ ዓንቋ ፡ አደቅ ፡ ለይቶ ፡ በምልኡ ። ወይምአያ ፡ በምልኡ ። ወበዳዕረካ ፡ ገናድፍ ፡ ወሐምሎ ። ወአሐቲ ፡ ሀገር ፡ ዘትሰመይ ፡ ምጋርያ ፡ ፀምር ፡ ወአሐቲ ፡ ሀገር ፡ ዘትሰመይ ፡ ይሐ ። ወበምድረ ፡ ድምብላ ፡ ዜና ፡ ቆይ ፡ አድ ፡ አገውጸባላቋ ፡ ኖቢ ። ወዘንተ ፡ ነሎ ፡ ወሀብኩ ፡ እነ ፡ ንጉሥ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ከመ ፡ ይኩን ፡ ተዝካሮ ፡ ለአቡነ ፡ አረጋዊ ወለመባአ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወለሰሳየ ፡ መነኮሳት ። ወአምጽአ ፡ ጳጳስ ፡ ወአውገዘ ፡ ከመ ፡ ኢይባአ ፡ ስዩመ ፡ ሀገር ፡ ኢመከንን ፡ ኢዘቅሩብ ፡ ወኢዘርጉቅ ፡ ወከማሁ ፡ ይግበሩ ፡ እለ ፡ እምድገሬየ ፡ እስመ ፡ ነሎሙ ፡ መንፈሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቦሙ ፡ ከማየ።

በውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ ዘንድ ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ አንዳንድ ፡ ታሪክ ፡ ሲለቀም ፡ ባፄ ፡ ካሌብና ፡ በቀስጥንጥንያ ፡ ንጉሥ ፡ በዩስጢኖስ ፡ መካከል ፡ ወዳጅነትና ፡ ጓደኝነት ፡ እንደነበራቸው ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ በዚሁ ፡ በአክሱሙ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በአፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀልና ፡ በቀስጥንጥንያው ፡ ንጉሥ ፡ በዩስጢኖስ ፡ መካከል ፡ ወዳጅነት ፡ እንደነበረ ፡ ይጠቀሳል ። ባፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ዘመን ፡ በቀስጥንጥንያ ፡ ዙፋኑ ፡ የተቀመጠው ፡ የሕግ ፡ የዩስጢኖስ ፡ የሥጋ ፡ ዘመዳ ፡ የስጢኖስ ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ አፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀልና ፡ ዩስጢንያኖስ ፡ ከባቶቻቸው ፡ ከክሌብና ፡ ከዩስጢኖስ ፡ የመጣውን ፡ ወዳጅነት ፡ ለማጥበቅ ፡ ስለሃይማኖትም ፡ ስለንግድም ፡ በመልእክት ፡ ግንኙነት ፡ አድርገው ፡ ነበር ይባላል ። በዚሁም ፡ በዩስጢንያኖስ ፡ ወዳጅነት ፡ ይልቁንም ፡ ያንድ ፡ በሕርይን ፡ ወገኖች ፡ በምትደግፈው ፡ በሚስቱ ፡ በታዎድራ ፡ (ቴዎዶራ) ፡ ደጋፊነት ፡ በግብፅና ፡ ይልቁንም ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ለሚመጡት ፡ ምዕመናንና ፡ መነኮሳት ፡ መቀመጫ ፡ የሚሆን ፡ ቦታና ፡ ገዳም ፡ ባፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ጊዜ ፡ እንደልብ ፡ ተገዝቶ ፡ ተይዞ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ከኢትዮጵያም ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ለማየትና ፡ ለመሳለም ፡ እየሄደ ፡ የሚቀመጠው ፡ በየጊዜው ፡ ስለበረከተ ፡ ቀድሞ ፡ የንስጥሮስ ፡ ወገኖች ፡ ይዘውት ፡ የነበረውን ፡ ሁሉ ፡ እያስለቀቁ ፡ የዲዮስቆሮስን ፡ እምነት ፡ ለሚከተሉት ፡ ለነዚሁ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ሰጡዋቸው ፡ ይባላል ።

አፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀልም ፡ በዘመኑ ፡ ወደኢየሩሳሌም ፡ መሄድ ፡ እየተመኘ ፡ በንጉሥነቱ ፡ ምክንያት ፡ ሳይችል ፡ ቢቀር ፡ ገና ፡ በወጣትነቱ ፡ ጊዜ ፡ የመነኮሳውን ፡ አባ ፡ ሙሴ ፡ የሚባለውን ፡ ልጁን ፡ ወደኢየሩሳሌም ፡ ልክት ፡ አባ ፡ ሙሴ ፡ ያባቱ ፡ የአፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ወኪል ፡ ሆኖ ፡ ዘመኑን ፡ ሁሉ ፡ በዚያው ፡ የጌታችን ፡ መቃብር ፡ ባለበት ፡ በጎልጎታና ፡ በቀራንዮ ፡ አሳለፈ ፡ ይባላል ። የኩልቦን ፡ መጽሐፍ ፡ ፩ኛ ፡ ፳ፊ.ም ፡ ከ፻፯ ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ ፻፺፩ ፡ ገጽ ፡ ያለውን ፡ ተመልክት ።

ምዕራፍ ፡ ፶፱ ።

የአብርሃና ፡ የአሪያት ፡ ጦርነት-የዐረብ ፡ አገር ፡ ግዛት ፡ ሁኔታ-በዐረብ ፡ አገር ፡ ያሉት ፡ አባሾችና ፡ የአብርሃ ፡ ተከታዮች ፡ መሸነፍ-የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ሥልጣን።

ባለፉት ፡ ምዕራፎች ፡ እንደ ፡ አመለካከትነው ፡ አፄ ፡ ክሌብ ፡ የሀገረ ፡ ናግራንን ፡ ክርስቲያኖች ፡ እልቂት ፡ ለመበቀል ፡ ሰብብ ፡ ሆኖ ፡ ወዲያው ፡ በአይሁዶች ፡ ንጉሥ ፡ ላይ ፡ ባገኘው ፡ ድል ፡ ምክንያት ፡ የዐረብን ፡ አገር ፡ ግዛት ፡ ለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ከአረጋገጠ ፡ ወዲህ ፡ በዐረብ ፡ አገር ፡ እንደራሴ ፡ ሆኖ ፡ የሚያስተዳድር ፡ አንዳንድ ፡ ጽሑፍ ፡ አሪያትን ፡ ሾመ፡ሲል ፡ ግዕዝኛው ፡ አብርሃ ፡ የሚባል ፡ ብልህ ፡ ሰው ፡ ሾሞ ላገቸው ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ መመለሱን ፡ ይገልጻል ። ነገሩን ፡ በዝርዝር ፡ የጻፈው ፡ ፕሮኮፐድቶና ፡ ክርሱ ፡ የገለበጡት ፡ ሁሉ ፡ የዚህን ፡ ታሪክ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዓይነት ፡ ያመጡታል ።

ክሌብ ፡ የሳባንና ፡ የሂሚያሪትን ፡ ንጉሥና ፡ ተከታዮች ፡ ከገደለ ፡ በኋላ ፡ የሾመው ፡ አሪያትን ፡ ነው ። አሪያት ፡ የዚያ ፡ በሰማዕትነት ፡ የሞተው ፡ የክርስቲያኖቹ ፡ አለቃና ፡ አስተዳዳሪ ፡ የነበረው ፡ የ፻፳ ፡ ሸማግሌ ፡ የአሬታስ ፡ (ኒሩት) ፡ ልጅ ፡ ወይም ፡ ዘመድ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ የመንፈሳዊነት ፡ ዝንባሌ ፡ ብቻ ፡ ስላለውና ፡ የጦር ፡ መሪነት ፡ ስጦታ ፡ ስለሌለው ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ፡ የወታደር ፡ ክፍል ፡ የሆነው ፡ ወገን-አሪያትን ፡ ትቶ ፡ አብርሃ ፡ የሚባለውን ፡ አቅሮ ፡ የበላይ ፡ አደረገው።

ቢሆንም ፡ አሪያት ፡ ከአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ በገሀድ፡የተሾመ ፡ በመሆኑ ፡ ከርሱም ጋር ፡ ከአክሱም ፡ አብረው ፡ የመጡት ፡ ጭምር ፡ ተሰልፈው ፡ አብርሃን ፡ ለመውጋትና ፡ አሪያትን ፡ በሹመቱ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ተዘጋጅተዋል ። ስለዚህ ፡ እነዚህ ፡ በአበሻነት ፡ በክርስቲያንነት ፡ ወገኖች ፡ የሆኑት ፡ የአብርሃና ፡ የአሪያት ፡ ተከታዮች፡ለሁለት ፡ ተለይተው ፡ ለመርነት ፡ እንደተሰለፉ ፡ አብርሃ ፡ ለአሪያት ፡ እንደዚህ ፡ ብሎ ፡ ላከበች ፡ የአበሻን ፡ ጦር ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ አዋግተን ፡ ከምናስጨርሰው ፡ እኔና ፡ አንተ ፡ ብቻ ፡ ተዋግተን ፡ ይዋጣልንና ፡ አሸናፊው ፡ የመላው ፡ አበሻ ፡ መሪ ፡ ይሁን ፡ ይኸን ፡ አሳብ ፡ አሪያትም ፡ እሺ ፡ ብሎ ፡ ተቀበለና ፡ ሁለቱ ፡ አለቆች ፡ በሠራዊቶቻቸው ፡ ሬት ፡ በሰይፍ ፡ ይደባደቡ ፡ ዠመር ። ለመዠመሪያ ፡ ጊዜ ፡ አሪያት ፡ በሰይፍ ፡ በትር ፤ አብርሃን ፡ አንገቱን ፡ መትቶ ፡ ዠሮውን ፡ አቁስሎት፡ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ መካከል ፡ የአብርሃ ፡ ጋሻ ፡ ዠግሬ ፡ አሪያትን ፡ ከዠርባው ፡ በኩል ፡ በጨቤ ፡ ወግቶ ፡ ገደለውና ፡ አብርሃ ፡ አሸናፊ ፡ ሆኖ ፡ በየመን ፡ የእንደራሴነት ፡ ሹመት ፡ ተደላድሎ ፡ ተቀመጠ ።

የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ (ገብረ ፡ መስቀል ፡ መሆኑ ፡ ነው ፡) ይኸን ፡ ሲሰማ ፡ እንደአባቱ ፡ እንደ ፡ አፄ ፡ ካሌብ ፡ ዐረብ ፡ አገር ፡ ዘምቶ ፡ አብርሃን ፡ ሂጄ ፡ በመሬት ፡ ሳልጥልና ፡ ደሙን ፡ ሳላፈስ ፡ አልቀርም ፡ ብሎ ፡ ማለ ። አብርሃ ፡ ግን ፡ አሳቡ ፡ በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ የዐረብን ፡ ግዛት ፡ የማስተዳደሩ ፡ ሥልጣን ፡ ለምን ፡ ከኔ ፡ አልፎ ፡ ወደ ፡ አሪያት ፡ ይሄድብኛል ፡ በማለት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ለአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ አልገብርም ፡ የማለት ፡ እምቢታ ፡ አልነበረውም ፡ ኖሯል ። በዚህም ፡ ላይ ፡ አብርሃ ፡ እንደ ፡ አሪያት ፡ ክርስቲያን ፡ ዘሩ ፡ አበሻ ፡ የአክሱሙን ፡ መንግሥት ፡ እንደራሱ ፡ የሚመለከት ፡ ነው ። ደግሞ ፡ ካሌብ ፡ ባለፈው ፡ ጊዜ ፡ በአይሁዱ ንጉሥ ፡ ላይ ፡ የፈጸመውን ፡ ሁሉ ፡ ያውቃልና ፡ የአክሱሙን ፡ ንጉሥ ፡ ለመበቀል ፡ መማሉን ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ደነገጠ ። ስለዚህ ፡ ከራሱ ፡ ከሰውነቱ ፡ አንድ ፡ መለኪያ ፡ ደም ፡ ቀድቶ ፡ አንድ ፡ ከረጢት ፡ የየመንን ፡ አፈር ፡ የተገኘነቱንና ፡ የገባርነቱን ፡ ምልክት ፡ አሲዞ ፡ መላክተኞቹን ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ላክ ። የአክሱሙ ፡ ንጉሥም ፡ ከአብርሃ ፡ የተላከውን ፡ ደምና ፡ አፈር ፡ ተመልክቶ ፡ እገብራለሁ ፡ ማለቱንም ፡ ከመላክተኞቹ ፡ አፍ ፡ ሰምቶ ፡ የየመንን ፡ ግዛት ፡ መረቀለት ።

ቀድሞ ፡ እነዠርባው ፡ ሐለዊ ፤ እነኤድዋርድ ፡ ግለጸር ፡ በመረመሩት ፡ ላይ ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ የዐረብን ፡ አገር ፡ በጥንቃቄ ፡ የተመራመሩት ፡ ሊቃውንት ፡ ሁለቱ ፡ ሪክማንስ ፡ አልብሪኒ ፤ ጄም ፤ ወንዲል ፡ ሬልፕ ፡ በማራብ ፡ ያለውን ፡ የውሀ ፡ ግድብና ፡ ሌላውንም ፡ ታሪካዊ ፡ ሥፍራ ፡ ሲመረምሩ ፡ በሁሳ ፡ ጉራብ ፡ አጠገብ ፡ በሚገኝ ፡ ቋጥኝ ፡ ላይ ፡ አሪያት ፡ እንደ ፡ ኤው ፡ ቀኔ ፡ በጅጅጅ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መንገሡን ፡ በሌላው ፡ በተሰበሰበረው ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ ቀሊም ፡ እለ ፡ አጽብሐ ፡ (ካሌብ) ፡ የአክሱሙ ፡ ንጉሥ ፡ ጌታችን ፡ የሚል ፡ ጽሑፍ ፡ ስለተገኘ ፡ የካሌብ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የበላይነት ፤ የአሪያት ፡ እንደራሴነት ፡ ተረጋግጧል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ አብርሃ ፡ እንደዚሁ ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ እንደራሴ ፤ ፩ ፡ ጊዜ ፡ ራሱን ፡ ንጉሥ ፡ እያደረገ ፡ በጅጅጅ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሕረት ፡ ግድም ፡ እንደገዛ ፡ ከሌሎች ፡ መሳፍ

ንት ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ እንዳሸነፈ ፤ በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ስመ ፡ ጥፋው ፡ የማራብ ፡ የውሀ ፡ ግድብ ፡ ለርሱ ፡ አንገዛም ፡ ብለው ፡ በመጸት ፡ ሰዎች ፡ ጦርነት ፡ ጊዜ ፡ ፈርሶ ፡ የነበረውን ፡ ማስጠገኑ ፡ የጥገናው ፡ ሥራ ፡ ከጅግግጃ ፡ እስከ ፡ ጅግግጃ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ተፈጽሞ ፡ ሥራው ፡ የፈጀበት ፡ ትክክለኛ ፡ ጊዜ ፡ ፲፩ ፡ ወር ፡ መሆኑንን ፡ ለሥራው ፡ ቀርቦ ፡ የነበረው ፡ ፶፯ ፡ ፰፻፯ ፡ ጆንያ ፡ ዱቄት ፤ ፳፯፯ ፡ ጭነት ፡ ቲምር ፤ ፫፯ ፡ የጭነት ፡ ግመሎችና ፡ በሮች ፡ ፪፻፯፯ ፡ በጎችና ፡ ፍየሎች ፡ መሆናቸውን ፤ እንደዚሁም ፡ ለጭነትና ፡ ለጉተታ ፡ ለቀረቡት ፡ ከብቶች ፡ ምግብ ፡ አገሬው ፡ እንዲያዋጣ ፡ መታዘዙን ፡ ይገልጻል ። ከዚህ ፡ አያ ይዘ ፡ ፲፩ ፡ ወራት ፡ የፈጀው ፡ የማራብ (መረብ) ፡ የተጠገነው ፡ የወሀ ፡ ግድብ ፡ መጠኑ ፡ በርዝመት ፡ ፵፭ ፡ ሜትር ፡ ኩብ ፤ በቁመት ፡ ፴፭ ፡ ሜትር ፤ በውፍረት ፡ ፲፬ ፡ ሜትር ፡ ኩብ ፡ ሥራው ፡ በተፈጸመ ፡ ጊዜ ፡ በታላቅ ፡ በዓል ፡ መከበርንና ፡ በላዩ ፡ ላይም ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በዘመኑ ፡ ሬደልና ፡ በሳባውያን ፡ ቋንቋ ፡ "በኃያሉና ፡ በግርማዊው ፡ በመሐሪውና ፡ በምሕረት ፡ ሰጭው ፡ በመሲሐና ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ስም ፡ እኔ ፡ አብርሃ ፡ የጃዝ ፡ ንጉሥ ፤ የሰባ ፡ ንጉሥ ፤ የራሕሚስ ፡ ዙዔማንና ፡ የደጋው ፡ ዐረ በች ፡ እንዲሁም ፡ የቲሃማ ፡ ነገዶች ፡ እንደራሴ ፡ ሆኜ ፡ ይህን ፡ ማስታወሻ ፡ ጽፌያለሁ" ፡ ብሎ ፡ ይገጥምርና ፡ ቀጥሎ ፡ የግድቡን ፡ ሥራ ፡ እንደሚያትት ይገልጻሉ ።

ከዚህ ፡ አያይዘው ፡ እነዚህ ፡ የቅርብ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊዎች ፡ በምርመራ ፡ እንደተረዱት ፡ አብርሃ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የአክሱም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እንደ ራሴነቱ ፡ ባይካድ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ራሱ ፡ እንደንጉሥ ፡ እየተቆጠረ ፡ የዘመኑን ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ኃያላን ፡ መንግሥታት ፡ የሮማን (ቁስጥንጥንያ) ፡ መንግሥት ፤ የፋርስን ፡ የሀበሻን ፡ ንጉሥ ፡ የሌሎቹንም ፡ ነገሥታት ፡ እንደራሴዎችንና መልክተኞቹን ፡ በታላቅ ፡ ሰልፍና ፡ ግርማ ፡ ባለው ፡ በንጉሥነት ፡ መልክ ፡ እየተቀበለ ፡ ማስተናገዱ ፡ በደቡብ ፡ ዐረብና ፡ በግዛቱ ፡ ሁሉ ፤ በታላቅ ፡ ትጋት ፡ ጣዖታትን ፡ እየተቃወመ ፡ ክርስትናን ፡ ማስፋፋቱ ፡ ተጽፏል ።

ስለዚህ ፡ በማናቸውም ረገድ ፡ አብርሃ ፡ ከካሌብ ፡ ወዲህ ፡ ባዪ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ጊዜ ፡ በቀጥታ ፡ እየታዘዘ ፡ ተገኝነቱን ፡ አምኖ ፡ ምናልባት ፡ ደግሞ ፡ ከገብረ ፡ መስቀል ፡ በኋላ ፡ የነቆስጠንጠኖስ ፡ (እለ ፡ ሣህል) ፡ ኃይል ፡ ደከም ፡ ብሎ ፡ እንደሆነ ፡ በነዚያ ፡ ጊዜ ፡ ራሱን ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ እየቆጠረ ፡ ግዛቱን ፡ ማጽናቱን ፡ በኋላ ፡ ዐረቦች ፡ የደመሰሱትን ፡ የክርስትናን ፡ ሃይማኖት ፡ ማስፋፋቱን ፡ በክረብ ፡ አገር ፡ የወሀ ፡ ነገር ፡ ችግር ፡ ስለሚሆን ፡ በድርቁ ፡ ወራት ፡ እንዲያገለግል ፡ በዝናም ፡ ወራት ፡ ወሀ ፡ የሚያጠራቅምበትን ፡ አላይ ፡ እንደተመለከትነው ፡ በጦርነት ፡ የፈረሰውን ፡ ግድብ ፡ ማሠራቱን ፡ በአሠራው ፡ ግድብ ፡ ላይ ፡ ለዛሬ ፡ ምርመራ ፡ ያገለገለውን ፡ ጽሑፍ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ማጻፋት ፡ እንገነዘባለን ።

እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ አብርሃ ፡ በገናንነት ፡ ሲኖር ፡ ስለክርስትና ፡ ከጣዖት ፡ አምላኪዎች ፡ ጋር ፡ ሲታገል ፡ ኖሮ ፡ በመጨረሻው ፡ መንግሥቱን ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ እንደቀማው ፡ በሚቀጥለው ፡ እንመለከታለን ።

ባለፈው፡ በተመለከትነው፡ መሠረት፡ አብርሃ፡ ብዙ፡ ጊዜ፡ የአክሱም፡ ንጉሥ፡ እንደራሴ፡ እየተባለ፡ ፩፡ አንድ፡ ጊዜም፡ ራሱ፡ ንጉሥ፡ እየተባለ፡ የየመንን፡ ግዛት፡ ሲያስተዳድር፡ ኖረ፡ በስናዓም፡ የታወቀ፡ ትልቅ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ አሠርቶ፡ ክርስቲያን፡ ሁሉ፡ ወደዚያ፡ እየተሰበሰበ፡ ሥርዓተ፡ ክርስትናውን፡ ይፈጽም፡ ነበር ። እንደዚሁም፡ በዙሪያው፡ ያሉ፡ አረመኔዎች፡ መካ፡ መዲና፡ እየተሰበሰቡ፡ የጣዖት፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ሠርተው፡ በበሃቶላቸው፡ በዓላቸውን፡ ሲያከብሩ፡ በጣዖቱ፡ ቤተ፡ መቅደስና፡ በቤተ፡ ክርስቲያኑ፡ በክርስቲያኖቹና፡ በአረመኔዎቹ፡ መካከል፡ ክርክርና፡ መመቀኛኛት፡ ተዠመረ፡ አረመኔዎቹ፡ የሰናዓን፡ ቤተ፡ ክርስቲያንና፡ ክርስቲያኖቹን፤ የክርስቲያኖቹን፡ አባላል፡ ሥርዓትና፡ ወግ፡ ሁሉ፡ መናቅና፡ መጠየና፡ ዠመሩ ። በዚህም፡ ላይ፡ በበዓል፡ ቀን፡ ወደ፡ መካ፡ መዲና፡ የጣዖት፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ለበዓል፡ የሚሰበሰቡውን፡ ሕዝብና፡ የሚገባውን፡ ገቢ፡ ገንዘብ፡ እየተመለከተ፡ አብርሃ፡ በአረመኔዎቹ፡ ላይ፡ ቁምና፡ ቁጣ፡ አደረገበት። ስለዚህ፡ በማናቸውም፡ ረገድ፡ ይኸን፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ አፈርሳለሁ፡ ብሎ፡ ሠራዊቱን፡ በከብትና፡ በዝሆን፡ አሳፍሮ፡ እርሱም፡ እሚያምር፡ እነጭ፡ ዝሆን፡ ላይ፡ ተቀምጦ፡ ወደ፡ ሜካ፡ ጉዞ፡ ዠመረ፡ በየመንገዱም፡ ብዙ፡ በላባቶች፡ እየተዋጉት፡ ሁሉንም፡ በየተራ፡ እያሸነፈ፡ አለቆቻቸውን፡ እየማረከ፡ ጉዞውን፡ ይቀጥል፡ ዠመር ። ወደ፡ ሜካም፡ በተጠጋ፡ ጊዜ፡ የኪናና፡ የሁንዳሂል፡ በላባቶቹም፡ ሌሎቹም፡ የጣዖቱ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ እንዳይፈረስ፡ እንከላከላለን፡ ብለው፡ የተዘጋጁት፡ ሁሉ፡ አብርሃንና፡ ሠራዊቱን፡ በመፍራት፡ ግማሾቹ፡ ከአብርሃ፡ እየተሰማሙ፡ የቀሩትም፡ እንግዲህ፡ ቤተ፡ መቅደሱን፡ ለአምላክ፡ (ጣዖት) አደራ፡ ሰጥተናል፡ አያሉ፡ ከከተማው፡ እየወጡ፡ ይጠባበቁ፡ ዠመር ።

እዚህ፡ ላይ፡ ያለውን፡ የአብርሃን፡ ፍጻሜና፡ የቤተ፡ መቅደሱን፡ መዳን፡ የዐረቦቹ፡ ጸሐፊዎች፡ በብዙ፡ ዓይነት፡ ተርከውት፡ ይገኛል ። ግማሹ፡ ጽሑፍ፡ የሚለው፡ አብርሃ፡ በማግስቱ፡ ሠራዊቱን፡ ይዞ፡ በነጩ፡ ዝሆን፡ ላይ፡ ተቀምጦ፡ ቤተ፡ መቅደሱን፡ ለማፍረስ፡ ሲጠጋ፡ ከካትአም፡ ወገን፡ (ከአረመኔዎቹ)፡ የሆነ፡ ኑፋይል፡ ቤን፡ ሀቢብ፡ የሚባል፡ ። የምትረግጠው፡ መሬት፡ የእግዚአብሔር፡ ነውና፡ ተንበርከክ ። ብሎ፡ በዝሆኑ፡ ላይ፡ ጮሆ፡ አብርሃ፡ ሳያሰዘው፡ ሸሽቶ፡ ወደ፡ ተራራ፡ አመለጠ ። በዚያን፡ ጊዜ፡ የአብርሃ፡ ዝሆን፡ ተንበርከ፡ ተኛ፡ ተደብድቦ፡ ከተነሣም፡ በኋላ፡ ወደደቡብ፡ ወደ፡ ምሥራቅ፡ ወደ፡ ምዕራብ፡ ልሂድ፡ ይልና፡ ወደ፡ ሜካ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ አቅጣጫ፡ ሲያሳዩት፡ እምቢ፡ ይልና፡ መልሶ፡ ይተኛል ። ከዚህ፡ በኋላ፡ ከባሕር፡ ሞጥር፡ የሌላቸው፡ አፅዋፍ፡ በያፋቸው፡ ፩፡ በየግራቸው፡ ፪፡ ጠጠር፡ እየያዙ፡ መጥተው፡ በአብርሃና፡ በሠራዊቱ፡ ላይ፡ አዘነሙበትና፡ በመጡበት፡ ተመልሰው፡ ሔዱ ። በዚህ፡ ጊዜ፡ የአብርሃ፡ ሠራዊት፡ ደንግጦ፡ ወደኋላው፡ መመለስ፡ ዠመረ ። አብርሃም፡ የቀሩምጥና፡ በሽታ፡ ወዲያው፡ ይዘት፡ ተመልሶ፡ በሰናዓ፡ ሞተ፡ ይላሉ ። የቀሩት፡ ደግሞ፡ አብርሃ፡ ቤተ፡ መቅደሱን፡ ሊያፈርስ፡ ሲጠጋ፡ ድንገተኛ፡ የውሃ፡ ጎርፍ፡ ተነሥቶ፡ ከነሠራዊቱ፡ ወሰደው፡ የሚሉ፡ ግማሹ፡ ኃይለኛ፡ ነፋስ፡ ተነሥቶ፡ በታተነው፡ ግማሹ፡

ፈንጣጣ ፡ ተነሥቶ ፡ ጨረሰው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ፤ ፕሮኮፕፕ ፡ የሚባለው ፡ የሮማ ፡ ጸሐፊ ፡ ግን ፡ አብርሃ ፡ የሚከን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሳያፈርስ ፡ የተመለሰው ፡ በመንገዱ ፡ ርቀትና ፡ በበረሃነቱ ፡ ምክንያት ፡ መሆኑን ፡ ብቻ ፡ ይገልጻል ፡ ምናልባት ፡ እውነተኛውና ፡ የሚመስለው ፡ ይህ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።

ምዕራፍ ፮ ።

የአብርሃ ፡ ተከታዮችና ፡ የዐረብ ፡ ግዛት ፡ ፍጻሜ ።

አብርሃ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ልጁ ፡ ያክሱም ፡ (አክሱማዊ) ፡ የአባቱን ፡ አልጋ ፡ ወርሶ ፡ የየመንን ፡ ግዛት ፡ ያስተዳድር ፡ ገጠመር ። እርሱም ፡ ፲፱ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ እንደገዛ ፡ በዙፋኑ ፡ የያክሱማዊ ፡ ወንድም ፡ የአብርሃ ፡ ልጅ ፡ ማዝሩቅ ፡ ነገው ። ዲናዋሪ ፡ የሚባለው ፡ የዐረብ ፡ ጸሐፊ ፡ የጻፈውን ፡ ሙሴ ፡ ኮንቲ ፡ ሮስኒ ፡ በመጽሐፋቸው ፡ ተርጉመው ፡ እንደገለጹት ፡ ያክሱም ፡ ከአብርሃ ፡ ማዝሩቅ ፡ ከአክሱም ፡ በጭካኔ ፡ ይበልጣሉ ፡ ይላል ። እንደዚሁም ፡ የኢብን ፡ ይስሐቅ ፡ ጽሑፍ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንዳለው ፡ መተረኩን ፡ እኝሁ ፡ ጸሐፊ ፡ ከ፩፻፺፭ ፡ ገጽ ፡ ቀጥለው ፡ ይጽፋሉ ።

አብርሃ ፡ በሕይወቱ ፡ ሳለ ፡ ራይሃና ፡ የምትባለዋን ፡ መልክ ፡ ቆንገሮ ፡ አቡ ፡ ሙራ ፡ ከሚባለው ፡ የየመን ፡ ያንድ ፡ ክፍል ፡ አለቃ ፡ ላይ ፡ ቀምቶ ፡ ሚስት ፡ አድርጓት ፡ ነበር ፡ አብርሃ ፡ ማዝሩቅን ፡ የወለደው ፡ ከዚች ፡ ሴት ፡ ነው ። ቆንገሮ ፡ ሚስቱን ፡ በመቀማቱና ፡ በአበሾቹም ፡ የጭካኔ ፡ ግዛት ፡ እየተናደደ ፡ ይኸው ፡ አቡ ፡ ሙራ ፡ ተበቃይ ፡ ለመፈለግ ፡ በየታላላቆቹ ፡ መንግሥታት ፡ ዘንድ ፡ ይዘር ፡ ነበር ። በመገጠመሪያም ፡ ወደቁስጥንጥንያ ፡ ሂዶ ፡ የየመንን ፡ ግዛት ፡ እናንተ ፡ ውጉና ፡ እናንተ ፡ በበላይ ፡ እኔ ፡ በበታች ፡ እናስተዳድረው ፡ የሚል ፡ አሳብ ፡ አቀረበ ። ነገር ፡ ግን ፡ አሳቡን ፡ አልተቀበሉትም ። ምናልባት ፡ ይኸን ፡ ስናደርግ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ባንድ ፡ ባሕርይና ፡ በሁለት ፡ ባሕርይ ፡ የተነሣ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናችን ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ እየተጣላ ፡ ቢለያይ ፡ ዘሮ ፡ ዘሮ ፡ ያው ፡ ክርስቲያን ፡ ነንና ፡ ጓደኞቻችን ፡ ክርስቲያኑን ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ እናስቀይማለን ፡ ብለው ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ በቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ ከሰሜን ፡ የጀርመን ፡ ሕዝብ ፡ ልውረር ፡ እያለ ፡ ከምሥራቅ ፡ የፋርስ ፡ ሕዝብ ፡ አጥብቆ ፡ የቁስጥንጥንያን ፡ መንግሥት ፡ እየተከላከለ ፡ ከሁለት ፡ ወገን ፡ ያለው ፡ ጠላትነትና ፡ ውጊያ ፡ ጊዜ ፡ ስለአልሰጣቸው ፡ አለዚያም ፡ የአብርሃ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ የነርሱ ፡ ወዳጅ ፡ ስለነበረ ፡ አሁን ፡ ርሱ ፡ ቢሞት ፡ የልጆቹን ፡ መንግሥት ፡ አንቀማም ፡ ብለው ፡ ይሆናል ።

ስለዚህ ፡ አቡ ፡ ሙራ ፡ የቁስጥንጥንያን ፡ መንግሥት ፡ ለመቀስቀስ ፡ ምንም ቢጥር ፡ ሳይሆንለት ፡ ቀርቶ ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡ ተመልሶ ፡ ወደሂራ ፡ መጣ ። ሂራንም ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ፋርሶች ፡ በበላይ ፡ ሆነው ፡ በውስጡ ፡ አንድ ፡ የዐረብ ፡ ተወላጅ ፡ ያስተዳድረው ፡ ነበር ። አቡ ፡ ሙራ ፡ ከዚህ ፡ ከዐረቡ ፡ ሹም ፡ ጋር ፡ ነገሩን ፡ እየተወያየ ፡ ተቀመጠ ። ያረቡ ፡ ሹም ፡ ያመት ፡ ግብሩንና ፡ መታያ ፡ ይዞ ፡ ወደፋርሱ ፡ ንጉሥ ፡ በሚሔድበት ፡ ጊዜ ፡ አቡ ፡ ሙራምን ፡ አስከትሎት ፡ ይዞት ፡ ሔደና ፡ ከጌታው ፡

ከፋርሱ፡ ንጉሥ፡ ከከስሮዬ፡ ጋር፡ አገናኘው። አቡ፡ ሙራም፡ ከፋርሱ፡ ንጉሥ፡ በተ
 ገናኘበት፡ ቀን፡ ማዝሩቅና፡ ወገኖቹ፡ አበጆች፡ (ክርስቲያኖቹ)፡ በእንዴት፡ ያለ፡
 ጭከና፡ የየመንን፡ እዝብ፡ እንደሚገዙ፤ የዙሪያውን፡ ወርቅና፡ ብር፡ የሞላበትን፡
 ሀብታም፡ አገር፡ እንደምን፡ እንደሚያስተዳድሩ፡ እያጋነነ፡ ኔየገለጸ፡ የፋርሱ፡
 ንጉሥ፡ ጦር፡ ልክ፡ የየመንን፡ ግዛት፡ ከምሥራቁ፡ ከራሱ፡ ግዛት፡ ጋር፡ እንዲደባ
 ልቀው፡ በጥብቅ፡ አመለከተው። የፋርሱም፡ ንጉሥ፤ የአገሩን፡ ሀኔታ፡ የሀብቱንም፡
 የመንገዱንም፡ ርቀት፡ ከሰዎቹ፡ ተጠያይቆ፡ ማናቸውንም፡ ከተረዳ፡ በኋላ፡ አገሩም፡
 እሩቅ፡ ስለሆነ፡ ሀብቱም፡ ዝቅተኛ፡ ስለሆነ፡ ጦር፡ ለመላክ፡ አይሆንም፡ ብሎ፡
 ስለድካሙና፡ ስለወዳጅነቱ፡ ፲፯፡ ድራም፡ (የዘመኑ፡ ገንዘብ)፡ ስጦታ፡ ከግምጃ፡
 ቤቱ፡ ዳረገው። አቡሙራም፡ ይኸን፡ ፲፯፡ ድራም፡ ተቀብሎ፡ ከወጣ፡ በኋላ፡
 ሁሉንም፡ ለድሆች፡ እየበተነ፡ ሰጣቸው። የፋርሱም፡ ንጉሥ፡ ይኸንን፡ በሰማ፡ ጊዜ፡
 አስጠርቶ፡ ምክንያቱን፡ ጠየቀው፡ አቡ፡ ሙራም፡ «እኔ፡ እዚህ፡ የመጣሁት፡
 ጦር፡ ልክህ፡ አገሬን፡ ከአበጆች፡ ግዛት፡ እንድታድንልኝ፡ ነው፡ እንጂ፡ ገንዘብ፡
 ለመለመን፡ አይደለም። በአገሬ፡ ተራራ፡ ወርቅና፡ ብር፡ ሞልቷል»፡ ብሎ፡ መለሰ
 ለት። በዚህ፡ ንግግር፡ ንጉሡ፡ ከስሮዬ፡ ልቡ፡ ስለተነካ፡ አማካሪዎቹንና፡
 የጦር፡ አለቆቹን፡ ሰብስቦ፡ ምክር፡ ያዘ፡ በምክር፡ እስኪቆረጥም፡ ድረስ፡ ጊዜ፡
 ስለወሰደ፡ በመካከሉ፡ አቡ፡ ሙራ፡ ታሞ፡ ሞተ።

አቡ፡ ሙራ፡ ከሞተ፡ በኋላ፡ ልጁ፡ ማዲ፡ ከራብ፡ የአባቱን፡ ምኞት፡ ወደ
 ፍጻሜ፡ ለማድረስ፡ ተነሣ። ይህ፡ ማዲ፡ ከራብ፡ የሚባለው፡ የአብርሃ፡ ልጅ፡
 እየተባለ፡ በአብርሃ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ ውስጥ፡ ያደገ፡ ነው። በኋላ፡ ግን፡
 የአቡ፡ ሙራ፡ ልጅ፡ መሆኑን፡ እናቱ፡ ገልጸ፡ ነበረ። ቢሆንም፡ በዚያው፡ በአ
 ብርሃ ቤት፡ ኑሮውን፡ እየቀጠለ፡ ሲኖር፡ አብርሃና፡ ያክሱም፡ ከአለፉ፡ በኋላ፡
 ማዝሩቅ፡ በነገሠ፡ ጊዜ፡ ማዝሩቅንና፡ አበጆቹን፡ በመጥላት፡ ወደ፡ ፋርስ፡ ሔደ፡
 ለንጉሡ፡ ለከስሮዬ፡ ለአባቱ፡ የሰጠውን፡ ተስፋ፡ ለርሱ፡ እንዲፈጸምለት፡ አመ
 ለከተ። የፋርሱም፡ ንጉሥ፡ ላባቱ፡ አድርጎ፡ እንደነበረው፡ ለርሱም፡ የገንዘብ፡
 ስጦታ፡ ቢያደርግለት፡ እርሱም፡ እንዳባቱ፡ የተቀበለውን፡ ገንዘብ፡ ለድሆች፡
 አከፋፍሎ፡ ሰጠው፤ በጠየቅም፡ እኔ፡ የምለምነው፡ የጦር፡ ሠራዊት፡ ነው፡
 እንጂ፡ ገንዘብ፡ አይደለም፡ ብሎ፡ መለሰ።

ከዚህ፡ በኋላ፡ የፋርስ፡ ንጉሥ፡ ሚኒስትሮቹን፡ ሰብስቦ፡ ተማከረ፤ አማ
 ካሪዎቹም፡ ከእስር፡ ቤት፡ በጥፋት፡ የታሠሩትን፡ ሰብስቦ፡ አለቃ፡ ሾሞ፡ መስ
 ጠት፡ ነው፡ ብለው፡ አመለከቱ። ከዚህ፡ በኋላ፡ ፷፻፡ እንደግማሾቹ፡ ፲፫ ወይም
 ፯፻፷፻፡ የሚሆኑ፡ ሰዎች፡ ተመርጠው፡ ለነርሱም፡ የበላይ፡ ሹም፡ ዐረቦች፡
 ኡአህሪዝ፡ (ሀዘር፡ ማርድ-የሺ፡ አለቃ)፡ የቁስጥንጥንያ፡ ጸሐፊዎች፡ ሚራኒስ፡
 ሚህራን፡ የሚሉት፡ ተጾመ። ከዚህ፡ በኋላ፡ ማዲ፡ ከራብ፡ መሪ፡ ሆኖ፡ ኡአህሪዝና፡
 ጭፍሮቹ፡ በመርከብ፡ ጉዞ፡ ዠመሩና፡ ወደየመን፡ ምሥራቅ፡ ወደ፡ ሀድ
 ራሞት፡ (እንደሌቶም፡ ወደአደን) ገቡ።

ማዝሩቅም ፡ ይኸን ፡ ሁሉ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ አበሾችን ፡ የሒ.ሚያረቶችንና ፡ የበድ
 ዊን ፡ ነገዶች ፡ አስከትሎ ፡ ጦርነቱን ፡ ለመመለስ ፡ ተጓዘ ፡ በደረሰም ፡ ጊዜ ፡ የፋርሶ
 ቹን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ማንስ ፡ አይቶ ፡ ወደአገርህ ፡ ወደፋርስ ፡ በሰላም ፡ ብትመ
 ለስ ፡ ይሸልሃል ፡ ብሎ ፡ ለኡ-አህሪገዝ ፡ ላከበት ። ኡ-አህሪገዝም ፡ ይኸንን ፡ ልምኮር ፡
 ብሎ ፡ ሳለ ፡ በዚህ ፡ መካከል ፡ የኡ-አህሪገዝ ፡ ልጅ ፡ ናውዛድ ፡ የሚባለው ፡ ጥቂት
 ፈረሰኞች ፡ አስከትሎ ፡ የማዝሩቅን ፡ ጦር ፡ ለመሰለል ፡ በመጣ ፡ ጊዜ ፡ (እንደሌሎ
 ቹም ፡ አጥባቂ ፡ ፈረስ ፡ በግድ ፡ እየጋለበ ፡ አምጥቶ ፡ እጠላቶቹ ፡ ውስጥ ፡ ስላገባው፡)
 በአበሾቹ ፡ ተማርኮ ፡ ተገደለ ። ይህንኑም ፡ ኡ-አህሪገዝ ፡ ለማዝሩቅ ፡ አመልክቶ ፡
 በምን ፡ ምክንያት ፡ እንደተገደለበት ፡ ተከራክሮ ፡ ከሣ ፡ ጠይቆ ፡ ነበር ፡ ማዝሩቅም
 ጥፋቱ ፡ የራሱ ፡ አለመሆኑን ፡ አስገንዝቦ ፡ የልጁን ፡ ሬሣ ፡ ላከለት ። ኡ-አህሪገዝ ፡
 የልጁን ፡ ሬሣ ፡ የፋርስ ፡ ወታደር ፡ ሁሉ ፡ ተመልክቶ ፡ ለመበቀል ፡ እንዳቀሰቀሰ ፡
 ሲል ፡ አሸዋ ፡ ላይ ፡ ዘርግቶ ፡ ተወው ፡ እርሱም ፡ ራሱ ፡ የልጁን ፡ ደም ፡ እስክበ
 ቀል ፡ ድረስ ፡ ወሀም ፡ አልጠጣ ፡ እህልም ፡ አልቀምስ ፡ ብሎ ፡ እምቢ ፡ አለ ።
 እንናተም ፡ እንዋጋም ፡ ብትሉ ፡ በገዛ ፡ እጅ ፡ ራሴን ፡ እገድላለሁ ፡ አለ ። ከዚያም ፡
 ጦሩ ፡ ወዳገሬ ፡ እመለሳለሁ ፡ እንዳይል ፡ የመጣበትን ፡ መርከብ ፡ አቃጠለው ። ለጠ
 ላትም ፡ ፋርሶች ፡ የያዙትን ፡ ዕቃ ፡ አስማረከው ፡ እንዳይስማሙም ፡ ስንቃችንን ፡
 እየባላን ፡ እንቀመጣለን ፡ እንዳይሉም ፡ ስንቃቸውንም ፡ ዕቃቸውንም ፡ ሰብሰቦ ፡ እባ
 ሕር ፡ ጨመረው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሠራዊቱ ፡ ከንተው ፡ ጋር ፡ እየተዋጋን ፡ እንዋ
 ታለን ፡ ብለው ፡ ተሰለፉለት ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ኡ-አህሪገዝ ፡ በፈረስ ፡ ሆኖ ፡ ሠራዊ
 ቱን ፡ እየመራ ፡ ተጠጋና ፡ ውጊያው ፡ ተገኘመረ ። ፋርሶቹም ፡ የያዙት ፡ የጦር ፡ መሣ
 ሪያ ፡ አብዛኛው ፡ በአበሾቹ ፡ እጅ ፡ የሌለ ፡ የቀሰት ፡ መሣሪያ ፡ ነበር ። ማዝሩቅ ፡
 የሚያምር ፡ ሸሹን ፡ አስሮ ፡ በሸሹ ፡ ላይ ፡ ዘውዱን ፡ ደፍቶ ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ በገሆን ፡ ላይ ፡
 ፩ ፡ ጊዜ ፡ በፈረስ ፡ ፩ ፡ ጊዜ ፡ በበቅሎ ፡ ላይ ፡ እየተዘዋወረ ፡ ሲያዋጋ ፡ ኡ-አህሪገዝ ፡ ሸሽ
 ያሰረበትን ፡ ግንባሩን ፡ መትቶ ፡ ጣለው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ማዝሩቅ ፡ ተመትቶ ፡ ሲወ
 ድቅ ፡ በአበሾች ፡ ዘንድ ፡ ሽብርና ፡ ድብልቅልቅ ፡ ሸሽት ፡ ሲሆን ፡ ፋርሶቹ ፡ ማባረር ፡
 ገኘመሩ ። ከአበሾቹ ፡ ግማሹ ፡ እየተዋጋ ፡ ሞተ ፡ ግማሹም ፡ ተማረከ ፡ የቀረውም ፡
 ሸሽ ። ኡ-አህሪገዝም ፡ የልጁን ፡ ሬሣ ፡ አሥነሱቶ ፡ በክብር ፡ አስቀበረና ፡ የማዝሩቅን ፡
 ሬሣ ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ እንዲያየው ፡ በልጁ ፡ ሬሣ ፡ ምትክ ፡ አስቀመጠው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ፋርሶቹ ፡ እስከ ፡ ማዝሩቅ ፡ ዋና ፡ ከተማ ፡ እስከ ፡ ሰናዔ ፡ ድረስ ፡
 ገብተው ፡ የመንን ፡ በሙሉ ፡ አገረ ፡ ገዥና ፡ ሹም፡እየለዋወጡ ፡ ያስተዳድሩ ፡ ገኘመር።
 ይኸም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጻፈው ፡ አተራረክ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ አበሾችን ፡ በሚ
 ጠሉ ፡ ዐረቦች ፡ እጅ ፡ የተጻፈ ፡ ሆኖ ፡ የአበሾቹን ፡ ውጊያ ፡ በመቀነስ ፡ የዐረቦቹ
 ንና ፡ የፋርሶቹን ፡ የአወጋግ ፡ ዝና ፡ እያደኑቀ ፡ የሚያጋንን ፡ ቢሆን ፡ በመሠረቱ ፡
 የፋርስ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ በየመን ፡ ያሉትን ፡ አበሾች ፡ አሸንፎ ፡ ወደራሱ ፡ ግዛት ፡
 መደረቡ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ፋርሶችም ፡ የዐረብን ፡ አገር ፡ ከወሰዱ ፡ ወዲህ ፡ የአክ
 ሱም ፡ መንግሥት ፡ ኃይል ፡ መወዳደቅ ገኘመረ ። ንግዱም ፡ ሸቀጡም ፡ መሣሪያውም ፡

ሁሉ ፡ ተዘጋበት ። ፋርሶችም ፡ የዐረብን ፡ አገር ፡ ሲገዙ ፡ ከቆዩ ፡ በኋላ ፡ መሐመድ ፡ በኋላ ፡ እየተዋጋ ፡ አስወጥቶ ፡ የራሱን ፡ ግዛት ፡ መሠረተ ። የአረማውያን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የነበረውንና ፡ አብርሃ ፡ ለማፍረስ ፡ ሲጋበዝበት ፡ ነበር ፡ የተባለውንም ፡ እንደ ፡ ኤው ፡ ቀ፡ በጊደግ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መሐመድ ፡ አስፈርሶ ፡ መስጊድ ፡ አደረገው ፡ ይኸንንም ፡ ወደፊት ፡ እንመለከታለን ።

በዐረብ ፡ አገር ፡ የአበሾች ፡ ግዛት ፡ የቆየው ፡ ከካሌብ ፡ ሲገመር ፡ አንድ ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ይሆናል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ የዐረቦቹ ፡ ጸሐፊዎችና ፡ አንዳንድ ፡ የፈረንጅቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ወደሰባ ፡ ወደሃምሳ ፡ ዓመት ፡ ያወርዱታል ።

ምዕራፍ ፡ ፳፩ ።

ከዚ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ በኋላ ፡ ያሉት ፡ ነገሥታት ፡ — አይዙርና ፡ ሐፃኒ ፡ ዳንኤል ።

ከዚ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ወዲህ ፡ እስከ ፡ ዮዲትና ፡ እስከ ፡ ዐረቦች ፡ መነሣት ድረስ ፡ (ጅፂ፯-፳፻ ዓ ፡ ም ፡) እንደዚሁም ፡ እስከ ፡ ዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ ድረስ ፡ ብዙ ነገሥታት ፡ እንደነገሡ ፡ ሲታወቅ ፡ ዝርዝር ፡ ሥራቸው ፡ አልተገኘም ። ከታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ እየተለቀመ ፡ በገራችን ፡ ዝርዝራቸውና ፡ የነገሡበት ፡ ዘመን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዓይነት ፡ እነአለቃ ፡ ታየ ፡ እነባላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ጽረውት ፡ ይገኛል ።

ተርታ	ስሙ ፡	የሞተበት ፡ ዘመን ፡	የገዛበት፡ዘመን
፩	ገብረ ፡ መስቀል ፡	ጅፂ፴፯	፲፬ ዓመት ፡
፪	ቆስጠንጢኖስ ፡ አለ ፡ ሣህል ፡	ጅፂ፳፭	፳፰ »
፫	ወሰን ፡ ሰገድ ፡ መሐረነ ፡ ክርስቶስ ፡	ጅፂ፹	፲፭ »
፬	ፍሬ ፡ ሠናይ ፡	ጅፂ፫	፳፫ »
፭	አድርዓዝ ፡	ጅፂ፳፫	፳ »
፮	አካለ ፡ ውድም ፡	ጅፂ፴፩	፳ »
፯	ግርማ ፡ አስፈር ፡	ጅፂ፵፯	፲፭ »
፰	ዝርጋዝ ፡	ጅፂ፶፯	፲ »
፱	ድግና ፡ ሚካኤል ፡	ጅፂ፹፪	፳፯ »
፲	ባሕር ፡ ኢክላ ፡	ጅፂ፩	፲፬ »
፲፩	ጉም ፡	ጅፂ፳፭	፳፬ »
፲፪	አስገምጉም ፡	ጅፂ፴	፭ »
፲፫	ለትም ፡	ጅፂ፵፯	፲፯ »
፲፬	ተላተም ፡	ጅፂ፳፯	፳፩ »
፲፭	ያደ ፡ ኅሽ ፡	ጅፂ፹	፲፫ »
፲፮	አይዙር ፡		፯ ሰዓት

ተርታ	ስሙ :	የሞተበት : ዘመን :	የገዛበት: ዘመን
፲፯	ድድም :	፯፻፹፭ ግ : ምሕ :	፭ ግመት :
፲፰	ውድድም :	፯፻፺፭ »	፲ »
፲፱	ውድም : አስፈሬ :	፰፻፳፭ »	፴ »
፳	አርማሕ :	፰፻፴፱ »	፭ »
፳፩	ድግና : ገገን :	፰፻፵፱ »	፲፱ »
፳፪	ግዳገርን :	፰፻፶፱ »	፩ »

የነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያሉት ፡ ነገሥታት ፡ የነገሡበት ፡ ዘመንና ፡ የገዙበት ፡ ጊዜ ፡ እነሆ ፡ በያኳያቸው ፡ ተጽፍዋል ። የገዙበትን ፡ ጊዜ ፡ እንኳን ፡ ብናምን ፡ የነገሡበትን ዘመን ፡ ማመን ፡ ችግር ፡ ነው ። እምነታችንንም ፡ የሚያጎድለው ፡ በዚህ ፡ ዝርዝር ውስጥ ፡ ስማቸው ፡ የሌለ ፡ በሌላ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የሚገኝ ፡ ገንዘባቸውን ፡ ያሠሩ ነገሥታት ፡ ስለሚገኙ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስማቸው ፡ የተዘረዘረው ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ በምዕራፍ ፡ ፴፫ የB ፡ ምልክት ፡ ካለበት ፡ ዓምድ ፡ ብቻ ፡ ከተመደበው ፡ ጋር ፡ የሚስማማ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከሌብና ፡ ከልጁ ፡ ከገብረ ፡ መስቀል ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዛጉዬ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ድረስ ፡ የነገሡትን ፡ ነገሥታት ፡ እንመሰሉ ፡ አውግስጦስ ፡ ዲልማን ፡ ከየታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ለቅመው ፡ ልዩነቱን ፡ ለማነጣጠር ፡ እንዲመች ፡ በሦስት ፡ ዓምዶች ፡ የተሠራውን ፡ ዝርዝር ፡ በአለፈው ፡ በምዕራፍ ፡ ፴፫ ፡ ላይ ፡ ያመለከትነው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ በ፫ ፡ መንገድ ፡ የሚሰጠው ፡ ዝርዝር ፡ ነው ። ከነዚህ ፡ ያገራችን ፡ ጸሐፊ ፡ ያጋጠመውን ፡ አንዱን ፡ ብቻ ፡ ይዞ ፡ ስለሚዘረዝር ፡ የዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ገና ፡ ወደፊት ፡ ብዙ ፡ ጥናት ፡ የሚጠይቅ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ለኔ ፡ እንደሚመስለኝ ፡ ባለፈው ፡ ሐውልቱ ፡ ዲዛና ፡ የሚለውን ፡ የብራናው ፡ አብርሃ ፡ ገንዘቡ ፡ ካሌብ ፡ የሚለውን ፡ የእጁ ፡ ጽሑፍ ፡ እለአጽባሐ ፡ እንደሚለው ፡ የነዚህንም ፡ ስም ፡ ያሳክረው ፡ አንዱ ፡ ንጉሥ ፡ የሁለት ፡ ስም ፡ ጌታ ፡ በመሆኑ ፡ ይሆናል ።

በምዕራፍ ፡ ፴፬ ፡ መልኩን ፡ ከነጽሕፈቱ ፡ እንዳመለከትነው ፡ ስማቸው ፡ በታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ዝርዝር ፡ ላይ ፡ የማይገኝ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ከካሌብ ፡ ወዲህ ፡ እስከ ፡ ዛጉዬ ፡ ድረስ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ በስማቸውና ፡ በመልካቸው ፡ ገንዘብ ፡ ያስቀረጹ ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ በዘመናቸው ፡ ያሠሩዋቸው ፡ ገንዘቦቻቸው ፡ ከአዱሊስና ፡ ከአክሱም ፡ ወይም ፡ ከዙሪያው ፡ ከጥንቱ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ፍራሽ ፡ የተገኙ ፡ ማሕዋስ ፡ ኢዮኤል ፡ ገርስም ፡ ሐታዝ ፡ ያትልያ ፡ የሚባሉ ፡ ስለአሉ ፡ በዝርዝር ፡ ላይ ፡ ያለን ፡ እምነት ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ከጥርጣሬ ፡ ውጭ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ምናልባት ፡ ባለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ ዝርዝሩ ፡ ባንድ ፡ ስም ፡ ተጽፎ ፡ ገንዘባቸው ፡ ደግሞ ፡ በ፪ኛው ፡ ስም ፡ ተጽፎ ፡ እንደሆነ ፡ ከመጠርጠር ፡ በቀር ፡ አናረጋግጥም ።

እንደዚሁም ፡ ከዛጉዬዎች ፡ በፊት ፡ በአንድ ፡ ደንጊያ ፡ ላይ ፡ እነሊትማን ፡ ጽሑፉን ፡ አግኝተው ፡ የቀዱት ፡ ዳንኤል ፡ የሚባል ፡ ንጉሥ ፡ መኖሩን ፡ ይገልጻል ። ይኸም ፡ ንጉሥ ፡ የወልቃኢት ፡ ሕዝብ ፡ ሸፍቶ ፡ አክሱም ፡ አጠገብ ፡ ሐስላ? የሚባል ፡ አገር ፡ አጥፍተውበት ፡ ኖሮ ፡ ከነርሱ ፡ ጋር ፡ መዋጋቱን ፡ በትክክልና ፡ ግልጽ ፡ በልሆነ ፡ በጥንቱ ፡ የግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ አጽፏል ። ጽሑፉ ፡ በዛሬው ፡ ግዕዝ ፡ ዓይነት ፡ ሲመዘዘን ፡ ስሕተት ፡ ያለበት ፡ ይመስላል ። ነገር ፡ ግን በቀን ፡ ብዛት ፡ ስለተበላሸ ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ የዘመኑ ፡ ግዕዝኛ ፡ ንግግር ፡ እንደዚሁ ፡ ዓይነት ፡ ይሁን ፡ አይታወቅምና ፡ ከወደጫፍ ፡ ያለው ፡ ቃል ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ ቀጥለን ፡ እንመልከት ።

• በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ጸሐፍኩ ፡ አነ ፡ ሐፃኒ ፡ ዳንኤል ፡ ወልደ ፡ ፌሬም ። አመ ፡ ማሰነ ፡ ሰብአ ፡ ወልቃኢት ፡ ብሔር ፡ ዘሐስለ ፡ ወመፀ ፡ አክሱም ፡ ወአማሰነ ፡ ስኖ ፡ ወጸጊአ ፡ አሚሃ ፡ ቀተልክዎሙ ፡ ወጼዎኩ . . . . . እያለ ፡ እነዚህ ፡ የወልቃኢት ፡ ስዎች ፡ ወደ ፡ አክሱም ፡ ሐስላ ፡ ወደሚባለው ፡ አገር ፡ መጥተው ፡ አገር ፡ ስለአጠፉ ፡ ተዋግቶ ፡ መመለሱን ፡ ይገልጻል ። ሐፃኒ ዳንኤል ፡ ማለቱ፡ሐዲ፡ዳንኤል ፡ ማለቱ፡ነው ፡ ወልደ ፡ ፌሬም ፡ ያለውም ፡ ወልደ ፡ ኤፍሬም ፡ ማለቱ፡ነው ፡ ሲሉ ፡ እነሊትማን ፡ ተመሳሳይ ፡ አሳብ ፡ ሰጥተዋል ። የአክሱም ፡ መልእክት ፡ የሚባለውን ፡ መጽሐፍ ፡ ጅኛው ፡ ሾሊም ፡ ገጽ ፡ ፵፮ ተመልከት ።

ከዚያም ፡ በዚሁ ፡ በግዕዝኛ ፡ ቃል ፡ ፻፪ ፡ ዶሮዎች ፡ ፰፻፪ ፡ የቀንድ ፡ ኩባቶች ፡ . . . . ፲፫ ፡ በግና ፡ ፍየል ፡ መሚረኩን ፡ ይናገራል ። ይህ ፡ ንጉሥ ፡ የነበረበት ፡ ጊዜ ፡ በአጻጻፍና ፡ በቃሉ ፡ አሰካክ ፡ መሠረት ፡ ከክርስትና ፡ በኋላ ፡ ፲፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ የነበረ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ሲሉ ፡ መርማሪዎቹ ፡ አሳብ ፡ ሰጥተዋል ።

ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ የአክሱምን ፡ ነገሥታት ፡ የብዙዎቹን ፡ ስምና ፡ ዝርዝር ፊቸውን ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ነግሠ ፡ ፲ወፀቱ ፡ ዓመት ፡ እያለ ፡ ከመዘርዘር ፡ በቀር ፡ ወይም ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ወለዶ ፡ ለቆስጠንጢኖስ ፡ ወቆስጠንጢኖስ ፡ ወለዶ ፡ ለወሰን ፡ ሰገድ ፡ ከግለት ፡ በቀር ፡ ታሪካቸውን ፡ ትቶታል ። እንደዚህ ፡ እያለ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ሲዘልቅ ፡ ዳንኤል ፡ የሚባል ፡ ንጉሥ ፡ መንገሡን ፡ አይናገርም ።

እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ስም ፡ ብቻ ፡ በሚዘረዝርበት ፡ መካከል ፡ አይዘር ፡ የሚባለው ፡ ንጉሥ ፡ ግማሽ ፡ ቀን ፡ እንደነገሠ ፡ የንግሡን ፡ በዓል ፡ ሊያከብሩ ፡ የመጡት ፡ የከተማ ፡ ሕዝቦች ፡ እስቲ ፡ እንየው ፡ በማለት ፡ በመጻ ሰስና ፡ በመጨበጥ ፡ አስጨንቀው ፡ እንደገደሉት ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ የክልከላ ፡ ሥርዓት ፡ መጽናቱን ፡ ለመግለጽ ፡ በግዕዝ ቋንቋ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ። ወተላተም ፡ ወለዶ ፡ ለዎደ ፡ ጎሽ ፡ ወዎደ ፡ ጎሽ ፡ ወለዶ ፡ ለአይዘር ፡ ዘነግሠ ፡ መንፈቀ ፡ ዕለት ፡ ወሞተ ፡ በጭንቅ ፡ እንዘ ፡ ይነሥእዎ ፡ እደ ፡ ክሉ ፡ ሰብአ ፡ ከተማ ። ወሞቱ ፡ ብዙኃን ፡ ሰብእ ፡ ምስሌሁ ፡ በጭንቅ ፡ ወአሚሃ ፡ ተወጥነ ፡ አጽንዖ ፡ ክልከላ ፡ እምገጸ ፡ ንጉሥ . . . .

እነሆ ፡ በጭሩ ፡ የአክሱም ፡ ታሪክ ፡ ከዚህ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ዠምሮ ፡ እስከ ፡ ዛጉዬ ፡ ድረስ ባለው ፡ ከ፫፻ ፡ ዓመት ፡ የበለጠ ፡ ጊዜ ፡ ሲያልፍ ፡ ከነዚህ ፡ ነገሥታት ፡ በነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ አይዙርና ፡ የሌለው ፡ የሐፃኒ ፡ ዳንኤል ፡ ሲገኝ ፡ ወደፊት ፡ እንደምናነበው ፡ የድል ፡ ነዓድ ፡ በየዲት ፡ የተነሣ ፡ የአርማሕ ፡ በመሐመድ ፡ ምክንያት ፡ ከመጠቀሱ ፡ በቀር ፡ የሌሎቹ ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ጠፍቷል ። ምናልባት ፡ ወደፊት ፡ ያሁኑ ፡ የአርኬዎሎጂ ፡ ምርመራ ፡ አዳዲስ ፡ ታሪክ ፡ ያገኛልን ፡ እንደሆነ ፡ እንጠበቃለን ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ ያቋረጥነውን ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ወዳጅ ፡ የሆነውን ፡ ክርስቲያናዊ ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ እንመልከትና ፡ ከዚያ ፡ ወደ ፡ መሐመድና ፡ ወደየዲት ፡ ቀጥሎም ፡ ወደ ፡ ነገደ ፡ ዛጉዬ ፡ መነሣት ፡ እንረመዳለን ።

ምዕራፍ ፡ ፳፪ ።

የቀስጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ይቀጥላል ።

የስጥንያኖስ ፡ (ገርስቲኒያኑስ) ፡ ፭፻፳፯-፭፻፳፰ ፡ ዓ ፡ ም — በአስክንድርያ ፡ ያንድ ፡ ባሕርዮችና ፡ የሁለት ፡ ባሕርዮች ፡ ፍጅት ።

ባዜ ፡ ከሌብ ፡ ጊዜ ፡ የነበረውና ፡ የናግራንን ፡ የክርስቲያኖችን ፡ አልቁት ፡ እንዲበቀል ፡ የጻፈለት ፡ የሰጠኖስ ፡ ሲሞት ፡ ዘመዱ ፡ የስጥንያኖስ ፡ ነገሠ ፡ እርሱም ፡ ገና ፡ አስቀድሞ ፡ በዩስጠኖስ ፡ ጊዜ ፡ ባለ ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ሆኖ ፡ ያስተዳደር ፡ ሥልጣን ሲከፈል ፡ የቆየ ፡ ነው ። በዚሁም ፡ የተነሣ ፩ ፡ አንድ ፡ ጸሐፊዎች ፡ የዩስጠኖስንና ፡ የየስጥንያኖስን ፡ ታሪክ ፡ እያደባለቁ ፡ ለካሌብ ፡ የጻፈውም ፡ የስጥንያኖስ ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። የሆነ ፡ ሆኖ የስጥንያኖስ ፡ መንግሥትን ፡ በያዘ ፡ ጊዜ ፡ ባለፉት ፡ ፫ት ፡ ነገሥታት ፡ በዜኖን ፡ በአናስታስዮስ ፡ በዩስጠኖስ ፡ ጊዜ ፡ ደከም ፡ ብሎ ፡ የነበረውን ፡ መንግሥቱን ፡ እንደገና ፡ በጥበብም ፡ በኃይልም ፡ ማስተዳደር ፡ ዠምሮ ፡ እንዲያንወራራ ፡ አደረገው ። የዲዮስቆሮስ ፡ ወገኖች ፡ የሆኑትን ፡ ያንድ ፡ ባሕርይን ፡ ክፍሎች ፡ ደጋፊ ፡ የነበረችው ፡ ስመ ፡ ጥሩዬቱና ፡ ኃይለኛዬቱ ፡ ሚስቱ ፡ ቴዎድራ ፡ (ታዎድራ) ፡ በመንግሥቱ ፡ ሥራ ፡ እየገባች ፡ ታግዘው ፡ ነበር ። የታወቁት ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ቪሊሳርዮና ፡ ኖርሲስ ፡ በኢጣልያ ፡ በአፍሪካ ፡ ሰሜን ፡ በፋርስም ፡ የጦር ፡ ግንባር እየዘለቁ ፡ እየተዋጉ ፡ መንግሥቱን ፡ አስከበሩለት ። የአክሱም ፡ መንግሥትም ፡ የዐረብ ፡ ግዛቱም ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ስለአልወደቀ ፡ ከአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ከገብረ ፡ መስቀል ፡ ጋር ፡ ይላላክ ፡ ነበር ። በዐረብ ፡ አገር ፡ ወደነበረውም ፡ ወደ ፡ አብነሃ ፡ ኖናሱስ ፡ የሚባለውን ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ልክ ፡ ፋርሶችን ፡ በሁለት ፡ ወገን ለመውጋትና ፡ ለማባረር ፡ አስቦ ፡ ነበር ፤ ነገር ፡ ግን ፡ አልሆነለትም ።

በሃይማኖት ፡ ረገድ ፡ የስጥንያኖስ ፡ ራሱ ፡ የሮማ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የምታምንበትን ፡ የሁለት ፡ ባሕርይን ፡ እምነት ፡ ይዞ ፡ የቀሩትን ፡ አርዮሳውያ

ኑን ፡ ንስጥሮላውያኑን ፡ አይሁድን ፡ አረማውያንን ፡ አሳደደ ። ህ ፡ ባሕርይ ፡
 የሚሉትን ፡ የዲዮስቆሮስን ፡ ወገኖች ፡ ግን ፡ ሊበድላቸው ፡ አልቻለም ።
 ምክንያቱም ፡ ስሟን ፡ እላይ ፡ የጠቀስነው ፡ ቴዎዶራ ፡ ጥንት ፡ ያንድ ፡ ተራ
 ዘበኛ ፡ ልጅና ፡ ዘፋኝ ፡ የነበረች ፡ ባሁኑ ፡ ሰዓት ፡ ግን ፡ የስጥንያኖስን ፡ ንጉ
 ሠን ፡ አግብታ ፡ በመንግሥቱ ፡ አስተዳደር ፡ እየገባች ፡ ባለሥልጣን ፡ ስለሆነ
 ችና ፡ ራሷ ፡ ያንድ ፡ ባሕርይን ፡ እምነት ፡ ተከታይ ፡ ስለሆነችና ፡ ወገኖቿ ፡
 ሲጠቁባት ፡ እንደምታዝን ፡ ስላወቀ ፡ ጨርሶ ፡ ሊበድላቸው ፡ አልቻለም ። በሆ
 ንም ፡ ያንድ ፡ ባሕርይ ፡ ወገኖች ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ በሚቀመጥበት ፡ እለእስክን
 ድሮስ ፡ አትናቴዎስ ፡ ቁርሎስ ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ በነበሩበት ፡ በእስክንድርያ ፡ የማ
 ርቆስ ፡ ወንበር ፡ ከሁለት ፡ ባሕርይ ፡ ወገኖች ፡ ሙስጥ ፡ አባ ፡ አፖሊናርዮስን ፡
 መርጦ ፡ ሾሞ ፡ ቢልክ ፡ በእስክንድርያና ፡ በዙሪያዎ ፡ ያሉ ፡ ክርስቲያኖች ፡
 አንቀበልም ፡ ብለው ፡ አባረሩት ፡ ቀጥሎም ፡ የስጥንያኖስ ፡ ይኸው ፡ ሁለት ፡
 ባሕርይን ፡ የሚያምነው ፡ አባ ፡ አፖሊናርዮስ ፡ የሚባለው ፡ ጳጳስ ፡ ለማወ
 ርና ፡ ለመፍታት ፡ ለመሾምና ፡ ለመሸር ፡ እንዲችልና ፡ ሕዝቡም ፡ ፈርቶ ፡
 እንዲቀበለው ፡ ሲል ፡ በሊቀ ፡ ጳጳስነቱ ፡ ላይ ፡ ያገረ ፡ ገዥነት ፡ ሥልጣን ፡
 ደርቦ ፡ ሾሞ ፡ ቢልከውም ፡ ይኸው ፡ ጳጳስ ፡ እስክንድርያ ፡ እንደ ፡ ደረሰ ፡
 መነኮሳቱም ፡ ቀሳውስቱም ፡ ዲያቆናቱም ፡ መሃይምኑም ፡ በድንጋይና ፡ በዱላ ፡
 ተዋጉት ፡ ይባላል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እርሱን ፡ የተከተለ ፡ ደንበኛ ፡ መሣሪያ ፡
 የያዘ ፡ ጦር ፡ ስለነበረ ፡ ከነዚህ ፡ ከተዋሕዶዎቹ ፡ ሙስጥ ፡ ብዙዎቹን ፡ አስፈ
 ጀቶ ፡ ለጊዜው ፡ በኃይል ፡ ገብቶ ፡ በሥልጣን ፡ ተቀመጠ ። ከርሱም ፡ ወዲህ ፡
 ዐረቦቹ ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ እስኪገቡ ፡ ድረስ ፡ ቁርስ ፡ የሚባለው ፡ የቤተ ፡
 ክህነቱንም ፡ ያገር ፡ አስተዳደሩንም ፡ ሥልጣን ፡ ይዞ ፡ ሁለት ፡ ባሕርዮችን ፡ እየ
 ደገፈ ፡ አንድ ፡ ባሕርዮችን ፡ እያጠቃ ፡ ኖረ ፡ ያንድ ፡ ባሕርዮች ፡ ወገን ፡ ሊቀ ፡
 ጳጳስ ፡ የነበረው ፡ አባ ፡ ብንያሚን ፡ የሹመት ፡ ሥፍራውን ፡ ከተቀማ ፡ ወዲህ ፡
 ወደ ፡ አባ ፡ መቃርስ ፡ ገዳም ፡ ሾሸቶ ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ እንደኖረ ፡ ዐረቦች ፡
 ግብፅን ፡ በያዙ ፡ ጊዜ ፡ ተመልሶ ፡ በእስክንድርያ ፡ የሊቀ ፡ ጳጳስና ፡ ወንበር ፡
 መቀመጡን ፡ ወደፊት ፡ እናነባለን ።

ወደቁስጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ እንመለስ ።

የስጢዮስ ፡ ዳግማዊ ፡ ጅጆጅጅ — ጅጆጅጅ ፡ ዓ ፡ ም ።

የስጥንያኖስ ፡ ሲሞት ፡ ዘመዱ ፡ የስጢዮስ ፡ ዳግማዊ ፡ ነገሠ ። እርሱም ፡
 በዘመኑ ፡ ከፋርሶች ፡ ጋር ፡ ብዙ ፡ ውጊያ ፡ አደረገ ፡ የቁስጥንጥንያውን ፡ ሊቀ ፡
 ጳጳስ ፡ ያባ ፡ የሐንሰን ፡ ምክር ፡ በመስማት ፡ ያንድ ፡ ባሕርይን ፡ ወገኖች ፡ በዘ
 መኑ ፡ ሁሉ ፡ ተቃወመ ። በርሱም ፡ ዘመን ፡ ጅጆጅ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ላይ ፡ የእስላ
 ሞች ፡ ነቢይ ፡ መሐመድ ፡ በዐረብ ፡ አገር ፡ ተወለደ ።

ጢባርዮስ ፡ ዳግማዊ ፡ (፳፻፸፰-፳፻፹፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡)

ከዩስጢኖስ ፡ በኋላ ፡ የዘበኛው ፡ አለቃ ፡ ጢባርዮስ ፡ ዳግማዊ ፡ ነገወ ።

ሞሪስ ፡ ፳፻፹፪-፳፻፸፪ ፡ ዓ ፡ ም ።

ከጢባርዮስ ፡ በኋላ ፡ ሞሪስ ፡ ነገወ ። በርሱ ፡ ዘመን ፡ በሮማ ፡ የሊቀ ፡ ጳጳስና ፡ ወንበር ፡ የተቀመጠው ፡ ስሙ ፡ ጥሩው ፡ ትልቁ ፡ ጎርጎርዮስ ፡ ነው ። ይህ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ አረማውያን ፡ የነበሩትን ፡ የአንግሎ ፡ ሳክሶንን ፡ የገቡትን ፡ ነገሥታትና ፡ ሕዝብ ፡ በክርስትና ፡ ስለአጠመቀ ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ታሪክ ፡ ዘንድ ፡ ስሙ ፡ በጣም ፡ የገነነ ፡ ነው ።

ፎካስ ፡ ፯፻፪-፯፻፲ ።

ሞሪስን፡አንድ ፡ ፎካስ ፡ የሚባል ፡ ተራ ፡ ወታደር ፡ የነበረ ፡ መዝሙሪያ ፡ ልጆቹን ፡ እፊቱ ፡ ገደሎ ፡ በመጨረሻ ፡ ራሱን ፡ ሞሪስን ፡ ገደለና ፡ መንግሥቱን ፡ ቀማው ።

ሔራቅልዮስ ፡ ፯፻፲-፯፻፩ ።

ፎካስን ፡ ደግሞ ፡ በተራው ፡ ሔራቅልዮስ ፡ (ሔራቅልዮስ ፡ ሀርቃል) ፡ ገደለውና ፡ በቁስጥንጥንያ ፡ ዙፋን ፡ ተቀመጠ ።

እርሱም ፡ ከመንገሡ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ አባቱ ፡ በአፍሪካ ፡ (ግብፅ) ፡ የወታደሮች ፡ አለቃ ፡ ነበር ፡ ከርሱ ፡ ዘመን ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ፋር ሶች ፡ ከዐረብ ፡ የኢትዮጵያውያኖችን ፡ ገዥነት ፡ አባርረው ፡ እንደያዙ ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የጌታችን ፡ የኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ መቃብር ፡ ያለበትን ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ያዙ ። ከዚያም ፡ አልፎ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ዘለቁ ። ስለዚህ ፡ ሔራቅልዮስ ፡ በቁስጥንጥንያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ በአባ ፡ ሰርግዮስ ፡ (ስርጂስ ፡ አብርኃም) ፡ እየተረዳ ፡ ፋርሶችን ፡ ከግብፅና ፡ ከየሩሳሌም ፡ እየተዋጋ ፡ አስወጣ ። የጌታችንን ፡ መስቀልና ፡ የተማረኩትን ፡ ክርስቲያኖች ፡ ሁሉ ፡ አስመለሰ ። ይኸን ፡ ድል ፡ በፋርሶች ፡ ላይ ፡ አግኝቶ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ወደ ፡ ቁስጥንጥንያ ፡ ከተማው ፡ ሲገባ ፡ የተደረገለትን ፡ ክብርና ፡ አቀባበል ፡ የተዘመረለትን ፡ መዝሙር ፡ ታሪኩ ፡ ሁሉ ፡ በሰፊው ፡ ይገልጽለታል ። ከዚህ ፡ ድል ፡ ወዲህ ፡ ሔራቅልዮስ ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ አስተዳደር ፡ ችላ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ መጽሐፍ ምርመራና ፡ ወደመንፈሳዊ ፡ ሥራ ፡ አሳቡን ፡ አዘነበለ ።

ለመንግሥቱ ፡ አስተዳደር ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ በክርክራቸው ፡ ሁከት ፡ የሚፈጥሩት ፡ ያንድ ፡ በሕርይና ፡ የሁለት ፡ በሕርይ ፡ ወገኖች ፡ ካልታረቁ ፡ መንግሥቱ ፡ ሰላም ፡ እንደማያገኝ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ተረዳው ፡ ሁለቱ ፡ ካልታረቁልን ፡ ሰላምና ፡ አንድነት ፡ አናገኝምና ፡ እስኪ ፡ ሁለቱን ፡ ወገኖች ፡ የሚያስታርቅ ፡ አንድ ፡ መላ ፡ ፍጠር ፡ ብሎ ፡ ለቁስጥንጥንያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ለዚህ ፡ ለአባ ፡ ሰርግዮስ ፡ ነገረው ። እርሱም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ አስቦበት ፡ እንደቆየ ፡ ለክርስቶስ ፡ «ሁለት ፡ በሕርይ ፡ አንድ ፡ ፈቃድ-monothelisme ፡ ወይም ፡ monothelitisme» ፡ አሉት ፡ የሚል ፡ ሁለቱን ፡ ወገኖች ፡ የሚያስታርቅ ፡ አዲስ ፡ የእምነት ፡ ዘዴ ፡ ፈጠረ ። ሔራቅልዮስም ፡ ይኸው ፡ አዲስ ፡ እምነት ፡ በሮ

ግም ፡ በቁስጥንጥንያም ፡ በእስክንድርያም ፡ እንዲከበር ፡ ብሎ ፡ በአዋጅ ፡ አጸ
ደቀው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በሚመጣው ፡ ጊዜ ፡ መልሶ ፡ ፈረሰና ፡ ሁሉም ፡ የቀ
ድዋውን ፡ የየራሱን ፡ እንደያዘ ይቀጥል ፡ ዠመር ። እነዚህም ፡ ከቶሊክና ፡ ከጥት ፡
የሚባሉት ፡ ያንድ ፡ በሕርይና ፡ የሁለት ፡ በሕርይ ፡ ወገኖች ፡ ጧትና ፡ ግታ
በዚህ ፡ ሲከራከሩ ፡ ሲጣሉ ፡ ጠብና ፡ ክርክራቸው ፡ ሳያልቅ ፡ በመካከሉ ፡ በፀ
ረብ ፡ አገር ፡ መሐመድ ፡ ተወለደና ፡ የእስላምን ፡ ሃይማኖት ፡ መሠረተ ። የገዥ
ነት ሥልጣኑንም ፡ በታናሽ ፡ እስያና ፡ በሰሜን ፡ አፍሪካ ዘረጋ ። አዲሱን ፡ የእስላም ፡
ሃይማኖቱንና ፡ ግዛቱን ፡ ለመዘርጋት ፡ ለርሱም ፡ ለተከታዮቹም ፡ የረዳቸው ፡ የክርስቲ
ያኖቹ ፡ መለያየትና ፡ መጣላት ፡ መሆኑን ፡ ወደፊት ፡ እንመለከታለን ።

ምዕራፍ ፡ ፳፫ ።

መሐመድ ፡ በተወለደበት ፡ ዘመን ፡ (፳፻፸) ፡ ዓ፡ ም፡ የዓለምና ፡ የዓረብ ፡
አገር ፡ ሁኔታ ፡ በጭሩ ።

በዚህ ፡ በተያዘው ፡ በጌኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ በዚህ ፡
ዘመን ፡ ወዳለው ዓለም ፡ ዓይነ ፡ ሕሊናችንን ፡ በጽሑፍ ፡ አማካይነት ፡ የወረወ
ርን ፡ እንደሆነ ፡ በመካከለኛውና ፡ በምዕራብ ኤውሮፓ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በታ
ላቅ ፡ ቴዎድሮስ ፡ እንደዚሁም ፡ በአገሉ ፡ ምክንያት ፡ የጠቀስናቸው ፡ በዚያን ፡
ዘመን ፡ ግሪኮችና ፡ ሮማውያን ፡ አንደበትና ፡ ብርዕ ፡ ባርባር ፡ (አረመኔ) ፡ ተብለው ፡
የተሠየሙት ፡ ከሰሜንና ፡ ከሰሜን ፡ ምሥራቅ ፡ የወረዱት ፡ የጀርመንና ፡ የአን
ግሎ ፡ ሳክሶን ፡ የቪዚጎት ፡ የፍራንክ ፡ የኦስትሮጎት ፡ ዘሮች ፡ አገሩን ፡ ተከፋ
ፍለው ፡ የየግል ፡ መንግሥታቸውን ፡ አቋቁመው ፡ ይተዳደራሉ ። ከነዚህ ፡ አንግሎ ፡
ሳክሶን ፡ የሚባሉት ፡ የዛሬውን ፡ እንግሊዝንና ፡ የጀርመንን ፡ የሆላንድን ፡ ጫፍጫፍ ፡
አድርገው ፡ ይዘዋል ። ፍራንኮች ፡ የዛሬውን ፡ ፈረንሳይና ፡ የጀርመንን ፡ ደቡብ ፤
ቢዚጎት ፡ የዛሬውን ፡ ኤስፓኝን ፤ ኦስትሮጎት ፡ የዛሬውን ፡ የኢጣልያንና ፡ የነምሳን ፡
የሆንግሪንና ፡ የአካባቢውን ፡ ሻንጻል ፡ የተባሉት ፡ ከአውሮፓ ፡ የኮርሲካንና ፡ የሳር
ዴኛን ፡ ደሴቶች ፡ ከአፍሪካ ፡ የዛሬን ፡ ቱኒዚ ፡ (ያን ፡ ጊዜ ፡ ክርታኸፕ) ፡ ና ፡ አል
ገሪሬ ፡ ይዘዋል ። ከምሥራቁ ፡ አውሮፓ ፡ የዛሬዎቹ ፡ ግሪኮች ፡ ቱርኮች ፡ የአል
ባንያና ፡ የዩጎስላቪያ ፤ ከታንሽ ፡ እስያ ፡ የዛሬዎቹ ፡ ሊባኖስ ፡ ሶርያ ፡ ፓለስቲን ፡
አሶርና ፡ ባቢሎን ፡ ከአፍሪካ ፡ ሰሜን ፡ ግብፅና ፡ ሊቢያ ፡ ይህ ፡ ሁሉ ፡ ባንድ
ነት ፡ ተጠቃሎ ፡ በቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ይተዳደራል ። የቁስጥንጥንያ ፡
ነገሥታትንም ፡ አጫጭር ፡ ዜና ፡ መዋዕላቸውን ፡ በለፈው ፡ ገልጸናል ። እን
ደዚሁም ፡ በምሥራቅ ፡ በኩል ፡ የቻይናና ፡ የሕንድ ፡ ከወደሰሜን ፡ መስኮቦች ፡
ከቁስጥንጥንያ ፡ ግዛት ፡ አዋሳኝ ፡ ለሮማና ፡ ለቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥታት ፡
አልገዛም ፡ ብሎ ፡ ያስቸገረው ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ አለ። እርሱም ፡ የአክሱም ፡
ግዛት ፡ የነበረውን ፡ ዓረብያን ፡ ከአቦጃቹ ፡ ከአብርሃ ፡ ተከታዮች ፡ በምን ፡ አኳ
ኋን ፡ ወስዶ ፡ ሥልጣኑን ፡ እንደዘረጋ ፡ በለፈው ፡ አንብባናል ።

እነዚህ ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ የፖለቲካ ፡ አከፋፈላቸው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሲመደብ ፡ በሃይማኖት ፡ ረገድ ፡ የአክሱምና ፡ የቀስጥንጥንያው ፡ መንግሥታት ፡ ብቻ ፡ ክርስትናን ፡ አጥብቀው ፡ የያዙ ፡ ሲሆኑ ፡ በምዕራብ ፡ ኤውሮፓ ፡ ያሉት ፡ እላይ ፡ የዘረዘርናቸው ፡ አገሮች ፡ የራሳቸውን ፡ የአረመኔ ፡ አምልኮ ፡ እንደያዙ ፡ ስለሆኑ ፡ ክርስትናን ፡ በነርሱ ፡ ዘንድ ፡ ለማስገባት ፡ የሮማ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መሪዎች ፡ እንደታገሉ ፡ ነው ፡ ብዙዎቹንም ፡ ወደ ፡ ክርስትና ፡ መመለስ ፡ ችለዋል ።

በወዲህ ፡ በቀስጥንጥንያ (የምሥራቁ ፡ መንግሥት) ፡ የክርስቲያንነቱ ፡ መንገድ ፡ በንድ ፡ በሕርይና ፡ በሁለት ፡ በሕርይ ፡ በረቂቅና ፡ በጉልህ ፡ ሥጋ ፡ ክርስቶስ ፡ መላክተኛ ፡ ነው ፡ ወይም ፡ ራሱ ፡ አምላክ ፡ ነው ፡ በመባባል ፡ በሊያዩም ፡ በጠቀላላው ፡ ሁሉም ፡ ክርስቲያንነትን ፡ በመሰለው ፡ መንገድ ፡ ይዞ ፡ በግለት ፡ ይሠራል ፡ በየመደቡ ፡ ያሉት ፡ የሮማ ፡ የእስክንድርያ ፡ የቀስጥንጥንያና ፡ የአንጾኪያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘርፎቻቸውን ፡ ጳጳሳትና ፡ ኤጲስ ፡ ቆጳሳት ፡ ቀዳውስትና ፡ መነኮሳት ፡ ይዘው ፡ በመንፈሳዊ ፡ ከዚያውም ፡ በተለይ ፡ ስለክርስትና ፡ በጽሑፍ ፡ በቃል ፡ እያስተማሩ ፡ ክርስትናን ፡ በያለበት ፡ ሲያስፋፉ ፡ ገጻማትን ፡ ሲገድሙ ፡ በያይነቱ ፡ ሕንፃ ፡ እያሠሩ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናትን ፡ ሲያበረክቱ ፡ በዚሁ ፡ ጎን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳልነው ፡ የአርዮስና ፡ የንስጥሮስ ፡ ተከታዮች ፡ አሳባቸውን ፡ ማስፋፋት ፡ ሳይችሉ ፡ ቀርተው ፡ ከቀስጥንጥንያና ፡ ከእስክንድርያ ፡ ተባርረው ፡ ወደቻይና ፡ ወደፋርስ ፡ ወደዓረብ ፡ አገር ፡ ተሰደው ፡ ሲኖሩ ፡ በአገር ፡ የቀሩት ፡ የእስክንድርያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አንድ ፡ በሕርይና ፡ የቀስጥንጥንያና ፡ የሮማ ፡ ሁለት ፡ በሕርይ ፡ በመባባል ፡ የቆየ ፡ ጠባቸውን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ አላቀዘቀዙትም ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ በዓረብ ፡ አገር ፡ ከአርዮስ ፡ ትምህርት ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የማይርቀውን ፡ የእስላምን ፡ ሃይማኖት ፡ የመሠረተው ፡ መሐመድ ፡ ተወለደ ።

በዓረብ ፡ አገር ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ሁሉ ፡ በውስጡ ፡ ቀድሞ ፡ ከናቡከደነጾር ፡ ቀጥሎ ፡ ከሮማውያን ፡ አጥቂነት ፡ እየሸሹ ፡ ወደዓረብ ፡ መጥተው ፡ መንግሥት ፡ እስከ ፡ ማቆም ፡ የደረሱት ፡ አይሁዶች ፡ የራሳቸውን ፡ በንድ ፡ አምላክ ፡ የማመንን ፡ ከክርስቶስ ፡ ውጭ ፡ ሌላ ፡ መሢህ ፡ መጠበቅን ፡ እንደያዙ ፡ ናቸው ። በነርሱ ፡ ጎን ፡ በቀስጥንጥንያና ፡ በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ የሚደገፋት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በሁኑ ፡ በፋርስ ፡ ዘመን ፡ ጥቃት ፡ ቢሰማቸው ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ እንደአጠበቁ ፡ ይገኛሉ ።

ከነዚህ ፡ የተረፈው ፡ ብዙውና ፡ በያለበት ፡ ተባታትኖ ፡ የሚኖረው ፡ የሚኒ ፡ የሳባ ፡ የሐሜሪት ፡ የሂሚያሪት ፡ የከታባን ፡ የሀበሣት ፡ የሐድራሞት ፡ ሕዝብ ፡ ክርስትና ከመግባቱ ፡ በፊት ፡ የነበሩት ፡ አክሱማውያን ፡ ያመልኩበት ፡ የነበረውን ፡ ፀሐይን ፡ ጨረቃን ፡ ከዋክብትን ፡ ሌሎችንም ፡ ጣዖታት ፡ አማልክት ፡ አድርገው ፡ ክብረ ፡ በዓል ፡ እየወሰኑ ፡ ቀንና ፡ ዓመት ፡ እየለዩ ፡ ያመልኩ ፡ ነበር ። በዚህ ፡

መካከል ፡ ከዚህ ፡ ሁሉ ፡ የጣዎት ፡ አምልኮ ፡ የሚያስጥላቸው ፡ መሐመድ ፡ በጅጂጅ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ተወለደ ። አጭር ፡ የሕይወት ፡ ታሪኩን ፡ በሚቀጥለው ፡ ምዕራፍ ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፳፬ ።

የመሐመድ ፡ ልደትና ፡ እድገት-የመሐመድ ፡ ሃይማኖት-ከመካ ፡ ወደ ፡ መዲና ፡ ስለመሸሹ-ከመዲና ፡ ወደመካ ፡ ተመልሶ ፡ ጣዎታቱን ፡ አፈራርሶ ፡ ሥጋዊና ፡ መንፈሳዊ ፡ ሥልጣኑን ፡ ስለመዘርጋቱ - እስልምናን ፡ እንዲቀበል ፡ መሐመድ ፡ ለቁስጥንጥንያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ለሄራቅልዮስ ፡ የጻፈው ፡ ደብዳቤ ።

መሐመድ ፡ (ሙሃመድ-አህመድ ፡ ወይም ፡ ማሐሜት) ፡ እንደ ኤው ፡ ቊጥር ፡ በጅጂጅ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሚካ ፡ ተወለደ ። አያቱ ፡ አብደል ፡ ሙታሊብ ፡ አባቱ ፡ አብደላ ፡ ይባላሉ ። እናቱ ፡ አሚናህ ፡ ትባላለች ። የአባቱ ፡ ወንድሞች ፡ አቡ ፡ ታሊብና ፡ አል ፡ አባስ ፡ ይባላሉ ። ከላይ ፡ ዘራቸው ፡ ከሐሺሚት ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ የወረደና ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነበር ፡ አሁን ፡ መሐመድ ፡ በተወለደበት ፡ ሰዓት ፡ ግን ፡ የሌሎች ፡ በመካ ፡ ያሉ ፡ ባላባቶች ፡ ከፍተኛነት ፡ ስለ ፡ አየለ ፡ የርሱ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ደረጃ ፡ ዝቅተኛም ፡ በይሆን ፡ መካከለኛ ፡ ነው ።

በሕፃንነቱ ፡ ወራት ፡ አባቱ ፡ ስለሞተ ፡ እስከ ፡ ፮ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ ከናቱ ፡ ጋር ፡ ሲኖር ፡ እናቱም ፡ ስለሞተችበት ፡ አቡ ፡ ታሊብ ፡ የሚባለው ፡ አገቱ ፡ ወስዶ ፡ የበግ ፡ እረኛ ፡ አደረገው ።

ከልጅነት ፡ ወደጉልማሳነት ፡ ሲያልፍ ፡ እረኝነቱን ፡ ትቶ ፡ ለነጋዴዎች ፡ በደመወዝ ፡ ተቀጥሮ ፡ ግመሎች ፡ እየነጻ ፡ ሸቀጥ ፡ ያመላልስ ፡ ዠመር ። በዚሁምክንያት ፡ በዘመኑ ፡ የነበረች ፡ ከድጃ ፡ የምትባል ፡ ሀብታም ፡ ነጋዴ ፡ መዠመሪያ ፡ ባሽከርነት ፡ ለንግድ ፡ ከቀጠረችው ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ በጅጅ ፡ ዓመቱ ፡ የደም ፡ ግባቱና ፡ መልኩ ፡ ስለአስደሰታት ፡ በባልነት ፡ አገባቸው ።

፲፭ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ ከርሷ ፡ ጋር ፡ በኖረበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ ወደሶርያ ፡ ወደግብፅ ፡ ለንግድ ፡ በሚመላለስበት ፡ ጊዜ ፡ ስለንግድ ፡ ትርፍና ፡ ስለሀብት ፡ በሚያስብበት ፡ ጉን ፡ ስለሃይማኖት ፡ በጥብቅ ፡ ያስብ ፡ ነበር ። በንደኛው ፡ የጉዞ ፡ ጊዜ ፡ ባሕራ ፡ ከሚባል ፡ መነኮሴ ፡ ጋር ፡ በሶርያ ፡ ተገናኝቶ ፡ ስለክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ብዙ ፡ ንግግር ፡ አድርጓል ። ወደ ፡ አገሩ ፡ በተመለሰበት ፡ ጊዜ ፡ እርሱ ፡ ራሱ ፡ ጽሕፈትና ፡ ንባብ ፡ ስለማያውቅ ፡ ወራቃ ፡ የሚባል ፡ የሚስቱ ፡ የክድቻ ፡ ያገባት ፡ ልጅ ፡ አይሁዳዊ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ብሉይ ፡ ከዳንን ፡ እያነበበ ፡ ያስጠናው ፡ ነበር ። ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ በዚሁ ፡ በዐረብ ፡ አገር ፡ ያሉ ፡ ክርስቲያኖች ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ተመሥርቶ ፡ በግለት ፡ የሚስፋፋውን ፡ በግብፅና ፡ በሶርያ ፡ እየሰማ ፡ የሚመለሰውን ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ሲያስተምሩት ፡ የወንጌልን ፡ ቃል ፡ ሁሉ ፡ ሲያነቡለት ፡ በደስታ ፡ ያዳምጥ ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

እንደዚህም ፡ ክርስቶስ ፡ የእግዚአብሔር ፡ አብ ፡ መሳክተኛ ፡ እንጂ ፡ አምላክ ፡ አይደለም ፡ የሚባለውን ፡ የአርዮስን ፡ አሳብ ፡ ከቁስጥንጥንያና ፡ ከእስክንድርያ ፡ እየሸጡ ፡ ወደዐረብ ፡ አገር ፡ ከመጡት ፡ አርዮሳውያን ፡ እንደሚያጠና፡ የታወቀ ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ሁሉ ፡ መካከል ፡ ሌላው ፡ ዓለም ፡ በአይሁድነትና ፡ በክርስቲያንነት ፡ በሁለት ፡ ባሕርይና ፡ ባንድ ፡ ባሕርይ ፡ በሌላውም ፡ አሳብ ፡ ቢለያይም ፡ በእውነተኛ ፡ አምላክ ፡ ሲያመልክ ፡ የራሱ ፡ የዐረብ ፡ አገርና ፡ የዋናዬቱ ፡ ከተማ፡የመካ፡ ሕዝብ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጣዖታት ፡ አምልኮ ፡ መያዙ ፡ የከተማው ፡ ሕዝብ ፡ መንፈሳዊ ፡ መከርና ፡ መምህር ፡ አጥቶ ፡ በቁጣር ፡ ጨዋታ ፡ በዘፈንና ፡ በስክር፡ባሕር፡ መዋኘቱ ፡ አጥብቆ ፡ አሳሰበው ።

መቼም ፡ እንደሌሎቹ ፡ የሃይማኖት ፡ መሥራቾችና ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ የመሐመድም ፡ የነቢይነቱና ፡ ከእግዚአብሔር ፡ የመመረጡ ፡ ታሪክ ፡ ታምራታዊ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ ነው ። የራሳቸው ፡ የዐረቦቹ ፡ መጽሐፍ ፡ እንደሚለው ፡ ከከተማ ፡ ውጭ ፡ ባንድ ፡ ከረብታ ፡ ላይ ፡ ተቀምጦ ፡ ስለወገኖቹ ፡ ኑሮ ፡ ስለሃይማኖታቸው ፡ ቁጭ ፡ ብሎ ፡ ሲያስብ ፡ አንድ ፡ መልአክ ፡ (ገብርኤል) ፡ ከሬቱ ፡ ቆሞ ፡ አንድ ፡ የወርቅ ፡ የሚመስል ፡ ሰሌዳ ፡ በእጁ ፡ ይዞ ፡ “እኔ ፡ መልአኩ ፡ ገብርኤል ፡ ነኝ ፡ አንብብ” ቢለው ፡ “ማንበብ ፡ አልችልም” ብሎ ፡ መለሰለት ፡ መልአኩም ፡ እንደገና ፡ “አንብብ” ሲል ፡ ትእዛዙን ፡ አጠነክረበት ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንባብ ፡ የማያውቀው ፡ መሐመድ ፡ ማንበብ ፡ ገመረ ። ቃሉም ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ። “ . . . አምላክህ ፡ ታላቅ ፡ ያደርገዋል ፤ ያልቀዋል ፤ ሸማህንም ፡ ያጠራዋል ፡ ከርኩሰትህ ፡ ሽሽ ፡ አምልጥ . . . ፡ አምላክህንም ፡ ጠብቅ” ። እነዚህን ፡ ቃላት ፡ አንብቦ ፡ ሲጨርስ ፡ መልአኩ ፡ ከነሰሌዳው ፡ ጠፋ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ወደቤቱ ፡ ተመልሶ ፡ የሆነውን ፡ ሁሉ ፡ ለሚስቱ ፡ ነገራት ። ከዚያም ፡ በየጊዜው ፡ ራዕይ ፡ በማየቱ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ የተላከሁ ፡ ነቢይ ፡ ነኝ ፡ ሲል ፡ ከአይሁዶች ፡ ሃይማኖት ፡ ከአርዮስ ፡ እምነት ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የማይርቀውን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ እውነተኛ ፡ አምላክነትና ፡ አንድነት ፡ በየጉባዔው ፡ በየጣዖታቱ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አደባባይ ፡ ላይ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ማስተማር ፡ ገመረ።

- አላህ ፡ አንድ ፡ እግዚአብሔር ፡ ነው ።
- መሐመድም ፡ ነቢይ ፡ ነው ።
- አምልኮ ፡ ባዕድን ፡ ተወ ።
- አትስረቀ ፡
- ሐሰት ፡ አትናገሩ ።
- በሐሰት ፡ አትመስክሩ ።
- ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢሆን ፡ በሐሰት ፡ አትመስክሩ ።

ይኸንና ፡ ይኸን ፡ የመሳሰለውን ፡ ትምህርት ፡ በሚያስተምርበት ፡ ጊዜ ፡
 ከአድማጮቹ ፡ ብዙዎቹ ፡ “የሰማይ ፡ ቤትን ፡ ነገር ፡ አውቃለሁ ፡ ባዩ» ፡ እያሉ ፡
 እየሌሁ ፡ ያፈዙበት ፡ ነበር ። እርሱ ፡ ግን ፡ ይኸን ፡ በማስተማር ፡ ጠነከረ ። የሃ
 ይማኖቱንም ፡ ስም ፡ በጭሩ ፡ “እስልምና-ለአላህ ፡ የተገዙ” ፡ ብሎ ፡ ሠየመው ።
 የሚቃወሙት ፡ ቢበዙም ፡ በሃይማኖቱ ፡ ጎን ፡ በጎ ፡ ተግባርን ፡ (ሞራልን) ፡ በማ
 ስተማር ፤ ቁጥርን ፡ በመጠጥ ፡ መስከርን ፡ ስለተቃወመ ፡ ተከታዮቹ ፡ እያደር ፡
 በረከቱ ። ትምህርቱም ፡ ሁሉ ፡ ከአግቢአብሔር ፡ ዘንድ ፡ በመልአኩ ፡ ገብሮኤል ፡
 እጅ ፡ የወረደ ፡ ነው ፡ እየተባለ ፡ ከርሱ ፡ የተነገረው ፡ በተከታዮቹ ፡ ዘንድ ፡
 እየታመነ ፡ ሄደ ።

ነገር ፡ ግን ፡ የጣዖታቱን ፡ ከንቱነት ፡ ሲያስተምር ፡ ጣዖታቱን ፡ ከልብ ፡ የሚ
 ያመልኩት ፡ ወገኖች ፡ ይልቁንም ፡ ከሚመለከው ፡ ከኢስማኤል ፡ ምንጭና ፡ ከከ
 ዓባ ፡ መቅደስ ፡ በስለት ፡ ብዙ ፡ ገንዘብ ፡ የሚያገኙት ፡ ሀብታሞችና ፡ ነጋዴዎች ፡
 በቀጥታ ፡ ጥቅማቸው ፡ ስለተነካ ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ ተነሡበት ። ከያትሪብ ፡ አገር ፡
 ሰዎችም ፡ ተከታይ ፡ ስለ ፡ አገኘ ፡ በዚያ ፡ የርሱ ፡ ወገን ፡ መበርከት ፡ ዠምሮ ፡
 ነበርና ፡ የሚካ ፡ ባላባቶችና ፡ ሀብታሞች ፡ እርሱን ፡ ለመግደል ፡ ጦር ፡ ሲያዘጋጁ ፡
 መሐመድ ፡ በተወለደ ፡ በ፱፻ኛው ፡ ዓመቱ ፡ ከሚካ ፡ ወደያትሪብ ፡ (ኤል ፡ መዲና)
 በ፯፻፳፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሐምሌ ፡ ፲፯ ፡ እንደኤው ፡ ቁ ፡ ሸሽቶ ፡ ተቀመጠ ። ይህቺ ፡ የሸሸባት ፡
 ሌሊት ፡ “ሄጅራ-የሸሸት ፡ ሌሊት” ፡ የምትባለው ፡ ለእስላሞች ፡ ሁሉ ፡ የታሪክ ፡ መነሻ ፡
 ሆነች ። የእስላሞቹም ፡ ቀን ፡ ቆጠራ ፡ የሚገኘው ፡ ከዚህ ፡ ሌሊት ፡ ዠምሮ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መሐመድ ፡ ወደ ፡ መዲና ፡ ሲገባ ፡ እግሩን ፡ አሳረፈበት ፡ ከተ
 ባለው ፡ በታ ፡ ላይ ፡ ትልቅ ፡ መስጊድ ፡ ተሠራ ፡ (በኋላ ?) ፡ የቀራን ፡ የመገኘት
 ያው ፡ ምዕራፍ ፡ በገብሮኤል ፡ እጅ ፡ የወረደበት ፡ ወር ፡ ራማዳን ፡ ተብሎ ፡ የጸም ፡
 ወር ፡ እንዲሆን ፡ ተወሰነ ።

እንግዲህ ፡ መሐመድ ፡ በርሱ ፡ ሃይማኖት ፡ ያመኑትን ፡ ባለቤቱን ፡ ከድጃን ፡
 የአጎቱን ፡ የአቢታሊብን ፡ ልጅ ፡ አሊን ፡ ስመ ፡ ጥሩውን ፡ ሀብታም ፡ አቡበከርን ፡
 ወደርሱ ፡ ወገን ፡ ስለአደረጋቸውና ፡ ስለአበሩለት ፡ በመዲና ፡ የርሱ ፡ ተከታይና ፡
 ጭፍራ ፡ እየበረከተ ፡ ሲሔድ ፡ እርሱ ፡ ከመዲና ፡ ባላጋራዎቹ ፡ ከመካ ፡ ሆነው ፡
 ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሲዋጉም ፡ ሲታረቁም ፡ ቆይተው ፡ በመጨረሻ ፡ መካን ፡ በለቀቀ ፡ በስ
 ምንተኛው ፡ ዓመት ፡ አሥር ፡ ሺ ፡ ወታደር ፡ አስከትሎ ፡ ወደመካ ፡ ከተማ ፡ ጉዞ ፡
 ዠመረ ። የዚህን ፡ ወሬ ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ ሲሰማ ፡ በፍርሃትና ፡ በመንቀጥቀጥ ፡
 ቤት ፡ ንብረቱን ፡ እየተወ ፡ ከከተማ ፡ ወደዳር ፡ እየወጣ ፡ ይቀመጥ ፡ ዠመር ። መሐ
 መድም ፡ አልከስዋ ፡ በምትባለው ፡ የጭኑ ፡ ግመል ፡ እንደተቀመጠ ፡ በወታደሩ ፡
 ታጅቦ ፡ ያላንዳች ፡ መቋቋም ፡ መካ ፡ ገባ ። ከዚያ ፡ የሐባል ፡ ጣዖት ፡ ወደሚገኝበት ፡
 ወደታላቁ ፡ የከዓባ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ከነጭፍራው ፡ አመራ ። በደረሰም ፡ ጊዜ ፡
 መሐመድ ፡ ከግመሉ ፡ ላይ ፡ እንዳለ ፡ “እውነት ፡ መጣ ፡ ሐሰት ፡ ሸሸ” ፡ ብሎ ፡

በጨበጠው ፡ ሰይፍ ፡ ሕንጻውን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ሲመታው ፡ ተከታዩ ፡ ወታደር ፡ በሁከታ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱን ፡ አፈራረሰው ። ሌሎቹንም ፡ ሦስት ፡ መቶ ፡ ስድሳ ፡ የሚሆኑትን ፡ የጣዖታት ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ እየዘሩ ፡ አፈራረሱ ።

መሐመድ ፡ የተቃወመው ፡ የጣዖታትን ፡ አምልኮ ፡ ብቻ ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ ፫ ፡ አካል ፡ ፩ ፡ መለኮት ፡ አምላክ ፡ ተወለደ ፡ ተሰቀለ ፡ ሞተ ፡ ተነሣ ፡ የሚሉትን ፡ ክርስቲያኖችን ፤ መሢሕ ፡ (ክርስቶስ) ፡ ገና ፡ አልተወለደም ፡ መሐመድም ፡ የእግዚአብሔር ፡ ነቢይ ፡ አይደለም ፡ የሚሉትን ፡ አይሁዶችን ፡ በሙሉ ፡ ከእስላም ፡ ሃይማኖት ፡ ውጭ ፡ ያሉትን ፡ ሁሉ ፡ ስለተቃወመ ፡ የአይሁዶች ፡ ምክራብና ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናቱም ፡ ሁሉ ፡ ከመፍረስ ፡ አልዳኑም ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ መሐመድ ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ የእስላምን ፡ ሃይማኖት ፡ መሥርቶ ፡ በቁራን ፡ በዝርዝር ፡ የተጻፈውን ፡ የጻም ፡ የኑሮ ፡ ሕግና ፡ ሥርዓት ፡ አጽንቶ ፡ በሙሉ ፡ የዐረብ ፡ አገር ፡ ላይ ፡ የመንፈሳዊም ፡ የሥጋዊም ፡ አስተዳዳሪቱን ፡ አደላደሎ ፡ ያዘ ።

ለጎረቤቱ ፡ መንግሥታትም ፡ የእስልምናን ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲቀበሉት ፡ ይጸጸፍ ፡ ገሞር ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በዓለም ፡ ያሉ ፡ የታወቁ ፡ መንግሥታት ፡ ሕንድን ፡ ቻይናን ፡ መስኮብን ፤ ጃፓንን ፡ ምዕራብ ፡ ኤውሮፓንም ፡ ወደጎን ፡ አድርገን ፤ በቅርቡ ፡ በፖለቲካና ፡ በሃይማኖት ፡ በዘር ፡ የሚገናኙት ፡ በዐረብ ፡ አካባቢ ፡ የሚገኙት ፡ ታላላቅ የታወቁ ፡ መንግሥታት ፡ ቁስጥንጥንያ ፡ (ምሥራቃዊ ፡ ሮም) ፤ ፋርስ ፡ አክሱም ፡ ናቸው ። ነገሥታቶቻቸውም ፡ የቁስጥንጥንያው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በለፈው ፡ አጭር ፡ ዜና ፡ መዋዕሉን ፡ ያነበብነው ፡ ሄራቅልዮስ ፡ በፋርስ ፡ ከስሮጭ ፡ ፓርዊስ ፤ በኢትዮጵያ ፡ (አክሱም) ፡ አርማህ ፡ (አጽሐም?) ፡ ስለሆኑ ፡ መሐመድ ፡ ወደሦስቱም ፡ ነገሥታት ፡ እስልምናን ፡ እንዲቀበሉ ፡ ደብዳቤ ፡ ጽፎላቸዋል ። ወደአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ የጻፈውን ፡ ማግኘት ፡ ስለማንችል ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡ ነገሥታት ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ላይ እንደሚገኘው ፡ ለሄራቅልዮስ ፡ የጻፈለት ፤ ወደ ፡ አማርኛ ፡ ሲተረጎም ፡ ቃሉ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

“ከማሐሜት ፡ ከእግዚአብሔር ፡ መልክተኛ ፡ ለሄራቅልዮስ ፡ ለሮማውያን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ።

ቅንን ፡ መንገድ ፡ ለሚከተል ፡ ሁሉ ፡ ሰላም ፡ ይሁንለት ፤ ወደእስላምነት ፡ እንድትመጣ ፡ እጠራሃለሁ ። እስላም ፡ የሆንህ ፡ እንደሆነ ፡ ደኅንነትን ፡ ታገኛለህ ። ወደቀናዩቱ ፡ መንገድ ፡ ብትመጣ ፡ እግዚአብሔር ፡ በብዙ ፡ ይኸልምሃል ፡ ወደኔ ፡ ሃይማኖት ፡ መምጣት ፡ እምቢ ፡ ብትል ፡ በምታስተዳድረው ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ በሚደርሰው ፡ ክፉ ፡ ነገር ፡ ኃላፊ ፡ ትሆናለህ” ።

ማኅተም ፡ ማሐሜት ፡ የእግዚአብሔር ፡ መልክተኛ ።

ሄራቅልዮስ ፡ የቁስጥንጥንያ (ሮም) ፡ ንጉሥ ፡ ይኸን ፡ ደብዳቤ ፡ በአክብሮት ፡ አንብቦ ፡ ሹማምንቱን ፡ ሰብስቦ ፡ በውነት ፡ የመጨረሻው ፡ ነቢይ ፡ ይሆንን ፡ ብሎ ፡ በሚገባ ፡ ተመክኮረበት ፡ ይበላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አማካሪዎቹ ፡ ሁሉ ፡ መሐመድ ፡ እንደ ፡ ነቢይ ፡ ሊታይ ፡ አይገባም ፡ ብለው ፡ ወሰኑ ። ቢሆንም ፡ ሄራቅልዮስ ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ መልክተኞቹን ፡ በስጦታም ፡ በኸልማትም ፡ አስደሰቶ ፡ ሸኛቸው ፡ ይበላል ።

በተረፈ ፡ መሐመድ ፡ ወደሌሎቹም ፡ ወደ ፡ ክርስቲያኖቹም ፡ ወደ ፡ አረማውያንም ፡ ነገሥታት ፡ ሲልክ ፡ ከነርሱም ፡ ግማሾቹ ፡ መላክተኞቹን ፡ እየተቀበሉ ፡ በደስታ ፡ ሲመልሱ ፡ የቀሩትም ፡ እንዳይማማሕ ፡ ንጉሥ ፡ ያሉት ፡ እያዋረዱ ፡ ሲመልሱለት ፡ ቆዩ ። መሐመድም ፡ በመጨረሻ ፡ ዕድሜው ፡ የቀስጥንጥንያውን ፡ ንጉሥ ፡ ሄራቅልዮስን ፡ እወጋለሁ ፡ እያለ ፡ ሲዘጋጅ ፡ ታመመና ፡ የእስላምን ፡ ሃይማኖት ፡ በመሠረተ ፡ በ፲፩ ፡ ዓመት ፡ በ፳፻፴፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞቶ ፡ በታላቅ ፡ ኅዘንና ፡ ሥርዓተ ፡ ቀብር ፡ በመዲና ፡ መቀደስ ፡ ተቀበረ ። እርሱ ፡ በሞተ ፡ በ፪ኛው ፡ ዓመት ፡ አቡበከር ፡ የሚባለው ፡ መሐመድ ፡ በገብርኤል ፡ አማካይነት ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ተቀበልኩት ፡ ያለውን ፡ ቁራንን ፡ በ፻፲፬ ፡ ምዕራፍ ፡ ከፍሎ ፡ በደንብ ፡ አጽፎ ፡ እስላም ፡ ሁሉ ፡ እንደ ፡ ወንጌል ፡ እያነበበ ፡ እንዲያምንበት ፡ አደረገው ። ስለመሐመድ ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ እስላም ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ሐንሪ ፡ ላሜንስ ፡ የእስላም ፡ ነገዶችና ፡ መንግሥቶች ፡ ታሪክ ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ ብርክልማን ፡ የጻፈውንና ፡ እነታዜሩ ፡ የተረገሙትን ፡ በየምዕራፉ ፡ መመልከት ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፡ ፳፭ ።

መሐመድና ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ግንኙነት ።

መሐመድ ፡ ከመካ ፡ በላባቶች ፡ ጋር ፡ ተጣልቶ ፡ ወደመዲና ፤ ለመሸሽ ፡ (ሄጂራ) ፡ በሚሰናዳበት ፡ ጊዜ ፡ ተከታዮቹን ፡ ሁሉ ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ ወደመዲና ፡ ይዞ ፡ ለመሔድ ፡ ስለቸገረው ፡ ግማሾቹን ፡ ወገኖቹንና ፡ ያገቡትን ፡ ልጅ ፡ ጃፋርን ፡ «ወደአበሻ ፡ መሬት ፡ ሸሹ ፡ በዚያ ፡ አል ፡ ነጋሽ ፡ የሚባል ፡ ንጉሥ ፡ ፍርዱ ፡ ቅን ፡ የሆነ ፡ በሰላም ፡ ሕዝቡን ፡ የሚገዛ ፡ . . . . . አለ ፡ » ብሎ ፡ አዘዛቸው ፡ ይባላል ። የመሐመድ ፡ ወገኖች ፡ በኢትዮጵያ ፡ አገር ፡ በነበሩ ፡ ጊዜ ፡ ያመጣጣቸውንና ፤ የነበሩበትን ፡ ሁኔታ ፡ ያረቦቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እነኡሩአሀ ፡ ሉሎችም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ ጽፈውታል ። ግማሾቹ ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ የመጡት ፡ የመሐመድ ፡ ወገኖች ፡ የኢትዮጵያዊውን ፡ ንጉሥ ፡ ተገናኝተው ፡ እስልምናን ፡ አስተምረው ፡ አሳምነውት ፡ ንጉሡም ፡ በባለሻልነት ፡ አስቀመጣቸው ፡ ይላሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ጸሐፊዎች ፡ የመሐመድ ፡ አገት ፡ ጃፋር ፡ ፸፯ ፡ ወንዶች ፡ ፲፫ ፡ ሴቶች ፡ ይዞ ፡ ከጠላቶቹ ፡ ሸሽቶ ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ (ሐበሻ) ፡ መጣ ፡ በመጣም ፡ ጊዜ ፡ እርሱና ፡ ወገኖቹ ፡ ብዙ ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ለንጉሡ ፡ አቅርቦው ፡ በሃይማኖታቸው ፡ የተነሣ ፡ በዚህ ፡ በተሰደዱበት ፡ አገር ፡ ችግር ፡ እንዳይገጥማቸው ፡ ከእስልምና ፡ ወደ ክርስትና ፡ አዘንብለው ፡ ነበር ፡ ይላሉ ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የመሐመድ ፡ ተከታዮች ፡ ወደአበሻ ፡ አገር ፡ ሸሽተው ፡ መምጣታቸውን ፡ በላጋራዎቻቸው ፡ በሰሙ ፡ ጊዜ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ የሚወደድና ፡ የሚፈለግ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መሣሪያና ፡ ዕቃ ፡ ይዘው ፡ ወደኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ ቀርበው ፡ እነዚህ ፡ ሸሽተው ፡ የመጡትን ፡ እስላሞች ፡ ከሐዲዎች ፡ ናቸውና ፡ አስረክበን ፡ ብለው ፡ ጠየቁት ። እርሱም ፡ ሁለቱን ፡ ወገኖች ፡ አቃርቦ ፡ ሲያከራክር ፡

የመሐመድ ፡ አጎት ፡ በቁራን ፡ በ፬ኛው ፡ ምዕራፍ ፡ እንደሚለው ፡ የእስላምንና ፡ የክርስትናን ፡ ሃይማኖት ፡ እያዛመደ ፡ ክርስቶስ ፡ በመንፈስቅዱስ ፡ ከማርያም ፡ ያላባት የተወለደ ፡ ነቢይ ፡ ነው ፡ እያለ ፡ በንጉሠ ፡ ፊት ፡ አሳምሮ ፡ ስለተናገረና ፡ በንግግሩ ፡ ደስ ፡ ስለአሰኘ ፡ ንጉሡ ፡ የነዚያን ፡ መታየቶቹንም ፡ አልቀበልም ፡ እነዚህንም ፡ በእንግድነት ፡ ወደአገሬ ፡ የመጡትንም ፡ እስላሞች ፡ አልሰጣችሁም ፡ ብሎ ፡ አሳፍሮ ፡ መለሳቸው ። እንግዶቹም ፡ መሐመድ ፡ በድል ፡ አድራጊነት ፡ ወደ መካ ፡ እስኪገባና ፡ በሥልጣኑ ፡ እስኪደላደል ፡ ድረስ ፡ በኢትዮጵያ ፡ በሰላምና ፡ በደስታ ፡ ተቀመጡ ።

መሐመድ ፡ በሥልጣኑ ፡ ሲደላደል ፡ አምር ፡ ቤን ፡ ኡማያህ ፡ አድ ፡ ዳምሪ የሚባለውን ፡ ለሔራቅልዮስ ፡ እንደጻፈው ፡ ያለ ፡ ደብዳቤ ፡ አሲዞ ፡ የአክሱሙ ፡ ንጉሥ ፡ መሐመድ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ የተላከ ፡ ነቢይ ፡ መሆኑን ፡ እንዲያውቅለትና ፡ ወዲያው ፡ ንጉሡ ፡ ወደርሱ ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲገባለት ፡ አሳስቦ ፡ በርሱም ፡ አጠገብ ፡ ከብዙ ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ ከአጎቱ ፡ ከጃፋር ፡ ጋር ፡ ያሉት ፡ እስላሞች ፡ ችግር ፡ እንዳያገኛቸው ፡ ደብዳቤ ፡ ላከበት ፡ ይባላል ። ዛሬ ፡ እንደተረታዊ ፡ የሚቆጠረው ፡ ይኸው ፡ የዐረቦች ፡ ጽሑፍ ፡ በንዳንድ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ የአክሱሙ ፡ ንጉሥ ፡ ወደእስልምና ፡ ዘሮ ፡ የገዛ ፡ ልጁንም ፡ ከጁ ፡ ሰዎች ፡ ጋር ፡ ወደመሐመድ ፡ እንደላከው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ በመርከብ ፡ ሲጓዙ ፡ ኤርትራ ፡ በሕር ፡ ላይ ፡ ታላቅ ፡ አውሎ ፡ ነፋስና ፡ የባሕር ፡ ሞገድ ፡ ተቀስቅሶ ፡ መርከቡ ፡ እንደ ፡ ሰጠመና ፡ ሰዎቹም ፡ እንዳለቁ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መሐመድ ፡ በንተ ፡ ዘንድ ያሉትን ወገኖቹን ፡ ላክልኝ ፡ ብሎ ፡ ሌሎች ፡ መልክተኞች ፡ እንደላከና ፡ ከነዚህ ፡ መካከል ፡ ኡም ፡ ሒቢባሕ ፡ የምትባል ፡ እርሱው ፡ ለጋብቻ ፡ የሚጠብቃት ፡ ነበረችና ፡ እርሷም ፡ እንድትላክለት ፡ አደራ ፡ ብሎ ፡ መጻፉን ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ድግስ ፡ ደግሶ ፡ የሠርግ ፡ በዓል ፡ አድርጎ ፡ ለሴትዮዋም ፡ አርባ ፡ ድሪም ፡ (የዘመኑ ፡ ገንዘብ) ፡ ሰጥቶ የቀሩትንም ፡ በ፪ ፡ መርከብ ፡ አሳፍሮ ፡ መካ ፡ ወደመሐመድ ፡ እንደ ፡ ላካቸው ፡ ከነርሱም ፡ ጋር ፡ በአክሱም ፡ የነበሩ ፡ የሶርያ ፡ መነኩሳትና ፡ ክርስቲያኖች ፡ አበሾችም ፡ አብረው ፡ ሔደው ፡ ወደእስላምነት ፡ እንደዞሩ ፡ ይጽፋሉ ።

ይህ ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ እንደ ፡ ግማሾቹ ፡ አጻጻፍ ፡ አርማሕ ፡ ነው ፡ እንደዐረቦቹ ፡ አጻጻፍ ፡ ግን ፡ ስሙ ፡ እለ ፡ ጸሐም ፡ የሚባለው ፡ የአርማሕ ፡ አባት ፡ የአለገበዝ ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ ይላሉ ። በአለፈው ፡ በምዕራፍ ፡ ፴፬ ፡ ላይ ፡ በተመለከተው ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ በመዝገብ መሪያው ፡ የ 'A' ፡ ዓምድ ፡ ውስጥ ፡ የእለ ፡ ጸሐም ፡ ስም ፡ አለ ፡ ዳሩ ፡ ግን ፡ አለገበዝ ፡ ከእለ ፡ ጸሐም ፡ ቀጥሎ ፡ መንገሡን ፡ ስለሚያመለክት ፡ አባቱ ፡ ከልጁ ፡ ቀጥሎ ፡ ነገሠ ፡ ለማለት ፡ ያስቸግራል ። በዚህ ፡ ዓምድ ፡ በእለ ፡ ጸሐምና ፡ በአርማሕ ፡ መካከልም ፡ ኦራት ፡ የሚሆኑ ፡ ነገሥታት ፡ ስለአለፉ ፡ እለ ፡ ጸሐም ፡ የአርማሕ ፡ አባት ፡ መሆኑም ፡ ያጠራጥራል ። ከቀረው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ተለቅመው ፡ በተዘጋጁት ፡ በ B ፡ በ C ዓምዶች ፡

ውስጥ : የአለ : ጸሐም : ስም : የለም ። በ C ዓምድ : ውስጥ : እንደሚታየው : አርማሕ : ከዮዲት : በኋላ : እንደነገሠ ሲያመለክት : ዮዲት : ደግሞ : የነበረችው : መሐመድ : ሞቶ : ፪፻ : ዓመት : ካለፈው : በኋላ : ስለሆነ : የአርማሕንና የመሐመድን : ግንኙነት : ይህ : ሁኔታ : ያፈርሰዋል : ወይም : ሁለት : አርማሕ : የሚባሉ : ነገሥታት : አንዱ : በመሐመድ : ጊዜ : ሌላው : ከዮዲት : በኋላ : የነበሩ : እንዳሉ : አይታወቅም ።

የአበሻው : ንጉሥ : መሐመድ : እንደጻፈለት : ቃል : ወደእስላምነት : ለመዘሩ : ብቻ : ሳይሆን : ልጁን : ከጁ : ሰዎች : ጋር : ወደመሐመድ : ለመላኩም : ደንበኛ : ማስረጃ : የለም ። ይሁን : እንጂ : በመሐመድና : በአክሱም : ንጉሥ : መካከል : የወዳጅነት : ግንኙነት : እንደነበረ ወደአክሱም : ንጉሥ : ሸሽተው : የመጡትም : እስላሞች : በደስታና : በተድላ : ብዙ : ጊዜ : ኖረው : ወደአገራቸው : ወደመካ : ሲመለሱ : የአክሱም : ንጉሥ : ያደረገላቸውን : ውለታ : ለመሐመድ : እየነገሩ : በሁለቱ : መካከል : ወዳጅነቱ : ጸንቶ : ስለነበረ : መሐመድም : አበሻንም : የአበሻንም : ንጉሥ : በቁራን : በመልካም : እያነሣ : አበሻን : አትንኩ : የሚል : ቃል : ሳይቀር : አጽኞል ። ስለዚህ : የዚህን : የወዳጅነት : ግንኙነትና : በክርስቲያኑ : አክሱማዊ : ንጉሥና : እስልምናን : በመሠረተው : በመሐመድ : መካከል : የተደረገውን : የደብዳቤና : የሰላምታ : መለዋወጥ : የሚያውቁ : የዐረብ : ጸሐፊዎች የአክሱሙ : ንጉሥ : የሰለሙ : መስሏቸው : ጽፈው : እንደሆነ : አይታወቅም ።

ምዕራፍ : ፮፻ ።

የመሐመድ : ተከታዮች—የእስላም : ወረራና : የአክሱም : መንግሥት : ውድቀት :

ባለፈው : ምዕራፍ : እንደተገነዘብነው : መሐመድ : የእስላምን : ሃይማኖት : መሥርቶ : የተለያየውን : የዐረብን : ነገድ : ሁሉ : በጦርነትም : በዘዴም : እያደረገ : አንድ : ዘር : አንድ : ሃይማኖት : ያለው : ባንድ : መንግሥት : ውስጥ : የሚተዳደር : አድርጎ : ለማቋቋም : ብዙ : ጊዜ : ደክሞ : አከናውኖ : ወደፍጻሜ : በተቃረበበት : ስዓት : የቁስጥንጥንያ : ተገዥዎች : ወደሆኑት : ወደሶርያ : ክርስቲያኖች ጦር : ልክ : ሳለ : የላከው : ጦር : በሙታ : ተሸንፎ : ተመለሰ ። የዚህን : ብድር ለመመለስ : ራሱ : በ፯፻፴፮፣ ዓ : ም : ዘምቶ ጨርሶ ሳይቀናው : እንደተመለሰ : በ፯፻፴፪ ፣ ዓ : ም ሕ : በሞተ : ጊዜ አቡ : በከር : የሚባለው : የአይኸህ : አባት ስለፋ : የሚባል : የማዕርግ : ስም : ተሰጥቶት : ነገሠ ። ከሌፋ ማለት : «እንደራሴ : ወይም : ተከታይ» : ማለት : ነው ። እንደራሴነቱም : ተከታይነቱም : ለመሐመድ : ነው : ራሱል : አላህ-የአግዚአብሔር : መልእክተኛ» : የሚባለው : ቃል : ግን ለመሐመድ : ብቻ : እንዲሆን : ተወስኗል ። በተረፈ : ከሌፋው : «አሚር : ኤል-ሙምኒን-የአማኞች : መስፍን» : የሚባል : ጭማሪ : ስም : አለው ። ስለዚህ : አቡበከር : በዐረብ : አገር : ባንዳንድ : ሥፍራ : የሽፍትነት : ሥራ ሊቀሰቀስ : የነበረውን : ደምስሶ : ሲጨርስ : መሐመድ : የዠመረውን : የሶርያን : አገር : ለማስገባር :

ውስጥ : የአለ : ጸሐም : ስም : የለም ። በ C ዓምድ : ውስጥ : እንደሚታየው :
አርማሕ : ከዮዲት : በኋላ : እንደነገሠ : ሲያመለክት : ዮዲት : ደግሞ : የነበረችው :
መሐመድ : ሞቶ : ፪፻ : ዓመት : ካለፈው : በኋላ : ስለሆነ : የአርማሕንና የመ
ሐመድን : ግንኙነት : ይህ : ሁኔታ : ያፈርሰዋል : ወይም : ሁለት : አርማሕ :
የሚባሉ : ነገሥታት : አንዱ : በመሐመድ : ጊዜ : ሌላው : ከዮዲት : በኋላ : የነ
በሩ : እንዳሉ : አይታወቅም ።

የአበሻው : ንጉሥ : መሐመድ : እንደጻፈለት : ቃል : ወደእስላምነት : ለመ
ዘሩ : ብቻ : ሳይሆን : ልጁን : ከጁ : ሰዎች : ጋር : ወደመሐመድ : ለመላኩም :
ደንበኛ : ማስረጃ : የለም ። ይሁን : እንጂ : በመሐመድና : በአክሱም : ንጉሥ :
መካከል : የወዳጅነት : ግንኙነት : እንደነበረ ወደአክሱም : ንጉሥ : ሸሽተው :
የመጡትም : እስላሞች : በደስታና : በተድላ : ብዙ : ጊዜ : ኖረው : ወደአገራ
ቸው : ወደመካ : ሲመለሱ : የአክሱም : ንጉሥ : ያደረገላቸውን : ውለታ : ለመ
ሐመድ : እየነገሩ : በሁለቱ : መካከል : ወዳጅነቱ : ጸንቶ : ስለነበረ : መሐመድም :
አበሻንም : የአበሻንም : ንጉሥ : በቁራን : በመልካም : እያነሣ : አበሻን : አት
ንኩ : የሚል : ቃል : ሳይቀር : አጽኞል ። ስለዚህ : የዚህን : የወዳጅነት : ግንኙ
ነትና : በክርስቲያኑ : አክሱማዊ : ንጉሥና : እስልምናን : በመሠረተው : በመሐመድ :
መካከል : የተደረገውን : የደብዳቤና : የሰላምታ : መለዋወጥ : የሚያውቁ : የዐረብ :
ጸሐፊዎች : የአክሱሙ : ንጉሥ : የሰለሙ : መስጋቸው : ጽፈው : እንደሆነ : አይታወቅም ።

ምዕራፍ : ፳፮ ።

የመሐመድ : ተከታዮች—የእስላም : ወረራና : የአክሱም : መንግሥት : ውድቀት :

ባለፈው : ምዕራፍ : እንደተገነዘብነው : መሐመድ : የእስላምን ሃይማኖት :
መሥርቶ : የተለያየውን : የዐረብን : ነገድ : ሁሉ : በጦርነትም : በዘዴም : እያ
ደረገ : አንድ : ዘር : አንድ : ሃይማኖት : ያለው : ባንድ : መንግሥት : ውስጥ :
የሚተዳደር : አድርጎ : ለማቋቋም : ብዙ : ጊዜ : ደክሞ : እከናውኖ : ወደፍጻሜ :
በተቃረበበት : ስዓት : የቁስጥንጥንያ : ተገዥዎች : ወደሆኑት : ወደሶርያ : ክርስ
ቲያኖች : ጦር : ልኮ : ሳለ : የላከው : ጦር : በሙታ : ተሸንፎ : ተመለሰ ። የዚህን :
ብድር : ለመመለስ : ራሱ : በጂጆጃጃ : ም : ዘምቶ : ጨርሶ : ሳይቀናው : እንደተመለሰ :
በጂጆጃጃ : ም : ምሕ : በሞተ : ጊዜ አቡ : በከር : የሚባለው : የአይሻህ : አባት : ከሊፋ :
የሚባል : የማዕርግ : ስም : ተሰጥቶት : ነገሠ ። ከሊፋ : ማለት : «እንደራሴ : ወይም :
ተከታይ» : ማለት : ነው ። እንደራሴነቱም : ተከታይነቱም : ለመሐመድ : ነው :
ራሱል : አላህ-የአግዚአብሔር : መልእክተኛ : የሚባለው : ቃል : ግን : ለመሐ
መድ : ብቻ : እንዲሆን : ተወስኗል ። በተረፈ : ከሊፋው : «አሚር : ኤል-ሙምን-
የአማኞች : መስፍን» : የሚባል : ጭማሪ : ስም : አለው ። ስለዚህ : አቡበከር :
በዐረብ : አገር : ባንዳንድ : ሥፍራ : የሸፍኑት : ሥራ : ሊቀሰቀስ : የነበረውን :
ደምስሶ : ሲጨርስ : መሐመድ : የገመረውን : የሶርያን : አገር : ለማስገበር :

ተንዘ ። ነገር ፡ ግን ፡ አቡበከርም ፡ ወደ ፡ ፍጻሜ ፡ ሳያደርስ ፡ በ፯፻፴፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሞተ ። እርሱ ፡ ሲሞት ፡ ኢመር ፡ የሚባለው ፡ የመሐመድ ፡ ታማኝና ፡ ተከታይ ፡ የነበረው ፡ ከሊፋ ፡ ዑመር ፡ ተብሎ ፡ ነገሠ ።

በዑመር ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ዐረቦች ፡ በጣም ፡ እየበዙና ፡ እየተፈሩ ፡ ሔዱ ። የጦር ፡ አለቆቻቸው ፡ ኃያላን ፡ ሆኑ ። ከጦር ፡ አለቆቹ ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ ከሊድ ፡ የሚባለው ፡ በጭካኔው ፡ የተነሣ ፡ «የእግዚአብሔር ፡ ሰይፍ» ፡ ተብሎ ፡ ተሰየመ ። ስለዚህ ፡ ከሊፋ ፡ ዑመር ፡ በያለበት ፡ የጦር ፡ አለቆቹን ፡ እየላከ ፡ ከትልቁና ፡ ከክርስቲያኑ ፡ ከቀስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ እየተዋጋ ፡ እያሸነፈ ፡ ሶርያን ፡ ባቢሎንን ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ፋርስን ፡ ከወዲህም ፡ ግብፅን ፡ ሊቢያን ፡ ሁሉ ፡ ያዘና ፡ የዐረብን ፡ ግዛት ፡ ትልቅ ፡ የቂሣር ፡ ግዛት ፡ አደረገው ። የግብፅን ፡ አገርና ፡ ታላቁቱን ፡ የእስክንድርያን ፡ ከተማ ፡ የያዘው ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ አመርበዲንኤል ፡ አህሣ ፡ ይባላል ፡ በጭሩ ፡ ሲጠራ ፡ ግን ፡ አምር ፡ (አምሩ) ፡ ይባላል። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በቀስጥንጥንያው ፡ ንጉሥ ፡ በሔራቅልዮስ ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ የግብፅን ፡ አገር ፡ ያስተዳድር ፡ የነበረው ፡ ማካውካስ ፡ የሚባል ፡ የግሪግ ፡ ተወላጅ ፡ ነው ። እርሱም ፡ ሃይማኖቱ ፡ ተዋሕዶ ፡ (ክ ፡ ባሕርይ) ፡ ነበረ ። በእስክንድርያ ፡ የማርቆስ ፡ ወንበር ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ሆኖ ፡ የተቀመጠው ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ስሙን ፡ የጠቀስነው ፡ ለዲዮስቆሮስ ፡ ወገኖች ፡ (ላንድ ፡ ባሕርዮች) ጠላትና ፡ አሳዳጅ ፡ የነበረው ፡ ቂሮስ ፡ የሚባለው ፡ ጳጳስ ፡ ነው ። እርሱም ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ ንጉሥ ፡ የሔራቅልዮስ ፡ ባለሟል ፡ ስለነበረ ፡ በእስክንድርያ ፡ የቤተ ፡ ክህነቱንም ፡ የአገር ፡ አስተዳደሩንም ፡ ሥልጣን ፡ ደርቦ ፡ ይዞ ፡ ነበር ። የፊተኛው ፡ ያንድ ፡ ባሕርይ ፡ ወገኖች ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ የነበረው ፡ አባ ፡ ብንያሚን ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ እንዳባቶቹ ፡ እንደ ፡ ነ ፡ ዲዮስቆሮስ ፡ ሁለት ፡ ባሕርይን ፡ ባለመቀበሉ ፡ ሔራቅልዮስ ፡ አግዞት ፡ በአባ ፡ መቃርስ ፡ ገዳም ፡ ተቀምጧል ።

ስለዚህ ፡ በአምሩ ፡ የሚመራው ፡ የዐረቦች ፡ ጦር ፡ የግብፅን ፡ አገር ፡ በወረረና ፡ እስክንድርያን ፡ በከበበ ፡ ጊዜ ፡ የሁለት ፡ ባሕርይ ፡ ወገኖችን ፡ በመጥላት ፡ ከጥቶቹ ፡ (አንድ ፡ ባሕርዮቹ) ፡ ባንዳንድ ፡ አሳብ ፡ አዲስ ፡ አገር ፡ ወራሪዎቹን ፡ ዐረቦቹን ፡ ደግፈዋል ፡ ይባላል ። ከሔራቅልዮስ ፡ ታዞ ፡ የእስክንድርያን ፡ ከተማ ፡ ይከላከል ፡ የነበረው ፡ አገረ ፡ ገዥው ፡ ማካውካስም ፡ ቲንሽ ፡ እንደተዋጋ ፡ ወደ አምሩ ፡ ታማኝነቱን ፡ አምኖ ፡ ገዛ ። ጳጳሱ ፡ ቂሮስ ፡ ግን ፡ ከቀሩት ፡ ታማኞቹ ፡ ጋር ፡ ሆኖ ፡ አሥራ ፡ አራት ፡ ቀን ፡ ሙሉ ፡ ከከተማው ፡ ቅጥር ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ እንደተከላከለ ፡ በመጨረሻ ፡ ዐረቦቹ ፡ እሸንፈው ፡ ከተማዋን ፡ ሲይዙ ፡ እርሱም ፡ ተማረከ ። እንደተማረከም ፡ ከጦር ፡ አለቃው ፡ ከአምሩ ፡ ጋር ፡ በስምምነት ፡ ለመኖር ፡ ሞክሮ ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ የዐረቡ ፡ መሪ ፡ እሱን ፡ ትቶ ፡ ለፖለቲካውና ፡ ለወረራው ፡ ረዳት ፡ የሆኑትን ፡ ያንድ ፡ ባሕርይን ፡ ወገኖች ፡ እነማካሪዎስ ፡ ሸኑዳን ፡ (ቀኑዳን) ፡ አቀረበ ። ግዞተኛ ፡ የነበረው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ አባ ፡ ብንያሚንም ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በግዞት ፡ ከነበረበት ፡ ገዳም ፡ ወደ ፡ እስክንድርያ ፡ መጥቶ

በቀድሞ ፡ ሹ-መቱ ፡ በእስክንድርያ ፡ የሊቀ ፡ ጵጵስና ፡ ወንበር ፡ ተመልሶ ፡ ተቀመጠ ። እዚህ ፡ ላይ ፡ የክርስቶስ ፡ ቤተ ፡ ሰቦች ፡ የሆኑት ፡ ክርስቲያኖች ፡ በክርስቶስ ፡ በሕርይ ፡ ምርምር ፡ ተጣልተው ፡ እሁለት ፡ መከፈላቸውንና ፡ በነርሱ ፡ መከፈል ፡ እስላሞቹ ፡ መጠቀማቸውን ፡ በትክክል ፡ እንመለከታለን። ወደዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

አምሩ ፡ የእስክንድርያን ፡ ከተማ ፡ ሲይዝ ፡ በእስክንድርያ ፡ የሚገኘውን ፡ በውስጡ ፡ የጥንቱ ፡ የግብፃውያን ፡ የብራና ፡ ጽሑፍ ፡ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ በነበጥሊሞስ ፡ በሮማውያንም ፡ በቀስጥንጥንያ ፡ የክርስቲያን ፡ ሊቃውንትም ፡ የተደረሰ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ በእጅ ፡ የተጻፈ ፡ ጽሑፍ ፡ የሞላበትን ፡ ከአባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ ቃጠሎ ፡ የተረፈውናን ፡ እንደገና ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የደረጀውን ፡ ትልቅ ቤተ ፡ መጻሕፍት አገኘ ። ራሱ ፡ እየዞረ ፡ በመደነቅ ፡ መጻሕፍቱን ፡ ከጎብኘ ፡ በኋላ ፡ «ይኸን የከበረ ፡ ነገር፤ ምን ፡ ላድርገው» ፡ ብሎ ፡ ወደንጉሠ ፡ ወደከሊፋ ፡ ኡመር ፡ ቢልክ ፡ ሩይህ ፡ የምትለው ፡ መጽሐፍ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ቃል ፡ ያለበት ፡ ሆኖ ፡ ከቀራን ፡ የሚሰማማ ፡ እንደሆነ ፡ ሁሉም ፡ የእግዚአብሔር ፡ ቃል ፡ በቀራን ፡ ተጽፏልና ፡ ትርፍና ፡ የማይጠቅም ፡ ነው ። ከዚህም ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ ቃል ፡ እንዳለበት ፡ አደገኛ ፡ (ጎጅ) ፡ ነውና ፡ አቃጥለው» ፡ የሚል ፡ መልስ ፡ ስለመጣበት ፡ ክርስቲያኑ ፡ ሁሉ ፡ በጎዘን ፡ ቆሞ ፡ ነበልባሉን ፡ ሲመለከት ፡ አምሩ ፡ ትልቁን ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ አቃጠለው። በዚህ ፡ ሥራ ፡ በምዕራፍ ፡ ፶፪ ፡ የጠቀስናቸው ፡ አባ ፡ ቴዎፍሎስና ፡ ከሊፋ ፡ ዑመር ፡ በግትርነት ፡ (ፋናቲክነት) ፡ ሲመሳሰሉ ፡ ከነርሱ ፡ በፊት ፡ በግብፅ ፡ ግዛት ፡ የገቡት ፡ የግሪክና ፡ የሮማ ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ ያለፈ ፡ ሥልጣኔንና ፡ የሰውን ፡ ድካም ፡ በመጠበቅና ፡ በማክበር ፡ ይበልጧቸዋል ፡ ማለት ፡ ነው ።

የዐረቦች ፡ ንጉሥ ፡ ከሊፋ ፡ ዑመር ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ በጊጂጃፀ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከሊፋ ፡ ኦትማን ፡ ከኦትማን ፡ በኋላ ፡ ጊጂጃፀ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከሊፋ ፡ ኦሊ ፡ ከኦሊ ፡ በኋላ ፡ በጊጂጃፀ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከሊፋ ፡ ሞዳዊያህ ፡ ነገሠ ። ይህም ፡ ሰው ፡ የሶርያ አገረ ፡ ገዥ ፡ ስለነበረ ፡ አሁን ፡ ከሊፋ ፡ ተብሎ ፡ ሲነግሥ ፡ እስከሁን ፡ ዋና ፡ የዐረቦች ፡ ከተማ ፡ የነበረውን ፡ ኤል ፡ መዲናን ፡ አስቀርቶ ፡ ደማስቆን ፡ ዋና ፡ የዐረቦች ፡ ከተማ ፡ አደረጋት ። በኋላ ፡ ደግሞ ፡ ከሊፋ ፡ ኤል ፡ መንሱር ፡ የሚባለው ፡ በጊጂጃፀ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሕረት ፡ ላይ ፡ ወደባግዳድ ፡ (ዓጼስፓታሚያ) ፡ አዞረው ።

እንግዲህ ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ የዐረብ ፡ መሪዎች ፡ ከመሐመድ ፡ በኋላ ፡ እየተከታተሉ ፡ በታናሽ ፡ እስያ ፡ በሰሜን ፡ አፍሪካ ፡ ያለውን ፡ አብዛኛው ፡ የቀስጥንጥንያ ፡ ግዛት ፡ የነበረውን ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ በውጊያ ፡ ይዘው ፡ ሲጨርሱ ፡ ከዚያም ፡ ወደአውሮፓ ፡ ደቡብ ፡ ተሻግረው ፡ የኢጣሊያንና ፡ የፈረንሳይን ፡ ደቡብ ፡ አገር ፡ እንደዚሁም ፡ ኤስፓኝን ፡ በሙሉ ፡ ወርረው ፡ ያስተዳድሩ ፡ ዠመር ። በያዙትም ፡ አገር በክርስትና ፡ ፈንታ ፡ እስልምናን ፡ እያስተማሩ ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያንም ፡ ፈንታ ፡ መስጊድ ፡ ይተክሉ ፡ ዠመር ። በመሐመድ ፡ ዘመን ፡ ለአገባብ ፡ እንዲመቻቸው ፡

ጠላትም ፡ እንዳይበዛባቸው ፡ ከነርሱ ፡ ከእስላም ፡ ሃይማኖት ፡ ጋር ፡ ያለውን ፡ የክርስትናን ፡ ሃይማኖት ፡ የአይሁድንም ፡ ሁሉ ፡ አክብረውትተውት ፡ የነበረውን፡አሁን ፡ ግን ፡ ኃይል ፡ ሲሰማቸው ፡ ሥልጣናቸው ፡ ሲደላደል ፡ ከመሪዎቹ ፡ ሁሉም፡ባይሆኑ ፡ እንኳን ፡ ፩ ፡ አንዶቹ ፡ ከቁራን ፡ በቀር ፡ መጽሐፍ ፡ ከመሐመድ ፡ በቀር ፡ መላክተኛና ፡ ነቢይ ፡ ከእስላም ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ሃይማኖት ፡ ሊኖር ፡ አይገባም ፡ እያሉ ፡ የቀረውን ፡ ማፍረስ ፡ ማጥፋት ፡ ማቃጠል ፡ ማሳደድ ፡ ገጥመሩ ። በዚህም ፡ ዘመን ፡ የዐረብኛ ፡ ቋንቋና ፡ ጽሑፍ ፡ በተያዘው ፡ አገር ፡ በአፍሪካ ፡ ስሜንና ፡ በመካከለኛው ፡ ምሥራቅ ፡ እየተስፋፋ ፡ ነበሩን ፡ ያገር ፡ ተወላጁን ፡ ቋንቋና ፡ ጽሑፍ ፡ እያደከመው ፡ እያመነመነው ፡ ሂደ ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ በግብፅ ፡ አገር ፡ ከግሪኮች ፡ ገጥሞሮ ፡ ሠልጥኖ ፡ የነበረው ፡ የኮፕት ፡ (ግብጢ) ፡ ጽሑፍ፡ከክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ጋር ፡ ደከመ ። ከአውሮፓም ፡ ሻርል ፡ ማርተል ፡ ተዋግቶ ፡ ባይመልሳቸው ፡ የላቲን ፡ ጽሑፍና ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ መኖሩ ፡ ያጠራጥራል ።

የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ባለፈው ፡ ሁሉ ፡ እንዳነበብነው ፡ የዐረብን፡አገር ፡ ጭምር እየገዛ ፡ እያስገበረ ፡ ኃይለኛ ፡ የክርስቲያን ፡ መንግሥት ፡ ነበር ። በታወቁት ፡ ነገሥታቶቻችን ፡ በነአፊላስ ፡ በነአብርሃ ፡ በነካሌብ ፡ በነገብረ ፡ መስቀል ፡ ጊዜ ፡ መርከቦቹ ፡ በኤርትራ ፡ በሕር ፡ ላይ ፡ እየተንሳፈፉ ፡ በጦርነት ፡ ሰዓት ፡ ወታደር ፡ በሰላም ፡ ጊዜ ፡ ሸቀጥ ፡ እያመላለሱ ፡ መንግሥቱ ፡ በመሣሪያም ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ በንግድም ፡ የከበረ ፡ ትልቅ ፡ መንግሥት ፡ የባሕር ፡ ወደቦቹ ፡ እነምጥዋ ፡ እነአዲስ ፡ ደሴቶቹ ፡ እነዳሕላቅ ፡ በዘመናቸው ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ነበሩ ። እንደዚህም የክርስቲያን ፡ መንግሥት ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ በሌላው ፡ አገር ፡ ላሉት ፡ ክርስቲያኖች ፡ ሁሉ ፡ መጠጊያና ፡ መመኪያ ፡ ነበር ። ከእስክንድርያ ፡ ከሶርያ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ወደአክሱም ፡ ከአክሱም ፡ ወደነዚያ ፡ የሚመላለሰው ፡ የሊቃውንቱ ፡ የመነኮሳቱ ፡ ቍጥር ፡ ብዙ ፡ ነበር ። በዐረብ ፡ አገር ፡ ያሉት ፡ የናግራን ፡ ክርስቲያኖች ፡ በደረሰባቸው ፡ እልቀት ፡ የተነሣ ፡ ንጉሠ ፡ ክሌብ ፡ እንደምን ፡ እንደተዋጋና ፡ እንደተበቀለ ፤ ከዚያ ፡ ወዲህም ፡ የዐረብ ፡ ግዛት ፡ ፋርስ ፡ እስኪወስደው ፡ ድረስ ፡ የአክሱም ፡ ገባር ፡ እንደነበረ ፤ በመሐመድም ፡ ጊዜ ፡ ቢሆን ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ የዐረብን ፡ አገር ፡ ግዛቱን ፡ መልሶ ፡ ለማግኘት ፡ ባይመቸው ፡ ከመሐመድ ፡ ጋር ፡ የነበረውን ፡ የወዳጅነት ፡ ግንኙነት ፡ ተመልክተናል ።

አሁን ፡ ግን ፡ የመሐመድ ፡ ተከታዮች ፡ ታናሽ ፡ እስያን ፡ የአፍሪካን ፡ ስሜን በያዙበት ፡ ሰዓት ፡ ሁሉ ፡ የአክሱም ፡ ግዛት ፡ በነበረው ፡ በቀይ ፡ በሕር ፡ ላይ ፡ በወደቦቹም ፡ በምጥዋና ፡ በአዲስ ፡ በደሴቶቹ ፡ በዳሕላቅ ፡ ላይ ፡ የዘወትር ፡ ጦርነት ፡ እያደረጉ ፡ ትልቅ ፡ ጠብ ፡ ሆነ ። እነዚህ ፡ የኛዎቹ ፡ ያሸነፉለት ፡ እስከዐረብ ፡ አገር ፡ ዘልቀው ፡ የጀዳህን ፡ ወደብ ፡ ዘርፈው ፡ ሲመለሱ ፡ እነዚያ ፡ ያሸነፉለት ፡ እስከ ፡ ምጥዋ ፡ ድረስ ፡ እየመጡ ፡ ይዘርፉ ፡ ገጥመር ። በመጨረሻም ፡ የዐረቦቹ ፡ ኃይል ፡ እየበረታ ፡ የአበሾቹ ኃይል ፡ እየደከመ ፡ ሲሔድ ፡ በኒኛው መቶ ፡ ዓመተ ፡ ም ፡ ይዋጉበት ፡ የነበረውን ፡ የኤርትራን ፡ ባሕርና ፡ ወደብ ፡ በኒኛውና ፡ በ፰ኛው ፡

መቶ፣ዓ፡ም፡ ላይ፡ አሸንፈው፡ ያዙና፡ ያስተዳድሩ፡ ገሮመር * የአክሱም፡ መንግሥትም፡ የባሕር፡ በሩ፡ ሲያዝበት፡ ንግዱም፡ ሀብቱም፡ ተዘጋና፡ ከዚህ፡ ጊዜ፡ ወዲህ፡ ደከማ፡ መንግሥት፡ ሆነ። በምዕራብ፡ በኩል፡ የባጅያ፡ ዘር፡ እየተነሣ፡ የብለሚይ፡ የኖባ፡ የሶባ፡ (አለዋ)፡ ነገዶች፡ የራሳቸውን፡ መንግሥት፡ ማቋቋም፡ ገሮሩ። ከሁሉ፡ ይበልጥ፡ የአክሱምን፡ መንግሥት፡ የጎዳው፡ በምሥራቅ፡ በኩል፡ የወደቦቹ፡ መያዝ፡ ነው።

ነገር፡ ግን፡ ዐረቦቹ፡ ወደቦቹን፡ ከያዙ፡ በኋላ፡ ወደመካከል፡ ኢትዮጵያ፡ ድረስ ገብተው፡ በሌላው፡ አገር፡ እንዳደረጉት፡ ኢትዮጵያን፡ ለመያዝ፡ ያደረጉት፡ ትልቅ፡ ጦርነት፡ የለም። ምናልባት፡ «ከልነኳችሁ፡ በቀር፡ የአበሻን፡ ሰው፡ እንዳትነኩ»፡ ብሎ፡ መሐመድ፡ በሕይወቱ፡ ያዘዘውን፡ ለማክበር፡ ይሆናል፡ እንጅ፡ በእውነት፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ በላቸው፡ ኃይል፡ የአክሱምን፡ መንግሥት እንደፋርስ፡ እንደግብዕ፡ ለመውረር፡ ቢፈልጉ፡ ኖሮ፡ ሳይቻላቸው፡ የሚቀር፡ አይመስልም።

የሆነ፡ ሆኖ፡ የአክሱም፡ መንግሥት፡ የባሕር፡ በሮቹን፡ ተቀምቶ፡ ንግዱንና፡ ሀብቱን፡ አጥቶ፡ ከንደኛው፡ ከቁስጥንጥንያ፡ የክርስቲያን፡ መንግሥት፡ ጋር፡ ግንኙነቱን፡ አቋርጦ፡ በዚያው፡ በአክሱምና፡ በመካከል፡ ኢትዮጵያ፡ ተዘግቶ፡ የደከመ፡ መንግሥቱን፡ ሲያስተዳድር፡ እንደቆየ፡ በመጨረሻ፡ ከውስጥ፡ እንዳንድ፡ የራሱ፡ ተገዥ፡ የነበሩ፡ ነገዶች፡ መንግሥቱን፡ ለመገልበጥ፡ ይቀሰቀሱ፡ ገሮመር። ከውጭ፡ ጠላት፡ ሲያጠቃ፡ በሃይማኖት፡ በዘር፡ እንድንትና፡ ወንድምነት፡ በጥልቅ፡ የማይሰማው፡ ሕዝብ፡ አስተዳደርና፡ ሥልጣን፡ ሳይከፈል፡ እየተገዛ፡ ብቻ፡ የቆየ፡ እንደሆነ፡ አጋጣሚ፡ ጊዜ፡ በገን፡ ቀጥሮ፡ የተገዥነቱን፡ ቁም፡ ለመበቀል መነሣቱ፡ የታወቀ፡ ነውና፡ በዚህ፡ ረገድ፡ የእስላሞች፡ ኃይል፡ ዙሪያውን፡ በጠቃሰት፡ ሰዓት፡ የሰሜን፡ ፈላጎች፡ በዮዲት፡ እንደዚሁም፡ የአገው፡ ዘሮች፡ በዛግዬዎች፡ መሪነት፡ በአክሱም፡ ላይ፡ መነሣታቸውን፡ ወደፊት፡ እናነባለን።

ምዕራፍ ፡ ፳፯ ።

የአክሱምና የቁስጥንጥንያ፡ መንግሥታት፡ መለያየት ።

ብዙ፡ ጊዜ፡ የቁስጥንጥንያ፡ መንግሥት፡ ስንል፡ አንባቢ፡ የቁስጥንጥንያንና፡ የሮማን፡ መንግሥት፡ ልዩነት፡ እንደሚያውቅ፡ እርግጠኞች፡ ነን። በንባብ፡ ብዛትና፡ ርዝመት፡ ይዘነጋ፡ እንደሆነ፡ በማለት፡ አሁን፡ በዚህ፡ ምዕራፍ፡ መልሰን፡ ብናብራራው፡ አንባቢን፡ የሚያስለኝ፡ አይመስለኝም። ከምዕራፍ፡ ፵፩፡ እስከ፡ ፵፭፡ ድረስ፡ የሮማን፡ መንግሥትና፡ የነገሥታቱን፡ አጭር፡ ታሪክ፡ አንብባለን። በዚያም፡ ብዙ፡ ነገሥታት፡ በዘሬው፡ የኢጣሊያ፡ መንግሥት፡ ከተማ፡ በሮማ፡ ላይ፡ መተላለፋቸውን፡ እነዚህም፡ ሁሉ፡ ነገሥታት፡ የሮማ፡ ቁሣሮች፡ እንደሚባሉ፡ መንግሥታቸውም፡ የሮማ፡ መንግሥት፡ ይባላል።

እንደነበረ ፡ ተመልክተናል ። ትልቁ ፡ ቄስጠንጢኖስ ፡ በነገሠ ፡ ጊዜ ፡ የሮማን ፡
 ከተማ ፡ ለሊቃኑ ፡ ጳጳሳቱ ፡ ትቶ ፡ የርሱን ፡ ዋና ፡ ከተማ ፡ የአውሮፓና ፡ የእስያ ፡
 መገናኛ ፡ በሚሆን በ.ዛንስ ፡ በሚባል ፡ (የኛ ፡ የግዕዝ ፡ መጽሐፍ ፡ ብራንጥንያ
 በሚለው) ፡ አገር ፡ ላይ ፡ ዋና ፡ ከተማውን ፡ አደረገ ። ከርሱ ፡ ቀጥለው ፡ የነገሡት
 ነገሥታት ፡ ሁሉ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ ሲገዙ ፡ መቀመጫቸውን ፡
 በዚህ ፡ ከተማ ፡ ላይ ፡ አደረጉ። የከተማዋና ፡ የመንግሥቱ ፡ ስም ፡ በዚያው ፡ በዋናው ፡
 ቁርቋሪ ፡ በትልቁ ፡ ቄስጠንጢኖስ ፡ ስም ፡ ቁስጥንጥንያ ፡ (ከስታንቲኖፕል) ፡ ይባል
 ዠመር ። በቀድሞው ፡ ስሙ ፡ የቢዛንስ ፡ መንግሥት ፡ የሚሉት ፡ ከትልቁ ፡ ከሮማ
 ከተማ ፡ ቀጥሎ ፡ የተነሣ ፡ በመሆኑም ፡ ቲንሹ ሮም ፡ የሚሉትም ፡ አሉ ። ስምቹም
 እንደነዚያም ፡ እንደ ፡ ምዕራቦቹ ፡ ሮማውያን ፡ መባላቸው ፡ አልቀረም ፡ መሐመድ ፡
 ወደኔ ፡ ሃይማኖት ፡ ግባ ፡ ለማለት ፡ ለሄራቅልዮስ ፡ ሲጽፍለት ፡ ለሄራቅልዮስ ፡
 የሮማውያን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እንዳለው ፡ አንብባናል ።

ስለዚህ ፡ የኛ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ በየሥፍራው ፡
 እንዳነበብነው ፡ ከዚያኛው ፡ ከምዕራቡ ፡ የሮማ ፡ መንግሥት ፡ ይልቅ ፡ ከዚህ ፡
 ከቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ በሃይማኖትም ፡ በሥልጣኔም ፡ በጽሑፍም ፡ የነበ
 ረው ፡ ግንኙነት ፡ ሰፊ ፡ ነበር ። በዛሬ ፡ የግዕዝኛ ፡ መጽሐፋችን ፡ በያይነቱ ፡ የሰው
 ስም ፡ የዕቃውም ፡ አጠራር ፡ በቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ ከሚነገረው ፡ ከግሪክ
 ኛው ፡ ይመሳሰላል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ የፊደላችን ፡ መሠረት ፡ ከደቡብ ፡ ዐረብ
 የመጣው ፡ የሳባ ፡ ፊደል ፡ ቢሆን ፡ የቁስጥንጥንያና ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ግንኙነት ፡
 ከደረጉ ፡ ወዲህ ፡ ከነርሱ ፡ ወደኛ ፡ ከኛ ፡ ወደነርሱ ፡ ብዙ ፡ ሊቃውንት ፡ እየተ
 መላለሱ ፡ የሃይማኖት ፡ ግንኙነት ፡ ባደረጉበት ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ሥጋዊና ፡ ይልቁንም ፡
 መንፈሳውያን ፡ መጻሕፍት ፡ ወደግዕዝ ፡ እየተተረጎሙ ፡ ገብተዋል ። የኛ ፡ ነጠ
 ላው ፡ ፊደል ፡ አናጋሪ ፡ ነጥብ ፡ የተበጀለትና ፡ ፊደላችን ፡ የተሻሻለው ፡ ያን ፡
 ጊዜ ፡ ነው ። አግዛችንም ፡ የተበጀው ፡ ከነርሱ ፡ ግሪክኛ ፡ ተወስዶ ፡ ነው ። የጦር
 መሣሪያችን ፡ ለቤት ፡ ለርሻ ፡ የሚያገለግለው ዕቃችን ፡ ከግብፅ ፡ ከዐረብ ፡ የመጣና
 የተመሳሰለ ፡ ቢሆንም ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አስተዳደር ፡ በሥርዓትና ፡ በወግ ፡
 በጸሎትና ፡ በቅዳሴ ፡ በእጅ ፡ ሥራ ፡ በስዕል ፡ በኩል ፡ የሥልጣኔያችን ፡ መሠረት
 ቁስጥንጥንያ ነው ። ከዚያም ፡ በመጠኑ ፡ ሶርያና ፡ ፋርስም ፡ ባንዳንድ ፡ ጣልቃ ፡
 የገቡበት ፡ አይጠፉም ፡ ጥንት ፡ በተቁረቆሩት ፡ በደብረ ፡ ዳም ፡ በደብረ ፡ ቢዘን ፡ ገዳም
 ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ የሰማዕታትና ፡ የጸድቃን ፡ ስዕል ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡ አብያተ ፡
 ክርስቲናት ፡ ስዕል ፡ ጋር ፡ በፍጹም ፡ መጋጠሙን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ጠቅሰናል ።

ያንድ ፡ ባሕርይና ፡ የሁለት ፡ ባሕርይ ፡ ጠብ ፡ በቁስጥንጥንያና ፡ በእስክንድ
 ርያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መካከል ፡ ባልገነበት ፡ ዘመን ፡ በነአብርሃ ፡ በነአጽብሐ
 ከዚያም ፡ በአፄ ፡ ካሌብ ፡ ጊዜ ፡ የአክሱምና ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥታት ፡ እንደ
 ወንድማማች ፡ እየተያዩ ፡ ሥልጣኔንም ፡ ሃይማኖትንም ፡ የንግድ ፡ ጥቅምንም ፡ እየ
 ተከፈሉ ፡ በመተሳሰብ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። በመጨረሻው ፡ ባጅኛውና ፡ በጌኛው ፡ መቶ

ዓ : ምሕ : ላይ : የአንድ : ባሕርይና : የሁለት ባሕርይ : ጠብ : እየበረከተ : ሲሔድ ለአክሱም : ነገሥታት : እንደአባት : የሚቆጠሩት : የእስክንድርያ : ሊቃነ : ጳጳሳት : እነዲዮስቆሮስ : እነአባ : ብንያሚን : በዚሁ : ጥቃትና : ውርደት : ሲደርስባቸው : በነዚህ : የሃይማኖትና : የሥልጣኔ : ወንድማማች : በሆኑት : ውስጥ : ቅርታ : ይፈጠር : ዠመር = የአክሱሙን : ንጉሥ : ከመሐመድ : የእስክንድርያ ውንም : ሊቀ : ጳጳስ : አባ : ብንያሚንን : ከዐረቡ : የጦር : አለቃ : ከአምሩጋር : እመስማማት : ያደረሳቸው : የዚሁ : ጠብ : ጉዳይ : ነው ። የኢትዮጵያው : ንጉሥ : እንኳን : ከመሐመድ : የተስማማው : ስደተኞቹን : በመቀበሉ : ወይም ጎረቤት : በመሆኑ : ቢሆን : የእስክንድርያው : ሊቀ : ጳጳስ : ግን : ከዐረቡ : የተስማማውት : ሁለት : ባሕርይ : የሚሉትን : የቁስጥንጥንያን : ቤተ : መንግሥትና ቤተ : ክህነት : በመጥላት : መሆኑ : አይጠረጠርም ። መቼም : ፩ : አንድ : ጊዜ ከባድ : ጠብ : የዘመድ : ጠብ : ይከራልና : በዚሁ : የተነሣ : ያንድ : ባሕርይ ወገኖች : ከቁስጥንጥንያ : ክርስቲያኖች : የዐረቦቹን : እስላሞች : ይወዱ : ነበር ።

አሁን : ግን : በማናቸውም : ረገድ : የመሐመድ : መነሣት : የእስላም : ሃይማኖት : መመሥረት : የግብፅ : በዐረቦች : መወረር : ጠበኛም : ወዳጅም : በሆኑ ብዙ : ዘመን : አብረው : የኖሩትን : ሁለቱን : የአክሱምንና : የቁስጥንጥንያን : መንግሥታት : ለያቸው ። ከቁስጥንጥንያ : ወደኢትዮጵያ : ይገባ : የነበረውም : መንፈሳዊና : ሥጋዊ : ሥልጣኔ : ተቋረጠ ። በመካከላቸው : የዚሁ : የዐረብ : መንግሥት : ገብቶ : መለየትም : ብቻ : ሳይሆን : የቁስጥንጥንያውን : መንግሥት : ከግብፅና : ከታናሽ : እስያ : አስወጥቶ : የሥልጣንና የገዥነት : እጁን : ሰብስቦ በራሱ : የቅርብ : ግዛት : (የዛሬው : ቱርክና : ግሪክ : . . .) ብቻ : እንዲቀመጥ አደረገው ። የአክሱሙንም : ንጉሥ : ምንም : እንኳን : በመሐመድ : ዘመን : ወዳጅነት : ቢመሠረት : ‘አበሻን : አትንኩ’ ያለውም : ቃል : ቢኖር : ከርሱ : ወዲህ : የተነሡ : የዐረብ : ነገሥታት : የጦር : አለቆች : የአክሱሙን : መንግሥት : የራሱ : ግዛት : ከነበረው ከዳሕላቅ : ከምጥጥ : ከአዳሊስ : በምዕራብም : ከብጋ : ከብሉሚይ : እያስወጡ ግዛቱን : አጠበቡት : ንግዱንም : ዘገቡት ። በዚህ : ሁሉ : ምክንያት : የመርከብ : ጌታ : የባሕር : ገዥ : የነበረው : የአክሱም : መንግሥት : ወደ : መድከም : አዘነበለ ። ግብፅን : የሚያስተዳድሩት : የዐረብ : ሹማ ምንቶች : በእስክንድርያና : በሊቀ : ጳጳሳቱ : ላይ የሥልጣን : እጃቸውን : ስለጫኑበት : የአክሱሙን : መንግሥት : በመንፈሳዊ : ረገድ : እንኳን : የሚያጽናናው አጣ ። ከአክሱም : ወደእስክንድርያ : ጳጳስ : ለማምጣት : በሚሄዱት : ኢትዮጵያውያን : ላይ : ከእስክንድርያ : በሚመጣው : ጳጳስና : በሻሚው : ሊቀ : ጳጳስ ላይ : ዐረቦቹ : በጣም : ተጭነው : እየተቆጣጠሩ : ጳጳሳቱንና : መላክተኞቹንም : እያወሩ : እየፈቱ : ግብር : እያስከፈሉ : በሥልጣናቸው : የእስክንድርያን : ቤተ : ክርስቲያንና : የአክሱሙን : መንግሥት : አደከሙት ።

እንደዚሁም : የአክሱም : መንግሥትና : የቁስጥንጥንያ : መንግሥታት : ተገናኝተው : በዐረቦቹ : መንግሥት : ላይ : እንዳይተባበሩ : ዐረቦቹ : በበቃ : ኃይል :

ወደቡንና ፡ መተላለፊያውን ፡ ሁሉ ፡ እየዘገገ ፡ በጥብቅ ፡ ይቆጣጠሩ ፡ ዠመር ።
ስለዚህ ፡ በወዲያ ፡ የቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ የግብፅን ፡ የሶርያን ፡ የኢየሩሳሌ
ምን ፡ ግዛቱን ፡ ተቀምቶ ፡ ሲቀመጥ ፡ ከወዲህም ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ምጥ
ዋን ፡ ዳሕላቅን ፡ እየተቀማ ፡ ደከመ ። በዚህ ፡ ዓይነት ፡ መድከሙን ፡ ያወቁት ፡
በውስጡ ፡ ተገኝ ፡ ሆነው ፡ እየገበሩ ፡ በሰላም ፡ ይኖሩ ፡ የነበሩት ፡ የፈላሻና ፡ የነገዶ
አገው ፡ ወገኖች ፡ በለፈው ፡ እንዳመለከትነው ፡ ተቀስቅሰው ፡ የአክሱሙን ፡ መንግ
ሥት ፡ ጥለው ፡ ለየራሳቸው ፡ መንግሥት ፡ ለማቆምና ፡ በላባቶቻቸውን ፡ ለማን
ገሥ ፡ አጋጣሚ ፡ ጊዜና ፡ ምክንያት ፡ አገኙ። ይኸንንም ፡ በሚከተለው ፡ እናመለክታለን።

ምዕራፍ ፡ ፳፮ ።

ስለ ፡ የ-ዲት ፡ መነሣት ።

ከሀገረ ፡ ናግራን ፡ ጦርነትና ፡ ከአፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ወዲህ ፡ እስከዚህ ፡
እስከ ፡ የ-ዲት ፡ መነሣት ፡ ድረስ ፡ በለው ፡ ፫፻ ፡ ዓመት ፡ በሚያህለው ፡
ዘመን ፡ ውስጥ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መኖሩ ፡ ብዙ ፡ ነገሥታት ፡ መከታተላቸው ፡
ሲታወቅ የወሩትን ፡ ሥራ ፡ የሚገልጽ ፡ ጽሑፍ ፡ ስለሌለ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳመለ
ከትነው ፡ ይኸን ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ የሚጽፈው ፡ ሁሉ ፡ የጨለማ ፡ ጊዜ ፡
ይለዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ያላቸው ፡ የቁ
ስጥንጥንያና ፡ የዓረብ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ የየራሳቸውን ፡ አገር ፡ ታሪክ ፡ ሲጽፉ ፡
እያለፉ ፡ ፩፩ ፡ ጊዜ ፡ የአክሱምን ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ብልጭ ፡ እያደረጉ ፡
ስለሚጠቀሱት ፡ ከነዚህ ፡ የቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እነ ፡ ሉዶልፍ ፡ እነጆ
ምስ ፡ ብሩስ ፡ እነኤድዋር ፡ ግላጸር ፡ እነዠል ፡ ፒሩሾ ፡ እነረኔ ፡ በሴት ፡ እነኮ
ንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ለማጣራት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ጥረዋል ። ከየ
መጽሐፉ ፡ የተገኘውንም ፡ አጠራቅመው ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ሞልተው ፡
ለማሳየት ፡ ኩልዎም ፡ ሞሪዬም ፡ በጅም ፡ የቀሩትም ፡ ሁሉ ፡ ሞክረዋል ። አሁን ፡
ግን ፡ ከአብርሃና ፡ ከአጽብሐ ፡ ወይም ፡ ከገብረ ፡ መስቀል ፡ ወዲህ ፡ ታሪኩን ፡
ያቋረጠው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ አልፎ ፡ የየ-ዲትን ፡ መነሣት ፡ ይጽፋል ።

ሲወርድ ፡ ሲዋረድ በመጣው ፡ በታሪክ ፡ ነገሥታችንና ፡ እርሱንም ፡ መሠ
ረት ፡ እያደረጉ ፡ በርሱም ፡ ላይ ፡ እያሟሉ ፡ ስለየ-ዲት ፡ አነሣሥ ፡ የውጭዎቹም ፡
ያገራችንም ፡ ደራሲዎች ፡ እነብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ እነአለቃ ፡ ታዬ ፡ . . . ፡
የሚጽፉት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

በቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ዘመን ፡ ብዙ ፡ የእስራኤል ፡ ወገኖች ፡ ከህናቶችም ፡
ወደኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ ሕዝቡን ፡ ሕገ ፡ አሪት ፡ እያስተማሩ ፡ በእውነተኛ ፡
በእግዚአብሔር ፡ እንዲያምን ፡ አደረጉት ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎቹ ፡
ከኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ጋር ፡ እየተጋቡ ፡ እየተዋለዱ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ኖሩ ።

በአብርሃም ፣ በአጽብሐ ፣ ጊዜ ፣ አባ ፣ ሰላማ ፣ (ፍሬምናጦስ) ፣ በአክሱም ፣ መንግሥት ፣ ክርስትናን ፣ ከአመጣ ፣ በኋላ ፣ የአክሱም ፣ ሕዝብ ፣ ክርስትናን ፣ ተቀብሎ ፣ ሲኖር ፣ የጸኤል ፣ ወገን ፣ የሆኑት ፣ አዲሱን ፣ ሃይማኖት ፣ ክርስትናን ፣ አንቀበልም ፣ ብለው ፣ በዚያው ፣ በቀድሞው ፣ ሃይማኖትና ፣ በአሪት ፣ ሕግ ፣ ጸንተው ፣ ተቀመጡ ። በዚህም ፣ የተነሣ ፣ ክርስቲያኖቹ ፣ ቢጨቁኋቸው ፣ ከአክሱምና ፣ ከዙሪያው ፣ እየተሰደዱ ፣ በስሜንና ፣ በወገራ ፣ በወልቃኢት ፣ በላስታም ፣ ተቀመጡ። እነዚህም ፣ ፈላጎች ፣ የሚባሉት ፣ ናቸው ። ፈላሲ ፣ አገሩን ፣ ትቶ ፣ ሐያጅ ፣ ማለት ፣ ስለሆነ ፣ እነዚህም ፣ ጥንት ፣ ከኢየሩሳሌም ፣ ወደአክሱም ፣ አሁን ፣ ደግሞ ፣ ከአክሱም ፣ ወደስሜንና ፣ ወደወገራ ፣ ስለተሰደዱ ፣ ፈላስያን ፣ (ፈላጎች) ፣ ተባሉ ፣ ይባላል ። ይህ ፣ በመጨረሻ ፣ የተሰደዱበት ፣ የስሜን ፣ አገር ፣ ተራራማ ፣ ስለሆነ ፣ በዚህ ፣ ሥፍራ ፣ ሆነው ፣ በፍጥረቱ ፣ ምሽግነት ፣ እየተጠቀሙ ፣ ለወጋቸው ፣ የሚመጣውን ፣ ሁሉ ፣ እየተከላከሉ ፣ ይመልሱት ፣ ነበር ። ቀጥረው ፣ እየበዛ ፣ ኃይላቸው ፣ እየበረታ ፣ ሲሔድ ፣ ከመከላቸው ፣ ጌዴዎን ፣ የሚባለውን ፣ እንደ ፣ ንጉሥ ፣ ሾሙት ።

ለጌዴዎን ፣ በጣም ፣ የተዋበች ፣ ልጅ ፣ ነበረችው ። እርሷም ፣ ዮዲት ፣ ፩ ፣ አንድ ፣ ጊዜ ፣ አስቲር ፣ የምትባለው ፣ ነች ። ዮዲትንም ፣ ዘርዓ ፣ ያዕቆብ ፣ የሚባል ፣ የቡግና ፣ (ላስታ) ፣ ገዥ ፣ ክርስቲያን ፣ ፈላጎነቷን ፣ ሳይመረምር ፣ የመልኳን ፣ ውበትና ፣ ቁንዥናዋን ፣ ዓይቶ ፣ አገባት ። እርሷም ፣ በውበቷና ፣ በፍቅር ፣ በቀን ፣ ብዛት ፣ እየሳበች ፣ በርሷ ፣ ሃይማኖት ፣ (በይሁዳ) ፣ አገባችውና ፣ ስሙንም ፣ ስሉሞን ፣ አሰኘችው ።

በዚህ ፣ ዘመን ፣ በአክሱም ፣ ዙፋን ፣ የተቀመጠው ፣ የኢትዮጵያ ፣ ንጉሥ ፣ ደግናዥን ፣ የሚባለው ፣ ነበር ። ነገር ፣ ግን ፣ እርሱ ፣ ስለሞተ ፣ አንበሳ ፣ ውድም ፣ የሚባለው ፣ ሕፃን ፣ ልጁ ፣ ነገው ። የነገሠው ፣ ሕፃን ፣ ለማስተዳደር ፣ አለመቻሉን ፣ ዮዲት ፣ ባወቀች ፣ ጊዜ ፣ በስሜንና ፣ በላስታ ፣ አውራጃ ፣ የሚኖሩትን ፣ ፈላጎች ፣ ወገኖቿን ፣ ይዛ ፣ ወደ ፣ አክሱም ፣ ገሠገሠች ። የአክሱም ፣ መኳንንትም ፣ ሕፃኑን ፣ ንጉሣቸውን ፣ እንደያዙ ፣ ከርሷ ፣ ፈርተው ፣ ከትግሬ ፣ ወደሸዋ ፣ ሸሹ ። ከዚህ ፣ በኋላ ፣ (በ፰፻፵፪ ፣ ዓ፡ ም፡ ?) ነገሠችና ፣ በአክሱምና ፣ በዙሪያው ያሉትን ፣ ሐውልቶች ፣ እያስፈረሰች ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናቱን ፣ ሁሉ ፣ አቃጠለች ። እንደዘመኑ ፣ ልማድ ፣ የውስጥ ፣ ጦርነት ፣ እንዳይቀሰቅሱ ፣ ተብሎ ፣ በደብረ ፣ ዳሞ ፣ ተራራ ፣ ላይ ፣ በዘበኛ ፣ ይጠበቁ ፣ የነበሩትን ፣ ከነገሥታት ፣ የሚወለዱትን ፣ መሳፍንት ፣ ሁሉ ፣ አሣረደቻቸው ። በዚህ ፣ ጭካኔዋ ፣ ዮዲት ፣ የተባለው ፣ ስሟ ፣ ተለውጦ ፣ ጉዲት ፣ አስቲር ፣ የተባለውም ፣ ቀርቶ ፣ እሳቶ ፣ ተባለች ፣ ይባላል ።

አንበሳ ፣ ውድም ፣ ወደ ፣ ሸዋ ፣ ሸሹቶ ፣ በመጣ ፣ ጊዜ ፣ የሸዋ ፣ ሕዝብ በደስታ ፣ ተቀበለው ። ዮዲት ፣ ይኸን ፣ በሰማች ፣ ጊዜ ፣ በነገሠች ፣ በ፰፻፸፱ው ፣ ዓመት ፣ ብዙ ፣ ሠራዊት ፣ ሰብስባ ፣ ወደ ፣ ሸዋ ፣ ላከች። አንበሳ ፣ ውድምም ፣ የመንዝን

ባላገር : ይዘ : የዮዲትን : ጦር : ተዋግቶ : መለሰው ። ከዚህ : በኋላ : ራሷ
ዮዲት : የቀረውን : ጦሯን : ሰብስባ : ራሷ : እየመራች : ወደሸዋ : መጣች ።
አንበሳ : ውድምም : መምጣቷን : ሲሰማ : ከመንዝ : ወደመራቤቱ : ወረደ ።
እርሷም : እስከ : መራቤቱ : ለመከታተል : ሞክራ : ሳለ : በመካከል : የአሀያ : ፈጅና :
የዶባ : መንገድ : ገደላ : ገደሉ : ስላስቸገራት : በዚህም : ላይ : አንበሳ :
ውድምን : የሚረዳው : የሸዋ : ሕዝብ : በሚያውቀው : አገር : ላይ : እያደ
ፈጠም : ፊት : ለፊትም : እየወጋ : አደጋ : እየጣለ : ስለአወከት : ከሸዋ : ወደ :
አክሱም : ተመልሷ : ፲፯ : ዓመት : ያህል : ኖራ : በሙሉ : ፵ : ዓመት : ነግሣ :
ሞተች ።

አንበሳ : ውድም : የዮዲትን : ሞት : በሰማ : ጊዜ : ከሸዋ : በግሥጋሜ :
ወደ : አክሱም : ሔደ ። የትግሬ : ሕዝብም : በደስታ : ተቀበለውና : በባቶቹ :
አልጋ : አስቀመጠው : ፳ : ዓመት : ያህልም : እንደገዛ : ሞተና : ልጁ : ድልነዓድ :
ነገሠ ። በሆንም : በዮዲት : ጊዜ : የተቀሰቀሰው : የስሜንና : የላስታ : ሕዝብ :
በየጊዜው : እየተነሣ : አላስገዛ : ብሎት : ሲኖር : በመጨረሻም : መራ : ተክለ :
ሃይማኖት : የሚባል : ትርጉም : ገበዝ : የምትባለዋን : ይዘ : ከላስታ : ተነሥቶ :
ድልነዓድን : ይወጋው : ዠመር። አሁንም : ድልነዓድ : አቅም : ስላጣ : እንዳባቱ :
እንደ : አንበሳ : ውድም : ከአክሱም : ወደሸዋ : ሸሸ ። መራ : ተክለ : ሃይማኖት : ድልነ
ዓድን : ከአባረረ : በኋላ : በኢትዮጵያ : ነገሠና : የዛጉዬን : መንግሥት : መሠረተ።

ምዕራፍ : ፳፱ ።

የኢትዮጵያ : ንጉሥ : ለነብያው : ንጉሥ : የጻፈው : ደብዳቤ-የእስክንድርያ :
ሊኔነ : ጳጳሳትና : የእስላሞቹ : ባለሥልጣኖች : ሁኔታ ።

የዛጉዬን : መንግሥት : ከመዠመራችን : በፊት : በዚህ : መካከል : በአቡነ : ጴጥ
ሮስ : ላይ : ስለደረሰው : አደጋ : እንመልከት። ምንም : እንኳ : የእስላሞቹ : ኃይል :
በምድረ : ግብፅ : እየበረታ : በሔድ : የአክሱም : መንግሥት : ጨርሶ : በዛጉዬ
ዎች : መነሣት : ከመውደቁ : በፊት : ምናልባት : በአንበሳ : ውድም : ዘመን : ኢት
ዮጵያውያን : እንደተለመደ : ከግብፅ : ጳጳስ : ለማምጣት : ሔዱ ። በዚህም : ዘመን :
በእስላሞቹ : ትእዛዝ : የሊቀ : ጳጳሱ : መቀመጫ : እስክንድርያ : መሆኑ : ቀርቶ :
ካይሮ : ነበር ። በዚህም : ዘመን : (፱፻፳፩-፱፻፴፰) : የነበሩት : ሊቀ : ጳጳስ : አባ :
ቆዝሞስ : ነበሩ : መላክተኞቹም : በደረሱ : ጊዜ : የሚገባውን : ገጸ : በረከት :
ለሊቀ : ጳጳሱ : አስረክበው : ምርጫ : ተደረገና : አቡነ : ጴጥሮስ : የሚባሉት :
ወደኢትዮጵያ : ለመላክ : ተመረጡ ። እርሳቸውም : ከአክሱም : ከሄዱት : መል
ክተኞች : ጋር : ሆነው : ከግብፅ : ወደአክሱም : መጡ ። በመጡም : ጊዜ : በእስ
ላሞቹ : ጭቆናም : በአክሱም : መንግሥት : ላይ : በደረሰው : ሁኔታም : ጳጳስ :
መምጣት : ከቆመ : ብዙ : ጊዜ : ስለነበረ : የአክሱም : ንጉሥና : ሕዝብ : አዲሱን :

ጳጳስ ፡ በታላቅ ፡ ክብርና ፡ በብዙ ፡ ደስታ ፡ ተቀበሏቸው ። ጳጳሱም ፡ ብዙ ዘመን ፡ ከንጉሡ ፡ ጋር ፡ በፍቅርና ፡ በሰላም ፡ ከኖሩ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ታሞ ፡ በአልጋ ፡ ላይ ፡ በዋለበት ፡ ጊዜ ፡ ጳጳሱን ፡ ጠርቶ ፡ ከሁለቱ ፡ ልጆቹ ፡ መንግሥት ፡ የሚገባው ፡ የትኛው ፡ እንደሆነ ፡ ይምረጡና ፡ እንዲንግሥ ፡ ብሎ ፡ ጠየቃቸው ። ጳጳሱም ፡ ቲንሹ ፡ ሊንግሥ ፡ ይገባዋል ብለው ፡ አስታወቁና ፡ ነገሠ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የበኩር ፡ ልጁ ፡ ያባቱን ፡ መንግሥት ፡ በጳጳሱ ፡ ምርጫ ፡ ታናሽ ፡ ወንድሙ ፡ ስለወሰደበት ፡ ውስጡን ፡ እየተናደደ ፡ ጳጳሱን ፡ የሚበቀልበትን ፡ መንገድ ፡ ሲፈልግ ፡ ቆየ ። በመጨረሻም ፡ እርሱን ፡ የሚወዱ ፡ ጳጳሱን ፡ የሚጠሉ ፡ አባ ፡ ሚናስና ፡ አባ ፡ ፊቅጦር ፡ የሚባሉ ፡ የአባ ፡ እንጦንዮስ ፡ ገዳም ፡ ሁለት ፡ መነኮሳት ፡ ከእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ዘንድ ፡ የመጣ ፡ አስመስለው ፡ አባ ፡ ጴጥሮስ ፡ ከሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ተሾሞ ፡ ሳይመጣ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የተቀመጠ ፡ አታላይ ፡ ጳጳስ ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ በዙፋን ፡ ሊቀመጥ ፡ የሚገባው ፡ የንጉሡ ፡ የበኩር ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ቲንሹ ፡ ሊንግሥ ፡ አይገባውም ፡ የሚል ፡ ከእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ከአባ ፡ ቆዝሞስ ፡ የተጻፈ ፡ አስመስለው ፡ ሐሰተኛ ፡ ደብዳቤ ፡ ጽፈው ፡ ዙፋኑን ፡ አጥቶ ፡ ለሚጸጸተው ፡ ለትልቁ ፡ ልጅ ፡ ሰጡት ። እርሱም ፡ ይኸን ፡ ደብዳቤ ፡ ባገኘ ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ይዞ ፡ በወጣቱ ፡ ንጉሥ ፡ ላይ ፡ ተነሥቶ ፡ ተዋግቶ ፡ አሸነፈውና ፡ አሠረው ። እንደዚሁም ፡ ጳጳሱን ፡ አቡን ፡ ጴጥሮስን ፡ ከሹመታቸው ፡ ሽሮ ፡ በግዛት ፡ በታ ፡ አስቀመጠና ፡ አባ ፡ ሚናስን ፡ በጽጵስናው ፡ ሹመት ፡ አስቀመጠ ። ትንሹ ፡ ዘመን ፡ እንደቆየም ፡ ጓደኞቹ ፡ በነበሩት ፡ በአባ ፡ ሚናስና ፡ (አሁን ፡ ጳጳስ) ፡ በአባ ፡ ፊቅጦር ፡ መከከል ፡ ጠብ ፡ ተነሣ ። አባ ፡ ፊቅጦር ፡ ከአባ ፡ ሚናስ ፡ ቤት ፡ ያገኘውን ፡ ሁሉ ፡ ዘርፎ ፡ ሾሸቶ ፡ ወደግብፅ ፡ ገብቶ ፡ ወደእስላም ፡ ሃይማኖት ፡ ተለውጦ ፡ ተቀመጠ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳቱ ፡ የአባ ፡ ሚናስን ፡ አታላይነት ፡ ሰምተው ፡ የአቡን ፡ ጴጥሮስን ፡ እውነተኛ ፡ ጳጳስነት ፡ ገልጸው ፡ በሚናስ ፡ ላይ ፡ የውግዛት ፡ ቃል ፡ ላኩ ። ንጉሡም ፡ የሚናስን ፡ አታላይነት ፡ በሰማ፡ጊዜ ፡ ገደለውና ፡ የፊተኛውን ፡ እውነተኛውን ፡ ጳጳስ ፡ መልሶ ፡ ለመሾም ፡ ቢፈልግ ፡ በግዛት ፡ በታ ፡ ሞተው ፡ ሳያገኛቸው ፡ ቀረ ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዝምሮ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ከአባ ፡ ቆዝሞስ ፡ (ከስማ) ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ አባ ፡ ፊላታዎስ ፡ ድረስ ፡ (፱፻፲፩-፱፻፺፮ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ ያሉት ፡ አራቱ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ አባ ፡ መቃርዮስ ፣ አባ ፡ ቴዎፋንዮስ ፣ አባ ፡ ሚናስ ፣ አባ ፡ አብርሃም ፡ ወደ ኢትዮጵያ ፡ ጳጳስ ፡ ከመላክ ፡ አቋረጡ ። የአቡን ፡ ጴጥሮስ ፡ ረድኦ ፡ የነበረው ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ግብፅ ፡ ሔዶ ፡ የጽጵስና ፡ ሹመት ፡ ሳይቀበል ፡ ከንጉሡ ፡ ጋር ፡ ሆኖ ፡ ሥራውን ፡ ብቻ ፡ እየሠራ ፡ እስኪያረጅ ፡ ድረስ ፡ ኖረ ።

በአባ ፡ ቆዝሞስ ፡ (ከስማ) ፡ ጊዜ ፡ ግብፅን ፡ የሚገዛው ፡ ከሊፋ ፡ አህመድና ፡ ቀጥሎ ፡ ሞክታደር ፣ በአባ ፡ መቃርዮስ ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡ ከሊፋ ፡ ይስሐቅ ፣ በአባ ፡ ቴዎፋንዮስና ፡ በአባ ፡ ሚናስ ፡ ጊዜ ፡ ከሊፋ ፡ ካሲምና ፡ ከሊፋ ፡ አባስ ፡ ናቸው ። በአባ ፡ አብርሃምና ፡ በአባ ፡ ፊላታዎስ ፡ (ፋልታውስ) ፡ ዘመነ ፡ ጽጵስና ፡ ደግሞ ፡

ከሊፋ ፡ ሞኤዝ ፡ ይባላል ። ዘመኑም ፡ እላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ ከ፱፻፲፩ ፡ ገምግም ፡ እስከ ፡ ፱፻፺፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ። ጥንታዊት ፡ እስክንድርያ ፡ የሚባለውን ፡ የአሌክ ግንድር ፡ ማክስን ፡ መጽሐፍ ፡ ፪፻፵፭ ፡ ገጽ ፡ ያለውን ፡ ተመልከት ።

በዚህ ፡ መካከል ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብዙ ፡ ችግር ፡ አገኛት ። ከነዚህም ፡ ፩ኛው ፡ የውስጥ ፡ ጦርነት ፡ ፪ኛው ፡ ረሀብ ፡ ነው ። ስለአቡነ ፡ ፊላታዎስ ፡ በኅዳር ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ስንክሣር ፡ የሚነበበው ፡ የእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አቡነ ፡ ፊላታዎስ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ጳጳስ ፡ ይልኩ ፡ ዘንድ ፡ እንዲያማልደው ፡ የኢትዮጵያውን ጉሥ ፡ ለኖብያው ፡ ንጉሥ ፡ የላከው ፡ ደብዳቤ ፡ የችግሩን ፡ ዓይነት ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ በግዕዝ ቋንቋ ይገልጻል ።

«ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ካዕበ ፡ አእረፊ ፡ አብ ፡ ቅዱስ ፡ ፊላታዎስ ፡ ዘሀገረ ፡ እስክንድርያ ፡ ወውእቱ ፡ እምኑልቆመ ፡ ለአበው ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ፰ወር ። በመዋዕለ ፡ ሢመቱ ፡ ፈነወ ፡ መልእክት ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ኅበ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ንጉሠ ፡ ኖባ ፡ ወይቤሎ ፡ እስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ተምዓ ፡ ላዕሌነ ፡ በእንተ ፡ ዘገብሩ ፡ ነገሥት ፡ እለ ፡ እምቅድሜነ ፡ ሶበ ፡ ተዓደዉ ፡ ትእዛዘ ፡ እግዚአብሔር ፡ በእንተ ፡ አባ ፡ ጴጥሮስ ፡ ጳጳስ ፡ ሶበ ፡ ሰደድዎ ፡ እምሢመቱ ፡ ወሢሙ ፡ ህየንቲሁ ፡ ዘስሙ ፡ ሚናስ ፡ ሀሣዊ ፡ በመዋዕሊሁ ፡ ለአባ ፡ ቆዝሞስ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወናሁ ፡ ፯ቱ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ኢሢሙ ፡ ለነ ፡ ጳጳስ ። ወበእንተዝ ፡ ጠፍአ ፡ ብሔርነ ፡ ወኅልቁ ፡ ኩሉ ፡ ሰብእ ፡ ወእንስሳ ፡ በረሀብ ፡ ወብብድብድ ፡ ወተንሥኡ ፡ ላዕሌነ ፡ ጸላእትነ ፡ ወጌወውዎሙ ፡ ለብዙኃን ፡ ሰብእ ፡ እምብሔርነ ፡ ወአመዝበሩ ፡ አህጉሪነ ፡ ወተከልአ ፡ ዝናም ፡ ከመ ፡ ኢይረድ ፡ ወምድርኒ ፡ ኢተሀብ ፡ ፍሬሃ ፡ ወጸላእትነ ፡ አውአዩ ፡ አህጉሪነ ፡ ወአመዝበሩ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናቲነ ፡ ወሰደዱነ ፡ እመካን ፡ ውስተ ፡ መካን ፡ ወእስእለክ ፡ ከመ ፡ ትኩን ፡ ሱቱፈ ፡ ምዕሌዩ ፡ በጸማ ፡ በእንተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወበእንተ ፡ ሃይማኖት ፡ ርትዕት ። ወትጽሐፍ ፡ መልእክተ ፡ እምኅቤክ ፡ ኅበ ፡ አቡክ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አባ ፡ ፊላታዎስ ፡ ወተስእሎ ፡ በእንተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ከመ ፡ ይፍትሐነ ፡ ወይፍታሕ ፡ ሀገረነ ፡ ወይጸሊ ፡ በእንቲአነ ፡ ከመ ፡ ያዕትት ፡ እምኔነ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወእምላዕለ ፡ ሀገርነ ፡ ዘንተ ፡ ምንዳቤ ፡ ወመከራ ፡ ዘበጽሐነ ፡ ወይሳህለነ ፤ ወይሢም ፡ ለነ ፡ ጳጳስ ፤ ወይፌንዎ ፡ ኅቤነ ፡ በከመ ፡ ልማዱ ፡ ወልማደ ፡ አባዊነ ፡ ወይጸሊ ፡ በእንቲአነ ፡ ከመ ፡ ያዕትት ፡ እግዚአብሔር ፡ መዓቶ ፡ እምላዕሌነ ። ወአንሰ ፡ ዘእቤለክ ፡ ኦ ፡ እኑዩ ፡ ንጉሥ ፡ እስመ ፡ አነ ፡ ፈራኅኩ ፡ ከመ ፡ ኢይብጥል ፡ ሃይማኖተ ፡ ክርስቶስ ፡ እስመ ፡ ናሁ ፡ እምአመ ፡ ኮነ ፡ ዝንቱ ፡ እስክ ፡ ይእዜ ፡ ተወይሙ ፡ ፯ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ (1) ፡ ወኢሢሙ ፡ ለነ ፡ ጳጳስ ፡ ወኢተዘከሩ ፡ ብሔርነ ፡ ወኮነ ፡ ከመ ፡ አባግእ ፡ ግዳፋን ፡ ዘአልቦ ፡ ኖላዊ ። ወሞቱ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳቲነ ፡ ወከህናቲነ ፡ ወነገሥቲነ ፡ ወተነሥቱ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናቲነ ፤ ወአእመርነ ፡ ከመ ፡ ወረደ ፡ ላዕሌነ ፡ ዝንቱ ፡ ምንዳቤ ፡ ህየንተ ፡ ዘገበርነ ፡ ላዕለ ፡ ጳጳስነ ፡ አባ ፡ ጴጥሮስ ።

ወሶበ ፡ በጽሐት ፡ መልእክተ ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ኅበ ፡ ንጉሥ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ዘኖባ ። ወአንበባ ፡ ለመጽሐፈ ፡ መልእክት ፡ ወኅዘነ ፡ ፈድፋደ ፡ በእንተ ፡ ዘበጽሐ ፡

(1) ሰባት ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ የሚለው ፡ ባስሕተት ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ጸገርዝሩ ፡ የሚገኙት ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳ ፡ ናቸው ።

ላዕለ ፡ ሀገረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ምንዳቤ ፡ ወመከራ ። ወሶቤሃ ፡ ጸሐፊ ፡ ጊዮርጊስ ፡
 ንጉሠ ፡ ኖባ ፡ በመልእክት ፡ እምኃቤሁ ፡ ወፈነወ ፡ ኅባ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስት ፡ አባ ፡
 ፊላታዎስ ፡ ወዶቤ ፡ ኩሎ ፡ ዘውስቴታ ፡ ዘኮነ ፡ ላዕለ ፡ ሀገረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ምን
 ዳቤ ፡ ወመከራ ፡ ወሰከሎ ፡ ከመ ፡ ይሣህል ፡ ላዕሌሆሙ ፡ ለሕዝብ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ከመ ፡
 ይሢም ፡ ሎሙ ፡ ጳጳስ ። ወሰሚያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ሶቤሃ ፡ ፈነወ ፡ ኅባ ፡ ገዳመ ፡
 አስቂጥስ ፡ ኅባ ፡ ፩ዱ ፡ መነኮስ ፡ ጻድቅ ። ወሶቤሃ ፡ በጽሐ ፡ ኃቤሁ ፡ ውእቱ ፡ መነ
 ኮስ ፡ እምደብረ ፡ አባ ፡ መቃርስ ፡ ውእቱ ፡ ዘስሙ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ወሢመ ፡ ሎሙ ፡
 ኪያሁ ፡ ጳጳስ ፡ ወፈነዎ ፡ ኃቤሆሙ ። ወሶባ ፡ በጽሐ ፡ ኅቤሆሙ ፡ ተወክፍዎ ፡ በዓ
 ቢይ ፡ ፍሥሐ ፡ ወአእተተ ፡ እግዚአብሔር ፡ መዓቶ ፡ እምላዕሌሆሙ ፡ ወሞእምሙ ፡
 ለጸላዕቶሙ ፡ እለ ፡ ተንሥኡ ፡ ላዕሌሆሙ ፡ ቀዲሙ ። ወረትዓ ፡ ኩሎ ፡ ግብሮሙ ፡
 በመዋዕሊሁ ፡ ለዝንቱ ፡ አብ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አባ ፡ ፊላታዎስ ፡ ወአስተርአየ ፡ እም
 ኔሁ ፡ ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ብዙኃት ።

ሰላም ፡ ለከ ፡ ፊላታዎስ ፡ ሐዋርያ ፤
 ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘእስክንድርያ ፤
 በእብሬትከ ፡ አንፈሱ ፡ ሕዝባ ፡ ኢትዮጵያ ።
 በእንተ ፡ ዘሢሙ ፡ በላዕሌሆሙ ፡ ብእሴ ፡ ጉሕልያ ፡
 አመ ፡ ጽዕለተ ፡ ጸር ፡ ኮነ ፡ ወለኅር ፡ ሕብልያ ።

ይህ ፡ በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ ወደኑብያ ፡ ንጉሥ ፡ የተጻ
 ፈው ፡ ደብዳቤ ፡ የባዕዱን ፡ የኑብያውን ፡ ንጉሥ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ብሎ ፡ ሲጠራ ፡
 የራሱን ፡ የኢትዮጵያውን ፡ ንጉሥ ፡ ስሙን ፡ ስለአልጠራ ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ የአ
 ክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ይሆን ፡ ወይስ ፡ የዛጉዬ ፡ እያለ ፡ ይቸገርበታል ። ገዢ ፡ በቲ
 ስት ፡ ኩልቦ ፡ በመገመሪያው ፡ ሾሊም ፡ መጽሐፋቸው ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ የመሰላቸ
 ውን ፡ ምክንያት ፡ አቅርበው ፡ ጸሐፊው ፡ የዛጉዬ ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ ንጉሥ ፡ ነው ፡
 ብለው ፡ በምዕራፍ ፡ ፯ ፡ በገጽ ፡ ፫፻፵፮-፫፻፵፯ ፡ ጽፈዋል ። ኮንቲ ፡ ሮሲኒም ፡
 በግዕዛውል ፡ የሰይፈ ፡ አርዕድን ፡ ስም ፡ በገጽ ፡ ፪፻፹፯ ፡ ላይ ፡ ከአበጃ ፡ ጽሑፍ ፡
 እንደተገኘ ፡ አድርገው ፡ ጠቅሰዋል ።

ነገር ፡ ግን ፡ የደብዳቤውን ፡ ንግግር ፡ ብንመረምረው ፡ ከዛጉዬ ፡ ወገን ፡ ሊሆን ፡
 አይችልም ። «እስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ተምዓ ፡ ላዕሌነ ፡ በእንተ ፡ ዘገብሩ ፡ ነገ
 ሥት ፡ እለ ፡ እምቅድሜነ ፡ . . . ወአእመርነ ፡ ከመ ፡ ወረደ ፡ ላዕሌነ ፡ ዝንቱ ፡
 ምንዳቤ ፡ ህየንተ ፡ ዘገበርነ ፡ ላዕለ ፡ ጳጳስነ ፡ አባ ፡ ጲጥሮስ» ፡ ሲል ፡ የሹመትና ፡
 የዘር ፡ አባቶቹን ፡ ያለፉትን ፡ ነገሥታት ፡ መውቀሱ ፡ ነውና ፡ ይህ ፡ ንጉሥ ፡ ከአ
 ክሱም ፡ ንጉሥ ፡ የተጻፈ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ከዛጉዬ ፡ ዘር ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ።

እንዲያውም ፡ “ወተንሥኡ ፡ ላዕሌነ ፡ ጸላዕትነ ፡ ወጸወውዎሙ ፡ ለብዙኃን ፡ ሰብእ ፡
... ወሰደዳነ ፡ እመከን ፡ ውስተ ፡ መከን» ፡ የሚለው ፡ ዘጉዬዎቹን ፡ ሳይሆን ፡
አይቀርም ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ “ወአውአዩ ፡ አሁጉሪነ ፡ ወሞቱ ፡
ጳጳሳቲነ ፡ ወከሀናቲነ ፡ ወነገሥቲነ ፡ ወተነሥቱ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናቲነ» ፡ ያለው ፡
ዮዲት ፡ የአክሱምን ፡ የነገሥታት ፡ ዘሮች ፡ ፈጅታ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያኑን ፡ ሁሉ ፡
አቃጥላ ፡ እነ ፡ አንበሳ ፡ ውድምን ፡ ካገር ፡ አገር ፡ እያሳደደች ፡ የነገሠችውን ፡ ያሳያል ።

ስለዚህ ፡ ይህ ፡ ንጉሥ ፡ ድልነዓድ ፡ የሚባለው ፡ ይመስላል ፡ እሱም ፡ ይኸን ፡
የጻፈበት ፡ ጊዜ ፡ ዮዲት ፡ ከሞተች ፡ በኋላ ፡ መራ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ሳያባርረው ፡
ከአባቱ ፡ ከአንበሳ ፡ ውድም ፡ ቀጥሎ ፡ በነገሠበት ፡ ጊዜ ፡ ይሆናል ። “ከመ ፡ ወረደ ፡
ላዕሌነ ፡ ዝንቱ ፡ ምንዳቤ ፡ ሀየንተ ፡ ዘገባርነ ፡ ላዕለ ፡ ጳጳስነ ፡ አባ ፡ ጴጥሮስ ፡”
ማለቱም ፡ ሁለቱ ፡ መነኩሳት ፡ አባ ፡ ሚናስና ፡ አባ ፡ ፈቅጦር ፡ የሐሰተኛ ፡ ደብ
ዳቤ ፡ በደንበኛው ፡ የኢትዮጵያ ጳጳስ ፡ በአቡነ ፡ ጴጥሮስ ፡ ላይ ፡ አጽፈው ፡
ከሥልጣናቸው ፡ በአባረረሯቸው ፡ ጊዜ ፡ ድልነዓድም ፡ በልጅነቱ ፡ ከአባቱ ፡ ከአን
በሳ ፡ ውድም ፡ ጋር ፡ ሆኖ ፡ በማባረሩ ፡ ጉዳይ ፡ የነበረበትና ፡ አሁን ፡ የተጸጸተበት ፡
ይመስላል ። ወይም ፡ ድልነዓድ ፡ ከሸሸ ፡ ወይም ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ምንም ፡ እን
ኳን ፡ ሥልጣኑን ፡ የዘጉዬ ፡ ዘር ቢይዘው ፡ ስሙን ፡ የያዘ ፡ አንድ ፡ የድልነዓድ ፡
ተከታይ ፡ ይሆናል ።

ወደኑብያው ፡ ንጉሥ ፡ የጻፈበት ፡ ምክንያት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ አክሱም ፡
በገነነበት ፡ ጊዜ ፡ በአክሱሞች ፡ ሲገዛ ፡ ቆይቶ ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ የአክሱም ፡ ኃይል ፡
ከወደቀ ፡ ወዲህ ፡ ነፃነቱን ፡ ይዞ ፡ እንደኢትዮጵያ ፡ የእስላምን ፡ ወረራ ፡ የሚከላ
ከል ፡ እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ባንድ ፡ በሕርይ ፡ የሚያምን ፡ ከእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳ
ሳት ፡ ጳጳስ ፡ እየተቀበለ ፡ ንጉሡ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ እንደወንድም ፡ የሚታይ ፡
ስለነበረ ፡ ነው ። የእስክንድርያዎቹ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳትም ፡ ከዚያን ፡ ጊዜ ፡ ገጥሞ ፡
ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘእስክንድርያ ፡ ወኖብያ ፡ ወኢትዮጵያ ፡ የሚባሉትም ፡ በዚህ ፡
ምክንያት ፡ ነው ።

፩ ፡ አንድ ፡ የዐረብ ፡ ታሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ በጌኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡
መጨረሻ ፡ በጌኛው ፡ መቶ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ መገጥመሪያ ፡ ላይ ፡ በግዛትና ፡ በሃይማ
ኖት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥና ፡ የኑብያ ፡ ንጉሥ ፡ ሊዋጉ ፡ ሳለ ፡ የእስክንድርያው ፡
ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አባ ፡ ይስሐቅ ፡ «ሁለታችሁ ፡ እንደወንድማማች ፡ እየተያያችሁ ፡
በፍቅር ፡ ኑሩ ፡ እንጂ ፡ አትዋጉ ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ እንደ ፡ ጻፉ ፡ ይኸንን ፡ በመጻ
ፋቸው ፡ ምክንያት ፡ ወሬ ፡ ነጋሪዎች ፡ ግብፅን ፡ ወደሚገዛው ፡ ወደእስላሞቹ ፡
አገረ ፡ ገዥ ፡ ወደ ፡ አብዱል ፡ አዚዝ ፡ ገብተው ፡ “ሊቀ ፡ ጳጳሳቱ ፡ የክርስቲያኖ
ቹን ፡ የኢትዮጵያንና ፡ የኑብያውን ፡ ንጉሥ ፡ ተስማሙ ፡ ተፋቀሩ ፡ እያለ ፡ ደብ
ዳቤ ፡ እየጻፈ ፡ በእስላም ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ ያሳድማል ፡ ብለው ፡ ነግረውበት ፡
በዚህ ፡ ታሥሮ ፡ ሳለ ፡ በኋላ ፡ እንደተፈታ ፡ ጽፈዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ሙሴ ፡

ከንቲ : ሮሲኒ : በኢትዮጵያ : ታሪክ : መጽሐፋቸው : ላይ : በገጽ : ፪፻፳፯ : የኑ-
ብያና : ያበሻ ንጉሥ : ተጣልተው : ሊዋጉ : ነበር : እያሉ : ዐረቦቹ : የጻፉት :
ማውሪታንያ : በሚባለው : አገር : ፈንታ : በስሕተት : አበሻ : መስሏቸው : ጽፈ-
ውታል : ብለው : አስተባብለዋል ።

የሆነ : ሆኖ : የእስክንድርያ : ቤተ : ክርስቲያን ፤ ታሪክ : እንደሚገልጸው :
የግብፅ : አገረ : ገዥዎች : የሆኑት : እስላሞች : ወደኢትዮጵያ : በሚላከው :
ጳጳስ : ምክንያት : ሊቃነ : ጳጳሳቱን : ግብር : ክፈሉ : ወደ : ኢትዮጵያ : ጳጳስ :
እኛን : ሳታስፈቅዱ : አትላኩ : በማለት : ወደፊት : ባለው : ጊዜ : ሁሉ : ሲያስሩ
ዋቸው : ሲፈቱዋቸው : ኖረዋል ። ለመቆጣጠር : እንዲመቻቸው : በዐረቦቹ : ትእዛዝ :
ከእስክንድርያ : ወደካይሮ : መደባቸውን : አዛውረው : የተቀመጡት : ሊቃነ : ጳጳሳት :
ከቀድሞ : ገዢዎቹ : ልማድ : ሆኖ : ባመት : ሁለት : ጊዜ : ለኢትዮጵያውና :
ለኑብያው : ንጉሥ : የሰላምታ : ደብዳቤ : ይጽፉ : ነበር : አሁን : ግን : በአባ : ዘካርያስ :
የሊቀ : ጳጳስና : ዘመን : (፱፻፺፯-፳፻፫ : ዓ. ም.) የእስላሞቹ : ገዥ : ከሊፋ :
አል : ሐኪም : ይኸን : የመጻጻፍ : ደንብ : ከለከለ ። ከዚያም : ወዲህ : አባ : ክር-
ስቶዶሎስ : መስጊዱን : ሁሉ : አፍርሱ : የሚል : ቃል : ጨምረህ : ወደኑብያ :
አባ : ፈቅጦርን ፤ ወደኢትዮጵያ : አባ : ቄርሎስን ፤ ልክሃል : ተብለው : በዚህ :
ተከሠው : ታሥረው : ሳለ : በኋላ : ምስክር : ጠፍቶ : ተፈቱ : ይባላል ። አባ : ክሪ-
ስቶዶሎ : የነበሩበት : ዘመን : ፩፻፴፱-፩፻፷፱ : ዓመተ : ምሕረት : ነው : በርዕዮ-
ውም : ዘመን : የነበረው : ከሊፋ : ሞስታውዜር : ይባላል ።

ቀጥሎ : ደግሞ : ከቄርሎስ : በኋላ : ወደኢትዮጵያ : በተላኩት : በአባ : ሳዊሮስ :
ጊዜ : እስላሞቹ : ለምንድነው : በኢትዮጵያ : እንደልባቸው : ብዙ : መስጊድ :
የማይሠሩት : እኛንተስ : ጳጳስ : ለመላክ : ከምትቀበሉት : ገንዘብ : ለምን : ብዙ :
ግብር : አትከፍሉም : እያለ : ሲያገላላቸው : ነበር ። በዚህም : መካከል : ሊቃነ :
ጳጳሳቱ : በታሠሩ : ጊዜ : ክርስቲያኖቹ : የኢትዮጵያና : የኑብያ : ነገሥታት : ግብ-
ፅን : እንውረር : እያሉ : ሲጋበዙ : በኢትዮጵያ : ያሉት : እስላሞች : ደግሞ : ተጉላ-
ላን : ባሉ : ቍጥር : የእስላሞቹ : ገዥዎች : በኢትዮጵያ : ነገሥታት : ላይ : እንደደነፉ :
ብዙ : ዘመን : አለፈ ። ነገር : ግን : በሚቀጥለው : ጊዜ : ኑብያ : በመጨረሻ : በዐ-
ረቦቹ : ሥልጣን : ስትወድቅና : ክርስቲያኖቹ : ሲደክሙ : የኢትዮጵያ : ንጉሥ : ግን :
ዘሩ : አክሱማዊ : (ሰሎሞናዊ) ወይም : ዛጉዬ : በሆነም : የራሱን : ነፃነትና : ክር-
ስቲያናዊ : ሃይማኖት : አስከብሮ : እንደያዘ : በዐረቦቹ : ሥልጣን : ውስጥ : ለተቀ-
መጡት : ለመንፈሳዊ : አባቶቹ : አለኝታና : ተስፋ : ሆኖ : እስከ : መጨረሻ :
ዘለቀ ። ይኸም : ሁኔታ : የመንግሥት : ዙፋንና : መደብ : ከአክሱም : ወደላ-
ስታ : ከላስታ : ወደሸዋ : ከሸዋ : ወደጎንደር : በተዘዋወረ : ጊዜ : ፩ : አንድ :
ጊዜ : የግብፅ : ገዥዎችና : የኢትዮጵያ : ነገሥታት : ሲዛዙቱ : ሲጣሉ : ፩ : አንድ :
ጊዜም : ሲስማሙ : ኖረዋል ። ይኸን : ወደፊት : በምዕራፉ : እስክንመለከት
ድረስ : አሁን : ስለዛጉዬዎች : እናንብብ ።

ክ ፍ ል ፫ ::

የበጅያና : የአገው : ነገድ—የዛጉዬ : ሥርወ : መንግሥት : መመሥረት ::

ምዕራፍ : ፫ ::

የአክሱም : ነገሥታት : የወደቁበት : የዛጉዬ : መንግሥት : የተመሠረተበት : የታወቀው : ምክንያት : የአረቦች : መነሣት : ነው። በለፋት ምዕራፎች : እንደ ተገለጸው : አረቦች : የኢትዮጵያን : ሰሜን : ግብፅን : ወርረው : በላዩ : ተቀምጠው : በሚያስተዳድሩበት : ጊዜ : ለአክሱም : መንግሥት : ተገኝ : የነበሩት : በምሥራቅና : በኤርትራ : በሕር : ዳር : የሚገኙት : የምጥጥ : የዳሕላቅ : ደሴቶች : በአረቦቹ : እጅ : ሲገቡ : በነዚህ : ወደቦች : አማካይነት : ለአክሱም : መንግሥት : በግብርም : በግዥም : በተረጎም : የሚገባው : ንግድና : ጥቅም : ሁሉ : ሲዘጋ : መንግሥቱ : በግዛትም : በሀብትም : ደኸየ ። ይኸንንም : ሲመለከቱ : በሰላም : ጊዜ : እየገበሩ : ሲሸፍቱ : በወታደር : እየተዘረፉ : እየታወሩ : እየተፈቱ : ይቀመጡ : የነበሩት : የሰሜንና : የአገው : ፈላጎች : የላስታ : ነገዶችም : ተገኝ ነታቸውን : ለመበቀል : ምክንያት : ሆናቸው ።

ስለነገደ : አገውና : ስለበጅያ : ዘር : በያይነቱ : ይተረክል : ስለነገደ : አገው : አለቃ : ታዬ : ከዚህ : ቀጥሎ : ያለውን : በኢትዮጵያ : ሕዝብ : ታሪክ : መጻፋቸውን : አንባቢ : ሳያስታውሰው : አይቀርም ። «ነገደ : አገው : በሬት : ነገደ : አዲል : ይባሉ : ነበሩ ። አዲል : የዳዊት : የልጁ : ልጅ : የይትረገም : ልጅ : ነው : ይላሉ : ፪. ዜና : መዋ : ምዕራፍ : ፫ : ቁ : ፫ : ? ። እሱ : ከነሠራዊቱ : ከቀዳማዊ : ምኒልክ : ጋራ : መጣ : ቀዳማዊ : ምኒልክ : ንጉሠ : ነገሥት : ሲባል : ከርሱ : በታች : የአገው : የላስታ : የገነት : ዛሬ : የጁ : የተባለው : በዙፊያው : ላለው : አገር : ሁሉ : ንጉሥ : ነበር ። የዳዊት : የልጁ : ልጅ : የአምኖን : ልጅ : ኖን : የሚባል : ነበር ። እርሱም : ከቀዳማዊ : ምኒልክ : ጋራ : መጥቶ : ከርሱ : በታች : ከቋራ : እስከ : መተማ : በታች : ላለው : አገር : ንጉሥ : ነበር : ይላሉ። ከተማውን : በቋራ : አደረገ : አገሪቱንም : ቋራ : ብሎ : ጠራት ። በቋራ : የሚኖሩ : የርሱ : ዘሮች : በኖን : ልጅ : በሐት : ስም : ነገደ : ሐት : ተባሉ ። ቋንቋቸውም : ጥንት : ልዩ : ነበር ። አሁን : ግን : ቋንቋቸውን : አጥፍተው : በማራ : ቋንቋ : ይናገራሉ ። በጥንት : ቋንቋቸው : ኳራ : ወይም : ቋራ : ማለት : ፀሐይ : ማለት : ነው : ይላሉ ። ቋንቋቸው : ከአገዎች : ጋራ : ይቃረቡ : ነበሩ : ይባላል።

አገዎች : ግን : ከ፫ : ተከፍለው : ቋንቋቸው : ሥሩ : አንድ : ሲሆን : በየክፍላቸውና : በየአገራቸው : ጥቂት : ጥቂት : ልዩነት : ያለው : ሆነ ። እነርሳቸው

ውም ፡ በ፫ ፡ አገር ፡ ስም ፡ ይጠራሉ ፡ የላስታ ፡ አገው ፣ የዳሞት ፡ አገው ፣ የሐ
ልሐል ፡ በጎስ ፡ አገው ፡ ይበላሉ ። የሁሉ ፡ መሠረትና ፡ ምንጭ ፡ የላስታ ፡
አገው ፡ ነው ።

የዳሞት ፡ አገሮች ፡ ከላስታ ፡ አገው ፡ ፯ ፡ ሁነው ፡ ዘሆንና ፡ ጎሽ ፡ አደን ፡
ብለው ፡ ሐዱ ። ከዚያ ፡ ሰው ፡ እንደሌለበት ፡ ጠፍ ፡ እንደሆነ ፡ ተመልክተው ፡
የአገሪቱንም ፡ ደግነት ፡ ዓይተው ፡ በየዱሩ ፡ በየዛፉ ፡ እጅግ ፡ ንብ ፡ የበዛበት ፡
ብዙ ፡ ማር ፡ የሚገኝበት ፡ አገር ፡ ነውና ፡ ማርና ፡ የዱር ፡ እንስሳ ፡ ሥጋ ፡ አድ
ነው ፡ እየበሉ ፡ ፯ ፡ ወር ፡ አገሪቱን ፡ ደሀና ፡ አድርገው ፡ ዘሩና ፡ መረመሩ ፡
ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ምሽቶቻቸውንና ፡ ልጆቻቸውን ፡ ለማቸውን ፡ ፍየላቸውን ፡ ጓዘ
ቸውን ፡ ሁሉ ፡ አምጥተው ፡ በዚያች ፡ አገር ፡ ተቀመጡበትና ፡ አቀኑዋት ። በላገ
ሮችም ፡ በላባቶችም ፡ ሆኑበት ፡ አገሩም ፡ አገው ፡ ምድር ፡ ተባለ ። በጌቱ ፡ አባ
ቶችም ፡ በየክፍሉ ፡ ሲዘረዘር ፡ ፯ቤት ፡ አገው ፡ ይበላል ። በጌቱ ፡ አባቶቻቸው ፡
ስም ፡ አገራቸውን ፡ ሰይመው ፡ ፯ቤት ፡ አገው ፡ ተብለው ፡ በየአገራቸው ፡ በየክ
ፍላቸው ፡ ይጠራሉ ።

የሐልሐል ፡ በጎስ ፡ አገሮች ፡ ግን ፡ በንድ ፡ ዘመን ፡ በያገሩ ፡ ረኃብ ፡ በሆነ ፡
ጊዜ ፡ እንዲሁ ፡ በላስታ ፡ አገው ፡ ፯ወንድማማች ፡ አገሮች ፡ ከነምሽቶቻቸው ፡
ከነልጆቻቸው ፡ ፫ እኅቶቻቸውም ፡ ከነባሎቻቸው ፡ ተሰደው ፡ ሐልሐል ፡ በጎስ፡ገቡ።
በዚያም ፡ ዱሩን ፡ መንጥረው ፡ እባቡን ፡ ገድለው ፡ ቤት ፡ ሠርተው ፡ አገር ፡ አቅን
ተው ፡ ተቀመጡ ፡ ይበላል ።

የላስታ ፡ አገሮች ፡ በዋግ ፡ የሚኖሩ ፡ ዋኖች ፡ እነርሳቸው ፡ ናቸውና ፡ በቀ
ዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ጊዜ ፡ የያዙትን ፡ አገር ፡ አልለቀቁም ፡ እስከዘሬ ፡ አልተነቃነቁም ።
(በዚህ ፡ ዓይነት ፡ አለቃ ፡ ታዬ ፡ የአገውን ፡ ዘር ፡ ከዳዊት ፡ ከእስራኤል ፡
ንጉሥ ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ የወረደ ፡ ጅኤላዊ ፡ ማድረጋቸው ፡ ነው ። ይኸም ፡
ሲሆን ፡ የአገው ፡ ዘር ፡ ኩሽ ፡ መሆኑ ፡ ቀርቶ ፡ ሴማዊ ፡ ሊሆን ፡ ነው ።
የዳዊት ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ ዘር ፡ ከሆነም ፡ ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ጋር ፡ መጥቶ ፡ የአ
ገውና ፡ የላስታ ፡ ንጉሥ ፡ ተብሎ ፡ ከነገሠ ፡ ከፈላሾች ፡ ልዩነት ፡ የለውምና ፡
ልማዱም ፡ ሃይማኖቱም ፡ ከፈላሾች ፡ ሊለይ ፡ አይችልም ፡ ነዘር ። ነገር ፡ ግን ፡
ምንም ፡ እንኳን ፡ የኩሽና ፡ የሴም ፡ ዘር ፡ እርስ ፡ በርስ ፡ መደባለቁ ፡ ቋንቋና ፡
ልማዱንም ፡ መቀያየቱ ፡ በይቀር ፡ አገው ፡ ከፈላሾችም ፣ ገዥዎች ፡ ከነበሩት ፡
አግዓዝያንና ፡ ሰባውያንም ፡ ልዩነት ፡ መኖሩን ፡ ማንም ፡ የሚያውቀው ፡ ነው ።
አለቃ ፡ ታየም ፡ በአጻጻፋቸው ፡ «ይላሉ» ፡ አሉ ፡ እንጂ ፡ አላረጋገጡም ።

ሙሴ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ደግሞ ፡ ስለአገውና ፡ ይልቁንም ፡ ስለበጅያ ፡ ዘር ፡
ለአገው ፡ የዳዊትን ፡ የዘር ፡ ግንድነት ፡ ሳይጠቅሱ ፡ የበጅያ ፡ ዘር ፡ መውረሩንና ፡
የነዚህ ፡ ዘር ፡ መሪዎች ፡ እስከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ገዥና ፡ አስተዳዳሪ ፡ የነበ
ሩትን ፡ ሴማውያን ፡ ዘር ፡ (አግዓዝያን ፡ የሚባሉትን ፡ አክሱሞች) ፡ አሸንፈው ፡

የራሳቸውን ፡ የኮሹን ፡ ዘር ፡ መመሥረታቸውን ፡ ይገልጻሉ ። በኝሁ ፡ ጸሐፊ፡የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ። የበጅያ ፡ ዘር ፡ ዋና ፡ መቀመጫ ፡ ሥፍራቸው ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ዠምሮ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ምዕራብ ፡ በቤኒ ፡ ያሚር ፡ በዋዲ ፡ ሐማማት ፡ በአትባራ ፡ ወንዝና ፡ በሐማሴን ፡ መካከል ፡ በአምስት ፡ ክፍል ፡ ተከፍለው ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። እነዚህም ፡ የበጅያ ፡ ነገዶች ፡ በፈረስ ፡ ግልቢያ ፡ በጦርነት ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ናቸው። የጦር ፡ መሣሪያቸው ፡ ፯ ክንድ ፡ የሚረዝም ፡ ጦርና ፡ ቀስት ፡ ነው ። ሌላው ፡ እንደሾተልና ፡ እንደሰይፍ ፡ እንደቀስት ፡ ያለ ፡ መሣሪያቸው ፡ በውጊያ ፡ ጊዜ ፡ ከእጃቸው ፡ በርሮ ፡ እንዳይወድቅ ፡ በክንዳቸው ፡ ላይ ፡ በጠፍር ፡ ያስሩት ፡ ነበር። የጭነትና ፡ የኮርቻ ፡ ከብታቸው ፡ ፈረስና ፡ ግመል ፡ ነው ። ግመሉን ፡ ከፈረስ ፡ እኩል ፡ እያስጋለቡ ፡ ያስሮጡት ፡ ነበር ። የነዚህንም ፡ እንስሳዎች ፡ ወተታቸውን ፡ ይመገቡ ፡ ነበር ። እርሻ ፡ እምብዛም ፡ አይወዱም ፡ ቢያርሱም ፡ እርሻ ፡ የሚሆንበትን ፡ ሥፍራ ፡ ፈልገው ፡ በቲንሹ ፡ ነው ። በጅያዎች ፡ እንግዳ ፡ ተቀባዮች ፡ ሐቀኞች ፡ ናቸው ። ሲናገሩም ፡ ሲጣሉም ፡ ሲገድሉም ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ እንጂ ፡ በድብቅና ፡ በማታለል ፡ ክፉ ፡ ነገር ፡ ማድረግ ፡ አይፈልጉም ። በነርሱ ፡ ልማድ ፡ ውስጥ ፡ ከወንድ ፡ ይበልጥ ፡ ሴት ፡ ከአባት ፡ ይልቅ እናት ፣ ከወንድ ፡ ልጅ ፡ ሴት ፡ ልጅ ፡ ከበሬታና ፡ ማዕርግ ፡ አላቸው ። ዘር ፡ የሚቆጠር ፡ በእናት ፡ በኩል ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በአባት ፡ አይደለም ፡ ውርስም ፡ ከወንድ ፡ ይልቅ ለሴት ፡ ይሰጣል ። ይኸን ፡ የመሳሰለ ፡ ከሴማዊው ፡ ዘር ፡ ከትግሬውና ፡ ከአማራው ፡ የተለየ ፡ የውስጥ ፡ ልማድና ፡ ደንብ ፡ አላቸው ።

እነዚህም ፡ የበጅያ ፡ ዘሮች ፡ ከአሥረኛው ፡ መቶ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ በፊት፡ዠምሮ ፡ ከትግሬም ፡ ከአማራም ፡ ጋር ፡ ዘርና ፡ ልማዳቸውን ፡ ደባልቀው ፡ ሲኖሩ ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ ከሰሜን ፡ በኩል ፡ በብዛት ፡ ወርደው ፡ በአገው ፣ በላስታ ፣ ዙሪያ ፡ በርክተው ፡ ኖሩ ፡ ግማሾቹ ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ በወረሱት ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጣዖትና ፡ መናፍስት ፡ ሲያመልኩ ፡ ግማሾቹ ፡ ከዐረቦች ፡ ጋር ፡ ተደባልቀው ፡ እስላም ፡ ሆኑ ፡ የቀሩትም ፡ በአክለ ፡ ጉዛይ ፡ በሠራዬ ፡ የገቡት ፡ በለው ፡ ከለው ፡ የሚባሉት ፡ ነገዶች ፡ የነርሱ ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ በዘመን ፡ ብዛት ፡ ወደኤርትራና ፡ ወደ ፡ ሐማሴን ፡ የገባው ፡ የበጅያ ፡ ዘር ፡ የራሱን ፡ ልማድና ፡ ቋንቋ ፡ ትቶ ፡ ትግርኛ ፡ እየተናገረ ፡ ከትግሬ ፡ ጋር ፡ ግማሹም ፡ አማርኛ ፡ ግሚሹም ፡ ዐረብኛ ፡ እየተናገረ ፡ ከአማራና ፡ ከዐረብኛ ፡ ጋር ፡ ተመሳስሏል ።

እንደ ፡ ሙሴ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ አጻጻፍ ፡ የዐረቦች ፡ መነሣት ፡ አጋጣሚ ፡ ምክንያት ፡ ሰጥቷቸው ፡ ከሴማዊ ፡ ወገን ፡ የሆኑትን ፡ የአክሱሞችን ፡ ነገሥታት ፡ ጥለው ፡ የራሳቸውን ፡ የዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ የመሠረቱት ፡ እነዚሁ ፡ ከኮሹ ፡ ዘር ፡ የወረዱት ፡ የበጅያና ፡ የአገው ፡ ዘር ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የዘራቸውንና ፡ የነገዳቸውን ፡ ሁኔታ ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ የዛጉዬን ፡ መንግሥት ፡ አመሠራረት ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፪፩ ።

ስለዛጉዬ ፡ መመሥረት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የታሪክ ፡ ምንጭና ፡ የነገሥታቱ ፡ ዝርዝር።

ከላይ ፡ ስለንግሥተ ፡ ሰባና ፡ ስለቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ስለአብርሃና ፡ አጽብሐ፡
ወይም ፡ ስለካሌብና ፡ ስለገብረ ፡ መስቀል ፡ እንደሚለያየው ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡
የዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ ከመገመሪያው ፡ ላይ ፡ አመሠራረቱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የወሬ ፡
ምንጭ ፡ አለው ። የተመሠረተበት ፡ ጊዜና ፡ የቆየበትም ፡ ዘመን ፡ እንደዚሁ ፡ ይለ
ያያል ። ታሪክ ፡ ነገሥትን ፡ አጋማሹን ፡ ያዘጋጁት ፡ የዘመኑ ፡ ሊቃውንት ፡ ስምና ፡
የተጻፈበት ፡ ጊዜ ፡ በትክክል ፡ ስለማይለይ ፡ እገሌ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ የጻፈው ፡ ታሪክ፡
ነገሥት ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ፡ ከእገሌም ፡ የእገሌ ፡ አጻጻፍ ፡ ይመስላል ፡ ማለት ፡
አልተቻለም ። ወደፊትም ፡ የሚቻል ፡ አይመስልም ። ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡
እንደጠቀስነው ፡ አሁን ፡ ያለው ፡ የአክሱምም ፡ የዛጉዬውም ፡ ታሪክ ፡ መዘጋጀት ፡
የጀመረው ፡ በ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ ባሄደ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ ጊዜ ፡
ነው ። ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የምንለው ፡ በየበኩሉ ፡ ወይም ፡ በየዘመኑ ፡ አንዳንድ ፡
የዘመኑ ፡ ሊቅ ፡ ያዘጋጀው ፡ ያንዱ ፡ ክንዱ ፡ እየለየ ፡ የሚተረከውን ፡ ከየም
ንጭ ፡ አምስት ፡ ላይ ፡ ከፍለን ፡ በየተራ ፡ አንመልከት ።

፩ ኛ ው ።

ባለፈው ፡ በዮዲት ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ እንደተመለከትነው ፡ ድል ፡ ነዓድ ፡
የሚባለው ፡ የመጨረሻው ፡ (አክሱማዊ) ፡ ንጉሥ ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡
እንደገዛ ፡ መራ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ትርጉም ፡ ገበዝ ፡ የምትባል ፡ የሕዝብ ፡
ናኝን ፡ ልጅ ፡ አግብቶ ፡ በድል ፡ ነዓድ ፡ ተነሣበት ። ድል ፡ ነዓድም ፡ ለመዋጋት ፡
አለመቻሉን ፡ አውቆ ፡ እንዳባቱ ፡ ወደሸዋ ፡ ሸሸ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መራ ፡ ተክለ
ሃይማኖት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ነገሠና ፡ አዲስ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ አቆመ ። ስመ ፡
መንግሥቱም ፡ ዛጉዬ ፡ ተባለ ፡ ዛጉዬ ፡ የተባለበት ፡ ምክንያት ፡ እንደግማሾቹ ፡
ዘአገው ፡ (የአገው ፡ ወገን) ፡ ማለት ፡ ነው ። እንደግማሾቹ ፡ ደግሞ ፡ ድል ፡
ነዓድን ፡ ስላባረረ ፡ ግዕዝኛውን ፡ ቃል ፡ ዘአጉየየ ፡ (ያባረረ) ፡ የሚለውን ፡ በመ
ስተል ፡ ዛጉዬ ፡ ተባለ ፡ ይላሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ የቀድሞ ፡ የእጅ ፡ ጽሑፍ ፡
ሁሉ ፡ ዛጉ ፡ ስለሚል ፡ ይህ ፡ ዘአጉየየ ፡ ከተባለው ፡ ቃል ፡ ጋር ፡ ስለሚራራቅ ፡
ዘአጉየየ ፡ የተባለው ፡ ቃል ፡ በመላ ፡ የተሰጠ ፡ የከህናት ፡ ትርጓሜ ፡ ይመስ
ላል ። ያለዚያ ፡ ነገሩን ፡ ዛጉዬ ፡ ብሎ ፡ ከማሳጠር ፡ ዘአጉየየ ፡ ቢለው ፡ የሚ
ከለክለው ፡ ነገር ፡ አልነበረም ። ወደዋናው ፡ ጉዳይ ፡ እንመለስ ።

፪ ኛ ው ።

ትርጉም ፡ ገበዝ ፡ የሕዝብ ፡ ናኝ ፡ ልጅ ፡ ባላስታ ፡ የቡግናውን ፡ ባላባት ፡
አግብታ ፡ አባቷ ፡ ሲሞት ፡ ያባቷን ፡ መንግሥት ፡ ያዘችና ፡ ከዚህ ፡ ከቡግና ፡
(አገው-ላስታ) ፡ ባላባት ፡ ለወለደችው ፡ ልጅዋ ፡ ሰጠችው ። የአክሱም ፡ የነገ

ሥታት ፣ ተወላጆች ፣ የልጅዋን ፣ አልጋ ፣ እንዳይቀናቀኑ ፣ ወደሸዋ ፣ ከሸሸው ፣
በቀር ፣ ሁሉንም ፣ አስፈጅቻቸው ።

፫ ኛ ው ።

ድል ፣ ነግድ ፣ መሰበ ፣ ወርቅ ፣ የምትበል ፣ ሴት ፣ ልጅ ፣ ነበረችው ፣
ከርሷ ፣ የሚወለድ ፣ ልጅ ፣ መንግሥትህን ፣ ያስፈራሃል ፣ ስላሉት ፣ ሳይድራት ፣
በቤቱ ፣ ደብቆ ፣ ያኖራት ፣ ነበር ። አንድ ፣ የንጉሡ ፣ ባለሟል ፣ የነበረ ፣ ወታ
ደር ፣ በፍቅሯ ፣ ተነድፎ ፣ ወደዋት ፣ ነበርና ፣ ንጉሡን ፣ አታሎ ፣ አገባት ። በኋ
ላም ፣ እርሷን ፣ ይዘ ፣ ወደላስታ ፣ ሸሸ ። ንጉሡም ፣ ሊወጋው ፣ ቢሔድ ፣ ተሸነፈና ፣
ሞተ ። ወታደሩም ፣ በአትዮጵያ ፣ ነገሠ ። ይኸም ፣ የመዝሙሪያው ፣ የዛጉዬ
ንጉሥ ፣ መራ ፣ ተክለ ፣ ሃይማኖት ፣ ነው ።

፬ ኛ ው ።

ድል ፣ ነግድ ፣ ሴት ፣ ልጅህ ፣ መንግሥትህን ፣ ትቀማሃለች ፣ የሚሉ ፣
ንግር ፣ ዘወትር ፣ ይሰማ ፣ ነበር ። ስለዚህ ፣ ይቺን ፣ ዙፋኑን ፣ የምታስፈራ
ውን ፣ ልጁን ፣ እንድትሞት ፣ ገና ፣ በልጅነቷ ፣ ወደባሕር ፣ ጣላት ። ተክለ ፣
ሃይማኖት ፣ የሚባለው ፣ አግኝቶ ፣ ከባሕር ፣ አውጥቶ ፣ በቤቱ ፣ ደብቆ ፣ አሳ
ደጋት ። በደገች ፣ ጊዜ ፣ ንጉሡን ፣ በብዙ ፣ ልመና ፣ አስፈቅዶ ፣ አገባት ።
እርሷንም ፣ ይዘ ፣ ወደተሾመበት ፣ አገር ፣ ወደሐማሴን ፣ ሲሔድ ፣ ንጉሡ ፣
እንደገና ፣ ጠርጥሮ ፣ ከኋላ ፣ ደርሶ ፣ ተዋጋው ፣ በውጊያውም ላይ ፣ ድል ፣ ነግድ ፣
ስለሞተ ፣ ተክለ ፣ ሃይማኖት ፣ ነገሠ ።

፭ ኛ ው ።

በገደለ ፣ ያሬድ ፣ ላይ ፣ የተመለከተው ፣ ደግሞ ፣ ከዚህ ፣ ሁሉ ፣ የተለየ ፣
ሌላ ፣ ምክንያት ፣ ይሰጣል ። ከሰሎሞን ፣ ዘር ፣ የመጨረሻው ፣ ንጉሥ ፣ ድግና ፣
ዣን ፣ የሚባለው ፣ በቤተ ፣ ክርስቲያን ፣ ቆሞ ፣ ሳለ ፣ ከህናት ፣ በዜማ ፣ አም
ላክን ፣ በምስጋና ፣ በውዳሴ ፣ ሲያነሡት ፣ ሰምቶ ፣ የርሱን ፣ ስም ፣ ሳያነሡ ፣
በመቅረታቸው ፣ ስለተቀየመ ፣ በዚሁ ፣ እግዚአብሔር ፣ ተቆጥቶ ፣ መንግሥቱን ፣
ለባሪያው ፣ ለመራ ፣ (ተክለ ፣ ሃይማኖት) ፣ ሰጠበት ።

የዛጉዬ ፣ መንግሥት ፣ አመሠራረት ፣ እነሆ ፣ በአንደዚህ ፣ ዓይነት ፣ ሲለ
ያይ ፣ የሁሉም ፣ አተራረክ ፣ በአክሱሞቹና ፣ በዛጉዬዎቹ ፣ ነገሥታት ፣ መካከል ፣
ዘውድና ፣ ዙፋን ፣ ለማዘዋወር ፣ ምክንያት ፣ የሆነች ፣ አንድ ፣ ሴት ፣ ሙኖሯን ፣
ሁሉም ፣ ተስማምተዋል ። ምናልባት ፣ ታሪክ ፣ ነገሥቱ ፣ ትርዳዕ ፣ ገበዝን ፣ የተ
ክለ ፣ ሃይማኖት ፣ ልጅ ፣ ባያደርጋት ፣ ኖሮ ፣ ትርዳዕ ፣ ገበዝ ፣ የተባለችው ፣
ያችው ፣ የጌዴዎን ፣ ልጅ ፣ አንዷ ፣ የዲት ፣ ነች ፣ ለማለት ፣ ቅርብ ፣ ነበር ።
አሁንም ፣ ቢሆን ፣ መሰበ ፣ ወርቅ ፣ ትርዳዕ ፣ ገበዝ ፣ የዲት ፣ የአንድ ፣ ሴት ፣

ስም ፡ ድል ፡ ነፃድ ፡ ሕዝብ ፡ ናኝ ፡ ደግናገዢን ፡ ያንድ ፡ ንጉሥ ፡ ስም ፡ ሆኖ ፡
 ጸሐፊ ፡ ለብቻ ፡ አስመሰሎት ፡ ይሆናል ፡ ብለን ፡ ወደመጠራጠር ፡ እንገባለን ።
 ይኸም ፡ የሚሆነው ፡ የወንድ ፡ ንጉሥም ፡ የሴት ፡ ንግሥትም ፡ በዘመናቸው ፡
 ብዙ ፡ ስም ፡ እንደሚይዙ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ያመለከትነውን ፡ መልሰን ፡ እናስታውስ ።

በእንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ አተራረክ ፡ የሚለያየው ፡ ጽሑፍ ፡ የነገሡትንም ፡
 የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ አብዝቶ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ አሳጥሮ ፡ ግማሹ
 ቹን ፡ ክርስትና ፡ የተቀበሉ ፡ የቀሩትን ፡ ያልተቀበሉ ፡ እያደረገ ፡ ይዘረዝራል ።

፩ኛ ።

አብዝቶ ፡ ሲዘረዝር ።

ተርታ	የንጉሡ ፡ ስም ።	የገዢነት ፡ ዓመት ።	የነገሡበት ፡ ዘመን ።
፩ኛ	መራ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡	፲፫	፱፻፴፫ ፡ ዓ.ም ሕረት ፡
፪ኛ	ስቡሐይ ፡ ድል ፡ ነፃድ ፡ ፪ኛ ፡	፲	፱፻፵፫
፫ኛ	መይራረ ፡	፲፮	፱፻፶፭
፬ኛ	ሐርበይ ፡ ሐረየነ ፡ መስቀል ፡	፰	፱፻፷፮
፭ኛ	መንግሥነ ፡ ይባርክ ፡	፯	፱፻፸፫
፮ኛ	ይእቀብከ ፡ እግዚእ ፡	፲	፱፻፹፫
፯ኛ	ዜና ፡ ጴጥሮስ ፡	፯	፱፻፹፬
፰ኛ	ባሕር ፡ ሰፍ ።	፲፬	፩፻፫
፱ኛ	ጠጠ ፡ ወድም ፡ ፀር ፡ አሰግድ ፡	፲	፩፻፲፫
፲ኛ	አከቲት ፡ ጃን ፡ ሥዩም ፡	፳	፩፻፴፫
፲፩ኛ	በእምነት ፡ ግርማ ፡ ሥዩም ፡	፳	፩፻፶፫
፲፪ኛ	ይምርሐነ ፡ ክርስቶስ ፡ ቅዱስ ፡	፵	፩፻፷፫
፲፫ኛ	ገብረ ፡ ማርያም ፡ ቅዱስ ፡	፵	፩፻፩፻፵፫
፲፬ኛ	ቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡	፵	፩፻፩፻፸፫
፲፭ኛ	ቅዱስ ፡ ነአኑቶ ፡ ለአብ ፡	፵	፩፻፪፻፲፫
፲፮ኛ	ይትባረክ ፡	፵	፩፻፪፻፶፫

፪ኛ ።

ቀንሶ ፡ ሲዘረዝር ።

- ፩ኛ መራ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ስመ ፡ መንግሥቱ ፡ ዛጉቤ ።
- ፪ኛ ጠጠውድም ፡
- ፫ኛ ጃን ፡ ሥዩም ፡
- ፬ኛ ግርማ ፡ ሥዩም ፡

- ፮ኛ መደራሪ :
- ፯ኛ ሀርቤይ :
- ፯ኛ ይምርሐነ : ክርስቶስ :
- ፰ኛ ቅዱስ : ሐርቤ : (ገብረ : ማርያም) :
- ፱ኛ ላሊበላ :

- ፲. ነክሱቶ : ለኡብ :
- ፲፩. ይትባረክ :

ይልና : ከነዚህ : ጠጠውድም : ጃን : ሥዩም : ግርማ : ሥዩም : ሀርቤይ : መደራሪ : ክርስትና : የሌላቸው : የቀሩትን : ግን : ፍጹም : ክርስቲያኖች : ያደርጋቸዋል ።

፫ኛ ።

መካከለኛ : ዝርዝር ።

- ፩. መደራሪ : ወይም : ተክለ ሃይማኖት :
- ፪. ቅዱስ : ሐርቤ :
- ፫. ጃን : ሥዩም :
- ፬. ግርማ : ሥዩም :
- ፭. ገብረ : ማርያም :
- ፮. ላሊበላ :
- ፯. ይምርሐነ : ክርስቶስ :
- ፰. ነክሱቶ : ለኡብ :
- ፱. ይትባረክ :

፬ኛ ።

በጣም : አሳንሶ የሚዘረዘረው ።

- ፩. መደራሪ :
- ፪. ይምርሐነ :
- ፫. ላሊበላ :
- ፬. ነክሱቶ : ለኡብ :
- ፭. ሐርቤ :

እንደዚሁም : አድርጎ : በንጻንጻዩ : ሊስት : ስቡሐይ ፤ ዜና : ጴጥሮስ ፤ መንግሥት : ይባርክ ፤ በንደኛው : ደግሞ : አሥራ : አንድ : በሚደርሱት : ዝርዝር : ውስጥ : መደራሪንና : ሐርቤይን : ከግርማ : ሥዩም : ቀጥለው : አንድ : አንድ : ጊዜ : ደግሞ : የዛጉዬ : መንግሥት : የመጨረሻ : ንጉሥ : ከተባለው : ከነክሱቶ : ለኡብ : ቀጥሎ : ይጽፋቸዋል ።

ምናልባት : እነዚህ : ሁለቱ : ይትባረክ : ለይኩኖ : አምላክ : እንዳባቱ : ውለታ : ከለቀቀ : በኋላ : በላስታ : ያባታቸውን : አልጋ : ስለገዙ : ግማሹ : ኢት

የጳጳስ ፡ እንደገዙ ፡ እያስመሰለ ፡ ሲጽፋቸው ፡ ግማሹ ፡ ደግሞ ፡ ወደይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ከተላለፈ ፡ በኋላ ፡ አውራጃቸውን ብቻ ፡ የገዙት ፡ ነገሥታት ፡ ቀጥሮ ፡ ሊገቡ ፡ አይገባቸውም ፡ እያለ ፡ ትቷቸው ፡ ይሆናል ።

የዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ የተመሠረተበትን ፡ ጊዜ ፡ ዣን ፡ በቲስት ፡ ኩልቦ ፡ በ፱፻፹-፱፻፺፭ ፡ ዓ. ም. መካከል ፡ ሲያደርጉት ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ፱፻፲፪ ፡ ዓ. ም. ላይ ፡ አድርገውታል ። ሙሴ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ግን ፡ የሁለቱንም ፡ የሌሎቹንም ፡ ሳይከተሉ ፡ የመገኘት ሪፖርት ፡ የዛጉዬ ፡ ንጉሥ ፡ በነገሠ ፡ ጊዜ ፡ ጳጳስ ፡ እንደተለመደ ፡ እንዲመጣለት ፡ በግብፁ ፡ ገዥ ፡ በቪዚር ፡ አሊ ፡ ቤን ፡ ሳላህ ፡ አማካይነት ፡ የጠየቃቸውና ፡ ለማይገባው ፡ ላዲሱ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ንጉሥ ፡ ጳጳስ ፡ አልክም ፡ ያሉት ፡ ፎፎኛው ፡ የአስከንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ አባ ፡ የሐንስ ፡ ናቸው ። እርሳቸው ፡ የነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ (፩ሺ፩፻፵፯ ፡ ፩ሺ፩፻፳፯ ፡ ዓ. ም.) ስለሆነ ፡ የዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ መመሥረት ፡ ከ፩ሺ፩፻፵፯ ፡ ቲንሽ ፡ ቀደም ፡ ያለ ፡ ሆኖ ፡ ያለቀበት ፡ ፩ሺ፪፻፳፰ ፡ ወይም ፡ ፩ሺ፪፻፸፫ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ይሆንና ፡ የዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ የቆየበትን ፡ ዘመን ፡ ፩፻፳ ፡ ዓመት ፡ ብቻ ፡ ያደርጉታል ። ይኸንንም ፡ ሲያደርጉ ፡ የቀረው ፡ የኛ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ እርሱንም ፡ መሠረት ፡ እያደረጉ ፡ ከሚጽፉት ፡ ካገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ አጻጻፍ ፡ ጋር ፡ ይለያያል ። የዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ የቆየበት ፡ ዘመን ፡ የኛ ፡ ሊቃውንት ፡ የሚጽፉት ፡ ሁሉ ፡ ያሳነው ፡ ፫፻ ፡ ወይም ፡ ፫፻፶ ፡ ያበዛው ፡ ፫፻፸፪-፫፻፸፭ ፡ ነው ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ፫፻፳፭ ፡ ዓመት ፡ አድርገውታል ። ይኸንንም ፡ ቀጥሎ ፡ ካለው ፡ ዝርዝር ፡ እንመልከት ።

ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ።

፩. መራ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ስመ ፡ መንግሥቱ ፡ ዛጉዬ	፲፫	፱፻፲፪
፪. ጠጠውድም ፡	፵	፱፻፳፭
፫. ጃን ፡ ሥዩም ፡	፵	፱፻፳፭
፬. ግርማ ፡ ሥዩም ፡	፵	፩ .. ፭
፭. መይራሪ ፡	፲፭	፩ሺ፵፭
፮. ሀርቤይ ፡	፲፯	፩ሺ፳
፯. ይምርሐነ ፡ ክርስቶስ ፡	፵	፩ሺ፸፪
፰. ቀዱስ ፡ ሐርቤ ፡ (ገብረ ፡ ማርያም ፡)	፵	፩ሺ፩፻፲፯
፱. ላሊበላ ፡	፵	፩ሺ፩፻፶፯
፲. ነአዙቶ ፡ ለአብ ፡	፵	፩ሺ፩፻፺፯
፲፩. ይትባረክ ፡	፵	፩ሺ፪፻፵፯

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ በዋዜማውም ፡ ሳይጠረገ ፡ በቀረው ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፋቸውም ፡ ላይ ፡ እላይ ፡ እንደተመለከተው ፡ የመገኘት ሪፖርት ፡ ንጉሥ ፡ መራ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ በ፲፱፻፲፪ ፡ ዓ. ም. ነገሥ ፡ የመጨረሻው ፡ ንጉሥ ፡ ይትባረክ ፡

በሺ፪፻፴፯ ፡ ዓ. ም. ሊጨርስ ፡ በሙሉ ፡ የዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ የቆየበት ፡ ዘመን ፡ እላይ ፡ እንደተበለው ፡ ፫፻፳፭ ፡ ዓመት ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

ብላቱን ፡ ጌታ ፡ የዚህን ፡ ታሪካዊ ፡ ዘመን ፡ ያገኙበትን ፡ ምንጭ ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ ላይ ፡ ስላልጠቀሱ ፡ ሐተታ ፡ መስጠት ፡ አልተቻለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከኛው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት፡ ወይም ፡ ገድል ፡ የተገኘ ፡ መሆኑ ፡ አይጠረጠርም። የኛን ፡ የጥንት ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ወይም ፡ ገድል ፡ የሚጽፉ ፡ ሊቃውንትና ፡ መነኮሳት ፡ የሚወዱትን ፡ ወይም ፡ እንደጸድቅ ፡ የሚቆጥሩትን ፡ ንጉሥ ፡ የነገሠበትን ፡ ዘመን ፡ ከአርባ ፡ ዓመት ፡ ማሳነስ ፡ አይወዱም ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ከጠጠውድም ፡ እስከ ፡ ግርማ ፡ ሥዩም ፡ ያሉት ፡ ሦስቱ ፡ ከይምርሐኑ ፡ ክርስቶስ ፡ እስከ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ያሉት ፡ አራቱ ፡ ነገሥታት ፡ በመደዳው ፡ ለሁሉም ፡ አርባ ፤ ፵ ፡ ዓመት ፡ ተደርገውላቸዋል። እውነት ፡ ይሆንን። በአክሱም ፡ በሸዋም ፡ በጎንደርም ፡ ያሉትን ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝራቸውንና ፡ የነገሠበትን ፡ ዘመን ፡ ሁሉ ፡ በንመረምር ፡ እያንዳንዳቸው ፡ አርባ ፡ ዓመት ፡ ያላቸው ፡ ሁለት ፡ ተከታታይ ፡ ነገሥታት የሉም ። እንደዚህ ፡ የውስጥ ፡ ጦርነት ፡ በማይለየው ፡ አገራችን ፡ ውስጥ ፡ ከ፫፻ ፡ እስከ፫፻፳፭ ፡ ዓመት ፡ ዕድሜ ፡ ያገኙ ፡ ፲፩ ፡ ነገሥታት ፡ በታሪካችን ፡ ውስጥ የሉም ። የነገሥታት ፡ ዜና ፡ መዋዕልና ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ መጽሐፍ ፡ ከተረጋገጠበት ፤ ከይኩኖ ፡ አምላክ ፡ እስከ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ድረስ ፡ የነገሡት ፡ የነገሥታት ቁጥር ፡ ፳፬ ፡ ሲሆኑ ፡ ፳፬ቱ ፡ ነገሥታት ፡ በሙሉ ፡ የቆየበት ፡ ዘመን ፡ ፪፻፸፰ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በግዛት ፡ ዘመን ፡ በኩል ፡ የተጣራ ፡ ነገር ፡ ለአንባቢ ፡ ለማቅረብ ፡ በለመቻላችን ፡ እናዝናለን ።

የዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ ነገር ፡ የማንኛው ፡ ወገን ፡ እውነት ፡ እንደሆነ ፡ ለማወቅ ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ቢሆንም ፡ ሙሴ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ እንዳሉት ፡ አባ ፡ ዮሐንስ ፡ ለአዲሱ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ንጉሥ ፡ ጳጳስ ፡ አልክም ፡ ያሉበትን ፡ ጊዜ ፡ (፲፩፻፵፯-፲፩፻፷፯ ፡ ዓ. ም.) ለዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ መጀመሪያ ፡ ማድረግ ፡ አይቻልም ። የእስክንድርያ ሊቃኑ ጳጳሳት ፡ ወደፊት ፡ በቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ታሪክ ፡ ላይ ፡ እንደምንመለከተው ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ጨርሰው ፡ ባይቆርጡ ፡ ከዛጉዬ ፡ ንጉሥ ፡ በነገሠ ፡ ቁጥር ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ጳጳስ ፡ ላንተ ፡ ዘውድ ፡ ለማይገባው ፡ አንልክም ፡ ሊነግሥና ፡ ጳጳስ ፡ ሊላክለት ፡ የሚገባው ፡ ከሰሎሞን ፡ የሚወለደውና ፡ ሸዋ ፡ ያለው ፡ ነው ። እያሉ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ጠብ ፡ ነበረ ። ለምሳሌ ፡ በ፯ኛው ፡ ንጉሥ ፡ በቅዱስ ፡ ሐርቤና ፡ በአባ ፡ ጎብርኤል ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ክርክር ፡ ስለቀጠለ ፡ የሙሴ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒን ፡ አሳብ ፡ መቀበል ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የዘመን ፡ ነገር ፡ ይኸን ፡ የመሳሰለ ፡ አወላዋይ ፡ ሁኔታ ፡ በብዙ ፡ ስላለበት ፡ የሚመስለውን ፡ ነገር ፡ ተመልክቶ ፡ የተተካከለ ፡ እንኳን ፡ ባይቻል ፡ በሚመስል ፡ መንገድ ፡ አቃንቶ ፡ ፩ ፡ የቀንና ፡ ያመተ ፡ ምሕረት ፡ ዝርዝር ፡ ለመስጠት ፡ ወደፊት ፡ ፩ ፡ የበቃ ፡ ሰፊ ፡ ጊዜ ፡ ያስፈልጋልና ፡ አሁን ፡ ወደ ፡ ታሪኩ ፡ እንለፍ ።

ምዕራፍ : ፸፪ ።

ጠጠውድም-ገጥን : ሥዩም-ግርማ : ሥዩም-ይምርሐን : ክርስቶስ ።

ከላሊባላ : በሬት : ያሉት : የዘጉዬ : ነገሥታት : የሠሩት : ሥራ : መኖሩ : ሳይቀር : በዘመኑ : ተጽፎ : ወደዘመናችን : ያልተላለፈ : በመሆኑ : ታሪካቸው : ተደፍ኷ል ። ነገር : ግን : የእስክንድርያን : ሊቃነ : ጳጳሳት : ታሪክ : ሙሴ : ሬኖዶት : የሚባሉት : በጻፉት : ውስጥ : ሁልጊዜ : ለኢትዮጵያ : ጳጳስ : በመላክ : የተነሣ : የሚገናኘውን : ክፍል : ሲጽፉ : እንዳጋጣሚ : የኢትዮጵያን : ነገሥታት : በትንሹ : እየጠቀሱ : ስለሚያልፉ : የዘጉዬንም : ነገሥታት ፤ ፩ : አንድ : ጊዜ : ያነሣሉ ። ስለዚህ : በዚያ : ውስጥ : ያለውና : ያገራችንም : ታሪክ : ነገሥት : ከሚለው : ውስጥ : በትንሹ : ተጠራቅሞ : የሚገኘው : መራ : ተክለ : ሃይማኖት : ሲሞት : ጠጠውድም : መንገሡ : ነው ። ይህ : ንጉሥ : በዮዳት : ጊዜ : የፈረሰ : (የዕዳ : ጽዮን ?) ቤተ : ክርስቲያንና : ሐውልት : ማሠራቱ : ከግብፅ : አገር : በርሱ : ዘመን : ክርስቲያኖቹ : ከአስላሞቹ : ሬት : እየሸሹ : ወደ : ኢትዮጵያ : መምጣታቸው : ተጽፏል ።

እንደዚሁም : በጠጠውድም : ወይም : በተከታዮቹ : በጃን : ሥዩምና : በግርማ : ሥዩም : ዘመነ : መንግሥት : ላይ : ከዚህ : ቀደም : እንደጠቀስነው : የግብፅ : ከሊፋዎች : በሊቃነ : ጳጳሳቱና : በክርስቲያኖቹ : ላይ : ጭቆና : አደረገባቸው ። ከሊፋ : ሐኪም : የሚባለው : በሙሉ : የግብፅን : አገር : በቁራን : ለማሳመን : ሲል : ክርስቲያኖቹን : ማሠር : መፍታት : ማዋረድና : መናቅ : ዠመረ ። ሊቀ : ጳጳሱን : አባ : ዘካርያስን : አሠራቸው : ከዚህ : በኋላ : አብያተ : ክርስቲያናቱን : ሁሉ : አቃጥሎ : ብሎ : አዘዘና : ተቃጠለ ። የግብፅ : ክርስቲያኖችም : ወደ : ምሥራቅ : ወደ : ቁስጥንጥንያ : ወደ : ክርስቲያኑ : አገር : እንዳይሸሹ : እነዚያ : ለክርስቶስ : ስውነታዊና : መለኮታዊ : ሁለት : የተለያዩ : ባሕርይ : አለው : የሚሉ : እነርሱ : ግን : የዲዮስቆሮስ : ተከታዮችና : ፩ : ባሕርይ : አለው : ስለሚሉ : በዚህ : የቆየ : ጡብ : አላቸው ። ወደ : ኑብያ : እንዳይገቡ : እስላሞቹ : በዚህ : ዘመን : ገብተው : ባለሥልጣን : ሆነውበታል ። ስለዚህ : በማናቸውም : ረገድ : እንደነርሱ : ባንድ : ባሕርይ : የሚያምን : ከእስላሞቹ : ተገዥነት : አምልጦ : በነፃነት : የሚገኘው : የኢትዮጵያ : መንግሥት : ብቻ : ስለሆነ : የግብፅ : ክርስቲያኖች : እየሸሹ : ወደ : ኢትዮጵያ : መጡ ። ከመጡትም : ውስጥ : የቤተ : ክህነት : ሰዎች : ብቻ : ሳይሆኑ : ልዩ : ልዩ : ጥበብና : ሥራ : የሚያውቁ : ነበሩባቸው ። ስለዚህ : እነዚህን : የክርስቲያን : ስደተኞች : የኢትዮጵያ : ሕዝብና : መኳንንቱም : ንጉሠ-ም : እንደወንድም : እያዩ : ተቀብለው : በሚያውቁት : ሥራ : ደልድለው : ርስትና : ሥፍራ : ከፍለው : ሰጧቸው ። ይኸ : ሁሉ : ከሆነ : በኋላ ፤ ከከሊፋ : ሐኪም : የቀጠሉት : የእስላም : አገረ : ገዥዎች : የኃይሉን : አስተዳደራቸውን : ለውጠው : በክርስቲያኖቹ : ላይ : የዠመሩትን : ስደትና : መከራ : አቆሙ ። ከኢትዮጵያም : ንጉሥ : ጋር : የተቋረጠው : ግንኙነት : ንግዱም : እንደገና : ቀጠለ ።

በዚህም ፡ መካከል ፡ በአባ ፡ ክሪስቶዶሎ ፡ የሊቀ ፡ ጳጳስና ፡ ዘመን ፡ (፩፻፴፱-
፩፻፷፱ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ አብዱም ፡ የሚባል ፡ ሐሰተኛ ፡ ደብዳቤ ፡ ይዘ ፡ መጥቶ ፡ አባ ፡
ቁርሎስ ፡ ተብሎ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ጳጳስ ፡ ሆነ ። የዚህንም ፡ ወሬ ፡ ሺዚሩ ፡ ቢሰማ ፡
ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ ለምን ፡ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ ሐሰተኛ ፡ ሰው ፡ ላክህ ፡ ብሎ ፡ ወቀሳቸው ።
ሊቀ ፡ ጳጳሱም ፡ አልላክሁም ፡ ብለው ፡ በዚሁ ፡ ሲከራክሩ ፡ ሞቱና ፡ በርሳቸው ፡
ምትክ አባ ፡ ቁርሎስ ፡ (፩፻፸፫-፩፻፹፫ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ የሊቀ ፡ ጳጳስናውን ፡ ሥል
ጣን ፡ ያዙ ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ቪዚር ፡ ባድር ፡ ኤል ፡ ገማል ፡ የሚባል ፡ የእስላሞቹ ፡
የወታደር ፡ አለቃ ፡ አባ ፡ ሳዊሮስ ፡ የሚባሉትን ፡ ቀብተው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ለጵ
ጵስና ፡ እንዲልኩ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ ልመናም ፡ ትእዛዝም ፡ ጨምሮ ፡ ጠየቃቸው ።
ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ አባ ፡ ቁርሎስም ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ የእስላሞቹ ፡ ወዳጅ ፡ የሆኑትን ፡
አባ ፡ ሳዊሮስን ፡ ቀብተው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ላኩዋቸው ። አባ ፡ ሳዊሮስም ፡
የጵጵስና ፡ ሹመታቸውን ፡ ለመያዝ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሲደርሱ ፡ በሐሰተኛ ፡ ደብዳቤ ፡
መጥቶ ፡ ጳጳስ ፡ ሆኖ ፡ የተቀመጠው ፡ ቁርሎስ ፡ እንግዲህ ፡ አታላይነቴ ፡ መገለጡ ፡
ነው ፡ ብሎ ፡ ሸሸቶ ፡ ወደ ፡ ዳሕላቅ ፡ ሔደ ። ይኸም ፡ ዳሕላቅ ፡ በአክሱሞች ፡
ጊዜ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ የነበረው ፡ በአሁኑ ፡ ሰዓት ፡ የእስላሞቹ ፡ ግዛት ፡ ስለ
ሆነ ፡ አሰተኛውን ፡ ጳጳስ ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ላኩትና ፡ በሺዚሩ ፡ ትእዛዝ ፡
አንገቱ ፡ ተቆርጦ ፡ ተገደለ ፡ ይባላል ።

ስዚህ ፡ በኋላ ፡ በእስላሞቹ ፡ ሹም ፡ ተመርጠው ፡ በሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ በአባ ፡
ቁርሎስ ፡ እጅ ፡ ተቀብተው ፡ የመጡት ፡ አባ ፡ ሳዊሮስ ፡ ከንጉሡ ፡ ተገናኝተው ፡
የክብርና ፡ የማዕርግ ፡ ሥፍራቸውን ፡ ከያዙ ፡ በኋላ ፡ እስላሞቹን ፡ እየደገፉ ፡
በኢትዮጵያ ፡ እንዲበረክቱ ፡ መስጊድም ፡ እየወሩ ፡ አምልኮአቸውን ፡ እንደልብ ፡
እንዲያመልኩ ፡ ይረዱ ፡ ዝመር ። ይኸም ፡ ሁኔታ ፡ በግብፅ ፡ ባለሥልጣኖችና ፡
በኢትዮጵያ ፡ መካከል ፡ የስምምነት ፡ መንገድ ፡ ለመፍጠር ፡ የተደረገ ፡ በመስል ፡
የመስጊዱ ፡ መሠራትና ፡ የእስላሞቹ ፡ መብርከት ፡ ንጉሡንም ፡ ሕዝቡንም ፡ በቁጣ ፡
አስነሥቶ ፡ ጳጳሱን ፡ እስከ ፡ መታወር ፡ አደረሳቸው። የአቡነ ፡ ሳዊሮስ ፡ ወንድም ፡
ከጳጳሱ ፡ ጋር ፡ ላስታ ፡ መጥቶ ፡ አብሮ ፡ ይኖር ፡ ነበርና ፡ አሁን ፡ በንጉሡ ፡ ትእዛዝ ፡
ጳጳሱ ፡ ሲታወሩ ፡ እርሱ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ሔደ ፡ እስላሞቹን ፡ ደስ ፡ ለማሰኘት ፡
ባደረጉት ፡ ሥራ ፡ መታወራቸውን ፡ በዝርዝር ፡ ለሺዚር ፡ ባድር ፡ ኤል ፡ ገማል ፡
ነገረው ፡ እርሱም ፡ እኔ ፡ የማዘውንና ፡ የምረልገውን ፡ ነገር ፡ ያልፈጸምህ ፡
እንደሆነ ፡ በግብፅ ፡ ግዛት ፡ ያሉትን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሁሉ ፡ በሙሉ ፡
አስፈርሳቸዋለሁ። ብሎ ፡ የማስፈራሪያ ፡ ቃል ፡ ላከበት ። የኢትዮጵያም ፡ ንጉሥ ፡
ግርማ ፡ ሥዩም ፡ በግብፅ ፡ ካሉት ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ አንዱን ፡ ድንጋይ ፡
ብታፈርስ ፡ ከመካ ፡ የመስጊዱን ፡ ደንጊያ ፡ አስመጥቼ ፡ አሠራሃለሁ። ፡ የሚል ፡
የፋከራ ፡ ቃል ፡ መለሰለት ። በዚህ ፡ መካከል ፡ ግርማ ፡ ሥዩም ፡ ሞቶ ፡ ልጁ ፡
ይምርሐነ ፡ ክርስቶስ ፡ ነገሠ ። በእስላሞቹም ፡ ላይ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ለማስለቀቅ ፡ የኢ
ውሮፓ ፡ የክርስቲያን ፡ ነገሥታት ፡ የመስቀል ፡ ጦርነት ፡ የተባለውን ፡ ድርጅት ፡ አዘ
ጋጅተው ፡ ከሺ፩፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምረው ፡ እስከ ፡ ሺ፫፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ በዐረቦቹ ፡

ላይ : ስለተነሡባቸውና : ኃይላቸው : በመጠኑ : ሲቀነስ : ወይም : ወደነዚያ : ሲያዘነብል : በዚህ : ሁኔታ : ግርማ : ሥዩምና : ተከታዮቹ : ሳይጠቀሙበት : አልቀረም ።

ቀጥሎ : ባለው : በይምርሐነ : ክርስቶስ : ዘመነ : መንግሥት : የኢትዮጵያና : የግብፅ : መሪዎች : ግንኙት : ከቀድሞው : የተሻለ : ሆነ ። አባ : ሳዊሮስ : የእስላም : ወዳጅ : ተብለው : በግርማ : ሥዩም : ጊዜ : ከታሠሩ : ወዲህ : ይምርሐነ : ክርስቶስ : በዘመኑ : ወደ : ግብፁ : ሊቀ : ጳጳስና : ወደ : አገረ : ገዥው : ወደ : ቪዚር : አፍዳል : ልከ : አባ : ጊዮርጊስን : አስመጣ : ዳሩ : ግን : አባ : ጊዮርጊስ : ደግሞ : ስለታምነታቸውና : በንግድ : ገንዘብ : መሰብሰባቸው : ስለታወቀ : ወደ : ግብፅ : ተመለሱ ። ግብፅም : እንደደረሱ : ቪዚር : አፍዳል : በዚሁ : የተነሣ : አሠራቸው ። በተረፈ : በይምርሐነ : ክርስቶስ : ዘመን : የዓባይ : ውሃ : ወደ : ግብፅ : የሚወርደው : ስላነሰና : በግብፅ : አገር : የውሃ : ችግር : ስለተፈጠረ : የኢትዮጵያ : መንግሥት : ወደ : ግብፅ : እንዳይወርድ : ገድቦት : ነውና : ሐደው : ተነጋግረው : (አማልደውን) : ያስለቀቁ : ብሎ : ቪዚር : አፍዳል : ሊቀ : ጳጳሱን : ከአባ : ቄርሎስ : ቀጥሎ : የተሾሙትን : አባ : ሚካኤል : ወደ : ኢትዮጵያ : መምጣታቸውና : ውሃውን : ማስለቀቃቸው : ተጽኑል ። አባ : ሚካኤል : (አባ : ከይሎስ : ፬ኛ) : የነበሩበት : ዘመን : ከ፩ሺ፹፬ : ዓ : ም : ገዢዎ : እስከ : ፲፯፻ : ዓ : ም : ነው ።

ምዕራፍ : ፪፫ ።

በዚህ : ዘመን : አጭር : የዓለምና : የፀረቦች : ሁኔታ ።

የአክሱም : መንግሥት : በወደቀበት : የዛጉዬ : መንግሥት : በገጠረበት : መካከል : (፳፻—፩ሺ ፩፻ : ዓ : ም ሕረት : ግድም) : የዓለም ሁኔታ : ምን : ነበረ : የሚል : አሳብ ቢመጣብን : ለዚህ : መልሱን : ለመስጠትና : የየመንግሥቱን : የፓሎስቲክ : አቋቋም ፣ አስተዳደሩን ፣ የርስ : በርስ : ውጊያውን : የሃይማኖቱን : የሥነ : ጽሑፉን : የሥልጣኔውን : ሁኔታ : በዝርዝር : ለማሳየት : ብንፈልግ : ሰፊ : ጊዜና : በሺ : የሚቆጠር : የጽሑፍ : ገጽ : ያስፈልጋልና : አጭር : በሆነ : መንገድ : ሁኔታውን : አሳይተን : ወደ : አገራችን : ንጉሥ : ወደ : ቅዱስ : ሐርቤ : እንመለስ ።

ቀድሞ : ከመላው : አውሮፓ : ምንም : ያህል : ሳይተርፍ : በንድ : የሮማ : ቁጥር : ሥልጣንና : አገዛዝ : ውስጥ : ተጠቃልሎ ሲተዳደር : ከክርስቶስ : በፊት : ከ፶-እስከ : ፫፻፺፭ : ዓ : ም : የቆየው : አውሮፓ : ከታላቅ : ቱዎድስዮስ : ሞት : ወዲህ : (፫፻፺፭-፬፻፸፯ : ዓ : ም :) የምሥራቁና : የምዕራቡ : ግዛት : እየተባለ : ከሁለት : ተከፍሎ : ሲተዳደር : የቆየው : በአሁኑ : ጊዜ : ባለፈው : እንዳመለከትነው : ከምሥራቅ : ሰሜንና : ከሰሜን : የወረዱት : አንግሎ : ሳክሶን : ቪዚጎት : ቫንዳል : ፍራንክ : አስትሮጎት : ሎንጎባርድ : የሚባሉት : ወደ : መካከለኛውና : ወደደቡብ : ወደ : ምሥራቁም : አውሮፓ : ከገቡና : ከነዋሪው : ሕዝብ : ከተደባለቁ : ወዲህ : (፬፻፸፯—፯፻፷፭ : ዓ : ም :) የምሥራቁ : የሮማ : ግዛት : (ቁስጥንጥንያ) : ባለፈው :

እንዳመለከትነው ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ የፋርሶችና ፡ የዐረቦች ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ የሎን
ጎምባርድ ፡ ወረራ ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ እያዋከበው ፡ ሲደክም ፡ (፳፻፳፭-፺፻፵፬ ዓ፡ ም ፡)
በዚሁ ፡ መካከል ፡ በመካከለኛውና ፡ በምሥራቁ ፡ አውሮፓ ፡ ከአንግሎ ፡ ሳክሶንና ፡
ከፍራንኮች ፡ ከሌሎቹም ፡ ውስጥ ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ እየተነሡ ፡ ከዐረቦች ፡ ጋር ፡
እየተከላከሉ ፡ ታላላቅ ፡ መንግሥት ፡ ያቋቁሙ ፡ ዠመር ።

ከነዚህ ውስጥ ፡ በጣም ፡ የታወቁት ፡ ለዛሬዎቹ ፡ ፈረንሳዮች ፡ መንግሥት ፡
እንደመሥራች ፡ የሚቆጠሩት ፡ እንሻርል ፡ ማርተ ፡ ተነሡ ። ይህም ፡ ሰው ፡ ዐረ
ቦች ፡ የሰሜን ፡ አፍሪካን ፡ በሙሉ ፡ ይዘው ፡ ከዚያ ፡ የሚዲቴራኔን ፡ በሕር፡ እየ
ተሸገሩ ፡ የአውሮፓን ፡ ደቡብና ፡ የኤስፓኝን ፡ አገር ፡ በሙሉ ፡ ወርረው ፡ ወደ
ፈረንሳዊ ፡ ግዛት ፡ ሲገቡ ፡ ጥቁቲዬ ፡ ከሚባለው ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ ከእስላሞቹ ፡
መሬ ፡ ከአብደል ፡ ራህማን ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ አሸንፎ ፡ (፺፻፴፪ ዓ፡ ም ፡) አው
ሮፓን ፡ ከእስላም ፡ ወረራ ፡ አዳኝ ። ከርሱ ፡ ወዲህ፡ሻርልማኝ ፡ ተነሥቶ ፡ በዙሪያው ፡
ያሉትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገዶች ፡ አሸንፎ ፡ በኤስፓኝ ፡ ያሉትንም ፡ ዐረቦች ፡ እያ
ጠቃ ፡ የምዕራብ ፡ ኤውሮፓን ፡ ሰፊ ፡ የቁጣር ፡ መንግሥት ፡ አደረጋት ። እር
ሱም ፡ በሬት ፡ ሃይማኖቱ ፡ አረመኔ ፡ ስለነበረ ፡ በኋላ ፡ በሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ፡በል
ዮን ፡ ፫ ፡ እጅ ፡ ተጠምቆ ፡ የምዕራብ ፡ የቁጣር ፡ ግዛት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ተብሎ፡
በ፳፻ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ዘውድ ፡ ደፋ ። ከዚያ ፡ በሬት ፡ ግን ፡ የፍራንኮች ፡ ንጉሥ ፡
ብቻ ፡ ይበል ፡ ነበር ።

ከርሱ ፡ በቀር ፡ በዛሬው ፡ የእንግሊዝ ፡ አገር ፡ የኢርላንድ ፡ የስኮትላንድ ፡ የእንግሊዝ ፡
መንግሥታት ፡ ተብለው ፡ ከሶስት ፡ ላይ ፡ ተከፍለው ፡ በየራሳቸው ፡ ሲተዳደሩ ፡ ትልቁ ፡
አልፍሬድ ፡ በነገሠበት ፡ ዘመን ፡ (፳፻፸፩-፳፻፺፱ ዓ፡ ም) ላይ ፡ የእንግሊዝን ፡ (አንግሎ ፡ ስክ
ሶንን) መንግሥት ፡ ከፍ ፡ ለማድረግ ፡ ችሏል። እንደዚሁም ፡ የጀርመን ፡ ሕዝብ ፡ በሬት ፡
የፍራንኮቹ ፡ ነገሥታት ፡ ሲያስፈራሩት ፡ ሲወጉት ፡ ሲደርቡት ፡ ቆይተው ፡ በመጨረሻ ፡
በቨርዶን ፡ ላይ ፡ በ፳፻፵፫ ዓ፡ ምሕረት ፡ በተደረገው ፡ ስምምነት ፡ ነፃነቱን ፡ አግኘቶ ፡
መንግሥቱን ፡ አቋቁሞ ፡ እያደርም ፡ እየበረታ ፡ ወደደቡብ ፡ ወደኢጣልያ ፡ ግዛ
ቱን ፡ ስለአስፋፋ ፡ እስከዚህ ፡ ጊዜ ፡ መሬዎቹ ፡ የጀርመን ፡ ነገሥታት ፡ ይበሉ ፡ የነበሩት ፡
ቀረና ፡ በታላቁ ፡ አቶን ፡ ጀማሪነት ፡ (፱፻፴፯ ዓ፡ ም ፡) ፡ እንደፈረንሳዮቹ ፡ ንጉሠ ፡ ነገ
ሥት ፡ እንደ ፡ ሻርልማኝ ፡ የጀርመን ፡ የቁጣር ፡ ግዛት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ይበሉ ፡
ዠመር ። ከአቶን ፡ ወዲህ ፡ እነአራተኛው ፡ ሀንሪ ፡ እነፍሬዴሬክ ፡ በርባሩስ ፡ የጀርመ
ንን ፡ የቁጣር ፡ ግዛት ፡ ከፍ ፡ ከፍ ፡ ከማድረግ ፡ አልበዘኑም ።

በዚሁም ፡ ጊዜ ፡ የጀርመን ፡ የቁጣር ፡ ግዛት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትና ፡ የሮማ ፡
ርእሰ ፡ ሊቃኝ ፡ ጳጳሳት ፡ የቤተ ፡ መንግሥትንና ፡ የቤተ ፡ ክህነትን ፡ የሥልጣን ፡
ሥያሜ ፡ በመሻማት ፡ ከሺ ፡ ፸፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ፩፻ ፡ ፩፻፳፪ ፡ ሲያጣላ ፡
የቆየውን ፡ ጉዳይ ፡ አባ ፡ ጎርጎርዮስ ፡ ፪ኛና ፡ ቁጣሩ ፡ ሐንሪ ፡ ፱ኛ ፡ ከኖሱ (ኢጣ
ሊያ ፡) ላይ ፡ የሥጋዊው ፡ ጉዳይ ፡ ለንጉሠ ፡ የመንፈሳዊው ፡ ጉዳይ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡
ተለይቶ ፡ ተሰጠና ፡ ታረቁ ።

በጀርመን : የቁጣር : ግዛት : ያልተጠቀሰሉት : በምዕራብ : እንግሊዘኛና : ፈረንሳይኛ : የየራሳቸውን : መንግሥት : እንዳቋቋሙ : በኤስፓኝም : ዐረቦች : እንደተመሠረቱበት : በምሥራቅ : የሆንግጋይ : የቡልጋሪያ : የፖሎኝ : የመስኮብ : የዜርቢያ : (የንስላቪያ) : የኢጣልያ : ደቡባዊ : ክፍሎች : በነገሥታትና : በመሳፍንት : የሚገዙት : ሁሉ : መንግሥታቸውን : በየጊዜው : ሲያቋቋሙ : በሌላው : ክፍል : ከዐረብ : አገር : የተነሣው : መንግሥት : መቀመጫውን : ከመዲና : (ዐረብ) : ወደ : ደማስቆ : (ሶርያ) : ከደማስቆ : ወደባግዳድ : (ሜስፖታሚያ) : ያዘረው : በዚህ ጊዜ : ታላቅነቱ : የታወቀው : የዐረቦች : መንግሥት : ሥርወ : መንግሥቱን : (ዲናስቲውን) : እያለዋወጠ : ከመግነን ግዛት : ከማስፋፋት : አላቋረጠም ። የግዛታቸው : ስፋት : ከደቡብ : ዐረብ : እስከ : ቀስጥንጥንያ : መንግሥት : ወሰን : እስከ : አንንጾኪያ : በንድ : ወገን : ከመካከለኛው : ምሥራቅ : ከቻይና : ጫፍ : ወደ : ምዕራብ : እስከ : ኤስፓኝ : ይደርሳል ።

ከመሐመድ : ነቢይ : እስከ : አሊ : ድረስ : (፯፻፷፩) ዓ : ም : ያሉት : መቀመጫቸውን : በመዲና : አድርገው : ግዛት : ከማስፋፋት : ይልቅ : የእስላምን : ሃይማኖት : አጽንተው : በመመሥረት : ስመ : ጥርነት : ካገኙ : በኋላ : የነርሱን : ሥርወ : መንግሥት : የገለበጡት : በአሜያድ : ስም : የሚጠሩት : ከሊፋዎች : መቀመጫቸውን : በደማስቆ : አድርገው : ከቀስጥንጥንያና : ከፋርስ : መንግሥታት : ያገኙትን : ሥልጣኔ : ከራሳቸው : ከዐረብኛው : ጋር : እያቀላቀሉ : የዐረብን : መንግሥት : ታላቅ : አድርገው : ከሃይማኖቱ : ይበልጥ : እላይ : እንዳልነው : ግዛታቸውን : ከቻይና : ጫፍ : እስከ : ሜዴቴራኔ : (ኤስፓኝ) : ጫፍ : በማድረሳቸው : ታወቁ : (፯፻፷፩-፯፻፺) ፡ ዓ : ም :) ።

ከነርሱ : በኋላ : አባሲድ : የሚባለው : ቤተሰብ : (ሥርወ : መንግሥት) : ወስዶ : ዋና : መቀመጫውን : በግዳድ : አድርጎ : ከቀድሞው : የበለጠ : ዐረብኛ : ሃይማኖቱና : ቋንቋው : ሥልጣኔው : በመካከለኛው : ምሥራቅና : በአፍሪካ : ሰሜን : ሥር : እየሰደደ : ተስፋፋ ። የመገመሪያው : ከሊፋ : አቡ : አል : አባስ : የአሜያዱን : ዳግማዊ : ማርዋን : ከሊፋ : በ፯፻፶ ዓ : ም ሕረት : ካሸነፈ : በኋላ : ደማስቆን : ትቶ : የመንግሥቱን : ዋና : መናገሻ : ከተማ : ወደ : ሜሶ : ፖታሚያ : እንዲዞር : አደረገው ።

ከአባሲድ : ነገሥታት : (ከሊፋዎች) : ውስጥ : በጣም : ገናናዎቹ : በግዳድን : የመሠረተው : አል : ማንሱር : (፯፻፶፬-፯፻፸፮ ፡ ዓ : ም) : እና : ሁሩን : አል : ራቪድ : (፯፻፹፯-፳፻፱ ፡ ዓ : ም) : ናቸው ። በነዚህ : ከሊፋዎች : የዐረብ : መንግሥት : መቸውንም : አግኝቶ : የማያውቀውን : ገናናነት : አገኘ ። በየአለበት : የመስጊዱ : የትምህርት : ቤቱ : የቤተ : መንግሥቱ : ሕንፃ : ባብ : አል : ዳሃህብ : ካልድ : የሚባሉት : ሁለቱ : ቤተ : መንግሥት : ለትንግርት : ተሠርተው : በውስጡ : የከሊፋዎቹና : የቤተ : ሰባቻቸው : መደሰቻ : የሊቃውንት : መሰብሰቢያ : ሆኖ : በዚህ : ዘመን : በግዳድ : የዕውቀት : መገባደጃ : በንድ : ወገን : የተደላ : የደስታ : መፈጸሚያ :

ሆንች ። ስለዚህ ፣ ዘመንና ፣ ስለራሽድ ፣ «ሸና ፣ አንድ ፣ ሌሊት» ፣ የሚባለውን ፣ መጽሐፍ ፣ ማንበብ ፣ ነው ።

የአሳብ ፣ ነፃነት ፣ ለሊቃውንት ፣ ስለተሰጠ ፣ ከግሪክና ፣ ከላቲን ፣ ማናቸውም ፣ የዕውቀት ፣ ጽሑፍ ፣ ወደ ፣ ዐረብኛ ፣ እየተተረጎመ ፣ በዐረብኛ ፣ የፍልስፍናው ፣ የግጥሙ ፣ የማናቸውም ፣ ድርሰት ፣ መጽሐፍ ፣ እንደጎርፍ ፣ ይፈልቅ ፣ ዠመር ።

የታላላቆቹና የከሊፋዎቹ፣ ዘመናዊነት፣ ጌትነትና፣ ሀብት፣ ከመጠን፣ ያለፈ፣ ነበር ። በዋናው ፣ ከሊፋ፣ በራሽድ ፣ ግምጃ፣ ቤት፣ ፱፻ ፣ ሚሊዮን፣ የወርቅ ፣ ቁርጥራጭ፣ (ቀለበት)፣ ነበር፣ ይባላል ። በዚህ ፣ ጎን፣ የወታደራ ፣ ዝግጅት ፣ የተሟላ ፣ ነበር ፣ ከማናቸውም ፣ ዘር ፣ ይልቁንም ፣ ከቱርክ ፣ ዘር ፣ እየመጣ ፣ በማገልገል ፣ በጣም ፣ ጸባሪ ። ጻፉ ፣ ግን ፣ እያደር ፣ ዘራቸው ፣ ቱርክ ፣ ከሆኑት ፣ የወታደር ፣ አለቅነት ፣ እየያዙ ፣ ባለሥልጣን ፣ ሲሆኑ ፣ ነባሮቹን፣ እስከ ፣ ማስፈራት ፣ ደረሱ ። ከግራና ፣ ከቀኝም ፣ የሞንጎል ፣ የፋርስ ፣ አለቆች ፣ እየመጡ ፣ እንደዚህ ፣ የገነነውን ፣ የበረብን ፣ መንግሥት ፣ በመውጋት ፣ ሊያደክሙት ፣ ሞከሩ ። እያደርም ፣ ቱርኮቹ ፣ እየበረከቱ ፣ በክርስቲያንነቱ ፣ የጸናውን ፣ ዝርዝር ፣ ታሪኩን ፣ ባለፈው ፣ ያነበብነውን ፣ የቁስጥንጥንያን ፣ መንግሥት ፣ ገልብጠው ፣ የዐረቦቹንና የፋርሶቹን ፣ ሥርወ ፣ መንግሥት ፣ አስወግደው ፣ የራሳቸውን ፣ የተኩት ፣ ቱርክ ፣ ባለሥልጣናት ፣ ሆኑ ። በሺህ ፣ ፳፻፶፭ ፣ በሺህ ፣ ፱፻፸፯ ፣ ዓ ፣ ም ፣ መካከል ፣ ጅንጂስክን ፣ በሺህ ፣ ፫፻፴፯ ፣ እና በሺህ ፣ ፱፻፺ ፣ ዓ ፣ ም ፣ ላይ ፣ ታማርላን ፣ የሚባሉት ፣ የሞንጎል ፣ ሕዝብ ፣ መሪዎች ፣ ከሰሜን ፣ (ከመንጎል) ፣ ተነሥተው ፣ የዐረብንና የቁስጥንጥንያን ፣ ግዛት ፣ ተቃውመው ፣ እስከ ፣ ታናሽ ፣ እስያ ፣ ድረስ ፣ ሰፊ ፣ መንግሥት ፣ በማቆም ፣ ጣልቃ ፣ ሲገቡ ፣ በጠቅላላው ፣ ግን ፣ የዐረብን ፣ ሃይማኖትና ፣ ግዛት ፣ በሙሉ ፣ ወርሰው ፣ የሞንጎልንና የቁስጥንጥንያን ፣ የቁሳር ፣ ግዛት ፣ አሸንፎ ፣ የክርስቲያንን ፣ መንግሥት ፣ ሁሉ ፣ የተጫነ ፣ የቱርክ ፣ መንግሥት ፣ ነው ።

ቱርኮች ፣ ከአሥራ ፣ አንደኛው ፣ መቶ ፣ ዓመት ፣ ዠምረው ፣ በኦትማን ፣ መሪነት ፣ ቱርኪስታን ፣ ከሚባለው ፣ ሰሜናው ፣ አገር ፣ ተነሥተው ፣ ቁልቁል ፣ ወደ ፣ ታናሽ ፣ እስያ ፣ ወርደው ፣ ለክርስቲያኖች ፣ መንግሥታት ፣ ያን ፣ ጊዜ ፣ እንደ ፣ አንጋፋ ፣ የሚቆጠረውን ፣ የቁስጥንጥንያን ፣ መንግሥት ፣ (ምሥራቃዊ ፣ የርም ፣ ግዛት) ፣ የሚባለውን ፣ በሙራድ ፣ ፪ኛ ፣ በመሐድ ፣ ፪ኛ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥት ፣ አሸንፈው ፣ ባቢሎንን ፣ ፓሊስቲን ፣ ዕርያን ፣ ያዙ ። ከዚህ ፣ ውስጥ ፣ በተለይ ፣ የጌታችን ፣ የኢየሱስ ፣ ክርስቶስ ፣ መቃብር ፣ የሚገኝበትን ፣ ኢየሩሳሌምን ፣ መግዛታቸውን ፣ በምዕራብ ፣ አገር ፣ ያሉት ፣ የፈረንሳይ ፣ የእንግሊዝ ፣ የጀርመን ፣ የክርስቲያን ፣ መንግሥታት ፣ ከድፍረትም ፣ ከጥቃትም ፣ ቆጠሩት ፣ የክርስቲያን ፣ ሊቃነ ፣ ጳጳሳትና ፣ በሕታውያንም ፣ «እንዴት ፣ እናንተ ፣ እያላችሁ ፣ የተቀደሰውን ፣ ሥፍራ ፣ የጌታችንን ፣ መቃብር ፣ እስላም ፣ ይግዛው» እያሉ ፣ ሰበኩላቸው ። ከዚህ ፣ የተነሣ ፣ «የመስቀል ፣ ጦርነት» ፣ ተብሎ ፣ የተሠየመው ፣ የዘመቻ ፣ ድርጅት ፣ ተደርጎ ፣ እነዚህ ፣ የምዕራብ ፣ መንግሥታት ፣ የቱርክን ፣ መንግሥት ፣ ከኢየሩሳሌም ፣ ለማስወጣት ፣ ከ፲፱ኛው ፣ መቶ ፣ ዓ ፣ ም ፣ ዠምረው ፣ እስከ ፣ ፲፯ኛው ፣ መቶ ፣ ዓ ፣ ም ፣ ድረስ ፣ በየጊዜው ፣ ተዋጉ ። ነገር ፣ ግን ፣ እየተሸነፉ ፣ ኢየሩ

ሳሌምን ፡ ማስለቀቅ ፡ ሳይሆንላቸው ፡ ቀረ ። በመጨረሻም ፡ የቱርክ ፡ መንግሥት ፡ የማይሸነፍ ፡ ሆኖ ፡ ከወዲያ ፡ በአውሮፓ ፡ እስከ ፡ ነምሳ ፡ (አትሪቭ) ፡ ድረስ ፡ ከወዲህም ፡ በዚያው ፡ የዐረቦቹ ፡ ይዘታ ፡ በነበረው ፡ በአፍሪቃ ፡ በግብፅና ፡ በምጥጥ ፡ በሱዋኪም ፡ በዳህላቅ ፡ የቱርክ ፡ ባለሥልጣኖችና ፡ የነርሱን ፡ ግዛት ፡ የተቀበሉት ፡ ተወላጆች ፡ ተደላድለው ፡ ተቀመጡ ።

ስለዚህ ፡ ቀድሞ ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ግንኙነት ፡ ከቁስጥንጥንያ ፡ መንግሥት ፡ እንደነበር ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ በዛጉዬዎች ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግንኙነቷ ፡ በዘመኑ ፡ ከተነሡት ፡ ከነዚህ ፡ የዐረብና ፡ የቱርክ ፡ ከሊፋዎችና ፡ በተለይ ፡ ከነርሱ ፡ እየተሾሙ ፡ ግብፅን ፡ ከሚገዙት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ ይኸን ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ አሁን ፡ ወደዛጉዬ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በተለይም ፡ ከይምርሐን ፡ ቀጥሎ ፡ ወደነገሠው ፡ ወደ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ እንመለስ ።

ምዕራፍ ፡ ፸፬ ።

የቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ (ገብረ ፡ ማርያም) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት-በቅዱስ ፡ ሐርቤና ፡ በእስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ በአባ ፡ ገብርኤል ፡ መካከል ፡ የተነሣው ፡ ጠብ ።

ይምርሐን ፡ ሲሞት ፡ ከባሕርይ ፡ የተወለደ ፡ ልጅ ፡ ስለአልነበረው ፡ በመንግሥቱ ፡ የወንድሙ ፡ የጃን ፡ ሥዩም ፡ ልጅ ፡ ሐርቤ ፡ ነገሠ ። እርሱም ፡ ወደፊት ፡ ታሪኩን ፡ የምናነበው ፡ የስመ ፡ ጥሩው ፡ ንጉሥ ፡ የላሊበላ ፡ ወንድም ፡ ነው ። ስሙ ፡ በሀገራችን ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ወይም ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡ ይባላል ፤ ዐረቦች ፡ ቀኑዳ ፡ ፈረንጆች ፡ ሲኖዳ ፡ ወይም ፡ ሸኑዳ ፡ ይሉታል ። ይሁን እንጂ ፡ የኢትዮጵያን ታሪክ ፡ የጸፋት ፡ ሁሉ ፡ ስሙን ፡ በዚሁ ፡ በኢትዮጵያው ፡ አጠራር ፡ ሐርቤ ፡ ወይም ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡ እያሉ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ንጉሥ ፡ የቀረው ፡ ሥራው ፡ ሁሉ ፡ ጠፍቶ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ በማሾም ፡ ምክንያት ፡ በርሱና ፡ በእስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ በአባ ፡ ገብርኤል ፡ መካከል ፡ የተነሣውን ፡ ጠብ ፡ ጸሐፊው ፡ ሁሉ ፡ በስሙ ፡ ይተርክለታል ።

በካይሮ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ (፩ሺ፩፻፴፩-፩ሺ፩፻፵፭ ፡ ዓ ፡ ም) ፡ እንደ ፡ ሬኖዶት ፡ አጻጻፍ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ሆነው ፡ የተቀመጡት ፡ አባ ፡ ገብርኤል ፡ ፪ኛው ፡ ናቸው ፤ እርሳቸውም ፡ ከቅዱስ ፡ ማርቆስ ፡ ዠምሮ ፡ ፸ኛ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ መሆናቸው ፡ ነው ። በኢትዮጵያም ፡ የዚህ ፡ ዘመን ፡ ጳጳስ ፡ አባ ፡ ሚካኤል ፡ ይባላሉ ።

ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ራሱ ፡ ቅዱሳት ፡ መጻሕፍትን ፡ በመመልከት ፡ ወይም ፡ በዘመኑ ፡ ከነበሩት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሊቃውንት ፡ በመስማት ፡ ይሁን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሥፋት ፡ የሕዝቡን ፡ ብዛት ፡ በመመልከት ፡ እንደዚሁም ፡ በእስላም ፡ የተከበበው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ በመጥበብ ፡ ፈንታ ፡ እየሠፋ ፡ እንዲሔድ ፡ ጽኑ ፡ ሀሳብ ፡ ነበረው ፡ ይባላል ። ለዚህም ፡ ከግብፅ ፡ ተመርጠው ፡ የሚመጡት ፡ ጳጳሳት ፡ ሁሉ ፡ የማዕርግ ፡ ሥፍራቸውን ፡ ይዘው ፡ ከንጉሡ ፡ ጋር ፡ መቀመጥና ፡ ያለውን ፡ ከማጥናት ፡ ለመጣላቸው ፡ ቅስና ፡ ዲቁና ፡ ከህነትና ፡ በራኬ ፡ ከመስጠት ፡ በቀር ፡ ከአውራጃ ፡ ወደአውራጃ ፡ እየዘሩ ፡ በማስተማር ፡ የክርስትናን ፡ ሃይማኖት ፡ ለማስፋፋት ፡ አለመቻላቸውን ፡ ተመ

ለከተ ። ስለዚህ ፡ በኒቅያ ፡ ጉባኤ ፫፻፲፰ቱ ፡ ሊቃውንት ፡ ስለጳጳሳትና ፡ ስለኤጲስ ፡
 ቆጶሳት ፡ ሹመት ፡ የወሰኑትን ፡ ሕግ ፣ የምሥራቅ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ የሚተዳደ
 ሩበትን ፡ ደንብና ፡ ሥርዓት ፡ ተመልክቶ ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ ጳጳሱን ፡ አባ ፡ ሚካ
 ኤልን ፡ በኢትዮጵያ ፡ አውራጃ ፡ እየዘሩ ፡ ክርስትናን ፡ ለሕዝቡ ፡ የሚያስተምሩ ፡
 ከኢትዮጵያውያን ፡ መነኮሳት ፡ ውስጥ ፡ ሰባት ፡ ኢጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ይሹሙልን ፡ ብሎ ፡
 ጠየቃቸው ። ጳጳሱም ፡ ይኸን ፡ የመሰለውን ፡ ነገር ፡ የበላይን ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ አባ ፡
 ጉባኤልን ፡ ሳላስራቅድ ፡ አልቸልም ፡ የሚል ፡ መልስ ፡ ሰጡት ። ስለዚህ ፡ ቅዱስ ፡
 ሐርቤ ፡ ከሊቃውንቱ ፡ ጋር ፡ መክሮ ፡ አንድ ፡ ደብዳቤ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ፩ ደብዳቤ ፡
 ለግብፁ ፡ አገረ ፡ ገዢ ፡ ለከሊፋ ፡ አል ፡ ሀፊዝ ፡ ጽፎ ፡ የኤጲስ ፡ ቆጶሳቱን ፡ ሹመት ፡
 እስፈቅደው ፡ እንዲመጡ ፡ ወደ ፡ ካይሮ ፡ መልክተኞቹን ፡ ላከ ። መልክተኞቹም ፡
 ወደ ፡ ግብፅ ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ ከነዚህ ፡ መልክተኞች ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ ዙፋኑን ፡ ለተቀ
 ጣው ፡ ለድልንዳድ ፡ ዘር ፡ ጉዳይ ፡ ለመነጋገር ፡ ምናልባትም ፡ የሚላከው ፡ ጳጳስ ፡ ለዛ
 ጉዳይ ፡ ዘር ፡ በመሆን ፡ ፈንታ ፡ ሸዋ ፡ ላለው ፡ ለውነተኛው ፡ ሰሎሞናዊ ፡ ነጋሣ ፡ ይላክ ፡
 ለማለት ፡ እሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ዘንድ ፡ ገብተው ፡ ሲነጋገሩ ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ከቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ የተላኩትን ፡ መልክተ
 ኞች ፡ በመልክም ፡ ተቀብለው ፡ ጥያቄያቸውን ፡ ሊፈጽሙላቸው ፡ አልቻሉም ።
 ከሊፋውም ፡ የቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ጥያቄ ፡ እንዲራደም ፡ በነገሩ ፡ በገባበት ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ
 ነገሩን ፡ በመጥፎ ፡ አኳኝን ፡ እየተረገጡ ፡ ከኢትዮጵያውያን ፡ ተወላጅ ፡ ውስጥ ፡
 ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ የተሾሙ ፡ እንደሆነ ፡ ቆይተው ፡ ራሳችንን ፡ እንችላለን ፡ ማለታ
 ቸው ፡ ራሳቸውንም ፡ ሲችሉ ፡ በጳጳስ ፡ ሹመት ፡ ምክንያት ፡ የሚመጣልን ፡ ግብር ፡
 ይቋረጥና ፡ የበላይነታችንም ፡ ይቀራል ፡ ብለው ፡ እመለከቱና ፡ ከሊፋውም ፡ ለቅዱስ
 ሐርቤ ፡ መልእክት ፡ ደስ ፡ ለማሰኘት ፡ ያሰበው ፡ ሳይከናወን ፡ ቀረ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡
 ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ አባ ፡ ጉባኤል ፡ እንደዚያው ፡ ከጥንት ፡ ሲያያዝ ፡ እንደመጣው ፡
 ደንብ ፡ ከዚህ ፡ የሚላከው ፡ ጳጳስ ፡ በቂ ፡ ነውና ፡ የኤጲስ ፡ ቆጶሳቱ ፡ ሹመት ፡
 እያስፈልገውም ፡ የሚል ፡ ደብዳቤ ፡ ለቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ አሲዘው ፡ መልክተኞቹን ፡ መለ
 ሷቸው ። ቅዱስ ፡ ሐርቤም ፡ በነገሩ ፡ በጣም ፡ አዝኖ ፡ ሳለ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ያሉት ፡
 ጳጳስ ፡ ስላረጁና ፡ በርሳቸውም ፡ ፈንታ ፡ ጳጳስ ፡ ተልኮ ፡ እስኪመጣ ፡ ድረስ ፡ የኢ
 ትዮጵያን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የሚያስተዳድር ፡ አሁንም ፡ አሮጌውን ፡ ጳጳስ ፡
 አባ ፡ ሚካኤልን ፡ ረዳት ፡ ሆኖ ፡ የሚሠራ ፡ ከኢትዮጵያውያን ፡ ውስጥ ፡ አንድ ።
 ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ እንኳን ፡ ይሹሙልን ፡ ብሎ ፡ እንደገና ፡ የጥያቄ ፡ ደብዳቤ ፡ አሲዘ ፡
 ሁለተኛ ፡ ጊዜ ፡ መልክተኞች ፡ ወደግብፅ ፡ ላከ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚያው ፡ በፊተኛው ፡
 ስሜት ፡ የተነሣ ፡ የቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ አሳብ ፡ ሳይራደም ፡ ቅርቶ ፡ በዚህ ፡ ምክን
 ያት ፡ በቅዱስ ፡ ሐርቤና ፡ በጳጳሱ ፡ በአባ ፡ ሚካኤል ፡ በሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ በአባ ፡
 ጉባኤል ፡ መካከል ፡ የበረታ ፡ ጠብና ፡ ክርክር ፡ ተነሥቶ ፡ ነበር ።

በ፳፻፱፻፵ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ እንደተደረገው ፡ ሕዝቡና ፡ የቤተ
 ክህነቱ ፡ ወገንም ፡ እሁለት ፡ ተከፍሎ ፡ ግማሹ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ለመሾም ፡

እምቢ ፡ በማለታቸው ፡ ከንጉሣቸው ፡ ከቀዳስ ፡ ሐርቤ ፡ ጋር ፡ ሆነው ፡ ጳጳሳቱን ፡ የሚያሙ ፡ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ያልነበረ ፡ የኤጲስ ፡ ቆይታ ፡ ሹመት ፡ ምንገደርጋል ፡ እያሉ ፡ ንጉሡን ፡ የሚያሙ ፡ ነበሩ ። ከነዚህ ፡ ወገን ፡ በኋለኛው ፡ ጊዜ ፡ የተዘጋጀው ፡ ስንክሣራችን ፡ በሚያዝያ ፡ ፫ ቀን ፡ በሚነበበው ፡ ላይ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ አባ ፡ ገብርኤልን ፡ ብፁዕ ፡ ወቅዱስ ፡ እያለ ፡ ሲያመሰግን ፡ የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ (ስሙን ፡ ሳይጠራ) ፡ ኤጲስ ፡ ቆይታ ፡ ካልተሾመ ፡ ብሎ ፡ ከሊቀ ጳጳሱ ፡ ከአባ ፡ ገብርኤል ፡ ስለተጣላ ፡ እግዚአብሔር ፡ ተቆጥቶ ፡ በአገሩ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ መቅወፍት ፡ አወረደበት ፡ ተብሎ ፡ የተጻፈው ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ይነበባል ።

ይኸንን ፡ የመሰለውን ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ ዘመን ፡ የነበረ ፡ ቅዱሳት ፡ መጻሕፍትን ፡ ያላነበበ ፡ ሑሩ ፡ ወመሐሩ ፡ ያለውንም ፡ የክርስቶስንም ፡ ትእዛዝ ፡ ያልሰማ ፡ የዋሕ ፡ ሕዝብ ፡ ያምን ፡ እንደሆነ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በእስላምና ፡ በአረመኔ ፡ የተከበበውን ፡ አገራን ፡ የሚያስተምሩ ፡ ኤጲስ ፡ ቆይታ ፡ ከጳጳሱ ፡ በታች ፡ ያሹሙልኝ ፡ ብሎ ፡ የሚለምነውን ፡ ንጉሥ ፡ እግዚአብሔር ፡ በመውደድና ፡ በመባረክ ፡ ፈንታ ፡ ተቆጥቶ ፡ በአገሩ ፡ ላይ ፡ መቅወፍት ፡ አወረደበት ፡ ብሎ ፡ በዛሬ ፡ ጊዜ ፡ የሚያምን ፡ አይገኝም ። በዚህ ፡ ዓይነትም ፡ የተጻፈውን ፡ ስንክሣር ፡ በዘመኑ እንኳን ፡ ቢጻፍ ፡ ሳያርሙ ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ በበዓል ፡ ቀን ፡ ሕዝብና ፡ ካህናት ፡ ባሉበት ፡ መካከል ፡ ማንበብ ፡ የሚገባ ፡ አይመስልም ።

ስለዚህምንም እንኳን ፡ ስንክሣሩን ፡ የማረሙ ክፍል ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ሥልጣን ፡ ቢሆንና ፡ በዚሁም ፡ የተነሣ ፡ በሊቀ ፡ ጳጳሳቱና ፡ በጳጳሱም ፡ ላይ ክፉ ፡ ነገርና ፡ ነቀፋ ፡ እንኳን ፡ አብዝተን ፡ መጻፍ ፡ ባንወድ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤን ፡ (ገብረ ፡ ማርያምን) ፡ በዚህ ፡ ሥራው ፡ ላገር ፡ ተወላጅ ፡ ሥልጣን ፡ ለክርስቲናም ፡ ማስፋፋት ፡ ሲል ፡ አጥብቆ ፡ በመጣላቱና ፡ በመከራከሩ ፡ ዘሬ ፡ በሕይወት ፡ ያለን ፡ ኢትዮጵያውያን በበኩላችን ፡ ልናከብረው ፡ ልናመሰግነው ፡ ይገባል ።

የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ብላቱን ፡ ጌታ ፡ ጎሩይ ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡ በጸባይጽ፩ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ባሳተሙት ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፋቸው ፡ በጳጳሱ ፡ በጅ ፡ ገጽ ፡ ላይ ፡ ጽፈውት ፡ ይገኛል ። ጉዳዩ ፡ በመሠረቱ ፡ ፩ ፡ ሆኖ ፡ ያተራረክ ፡ መንገድ ፡ ለየት ፡ አድርጓል ። የርሳቸው ፡ ጽሑፍ ፡ ከሚለው ፡ ውስጥ ፡ በጭሩ ፡ የሚገኘው ። ንጉሡ ፡ አባ ፡ ሚካኤልን ፡ ኤጲስ ፡ ቆይታ ፡ እንዲሾሙ ፡ መጠየቁ ፡ ጳጳሱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ ሳላስፈቅድ ፡ አልሾምም ፡ በማለታቸው ፡ ንጉሡ ፡ ወደ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ልክ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ በዚሁ ፡ መሠረት ፡ ኤጲስ ፡ ቆይታ ፡ እንዲሾም ፡ ፈቅጃለሁ ፡ ብለው ፡ ወደ ፡ አባ ፡ ሚካኤልና ፡ ወደንጉሡ ፡ ቢልኩ ፡ በዚሁ ፡ የግብፁ ፡ ከሊፋ ፡ ይኸማ ፡ ከሆነ ፡ ግብራችን ፡ መቅረቱ ፡ አይደለምን ፡ አሁንም ፡ ኤጲስ ፡ ቆይታ ፡ እንዳይሾም ፡ ላክበት ፡ ብሎ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ነግሮ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ለጳጳሱ ፡ የፊተኛውን ፡ ቃላቸውን ፡ ለውጠው ፡ ወደአባ ፡ ሚካኤል ፡ መላክቸውና ፡ በዚሁ ፡ ከኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ ጋር ፡ መጣላቸውን ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ የአስክንድርያን ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ታሪክ ፡ በሙሉ ፡ የጻፈው ፡ ፊኖ
ዶት ፡ እርሱንና ፡ ሌላውንም ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ እየተከታተሉ ፡
የሚጽፉት ፡ ታሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እላይ ፡ በተተረከው ፡ መሠረት ፡ ነው ።

አንደዎዜማ ፡ አጻጻፍ ፡ የኤጲስ ፡ ቆጶሳቱን ፡ ሹመት ፡ ያስቀሩት ፡ ጳጳሱም ፡
ሊቀ ፡ ጳጳሱም ፡ ሳይሆኑ ፡ የግብፁ ፡ ከሊፋ ፡ አስቀርቶት ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ የኢትዮ-
ጵያው ፡ ንጉሥ ፡ ጠብ ፡ ከጳጳሳቱ ፡ ጋር ፡ በመሆን ፡ ፈንታ ፡ ለጉዳዩ ፡ መሠና
ክል ፡ ከፈጠረው ፡ ከክሊፋው ፡ ጋር ፡ ይሆን ፡ ነበር ። ከሊፋውም ፡ የአስላም ፡
መሪ ፡ ስለሆነ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ቢጣላ ፡ ያምር ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ አይደለም ።

እንዲያውም ፡ በየታሪኩ ፡ የተጻፈው ፡ የጌቱ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ሹመት ፡
በአባ ፡ ገብርኤልና ፡ በፊተኛው ፡ ከሊፋ ፡ ጊዜ ፡ ከተሰናከለ ፡ ወዲህ ፡ በይሆን ፡
ላሁኑ ፡ ጳጳስ ፡ እንደረዳት ፡ ሆኖ ፡ የሚመራ ፡ ፩ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ እንኳን ፡
ይሾምልን ፡ ብሎ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ በጠየቀና ፡ በከለከሉት ፡ ጊዜ ፡
ከሊፋ ፡ አሊ ፡ የሚባለው ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤን ፡ ደስ ፡ ለማሰናኘት ፡ ጥያቄውን ፡
በሙሉ ፡ ደግፎ ፡ ከአባ ፡ ገብርኤል ፡ በኋላ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ የሆኑትን ፡ አባ ፡
ዮሐንስን ፡ ከኢትዮጵያውያን ፡ መካከል ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ እንዲሾም ፡ እንዲፈ-
ቅዱ ፡ ጠየቃቸው ፡ እምቢ ፡ በሉም ፡ አሠራቸው ። ሊቀ ፡ ጳጳሱም ፡ ይኸው ፡
ከሊፋ ፡ አሊ ፡ ከሥልጣኑ ፡ በሞት ፡ እስኪለይ ፡ ድረስ ፡ በእሥር ፡ ቤት ፡ ኖሩ ፡ ይባ-
ላል ። የረኅዶችን ፡ መጽሐፍ ፡ ፪፻፳፮ ፡ ገጽ ፡ ተመልከት ። በላስታም ፡ እንደዚሁ
ጳጳሱ ፡ አባ ፡ ሚካኤልና ፡ ንጉሡ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ በዚሁ ፡ ተጣልተው ፡
ከሶላታት ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ሲከራከሩ ፡ መንግሥት ፡ እንዲያውም ፡ ላንተ ፡ አይገ-
ባህም ፡ ነበር ፡ የሚገባው ፡ በሸዋ ፡ ላለው ፡ ለሰሎሞን ፡ ዘር ፡ ነው ፡ ብለው ፡
በቁጣ ፡ በመናገራቸው ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ተናዶ ፡ አሠራቸው ፡ ደባላል ።

ስለዚህ ፡ የነገሩን ፡ አኳኋን ፡ ስንመለከተው ፡ የጠቡ ፡ መሠረት ፡ የሥርወ ፡
መንግሥት ፡ ጉዳይ ፡ ይሆናል ። ምናልባት ፡ የአስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳትና ፡
የኢትዮጵያው ፡ ጳጳስ ፡ ለፊተኛው ፡ ለሰሎሞንናዊ ፡ ነጋሢ ፡ ዘር ፡ እያደሉ ፡ እየ-
ተላላኩም ፡ የዛጉዬን ፡ ዘር ፡ እንደባዕድ ፡ በለተመለከቱት ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤም ፡
ይኸንኑ ፡ በማወቅ ፡ አንድ ፡ ለርሱ ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ታማኝ ፡ የሆነ ፡ ኢት-
ዮጵያዊ ፡ መዠመሪያ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስነት ፡ አሰጥቶ ፡ ቀጥሎም ፡ ጳጳስ ፡ አሰኝቶ ፡
የግብፁን ጳጳስ ፡ ጨርሶ ፡ ለማባረር ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ የጠቡ ፡ መነሻ ፡ ከሥር ፡
በቀጥታ ፡ የዚሁ ፡ የኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ሹመት ፡ ሆኖ ፡ በመጨረሻ ፡ ጠቡ ፡ እየከ-
ረረ ፡ ሲሄድ ፡ ጳጳሳቱ ፡ ይኸ ፡ የአዲስ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ (ዛጉዬ) ፡ ንጉሥ ፡ ከዚህ ፡
በፊት ፡ ያልነበረውን ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ አዲስ ፡ ጥያቄ ፡ ከአመጣ ፡ እኛም ፡
ሕዝቡን ፡ በስብከት ፡ አስነሥተን ፡ የቀደሞውን ፡ የነጋሢ ፡ ዘር ፡ እናንግሥ ፡
ብለው ፡ ተላልከው ፡ ይኸንኑም ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ሰምቶ ፡ በበኩሉ ፡ እነዚያ ፡
የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ስሜት ፡ ከላቸው ፡ እኔ ፡ ደግሞ ፡ ግብፃዊውን ፡ አስቀርቼ ፡
ለመንግሥቱ ፡ የሚሰማማኝን ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ጳጳስ ፡ አሾማለሁ ፡ ብሎ ፡ ይሆናልና ፡
አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ እንለፈው ።

በለፋት ምዕራፎች : በአክሱም : እየተከታተሉ : የነገሡት : ነገሥታት : ከደቡብ : ፀረብ : የመጡ : አግዓዝያን : ሳባውያን : የሆኑ : ሃይማኖታቸው : ከእስራውያንና : ከደቡብ : ሃረብ : ያመጡት : ጨረቃ : (መሕርም) : ሰማያ : ኮከብ : (አስታር) : መሆኑን : በነዲዛና : (አብርሃ) : ላይ : በትክክል : ተመልክተነዋል : ኒዛና : በሠራቸው : ሐውልቶች : ላይ : ኒዛና : ወልደ : እለግሚዳ : ብእስየ : ሐሌን : ንጉሠ : አክሱም : . . . ንጉሠ : ነገሥት : ወልደ : መሕርም : ያሉውን : መድገም : አስፈላጊ : አይመስለኝም ።

አሁን : በዚህ : በቀዳስ : ሐርቤ : ዜና : መዋዕል : ላይ : እንደምንመለከተው : ከአክሱም : ወደሸዋ : ሸሸቶ : የተቀመጠውን : ስደተኛ : ነጋሢ : ጳጳስ : በበኩሉ : ለማስመጣት : ወደእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘንድ : የላከውን : ደንበኛው : ነጋሢ : የሰሎሞን : ዘር : ይለዋል ።

መቸም : በኢትዮጵያ : በነዋሪው : የኩሽና : የከም : ሕዝብ : ላይ : አዳዲስ : ሕዝብ : በየጊዜው : እየመጣ : መግባቱን : በሰፊው : አመልክተናል ። ከገቡትና : ገዢዎች : ሆነው : ከተመሠረቱት : ውስጥ : ከደቡብ : ፀረብ : የመጡት : ሳባውያን : አግዓዝያን : ሲሆኑ : በነዚህ : ገጽ : ጅኤላዊ ፣ ግብፃዊ ፣ ሕንድ ፣ ግሪክ : እንደመጡ : መግባቱ : የታወቀ : ነው ። ከግብፃውያን : ከሕንድ : በቀር : የቀሩት : ጅኤላውያንና : ምናልባት ግሪክ : ከአግዓዝያንና : ከሳባውያን : ጋር : ዙፋን : እየተፋለሙ : መሪነትን : የያዙበት : ጊዜ : አይጠፋም ። ዘስቃሌስ : (ዘሐቀሌ)? : የተባለው : የዕርዕ : ቋንቋ : የሚናገር : ንጉሥ : እንደነበረ : ስንመለከት : በቋንቋ : ብቻ : በመወሰን : ፈንታ : ዘርም : ከግሪኮች : እንዳለው : አይታወቅም ። በ . ስ . የሚጨርሱ : ስሞች : እንደዚህ ስቃሌስ : እንደ : አሬላስ : ያሉት : ገንዘባቸውን : በግሪክኛ : ያጻፉት : ሳባውያን : መሆናቸው : ትንሽ : ያጠራጥራል ።

እንደዚህም : ምናልባት : ከሳባውያን : በፊት : ቀዳማዊ : ምኒልክና : ከርሱ : ጋር : ወደኢትዮጵያ : መጥተው : ሥርወ : መንግሥት : መሠረቱ : የሚባለው : የሐውልትና : የጽሑፍ : ማስረጃ : ለጊዜው : በይገኝም : አውነት : ይሆን : ይሆናል ። ወደፊትም : ማስረጃው : በተዠመረው : የኦርኬዎሎጂ : ምርመራ : ይወጣ : እንደሆነ : አይታወቅም ። ከነርሱ : ቀጥሎ : ከደቡብ : የመጡት : የነአብርሃ : (ኒዛና) : የነካሌብ : (እለ : አጽባሐ) : ዘር : የመንግሥቱን : መሪነት : ይዘት : ሲኖር : ምናልባት : ከካሌብ : በኋላ : ደግሞ : ጅኤላውያን : የሰሎሞን : ዘሮች : መልሰው : ይዘው : እስከ : ድልነዓድ : ድረስ : ገዝተው : እንደሆነ : ለመጠራጠር : ብዙ : ምክንያት : አለን ።

ጃኛው : በምዕራፍ : ፴፫ : ገጽ : ፪፻፲ : በ፫ : መደብ : የነገሥታቱን : ዝርዝር : ባመለከትነው ውስጥ ከ፫ቱ : በንደኛው : በላ : ሬደል : በተመለከተው : በመዠመሪያው : አምድ : ቀጥር : ፳፰ : ላይ : ያለው : ንጉሥ : ቤተ : ጅኤል : ይባላል ።

፬ኛው ፡ በምዕራፍ ፡ ፳፩ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፷፬ ፡ ላይ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በነገሥታት ፡
ዝርዝር ፡ ላይ ፡ ስሙ ፡ ያልተገኘው ፡ እነሊትማን ፡ ከደንጊያ ፡ ላይ ፡ ያገኙት ፡
ጽሑፍ ፡ ሐሃኒ ፡ ዳንኤል ፡ ወልደ ፡ ፌሬም ፡ (ሐሄ ፡ ዳንኤል ፡ ወልደ ፡ ኤፍሬም) ፡
የሚለው ፡ የርሱም ፡ የአባቱም ፡ ስም ፡ የጳጳሳውያን ፡ ስም ፡ ነው ።

፫ኛው ፡ ከአዱሊስና ፡ ከአክሱም ፡ ዙሪያ ፡ እየተለቀሙ ፡ ከተገኙት ፡ ገንዘ
ቦች ፡ ጳጳሌል ፡ የሚባለው ፡ የወርቅ ፡ ገንዘብ ፡ ያሠራው ፡ ኢዮኤል ፡ (የጳጳሳዊ ፡
ስም) ፡ ገርስም ፡ (የጳጳሌል ፡ ስም ?) ፡ በመዳብ ፡ ያሠሩ ፡ አሉ ። በዚህ ፡
ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ ከጳጳሳውያን ፡ ውስጥ ፡ ከዛጉዬዎች ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡
ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ክርስትናን ፡ ያልተቀበሉ ፡ የዮዲት ፡ ጳጳሳውያን ፡ ፈላ
ሾች ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ክርስትናን ፡ የተቀበሉ ፡ የነጻነኤል ፡ የነድልነዳድ ፡
ጳጳሳውያን ፡ (የሰሎሞን ፡ ዘርኝ) ፡ ለብቻ ፡ መንግሥትን ፡ ሲናጠቁ ፡ የእስክንድ
ርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ከፈላሾቹም ፡ ከዛጉዬዎቹም ፡ ይልቅ ፡ ክርስትናን ፡ ተቀ
ብለው ፡ ደንበኛ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥታቸውን ፡ ተክለው ፡ ነጋሥያን ፡ ለሆኑት ፡
ጳጳሳውያን ፡ ለነድልነዳድ ፡ አድልተው ፡ በዚህ ፡ ከዛጉዬዎቹ ፡ ጋር ፡ መጣላታ
ቸው ፡ ይሆናል ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ወደፊት ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ አንጻንድ ፡
የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ኢትዮጵያዊውን ፡ ጳጳስ ፡ ለማስደረግ ፡ ወደኢየሩሳሌምና ፡
ወደአንጻኪያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ወደነ ፡ አባ ፡ አግናጥዮስ ፡ እስከ ፡ መላላክ ደር
ሰዋል ። አንደኤው ፡ ቊጃጃጃጃ ፡ ዓ፡ ም፡ ቶማስ፡ የሚባል ፡ ኢትዮጵያዊ ፡
በአባ ፡ አግናጥዮስ ፡ እጅ ፡ ለጵጵስና ፡ መቀበቱ ፡ ባንጻንድ ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡
ተጽፎ ፡ ይገኛል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ ከቅዱስ ፡
ሐርቤ ፡ ቀጥሎ ፡ በኢትዮጵያና ፡ በታሪኳ ፡ ውስጥ ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ የሆነውን ፡ የላ
ሊባላን ፡ ታሪክ ፡ በሚከተለው ፡ እንመልከት ።

የላሊበላ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ።

ምዕራፍ ፡ ፫፭ ።

ስለላሊበላ ፡ ልደትና ፡ እድገት - ስደትና ፡ ንግሥ ።

ምንም ፡ እንኳን ፡ በውስጡ ፡ በዛሬ ፡ አንባቢ ፡ ልብ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡
ጥርጣሬን ፡ የሚፈጥር ፡ ብዙ ፡ ተአምራት ፡ በሞላበት ፡ ላሊበላ ፡ ሕይወትና ፡
መንግሥት ፡ እንደ ፡ ምስክር ፡ ሆኖ ፡ የሚቆጠረው ፡ የራሱ ፡ ገድል ፡ ነው ።
ገድሉ ፡ የተጻፈው ፡ በዘመኑ ፡ ሳይሆን ፡ በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ በ፲፬ኛው ፡ መቶ ፡
ዓ፡ ም ፡ ላይ ፡ ወይም ፡ በአሄ ፡ ዘርዓ ፡ ያዕቆብ ፡ ዘመን ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።
ሙሴ ፡ ዊሊያም ፡ ራይት ፡ በ፲፰፻፹፯ ፡ ዓ ም ሎንዶን ፡ ሙዜውምና ፡ መጻሕፍት ፡
ቤት ፡ ያሉትን ፡ የኢትዮጵያን ፡ መጻሕፍት ፡ በወጡበት ፡ የካታሎግ ፡ (የዝርዝር) ፡
መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ በቀጥር ፡ ፪፻፺፬ ፡ (ccxciv) ፡ ላይ ፡ ስለገድለ ፡ ላሊበላ ፡ የተ
ጻፈው ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ። «ወሀብኩ ፡ አነ ፡ ዘርዓ ፡ ያዕቆብ ፡
ወስመ ፡ መንግሥትየ ፡ ቆስጠንጢኖስ ፡ ለዛቲ ፡ መጽሐፈ ፡ ገድለ ፡ ላሊበላ ፡
ከመ ፡ ይኩነኒ ፡ መርሐ ፡ . . . . . ፡ ወዓዲ ፡ ዘአውጽአ ፡ ለዛቲ ፡ መጽ

ሐፍ : ቡተመንግኖ : አመክነ : ጎልጎታ : ቅዱስ : አመሂ : ጳጳስ : ወአመሂ : ቀሲስ : ወአመሂ : ርኡስ : ውጉዘ : ለይኩን : በአፈ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : እስክ : ደኅሪት : እስትንፋስ : አሜን > ። በሌላ : ሥፍራ : ደግሞ : «ለዛቲ : መጽሐፍ : ዘጸሐፉ : አባ : አምኅ : በምግባረ : ሠናይ : ፍጹም : በእንተ : ፍቅሩ : ለላሊበላ : ጸድቅ : ዘተሰምየ : ገብረ : መስቀል : ከመ : ይኩኖ : መርሐ : በመንግሥተ : ሰማያት : . . . . . » ይላል : ስለዚህ : ይኸን : መጽሐፍ : ከአፄ : ዘርዓ : ያዕቆብ : በፊት : የነበሩ : አባ : አምኅ : የሚባሉ : ጽፈውት : አፄ : ዘርዓ : ያዕቆብ : ለመድኅኔ : ዓለም : ቤተ : ክርስቲያን : ሰጥተውት : ይሆናል : በዚህ : ምክንያት : ገድለ : ላሊበላ : ዘቅዱስ : መድኃኔ : ዓለም : ይባላል ።

ይኸን : መጽሐፍ : ስለኢትዮጵያ : ጽሑፍ : እንደነሉዶልፍ : ዲልማን ፣ ጉይዲ ፣ ኮንቲ : ሮሲኒ ፣ ረኔ : ባሴት : . . . . በብዙ : የደከሙትና : በዚህ : ልናመሰግናቸው : የሚገባን : ሙሴ : ገፍል : ፔሩሶ : (Jules Perruchon) : የሚባሉት : የፈረንሳይ : ሊቅ : ወደፈረንሳይ : ተርጉመው : ግዕዙን : ከፈረንሳይ : ተርጉም : ጋር : አሳትመው : እንዲራብ : አድርገውታል ።

በዚህ : በገድለ : ላሊበላ : ውስጥ : በመገጥመሪያው : ክፍል : እንደመቅድም : ያለ : ተጽፎ : ከዚያ : ልደቱ : እድገቱ : በልደቱና : በእድገቱ : መካከል : የተደረገለት : ተአምራት ፣ መልአክ : ይዘት : ወደሰማይ : አውጥቶ : ከእግዚአብሔር : እንዳገናኘው ፣ ወንድሙ : ሐርቤ : መንግሥቱን : ይቀማኛል : ብሎ : እንደምን : እንዳሳደደው : ከዚያ : ተመልሶ : ወደኢየሩሳሌም : እንደሄደ : ከኢየሩሳሌም : ተመልሶ : ከወንድሙ ጋር : እርቅ : አድርጎ : እንደምን : እንደነገው : በዘመኑ : ሁሉ : የተደረገለት : ልዩ : ልዩ : ተአምራት : በብዙ : ዓይነት : ተጽፏልና : በገድለ : የተጻፈውን : ሁሉ : በዚህ : የታሪክ : መጽሐፍ : ላይ : ለመጻፍ : አንችልም ። ነገር : ግን : ከውስጡ : ለታሪክ : የሚረዳውውን : ጽሑፍ : እየመረጥን : ሳናገባ : አናልፍም ።

መቅድሙን : ሲጨርስ : ስለልደቱ : የተጻፈው : እንደዚህ : ይላል : ። ወሀ ለወት : አሐቲ : ሀገር : እምአህጉራተ : ኢትዮጵያ : እንተ : ትሠመይ : ሮሐ : ሀገረ : ሙላዳ : ለብፁፅ : ላሊበላ : ወሀለወ : በይእቲ : ሀገር : እሐዳ : ብእሲ : እንተ : እምዘመደ : ዓበይት : ወክቡራን : ውብዑላን : ፈድፋድ : በወርቅ : ወበብሩር : በአልባስ : ወበአልባስ : ቀጠንት : ወበአግብርት : ወአዕማት : ወስሙሰ : ለውእቱ : ብእሲ : ዣን : ሥዩም ። ወነሥአ : ሎቱ : ብእሲተ : ወወለደ : እምኔሃ : ለገንቱ : ቡሩክ ወቅዱስ : ዘተሠምየ : ላሊበላ ። . . . . . >

በዚህ : ገድል : እንደተጻፈው : ላሊበላ : የተወለደበት : አገሩ : ሮሐ : አባቱ : በዚህ : አገር : በወርቅና : በብር : በሌትና : በወንድ : አገልጋይ : በልብስ : ሀብታምና : ጌታ : የሆነ : ዣን : ሥዩም : የሚባል : መሆኑ : ነው ። ይኸም : ዣን : ሥዩም : ሀብታም : የነበረ : እንጂ : ንጉሠ : ዣን : ሥዩም : አለመሆኑን : ይገልጽልናል ። ሙሴ : ኮንቲ : ሮሲኒና : ዣን : ባቲስት : ከልብ :

በላቲን ፡ ቋንቋ ፡ ሬኖዶት ፡ የጻፈው ፡ የእስክንድርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ታሪክ ፡ ላሊበላን ፡ የሸኑዳ ፡ (ቀኑዳ) ፡ ልጅ ፡ እንደሚያደርገው ፡ ጠቅሰዋል ። የእስክንድርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ታሪክ ፡ የሸኑዳ ፡ ልጅ ፡ የሚለው ፡ ሸኑዳ ፡ ወይም ፡ ቀኑዳ ፡ ማለት ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ስለሆነ ፡ ላሊበላም ፡ የነገሠው ፡ ከቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ቀጥሎ ፡ ስለሆነ ፡ ወይም ፡ በቤቱ ፡ ማደጉንና ፡ በመንግሥቱ ፡ መከተሉን ፡ በማየት ፡ ብቻ ፡ ልጁ ፡ መስሏቸው ፡ ጽፈውት ፡ ይሆናልና ፡ አባቱን ፡ በዚህ ፡ በገርን ፡ ሥዩም ፡ ማቆም ፡ እውነተኛው ፡ መስሎ ፡ ይታያል ፡ ይመስላልም ፡ ከማለት ፡ እርግጠኛ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ይቻላል ። ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ለአብያተ ፡ ክርስቲያናትና ፡ ገዳማት ፡ ርስትና ፡ ጉልት ፡ በደንብ ፡ በሰጠበት ፡ ጽሑፍ ፡ ላይ ፡ “አነ ፡ ላሊበላ ፡ ወስመ ፡ መንግሥትየ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ወልደ ፡ ሞራራ ፡ (1) ፡ ወልደ ፡ ገርን ሥዩም ፡ ። ይላል ፡ እንጂ ፡ ወልደ ፡ ቀኑዳ ፡ ወይም ፡ ወልደ ፡ ሐርቤ ፡ አይልም ።

በዚህ ፡ በገድሉ ፡ ላይ ፡ እንደተመለከተው ፡ የተወለደ ፡ ለት ፡ ብዙ ፡ ንብ ፡ መጥቶ ፡ ዙሪያውን ፡ እንደ ፡ ማር ፡ ከቦ ፡ ሲያነበንብ ፡ ስላየች ፡ እናቱ ፡ (መስቀል ፡ ገብረት?) ወደፊት ፡ ብዙ ፡ ሠራዊት ፡ የሚከተለው ፡ ትልቅ ፡ ሰው ፡ የሚሆን ፡ ነው ፡ ብላ ፡ ገመተች ፡ ስሙንም ፡ ላሊበላ ፡ ብላ ፡ ሠየመችው ፡ “ላሊበላ ፡ ብሄል ፡ ንህብ አእመረ ፡ ጸጋሁ ፡ ብሄል - ላሊበላ ፡ ማለት ፡ ንብ ፡ ጸጋውን ፡ (ገዢው) አወቀ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህም ፡ ላሊበላ ፡ ማለት ፡ የአገውኛ ፡ አነጋገር ፡ መሆኑን ፡ ሙሴ ፡ ከንቱ ፡ ሮሲኒ ፡ ይጠቅሳሉ ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ላሊበላ ፡ ተወልዶ ፡ በደገ ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ የነበረው ፡ ንጉሥ ፡ ወንድሙ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ ዙፋን ፡ ይቀናቀነኛል ፡ በማለት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ያሳድደው ፡ ነበር ። ስለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ገድሉ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ይገኛል ፡ “ ወበውእቱ ፡ መዋዕል ፡ ሀሎ ፡ እኑሁ ፡ ዲበ ፡ መንበረ ፡ መንግሥት ፡ ዘስሙ ፡ ሐርቤይ ፡ ወሶበ ፡ ሰምአ ፡ ትንቢተ ፡ መንግሥት ፡ በእንተ ፡ ላሊበላ ፡ እኑሁ ፡ . . . . ተሀወከ ፡ ወኩሎሙ ፡ ፍቁራኒሁ ፡ ተሀውኩ ፡ ምስሌሁ . . . » ፡ እያለ ፡ ንጉሡ ፡ ሐርቤይ ፡ ቀንቶ ፡ ወንድሙን ፡ ላሊበላን ሊያስገድለው ፡ ይፈልገው ፡ እንደነበረ ፡ ይገልጻል ። ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ የላሊበላ ፡ እሳት ፡ ከንጉሡ ፡ ጋር ፡ ተስማምታ ፡ በመጠጥ ፡ ውስጥ ፡ መርዝ ፡ ጨምራልካለት ፡ እንደነበረና ፡ የቀመሰው ፡ ሌላ ፡ ስው ፡ ሲሞት ፡ እርሱ ፡ ሳይሞት ፡ እንደቀረ ፡ ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ ሸሽቶ ፡ ወደበረሃ ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ በወታደር ፡ ተይዞ ፡ እንደመጣ ፤ በእግዚአብሔር ፡ ፈቃድ ፡ ያገባትን ፡ መስቀል ፡ ክብራን ፡ ከሰው ፡ ነጥቆ ፡ ነው ፡ ያገባት ፡ የሚል ፡ ከሳሽ ፡ አስነሥቶ ፡ ንጉሡ ፡ ብዙ ፡ ሰዓት ፡ እንደአስገረፈው ፡ ደግሞ ፡ እንደገና ፡ ከሚስቱ ፡ ጋር ፡ ወደበረሐ ፡ ሸሽተው ፡ እንደተቀመጡ ፡ ከዚያ ተመልሰው ፡ ከንጉሡ ፡ እንደታረቁ ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ለንጉሡ ፡ ለሐርቤይ ፡ በሐልም ፡ ተገልጿል ፡ መንግሥትህን ፡ ለላሊበላ ፡ ልቀቅለት ፡ ብሎ ፡ እንደነገረውና ፡ ላሊበላ ፡ እንደነገሠ ፡ ተጽኖል ።

(1) የዛገራን ፡ መንግሥት ፡ የመሠረተውን ፡ መራ (ሞራራ) ተክለ ፡ ገደማኖትን ፡ ማለቱ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።

ስለዚህ ፡ ላሊበላ ፡ በወጣትነቱ ፡ ጊዜ ፡ ከወንድሙ ፡ ከቅዱስ ፡ ሐርቤይ ፡ ጋር ፡ ስምምነት ፡ እንዳልነበራቸው ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በንዳንድ ፡ ጽሑፍና ፡ የቃል ፡ ታሪክ ፡ ከላሊበላ ፡ በሬት ፡ ሕዝባይ ፡ የሚባለው ፡ ወንድሙ ፡ ነግሦ ፡ ላሊበላን ፡ ዙፋን ፡ ይቀናቀነኛል ፡ ሲል ፡ አባሮት ፡ በስደት ፡ ሲኖር ፡ ይኸው ፡ ወንድሙ ፡ ሕዝባይ ፡ በፈቃዱ ፡ ለቀቀለት ፡ የሚል ፡ ይገኛል ፡ ይኸ ፡ ሕዝባይ ፡ የተባለው ፡ እስክንድርያዊው ፡ ጸሐፊ ፡ ሸኑዳ ፡ እንዳለው ፡ ያንኑ ፡ የራሱ ፡ ገድልና ፡ ሌላው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ሁሉ ፡ ያረጋገጠውን ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤይን ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እላይ ፡ እንደተጻፈው ፡ ከቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ በኋላ ፡ ላሊበላ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ሆነ ። ስመ ፡ መንግሥቱም ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ተባለ ፡ የባለቤቱ ፡ ስም ፡ መስቀል ፡ ክብራ ፡ ነው ። ግዕዙ ፡ መስቀል ፡ ክብራ ፡ በዓልተ ፡ ቢሐት ፡ ይላታል ። ከአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡ እነአብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ እነካሌብ ፡ እነገብረ ፡ መስቀል ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ እንደነበሩ ፡ ከዛጉዬ ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡ ላሊበላ ፡ በጣም ፡ ስመ ፡ ጥር ፡ ነው ። የአብርሃ ፡ ስመ ፡ ጥርነት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ዙሪያ ፡ ዐረብን ፡ ኑብያን ፡ በማስገበር ፡ የካሌብ ፡ የሀገረ ፡ ናግራን ፡ የክርስቲያኖችን ፡ አልቋት ፡ ተበቅሎ ፡ የዐረብን ፡ ግዛት ፡ ለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ማረጋገጠው ፡ ሲሆን ፡ ለላሊበላ ፡ ስመ ፡ ጥርነትን ፡ የሰጠ ፡ ደግሞ ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ በዘመኑ ፡ ያሠራቸው ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ናቸው ።

ምዕራፍ ፸፮ ።

የጳጳስ ፡ ምርጫ ።

አባ ፡ ሚካኤል ፡ ተመርጠው ፡ ከመጡ ፡ በኋላ ፡ ሸሽተው ፡ ወደግብፅ ፡ እንደተመለሱ ።

ላሊበላ ፡ በነገሠበት ፡ ዘመን ፡ አባ ፡ ማርቆስ ፡ ፬ኛ ፡ የሚባሉት ፡ ከአባ ፡ የሐንስ ፡ ቀጥለው ፡ (፩፻፩፻፹ - ፩፻፸፻፯) ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስነቱን ፡ በግብፅ ይዘው ፡ ነበር። በርሳቸውም ፡ ዘመን ፡ የግብፅ ፡ ገዥ ፡ ወይም ፡ ንጉሥ ፡ ሱልጣን ፡ አል ፡ አዲል ፡ አቡበክር ፡ ኢብን ፡ አዩብ ፡ ይባላል ። ስለዚህ ፡ ላሊበላ ፡ እንደነገሠ ፡ ከግብፅ ፡ ጳጳስ ፡ ለማስመጣት ፡ እንደተለመደ ፡ ገጸ ፡ በረከቱን ፡ አሲዘ ፡ መልክተኞች ፡ ወደ ፡ ካይሮ ፡ ላከ መልክተኞቹ ፡ በብዙ ፡ ድካም ፡ ካይሮ ፡ ከደረሱ ፡ በኋላ ፡ የጳጳሱ ፡ ምርጫ ፡ ጉዳይ በቶሎ ፡ ሳይከናወን ፡ ቀርቶ ፡ በመንገድ ፡ ከገጠማቸው ፡ ችግር ፡ በቀር ፡ በካይሮ ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ ተቸግረው ፡ ሰነበቱ ፡ ይባላል ። የችግራም ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ የእስላሞቹ ፡ ባለሥጣኖች ፡ በመነኮሳቱ ፡ ላይ ፡ ባደረጉት ፡ ስደት ፡ ምክንያት ፡ ለምርጫ ፡ የሚቀርብና ፡ ለጵጵስና ፡ ሹመት ፡ የሚመጥን ፡ መነኮስ ፡ በመጥፋቱ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ላይ ፡ እነዚህ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በኢትዮጵያ ፡ መንግሥትና ፡ በግብፅ ፡ የኮኖት ፡ ቤተክርስቲያን ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በመሥጋት ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ ለጵጵስና የምትልኩትን ፡ ሰው ፡ እኛው ፡ መርጠን ፡ እንስጣችሁ ፡ ወይም ፡ ለኛ ፡ ሳታስታው

ቁና ፡ ሳታስፈቅዱ ፡ ሾማችሁ ፡ እንዳትልኩ ፡ እያሉ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳቱን ፡ ያስቸግሯቸው ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ ያዲ ፡ ላሊበላ ፡ መላክተኞች ፡ ቪ ወር ፡ ሙሉ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳቱን ፡ ደጅ ፡ በመጥናት፡ከደከሙ ፡ በኋላ ፡ ጳጳሱ ፡ ተመርጦ ፡ ሳይሰጣቸው ፡ በመቅረቱ፡ደጅ ፡ ጥናት ፡ ስለሰለቸቸው ፡ ወደሠልጣኑ ፡ ሄደው ፡ ችግራቸውን ፡ አመለከቱ ። ከዚህ በኋላ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ሠልጣኑ ፡ በቀጥታ ፡ ስለገባበት ፡ አባ ፡ ኪሎስ ፡ የሚባሉ ፡ የፋዎህ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ የሙላባስ ፡ ልጅ ፡ ሚካኤል ፡ ተብለው ፡ ተሠይመው ፡ ለጳጳስና ፡ ተቀቡ ። የኢትዮጵያ ፡ መልክተኞች ፡ አባ ፡ ሚካኤልን ፡ ተቀብለው ፡ ወደአገራቸው ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ በተለይ ፡ ወደላስታ ፡ ከተማ ፡ ወደ አዳፋ ፡ ደረሱ ። ጳጳሱ ፡ በሚያምር ፡ በወርቅ ፡ ቅብ ፡ ዕቃ ፡ በተጫነች ፡ በቅሎ ፡ ተቀምጠው ፡ ወደ ከተማው ፡ ሲገቡ ፡ አዲ ፡ ላሊበላ ፡ መሳፍንቱንና ፡ መኳንንቱን ፡ ይዘ ፡ በታላቅ ፡ ሰልፍ ፡ በብዙ ፡ ክብርና ፡ ደስታ ፡ ተቀበላቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በንጉሠ ፡ ትእዛዝ ፡ የአልፍኝ ፡ አሸከሮች ፡ ቍጥራቸው ፡ አርባ ፡ የሚደርስ ፡ ሰዎች ፡ ተደልደለው ፡ ለጳጳሱ ፡ ተሰጡ ። ለጳጳሱም ፡ መተዳደሪያ ፡ አርባ ፡ መንደር ፡ ተለይቶ ፡ ተሰጣቸው ። ጳጳሱ ፡ ወደላስታ ፡ በገቡበትና ፡ ንጉሠ ፡ በክብር ፡ ሕዝቡም ፡ በዓል ፡ አድርጎ ፡ በደስታ ፡ በዘፈን ፡ የተቀበላቸውለት ፡ ቅዳሴ ፡ ቀድሰው ፡ ሲጨርሱ ፡ እንዳጋጣሚ ፡ ዝናም ፡ ስለዘነመ ፡ ጳጳሱ ፡ ስለመጡ ፡ የእግዚአብሔር ፡ በረከትና ፡ ረድኤት ፡ ወረደልን ፡ ብሎ ፡ ሕዝቡ ፡ በደስታ ፡ ላይ ፡ ደስታ ፡ ተሰማው ።

ጳጳሱ ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ ክብር ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እንደተቀመጡ ፡ እንደኩልቦ፡ በ፬ኛው ፡ እንደከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ በአምስተኛው ፡ ዓመት ፡ ተመልሰው ፡ ወደግብፅ ፡ ሄዱ ። ሊቀ ፡ ጳጳሱም ፡ ሥፍራህን ፡ ትተህ ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ ተመለስህ ፡ ብለው ፡ ቢጠይቋቸው ፡ እቴጌዬቱ ፡ ወንድሜን ፡ ገብሮንን ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስነት ፡ ካልሾምህልኝ እያሉ ፡ ጧትና ፡ ማታ ፡ ቢጨቀጭቁኝ ፡ በኤጲስ ፡ ቆጶስነት ፡ ቀበሁት ፡ ገብሮን ፡ የኤጲስ ፡ ቆጶስነቱን ፡ ሥልጣን ፡ ከአገኘ ፡ ወዲህ ፡ በአዳፋ ፡ ከተማ ፡ ተቀምጦ ፡ በቀጥታ፡ካህናቱን ፡ ቀሳውስቱን ፡ ይዘ ፡ የጳጳስና ፡ ሥራ ፡ ይሠራ ፡ ዠመር ። ወደኔም ፡ የሚመጣውን ፡ ከልክሎ ፡ የቤተ ፡ ክህነቱን ፡ ሥልጣን ፡ በሙሉ ፡ ቀማኝ ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዠምሮ ፡ ሕዝቡም ፡ ካህናቱም ፡ እኔን ፡ በንቀት ፡ ዓይን ፡ ይመለከቱኝ ፡ ዠመር ። ገብሮንም ፡ የጳጳስናውን ፡ ሥልጣኔን ፡ መቀማቱ ፡ አንሶት ፡ ሊገደለኝ ፡ ይፈልግ ፡ ዠመር ። ስለዚህ ፡ ሸሽቼ ፡ ወዳገሬ ፡ መመለስ ፡ ግዴታ ፡ ሆነብኝ ፡ ብለው ፡ አመለከቱ ። ከዚህ፡በኋላ፡ሊቀ ፡ ጳጳሳቱ፡አባ ፡ ዮሐንስ ፡ (ከአባ፡ማርቆስ፡የተከተሉትን?)፡ነገሩን ፡ ለማስመርመርና፡እውነትም፡ሆኖ፡ቢገኝ፡ቤተ፡መንግሥቱን፡ምነው፡እንደዚህ ፡ ያለ ፡ ሥራ ፡ መሥራታችሁ ፡ ብሎ ፡ ለመውቀስ ፡ አባ ፡ ሙሴ ፡ የሚባል ፡ መነኩሴ ፡ ወደላስታ ፡ ላኩ ፡

መነኩሴውም ፡ ደርሶ ፡ ከንጉሠና ፡ ከእቴጌዬቱ ፡ ተገናኝቶ ፡ የመጣበትን ፡ ጉዳይና ፡ አባ ፡ ሚካኤል ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳቱ ፡ ያቀረቡትን ፡ አቤቱታ ፡ በዝርዝር ፡ አስረዳ ። እርሱም ፡ ሲጨርስ ፡ ንጉሠ ፡ ጉዳዩ ፡ ይኸ ፡ አይደለም ፡ ጥፋተኛው ፡ ጳጳሱ ፡ አባ ፡ ሚካኤል ፡ (አባ ፡ ኪሎስ) ፡ ናቸው ። እርሳቸውም ፡ ወርቅ ፡ ሰረቀ ፡ ብለው ፡

ዓቃቢውን : ቁስ : አስገደሉት = እርሱን : በገደሉ : ጊዜ : የሚቹ : ቁስ : ወገኖችና :
 ጭፍሮች : የነበሩት : እንደ : ጸድቅ : የሚያዩት : ቁስ : በመገደሉ : ተናደው :
 ለመግደል : አስበው : ነበር = ገብሮን : (ገድሮን ?) : ግን : ኤጲስ : ቆጶስ : ተብሎ :
 ከተሾመ : ወዲህ : የኛን : የቤተ : መንግሥቱን : ስዕል : ቤት : ከመምራት : በቀር :
 የጳጳሱን : ሥራ : አልቀማም : ብሎ : የጳጳሱን : ወቀሳ : በሙሉ : አስተባብሎ :
 ለመላክተኛው : ገለጸለት = አባ : ሙሴ : የዚህን : ጉዳይ : ለመመርመር : ፩ ዓመት :
 ያህል : በላስታ : በአደፋ : ቤተ : መንግሥት : ከቆየ : በኋላ : ገብሮንም : በዚህ :
 ዓመት : ስለሞተ : ዐፄ : ላሊበላ : አዲስ : ጳጳስ : እንዲላክለት : ጥያቄውንና : ገጸ :
 በረከቱን : አሰዘ : ከመላክተኛ : ጋር : አባ : ሙሴን : መልሶ : ወደ : ግብፅ : ላከ =
 መላክተኛው : አባ : ሙሴ : ራፖሩን : ለሊቀ : ጳጳሱ : አቀረበ = ቃሉም : እንደ
 ዚህ : የሚል : ነው = «የጳጳሱን : ዕቃና : ንዋየ : ቅድሳት : ከሚጠብቁት : አንዱን :
 የታወቀውን : ቁስ : አባ : ሚካኤል : ማስገደላቸው : የሳቸውም : ወገኖች : ጳጳሱን :
 ለመግደል : መፈለጋቸው : የጳጳሱንም : ግቢ : መውረራቸውና : መዝረፋቸው :
 እርግጥ : ነው = ገብሮንም : የኤጲስ : ቆጶስነት : ሥልጣን : ይዞ : ስምንት : ቀን :
 ሙሉ : ከሰው : ተሰውሮ : ይቀመጥና : እሑድ : ለቅዳሴ : ከቤተ : መንግሥቱ :
 ወደቤተ : ክርስቲያን : ያማረ : ዕቃ : በተሚነች : በቅሎ : ተቀምጦ : ጃን : ጥላ :
 አሰዘ : ከልክ : ያለፈ : ሕዝብና : ከህናት : አስከትሎ : በጅጅ : ፈረሰኛ : ታጅቦ :
 እንደጳጳስ : ይሔኛል = ጳጳስ : ሊሠራ : የሚገባውን : መሥራቱ : የጳጳሱንም : ክብር :
 መውሰዱ : እርግጥ : ነው = አሁን : ግን : ገብሮን : ስለሞተ : የርሱ : ጉዳይ : የሚ
 ያሳስብ : ነገር : የለምና : አሁን : እንደ : ንጉሠ : እንደ : ዐፄ : ላሊበላ : ጥያቄ :
 አዲስ : ጳጳስ : ተመርጦ : ቢላክ : ይኸላል» =

አዲሱን : ጳጳስ : ለማምጣት : ከአባ : ሙሴ : ጋር : የሑዳት : የዐፄ : ላሊበላ :
 መላክተኞች : እንደ : ኤውሮፓ : ቁጥር : ፩፻፪፻፱-፩፻፫፻፲ : ዓ : ም : ካይሮ : ሲደ
 ርሱ : ለሊቀ : ጳጳሳቱ : ለአባ : ቁርሎስና : ለሱልጣኑ : ለማሌክ : ከሚል : ከንጉሣ
 ቸው : ይዘውት : የመጡትን : ገጸ : በረከት : ክርስቲያኑም : እስላሙም : እየተሰበ
 ሰበ : ሲመለከት : ሲደነቅ : ሰነበተ = ለሊቀ : ጳጳሳቱ : ከመጣው : ገጸ : በረከት :
 ውስጥ : በጣም : የሚያምርና : ሥራው : የሚያስደንቅ : የወርቅ : ዘውድ : ለሱልጣኑ : አንድ
 ዝሆን : አንድ : አንበሳ : አንድ : ቀጭኔ : አንድ : የሚዳ : አህያ : ከነነፍሳቸው =

ከዚህ : በኋላ : የሱልጣኑ : ትእዛዝ : ተጨምሮ : ሊቀ : ጳጳሳቱ : የቀድሞ
 ውን : ጳጳስ : አባ : ሚካኤልን : ለመሻርና : አዲስ : ጳጳስ : ለመሾም : አልሙአላ
 ካህ : በሚባለው : ቤተ : ክርስቲያን : አደባባይ : ትልቅ : ጉባኤ : አደረጉ = ወሬ :
 ለማየት : በጉባኤው : የቆመው : ሕዝብ : ከልክ : ያለፈ : ነበር = በጉባኤውም :
 ጡስጥ : የእስላም : ሹማምንቶች : ጭምር : ተቀምጠው : ይመለከቱ : ነበር : ይባ
 ላል = በዚህ : ጉባኤ : ከላስታ : የተመለሱት : አባ : ሚካኤል : የሚባሉት : ጳጳስ :
 አባ : ሙሴ : ከዐፄ : ላሊበላ : በሰማውና : ራሱም : መርምሮ : ተገንዝቦ : በቀረ
 በው : ራፖር : መሠረት : ከጵጵስናም : ከኤጲስ : ቆጶስነትም : ደረጃ : ተዋርደው :

ተወግዘው ፡ ተለዩ ፡ እርሳቸውም ፡ ይኸን ፡ ፍርድ ፡ ሲሰሙ ፡ በራሳቸው ፡ አባራ ፡ እየነሰነሱ ፡ በጩኸት ፡ ገብዔውን ፡ ትተው ፡ ሔዱ ፡ ይባላል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በአባ ፡ ሚካኤል ፡ ፈንታ ፡ ምርጫ ፡ ሲደረግ ፡ ከአባ ፡ እንጦንዮስ ፡ ገዳም ፡ የመጡ ፡ ሁለት ፡ መነኮሳት ፡ በጣም ፡ የተማሩት ፡ አባ ፡ ይስሐቅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጳጳስ ፡ አባ ፡ ዮሴፍ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ (ረድእ) ፡ ተብለው ፡ በመጋቢት ፡ ወር ፡ ሺ፪፻፲ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እንደ ፡ ኤው ፡ ቊጥር ፡ ተሾሙና ፡ ከመላክተኞቹ ፡ ጋር ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ መጡ ።

ምዕራፍ ፡ ፫ኛ ።

የአኔ ፡ ላሊበላ ፡ መልክና ፡ የውስጥ ፡ ደንብ-የአባ ፡ ማጣ ፡ (አባ ፡ መጣፅ) ፡ ጉልትና ፡ የሹማምንት ፡ ዝርዝር ።

በሙሴ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በመዝገብ የሚገኘው ፡ ሾሎም ፡ በገጽ ፡ ፫፻፰-፫፻፱ ፡ ላይ ስለላሊበላ ፡ በዘመኑ ፡ ከአንድ ፡ የአርመን ፡ ተወላጅ ፡ ተዋሕዶ ፡ ክርስቲያን ፡ የሆነ ፡ ስሙ ፡ እንደ ፡ ግብፃዊ ፡ ስም ፡ አቡሳሊህ ፡ ሸአዲድ ፡ ኢብን ፡ ባና ፡ የሚባል ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ታሪክ ፡ ጸሐፊ ፡ ስጻፈው ፡ ውስጥ ፡ ስለላሊበላ ፡ የጻፈውን ፡ አውጥተው ፡ እንደዚህ ፡ ሲሉ ፡ በኢጣልያን ፡ ቋንቋቸው ፡ ጽፈዋል ። «የሐበሻው ፡ ንጉሥ ፡ ከዳዊት ፡ ዘር ፡ የመጣ ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ሙሴ ፡ ከዚያ ፡ አገር ፡ ንጉሥ ፡ (ኢትዮጵያን ?) ፡ በተጋባ ፡ ጊዜ ፡ ከሁለቱ ፡ ዘር ፡ የወረደ ፡ ነው ፡ ይባላል ። መልኩ ፡ እንደቤተ ፡ ሰባቹ ፡ (እንደዛጉዬዎች ?) ፡ ድምቅ ፡ ቀይ ፡ ጠጉሩ ፡ ቀላ ፡ ያለ ? ። በአገሩ ፡ ንጉሡ ፡ በጣም ፡ ኃያል ፡ ገናና ፡ ነው ። የግዛቱን ፡ ዙሪያ ፡ ከበዓል ፡ ቀን ፡ በቀር ፡ ዙሪያውን ፡ በእግር ፡ ለማዳረስ ፡ የአንድ ፡ ዓመት ፡ ጊዜ ፡ ያስፈልጋል ። ዘውድ ፡ ደፍቶ ፡ የነገሠው ፡ በቅዱስ ፡ ገብርኤልና ፡ በቅዱስ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ነው ። . . . . በመንበረ ፡ ዳዊት ፡ ተቀምጦ ፡ ለዜጎቹ ፡ ፍርድ ፡ ይሰጣል ። . . . . . አሠርቱ ፡ ቃላትን ፡ እግዚአብሔር ፡ በእጁ ፡ የጻፈበት ፡ ሁለት ፡ የቃል ፡ ኪዳኑ ፡ ድንጋዮች ፡ (ጽላተ ፡ ሙሴ) ፡ በአበሾች ፡ እጅ ፡ አለ ። እሱም ፡ በቤተ ፡ መቅደስ ፡ በምሥዋዕ ፡ ላይ ፡ በወርቅ ፡ በተለበደ ፡ እንደቀም ፡ ሰጥን ፡ ባለ ፡ ላይ ፡ ተቀምጧል ። ለልደት ፡ ለኤጲፋንያ ፡ ለፋሲካ ፡ ለመስቀል ፡ በዓል ፡ በመት ፡ አራት ፡ ጊዜ ፡ ወጥቶ ፡ ከቤተ ፡ ክርስቲያኑ ፡ እስከ ፡ ቤተ መንግሥቱ ፡ ድረስ ፡ በታላቅ ክብር ፡ ድባብ ፡ ተይዘለት ፡ ይኸድና ፡ (ፀደት ፡ ይደረግና) ፡ ቅዳሴ ፡ ይቀደሳል ። ጽላተ ፡ ሙሴውን ፡ የሚሾኙት ፡ (የሚሾኩት) ፡ ከዳዊት ፡ ዘር የወረዱ ፡ መልካቸው ፡ ቀያይ ፡ የሆኑ ፡ የእስራኤል ፡ ልጆች ፡ ናቸው ። በሐበሻ ፡ አገር ፡ በየመንደሩ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አለ ። በቅዳሴ ፡ ጊዜ ፡ ለቀርባን ፡ የሚሆነው ፡ በማይ ፡ የተባከ ፡ የሰንዴ ፡ ኅብስት ፡ ነው ። እርሱም ፡ አይታተምም ፡ (አኩቲተ ፡ መስቀል ፡ አይደረግበትም) ፡ ? በወሀ ፡ መባከቱም ፡ ወይን ፡ አጥተው ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከጥንት ፡ የተወረሰ ፡ ልማድ ፡ ስለሆነ ፡ ነው ።

በዚያም ፡ አገር ፡ ብዙ ፡ እስላሞች ፡ አሉ ። ፫ ፡ አፈሐሊስ ፡ የሚባል ፡ (የንጉሡ ፡ የማኅተም ፡ ምልክት ፡ ያለበት ፡ የዘመኑን ፡ ገንዘብ) ፡ ገንዘብ ፡ እየገበሩ ፡ ይኖራሉ ።

በተረፈ ፡ ሙሴ ፡ ፔሩሾ ፡ ያሳተሙት ፡ ገድለ ፡ ላሊበላ ፡ ጽድቁን ፡ ትሩፋቱን ፡ እያገነነ ፡ ከሚነግረን ፡ በቀር ፡ ስለላሊበላ ፡ ሰውነትና ፡ ስለመንግሥቱ ፡ አስተዳደር ፡ ሐቀኛ ፡ ታሪክ ፡ በዝርዝር ፡ የሚናገር ፡ ጽሑፍ ፡ አልተገኘም ። ሙሴ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ የወርቅ ፡ ወንጌል ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ በአፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ዘመን ፡ ከቀስጥንጥንያ ፡ መጥተው ፡ በሠራዊት ፡ በሌላም ፡ አውራጃ ፡ ወንጌል ፡ አስተምረው ፡ በሺምዛና ፡ ገዳም ፡ ገደሙ ፡ ለሚባሉት ፡ ለአባ ፡ ማጣ ፡ (ሊባኖስ) ፡ ከአፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀልና ፡ ከአፄ ፡ ላሊበላ ፡ ለገዳሙ ፡ ጉልት ፡ እንዲሆን ፡ የተሰጠበትን ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ ገዳም ፡ ወንጌል ፡ ላይ ፡ ቀድተዋል ። ወንጌሉ ፡ የተጻፈበት ፡ ጊዜ ፡ እንደርሳቸው ፡ ምርመራና ፡ ግምት ፡ በ፲፯ኛው ፡ መቶ ፡ ዓ. ምሕረት ፡ ሆኖ ፡ ለአንድ ፡ ቃል ፡ እንደሚገድለው ፡ ገልጸዋል ። ከዚህ ፡ ወንጌል ፡ አግኝተው ፡ የቀዱት ፡ የግዕዝ ፡ ጽሑፍ ፡ ፩ኛው ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ። «በአኩቴተ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ አጉለትኩ ፡ አክሰምኩ ፡ ወአምነይኩ ፡ አነ ፡ ሐፃኒ ፡ ላሊበላ ፡ ወስመ ፡ መንግሥትየ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ በ፲፱፻፱ ፡ (፩) ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ አመ ፡ ፭ ፡ ለወርኅ ፡ ታኅሣሥ ፡ ብእሲ ፡ ዓዛል ፡ ዘኢይትመዋዕ ፡ ለፀር ፡ በኅይለ ፡ መስቀሉ ፡ ለኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ወልደ ፡ ሞራራ ፡ ወልደ ፡ ዘንሥዩም ፡ ወልደ ፡ አስዳ ፡ ለቤተ ፡ መስቀል ፡ ወለቤተ ፡ ማርያም ፡ ለደናግል ፡ ለአንስተ ፡ መነኮሳት ፡ ለአብርቅሲያ ፡ ወለሶስና ፡ ሠጦ ፡ ምድረ ፡ ዴረ ፡ ምድረ ፡ ምድረ ፡ አላፎ ፡ ምድረ ፡ ሙሐረ ፡ መዓጠውሎ ፡ መከመ-ምድረ ፡ መስተፋ ፡ መድረ ፡ በከረን-በማቦ ፡ ይሳት ፡ ወግር ፡ ብፁዓ ፡ በዘአኅዘ-በዘአኅዘ-ሠሰ-በዘአኅዘ ፡ ፍቁር ፡ በዘአኅዘ ፡ በዓ-ሬዝ ፡ በዘአኅዘ ። ወከመዝ ፡ አጉለትኩ ፡ አነ ፡ ላሊበላ ፡ ንጉሥ ፡ ከመ ፡ ይዘከረኒ ፡ ክርስቶስ ፡ በመንግሥቱ ፡ ወይደምረኒ ፡ ምስለ ፡ ጸድቃን ፡ ወቅዱሳን ፡ ወከመዝ ፡ ጉለትኩ ፡ ዘአልቦ ፡ ግብረ ፡ ወገብጋብ ፡ ወኢተስጣ ፡ ወኢመኅለፍተ ፡ ዘአልቦ ፡ ዘኖቤ ፡ ወዓባኬ ፡ ዘኢይበውእ ፡ ፈረስ ፡ ወአንበሳ ፡ ዘኢይበውእ ፡ ቀስታኒያ ፡ ባዕድ ፡ ዘእንበለ ፡ እመ ፡ ምኒት ፡ ወእመቦ ፡ ዘተኅየለ ፡ ወዘተገሰሰ ፡ ወዘተአገለ ፡ ለዝንቱ ፡ ጉልት ፡ ወለዝንቱ ፡ ከላም ፡ ውጉዝ ፡ ለይኩን ፡ በቀድመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ በአፈ ፡ ጳጳሳት ፡ ፫፻፲፱፻፳ ፡ ርቱዓን ፡ ሃይማኖት ፡ በአፈ ፡ ፲፱፻፱ ፡ ሐዋርያት ፡ አሜን ፡ ወአሜን ።»

ከዚህ ፡ እልፍ ፡ ብሎ ፡ ደግሞ ፡ «ወእንዘ ፡ ሀለዉ ፡ ክልኤሆሙ ፡ ኅቡረ ፡ ላሊበላ ፡ ንጉሥ ፡ ወብእሲቱ ፡ መስቀል ፡ ክብራ ፡ በዓልተ ፡ ቤሐት ፡ ከመ ፡ ይኩኖሙ ፡ መድኃኒተ ፡ ነፍሶሙ ፡ በመንግሥተ ፡ ሰማያት ፡ ወለብእሲትየኒ ፡ ከመ ፡ ይደምራ ፡ ምስለ ፡ ቅዱሳት ፡ አንስት ፡ ምስለ ፡ ሳራ ፡ ወሰሎሜ ፡ ምስለ ፡ ሐና ፡

(፩) ዓመተ ፡ ምሕረቱ ፡ በሕተት ፡ ይመስላል ፤ ላሊበላ ፡ የነበረው ፡ ሺ፪፻ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ግግሮቹ ፡ ሺ ፡ ፳፻፶፯።

ወሶፍያ : ወኢይዝክር : ላቲ : ኃጢአታ : ወይደምስስ : መጽሐፈ : ጌጋያ : አሜን :
 ወአሜን : ለይኩን : ለይኩን = ወእንዘ : ሀለዉ : ዐበይተ : ብጉና : ቃለ : ጳጳስ :
 እንድርያስ : ወጳጳስ : አባ : ሚካኤል : ወኤጲስ : ቆጶሳት : ዕዝራ : ይርዳእ : ሚካ
 ኤል : ሳሙኤል : ዓቃቤ : ሰዓተ : አባ : መጣዕ : ተስፋ : ሕይወት : ሐስን :
 ቅሩብ : ሊቀ : ዝያቆናት : ሰውን : ቀሰ : ገበዝ : ጽዮን : ይትባረክ : ቀስ :
 ሐፃኒ : ዘካርያስ : ጸዋሬ : ናርጌ : መስረይ : ዝር : ገአዛ : እንዘ : ጸሐፊ : ትእ
 ዛዝ : ዘክርስቶስ : ወጽሐፊሁ : ሀሎ : አምላክነ : ወልደ : ዜና : ክርስቶስ : ሊቀ
 አቆይታት : ወምሮ : እንዘ : ሊቀ : ቤተ : ቀጢን : በኃይለ : ወእንዘ : ሊቀ :
 መካሶ : ሀገረ : ወድም : እንዘ : ሊቀ : ኬናት : ዘአመላይ : ወእንዘ : ሊቀ : ጎጃር :
 ወቃለ : ሕመት : ጎበ : ክልኤ : ሚመት : አማኒ : ወእንዘ : ሊቀ : ባርያ : ጽዮን :
 ጎርታ : እንዘ : ሊቀ : ዓቃቤ : ዴዴ : ሌክ : እንዘ : ሊቀ : መሰናቀት : ብጉናይ :
 ወገመዝ : አጉለትኩ : ዘአልቦ : ግብረ : ወገብጋቦ : ለመነኮሳት : አንስት : ለቤተ :
 መስቀል : ወለቤተ : ማርያም : እመቦ : ዘክልኦ : ወዘተገሰሶ : ለዝንቱ : ጉልት :
 ወጉዝ : ለይኩን : በቅድመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሜን : ወአሜን =

፪ኛው ጽሑፍ =

በአኩቲተ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አጉለትኩ : አክሰምኩ :
 ወአምነይኩ : አነ : ሐፃኒ : ላሊበላ : ወስመ : መንግሥትዩ : ገብረ : መስቀል :
 በ፲፪ወ፱ (፩) : ዓመተ : ምሕረት : አመ : ፫ : ለወርጎ : ሚያዝያ : ብእሲ : ዓዛል :
 ዘኢይትመቀዕ : ለፀር : በኃይለ : መስቀሉ : ለእግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ :
 ወልደ : ሞረራ : ወልደ : ዘንሥዩም : ወልደ : አሰዳ : ወሀብኩ : ለመጣዕ :
 ዘአሃም : ወስመ : ብእሲትዩኒ : መስቀል : ክብራ : ፈራሂተ : እግዚአብሔር :
 ቢሐት : በባሕረ : ጎጃር : እንቀርፆ : ዘሬዳ : ክርስቲያን : ምስለ : ምድሮሙ :
 በጽንፋ : ወበቀልቀላ : ዓግማ : ወድዕዱዕ : ዘኢይበውእ : ዓቃቤ : ጸንጾን : ወኢ
 ከንቲባ : ለአልቦ : ግብረ : ለባዕድ : ዘእንበለ : አባ : ምኔት : ዘመጣዕ : እመቦ
 ዘተጎዩሎ : ወዘተሀገሎ : ወዘተገሰሶ : እመሂ : ዘነግሠ : ወእመሂ : ዘአንገሥገሠ :
 ወእመሂ : ዘተጳጳስ : ወእመሂ : ዘተመኩነነ : እመሂ : ሥዩም : ወእመሂ : ስዑር :
 ወዘተአገሎ : ለዝንቱ : ጉልት : ወለዝንቱ : ክሱም : ወጉዝ : ለይኩን : በቅድመ :
 አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : በአፋሁ : ለአቡነ : መጣዕ : በአፈ : ጳጳ
 ሳት : በአፈ : ፫፻፲ወ፰ : ርቱዓነ : ሃይማኖት : በአፈ : ፲ወ፪ : ሐዋርያት :
 አሜን : ወአሜን =

ወእንዘ : ሀለዉ : ክልኤሆሙ : ጎበረ : ላሊበላ : ንጉሥ : ወብእሲቱ : መስቀል :
 ክብራ : በዓልተ : ቢሐት : (የቢሐት : እመቤት ?) ከመ : ይኩኖሙ : መድኃኒተ : ነፍ
 ሶሙ : በመንግሥተ : ሰማያት : ወለብእሲትዩኒ : ከመ : ይደምራ : ምስለ : ቅዱሳት :
 አንስት : ምስለ : ሣራ : ወሰሎሜ : ምስለ : ሐና : ወሶፍያ : ወኢይዝክር : ላቲ : ኃጢአታ :
 ወይደምስስ : መጽሐፈ : ጌጋያ : አሜን : ወአሜን = ለይኩን : ለይኩን = ወእንዘ :
 ሀለዉ : ዓበይተ : ብጉና : ቃለጳጳስ : (ቃለ : ጳጳስ : አብት) : ጳጳስ : አባ : ጊዮር
 ጊስ : ወኤጲስ : ቆጶስ : ጎረዮ : ዓቃቤ : ሰዓተ : መጣዕ : ይርድአነ : ክርስቶስ :

(፩) ከጊድራ : (ከእጻላሞቻ) ፋጥር : የዝመረ : ይመስላል =

ሊቀ : ሊያቆናት : ሳውን : ቀይሰ : ገበዝ : ጽዮን : አብ : ይኩን : መልሐዘ :
 (መልሐዘ) ይትባረክ : ቀስ : ሐፂን : ዘአዶናዩ : (ዘአዶናይ) ፤ ጸዋር : ናርጌ :
 መአሰሬ : ክርስቶስ : ብነ ፤ ጸሐፍ : ላም : ከብሐት ፤ ሐስን : ይዕቀባነ : ማእ
 ከለ : ባሕር ፤ አስገደ : ዕቃ : ጸንጸን ፤ ባራ : ጽዮን : ዐቃብ ፤ ደጌ : ማስረይ :
 ይምሐረን ፤ ሊቀ : አቃይታት : ዘረውድም ፤ እንዘ ሊቀ : ኬኖት : ዘአመላይ ፤ ወእንዘ :
 ሊቀ : ጎዳር : ያሞ ፤ ሊቀ : መስንቆ : ወልደ : ብጉናይ ፤ ወከመዝ : አጉለትኩ :
 ዘአልቦ : ግብረ : ወገብጋቦ : መፍቀሬ : እግዚአብሔር : ዘወሀቦ : ላሊበላ :
 ዘንተ : ጉልተ : ዘገፍአ : ውጉዘ : ለይኩን : አሚን : ዘንተ : ዘአጽሐፈ : ዓቃቤ :
 ሰዓተ : መጣቦ : ስመ : ልደቱ : ይርድአነ : ክርስቶስ : ስመ : ምንኩስናሁ : ጸጋ :
 መጣቦ = ለዘአጽሐፈ : ወለዘጸሐፈ : ስረዩ : ወባርኩነ : አሚን ።»

የዚህ : ሁሉ : ጽሑፍ : ዋና : ፍሬ : ነገር : አፄ : ላሊበላ : በራሱና :
 በሚስቱ : በመስቀል : ክብራ : ስም : በአባ : ማጣ : (መጣቦ) : በሺምዛና :
 (ሠራዩ) ለተገደመው : ለደብረ : ሊባኖስ : ገዳም : ለመነኮሳቱ : መተዳደሪያ :
 ርስትና : ጉልት : ለይቶ : ደልድሎ : መስጠቱን : ይኸንንም : የሰጠውን : ጉልት :
 ወደፊት : የሚነጣ : ንጉሥም : ጳጳስም : መኳንንትም : መሣፍንትም : እንዳያፈ
 ርሱ : በመሐላ : በግዝት : ማሠሩ : ነው ። የግዕዙ : አጻጻፍ : ከአክሱሞቹ : የተ
 ሻለ : ከኋለኛው : ከሸዋና : ከገንደር : መንግሥት : ጊዜ : ያልተጣራ : ጥንታዊ :
 በመሆኑ : ሙሉውን : ቃል : በግልጽ : ለመረዳት : የሚቻል : አይመስለኝም ፤ የሚ
 ችልም : ከተገኘ : እንዲደክምበት : እነሆ : አቅርቦናል ። ይሁን : እንጂ : በዚህ :
 ጽሑፍ : ውስጥ : ለታሪክ : የሚጠቀም : ብዙ : ነገር : ይገኛበታል ።

፩ኛ ፤ በየጽሑፉ : መገመሪያ : ላይ : አጉለትኩ : (አጉለትኩ : ወይም : ገብ
 ትኩ) አነ : ሐፃኒ : ላሊበላ : . . . ሲል : በገንደርና : በዛሬው : ዘመን : ዐፄ : ዐፄጊ :
 (ሐፄ : ሐፄጌ) የሚባለው : የንጉሥ : የማዕርግ : ስም : ያን : ጊዜ : ሐፃኒ : መባ
 ሉን : ያስረዳል ።

፪ኛ ፤ ብእሲ : ዓዛል : ዘኢይትመዋዕ : ለፀር : በኃይለ : መስቀሉ : ለኢየ
 ሱስ : ክርስቶስ : ወልደ : ሞራራ : ወልደ : ዛንሥዩም : ወልደ : አሰዳ : . . . እያለ :
 በክርስቶስ : የመስቀል : ጎይል : ለጠላቱ : የማይሸነፍ : ኃይለኛ : ሰው : የሞራራ :
 (መራ : ተክለ : ሃይማኖት) የዛንሥዩም : (የዣን : ሥዩም) ልጅ : መሆኑን :
 ይገልጻል ። ከዚህም : በቀር : የዚህ : ዓይነት : ሥያሜና : አርእስት : በአክሱም :
 ነገሥታት : በነአብርሃ : (ዒዛና) ስንድ : የተለመደ : ስለነበረ : ላሊበላ : ምናልባት :
 አባቶቹም : ምንም : እንኳን : ነገዳቸውና : ሥርወ : መንግሥታቸው : ቢለያይ :
 የአክሱሞቹን : ነገሥታት : አጠራር : ወግና : አስተዳደሩንም : ተከትሎ : ይሠራ
 በት : እንደነበረ : ይታወቃል ። የአክሱሙ : ስመ : ጥሩ : ንጉሥ : የሐውልቱ :
 ጽሑፍ : ዒዛና : ታሪክ : ነገሥት : አብርሃ : የሚለው : ባለፈው : በምዕራፍ :
 ፴፱ : ላይ : እንደተመለከትነው ክርስትናን ከተቀበለ : ወዲህ : የንግግሩ : የአዋጁ : መገገ
 መሪያ : «በኃይለ : እግዚአ : ሰማይ : ወምድር : መዋኢ : ለዘኮነ : ዒዛና : ወልደ : እለግሚዳ : ብእ

ስዩ ፡ ሐሌን ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ ወዘሐሚር ፡ . . . . . ዘኢይትመዋዕ ፡ ለፀር ፡ ፡
ይል ፡ እንደነበረ ፡ ተመልክተናል ።

፫ኛ ፣ ደግሞ ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ የሚዘረዝራቸውን ፡ ሹማምንት ፡ ስማ
ቸውን ፡ ከማዕርግ ፡ ስማቸው ፡ በግልጽ ፡ ለመለየት ፡ ቢያስቸግርም ፣ አጠራሩንም ፡
በሸዋና ፡ በጎንደር ፡ መንግሥት ፡ ጊዜ ፡ ከሚጠራው ፡ ጋር ፡ የሚጋጠመውንና ፡
የማይጋጠመውን ፡ ለማጣራት ፡ ቢያስቸግርም ፣ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ በላ
ሊበላ ፡ ዘመን ፡ የነበሩት ፡ ሹማምንት ፡ ስማቸውና ፡ የማዕርግ ፡ ስማቸው ፡ ይገኛል ።
እነሱንም ፡ ጽሑፉ ፡ በድምሩ ፡ «ዐበይተ ፡ ብጉና--የብጉና ፡ ታላላቅ» ፡ ይላቸዋል ።
ብጉና ፡ እንደ ፡ ርሐ ፡ የሆነ ፡ የዚያን ፡ ዘመን ፡ ታላቅ ፡ ከተማቸው ፡ ይመስላል ። ዛሬ ፡
ግን ፡ ቲንሽ ፡ ወረዳ ፡ ነው ፡ ስሙም ፡ በሕዝብ ፡ አነጋገር ፡ ቡግና ፡ ይባላል ።

የቤተ ፡ ክህነቱና ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ ባለ ፡ ሥልጣኖች ፡ በዘመኑ ፡ አጠራር ፡
ዝርዝሩ ፡ ከጽሑፉ ፡ ውስጥ ፡ ተለቅሞ ፡ ሲወጣ ፡ ከክ ፡ ርሲኒ ፡ የተረረው ፡ ተሟ
ልቶ ፡ እንደሚከተለው ፡ ይሆናል ፡ (፩) ።

ሀ- ቃለ ፡ ጳጳስ ፡ (እንድርያስ ፡ በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ አብት ፡)

ለ- ጳጳስ ፡ (አባ ፡ ሚካኤል ፡) ቄስ ፡ አስገድለው ፡ ወደግብዕ ፡ ከሸሹ ፡ በኋላ ፡
ከማዕርጋቸው ፡ ተዋርደው ፡ የተረረደባቸው ፡ በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ አባ ፡ ጊዮርጊስ ፡
ሐ- ኤጲስ ፡ ቆጶስት ፡ (ዕዝራ ፡ ይርዳዕ ፡ ሚካኤል ፡ ሳሙኤል ፡ በጀኛው ፡
ጽሑፍ ፡ ላይ ፡ ሐረዮ ።

መ- ዓቃቤ ፡ ሰዓተ ፡ (ት) አባ ፡ መጣዕ ፡ (ተስፋ ፡ ሕይወት ፡) በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡
አባ ፡ መጣዕ ፡ ይርድአነ ፡ ክርስቶስ ።

ሠ- ሊቀ ፡ ዝያቆናት ፡ (ሰውን ፡)

ረ- ቀስ ፡ ገበዘ ጽዮን ፡ (ይትባረክ ፡) በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ አብ ፡ ይኩን ።

ሰ- ቀስ ፡ ሐፃኒ ፡ (ዘካርያስ ፡) በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ዘአዶናይ ።

ቀ- ጸሐፊ ፡ ትእዛዝ ፡ (ዘክርስቶስ ፡)

በ- ሊቀ ፡ ቤተ ፡ ቀጢን ፡ (በኅይሉ ።)

ተ- ሊቀ ፡ አቀይታት ፡ (ሠምሮ ፡) በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ (ዘረውድም ።)

ቸ- ሊቀ ፡ መካሰ ፡ (ሀገረ ፡ ውድም ።)

ኅ- ሊቀ ፡ ኬዮት ፡ (ዘአመላይ ።)

ነ- ሊቀ ፡ ኅደር (ኅደር ፡) ወቃለ ፡ ሕመት ፡ (አማኒ ፡) ድርብ ፡ ሹመት ፡ የያዘ ፡
በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ (ያሞ ፡)

ን- ሊቀ ፡ ባርያ ፡ ጽዮን ፡ (ኅርታ ፡)

አ- ሊቀ ፡ ዓቃቤ ፡ (ዴዴ ፡ ሌክ ፡)

ከ- ሊቀ ፡ መሰናቀሩት ፡ (ብጉናይ ፡) በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ሊቀ ፡ መሰንቆ ፡
ወልደ ፡ ብጉናይ ።

ኸ- ደጊ ፡ ማስረይ ፡ ወይም ፡ ጸዋር ፡ ናርጌ ፡ መአሰፊ ፡ (ክርስቶስ ፡ ብነ ፡)

በጀኛው ፡ ጽሑፍ ፡ (ዘር ፡ ገዐዛ-ይምርሐነ ።)

ወ- ጸሐፍ ፡ ላም ፡ (ስብሐት ።)

ዘ- ከንቲባ ።

የ- ስስን ፡ ይዕቀበነ ፡ ማዕከለ ፡ ባሕር ፡ አሰገደ ፡ ዕቃ ፡ የሚለው ፡ የማዕርግ ፡
ስሙን ፡ ከስሙ ፡ ለመለየትና ፡ ለማወቅ ፡ ችግር ፡ ነው ።

(፪) በቅጥፋ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ የባለሥልጣኑ ፡ ስም ፡ ነው ።

ከአፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፈ ፡
 በምዕራፍ ፡ ፲፱ ፡ ላይ ፡ እንዳመለከትሁት ፡ የነዚህን ፡ የማዕርግ ፡ ስም ፡ የዛ
 ሬው ፡ ቤተ ፡ መንግሥታችን ፡ በሚሰጠው ፡ ትርጉም ፡ በሙሉ ፡ ለማቅረብ ፡ አል
 ቻልሁም ። ምናልባት ፡ የላስታን ፡ አገር ፡ ወግና ፡ ሥርዓት ፡ የሚያውቁ ፡ ሽማግ
 ሌዎች ፡ በሙሉ ፡ ይረዱት ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡
 ቃለ ፡ ጳጳስ ፡ የሚለው ፡ ዛሬ ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ አፈ ፡ ንቡረ ፡ ዕድ ፡ እንደሚባለው ፡
 የጳጳሱ ፡ እንደራሴና ፡ ረዳት ፡ ይሆናል ፡ ሊቀ ፡ መካዕ ፡ (ሊቀ ፡ መኳስ ፡) ሊቀ ፡ መሰና
 ቀኝት ፡ ወይም ፡ ሊቀ ፡ መሰንቆ ፡ (የአዝማሪዎች ፡ አለቃ ፡) ጸሐፍ ፡ ላም ፡ (ጸሐፊ ፡
 ላህም ፡ (የወረዘጉ ፡ ሹም ፡) ነው ፡ የቀረው ፡ በሙሉ ፡ ተጠናቆ ፡ ወደፊት ፡
 በሚወጣው ፡ በ፪ኛው ፡ ሮሊም ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ አዘጋጅተን ፡ እናቀርባለንና ፡
 አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ እንለፍና ፡ ወደዋናው ፡ ታሪክ ፡ እንራመድ ።

ምዕራፍ ፡ ፸፰ ።

የዐረቦቹ ፡ ባለሥልጣኖችና ፡ የነገሥታቱ ፡ የነላሊበላ ፡ ስምምነት ።

ያለፈውን ፡ ሁሉ ፡ ታሪክ ፡ ስንመለከት ፡ ሱልጣን ፡ ወይም ፡ ከሊፋ ፡ የሚባ
 ሉት ፡ በየጊዜው ፡ እየተከታተሉ ፡ ግብፅን ፡ የሚያስተዳድሩት ፡ የእስላም ፡ ባለሥ
 ልጣኖች ፡ አጠገባቸው ፡ ያሉትን ፡ በሥልጣናቸው ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ የእስ
 ክንድርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ግብር ፡ ክፍሉ ፤ እኛ ፡ ሳንፈቅድ ፡ ወይም ፡ እኛ ፡ ያላ
 ቀረብነው ፡ ሰው ፡ ጳጳስ ፡ ሆኖ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ እንዳይሄድ ፤ በመካከላችሁ ፡ የሃ
 ይማኖት ፡ የሹመት ፡ ጠብና ፡ ክርክር ፡ በተነሣ ፡ ጊዜ ፡ የኛ ፡ ባለሥልጣን ፡ አብሮ ፡
 እየተቀመጠ ፡ ነገሩን ፡ ይመልከት ፡ እያሉ ፡ ያስቸግሯቸው ፡ እንደነበረ ፡ ፩ ፡ አንድ ፡
 ጊዜም ፡ ከወቀሣ ፡ ከቁጣ ፡ አልፈው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ እስከማሠር ፡ ያደርሱ ፡
 ነበር ። ክርስቲያን ፡ የሆኑትንም ፡ ግብፃውያን ፡ ባለጊዜ ፡ የሆኑት ፡ እስላሞቹ ፡
 በንቀት ፡ እየተመለከቱ ፤ እያሠሩ ፡ እየፈቱ ፡ ያስቸግሯቸው ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ይኸ
 ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ በእስላሞቹ ፡ ንጉሥ ፡ በሱልጣኑና ፡ የዛጉዬ ፡ መገን ፡ በሆኑት ፡ በኢ
 ትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መካከል ፡ የነበረው ፡ ግንኙነት ፡ የከፋ ፡ የጠላትነት ፡
 መንገድ ፡ ያለው ፡ አይመስልም ። የዚህም ፡ ምክንያት ፡

፩ኛው ፡ ክርስቲያንም ፡ ቢሆን ፡ ጎረቤት ፡ ከሆነ ፡ ከትልቅ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡
 መልካም ፡ የወዳጅነት ፡ ግንኙነትን ፡ መጠበቅ ፡ ለጸጥታም ፡ ለንግድም ፡ ስለሚጠቅም ።

፪ኛ ፡ በሁለቱ ፡ መካከል ፡ ጠብ ፡ ሆኖ ፡ የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ የዓባይን ፡
 ወሀ ፡ ቢዘጋ ፡ ወይም ፡ ወደሌላ ፡ አውራጃ ፡ ቀልሶ ፡ ወደግብፅ ፡ እንዳይወርድ ፡
 ቢያደርገው ፡ የግብፅ ፡ ሕዝብ ፡ በሙሉ ፡ እችግር ፡ ላይ ። ወዳቂ ፡ በመሆኑ ።

፫ኛ ፡ ‘እነርሱ ፡ አስቀድመው ፡ ከልነኳችሁ ፡ አበሾችን ፡ እንዳትነኩ’ ። የሚ
 ለው ፡ በቀራን ፡ የተጻፈው ፡ የመሐመድ ፡ ቃል ፡ ገና ፡ ትኩስና ፡ እንደወንጌል ፡
 ቃል ፡ የሚጠብቁት ፡ ስለነበረ ፡ ይመስላል ።

የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታትም ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ የእስላሞቹን ፡ ኃይል ፡ የስሜን ፡ አፍሪካን ፡ ታናሽ ፡ እስያን ፡ በሙሉ ፡ እንደሚገዙና ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ገናና ፡ መሆናቸውን ፡ ያውቃሉ ። ስለዚህ ፡ ከነርሱም ፡ ወገን ፡ ጠብ ፡ እንዳይቀሰቀስ ፡ መጠንቀቃቸው ፡ የማይቀር ፡ ነው ። ጳጳስ ፡ ከግብፅ ፡ ለማስመጣት ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳቱ ፡ ደብዳቤና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ሲላክ ፡ ለግብፅ ፡ ሱልጣን ፡ ለብቻው ፡ ደብዳቤና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ይደርሰው ፡ እንደነበረ ፡ ይኸም ፡ በደረሰው ፡ ጊዜ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ በንዳንድ ፡ ምክንያት ፡ ችላ ፡ ሲሉ ፡ ሱልጣኑ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥት ፡ ጥያቄ ፡ በቶሎ ፡ ፍጻሜ ፡ አግኝቶ ፡ ደስ ፡ እንዲለው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሱን ፡ ይጎተጉት ፡ ነበር ፤ ወይም ፡ በሥልጣኑ ፡ ያስገድድ ፡ ነበር ። ሊቃነ ፡ ጳጳሳቱም ፡ ባለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ ጳጳስ ፡ በቶሎ ፡ ለመላክ ፡ ቅር ፡ የተሰኙበት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ከጥንት ፡ ዝምሮ ፡ የለመዱትና ፡ የሚያውቁት ፡ የሰሎሞን ፡ ዘር ፡ የሚባለው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ተለውጦ ፡ የዛጉዬ ፡ ዘር ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በፈቃዳቸውም ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ በሱልጣኑ ፡ አስገዳጅነት ፡ በሆንም ፡ በየጊዜው ፡ ጳጳስ ፡ መላኩን ፡ ተመልክተናል ። አሁንም ፡ በአፄ ፡ ላሊበላ ፡ ዘመን ፡ አባ ፡ ይስሐቅ ፡ ተመርጠው ፡ መጥተዋል ። እንደዚሁም ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ያለው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ገዳም ፡ ማንም ፡ እንዳይነካባቸው የሚል ፡ እንደኤው ፡ ቀጥሮ ፡ ፲፩ ፡ ታሕሣሥ ፡ ፲፫፻፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ላይ ፡ የግብፅ ፡ ባለሥልጣን ፡ ደብዳቤ ፡ ጽፎላቸው ፡ ነበር ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ክርስቲያን ፡ የሆነው ፡ የግብፅ ፡ ሕዝብና ፡ በግብፅም ፡ የሚኖረው ፡ የእስያ ፡ የታናሽ ፡ እስያ ፡ የአፍሪካም ፡ ሕዝብ ፡ በሃይማኖታቸው ፡ ምክንያት ፡ ከሚንቋቸው ፡ ከሚያገላግላቸው ፡ ከእስላሞቹ ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ መቀመጥ ፡ ጫነቃቸው ። ስለዚህ ፡ ገና ፡ አስቀድሞ ፡ በነዳጼ ፡ ይምርሐኑ ፡ በነ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡ (ገብረ ፡ ማርያም) ፡ ዘመን ፡ ብዙዎቹ ፡ እየተሰደዱ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ ተቀምጠዋል ። አሁንም ፡ በፄ ፡ ላሊበላ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ኖቃት ፡ ስለበዛ ባቸው ፡ አገራቸውን ፡ ንብረታቸውን ፡ እየተዉ ፡ የሃይማኖት ፡ ወንድሞቻቸውን ፡ በመፈለግ ፡ ከግብፅ ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ አብዛኞቹም ፡ ንጉሠ ፡ ወደሚቀመጥበት ፡ ወደላስታ ፡ መጡ ። አፄ ፡ ላሊበላም ፡ ከግብፅ በክርስትና ፡ ሃይማኖታቸው ፡ ተሰደው ፡ የሃይማኖት ፡ ወገኖቻቸውን ፡ ፍለጋ ፡ ለመጡት ፡ ለነዚህ ፡ ግብግውያን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥፍራና ፡ ማረፊያ ፡ እየሰጠ ፡ በደስታ ፡ አስቀመጣቸው ።

አረቦቹ ፡ ኃይል ፡ በሆኑበት ፡ ዘመን ፡ ፖለቲካንን ፡ በያዙ ጊዜ ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ባለቤት ፡ ሆነው ፡ ነበር ፡ ከአረቦቹም ፡ ቀጥለው ፡ ቱርኮች ፡ ታናሽ ፡ እስያን ፡ ሲያዙ ፡ ኢየሩሳሌምንም ፡ አብረው ፡ እንደያዙት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ አመልክተናል ። ኢየሩሳሌምም ፡ በቱርኮቹ ፡ እስላሞች ፡ እጅ ፡ ሲገባ ፡ የጌታችንን ፡ መቃብር ፡ ለመሰለም ፡ ከእስያም ፡ ከአፍሪካም ፡ ይልቁንም ፡ ከአውሮፓ ፡ የሚሄዱት ፡ ምዕመናን ፡ ሁሉ ፡ እስላሞቹ ፡ ግብ ፡ አትግቡ ፡ እያሉ ፡ በሥልጣናቸው ፡ ችግር ፡ ስላበዙባቸው ፡ ክርስቲያኖቹ ፡ በጣም ፡ ተገዥ ። ይኸው ፡ ችግር ፡ ከቀን ፡ ወደቀን ፡ እየበረከተ ፡ መሄዱን ፡ ሲመለከቱ ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ የአውሮፓ ፡ የክርስቲያን ፡ ነገሥታት ፡ የጦር ፡ ሠራዊታቸውን ፡ እየመለመሉ ፡ በሠራዊቱ ፡ ልብስ ፡ ላይ ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ እያሳሉ ፡ የጌታችን ፡ መቃብር ፡ የሚገኝበትን ፡ የኢየሩሳሌምን ፡ ከተማ ፡ ከእስላሞቹ ፡ ለማ

ስለቀቅ ፡ መዋጋት ፡ ከገመሩ ፡ ቆይተዋል ። ዘመኑም ፡ በትክክል ፡ እንደአውሮፓ ፡
 አቆጣጠር ፡ (፩ሺ፺፯-፩ሺ፱፻፸)ዓ ፡ ምሕረት ፡ ነው ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ቋጊዜ ፡
 ጦር ፡ እየያዙ ፡ ሌደው ፡ ተዋግተው ፡ እስከ ፡ ማስለቀቅ ፡ ድርሰው ፡ ነበር ።
 በአሁኑ ፡ በአፄ ፡ ላሊበላ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ፫ኛ ፡ ጊዜ ፡ ፫ኛው ፡ የመስቀል ፡
 ጦርነት ፡ በሚባለው ፡ በናዝሬትና ፡ በጥብርያዶስ ፡ መካከል ፡ ኃይለኛ ፡ ጦርነት ፡
 አድርገው ፡ ከሁለቱም ፡ ወገን ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ አልቆ ፡ ነበር ። ተዋጊዎቹም ፡ ከክር
 ስቲያኖቹ ፡ ወገን ፡ ፍሬዴሪክ ፡ በርባሩስ ፡ የጀርመን ፡ ንጉሥ ፣ ሪኸር ፡ ከር ፡ ደልዮን (የአ
 ንበሳ ፡ ልብ) ፡ የእንግሊዝ ፡ ንጉሥ ፣ ሬሊፕ ፡ ኦፕስት ፡ የፈረንሳይ ፡ ንጉሥ ፡ ናቸው ።
 የእስላሞቹ ፡ ንጉሥ ፡ ሱልጣን ፡ ሳላዲን ፡ የሚባለው ፡ እነዚህን ፡ ሁሉ ፡ በኃይልና ፡
 በጀግንነት ፡ እየተዋጋ ፡ አሸንፎ ፡ የኢየሩሳሌምን ፡ ከተማ ፡ ሠልሶ ፡ በአጁ ፡ አደረገ ።

ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ ጦርነት ፡ እየተበሳጨ ፡ በግብፅ ፡ በእስክንድርያ ፡ ያሉት ፡
 የእስላም ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ ላይ ፡ ከቀድሞ ፡ የበለጠ ፡ ጭካኔና ፡
 መከራ ፡ ስላመጡባቸው ፡ በየጊዜው ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ እየመጡ ፡ ኢትዮጵያንና ፡
 ንጉሡን ፡ ላሊበላን ፡ ዘመድና ፡ ጥግ ፡ እያደረጉ ፡ ተቀመጡ ።

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ አፄ ፡ ላሊበላ ፡ ግን ፡ ወደዚህ ፡ ጦርነት ፡ ሳይገባ ፡
 በሩቅ ፡ የሚገኝ ፡ ንጉሡም ፡ አገሩም ፡ ሰላማዊ ፡ ስለሆነ ፡ ከግብፆቹ ፡ ባለሥልጣኖች ፡
 ጋር ፡ የነበረው ፡ የሰላምና ፡ የወዳጅነት ፡ ግንኙነት ፡ እንደዚያው ፡ ቀድሞ ፡ እንደ
 ነበረው ፡ ከመቀጠል ፡ አላቋረጠም ። ስደተኛን ፡ መቀበልም ፡ በእስላሞቹም ፡ በክር
 ስቲያኖቹም ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ቅዱስ ፡ ተግባር ፡ የሚቆጠር ፡ ስለሆነ ፡ የግብፆቹን ፡
 ክርስቲያኖች ፡ ለምን ፡ ተቀበለ ፡ በማለት ፡ የግብፁ ፡ ገዥ ፡ በኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡
 ላይ ፡ ጠብ ፡ አላበቀለም ። ከላሊበላ ፡ በፊት ፡ የነበረው ፡ ንጉሥ ፡ አርማሕ ፡ ወደ ፡
 ኢትዮጵያ ፡ ተሰደው ፡ የመጡትን ፡ የመሐመድ ፡ ወገኖች ፡ ተቀብሎ ፡ በማስተ
 ናገዱ ፡ በዚህም ፡ እንደተመሰገነበት ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ በሁለቱም ፡ ልብ ፡ ሊዘነጋ ፡
 አይችልም ።

በዚህ ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ የምናስታውሰው ፡ የእስክንድርያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንና ፡
 የሮማ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ከልዮንና ፡ ከዲዮስቆሮስ ፡ ገምር ፡ በዚያው ፡ በጊታ
 ችን ፡ በሕርይና ፡ ልደት ፡ ተጣልተው ፡ የከረረ ፡ ጠብና ፡ የደረጀ ፡ ቁም ፡ ስላላቸው ፡
 የጊታችንን ፡ መቃብር ፡ እንደማስለቀቅ ፡ ያለ ፡ ለተቀደሱ ፡ ተግባርም ፡ በሆን ከቶሊ
 ኮቹና ፡ ከጥቶቹ ፡ ተባብረው ፡ በስምምነት ፡ ሠርተው ፡ አያውቁም ። ስለዚህ ፡
 በእስክንድርያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሥር ፡ የምትገኘው ፡ ኢትዮጵያና ፡ ንጉሷም ፡
 አፄ ፡ ላሊበላ ፡ ከክቶሊኮቹ ፡ የአውሮፓ ፡ ነገሥታት ፡ አንድነት ፡ አልነበራቸውም ።
 ይኸንንም ፡ የእስላሞቹ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ስለሚያውቁት ፡ በሁለቱ ፡ በመላያየታቸው ፡
 ከመጠቀም ፡ በቀር ፡ በኮጥቶቹ ፡ ላይ ፡ የከረረ ፡ ጥላቻ ፡ የነበራቸው ፡ አይመስልም ።

ምዕራፍ : ፫፱ ::

የ፲፩ዱ : አብያተ : ክርስቲያናት : ሕንፃ ::

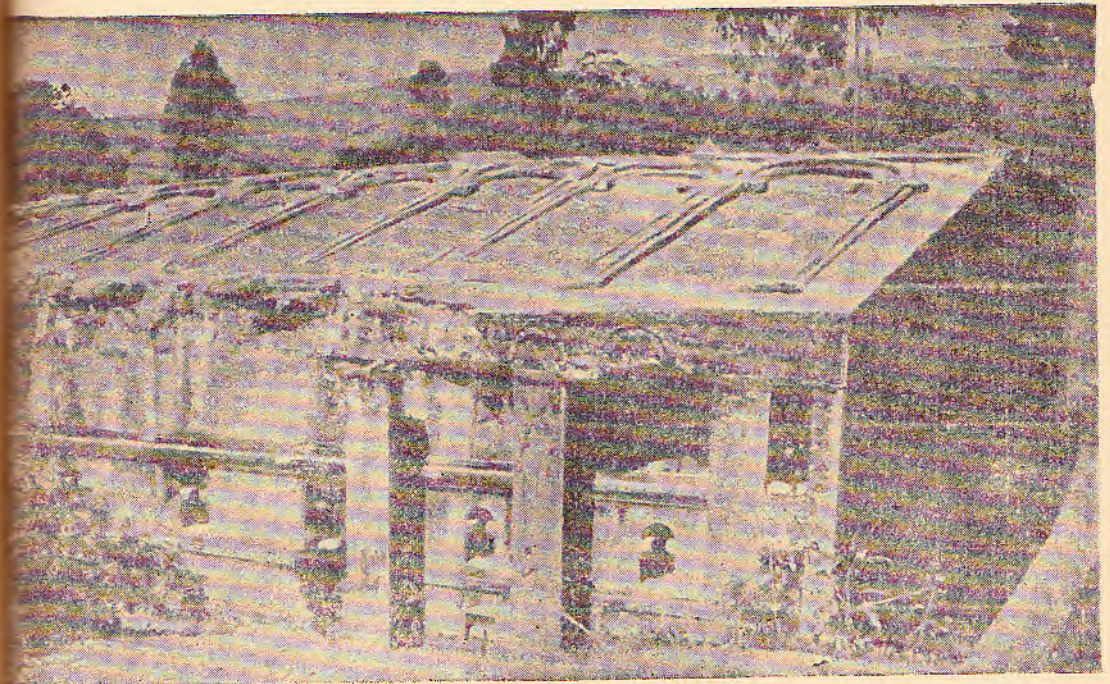
አፄ : ላሊበላ : በዘመኑ : የጽድቅና : የመንፈሳዊ : ሥራ : መሥራት : የዘ
 ወትር : ልማዱ : ነበር :: ፲፩ዱን : አብያተ : ክርስቲያናት : ከማሠራቱ : በፊት:የአ
 ግዚአብሔር : አብን : ቤተ : ክርስቲያን : በግሼን : አምባ : አወርቷል :: አሁን :
 ደግሞ : ከግብፅ : እየተሰደዱ : ከመጡት : ክርስቲያኖች : መካከል : ልዩ : ልዩ :
 የእጅ : ሥራ : አዋቂዎች : ገንቢዎችና : አናጣዎች : ድንጋይ : ጠራቢዎችም : መኖራ
 ቸውን : በሰማ : ጊዜ : ራሱ : እሬቱ : እየጠራ : እየጠየቀ : ዕውቀታቸውን : አረጋገጠ ::
 ከዚህ : በኋላ : በዚህ : በላስታ : ደብረ : ወይም : ገዳመ : ሮሐ : በሚባለው : ሥፍራ :
 ጭንጫና : ደንጊያማ : የሆነ : ቦታ : መርምሮ : አስመርምሮ : አንዱን : ትልቁን : ቋጥኝ :
 ውስጡን : እያስፈለገ : ልዩ : ልዩ : ክፍል : በርም : መስኮትም : ጣራም : ግርግዳም :
 እያስወጣ : በልዩ : ልዩ : ጌጥ : አያሳመረ : አብያተ : ክርስቲያናት : አሠራ :: በሥራው :
 ብዙ : መርማሪ : እንደገለጸው : በዘመኑ : የነበሩ : የኢትዮጵያ : ተወላጅ : እንደግብዥ :
 እንኳን : በይተካከሉ : ልዩ : ልዩ : ጥበብ : የሚያውቁ : አብረው : ይሠሩ : ነበር :: ይል
 ቁንም : የአገው : ተወላጆች : በጭንጫ : ውስጥ : እየጠረቡ : እንደዋሻ : ያለ : መኖ
 ሪያ : ቤት : መሥራት : የሰለጠኑ : ነበሩ :: በሰቆጣ : የብልብላ : ጊዮርጊስ : ሥራ :
 በትግራይ : ምሥራቅ : በሐውዜን : ውቅሮ : የሚባለው : ሥራ : ሁሉ : የነዚህት :
 የአብያተ : ክርስቲያናት : ሥራ : ስለሚመስል : ከግብዥ : መምጣት : በፊት : በዋሻ :
 ውስጥ : ቤት : ወይም : አብያተ : ክርስቲያናት : መሥራት : አዲስ : ነገር : አልነበረም ::
 ነገር : ግን : ምንም : ቢሆን : በዋነኞቹ : ከተማዎች : በካይሮና : በእስክንድርያ :
 ከጥንቱ : ግብፃውያን : ሲወርድ : ሲቀረድ : የመጣውን : ከግሪክና : ከቁስጥንጥንያ :
 ጥበብ : ተደባልቆ : የተሻሻለውን : ሥራ : የለመዱ : የግብዥ : ሥራ : የተሻሻለ :
 መሆኑ : አይጠረጠርምና : በሥራው : በጊጡ : ላይ : አዲስ : የመጡት : ይበልጥ :
 ደክመዉበታል :: ከኢየሩሳሌምና : ከግብፅ : ለመጡት : ለጄጂ : ልዩ : ልዩ : ሠራተኞች :
 የበላይ : አለቃ : ሆኖ : ከንጉሠ-ም : እየተማከረ : ያሠራ : የነበረው : ሲዲ :
 መስቀል : የሚባለው : ነው :: እንደዚሁም : አፄ : ላሊበላ : የጉደለውን : ጥበብ :
 የሚያውቅ : ሠራተኛ : እንዲልክ : ለግብፁ : ስልጣን : ልክ : አስመጥቶ : በርን ::
 በቤተ : ክርስቲያኑ : ሥራ : ከአፄ : ላሊበላ : ጋር : ባለቤታቸው : መስ
 ቀል : ክብራ : እንደዚሁም : ገርዝራቸውን : ባለፈው : የተመለከትነው : ግብ
 ይተ : ብጉና : የሚባሉት : ልዩ : ልዩ : የቤተ : መንግሥትና : የቤተ : ክህነት : ሹማ
 ምንት : መድከማቸው : የማይቀር : ነው :: ነገር : ግን : የላሊበላ : ገድል :
 የሥራውን : ድክም : በሙሉ : የሚሰጠው : ለላሊበላ : ነው :: ሥራውም : ሐያ :
 ግመት : ፈጅቶ : ወደፍጻሜ : ደረሰ ::

የተሠሩት : የ፲፩ዱ : አብያተ : ክርስቲያናት : ዝርዝር ።

- ፩-: ቤተ ደናግል ።
- ፪ : ቤተ : ማርያም :
- ፫ : ቤተ : መድኃኔ : ዓለም :
- ፬ : ቤተ : መስቀል :
- ፭ : ቤተ : ጎልጎታ :
- ፮ : ቤተ : ቅዱስ : ሚካኤል :
- ፯ : ቤተ : ገብርኤል :
- ፰ : ቤተ : አባ : ሊባኖስ : (አባ : መጣ፣ መስቀል : ነገራ : ስለላላ : ነገር : ያሠራቸው ።)
- ፱ : ቤተ : መርቆሪዎስ :
- ፲ : ቤተ : አማኑኤል :
- ፲፩ : ቤተ : ጊዮርጊስ :

ከአንዚህም : ውለጥ : በጣም : የሚያምረውና : የውጭ : አገር : መርማሪዎች :
 እየተመለከቱ : የሚያደንቁት : የመድኃኔ : ዓለም : ቤተ : ክርስቲያን : ነው ። የር
 ሱም : ወደታች : ወርዳ : አሥር : ሜትር : ሥፋቱ : ሰላሳ : ስምንት : ሜትር :
 ርዝመቱ : አርባ : ሦስት : ሜትር : ነው ። የነዚህ : አብያተ : ክርስቲያናት : ሥራ :
 በራሱ : በገድለ : ላሊበላ : የሥራው : ዓይነት : ሳይቀር : እየተዘረዘረ : ተጽፏል ።
 ገድሉን : የጻፈው : ጸሐፊም : ስለነዚህ : አብያተ : ክርስቲያናት : ሥራ : አስደ
 ናቁነት : ለመግለጽ : ቃል : እንዳነሰው : ላሊበላ : በንድ : ቋጥኝ : ያሠራቸው : እነ
 ዚህ : አብያተ : ክርስቲያናት : ስሎሞን : በጢሮስ : ንጉሥ : በኪራም : እየተረዳ :
 በኢየሩሳሌም : ከሠራው : ቤተ : መቅደስ : እንደሚበልጥ : የላሊበላም : ጥበብ :
 ከስሎሞን : መብለውን : ለመግለጽ : እንደዚህ : ይላል ።

« . . . . ወኩሎንሰ : ግብራቲሆን : ኢንክል : ንንግር : በበገጹ : እስመ :
 ብዙን : ሦታ : ግብረቶን ። ናህ : ተስዕነኒ : ሊተሰ : ላዕላዩ : ልሳን : ከመ : እጽ
 ሐፍ : ለክመ : ኩሎ : ሂሩታቲህ : ለዝንቱ : ብእሰ : ከቡር : ላሊበላ : ዘከብረ : እም
 ኩሎሙ : መሬታውያን : በጥቡሳኒ : ወበስነ : ጽድቅኒ : ተብህለ : ከመ : ስሎሞን :
 ጠቢብ : እምኩሎ : እንላ : እመሕያው : ወእምኩሎሙ : ጠቢባነ : ግብዕ :
 ወውእቱኒ : ገብረ : ምኩራብ : በኢየሩሳሌም : በአእባን : ዓበይት : ዘዘ : ሳምን :
 ወዘዘ : ስብእ : ኑኖን ። እንዘ : ይረድኦ : ኪራም : ንጉሠ : ጢሮስ : በዕዕው : ቋድ
 ሮን : ወበእዕው : ጳውቂና : ወበዕፀው : ቂጽሮስ ። ወራጸመ : ክልኤተ : አብያተ ።
 ቤተ : እግዚአብሔርኒ : ወቤተ : ርእሱኒ : በ፳ : ዓመት ። ወላሊበላስ : ገብረ : አሠ
 ርተ : አብያተ : ክርስቲያናት : በኤሐዱ : ዕብን : እንዘ : ይረድኦ : ወልደ : እግዚአ
 ብሔር : . . . . በሌላ : ሥፍራ : ደግሞ : ስለሕንፃዎቹ : ማማርና : ሰው : ሁሉ :
 እየመጣ : በይጉ : እያየ : ሊያደንቃቸው : የሚገባ : መሆኑን : ለማሳሰብ : እንደ
 ዚህ : ይላል ።

ፀዓ : ላሊበላ : በመሬት፣ ውስጥ ቋጥኙን : እያበፈሰፈለ : ከአለቱ : ደንጋይ : ጣራና : ክፍሉን : እየለየ
 እያስጠረበ : ካሠራቸው : ተመልካችን : ሁሉ : ካስደነቁት : አብያተ : ክርስቲያናት : ያንዱ : የመድኃኔ : ዓለም
 ቤተ : ክርስቲያን ።

“ . . . . . ርእዩክ ፡ አ ፡ ፍቀራንዮ ፡ ዘከመዝ ፡ ብእሴ ፡ ዘበእዴሁ ፡ ተክሥታ ፡ እሎን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ። ወግብርተ ፡ ቀጽጮንሂ ፡ ኢንክል ፡ ነገረ ፡ ገድጉሰ ፡ እንተ ፡ ውስጦን ። ዘርእዮኒ ፡ ኢይጸግብ ፡ በነጽሮ ። ወበአንክሮኒ ፡ ኢይክልልብ ፡ ፈጽጥ ። እስመ ፡ መንክር ፡ ተገብረ ፡ በእደ ፡ ላሊበላ ፡ ዘኢይትከህሎ ፡ ለሥጋዊከመ ይኅልቀ። መንክራቲሁ ። እመቦ ፡ ዘይኃልቆሙ ፡ ለከዋክብተ ፡ ሰማይ ፡ ይኃልቆሙ ፡ ለመንክራትኒ ፡ ዘተገብራ ፡ በእደ ፡ ላሊበላ ፡ ወለእመሰቦ ፡ ዘይፈቅድ ፡ ከመ ፡ ይር አይ ፡ ግብረ ፡ ሕንፃሆን ፡ ለአብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ዘተገብራ ፡ በእደ ፡ ላሊበላ ፡ ይምጸእ ፡ ወይርአይ ፡ በአእይንቲሁ ። >

በዚህ ፡ አጻጻፍ ፡ ገድል ፡ ጸሐፊው ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የተሳሳተው ፡ ነገር ፡ የለም ። የነዚህን ፡ የአብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ የተመለከቱ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ እሥፍራው ፡ ድረስ ፡ እየመጡ ፡ በይናቸው ፡ እያዩ ፡ ተደንቀዋል ። ከተ መለከቱትም ፡ ውስጥ ፡ ይኸን ፡ የመሰለ ፡ በቋጥኝ ፡ ውስጥ ፡ እየተፈለፈለ ፡ የተሠራ ፡ ብዙ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ በዓለም ፡ አለመኖሩን ፡ የገለጹም ፡ ብዙ ፡ ናቸው ።

በላስታ ፡ ያሉትን ፡ የነዚህን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ መጥተው ፡ በይናቸው ፡ ዓይተው ፡ ስእልም ፡ እያነሱ ፡ ተመልሰው ፡ በመጽሐፍ ፡ እያወጡ ፡ ለአውሮፓ ፡ ሕዝብ ፡ ታሪካዊውን ፡ ሥራ ፡ የገለጹት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ ያሉት ፡ ናቸው ።

፩ኛ ፡ ፍራንቼስኮ ፡ አልቫራድ ፡ (Francisco Alvares)

ከአፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ቲዎድሮስ ፡ በሚባለው ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በምዕራፍ ፡ ፫ ፡ እንደተመለከተው ፡ ከግራኝ ፡ መሐመድ ፡ ወረራ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ማቲዎስ ፡ የሚባለው ፡ የአርመን ፡ ተወላጅ ፡ ከአጼ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ወደፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ ከተላከ ፡ በኋላ ፡ ለዚያ ፡ መልስ ፡ የፖርቱጋል ፡ ንጉሥ ፡ አማኑኤልና ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ፲፭ኛ ፡ ልዩን ፡ ወደአፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ በ፲፭፻፲፬ ፡ (እንደሌሎቹ ፡ ፲፭፻፳) ፡ ከላኳቸው ፡ መልእክተኞች ፡ ዋነኛው ፡ አልቫራድ ፡ ነበር ።

እርሱም ፡ በኢትዮጵያ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ላስታ ፡ ድረስ ፡ ሄዶ ፡ ሕንፃዎቹን ፡ ሁሉ ፡ ተመልክቷል ፡ በጻፈውም ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ በዓለም ፡ ይገኝ ፡ አይመስለኝም ፡ ሲል ፡ ገልጿል ። ዝርዝራቸውንም ፡ ዘርዝሮ ፡ ለያንዳንዳቸው ፡ ሐተታ ፡ እየሰጠ ፡ በሰፊው ፡ ገልጿል ። ላሊበላም ፡ የተቀበረው ፡ በራሱ ፡ ስም ፡ እሚጠራው ፡ እላሊበላ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሳይሆን ፡ እጐልጐታ ፡ መሆኑን ፡ ጨምሮ ፡ ይገልጻል ።

፪ኛ ፡ ጀራር ፡ ሮልፍ ፡ (Gerhard Rohlfs)

ይህ ፡ የጀርመን ፡ ተወላጅ ፡ በኢትዮጵያና ፡ በአፍሪካ ፡ (፩፻፷፻፳፭-፩፻፷፻፸፬) ፡ ዓ ፡ ም ፡ ቆይቶ ፡ በወጣው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ላስታ ፡ ሄዶ ፡ አብዱራሕማን ፡ የሚባል ፡ አማርኛ ፡ የሚያውቀውን ፡ አሸከሩን ፡ አስተርጓሚ ፡ ይዞ ፡ ከአብያተ ፡ ክርስቲያናቱ ፡ አለቆችና ፡ መምህሮች ፡ ጋር ፡ መገናኘቱን ፡ እነርሱም ፡ በደስታ ፡ ተቀብለው ፡

ጫማውን ፣ ሳያስወልቁ ፣ ደሀና ፣ አድርገው ፣ የሁሉንም ፣ ሕንፃ ፣ ውጭውንም ፣ ውስጡንም ፣ እያስረዱ ፣ እንዳስገቡባቸው ፣ ከምሥጋና ፣ ጋር ፣ ይገልጻል ። በርሱም ፣ እስተያየት ፣ ሸሩ ፣ ጠይም ፣ ሸፍኑ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ በሙሉ ፣ በላሊበላ ፣ ዘመን ፣ አልተሠሩም ። ምክንያቱ ፣ ሥራቸውና ፣ ቅርጻቸው ፣ ሲመረመር ፣ ከነዚህ ፣ ውስጥ ፣ የቤተ ፣ ሊባኖስና ፣ የቤተ ፣ መርቆሬዎስ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያን ፣ ሥራ ፣ ከላሊበላ ፣ በፊት ፣ የነበሩ ፣ ቅርጻቸውና ፣ ሥራቸው ፣ እንደቀሩት ፣ ያልሰሰጠን ፣ መሆኑን ፣ ይገልጻል ፣ የቀሩት ፣ ሁሉ ፣ በላሊበላ ፣ ዘመን ፣ የተሠሩ ፣ መሆናቸውን ፣ ያረጋግጣል ። ላሊበላ ፣ የተቀበረው ፣ በገብጋቢነት ፣ መሆኑን ፣ ከሁሉም ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ ሥራ ፣ በተለይ ፣ የመድኃኔ ፣ ዓለም ፣ ሥራ ፣ ይበልጥ ፣ ማማሩን ፣ እየገለጠ ፣ ከኢየሩሳሌም ፣ አስመጥቶ ፣ ላሊበላ ፣ አስተከላቸው ፣ የሚባሉትን ፣ ጌቱን ፣ የወይራ ፣ ዐጸድ ፣ ማየቱን ፣ ይገልጻል ፣ በመጨረሻ ፣ የእነዚህን ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ ሥራ ፣ የመሰለ ፣ በዓለም ፣ አለመኖሩን ፣ ያረጋግጣል ።

፫ኛ ፣ አሺል ፣ ራፍሬይ ፣ (Achille Rafray)

ሙሴ ፣ አሺል ፣ ራፍሬይ ፣ በኢትዮጵያ ፣ (ምጥዋ?) ፣ የፈረንሳይ ፣ ቆንሱል ፣ የነበረ ፣ ነው ። እንደ ፣ ኤው ፣ ቁጥር ፣ ፩፻፷፻፹፪ ፣ ዓ ፣ ም ፣ የላሊበላ ፣ በገድ ፣ ድንጋይ ፣ የተሠሩ ፣ ሕንፃዎች ፣ በሚል ፣ አርአስት ፣ በዓይኑ ፣ ከተመለከተ ፣ በኋላ ፣ መጽሐፍ ፣ አውጥቷል ። እርሱም ፣ ክርሱ ፣ በፊት ፣ ያሉት ፣ የጻፉት ፣ ሰዎች ፣ እንደሰጡት ፣ ያለ ፣ አሳብ ፣ እየሰጠ ፣ የያንዳንዳቸው ፣ የነዚህ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ አእማዳቸው ፣ (ምሳሌ ሰዎች) ፣ ፓሪስ ፣ ካለው ፣ ከመግደላዊት ፣ (ማድሌን) ፣ ቤተ ፣ ክርስቲያን ፣ ጋር ፣ መመሳሰሉን ፣ ከቀሩትም ፣ ይበልጥ ፣ የመድኃኔ ፣ ዓለም ፣ ሥራ ፣ እጅግ ፣ ማማሩን ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናቱም ፣ ጌቱ ፣ በገድ ፣ በታ ፣ ፬ቱ ፣ በገድ ፣ በታ ፣ ፩ኛ ፣ በሌላ ፣ በታ ፣ ሆኖ ፣ በ፫ ፣ በታ ፣ ተለይተው ፣ መሥራታቸውን ፣ ይገልጻል ። ሕንፃዎቹን ፣ ከመረመረ ፣ በኋላ ፣ ከቀሳውስቱ ፣ የብራና ፣ መጽሐፍ ፣ በግዕዝ ፣ በዐረብኛ ፣ በግሪክ ፣ የተጻፈ ፣ ማግኘቱን ፣ ይኸንንም ፣ የጻፈው ፣ የሕንፃዎቹ ፣ ዋና ፣ ሠሪና ፣ አሠሪ ፣ የነበረው ፣ ሲዲ ፣ መስቀል ፣ የሚባለው ፣ መሆኑን ፣ ጽሑፉም ፣ የሚገልጸው ፣ አፄ ፣ ላሊበላ ፣ ለነዚህ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ መነኩሳትና ፣ ቀሳውስት ፣ መተዳደሪያ ፣ እንዲሆን ፣ የሰጠ በትን ፣ ርስትና ፣ ጉልት ፣ የሚገልጽ ፣ መሆኑን ፣ ያስረዳል ።

፬ኛ ፣ ገብርኤል ፣ ስምዖን ፣ (Gabriel Simone)

ገብርኤል ፣ ስምዖን ፣ እንደዚህ ፣ ሁሉንም ፣ እየዘረ ፣ ከተመለከተ ፣ በኋላ ፣ እንደዚህ ፣ ሙሴ ፣ ራፍሬይ ፣ እንዳመለከተው ፣ ብዙዎቹ ፣ እሁለት ፣ ላይ ፣ ተከፍለው ፣ ቤተ ፣ ጊዮርጊስ ፣ ብቻ ፣ ለብቻው ፣ በተለየ ፣ ሥፍራ ፣ ላይ ፣ መሆኑን ፣ ይገልጻል ።
በገድ ፣ ሥፍራ ፣ ላይ ፣ የሚገኙት ፣
ቤተ ፣ ደናግል ፣
ቤተ ፣ ማርያም ፣

ቤተ : መድኃኔ : ዓለም :

ቤተ : ጉልሳታ :

ቤተ : መስቀል :

ቤተ : ቅዱስ : ሚካኤል :

በሌላ : ሥፍራ : ላይ : በንድነት : የሚገኙት ።

ቤተ : ገብርኤል :

ቤተ : አባ : ሊባኖስ :

ቤተ : መርቆሬዎስ :

ቤተ : አማኑኤል ።

በነዚህ : አብያተ : ክርስቲያናት : አጠገብ : የሚያልፍ : ከሌላ : ወንዝ : በሰው : ክንድ : እንደ : በይ : ተሠርቶ : የሚተላለፍ : ወሃ : አለ ። ስሙንም : ዮርዳኖስ : ብለው : ሠይመውታል ። ኢትዮጵያውያን : እነዚህን : አብያተ : ክርስቲያናት : የሠሩት : በጥንታዊቱ : የይሁዳ : ከተማ : በኢየሩሳሌም : የሚገኙትን : ፲፩ዱን : ቤተ : መቅደስ : በገራቸው : እንዲገኝ : ለማድረግ : አስበው : ነው : እያለ : በተረፈ : ለያንዳንዳቸው : ቤተ : ክርስቲያን : ብዙ : ሐተታ : ይሰጣል ። ከነዚህ : ውስጥ : ቤተ : አባ : ሊባኖስን : ለባሏ : ለላሊበላ : ከብር : ስትል : ያሠራቸው : በለቤቱ : መስቀል : ከብራ : መሆንዎን : እየገለጸ : የአብያተ : ክርስቲያናቱ : ሥራ : የግብፅ ንፍ : የአንድን : አገር : የመቅደስ : ቅርጽ : ዓይነት : መሆኑን : ያስረዳል ።

በተረፈ : ከሁሉም : አብያተ : ክርስቲያናት : ሥራ : የመድኃኔ : ዓለም : ቤተ : ክርስቲያን : ሥራ : በማናቸውም : ዓይነት : መብሰጡንና : ስለቀሩት : ሕንጻዎች : ስለመጠናቸው : ስለስዕላቸው : የሚሰጠው : ሐተታ : እንደዚያው : እነሙሴ : ራፍሬይ : እንደሰጡት : ዓይነት : ነው ።

ለዚህ : ሁሉ : የገዢ : ፔሩሾን : መጽሐፍ : ከ፲፱ : ገጽ : እስከ : መጨረሻ : ያለውን : መመልከት : ነው ።

እነዚህ : አላይ : የተጻፉትና : ያልተጻፉትም : የውጭ : አገር : ሰዎች : የእነዚህን : አብያተ : ክርስቲያናት : ሕንጻ : የቅርጹን ማማር : የየክፍሉን : ብዛት : በመመልከት : በጣም : ይደነቃሉ ። ይልቁንም : አንዳንድ : የቋጥኝ : ድንጋይ : እየተፈለፈለ : ከዚህ : የመቅደሱና : የቅድስቱ : ክፍል : የመስኮቱና : የበሩ : እየተለየ : የተሠራ : በመሆኑ : የዚህን : ዓይነት : በዓለም : አይገኝም : በማለት : ሁሉም : ተስማምተዋል ። አዲስ : ላሊበላም : እነዚህን : ሁሉ : በዘመኑ : ለማሠራት : መቻሉ : ምን : ያህል : ትጋትና : መንፈሳዊነት : ቢኖረው : ነው : የዚያን : ዘመን : ሠራተኛስ : በዚህ : ዓይነት : ጥበብ : ምን : ያህል : ተራምዶ : ኖሯል : በማለት : ይደነቃሉ ።

በዚህ : ሁሉ : ምክንያት : በዘጉይ : ሥርወ : መንግሥት : ውስጥ : ከሚገኙት : ነገሥታት : የአዲስ : ላሊበላ : ስምና : ዝና : በጣም : የገነነ : ሆነ ።

የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ የአክሱምን ፡ ዙሪያ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ታሪካዊ ፡ ሐውልት ፡
የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ እንዳከሙት ፡ አፄ ፡ ላሊበላ ፡ በዚህ ፡ በላስታ ፡ ያሠራ
ራቸው ፡ የገዳመ ፡ ሮሐ ፡ (ወይም ፡ የደብረ ፡ ሮሐ) ፡ የቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሥራ ፡
በተለይ ፡ ለዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ በጠቅላላው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ዙሪትና ፡
ትምክህት ፡ የሚሰጥ ፡ ነው ።

አፄ ፡ ላሊበላ ፡ እነዚህን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ አሠርቶ ፡ ሲጨርስ ፡
ለመነኩሳቱና ፡ ለቀሳውስቱ ፡ መተዳደሪያቸውን ፡ ርስትና ፡ ጉልት ፡ እየደለ
ደለ ፡ ሰጠ ። በ? ፡ ምዕራፍ ፡ የተጻፈው ፡ ጽሑፍ ፡ እንደሚገልጸው ፡ ሙሴ ፡
ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ በሺምዛና ፡ (ሠራዌ) ፡ ገዳም ፡ ለሚገኘው ፡ ለአባ ፡ ማጣ ፡
(መጣፅ) ፡ ገዳም ፡ የተሰጠውን ፡ ርስትና ፡ ጉልት ፡ የሚናገረውን ፡ የቀዳት ፡
ከዚህ ፡ ገዳም ፡ ወንጌል ፡ ላይ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ጆኛው ፡
ወሀብኩ ፡ ለመጣፅ ፡ የሚለው ፡ ለዚያው ፡ በሺምዛና ፡ ገዳም ፡ ለሚገኘው ፡
ለአባ ፡ መጣፅ ፡ ገዳም ፡ ይሆናል ። በገደኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ደግሞ ፡ አጉለትኩ ፡
አክሱምኩ ፡ አነ ፡ ሐፃኒ ፡ ላሊበላ ፡ ለቤተ ፡ መስቀል ፡ ወለቤተ ፡ ማርያም ፡
የሚለው ፡ ለነዚህ ፡ በላስታ ፡ ላሠራቸው ፡ መሆን ፡ አለበት ። ነገር ግን ፡
ከነዚህ ፡ ጋር ፡ ቤተ ፡ አባ ፡ ሊባኖስ ፡ የሚል ፡ ስለአለ ፡ በ? ፡ ምዕራፍ ፡
የተጻፈው ፡ የሮስት ፡ አዋጅ ፡ በአፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ዘመን ፡ በጌኛው ፡
መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ ለተገደመው ፡ በሺምዛና ፡ ላለው ፡ ገዳም ፡
መሆኑንና ፡ ወይም ፡ በርሱ ፡ ዘመን ፡ ላሠራው ፡ መሆኑን ፡ ወደፊት ፡ ማጣራት ፡
ያስፈልጋል ።

ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ፡ አፄ ፡ ላሊበላ ፡ የታወቁት ፡ ነገሥታት ፡ ሁሉ ፡ እንደ
አክሱም ፡ እንደ ፡ ደብረ ፡ ቢዘን ፡ እንደ ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ እንደ ፡ ደብረ ፡ ሊባኖስ ፡
ላሉ ፡ ገዳማት ፡ ስጦታ ፡ መላክ ፡ በቀድሞዎቹ ፡ ነገሥታት ፡ ስጦታ ፡ ላይ ፡ እነሱም ፡
በፋንታቸው ፡ በራሳቸው ፡ ስም ፡ ርስትና ፡ ጉልት ፡ መስጠት ፡ ለነፍሳ
ቸው ፡ ደኅንነት ፡ መሆኑን ፡ ስለሚያምኑ ፡ አፄ ፡ ላሊበላም ፡ አስቀድሞ ፡ በሠ
ራይ ፡ ላለው ፡ ለአባ ፡ መጣፅ ፡ (ለአባ ፡ ሊባኖስ) ፡ ሰጥቶ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡
ራሱ ፡ ላሠራው ፡ ለአባ ፡ ሊባኖስ ፡ ደልድሎ ፡ ሰጥቶ ፡ ይሆናል ።

እንግዲህ ፡ ሙሴ ፡ ሮልፍስ ፡ ሁለቱ ፡ የጥንት ፡ ሳይሆኑ ፡ አይቀሩም ፡ ብለው ፡
ያመጡትን ፡ ጥርጥር ፡ ወደጎን ፡ እንተውና ፡ ላሊበላ ፡ ያሠራቸው ፡ አሥር ፡
አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ መሆናቸው ፡ ነው ። ፲፩ኛውን ፡ ቤተ ፡ አባ ፡ ሊባኖስን ፡
ለባሏ ፡ ክብር ፡ ስትል ፡ ያሠራቸው ፡ እቲጌ ፡ መስቀል ፡ ክብራ ፡ ነኝ ። በዚህ ፡
ምክንያት ፡ በሌሎቹ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ የነዚያው ፡ የጻድቃኑ ፡ የነመርቆሬዎስ ፡
የመላእክቱ ፡ የንሚካኤል ፡ የነገብርኤል ፡ የጌታችንና ፡ የእመቤታችን ፡ ስእል ፡ ሲታይ ፡
በዚህ ፡ በቤተ ፡ አባ ፡ ሊባኖስ ፡ ግን ፡ በመካከል ፡ የገጉሠ ፡ የአፄ ላሊበላ ፡
ሆኖ ፡ በግራና ፡ በቀኝ ፡ የእቲጌ ፡ የመስቀል ፡ ክብራና ፡ የጻድቁ ፡ የአባ ፡ ሊባ
ኖስ ፡ (አባ ፡ መጣፅ) ፡ መልክ ፡ ተስሎ ፡ ይታያል ።

ምዕራፍ ፡ ፹ ።

የላሊበላ ፡ ግዛትና ፡ በዘመኑ ፡ ያደረገው ፡ ጦርነት-የዐባይን ፡ ውሀ ፡ ስለመገደቡ-በዘመኑ ፡ የወጣው ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ።

በዛገሩዎቹ ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ስፋት ፡ በአክሱሞቹ ፡ በነአብርሃ ፡ ዘመን ፡ ከነበረው ፡ ስፋት ፡ የጠበበ ፡ ነው ። በነአብርሃ ፡ ወአጽብሐ ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ጊዜም ፡ እየሸፈተ ፡ መነጠሉ ፡ በይቀር ፡ በለፈው ፡ ጊዜ ፡ እንደተመለከትነው ፡ ከኤርትራ በሕር ፡ ማዶ ፡ የዐረብ ፡ በምዕራብ ፡ በኩል ፡ የኑብያ ፡ ምሥራቅ ፡ ሁሉ ፡ ለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ገባሪ ፡ ነበር ። ነገሥታቱም ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ መሐመድና ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ገና ፡ ስለአልተነሡ ፡ ደግሞ ፡ መናገሻ ፡ ከተማቸው ፡ አክሱም ፡ ዙሪያውን ፡ ለመቆጣጠር ፡ ቅርብ ፡ ስለነበረ ፡ ከዛገሩዎቹ ፡ ነገሥታት ፡ በበለጠ ፡ ገጥንነትና ፡ ብልሃት ፡ ሳይሆን ፡ በዚህ ፡ እላይ ፡ ባልናችው ፡ ምክንያቶች ፡ ሰፊውን ፡ መንግሥታቸውን ፡ አስፈርተው ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። ቢሆንም ፡ በዓለም ፡ ማንም ፡ ትልቅ ፡ መንግሥት ፡ ያለጦርነት ፡ በሰላም ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ መግዛት ፡ እንደማይሆንልት ፡ የአክሱሞቹም ፡ በየጊዜው ፡ ለማስገበርና ፡ ለማሳመን ፡ ሲሉ ፡ ያደረጉትን ፡ ጦርነት ፡ እየሐውልታቸው ፡ ላይ ፡ በተለይም ፡ ከስመ ፡ ጥሩው ፡ ንጉሥ ፡ ከአብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ ላይ ያነበብነው ፡ በቂ ፡ ነው ።

አሁን ፡ ግን ፡ በዛገሩዎቹ ፡ በነላሊበላ ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ የቀድሞ ፡ ስፋቱን ፡ ይዞ ፡ ወደፊት ፡ ለመቀጠል ፡ ነገሥታቱ ፡ ምንም ፡ ቢጥሩ ፡ በፍጹም ፡ ሊሆንላቸው ፡ አልቻለም ። የዐረቦች ፡ መንግሥት ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ኃይሉ ፡ የታላላቆቹን ፡ የፋርሶችንና ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ ቀምቶ ፡ ባለቤት ፡ ሆኗል ። እንኳን ፡ የታናሽ ፡ እስያና ፡ የአፍሪካ ፡ የአውሮፓ ፡ ደቡብ ፡ ክፍል ፡ እንኳን ፡ በነርሱ ፡ ሥልጣን ፡ ውስጥ ፡ መግባቱን ፡ ባለፈው ፡ አመልክተናል ። ስለዚህ ፡ የዚህኑ ፡ የዐረቡን ፡ ታላቅ ፡ መንግሥት ፡ በመደገፍ ፡ የእስላምን ፡ ሃይማኖት ፡ በመቀበላቸው ፡ ምክንያት ፡ የበቃ ፡ እርዳታ ፡ ከዐረቦቹ ፡ በማግኘት ፡ በኤርትራ ፡ በሕር ፡ አጠገብ ፡ የሚገኙት ፡ ደሴቶች ፡ እነዳሕላቅ ፡ እነምጥጥ ፡ ታቹንም ፡ የአዳል ፡ አገር ፡ የኖራሱን ፡ ባላባት ፡ አንግሥ ፡ ይቀመጣል ። እነዚህም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ በርትቶ ፡ ኃይለኛ ፡ ጦር ፡ ሲልክባቸው ፡ እየገበሩ ፡ በተረፈ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በዐረቦቹ ፡ የሥልጣን ፡ ጥላ ፡ ውስጥ ፡ በነፃነት ፡ ተቀምጠዋል ። ባንዳንድ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ እንደዚሁም ፡ በገጥን ፡ በቲስት ፡ ኩልቦ ፡ መጽሐፍ ፡ በመገመሪያው ፡ ሆሊም ፡ ገጽ ፡ ፪፻፷፰ ፡ ላይ ፡ ላሊበላ ፡ ከምጥጥ ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ ዘይላ ፡ የአዳልን ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ ጦር ፡ እየላከ ፡ ማሳመኑን ፡ ይገልጻል ። ታሪኩ ፡ እውነት ፡ ከመሆን ፡ አይዘልም ። እነዚያም ፡ የንጉሥ ፡ ላሊበላ ፡ ጦር ፡ ወግቷቸው ፡ እንደተመለሰ ፡ ለጥቂት ፡ ዘመን ፡ ገብረው ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ እላይ ፡ እንዳልነው ፡ በቀንደኛ ፡ ባላባታቸው ፡ እየተመሩ ፡ የዐረቦቹን ፡ ኃይል ፡ ተደግፈው ፡ ለየብቻ ፡ መኖራቸው ፡

የታወቀ ፡ ነው ። በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ምዕራብ ፡ ያለው ፡ የቦጅያ ፡ ሕዝብ ፡ ያለበት ፡ ሁኔታ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ለዐፄ ፡ ላሊበላም ፡ ሆነ ፡ ላባቶቹ ፡ ወይም ፡ ለተከታዮቹ ፡ ደንበኛ ፡ የተጣራው ፡ ግዛት ፡ ትግሬ ፡ ቤገምድር ፤ ጎጃም ፡ ሰሜናዊው ፡ ሸዋ ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የወሎ ፡ የዩጁ ፡ ሰፋሬ ፡ ግዛት ፡ ሁሉ ፡ ነው ። በተረፈ ፡ ጊዜ ፡ እንደተመኙ ፡ ኃይል ፡ ባገኙ ፡ ቍጥር ፡ ከነዚህ ፡ አገሮች ፡ እያለፉ ፡ ከዐረብና ፡ ከኑብያ ፡ በቀር ፡ በአክሱሞች ፡ ጊዜ ፡ የነበረውን ፡ ግዛት ፡ መያዝና ፡ ማስተዳደር ፡ የተለመደ ፡ ነው ። በገድሉ ፡ ውስጥ ፡ ባንድ ፡ አገር ፡ ፩ ፡ ሰው ፡ ሸፍቶበት ፡ ልጁን ፡ ልክ ፡ ማስወጋቱን ፡ ሲገልጽ ፡ እገሩ ፡ ወይት ፡ ሸፍታው ፡ ማን ፡ መሆኑን ፡ የተላከው ፡ ልጁ ፡ የትኛው ፡ መሆኑን ፡ አይገልጽም ። ነገር ፡ ግን በነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ሸፍታው ፡ ጸረቅምስ ፡ እገሩ ፡ ጎጃም ፡ ለወጋው ፡ ከላሊበላ ፡ ታዘ ፡ የሔደው ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ነው ።

በተረፈ ፡ ስለላሊበላ ፡ ከሚነገረውና ፡ ከሚጻፈው ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ በዘመኑ ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ወደግብፅ ፡ እንዳይወርድ ፡ መከልከሉ ፡ ነው ። በአጠገቡ ፡ የሚኖሩት ፡ ከግብፅ ፡ ተሰደው ፡ የመጡት ፡ ክርስቲያኖች ፡ በግብፅ ፡ ያሉት ፡ የእስላሞቹ ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ ቀድሞ ፡ በነሱ ፡ አሁንም ፡ ግብፅ ፡ በቀሩት ፡ ክርስቲያኖች ፡ እንደዚሁም ፡ በሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ላይ ፡ የሚደረግባቸውን ፡ እሥራትና ፡ መክራ ፡ ለመበቀል ፡ ሲሉ ፡ «የግብፅ ፡ እስላሞች ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ካላገኙ ፡ መኖር ፡ አይችሉምና ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ከመንገዱ ፡ አውጥተህ ፡ ብትሰደው ፤ በውኃ ፡ ጥም ፡ የተነሣ ፡ እስላሞቹ ፡ አገራችንን ፡ ለቀው ፡ ይሔዳሉ» ፡ ብለው ፡ ለዐፄ ፡ ላሊበላ ፡ አመለከቱት ። ዐፄ ፡ ላሊበላም ፡ የነሱን ፡ አሳብ ፡ ለመፈጸም ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ከመንገዱ ፡ አስወጥቶ ፡ ወደበረሃ ፡ ለመስደድ ፡ ወይም ፡ ከአዋሽ ፡ ጋራ ፡ ለማገናኘት ፡ አስቦ ፡ ነበረ ። ነገር ፡ ግን ፡ ብዙ ፡ ድካም ፡ ያለበት ፡ ሥራ ፡ መሆኑን ፡ ተገንዝቦ ፡ በዚህ ፡ ፈንታ ፡ ለዓባይ ፡ ወንዝ ፡ ብዛትና ፡ ምላት ፡ የሚሰጡትን ፡ በክረምት ፡ ወራት ፡ ብዙ ፡ ውኃ ፡ እየያዙ ፡ ወደዓባይ ፡ የሚጓዙትን ፡ ወንዞች ፡ እየቆረጠ ፡ ወደሌላ ፡ ለመስደድ ፡ ሥራ ፡ አስጀምሮ ፡ ነበር ፤ ይባላል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ወደፍጻሜ ፡ አላደረሰውም ። ምናልባት ፡ ይህ ፡ ይዘታው ፡ ከእስላሞቹ ፡ ጋር ፡ በፍጹም ፡ የሚያጣላውና ፡ ላገሩም ፡ ለኢትዮጵያ ፡ አደጋ ፡ የሚያመጣበት ፡ መሆኑን ፡ ተገንዝቦ ፡ ትቶት ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ በመካከሉ ፡ እርሱ ፡ መንግሥቱን ፡ ለቆ ፡ ወደመንፈሳዊ ፡ ሥራ ፡ ወደምነና ፡ ያዘነበለ፡ጊዜ ፡ የውኃ፡ግድቡ ፡ ሥራ፡በፍጹም ፡ ቀርቶ ፡ እንደሆነ ፤ አይታወቅም ።

ስለላሊበላ ፡ በገድሉ ፡ ከተጻፈው ፡ ሳንጽፈው ፡ ከቀረው ፡ ከያንዳንዱ ፡ ከተረታዊው ፡ ንግግር ፡ በቀር ፡ በየመጽሐፉ ፡ ስለዚህ ፡ ንጉሥ ፡ የተጻፈው ፡ ይኸው ፡ ነው ። በዘመኑ ፡ እግዚአብሔርን ፡ በመፍራትና ፡ ዙፋን ፡ ከሰሎሞን ፡ ዘር ፡ ቀማህ ፡ የሚሉትን ፡ የቀሳውስትን ፡ ንግግር ፡ በማክበር ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ከአክሱም ፡ ሸሽቶ ፡ ሸዋ ፡ ለሚቀመጠው ፡ ለሰሎሞን ፡ ዘር ፡ በዘመኑ ፡ ዙፋኑን ፡ ሊለቅ

አስቦ ፡ ነበር ፡ እየተባለ ፡ ተጽፏል ። ነገር ፡ ግን ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ እንደቀረ ፡ ማሰቡን ፡ የሚገልጸው ፡ ገድሎ ፡ የቀረበትን ፡ ምክንያት ፡ አይገልጽም ።

በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ የሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ከግብፅ ፤ መውጣቱን ፡ ለመግለጽ ፡ በመጨረሻው ፡ ላይ ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ተጽፏል ።

“ውተብህለ ፡ በክታብ ፡ ዐረቢ ፡ አውጸእናሃ ፡ እመጽሐፈ ፡ ቅብጢ ፡ ለዐረቢ ፡ እመቃብረ ፡ ማርቆስ ፡ ወንጌላዊ ፡ ማምህር ፡ አብ ፡ ኩልነ ፡ ወአውጸእናሃ ፡ በ፬፻ወ፱ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ (1) ፤ ውስተ ፡ ሀገረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በመዋዕለ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ሰጋሁ ፡ ላሊበላ ፤ በመዋዕለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ጌር ፡ ጳጳስ ። ወአስተታ ፡ እግዚአብሔር ፡ ኢያወጽእ ፡ ወኢተርጉሞ ፡ ኅሰ ፡ ነገረ ፡ ሀበሽ ። ወሶበ ፡ ኃለይኩ ፡ ዘንተ ፡ ለምንት ፡ ኢተርጉምዋ ፡ እዝ ፤ ወፈረግ ፤ (አበልፅዝ ፡ ወአበልፈረግ) ፡ እለ ፡ አውጽእዋ ፡ እቤ ፡ ዘንተ ፡ እስመ ፡ ወጽአት ፡ በመዋዕለ ፡ ዘን ፡ (ዛጉዬ) ፡ ኢተርጉምዋ ፡ እስመ ፡ ትብል ፡ ዛቲ ፡ መጽሐፍ ፡ እለሰ ፡ ይነግሡ ፡ እለ ፡ ኢኮኑ ፡ እስራኤል ፡ ተዓድዎ ፡ ሕግ ፡ ውእቱ ። ወሶበ ፡ ይከውን ፡ መንግሥተ ፡ ለጄራኤል ፡ አውጽእዋ ፡ ወተረክበ ፡ በናዝሬት ። ወጸልዩ ፡ ላዕሌሃ ፡ ለይስሐቅ ፡ ነዳይ ፡ ወኢትሒሱኒ ፡ በእንተ ፡ ኢያርትዖ ፡ ነገረ ፡ ልሳን ። እስመ ፡ ጸመውኩ ፡ ብዙኅ ፡ በአንተ ፡ ክብራ ፡ ለሀገረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወበእንተ ፡ ፀዓታ ፡ ለጽዮን ፡ ሰማያዊት ፡ ወበእንተ ፡ ክብረ ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ። እስመ ፡ አነሂ ፡ ተስዕልክዎ ፡ ለመኩንን ፡ ርቱፅ ፡ ፍቀረ ፡ ክርስቶስ ፡ ያዕቢኮ ፡ እግዚእ ፡ ወአፍቀረኒ ፡ ወይቤለኒ ፤ ግበር ፡ ወገበርኩ ፡ እንዘ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይረድአኒ ፡ ኢይፍድዩኒ ፡ በከመ ፡ አበሳዩ ፤ ለገብርክሙ ፡ ጸልዩ ፡ ወለእለ ፡ ጸመው ፡ ምስሌዩ ፡ በፀዓተ ፡ ዛቲ ፡ መጽሐፍ ፡ እስመ ፡ ተመንደብነ ፡ ፈድፋደ ፡ አነ ፡ ወይምሐረነ ፡ አብ ፡ ወሕዝበ ፡ ክርስቶስ ፡ ወእንድርያስ ፡ ወፊልጶስ ፡ ወመሐሪ ፡ አብ ፡ ይምሐሮሙ ፡ እግዚአብሔር ፡ በመንግሥተ ፡ ሰማያት ፡ ምስለ ፡ ኩሎሙ ፡ ቅዱሳን ፡ ወሰማዕት ። ወይጽሐፍ ፡ ስሞሙ ፡ ውስተ ፡ መጽሐፈ ፡ ሕይወት ፡ ለፍቀሮሙ ፡ ዜና ፡ ገብርኤል ፡ ወለፍቅርቶሙ ፡ ጽዮን ፡ ሞገሳ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ።

ግእዝኛውን ፡ ጽሑፍ ፡ ለማብራራት ፡

እዝ ፡ ወፈረግ ፡ የሚላቸው ፡ በሌላ ፡ ግዕዝኛ ፡ ጽሑፍ ፡ አበልአዝ ፡ ወአበል ፤ ፈረግ ፡ ሲላቸው ፡ ይገኛል ። ደንበኛ ፡ ስማቸው ፡ አቡል - አዝ ፤ አቡል - ፈረጅ ፡ ነው ። እነርሱ ፡ በላሊበላ ዘመን ፡ ከኮፕት ፡ ቋንቋ ፡ ወደ ፡ ዐረብኛ ፡ ተርጉመው ፡ ከእስክንድርያ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አመጡት ። ግዕዙ ፡ ቅብጢ ፡ የሚለው ፡ የኮፕት ፡ ቋንቋ ፡ ከዐረብኛ ፡ በፊት ፡ ከቀድሞ ፡ የግብፅ ፡ ጽሕፈት ከደሞቲክ ፡ በኋላ ፡ ግብፆች ፡ ይልቁንም ፡ የክርስቲያኖቹ ፡ ወገኖች ፡ ይነጋገሩበትና ፡ ይጽፏበት ፡ የነበረው ነው ። ወጸልዩ ፡ ላዕሌዩ ፡ ለይስሐቅ ፡ ነዳይ ፡ የሚለው ፡ ይስሐቅ ፡ የአክሱም ፡ ንቡረ ፡ ዕድ ፡ የነበረውና ፡ ከጓደኞቹ ፡ ሊቃውንት ከነይምሐረነ ፡ አብ ፡ ጋር ፡ ከዐረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝኛ ፡ ተረገመው ፡ ማለት ፡ ነው ።

(1) ዓመተ ፡ ምሕረቱን ፡ የሚቁጥረው ፡ ከመሐመድ ፡ ይመስላል ።

ያዕቤከ፡ እግዚእ፡ የሚባለው፡ የትግሬው፡ ሹም፡ በአሳቡ፡ እንደደገፈውም፡ በጽሑፍ፡
ይገልጻል ። ይህ፡ ከብረ፡ ነገሥት፡ የተተረጎመበት፡ ጊዜ፡ እንደ፡ ኤው፡ ቀሩጥር፡
ሺ፣፻፲፬-ሺ፣፻፳፩ ዓ ም ፡ ላይ ፡ ነው ። ይህም ፡ ዘመን ፡ አረ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡
የነገሠበት ፡ ዘመን ፡ መሆኑ ፡ ነው ። በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ያልተመለሰበትን ፡
ምክንያት ፡ ጸሐፊው ፡ ራሱን ፡ ይጠይቅና ፡ መልሱንም ፡ ራሱ ፡ ይሰጣል ። ከእ
ጅኤል ፡ ወገን ፡ ያልሆኑ ፡ ሕግ ፡ ተላልፈው ፡ መንግሥት ፡ በያዙ ፡ በዛጉዬ
ዎች ፡ ጊዜ ፡ መተርጎም ፡ አገቡበ ፡ እንዳይደለ ፡ መጽሐፉ ፡ ራሱ ፡ መከልከ
ሉን ፡ ይገልጻል ። ከዚያ ፡ መንግሥት ፡ ከዛጉዬ ፡ ወደሰሎሞን ፡ ዘር ፡ ወደ
ፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ በተመለሰ ፡ ጊዜ ፡ ከተቀመጠበት ፡ ከናዝሬት ፡ (፩) ወጥቶ
በብዙ ፡ ድካም ከጓደኞቹ ፡ ጋር ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ እንደተረጎመው ፡ ያስረዳል ።

የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ወደገብን ፡ እንተውና ፡ ከጅኤል ፡ ወገን ቢሆኑም ፡
ባይሆኑም ፡ የዛጉዬ ፡ ነገሥታት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ እድገትና ፡ መሻሻል ፡ በዚያው ፡
አክሱሞቹ ፡ በደከሙበት ፡ መጠን ፡ ደክመዋል ። ከነርሱም ፡ ውስጥ ፡ አብዛኞቹ ፡
የቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሥራቸውን ፡ ሳይተዉ ፡ ለመንፈሳዊ ፡ ሥራ ፡ የተጉ ፡
በመሆናቸው ፡ የቅዱስነትን ፡ ማሰርግ ፡ አግኝተው ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡
ቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡ ቅዱስ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ሲባሉ ፡ እነሆ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ እን
ሰማለን ። ላሊበላ ፡ ያሠራቸው ፡ የመካነ ሮሐ ፡ (ላስታ) ፡ የአብያተ ፡ ክርስቲ
ያናት ፡ ሕንፃዎች ፡ በሥራቸው ፡ ማማርና ፡ በጌጡ ፡ በጥበቡ ፡ ዓይነት ፡
የውጭ ፡ አገር ፡ መርማሪ ፡ በጣሙን ፡ እመደነቅ ፡ ላይ ፡ መውደቃቸውን ፡
ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሰፊው ፡ ገልጸናል ።

ምዕራፍ ፡ ፹፩ ።

የአረ ፡ ላሊበላ ፡ ዕረፍት ።

አረ ፡ ላሊበላ ፡ የራሱ ፡ ገድል ፡ እንደሚለው ፡ ከርሱ ፡ በኋላ ፡ መንግሥ
ቱን ፡ ለጥንቱ ፡ ለሰሎሞናዊው ፡ ዘር ፡ ለመመለስ ፡ ፈልጎ እንደነበረ ፡ ለመናገር፡
ሲፈልግ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ።

«ውበዑዕስ ፡ ወቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡ ሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ሕንፃሆን ፡ ለእማንቱ ፡
አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ዘከመ ፡ አርአዮ ፡ እግዚአብሔር ፡ አፈቀደ ፡ በመ ፡
ይገቡንዲ ፡ ላዕሌሁ ፡ ሢመተ ፡ መንግሥት ፡ ወአፈቀደ ፡ ከመ ፡ ትእዱ ፡ ላዕለ ፡
ወልዱ ። አላ ፡ ይቤ ይሚጣ ፡ ለዛቲ ፡ ሢመተ ፡ መንግሥት ፡ ወያግብአ ፡ ኃበ ፡
ጅኤል ፡ . . . . » ጅኤል ፡ የሚለው ፡ የሰሎሞንን ፡ ዘር ፡ ነው ።

ወደፊት እንደምናነበው ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ገድል ፡ ግን ፡ ላሊበላ ፡
ሊሞት ፡ አቅራቢያ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ ጠርቶ ፡ ይስሐቅ ፡ ያዕቆብን ፡ እንደ፡
ባረከው ፡ ባርከ ፡ ዙፋኑን ፡ ሰጠው ፡ ሲል ፡ ይገኛል ። የሆነ ፡ ሆኖ በማናቸ

(ጸ) ናዝሬት፡ በትግሬና ፡ በላስታ ፡ መካከል ፡ የምትገኝ ፡ በዛጉዬዎች ፡ ዘመን ፡ የጸጸሳት ፡ መቀመጫ ፡ የነበረች ።?

ውም ረገድ ፡ ላሊበላ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ጭ ፡ ዓመት ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በመንግሥቱ ፡ ነአኩዳ ፡ ለአብ ፡ እንደተከተለው ፡ በየመጽሐፉ ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ።

የሞተበትን ፡ ቀን ፡ የራሱ ፡ ገድል ፡ «ወአዕረፈ ፡ አመ ፡ ፳ ወ፪ ፡ ለወ ርኃ ሐዘራን ፡ ። ይላል ። ሐዘራን ፡ ማለት ፡ በሶርያ ፡ ቋንቋ ፡ ሰኔ ፡ ማለት ፡ ነው ። ፔሩሾ ፡ ፩፻፳፰ ገጽ ፡ ተመልከት ። አረሚ ፤ አረብ ፤ ሃይማኖት ፤ ኃጢአት ፤ መልአክ ፡ የሚባሉት ፡ ቃላቶች ፡ ከሶርያ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ቋንቋ ፡ እንደገቡት ፡ ዓይነት ፡ ይኸም ፡ ሐዘራን ፡ በመገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ገብቶ ፡ ሳይለመድ ፡ ቀርቷል ፡ ማለት ፡ ነው ። በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ የተጻፈው ፡ ስንክሳርና ፡ እርሱን ፡ መውረት ፡ እያደረጉ ፡ የሚጽፉት ፡ ያገራችንም ፡ የውጭ አገር ጸሐፊዎች እነኩልበም ፡ ላሊበላ ፡ የሞተበትን ፡ በሰኔ ፡ ፲፪ ቀን ፡ (፲፪፻፳ ፡ ዓ ፡ ም) ላይ ፡ አቁመውታል ። የተቀበረበትን ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ ከሠራቸው ፡ ከአሥሩ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ውስጥ በንደኛው በቤተ ፡ ማርያም ፡ ተቀብሯል ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። እሥፍራው ፡ ድረስ ፡ እየሄዱ ፡ ቀሳውስቱን ፡ እየጠየቁ ፡ በይናቸው ፡ ሥፍራውን ፡ ጎብኝተው ፡ የጻፉት ፡ እነሙሴ ፡ ሮልፍስ ፡ እነሙሴ ፡ ራፍሬይ ፡ እነሙሴ ፡ ስምያን ፡ ግን ፡ ላሊበላ ፡ የተቀበረው ፡ በቤተ ፡ ጎልጎታ ፡ ነው ፡ ያሉት ፡ የሚታመን ፡ ነው ። ለዚህ ፡ ጉዳይ ዋና ምስክር ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ የራሱ ፡ ገድል ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ገድሎ የሚለው ፡ «ወያሮ ፡ ገብርኤል ፡ ዲባ ፡ አክናሬሁ ፡ ወከልአን ፡ መላእክት ፡ እንዘ ፡ ይዘምሩ ፡ በቅድሚያ ፡ ወበድኅሬሁ ፡ አዕረግዎ ፡ ውስተ ፡ ሰማይ ፡ . . . . » በማለት ፡ ወደሰማይ ፡ አረገ ፡ ነውና ፡ የሚለው ፡ ለማመን ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ ልጅ ፡ ሞቶ ፡ በዚህ ፡ በጎልጎታ ፡ መቀበሩን ፡ አምነን ፡ ወደሌላው ፡ ጉዳይ ፡ እንለፍ ።

የሞተበትን ፡ ቀን ፡ መውረት ፡ በማድረግ ፡ በስንክሣር ፡ መጽሐፋችን ፡ በሰኔ ፡ ፲፪ ቀን ፡ ስለላሊበላ ፡ የሚነበበው ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ነው ።

«ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ከዕበ ፡ ከነ ፡ ብፁዕ ፡ ወንጹሕ ፡ ወረዓዬ ፡ ምስጢረ ፡ ሰማያት ፡ ላሊበላ ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ። ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ሶበ ፡ ወለድዎ ፡ አበዊሁ ፡ ሐፀንዎ ፡ በሩሪሐ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወሶበ ፡ ልሕቀ ፡ ወበጽሐ ፡ አምጣነ ፡ አካለ ፡ ብአሲ ፡ ሰምዓ ፡ ንጉሥ ፡ እኅሁ ፡ ዘይልሕቅ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ ይወርስ ፡ መንግሥቶ ፡ ወይነብር ፡ ዲባ ፡ መንበሩ ፡ ቦዓ ፡ ላዕሌሁ ፡ ቅንዓት ፡ ወፊኑ ፡ ወጸውዎ ፡ ወሶበ ፡ በጽሐ ፡ ወቆመ ፡ ቅድሚያ ፡ እመክነየ ፡ ላዕሌሁ ፡ ነገረ ፡ ወአዘዘ ፡ ይቅስፍዎ ፡ ብዙኅ ፡ ቅስፊታት ፡ እምጊዜ ፡ ፫ ሰዓተ ፡ መዓልት ፡ እስከ ፡ ፱ መዓልት ። ወእምድኅረዝ ፡ አዘዘ ፡ ያቅምዎ ፡ ቅድሚያ ፡ ወሶበ ፡ ቆመ ፡ ቅድሚያ ፡ አንከረ ፡ ንጉሥ ፡ ወከሎሙ ፡ ሠራዊቱ ፡ ሶበ ፡ ርእዩ ፡ ከመ ፡ አልቦ ፡ ዘበጽሐ ፡ እሙስና ፡ ወከነ ፡ ይህውሮ ፡ ሎቱ ፡ መልአከ ፡ እግዚአብሔር ። ወአምዝ ፡ ይቤሎ ፡ ሥረይ ፡ ሊተ ፡ ኦ ፡ እኅየ ፡ ዘገበርኩ ፡ ላዕሌከ ። ወእምዝ ፡ ገብሩ ፡ ዕርቀ ፡ ወሰላመ ፡ በበይናቲሆሙ ። ወርእዩ ፡ እግዚአብሔር ፡ ኅበ ፡ ከኅኔሁ ፡ ዘይእቲ ፡ እለት ፡ ወአውረሶ ፡ ወወሀቦ ፡ ይአተ ፡ መን

ግሥተ ። ወሶበ ፡ ነግሠ ፡ ሐለየ ፡ በዘያዎምሮ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወገብረ ፡ ምጽ
ዋታተ ፡ ብዙኅ ፡ ለነዳያን ፡ ወለምስኪናን ፡ ወሶበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ኅበ ፡ ጸንክ፡
ፍቅሩ ፡ አስተርአየ ፡ ሎቱ ፡ መልአክ ፡ እግዚአብሔር ፡ በሕልም ፡ ወመሰጠ ፡
ኅዜሁ ፡ ወአስተርአየን ፡ ዘከመ ፡ ይገብሮን ፡ ለጊቱ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡
ዘዘዚአሆን ፡ ኅብሮን ፡ ወገብረ ፡ በከመ ፡ አርአየን ፡ እግዚአብሔር ። ወሶበ ፡
ፈጸመ ፡ ሐኒዖቶን ፡ ለእማንቱ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ አውረሰ ፡ መንግሥቶ፡
ለወልደ ፡ እኑሁ ፡ ወአምዝ ፡ አእረፈ ፡ በሰላም ፡ እግዚአብሔር ፡ ይምሐሮ ፡
በጸሎቱ ፡ ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ።

ሰላም ፡ ለላሊበላ ፡ ሐናዪ ፡ መቅደስ ፡ በጥበብ ፡
በዕብን ፡ ይቡስ ፡ እንበለ ፡ መሬት ፡ ርጡብ ፡
በዘኢይትአመር ፡ ዘሎቱ ፡ ምሥፍና ፡ ወምግብ ፡
አምሳለ ፡ መዓር ፡ ተድላ ፡ ነገሥት ፡ ወሕዝብ ፡
በዕለተ ፡ ተወልደ ፡ ተዐግተ ፡ በሕንብ ።

ስንክሣሩ ፡ እንደገድሉ ፡ ላሊበላ ፡ የተወለደለት ፡ ንብ ፡ ከቦት ፡ እንደነበረ፡
ይጠቅሣል ። እንደዚሁም ፡ የ፲፩ዱን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ ከግብፅ ፡
የመጡት ፡ ጥበበኞች ፡ እነሲዲ ፡ መስቀል ፡ መሥራታቸውን ፡ ታሪክ ፡ ጸሐፊው፡
ሲገልጽ ፡ ገድሉና ፡ ስንክሣሩ ፡ ግን ፡ የ፲፩ዱን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ፡
እግዚአብሔር ፡ ራሱ ፡ ለላሊበላ ፡ አመለከተው ፡ ይላል ። ላሊበላ ፡ የገዛበትን ፡
ዘመን ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ ከፍና ዝቅ ፡ እያደረገ ፡ ይጽፈዋል ፡ ያገራችን ፡ ከሺ፩፻፶፯
እስከ ፡ ሺ፩፻፺፯ ፡ ዓ፡ ም ። ግማሾች ፡ ከ፩ሺ፩፻፵፫ - ፩ሺ፩፻፹፫ ፡ ዓ፡ ም ፡ ያደርጉታል ።
የአስክንድርያን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ይልቁንም ፡ የሊቃነ ፡ ጳጳሳቱን ፡ ታሪክ ፡
መቃርዮስና ፡ ሬዖዶት ፡ የሚባሉት ፡ በላቲን ፡ የጻፉትን ፡ የተመለከቱ ፡ ጸሐ
ፊዎች ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ ኤው ፡ ቁ ፡ ከ፩ሺ፩፻፹፪ - ፩ሺ፻፺፯ ዓ ፡ ም ፡ ላይ ፡
ያደርጉታል ።

የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ።

በገድሉ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ታሪክ-ጽንሰቱና ፡ ልደቱ—
በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ወደ ፡ ጐጃም ፡ ተልከ ፡ ከፀረ ፡ ቅምስ ፡ ተዋግቶ ፡ እንዳሸነፈ—
ከላሊበላ ፡ ቀጥሎ ፡ በኢትዮጵያ ፡ እንደነገሠ ።

ከላሊበላ ፡ ቀጥሎ ፡ በዙፋን ፡ የተቀመጠ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ነው ። እርሱም ፡ የላሊ
በላ ፡ ወንድም ፡ የቅዱስ ፡ ሐርቤ (ገብረ ፡ ማርያም) ልጅ ፡ ነው ። የቀሩት ፡ የአገራችንና ፡
የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ አባት ፡ የላሊበላን ፡ ወንድም ፡ ቅዱስ፡
ሐርቤ ፡ ወይም ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡ ሲሉ ፡ ሙሴ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ሕዝባይ ፡ ብለውት ፡
ይገኛል ። ምናልባት ፡ የስም ፡ ብቻ ፡ መለያየት ፡ ይሆናል ። ላሊበላ ፡ ይትባረክ ፡
የሚባል ፡ ልጅ ፡ ነበረው ። እርሱ ፡ እያለ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ የነገሠበት ፡ ምክ
ንያት ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ገና ፡ አስቀድሞ ፡ በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ኃይል ፡ አበጅቶ

ሰለ : ነበረና : ሰለ : ታወቀ : ይትባረክ : ግን : ገና : ወጣትና : ደካማ : ስለነበረ :
ይመስላል = እንደ : ነአኩቶ : ለአብ : ገድል : ግን : ለላሊበላ : ወራሽ : እንዲ
ሆን : ከእግዚአብሔር : የታዘዘው : ነአኩቶ : ለአብ : መሆኑን : ይገልጻል =

ሰለ : ነአኩቶ : ለአብ : ታሪክ : በመጨረሻ : ጊዜ : መንግሥቱን : በእቡን፣
ተክለ : ሃይማኖት : አማካይነት : ለሰሎሞን : ዘር : ለይኩኖ : አምላክ : ከለቀቀ
በት : ከውሉ : ታሪክ : በቀር : ከዚያ : በፊት : በዘመነ : መንግሥቱ : የሠራው :
እንደላሊበላ : አይገኝለትም = በደንበኛው : የታሪክ : መጽሐፍ : ውስጥ : ሰለ
ዚህ : ንጉሥ : ታሪክ : የሚናገር : ፈልገን : ስናጣ : በገድሉ : ውስጥ : አንዳንድ
ነገር : ለመፈለግ : እንገደዳለን = ዳሩ : ግን : ከገድሉ : ውስጥ : የሚገኘው :
ለቀሩት : ነገሥታት : እንደሚደረገው : ሁሉ : ስለርሱም : የተጻፈው : አብዛ
ኛው : መንፈሳዊ : ገድልና : ተአምር : ነው = ከዚህ : ገድል : ውስጥ : አንዳንድ
ቃል : ስንወስድ : አብዛኛውን : አሳቡን : ለመመልከት : ፩ታሪካዊ : ቃል : ለመል
ቀም : ካልሆነ : በቀር : መላውን : በእውነተኛ : ታሪክነት : ለመውሰድ : አይደለም =

በገድሉ : ላይ : እንደሚገኘው : ገድሉን : ያጻፈው : ከናፍረ : ክርስቶስ : ውበ
እሴቱ : ቅርብተ : ክርስቶስ ፤ ጸሐፊው : ዘመንፈስ : ቅዱስ : እልፍዮስ : ይባላሉ =
ገድሉ : የሚለውን : በሚያጭሩ : እንመልከት =

«በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዳ : አምላክ : . . . ንቀድም :
በረድኤተ : እግዚአብሔር : በሠናይ : ውጥነቱ ፤ ውበፀ-ዕ : ሀብቱ : ወበጽሒፈ : ገድሉ :
ለዚና : ሠናይ : ለአቡነ : መክብበ : ነገሥት : ነአኩቶ : ለአብ . . . » ብሎ : ይገምርና :
«ገብርኤል : ወደእመቤታችን : እንደተላከ : እንደዚሁ : ወደላሊበላ : መጥቶ :
ከወንድምህ : አንድ : ልጅ : ይወለዳል : ይህ : ልጅ : ያንተ : ወራሽ : ይሆናል =
. . . አለው = ላሊበላ : ይኸን : ሰምቶ : ይትባረክ : እግዚአብሔር : አምላክ :
እሥራኤል : ወይትባረክ : ስመ : ስብሐተሁ : ቅዱስ : . . . እያለ : ጸልዮ : ሲጨ
ርስ : ወደነአኩቶ : ለአብ : አናት : ሰላም : ለኪ : ወሰላመ : እግዚአብሔር : የሁሉ :
ምስሌኪ : ኢትዮርሐ : ወኢትግዝኒ : በስመ : ሐወጸ : ማጎጸኖን : ለግራ : ወለ
ሐና : ከማሁ : ሐወጸ : እግዚአብሔር : ማጎጸንኪ : በፍሬ : ሠናይ : ብሎ : ላክ =
እርሷም : ይኸን : ስትሰማ : መካን : ሆና : ትኖር : ነበርና : በውነት : እግዚአብሔር
በማጎጸኔ : ፍሬ : ሊያሳድርብኝ : ይሆን : እያለች : ብትጠራጠር : ገብርኤል : ራሱ :
ለላሊበላ : እንደነገረው : መላክተኛው : አረጋገጠላት =

የናቱ : ስም : መርኬዛ : ያባቱ : ስም : ገብረ : መስቀል : ነው = ነአኩቶ : ለአብም :
በሚያዝያ : ተጸንዕ : በጥር : ተወለደ : የተወለደ : ለት : መልአኩ : ሚካኤል : በእ
ግዚአብሔር : ስም : ተልክ : ወደላሊበላ : መጥቶ : ልጅ : ተወልዷል : ሂድና : ውስ
ደው = ግዝረቱን : እኔ : በተገረዝቡበት : ቀን : ግረዘው : ጥምቀቱንም : እኔ :
በተጠመቅሁበት : ቀን : አስጠምቀው : ስሙንም : ነአኩቶ : ለአብ : በለው :
አለው = ላሊበላም : ይኸን : እንደሰማ : ወደወንድሙ : ሚስት : ወደመርኬዛ :

ሄዶ ፡ ይኸንኑ ፡ ነገራት ። እሷም ፡ ይኸን ፣ ስትሰማ ፤ ስብሐት ፡ ለአብ ፡ ለዘአጽ፡
ገዮ ፤ ስብሐት ፡ ለወልድ ፡ በደመ ፡ ገቦሁ ፡ ዘሠቀዮ ፤ ወስብሐት ፡ ዘመንፈስ ፡
ቅዱስ ፡ ዘአፍረዮ ፡ ብላ ፡ አመሰገነች ፡ ይልና ፡ ገድሎንም ፡ የጸፈው ፡ ሰው ፡
በራሱ ፡ ስም ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ጭህን ፡ ፍትው ፡ ከመ ፡ ጽጌ ፡ ሮማን ፡ ወረዛ ፡
ከመ ፡ ሰምሶን ፤ ጠቢብ ፡ ከመ ፡ ሰሎሞን ፡ ኦሪታዊ ፡ ከመ ፡ አሮን ፡ ወንጌላዊ ፡
ከመ ፡ ስምዖን ። እያለ ፡ ያወድሰና ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ እድገትና ፡ ጋብቻ ፡ አነጋ
ገሡንም ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ይቀጥላል ።

፫ ዓመት ፡ ከአናቱ ፡ ጋር ፡ ጎብስተ ፡ መና ፡ ስቱ ፡ ሰማይ ፡ እየተመገበ ፡
ሲኖር ፡ በፍኛው ፡ ዓመት ፡ በመንፈቀ ፡ ሌሊት ፡ ገብርኤል ፡ መጥቶ ፡ ከተኛበት ፡
ወስዶ ፡ ወደሰማይ ፡ አውጥቶ ፡ ከሦስቱ ፡ ሥላሴ ፡ አገናኘው ። የኩነኔንና ፡ የጽድቅ
ንም ፡ ሥፍራ ፡ አሳይቶ ፡ መለሰው ። ከዚያ ፡ በላሊበላና ፡ በሚስቱ ፡ በመስቀል ፡
ክብራ ፡ ቤት ፡ እንዳደገ ፡ በ፬ ዓመቱ ፡ ይስሐቅ ፡ የሚባል ፡ መምህር ፡ ዳዊት ፡
አስደገመው ። ሞግዚትም ፡ ጓደኛም ፡ እንዲሆነው ፡ የቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሥርዓትና
አደን ፡ እንዲያስተምረው ፡ ገብረ ፡ ክርስቶስ ፡ የሚባለውን ፡ አጌ ፡ ላሊበላ ፡ ሰጥቶት
ነበረ ። ከጳጳሱ ፡ ዲቶና ፡ ሊቀበል ፡ ሲሔድ ፡ አብሮት ፡ የሔደው ፡ ይኸው ፡ ገብረ
ክርስቶስ ፡ ነው ። ፳ ፡ ዓመት ፡ ሲሞላው ፡ ከእስጢፋኖስና ፡ ከአቅሌስያ ፡ የምትወለ
ደውን ፡ ወጣት ፡ ልጅ ፡ ለሚስትነት ፡ አጩለት ። የሠርጉ ፡ ሥርዓትና ፡ ቊርባን
ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ድንግልናው ፡ በመጥፋቱ ፡ ያዝን ፡ ነበርና ፡ እባክሽ ፡ ድንግል
ናችንን ፡ እንጠብቅ ፡ ብሎ ፡ ሚስቱን ፡ ለምኖ ፡ በዚህ ፡ ተስማምተው ፡ እስከ ፡
፳፭ ፡ ዓመት ፡ በድንግልና ፡ ኖሩ ። ከአባቱ ፡ (ከአገቱ ፡ ማለቱ ፡ ነው ፡) ከላሊበላ ፡
አስፈቅዶ ፡ በኪሞስ ፤ እንድርያስ ፤ ሳውል ፡ በሚባሉት ፡ የእጅ ፡ ጥበበኞች ፡ የእ
መቤታችንን ፡ (ጽዮን) ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አሠራ ። ሥራውም ፡ ፯ ፡ ወር ፡ ወስዶ ፡ በ፳፩ ፡
ኅዳር ፡ ታቦቷ ፡ ገባች ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ በነዛም ፡ (በገጐጃም) ፡ ፀረ ፡ ቅምስ ፡ የሚ
ባል ፡ ነበር ፤ የሚስቱ ፡ ስም ፡ ማቱጽላላ ፡ የልጁ ፡ ስም ፡ መዓተ ፡ ገኒ ፡ ይባላል።
ይህ ፡ ሰው ፡ ላጌ ፡ ላሊበላ ፡ አልገዛም ፡ ብሎ ፡ እምቢ ፡ ስላለ ፡ ዳዊት ፡ ገጠያድን ፡
እንዲወጋ ፡ ሳያል ፡ እንደላከው ፡ እንደዚህም ፡ ላሊበላ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ ላከው።
ነአኩቶ ፡ ለአብም ፡ ገጐጃም ፡ ሲደርስ ፡ ስምአኒ ፡ እግዚአ ፡ ጸሎትየ ፡ እምአጽናፈ፡
ምድር ፡ ጸራሕኩ ፡ ጎቤክ ፡ . . . . ፡ አድኅነኒ ፡ እግዚአ ፡ እምብእሲ ፡ እኩይ ፡ . . .
እያለ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ጸልዮ ፡ ጦርነት ፡ ገጠመው ። ሠራዊታቸውን ፡ ትተው ፡
ሁለቱ ፡ ብቻ ፡ ለብቻ ፡ ተጋጠሙ ፡ ፀረ ፡ ቅምስ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ ሊገድለው፡
ሲል ፡ ሚካኤልና ፡ ገብርኤል ፡ በክንፋቸው ፡ ከልለው ፡ አዳኑት ። ስለዚህ ፡ ነአኩቶ፡
ለአብ ፡ ተዋግቶ ፡ አሸነፈና ፡ ማርኮ ፡ ፀረ ፡ ቅምስን ፡ በሰንሰለት ፡ አሥሮ ፡ ወደላሊበላ ፡
አመጣው ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ላሊበላ ፡ ሮሐ ፡ ነበር ። ላሊበላም ፡ ፀረ ፡ ቅምስን ፡ በየው፡
ጊዜ፡ስለምን ፡ አልገዛም ፡ ብለህ ፡ ሸፈትህ ፡ ብሎ ፡ ጠየቀው ፡ እርሱም ፡ አልገብርም፡
አልገዛም ፡ አላልሁም ፡ አሁንም ፡ ለንጉሤ ፡ ታማኝ ፡ ተገዥ ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ታማኝን

ቱን : በቄስ : በመሐላ : አጽንቶ : ወደአገሩ : ተመለሰ ። ፀረ : ቅምስም : ወደአገሩ : ከተመለሰ : በኋላ : እንደገና : አምጸ : ሳለ : በድንገት : እግሩን : እሾህ : ወግቶት : በዚህ : ሞተ ።

ከዚህ : ሁሉ : በኋላ : የአፄ : ላሊበላ : ባለቤት : መስቀል : ክብራ : በመንፈስ : ቅዱስ : ተመርታ : እንግዲህ : በሕይወትህ : ሳለህ : መንግሥትህን : ለልጅህ : ለነአ ኩቶ : ለአብ : ስጠው : ብላ : መከረኛው ። ላሊበላ : በሕይወቱ : ሳለሁ : እንደምን : እሰጣለሁ : ብሎ : ከአንገራገረ : በኋላ : ነአኩቶ : ለአብን : ጠርቶ : ሥርዓተ : ንግሥ : ፈጽሞ : አነገሠው ። ነአኩቶ : ለአብም : መንግሥት : አይገባኝም : እያለ : አብ ዝቶ : ከተከራከረ : በኋላ : በኃዘንና : በለቅሶ : መንግሥቱን : ከላሊበላ : ተቀበለ ። ላሊበላም : በርክ : መርቆ : ከሠራዊት : ጋር : ወደቆቅህና : (ብሔረ : ቆቅህና) ሰደ ደው ። (ይህ : ሲሆን : ያነገሠው : ከሱ : በታች : በንድ : አውራጃ ፤ ነው) ።

በዚህ : አገር : ሳለ : የሱ : ወታደር : አንድ : የገባር : ላም : ወስዶ : ገባሩ : አቤት : ቢለው : ሳይሰማው : ቀረ ። ገባሩ : ወደ : ሮሐ : መጥቶ : ለመስቀል : ክብራ : አቤቱታ : አቀረበ ። መስቀል : ክብራም : መልስ : ብላ : ብትልክበት : ሳይመልስ : ቀርቶ : በዚህ : ላሊበላ : አስጠርቶ : ወቀሰው : ከዚህ : በኋላ : ነአኩቶ : ለአብ : እሺ : ብሎ : የላሊበላንና : የመስቀል : ክብራን : ጉልበት : ስሞ : ሄዶ : ላግቶን : አስመለሰ ።

ከዚህ : በኋላ : ላሊበላ : ሊሞት : አቅራቢያ : ነአኩቶ : ለአብን : እንደገና : አስጠርቶ : ይስሐቅ : ያዕቆብን : እንደመረቀው : መርቆ : በመንበረ : ዙፋኑ : አስቀ ምጦ : በሙሉ : መንግሥቱ : አነገሠውና : ላሊበላ : ጥቂት : ጊዜ : ቆይቶ : ሞተ።

ነአኩቶ : ለአብ : በዘመኑ : ሁሉ : ከመላእክት : ጋር : ወደሰማይ : እየወጣ : . . . . ከእግዚአብሔር : ጋር : ይነጋገር : ነበር : . . . . : በየቀኑ : ብርትና : ድንጋይ : ተሸ ክሞ : ሺ : ጊዜ : ይሰግድ : ነበር : . . . . : እስከዚህ : ጊዜ : ድረስ : እርሱም : ሚስቱም : በድንግልና : ሲኖሩ : ቅዱስ : ሩፋኤልና : እመቤታችን : በየተራ : ለነአኩቶ : ለአብ : ተገልጿው : ልጅ : ትወልዳለህ : ብለው : አበሠሩት ። ድንግል ናው : እንዳይሻርበት : እያዘነ : ቢያለቅስም : በዚህ : ድንግልናው : እንደማይሻር : ገልጿው : አጽናኑት ። ስለዚህ : ለመገመሪያ : ጊዜ : ሚስቱን : ንጽሕተ : ማርያ ምን : አወቃት ። እርሷም : ወንድ : ልጅ : ወለደችለት : ስሙም : በኃይለ : መስቀል : ተባለ ። ነአኩቶ : ለአብ : በብሔረ : አሸተን : ላሊበላ : ዝምሮት : የነበረውን : ቤተ : መቅደስ : አሠራ ።

እስከዚህ : ድረስ : ያለው : የገድሉ : አነጋገር : ነው ። ከገድሉ : ቀጥሎ : ደግሞ : ድርሳኑ : ተጽፏል ። በድርሳኑ : ውስጥ : ከለው : ታሪካዊ : ጉዳይ : እንደዚህ : የሚል : ነው ።

«ተአምራሁ : ለነአኩቶ : ለአብ : ብፁዓዊ : . . . . : በቀደሞ : ዘመን : በተ ከዚ : ወንዝ : አጠገብ : የሚኖሩ : ግብግውያን : (የብለሚይ : ወይም : የባጅያ : ዘር : አለዚያም : የኑብያ : ሕዝብ : ማለቱ : ይሆናል) : ለላሊበላ : ግብር : እያ

መጡ : የሚገዙ : ነበሩ ። ነአኩቶ : ለአብ : ከነገሠ : ወዲህ : የተለመደውን : ግብር : ስለከለከሉ : በዚሁ : አዝኖ : በጸሎቱ : ዝናምን : ከአገራቸው : አስወግዶ : ድርቅ : አደረገባቸውና : ሰዉም : ከብቱም : በረሀብ : ተቸገረ ። ይህ : የሆነበት : ምክንያት : ጠፍቷቸው : እርስ : በርሳቸው : ሲጠያየቁ : ከመከከላቸው : አንዱ : ማማስ : የሚባል : የሚስቱ : ስም : መግደላዊት : ለላሊበላ : የምትገብሩትን ለነአኩቶ : ለአብ : ስለከለከላችሁ : ይኸን : ቸግር : ያመጣ : የርሱ : ጸሎት : ነው : ሲል : ገለጸላቸው ። ከዚህ : በኋላ : ሁሉም : ግብርና : ገጸ : በረከታቸውን : አደራጅተው : ወደነአኩቶ : ለአብ : መጡ ። እርሱም : ግብሩን : ከተቀበለ : በኋላ : በጸሎቱ : የዘጋውን : ዝናም : በጸሎቱ : መልሶ : የተከዜን : ወንዝ : በወሀ : ሞላው ። የነአኩቶ : ለአብ : ሚስት : ንጽሕት : ማርያም : በጥር : ወር : ሞተች : እናቱ : መርኬዛ : በመጋቢት : ወር : አረፈች . . . . .

ከተአምሩ : በኋላ : ደግሞ : መልኩ : (መልክዕ) : እንደዚህ : ሲል : ይዠምራል ።
“ሰላም : ለዝክረ : ስምክ : ምሉአ : ጸጋ : ወሞገስ ። ወርእስክ : ጥሉል : በቅብዓ : መንፈስ : ቅዱስ ። ነአኩቶ : ለአብ : ኤርምያስ : ዘተቀደስክ : እምከርስ ። ረሲ : ሊተ : ድርሳንዩ : ለድኅኖተ : ሥጋ : ወነፍስ ። አኮ : ለተመክሖ : ወብጡል : ተወዳስ : . . . . . “እያለ : ይዘልቃል ።

ምዕራፍ : ፹፪ ።

በገድሉና : በድርሳኑ : ውስጥ : ያሉትን : አሳቦች : ስለማብራራት—የነአኩቶ : ለአብ : መንግሥት : ፍጻሜና : ተከታዮቹ ።

አንድ : መነኩሴ : ወይም : መምህር : አንድ : መስፍን : ወይም : ንጉሥ : ሕይወቱ : ካለፈ : በኋላ : የሚወዱት : የቤተ : ክህነትና : የቤተ : መንግሥት : ሰዎች : በስሙ : ቤተ : ክርስቲያን : ሲሠሩ : ወይም : ገዳም : ሲገድሙ : እንደዚሁ ለዚያ : ገዳምና : ቤተ : ክርስቲያን : ጌታ : የሕይወቱን : ታሪክ : ሊላለም : የሚመጣ : ሁሉ : የሚሰማው : ወዳጁ : ምእመን : የሚደግመው : አንድ : ገድል : ወይም : ድርሳን : አንዳንድ : ጊዜ : ሁለቱም : በወዳጁ : ሊቅ : ይዘጋጅና : በመጨረሻ : በሰላምታና : በመልክዕ : ይዘጋል (ይፈጸማል) ።

እንዲዘጋጅ : የሚደግፈው : ተከታዮ : ንጉሥ : ወይም : ገዳሙ : የሚገኝበት አገረ : ገዥ : አዘጋጂው : የዚያው : የቤተ : ክርስቲያኑና : የገዳሙ : መምህርና : አለቃ : ወይም : አንዱ : መነኩሴ : በመሆኑ : በላሊበላም : በነአኩቶ : ለአብም : ላይ : እንደትመለከትነው : የጻድቁን : ስምና : ሥራ : በሰሚዎች : ዘንድ : ለማስደነቅ : ጸሐፊው : ለጻድቁ : ብዙ : ተአምራትና : ድንቅ : ነገር : በመንፈሳዊ : አጻጻፍ ከመጽሐፍ : ቅዱስና : ከሊቃውንት : ጽሑፍ : ጋር : እያገናዘበ : ያዘጋጅለታል ።

በዚሁ : መሠረት : የነአኩቶ : ለአብን : ገድልና : ድርሳን : ያዘጋጀው : ዘመን ፈስ : ቅዱስ : እልፍዮስ : በዚያው : በገዳሙ : ሮሐ : ከሚገኙት : አብያተ : ክርስቲያናት : ያንዱ : ወይም : ነአኩቶ : ለአብ : በዘመኑ : ያሠራው : የቤተ : ክርስቲያን

አገልጋይ : ይሆናል ። እርሱም : ገድልና : ተአምር : እያበረከተ : ከጸፈው : ውስጥ : አንባቢን : ላለማድከም : የተውነው : ብዙ : ነው ። የቀረውን : በገድሉ : ውስጥ : የሚገኘውን : ተአምራታዊ : ነገር : አልፈን : ወደኋላ : ተመልሰን : ለተነሣንበት : ታሪክ : ጉዳይ : የሚጠቅመንን : እየመረመርን : ስንለቅም ።

ሀ—የነአሁቶ : ለአብ : ያባቱ : ስም : ገብረ : መስቀል ፤ የናቱ : ስም : መርኬዛ : የልጅነት : ጓደኛውና ፤ ሞግዚቱ : ገብረ : ክርስቶስ : መበላቸውን ።

ለ—ከላሊበላ : አስፈቅዶ : ከመንገሡ : በሬት : በሐያ ዓመቱ : የእመቤታችንን : ቤተ : ክርስቲያን : ማሠራቱ ፤ የሠሩት : ጥበቦች : ከግብፅ : የመጡት : በኪምስ ፤ እንድርያስ : ሳውል : የሚባሉ : መሆናቸውን ።

ሐ—በጎጃም : ፀረ ቅምስ : የሚባል : በላባት : በላሊበላ : ዘመን : የሸፈተ : መኖሩን ። የፀረ : ቅምስ : በለቤት : ማቱ : ጽላላ : ልጁ : መዓተ : ጉኒ : መሆናቸውን ።

መ—በላሊበላ : ውስጥ : ነአሁቶ : ለአብ : የታወቀ : የጦር : አለቃ : ሆኖ : በንድ : አውራጃ : የሸፈተ : ሲኖር : ስለላሊበላ : ሆኖ : እየሄደ : እየተዋጋ : አገር : በማሳመን : ማገልገሉ ። በመጨረሻ : ላሊበላ : በሕይወቱ : እያለ በበታቹ ፤ እንዳነገሠውና : የቆቅሕናን : ግዛት : ለይቶ : እንደ ሰጠው ።

ሠ—በግዛቱ : ላይ : ሳለ : ከገባር : ላይ : የርሱ : ወታደር : ላም : በመቀማቱ : የተነሣ : ከላሊበላ : በለቤት : ከመስቀል : ክብራ : ጋር : እንደተጋጨ : ከዚህ : በኋላ : በተግሣድ : ይቅርታ : አግኝቶ : ላሚቱን : እንደመለሰ ።

ረ—የነአሁቶ : ለአብ : ሚስት : ስማ : ንጽሕት : ማርያም ፤ የልጁ : ስም : በኃይለ : መስቀል : መሆናቸውን ።

ሰ—በብሔረ : አሸተን : ላሊበላ : አስጀምሮት : የነበረውን : ቤተ : መቅደስ : አሠርቶ : ማስጨረሱን ።

ቀ—ድርሳኑ፡፡ደግሞ፡በተከዜ ፤ አጠገብ : የሚኖሩ : ግብፃውያን : ግብር : ከልክለውት : ዝናምን : በጸሎቱ : ዘጋባቸው : የሚለው : ምናልባት : በዚያን : ዘመን : ከላዕላይ : ግብፅ : ዝምረው : የአትባራን : ወንዝ : እያለፉ : እስከ : ኤርትራ : እስከ : ቤገምድር : ድረስ : አገር : እየወረሩ : ያስቸገሩ : ከዚህ : በሬት : እነአብርሃ : (፫፻፴ : ዓ : ም ፤) ያስገባሩዋቸውን : የብጋ : (የበጅያ) : ዘር : ማለቱ : ይሆናል ። እነዚህ : ሕዝቦች : ከብዙ : ጊዜ : በብዛት : መምጣታቸውና : ለገዥ : ማስቸገራቸው : የታወቀ : ነው ።

የቀረው : ለአንባቢ : ያሰለቻል : ብዬ : የተውሁትና : ከውስጡም : አንዳንድን : የጻፍሐት : ሁሉ : በመንፈሳዊ : ንግግር : የተሞላ : የተአምራትና : የገድል : ነገር ስለሆነ : እርሱን : ወደጎን : አድርገን : የታሪኩን : ክፍል : ብቻ : በመመልከት : እንወስን : በማለት : ነው ።

በዚሁ : ጽሑፍ : ውስጥ : (በሀ) : የሬደል : ተርታ : እንደተመለከተው : ያባቱን : ስም : ገብረ : መስቀል : ሲል : ታሪኩ : ሁሉ : የቅዱስ : ሐርቤ : ልጅ : ሲያደርገው : ይፋለሳል ። ነገር : ግን : ገድሉ : ነአሁቶ : ለአብን : ያሳደገው : ላሊበላ ።

(ስመ : መንግሥቱ : ገብረ : መስቀል) : ስለሆነ : አብዛኛ : ጊዜም : ላሊበላን : ከላ
ሊበላ : ይልቅ : ገብረ : መስቀል : እያለ : ስለሚጠራው : ያባቱ : ስም : ገብረ :
መስቀል : ያለው : ስለዚህ : ሳይሆን : አይቀርም ።

የሆነ : ሆኖ : ይህ : የነጻነት : ለአብ : ገድል : ላሊበላና : ለራሱ : ታሪክ :
ጠቃሚነቱ : ከፍ : ያለ : ነው ። በገድለ : ላሊበላ : ውስጥ : የሌለውን : አንዳንድ :
ነገር : የነጻነት : ለአብ : ገድል : ያበራልናል ።

ለምሳሌ : በገድለ : ላሊበላ : ውስጥ : እንዳነበብነው : «ወክነ : በአ
ሐዱ : መዋዕል : ወሀሎ : ውስተ : አሐቴ : ሀገር : እምአህጉራተ : መንግሥቱ :
አሐዱ : ዓላዊ : ዘግለም : . . . ይልና : በገብረ : መስቀል : (ላሊበላ) : ዘመን : ከአ
ውራጃዎቹ : በንደኛው : አገር : አንዱ : በገብረ : መስቀል : ቢሸፍት : እርሱን :
ለመውጋት : ልጁን : ላከው : ብሎ : ያገሩንም : የሸፍታውንና : የልጁን ስም : ሳይ
ገልጽ ፤ በደራፍው : ያልፋል ። ያዪ : ነጻነት : ለአብ : ገድል : ግን : ባዪ : ላሊበላ :
ዘመን : የሸፈተው : አገር : ጉጃም : የሸፍታው : ስም : ፀረ : ቅምስ : የሚሰቱ :
ስም : ማቴጽላላ : ለወጋው : ከላሊበላ : ታዛ : የሔደው : እንደልጁ : ያሳደገው :
የወንድሙ : ልጅ : ነጻነት : ለአብ : መሆኑን : ገልጾ : ያስረዳል ። ይህ : ፀረ :
ቅምስ : በላባት : ይሁን : ወይም : ጊዜ : ያነሣው : ተራ : ሰው : ይሁን : አይታ
ወቅም ። የሚሰቱና : የልጁ : ስም : ወደጋላ : የሚያደላ : ይመስላል ።

ምናልባት : የዚያን : ዘመን : የአማሮች : ስም : እንደዚሁ : ይሆን : ይሆ
ናል ። ፀረ : ቅምስ : (ለጠላቱ : የማይቀመስ ?) ማቴ : ጽላላ : (ከመዓት : የምት
ከልል : ?) ማለት : ይሆንን ? ፤ በተረፈ : በዚህ : ገድል ፤ ውስጥ : የተጠቀሱት : የወን
ድና : የሴቶች : ስም : ሲገኝ : የዚያን : ዘመን : ስያሜ : ስለሚገልጽ : ታሪካዊነቱ :
ብርቅ : ነው ።

ይህን : የነጻነት : ለአብን : ገድል : የኢትዮጵያን : ታሪክ : የመረመሩት
የውጭ : አገር : ጸሐፊዎች : ጉድዲም ፤ ረኔ : ባሴትም : ይልቁንም : ስለላሊበላ :
ታሪክና ገድል : ምርመራ : በጣም : የደከሙት : ሙሴ : ገዢ : ፔሩሾ : ቀድሞ
በጊዜያቸው : አላገኙትም ፣ ኖሯል ። ስለዚህ : የገድለ : ላሊበላን : የግዕዝኛውን :
መጽሐፍ : ወደ : ፈረንሳይ : ተርጉመው : በአንዳንድ : ስፍራ : የታያቸውን : አገላለጥ :
እያመለከቱ : (እያብራሩ) ሲያልፉ : ከዚህ : በላይ : በላሊበላ : ጊዜ : የሸፈተውን
አገር : ስሙን : አልጠቀሱም ። «ወረደው : ወልደ» : እሚለው : ላይ : ይህ የተ
ላከው : ልጅ : ማን : መሆኑ : ስለአልገባቸው : የጥያቄ : ምልክት : አድርገው
በት : አልፈዋል ።

ነገር : ግን : በመጨረሻ : ጊዜ ቀድሞ : እነአንቲን : ዳባዲ : ከኢትዮጵያ : ወስደው :
በፓሪስ ጤተ : መጻሕፍት - ከተቀመጠው : ላይ : ሙሴ : ኮንቲ ሮሲኒ : ከገድለ : ነጻነት :
ለአብ : አንድ : ቅጅ : ወስደው : እንደ : ኤው : ቍጥር ሺ፱፻፲—፳፱፻፲፪ ዓ ም : ላይ
ወደ : ኢጣሊያ : ተርጉመው : በ፲፱፻፴፱ ዓ ም ያወጡት : እንደገና : በ፲፱፻፵፫ ዓ : ም :
በናፖሊ : የቆመው : ምሥራቃዊ : ኡኒቨርሲቲ : አቅዋም : (Istituto univer-
sitario orientale) በማሳተም : አራብቶት : ይገኛል ።

በተረፈ : በአገራችን : በየታሪክ : ነገሥቱ : በነጻነት : ለአብ : ዘመን :
መንግሥት : በአቡን : ተክለ : ሃይማኖት : አሳሳቢነት : ወደ : ሸዋ :

ተዛውሮ ፡ ክአክሱም ፡ ደንበኛ ፡ ነጋሢ ፡ ዘር ፡ ለወረደው ፡ ለይኩኖ ፡ አምላክ ፡ እንደተላለፈ ፡ ተጽኖል ። ይህንንም ፡ በሁለተኛው ፡ ሹሊም ፡ መጽሐፍችን ፡ ጽፈነዋልና ፡ አንባቢ ፡ በዚህ ፡ በአሁኑ ፡ መጽሐፍ ፡ የኑብያን ፡ የአክሱምንና ፡ የዛጉዬ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ከተመለከተ ፡ በኋላ ፡ ወደዚያ ፡ አልፎ ፡ በይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ዝግሪነት ፡ በሸዋ ፡ የሆነውን ፡ አዲስ ፡ የታሪክ ፡ ምዕራፍ ፡ ይመልከት ።

በዛጉዬ ፡ ነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ ከነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ቀጥሎ ፡ የላሊበላ ፡ ልጅ ፡ ይትባረክ ፡ ከርሱ ፡ ቀጥሎ ፡ መይራሪ ፡ ከመይራሪ ፡ ቀጥሎ ፡ ሐርቤይ ፡ ሁለተኛ ፡ መንግሥቱው ፡ ተጽፎ ፡ ይታያል ። ነገር ፡ ግን ፡ ወደ ፊት ፡ በሁለተኛው ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ እንደምንረዳው ፡ ከዚህ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ መንግሥትን ፡ ከተረከበ ፡ እነዚህ ፡ ሶስቱ ፡ በበታች ፡ የላስታን ግዛት ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ መላ ፡ ኢትዮጵያን ፡ በቀጥታ ፡ ዝቡ ፡ ለማለት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።

ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ መንግሥትን ፡ በተቀበለበት ፡ በሺ፪፻፳፪ ዓ፡ ም፡ ና፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ለቀቀ ፡ በሚባልበት ፡ በሺ፪፻፴፯ ፡ ዓ ም ፡ መካከል ፡ ጳጅ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ስላለፈ ፡ ምናልባት ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ እነይትባረክ መንግሥታችንን ፡ አናሶስድም ፡ ብለው ፡ ከአዲሱ ፡ ነጋሢ ፡ ከይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ጋር የተከራከሩበት ፡ ዘመን ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የዛጉዬዎችን ፡ ታሪክ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ አቁመን ፡ የይኩኖ ፡ አምላክንና ፡ የተከታዮቹን ፡ ታሪክ ፡ በሚቀጥለው ፡ መጽሐፍ ፡ እንመልከት ። ያሁኑን ፡ መጽሐፍ ፡ ላስጨረሰን ፡ አምላክ ፡ ምሥጋና ፡ ይግባው ።

ᐅᐅᐅᐅ	አ ር አ ስ ት	ገ ጽ
ᐅ	የኢትዮጵያ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የነገድ ፡ ስም ፡ . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የቀድሞው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጽሑፍ ፡ ሁኔታ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ባገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ የሚገኘው ፡ የነገድ ፡ ክምና ፡ የነ	
	ገደ ፡ የቀጣን ፡ አመሠራረት-የነገሥታቱ ፡ የተለመደ ፡	
	ዝርዝር-በውጭ ፡ አገር ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው	
	የኢትዮጵያ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገድ ፡ ልማድ . . . . . ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	በሰላም ፡ ጊዜ ፡ ንግድ-በጦርነት ፡ ጊዜ ፡ ስ.ዋጉ-ንጉሥ ፡	
	አንድ-አንድ ፡ ያገር ፡ ልማድ-ገይማኖት-ጋብቻ ። . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ከግብፅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ በሥልጣኔ ፡ ማን ፡ ይቀድማል ?..	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የግብፅ ፡ መንግሥት ፡ አመሠራረት ፡ አምልኮ ። . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ፅኑ ፡ የግብጽ ፡ ሬደል ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ዓባይ ፡ የቀድሞ ፡ ኢትዮጵያ-የግብፅ ፡ ገዥነት ፡ በኢ	
ᐅ	ትዮጵያ ፡ ላይ-ቱትሞሲስ ፡ ፫ኛ-ራምሲስ ፡ ፪ኛ . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ባገራችን ፡ የተለመደው ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ የዶ	
ᐅ	ክተር ፡ ራይገዢ ፡ ዝርዝር ፡ ልዩነት ።	
ᐅ	ከንግሥተ ፡ ሰባ ፡ እስከ ፡ ባዚን ፡ ያሉት ፡ . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ከፒያንኪ ፡ ፪ኛ ፡ በራት ፡ የነበሩት ፡ ነገሥታት ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የኢትዮጵያውያን ፡ ገዥነት ፡ በግብፅ ፡ ላይ ፡ ፒያንኪ ፡	
ᐅ	ሜሪኦሎጂ ፡ በተፍነክታ ፡ ላይ ፡ ያገኘው ፡ ድል ፡ አድ	
ᐅ	ራጊነት ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የሻባካ ፡ (ሰባቆን) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ። የሻባካና ፡ የቦክ	
ᐅ	ንራፍ ፡ (ቦክሪስ) ፡ ጦርነት - አፍ ፡ አውጥቶ ፡ የተናገረው ፡	
ᐅ	በግ-የጣዖቱ ፡ ኮርማ ፡ በሬ ፡ ከተራ ፡ ኮርማ ፡ ጋር ፡ ተዋ	
ᐅ	ግቶ ፡ እንደተሸነፈ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የሻባካ ፡ (ሰባኮስ) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ። ታርሐቃና ፡	
ᐅ	ሕዝቅያስ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ሆነው ፡ ከአሶሩ ፡ ንጉሥ ፡	
ᐅ	ከሰናክሪም ፡ ጋር ፡ ያደረጉት ፡ የጦር ፡ ሠልፍ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የታርሐቃ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ። የሚቀጥለው ፡ የአሜ	
ᐅ	ኒሪኮስ ፡ (ሕንደኬ) ፡ ሥልጣን-የታርሐቃና ፡ የአሣር	
ᐅ	ዶሐንን ፡ ጦርነት ፡ ሁለቱ ፡ ለየግላቸው ፡ ያሠሩት ፡ ሐው	
ᐅ	ልት-የታርሐቃ ፡ ፍጻሜ ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ታኑታሙን ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	በግብፅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ፍጻሜ - የኢትዮጵያ ፡	
ᐅ	የግዛት ፡ ዘመን ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የመገጠሪያው ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ሐሙ-	
ᐅ	ራቢ ፡ የጉረቤቱ ፡ መንግሥት ፡ መነሣት ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የግብፅ ፡ የአሶራውያን ፡ ልዩነት - የአሶራውያን ፡	
ᐅ	ጭካኔ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ

ምዕራፍ	አ ር እ ስ ት	ገ ጽ
፲፱	ሁለተኛው ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ አነሳስና ፡ ሲአክሳር ፡ የሚዶን ፡ ንጉሥ ፡ የባቢሎን ፡ ንጉሥ ፡ ናቡከደነሾርና ፡ የአስራኤል ፡ ምርክ ፡ . . .	፪ጸ፮-፪ጸ፬
፳	የአሰርና ፡ የባቢሎን ፡ የከለዳውያን ፡ ፊደልና ፡ ጽሑፍ-አንዳንድ ፡ ልማድና ፡ ሃይማኖታቸው ። . . .	፪ጸ፱-፪፱፮
፳፩	በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሁናቱ ፡ ከምቤዝ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ ናስቶሴኔን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (ናፓታ) ንጉሥ-አርአንዲዝና ፡ ሔዳስፕ ፡ (ሐደ-አስ-ኤው) . .	፪፱፯-፪፱፬
፳፪	ግሪኮች ፡	፪፱፭-፪፱፮
፳፫	የግሪኮች ፡ አማልክት ፡	፪፱፯-፪፱፬
፳፬	የሐሜር ፡ ድርሰቶች-የአማልክቱ ፡ የዘር ፡ ግንዶች ፡ . . .	፪፱፬-፪፱፮
፳፭	አከራከሪዎ ፡ ፍሬና ፡ የትሮያ ፡ ጦርነት ፡	፪፱፰-፪፱፱
፳፮	የመቄዶንያ ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ፋልጶስ-የትልቁ ፡ አስክንድር ፡ አነሣስ ፡	፪፳፬-፪፳፬
፳፯	ትልቁ ፡ አስክንድርና ፡ ዳርዮስ ፡ በአርቤላ ፡ (አሰር) ያደረገ ጉት ፡ ጦርነትና ፡ የዳርዮስ ፡ አሻሻት-የፋርሶችና ፡ የመቄዶናውያን ፡ መቀናናት ፡ የወዳጁ ፡ የክሊቶስ ፡ አሻሻት-የአስክንድር ፡ ምኞትና ፡ ፍጻሜ ፡	፪፳፬-፪፳፫
፳፰	አስክንድርና ፡ ዴዎጋን-ከትልቁ ፡ አስክንድር ፡ ሞት ፡ በኋላ ፡ ግዛቱን ፡ የተከፈሉት ፡ አለቆች ፡	፪፳፫-፪፳፭
፳፱	የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ የሕንደኬና ፡ የትልቁ ፡ አስክንድር ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነት ፡ -የመርዌ ፡ ኢትዮጵያውያንና ፡ የነፕቶሎሜ ፡ (በጥሊሞስ) ፡ ግንኙነት ።	፪፳፮-፪፳፯
<u>ይኖ ፡ ክፍል ።</u>		
<u>የአክሱም ፡ መንግሥት ።</u>		
የኑብያው ፡ የኢትዮጵያና ፡ የአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ግንኙነትንና ፡ ልዩነት ።		
፴	ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ (ያዘር ፡ ተወላጅ ፡ ጽሑፍ) ፡	፪፳፯-፪፳፰
፴፩	ስለ ፡ አርዌው ፡ ንጉሥ ፡	፪፳፰-፪፳፱
፴፪	ስለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ስለ ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡	፪፳፫-፪፳፬
፴፫	የነገሥታት ፡ ስምና ፡ የዘርዘር ፡ ልዩነት ፡	፪፳፬-፪፳፯
፴፬	የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ገንዘብና ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ጽሑፍ ፡	፪፳፯-፪፳፰

ምዕራፍ	አ ር እ ስ ት	ገ ጽ
፴፭	ስለ : አክሱምና : አክሱሞች :	፪፻፳፩-፪፻፳፩
፴፮	አራላስ : ንጉሥና : የአዳሊስ : የሐውልት : ጽሑፍ : . .	፪፻፳፩-፪፻፳፱
፴፯	በአክሱም : ዘመን : የሬደልና : ጽሑፍ : ሁኔታ :	፪፻፳፱-፪፻፴፰
፴፰	ከክርስትና : በሬት : በአክሱሞች : ዘንድ : የነበረው : ሃይማኖት :	፪፻፴፱-፪፻፵፫
፴፱	የዲዛና : (አብርሃ) : የሐውልቶች : ጽሑፍ :	፪፻፵፫-፪፻፵፰
፵	የመጨረሻውና : ትልቁ : የዲዛና : (አብርሃ) : የሐውልት : ጽሑፍ—የሬደል : ማሻሻልና : የሃይማኖት : መለወጥ :	፪፻፵፰-፪፻፶፬
፵፩	የሮማ : መንግሥት : አመሠራረት	፪፻፶፬-፪፻፶፯
፵፪	በግብፅ : የበጥሊሞስ : (ፕቶሎሜውስ) : ሥርወ : መንግሥት : የነገሥታቱ : ዝርዝር : -የዮልዮስ : ቁጥርና : የክሌዎፓትር : ግንኙነት : -የማርቆስ : እንጦንዮስ : (ማርክ : አንቷን) : ና : የክሌዎፓትር : ፍቅር : -የአውግስጦስንና : የአንጦንዮስ : ጦርነት : -የክሌዎፓትርና : የእንጦንዮስ : ፍጻሜ :	፪፻፶፯-፪፻፺፯
፵፫	የሮማ : መንግሥትና : የመርዌ : (ኢትዮጵያ) : መንግሥት : ጦርነትና : የሰላም : ግንኙነት :	፪፻፺፯ ፪፻፺፰
፵፬	የዕብራውያን : አጭር : ታሪክ :	፪፻፺፰-፪፻፸፬
፵፭	የጌታችን : የኢየሱስ : ክርስቶስ : ልዩት : ጥቶና : ትንሣኤው :	፪፻፸፭-፪፻፸፯
፵፮	የመዝሙራዊው : የክርስትና : ትምህርት : -የሐዋርያት : ማኅበር : -በኔርን : ዘመን : የክርስቲያኖች : መክራ : -የኢየሩሳሌም : መፍረስ :	፪፻፸፯-፪፻፹፬
፵፯	የጅልዮስ : ክሎዲውስ : ሥርወ : መንግሥት ። ከአውግስጦስ : ቁጥር : ቀጥለው : የነገሡ : ቁጥሮች : አጫጭር : ዜና : መዋዕል :	፪፻፹፬-፪፻፺፬
፵፰	ዲዮቅልጥያኖስ : ቁጥር : (፪፻፹፬-፸፻፮ : ዓ : ም :) የዲዮቅልጥያኖስ : ዘመን : መንግሥትና : በዘመኑ : ክርስቲያኖች : እንደምን : እንደተሳቀዩ :	፪፻፺፬-፸፻
፵፱	ትልቁ : ቆስጠንጦኖስና : ማክሳንስ : (ማክሳንስዮስ) ሮ፻፲፪-፲፻፳፬-የክርስቲያኖች : እረፍትና : ድርጅት : -የአርዮስ : ትምህርት ።	፸፻-፸፻፬
፶	ክርስትና : በአክሱም : መንግሥት : ስለመግባቱ ።	፸፻፬-፸፻፱
፶፩	የቀስጥንጥንያ : ንጉሥ : ቀንስጣ : (ከንስታንሲዮስ) አባ : ፍሬምናጦስን : አትቀበሉ : ለማለት : ወደነ : አብርሃ : (ዲዛና) የጻፈው : ደብዳቤ ።	፸፻፱ ፸፻፲፬

ምዕራፍ :	አ ር እ ስ ት ።	ገ ጽ :
፶፪	የሮማ : ቁሳሮች : ታሪክ : ይቀጥላል ።	፫፻፲፩-፫፻፳፰
፶፫	ስለ : ዘጠኙ : (ተሰዓቱ) ቀዳሳን : ወደኢትዮጵያ : መምጣት ።	፫፻፳፰-፫፻፴፫
፶፬	የአክሱምና : የቀስጥንጥንያ : መንግሥታት : የሥልጣኔ :	
	የፖለቲካ : አንድነትና : ግንኙነት ።	፫፻፴፫-፫፻፴፯
፶፭	በደቡብ : ዐረብ : የአክሱም : መንግሥት : ግዛት : በደ	
	ቡብ : ዐረብ : የክርስቲያኖችና : የአይሁዶች : ፉክክር-	
	የሀገረ : ናግራን : ክርስቲያኖች : እልቂት ።	፫፻፴፯-፫፻፵
፶፮	የሀገረ : ናግራን : እልቂት : ልዩ : ልዩ : ጸሐፊዎች :	
	ዘንድ : የሚነበበው : ታሪክ : - አፄ : ካሌብ : ወደደቡብ :	
	ዐረብ : ተሻግሮ : የክርስቲያኖቹን : ደም : ተበቅሎ :	
	የዐረብን : አገር : ግዛት : አደላድሎ : ወደአክሱም :	
	እንደተመለሰ ።	፫፻፵-፫፻፵፱
፶፯	ያፄ : ካሌብ : ፍጻሜ ።	፫፻፵፱-፫፻፶፩
፶፰	ያፄ : ገብረ : መስቀል : ዘመን : መንግሥት : የአቡነ :	
	አረጋዊ : ደብረ : ዳሞ : አፄ : ገብረ : መስቀል : ያሠ	
	ሬው : የአመቤታችን : ቤተ ክርስቲያን : ሥራ : የቅዱስ :	
	ያሬድና : የአቡነ : አረጋዊ : በደብረ : ዳሞ : መገናኘት . . .	፫፻፶፩-፫፻፶፭
፶፱	የአብርሃና : የአሪያት : መርነት : የዐረብ : አገር : ግዛት :	
	ሁኔታ : በዐረብ : አገር : ያሉት : አበሾችና : የአብርሃ :	
	ተከታዮች : መሸነፍ : የፋርስ : መንግሥት : ሥልጣን :	፫፻፶፭-፫፻፶፱
፳	የአብርሃ : ተከታዮችና : የዐረብ : ግዛት : ፍጻሜ ። . .	፫፻፶፱-፫፻፷፪
፳፩	አፄ : ገብረ : መስቀል : በኋላ : ያሉት : ነገሥታት-	
	አይዘርና : ሐፃኒ : ዳንኤል ።	፫፻፷፪-፫፻፷፭
፳፪	የቀስጥንጥንያ : ነገሥታት : ታሪክ : ይቀጥላል ። የስጥ	
	ንያኖስ : (ዠስቲኒያኑስ) : ጆሃንስ-ጆሃንስ : ዓ. ም :	
	በአስክንድርያ : ያንድ : ባሕርዮችና : የሁለት : ባሕር	
	ዮች : ፍጅት :	፫፻፷፭-፫፻፷፰
፳፫	መሐመድ : በተወለደበት : ዘመን : (ጆሃንስ) : ዓ. ም :	
	የዓለምና : የዐረብ : አገር : ሁኔታ : ባጭሩ :	፫፻፷፰-፫፻፸፱
፳፬	የመሐመድ : ልደትና : ዕድገት : - የመሐመድ : ሃይማ	
	ኖት-ከመካ : ወደመዲና : ስለመሸሹ : ከመዲና : ወደ	
	መካ : ተመልሶ : ጣዖታቱን : አፈራርሶ : ሥጋዊና :	
	መንፈሳዊ : ሥልጣኑን : ስለመዘርጋቱ : እስልምናን :	
	እንዲቀበል : መሐመድ : ለቀስጥንጥንያ : ንጉሠ : ነገ	
	ሥት : ለሄራቅልዮስ : የጻፈው : ደብዳቤ ።	፫፻፸፱-፫፻፹፬

ምዕራፍ :	አ ር አ ስ ት ::	ገ ጽ ::
ጳጅ	መሐመድና : የአክሱም : ንጉሥ : ግንኙነት :	፫፻፸፬-፫፻፸፮
ጳጅ	የመሐመድ : ተከታዮች : የእስላም : ወረራና : የአክሱም : መንግሥት : ውድቀት ::	፫፻፸፮-፫፻፹
ጳጅ	የአክሱምና : የቁስጥንጥንያ : መንግሥታት መለያየት :	፫፻፹-፫፻፹፫
ጳጅ	ስለዮዲት : መነሣት ::	፫፻፹፫-፫፻፹፭
ጳ፱	የኢትዮጵያ : ንጉሥ : ለኑብያው : ንጉሥ : የጸፈው : ደብዳቤ : የእስክንድርያ : ሊቃነ : ጳጳሳትና : የእስላሞቹ : ባለሥልጣኖች : ሁኔታ ::	፫፻፹፭-፫፻፺፩
፪	የቦጅያና : የአገው : ነገድ : የዛጉዬ : ሥርወ : መንግሥት : መመሥረት ::	፫፻፺፩-፫፻፺፬
፪፩	ስለዛጉዬ : መመሥረት : ልዩ : ልዩ : የታሪክ : ምንጭና : የነገሥታቱ : ዝርዝር ::	፫፻፺፬-፬፻
፪፪	ጠጠውድም : ገዢን : ሥዩም : ግርማ : ሥዩም : ይምርሐነ : ክርስቶስ ::	፬፻-፬፻፸
፪፫	በዚህ : ዘመን : አጭር : የዓለምና : የዐረቦች : ሁኔታ ::	፬፻፸-፬፻፺
፪፬	የቅዱስ : ሐርቤ : (ጉብረ : ማርያም) : ዘመነ : መንግሥት : በቅዱስ : ሐርቤና : በእስክንድርያው : ሊቀ : ጳጳሳት : በአባ : ገብርኤል : መካከል : የተነሣው : ጡብ ::	፬፻፺-፬፻፺፩
	<u>የላሊበላ : ዘመነ : መንግሥት ::</u>	
፪፭	ስለላሊበላ : ልደትና : ዕድገት : ስደትና : ንግሥ ::	፬፻፺፩-፬፻፺፬
	<u>የጳጳስ : ምርጫ ::</u>	
፪፮	አባ : ሚካኤል : ተመርጠው : ከመጡ : በኋላ : ሸኸተው : ወደግብፅ : እንደተመለሱ ::	፬፻፺፬-፬፻፺፯
፪፯	የአፄ : ላሊበላ : መልክና : የውስጥ : ደንብ-የአባ : ማጣ : (አባ : መጣፅ) : ጉልትና : የሹማምንት : ዝርዝር ::	፬፻፺፯-፬፻፳፪
፪፰	የዐረቦቹ : ባለሥልጣኖችና : የነገሥታቱ : የላሊበላ : ስምምነት ::	፬፻፳፪-፬፻፳፭
፪፱	የ፲፩ዱ : አብያተ : ክርስቲያናት : ሕንፃ ::	፬፻፳፭-፬፻፴፩
፹	የላሊበላ : ግዛትና : በዘመኑ : ያደረገው : ጦርነት-የዐባይን : ውሃ : ስለመገደቡ-በዘመኑ : የወጣው : ክብረ : ነገሥት ::	፬፻፴፩-፬፻፴፬
፹፩	የአፄ : ላሊበላ : እረፍት :	፬፻፴፬-፬፻፵፱
፹፪	በገድሉና : በድርሳኑ : ውስጥ : ያሉትን : አሳቦች : ስለማብራራት-የነአኩቶ : ለአብ : መንግሥት : ፍጻሜና : ተከታዮቹ ::	፬፻፵፱-፬፻፵፫

ገጽ :	ዓምድ	ግድራት :	እርም :
ገጽ	፴፩	ምዕራፍ :	ምዕራፍ : ፲፪ :
ገጽ	፴፪	ምዕራፍ :	ምዕራፍ : ፲፫ :
ገጽ	፩	ሶባ : ኖባ :	ሶባ : ኖባ :
ገጽ	፴፪	የደቡብን : አገር :	የደቡብን : ፀረብ :
ገጽ	፳፯	በመሀድ :	በመሀድ :
ገጽ	፰	በ ? ምዕራፍ :	በ፳፯ : ምዕራፍ :